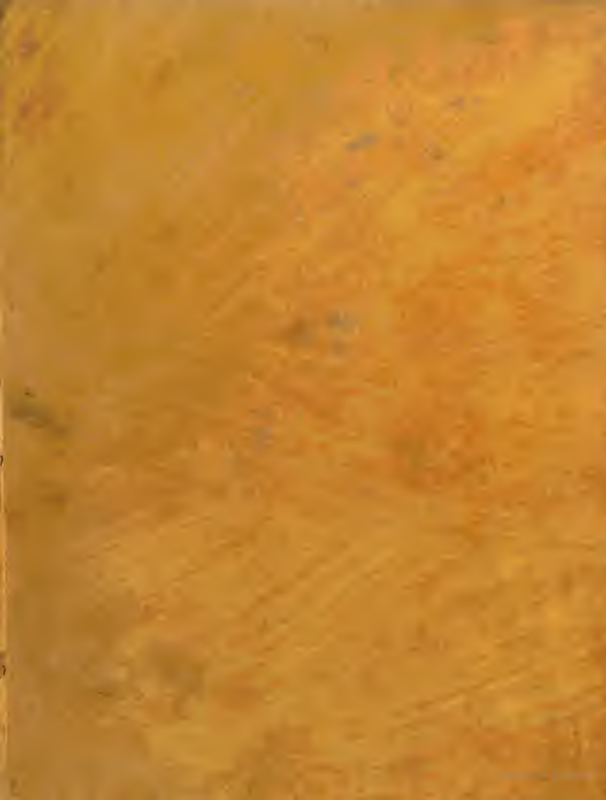

7
10 E
45

JACOBI REVII

DAVENTRIÆ ILLVSTRATÆ,

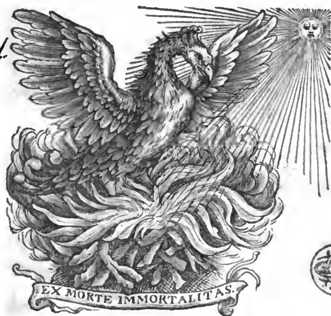
Sive

HISTORIÆ URBIS DAVENTRIENSIS,

LIBRI SEX.

Perducti usque ad annum à nato Christo CIↃ IↃC XLI.

Quibus etiam non pauca quæ ad universam Transisalaniam, & regiones finitimas spectant, per occasionem edisseruntur.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex Officinâ PETRI LEFFEN, Aº. CIↃIↃCLI.

Nobilissimis, Amplissimis, Consultissimis
DOMINIS,

DD. CONSVLIBVS,

SCABINIS, & CONSILIARIIS
liberæ & Imperialis Civitatis

DAVENTRIENSIS.

Salvere & benè rem gerere.

Nobiliss. Ampliss. Consultiss. Domini,

QUanquam, ut quidam non inscitè dixit, præclarum sit, omnem terram pro patria habere, & omnes homines fratres & amicos putare, quippe cum genus simul omnes a Deo ducamus, eâdem simus naturâ, & eadem sit tum sermonum, tum affectuum omnium communio ac contesseratio, quocunque quis

 appel-

appellat terrarum, aut ubicunque commoretur, nihilominus, ut addit idem, infallibilis est quodammodo cognatio, & omne quod ad se revocat, id proprium est. Veritatem hujus dicti meopte experimento didici, qui licet in augustissimo sapientiæ ac virtutum emporio, ideoque in sede quæ non potest non esse jucundissima constitutus, nunquam tamen Natalis soli memoriam ex animo deponere potui, sed assiduo in eam cogitationem eum defixum sensi, quo pacto grati ac non degeneris civis qualecunque monumentum relinquerem. Eam porro ad rem nihil mihi occurrit accommodatius & opportunius hac historiâ, quam ut à multis retro annis colligere exorsus sum, ita nunc tandem divino favore adminiculante, ad umbilicum perduxi. In qua, si dicendi florem, aliaque quæ ad tantum conatum requirebantur, multi, nec immerito, desideraturi sint, hoc unum me assequutum spero, ut nec in nihili argumento

mento versatum me esse, nec omnino indiligenter id pertractasse sint fassuri. Sed de mea quidem operâ quisque ut libet arbitretur, Civitatem autem vestram dignam esse cujus memoriam & res gestas intercidere non patiamur, quis audebit inficias ire, qui vel famam vetustatis, vel pacis artes, vel virtutem bellicam, vel avitorum jurium (etiam in summis periculis) scrupulosissimam custodiam apud se considerarit? Sed duo hic vel maximam commendationem meo judicio habent, literarum videlicet & pietatis studium penè singulare. Prioris indicium sunt tot eximii in omni eruditionis genere heroës, qui ex hac vestra urbe, velut ex equo Trojano prodiere. Cui enim, per Deum immortalem, non noti Hegii, Murmellii, Erasmi, Longolii, Noviomagi, Guinterii, Voerthusii, Pithopœi, Reydani, Bronchorstii, aliique, quos in ipsa historia legi malo, quam hic ambitiosius recenseri? Nec omittendi, qui suis opibus

hæc ſtudia apud vos provexerunt, Capotii, Dwergii, Cuſani, Bodekeri, viri in variis conſtituti dignitatibus, & eruditione quoque ex parte celeberrimi. Pietatis porro negotium inter prima ſemper habuiſſe hanc veſtram urbem non minus eſt evidens. Ut enim mittam Lebuinum cum comitatu ſuo, qui cultum Chriſti in veſtro ſolo plantaſſe creditur, quantum ardoris ad eum à ſubnato lolio ac ſterilibus avenis repurgandum attulerint Gerardus Magnus, Florentius Radwini, Gerardus Zerbolt, Thomas a Kempis aliique, cui obſcurum eſſe poteſt? Quanquam enim fatendum eſt, viros illos reformandis magis moribus quam doctrinæ, quam tantopere à priſtina integritate prolapſam eſſe ſuſpicari non audebant, inſudaſſe, nihilominus, haud contemnendas eis veritatis ſtricturas affulſiſſe, attento eorum quæ ſcripta reliquerunt lectori obſervatu non erit difficile. Verumenimvero, quum Deus O. M. miſertus tene-

brarum quæ orbem Chriſtianum involvebant, Euangelii ſui ſolem, etiam in hiſce oris poſtliminio oriri voluit, quanta animi alacritate inter primas hæc veſtra urbs eum receperit, & quot difficultatibus eo nomine conflictata fuerit, quid attinet dicere? Quid item, quod noſtrâ iterum memoriâ, quum vera in hiſce regionibus religio, quorundam malè feriatorum artibus cœpta eſſet turbari, vinculum mutuæ unionis quo adverſus communem hoſtem aſtringebamur diſſolvi, omnia ad civile bellum ſpectare, hæc urbs inter veſtrates penè ſola bonas partes fovere, eiſque ſe palam adjungere fuit auſa, quæ ejus magnanimitas totam poſtea provinciam eodem ſecum traxit, nec leve momentum ad lapſæ per haſce oras reipubl. & eccleſiæ inſtaurationem attulit. Hæc & ſimilia (neque enim omnia hic accumulanda ſunt) ſi ad laudem veſtræ civitatis (ut res eſt) faciunt, multo majorem in modum ad gloriam Dei omnis
boni

boni largitoris munificentissimi referri æquum est, & secundum eum, ad sempiternam venerationem vigilantiæ, industriæ, fidei ac constantiæ Principum Arausionensium, quorum virtus incomparabilis in hisce præ cæteris enituit. Sentio, Nobiliss. & Ampliss. V V. animum meum amore & horrore, spe ac metu in varia distrahi, & omnino aliovorsum rapi, quam eo ad quod dicendum accessi. quis enim tam ferrei pectoris est, cujus interiora non concutiat strages illa quæ Patriam nostram, jam nihil nisi optatæ pacis commoda meditantem, in luctum & squalorem dedit? repentinus inquam ille casus, & inæstimabilis jactura novissimi nostri Principis? eheu!

Ostendunt terris hunc tantum fata, neque ultra
Esse sinunt.

Nimirum, hoc voluimus, hunc fulminis ictum peccata nostra, indulgentissimo Patri extorserunt. Sed ecce, idem qui sauciavit, è vestigio osten-

oſtendit in ſua quoque manu medelam eſſe, dato cœlitus paternarum virtutum (ita auguror) novo hærede. Faxit Deus, ut & ille in ſalutem reipubl. ac divinæ ſtirpis æternitatem ſuboleſcat, & Patria interim noſtra, in vera pietate & animorum conjunctione indivulſa, omni divinarum benedictionum genere beata floreat. Deſino, in hoc omine, ac Deum precor.

Nobiliſs. Ampliſs. Conſultiſs. Domini, ut vos in felici & pacato regimine diu incolumes eſſe velit. Dabam Lugd. Bat. anno æræ Chriſtianæ CIↃIↃCL. VIII KAL. OCTOB. GREG.

Nobb. A. A. V. V. addictiſs.

JACOBUS REVIUS,
S. S. Theol. Doct. & Collegii Theologici Ill. Ordd. Holl. & Weſt-Friſiæ præfectus.

IN

DAVENTRIAM,

Reverendi ac Celeberrimi Viri

JACOBI REVII,

SS. Theologiæ Doctoris, Collegii Theologici Perillustrium DD. Ordinum Hollandiæ ac West-Frisiæ Regentis dignissimi, amici summi.

QUem dedit admissis jam sacra Daventria Musis,
A patriâ quamvis tam procul hospes agit,
Musarum & Phœbi propriam translatus in urbem,
Hic ubi Lugdunum tollit in astra caput,
Absens in patriâ manet, absentemque pererrat,
Et Famæ partes, ne moriatur, agit.
Excute Posteritas tanti vim muneris. absens
Præsentem hic patriam donat habere tibi.

DANIEL HEINSIUS
ex tempore scribebat.

PETRI

P. SCRIVERII

Elegia

IN

DAVENTRIAM ILLVSTRATAM

JACOBI REVII,

V. CL^mi. & antiquitatum patriæ ſuæ peritiſſimi.

QUòd non hîc SALII, formidatique SICAMBRI,
FRANCIA vel Reges progenitura ſuos,
Vel ſua tranſlatis qui debent nomina cunis,
Liliger in ſceptris queis modò fulget apex,
Auſpicium faciunt, aliorum induſtria fecit.
Optima * Pontani cura, laborque fuit.
Ille SALÆ populos, FRANCOSque ab origine primâ
Digeſſit, Faſtis aſſeruitque ſuis.
Nec minùs exacti laudanda DAVENTRIA REVI:
Geſta foris laudes, ſed magè geſta domi.
† Omne tulit punctum, me judice, TWICKELA dives,
Quæ viduo tractat non niſi magna thoro.
TWICKELA femineas inter nutrita cathedras,
Dum licuit, ſoli docta placere viro;

* *Originum Francicarum libb. VI. Cujus præſtantiſſimi Operis me ergodioctam fuiſſe anno 1616 libenter profiteor.*

† *Vide Revium ad Annum MDLXXXVII. Erat hæc Anna à Twickelo, benefica in omne nomen literarum, vidua V N. Martini à Bodecker, ſuperſtite filio unico Balthaſare.*

Audet Apollineum mulier ſperare Lyceum;
  Terque tribus ſedem conſtituiſſe deis.
Talia Reginam deceant ſpectacula Suecam,
  Per quam Pegaſeis Holmia ſplendet aquis.
CHRISTINAM chorus omnis amat: ſed nobilis ANNA
  Prævia, CHRISTINÆ monſtrat in aſtra viam.
ANNA per Illuſtres celebrabere TWICKELA Muſas;
  TWICKELA GronovI pagina prima mei;
Cuî mando ELOGIUM; me ſuſpendente tabellam,
  UT PIA DONA NOVÆ SINT DIVTVRNA SCHOLÆ.
Ne ferus invadat prædo, ne Cantaber hoſtis:
  Sat, ſemel Hiſpanas extimuiſſe minas.
Addita donatis Tranſiſala prædia fundis
  Mirer, & ex alio dona profecta ſinu.
Sint Mæcenates, auſim ſpondere Marones.
  Hîc ego munificam vellem adhibere manum.
Sed propiora mihi Batavæ delubra Minervæ;
  Blandaque legitimi pignora bina thori.
Ambo mares: ſiquidem nec vincla jugalia fruſtra;
  Et quoque Lucinæ dotibus ambo patres.
Jamque ferebar avus: ſed honos fuit iſte caducus,
  Et citò natorum rapta quadriga mihi eſt.

ILLVSTRIS SCHOLA Daventriæ aperiri cœpta A°. 1630. in quâ Gronovius Clariſſimi nominis Profeſſor.

Quòd

Quòd ſi deſtituar, dederint nec fata nepotes,
Ac taxo nuptas cogar habere comas,
Sicque orbus moriar, natis morientibus orbis,
Poſtque triplex funus vixerit uxor anus;
(Quæ modò conjugii poſt quinquageſima liba,
Natalem Genii devenerata ſui;)
TWICKELA quod fecit, voveam. Laudabile votum
Hoc MEA poſt cineres ſic luat ANNA meos.

Lugd. Bat. cIↄIↄcL.

IN

DAVENTRIAM
ILLUSTRATAM

Reverendi & eruditissimi Viri,

JACOBI REVII,

Non patriæ tantum suæ, sed & Academiæ Leidensis Batavæ singularis ornamenti.

REvius in Batavis Batavo gratissimus oris,
Dum raras animi suada recludit opes,
Immemor haud patriæ est; densisque obscura tenebris
Primus in illustrem protulit acta diem.
Debeat Urbi alius: nato Daventria semper
Debebit, patriæ qui pater ipse suæ est.

VIRO
ET
AMICO
EXIMIO,
DE ECCLESIA DEI
OPTIME MERITO,
OPTIME MERENTI,
PATRIAM NUNC QUOQUE SUAM
EGREGIO HOC OPERE
ILLUSTRANTI,
SIBIQUE DEMERENTI,
L. M. Q.
S.

MARCUS ZUERIUS BOXHORNIUS.

IN

IN

Reverendi & Singularis Viri

IACOBI REVII

DAVENTRIAM.

TErrigenas alii, ſerpentum ſemina, fratres
Jactent, & promptam ducere ſaxa chelyn,
Furtivoſque toros Gradivi, & parcere juſſum
Amnem, & præbentes ubera fœta lupas.
Te tua nobilius, DAVENTRIA, celat origo:
Quam ſatis eſt magnam noſcere, parva lates.
Sic caput arcano quæſitum fonte recondit
Ille ſuo Phariis pro Jove, Nilus, agris.
Quæ licuit tamen, & patitur penetrare vetuſtas,
REVIADÆ ſoli cuncta patere vides.
Cive quid hoc majus? quo Sacra interprete quondam,
Nunc quoque Se Veterem Patria diſcit ovans.

JOANNES FREDERICVS GRONOVIVS.

IN

IN

DAVENTRIAM

ab

Eruditissimo Viro

D. JACOBO REVIO

descriptam

EPIGRAMMA.

Ὅς μεγαλεῖα θεοῦ καὶ πατρίδος ἀρχαίοιο
Ῥήσιος ἐκφράζει μυστιπόλοισι νέοις·
Νῦν καὶ ἐπιχθονίῳ ἧ πατρίδι φαίδιμος ἀστὴρ
Ἦρα φέρων Βατάβοις θαύματα πολλὰ λέγει.
Ἄστεος εὐρυχόροιο Δαβεντρίδος ἀγλαὰ δῶρα,
Καὶ προτέρων ὁρμὰς δεικνύει ἡγεμόνων,
Ἀνδρομεόντε μῦθος ναετῶν καὶ ἀρήϊον εὖχος
Ἐχθροῖς αἰὲν ἐοῖς ἶφι μαχεσσαμένων.
Εὐαρότους πρὸς τοῖσδε γύας πεδίοιο καὶ ὕλην
Ὑψικόμοις κλείει δένδρεσ' ἀειθαλέα,
Ἔνθεν ἐπ' ἀγχιόρους δύρων μέγα πλῆθος ἱκάνει
Χείματος εἰν ὥρῃ χάρματα πυκνὰ φέρον.
Ἦχι καὶ ἀενάοισι παρορνύμενος προχοῇσι
Τείχε' ἐπικλύζει δεινότατος ποταμὸς,
Ὃν καλέουσ' Ἴσαλαν, Δρούσου πόνος Αὐσονίδαο
Ἕρκος ἀπόρθητον δυσμενέεσσι πρών,

Ἐξέτ'

Ἐξέτ' Ἀθήναιης φρενοτερπέος αἰπὺ μέλαθρον,
Καὶ σοφίης φαίνῃ μέτρα διδαξαμένης.
Οὐ πλειὸς ἢ λέληθε γέρας κλυτόν. ἀθρέα πάντα
Τῇσιν ἀναγνώσῃς ἐν σελίδεσσιν ἴδῃ,
Νηοῖσθ', ὑψερεφέσσι δόμοις, ἀγοράσσι δίκασσι,
Ἀτρέστουσι θεοῦ μάρτυρας, ἠδ' ἔπεα.
Χαῖρε διοτρεφέων ἀνδρῶν θάλος· ἢ τι ἀμοιβὴν
Οὐκ ὀλίγην ὄφλει Βελγὶς ἀριστοτόκος.
Ἄξιος εἶ βίον ἀθάνατον καὶ κῦδος ἀρέσθαι
Ἀθάνατον πάτρῃ δοὺς κλέος ἠδὲ βίον.

LAMBERTVS BARLÆVS
Græcæ linguæ Profeſſor.

*** HONO-

HONORI

Viri Reverendi, Theologi & Polyhistoris eximii,

D. JACOBI REVII,

Regentis Colleg. Theol. Ordd. Holl.

CUM

DAVENTRIÆ

Historicam descriptionem ederet.

MAgne senex, quem sacra suâ Permesside lāvit
Pagina, quem Pietas intemerata colit,
Quem sibi patronum selegit candida virgo
Relligio sacras dilacerata comas;
Te peperit florens studiis Daventria mater,
Et tantum gaudet se peperisse virum,
Gaudet & exultat: nam quæ tibi præmia reddet,
Dum Matri vitam & lumina restituis?
Dum calamo statuis vestræ fundamina gentis,
Historiasque omnes eruis è tenebris?
Ipsa stupet, nec se Daventria credit eandem,
Ac vultu subito vividiore nitet,

Ebul-

Ebullit, lætoque exuberat Isala fluctu,
Tranquilloque suos flumine lambit agros.
Fallor, an ad populi vocem se mobilis Echo
Flectit & exclamat? Tu Pater es Patriæ,
Tu Pater es Patriæ vestræ, Doctissime Revi,
Terque quaterque addit vocibus haud dubiis,
Hic calamus vivet, vivet Daventria mater,
Dum volucer nitidas Isala volvet aquas.

A. Thysius JC.

IN HISTORIAM

DAVENTRIÆ CIVITATIS,

à Viro Clarissimo

JACOBO REVIO, SS. Theol. Doctore, adornatam.

הוֹצִיא. שֶׁבַח. טוֹב מִזֶּבַח. אִישׁ מְשַׁבֵּחַ
עִיר מוֹלַדְתּוֹ.
דְּבִין־סְוֹרִיָּה. עִיר תוּשִׁיָּה. קֶרֶת בְּרִיָּה.
הִיא מְכַבַּדְתּוֹ:
מֵאוֹר מִזְרָח. הוֹדָהּ זָרַח. מֵאָז יִפְרַח.
שְׁמָהּ כְּשׁוֹשָׁן.
זִכְרָהּ יִסֶּלָה. בִּלְתִּי יִכָּלֶה. שְׂבִיבָהּ יַעֲלֶה.
מִבְּלִי עָשָׁן:

Hausit uti Patriæ primam intra mœnia lucem;
Sic primam Patriæ Revius hanc retulit:
Inclyta, non uno Daventria nomine felix!
Nativum illustrat te, propriumque decus.

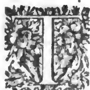
ALLARDUS UCHTMANNUS
Linguæ S. Professor.

DAVEN-

DAVENTRIAE ILLVSTRATÆ, SIVE HISTORIÆ URBIS DAVENTRIENSIS

LIBER PRIMVS.

Ransisalana ditio, cujus metropolim *Daventriam* describemus, ita dicta est, quia ultra *Isalam* ferè situm suum habet. Vetus hic Saliorum sedes fuit, unde appellatio *Isale* (ita enim scribendum monet *Iunius*) & *Sallandiæ*, & *Aldensale*. Sed ipsum *Hadrianum Iunium* audire præstat. Ita igitur ille, Bataviæ cap. I x. Pag. 97.

,, At tu Transisalana, gloriare isto lumine quod primus ego tibi apetui, ,, commonstrator avitæ laudis, atque hac immortalis gloriæ prædicatione te ,, effetto, apud te repertos esse fontes & natales præpotentis & inclytæ Fran- ,, corum gentis, vestram esse genitalem Imperatorum maximorum & Regum ,, tellurem, ut merito tibi de suo jure decedere debeat Creta Iovis gloriosa ,, cunabulis, & Herculis ortu superbæ Thebæ: vestram esse legum quæ ,, vobis & pietati positæ fuerunt officinam. Francorum genus, nequis scrupu- ,, losè sectam in parteis divisionem à me expectet, geminum apud scriptores ,, invenio, Ansuarios & Salios. Marcellinus lib. xx. scribit Ansuarios, sive

,, (quæ apud Tacitum extat lectio) Ansibarios, transmisso Rheno extimam
,, Gallorum oram inquietasse. *Regionem*, inquit *subito pervasit Francorum, quos Ansuarios vocant, inquietorum hominum, licentius etiam tum percursantium extima Galliarum.* Eosdem nihil hostile metuenteis, quod nullum unquam Principem
,, ob impeditas viarum salebras ad suos pagos penetrasse meminerant, à Iu-
,, liano mira celeritate dicit oppressos. Quo in loco prior editio scripturam
,, *Ansuarios* magis mihi probat, quam posterior quæ *Attuarios* habet: quan-
,, quam & *Attuarios* alibi apud eundem lego, ubi refert, *Petulantes* (gentis no-
,, men, aut legionis est) & *Celtas* irrito precum molimine obsecrasse Julianum,
,, jam militari acclamatione Augustum enunciatum, pro Attuariis, ut mitte-
,, rentur ad occupandas provincias quas ipsi visum esset: quo in loco vulgata
,, exemplaria vitiose scribunt, pro *attuariis*. Eosdem esse arbitror cum his qui à
,, Strab. lib. 7. *Chattuarii* vocantur, sive corrupta librariorum vitio scripturæ
,, fide, sive Geographum Germaniæ populorum nomina Græcis auribus avia,
,, procliviorem in errorem induxerunt. & mox: Sed ut momenti parvi istud
,, est, ita illud aliquanto majoris, *Ansibarios* inter Palatina auxilia censos fuisse
,, olim, & quum agros vacuos prope Rheni ripam occupassent, quibus jussi
,, decedere Frisii, quum obstinatus præfecti Romani rigor idem illis quo-
,, que denegasset, retro concessisse ad Usipios & Tubantes. & mox: Hos
,, ego, (Ansuarios) non absurda conjectura *Daventrios*, vel certe finitimos il-
,, lis libenter facerem, quod videantur mihi ab *Ansis*, quo vocabulo proceres
,, & heroës denotari monui, dicti esse, quod nomen illorum civitas non ab-
,, nuit, *Ansen-stadt*, id est, Ansuariorum civitas, nominari se publicis scriptis
,, passa. Quod si *Attuariorum* scripturam potius admittemus, recepta nunc *Da-*
,, *ventuariorum* appellatio primæ gentis nomenclationi attestabitur. Quid enim
,, ortui suo vicinius in tanto seculorum decursu, & linguæ semper degeneran-
,, tis ac se vulgato usui accommodantis mutatione servari potuit, quam quod
,, ex articulo *De* & *Attuarii*, nuncupati fuerint qui nunc *Daventuarii* vocantur?
,, nam qui obsoleta ratione vulgarem pronuntiationis formam sequentes, à
,, *Fortuna* quæ populariter *Aventura* audit, nominis auspicium trahunt, fabulam
,, incœptare mihi videntur. (postea de Saliis agit.)

ISALA porro, (quem auctores mediæ ætatis *Islam*, & *Hislam* vocant, antiquitus autem *Nabalia* dictus putatur, aut, ut alii malunt, Flevus, vel Flevum) inter fossas Drusianas recensetur, quas Suetonius in Claudii vita trans Rhenum novi & immensi operis à Druso effectas scribit. per hanc, ut Tacitus tradit, ex Rheno, per lacus in Oceanum navigabatur. intellige eam Isalæ partem, quæ supra Arenacum urbem, ad pagum nomine *Malburgum*, ex Rheno in Isalam *Doesburgi* effluit, unde hoc oppidum nonnulli *Drusoburgum*, in facti memoriam, appellare malunt. Hunc Isalam aquas suas olim non commiscuisse Rheno veri-

verisimile videtur Ortelio in Thes. geogr.; cum fontem & nomen adhuc habeat in regione Westphaliæ, inter *Scherenbeeck* & *Ransdorp*, oppida, quæ descendens versus *Doteckemum*, dictum Doesburgum alluit, rectaque Oceanum petit. ita Ortelius. Georg. Braun, & Franc. Hogenbergius Civit. Orb. terr. part. I. Isalam (ut nunc est) ex Rheno ortum ducere observant, nomen autem inter *Arnemium* & *Zutphaniam* acquirere, unde artificiali multarum impensarum cursu ad Daventriæ mœnia subductus sit. Hoc namque tempore paulo ab urbe remotius, versus Orientale latus, stagnum conspici, *Isalæ veteris* appellatione notum, quia nimirum priscis temporibus naturalem hoc loci alveum obtinuerit. *Hanseaticæ* porro *civitatis* appellatio, cujus mentio est apud Iunium, ab aliis aliter explicatur. res ipsa, juxta communiorem sententiam, ita habet: cum Hunni aliique barbari Germaniam vexarent, adversus eos, & ad commerciorum commodum, præcipuæ Germaniæ urbes maritimæ & fluminibus assitæ in unum coiere, inde à *Fumico sinu* qui est in ultimo recessu maris Balthici, usque ad Rheni ostia, nomenque sibi indiderunt Anzeaticarum, vel à mari Teutonico, quod ad illud sitæ essent, hoc enim est *An-zee*, vel à fide quam dextera pangere gentibus mos est, manum enim Germani *Hant* vocant, vel à *fide & concilio*, quod prisca Germanorum voce *Hansam* dici ajunt, prolato etiam è veteri codice N.T. loco ubi pro eo quod latine dicitur *Concilium fecerunt in eum*, Germanice legitur; *fecerunt Hanzam*. In eam societatem recipiebantur civitates Germaniæ, quæ jus habebant portarum suarum claudendarum & aperiendarum, sive eæ de cætero principem agnoscerent, sive omnino essent liberæ. & hactenus intellige eas dictas *Hansaticas liberas*. Dividitur *Hansa* in IV. regiones. *Lubecensem, Coloniensem, Brunsvicensem, Borussicam*. Lubeca Hansæ caput est. in ea sunt archiva societatis, cum jure evocandi vicinas urbes. habet autem sibi junctas civitatis Vandalicas *Hamburgum, Rostockium, Wismariam, Stralesundam*, & *Luneburgum*, Pomeranicas 8. *Stetinum, Anclemium, Golnavam, Gripswaldam, Colbergam, Stargardam, Stolpam. Colonia Ubiorum* quæ anno CIↃCCCCLXXXI. Ansæ accessit primaria est secundæ regionis civitas, habetque sibi sociatas civitates Clivenses & Markenses, *Vesaliam, Duisburgum, Embricum, Warburgum, Unnam. Hammonam.* Westphalicas item, *Monasterium, Osnabrugam, Tremoniam, Susatum, Herfordiam, Padebornam, Lemgoviam, Bilefeldiam, Lippiam, Coesfeldiam.* Et Geldricas, *Noviomagum. Zutphaniam, Ruremundam, Arnemium, Venloam, Elburgum, Hardervicum.* Præterea Transisalanas, *Daventriam, Campos, Zwollam.* Denique Frisicas septentrionales, *Groningam, Bolswerdiam, Staveram. Brunswiga* primaria tertiæ regionis, habet sub se urbes. Saxonicas, *Magdeburgum, Goslariam, Embecam, Gottingam, Hildeskemium, Hanoveram, Ulsam, Buxtehudam, Stadam, Bremam, Hamelam, Mindam. Dantiscum* primaria *Borussiæ* civitas habet sub se *Regiomontum, Colmariam, Toruniam, Elbingam, Brunsbergam.* Livonicas quoque urbes, *Rigam, Dorpatum*, & *Revaliam.* est & in Norvegia

Berga juris Hanseatici. De iis quæ controversi juris sunt, item de Ansæ potentia, privilegijs, cæterisque hujusmodi nihil addam. apud alios ea legi possunt. nominatim apud P. Bert. Comment. rerum Germ. lib. I I I. cap. I V. & Pont. Hist. Dan. lib. V I I I. pag. 494.

Werdenhagius rerump. Hanss. præfat. (* * 4. & deinceps) Vandalice *Hansam* & *onus* & *congregationem* notare ait. sed & ex Iornand. I. de reb. Goth. lib. X V I I. citat, Gothos proceres suos, Romanis devictis, Fuscoque duce extincto, quasi qui fortunam vincebant, non puros homines sed semideos, *Hansos* vocasse. plura apud illum require.

Sed neque de nomine & ortu urbis *Daventriensis*, de qua conjecturas Hadr. Iunij audivimus, idem auctores sentiunt. nam ij quos supra laudavimus Georg. Braun & Franc. Hogenbergius, eam Transisalanæ regionem quæ Isalæ vicina est *Issellant* (lege, *Sallant*) communiter vocari ajunt, quæ vero trans *Vidrum*, quem *Vecht* nuncupant, fluvium sita est, *Twent* (inquiunt) dicitur, antiquam, ut videtur, Strabonis & Taciti appellationem retinens, qui juxta Camannos, *Tuenterorum*, sive, ut apud plerosque invenio, *Tenecterorum*, & *Teventerorum* gentem posuere. Quæ *Daventriam* urbem habet præcipuam, cujus quidem appellatio non inepte ad *Teuenterorum* nomen alludit. Sunt autem viri docti, quibus hæc urbs vivendi initium dedit, qui non *Daventriam*, sed *Davontriam* dicendam contendant. Cum testentur id duo perantiqua quædam monumenta lapidea, quorum alterum ad senatoriæ domus ingressum conspiciatur, alterum autem in porta quæ Brinconis dicitur, quibus *Davontur* scriptum legatur. Quod quidem ab eorum etiam opinione non nimium abhorrere videtur, qui non aliunde quam à Davone, viro quondam inter Saxones honorato & potente, nomen huic urbi inditum asseverant. cujus insignis benevolentia erga Lebuinum (de quo postea) extiterit, usque adeo ut Lebuino morte sublato, magnificum Deo oratorium, B. Lebuini appellatione clarum, juxta arcem suam erexerit, in quo eum decenti & magnifica sepultura decorarit. Ad hanc autem Davonis arcem, propter erecti templi magnificentiam, multos ædes suas habere desiderasse, ita ut ista ædium multitudo & conjunctio paulatim muris ac foveis cingi, & urbis nomen à Davonis arce sortiri, atque imperialibus privilegijs gaudere cœperit. Hæc illi, qui Davonem hunc, & urbis exordia referunt ad tempora quibus Sergius. pont. max. Justinianus Imp. Aug. & Pipinus Francorum Rex imperarunt, anno post natum Christum plus minus D. X L. Alii multo altius urbis hujus origenem repetunt, nempe ab anno Christi C X X X. tunc enim Cattos, una cum Hermunduris Hercyniam sylvam incolenteis, atque inde à Salinis expulsos, partim in Galliam se recepisse, partim una cum Alanis Hispaniam petiisse, atque inibi Cataloniam fundasse, quæ & à Cattis nomen habeat, eos qui in

Gallia

Gallia confœderant, inde fugatos, ac secundo Rheno devectos, ad superiorem ejus alveum arcem extruxisse quam *d'Avonturium* vocarint, non à *Davone*, quod superior opinio habet, sed à *fortuna*, quæ eorum lingua ita appellaretur, cuique tam felicem vagationis suæ eventum grati imputarent. hæc colligere est ex rhytmica quadam compositione, ante seculum, aut præter propter Daventriæ excusa, & urbis delineationi subjecta. quam in hisce nostris conservari ab interitu non ingratum, ut opinor, erit. ita autem habet:

Rythmica compositio.

MEN vint claerlick in Historien geschreven,
Wie Julius Cesar in synen dagen
Den Romeren tho gefalle heft over gegeven
Vele Landen tho dwingen in synen leven
Vnd die tho brengen onder des Rücks verdragen.
Welke tydinge men hier hoerde gewagen
Want hy dwanck die Wilten vnd Slaven,
So dat vele dat spel verlaren sagen,
Vnde ten lesten sick onder den Roemeren gaven.
Hier mede liet Julius syn weldichejt draven
Wederkyrende metter victorien geschalle.
Acht vnd vijftich jaer sachmen dit laven
Vor Christus geboerte, by rechten getalle.
Daer na omtrent vier vnd negentich jaren
Doe Claudius was regerende machtich,
Welck in Britanien sick dede apenbaren
Den tinspenninck halven vnd gewalt to waren,
Vnd de averwonnen hebbende warachtich
Wederkyrende is hier gecamen prachtich,
Vnd desse Meerlanders weder tondergebrocht
Welck dit Lant mede was beclachtich
Vnd die Inwoners hebben genade gesocht
An Claudio met fryheit vnde tocht
Vnd den Roemeren ewige trew gesworen,
Vnd met gelimpe den frede gekocht
Den sy niet lange wolden orboren.
Hondert jaren vnd dertich sonder falgyren

Na dat Christus ons heil was geboren
So isser ein volck gewest int vermeren
Welck sich metter wapen conde generen
Vnd hieten de Catthi onder Marte vercaren.
Machtich vnd strytbar, grimmich van toren
Grof van stature, seer moedich vnd stolt,
Die wonachtich waren in tyden hier voren
By den Hermunduren int wilde wolt
Hercynion genant , dan na onderholt,
Sint sy verdreven van den Salinen sterch
Om eynen stroom, de fruchtbar was van solt
So die noch ter tijt bewijst syn merch.
Als nu die Catthi waren verdreven,
Hebbe sy vele Landen verwoestet sere,
Wykende op Galliam, vnd sick dar gegeven,
Vnd ein deel is metten Alanen gebleven,
Vnd sick versammelt na Martis lere,
Die namaels in Hispanien ten korsten kere
Sint geflöcht, vnd na Cathaloniam gefundyrt,
Metter wapen landt vnd luden vermeert,
Die so noch genoemt blift in haerder ere,
Conradus Celtis ons hier in docyrt
Dat die Catthi ôok Hessen werden genoemt.
Wie wal Rhenanus dat anders probyrt,
Twe nabuers werden wal by ein gesoemt.
Dat ander deel der Catthi excellent
Sint durch twist wt Galliam geiaecht,
Vnd als vagabundi om her bekent
Den Rhyn afcamende, vnd daer omtrent
Innemende eyn plaetse , vnd dat gewacht
An den oversten arm des Rhyns sick gelâcht
Dier tyt wesende ein wilt Lant vnd ledich
Recht al had sy die Fortune daer gedacht
Soe hefiet desse behaecht, des, sy vermedich
Rast namen, vnd al was dit volck onsedich

Soe

Soe hebben sy dan noch ein vestinge verclârt,
Vnd die Davontur geheten fredich,
Vnd lange dusse plaetse rustelick bewaert.
Dan doe dit volck durch haer vermeten
Gans hadde vergeten der Romeren gebot,
Sich nemende wt den Francken by geseten
Einem Obersten, so die Cronicken doen weten,
Welck sy deden den Romeren tho trot,
Bisz dat Constantius na der Fortunen lot
Regnerende was, tis niet gelagen,
Die heft sy weder bedwongen tot synen genot
Vnd so mede na Vrislant geflogen,
Vnd die Batavos met gelimpe bedrogen
Drie hondert jaer vnd thien doemen schref
Na Christus gebort hordemen dit verhogen,
Daer menich from Cryschman om bleff.

Wie wal Constantius desse Nederlanden tsamen
Dwanck onder den Romeren in synen dagen
So was dit volck vnd de Wilten met namen
Altijt partijch, soo dat sy dickmael onder quamen.
Vnd want sy from waren vnd stolt int wagen
Geschickt ten Krige vnd om Wapen tho dragen
So sint sy by den Romeren seer geacht:
Want sulcke volck conde hen behagen
Die hen bystonden met ganser macht.
Vnd al waren sy dickmâls anders bedacht
Noch sint sy van desser tijt onder den Romeren gebleven
Fry sonder tins, sonder eygen pacht
Noch den Rômeren geen tribut gegeven.

Vnd al syn desse Landen dickmâl verheert
Vnd verwôstet in mennige manyren
So is daerom Davontur rijckelick gepasseert,
Vnd den nàm geholden, wie sy was gefundeert.
Der Catthi naem was fremt int fieren,
Want sy hadden die konst om tenten tho stiren

Dan

Dan na verandert, vnd den naem vergeten
Bisz datmen hier Gades Tempel dede vercyren
Afstellende alle afgodrie vnd ydel vermeten
Annemende dat Geloof, met wil vnd weten
Durch vlijt van hillige Mannen vnd gûde leringe.
Seven hondert jaer sachmen sulcks verpeten
Na Christus geborte vnd syne beheringe.
Vijftich jaren na das dit Lant was bekert,
Is desse plaetse overwonnen met gewalt,
Vnd van den Wenden vnd Denen overheert,
Verwoestet, wtgebrant, vnd ganz omgekeert,
Vnd dat Berchslot opt Davontur gestelt
Is mede verwonnen vnd schandich vermaelt,
Welck naemals veel vaster is gemaeckt.
Vnd is onder den Rijcks-borgeren getalt
Vnd na dessen tijt den Roemeren niet meer versaeckt
Sick gevende tot den frede, hebbende gesmaeckt
Dat twist groote dingen kan verminderen.
Dus is Davontur ondert Rijck geraekt
Vnd daer by gebleven als gude kinderen.
Domen schref negen hondert vnd twintich jaren
Wert Vtrecht vnd dit Landt gedestrueert,
Welck Baldricus weder dede bewaren,
Met muren vnd torne n, vnd dede vergaren
Alle desolatien, vnd datter was verheert
Heft hy met alle lusten gereedificeert.
Negentich jaer hyr na onder Bernulphus regeren
Is Davontur seer vastelick vermeert
Durch liefte die hem dat dede funderen,
Hier settende ein Collegium met gûden leren.
Vnd die Kercke begaeft seer rijckelick
Welck noch dagelicks staet tho meren,
Als daer openbaer is vnd blickelick.
Otto de III. Romsch Keyserl. Majestaet
Heft dat Dütsche Rijck seer verheven

Durch

Durch gûde ordinancie vnd wysen raet,
Want den Chür gaff hy ter baet
Den dütschen Forsten, wie noch is in onsen leven,
Die heft dat lant veele regalien gegeven
Vnd rycklick vercyrt, women noch kan mercken.
Dit geschach domen schref dusent vnd seven:
Daer na toe eyn ewich versiercken
Omtrent lxxxx. jaer, sachmen oeck mercken
Eyn verbontenis, welck de Anse wert geheten
In welcker die Averyselse percken
Samptlick mede gingen so sy waren geseten.
Dus is Davontur orspronck lick begonnen
Met den Arent vercyrt dragende root vnd wit;
Vast by den frede, noch vaster besonnen
In tyden des twistes, ock ny verwonnen
Van der tyt dat sy bleff int Rycks besit.
Wie wal hier eertydes eyn ander gerit
Veel heben bedreven onder schilt vnd wapen.
Want sy vürden ein Borch int rode verpit
Bisz dat Otto anders dat wolde betrapen,
Dus wert sy genoemt onder Heeren vnd Knapen
Eyn Keyser vrye Anse-Stat boudich vnd vast:
Wie wal sommige daer lelick om gapen,
Got geve Davontur altyt frede vnd rast.

DAVONTURIUM.

Ornarunt Catthi, sed post ornatius istis
Dans aquilam Cæsar, luxit in arce mea.
Sic libertatis sumpsi primordia summa
Dives opum, Musas sedula & usque colo.

M A R S.

Mars ego qui Catthos feci hic dominari animosos
Quorum pars struxit mœnia sacra mihi.

Namque loci regem (quamvis Fortuna vocetur)
Me faciunt, nostro hic numine tutus erit.

FORTUNA.

Divitiæ & nomen sunt me genitrice reperta
Castri hujus quondam: sic mea jura manent.
Quod cinxit primis Catthorum audacia vallis
Sub regni titulis, tollit ad astra caput.

Sed ut ad Lebuinum veniamus, res ita Chron. Holl. Div. III. Cap. III. edisseritur: Pipinus Francorum Rex, copias duxit in Frisios, qui & Hollandiam possidebant, ea enim tunc temporis sub Frisiæ regno comprehendebatur, quique rapinis & incendiis Francos Orientales infestabant. Urbem autem Trajectinam obsedit & occupavit, ac Frisiorum regem Radbodum ea ejecit. quo facto Wilibrordum cum sociis, *Swiberto, Acca, Wigberto, Willibaldo, Lebuino, duobus Ewaldis, Werenfrido, Marcellino, Adelberto*, Anglia profectos in Frisiam ablegavit, ut Frisios, Hollandos, Zeelandos, viam salutis docerent. Missis autem a Gregorio III. Episcopo Trajectensi in Transisalanam regionem Marcellino, Willibaldo, Lævino (ita eum vocat Chron. Holl. Div. III. cap. XXXII. *Lijf-wijn*) hic Daventriæ consedit. De quo nunc paulo plenius agendum. ac operæ pretium est, quæ de nominis ejus etymo mihi observata, lectori communicare.

Lebuini nomen Passionale Coloniense dicit, significare *carum amicum*, quod cum primum legerem susque deque habebam, prout multa in obscuris illis auctoribus inepta reperiuntur, sed mox id verissimum esse mihi citra omne dubium persuasi, dum recordor Willeramum illum, qui in Canticum Solomonis sua, id est, veteri nostratium lingua doctissimam paraphrasim scripsit, ubicunque dicitur *amicus meus*, vertisse *mine wine*. hac ergo observatione didici, ea Germanorum nomina in quibus vox *wine* comprehenditur, non a *Vino*, quod hactenus creditum fuit, sed ab *amicitia* derivari, quorum non minus magnus est numerus quam eorum quæ apud Græcos τὸ φίλον præferunt. ergo nomen *Chlodovei*, quod scribendum *Hlodewin* nos alicubi docuit Scaliger, vertendum est *amicus populi*, δημέφιλος. Alcuinus *Elcwijn* (ita scribitur à Pontano, hist. Danicæ pag. 85.) ἑκαστόφιλος. *Lieb-win* φιλόφιλος. *Winholt* φιλόπιστος. *Friedwin & Winfrid* εἰρηνόφιλος. *Baldwin amicus strenuus*. Beka in vita Wilibrordi modo hunc nostrum *Livinum*, modo *Lijf-winum*, modo *Lebuinum* vocat. Buchelius priores appellationes hic rejicit, & diversa nomina esse putat. Ego unum idemque nomen esse non dubito,

bito, sed postremum juxta Germanicæ Linguæ genium scriptum *Lieb-wijn.* (hoc autem est *Lebuinus*) reliqua duo secundum Belgarum consuetudinem *Lief-Wijn.* (quod est *Livinus.*)

Floruit Lebuinus noster circa annum Christi IↃCXCVI. & postea tempore Pipini, Papa Sergio. (v. in Marcellino.) Natione Anglus fuit, ab Episcopo Eboracensi Egberto in Frisiam cum aliis undecim monachis missus est. Balæus Cent. II. cap. XIX. Pervenisse dicitur usque ad annum IↃCCLX. Buchelius in Bekam pag. x. Prædicavit in Velua. Et postea in antiqua Saxonia sive Westphalia. Fasc. temp. Cum ad Gregorium Episcopum Ultrajectinum III. pervenisset, is ei assignavit locum ad Isalam fluvium, ubi Gallis & Saxonibus paganis Euangelium annunciaret, adjuncto ei Marcellino, discipulo quondam Wilibrordi. Hic apud viduam quandam Abrahildam nomine divertit, cumque multos doctrina & exemplo converteret, oratorium ei extructum ab eis fuit ad Occiduam Isalæ ripam, quod nunc nomine *Wulp* insignitur, nec multo post insigne ejus usui extructum fuit templum, in ripa orientali ejusdem Fluvii, quod a nomine Virginis Mariæ vel tunc vel postea denominatum est. quare in furorem versi infideles Saxones, agmine facto idem templum incenderunt, ac novos Christianos omnes loco pepulerunt. regem tum temporis aut Dominum Saxones non habebant, sed quotannis ex optimatibus suis XII creabant judices, qui singulis annis constituto tempore conveniebant eo loco qui *Markelo* dicitur, ubi de rep. consilia habebant, huc cum Lebuinus se contulisset, & doctrinam Christi eis prædicavit, & prædixit eis superventurum regem peregrinum ac potentem qui Dei vice eorum pertinaciam castigaret. Hic eum discerpsissent pagani, nisi divina ope evasisset. Et Buto quidam nomine, ex eorum numero, eos graviter increpuit, quod cum legatos Normannorum, Sclavorum, Frisiorum non modo honestè recipere, sed & muneribus ornatos dimittere consuessent, penè violassent legatum regis regum, nisi ejus auxilio qui ipsum ad sese ablegarat fuisset liberatus. haud dubie eis eventura quæ vir sanctus eis prædixerat. hoc sermone territi ac mitigati, Lebuino deinceps libertatem dedere eundi ac redeundi quocunque liberet. qui, exacto vitæ ac ministerij curriculo, febre correptus ad alteram vitam migravit, ac sepultus est in templo portus Daventriensis. hæc ex manuscripta quadam legenda quæ est in bibliotheca Daventriensi excerpsi, ubi & dicitur Lebuinus habitasse in platea vulgo dicta *de Assen-strate.* cumque ægrotaret accessisse eum urbis scabinos, petiisseque ut precibus suis aliqua a Deo sibi obtineret, & quædam impetrasse, sed in uno, quod valde desiderabant, ab ancilla, quæ, dum colloquebatur cum Angelo, cubiculum intrabat, interturbatum fuisse, Angelo discedente, ac mox obiisse, ita ut super hoc responsum non acceperint, quapropter valde doluisse, &c. fides sit penes auctorem.

 Quod

Quod templum ubi sepultus dicitur Lebuinus *templum portus* dicatur, ex eo suspicari licet tum temporis eo loci portum Daventriensem fuisse, a quo non abludunt nomina vicinarum II. platæarum quarum altera *de Waterstrate* quasi platæam aquæ dicas, altera *den Graven* I. Fossa nominatur.

Vitam Lebuini Bonifacium, quem Apostolum Germanorum vocant, descripsisse ait Trith. de ill. v v. Germ. Aub. Miræus in vita S. Willibrordi, p. XXVI. ait Lebuinum obiisse XII. Nov. postridie festi S. Martini, quem diem etiam ei festum esse, ac propterea ab Hollandis ac Frisiis vulgo dici *S. Martini pupillum* vel *S. Martini secutorem* (*S. Martens Pil.* ofte *S. Martens Volger.*)

Non invidebo Lectori, quod invenitur in manu exarato Chronico Frisiæ, quod auctorem habet Worperium de Reinsma-geest, (erat autem codex Claris. Boxhornii) Dicit scriptor ille lib. II. cap. XIV. Lebuinum qui cum Wilibrordo advenerat in Orientali Francia pontificatum adeptum, ac martyrio prope Germaniam coronatum, quæ vero de eo a nobis sunt recensita ad alium quendam Lebuinum refert cap. XXII. Interim (inquiens) ex Anglia venit quidam sacerdos ex antiquis Phrysiis in Anglia oriundus, nomine *Liaf-winus* (forte scribendum *Liaf-Winus*) qui & *Lebuinus*, ad Episcopum Trajectensem, dicens, à Domino sibi præceptum ut in confini Francorum atque Saxonum secus flumen Issulam, plebi in doctrina præesset. Tunc Gregorius Episcopus direxit eum Daventriam, ut illic fidem, quam dudum à beato Marcellino presbytero acceperant, corroboraret & ampliaret. Seminavit ergo ibi beatus Lebuinus documenta salutis, feceruntque ei fideles oratorium in occidentali parte fluminis, in loco qui vocatur *Wilp*, post hæc etiam ecclesiam ædificaverunt in Orientali litore, in loco qui vocatur *Daventria*. Quam Ecclesiam non multo post Saxones & Westphali, fugatis fidelibus, combusserunt igni. Deinde Lebuinus ad propria reversis prædonibus, reædificavit Ecclesiam combustam, & ibi docens defunctus est, & sepultus in ea. videt hic lector duos Lebuinos, unum qui cum Marcellino ac reliquis fidei doctrinam primitus post adeptum pontificatum (I. Episcopatum) in his oris seminavit, ac martyrio coronatus fuit, alterum qui postea eodem appulit, & fidem, quam *dudum* à Marcellino barbari acceperant, *corroboravit*, & nec ad pontificatum, nec ad martyrium pervenit. et huic non illi attribui ea quæ Lebuino Wilibrordi socio reliqui adscribunt. qua de re eruditus lector judicet. nunc de Marcellino.

Marcellinus presbyter descripsit vitam S. Lebuini. fuit unus ex illa sodalitate de qua ante dictum. Narrat Lebuinum adeptum pontificatum Gandavensem (convenit hoc cum iis quæ adduximus ex Worperio) alios alia. ac addit: Et ego Marcellinus presbyter inutilis a præfatis pontificibus missus ad partes Transisalanas, locum Aldensælem, Trentam, & Twentam,

& Co-

„ & Couordiam, ac Daventriam rego, & Dei providentia totum ferme
„ populum Christo prædicando lucratus sum, & purgavi a cultu idolola-
„ triæ v. Bertium rerum Germ. lib. III. in *Ultrajecto* p. 684.

Assiduo prædicavit Euangelium annos fere LXV. videlicet annos V. ante Episcopatum Wilibrordi. XL. sub Wilibrordo XVI. sub Bonifacio IV. sub Gregorio Episcopis Trajectinis. a quorum postremo una cum Lebuino ablegatus est Daventriam ad docendum Transisalanos, ac præfuit Aldensaliæ, Trentiæ, Tubantiæ, Coevordiæ, Daventriæ, ac totam gentem convertit & baptismo initiavit. *Chron. Holl. Divis.* III. *cap.* XIII. Hist. MS. Arn. Bocopii, Gregorium ait misisse Daventriam Lebuinum, Marcellinum, & Wilholdum (ut ipse vocat) ad annum IↃCCLIV. Idem dicit, vivente adhuc Gregorio & propter invaletudinem ejus Episcopatum regente Alberico, Carolum Magnum Ecclesiæ Ultrajectinæ universam ripam Leccæ & Isalæ dono dedisse anno nono imperij sui. Wilhelmus Heda Catal. Episcop. Tra-
„ ject. in S. Wilibrordo Episcopo I. pag. XV. ait: Marcellinus presbyter
„ prædicatione sua Salios Francos, ac gentes circumvicinas convertens, ple-
„ nus dierum moriens Daventriam adornat. quod de Saliis Francis dicit, vehementer videtur favere iis quæ supra ex Hadriano Junio Historiæ nostræ inseruimus.

Anno Christi DCCLXXIII. Carolus cognomento Magnus bellum sumsit adversus Saxones, quos cum identidem vinceret, tamen ex voto in ordinem redigere non potuit, simulac enim eis tergum obverteret, à pactis resiliebant, neque diplomata, juramenta, cautiones quicquam ad eos a rebellione retrahendos valebant. semel ad decem millia cum uxoribus & liberis e patria abduxit Carolus, & hac illac per imperij fines dispersit, Colonijs Francorum ac Teutonum in eorum sedes translatis, qua re eos primum dicto audientes fecit, ac deinde vi violenta idola eorum sustulit, ac ad Christianam fidem eos adegit. qua in re præcipuum ei negocium fuit cum Westphalis. qui cum identidem discedente Carolo a vera religione deficerent, pœnæ formidine eos in officio retinere statuit. constitutis passim occultis judicibus, qui vulgo nominabantur *De Veem-schepenen* cum potestate absoluta, si quem deprehenderent perjurum, fœdifragum, fidei desertorem aut alioqui criminosum, eum clam apprehendendi, & evestigio, absque ulla judicij forma supplicio afficiendi. Principes autem ejusmodi viros occulto huic tribunali præficiebat, qui a justitia, æquitate & prudentia noti ac celebres erant. Horum opera exterriti Saxones & Westphali, non tam facile Christianam religionem deinceps deserebant, neque ad idolomaniam relabebantur, cum passim in nemoribus ac saltibus, ex arborum ramis qua nobiles, qua ignobiles, horribili spectaculo suspensos viderent. sciscitantibus autem de causa supplicij respondebatur, nisi malus iste, ac facinorosus

 fuis-

fuisset, non tam atrociter fuisset punitus. Jactabant hi judices eandem se potestatem habere per totam Germaniam, arma quædam ac alia media ignota penes se habebant, quibus quos vellent in potestatem redigerent. Communi fama etiamnum fertur, eos postquam hunc vel illum morte affecissent, deinde disputasse, jurene an injuria esset occisus: & si nocens deprehenderetur, bene habebat, sin innocuus, quasi hoc ad placandos manes satis esset, infausta arbore detractus sepulturæ mandabatur: unde in quam nefariam tyrannidem hoc judicium degenerarit, facile est colligere. duravit id clandestinum judicium etiam in regionibus Transisalanis, & nominatim Daventriæ ignotum & quasi sub larva grassatum est usque ad annum CIↃCCCXCIV. ut ibi videbitur. *Bocop. Hist. MS.*

Quod sit vocabuli *de Veme* (unde *Veem-schepenen*) etymon, pro certo affirmare non possum. Ulrichus Huttenus Orat. IV. in ducem Wirtenbergensem vocat *Scientes*. Verba ejus sunt: *Monui, inquit, se defenderet, & opprobrata culpa aggressus sum punire ad formam Judicij in Westphalia Scientium. Ubi mihi responde iterum, quid monere oportuit ut se defenderet, eum quem jure & ob delictum interimere licuit? Aut quomodo ex supplicio pugnam, ex pugna supplicium facis?* & mox: *Iam, quod ais, ad formam judicij Scientium, nonne prodigio simillimum est? Quis Scientium ita judicavit? & virum nobilem judicavit? Aut si tale illud judicium esset, quis ferendum putaret? Proinde inscij sui juris sunt isti Scientes, si te non in frusta discerpunt, veterem sui instituti auctoritatem, facinore fœdo ac detestabili contaminantem. Tu ob id acrius puniendus venis, qui tuis pessimis sceleribus sanctorum legum speciem prætendis.* Dux ille Joannem de Hutten Ulrichi gentilem, ut ejus uxore potiretur, in sylvam abductum suis manibus confoderat, & confossum de arbore suspenderat. huic execrabili facto prætendebat formam judicij Scientium.

Sed quomodo hinc est *Veme?* nisi esset *Weet-mén.* puto tamen potius esse *Vede-mén. Vede* est hostilitas, bellum, ut *Vede* & *Vrede* opponantur. *Vede-men* ergo sunt *Viri* constituti ad eos coërcendos qui pacem violant, & *Vedam* i. Bella ac latrocinia inceptant. ita vox belle quadraret cum primo hujus ordinis instituto. nihil tamen affirmo. judicent talium rerum periti.

Defuncto Gregorio, qui III. Antistes Ultrajectinorum fuit, Albericus qui & Albertus dicitur, ejus successor Daventriam misit *Ludgerum*, qui postmodum primus Episcopus Monasteriensium evasit. Locum ipsum jamdudum post Gregorij & Lebuini obitum vicini Saxones seu Westphali corruperant, & populum ad perfidiam paganam coegerant, ipsumque templum, & omnia in eo igne vastantes destruxerant, ita ut nec Lebuini defuncti corpus inveniri posset, quo invento tandem (miraculo, ut ajunt) Ludgerus ædem è fundamentis denuo excitavit, ac viva Euangelij voce inibi dissipatam Ecclesiam denuo collegit. Vita Ludg. Hæc. Baron. conjicit

in

in annum Domini I ↄ c c l x x v i i i. temp. Imperatoris Caroli Magni & Papæ Adriani.

Mortuus est Ludgerus Bilderbecæ anno I ↄ c c c i x. v i i. Kal. apr. sepultus Verdæ *Chron. Holl. Div.* i i i. c. xxxv.

Odilbaldus Frisius x i i. Episcopus Trajectensis fuit, cui Lodovicus rex primum, & postea Zuentibolchus filius Arnulphi Imperatoris, confirmarunt, quicquid Ludovicus, Carolus, Pipinus, alijque reges concesserant, & proprietatem ac immunitatem ab eis obtentam extenderunt sursum Daventriam, & Tielam, & universa alia loca in ipso Episcopatu consistentia ut habet diploma, quod verbotenus ita sonat:

„ In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Zuentibolchus gratia Di- „ vina Rex: cum petitionibus sacerdotum justis ac rationabilibus divini „ cultus amore favemus, superna nos muniri gratia non diffidimus: „ Quapropter noverit industria, seu utilitas omnium fidelium nostrorum „ tam præsentium quam & futurorum, qualiter Odilbaldus Trajectensis „ Ecclesiæ veteris venerabilis Episcopus, quæ est constructa in honorem „ S. Martini confessoris, & aliorum Dei sanctorum, obtulit obtutibus „ nostris auctoritatem immunitatis Domini & parentis nostri Ludovici „ piissimi Augusti, in qua erat insertum, qualiter Dominus & genitor „ suus Carolus bonæ memoriæ clementissimus Imperator, & avus Pipinus „ Rex, & antecessores eorum, ad ipsam Ecclesiam concessissent omnem „ decimam, de mancipijs, de terris, & de teloneis, vel de negotijs, & de „ omni re, undecunque quæ ad partem regiam fiscus teloneum accipere, „ vel exigere videbatur, & ut homines ejusdem Ecclesiæ, sub mundi- „ burdo & tuitione ipsius Ecclesiæ consisterent; nec nonin ripis, Dore- „ stado, ut nec bannum, nec fredum, nec conjectum quod ab ipsis *gesckot* „ vocatum esse comperimus, contingere aut exactare præsumeret. Et quis- „ quis ex negotiatoribus in eorum ripas intrare voluisset, nullam eis con- „ tentionem ex hoc fecisset, nec mansiones in eorum domibus sine permis- „ su eorum accipere auderet, nec eorum res dum vixerint auferre, aut „ post mortem eorum contingere, nec ullo modo eis in aliqua re calum- „ niam generare quis præsumeret, qualiter præsul ipsius Ecclesiæ liberius „ eidem clero & populo sibi subjecto alimoniam ministrare, & luminaria in „ ipsa sede continuare, atque gentiles, qui ad Christianitatem convertuntur, „ alere & docere possit. Hæc rogavit Celsitudinem nostram jam dictus E- „ piscopus, ut ob nostræ mercedis augmentum illi concederemus, ut ipsam „ legem quam in Dorestadio antecessores nostri Reges videlicet & Augusti, „ antecessoribus suis, præsulibus scil. & Episcopis, ad jam nominatam san- „ ctam Trajectensem Ecclesiam concesserunt in omnibus huic sanctæ Traje- „ ctinæ sedi, ob amorem Dei, & reverentiam S. Martini in D a v e n t r e

„ scilicet

,, scilicet & Thiele, universisque alijs in locis in ipso Episcopatu consi-
,, stentibus concessimus. Cujus petitioni libenti animo autem accommoda-
,, re placuit, & per hanc nostram auctoritatem confirmare, ut sicut in Do-
,, restadio, in terris S. Martini residentibus, vel cum navibus adripanti-
,, bus, aut ibi commanentibus, nec teloneum, aut conjectum, seu man-
,, sionaticum, aut fredus, a ministerialibus nostris exigatur, sic in Daven-
,, triâ villâ, & Thiela, omnibusque alijs locis in terris & possessionibus
,, ejusdem Trajectensis Ecclesiæ consistentibus & commanentibus, de cæ-
,, tero ab exactoribus nostris non expetentur, sed hæc omnia ob mercedis
,, nostræ augmentum & æternam remunerationem in jus & dominatio-
,, nem jam dictæ Ecclesiæ Trajectensis redeant, ut S. Martinus, in cujus
,, venerationem ista contulimus, dignetur pro nobis intercedere, ut veniam
,, peccatorum nostrorum mereamur habere. Et quicunque hanc donatio-
,, nem infringere aut immutare per malevolentiam tentaverit, in iram Om-
,, nipotentis Dei & S. Martini se incurrere sciat. Et, ut verius credatur, &
,, diligentius observetur, manu propria nostra subtus hæc confirmavimus,
,, & sigillo nostro assignari jussimus. *Signum Zuentibolchi gloriosissimi regis. Wadgerus Notarius ad vicem Radbodi Archicancellarij recognovi. Data* VIII. Kal. Iulii, *anno incarnationis Dominicæ* DCCCXC. *indictione* VIII. *anno vero regni Domini Zuentibolchi secundo. Actum Nuimagæ palatio regio in Dei nomine feliciter, Amen. (Ex hist. Wilh. Hedæ. pag. 63.)*

Arnoldus à Bocop in Annalibus suis M S S. ex hoc instrumento probat, Daventriam tum temporis pagum fuisse; quia dicatur *in Daventriâ villâ*, perperam, ut ego quidem arbitror, cum *villa* seculo illo barbaro (ut & hodie apud Gallos) idem significarit quod *Vrbs*.

Rathodus ex regia Frisiorum ac Francorum stirpe, præceptorem habuit *Nannonem* Stauriensem Philosophum, & sub eo studiorum socios *Stephanum* & *Mancionem*, postea Tungrensem & Cabilonensem Episcopos. ipse sedem Ultrajectinam adeptus est, ac numeratur Episcopus ejus urbis decimusquartus. unde per Danorum irruptionem ejectus Daventriam concessit, ac ibi fere egit. v. *Hedam pag.* 71. *Pontanum hist. Dan. lib.* IV. *pag.* 107. Sanctitatis & miraculorum opinione claruit, fuitque græcarum latinarumque literarum juxta eruditus, arguunt id ipsius Sylvæ utroque genere scriptæ, quæ adhuc extant. scripsit &

De laudibus S. Martini.
De laudibus S. Bonifacii.
Flores de S. Willibrordo.
Vitam & Translationem S. Amelbergæ virginis.

Offi-

Officium de Translatione S. Martini.
Eclogam Ecclesiasticam de virtutibus S. Lebuini.

Sweertius varios cantus in honorem S S. adjungit, in Athenis suis Belg. & Sifrido *Petri* v. *Bekam & Hedam pag.* 71. 72. 74. *ad g. & comment. ibid.*

At Danis ope Diderici I. Comitis Hollandiæ Ultrajecto profligatis, eam urbem repetijt, ibique mortuus est. Anno I ɔ c c c c x v I. x v. Kal. Dec. Corpus Daventriam translatum & depositum in æde S. Lebuino Sacra, hoc beneficium Didericus III. I v. Comes Hollandiæ objecit Adelboldo x I x. episcopo Traject. à se capto. v. *Chron. Holl. Div.* v I I. *cap.* x I. *pag.* 117. videantur & L. Hortensius Secess. Ultr. l. I. Bockenbergius hist. pontif. Ultraject. Dessel. Biblioth. Baronius Martyrol. Rom. Surius Tom. vI. Beka ut & Bert. Comment. rerum Germ. l. I I I. in *Vltrajecto*, dicit eum *Ootmarsiæ* mortuum, sepultum *Daventriæ*. Ita & *Chron. Holl. Div.* v. *cap.* xI. Vbi dicitur natus in Frisiæ oppido Lentegoe, à Romanorum Rege Ludovico impetrasse confirmationem & munitionem urbis ac arcis *Daventriensis*. Præfuisse suæ dioecesi annos xvI I. obiisse anno Iɔcccc xvI I. I I I. Kal. Dec. Ootmarsi, quo è Drentinâ ditione concesserat. Bocopius hæc refert ad annum Iɔcccc xxvII. & *Radbodum* hunc, modo *Radebaldum*, modo *Adebaldum* nominat. Heda confirmationem donationis oppidi *Daventriæ* tribuit Zuentibolcho Galliæ Belgicæ sive Lotharingiæ, & Conrado Francorum regi. mortuum etiam hunc Radbodum inter divos relatum ait.

Radbodo successit *Baldricus* x x v. Episcopus Traject. Ludgeri Comitis Clivensis x. filius. hic dicitur revelatione divina repperisse corpora SS. Werenfridi, Lebuini, Plechelmi, Radbodi, &c. eisque ornasse Ecclesiam Ultrajectinam *Chron. Holl. Div.* v. *cap.* x I I. *pag.* 107. Beka in Baldrico. Præfuit annos LIX. mortuus anno Iɔcccc LXXVI I. Imperatore Otthone I I. Verum id mirum (nec ab re) videtur Buchelio in Radbodo prædecessore, & cui Baldericus immediate successit, cujus corpus Daventriæ sepultum fuit. (ridiculum enim ad id inveniendum divina revelatione opus fuisse.) Apud Hedam p. 71. hoc hujus præsulis fragmentum extat è quo ejus non vulgarem ut illis temporibus, eruditionem tam ligata quam soluta oratione, deprehendere est. ita autem sonat: Anno ab incarnatione Domini D c c c c. apparuit ,, in cœlo mirabile signum, stellæ enim visæ sunt undique tanquam ex alto ,, in Horizontis imum profluere circa poli cardinem, omnes fere inter se ,, invicem concurrere: quod prodigium secutæ sunt tristes rerum calamitates, aëris videlicet maxima intemperies, crebrique ventorum turbines, fluminum quoque terminos suos transgredientium, terribilis quædam quasi cataclysmi imago. Et quod his pestilentius est, diræ hominum ,, adversus Deum se extollentium tempestates. Hoc eodem anno, priusquam

" tamen Epactæ mutarentur, Folco Rhemorum Episcopus Metropolitanus,
" & Zuentiboldus Rex interfecti sunt, ac non multis antea diebus ego peccator Radbodus inter famulos sanctæ Trajectensis Ecclesiæ conscribi merui. Atque utinam cum eisdem æternæ vitæ consortium merear adipisci.
" Hoc ergo erit Epitaphium meum de viatico Christi:

Esuries te, Christe Deus, sitis atque videndi

Jam modo carnales me vetat esse dapes.

Da mihi te vesci, te potum haurire salutis,

Unicus ignotæ tu comes esto viæ.

Et quem longa fames errantem ambesit in orbe,

Hunc satia vultu, Patris imago, tuo.

Baldrico huic Imperator Henricus confirmavit immunitatem Dorestadij, Daventriæ & Thielæ. Diploma extat apud Hedam pag. 79. quod quia, mutatis tantum mutandis, idem est cum priori, non apposuimus.

Anno I Ɔ C C C C L X X X I X. Imperij gubernacula sumsit Otho III. qui anno I Ɔ C C C C X C V. Brunonem Saxonem, filium Othonis Sueviæ Ducis, consanguineum suum ipse Romæ pontificem creavit, qui eum vicissim, una cum conjuge Romæ coronavit. at digresso Othone pellitur Roma Gregorius, sed vi ab Othone, punitis adversarijs, restituitur. Gregorius, cum hærede careret Otho, in gratiam Germanorum, Synodo habita decrevit ut soli Germani Imperatorem eligerent. hanc ad rem instituti VII. viri Electores, cum antea successio locum habuisset. tulerunt hoc iniquo animo Franci, verum quia stirps Carolina defecerat, regnumque pervenerat ad Capetum, repetere imperium destitere, maxime quod ipsi duces, novi homines, illa fortuna tunc contenti, moliri majora, regno nondum bene fundato, non sunt ausi. Hic Otho Baldrico immunitates Daventriæ & ipse confirmavit, ac Daventriensem urbem donavit insigni Aquilæ. cum antea arcem tribus munitam turribus habuerit pro insigni, prout & observatum auctori Rhytmicæ compositionis, quam suprà integram historiæ nostræ inseruimus quale sigillum nuper in curia hujus urbis inventum est, cujus ectypum penes me est.

Tale

Tale fere est vetus sigillum Burgensium civit Trajecti. v. Buchelium ad Bokam pag. 89. & ipsius Romæ, Not. ad Hedam pag. 202.

Anno CIↃXXVI. Episcopus factus est Ul.rajectinus xx. *Bernulphus* hic ædificavit Trajecti duas collegiatas Ecclesias, unam in honorem S. Petri, alteram in honorem Joan. Bapt. Medietatem vero collegij S. Salvatoris Trajectensis transplantavit in Daventriam, ubi pro reverentia B. Lebuini, canonicorum extruxit Ecclesiam. *Beka.* canonici huc translati viginti fuerunt numero v. *Bertium*, *Bockenbergium*, *Chron. Holl. Divis.* IX. *cap.* III. *pag.* 113. *Pontan. Hist. Gelr. lib.* V. *pag.* 79. Bocopius hanc translationem confert in Annum Christi CIↃXLVIII.

Huic Bernulpho Henr. III. Imperator donavit dominium urbis Daventriensis anno CIↃXLVI. diploma habes *Chron. Holl. Divis.* VIII. *cap.* IV. *pag.* 121. B. & Latine apud Hedam *pag.* 123. hujusmodi:

,, In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Henricus Divina favente ,, clementia Rex: Noverit omnium Christi nostrique fidelium solers in- ,, dustria, tam præsentium quam & futurorum, qualiter nos ob Dei om-

,,nipotentis amorem, nostrique patris dilectissimi Conradi videlicet Im-
,, perat. Aug. nec non interventu ac petitione nostræ dilectæ conthoralis
,, Reginæ Agnetis, jugeque Bernolphi Traject. Eccl. in honorem S. Mar-
,, tini construct[illegible]enerabilis Episcopi servitium fideliter nobis persæpe ad-
,, hibitum, talem proprietatem eidem supradictæ Ecclesiæ, qualem visi su-
,, mus manu sub potestate tenere, in loco Daventre dicto, in moneta, Te-
,, loneis, placitis cum omni regali districtu, omnique utilitatis commo-
,, ditate, quæ ullo modo inde poterit provenire, & cum Comitatu Amelan-
,, de, suo termino ejusdem comitatus hic subtus denotato: De Rathmon
,, ad Hune, de Hune ad Waggestapolon, & inde ad Westerfle, de Wester-
,, fle ad Agastaldaburg, de Agastaldaburg ad Stetere per Sultam, & in alia
,, parte Islæ; de Lovenen usque ad Erbeke; de Erbeke ad Suythampe, &
,, item ex alia parte Islæ ad Ascete, in proprium tradidimus & stabilivi-
,, mus, eo scilicet tenore, ut nullus judex aut exactor, major aut minor
,, persona, ullam potestatem habeat inde aliquid exigendi absque licentia
,, Episcopi, sed ut prædictus præsul ejusque successores de his superdictis
,, Regijs donis liberam dehinc potestatem habeant obtinendi, commutandi,
,, præcariandi, vel quicquid sibi placuerit ad usum prænominatæ Ecclesiæ
,, inde faciendi. Et ut hæc Regiæ nostræ donationis authoritas stabilis &
,, inconvulsa per succedentium temporum momenta maneat, hanc paginam
,, inde conscriptam manu propria roborantes, ut infra poterit videri, sigil-
,, li nostri jussimus impressione signari. *Signum Domini Henrici tertij Regis*
,, *invictissimi. Theodoricus Cancellarius, vice Bardonis Archicapellani, recognovi.*
,, *Data* x. *Kal. Sept. an. Dominicæ incarnationis* CIↃXLVI. *Indict.* XIV. *an.*
,, *autem Domini Henrici tertij Ordinationis ejus* XVIII. *Imperij* VII. *actum*
,, *Spiræ.*

Addam & instrumentum quoddam Bernulphi, ex Hedæ pag. 127. ubi librarum Daventriensium mentio. est autem hujusce modi:

,, In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Bernaldus, sanctæ Tra-
,, jectensis Ecclesiæ præsul, notum esse cupio cunctis fidelibus, tam futu-
,, ris quam præsentibus, quod quidam ingenuus clericus, nomine Adol-
,, phus, militis officio functus, quandam sui juris hæreditatem, quam ha-
,, buit infra comitatum Godescalci Comitis Thuente nuncupatum, id est,
,, Gore, tradidit S. Martino, cum convenientia hæredis suæ Wiburgis,
,, Abbatissæ videlicet de Frikenhurst, per manum Advocati sui Walonis,
,, cum omnibus ad eundem locum pertinentibus curtilibus, ædificiis, man-
,, cipijs, agris, pascuis, sylvis, aquis aquarumque decursibus, quæsitis &
,, inquirendis, cum omni districtu, quicquid fratres ejus Luidolphus &
,, Wernerus ibidem in vita sua visi sunt habere in servitio & redditibus, &
,, ipse Adolphus per successionem hactenus in sua potestate tenuit postea in
bene-

„ benevolentia præstitit ei in beneficium infra Thuente, decimam decem li-
„ brarum Daventriensium, & infra Thrente decimam ad septem librarum
„ & dimidiam. Quod si forte alicui successorum nostrorum hæc precaria
„ displicuerit, & concessa præstare neglexerit, ipse præfatus Adulphus de
„ suo quod dedit faciat quod velit. Acta sunt hæc juxta Gora in placito su-
„ pranominato Comitis, coram testibus quamplurimis. Et hæc traditio ut
„ firma & inconvulsa in futurum permaneat, hanc kartam sigilli nostri
„ impressione roborari jussimus. Obiit Bernulphus anno Christi CIↃLIV.

Anno CIↃLXIV. VI. non. Maij Wilhelmus XXI. Episcopus Traject. impetravit diploma à Cæsare Henr. III. quo comitatus Hollandiæ Zelandiæque ut avitæ possessiones adjudicabantur, idque occasione minoritatis Diderici Comitis V. ac misso in Hollandiam Godofrido Gibboso, consanguineo suo, cum armata manu Comitem Hollandiæ, sedis Trajectinæ feudatarium fecit, qui & ejusdem Episcopi ope tam Orientales quam occidentales Frisios subegit. at cæso non relictis liberis Godefrido, mortuo item eodem anno CIↃLXXV. V. Kalend. Martii. Episcopo Wilhelmo, cum ei succederet Conradus episcopus XXII. eum in arce Iselmondæ obsedit Comes Didericus, ac expugnata arce cepit. Ubi inter præcipuos Episcopi magnates cecidisse invenio Lambertum præpositum Daventriensem. Episcopus captus Hollandiæ Comitatum resignavit in manus Diderici, ipse cum reliquis captivis dimissus est. præfuit annos XXIV. cæsus ad aram ὡσεὶ βοῦς ἐπὶ φάτνῃ anno CIↃXCIX. VIII. Kal Maij.

Circa annum CIↃCXI. Trajectum appulit Imperator Henr. V. ac festum ibidem pentecostes celebravit, orto vero tumultu ac dissidio in ipso templo inter Imperatoris ac Episcopi ministros, Episcopus fuga cum suis se proripuit in ædem Martino sacram, ubi captus ac coram Imperatore deductus, ab eo custodiæ traditus est, qua paulo post effracta, urbe excessit. Imperator in ejus contumeliam arcem Sculenburgi obsedit. At Dux Saxoniæ Lotharius (postmodum Imperator) una cum episcopo Monasteriensi, fautores Trajectini præsulis, ut Imperatorem ab obsidione averterent, Daventriam obsederunt, ac mœnia scanderunt, in urbem irrupturi, sed fortiter à civibus repulsi sunt, quos liberaturus Imperator, obsidionem Sculenburgi soluit, quo commeatum invexit Saxo, ac loco à præsenti periculo liberato, exercitum domum reduxit. *Chron. Holl. Divis.* XI. *cap.* VIII. X. p. 134. Obiit hic episcopus. Anno CIↃCXXVIII.

In archivis urbis Daventriensis diploma reperitur Cæsaris Henrici IV. datum IV. NON. AUG. CIↃCXXIII. quo remittit civibus Daventriensibus, ne deinceps teneantur baptismum & sepulturam redimere, neque exolvere *narios domorum*, ea lege ut penes decanum & capitulum in posterum sit jus collationis in Ecclesia Raeltensi.

Anno CIↃCXLIV. datum est Diploma Caroli II. quo concedit capitularibus, ne de domibus suis extra ambitum claustri sitis ullas collectas dare teneantur. extat in archivis Daventriensibus.

Hermannus ab Hoorn XXVII. Episcopus Ultraj. fuit, cujus electioni Civitates Ultrajectinam, Daventriensem, aliasq, refragatas invenio, sed prævaluisse armatas preces Hollandiæ, Geldriæ, & Cliviæ Comitum. Obiit Anno CIↃCLXV. *Chron. Holl. Div.* XII. *cap.* XIX. XX. de eo sic Beka in Hermanno:

Defuncto Hardberto Episcopo, gravis discordia suborta fuit in capitulo. principales namque Vasalli Trajectinæ Ecclesiæ, videlicet Theodoricus Hollandiæ, Henricus Geldriæ, & Theodorus Cliviæ magnifici Comites, Heremannum de Horn præpositum S. Gereonis Coloniensis petierunt in Episcopum promoveri. Cives autem Trajectenses & Daventrienses cum agricolonis, exoraverunt Fredericum de Hamel in pontificem exaltari. sed violenta pars Nobilium partem suppressit civium, & Theodoricus Hollandiæ Comes rebellanti manu Heremannum duxit in possessionem Episcopij, subjiciens ipsi potestatem omnis adversantis populi. Demum transacto biennio, Cardinalis quidam à latere Papæ delegatus, citavit utrosque electos Leodium: ubi præfatus Heremannus per eundem Cardinalem & regem Conradum adeptus fuit pontificium.

Qui hic vocatur Fridericus de Hamel, eum Heda *Havel*, vel, ut M S. Cod. *Hovel*, nominat. ut & M S. meus (ait Buchelius) Beka. Chronicon Magn. B. *Huevel* habet. Snoyus autem *Himel* scribit. Bocopio est *Frerick mitten hoevel* (I. Fridericus gibbus) nostrates enim gibbum vocant *een hoevelrugge*. unde & postea Bocopius eum aliquoties vocat, *Frerick mitten bult*.

Anno CIↃCLXXX. *Balduinus*, Ultrajectinus & Aldensalensis præpositus factus est Episcopus XXIX. (Pontanus ad annum CIↃCLXXVIII id refert, lib. VI. pag. 112. ut & Bocopius. qui Episcopum hunc *Baldericum* vocat) fratres ejus erant Didericus Hollandiæ comes, & Ottho comes in Benthem. Cum omnes ejus vasalli feudum solenni ritu ab eo susciperent, solus Dux Brabantiæ neglexit petere feudum Veluæ, quam Comes Gelriæ porro à Brabanto feudali jure tenebat. Episcopus iritatus armatam manum in Veluam duxit, ac Gerardum Gelriæ comitem inde expulit. Gelrus ulturus sese, Daventriam per quatriduum obsidet. cum Imperator Fridericus dissidium hoc resciviffet, ipse eo profectus litem composuit ac obsidionem solvit factis induciis. quibus nondum finitis, moritur absque legitimo hærede Gerardus. itaque Episcopus Veluam justo (ut ajebat) titulo sibi vindicabat. comitatum Zutphaniensem ferro flammaque vastans, præda onustus domum redit. idem facit Hollandiæ Comes Florentius, abacto è Velua pecore, ac Daventriam compulso. Ottho defuncti Gerardi frater pro hærede

rede se gerens, suppetias vocavit Episcopos Coloniensem ac Monasteriensem, Ducem Brabantiæ, comites Lotharingiæ, Bergæ & Meursæ, ac collecta manu circiter 3000 militum per tres septimanas obsedit in urbe Daventriensi 800 equites episcopi. Episcopus suos liberaturus una cum Comitibus Florentio ac Clivensi militem conscribit ad pellendum Othonem, itaque Fridericus Imperator denuo descendit, ac partes reconciliat, Othoni dominio Veluæ restituto, ac multa 100 libellarum auri imposita ei qui prior pacta rescinderet. *Chron. Holl. Div.* XIII. *cap.* IX. Beka in Baldevino. Pontanus hæc gesta ait Anno CIƆCLXXXVI. Bocopius uno anno serius.

Cum anno CIƆCXCVI. Drentini rebellarent adversus eundem Episcopum, collecto is exercitu auxilio Otthonis Benthemiæ Comitis, de eis ultionem sumsit. At Ottho Gelriæ comes, qui putabatur Drentinorum rebellionem fovere, consilio Episcopo affuit, ac dissidium inter partes composuit, ea conditione, ut Groningenses Episcopo VI. obsides darent, Drentini XII. qui Daventriam venirent, nec inde recederent, antequam Episcopo de rebellione sua ac damnis datis satisfecissent. Comes Daventriam intravit cum XVIII. istis obsidibus, quos Episcopus in despectum Comitis, carceri inclusit. quam injuriam indignatus Comes urbe excessit. recrudescente inter præsulem & Drentinos bello, Conradus archiepiscopus Moguntinensis Daventriam venit, veritus ne Gelrus sese Drentinis adversus præsulem conjungeret. ac pacem fecit, quæ mox rupta est. Etenim cum parum feliciter Episcopus adversum Drentinos pugnasset, iram vertit in Gelrum, quem eis favere opinabatur, itaque Veluam & vicinas regiones ferro flammaque populabatur. Gelrus ergo Daventriam denuo per dies undecim oppugnat. Dux Brabantiæ, qui, quod neglexisset Veluæ nomine, homagium, quod vocant, Episcopo præstare, causa totius dissensionis merito reputabatur, aliquot equitum cohortibus ac peditum signis Episcopo suppetias venit, ac inducias inter partes fecit, donec Imperator Henricus adveniret, qui controversiam Veluanam lata sententia diremit. exiguo tamen fructu. occubuit hic Episcopus eodem Anno CIƆCXCVI. cum XVIII. annos Ecclesiam rexisset. *Chronicon Holland. Beka.* sententia Imperatoris est Hedæ pag. 177.

Successit ei Episcopus XXX. *Arnoldus* I. *ab Isenburch* (Bocopius *Isbroeck*, & *Isselbroeck* vocat) præpositus Daventriensis, concordibus votis superioris I. Transisalanæ dioeceseos, ac frigidam suffundente Otthone Gelriæ comite. electus, cum contra à Cis-Isalanis electus esset frater defuncti Didericus ab Hollant, cui & favebat constanter Didericus Hollandiæ comes, quem & per baculum & annulum investivit Imperator Henricus VI. donec curia Romana de tota re statuisset. quo cum se uterque contulisset, Isenburgius causam

causam adversus Hollandum obtinuit, astu, ut ait *Chron. Holl.* aulicorum, qui plurimum ibi valet, ita ut pecunia ibi plerumque juri prævalere deprehendatur. ait ib. Chronicon, sed exiguo tempore hac dignitate gavisus est noster, mortuus Romæ, & ibidem sepultus. Anno CIↃCXCVIII. Id April. vacantem Episcopatum Papa (erat is Innocentius III.) contulit in defuncti æmulum, qui & ipse Romæ consecratus, dignitatem suam aditurus, eodem anno Patavij mortem ac tumulum invenit. C. V. VIII.

Beka Papiæ mortuum ait, atque ita plerique scriptores & Chron. Magn. Belg. cum Becano. Bockenbergius secutus fuit Chron. Holland. vulg. & nescio quod aliud (ait Buchelius) Noviomagus solus Venetiis sepultum scribit. Idem.

Ad annum CIↃCCI. pertinet diploma Imperatoris Wilhelmi, quo præpositum, Decanum, & capitulum templi S. Mariæ Daventr. assumit in protectionem imperialem. extat in archivis civit. Daventr.

Succedit Didericus II. ab Ara, Episcopus XXXII. is cum ære alieno pressam dioecesin inveniret, Frisiam orientalem petiit, precario inde aliquam summam collecturus, qua necessitatibus Episcopatus subveniret. quod cum rescivisset ejus regionis Comes Wilhelmus, Stauriæ in monasterio, peracto sacro, Episcopum comprehendit, quem, cum in eo esset ut abduceret, alij quidam, monachi maximè, è manibus ejus vi liberarunt. hinc bellum Diderici Hollandiæ Comitis Wilhelmi affinis & Othonis Geldriæ, adversus Episcopum. Ottho Transisalaniam universam occupavit, ac Daventriæ præsidium imposuit. at is ab Henrico Brabantiæ duce proditorie captus cum esset, in cujus etiam manus magno infortunio pervenit Comes Hollandiæ, Brabantus Hollandiam latrocinijs infestat, episcopus Geldriam. qui & Daventriam recipit, ac inibi ingentes divitias. Postmodum inter partes facta pax. Episcopus obiit Daventriæ, ac Ultrajectum delatus ibidem sepultus est. Anno CIↃCCX. cum XIII. annis episcopatui præfuisset. *Chron. Holl. Div.* XIV. *cap.* X. *Beka.*

Anno CIↃCCXV. Ottho II. Episcopatui Ultraject. præfuit. ejus tempore diploma Frederici Cæsaris pro immunitate Daventriæ apud Hedam pag. 196. reperitur tale:

„ Fridericus, Dei gratiâ Rom. Imp. semper Augustus, & Rex Siciliæ, „ universis præsentes litteras inspecturis fidelibus suis gratiam suam, & omne bonum. Quia cum apud Franckenfort in Curiâ solenniter indictâ judicio præsideremus, per Principes qui ibidem aderant, talis data fuit sententia, & ab eisdem approbata, quod nullam auctoritatem sive Warandiam telonei in damnum vel præjudicium alicujus nostra præstare serenitas potuisset, Quare cum de Comite Gelrensi, super teloneo, quod se à nobis asseruit tenere, clamor conquerentium non modicus aures excel-

lentiæ

„ lentiæ nostræ pulsaverit, sub obtentu gratiæ nostræ, eidem Comiti dedimus in mandatis, ac penitus prohibuimus, quod nullum teloneum apud Arnhem vel Oesterbeke seu Lobbeke, vel in quocunque loco super Rhenum deinceps acciperet vel haberet, non obstante aliqua Warandiâ, quam se dixit habere, nec aliquibus literis obviantibus, à nobis vel à prædecessoribus nostris impetratis, super his literas apertas universis eas inspicientibus destinantes. Verum quia idem Comes in his mandato & scripto nostro temere contrarie præsumens, postmodum teloneum sibi prohibitum non solum extorquere, imo etiam, quod gravius est, in dispendium Episcopi Trajectensis & Ecclesiæ suæ, homines suos de Daventria & Sallandia, novis teloneorum exactionibus apud Lobbeke præsumpsit aggravare, nolentes igitur, ut per violentiam Comitis præfati, Episcopo jam dicto, & Ecclesiæ ipsius, occasione præmissi telonei aliquod præjudicium fiat, ulterius literas, quas super inhibitione ejusdem telonei indulsimus, confirmantes innovamus, ac iterato imperiali auctoritate Warandiam telonei apud loca memorata, & in aliis locis super Rhenum sæpe dicto Comiti contradicimus. Et ne teloneum deinceps accipiat penitus inhibemus. Si vero idem Comes, quod non credimus, huic nostræ contradictioni ac inhibitioni contrarius extiterit, ipsum etiam indignationem nostri culminis incurrisse, & à gratia Majestatis nostræ exclusum penitus cognoscatis. Actum apud Brachmam. (Buchelius Bremam esse conjicit.) prid. Non. Jan. XI. Indictione.

Anno CIϽCCXV. orto in civitate Groninganâ tumultu inter Egbertum, ejus urbis Burch-gravium, & Rodolphum, Castellanum Covordiæ, interposuit se vi armata Otho à Lippia, Othonis Gelriæ Comitis frater, Episcopus XXXIII. cumque Rodolphus urbem Groninganam obsedisset, Episcopus cum fratre, comite, ut dixi, Gelriæ, Florentio item comite Hollandiæ, aliisque, movit Groningam, ac obsidionem solvit. sed in reditu Covordianam arcem vi aggressuri, itinerum inscitia, & armorum pondere, plerique voraginibus ac paludibus hausti vel implicati fuere, quos aggressus Rodolphus cæcidit ac castris exuit. Episcopus ibi miserè trucidatus occubuit. inter captivos autem fuit Didericus præpositus Daventriensis, Episcopi frater. *Chron. Holland. Div.* XVII. *cap.* IV. videatur & Beka.

Anno Christi CIϽCCXLVIII. Episcopus Ultrajectinus Ottho ab Hollant cives Ommenses in Transisalania immunitatibus ac civili jure donavit, quo uterentur fruerentur, eodem plane modo quo civitates Daventria, Campi, Zwolla. *Bocopius.*

In annum CIϽCCL. incidit diploma Henrici Episcopi XXVIII. quo jus datur civibus Traject. non ulterius Episcopum suum deducendi quam usque ad mœnia urbis. hoc lucem aliquam fœnerari potest veteri proverbio.

quo is mos Daventriensibus solet tribui. qui forte hoc privilegium cum Trajectensibus commune habuerunt.

Anno cIↄcc LXVII. Episcopus Ultrajectinus XXXIX. factus est Joannes Nassovius, qui cum pleraque Ecclesiæ bona oppigneraslet, &, inter alios, Domino ab Amstel arcem Vredelandiæ, multa postmodum mala ab eo passus est. is enim ope Cunemariorum (*de Kenemers*) quos sunt qui arbitrentur fuisse veterum Caninefates, totam penè ejus ditionem vastavit. Itaque Episcopus, cum Ultrajecti tutus esse non posset, ad tempus Daventriæ consedit. *Chron. Holl. Divis.* XIX. *cap.* VIII. postquam XX annos præfuisset, ab Ecclesiâ, ope pontificis Urbani IV. sede motus est, anno cIↄcc LXXXVII. Buchelius iniquiores huic fuisse Ecclesiasticos scriptores arbitratur, quod minus Pontifici Romano videretur tribuere, nec ejusdem confirmationem multum curare.

Anno cIↄcc LXXII. Joannes Nassovius Episcopus Traject. Ecclesiam Gennemudensem dedicavit, ac ipsi municipio jus civitatis dedit, quo fruerentur eodem modo quo Daventria, Campi, Zwolla, aliaque oppida Sallandiæ, diploma in hunc finem sigillis munitum eis tradens, cui manus suæ signum (quod miratur Bocopius, qui hoc recenset) subjecerunt, supradictus Episcopus, Civitas Daventriensis, civitas Swollana, Fredericus à Barmentlo, Arnoldus ab Almelo, Gualterus Coen, Henricus Ridinck, Andreas & Assuerus à Voorst & Guilhelmus à Bochorst. Actum Zwollæ, in vigilia S. Pontiani Anno quo sup.

Anno cIↄcc XC. Rom. Imperator Rodolphus neptem suam Margaretam Everhardi Comitis Habspurgensis filiam, Theodorico Clivorum comiti in matrimonium collocavit, committendo simul ejusdem comitis curæ Duysburgi, ac Daventriæ oppida, suo & imperii nomine. *Pont. Hist. Gelr. lib.* VI. *pag.* 167.

Circa annum cIↄccc. præpositus Daventr. fuit Henricus, frater Wilhelmi, Domini in Diepenem, vir bonus, prudens, ac mansuetus. idemque fuit Thesaurarius Ecclesiæ Bremensis. Sepultus jacet Daventriæ in parte templi interiori. Wilhelmus & Henricus fratres, cum assensu uxoris Wilhelmi, filiæ comitis ab Arensbetch, Ecclesiæ Diepenemensi donarunt prædium ac Dominium nomine Sibertinck, in Holten. *Ex Archivis Diepenemensibus.*

Eodem anno datum est Daventriæ sequens diploma in gratiam societatis mercatorum panni: Universis tam præsentis quam futuri temporis hominibus ad quos præsens scriptum pervenerit, Scabini & Coss. Daventrienses salutem, & rei gestæ cognoscere veritatem. Quia memoria hominum infirma est & labilis, de re gesta expedit fieri scripturam, quæ contineat seriem veritatis. Notum igitur sit universis, quod nos Scabini & Coss. prædicti, affectantes quod unusquisque oppidanorum

„ nostro-

„ nostrorum secundum exigentiam status sui procedat, statuimus de consensu „ & voluntate fratrum fraternitatis quæ *Comanregilde* dicitur, (Ad annum „ CIↃCCC LXVI vocatur *Want-snijder-gilde.* ad annum CIↃCCCC XCVI *Dercoop-* „ *manre-gilde*) ut statuta inferius annotata amplius in ipsa fraternitate pro con- „ suetudine observentur. Statuimns itaque imprimis, quod quilibet acquisi- „ tor hujus fraternitatis, cujus pater fuit in eadem, dabit tantummodo pro „ acquisitione, duodecim denarios, pro tempore in Daventria legales. Si „ vero pater acquisitionis (forte *acquisitoris*) non fuerit in hac fraternitate, „ tunc ipse pro acquisitione XXIV solidos sterlingorum de Anglia confratri- „ bus ministrabit. Item statuimus, quod cuilibet oppidano nostro carenti „ ista fraternitate, pannum alium quam *Wamal*, *trandoc*, (in teutonico erat, „ *strandoc*) & *Egerding*, ad incisionem vendere non licebit. Item statuimus, „ quod quilibet oppidanus noster habens istam fraternitatem, vel acquirere „ eam volens, si est exercens aliquod (*aliud* in teuton.) officium, non debe- „ bit ad incisionem vendere alium pannum quam dictum est, quamdiu suum „ officium voluerit exercere. Et quicunque oppidanorum nostrorum hujus- „ modi statuta nostra, vel aliquod ex eis infregerit, punietur in centum soli- „ dis, de quibus Scabini III. libras, confratres vero duas tollent. Item „ statuimus quod quicunque confrater fraternitatem suam contumaciter (*Vers-* „ *malicken.* in Teuton.) perdiderit, acquiret illam de majori, & insuper dabit „ civitati nostræ pro acquisitione libram unam. Item statuimus, quod si ali- „ quod infortunium alicui acciderit de confratribus exeuntibus ad nundinas, „ vel redeuntibus de eisdem, & aliquis de confratribus per duos oppidanos „ convinci poterit quod rogatus pro auxilio, auxilium non tulerit, punietur in „ libram unam, cujus medietatem Scabini, & medietatem confratres tollent. „ Item, quod quilibet textor texens pannum laneum in civitate nostra, non ven- „ det eum ad incisionem, sed integrum. quod si convinci poterit quod vendi- „ derit eum ad incisionem, punietur in libra una; quæ inter Scabinos & con- „ fratres æqualiter dividetur. Item statuimus, quod quilibet oppidanus noster „ habens fraternitatem istam, si convinci poterit quod exiverit cum falce, „ aut quod onustaverit currum fimo, punietur in libra una, quæ etiam inter „ Scabinos & confratres æqualiter dividetur. Ut autem omnia & singula præ- „ dicta inviolabilem sortiantur firmitatem, nos Scabini & Coss. prædicti, si- „ gillum civitatis nostræ præsentibus appendimus in testimonium omnium „ præmissorum. Datum anno Domini MCCC. in octava Epiphaniæ ejusdem „ anni. (*Gilde-boeck vande Laken-kopers.*)

Anno CIↃCCCXI. Guido, Joannis II. comitis Hollandiæ frater E- piscopus XLII. cum statuisset in Stellingwerviorum ditione arcem extruere, qua rebelles Frisios in ordinem cogeret, dum aptum ei fundandæ solum quæ- rit, à Clemente V. pont. in Galliam ad Concilium Viennense vocatus est. ubi

dum hæret, movent Frisij in Transisalanos, ac arcem Vollenhovianam oppugnant: itaque *Hermannus* præpositus Daventriensis (Gerardus frater Hermanni Castellani apud Bekam legitur) in Galliam profectus Episcopum de hoc tumultu certiorem facit, qui ad sua reversus militem conscribit, ac navibus ex Hollandia Vollenhoviam petit. conspectis navibus qui arcem servabant, alacriores facti impressionem iu Frisios faciunt, machinâ quam erexerant exustâ, eosque pellunt. Episcopus consilio capto expeditionem in Frisiam faciendam decernit, sed fœda suborta tempestate prohibitus, sententiam mutat, ac militem dimittit. Frisij pacem petunt & impetrant. *Chron. Holland. Divis.* XXII. *cap.* V.

Anno CIↃCCCXXIII. Episcopus XLV. factus est Joannes III. Diestensis à pontifice Joanne XXII. refragantibus collegiis, & Joannem Bronchorstium præponentibus. hic totam ditionem Transisalanam oppigneravit Geldriæ Comiti. obijt anno CIↃCCC. XL. Kal. Jun.

Transisalanorum præter Vollenhovam, etiam Sallandiæ ac Drentiæ præcipuas munitiones, & in his Transisalaniæ metropolim Daventriam sibi oppignoratam Reinaldus II. comes Gelriæ tenebat. extructum tunc ab eodem Gelriæ comite Daventriæ quod habetur insigne olim Franciscanorum asceterium. Pont. ad annum CIↃCCCXXI.

Anno CIↃCCCXXXI. XVIII. Martii triginta & sex ancillæ quæ urbe Daventria sub vesperam exiverant ad mulgendas vaccas, dum Isalam trajiciunt, flumine haustæ ac submersæ sunt. *Bocop.*

Mortuo anno CIↃCCCXL. Joanne Diestensi, cum è capitularibus alii instigante Wilhelmo Hollandiæ comite eligerent Joannem ab Arkel, alii, volente Reinaldo nigro Gelriæ comite, Joannem à Bronchorst, Papa Benedictus XII. utroque repudiato episcopatum contulit Nicolao de Caputiis nobili Romano, præposito Daventriæ, auditori causarum in Rom. Curia, qui ibidem ordinatus & consecratus est XLVI Episcopus Ultrajectinus. cum autem resciisceret, non licere officiali suo in causis majoribus suam vicem jus dicere, sed ipsi Episcopo id incumbere, nec residere ibi vellet, publicè in consistorio Rom. eodem anno Episcopatum resignavit, ac paulo post Cardinalitium galerum adeptus est. *Chron. Holl. Div.* XXIII. *cap.* VII.

Hic primum auditor, ut nunc vocant, Rotæ, id est, causarum judex, & post abdicatum pontificium Trajectense, Episcopus Vercellensis factus est. Anno demum Jubilæo CIↃCCCL. à Clemente VI. PP. R. creatus presbyter Card. tt. Vestinæ & Vitalis; ut apud Panuinium de Pont. & Card. creatione lib. III. videre est. *Buckelius in Bekam. pag.* 117.

In eundem annum incidunt natales Gerardi Magni, Patriâ linguâ dicti *Geirt Grote*, natus is Daventriæ Anno CIↃCCCXL. Patre Wernero Magno, Scabino & Consule Daventriensi Matre Heylwige, utroque secundum seculi digni-

dignitatem honoribus ac divitiis sublimi & potente (*Chron. Mont. S. Agn. pag.* 140.) Lutetiam Parisiorum studiorum causa profectus, ibi in Sorbonâ literis ac artibus imbutus, Magisterii lauream decimo octavo ætatis anno meruit, cumque in omnibus disciplinis, prout tum tempora ferebant, excelleret, dicitur & curiosis ac illicitis artibus juvenilem animum infeliciter applicuisse, licet eum rumorem ex ejus discipulis nonnemo elevare conatus sit, discrimine inter naturalem ac superstitiosam, sive diabolicam magiam facto. sed ipse, se hujus quidem artis scientiam didicisse, libros habuisse ac legisse fassus est, verum nefario ejus exercitio abstinuisse. cumque in ægritudinem incidisset, vocato ad se sacerdote omnibus illicitis artibus renunciavit, ac vanitatis magistros codices igni tradidit absumendos. hæc ferè Thomas de Kempis, quæ non obscurè videntur confirmari ipsius Gerardi verbis in libello cui titulis *Conclusa & proposita*. Ubi inter alia, se cum animo suo statuisse dicit, Nullius Domini se fore astrologum, item in nullius gratiam exercere velle aliquam scientiarum prohibitarum. omnes contra superstitiones & curiositates pro virili à mentibus hominum removere, ac ista ad verbum adjicit: *ut cum illo quo Deo displicui Deo complaceam secundum ejus voluntatem.* in eodem libello multa sunt quæ animum in melius mutatum arguunt. rejicit enim in eo judicia de rebus futuris, fatum astrologorum &c. Negat se ulli Cardinali prælatove, ad beneficia vel bona temporalia consequenda unquam ministraturum. Nec gradum in legibus vel canonibus ambiturum, quia finis graduum, inquit, est vel lucrum, vel beneficia, vel inanis jactantia, vel gloria mundi, imo nec gradum in Theologiâ quæsiturum, propterea quod lucrum spernat, famam nolit, & scientiam etiam absque titulo habere possit. Item omnem disputationem publicam decrevit vitare & abhorrere, quæ est, inquit, litigiosa vel ad triumphandum, vel ad apparendum. sicut sunt, inquit, omnes disputationes Theologorum & Artistarum Parisiis, imo nec ad discendum interesse, propterea quod contra quietem sunt, & lites, & dissensiones fiunt, & inutiles, & semper curiosæ, & ut plurimum superstitiosæ, animales, diabolicæ & terrenæ. noxiæ sæpenumero quoad doctrinam, & inutiles ob temporis dispendium. Nolle etiam nec curiæ Daventriensis limina, nec forum officialis frequentare, nisi necessitas amicorum ac pia causa flagitarit, contra in pietatis studio, oratione, ac modestâ proximi institutione vitam velle agere. Cum hoc proposito relictis omnibus beneficijs, quæ vocant, sive præbendis, quas & Trajecti & Aquisgrani habebat, patrimonij etiam quod satis lautum habebat, exiguâ ad frugalem victum parte retentâ, ad tempus se subduxit in cœnobium Carthusianorum quod est apud Monachusam Geldrorum, ubi postquam triennium animum sacrorum librorum lectione pavit, quam Dominus sibi impartiverat scintillam lucis ad quamplu-

rimos diffundere statuit, per opida & vicos concionando & ad emendationem vitæ omnis generis mortales vocando. quod ut tuto possit, ejus rei auctoritatem ab Episcopo Ultrajectino supplex petiit & obtinuit, accepto diplomate, quo plenam ei facultatem concessit, verbum Dei, sanamque doctrinam per universam diœcesin suam publice prædicandi: ita ut in civitatibus, oppidis, ac villis suis, nullus curatus, seu alia cujuscunque dignitatis persona ipsum à Divini verbi prædicatione unquam amovere, non admittere, aut impedire auderet, si Dei Omnipotentis indignationem, suamque acrimoniam & judiciariam vindictam vellet evadere. (*Chron. Windes.*) Ita munitus celeberrima quæque opida concionabundus obiit, Daventriam, Campos, Swollam, Trajectum, Lugd-Bat. Delphos, Goudam, Amstelodamum, ubi primam Belgico sermone concionem habuit. Assumsit autem in principio Notarium & testes secum, si forte contradicentem seu impedire volentem quempiam pateretur, quo talem evestigio juridice accusare, & convictum digna animadversione cohibere possit, quod & ei non paucis locis usu venit. (*eod. Chron.*) sed quum magno animi ardore in cleri ac prælatorum vitia inveheretur, facile eorum odium sibi conscivit, qui eam ob causam à Trajectensi Episcopo, ut cujus dioecesios ipse diaconus esset, decretum impetrarunt, quo ei cathedrâ ac publicè docendi munere interdiceretur. erat is Episcopus Florentius à Wevelinchoven, vir multis alioqui virtutibus spectabilis. quin & apud Pontificem Romanum Urbanum VI. ei quasi de fide sequius sentienti negocium facessere conati sunt; tanto adversantium furori cedere coactus Gerardus, publico verbi divini præconio perinvitus abstinuit, at privatim instituendis discipulis insudare non destitit, è quibus qui concinnius scriberent, iis in unum collectis libros SS. Patrum in forma meliori, constituto pretio, describendos dedit. qua occasione, Florentius Radwini Vicarius Daventriens. ad Gerardum conversus, *Dilecte*, inquit, *magister, quid noceret, quo ego & clerici isti scriptores bonæ etiam voluntatis, ea quæ septimanatim habemus expendere in unum reponentes in communi pariter viveremus?* respondit Magister Gerard. *communia, communia! isti de ordine mendicantium id nullatenus sustinebunt, sed totis viribus obsistent.* Cui D. Florentius: *quid autem noceret si tamen inciperemus? forsitan Deus nobis donaret quod bene proficeremus.* Tunc Magister Gerard. parumper intra se deliberans, ait: *In nomine Domini, incipiatis; Ego ero defensor vester & protector fidelis adversus omnes qui contra vos insurgent.* qui itaque simul habitare vellent iis auctor fuit, ut labore manuum suarum victum quærerent, & communem vitam sub ecclesiastica disciplina viverent. nulli permisit ostiatim mendicare, nisi evidens necessitas coegisset, sed potius domi manere & operi manuum, juxta Pauli doctrinam, incumbere suasit, neque ulla negocia uberioris lucri causa sectari, quæ animum à divinis exercitiis possent avocare. Hinc primo

primo ad proximas regiones, Hollandiæ dico, Gelriæ, Brabantiæ, mox ad remotiores, Flandriæ vid. Frisiæ, Westphaliæ, Saxoniæ, institutum nostri Gerardi emanavit. Super his multa ei concertatio fuit cum fratribus mendicantibus, & inter eos cum quodam Bartholomæo ordinis Eremitarum S. Augustini, quem ad curiam Trajectensem citatum, ut virum indoctum, infamem, criminosum, pseudoprædicatorem, fidei devastatorem, & novissime ut hæreticum, convictum, obtinuit eum ut talem judicialiter condemnari. Quod Scabini Campenses, contrariæ parti faventes indigne tulerunt, & amicos ac fautores M. Gerardi Magni de oppido Campensi deturbare sunt aggressi: inter quos Wernerus Keynkamp Rector Scholæ publice ex urbe tanquam maleficus eductus est, cum interdicto, ne eo intra decennium reverteretur. Eum M. Gerardus subjecta Epistola in instituto confirmare annisus est:

„ Wernere in Christo dilecte, & jam in fornace probationis pro Chri- „ sto contra vulgus & contra insipientem & hæreticum monachum exami- „ nate, mihi videtur quod Deo gloriosius est omnino, quod illæ bonæ fœ- „ minæ omnia mala pati debeant, quam à veritate recedere, una stent „ contra Scabinos, præsides, & alios, & in tempore tentationis non re- „ cedant à veritate. periculum damni bonorum exteriorum æquanimiter „ patiantur. Sic fecerunt sancti. Vilescunt terrena pericula, si præmia cæ- „ lestia consideremus. Gaudeamus quod aliqualiter mundo crucifixi sumus, „ seu quia mundum crucifigimus. Causa nostra legitima est & sancta, uti- „ nam aliqui nostrum in ea coronarentur! Stipula est Bartholomæus hæ- „ reticus, clamorosa & contumeliosa habens latera Aquilonis ipsum ful- „ cientia, Consules Campenses, ab area suo tempore ventilanda. Dica- „ tis Curato, quod nullo modo maneat in Scabinis, quacunque coarcta- „ tione, non obstante damno quocunque, sufficiat ei via justitiæ, & quan- „ tum de jure tenetur judicio vel dictamini Scabinorum; alias non staret „ Wernerus quocunque imperio, non stet simplici dictamini Scabinorum. „ Mallem mortem ejus temporalem. Vale valenter dilecte Wernere, quia „ tempus est quo probetur valor valentis. Memorabilis est etiam Epistola, qua Joannem Cele Rectorem Scholæ Zwollanæ retraxit à voto intrandi religionem fratrum minorum, ita ad verbum habens:

„ Frater & amice charissime, sitis læti in Domino, servite Domino in „ lætitia, gaudete, & iterum dico, gaudete. Revolvite sæpe verbum istud: „ Deus corripit quos diligit, & flagellat quos recipit. Et habeatis certissi- „ mum, quod illa cogitatio promissionum vestrarum, de intrando ordi- „ nem minorum, qui jam in partibus istis nullis sunt reformati, susur- „ rium est diaboli. quia diabolus habet potestatem, secundum permissio- „ nem divinam, movendi phantasiam secundum diversas cogitationes, & „ timo-

,, timorem ſimilem vovendi vel voviſſe incutere. Hoc multis auctoritatibus ,, poſſem vobis probare. In noſtra poteſtate eſt tales cogitationes approbare vel reprobare. Unde ſemper dicatis & habeatis, quod diabolus ſit qui ad intus vobis loquitur, & vos non ſitis loquentes. Et quantumcunque ,, ſeparat vos ab alia re quacunque, ſicut à lectura votorum, faciatis ſemper contrarium. Utinam ſciretis credere & facere ſemper contrarium, in ,, deſpectum ſuggerentis! ſuperbus eſt enim, non poteſt pati deſpectum. Quapropter mi dilecte, ſemper ſitis lætus & hilaris, qui remotiſſime es ab ,, omni voto, & longius quam ab habitu. In me & in animam meam capio ,, omnia vota veſtra, per præſentes literas, quæ infra annos tres voviſti. ,, In quarum rerum teſtimonio literas has in dorſo ſigillavi. Ora pro me, ,, frater, & recommenda me recommendandis. (*Chron. Windeſ. lib.* I I. ,, *cap.* L X I X.

Quod de defectu reformationis in ordine Minorum conqueritur, idem de hoc & aliis quoque ordinibus quam verum fuerit circa hæc tempora, teſtatur auctor Chronici unde hæc habemus lib. I I. cap. I I I. Ubi de ſanctitate primorum inſtitutorum nonnihil præfatus, adjicit:

,, His itaque viris ſanctis, cum ſuis beatis imitatoribus è medio ſublatis, cum fervor primæ devotionis, & amor veræ dilectionis in cordibus ,, religioſorum ubique refriguiſſet, & rigor diſciplinæ regularis obſervantiæ per prælatorum negligentiam, & ſubditorum diſſolutionem paulatim tepeſceret, ac realiter tandem deperiret; prælatis primum, ac deinde monachis & regularibus canonicis, ad vitia proprietatis, incontinentiæ, & inobedientiæ prolapſis, ſic omnis devotio, cœnobitarum religio, clauſtralis diſciplina, amor Dei, timor gehennæ, & cuncta virtutum exercitia in hujuſmodi diſſolutis monaſteriis ſexus utriuſque ſimul interierunt, & à conſpectu viventium prorſus evanuerunt. Loca enim illa, ,, in quibus Patres eorum, viri religioſi, in veris virtutibus & virtutum ,, operibus, à ſe ipſis & ſuis majoribus perfecte exercitati, contra carnem, ,, mundum, & diabolum viriliter decertantes, per ſtrictiſſimam regulæ ſuæ ,, & conſtitutionum obſervantiam, triumphum victoriæ cum gloria reportantes, centuplum in præſenti, & vitam æternam jam in cœlo recipere ,, meruerunt, viri iſti ſolo nomine religioſi, regulæ ſuæ tranſgreſſores, ,, maximis ſceleribus violare non formidant.

,, Pudet dicere mala peſſima in dictis diſſolutis monaſteriis actualiter ſubſecuta. Loca enim illa in quibus corpora & exuviæ ſanctorum Patrum ,, ſuorum præcedentium cum omni reverentia ſunt recondita, facta ſunt ,, jam proſtibula ſcortantium cum meretricibus, & diverſarum conditionum mulieribus, terreſtriumque dæmonum latibula, in quibus non ſolum laſcivia regnat inaudita, ſed etiam ingluvies, ebrietas, proprietas, & cæte-

„ cætera infinita mala. Corde namque cæco, & corpore polluto, cruentá conscientiâ, manibúsque sanguinem animarum multarum a se interfectarum distillantibus, divina Christi mysteria, omni creaturæ veneranda, ipsis etiam dæmonibus terrifica & metuenda, sacrilego ausu contingere & tractare quotidie minime contremiscunt. & qui peccatorum remissionem, gratiæ augmentationem, & æternæ gloriæ acquisitionem cuncto populo Christiano, viventi & defuncto, ab Omnipotente Deo, ut boni intercessores ab Ecclesia constituti impetrare deberent, è contra vita sua pessima, & horrendis sceleribus vindicem omnium Deum ad iracundiam provocare minime formidant.

„ Hujusmodi ergo criminibus & peccatis permaximis, Deo & hominibus execrandis, Patres nostri primitivi (Gerardum Magnum & ejus consortes intelligit) finem debitum imponentes, ipsi primum regulariter vivere sollicite curaverunt, ac deinde etiam aliis bonam & optimam regulariter vivendi formam in scriptis tradiderunt. Unde non solum in antiquis monasteriis regularem vitam & ordinis disciplinam refloruisse repullulasseque cognovimus, verum etiam plurima noviter inchoata monasteria, primordialia regulariter vivendi instituta videmus accepisse. ab obitu ejus, cœnobia (quod id ipsum dum viveret in animo habuisse dicerent) eo maxime fine, ut in ordinibus approbatis protectores habere possent, discipuli ejus extruxere, in quibus ij qui ad hoc maximè idonei putarentur, ad religionis (quam vocant) habitum promoverentur.

Ex his fuerunt qui monasterium in Windesem, & domum S. Agnetis in Monte juxta Zwollam primitus ædificarunt. Scripsit Gerardus noster haud pauca, quorum hi sunt tituli:

Protestatio de veridica Prædicatione.
Conclusa & proposita.
De studio in sacris libris.
De contractibus & usuris.
De Institione novitiorum.
De locatione curæ Pastoris.
De incommoditatibus matrimonii.
Contra quendam volentem matrimonium contrahere.
De Focariis.
Contra turrim Trajectinam.
De paupertate.
Sermo in die palmarum.

De quatuor generibus meditabilium.
De vitio detractionis.
Sermo de Nativitate Christi.
Exempla de schismate.
Ad beguttas de simonia.
Tractatus de beneficiis curatis.
De cohabitatione & exercitiis devotorum.
Concordia Euangelistarum de passione.
Epistolæ ad diversos.
Epistola ad quendam vehementer tentatum.
In lectiones mortuorum.
Cordiale quatuor novissimorum.
De revocatione lapsi.
In librum Jo. Ruysbroekij qui dicitur Ornatus, &c.
In librum ejusdem de duodecim virtutibus.
De compunctione, & eruditione Scholarum.

Hæc observavit Joan. Bunderius in indice. transtulit etiam horas B. Virginis, cum aliis quibusdam horis in linguam vernaculam. *Chron. Mont. Agnet. cap. 3.*

Ad vitam alteram transiit Gerardus peste correptus Anno salutis CIↃ CCC LXXXIV. XX. Aug. ætatis suæ XLIV. sepultus in Ecclesia B. Mariæ. De ordine & instituto ejus scripserunt, Joh. Buschius lib. de origine cœnobii capituli & congregationis Windeshemensis, Aubertus Miræus in Chronico ad Annum CIↃCCCLXXXIV. & in originibus ordinum S. Augustini. Jodocus Badius Ascensius vitæ Thomæ a Kempis cap. VIII. & IX. Valerius Andreas Dessélius J. C. bibliotheca Belgica.

Tempore M. Gerardi Rector Scholæ Daventr. erat Joh. Bohemus. *(Kemp.)*

Primus post Gerardum Magnum describi meretur *Florentius Radewini* filius. Is Patriam habuit Leerdamum opidum ditionis Domini ab Erkelens, quod *Herculanum* vocant. apud Pragenses studiis operam dedit, ac magisterii laurea donatus domum reversus est. ubi audito Gerardo magno, ejus instituto se adjungere decrevit. quod una cum viris aliquot literatis fecit, ac aliis faciendum suasit ac persuasit, multi enim relictis hujus seculi vanis, socialem, quam vocabat, & quam ad Apostolorum in Ecclesia Hierosol. institutum referebat, vitam amplexi, sub ejus obedientia (quamvis solenniter non promissa) vitato pravorum consortio, auditu verbi divini inhærere, submissionem Servatoris nostri sectari, lectioni, orationi, ac honesto manuum labori

labori incumbere, in victu tenui divinis meditationibus vacare cœperunt. Primum hunc Gerardus in presbyterum ordinari fecit. Cumque ante esset canonicus ad D. Petri Trajecti, relicta ea dignitate, Daventriam, ut M. Gerardo assiduus hæreret, se contulit, & vicarii ibidem ad Lebuini titulum suscepit. Domum porro eam Anno cIↃcccxcI. favente urbis Senatu fundavit, in qua cum sociis ea quam dixi disciplina habitaret. quæ hodieque domus Domini Florentii vocatur, vulgo *het rijcke Fraterhuys*. Cumque hoc Gerardi dogma arctè tenere accurateque defendere vellet, ut videlicet nemo ad congregationem admitteretur, nisi, juxta Pauli placitum, manibus laborare vellet, tale sibi suisque laboris genus injunxit, quod eorum vitæ instituto maximè convenire, ac in publicum quam utilissimum esse videretur. id erat, ars scribendi libros. cumque ipse inelegantius pingeret, ne sudantibus reliquis solus ociaretur, membranas punicabat, lineas in eis ducebat, scriptos codices recensebat, aut de sacris Scripturis ipse aliquid meditatum eis suppeditabat. notatu dignum est, eos sibi ipsis horas aliquot statis temporibus præstituisse, quibus quicquid scribendo lucrarentur, in usum egenorum cederet. pauperes literarum studiosi inde frequenter libros, papyrum, atramentum, calamos petebant. bonis hæreditariis, siqua obvenirent, quomodo usi sint, ejus exemplum est in Lubberto Berneri, qui à patre hæres scriptus facultates suas omnes in manus D. Florentii consignavit ad usum sociorum, is vero non sibi eas reservavit, sed ad ædificationem domus suæ & solutionem expensarum exposuit. *Kemp. de discip. cap.* IV. Tantus porro concursus erat ad Florentium, eorum qui in dubiis responsa petebant, ut vix necessitatibus debilis naturæ vacare posset. in summa, domus Domini Florentii (si fides verbis commilitonis ac ministri ejus Thomæ de Kempis) erat schola cælestis exercitii, speculum sanctitatis, ornatus morum, exemplar virtutum, aditus pauperum, conventus clericorum, instructio laicorum, refugium devotorum, & totius boni initium ac profectus. Ibi, inquit idem, antiquorum patrum memoria, & Ægyptiorum monachorum fervida conversatio, quæ quasi semimortua jacuit in terra, in vitam rediit, & clericorum status ad summæ perfectionis normam, secundum Ecclesiæ primordia surrexit. Multi ex hac congregatione ad vota maxime canonicorum regularium transierunt, unde ortæ congregationes in Windesheym, in Monte D. Agnetis, in Northorn, in Gelria, in Hollandia. & discipulis ejus repletum fuit Trajectum, Amstelodamum, Amersfordia, Zwolla, Harlemum, Doesburgum, &c. quos omnes nominare non est operæ, qui ad varias Ecclesiasticas functiones (ex illius seculi ritu) promoti, ejus disciplinam in maxima felicitatis parte posuerunt. Obiit magna corporis imbecillitate ex austeriore diætâ conflictatus Anno Domini cIↃcccc in profesto Annunciationis Mariæ virginis, tempore Bonifacij IX.

Papæ. anno ætatis suæ, ut Kempensis existimat, quinquagesimo aut præter propter. vixit post obitum M. Gerardi annos ferè sedecim, cumque vivus adhuc petiisset una cum fratribus aut defunctis in cœmeterio sepeliri, nihilominis honoris causa locus ejus corpusculo assignatus est ad Lebuini ante altare D. Pauli, ubi ipse sacra peragere fuerat solitus. Ante obitum Amilium presbyterum natione Geldrum sibi successorem designavit, qui quadriennio & trimestri spatio domum rexit.

Post decessum D. Amilij D. Joannes Haerlem in regimine domus successit.

Quo postmodum ad gubernationem suorum in Zwollis assumto, ejus locum D. Godefridus Wesaliæ, Patrum ordinatione supplevit. (*Chron. Mont. S. Agnetis. cap.* XIII.)

Sequatur *Gerardus Zerbolt.* & in antecessum hæc notentur; In catalogo sociorum domus D. Florentij, video omnes, tribus quatuorve exceptis, non cognomine familiæ sed soli natalis designatos. id huic Gerardo quoque contigit, qui ab urbe nativitatis suæ Gerardus Zutphania nominatus est: unde orta apud posteros ambiguitas. fuit enim & alter ejusdem nominis Theologus Coloniensis, quem quæstiones sententiarum notabiles, itemque Quodlibetarias reliquisse memorat Trithemius de scriptoribus Germanicis. unde & de Gerhardi nostri scriptis dubitavit Possevinus. nos ergo insignis hujus viri & cognomentum proprium & scripta asseremus. Dictus est hic noster, *Gerardus Zerbolt*, ut titulus lucubrationum ejus in membranis bibliothecæ Daventriensis asservatarum præfert. is Zutphaniâ ortus, in adolescentiâ varias scholas quam diligenter visitavit, cumque se studiis totum dedisset, etiam Daventriam accessit, ibique inventis fratribus domus D. Florentij, ipsi Florentio firmiter adhærere cœpit, ac in ejus familiam asscribi, assumto presbyteri titulo. cumque lectioni bonorum auctorum, præsertim sacrorum voluminum, præ reliquis ardenter incumberet, præfectus est colligendæ ac adornandæ bibliothecæ, quam in eadem domo satis pro eo tempore luculentam nobis reliquit, libros haud paucos ipse sua manu scripsit, multos etiam exteris liberaliter concessit, nihil impensius urgens quam ut sacræ Scripturæ indagandæ insudarent, quam plus prædicare ac docere ajebat, quam ipse vel sui exprimere dicendo possent. nam libri sacri, inquiebat, sunt animarum nostrarum lumina & solatia, ac vera vitæ medicamina, quibus non magis in hac peregrinatione carere possumus quam Ecclesiæ Sacramentis. Ad ingenij ejus monumenta ut accedam, scripsit imprimis libellum super modo vivendi devotorum hominum simul commorantium.

„ In quo, principio respondet eis qui congregationes eas ut malo more „ introductas sugillabant, nemini enim fas vel religionem novam (sic mo- „ nastice

„ nastice tum vocabatur) vel collegium corpusve formare absque superio-
„ rum licentia, conventicula quævis esse jure vetita. Et hæc quidem noster
„ vera esse non diffitetur, sed ea nihil ad hanc rem facere contendit, cum
„ nec novæ religionis, nec collegij corporisve, minime autem conventi-
„ culi nomine hæ cohabitationes dicendæ sint. in religione hæc tria esse,
„ professionem, regulam, obedientiam, qua vice Dei hominem super ca-
„ put suum aliqui constituant, hic vero nihil tale esse, non assumi regulam,
„ professionem non fieri, obedientiam nemini promitti, tantummodo in
„ suis domibus vel conductis hospitiis pariter vivi: fecisse idem Apostolos
„ Act. I. fecisse Apostolorum Discipulos, unde in sacris celebrem esse do-
„ mum Aristobuli, domum Erasti, Priscum & Aquilam domestica Eccle-
„ sia esse nobiles. ne vestitum quidem à vulgari abhorrentem capi, nisi quis
„ pro tali habeat vestium simplicitatem ac humilitatem, quam certè Eccle-
„ sia non reprobet, sed laudet. singulis apud se licere diverso vestis genere,
„ qua ad formam, qua ad colorem uti, imo unum eundemque nunc hujus,
„ nunc illius figuræ colorisve indumento tectum conspici, ita ut habitus eo-
„ rum solum à secularium habitu differat in pretij vilitate & formæ simplici-
„ tate. Hæc omnia evincere nullam ab eis novam religionem excogitatam.
„ sed nec corporis collegiive appellatione suas congregationem propriè desig-
„ nari posse. quodvis enim collegium eligere superiores qui causas cogno-
„ scant, syndicum constituere, ac demum in unum quempiam recidere, hæc
„ autem in suis congregationibus non fieri, quæ instar aliarum societatum,
„ morte cujuslibet solvantur. Gravius etiam errare qui conventiculorum
„ convicium eis ausint facere, cum conventicula sint conspiratorum, hæ-
„ reticorum, seditiosorum, qualia crimina in sese non agnoscant.

„ Quod ad communionem facultatum spectat, de ea ita disputat: Modum
„ rei possidendæ esse sextuplicem. 1. Cum omnia sunt communia tam quoad
„ usum quam quoad administrationem, ita ut & uxores comprehendantur,
„ qualis communio omnium rerum Nicolaitis tribuitur. 2. Cum quis errore
„ contrario, omnia propria facit usu pariter & administratione, qui modus
„ possidendi avarorum est, qui proximo nihil in necessitate erogant. hos er-
„ go duos modos ut illicitos repudiat. 3. Cum quis administrationem suæ
„ rei sibi vendicat, at usu communem eam facit, id est, necessitate urgente
„ aliis inde quod satis est suppeditat, hunc ad salutem cuivis necessarium
„ esse. 4. Cum quis rei suæ administrandæ, procurandæ, alienandæ pote-
„ statem servat, at usum communem facit etiam extra casum necessitatis.
„ id est, utilitatis, caritatis, &c. gratia. 5. Cum quis neutro modo quicquam
„ possidet proprium, sed tam administrandi quam utendi jus penes commu-
„ nitatem esse vult. Hosce duos modos monachis voti reis ex necessitate in-
„ cumbere, laicis vero, ac maximè clericis minime prohibitos, sed lici-

„ tos, & (ut tum loquebantur) meritorios. proinde nihil peccare suam so-
„ cietatem quæ eis pro re nata utatur. cum gradum struant ad sextum mo-
„ dum in quo perfectio paupertatis consistat, ultra quam humana fragilitas as-
„ cendere non valeat; quo videlicet quis nihil proprium habet nec commu-
„ ne, sed simpliciter usumfructum sumit, quam paupertatem dicantur pro-
„ fiteri fratres minores.

„ Pergit ad rationem admonendi & corripiendi quam inter sese exerce-
„ bant, quamque eis minus convenire erant qui contenderent. fatetur ergo
„ publicas sive concionales admonitiones ab homine plebeio fieri non opor-
„ tere, sed ab eo qui legitime ad hoc opus vocatus sit, nec in loco privato,
„ sed publico ad id destinato: At superesse collocationem privatam, quæ qui-
„ dem si fiat per modum altercationis circa articulos fidei, & ipsa laicis con-
„ venire non possit, at si hortandi causa & familiariter instituendi suscipiatur
„ & licitam & præceptam esse, & ab omnibus, & ad omnes fieri oportere,
„ sive ij sint mares sive feminæ, sive senes, sive juvenes, pauperes, divi-
„ tes, in prosperis, in adversis, die noctuque, in Ecclesia, in platea, in
„ via, in agro, terra, mari, omnibus, ubique, semper, &c. prout ex
„ Hieronymo, Bernardo aliisque latè demonstrat.

De libris sacris in vulgares linguam versis deinceps agit, sed quia idem argumentum peculiari libello postea copiosius tractavit, ex eo nonnulla hujus narratiunculæ calci mox adjiciam, nunc de obedientia agendum.

„ Eam obedientiam quam clerus prælatis, populus seculari potestati de-
„ beat talem esse ait, ut ab ea neminem quantacunque sanctitas possit ab-
„ solvere: & eam in sua societate non obtinere, ratione videlicet societa-
„ tis, cum ea sit inferiorum erga superiores, socij vero sint æquales. qui-
„ bus nec superiores eligere fas sit cui talis generis obedientiam addicant,
„ cum hoc sit religionis vel collegij, posse tamen aliunde contingere, ut
„ alter alteri obedientiam debeat. puta, si prælatus vel curæ animarum
„ præfectus sit de societate. etiam patrifamilias quoad domus regimen eam
„ deberi, cum ejus sit familiæ invigilare, ni faciat, infideli deteriorem
„ esse, quin, si domesticos suos verbis & exemplis nequeat corrigere, jus
„ habere eos domo ejiciendi, modo per hoc eos corrigi posse persuasum
„ habeat. obedientiam etiam esse parium erga pares, si cohabitatio placida,
„ & similia conventa spectentur, si quis moneatur ad id quod sua natura
„ eum obliget, quod sit præcepti divini, &c. Imo & in hoc casu superio-
„ rem esse inferioribus obnoxium, juxta Augustini dictum lib. de vera Inno-
„ centia: *Pax domestica est ordinata cohabitantium imperandi obediendique con-*
„ *cordia. imperant enim qui consulunt, sicuti vir uxori, parentes filiis, Domini ser-*
„ *vis: obediunt autem quibus consulitur, sicut mulieres maritis, sed in Domino, vi-*
„ *ventes justi ex fide, & ab illa adhuc civitate peregrinantes, etiam qui imperant ser-*
„ *viunt*

„ *vivunt iis quibus videntur imperare, quia non dominandi cupiditate imperant, sed* „ *officio consulendi. non principandi superbia, sed providendi beneficio.* hæc Augu- „ stinus.

Quia autem & Confessionis actum sibi arrogasse accusabantur, de illa sic respondet:

„ Confessionem propriè dictam, quam sacramentalem vocant, cui an- „ nexa sit absolutio & pœnitentiæ injunctio, nulli exercere fas esse nisi pe- „ nes quem sit potestas ligandi solvendique, quam clavium appellant, ne „ presbytero quidem, citra superioris licentiam, nisi ejus qui confitetur „ animæ curam ex officio gerenti. At confessionem quæ laïco fiat, posse „ locum habere, si desit sacerdos, si peccata sint leviora, si quæritur tan- „ tummodo auxilium vel consilium. ea pœnam remitti non per modum „ Sacramenti, sed ut per quodlibet bonum opus. hanc magnum usum ha- „ bere, nimirum ut discat confitens vel revelans discernere inter peccata „ & non peccata, inter graviora & leviora, inter vitia & virtutes, quæ vi- „ tiorum remedia, quæ media tentationibus resistendi. valere eam ad retra- „ hendum hominem à consuetudine peccandi, ad animi demissionem, &c. „ ad hanc confessionem non esse quod quis requirat habentem auctorita- „ tem clavium, sed magis habentem discretionem spirituum. nec tam lite- „ ratum quam expertum. Hanc Confessionem mutuam quondam apud vi- „ ros spirituales valdè fuisse consuetam & laudatam, licet nunc sit rara, „ multis incognita, & quod magis dolendum, à plerisque ut illicita oppug- „ netur. Et de hac Jacobum locutum ait, cap. v. *Confitemini invicem pecca-* „ *ta vestra.*

„ Circa observationem peculiarium statutorum ac consuetudinum, hæc „ subjicit: non licere privatis condere leges proprie dictas, eo quod vim „ cogendi habeant, quæ superiori in inferiorem duntaxat competit. nec „ introducere consuetudines illas quæ dicuntur jus populi, & legis aucto- „ ritatem habent, aut etiam legi præjudicant, ob eandem rationem. at le- „ ges dudum institutas, & consuetudines in Ecclesia receptas quominus „ privati observent, ac pariter sibi observandas præfigant, causam non esse. „ quodsi consuetudo sumatur pro assuefactione seu moribus actibusve con- „ suetis non inducentibus jus, nullam domum, nullum gymnasium esse „ quod non suas sibi habeat, idque prohiberi non posse, multo minus si ta- „ les inducantur quæ ad virtutem gradum struant, ejus enim habitum „ ejuscemodi actibus comparari.

At enimvero, quandoquidem consuetudines hujuscemodi videbantur nonnullis, religiosorum observationibus nimis conformes, qualesnam observationes privati in privatis ædibus habere possint, ita digerit:

„ Sunt nonnullæ constitutiones inviolabiles, & immutabiles, nimirum

„ quæ-

,, quæcunque in S. libris, vel etiam religiosorum regulis inveniuntur de
,, interioribus vel exterioribus virtutum actibus. Has quibusvis licitas esse
,, extra controversiam est. Sunt & præcepta vel observationes religioso-
,, rum religionibus vel Collegiis ita annexæ ut illa vel constituant, vel co-
,, mitentur. quale est superiorem eligere, &c. de quibus ante, item ora-
,, torium construere, publicè horas cantare, vel Divina officia celebrare,
,, capitulum tenere in quo fiat accusatio, proclamatio, correctio, puni-
,, tio, disciplinam dare vel invitis. Hæc privatis simul viventibus non li-
,, cent. at aliæ sunt constitutiones quæ religiosis in regulis traduntur, & pri-
,, vatis jure non prohibentur. qualia sunt omnia quæ non tam ordinum
,, auctores quam Deus ipse instituit. De hoc genere est labor manuarius.
,, cujus multiplicem utilitatem, ut contra inertiæ mala, postquam è sacro
,, codice recensuit, exemplis etiam confirmat, Pauli qui tentoria compe-
,, gerit, Ambrosij qui libros suis manibus scripserit, Augustini qui labora-
,, re manibus optarit si id curæ vocationis permisissent, monachorum ex
,, Ægypto, item Cluniacensium, Cistertiensium, ac plerorumque aliorum,
,, quibus sunt stata tempora laborandi. hujus etiam generis est certis tem-
,, poribus studere, S. Scripturam sub prandio recitare, vigilare, jejunare,
,, & similia. quod autem regerant nonnulli, hæc unicuique seorsim licita,
,, at multis simul extra professionem monasticam certo ordine ea facere
,, minus conveniens esse; ad id respondet: Ordinem in omnibus esse lau-
,, dabilem, nec mirandum si qui in iisdem ædibus habitant, simul labo-
,, rent, simul surgant, simul cubitum eant, hoc enim & in bene constitu-
,, tis familiis usu venire, quin & in quibusdam civitatibus omnes opifices
,, ejusdem artis ad pulsum nolæ labores incipere, & cum pulsu deponere,
,, nec propter hoc dicendos religiosos. Ita nec illos. cum status religionis
,, quem vocant, non sit quilibet modus vivendi ordinatus, sed in aliis con-
,, sistat; de quibus dudum diximus.

EX

EX LIBELLO
GERARDI ZERBOLT

Presbyteri, fratris domus D. Florentii in Daventriâ, de libris Teutonicalibus, excerpta duo. è membranis Bibliothecæ DAVENTRIENSIS.

Primum, de utilitate lectionis sacrarum literarum in lingua vulgari.

„ QUONIAM sunt nonnulli minus S. Scripturam intelligentes, „ aut patrum sanctorum dicta considerantes seu advertentes, qui „ credunt & dicunt hominibus laïcis & illiteratis fore illicitum „ divinam Scripturam relegere & in sacrâ paginâ se exercere, „ atque proinde libros devotos in vulgari idiomate editos seu etiam ad ipsum „ translatos, qui solum vel maximè sunt pro laïcis, æstimant merito debere „ reprehendi, fugari penitus & eliminari: Ideo scire expedit utrum & qua- „ les libros Scripturarum vel sanctorum Doctorum laicis legere liceat, „ vel potius secundum sanctorum consilium legere expediat, ut videlicet „ proinde appareat qui libri & quales doctrinæ simplicibus & illiteratis ad „ legendum conveniant vel studendum, ac etiam ut ipsi laici & illiterati „ sciant ad qualem doctrinam & quales libros utilius & fructuosius recur- „ rere debeant, & in quibus minus possunt offendere non ignorent.

„ Ut autem plenior circa præsentem materiam habeatur notitia, est prius „ considerandum, quod secundum beatum Gregorium super Ezechielem „ Homil. x. & secundum Joh. Chrysost. super Matt. xxv. in opere imper- „ fecto, aliosque plures Doctores. sicut etiam apertissimè experientia do- „ cet, in divinis Scripturis duplex doctrina reperitur. Est enim quædam „ doctrina plana, simplex & aperta, ad cujus videlicet intelligentiam non „ requiritur nec est necessaria magna inquisitio vel discussio seu ratiocina- „ tionis disputatio, sed sine magno labore & discussione ipsa legenti per se „ fit manifesta; sicut sunt vitæ & gesta sanctorum, passiones & triumphi „ martyrum, aliæque doctrinæ de vitiis & virtutibus, de sanctorum glo- „ riâ ac damnatorum miseriâ hisque similibus planè & apertè pertractantes. „ alia autem in Scripturis reperitur doctrina alta, profunda vel obscura, ad „ cujus scil. intelligentiam magna requiritur discussio ac diligens inquisitio, „ seu interior mentis ratiocinatio propter ipsius Scripturæ subtilitatem,

 „ profun-

„ profunditatem vel obscuritatem, sicut communiter doctrinæ de essentia „ divina, de trinitate personarum, de essentiæ unitate, & sic de aliis. Do- „ ctrina autem primo modo dicta dici potest lac, potus vel aqua. Doctrina „ autem secundo modo dicta, esca, cibus solidus vel panis. unde dicitur, „ I. ad Cor. III. *tanquam parvulis in Christo* lac vobis *potum dedi non escam soli-* „ *dam.* similiter ad Hebr. v. *facti estis*, inquit, *quibus lacte opus est non solido* „ *cibo.* Isaiæ III. *Ecce*, inquit, *dominator Dominus exercituum aufert à Ierusa-* „ *lem omne robur panis*, id est, scripturæ difficilis, *& omne robur aquæ*, id est, do- „ ctrinæ facilis & apertæ. Item doctrina prior dicitur *fons*, secunda *puteus* „ *aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* Dicitur autem idcirco do- „ ctrina primo modo dicta lac, potus vel aqua secundum Joh. Chrysost. sup. „ Matth. XXI. similitudinariè ac metaphoricè, quoniam sicut lac, pòtus vel „ aqua sine labore dentium manducatur seu glutitur, & manducantem sua „ suavitate delectat, sic etiam hæc doctrina nullum laborem imponit legenti, „ ad ejus scilicet intelligentiam quærendam. eadem etiam ratione dicitur „ fons. de fonte enim sine labore hauritur aqua. *est* enim propriè *fons*, sicut „ dicit Beat. Aug. [A]. sup. Joh. IV. *Vbi aqua de terra manat & usui præbetur* „ *haurientis si ipsa aqua in prompto fuit & in superficie.* Ita hæc doctrina in „ prompto est & in superficie, & ab omnibus potest intelligi & hauriri. è con- „ trario autem doctrina secundo modo dicta idcirco dicitur esca, cibus so- „ lidus vel panis secundum Chrys. ubi suprà, quoniam *qui legit vel audit talem* „ *doctrinam necesse habet* [B]. *inter se tractatibus quibusdam discutere & meditari, &* „ *quasi quibusdam dentibus spiritualibus molere, ut ad ejus intelligentiam perveniatur.* ea- „ dem etiam ratione dicitur puteus. nam secundum August. ubi prius, [C]. „ *puteus proprie dicitur ubi aqua manat de terra, si tamen in profundo fuerit & ex* „ *alto trahatur vel hauriatur.* Unde sicut ex puteo aqua trahitur vel hauritur „ cum labore, ita hæc doctrina trahitur & intelligitur cum inquirendi dif- „ ficultate de obscuro. unde dicitur Job. XXVIII. quod *Sapientia trahitur de* „ *occulto.*

„ His igitur præmissis & prænotatis, duo videntur circa præsentem ma- „ teriam dicenda, quæ & sanctorum testimoniis & auctoritatibus inferius „ declarantur ac roborantur. Primum scilicet, quod simplicibus & illite- „ ratis, sive hominibus laicis, tanquam parvulis secundum intellectum expe- „ diat & nequaquam sit prohibitum vel illicitum, sed sit sanctorum consilium „ quod divinarum scripturarum seu sanctorum libros, in vulgari idiomate „ editos, seu ad idioma vulgare aliunde transfusos, legant vel studeant, seu legi „ sibi permittant vel legi audiant, qui doctrinam planam & apertam prius „ dictam continent, dummodo tam stylo dictaminis quam veritate sensus „ ab Ecclesiastica doctrina & usu & modo locutionis Doctorum Catholico- „ rum non discordent. Secundum est istud: quod laicis simplicibus & illite- „ ratis

„ ratis *ut communiter* non expedit quod circa illos libros Scripturarum vel „ sanctorum Doctorum se *multum* occupent *ut plurimum* tales libros studen- „ tes, qui altam, difficilem vel obscuram doctrinam prius dictam continent, „ sive illi libri sint in vulgari vel quocunque idiomate editi vel translati.

„ Horum autem primum quod dictum est potest diversimodè & diversis „ sanctorum dictis & auctoritatibus demonstrari. Et primum sit: In laïcis „ recommendatur & est recommendandum desiderium intelligendi divinas „ Scripturas, & secundum eas studium adhortandi. ut dicitur D *extrav. de* „ *hæreticis c. cum ex injuncto* N *circa primum.* Planum est autem & manifestum „ quod laïci ut communiter nisi in vulgari idiomate sacram Scripturam le- „ gere vel intelligere non possint, quare videtur quod secundum capitulum „ præallegatum in ipsis sit recommendandum, quod eam in propria legant „ lingua, quia non intelligunt alienam, id est, latinam. Item, quod in laïcis „ recommendetur & sit laudabile studium divinarum scripturarum patet aper- „ tè per Innocentium, qui est lucerna Juris, in apparatu suo E *extrav. de sum-* „ *ma Trinitate & fide Catholica super capitulo, firmiter credimus.* Ubi dicit manife- „ ste quod *etiam laici quibus Deus dedit talentum subtilis ingenii melius faciunt si* „ *suum ingenium expendant in majori cognitione explicita eorum quæ continentur in* „ *articulis fidei, quam si illud expenderent in rebus terrenis.* Patet ergo quod laï- „ cis libros devotos præcipuè de planâ & apertâ materiâ legere non sit pro- „ hibitum, sed sanctorum consilium. quare secundum sanctos est hoc in ipsis „ recommendandum. Secundo sic: Divina Scriptura non unum singula- „ rem statum informat vel erudit, sed quemlibet in suo statu docet & in- „ struit. interdum enim omnibus generaliter vivendi vel credendi regulas „ præscribit, in plerisque locis ad unum statum se dirigit informando, in „ aliis autem locis ad alium statum se convertit. nunc docet incipientes, „ nunc informat proficientes, nunc vitam instruit perfectorum. atque ita „ omnibus & singulis juxta morum congruit qualitatem, sicut patet ex ver- „ bis sancti August. III. lib. de doctr. Christ. & in pluribus libb. moralium „ beati Gregor. præcipuè lib. VI. ubi exponit illud beati Job: *Qui dat plu-* „ *viam super faciem terræ & irrigat aquis universa.* Unde patet quod S. Scriptura „ non sit data alicui singulariter sed generaliter omni homini in quocunque „ statu fuerit. Sanè ad hoc à Deo data fuit hominibus ut qui fugitivi & exu- „ les fuerant à corde, & peccata sua interius videre non poterant, saltem exte- „ rius apposita S. Scriptura cognoscere discerent. sicut prolixè declarat S. „ August. super Psalmum LVII. Quis igitur sanæ mentis dicat quod laici „ peccant, si ad hoc utantur Divina Scriptura propter quod à Deo ipsis est „ data, & à Spiritu Sancto conscripta? ut videlicet peccata sua cognoscant, & „ de eis compungantur, & melius ea possint devitare? quare non essent ipsi „ participes legis divinæ sicut aliorum generalium beneficiorum Dei, cum

„ lex Dei & divina Scriptura sit inter divina beneficia præcipuum & singulare. Ut in collationibus patrum dicitur. & est hoc beneficium omnibus generaliter collatum, ut prius est monstratum. Unde propter hoc S. Aug. in Epistola sua vel tractatu ad Bonifacium comitem laicos reprehendit quod pro intelligentia Scripturarum nolunt laborare, & tamen in cæteris Dei beneficiis volunt cum clericis participare. Unde ait: *Grandis est*, inquit, *confusio animabus laicorum, qui dicunt: quid pertinet ad me libros legere Scripturarum, vel audire, vel discere, vel etiam frequenter ad Ecclesiam & sacerdotes recurrere? dum clericus fiam, faciam quæ oportet clericos facere. quare non intelligit quod panem & vinum & omnia hujus terræ bona & regni fælicitatem æqualiter vult participare, & æquali labore jugum Christi ferre non vult?* hæc August. ibi. Revera enim, sicut idem August. dicit super Psalm. LXII. [F] *Sicut accepimus à Deo beneficia secundum carnem, panis, vini & olei, & hujusmodi, sine quibus quamdiu in hac peregrinatione sumus non possumus subsistere, ita etiam Deus dedit animæ sua solatia scilicet verbi, orationis, & disputationis in quibus anima vivit & consolationem recepit.* [G] *Ipsa* enim *divina Scriptura & studium & lectio Scripturarum est quædam maxima consolatio & refugium in omni casu & adversitate servans hominem æquanimem.* Sicut dicit gloriosus Doctor Hieronymus in Prologo super Epist. Pauli ad Eph. in principio. Quare merito ab hoc beneficio, ab hoc divino solatio in quo anima vivit & sustentatur, non debent laici prohiberi, sed tanquam recenter geniti infantes & parvuli lac in eo sugere & facilem doctrinam investigare. Tertio. Scientia legis divinæ & studium S. Scripturæ magis præcipitur in novo quam in Veteri Testamento. ut dicit beatus Thomas secunda secundæ [H] quæst. XVII. art. I. sed in veteri Test. toti populo de scientia & lectione legis divinæ dabantur præcepta vel exhortationes, ut patet Deut. VI. & Deut. XII. & in pluribus aliis locis. Unde dicitur Deut. XI. *Ponite hæc verba mea in cordibus vestris & in animis vestris, & suspendite ea pro signis in manibus vestris & inter oculos vestros collocate, docete filios vestros ut illa meditentur. quando sederis in domo tua & ambulaveris in via & accubueris atque surrexeris. scribesque ea super postes & januas domus tuæ, ut multiplicentur anni tui & filiorum tuorum.* Penè eadem verba ponuntur Deut. VI. Ubi sic dicitur: *Audi Israel: Dominus Deus tuus unus est. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ fortitudine tuâ, eruntque verba hæc quæ ego* [L] *præcipiam tibi hodie in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis ea sedens in domo tuâ, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens, & ligabis ea quasi signum in manu tuâ, eruntque & movebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine & ostiis domus tuæ.* hæc sunt verba legis divinæ & summi legislatoris Domini Dei, quibus apertissimè & instantissimè vulgus & totum simul populum alloquitur. *Audi*, inquiens, *Israël*, & ad lectionem & studium divinorum mandatorum & sanctarum

„ scrip-

,, ſcripturarum exhortatur. quomodo enim ad hoc apertius & inſtantius
,, populum induceret quam quod ipſam legem ſemper in manibus & in cor-
,, dibus, & ante oculos ubicunque exiſtentes in via vel in domo omnique
,, tempore ipſi eam in memoria habere debeant, præcipiat & exhortetur? Nec
,, fit hic mentio de clericis, quaſi hoc illis ſingulariter præcipiatur, imo, ut
,, dicit Thomas ubi prius, *non datur presbyteris ſpeciale mandatum de ſcientiâ legis*
,, *divinæ, quia hæc ſcientia adeo eſt annexa officio ſacerdotali, ut cum injunctione*
,, *officij ſacerdotalis pariter injungatur officium & uſus doctrinæ*. Item Pſalmo CXVIII.
,, *Beati qui ſcrutantur teſtimonia* M *tua, in toto corde exquirunt eum*. Item Pſal-
,, mo I. *Beatus qui in lege Domini meditatur die ac nocte*. Et ſine numero talia
,, ponuntur in veteri Teſtamento. ſequitur ergo quod non ſit prohibitum &
,, vulgo & populo illiterato divinam legem relegere & ſcrutari, ſed eſt legis
,, divinæ conſilium ad hoc inſtanter adhortantis. Quarto: Secundum præ-
,, ceptum Eccleſiæ laici certo & debito tempore debent convenire ad Eccle-
,, ſiam & ibi audire verbum divinum: ſed ſi eis Scripturam ſcire non licet ut
,, quid eis prædicatur? quare non eadem vel ſimilia poſſunt legere in libris?
,, cum forſitan melius & citius diſcerent ex libris quam ſermonibus, cum,
,, ut dicit philoſophus, *viſus valeat ad Doctrinam ſicut auditus*. Imo vero,
,, ſecundum Beatum Auguſtinum x. confeſſ. lib. *oculi ſunt ad cognoſcendum in*
,, *ſenſibus principes*. Et revera parum diſcunt vel retinent laici ex hoc quod in
,, quindenâ vel minus audiunt quandoque prædicationem, & interdum pa-
,, rum intelligunt. & iſtud innuit ſanctus Joh. Chryſoſt. loquens ad popu-
,, lum ſuper Joh. homil. x. *Vnam*, inquit, *vos omnes volo petere gratiam, antequam*
,, *Euangelica tangam verba. ſed ne renuatis petitionem, neque enim grave quid & one-*
,, *roſum peto, neque mihi ſolum qui accipio utile, ſed & vobis qui tribuitis, & mul-*
,, *to magis vobis. Quid igitur eſt quod peto? ſecundum unam Sabbatorum vel ſecun-*
,, *dum unum Sabbatum, eam quæ debet in vobis legi Euangeliorum viſionem, hanc ante*
,, *hos dies in manibus accipiens unuſquiſque domi ſedens legat continuè, & multotiens*
,, *circumſcrutetur cum diligentiâ ea quæ* * *injacentur, & inveſtiget ea benè, & quid*
,, *quidem manifeſtum quid vero immanifeſtum notet, quid autem contrarium horum*
,, *videtur. non enim parva à tali ſtudio & nobis & vobis erit utilitas. nam nos quidem*
,, *non multo indigebimus labore ad manifeſtam faciendam eorum quæ dicuntur virtutem,*
,, *mente vobis jam familiari factâ verborum horum cognitioni, vos autem acutiores &*
,, *perſpicaciores hoc modo fietis, non ad auditionem ſolum neque ad diſciplinam, ſed ad*
,, *docendum alios*. Quinto. Doctores Sanctæ Eccleſiæ, Hieronymus, Grego-
,, rius, Auguſtinus, Chryſoſtomus & alij in diverſis Epiſtolis & libris ſuis
,, exhortantur & admonent laicos ad ſtudium divinarum ſcripturarum, ſed
,, hoc nequaquam facerent ſi malum vel illicitum reputarent. Unde glorio-
,, ſus Doctor Hieronymus ſcribens ad Celantiam non ſolum laicam ſed &
,, mulierem inſuper in matrimonio conſtitutam, cui minus videtur compe-

,, tere ita eam inter cætera exhortatur: *Præcipua tibi sit cura legem nosse divi-*
,, *nam, per quam possis præsentia cernere exempla sanctorum, & quid faciendum sit*
,, *quidve vitandum illius discere consilio,* [N] *maximè implere divinis eloquiis animum, &*
,, *quid opere exequi cupias semper corde meditari. Rudi adhuc populo & hominibus ad*
,, *obedientiam insuetis per Moysen imperatur à Domino ut in signum memoriæ quæ præ-*
,, *cepta Domini recordentur per singulas vestimentorum fimbrias habeant* [O] *tota hya-*
,, *cintini coloris insignia, ut etiam casu huc illucque respicientibus oculis mandatorum*
,, *cælestium memoria nascatur.* & infra: *Sint ergo divinæ Scripturæ semper in ma-*
,, *nibus, & jugiter mente volvantur.* item idem ad Demetriadem virginem: *maxi-*
,, *mè tibi sancturum scriptararum studium diligendum est, & illuminanda divinis elo-*
,, *quiis anima & coruscante Dei verbo Diaboli tenebræ repellendæ sunt, cito enim fugit*
,, *ille ab ea anima quam sermo divinus illuminat, quæ cælestibus semper cogitationibus*
,, *occupatur, in qua assiduum est Dei verbum, cujus vim nequam spiritus perferre non*
,, *potest.* & infra: *Qua de re debes, sæpe enim repeto quod semel fieri volo, sanctas*
,, *Scripturas sine intermissione meditari, hisque tuam replere mentem, & malis cogi-*
,, *tationibus locum auferens divinis animum sensibus occupare, quantumque Deum di-*
,, *ligas ex dilectione legis ejus ostendere. unde Scriptura dicit: Qui timent Dominum*
,, *requirunt quod beneplacitum est illi, & qui diligunt illum replebuntur lege ejus.*
,, *tunc senties quantum te ad ipsius amorem adjuvet sapientia, quantum in te sit le-*
,, *gis auxilium, & Domino cum David læta cantabis: In corde meo abscondi eloquia*
,, *tua ut non peccem tibi.* hæc verba Hieronymi. & per plura alia verba idem
,, Hieronymus in diversis Epistolis viros & mulieres, virgines & viduas seu
,, etiam maritatas exhortatur ad studium divinarum scripturarum. Item bea-
,, tus Papa Gregorius scribens ad Barbaram & [P] quandam aliam virginem
,, in fine Epistolæ sic dicit: *Xenia vestra duas racanas libenter accepi, sed tamen*
,, *cognoscite quod non mandatum credidi. nam vos de labore alieno laudem quæritis quæ*
,, *fortassè adhuc ad fusum manum nunquam misistis, nec tantum me res ista contristat*
,, *quam opto ut sacram legere Scripturam ametis, ut quando vos omnipotens Deus viris*
,, *conjunxerit sciatis & qualiter vivere & domum vestram disponere quomodo debeatis*
,, Hæc Gregorius. item S. August. scribens ad fratres de eremo qui, ut
,, idem August. dicit, paucissimis exceptis omnes erant illiterati, ad legen-
,, dam tamen eos Scripturam divinam, præsertim de plana materia exhor-
,, tatur, dicens: *Quærite in Scripturis, fratres, quomodo præcepta Dei servare*
,, *possitis, quomodo Diabolum in eremo superare debeatis,* [Q] *quomodo pæniten-*
,, *tiam amplecti possitis quam Christus docuit. hæc enim servus Dei semper legere &*
,, *implere debet.* hæc Augustinus. ipse etiam idem August. sicut recitat in libro
,, retractationum suarum, librum suum de fide & operibus ad quosdam
,, scripsit laïcos, quos dicit fuisse divinorum eloquiorum studiosos inquisi-
,, tores, nec tamen propter hoc eos vituperat vel ab hoc studio eos retrahit,
,, imo magis confirmat & collaudat, librum suum scribens & mittens eis-
dem.

,, dem. Item Beatus Cæsarius Arelatensis Episcopus in suis admonitioni-
,, bus integrum ponit sermonem sive admonitionem, qua communem po-
,, pulum persuadeat & inducat ad lectionem & studium librorum devoto-
,, rum. Unde inter cætera dicit admonitione sua XIII. *Attendite*, inquit,
,, *rogo fratres, si hoc dico quod non ignoratis. novimus etiam aliquos negociatores*
,, *qui cum literas non noverint requirunt sibi mercenarios literatos, & cum ipsi li-*
,, *teras nesciunt aliis scribentibus ratione sua ingentia lucra conquirunt. Et si illi*
,, *qui literas nesciunt conducunt sibi mercenarios literatos ut acquirant terrenam pecu-*
,, *niam, tu quicunque es literas non nosti, quare etiam non cum pretio & mercede*
,, *rogas qui debeat tibi Scripturas divinas perlegere, ut ex illis possis præmia æterna con-*
,, *quirere? pro certo, fratres, qui hoc studiose requirit, credit quod illi in æternum*
,, *prodesse possit, qui vero lectionem nec ipse vult legere, nec legentem libenter audire,*
,, *omnino non credit quod inde aliquid boni possit acquirere. Vos ergo fratres rogo &*
,, *admoneo ut quicunque literas noscitis, Scripturam divinam frequentius relegatis*
,, *qui vero non noscitis quando alii legunt intentis auribus audiatis. Lumen enim ani-*
,, *mæ & cibus æternus non est aliud nisi verbum Dei, sine quo anima nec videre po-*
,, *test nec vivere. quia quomodo caro nostra moritur si non capiat cibum, ita & anima*
,, *nostra extinguitur si non capiat Dei verbum.* Hæc verba Cæsarii Episcopi ad
,, laïcos seu illiteratos. Item S.Joh. Chrysost. super Joh. morali XXXI.
,, *Vereundemur*, inquit, *& erubescamus de reliquo. mulier quæ quinque viros habuit*
,, *& Samaritana erat, tamen de dogmatibus facit studium & tempus diei, non quod*
,, *ob aliud quid abscessit, non aliud aliquid abduxit ab ea quæ circa talia est quæstio-*
,, *ne. Nos autem non solum de dogmatibus non quærimus, sed & de omnibus simplici-*
,, *ter & ut contingit disponimus. propter hæc omnia neglecta sunt. Quis enim ve-*
,, *strum, dicite mihi, in domo existens libellum accepit Christiani cum in manibus &*
,, *quæ iniacent pertransivit & scrutatus est Scripturas? nullus utique habet hoc dicere,*
,, *sed aleas quidem & cubos apud plures inveniemus esse, libros autem nus-*
,, *quam sed apud paucos, sed & hi his qui non habent similiter disponuntur, ligan-*
,, *tes eos & deponentes semper in arcis vel cistis*, & cætera quæ ibi prosequitur.
,, Ex quibus paucis positis satis apparet quanto studio quantaque diligentia
,, sancti Doctores nisi sint populum ad studium & lectionem inducere scri-
,, pturarum & sanctorum librorum. Sexto. Sacra Scriptura data est homini
,, à Deo in adjutorium & adminiculum legis naturalis, ut videlicet quod
,, homo per legem naturalem jam obfuscatam seu minus illuminatam inte-
,, rius videre non potuit, divina Scriptura foris adjutus disceret & videret,
,, ut discerneret bonum & ipsum apprehenderet, & malum ut vitaret. sicut
,, pulcre declarat Beat. Joh. Chrysost. in proœmio operis perfecti super
,, Matthæum, & S. August. ostendit super Psalm. LVII. unde propter hoc
,, dicit Apostolus ad Rom. v. cap. *Peccatum non imputabatur cum lex non esset.*
,, id est, *non reputabatur.* Cum enim lex divina nondum erat data nec sacra
,, Scriptu-

„ Scriptura divinitus promulgata peccatum non imputabatur seu reputa-
„ batur, quia propter obfuscationem legis naturalis homines peccatum
„ non curabant, & peccatum esse peccatum non reputabant. cum igitur laici
„ continuo occupentur negociis secularibus & solicitudinibus, ac occupa-
„ tionibus terrenis, quibus oculus eorum interior, syndiæresis & ratio, sive
„ lex naturalis tanquam pulveribus obfuscatur, non utique videtur eis illi-
„ citum, imo vero valde necessarium quod hujusmodi adminiculo devo-
„ torum librorum pro illustratione & adjutorio legis naturalis utantur &
„ certis temporibus ad se redeuntes de occupationibus, legant, & in qui-
„ bus excesserint in speculo scripturarum videant. Et ergo frivole & fru-
„ stra quidam dicunt quod laicos secularibus occupatos non decet intentos
„ esse Scripturis divinis. Unde sanctus Joh. Chrysost. in opere perfecto mo-
„ rali 11. super Matth. ita ait: *Quæ est responsio accusationum illorum*, scilicet
„ laicorum, *qui sacros libros non solent legere? Non sum, ait, monachus. sed*
„ *quid? uxorem habeo, puerorum & domus sollicitudinem. hoc est enim quod omni-*
„ *bus obfuit, quoniam illos solos æstimant debere legere divinas Scripturas. multo*
„ *amplius vos indigetis. illis enim qui in medio vertuntur & per singulos dies vul-*
„ *nera suscipiunt maximè indigentia est medicinarum.* hæc Chrysost. Item de
„ hoc dicit beatus Faustus Episcopus in quadam homilia quæ in quibus-
„ dam Ecclesiis solet recitari, loquens ad populum: *Lectiones*, inquit, *divi-*
„ *nas, sicut consuevistis, in Ecclesia libenter audite, & in domibus vestris relegite,*
„ *si enim aliquis ita fuerit occupatus ut ante refectionem Scripturæ divinę non possit*
„ *insistere, non eum pigeat in convivio suo aliquid de divinis Scripturis relegere, ut*
„ *quomodo caro pascitur cibo, sic anima reficiatur Dei verbo, ut totus homo exte-*
„ *rior & interior de sancto ac salutari convivio saturatus exurgat, implentes illud*
„ *quod beatus Apostolus hortatur & admonet, dicens: sive manducatis sive bibitis,*
„ *omnia in gloriam Dei faciatis.* Septimo. Ipsi laici frequenter legunt & dis-
„ cunt carmina mundana, carnalia & Diabolica, secundum sapientiam mun-
„ di composita, ad amorem mundi & carnis allectiva, & ad libidinem in-
„ citativa. Similiter legunt libros in vulgari editos de bello Trojano, de
„ Rolandino, de formositate Dianæ, & sic de aliis fabulis mendacibus seu
„ historiis ineptis & inutilibus de quibus dicit Apost. 1. ad Tim. iv. *Ineptas*
„ *autem & inutiles fabulas devita.* & tamen viri literati & intelligentes propter
„ hoc eos non reprehendunt vel prohibent. sed satis irrationabile esset si
„ amplius deberent laici à Scripturis divinis prohiberi, quibus ad amorem
„ Dei accenduntur & ad desiderium patriæ cælestis inflammantur, & ad
„ mundi contemtum informantur quam à prædictis fabulis. Et super hoc
„ sic loquitur Chrysost. corripiens populum suum in opere suo perfecto
„ super Matth. morali 2. *Quis enim vestrum*, inquit, *hic stantium Psalmum*
„ *unum expetitus dicere, aut aliam partem divinarum scripturarum, dicere posset? non*

„ est

,, *est aliquis. & hoc non solum est malum, sed quod ex spiritualibus excidentes ad dia-*
,, *bolica estis igne vehementiores. etenim si vellet aliquis vos cantica perscrutari diabo-*
,, *lica & meretricales melodias multos inveniet cum certitudine hæc scientes & cum*
,, *multa ea annunciantes voluptate.* & infra ostendens divinæ quidem Scripturæ
,, & ejus studii utilitatem & fructum, & prædictarum fabularum & car-
,, minum inutilem sterilitatem ita dicit: *Si enim vis discere quanta scripturarum*
,, *est utilitas scrutare te ipsum, qualis quidem efficeris Psalmum audiens, qualis au-*
,, *tem Sathanicum canticum, & qualiter disponeris in Ecclesia morans, & qualiter*
,, *in theatro sedens. & videbis multum medium hujus & illius animæ. propterea Pau-*
,, *lus dixit: Corrumpunt bonos mores omeliæ malæ. propterea continuarum nobis indi-*
,, *gentia est earum quæ à spiritu sunt incantationum:* hæc Chrysost. Octavo. Lai-
,, ci tenentur scire ea quæ expresse omnibus in divina lege præcipiuntur vel
,, expresse prohibentur, secundum Doctores Theologiæ, & etiam secundum
,, Juristas. Unde tenentur ad minus scire decem præcepta, & peccata mor-
,, talia in genere quæ expresse in divina lege ponuntur prohiberi, ita quod
,, in talibus nemo ex ignorantia poterit excusari, sed potius secundum
,, Apostolum 1. ad Corinth. XIV. *qui ignorat*, talia scilicet, *ignorabitur.* si
,, ergo talia tenentur scire non utique peccant si legunt & discunt libros in
,, vulgari editos de decem præceptis, & peccatis mortalibus aliisque hu-
,, jusmodi pertractantes. & de hoc sic loquitur Cæsarius Episcopus in ad-
,, monitionibus suis: *Quando*, inquit, *aliquid de utilitate animę proferimus*
,, *nemo se excusare conetur: non mihi vacat legere & ideo non possum Dei pręcepta*
,, *vel agnoscere vel implere. nec dicat aliquis vestrum: non novi literas, ideo non mihi*
,, *imputabitur quicquid minus de Dei præcepto implevero. inanis est & inutilis ista*
,, *excusatio, fratres charissimi. primum est, quod lectionem divinam etiamsi aliquis*
,, *nesciens literas potest tamen libenter audire. qui vero literas novit nunquid potest fie-*
,, *ri quod non inveniat in libris quibus possit Scripturam divinam relegere?* hæc ille.
,, unde secundum beatum Hieronym. in Epistola ad Paulum: *Propter hoc Spi-*
,, *ritus Sanctus stylum divinę Scripturę ita temperavit, imo propter hoc ita pla-*
,, *nus & apertus est ut omnibus congruat, ut nullus quantumcunque rusticanus,*
,, *vel illiteratus ab ea penitus excludatur saltem secundum sensum literalem.* unde
,, dicit ibi: *Nolo*, inquit, *ut offendaris in Scripturis sacris simplicitate & quasi*
,, *vilitate verborum quæ vel vitio interpretum vel de industria sic prolata sunt ut*
,, *rusticanam concionem facilius sic instruerent, ut una eademque sententia aliter*
,, *doctus aliter sentiret indoctus.* Et propter hæc beatus Gregor. in procemio
,, moralium dicit quod *sacra scriptura est quasi quidam fluvius planus & al-*
,, *tus, in quo & agnus ambulet & elephas natet.* Nono. Multa sunt juris po-
,, sitivi quæ laici quilibet secundum statum & officium suum scire tenen-
,, tur, ita quod ignorantia juris positivi quod ipsi scire tenentur ex offi-
,, cio, laicos non excuset. secundum beatum Thom. in prima secundæ

,, quæst. LXXVI. Unde judices & Scabini non excusantur si falsè & inju-
,, ste judicant vel sententiant, vel injustè à subditis temporalia extorquent,
,, tenentur enim scire ea quæ ad officia sua pertinent. Unde illi qui repre-
,, hendunt in laicis lectionem, & studium librorum Teutonicalium, multo
,, melius facerent & Deo gratius agerent si unicuique laico persuaderent
,, ut quilibet secundum statum suum & officium libros in vulgari editos
,, haberet, quos illis temporibus legeret quibus ociosis fabulis & nego-
,, ciis inutilibus solet occupari, & illis temporibus quibus in tabernis
,, potantes & inebriantes se, tempus inutiliter & malè expendunt, circa le-
,, ctionem ejusmodi librorum impenderent. Sic enim sancti populum
,, docuerunt in suis sermonibus, & quod ita sit docendum in scriptis reli-
,, querunt. Unde prædictus Episcopus Cæsarius: *Tollamus*, inquit, *à no-*
,, *bis fabulas vanas, mordaces jocos, sermones ociosos ac luxuriosos quantum pos-*
,, *simus respuamus, & videamus si nobis non remanet tempus in quo lectioni*
,, *divinę vacare possumus. fugiamus prandia luxuriosa quę nos occupant usque ad*
,, *vesperam, contemnamus cœnas quæ nos aliquoties, etiam in vitiis, usque ad no-*
,, *ctem mediam trahunt, in quibus & caro nostra per ebrietatem debilitatur, &*
,, *anima per turpiloquia & scurrilitates vulneratur forte, aut etiam moritur.*
,, *Istas malas occupationes quę animam & corpus debilitant fugiamus, & videbi-*
,, *tis quod nobis remanet tempus in quo aliquid de salute animę cogitemus. quan-*
,, *do noctes longiores sunt, quis erit qui tantum possit dormire ut lectionem divi-*
,, *nam vel tribus horis non possit aut ipse legere, aut alios legentes audire? Illi enim*
,, *lectionem divinam legere non possunt, qui, sicuti jam dictum est, usque ad me-*
,, *diam noctem inebriari se contendunt.* Hæc Cæsarius. nec possunt laici se ex-
,, cusare quod libros non habeant, atque idcirco divinam Scripturam
,, non legant, quod pauperes sint & libros sibi non valeant procurare.
,, nam contra tales ita loquitur Chrysost. super Joh. *Est & alia occasio his*
,, *qui ita desidiosi sunt irrationabilissima, id est, non possidere neque habere libros.*
,, *& ad divites quidem derisio est pro hac exempli occasione. quia vero pauperes mul-*
,, *tos hac abuti contingit, illud libenter interrogarem eos: si non omnia artis in-*
,, *strumenta cujus unisquisque est operator pleniter & integre habeant? qualiter igi-*
,, *tur non inconveniens* [R] *causari inopiam sed omnia agere ut nullum usquam fiat*
,, *impedimentum, debentes autem tantam fructificare utilitatem, occupationem re-*
,, *rum & paupertatem prætendere.* hæc Chrysost. Unde Servolus ille paralyti-
,, cus de quo recitat Beatus Gregor. in [S] homilia XIII. licet fuit pauper,
,, imo mendicus, libros tamen habuit. nam B. Gregor. inter cætera eum
,, laudans de diligentia & studio circa divinas Scripturas, ita scribit de
,, ipso: *A pueritia sua*, inquit, *paralyticus erat, nequaquam literas noverat,*
,, *sed Scripturæ sacræ sibimet codices emerat, & religiosos quosque in hospitalita-*
,, *tem suscipiens hos coram se legere sine intermissione faciebat. factumque est ut*
,, *quan-*

,, *quantum ad mensuram propriam attinet, plenè sacram Scripturam discerct, cum*
,, *sicut dixi, funditus literas ignoraret.* hæc Gregor. Planum est quod iste Ser-
,, volus laicus & illiteratus erat, & libros in suo idiomate habuit, cum,
,, secundum B. Gregor. literas funditus ignoraret, nec ipse legere sciret,
,, sed ab aliis sibi legi faciebat. sequitur ergo quod non sit laicis prohi-
,, bitum, sed ubique à sanctis consultum, quod sacram Scripturam legant
,, & libros devotos studeant. Decimo. Tota Scriptura primo & origina-
,, liter in tali idiomate est conscripta in quo ab illis propter quos fuit scri-
,, pta principalius, ab omnibus melius & generalius potuit intelligi; hoc
,, intellige de Scriptura canonica. Totum enim vetus Testamentum, se-
,, cundum B. Hieronymum in diversis Epistolis & prologis Bibliæ, pro
,, maxima parte Hebræis hebraico sermone fuit conscriptum, & totum
,, novum Test. in Græco, excepto Euangelio Matthæi quod Hebræis he-
,, braico sermone conscripsit, similiter exceptâ Epistola Pauli ad Hebræos,
,, quam, quia scripsit Hebræis, hebraico similiter sermone dictavit. Et
,, quidam etiam excipiunt Epistolam Pauli ad Romanos, quam, ut dicunt,
,, scripsit in Latino. Et hoc dicit frater Nicol. de Lyra super ad Romanos.
,, & in principio super 1. ad Cor. Si igitur Apostoli & Prophetæ Spiritu
,, sancto inspirati in illis linguis libros suos scripserunt, quibus vulgariter
,, utebantur illi, quibus scripserunt, nam Hebræi vel Judæi vulgariter loque-
,, bantur Hebraicè, ut notum est & ex Scripturis patet, & Græci græcè, ir-
,, rationabile videtur quod jam solum ipsa Scriptura legi debet in Latino, &
,, non quocumque idiomate possit à legente melius intelligi. Si non licet
,, Scripturam sacram legi in idiomate vulgari, cur tunc sancti Prophetæ,
,, cur Paulus & Matthæus Apostoli non scripserunt Judæis in Græco, vel La-
,, tino, vel quocunque altero quam eorum idiomate vulgari? Item, cur Pau-
,, lus Græcis non scripsit Hebraicè vel Latinè, sed scripsit in eorum idio-
,, mate vulgari? pueriliter ergo loquuntur qui dicere consueverunt: si san-
,, cti voluissent quod laici sacram Scripturam legerent, ipsi utique in vulga-
,, ri idiomate Scripturas edidissent. nam hoc voluerunt, & ideo in eorum
,, idiomate scripserunt, ut est declaratum. Undecimo. Plures sanctorum il-
,, lis quibus prædicaverunt Scripturas divinas in alia lingua jam editas ad
,, idioma illorum quibus prædicaverunt transtulerunt, ut videlicet non so-
,, lum audirent in sermonibus, sed etiam legerent ex libris. Nam sic scri-
,, bit B. Dorotheus de B. Bartholomæo Apostolo, dicens: *Bartholomæus*
,, *Apostolus Indis prædicavit, qui & Euangelium secundum Matth. in propria*
,, *eis lingua tradidit.* Et de pluribus aliis invenire poterit qui Ecclesiasticas
,, Historias voluerit perscrutari. sed si illicitum esset hujusmodi libros habe-
,, re vel legere in idiomate vulgari, non utique sancti eos transtulissent. Duo-
,, decimo. Sacra Scriptura ea de causa à magistris Ecclesiæ in Latinum

 ,, versa

,, versa est eloquium, non ut quibusdam propter Latini idiomatis ignoran-
,, tiam lateret & esset occultata, imo magis ut divina scriptura quæ prius in
,, uno idiomate edita paucis, id est, illud idioma scientibus erat cognita, omni-
,, bus generaliter fieret manifesta. nam Latinum idioma cæteris est generalius.
,, unde cum *notus* esset *in Judæa* tantum *Deus*, in Judæa quodammodo solum
,, mansit scriptura, cum autem *exivit sonus* ejus *in omnem terram*, crescente undi-
,, que fide Christi, extum cæpit etiam *lex exire de Sion & verbum Domini de Ieru-*
,, *salem*, ac divina Scriptura in diversa idiomata translata tanquā fluvius Para-
,, disi omnem terram irrigatura transiit omnes terminos terrarum & nationes
,, gentium. Et hoc est, quod dicit venerab. Beda in homilia de sancto Matt. lo-
,, quens de præmissa translatione Scripturarum. *Quod*, inquit, *Euangelium*, (san-
,, ctus Matthæus,) *ad ædificandam fidem Ecclesiæ primitivæ quæ ex Hebræorum Eccle-*
,, *siâ maximè collecta est, Hebræo sermone composuit, dilatata autem per orbem*
,, *Ecclesia & Græcis ac barbaris in ejusdem fidei unitatem confluentibus, curave-*
,, *runt præsules fidelium ut idem etiam in Græcum Latinumque transferretur elo-*
,, *quium. quomodo etiam Marci, Lucæ & Iohannis Euangelia quæ deinceps Græca*
,, *lingua ediderunt mox in Latinam transfudere sermonem, quatenus hæc omnes*
,, *per orbem nationes, legere & intelligere possent.* hæc Beda. Si igitur propter
,, hoc S. Scriptura in Latinum aliaque transfusa est eloquia ut hanc omnes
,, per orbem nationes legere & intelligere possent, utique non propter hoc
,, in Latinum transfusa est eloquium ut Latinum nescientes eam legere
,, vel intelligere non deberent. imo Marcus Euangelista hac de causa Euan-
,, gelium suum scripsit, ut fideles Romani non solum in Ecclesiis verbum
,, Dei audirent sed etiam domi forisque in hujusmodi meditationibus seu
,, lectionibus permanerent, ut dicitur in 11. lib. Eccles. hist. Tredecimo.
,, Sancti Patres in Ægypto diligentissimè & cum summo desiderio sacram
,, Scripturam studuerunt, nocte ac die inde meditantes. ut dicit Cassianus
,, in 111. lib. de institutis Patrum. & habetur similiter in 11. lib. Eccles.
,, Hist. & in multis aliis locis. & multa etiam ex eis plenissimè intellexe-
,, runt. attamen non habuerunt nec intellexerunt Scripturas in Latino vel
,, Græco nisi fortè paucissimi. nam non habuerunt in Latino, quia, sicut
,, dicit Joh. Cassianus, vix unus inter eos inveniebatur qui sciret vel intelli-
,, geret Latinum. Unde cum frater quidam Simon nomine Epistolas Pau-
,, li in Latino scripsisset & liber jam esset finitus, nulli alteri usui aptus fuit
,, nisi combustioni, eo quod vix aliquis inter eos potuit reperiri qui intel-
,, ligeret Latinum. ut recitat idem Cassianus v. lib. de institut. Patr. Si-
,, militer non intellexerunt Græcum exceptis valde paucis, ut patet per
,, eundem Cassianum in Patrum collationibus, ubi dicit quod patres sibi lo-
,, quebantur per interpretem, eo quod Græcum non intellexerunt excepto
,, uno vel fortè duobus. Erant enim, sicut ex vitis Patrum & multis aliis
,, histo-

,, historiis potest elici, illiterati pro majori parte. Unde videtur verisimile quod
,, Scripturam divinam in proprio habuerint idiomate & in eo legebant sicut in
,, Ægyptiaco vel consimili. Unde B. Hier. dicit quod Paulus primus heremita
,, instructus fuit literis Ægyptiorum. habent enim Ægyptii proprias literas se-
,, cundum Hug. de S. Vict. in didascalic. unde dicitur in Exodo, quod Moyses
,, instructus fuit omnibus literis Ægyptiorum. Quartodecimo. Hebræi habent
,, divinam Scripturam in suo idiomate, id est Hebraico, Græci in Græco,
,, Chaldæi in Chaldaico, Arabes in Arabico, Syri in idiomate suo, Go-
,, thi habent eam in eloquio Gothico, Ægyptij in Ægyptiaco, Indi in idio-
,, mate proprio, Russi, Slavi, Gallici quilibet in suo. & forte, siquis dili-
,, genter perscrutari voluerit, in omni lingua quæ sub cælo est. nam ut dici-
,, tur Act. II. dato & misso spiritu sancto in Apostolos *viri religiosi ex omni na-*
,, *tione quæ sub cælo est convenerunt & audierunt Apostolos loquentes magnalia Dei*
,, *unusquisque lingua in qua natus erat.* in signum quod omni lingua esset lex
,, spiritus sancti promulganda. quod autem Scriptura divina habeatur in ser-
,, mone Hebraico & Græco notum est omnibus, nam in his duabus linguis
,, vetus & novum Testam. primordialiter est conscriptum, & in his linguis
,, divina Scriptura magis est authentica quam in Latino. Nam Scriptura in
,, Latinum translata semper ex editione Hebraica vel Græca corrigitur &
,, emendatur si quando oritur ambiguitas Latini sermonis, secundum Hie-
,, ronym. in Epistola ad Suniam & Fretelam. Item, quod divina Scriptu-
,, ra habeatur in Chaldæo testatur B. Hieronym. in diversis Epistolis & pro-
,, logis, præcipuè in prologo ejus super Job. Jonathas enim filius Oziel scri-
,, psit totum vetus Testam. sermone Chaldaico, quæ editio Chaldaica in
,, tantum etiam fuit authentica apud Judæos ut ipsi ea uterentur quodam-
,, mo quasi glossa veritatis Hebraicæ, quia in verbis aliquibus erat faci-
,, lior quam editio Hebraica, ut dicit frater Nic. de Lyra in quadam quæstio-
,, ne. Item divina Scriptura habetur in Syro & Arabico. nam ex talibus lin-
,, guis B. Hieronym. interdum aliquos libros transtulit, ut patet in prologo
,, Hieronym. super Iob. item quod habeatur in lingua Gothica manifestè
,, patet in VIII. lib. hist. tripart. ubi legitur quod Vulphilas Episcopus Go-
,, thorum sacram Scripturam convertit in linguam Gothorum. Similiter
,, habetur in lingua Ægyptiaca ut prius est dictum. Item in lingua Slavica,
,, qui, ut dicitur, adhuc hodiernis temporibus in propria lingua solent di-
,, vinum officium celebrare: similiter Russi illas Scripturas quas suscipiunt
,, videlicet Epistolas Pauli in proprio habent idiomate, ut omnibus est no-
,, tum qui ibi fuerunt. Indi habent in sua lingua Euangelium à B. Bartholo-
,, mæo translatum, & si quæ alia, secundum B. Dorothæum. Item Servo-
,, lus de quo, narrante Gregorio, quod libros emerat & legi sibi faciebat, in
,, qua lingua nisi Gallica habuit qui omnino fuit illiteratus? & hæc de Scri-

„ ptura canonica. Sed & ſancti Doctores & S. Scripturæ expoſitiores non
„ omnes in Latino vel aliqua una lingua libros ediderunt, ſed multi ſcripſe-
„ runt in Latino, ſicut eſt notiſſimum, multi in Græco, ſicut non minus eſt
„ clarum de Athanaſio, Greg. Nazianz. Ioh. Chryſoſt. Euſeb. Cæſarienſi,
„ Baſilio, Damaſceno, & pluribus aliis, quorum libri poſtmodum ad utilita-
„ tem univerſalis Eccleſiæ in Latinum ſunt tranſlati, ſicut & nonnulli Latini
„ in Græcum ſunt transfuſi. multi etiam in alia lingua, ſcilicet vulgari co-
„ rum & propria libros ediderunt. unde dicitur in IV. lib. hiſt. Eccleſ. quod
„ *tunc temporis innumeris hæreſibus pullulantibus Bardeſanes vir diſertiſſimus &*
„ *vehemens dialecticus adverſum Marcionem aliosque nonnullos dialogos ſcribit, quos*
„ *propria lingua compoſitos edidit. ſed & plura alia ejus extant volumina quę diſci-*
„ *puli ejus in Grǽcum vertere ſermonem.* Similiter Effrem multos libros ſcri-
„ pſit in lingua Syra. unde habetur in VIII. lib. hiſt. Tripert. *Hoc itaque tem-*
„ *pore fuit Effrem in Edeſſa, in Alexandria vero Didymus, & Effrem Syra lingua*
„ *uſus ſpiritalis gratię radios emittebat, qui licet neſciret linguam Grǽcam,*
„ *multos Grǽcorum eruditos redarguit, & totius hæreticæ pravitatis infirmitatem*
„ *nudavit.* Si igitur S. Scriptura tam canonica quam non canonica in diver-
„ ſis habetur idiomatibus conſcripta, & legitur penè in omnibus linguis quæ
„ ſub cælo ſunt, quæ eſt ratio vel quæ cauſa quod non debeat legi in Teuto-
„ nico, ſicut legitur in Arabico vel Slavico? Quintodecimo & ultimo. Si eſt
„ illicitum laicis & illiteratis S. Scripturam legere, aut eſt illicitum quia ma-
„ lum, aut eſt illicitum quia prohibitum. ſed non eſt illicitum quia malum,
„ tunc enim eſſet contra legem naturalem, ſecundum ſe malum, ſicut eſt fura-
„ ri, violentiam alicui inferre, & ſic legere S. ſcripturam omnibus laicis in-
„ differenter eſſet malum & illicitum, cum lex naturalis omnes ſtringat, ſe-
„ cundum Aug. III. Confeſſ. & Bern. in lib. de præcepto & diſpenſatione.
„ ſed conſequens eſt manifeſte falſum. imo legere divinam Scripturam &
„ ſcire eam eſt præcipuum inſtrumentum ut homo poſſit fieri bonus, & vita-
„ re malum. nam ſecundum Hieronym. ad Demetriad. *ſicut melius eſt facere*
„ *quam ſcire, ita prius eſt ſcire quam facere.* nemo enim benè poteſt facere
„ quod neſcit, unde *ſicut nemo poteſt eſſe bonus citharœdus niſi habeat ſcientiam*
„ *citharizandi non minus quam voluntatem vel uſum, ſic nemo poteſt fieri bonus niſi*
„ *habeat ſcientiam boni, non minus quam ſi non haberet voluntatem vel uſum.* Ut
„ dicit Anſelmus in lib. de ſimilitudinibus. Item: malum non cavetur niſi
„ cognitum, ſicut nec bonum amatur incognitum, ſecundum Auguſt. Un-
„ de dicit Apoſt. *Per legem autem cognovi peccatum.* non eſt ergo malum ſci-
„ re etiam malum. Item, non eſt illicitum quia prohibitum. quia nullibi
„ nec in Theologia nec in jure inhibitum reperitur, imo ubique recom-
„ mendatum. licet tamen verum ſit quod quidam libri ſermonum in vul-
„ gari editi articulos continentes hæreticales ſint prohibiti in quodam
„ reſcrip-

„ rescripto. quod incipit: *Ad Apostolatus*. Sed boni & devoti libri non sunt „ ibi prohibiti, imo magis sunt per idem rescriptum à sensu contrario ap- „ probati. Quare sequitur quod non sit laïcis illicitum S. Scripturam lege- „ re vel habere in lingua propria, sed est ipsis multum meritorium, à san- „ ctis & Doctoribus consultum & laudatum. & hæc de primo.

EXCERPTUM ALTERUM
De
PRECIBUS VERNACULIS.

„ HABENT etiam laïci quosdam libellos Orationum in vulgari editos, „ ex quibus suis temporibus suas legere consueverunt orationes atque „ mentis excitare devotionem: de quibus aliquibus videtur ambiguum an „ expediat laicis quod suas orationes in lingua propria legant, & non potius, „ more generalis Ecclesiæ, eas dicere debeant in Latino. Præcipuè cum le- „ gere quosdam Psalmos ad idioma vulgare translatos soleant. Psalmi autem „ difficulter possunt intelligi, ea autem quæ difficulter possunt intelligi non „ sunt laicis proponenda. Verum de hoc: utrum laicis Latinum non intelli- „ gentibus magis expediat suas orationes in Latino dicere quam propria lin- „ gua, nullus intelligens poterit merito ambigere vel rationabiliter dubitare. „ cum Apostolus Paulus 1. ad Cor. XIV. expresse dicat & probet quod sicut „ *melius est prophetare quam loqui linguis*, id est, melius est, Scripturam seu „ doctrinam intelligere quam eam non intellectam diversis linguis scire pro- „ ferre, ita eam orationem esse potiorem quæ simul affectum & intellectum „ reficiat quam eam quæ affectum tantum accendit. Unde dicit ibi: *Qui* „ *loquitur linguis oret ut interpretetur.* id est: qui habet gratiam diversis lin- „ guis doctrinam seu Scripturam proferendi, oret ut sibi detur gratia ea quæ „ proferre poterit intelligendi. *Nam si orem*, inquit, *lingua, spiritus meus* „ *orat, mens autem mea sine fructu est. quid ergo? orabo spiritu, orabo & mente.* „ *psallam spiritu, psallam & mente.* Ac si dicat: Si oro lingua orationem pro- „ ferens quam non intelligo, spiritus meus, id est affectus, orat, & ad oran- „ dum accenditur, sed mens, id est, intellectus manet sine fructu, nec hu- „ jusmodi oratione reficitur. Quid igitur? orabo spiritu, orabo & mente. „ ac si dicat: Nunquid igitur laborabo orare simul lingua & mente? ut sci- „ licet lingua proferam & ea quæ profero intelligam. cum hoc sit melius „ quam primum, scilicet orare lingua tantum. unde B. Ambros. exponens

„ hæc

„ hæc verba: *Si oravero lingua spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est: manifestum est*, inquit, *ignorare animum nostrum si lingua loquatur quam nescit. Sicut assolent Latini homines Græcè cantare, oblectati sono verborum, nescientes tamen quid dicant. Spiritus* [x] *ergo qui datur in baptismo scit quid oret animus dum loquitur aut perorat lingua sibi ignota, mens autem qui est animus sine fructu est. quem enim potest habere* [y] *profectum qui ignorat quæ loquitur? Quid ergo? orabo spiritu, orabo & mente. hoc dicit: quod cum quis hac lingua loquitur quam novit, tam spiritu quam mente orat, quia non solum spiritus ejus quem dixi datum in baptismo scit quid oratur, sed & animus simili modo & de Psalmo non ignorat.* hæc sunt verba B. Ambrosij. quicquid autem ipse dicit de hominibus Græcè cantantibus per omnia etiam intelligendum est de hominibus teutonicis seu alterius idiomatis Latinum ignorantibus si in Latino suas orationes legant, sicut quidam laici qui horas canonicas aut alias orationes legunt in Latino. Ex quibus evidenter patet quod cæteris paribus melius & fructuosius est ut homo orationes suas ea lingua legat quam novit quam idiomate alieno sive ignoto, etiamsi æqualem affectum haberet in utroque. Item cum quæritur utrum melius sit laicis orationes suas lingua propria quam Latine dicere, planum est quod de oratione vocali quæ lingua exprimi solet, quæritur, non de oratione mentali qua intus sine verbis affectum sive desiderium nostrum Deo pandimus. in qua virtus orationis consistit, & quæ singulariter & propriè oratio meretur appellari, secundum Hugonem lib. de oratione. Oratio autem vocalis ad hoc præcipuè assumi debet ut excitemus interiorem devotionem qua mens orantis elevetur in Deum. sicut dicit B. Aug. ad Probam, quod verbis & aliis signis ad augendum sanctum desiderium nos ipsos acrius excitamus Et ergo sicut dicit B. Thomas secunda secundæ quæst. LXXXIII. art. XII. *pro tanto* [x] *utendum est hujusmodi signis quantum proficiunt ad excitandum interius mentem.* talia ergo verba sunt in oratione assumenda quæ huic fini propter quem assumuntur verba, sunt magis propinqua, id est, quæ nos amplius & melius excitant ad affectum & desiderium & interiorem devotionem, sed utique nulli dubium est quin homo illis verbis magis accenditur vel facilius compungitur quæ Deum implorant ejus misericordiam invocando & propriam miseriam ostendendo, si hujusmodi verborum significationem intelligit, quam si ea verba solum proferat, non intelligens quid significent aut quid vel quo Deum implorent. Revera enim *parvum profectum*, secundum Ambrosium *habere potest, in oratione qui ignorat quæ loquitur.* Quomodo multum excitabitur in illis signis quorum ignorat significata, nisi pro tanto quod in confuso & in generali scit esse verba orationis quæ profert? Item B. Aug. dicit in regula sua: *Psalmis & hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde quod profertis in ore.* Sed quomodo laicus

„ ea

„ ea potest in corde suo revolvere vel attendere quæ profert orando in Latino „ qui quæ profert ignorat? imo vero cum penè totus fructus orationis con„ sistat in attentione, secundum sanctos, hoc autem dicitur non de fructu „ meriti, quo homo in oratione, sicut & in quolibet bono opere, meretur, nec „ etiam de fructu quo per orationem meretur exaudiri & impetrare quod „ petit, quia hæc non tantùm consistunt in attentione, imo possunt haberi si„ ne attentione, ex intentione primaria qua homo movetur ad orandum: sed „ fructus orationis ille qui est animam interius reficere & ad devotionem „ excitare, hic maxime consistit & oritur ex attentione, secundum Thomam. „ potest autem, secundum sanctos, in oratione vocali triplex vel quadruplex „ esse attentio. Una superficialis, attendere videlicet quæ verba vel quæ'em „ Psalmum quis legat, & ex hac attentione mens interior parum reficitur. „ Alia est attentio qua homo sensum literalem Psalmi vel orationis suæ atten„ dit, & ex ista attentione reficitur mens quando verba Psalmi vel orationis „ quam legimus aliquam devotionem ad literam sonant. sic ut ibi: *miserere* „ *mei Deus. Domine ne in furore.* Tertia attentio est intellectualis, quando „ etiam ex verbis Psalmi vel vocalis orationis trahitur sensus spiritualis, & „ hac attentione semper potest mens humana refici. Quarta potest esse atten„ tio quando homo attendit Deum & rem pro qua orat. licet autem laicus pri„ mam attentionem potest habere si orat in Latino, in qua ut dictum est, „ non magnus est fructus, & etiam quartam, licet non ita benè sicut si ora„ ret in lingua propria, tertiam autem & secundam attentionem quæ com„ munibus hominibus magis proficiunt & magis sunt in promto in tali ora„ tione non potest habere laicus in Latino orans. Quomodo enim attende„ ret sensum orationis cujus sensum nescit nec intelligit? aut quomodo spi„ ritualem sensum ex illa oratione trahet cujus nec sensum literalem intel„ ligit, & cujus significationem verborum ignorat? sequitur ergo quod „ sine dubio melius & fructuosius est laicis se exercere in orationibus in „ lingua quam intelligunt quam ea quam ignorant. Sed quæri potest: utrum „ magis expediat quod laici habeant aliquos Psalmos translatos, quos orantes „ legant, quam quod in orationibus quibusdam planis verbis compositis con„ tententur? Ad quod dici potest: quoniam, sicut dictum est, oratio voca„ lis & alia signa ad hoc in oratione assumuntur ut per ea affectus hominis in„ flammatus ad Deum fervidius elevetur, quidam vero laici magis afficiun„ tur & magis accenduntur per orationes planis & usitatis verbis composi„ tas, & his forte tales orationes magis expediunt; alii autem & maximè de„ votiores sæpius magis accenduntur & magis afficiuntur circa Psalmos & „ antiphonas, & his fortè in hujusmodi expedit se exercere, & secundum „ hoc libellos orationum habere. Vel certe, sicut in quadam collatione pa„ trum dicitur, unus & idem homo diversis temporibus secundum quod ali-

„ ter affectatus fuerit alio & alio delectatur & magis elevatur genere oratio-
„ nis. Unde forte magis expedit ut laici & quasdam orationes verbis usita-
„ tis & planis compositas habeant, & similiter aliquos Psalmos in proprio
„ idiomate habeant transfusos. Nec obstat quod Psalmi difficulter & cum la-
„ bore intelliguntur. non enim propter hoc legunt Psalmos ut plene eos in-
„ telligant, videlicet ut sciant in cujus persona canantur, & quis sensus se-
„ cundum hoc congruat, sed ad hoc tantum ut aliquem sensum affectui suo
„ congruentem inde trahant & devotionem accendant. si enim laici propter
„ hoc Psalmos legere non deberent quia non intelligunt, multo minus de-
„ berent in Latino legere, quod tamen est toto orbe consuetissimum, in
„ latino enim penitus nihil intelligunt super quo possit affectus inniti & unde
„ possit affici, in propria autem lingua ad minus intelligunt significationem
„ verborum, & sæpe sensum literalem, & interdum forte extrahunt sensum
„ spiritualem. sunt enim multi Psalmi qui cuilibet oranti convenire pos-
„ sunt, & quos sibi applicare potest, & in talibus nascitur laicis fructus si
„ verborum intelligit significata. imo pauci sunt Psalmi quorum non aliqui
„ versus ipsis convenire possunt pro affectu inflammando. Item, sicut dicit
„ Hugo de S. Victore, & in quadam collatione patrum habetur, *sæpe affectus*
„ *orantis intellectum sibi format Psalmi vel orationis. nam sæpe orantis affectus ad*
„ *rem pro qua orat verba sibi assumit Psalmi, applicans ut sibi conveniunt, quod*
„ *utique non est illicitum.* Et sic non est illicitum quod laici Psalmos in pro-
„ prio idiomate legunt. unde gloriosus Doctor Hieronym. in laudem urbis
„ Bethlehemiticæ in Epistola ad Marcellam recitat quod omnis ibi vul-
„ gus Psalmos legere solebat. *In Christi*, inquit, *villula, ut supra diximus,*
„ *tota rusticitas extra Psalmos silentium est. Quocunque te verteris, arator sti-*
„ *vam tenens alleluja decantat, sudans messor Psalmis se avocat, & curva atton-*
„ *dens vitem falce vinitor aliquid Davidicum canit. hæc sunt in hac provincia car-*
„ *mina, hæ, ut vulgo dicitur, amatoriæ cantiones.* Et ut sanctæ Paula & Eusto-
„ chium ad eandem scribunt Marcellam, *hic ibidem pastorum sibilus, hæc*
„ *arma culturæ.* Et Chrysost. redarguendo populum ait super Matth. in ope-
„ re perfecto morali 11. *Quis enim*, inquit, *vestrum hic stantium Psalmum*
„ *unum expetitus dicere aut aliam partem divinarum Scripturarum, &c.*

Explicit Tractatus D. Gerardi de Zutphania de libris Teutonicalibus.

Notæ in præcedentes Tractatus.

A.) Tract. 15. in Joh. Augustinus ita habet: *Ubi aqua de terra ma-*

manat, & usui præbetur haurientibus, fons dicitur, sed si in promptu & superficie sit, &c.

B.) *intra se.*

C.) Verba apud Aug. ita sonant: *Si aqua in alto & profundo sit, ita puteus vocatur.*

D.) Lege, *Decretal. Greg. lib.* 5. *Tit.* 7. *de hæreticis.*

E.) Lege, *Decretal. Greg. lib.* 1. *Tit.* 1. *de summa Trinit. &c.*

F.) Non verba, sed sensum Augustini allegat. v. Tom. 8. pag. 639. edit. Frob.

G.) Ita Hieronymus: *Si quicquam est quod in hac vita sapientem virum teneat, & inter pressuras & turbines mundi æquo animo manere persuadeat, id esse vel primum reor, meditationem & scientiam Scripturarum.*

H.) Quæst. 16. art. 1. & 2.

I.) *signo.*

L.) *præcipio.*

M.) *ejus.*

N.) *maximum enim ad Iustitiam auxilium est, implere, &c.*

O.) *cum cocco hyacinthini, &c.*

P.) Antoniam. verba sic habent: *Xenium vestrum, duas racanas, quas de labore vestro esse mandastis, libenter accepi. sed tamen cognoscite, quia non mihi mandatum credidi. Nam vos de labore alieno laudem quæritis, quia fortasse adhuc ad fusum nunquam manum misistis. Nec tamen me res ista contristat, quia opto ut sanctam Scripturam legere ametis: ut quamdiu vos Omnipotens, &c.*

Q.) *quomodo patientiam, quam Christus docuit, amplecti valeatis. Hæc enim servus Dei semper legere & adimplere debet.*

 R.) Ali-

R.) Aliquid deeſt, tale: *in rebus minoris momenti non cauſari inopiam.* quæratur textus Chryſoſtomi. nam ab auctore non eſt annotatus. ſimilia autem eis quæ hic citat, reperies 3. Homilia in Lazarum.

S.) Homil. 15. in Ezechielem.

T.) *populo.*

V.) *doctrinam.*

X.) *autem.*

T.) *fructum*

X.) *tantum eſt, &c.*

Scripſit hic noſter, præter jam dicta, etiam alia quædam, ſub his titulis:

Tractatus de veſtibus pretioſis.
In quendam inordinate gradus Eccleſiaſticos & prædicationis officium affectantem. cujus initium: Conſulit quidam Clericus.
De ſpiritualibus aſcenſionibus, qui incipit: Beatus vir.
De reformatione virium animæ, qui incipit: Homo quidam deſcendit.

Et hi quidem libelli in membranis noſtris integri habentur. Meminit ejus præter Kempenſem Trithemius, & ex eo H. Hamelmannus de illuſtr. V. Weſtphaliæ lib. 1. item Chriſtianus Maſſæus in Chronico ad annum CIↃ CCC XCVII. & Valerius Andreas Deſſelius J. C. Biblioth. Belg. obiit anno Chriſti CIↃCCC.XCVIII. ætatis ſuæ XXXI. Cum miſſus ad Abbatem in Dickeninge decretorum Doctorem cum quo ſæpius de caſibus juris agere conſueverat, revertens de via Winſemi pernoctaret, ubi & vitæ finem & ſepulcrum invenit.

Excerpta quædam ex Thoma Kempenſi, in exercitio Ioh. à Keſſel: cap. XIII. *vel de Diſcipp.*

„Debeo ante oculos tenere quod me ipſum eis (Rectoribus Domus) reſig„navi in loco Dei, & mei ipſius non ſum: ad quod tamen meipſum ex voto non „obligavi, ſed ex libera mera voluntate & propoſito, quia ſpero quod mihi „ſalubre ſit taliter ſtare, & non facere ſecundum meum videre & velle.

„*Ex*

Ex Cap. XIV.

„ Ingressus ergo Arnoldus Schoonhovia opidum Daventriam Johan-„ne de Arbore tunc Regente (scholam) præsentavit se obtutibus „ D. Florentii ad habendum hospitium in domibus devotorum clericorum „ quorum non parva multitudo in diversis domibus sub cura & disciplina „ devotissimi Patris vivebat. Concessit (Florentius) ei mansiones in antiqua „ domo sua, ubi plures clerici numero fere xx. in communi bursa stabant, „ unam communem mensam & sumtum habentes &c. inter quos tres erant „ laici &c. unus procurator, qui necessaria emebat, alius coquinæ præfuit, „ tertius vestes sarciebat. Ex illa domo postea quidam ad ordinem canoni-„ nicorum regularium transierunt, quidam ad sacerdotalem gradum perve-„ nerunt, fructum alibi facientes de bonis exemplis quæ Daventriæ didice-„ runt & viderunt. Eodem tempore (ait Kempensis) adjuvante Dominò Flo-„ rentio & consulente, domum illam inhabitare cœpi, & fere per annum „ in congregatione illa permansi, &c. ibi didici scribere, & S. Scripturam „ legere, & quæ ad mores spectant, devotosque tractatus audire &c. quic-„ quid tunc scribendo lucrari potui in sumtus communes tradidi, & quod „ mihi deerat, larga pietas D. mei Florentii pro me persolvit, & paterne in „ omnibus subvenit.

Ioannem de Arbore, quem nominat, eundem esse non dubito cum eo quem antea *Ioannem Bohemum* vocavit. *Böhm enim* (ut notum est) arborem nobis denotat. Tempus est ut ad vitam ipsius Thomæ de Kempis nos conferamus.

Is (ut scribit Herib. Rosweydus ad calcem Chronici montis S. Agnetis) oriundus est Kempis quod permodicum est in agro & diœcesi Coloniensi oppidum, unde cognomen quoque ei adhæsit. Parentes habuit Joannem & Gertrudem, si seculum spectes, nullo quidem generis splendore, nulla divitiarum opulentia conspicuos, sed quibus omnis nobilitas in pietate, census in vitæ probitate erat. Manuum itaque labore vitam suam tolerantes, secula sua bene contenti vivebant. Quibus gemina proles mascula obtigit (nisi & Gobelinus eorum frater fuerit) Joannes & Thomas: quorum ille natu grandior studiorum curriculo Daventriæ confecto, Gerardi Magni familiaritate usus, ad omnem vitæ honestatem efformatus est, & in ordine canonicorum regularium, è disciplina capituli Windesmensis, variis perfunctus muneribus, diem suum obiit.

Thomas autem natalem habuit circa annum CIƆCCCLXXX. Urbano VI. pontificatum, & Carolo IV. Imperium gerente. Postquam primam ætatem sub parentum oculis egerat, & jam capessendis literarum studiis idoneus videbatur, Daventriam se contulit, tredecenni, ut colligere licet, non major. Daventriam ut peteret, Florentii eum fama exciverat, quo cum appulit, prima ei cura fuit de fratre suo Germano inquirere, ut ejus consi-

lio & opera (nam tenue illi vel nullum peculium erat) ad ſtudia capeſſenda dirigeretur. Commendatus igitur D. Florentio, ab eo exceptus eſt perhumaniter, qui ei de domo, de libris, de victu proſpexit. Hac occaſione bonæ indolis adoleſcens, dum inter inſignes pietate & eruditione viros qui in Florentii vivebant conſortio, verſatur, mores eorum expreſſit, domi ſedulus, in ſcholis aſſiduus, in templo frequens. Dum in collegio fratrum clericorum verſatur, quicquid calligraphia lucrari potuit, (nam antiquarii manu valebat) omne id manupretium in commune ſubſidium conferebat.

Cum jam ſeptennio conſuetudine D. Florentii reliquorumque fratrum uſus eſſet, ad monachatum animum adjecit. Anno igitur c I ɔ c c c c x c i x. ad montem S. Agnetis conceſſit, Florentii commendatitiis inſtructus, ibi à fratre ſuo germano, qui ei tunc monaſterio primum cum poteſtate Prioris præerat, exceptus, poſt quinque annos in tyrocinio poſitos, ſexto demum ſacrum habitum induit, & ſequenti, voto ſe ei vitæ generi obſtrinxit.ac ſacris deinceps libris legendis, vel in communem uſum deſcribendis, vel ingenio ſuo procudendis ſe exercuit. Superſunt etiamnum univerſa Biblia, in quatuor Tomos diſpertita, ingens præterea Miſſarum liber, & nonnulla Bernardi opuſcula, præcellente arte, & magna induſtria à Thoma conſcripta.

Cum jam annos L X X I. (comprehenſo ſimul tyrocinio) in monte S. Agnetis vitam duxiſſet, obiit anno ætatis ſuæ X C I I. partæ per Chriſtum ſalutis c I ɔ c c c c L X X I. V I I I. Kal. Aug.

In tabula quæ Swollis ſervatur, & cœnobium montis S. Agnetis, una cum effigie Thomæ de Kempis repræſentat, ſequens carmen inſcriptum legitur:

Montanæque domus, vicinorumque locorum
Effigiem, Thomæ Kempiſiique vides.
Qui ſacri quondam primaria gloria dictus
Ordinis, & Phœnix deliciumque gregis,
Iſſu'a quas urbes, quas præterlabitur arces,
Quos ſaltus Vechiis, *picta tabella refert.*
BIs denis LV*ſtris annos ſi dempſeris oCto*
OCCVbVit *ThoMas* ſVnCtus, *& aſtra petit.*
Hoc tibi, Dive, domus præſes Cuperinus, *alumno,*
Mnemoſynon poſuit. quem prece junge Deo.

Ex continuatore Chronici montis S. Agnetis.

Eodem anno (c I ɔ c c c c L X X I.) in feſto S. Jacobi minoris, poſt completorium, obiit prædilectus frater noſter Thomas Hemerken de Kempis, natus,

tus, civitate dioecesis Colon. anno ætat. s. XCII. & investitionis suæ LXIII. anno autem sacerdotii sui LVIII. Hic in juvenili ætate fuit auditor D. Florentii in Daventria, & ab eo directus est ad fratrem suum germanum, tunc temporis Priorem montis S. Agnetis, anno ætat. suæ XX. a quo post VI. annos probationis suæ investitus est. & sustinuit ab exordio monasterii magnam penuriam, tentationes & labores. Scripsit autem Bibliam nostram totaliter, & alios multos lib. pro domo & pro pretio. Insuper composuit varios tractatulos ad ædificationem juvenum, in plano & simplici stylo, sed prægrandes in sententia & operis efficacia. fuit etiam multum amorosus in passione Domini, & mire consolativus tentatis & tribulatis. tandem circa senium suum vexatus hydropisi in cruribus obdormivit in Domino. sepultus est in ambitu orientali, ad latus fratris Petri Herbort.

Operum Th. de Kempis pag. 84. B.

Thomas de Kempis cognomento Hemmergin i. malleolus natus in civitate Kempis dioecef. Colon. qui studuit Daventriæ in domo fratrum scil. clericorum, qui postea intravit ordinem canonicorum regularium qui tunc temporis in brevi fuerat reformatus, in domum quæ est in monte S. Agnetis prope Zwollam anno cIↃcccc & fuit investitus ibi anno cIↃcccc VI probatus enim fuit, juxta consuetudinem ejus temporis per annos VI. antequam investitus. Obiit anno cIↃcccc LXXI. postquam per LXX. annos in ordine canonicorum regularium vixerat.

Opera ejus hæc sunt:

De Imitatione Christi libb. IV.
Liber vitæ Magistri Gerardi Magni.
Lib. de humilitate Christi quam D. Florentius studuit imitari.
Lib. de discipulis D. Florentii.
Soliloquium animæ.
De disciplina claustralium.
Alphabetum devoti monachi.
Sermonum ad novitios, partes tres.
Alii sermones.
Dialogus novitiorum.
Canticum de laudibus sanctarum virginum.
Epistolæ.
Libellus de paupertate, humilitate, & patientia.
Libellus de vera compunctione.

Libel-

Libellus hortuli rosarum.
Libellus vallis liliorum.
Epitaphium monachorum.
Vita boni monachi.
Manuale monachorum.
Doctrinale juvenum.
Hospitale pauperum.

Æmylius de Buren, congregationis fratrum Daventriæ, reliquit.
Exhortationem de mutua charitate servanda.
Epistolam de felici obitu Luberti. mortalitatem deposuit Daventriæ anno cIↃcccc I v. x. Junii.

Gerlacus Petri Daventriensis, adolescens adhuc, pulcher facie & decorus aspectu, à canonicis Ecclesiæ Daventriensis ad hoc deputatus ut repræsentaret personam virginis Mariæ in festo ejus purificationis, ibidem in Ecclesiam cum pompa introductus, votum castitatis emisit. Inde à Patribus domus Dom. Florentii ad audiendum verbum Dei attractus, & spiritualibus rudimentis imbutus, per eundem D. Florentium, in Windesem, pro religione assumenda fuit transmissus. Ubi cum magna sanctitatis opinione vixit. contemplationibus suis non modo in cœlos animum, sed & corpus à terra in aërem elevare ferebatur. In refectorio sedens ad mensam, semper totus ad Deum & ad lectionem fuit attentus; nihilominus tamen ab extra egregie manducavit, tanquam suam devotionem (verba sunt Chron. Windesemensis l. II. c. LV.) inhianter quæreret in scutella, in multis expertus, quod corpore per abstinentiam singularem debilitato, spiritus omnino ab interiore contemplatione impeditur. Hoc quale sit eodem lib. cap. v. latius exponitur.

„ Fratres nostri (ait auctor) prædecessores in magna abstinentia & alimen-„ torum parcitate juxta morem pristinum vivere, & pro Christi amore omni-„ modis se continere tentabant. Verum successu temporis certa edocti expe-„ rientia, ordinis rigorem laborem patrum præfatorum plurimum excedere „ considerantes, tantam abstinentiam & sobrietatem salvis substantiis & vi-„ ribus suis corporalibus & spiritualibus, sustinere se non posse cognove-„ runt. Duo enim fratres in Windesem, propter hujusmodi rigidam absti-„ nentiam & occultam alimentorum sibi necessariorum substractionem, ce-„ rebrum & naturalia conturbantes, rationis facti sunt impotentes. Quorum „ primus, frater Bartoldus, cujus fundus erat in Windesem, ad subdiaco-„ natus ordinem promotus, de rebus divinis ingenii sui capacitatem exce-„ dentibus frequenter meditari, & acute solitus erat disputare, El, & Heloy „ (*Eloï*) aliaque perplura inusitata Dei vocabula corde & voce simul sæpe re-

„ vol-

,, volvens. unde tandem mentecaptus, & semifatuus incessit, &, ne alios
,, eum non agnoscentes verbis suis plurimis scandalizaret, commodo (*cubi-*
,, *culo*) satis pulcro inclusus solus habitavit, in publicum, nisi infra fratrum
,, refectionem, communiter non emissus; & tunc illos redarguens, qui ali-
,, quod vivens animal occidere præsumsissent. Alter fuit frater Nicolaus de
,, Sconovia M. Parisiensis, ibidem olim legens in cathedra, qui & ipse
,, cum in refectorio parum comederet, in capitis debilitatem incidit, & men-
,, te alienatus usque ad mortem in tali permanens fatuitate, nemini onerosus,
,, & omnibus gratiosus, in cella sui dormitorii, die ac nocte ut turtur re-
,, quievit; nihil deinceps oravit vel legit, sed cum lectore mensæ prandio
,, facto, modicis cibariis coactus assumtis, in cellam suam iterum se rece-
,, pit. Tanto periculo ut occurrerent patres ac seniores, plenam dederunt
,, licentiam omnibus fratribus & familiaribus suis, bene comedendi, & de
,, cibariis quæ dantur in communi, quantum poterant sine scrupulo & cum
,, bona conscientia libere assumendi, imo, etiamsi noluerunt, natura ne
,, deficiat, ad sumendum compellendi, juxta illud regulæ, etiamsi nolue-
,, rit, jubente præposito, faciat quod faciendum est pro salute. Unde & apud
,, nos (inquit) inolevit, ut cum clericus quis ad religionem se suscipi depre-
,, catur (*precatur*) tria primum puncta ab ipso interrogentur, videlicet, *an be-*
,, *ne possit comedere, an possit bene dormire, & an velit libenter obedire.* quoniam in
,, his tribus punctis fundamentum perseverantiæ in religione consistit. & cum
,, expromissis unum defuerit, ad religionem aptus & idoneus non est. Hæc
totidem verbis autor ille, quæ ut curioso lectori non ingrata erunt, ita ra-
tionem demonstrant, quare contemplativus noster & ecstaticus Gerlacus,
devotionem suam in scutella (ut idem ait) visus sit quærere. qui cum octen-
nium fere in ordine vixisset, calculi dolore extinctus est in octava, S. Marti-
ni anno cIɔcccc xi. sepultus in monasterio Windesemensi ante chori januam.
scripsit Ignitum cum Deo Soliloquium. editum cum approbatione Coloniæ
Anno cIɔ Iɔc xvi. apud Joh. Kinckium. Idem opusculum Belgice versum
excudit Ultrajecti Conradus Henrici Anno cIɔ Iɔc x x. cum approbatione
R. M. Petri Blyenburgi Goudani S S. Theol. Licentiati. alias ejus editiones
Dessélius recenset. adjicit huic opusculo auctor Chronici, ejusdem *Brevilo-*
quium, quod incipit, *In tumultibus.* & *Epistolam Teutonicalem* ad sororem
suam, quæ incipit, *Homini vere interno.* Extat &, *de libertate spiritus, cum exercitiis*
eo spectantibus, M. S. apud Regulares Tungrenses, ut scribit Dessélius.

Christianus Massæus Chron. lib. XVIII. *ad Annum* cIɔ ccc LXXIX.

,, His temporibus multi per orbem floruerunt viri virtutum. Petrus ab
,, Aliaco Cameracensis Episcopus Cardinalis, Gerardus cognomento Mag-
,, nus, & alii. quorum Gerardus, cum esset Parisii doctissimus, relicta Sor-
,, bona Daventriam rediit unde fuerat oriundus. Verbum Dei ferventissime,

,, diaconus tantum, prædicabat. fratres illic instituit qui Scholas tenerent & ,, non tantum literas, sed mores quoque discipulos suos & benè vivere edo- ,, cerent. Et ipse quidem presbyteri gradum non audebat suscipere, indig- ,, num se vociferans, qui sæpe dicere solebat, pro toto auro Arabiæ nollem ,, habere curam animarum vel spatio noctis unius, unum vero ex omnibus ad ,, sacerdotium promovit Florentium. A quo hodieque domus illa fratrum ,, domus D. Florentii nuncupatur. Defunctus est autem venerabilis Pater ,, Gerardus anno salutis cIↄccc LXXXIV. ipso die B. Bernardi, quem & S. Au- ,, gustinum præcipua veneratione coluerat. post cujus excessum Pater Flo- ,, rentius quosdam è fratribus presbyteros ordinari fecit. E quibus Gerar- ,, dus junior dictus Zutphaniensis duos de spirituali exercitio libros edidit, ,, certè vel utilissimos. Obiit hic anno Domini cIↄccc XCVIII. æt. s. XXXI. ,, Florentius autem defunctus est anno cIↄcccc. vitas eorum scripsit D. Th. ,, à Kempis, quondam ipsorum discipulus, deinde apud montem S. Agnetis ,, regularem S. Aug. ordinem professus. Ex his fuit & magister Gab. Biel ,, nuper Tubingensis scholæ celeberrimus Doctor. cujus scripta super cano- ,, nem & alia opera eis nunc in maximo pretio sunt. Vivunt autem in com- ,, muni secundum instituta primitivæ Ecclesiæ, sine proprio, sine mendici- ,, tate, dioecesanis suis simpliciter subditi. quo autem tunc sincerius sese ,, gesserunt, eo violentius antiquus hostis se illis opposuit. suscitavit illis ,, detractores multos, quorum unus in generali Concilio Constantiæ celebra- ,, to ausus est dicere, eos esse ex illis quos dudum Rom. Pontifices, Boni- ,, facius, Clemens, & Joannes exterminaverant. Cujus calumniæ viriliter ,, restitit magister Joh. Gerson Cancellarius Parif. tunc in ipso Concilio præ- ,, sens, eoque propulit hominem ut ipse cum libello famoso quem Senatui le- ,, gerat, igni adjudicaretur. Tum fratres qui aderant provoluti judicum pe- ,, dibus precabantur veniam reo, ut liber tantum incenderetur, non auctor. ,, Annutum precibus supplicantium, & incenso volumine jussus est auctor ,, exire provincia nec amplius innocentes infamare. pro quibus in eodem ,, concilio præfatus Gerson pulcerrimum tractatum edidit, ostendens eos ,, non minus esse religiosos aliis, qui religionis nomine nuncupantur. quos ,, dictum concilium præside Martino V. plurimum corroboravit, modumque ,, vivendi comprobans, hortabatur viriliter agere, scholas erigere, ad pietatem ,, discipulos instituere quibus Ecclesia Dei fulciretur, quibusque vel maxime ,, tunc indigebat. Vidi ego ante annos multos, præter dictum volumen Gersonis ,, in Buscoducis, etiam apud Bruxellam multas Eugenii V. & Pii II. literas per- ,, pulchra privilegia ipsis fratribus indulta continentes, ut pater domus per se ,, & suos deputatos possit audire confessiones scholasticorum, & absolvere ab ,, omnibus casibus sedi Apostolicæ minime reservatis. Eucharistiæ quoque ,, Sacramentum idoneis ministrare. nonnulla etiam vota in alia pietatis ope-

,, ra

„ ra commutare, ubi & quando expedire videretur. hæc Massæus.

Qui cum mentionem faciat Joh. Gersonis, ex II. Tomo operum ejus, latius hac de re erudiamur. Apud eum ergo, is qui fratres publicè accusavit deprehenditur fuisse Matthæus quidam Grabou ordinis prædicatorum Conventus Wismariensis, provinciæ Saxoniæ, dioecesis Merceburgensis, is oblato pontifici in concilio libello, se, cum lector esset in conventu Groning. dioecef. Traject. dictæ provinciæ & ordinis in hoc fra-
„ trum instituto observasse ait, quod obedientiæ, paupertatis, castitatis con-
„ silia exerceant, cum in nulla vera (i. monastica) religione sint, id contra
„ Scripturam ac canones esse, peccatum mortale, quod nec à papa, imo
„ nec à Deo quidem concedi possit, cum contradictionem, ad quam Dei
„ potentia non extenditur, involvat. homicidas esse quicunque hoc modo
„ rerum proprietatem abdicent, cum necessaria suæ suorumque vitæ sub-
„ trahant (mirum hunc hominem non vidisse idem consequi in monastico in-
„ stituto) mulieres etiam quæ ei instituto nomen dent æternæ damnationis es-
„ se filias, licet alias de nullo errore fuerint suspectæ. pseudoprophetas
„ esse omnes communem vitam ducentes extra religiones approbatas, adeo-
„ que excommunicatos, una cum quibusvis eis elemosynas præbentibus,
„ quique eos consilio auxiliove foveant, defendantve, esse in statu æternæ
„ damnationis &c.

Huic libello una cum XIII. maximis Theologis perquam libere se op-
„ posuit Joh. Gerson. & oblato contrario libello religionem Christianam
„ verè & antonomaticè religionem esse ait, quam ipse Christus perfectis-
„ simo & summo modo observarit, ac prælati licet voto soluti observent.
„ eam non requirere ad perfectionem sui ut superaddatur alia religio, quales
„ dicuntur observationes institutæ per sanctos, Basilium, August. &c. quas
„ factitias religiones cum Anselmo appellat, eas impropriè & abusive, &
„ forsan arroganter dici status perfectionis, cum eas profiteantur homines
„ imperfectissimi, & melius viæ quædam vel instrumenta, seu dispositio-
„ nes ad perfectionem acquirendam dici possint, cum dirigant solummo-
„ do quosdam ad perfectiorem observationem veræ relig. Christianæ, mul-
„ tos vero impediant & præcipitent, quos tutius fuerat in seculo remansisse,
„ quia displicet Deo stulta promissio, quæ vel indiscrete sumitur vel non
„ observatur, prælatos vero perfectius veram Christianam religionem posse
„ observare quam religionum factitiarum professores, cum sint in statu
„ perfectionis exercendæ. fratris Matthæi ergo, qui monasticen propriè &
„ antonomaticè religionem esse dicat, sententiam esse phantasiam stultam,
„ insanam, hæreticam, blasphemam, quæ non Prælatos modo sed ipsum
„ Christum à vera religione excludat. ejus absurda, unde cætera omnia
„ emanent quæ adversus eos qui paupertatem, castitatem, obedientiamque

 „ extra

„ extra factitias religiones exerceant proferat; petitque hanc pestiferam, „ blasphemam, injuriosam doctrinam publicè ac judicialiter extirpari, ne „ serpat in majorem perniciem, sique auctor cum suis eam pertinacius de„ fendant, eos ita sisti debere ut non habeant facultatem deteriora perpe„ trandi.

Secuta est condemnatio & palinodia M. Grabou, qua propositiones suas alias ut hæreticas, alias ut scandalosas &c. abjuravit.

Cui subnectuntur diplomata pontificum Joh. II. Avenione, Eugenii Romæ Anno CIↃ CCCC XXXVII. Sixti. Itidem Romæ Anno CIↃ CCCC LXXIV. quorum unum, quod est Eugenii, subjiciam:

„ Eugenius Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis præposito B. „ Mariæ ad gradus Coloniensis,& B.Mariæ Traj.ad S.Ludgeri Monasteriensis „ decanis Ecclesiarum, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad ea ex sus„ ceptæ servitutis libenter intendimus officio, per quæ Ecclesiarum omnium „ & personarum Ecclesiasticarum statui & indemnitatibus valeat salubriter „ provideri. Sanè dudum intelleximus, quod licet in provincia Coloniensi,& „ præsertim in Leodiensi, Trajectensi, & Monasteriensi civitatibus & dioece„ sibus nonnulli viri ad divinæ laudis obsequium perlandabilis conversa„ tionis & commendabilis vitæ studia secularibus abjectis desideriis, ac „ mundi contemtis concupiscentiis ferventer aspirent, & ut in ordine cle„ ricali Altissimo congruentius sua vota exolvere valeant, in certis domi„ bus & collegiis sub Euangelicis ac sanctorum Patrum, quantum humana „ sinit fragilitas, præceptis & institutis, nec non ordinariorum & suo„ rum superiorum Ecclesiasticorum subjectione, protectione & obedien„ tia, simul sub unius vel plurium approbatæ vitæ sacerdotum regimine „ & gubernatione degentes, ac illis humiliter obedientes & in communi „ viventes absque rerum proprietate, etiam de manuum suarum laboribus „ necessaria conquirentes, nullis erroribus aut superstitionibus, seu illici„ tis aut prohibitis moribus, vel ritibus quomodolibet involuti, resi„ dere delegerint, ex quorum vita & actibus exemplaribus plurium par„ tium istarum monasteria & loca Ecclesiastica felicia incrementa multipli„ citer susceperunt, & alia varia pro Christi fidelium devotione excitanda „ bona successerunt, prout nonnulli presbyteri & Clerici in Florentii in „ Daventria, & clericorum in Swollis, & montis S. Hieronymi prope „ Hattem ejusdem Traject. Dioec. & aliis domibus aliquandiu honeste & „ laudabiliter, ut præfertur, permanserunt: tamen nonnulli in quibus „ tepescit charitas, ad minus licita cogitationes & animum reflectentes, ac „ vitam & ritus prædictos variis confictis & captatis occasionibus, modis, & „ mediis, redarguere & reprimere molientes, presbyteros & clericos præ„ dictos à tam commendabili vita, quam minus virtuosam reputant, de-

tracto-

,, tractoriis sermonibus detrahere multipliciter præsumserunt hactenus &
,, præsumunt, in non modicam divinæ majestatis offensam ac perniciosum
,, exemplum, ac scandalum plurimorum: nos igitur qui pro quorumli-
,, bet fidelium, pro quorum salute redemtor noster proprium tradere Fi-
,, lium dignatus est, animarum salvarione Apostolicos jugiter cogitatus ve-
,, hementer diffundimus, super præmissis, prout ex suscepto servitutis te-
,, nemur officio, opportunè providere cupientes, discretioni vestræ per
,, Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum,
,, per vos vel alium seu alios presbyteris & clericis prædictis in præmissis &
,, quibusvis aliis domibus in dicta provincia in communi laudabiliter &
,, sub mandatis Ecclesiæ, ut præfertur, viventibus, auctoritate nostra effi-
,, cacis defensionis auxilio assistentes, non permittatis eos aut ipsorum ali-
,, quem à quoquam cujuscunque status, gradus, vel conditionis fuerit, &
,, quamvis etiamsi pontificali dignitate præfulgeat, super præmissis aut eo-
,, rum aliquo seu rebus & bonis quæ ad ipsos quomodolibet spectant aut
,, spectare poterunt in futurum, seu aliis quæ ipsorum devotionem concer-
,, nunt aut respiciunt, quomodolibet impeti seu indebitè molestari, ac
,, molestatores prædictos, quotiens super hoc à presbyteris & clericis præ-
,, fatis vel eorum aliquo requisiti fueritis per censuram Ecclesiasticam &
,, alia juris remedia ut à quibusvis gravaminibus & molestationibus desi-
,, stant, eadem auctoritate compellatis, & nihilominus legitimis super his
,, per vos habendis servatis processibus, eos quotiens expedierit aggravare
,, curetis, contradictiones per censuram Ecclesiasticam appellatione post-
,, posita compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit auxilio brachii se-
,, cularis. Nos insuper clericis prædictis qui in dictis domibus pro tem-
,, pore resederint præsentibus & futuris, ut ad sacerdotii & quoscunque alios
,, ordines se promoveri alio non obsistente canonico rite ac libere valeant,
,, etiam licet titulos beneficiales seu alia Ecclesiastica seu patrimonialia bo-
,, na non habeant, auctoritate Apostolica, tenore præsentium indulgemus,
,, non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi prædecesso-
,, ris nostri, (illis præsertim quibus cavetur, nequis extra suam civitatem
,, vel dioecesin nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam dietam
,, à fine suæ dioecesis ad judicium evocetur, seu, ne judices à sede Apo-
,, stolica deputati extra civitatem vel dioecesin in quibus deputati fuerint
,, contra quoscunque procedere, sive alii vel aliis vices suas committere
,, præsumant, ac de duabus dietis in concilio generali) & aliis Apostolicis
,, constitutionibus, cæterisque contrariis quibuscunque, aut si aliquibus
,, communiter aut divisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici,
,, suspendi, vel excommunicari aut extra vel ultra certa loca ad judicium
,, evocari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & ex-

,, pressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.
,, Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis cIↃcccc xxxvII. vIII.
,, Id. dec. Pontificatus nostri anno. I.

Editus est Anno cIↃ IↃc xxvII. libellus cui nomen *Clericorum cœnobitica Caroli à Mansvelt*, in quo puto hoc argumentum tractari, videantur & quæ de eodem recenset *Chron. Winsem. lib.* II. *cap.* LVIII.

Erardus Winheim sacrario Agrippinæ *pag.* CLXXXVII. &c. de Ecclesia fratrum Widembachensium, quæ Coloniæ est, loquens, eam ait Anno cIↃcccc xc. sumtibus fratrum quos scribendis codicibus sibi acquisierant erectam. eos fratres ait Hieronymianos vocatos, quod sibi Hieronymum Patronum elegerint, eo quod auctor instituti sui (Ger. Magnus) non esset in divorum numerum relatus. licet Hieronymiani vere non sint. Addit Henr. Ahuis ejus instituti socium, per erectas congregationes monasterii, Wesaliæ, Coloniæ, & ex his tandem Canonicos regulares in Boedingen prodiisse.

Anno cIↃccc xLII. Clemens VI. Episcopatum contulit Johanni ab Arkel. fuit is numero xLVII. præsul. qui sequenti anno dioecesin suam petiit. hic invenit Episcopatum ære alieno ita gravatum ut tota Transisalana ditio, excepta civitate Campensi à decessore suo Joh. à Diest, Comiti Gelriæ esset oppignerata. *Chron. Holl. Div.* XXIII. *cap.* VIII. quam, collecta pecunia à subditis, ad summam 60000. aureorum equitum Gelricorum (ita hoc nomisma vocatur) ab ipso redemit. *Divis.* xxIV. *cap.* IV. Comes Gelriæ tum erat Reinaldus niger, cui & Eduardo ejus fratri pecunia ea numerata est. ib.

At Anno cIↃccc xLVIII. cum Joannes armata manu rebellem Dominum Gisbertum à Bronchorst invaderet, ac totam ejus ditionem ferro & flamma vastaret, arma in eum sumserunt Reinaldus Gelriæ Comes una cum fratre Everardo, contra quos Joannes opem imploravit Domini Assueri à Voorst, & Friderici ab Eze, & huic quidem, dum hostibus se opponit, defendendam attribuit Sallandiam, Tubantiam, & Dominium Diepenemi. Anno vertente pax facta est, & Domini à Voorst & Eze ingentem pecuniæ summam in hoc bellum impensam Episcopo imputarunt, quam cum is exoluere nequiret, Frederico ab Eze arces suas & administrationem Transisalaniæ reliquit. Mox moto bello adversum Dominum Joannem à Gemen, D. Johan. à Nahusen: D. à Stenvordem &c. ac rursum composito, cum novam expensam ad calculum revocat idem Fridericus, nec solvendo esset Episcopus, Fridericus pro utraque summa Transisalaniam sibi subjicit *cap.* VII. ut & alii postmodum simili nomine, feneris videl. & pecuniæ mutuo datæ totam dioecesin quæ cis Isalam, sibi tradi petierunt, ac eo res rediit, ut ære alieno oppressus Romam cum paucis quasi fuga se proripue-

puerit, ac Episcopatum fortunæ ludibrio reliquerit, *cap.* XII. at inde redux anno CIↃCCCXLV. cum Assuero à Voorst & Friderico ab Eze de summa exolvenda, secundum æquum & bonum transegit, ac ditionem Transisalanam ab eis denuo redemit. *Divis.* XXV. *cap.* VI.

Anno CIↃCCCLXI. Episcopus Joh. ab Arkel circa festum nativitatis Mariæ bellum indixit Domino Suedero (al. Assuero) de Voorst, quod is ex castro Keppelensi nimium infestaret Transisalanos. Ideoque Zwollani, Campenses, ac Daventrienses Episcopo adversus hostem communem libenter suppetias tulerunt. Sed cum hac vice minus felici Marte pugnaretur, anno sequenti, feria quinta post festum S. Jacobi adjuncto sibi una cum prædictis auxiliaribus nepote suo, D. Ottone de Arkel, quindecim hebdomadis obsedit munitissimum castrum de Voorst, & nono die Novembris per deditionem cepit, ac solo æquavit. *Append. Bekæ. pag.* CXLII.

Anno CIↃCCCLXII. Episcopus Trajectinus Ioannes Arculeius, paludem quæ in Transisalanis est prope Camporum civitatem, *Mastebroeck* dictam, aggeribus inclusit, exsiccans plusquam XXX. terrarum jugera, quæ Ecclesiæ suæ ac successoribus possidenda reliquit, alteram vero partem decimarum ex iisdem, Ecclesiæ Daventriensi in honorem Sanct. Lebuini & Radbodi liberali donatione concessit. *Pont. lib.* VII. *pag.* CCLXXXVIII.

Hoc confert Append. ad Bekam in annum CIↃCCCLXIV. v. eam appendicem *pag.* CXLIII.

Arculeius Episcopus Leodiensis factus, in Episcopatu Trajectino successorem habuit Iohannem à Vernenburch, qui Anno CIↃCCCLXXI. supremum diem clausit. cui cum successor quæreretur, Prælatis & Canonicis Ecclesiarum Trajectensium super ea re in capitulo congregatis, nonnulli in optatis proficere nequeuntes, metum corporis prætenderunt, & Trajecto Amersfordiam ac alia ad loca se contulerunt. Aliis tamen ejusdem Ecclesiæ canonicis, metu superhabito, in urbe remanentibus. Posthæc quædam citatio valvis Ecclesiæ Trajectensis affixa fuit, sigillata sigillo Ecclesiæ Trajectensis, quod dicti canonici secum asportarant, cum à civitate se subducerent. in qua citatione Prælati & canonici Ecclesiarum Trajectensium vocati fuerunt Daventriam ad diem IX. mens. Junii super electione futuri Episcopi celebranda, qua die Suederus Uterloe archidiaconus Ecclesiæ Traject. cum canonicis metum prætendentibus, & nonnullis aliis comparuit, qui missam de Sp. Sanct. in Ecclesia S. Lebuini celebrantes, concorditer per viam Spiritus S. dictum Archidiaconum elegerunt. Prælati vero & canonici reliqui Ecclesiarum Trajectensium, postulationem & electionem prius per eos factas de nobili viro Arnoldo de Heurn, canonico Coloniensi, eodem die v. Non. Iul. innovarunt, scribentes ad summum pontificem pro eodem Arnoldo, in Curia Rom. existente, & litigante pro Archidiaconatu

natu Trajectensi, contra Suederum antedictum. Gregorius vero papa audita vacatione sedis Trajectensis, in publico consistorio providit dicto D. Arnoldo de Episcopatu Traject. Qui ibidem ordinatus & consecratus, ad partes accelerans, civitatem Traject. XXVIII. die mensis sept. Anno CIↃ CCC LXXI. ingressus est. *Append. Bekæ. pag.* CXXIII. *Chron. Holland.*

Anno CIↃ CCC LXXII. XXII. Decemb. Indictione XV. Romana Ecclesia Pastore vacante, Nicolaus Capotius sive de Caputiis *præpositus Daventriensis*, qui & Episcopus Urgelensis fuit, & præpositus Sanct-Odomarensis, Valentinensis item, & archidiaconus major Edinensis, & Herbipolensis, quique (ut ad annum CIↃ CCC XL. retulimus) à Benedicto XII. constitutus Episcopus Ultrajectinus in ordine XLVII. sponte cesserat, factus Cardinalis: is inquam Perusii gymnasium Theologicum & Juridicum instituit ac dotavit, cui titulum fecit, domus scholarium S. Gregorii. statuta ejus ipse conscripsit, quorum exemplar est penes A. Magistratum Daventr. in iis hæc invenire est:

,,Item Episcopus, Decanus, & capitulum Trajectense alios duos (præ-,,sentet) quorum unus sit de Ecclesia vel terra Daventriæ, Trajectensis dioe-,,cesis, ubi obtineo præposituram, vel de loco eidem vicino, dictæ tamen ci-,,vitatis vel dioecesis Trajectensis, si talis scholaris de prædicta Ecclesia seu ,,terra Daventriæ haberi non posset".

Copia privilegii, quo Episcopus Trajectensis & Decanus & capitulum Cathedralis Ecclesiæ Trajectensis habent præsentationem duorum scholarium ad studium Perusinum, quorum alter debet esse natus civis Trajectensis & alter Daventr.

,,Reverendo in Christo Patri, Domino Dei gratia Episcopo, ac vene-,,rabilibus viris Decano & capitulo Trajectensi, Nicolaus miseratione ,,divina Episcopus Tusculanens. S. Rom. Ecclesiæ Cardinalis salutem & syn-,,ceram in Domino charitatem. Ordinata rationabiles homines natura con-,,stringit, eisdemque divina humani juris scriptura demonstrat, quod in ,,officiis charitatis primo loco illis tenemur obnoxii à quibus nos cognosci-,,mus beneficium recepisse. quodque ratione sanguinis proximioribus am-,,plius obligamur. Attendentes autem Ecclesiarum nostrarum magis benefi-,,cia & vitæ subsidia magna quæ dudum recepimus, & de præsenti recipi-,,mus, ab eisdem primo loco ipsarum Ecclesiarum promovendis honoribus, ,,& procurandis utilitatibus obligamur, & eisdem Ecclesiis ratione spiritua-,,lis conventionis, quæ omnes conjunctos sanguine in charitatis conjunctio-

,,ne

,,nepræcedunt, plus ad benefaciendum astringimur, cum scribatur in ca-
,,none: *Nullus nobis hæres videtur esse proximior quam Ecclesia qua nos Domi-*
,,*nus sociavit.* Sane præmissa diligenti præmeditatione in mente nostra sæ-
,,pius revolventes ac cernentes quod modernis temporibus, peccatis exi-
,,gentibus, adeo in nonnullis partibus increvit ignorantia scholarium cle-
,,ricorum, quod rarissime repetitur scholaris clericus qui sciat proponere
,,verbum Dei, intelligere canones, Ecclesias & populum regere, æquum
,,ab iniquo discernere, & inter litigantes justitiam ministrare, Cupientes
,,exhibere huic defectui pro nostro possibilitatis modulo in locis aliqui-
,,bus supplementum, & aliis Christi fidelibus, præsertim Prælatis, quibus
,,ad hoc suppetunt facultates, præbere imitationis exemplum, ut replen-
,,deret domus Domini ex claris luminibus plurium lampadarum, divina
,,(quam invocamus) nobis assistente clementia, ad reverentiam Dei & bea-
,,tæ Mariæ virginis, ac beati Gregorii Papæ Doctoris egregii, pro animæ
,,nostræ remedio, & nonnullarum Ecclesiarum & locorum, a quibus
,,grandia bona recepimus hactenus & in præsenti recipimus, utilitate spi-
,,rituali, & etiam temporali, in civitate Perusina utique pacifica & quie-
,,ta, in qua viguit ab antiquo & adhuc viget utriusque juris & aliarum
,,scientiarum studium generale, quandam domum scholarium quorum alii
,,studere debeant in sacra Theologia, & alii in jure canonico, duximus
,,ordinandam, Et pro ipsorum victu duntaxat, certos reditus perpetuos &
,,possessiones emimus, & adhuc, præstante Domino, alios emere intendi-
,,mus in futurum, considerantesque quod ab Ecclesia vestra Trajectensi, ex
,,præpositura quam ex concessione & dispensatione Apostolica obtinemus
,,in ea, dudum bona recepimus, & de præsenti recipimus, & quod pro-
,,pterea eidem Ecclesiæ tam spiritualis conjunctionis quam recepti benefi-
,,cii seu subsidii temporalis vinculis obligamur, dignum arbitramur nobis-
,,que reputamus ad debitum, ut hujusmodi ordinationis seu eleemosynæ no-
,,stræ dictam Ecclesiam participem faciamus. Igitur tenore præsentium
,,vobis & vestris successoribus titulo donationis perpetuæ ac irrevocabilis,
,,quæ dicitur inter vivos, damus & concedimus, quod duos scholarium,
,,quorum unus sit de ecclesia, aut de civitate, vel diœcesi Trajectensi, &
,,alter de ecclesia Daventriensi Trajectensis diœcesis, vel alio loco vici-
,,no, quorumque nullus habeat beneficium annui valoris ultra vigintiquin-
,,que florenos auri, portatos ad studium, de legitimo matrimonio natos,
,,in primitivis, vel saltem in grammatica sufficienter instructos, bonæ in-
,,dolis, discretione præditos, & de honesta vita & moribus commendabi-
,,les, qui studere debeant in dicto jure canonico per sex annos, ad stan-
,,dum dicto tempore in domo præfata per nos ordinata, & habendum in
,,ea victum duntaxat, Rectoribus dictæ domus præsentare possitis. Ita quod

,,finito hujuſmodi ſexennio, aut cedentibus, aut decedentibus eiſdem ,,ſcholaribus per vos præſentatis, alios præſentare pro ſimili ſexennio va-,,leatis. Volumuſque quod vos, Domine Epiſcope, veſtrique ſucceſſores ,,duas voces in aſſumtione hujuſmodi ſcholarium habeatis. Hortamur au-,,tem vos omnes in Domino Jeſu Chriſto, quod in aſſumtione prædicta ,,nulla (quod abſit) apud vos ſit acceptio perſonarum, ſed illos ad hoc ,,eligatis & aſſumatis, quos ſecundum Deum credideretis meliores, & ma-,,gis præfatæ Eccleſiæ (ad cujus ſpecialiter utilitatem & honorem intendi-,,mus) profuturos, ſuper quo veſtras conſcientias oneramus. Volumus etiam ,,quod præſentes noſtræ literæ in communi dictæ eccleſiæ caſſa (in qua re-,,ponuntur alia jura ipſius eccleſiæ) perpetuo conſerventur. Et nos ſimi-,,les literas ad cautelam in ſacriſtia eccleſiæ Peruſanæ faciemus nihilomi-,,nus conſervari. Et ad majorem claritatem & memoriam perpetuam ,,omnium præmiſſorum, præſentes literas per Notarium infra ſcriptum pu-,,blicari fecimus, & noſtri ſigilli appenſione muniri. Datum & actum ,,Avenione, die viceſima ſexta menſis Aprilis, Anno nativitatis Domini ,,milleſimo trecenteſimo, ſexageſimo ſecundo, Indictone quintadecima. ,,pontificatus Sanctiſſimi Domini in Chriſto Patris & Domini noſtri, Do-,,mini Innocentii divina providentia Papæ ſexti anno decimo. Præſenti-,,bus venerabilibus viris ſ. Conte Domini Angeli præpoſito eccleſiæ Civi-,,tat. Caſtellæ, & Reymondo Boſſcho Canonico Terraconenſi, ac Bar-,,tholino de Sagiis de Placentia macerio Domini Papæ, teſtibus ad præ-,,miſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Subſcriptum:

,,Et ego Franciſcus quondam Matthæi Jeremiæ publicus Imperiali aucto-,,ritate Notarius, prædictæ donationi, conceſſioni, & literarum publi-,,cationi, ac omnibus & ſingulis ſupradictis, dum ſic, ut præmittitur age-,,rentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, ipſaque ,,de mandato ſupradicti Reverendiſſimi Patris, Domini Nicolai Epiſco-,,pi Cardinalis, aliis occupatus per alium fideliter ſcribi feci, & in hanc ,,publicam formam redegi, meiſque ſigno & nomine ſolitis roboravi, ro-,,gatus & requiſitus in teſtimonium præmiſſorum.

Exemplum præſentationis.

,,Florentius Dei gratia Epiſcopus, nec non Decanus & Capitulum Ec-,,cleſiæ Trajectenſis, venerabilibus & circumſpectis viris Dominis Recto-,,ribus ſtudii ſive domus ſcholarium in Civitate Peruſina, ſalutem in Do-

,,mino

mino sempiternam. Morum honestas & alia probitatis merita, quæ discreto viro Gerlaco Morre clerico Trajectensis dioecesis dilecto nostro Suffraganeo multipliciter dignoscuntur, propensius nos inducunt ut personam ipsius in his quæ digne possumus speciali benevolentia prosequamur.

,,Cum igitur per successum temporis habeamus ex privilegio bonæ memoriæ Reverendissimi in Christo Patris nostri, Domini Nicolai miseratione divina Episcopi Tuscul. S. Rom. Eccl. olim Card. ut in dicta vestra domo scholarium seu studio possimus scholares ad hoc prout in privilegio supra dicto, cujus quidem privilegii tenor inferius describitur, plenius continetur, idoneos vestræ circumspectioni præsentare, hinc est quod nos volentes prædictæ domui vestræ seu studio Perusino de scholari idoneo, prout ad nos pertinet, providere, præfatum Gerlacum de legitimo matrimonio procreatum, & in grammatica sufficienter instructum, quem in hac parte idoneum reputamus, in domus vestræ scholarium seu studii Perusini scholarem elegimus, ipsumque circumspectioni vestræ cum hujusmodi literarum testimonio præsentamus, caritatem vestram omnium, cum affectu deprecantes quatenus eundem præsentatum in scholarem vestræ domus seu studii prædicti favorabiliter admittatis, ipsumque in eadem vestra domo seu studio charitative & liberaliter, prout moris est pertractetis, sic quod exinde divinæ retributionis præmium acquiratis, & nos ad gratiarum actiones condignas vobis referendas promtius obligemur. Tenor vero privilegii superadictæ præsentationis vobis faciendæ de quo supra fit mentio talis est.

(Insertum erat.)

,,In cujus rei testimonium nos Florentius Episcopus, nec non Decanus & Capitulum Trajectense prædicti, sigilla nostra præsentibus duximus apponenda. Datum Trajecti Anno CIↃ CCC XC. Indict. XIII. mensis Maii, die penult. pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Bonifacii divina providentia papæ noni, anno primo &c.

Exemplum

Cæsarearum literarum commendatitiarum ad summum Pontificem. Ad Card. Tuscul. & ad Episcopum Perusinum.

,,Beatissime Pater, Domine Reverendissime. Cum venerabili & Honorabilibus, Principi nostro, & devotis nobis dilectis, Episcopo, Decano & Capitulo Ecclesiæ Traject. ab antiquo prærogativa, jus & facultas præ-

„ſentandi duos idoneos ſcholares ſuæ dioeceſeos, unum ex Trajecto, & „alterum ex Daventria, aut, ſi ibi tales haberi non poſſent, ex locis „circumvicinis (ejuſdem tamen dioeceſeos) oriundos, in collegio Sanct. „Gregorii Sapientiæ Perufinæ, vigore cujuſdam conceſſionis & fundatio„nis, à quondam Nicolao Cardinale Tuſculenſi factæ, competat, quibus „ſic per ſexennium ibi agere, & Juris ſtudio, pro ornamento & decore „Trajectenſis juventutis operam dare liceat, prout hoc in literis Conceſ„ſionis & fundationis deſuper à præfato quondam Cardinale Tuſculano „ſub datâ anni à Chriſto nato M. C C C L X I I. confectis latius contine„tur: Et propterea pro conſervatione ejuſdem prærogativæ, juris, & fa„cultatis præſentandi, venerabilis ac Honorabilis Princeps noſter & de„voti nobis dilecti Georgius Epiſcopus, & N. Decanus, & Capitulum „Eccleſiæ Trajectenſ. devotum ac fidele, nobis dilectos Philippum Jo„annem à Matten Trajectenſem, & Joannem ab Irthe ex Daventria or„tum, ambos ex legitimo procreatos matrimonio, attenta ipſorum pro„bitate, eruditione, atque animi & morum integritate, quibus prædìti „eſſe, & nobis fide digno teſtimonio commendantur, Rectori & Guber„natoribus prædicti collegii Peruſini jamjam præſentaverunt: Nos autem „pro noſtra in omnes noſtros ac Imperii ſacri, nec non Provinciarum „noſtrarum hæreditariarum ſubditos, ſingulari cura & ſtudio, vel maxime „pro ea voluntate quam quidem erga optima ſtudia & ad ea provehenda „imprimis benevolam & propenſam habemus, maximopere cupiamus, „munerìſque noſtri ratio omnino poſtulet ejuſmodi juris prærogativas „& facultates quæ ſubditis noſtris bono jure & legitimo titulo competunt, „ſalvas & inviolatas conſervare: Non potuimus neque debuimus etiam „pro conſervatione Jurium harum noſtrarum provinciarum prætermittere, „quin partes quoque noſtras apud ſanctitatem veſtram interponeremus, „eandemque in re tam pia & juſta interpellaremus. Proinde à S. V. ob„nixe petimus, ut auctoritatem ſuam prædictæ præſentationi interponere, „dictumque jus præſentandi, quod per conceſſionem præmemorati quon„dam Cardinalis Tuſculani Eccleſiæ Trajectenſi acquiſitum eſſe conſtat, ut „æquum eſt, tueri ac defendere, nec non Rectori & Gubernatoribus præ„dicti collegii S. Gregorii Sapientiæ Peruſinæ ſerio injungere & mandare „velit, ut, non obſtante quod fortaſſis prædicta Eccleſia Trajectenſ. eo ju„re ſuo, impedita nimirum frequentibus bellorum motibus & aliis legiti„mis cauſis, longo tempore non ſit uſa, prædictæ præſentationi realiter & „cum effectu, abſque ulteriore exceptione, dilatione, aut tergiverſatione „pareant, prætactoſque duos adoleſcentes ſtudioſos, prout vigore prædictæ „conceſſionis & fundationis obligati ſunt & tenentur, recipiant & admit„tant: factura in eo S. V. rem nobis adprimè gratam, & ſuo in obſer-

„va-

,,vatione piorum institutorum & fundationum officio & zelo dignam, ,,omnibus studiis & officiis grati & obsequentis filii de S. V. promerendam. Quam D. Opt. Max. Ecclesiæ suæ diu servet incolumem & felicem. ,,Datum in oppido nostro Bruxellensi ducatus nostri Brabantiæ, die VI. ,,mensis Martii Anno Dom. M. D. LV. Imperii nostri XXXV.

Carolus Quintus divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus, &c.

Idem mutandis mutatis ad Card. Tusc. usque ad §. *Non potuimus.* ubi sic positum:

,,Noluimus prætermittere quin pro conservatione eorundem Iurium di- ,,tionis nostræ Trajectensis Paternitatem vestram tanquam pro tempore ,,specialiter ad hoc potestatem habentem officii sui admoneremus. Pro- ,,inde &c. prædictosque duos adolescentes studiosos recipiant & admittant:

Ibi additum est ut sequitur:

,,Et ad constitutum tempus, prout vigore fundationis tenentur, Iuri ,,operam dare sinant & permittant. Et nisi paruerint, illos ad id præstan- ,,dum, prout acrius & efficacius de jure poterit, pro executione dictæ vo- ,,luntatis & fundatione præmemorati quondam Cardinalis Tusculani præ- ,,decessoris sui constringere & coercere velit. In quo Reverendiss. Pater- ,,nitas V. rem nobis adprime gratam & officio suo dignam faciet, erga ,,illam pari studio mutuoque officio pensandam. Quod superest, R. P. V. ,,diu feliciterque vivere optamus. Datum ut supra.

Idem mutandis mutatis pro Episcopo Perusino, ut in literis ad Card. Tusc. usque ad §. *Noluimus.*

,,Noluimus prætermittere, quin pro conservatione eorundem Iurium di- ,,tionis nostræ Trajectens. Devotionem tuam tanquam pro tempore &c.

In fine:

,,In quo D. T. rem nobis adprimè gratam & officio suo dignam faciet, ,,omni benevolentia & gratia pensandam. datum ut sup.

Inscriptio: Ad Papam.

,,Beatissimo in Christo Patri & Domino Julio III. divina providentia ,,Sacrosanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ Pontifici Maximo, Domino ,,nostro Reverendissimo.

Ad Cardinalem Tusculanum.

,,Reverendissimo in Christo Patri Domino Joanni Petro Caraffæ sacræ ,,Rom. Eccles. Episcopo Tusculanensi Cardinali, Amico nostro chariss.

Ad Episcopum Perusinum.

„Venerabili, devoto, sincere nobis dilecto N. Episcopo Perusino.

Anno cIↃ IↃLIII. XV. Febr. Fulvius Corneus tit. S. Mariæ in via. S.R.E. presbyter Card. ac Episcopus Perusinus Constitutionum veterum hujus domus alias confirmavit, alias mutavit, alias penitus abrogavit, ac novam formam, temporum conditioni accommodatiorem confecit. In qua cum non satis expresse popularibus nostris cautum videretur, Anno cIↃ IↃ LXI. V. Maii una cum nonnullis aliis, articulus sequens in eorundem gratiam editus est, cæterisque constitutionibus, opera & diligentia Philippi Joannis à Matthæo (de quo supra) additus:

„Quanquam superioribus constitutionibus in Ultramontanorum gratiam „editis per Illust. & Rev. D. Fulvium S.R.E. Card. nec non per Rev. „Dom. Constantinum de Canibus Abbatem montis Moricini antecessores „nostros illis satis abunde prospectum fuisse nobis videbatur, nunc tamen „cum nobis innotuisset ex irrevocabili & perpetua inter vivos donatione „per Rev. Nicolaum Capotium S.R.E. Card. Reverend. Episcopo ac De„cano & capitulo Trajectino olim facta, ipsis Rev. Episcopo ac Decano & „capitulo jus præsentandi duos idoneos scholasticos unum ex Trajecto, alte„rum ex Daventria competere, nos Hippolytus Corneus Episcopus Perusinus, „& Athanasius Abbas Montis Moricini, superiores dictæ domus sapientiæ ve„teris, prædictæ donationi inhærentes, statuimus & ordinamus, ut illi duo „præsentati per prædictos Rev. Episcop. Decanum & Capitulum in hoc „nostrum collegium deinceps omnino admittantur, cæteris omnibus illius„met provinciæ Germaniæ cum quibus in petendo locum concurrerent ex„clusis. Quod tamen sic intelligimus, si supradicti præsentati idonei reperian„tur & de legitimo matrimonio nati, juxta ipsius donationis dispositionem, „ac ea solverint & observaverint quæ secundum tenorem novarum dictæ „domus constitutionum præsentium & de futuro faciendarum ab aliis ingre„dientibus solvuntur & observantur Volentes nihilominus hanc nostram „constitutionem non posse sortiri effectum nisi biennio à die præsentis datæ „elapso. Datum Perusiæ in palatio majori Episcopi Perusini anno cIↃ IↃLXI. „die v. Maii. præsentibus honestis viris D. Simone Rosati Rectore Ecclesiæ „S. Gregorii de Perusio portæ S. Susannæ, & D. Diamante Petri de Gual„do Rectore S. Æmyliani de Castro Ripæ, rogatis & pro testimonio vo„catis.

Anno II. Pontificatus Pij IV.

Exemplum testimonii.

„De Philippi Matii eximia virtute male omnino mihi mereri viderer si ad „vos

„vos eum sine meis literis reverti passus fuissem. Is enim toto quinquennio „tam in moribus modestus, tam in studiis fuit assiduus, ut facile apparere „potuerit & quam fuerit ingenue apud suos educatus, & se Perusiam non te„mere ac peregrinandi tantum studio, quod plerique interdum faciunt, sed „quasi ad mercaturam bonarum artium se contulisse. In quibus usque adeo „profecit, ut nunc sese ad vos recipiens magnam apud Gregorianum colle„gium atque adeo universam hanc nostram Academiam sui & admirationem „& desiderium reliquisse non dubitem. Me quoque non solum ut illum ve„hementer amarem impulit, verum etiam ut de Ultrajectina vestra juventute „optime sentirem. Feceris igitur rem omnino gratissimam, si ad nos pari „pudore atque solertia præditos juvenes ex ista vestra civitate & Daven„triensi ad nos transmiseris. Illos enim nos juxta formam Constitutionis „nuper in Ultrajectinorum gratiam editæ, & ilico, & libentissime in Gre„gorianum nostrum collegium cooptari & recipi curabimus. Philippum „autem ipsum enixè tibi ac pluribus commendarem, nisi planè scirem probi„tate sua & peritia quibus exteros & incognitos tam facile sibi devinxit „apud suos & commendatissimum & charissimum futurum. Vale Perusiæ. „Tertio nonas Maii Anno cIↃ IↃ LXI.

Uti frater Hippolytus Episcopus Perus.

Inscriptio.

„Rev. Domino uti fratri Dom. Georgio Schenckio Episcopo Ultrajectino.

Hæc licet temporibus dissita, perspicuitatis causa hic placuit conjungere nunc ad interruptam nonnihil annorum seriem revertamur.

Anno cIↃ CCC LXIV. circa festum D. Johannis Stralesundæ induciæ inter regem Daniæ Valdemarum III. & urbes Vandalicas initæ: sed brevis eæ temporis fuere. Nam urbium earum quæ Balthico mari sunt appositæ, numero septem, cæteras quæ tum ejusdem federis intra Germaniæ districtum habebantur, cum ad ipsas quoque pertinerent detrimenta Wisboensibus illata, Coloniam Agrippinam convocarunt, ibique, aut ipsæ, aut delegati earum fedus inter se feriunt, ad immunitates vetera ue sua jura sartè tecteque servanda. Hæc urbium septuaginta septem, quæ postmodum federatæ sive Hansaticæ sunt dictæ prima fuere initia. Quarum omnium indiculus est iste: *Vandalicæ* erant Lubeca, Hamburgum, Rostochium, Wismaria, Stralesunda, Luneburgum; *Pomeranicæ*, Stetinum, Anclamum, Solnovia, Gripswalda, Colberga, Stargarda, Stolpa, Rigerwo'da. *Borussicæ*, Colmaria, Torna, Elbinga, Dantiscum, Coningsberga, Brunsberga. *Liflandicæ* Riga, Torpatum, Revalia, Pernovia. *Saxonicæ* Magdeburgum, Brunsvigia, Goslaria, Embeca, Gottinga, Hildes-

deshemum, Hannovera, Vesa, Buxtehuda, Stada, Brema, Hamelia, Minda. *Westphalicæ* Monasterium, Osnabruga, Dortmunda, Susatum, Herverda, Paterborna, Lemgovia, Bilevelda, Lippia, Coesvelda. *Clivenses & Marchicæ* Colonia, Ulsalia, Duisburgum, Emberica, Verberga, Onna, Hammona. *Gelricæ* Neomagum, Zutphania, Ruremunda, Arnhemum, Ven'oa, Hardervicum, Elburga. *Transisalanicæ* Daventria, Campi, Zwolla. *Frisicæ* Groninga, Stavera, Bolsverda. Quibus accedebant Stendalia, Stolvedela, Berlinum, Brandeburgum, Francofurtum ad Oderam, Uratislavia, Cracovia, Halla, Askerlova, Quedelenburgum, Halberstada, Helmstadium, Kyllonium, Nordheim. quæ & omnes anno cIↃIↃLV. una cum Brunsvicensibus federi isti conjunctim renunciarunt. Cum primum urbes istæ LXXVII. regi Valdemaro per fecialem quasi bellum denunciarent, contemtim respondisse ferunt idiomate quo uti solent eæ civitates: se non pluris Hansas quam gansas i. anseres æstimare.

Harum civitatum primo quæ erant in Germania quam longissime Austrum versus sitæ, post habitum Coloniæ Agrippinæ conventum ex oppido Campensi classem in oras Daniæ miserunt, secutique mox Vandalici. Qui ubi admonerentur, se contra pacta fedusque jam antea percussum agere, responsum dedere, se ab Hansa jam pridem instituta separari non posse. Itaque rex Valdemarus, ne malum invalesceret, confestim cum Vandalicis inducias fecit, & septennio post rem totam etiam cum reliquis composuit v. *Pont. Hist. Dan. lib.* VIII. *p.* CCCCLXXXXII. *seqq.*

Eodem anno convenit Episcopus Ultrajectinus Joh. ab Arkel cum Capitulo Daventriensi, ut sibi dimidiam decimam è territorio Mastebroeckensi pro octo cereis annuis hæreditario oppignoraret, quarum singulæ sesquilibram penderent, eæque quotannis in vigilia nativitatis Dominicæ in altari magno Ecclesiæ S. Lebuini ab ipso offerentur. idque in compensationem operæ ab ipso insumendæ inmuniendo aggeribus illo territorio, eaque insuper lege, ut jura Ecclesiæ Daventriensis in accipiendis decimis pro ea qua pollebat auctoritate defenderet. Diplomata in eam rem exarata & sigillis munita Kal. Martii anno quo sup. v. *lib. privil. pag.* CXXII. *& Bocop. ad hunc annum.*

Anno cIↃCCCLXIX. pax instaurata inter civitates Hansæ Teutonicæ, & Valdemarum III. regem Daniæ de qua hoc instrumentum extat:

,,Nos consules ac Senatores Civitatum Vandaliæ ac Borussicarum, Lube-
,,cæ, Rostochii, Stralesundæ, Wismariæ, Gripswaldiæ, Stetini, Colber-
,,gæ, Nystargardæ, Coloniæ Agrippinæ, Hamburgi ac Bremæ. tum & Li-
,,vonicarum Rigæ, Torpati, Revaliæ, Parnoviæ; nec non & earum quæ
,,ad mare Austrini sinus, inque Hollandiâ Zelandiâque sunt sitæ, Campi,
,,Daventria, Ultrajectum, Zwolla, Hasseltum, Groninga, Zutphania,
,,Briela, Middelburgum, Armuda, Hardervicum, Ziriczea, Elburgum,
,,Sta-

,,Stavera, Dordracum, Amsterdamum; profitemur, ac publico hoc in-
,,strumento testamur, inter nos & regni Daniæ Senatores, virumque ho-
,,noratum Dominum Henningum Podebuskium regni præfectum, itemque
,,Nicolaum Archiepiscopum Lundensem, Ericum Episcopum Othonien-
,,sem, Nicolaum Roschildensem, aliosque Equites ac regni nobiles armi-
,,gerosque amice esse conventum, dissidiaque illa ac bella omnia quæ ha-
,,ctenus inter serenissimum regem Valdemarum ejusque subditos, ac nos
,,nostrarumque civitatum indigenas atque incolas agitata fuere, utrimque
,,composita, placideque placata esse, ita scilicet ut Rex jam dictus hanc in-
,,ter nos reconciliationem suo sigillo ac manu obsignatam sub proximum
,,festum Michaëlis anno circiter ab hinc integro nobis sit exhibiturus. Ipsis
,,autem reconciliationis literis hoc præcipue cautum erat, ut urbium Van-
,,dalicarum indigenæ ac cives Helsingburgum, Malmogiam, Schanoram,
,,& Falsterboam, id est, totam propemodum Scaniam velut pignus, &
,,loco illati à rege Valdemaro detrimenti, annos quindecim retinerent,
,,usumfructum sibi servarent, præfectos judicesque suo modo & more
,,ipsi haberent: atque annis istis elapsis, territorium idem immune ac
,,nullis gravatum oneribus, quomodo ipsum acceperant, regi regnoque
,,restituerent: Danis interea, omnibusque regni incolis urbes atque em-
,,poria Hansatica libere accedere, suaque ibi exercere negotia, quemadmo-
,,dum ante bellum sueverant, fas liberumque esset. Hæc acta dataque Stra-
,,lesundæ postrid. ascens. Dom. anno a Christo nato post millesimum tre-
,,centesimum septuagesimum. *Pont. Hist. Dan. lib.* VIII. *pag.* CCCCXCIX.

Servatur in archivis Hardervicenæ civitatis literarum insuper Hacquini Norvegiæ regis, anno CIↃCCCLXX. datarum apographum, quibus Hansicæ similiter societatis urbes in suum se recipere favorem postliminio profitetur, sopitis atque amotis quæ eousque tenuerant dissidiis ac remoris. Conceditque, ut libere ac more consueto oras ac portus regni sui adeant ac frequentent, commerciaque invicem exerceant, soluto ubivis quod debeatur teloneo. In his memorantur civitates etiam nonnullæ Austrini sinus. quarum ad Gelriam ac Transisalanos spectantes recensentur Zutphania, Hardervicum, Elburgum, Daventria & Campi: Hollandiæ Dordracum, Amstelodamum, Enchusa, Wieringa, Briela: Zelandiæ Ziriczea, Middelburgum, Armuda; Frisiæ, præter cæteras, Hindelopa. Delegati harum qui omnium nomine præsentes fuere, nominantur viri spectatissimi Everardus Bosen proconsul Campensis, & Johannes Menardus Consul Amelodamensis. *ib.*

Anno CIↃCCCLXXI. Valdemarus quæ pacta conventaque inter delegatos ejus ac urbes maritimas Stralesundæ fuerant, sigillo suo majori obsignata ipsis tradidit. ac antapochales à civitatibus accepit. subscripserant iis

 urbium

urbium dictarum deputati, una cum iis qui Stralesundanæ transactioni interfuerant, aliisque regni Daniæ senatoribus. Similes literæ confectæ à Revaliensibus, Elbingensibus, Tornensibus, Dantiscanis, Regiomontanis, Brunsbergensibus, aliisque districtus Prutenici. Et præter eas omnium in universum nomine datæ regi ejusdem exempli aliæ, quibus comprehensæ etiam fuere quæ ad sinum Austrini maris inque Hollandia Zeelandiaque sitæ urbes, Campi, Daventria, Ultrajectum, Zwolla, Hasseltum, Groninga, Ziriczea, Briela, Middelburgum, Armuda, Hardervicum, Zutphania, Elburgum, Stavera, Dordracum, Amstelodamum. Signatæ omnes eodem hoc anno Stralesundæ, in vigilia Simonis & Judæ. *Pont. Hist. Dan. lib.* VIII. *pag.* IↃI.

Anno CIↃCCCLXXIX. Episcopus Ultrajectinus Florentius à Wevelichove, postquam in Transisalania inauguratus esset, veteri more, tam in urbibus quam municipiis, Dominica post Martini promisit se omnibus ac singulis ut jus diceretur curaturum: seque quotannis bis comitia judicialia quæ *Clarongen* ibi vocari solent celebraturum, semel æstivo, iterum hyberno tempore (*eens by hoy ende eens by gras.*) Præter hæc in hoc consensit, ut Satrapæ ac officiarii, tribus Transisalaniæ urbibus capitalibus, Daventriæ, Campis, ac Zwollæ juramentum præstarent, reciperentque se ut unicuique ex æquo & bono jus administraretur operam daturos. *Bocop.*

Anno CIↃCCCLXXX. Everardus ab Essen in Sallandia ditionis Transisalanicæ, in municipio *Eerden*, paroeciæ Ommensis, castrum munitissimum extrui curavit, è lignis ponderosis, lapide cæso pertextis, ratus, se id castrum, quod *Eerde* vocavit, adversus vim quamcunque posse defendere. Hinc omnes agros communes & compascuos, qui in proximo erant ad se trahere, ac sibi tanquam proprios vindicare. Cumque Campenses nihil in illo tractu possiderent, facile cum eis transegit, conditionibus quæ sequuntur:

„Nos Coss. Scabini & Consiliarii civitatis Campensis, omnibus notum „esse volumus, nos, cives nostros, milites ve Everardo ab Essen cum suis, „ejusve facultatibus nullum damnum illaturos aut inferri passuros, ante„quam toto ei id antea mense significaverimus. Dolus malus aberit, abfue„rit. In testimonium veritatis, civitatis nostræ sigillum secretum hisce ap„pendimus. Anno Domini nostri CIↃCCCLXXX. die Iovis post medium „quadragesimæ.

Fretus hoc fœdere Everardus, tam communia omnibus quam propria vicinis rapere, trahere, querelas eorum flocci facere, neque à violentia quicquam remittere. Vicini ejus rem ad Episcopum, & tres Civitates, Daventriensem, Campensem, Zwollanam detulerunt: quo animadverso, Campenses fedus cum eo initum abruperunt, ac bellum ei indixerunt. Episcopus

is Ultrajectinus cum tribus suis Civitatibus decrevit castrum Essenii di- rere. Itaque die festo S. cruci hoc eodem anno id obsederunt, quibus sub- lio venerunt D. Egmondanus, Isselsteinius, Arculeius. erexerunt autem in- ntem machinam lapides bis mille librarum projicientem, qua parum ef- ctum est; cum tignis ac saxis arcte, ut diximus muri contexti, ac lapi- ibus intrinsecus repleti essent, quo factum ut lapides in ipsos conjecti pilæ istar resilirent. Quinque totas hebdomodas hic resederunt, & nocte die- ue castrum infestarunt. Cumque obsessis nihil ab Essenio auxilii veniret, victus quoque inopia laborare cœpissent, castrum salva vita & faculta- bus tradiderunt.

Episcopus domum evertit, & propugnaculi tigna, quod nulla vel vi vel te dissolvi possent, immisso igne cremavit. toto mense incendium du- isse legitur, antequam prorsus extingueretur. Exinde Everardus ab Essen- um Episcopo & tribus Civitatibus reconciliatus est. & Episcopus castri lorsteni præfectura eum donavit.

Hoc anno, die Sabbati, post festum Corporis Dominici, Egbertus à Sul- ne cum Episcopo Ultrajectino, tota ejus dioecesi, & nominatim cum civi- ate Daventriensi reconciliatus est, ita ut polliceretur, nec sese nec hæredes uos, adversus Episcopum Ultrajectinum, aut ejus successores Episcopos, uicquam hostile cœpturos, nisi hanc pacem Civitati Daventriensi aut Zwol- næ sub manus suæ sigillo renunciaret. seque è domo sua *Laër* aut aliis ca- ris suæ possessionis, domibusve quas adhuc in suo fundo posset extruere, ec Episcopo, nec Daventriensibus quicquam illaturum detrimenti. neque sam domum *Laër* in cujusquam alterius potestatem traditurum. quas con- itiones jurejurando se observaturum recepit. *Bocop.*

Anno CIↃCCCLXXXI. Florentius à Wevelichove Ultrajectinus Epi- opus duos famulos Assueri à Schuylenborch, Joannem & Rotgerum de riese suspendio affecit. Quapropter dictus Assuerus a Schuylenborch E- iscopo vehementer infensus, de eo apud Ducem Gelriæ conquestus est, qui piscopo Ultrajectino cum suis bellum indixit. quamobrem civitas Cam- nsis scripto eidem Schuylenburgo vicissim bellum denunciavit:

,, Scito, Assuere a Schuylenborch, nos Scabinos & consiliarios civitatis Campensis totamque nostram communitatem, præferre Dom. Floren- tium à Wevelichove Episcopum Ultrajectinum tibi tuisque, velleque inimi- cos tuos esse, omniumque eorum qui in arce tua *Ter-meulen* commoran- tur, ac in omnes tuos pro virili nostro hostilia exercere. quo ipso honori nostro satis superque cautum arbitramur. Datum sub sigillo civitatis nostræ anno CIↃCCCLXXXI. die Jovis post festum Annunciationis Virgi- nis Mariæ.

Quo facto Episcopus Ultrajectinus una cum Civitatibus Daventriâ, Cam-

L 2 pis,

pis, Zwolla arcem *Ter-meulen* obſedit, ac hoc ipſo anno in deditionem accepit. Hinc ad arcem *Lage* motis caſtris, & illam cepit, ac utramque demolitus eſt.

Hoc anno in vigilia Nativitatis Henricus à Schuylenborch ſequentes literas Epiſcopo Ultrajectino, in arce *Arckenſteyn* commoranti tranſmiſit:

„Scito Domine Florenti à Wevelichove, Epiſcope Ultrajectine, me „Henricum à Schuylenborch, ratione iniquitatis & perfidiæ qua una cum „Scabinis ac Civitatibus Sallandiæ adverſum me es uſus, tibi hoſtem eſſe „ſtatuiſſe, ac omnibus tuis ſubditis quibuſcum mihi hanc ob rem negocium „eſt. & hiſce honori meo cautum velle, exceptis tamen Domino ab Abcoude cum ſuis, & Domino Friderico ab Eſe cum ſuis:, iis ſolis hoſtes „eſſe nolumus. Datæ ſub ſigillo meo infra impreſſo.

Alii quoque ejuſdem factionis, ſequentibus literis Epiſcopum affati ſunt:

„Scito D. Friderice à Wevelichove, Epiſcope Ultrajectine, nos, Wil„helmum à Schuylenborch à Boſſenraet, Diethericum & Mauritium à Solt „fratres, Joannem Bolt, cognomento Buſken, Joannem de Gruter, ac „homines noſtros, præferre Fridericum à Schuylenborch & adjutores ejus, „tibi tuiſque adjutoribus, velleque ipſius cauſa hoſtiliter te invadere. noſ„que quantum adhoc adverſus te ac omnes quibuſcum nobis negocium eſt, „honori noſtro caviſſe per haſce non dubitamus. Scriptæ ſub ſigillo Henrici „à Schuylenborch, quo pariter utimur.

Ex hiſce intelligere eſt, quam facile tum temporis perſonæ privatæ adverſus Principes, regiones & Civitates integras bellum ſumere fuerint auſi.

Hoc anno prænominatus Epiſcopus una cum tribus Civitatibus Tranſiſalaniæ decretum conceperunt, ne ab illo die in regione Sallandiæ ullas deinceps arces extrui paterentur, neve eas quæ ibi jam erant muniri permitterent, quod ſiquis contra ageret, id communibus viribus, ac communi periculo impedirent. de quo decreto diplomata confecta ſunt, Epiſcopi & Civitatum ſigillis confirmata. *Bocop.*

Anno CIↃCCCLXXXVI. Florentius Radwini Rector & primus inſtitutor congregationis clericorum in Daventriâ, de quo ſupra multus nobis ſermo fuit, una cum preſbyteris domus ſuæ, aliiſque viris prudentibus à M. Gerardo Magno ad vitæ ſpiritualis ſtudium olim perductis, Domino videlicet Joanne Brinckerinck, Dom. Henrico Klingebile de Huxania, Henrico Wilſem Campenſi, Bartholdo ten Have Zwollano, Alberto & Nicolao Dreyer fratribus, & matre eorum Aleide, Dom. Lubberto ten Buſſche & Dom. Gerardo de Zutphania aliiſque, cœpit pertractare, ubi, quando, & quali modo extremam M. Gerardi voluntatem ſuper monaſterio ordinis canonicorum regularium conſtruendo executioni debite poſſent mandare.

Re mature discussa, decretum est, quamprimum ejusmodi monasterio extruendo omnem diligentiam adhibendam esse, ad quod omnia monasteria reormata, omnesque congregationes devotorum utriusque sexus, in tempora-bus & spiritualibus suis necessitatibus securum haberent recursum, consilii, auxilii, defensionisque præsidium exinde reportaturæ. Cumque id negotium niversitatem concerneret devotorum modernorum, idcirco omnes pariter ollicite institerunt, ut res ea effectum sortiretur, auxilium spondentes debi-um & opportunum.

Itaque hoc anno, qui secundus fuit ab obitu M. Gerardi, D. Io. Brinckenck tunc adhuc Clericus, & alii patres circuibant terram, aptum hujusmo-i monasterio construendo locum investigantes. qui multis peragratis regiobus tandem in Velua prope Hattem in partibus Gelriæ, locum quendam satis oneum repererunt, & D. Wilhelmi Ducis Gelriæ consensum ad hoc ipsum npetrarunt. Porro cum juxta juris dispositionē nullus ecclesiam vel monaerium de novo posset erigere sine diœcesani licentia, idcirco D. Florentius, em Io. de Gronde primus Rector sororum in Daventria, D. Henr. Clincbile, Henr. de Wilsem, Bartholdns ten Have, Albertus & Nic. Dreyer,). Florentium Trajectensem Episcopum adierunt, precantes, ut suum etiam per monasterio novo in diœcesi sua fundando assensum dignaretur præbere. ii cum regionis suæ prælatis re examinata, ea lege assensus est, ut in terinis dominii sui temporalis, Zallandiæ videlicet, ac non aliorum seculaım dominorum districtibus, illud ædificarent, favorem suum, ac etiam ivilegia eis concedenda pollicitus. libenter conditionem acceperunt viri ædicti. Et inter illos Bartoldus ten Have, qui ex successione paterna possionem in Windesem habebat, valoris ultra ter mille florenos, eam cum nnibus agris & proventibus cunctisque bonis suis, propter animæ suæ & ogenitorum suorum (quæ tunc hominum erat opinio) salutem, ad hujus enobii in ipsa illa sua possessione extructionem, donavit, ac coram Dono feudi integre resignavit. Habuit etiam Henr. de Wilsem, antea Scabis Campensis, quindecim agrorum jugera in municipio Zuythem, sibi cum tre Iacobo, Canonico Trajectino communia, quæ simili per omnia modo forma, futuro in Windesem monasterio dono dedit. Operi porro promoıdo præfecti fuerunt Henr. Klingbile, Wernerus Keynkamp Lochensis, Henr. Wilsem Campensis. Io. de Kempis, Henricus Wilde Sylvæensis, & Bartholdus ten Have Zwollensis, cujus fuerat monasterii fun-. hic montem ubi nunc monasterium extructum est, à fruticibus repurga-, & loca ædificio accommodata delineavit. prout hæc & secutum ejus nasterii progressum luculenter describit auctor Chronici Windesemensis, ujus lib. 1. c. 6. & 9. hæc fere desumsimus, reliqua lectoris diligentiæ, ıde petenda relinquentes.

Anno CIↃCCCLXXXIX. Egbertus Haecke a Ruytenborch, arcem Ruytenborch in Sallandia extruxit, permittentibus ei id ipsum Episcopo Ultrajectino, & tribus Civitatibus, Daventriensi, Campensi, & Zwollana, quibus ille vicissim promisit, nec se nec hæredes suos quicquam adversus Episcopum aut civitates molituros esse, fide etiam facta, se arcem prædictam nec fossis nec propugnaculis muniturum esse, præter ea quæ impræsentiarum habebat, nisi illud consensu Episcopi & trium Civitatum fieret, qua lege liceret ei veteres lapides è fossis tollere, easque repurgare. hæredes quoque suos, sive adeo possessores illius arcis, quocunque tempore id ab ipsis peteretur, idem confirmaturos, qua de re literas sua manu signatas sigillatasque tradidit postridie S. Remigii hujus anni. *Bocop.*

Anno CIↃCCCXCI. Ioannes a Bochorst, arcem Bochorst in Sallick, pago Sallandiæ ad ripam Isalæ in confinibus Transisalaniæ ac Gelriæ sitam extruxit. id quod ei Episcopus Ultrajectinus, & Civitates Daventria, Campi, Zwolla permittebant, ea lege, ut Episcopo ac dictis Civitatibus polliceretur, se eis inde nihil damni daturum esse, neque muros ultra duorum laterum crassitiem erecturum, neque arcem ipsam citra Episcopi & civitatum consensum muniturum. qua de re Io. a Bochorst suo ac hæredum suorum nomine literas sigillatas tradidit, datas in festo Ioannis ante portam latinam. *Bocop.*

Eodem anno Episcopus Ultrajectinus, cum Domino Everardo ab Ulft equite, primo in contentionem, mox in apertum bellum incidit. unde factum, ut a multis ei hostilitas fuerit denunciata, & quidem literis contumeliosis admodum, quarum exemplum unum apponam.

„ Scito, Domine Florentille (*Heer Floorken*) nos Theodorum a Marck, „præferre tibi dilectum nostrum Dominum Everardum ab Ulft equitem, ac „ejus causa tuos inimicos esse velle, ac omnium eorum quos in tuum detri„mentum hostiliter poterimus persequi. Ac hisce literis patentibus existima„tioni nostræ adversum te cautum velle. Datæ anno Domini CIↃCCCXCI. „nostro sub sigillo. *Bocop.* qui & alias quasdam similis argumenti adjicit.

Anno CIↃCCCXII. die Lunæ post quasi modo geniti tres civitates simul in eo consenserunt, quod tantummodo Daventriæ Comitia judicialia, quæ *Clarongen* dicuntur, celebrari debeant. Id quod antea Episcopus Florentius sanciverat. Extant de eadem re, ac de non appellando, privilegia Imperatorum Wenceslai, Sigismundi, Maximiliani & Caroli, in Camera Daventriensi. *lib. privileg. p. 1. 26. &c.*

Eodem anno Episcopus Ultrajectinus Florentius, Gulielmo Duci Juliaci, ac Gelriæ, & Comiti Zutphaniæ, regiones Sallandiæ ac Tubantiæ, pro certa pecuniæ summa oppignoravit. de quo diplomata sigillis appensis munita confecta fuerunt; data anno quo sup. IX. Aug. Dux ergo Juliaci & Gelriæ possessionem earundem terrarum adiit, & arcibus ac muneribus homi-

mines è suis regionibus præfecit. Hisce omnibus non obstantibus, tres vitates, Daventriensis, Campensis, Zwollana, in suis privilegiis & anuis consuetudinibus perstiterunt, ut videlicet Officialis Sallandiæ, alii-e (qui tum temporis prætores dicebantur) arces sibi commissas fideliter ssiderent ac conservarent, unicuique jus municipale ex æquo adminiarent ac administrari curarent, juxta consuetudines ac jura patria, prout num ac probum prætorem Sallandiæ decet, &c. idque civitatibus præctis sigillatim sub religione juramenti promittere tenebantur, ac literas gillis munitas super ea re eis tradere. Dux autem Juliaci ac Gelriæ Herannum a Rinden satrapam sive prætorem Sallandiæ constituit, eique arm Arckensteniam tuendam commisit, qui dictis civitatibus juramentum quo egimus præstitit, ac diplomate sigillato eisdem tradito stabilivit. Dato profecto S. Laurentii. Anno quo sup. *Bocop.*

Anno CIↃCCCXCIII, compositum est bellum quod fuerat inter Episcom Ultrajectinum ac tres civitates Transisalaniæ ab una parte, & Dom. noldum ab Ulst cum suis ab altera, idque hisce conditionibus: Primo onis lis, contentio, ac controversia quæ inter partes intercesserat reconcita & oblivioni tradita esto. Omne detrimentum probabile, quod Episco-Ultrajectino aut civitati Daventriensi ab arce Ulst aut Domino Ulstensi atum fuerit, semel iterumque ipsi aut hæredibus ipsius indicator, ac eom pacto ab altera vicissim parte agitor: quod si eo modo læsis non satist, utrinque bini arbitri eliguntor, eisque per compromissum causa comttitor, & quicquid quatuor illis visum fuerit, utrinque absque infractioexecutioni mandator. D. Satrapa ab Ulst, adversus Episcopum Ultratinum hostilia ne exerceto, excepto, si Episcopus Ultrajectinus, bello m Duce Gelriæ committeretur, quo casu Domino Ernesto ab Ulst equiti, ici Gelriæ suppetias ferre liberum esto; composito autem tali bello, pactis conventis immaneto.

Hoc anno IV. Aprilis, qui erat dies Veneris quem sanctum vel betum vocant, circa horam secundam in arce Hardenbergensi D. Florens a Wevelichove Episcopus Ultrajectinus diem suum obiit. inde Uljectum translatus, ac in Ecclesia Cathedrali in adyto ante summum ale sepultus.

Die XVIII. ab ejus obitu, sequentes Domini Ultrajectum appulerunt: etrus Dux Bavariæ, Comes Hollandiæ, &c. Wilhelmus Comes Juliaci, lriæ, & Comes Zutphaniæ, qui Ducis Alberti filiam in matrimonio haat. Bavariæ Dux petebat à Canonicis ut D. Rotgerum à Bronchorst, prætum ærario ecclesiæ cathedralis Coloniensis in Episcopum Ultrajectinum gere vellent. Dux Gelriæ & Daventrienses intercedebant pro Frederico lanckenhem, Episcopo tum temporis Argentinensi. Canonici togabant

bant hosce Principes, ut inter sese de uno quopiam consentire, cumque nominare vellent, id quod factum non est, unoquoque suum pari vehementia commendante: ita ut inter Canonicos contentio oriretur circa electionem, ac eorum quinquaginta quinque in gratiam Ducis Gelriæ Frederico à Blanckenhem suffragia sua accommodarint, reliqui autem septem & viginti ad petitionem Boiariæ Ducis, D. Rotgerum a Bronchorst elegerint. Utrique autem cum legatos suos pro confirmatione acquirenda Romam misissent, Bonifacius Papa Friderico, cujus vota numero prævaluerint, confirmationem in Episcopatu contulit. *Bocop. Append. Beka, pag.* 131. *lib. Privil. Daventr. fol.* 12.

Anno c I ɔ c c c x c I V. Everardus ab Hekeren, dictus ab Ese, cum Episcopo Ultrajectino, de dominio Almeloæ transegerat, die Febr. x I x. iis legibus, ut D. Everardus ac uxor ejus Domina Beatrix ab Almelo, pollicerentur suo & hæredum suorum nomine, se nihil adversus Episcopum aut diœcesin Ultrajectinam molituros, verum siquis ipsis nocere vellet, ad Episcopi tribunal negocium delaturos, cui si adversarii se sistere recusarent, armis se adversus tales defendere iis jus fasque fore; ac tamdiu se ipsos ulcisci, donec ope Episcopi juris sui compotes fierent. Arcem Almeloanam semper Episcopo apertam fore, eique ipsos auxilio futuros, adversus omnes, excepto feudi sui Domino. Quod si in arce Almeloensi hostes aliquos diœcesseos Ultrajectinæ esse contingeret, teneri ipsos dedere officiariis. Sed & in illud consenserunt, se in diœcesi Ultrajectina nullum altum, quod vocant, dominium usurpaturos citra consensum Episcopi Ultrajectini, neque arcem Almeloanam absque ejus voluntate alienaturos, neque cum quoquam extra fines suos bellum sumturos, nisi prius tertio adversariis suis ad tribunal Episcopi diem dixissent, &c. Hasce pactiones Everardus ab Hekeren, juramento corporali quod vocant per Deum & sanctos suos, se impleturum recepit, & Domina Beatrix ab Almelo in eas & ipsa consensit. Conventum etiam est, si eis contravenirent, ab Episcopo commonitos, in persona propria eos in unam trium Civitatum, Daventriam, Campos aut Zwollam sese sistturos, neque inde egressuros, antequam pro delicto satisfecissent: nisi fecissent, se ipsos agnoscerent fedifragos & perjuros. Hanc conventionem suo sigillo confirmarunt anno c I ɔ c c c x c I V. x x I V Febr.

Hoc anno D. Ioannes a Raesvelt eques in diœcesi Monasteriensi residens, cum pluribus aliis, per literas, Episcopo Ultrajectino bellum indixerunt, hoc fere pacto:

Scito, Domine Frederice a Blanckenhem, Episcope Ultrajectine, nos Hermannum de Böse, Timannum vanden Berge, Theodorum a Selle, Wicherum Sonder-lant, Bartholdum ab Heyde, Gerardum vander Lippe, Ioannem a Gosler, Henricum Wilsler vande Burch-garde, Warnerum a Clossen-

a Cloſſenhove, Hugonem a Katwijck, Ioannem a .... ac omnes noſtros famulos, præferre Ioannem a Raeſvelt tibi tuoque populo, adeoque hoſtes tibi eſſe velle ac adiutorum tuorum adiutoribus, excepto D. Dietrico equite cum ſuis. Datæ ſub ſigillo Ioannis a Raeſvelt, quo pariter utimur.

Simulac hæ literæ fuiſſent traditæ Io. a Raeſvelt cum equitum & peditum manu irruit in regionem Tranſiſalanam, ibique cædibus, incendiis ac latrociniis ingens damnum dedit, multaque rapta pecuniæ vi, ad ſua ſe recepit.

Epiſcopus itaque Ultrajectinus, una cum officiariis ſuis ac delecta manu in diœceſi Monaſterienſi, municipium Ooſtdorp, ubi Bitterus a Raeſvelt domicilium & facultates ſuas habebat invaſit, omniaque ejus bona militi prædæ expoſuit, molam, domos ac reliqua ædificia exuſſit, quæ Ioannis a Raeſvelt, & Bitteri ejus parentis erant, ac ſpoliis gravis in Tranſiſalaniam reverſus eſt. *Bocop.*

Die Martis poſt Valentini, Senatus & Tribuni plebis urbis Daventrienſis decreverunt, nullis deinceps clandeſtini illius judicii, quod à Carolo Magno in Weſtphalia inſtitutum fuiſſe ante memoravimus, ſociis (*Veem-ſchepenen* appellabant) in ſenatu locum fore, qui jam illam occupaſſent, aliis permutandos, neque unquam poſthac reſtituendos. *lib. veter. legum urbanatum.*

Anno CIƆCCCXCV. inter Senatum & Tribb. plebis civitatis Daventr. conventum eſt, ut ſenatus membra ſingula equum alerent, & ad hoc quotannis ex publico ærario acciperent XV florenos, liceret eis inſuper è civium corpore eos deligere qui apti eſſent alendis equis, uſque ad centenarium numerum. *Privil. p.* 128.

Anno CIƆCCCXCVII. V. Non. Maji, Fridericus a Blanckenheym, Epiſcopus Ultrajectinus, adjuvante regione Tranſiſalana ac tribus civitatibus Daventrienſi, Campenſi, Zwollana, dominium Kuynre, pro CCCC veteribus ſcutatis (*olde-ſchilde*) annuis, Hermanno a Kuynre ſeniori, ac filio ejus cognomini hæreditario jure vendidit, ea lege ut nummi illi annui a. d. Petri ad cathedram Zwollæ in altari S. Michaëlis ſtato die ſolverentur. pro qua ſolutione fidem ſuam interpoſuere dictæ civitates, ac ſeſe quotannis ad eam de ſuo centum ſcutata vetera erogaturos receperunt.

Eodem hoc anno Hermannus a Kuynre una cum filio ſuo, Epiſcopo ac tribus civitatibus, jus redemtionis hujus dominii conceſſit, pretio VCIƆCCL veterum ſcutatorum francicorum, qui nummi ipſis ſui ſine parte periculi aut damni Campis vel Vollenhöæ, vel ubicunque poſſeſſoribus collibuiſſet, ſolvendi eſſent, poſtquam per ſignatas literas id ipſis eſſet ſignificatum. *Bocop.*

M Anno

Anno cIↄcccc. locus ſanctimonialium in Depenvenne per Io. Brinckerinck, M. Ger. Magni familiarem, multarum poſtmodum congregationum Rectorem, & per devotas domus M. Gerardi in Daventria ſorores primum ſuſceptus eſt & inhabitatus, & anno ſeq. literas ſigillatas ab Epiſcopo Trajectenſi Friderico & a Capitulo Daventrienſi & plebano, pro Monaſterio ejuſdem ordinis ſanctimonialium, quod Capitulo Windeſemenſi ſubjiceretur, ibidem conſtruendo obtinuerunt. Sexto demum anno D. Io. Brinckerinck impetravit a capitulo, ut Prior Windeſemenſ. ſorores in Depenvenne inveſtire, ad profeſſionem recipere, velare, viſitare, & Prioriſſam eligendam auctoritate capituli vellet confirmare. Anno octavo die S. Agnetis duodecim primæ ſorores in Depenvenne inveſtitæ ſunt. inter quas memorantur Hillegundis Sunderlant, quæ prima fuit Prioriſſa, Margareta Dagens, Gertrudis Monics, & Domina de Vrede.

Ioannes iſte Brinckerinck ſub D. Florentio Daventriæ factus Preſbyter, ſecundus fuit Rector ſororum in Daventria. quia autem congregationes ſororum in oppido Daventrienſi omnes puellas id inſtitutum amplecti volentes capere non poterant, idcirco monaſterium extra oppidum illis conſtruxit in Depenvenne, quod muro lapideo undique circumduxit, boniſque temporalibus plurimum ampliavit. ſanctimoniales coquendo, pinſendo, cerevisiam conficiendo, molendo, ſuendo, & ſimilibus occupabantur, ne vacarent otio, ſed magnis ſuis laboribus & ſpiritualibus inſuper (ut rebantur) exercitiis regnum cœlorum promererentur. *Chron. Windeſ. l. 1. c. 43.*

Anno cIↄccccII. die VI. Aprilis, comparuerunt Covordiæ coram judicio D. Fridericus a Blanckenhem Epiſcopus Ultrajectinus, D. Hermannus a Lochorſt Decanus Ultrajectinus, ac plures alii Canonici, & delegati civitatis Ultrajectinæ, ac civitatum Daventrienſis, Campenſis, Zwollanæ, & Amersfordianæ ab una parte, ac Regnerus a Covorden cum propinquis & amicis ab altera, conſidentibus pro tribunali ad jus dicendum Aſſuero ab Hekeren, alias a Rechteren, Covordiæ Satrapa, & Scabinis ac judicibus illius oppidi. Ubi dictus Regnerus a Covorden motu, ut profitebatur, proprio, ac libera voluntate, judicialiter ac publice pronunciavit ſe omne jus, juriſdictionem temporalium, imperium, proprietatem ſibi vel directe vel indirecte in arcem ac oppidum Drentiæ Covordiam competentem, eidem Frederico a Blanckenheym Epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus, in uſum cathedralis Eccleſiæ Ultrajectinæ pro cIↄIↄ antiquis ſcutatis Francicis penitus reſignaſſe ac tradidiſſe, ita ut nec ſibi nec hæredibus ſuis ullum in ea jus aut proprietatem reſervet, quos cIↄIↄ ſcutatos ſibi inſolidum exolutos eſſe publice agnovit.

Eodem die Epiſcopo dominium totius Drentiæ, cum juriſdictione, proprietatibus, actionibus, quaſcunque habeat habueritve ſolenniter quoque ceſſit.

cessit. Quibus factis, Episcopus Drentinos habita oratione sui officii commonuit, & duodecim cervisiæ doliis donavit, pro quibus ipsi gratias egerunt, seque exhilararunt. *Bocop.*

Anno CIↃ CCCC VI. Monasterium Sibbekeloe, situm in regione Transisalana, in confinibus ejusdem regionis & Comitatus Benthemiensis, hoc anno tale habuit initium. Quidam Clemens nomine, secum decreverat Deo in eremo, quo pes hominis non accederet inservire, hujus propositi socium nactus est æditum templi Montis, quod S. Nicolao dicatum est, in urbe Daventria. Pariter ergo Zwollam tendunt, ac cum Patre cœnobii cui Bethlemo nomen est, super suo instituto agunt, aliquot dies ibi morati, Gerbrandum ten Bussche, extra Zwollam habitantem de eadem re conveniunt, qui magno eis auxilio fuit. Zwolla in pagum Richteren se conferunt, quo in die Cinerum appulerunt, apud sacerdotem ibidem, nomine Ditericum Dominici, divertunt. hic sacerdos & ipse se eis adjunxit ac devinxit; Atque ita tres hi proximo sabbati die Bressam domum accessere, quam vir nobilis Ditericus a Voorst inhabitabat, qui postquam eos ad quatuordecim dies amice detinuisset, exiguam eis domunculam, sive horreum inhabitandum dedit. Bressâ ulterius Nidervenam profecti, locum desertum ab hominibus ac jumentis, utpote paludosum, ideoque culturæ minus idoneum, ibi sedem fixere. Horæ itinere distabat hic locus Bressa. in quo parvam ædiculam extruxere, cui Marienburgo nomen fecere. atque è cespitibus quibus vice lignorum ad focum utimur, cum alia terra in vasta illa palude destituerentur, aggerem quo eam cingerent confecerunt, tantisper sub dio cubantes, donec ille esset absolutus. Gerardus ab Hardenberch, pastor Hardenbergensis, una cum civibus illius oppidi, assiduam illis operam navarunt, unoquoque mane ad eos invisentes, & cum eis laborantes. idem pastor primum ibi sacrum celebravit.

Hinc porro in interiora hujus paludis penetrarunt, quæsituri locum extruendo monasterio, post multas hac illac cursitationes, in tumulum quendam omnes conveniunt, in quo quatuor erant arbores, hunc deligunt, arbores amputant, ac ædificationem inchoant, materiam reliquam humeris eodem portant, cum nec equorum nec aliorum jumentorum ibi usus esset. durante autem structura ibi quoque sub dio eis cubandum erat. Cibum porro ac potum ac reliqua ad vitam sustentandam requisita, Marienburgo apportabant, in hunc modum: quatuor ex illis, singuli bina ligna humeris baiulabant, quas in palude ita deponebant, ut postquam ab uno in alterum vestigia promovissent, id quod à tergo erat attollerent, ac ante se denuo deponerent, ac tali cum molestia per paludem Marienburgum usque progrediebantur, qui locus bihorii & amplius itinere ab incœpto monasterio distabat. unde postmodum magno cum labore viam miliare longam aggesserunt

ſerunt ac complanarunt. Inde & templum moliti ſunt, ſed quicquid extruebant, erat operis argillacei, cum nec lateres nec cæmenta ſuppeterent.

Anno cIↄ cccc v i i. domus monaſterii Sibbekeloe ad Orientem ſita cœpta eſt ædificari, idque cum ſumma moleſtia, prout Bocopius hæc ex ſchedis monachi cujuſdam, qui ipſe huic operi manus admoverat, excerpta deſcripſit. poſtmodum in ditiſſimum ac celeberrimum monaſterium evaſit.

Fridericus Imperator prohibuit Comiti Gelrorum, ne gravaret ſubditos Epiſcopi Trajectini, maxime *homines caſtri Daventrienſis* noviter inſtituto telonio in Lobeke. Eadem inhibitio poſtea iterata eſt quoad oppidum Arnem. addebat Imperator, in Comitiis Francofordienſibus concluſum eſſe, Imperatorem non poſſe in præjudicium alicujus telonium vel guarandiam alteri præſtare. *lib. Privil. p.* 32.

Anno cIↄ c c c c v i i i. clerici nonnulli è monaſterio M. Gerardi magni, urbe egreſſi monaſterium ſanctimonialium in Diepenvenne erigere cœperunt.

Eodem anno fuerunt primum inveſtitæ in feſto Agnetis ſorores ſanctimoniales in Diepenvenne, ordinis Canonicorum Regularium, prope oppidum Daventrienſe. Hæc inveſtitio celebrata eſt per fratrem Io. Heuſden priorem de Windeſem, præſente priore Fontis B. Mariæ de prope Aernem, cum Ioanne Kempen Priore montis S. Agnetis. erant autem qua Virgines qua matronæ nobiles 12. numero quæ habitum & ordinem ſecundum regulam B. Auguſtini, aſſumſerunt, è quibus tres eodem die profeſſæ ſunt, reliquæ novitiæ per annum remanſerunt. Plures dictarum ſororum de domo Mag. Gerardi Magni ex oppido Daventrienſi collectæ ſunt & aſſumtæ, poſtquam ampliari cœpiſſent: quas D. Io. Brinckerinck longo tempore rexit & inſtruxit. *Chron. mont. S. Agn. c.* 14.

Sequentia hæc ſunt monaſteria in Sallandiæ regione ſita: *Ter Honnepe*, in confinibus Sallandiæ & Comitatus Zutphaniæ, ex parte ad hunc, ex parte ad illam pertinet. eſtque monaſterium Virginum. *Diepenveen*, itidem Virginum cœnobium. *Winſem* monaſterium Regularium, ac ſupremum omnium illius ordinis, privilegium habet, quo reliqua inibi capitula, ut vocant, ſua celebrare tenentur. monaſterium *montis S. Agnetis* itidem Regularium. Intra urbem Daventrienſem hæc monaſteria ſunt: *Domus fratrum*, ſive Domini Florentii: domus *Lambertæ* (*het Lammen-huys*) domus *Brunonis*, domus *Mag. Gerardi*. domus *Kiveri, prioratus*, monaſterium *Gaudentium*. monaſterium *fratrum Cellariorum*. Bocop.

Domui M. Gerardi poſt illius obitum confeſſarii ac Rectoris nomine præfuit Io. de Gronde. cui ſucceſſit Io. Brinckerinck, qui poſtmodum monaſterium in Diepenveen, ut dictum, fundavit, gubernavitque, mortuus

anno

no cIↄccccxix. & sepultus in monasterio Diepenvennensi, in choro, ite summum altare. Post cujus obitum D. Ioannes Hoef sororibus (eas eo-em capite *beguttas* vocat) regendis in Daventria præponitur: cura vero san-imonialium, Priori in Windesem commendatur. *Chron. Mont. S. Agnet. c.* XXI.

Eodem anno, Dominica post Nativitatis Mariæ, Hermannus Dwerg ræpositus Ecclesiæ Daventriensis, qui eo primum tempore Daventriam in-ressus est, literis patentibus, omnibus qui feudum obtinebant, ut ab ipso anquam feudi Domino id reciperent significavit. *Acta præposituræ Daventr. l.* I.

Anno Domini cIↄccccxI. XXVIII mensis Aprilis, R. P. Domi-nus Hermannus Dwerg præpositus Ecclesiæ Daventr. protonotarius S. se-dis Apostolicæ, constituit honorabilem virum D. Ioannem Sebing, Ca-nonicum Ecclesiæ Daventr. in Vicarium generalem & procuratorem præ-posituræ Daventr. præsentibus honorabilibus viris D. Wilhelmo de Wye, Secretario Domini Trajectensis, D. Gerardo Millingen, Canonico Embri-censi, Magistris. Henrico Dinslaken, Gerardo Kremer testibus, ad præmissa vocatis specialiter ac rogatis. *Act. præposit. Daventr.*

Hi infra scripti, hoc anno fuerunt equestris ordinis in regione Sallandiæ, qui ad comitia quævis admittebantur, ac locis jam nominandis commorabantur. In parœcia Olst, municipio Herwerde, Fredericus ab Ham. Theodorus ab Ham in municipio Olstensi, Wilhelmus ter Rijt, Theodorus Greve Hermanni. Fridericus ab Honlo, Quadus nomine, Theodorus ten Hamme. In parœcia Wije, municipio Wengeloe, Wilhelmus a Sinderen. ibidem in municipio Hengelvelde, Fridericus a Bakerweert, Fridericus a Baeck, Albertus ab Emme, Theodorus ten Bleke, Angelicus (*Engelken*) ten Voorde, cum sua matre, Fridericus Quadus. ibidem municipio Wynvordensi & Mergensi, Wilhelmus a Dorsten. ibidem municipio Harxen, Henricus ab Essen. In parœcia Zwollana, municipio Birmermede, Henricus ab Haersolte. ibidem municipio Langeholte, Wilhelmus Tyns. In parœcia Sallicana Ioannes a Bochorst, Theodorus a Ruytenborch, uxor Wilhelmi a Boechorst. In Mastebroeck districtus Iselmudani, Ernestus ab Iselmuden. Theodorus de Sune, junior. Egbertus ab Holtzende. Egbertus Stellinck. In Oosterholt, Theodorus a Sullenne. In parœcia Dalfsen municipio Aken N. a Ruytenborch. Wilhelmus ten Velde, Gerardus a Millingen & Rechteren. ibidem municipio Millingen & Rechteren, Fredericus a Rechteren, Rodolphus a Ruytenborch. Ioannes a Millingen. D. Theodorus Bryel. ibidem municipio Letten, Bartholdus a Kyvercamp. In parœcia Ommensi, municipio Eigen, Wigerus de Hoemiste, Remboldus a Steigeren, uxor Remboldi Vanen. Bartholdus ter Beke. Adrianus a Versenne. Rodolphus Meynen. ibidem municipio Gennensi, Henricus ab Hoorn. In parœcia Hardenbergensi, municipio Nie & Overleden, Rodolphus Werelinck, Ioannes ab

ab Overweert. In parœcia & municipio Hellendoorn, Henricus Schaep, Joannes Sluyſken. In parœcia Home, Joannes a Voorſt, Domicella à Rechteren, Alferdus a Schelinck. Atque hi fuerunt tum temporis ordinis equeſtris in Sallandia, in Tubantia autem & Vollenhoa quinam fuerint, profitetur ſibi ignotum eſſe, qui hæc annotavit, Bocopius, eo quod in hiſce regionibus nulla regeſta judicialia ante tempora Davidis Burgundi reperiantur. ſiqua vel locorum vel perſonarum hic nomina perperam (ut vereor) ſcripta ſunt, moroſis Bocopii characteribus æquus lector aſcribat, & quæ poteſt corrigat rogo.

Ad annum CIↃCCCCXIV. annotatum invenio, cœnobium M. Gerardi Magni, ſub Ioanne XXIII. Pont. anno ipſius Pontificatus IV. ſitum fuiſſe *infra muros oppidi Daventrienſis*. ac nominari *Congregationem devotarum virginum & viduarum*. Privil. p. 42.

Anno CIↃCCCCXV. incuſati fuerunt (à Gelris) Daventrienſes, ut & Campenſes Zwollenſeſque, quod telonia Gelrici Ducatus ac Comitatus Zutphaniæ prænavigarent, non ſolutis quæ debebant, quodque Inſulas inter Zutphaniam ac Daventriam in Iſala flumine ſitas ſibi Daventrienſes injuſte vindicarent: quod & iidem Daventrienſes, intra Zutphaniam, ſpreto Magiſtratu, quendam nomine Conradum Hoefs, Duci Gelriæ ac urbi Zutphaniæ obnoxium, ex urbe eadem armati deportaſſent, & denique quod vim nonnullis in arce quoque Voerſtæ intuliſſent. De quibus ſingulis Tranſiſalanos, & præſertim Daventrienſes per legatos & literas Dux Reinaldus IV. commonefecit. Et poſtremo, cum inter utramque partem co deducta res eſſet, ut coram Imperatore Sigiſmundo, qui tunc Conſtantiæ agebat, ſeſe juri ſtituros Daventrienſes annuerent, eos iterum per literas reddidit certiores Reinaldus Dux, ut ſecum adductis quæ ad ſuperiora capita quatuor dicenda reſponſaque haberent, ibi tempori adeſſent, quod & ſe facturos, atque ita ſub ipſas Maji Calend. adfuturos miſſis viciſſim ad Ducem litteris certo ſignificarunt. Inſularum alteram de qua memoratur Brugger-weerden nominatam indicant literæ, eamque à Duce Gelriæ Reinaldo præfectum ejuſdem Gulielmum a Barcke ad boves aliquot paſcendos utendam accepiſſe. alterius nomen non exprimitur, verum ad Comitatum Zutphaniæ, utpote eidem adſitam, pertinere iiſdem codicillis monſtratur. *Pont. l.* 8. *p.* 392.

Anno CIↃCCCCXVII. Trajectus Catenſis prope Zwollam, qui olim pertinuit ad beneficium paſtorale (*der Papelycker proeven*, verba ſunt in forma) Catenſe, permutatione XXII veterum ſcutatorum annuorum, ex poſſeſſione quadam in Maſtebroeck ſita, quæ dicta eſt *poſſeſſio ſuffraganei* (*des Wyel-biſſchops goedt*) ad Epiſcopum Fridericum pervenit, conſenſu Capituli Daventrienſ. tanquam collatorum officii Catenſis.

Statu-

Statutum circa liba dulciarii operis hoc anno viguisse apparet. Ut videlicet mellis coctores jurent se integre ea in re versaturos, neque aqua ad eam usuros esse. mixtores singulis mellis doliis, se addituros quatuor libras piperis, & tres quartarios aquæ. pistores, se in liba longiora insumturos libras tres, in breviora ac latiora duas. neque se mucida ad ea siligine usuros. omnia sub pœna XXV veterum scutatorum. *Liber legum Urban. Daventr.*

Anno CIↃCCCCXVII. die B. Andreæ Apostoli, scilicet ultima mensis Novemb. nobilis Everwinus de Guyterswijck pro tunc familiaris domesticus Domini Frid. de Blanckenheym, subditorum Dominiorum de Benthem & de Stenvorden suffultus potentia & auxilio, terram Twenthiæ, nulla diffidatione prævia intravit perfide cum nonnullis aliis suis complicibus, homines dictæ terræ, & præsertim de Ootmersum bestiis innumeris & rebus aliis nimis hostiliter spoliando, spolia ad castrum dictum de Nyenhuys, pro tunc D. Everwino subjectum apportando, & apportatas illic & in aliis castris dictorum dominiorum juxta suæ voluntatis impetum dilapidando, & nihilominus quasdam domos incendio ignis comburendo. Unde D. Episcopus Frid. prædictus præfato nobili Everwino guerras movens, cum Daventriensis, Campensis, & Swollensis oppidorum oppidanis, nec non Sallandiæ & Twenthiæ hominibus dictum castrum Nyenhuys fere sex hebdomadis obsidebat. In cujus obsidione Engelbertus Dotinchem, filius Wilhelmi, Joannes Graes, Theodoricus Znerper, & Michaël filius Rodolphi, Scabini & Coss. Daventr. una cum aliis quamplurimis oppidanis ejusdem oppidi, ad præfatum castrum Nyenhuys expugnandum emissi sunt. Inter quos unus frater, dictus Ioannes de Eep, Presbyter ordinis fratrum minorum, & præfatus Michaël Rodolphi Scabinus, hujus (panni-mercatorum) fraternitatis consors, quodam noctis tempore, candela ardente, ad stramenta in quibus dormierunt cadente, inopinate obierunt. quorum animæ perpetua quiete fruantur. Amen. Dictus autem Everwinus, sentiens se præfatum castrum tueri non posse, maxime propter tria inexpugnabilia fortalitia seu valla lignea, per oppidanos dictorum trium oppidorum circumposita, vulgariter Blockhuysen nuncupata, quibus introitus ad castrum prohibebatur & exitus de eodem, timensque graviora damna inevitabiliter emersura, se humiliavit, dictum D. Episcopum cum sua diœcesi abjurando, & sibi consuetam Oervediam faciendo, ac castrum supradictum cum attinentiis suis omnibus, nec non parochiam de Ulzen, eidem D. Episcopo, titulo suppignorationis nihilominus tradidit & obligavit pro 8000 florenorum Rhenensium summa, & trecentis florenis, non citius quam post quinquennium proximum redimendum.

Nota:

Nota; Dominica Misericordias Domini proxime sequente diem S. Andreæ supradictam, D. Episcopus exivit Daventria ad obsidionem castri Nyenhuys, & Dominica octava Pentecostes cum supradicta victoria redivit. *Lakenkopers Gildeboeck.*

Anno cIↄccccxvIII die conversionis S. Pauli Apostoli, D. Frid. de Blanckenhem, Episcopo Trajectensi adhuc Regente, & sede Oldermanni Comanre-gilde fraternitatis, per liberam resignationem Egberti Bodeker, vacante, ipsis fratribus dictæ fraternitatis eorum Gilde (ita & annis cIↄccccxlv. & cIↄccccxlvIII. & passim.) in Dei nomine combibentibus copiose & pacifice, Ioannes Graes, Scabinus Daventriensis in Oldermannum concorditer est electus, qui Dominica Misericord. Domini ex parte oppidi Daventrienſ. missus cum eodem D. Episcopo ad obsidionem castri Nyenhuys prædicti, & ad expugnationem ipsius castri cooperans, die Sabbati infra octavas Pentecostes, pacem & triumphum super ipso castro, modo & forma supra descriptis obtentum cum gaudio reportavit. *Gilde-boeck.*

Anno cIↄccccxxII. die Veneris post Luciæ, Senatus Daventriensis cum Tribunisplebis secum invicem consenserunt, ut quocunque tempore defectus tribunorum esset, Senatus defectum illum, per electionem aliorum tempestive suppleret, ita ut numerus octonarius in singulis octo tribubus personarum, nec eo amplior esset. quod si quis die S. Petri tribunis allegeretur, ut is continuo una cum cæteris in electione magistratus jus suffragii haberet, ac tribunorum cœtui interesset, donec electio magistratus penitus esset ad finem perducta. *leg. urb. Dav. l.* 1.

Hic mos postea mutavit, nam hodie seni tantum sunt in singulis tribubus, neque eliguntur à magistratu sed ab ipsis tribunis. Ut suo loco.

Senatus creatur quotannis festo S. Petri ad cathedram. de quo hoc notâ non indignum, non celebrari eo cathedram Romanam (ne quid hinc Roma superbiat) sed Antiochenam. prout nos docet Bellarmin. Cardinal. lib. II. de Rom. Pont. c. vI. ubi ait:

„ Solennitas Antiochenæ cathedræ vetustissima est, ut patet ex sermoni-„bus S. Augustin. de Cathedrâ Petri, nec non ex martyrologiis Bedæ, „Usuardi, & Adonis Trevirensis, & toto orbe Christiano celebratur, & qui-„dem honorificentius celebratur quam festus dies cathedræ Romanæ, qui „nuper à Paulo IV. institutus est, & nusquam à populo more festorum die-„rum colitur, cum festus dies cathedræ Antiochenæ non tantum à clero, „sed etiam à plebe multis in locis religiose servetur. & hinc, contra Onu-„phrium, concludit, primam S. Petri Cathedram fuisse Antiochenam, & „ideo per totam Ecclesiam in ejus honorem diem festum celebrari.

Anno cIↄccccxIII. in profesto S. Victoris obiit in arce Vollenhoviana

viana Fridericus à Blanckenheym, Episcopus Ultrajectinus LI. curru devectum funus nobilitate comitante, Trajectum appulit, ubi clerus ante portam id excepit, ac in Ecclesia cathedrali sepelivit.

Post ejus mortem, sequentes, qua Domini, qua Dominorum delegati Ultrajectum sunt ingressi: Archiepiscopus Coloniensis D. Dietericus Meursensis, hic ambibat Episcopatum fratri suo, Rudolfo Meursensi. Episcopus Leodiensis D. Io. ab Hinsbergen eum petebat Ioanni Bureno. Præpositus Aquisgranensis agebat pro Episcopi Monasteriensis fratre. Episcopus Monasteriensis pro nepote suo D. Alberto ab Hoey. D. Albertus Bergensis pro D. Gothofrido Clivensi. Post eos magnatum quorundam delegati se stiterunt, qui D. Rodolphum a Diepholt præpositum Osnabrugensem, & Canonicum in Ecclesia cathedrali Coloniensi penes se habebant, pro quo & magnates complures, & diœcesis Ultrajectina tam superior quam inferior interveniebant. Urbes diœcesis superioris, Daventria, Campi, Zwolla præcipue ab ejus partibus stabant.

Postridie S. Martini, Canonici in domo capitulari ad electionem novi præsulis convenerunt, ubi variantibus votis, quidam D. Walravium a Meurs, alii Assuerum a Cuylenborch præpositum Ecclesiæ cathedralis Ultrajectipæ, alii rursum Rodolphum a Diepholt in Episcopum elegerunt, cumque nonnulli mutatis suffragiis iis qui Rodolphum elegerant, accessissent, factum est ut reliquis numero votorum prævaluerit, ac Episcopus publice fuerit proclamatus. Aderat ei Dux Clivensis. prælati ex clero consuetis cæremoniis eum cathedræ imposuere, ac hymnum *Te Deum laudamus* cecinere.

Postridie Dominorum ac Canonicorum novus conventus habetur, qui omnes, ut & Ordines seculares diœceseos Ultrajectinæ de tota re ad Martinum V. Pont. Rom. perscribunt, petentes ut is Rod. a Diepholt legitime electum in Episcopum confirmare vellet.

Pontifex, quod sibi, ut ajebat, innotuisset, eum hominem indoctum, ac latini sermonis prorsus ignarum esse, in electione consentire renuit, sed eam prorsus irritam pronunciavit, & ut alium Canonici eligerent mandavit. quod cum illi se facturos negarent, Papa Episcopatum Ultrajectinum donavit Episcopo Spirensi, de quo D. Rodolphus a Diepholt protestatus est, eo quod tempus electionis effluxisset. Canonici quoque à sententia Papæ (ut est in *lib. Privil. Daventr.*) appellarunt ad Concilium Oecumenicum.

Episcopus Spirensis, quod sciret regiones ac civitates diœceseos Ultrajectinæ in Rodolphum unanimes ferri, ac decrevisse, si eum Episcopi titulo habere nequirent, eum Postulati titulo retinere velle, munitiones quoque omnes in ipsius potestate esse, noluit sese tantis molestiis immiscere. Cumque Assuerus a Culemborch magno animi ardore Episcopatum appeteret, cum eo transegit Spirensis, iis legibus, ut Culemburgius sibi traderet præ-

posituram ac plura alia beneficia Ecclesiastica, ac Episcopatum permutationis jure ab ipso vicissim acceptaret, pollicitus se ei approbationem à sede Apostolica impetraturum. quod & numerata Pontifici pecunia (erat illa ordinarie cccc ducatorum, ut ait *Chron. Holl. Div.* 29, *c.* 22.) effectum dedit. Quapropter Papa incolis diœceseos Ultraject. scripto præcepit, ut Culemburgium pro Episcopo suo agnoscerent, &c.

Culemburgius Bullis Pontificiis suffarcinatus Ultrajectum venit, capitulum congregari fecit, & diplomata Pontificia prælegit, eorum virtute in possessionem Episcopatus immitti flagitans. Rodolphus a Diepholt appellationem opposuit ad sedem Romanam.

Post hæc Culemburgius in diœcesin superiorem, sive regionem Transisalanam profectus, Ordinibus illius literas Papales exhibuit, ac ut sese pro Episcopo haberent flagitavit, quod illi se facere posse negarunt. *Bocop.*

Circa annum cIↃccccxxiv. compositæ (aut saltem ad componendum præparatio facta) controversiæ, quæ inter Daventriam & Zutphanienses multo jam tempore hæserant. quarum & alibi mentionem fecimus. *Pont. l.* ix. *p.* 421.

Anno cIↃccccxxv. Daventriæ Comitia Ordinis equestris ac Civitatum Transisalaniæ fuerunt celebrata, ubi mature discussum est, an deserendus sibi esset D. Rodolphus a Diepholt, ac Papæ obediendum, jubenti ut assumeretur in Episcopum, ac regionis Principem Assuerus a Culemborch. decretum autem est consentientibus votis, retinendum sibi D. Rodolphum a Diepholt tanquam Principem suum, ac, ut appellant, Postulatum, Culemburgium autem in nulla præeminentia agnoscendum. Porro nemini, cujuscunque status aut gradus, è regionibus Sallandiæ, Drentiæ, Tubantiæ, Vollenhoæ, aut è civitatibus Daventria, Campis, Zwolla, qui feuda aliqua ab Episcopo Ultrajectino obtineret, licitum fore, ea à Culemburgio, sed à solo D. Rodolpho acceptare, ut neque Culemburgio, nomine Ecclesiæ Ultrajectinæ ullum præstare obsequium, quandoquidem D. Rodolphum Postulatum Ultrajectinum, pro regionis suæ Principe haberent. Quod siquis contra faceret, is protinus ac ipso facto feudo suo judicaretur excidisse. Præterea se mutuo devinxerunt, ut si contingeret ipsos ab Ecclesia Ultrajectina, aut aliis quibuscunque, hujus negotii nomine vel bello peti, vel aliis difficultatibus urgeri, id communi Marte tenerentur avertere. Neque equestris Ordo absque civitatibus, neque hæ illo inconsulto, alium à Postulato suo Dominum admitterent. Nemo deinceps in Episcopum reciperetur, nisi antea unicuique feudum suum confirmasset, ac omnibus oneribus sublevasset. Hæc diplomatibus fuerunt consignata, ac sigillis munita die vii. Aug. anno quo sup. nomina eorum qui subscripserant, sunt hæc: Ex Ordine equestri Sallandiæ Fredericus ab Hekeren, dictus a Rechteren. Ioannes

a Voorst,

a Voorst. Rodolphus a Ruytenborch. Seyno a Schuylenborch. Fredericus ab Essen. Hermannus Stellinck. Vollenhoæ Hermannus a Kuynre, Gerardus a Bochorst, Alpherdus Soudekercke, Tubantiæ Egbertus ab Almelo, Dithericus a Grimberge, Gothefridus a Lange, Gerardus a Tyr. Ioannes a Welvelde, Ioannes a Bevervoorde. Drentiæ Ioannes a Cloofter, Arnoldus a Steenwijck, Bernardus a Munster, Ioannes Kottick. Coss. Scabini & Consiliarii civitatum Daventriensis, Campensis ac Zwollanæ.

A. d. XIV. Aug. Assuerus a Culemborch magna cum pompâ Ultrajectum ingressus est, ac cum solennitate consueta ibidem in LIII Episcopum Ultrajectinum electus. Episcopatum possedit annos VII. ita tamen ut in diœcesi inferiore per X. duntaxat menses, in superiori autem nunquam seculare dominium obtinuerit. *Bocop.*

Anno CIↃCCCCXXVI. post Petri ad Cathedram, Senatus Daventr. Ioannem Pallantem nomine in secretarium recepit, pollicitus ei annuos XXIV. scutatos veteres, & IV. quibus sibi vestes compararet, &c. *Privil. p.* 84.

Culemburgius hoc anno vehementer institit apud diœcesin superiorem, regionem videlicet Transisalanam, ut sese pro Episcopo ac Principe reciperet, sed frustra fuit, ordinibus ac clero Postulatum suum retinere cupientibus.

Transisalani itaque in XXI Decembr. Comitia indixerunt, ac Postulatum quoque ut iis se sisteret commonuerunt, quo finaliter cum ipso transigerent. Comparuit ad diem illum Postulatus, hisce comitatus proceribus: Henrico Adolpho Clivensi, Comite Marcano, Everwino Comite Benthemiensi ac Steenvordiensi, D. Conraet Domino in Diepholt. Post multas à Postulato ac magnatibus hisce cum Ordinibus habitas communicationes, in hasce leges conventum: Ut Ordo equestris & Civitates D. Rodolphum a Diepholt pro Postulato (quoniam ipsum Episcopum habere prohibebantur) reciperent, ei omnes arces ac munitiones suæ regionis traderent; ipse autem vicissim polliceretur, (quod & reliqui Domini pro eo sponderent) si forte contingeret in proximo concilio Postulatum deponi, neque ad Episcopatum admitti, ipsum in eo casu omnes arces ac munitiones Ordinibus redditurum, ita ut eas ab illis acceperat. præter hæc, si contingeret dictam regionem hac de causa à magnatibus quibuscunque vel secularibus vel ecclesiasticis bello aliterve impeti, dictos Dominos omnes, diœcesi superiori omnibus suis viribus subsidio atque adjumento futuros, id quod omnes ac singuli se facturos receperunt, & diplomata de hoc negocio confecta & obsignata fuerunt mense ac die quo sup. Quo facto, omnes arces ac munitiones regionis Transisalanæ Rodolpho fuerunt traditæ, ipseque in possessionem ejus immissus, ac pro Principe, & Postulato Ultrajectino agnitus.

Pessime ea res habuit Culemburgium, ideoque à Papa impetravit ut sibi liceret Postulatum anathemate ferire. quo facto, cum Postulato indicaretur, esse ipsum ab Episcopo excommunicatum, quæsivit, quid hoc esset, excommunicari? (erat enim homo prorsus illiteratus) cumque ei res esset explicata, protenso pugno, hoc, inquit, ego illum excommunicabo. Deinde, à Papali excommunicatione ad Concilium appellavit.

Culemburgius omni vi ac ope annitebatur, ut Civitates aliquas superioris diœcesis ad se pertraherer. quod ut prævenirent Civitates, juramento quod quotannis in electione magistratus præstatur hæc inseruerunt:

„Juro me ab hoc tempore & deinceps usque ad proximum annum cum „Scabini ac Consiliarii innovantur, Nobili D. D. Rodolpho a Diepholt, „ut Tutori ac defensori Ecclesiæ, urbis, ac oppidorum regionis Ultrajecti„næ, fidelem futurum, judicio ejus præsto futurum, si quando contigerit „me eo per consuetum ejus apparitorem citari, ibidem jus dicturum inter „partes, pro eo ac negocium intellexero, id me non intermissurum, neque „amoris, neque odii, neque cognationis, causa, aut mortis metu. Ita me Deus „adjuvet, & sanctum ejus Euangelium.

Quibus intellectis Culemburgius totam diœcesin Transisalanam, nobiles ac plebeios, cum omnibus incolis, laicis ac clericis excommunicavit, ac porro ex potestate absoluta, nomine Pontificis Romani interdixit, ne ulla officia divina vel ecclesiastica in Civitatibus aut regionibus Transisalanis exercerentur, quamdiu Rodolphum a Diepholt pro Tutore haberent. à qua sententia Ordines ad sedem Rom. appellarunt, ac de ea protestati sunt. similiter & Pastor Campensis, ac plures aliæ personæ privatæ. Porro quo pacto Ordines Transisalaniæ Romæ per delegatum suum Ioannem ab Helm causam suam egerint, & Pontifex ibidem Cardinalem quendam ad controversiæ cognitionem deputarit, & simili brevitatis ergo prætereo.

Adhæc Ordines Transisalaniæ neminem in regionibus aut urbibus suis tolerare statuerunt, qui Postulatum pro Tutore nollet agnoscere. unde complures è clero, qui mandato Papæ refragari formidarent, ab officiis ecclesiasticis destiterunt, regiones ac urbes Transisalaniæ, una cum suis beneficiis ac vicariatibus deserentes. ex illis fuere superiores Gaudentium in civitate Campensi, qui quod sacra facere recusatent, urbe discedere fuerunt adacti, ac quæcunque poterant secum avexerunt. multi tamen è fratribus in monasterio substiterunt, ipsis invitis, ac in cultu divino, ut ante erant soliti, continuarunt.

Magistratus urbium ac regionum personarum ecclesiasticarum, quæ voluntario se exilio multarant, præbendas, beneficia ac vacariatus ad alios transtulerunt, eosque absolute eorum possessioni immiserunt. Monachis qui apud

apud Campenses remanserant, urbis illius Senatus pollicitus est, neminem eorum Ordinis in urbem postliminio admissum iri. Appellationi ergo & ipsi vota sua adjungerent, certi nec Ministrum, nec quenquam alium ipsis eo nomine molestiam creaturum. id quod scripto diplomate ipsis confirmarunt.

Culemburgius cum in regimine suo pessime versaretur, & unicuique conquerendi de se ansam præberet, generale ab Ordinibus diœcesis inferioris Ultrajecti fuit indictum capitulum, quo Culemburgius Episcopus fuit citatus, ad audienda ea quæ adversus ipsum essent producenda, seseque via juris si posset defendendum. Quater pro more vocatus, excusavit se, quod solus eo accedere non auderet, petens ut ipsi ac eis quos secum adduceret firmo commeatu caverent, quod factum, eique concessum, ut tuto centum equitibus stipatus urbem ingrederetur. idque majoris campanæ pulsu publicatum, verum non comparuit. unde iterato tertio quartoque peremtorie venire jussus est.

Ordines in magna domo capitulari congregati, cum Episcopus non compareret, eum extra januam ejusdem domus citari curarunt, semel, iterum, tertium, juxta consuetudinem ac jus suum, cui se pariturum jurato promiserat. emanentem, omni jurisdictione qua politica qua ecclesiastica privarunt, ne quis coram eo in judicio compareret sancientes. cum Rodolpho vero à Diepholt Postulato Ultrajectino, una cum equestri Ordine Sallandiæ, Tubantiæ, Vollenhoæ, ac Civitatibus Daventriensi, Campensi, Zwollana, his legibus transegerunt:

Primo, quod D. Rodolphum in tutorem ac defensorem Ecclesiæ Ultrajectinæ reciperent, omnesque arces diœceseos inferioris ei tradituri essent, eodem pacto quo id peregerant Transisalani, ei in omnibus auxilio futuri tanquam Postulato, usque ad Concilium universale. Quod si utrique regioni hoc nomine molestiam creari contingeret, ad eam depellendam mutuas operas traderent. Neque se aut suorum quenquam in eo negocio ullum contractum inituros, aut etiam pacem facturos absque omnium consensu. cum aliis articulis pluribus. Hanc transactionem subsignarunt nomine equestris Ordinis diœceseos inferioris, D. Ioannes Burchgravius Montfortiæ, D. Wilhelmus a Montfoort. D. Io a Renesse, de Renswou. D. Fridericus Uyten-ham eques. Gisbertus a Vianen. Hermannus a Steene, scutiferi Civitas Ultrajectina. Ex Ordine equestri Transisalaniæ Fridericus ab Hekeren, Seino a Schuylenborch, Frid. a Rutenborch, Hermannus a Kuynre, Gerbrandus a Bochorst, Adolphus ab Isselmuide, Egbertus ab Almelo, Io. a Welevelde, Arnoldus a Steenwijck, Io. a Clooster. una cum Civitatibus Daventriensi, Campensi, Swollana, ac Aldensaliensi, diplomati super hoc negocio confecto manus suæ signum ac sigillum apposuerunt VIII. Octobr. CIↃCCCCXXVI.

D. Rodolphus Postulatus circa hæc monetam auream cudi curavit, quæ florenus Postulati (*Postulaets-gulden*) vulgo vocabatur.

Geldri hoc anno, à Culemburgio Episcopo incitati, diœcesi inferiori bellum indixerunt. literis acceptis, ex illa ditione Ultrajectini, in Velaviam irrupere, eamque incendiis usque ad pagum Armel vastarunt. Idem fecerunt Daventrienses, Campenses, Zwollani. *Bocop.*

Anno CIƆCCCCXXVII. Groningæ maximum fuit dissidium, urbe in duas factiones divisa, quæ hostilia quæque in se invicem perpetrabant, carceribus, cædibus, exiliis grassantes, nec minor erat calamitas agri circumjacentis. Ea occasione tres Transisalaniæ metropoles, ad eam, ut quartam tum temporis, delegatos misere, Daventrienses Conradum a Diemen, Herbertum Splijtlof; Campenses Arnoldum a Sonnenberch, Jacobum de Witte. Zwollani Egbertum Deyen, & Ioannem vanden Bussche, qui inter partes amice transegerunt, iis conditionibus, ut exules ad sua postliminio redirent, injuriarum amnestia sanciretur, homicidia voluntaria utrinque punirentur, &c. confecta hisce de rebus diplomata, & ab utraque parte subsignata a. d. Sanctæ Crucis, anno quo sup. *Bocop.*

Eodem anno scripta est hæc denunciatio quam vernaculo suo sermone ex ipso autographo expressam lectori exhibebimus. est autem talis:

Wetet, Heer Rolof van Deefholte, Postolaet tot Vtrecht, dat ick Johan tho Myddendorpe liever hebbe den Edelen, hoochgeboren Vorsten Hertzoge Arent van Gelre, van Gulick, vnd Greven van Zutphen, vnd Johanne, Heeren tot Gemen, dan u: Vnd wil om oiren willen uwe viant wesen, vnd uwes gestichtes van Vtrecht, vnd alles dat ick vp u, vnd vp uwes gestichtes veden mach; vnd vntsegge u mit dessen breve; vnd wil des mijn eere tegen u vnde tegen uwe gestichte wal verwaert hebben. Oircunde mijn segel bynnen vp spatium desses breves gedruckt. Gegeven in den Jaer vnses Heeren, duysent vier C. *ende* XXVII. *des naesten Vrydachs na der twelf Apostel dach.*

(locus sigilli)

Quæ Latine ita sonant:

,, Scito, Domine Rodolphe a Deefholte, Postulate Ultrajectine, me ,, Ioannem thò Middendorpe, tibi præferre nobilem & celsæ prosapiæ Prin- ,,cipem, Arnoldum Ducem Gelriæ & Juliaci, Comitem Zutphaniæ, & ,, Ioannem Dominum in Gemen, ac eorum causa tibi & diœcesi tuæ Ultra- ,,jectinæ inimicum esse velle, ac tibi hisce litteris hostilia denunciare, ,,quibus honori meo adversus te ac diœcesin tuam cautum volo. in cujus ,,rei fidem sigillum meum spatio harum literarum impressi. Datæ Anno ,, Do-

,, Domini nostri cIↃcccc xxvII. proximo die Veneris a festo duode-
,,,cim Apostolorum.

Eodem anno invenio Ioannem Lubberti fuisse Canonicum Ecclesiæ Daventriensis, ac Vicarium generalem in secularibus & ecclesiasticis Rev. Patris D. Hermanni Dwerch, &c.

Ad annum sequentem, cIↃcccc xxvIII. pertinet hæc altera scedula Episcopo transmissa, quam & ipsam nativo suo sermone loquentem hisce inseremus, ex autographo, quod penes nos est, descriptam;

Weetet, Heer Rolof van Deesholte, Postulaet tot Wtrecht, dat wy, Egbert ter Kynderhues, Derck Doyſken Smoock, Arent Nyebrant, Arent Kupers, Berent ter Boeckt, Gerd de Molner, Henrick te Vene, Henrick de Geck, Derck Sluter Schutte, vnd Johan Craſpod, u vyant weſen willen, vnd des gemeynen geſtichts van Vtrecht, der Ridderſchap, Steden, vnd vnderſaten des voorſz. geſtichtes van Vtrecht. Want wy lever hebben Joncheer Johan, Heere tho Gemen, dan u. Vnd wy willen des vns vnd aller der genre die wy op vwen ſchaden brengen mogen, oir eer verwaert hebben. Geſchreven vnder ſegel onſes lieven Joncheeren Johans, Heeren to Gemen voorſz. des wy ſementlijcke hier tho gebruycken. die beneden op't ſpatium deſes breefs gedruckt is. Inden Jaer vnſes Heren cIↃcccc xxvIII. *des Dingſdaechs na Meydage.*

Id est:

,, Scito Domine Rodolphe a Deeſholt, Postulate Ultrajectine, nos
,,Egbertum ten Kynderhues, Ditericum Doyſken Smoock, Arnoldum
,,Nyebrant, Arnoldum Kupers, Bernardum ter Boeckt, Gerardum de Mol-
,,ner, Henricum te Vene, Henricum de Geck, Ditericum Sluter Schutte,
,,& Ioannem Craſpod, tibi & universæ diœcesi Ultrajectinæ, ejusque eque-
,,stri Ordini, Civitatibus ac subditis hostes esse velle. quia tibi præferimus
,,nobilem Ioannem, Dominum in Gemen. super quo negocio existimationi
,,nostræ ac omnium eorum quibus ad tuum detrimentum uti nobis integrum
,,fuerit, abunde cautum volumus. scriptæ sub sigillo dilecti nobis Domicelli
,,Ioannis, Domini a Gemen ante dicti, quo pariter hac in causa utimur,
,,quodque spatio harum literarum impressum est. Anno Domini cIↃcccc
,,xxvIII. die Martis post Kalendas Majas.

Anno cIↃcccc xxIx. fratres domus D. Florentii Zutphaniæ commorati sunt, Daventriâ proscripti cum multis aliis devotis. *Kemp. l. de disc. c.* vII. quo & sequente anno invenio sex hujus domus fratres *Zutphaniæ* obiisse, (*in Catalogo fratrum & Patrum*) reliquis illud: *In Zutphania*, non est

est adjectum. itaque videntur postliminio ad sua reversi post breve exilium, nam & domus clericorum, quæ est Gregorii extructa est Anno cIↃ IↃxvII, & Catalogus quem dixi, deducitur usque ad annum cIↃ IↃ LXXII.

Causa hujus exilii fuit, quia Ordines & Civitates diœcesis Trajectensis post diu servatum interdictum exacerbati compellebant monasteria aut appellationi D. Rodolphi adhærere & divina celebrare, aut de suis monasteriis & de terra exire. cum ergo obedientiam S. sedis violare nollent, alii in Gelriam, alii in Comitatum Benthem discesserunt. donec misso Matisconum Episcopo (in seqq. dicitur Monasteriensis) sedis Apostolicæ Legato, & sublato interdicto, singuli ad sua reversi sunt anno cIↃ ccccxxxII. *Chron. Windes. l. I. c. XXXIV.* (*in Chron. montis S. Agnetis est* cIↃ ccccxxII. *sed puto mendum esse.*)

Anno cIↃ ccccxxx. Hermannus Dwerch Erfordiensis Juris Canonici Doctor, Protonotarius Apostolicus, Romæ testamentum condidit, quo duo extrui de bonis suis voluit gymnasia, Herfordiæ unum pro 12 Studiosis (cum suo Rectore) quadriennio ibi educandis: de quo sic loquitur inter alia:

„ Et volo quod istorum scholarium duo sint de Hervordia, duo de Colonia, duo de Leodio, duo de Uratislavia, duo de Civitate Lubecensi, & „duo de Daventria. ubi autem tales non venirent nec instarent, assumantur „aliunde, & semel assumpti maneant ad completum & statutum tempus eorum. huic usui insumenda legavit IV millia florenorum Rhenensium.

Alterum erigi mandavit Coloniæ, itidem pro 12 studiosis (& eorum Rectore) qui Erfordiæ in Rudimentis Grammaticis instituti, eo promoveantur, ac per quinquennium ibi in studiis alantur. dicit autem: Et volo quod „illi duodecim sint de eisdem locis, prout prius collegium in Hervordia „instituendum nominat & describit. Illis non instantibus, aliunde. huic Collegio deputavit VI millia florenorum Rhenensium. vocatur autem hodie Collegium & bursa 3 coronarum.

Postea:

„ Item do & relinquo 600 florenos graves de Rheno, cum quibus „emantur possessiones, reditus aut ususfructus in subsidium dotis unius vir„ginis annis singulis perpetuo maritandæ in oppido Daventriensi, quæ sit „de illo oppido oriunda. & illam habebunt assumere Decanus & capitu„lum ipsius ecclesiæ Daventriensis, una cum duobus ex consulatu, quos re„gentes ad hoc duxerint deputandos.

Hoc anno circa festum Lamberti, magnæ contentiones fuerunt inter Assuerum Culemburgium Episcopum & clerum ac Ordines diœceseos Ultrajectinæ, qui eum privilegia, quibus conservandis se jurejurando obstrinxe-

ſtrinxerat, inſuper habere querebantur, quo nomine eum apud Papam Eugenium accuſabant.. Is ergo cum multæ querimoniæ de eodem Epiſcopo ad ſe deferentur, eum Epiſcopatu privavit, Epiſcopi Cæſarienſis inani titulo ei conceſſo. Rodolphum autem à Diepholt Poſtulatum ejus loco Epiſcopum Ultrajectinum creavit. Culemburgius à ſententia Pontificis provocavit ad Concilium Baſileenſe, quo profectus anno ſequenti in morbum incidit ac vitam cum morte commutavit. *Bocop.*

Anno cIɔ cccc xxxI. tertio menſis Martii electus & receptus eſt (per Dom. Io. à Witmen Decanum, Mag. Io. Lubberti, Dom. Gerardum a Wetten, D. Ludovicum à Batenborch, & D. Wilhelmum Viſſcher, Canonicos Eccleſiæ Daventrienſis) nobilis D. Conradus a Diepholt, in præpoſitum Daventrienſem, præſentibus Poſtulato, Mag. Everardo Lakepreen, Mag. Henrico Bierman, Ioanne & Friderico a Reneſſe fratribus, Wilhelmo a Nyvelde, ac aliis equitibus & ſcutiferis, una cum Ioanne Archipreſbytero. *Acta præpoſituræ.*

Adulta æſtate, qui fuit dies Aug. xIx. querelas ad Arnaldum I. Gelriæ Ducem Zutphanienſes attulerunt, accuſantes Daventrienſes, quod civium ſuorum aliorumque mercatorum naves detinerent, nec eas aſcendere flumen permitterent, cruce erecta, quod tamen fieri antea haud conſueverat. Idcirco Dux Arnaldus, edito publico diplomate, ſuo poſterorumque nomine profeſſus eſt, ſuæque urbi Zutphanienſi permiſit, ut ii quamdiu id agere Daventrienſes perſiſterent, naves eas omnes ac mercatores qui flumen aut alias deſcendere cogitarent, terra aquâque viciſſim detinerent. Imperatque ſuis præfectis Comitatus ſui Zutphanienſis univerſis, ut adeſſe Zutphanienſibus atque illis auxiliares manus commodare hac in parte non deſinant. *Pont. l.* Ix. *p.* 456.

Anno cIɔ cccc xxxII. Cecidit nix ingens, & ſecuta eſt dura hyems, ita ut Iſala fuerit clauſus glacie mire ſpiſſa uſque ad feſtum purificationis; tandem diſſolutis glacie & nivibus incredibilis aquarum ſubſecuta eſt inundatio, rumpens aggeres, ſemina vaſtans, ædificia ſubvertens, beſtias ſubmergens, & homines depauperans. adeo vero Iſala alveum ſuum egreſſus eſt, ut infra mœnia Daventr. oppidi, ad locum præpoſituræ Daventr. pertingerent. qua inundatione major non fuit in memoria populi tunc viventis. *Comanre-Gildeboeck.*

Hoc anno Epiſcopus Ultrajectinus Rodolphus a Diepholt, cum Ordinibus Trajectinæ diœceſis cis & ultra Iſalam, decrevit, ut omnes Monachi ad ſua monaſteria licite redirent, exceptis iis qui eo beneficio jam excluſi erant.

Eodem anno Papa Rom. Legatum ſuum in diœceſin Ultrajectinam miſit, videlicet Epiſcopum Monaſterienſem, cum plena poteſtate ac auctoritate, omnes qui ab Aſſuero a Culemborch Epiſcopo fuerant excommunicati, ab-

O ſolven-

solvendi, ac in sinum Ecclesiæ recipiendi. quod & factum. Omnesque qui à Postulato, Ordinibus item ac civitatibus Canonicatibus, præbendis, vicariatibus aut aliis beneficiis ecclesiasticis fuerant donati, ea ad vitæ tempus retinuerunt, qui autem Zelo obediendi Pontifici ac præsuli ea deseruerant, perpetuo iis privati mansere. *Bocop.*

Anno cIↄccccxxxix. Gerontocomium Daventriense extructum est, donatione Lummæ, uxoris Rijckwini Ploech, die Veneris post Gregorii. *Lib. privil. p.* 78.

Anno cIↄccccxlii. fundum, cui nomen *den Eesterkof*, quem Præpositus Daventriensis pactione hæreditaria à Capitulo conductum possidebat, ut iis, qui præpositurae jurisdictioni suberant, justitiam in eo administraret, idem Præpositus Senatui Daventriensi cessit, locum & aditum sibi reservans, ubi jus diceret, dependso floreno Arnemiensi, qui valebat vii libras Sallandicas.

Anno cIↄccccxliii. Hollandi, ac præcipue Boreales, una cum Waterlandis, adversus inita cum Civitatibus Daventriensi, Campensi, Zwollensi pacta, à Duce Burgundiæ Philippo obsignata, Campensibus multa damna intulerunt, raptis inter alia quatuor magnis navibus quarum onus plusquam decies mille florenis aureis æstimabatur. Conquesti sunt super hac injuria Campenses apud Episcopum, & passim alibi. Episcopus scripto rem significavit Duci Burgundiæ, sed frustra, nulla sequuta restitutione.

Campenses una cum aliis duabus Civitatibus Daventriensi ac Zwollana, decernunt, nullas se merces ex suis oppidis, aut aliunde eadem prætervehi solitas, in Hollandiam permissuros deportari. Adhæc ab Episcopo flagitarunt, concederet sibi per Transisalaniam ubique merces Hollandicas aresto detinere. respondet iis Episcopus, non putare se hoc suæ potestatis esse, nisi Ordinibus consentientibus, non obstare se tamen, quominus id fieret, inquantum res ea ad sese spectaret.

Campenses duas naves ad militiam instruxere, eas in sinu quem Aquas nigras appellant, devexere, ut iis merces Hollandorum quæ illac transitum habebant detinerent. Opposuerunt se conatui illi Ordo equestris, una cum duabus Civitatibus, Daventriensi & Zwollana, regioni Transisalaniæ hoc pacto negotiationem impediri non de nihilo arbitrati.

Episcopus Ultrajectinus Ordinem equestrem, una cum Civitatibus magnis ac parvis, in diem Jovis post Matthiæ convocavit. quibus congregatis, deputati Episcopi Ordinibus proposuere, quanta damna Hollandi, contra jus fasque Campensibus intulissent. Campensibus exire jussis, reliqui ex Ordinibus seorsim ab illis in suffragia iverunt, ac facto decreto, eos denuo advocarunt, & communi reliquorum nomine (solis Hasseltanis refragantibus)

ribus) D. Fridericum a Rechteren, & Adolphum a Twickelo ad Episcopum ablegarunt, per eos ipsum ut Principem suum in auxilium vocantes, petentesque ut flumina ac vias regionis Transisalanæ aperire vellet, quo cuilibet quo liberet iter facere, ac mercaturam suam ut hactenus exercere integrum esset. utque duas naves magnas ad bellum armatas, quibus Campenses Aquas Nigras prope oppidum Hasseltanum insidebant, inde curaret devehi. nisi fieret, se ipsos id facturos esse. ac siquis Episcopo eo nomine controversiam movere vellet, sese ipsum indemnem præstituros. Episcopus post deliberationem nonnullam, Campenses ut decreto parerent, ac naves deveherent permovit. *Bocop.*

Eodem anno in vigilia S. Thomæ Senatus ac Tribuni plebis Daventrienses statuerunt, Hollandis qui Daventriæ habitabant, dimidium telonii exolvendum. neque deinceps ulli Hollando concedendum ut Daventriæ habitaret, nisi qui eo jam tempore ibi domicilium habebat. item nulli Hollando ad urbis muros, aut in eis habitationem licitam fore. *Ius Daventriense vetus.*

Anno CIↃCCCCXLVII. religiosi in monasterio Albergensi ordinem Regularium S. Augustini assumserunt, ibique vestibus ei ordini consuetis fuerunt induti, circa festum S. Crucis. *Bocop.*

Anno CIↃCCCCXLVIII. Civitas Campensis Isalam ponte jungere cœpit, huic incœpto multi se opposuerunt, inter quos præcipui Daventrienses. Hi ab Episcopo Ultrajectino postularunt, ut tanquam Princeps regionis Transisalanæ, Campensibus inhiberet, ne liberum Isalæ flumen inædificarent. idem à vicinis regionibus ac civitatibus petierunt. videlicet ab Episcopo, regione ac civitatibus Monasteriensibus, Monasterii tum temporis congregatis, item à Lubecensium civitate, tanquam capite civitatum Hanseaticarum. utrique autem, tum Monasterienses, tum Lubecenses, Daventriensibus in hoc obsecundarunt, Campos missis literis, quas suis inclusas Daventrienses eo transmiserunt. Quibus non obstantibus Campenses XIII Aprilis die tignis in fluvii fundum adactis ponti sustentaculum pararunt, quem & asseribus impositis contabularunt, ita ut die Lunæ post festum decollationis Ioannis ad transitum aptus esset. constiterat autem 13075 florenis Rhenensibus. fistuca qua trabes in fundum fuerant adactæ pendebat 790 libras. *Bocop.*

Anno CIↃCCCCXLIX. die Martis post S. Viti, fraternitas mercatorum panni Daventriæ Senatum convivio excepit loco cui nomen *op den Ryckensteyn.* ibique cum uxoribus suis epulati sunt. *Comanre-Gildeboeck.*

Anno CIↃCCCCLI. absolvitur porta quam montis vocant, ipso Lamberti die.

Hoc anno bellum exortum est inter Walravium a Meurs, & Didericum ab

ab Hoia, de Episcopatu Monasteriensi. Rudolphus Episcopus Trajectensis partibus Walravii se adjunxit, ac ope Card. Cusani fedus cum eo percussit, iis conditionibus, ut si Walravius Monasterienses in ordinem cogeret, electionem ac Episcopatum suum Monasteriensem resignaret in manus Conradi a Diepholt, Episcopi Rudolphi fratris, qui præpositus Ecclesiæ Cathedralis Osnabrugensis, itemque Daventriensis erat, ipse vero ex Ecclesia Monasteriensi certam pecuniæ summam, ac decimam præterea ex precaria quam vocant Ecclesiæ Ultrajectinæ acciperet. hanc in rem Bullas Pontificias impetravit Cusanus, ac Rudolphus bello Monasteriensi, Walravii nomine, omnes suas facultates insumsit. at Ecclesia Trajectens. precariam Walravio nullo pacto concedere voluit, unde schismata, anathematismi & ingentes in urbe motus. Obiit Rud. a Diepholt Vollenhoviæ, Anno CIↃCCCCLV. III Martii. Trajecti sepultus.

Cui cum successor quæreretur, communibus Ecclesiæ votis eligitur Gisbertus a Brederode præpositus Trajectens. qui (more majorum) legatos cum pecunia mittit ad Papam Callistum III. obtinendæ confirmationi (aliter enim hæc sacra non constabant) alios item ad Fridericum III. Imperatorem, ad impetrandum gladium regalem ac secularem. quem ab eo obtinet. ac Papa, argentum quidem accipit, confirmationem tamen non confert. Interim Philippus Burgundiæ Dux de Davide filio suo notho Episcopo Morinorum, sive Teruanæ agit: in illum Papa confert Episcopatum, legatos Ecclesiæ promissis lactat, qui objecta ei in os sua perfidia, re infecta domum redeunt. David Burgundus, diploma Pontificium nactus, ope patris ditionem Trajectensem vi armata, quâ potest, occupat, donec ejus potentiam veritus Brederodius certâ pecuniæ summa cum eo transigit, ac cathedrâ ei cedit, ipse præpositus mansurus (quod ei male cessit) Daventrienses cum Davidem recipere pernegarent, Philippus eos collecto undique milite invadit, ac partem quidem castrorum ponit Wilpæ, partem ad austrum in Insula quadam Isalæ, tum temporis dictâ *Vennoo* partem quam ipse Episcopus ducebat, ad latus urbis Occidentale. Cives munierant turrim sive speculam quandam lateritiam ad pomœria urbis sitam (puto eam quam vocant *het Coerhuys*) ac omni armorum genere instructum præsidium suorum imposuerant, unde urbem defendebant; ac hostium castra infestabant. qui eam obsident & telis ac machinis ita quatiunt, ut cives coacti fuerint ei ignem injicere ac sese in urbem recipere. exinde urbs atrocissime oppugnata, mœnia, turres, portæ labefactatæ, sed ob aëris intemperiem & civium fortitudinem nihil admodum profectum. interventu tandem Ducis Cliviæ compositum est bellum, ea conditione, ut Daventrienses cum reliquis Civitatibus trans Isalam Davidem pro Domino suo ac præsule reciperent. quo facto obsidio soluta est. *Chron. Holl.*

Holl. Div. xxix. *c.* xxiii-xxviii. *lib. Privil. p.* 138. *& Pont. p.* 507. Duravit hæc obsidio circiter viii hebdomadas. & incidit in annum cIↃcccclvi. ad quem diploma transactionis recensebimus. Hollandi dum secundo flumine Isalâ revertuntur ad suos, à quibusdam nobilibus aliisque qui possessiones in Velua & juxta Daventriam habebant, nonnulli eorum capti sunt, nec nisi numerata ingenti pecunia dimissi, unde postmodum grave dissidium ortum habuit inter Daventrienses & Hollandos. ib. obiit Episcopus David, Anno cIↃcccxcvi. cum xl annis præfuisset. *Chron. Holl. Div.* xxxii. *c.* ix.

Anno cIↃccccliv. in vigilia S. Catharinæ, Rudolphus Vossius, & Henricus Puisse, Coss. Daventriens. ædes cujusdam nomine Weyssen accesserunt, ejusque uxori injunxerunt ut Weissio marito suo Hollando indicaret, & sibi & ipsi injunctum esse ut ante xiv diem urbe excederent, ni facerent, inciderent in multam v. librarum, ac deinceps singularum librarum in singulos dies quibus in urbe essent remansuri. *Lib. Privil. p.* 203.

Annum sequentem cIↃcccclv. fatalem experta est Eleonora Gelriæ Ducissa. Reinaldi & Eduardi Gelriæ Ducum mater. defuncta x. Kalend. Maji, in profesto Georgii Martyris. fuit ea Eduardi II. Anglorum Regis filia, Tertii vero Eduardi soror. De sepultura ejus diversa traduntur. Nam Hardervicenæ tabulæ, quæ in Valle Comitis marito suo Reinaldo II. Ducum primo consepultam volunt, eo arguuntur, quod habeat non Berchemius modo, sed & alii autores ac codicilli, (quos manuscriptos vidisse se ait Pontanus) Daventriæ in æde fratrum minorum ante summum altare tumulatam: quod etiam verisimile habeatur, cum ejus ædis ipsa fundatrix extiterit. tum & saxum ibi marmoreum, sed inversum, servari, quod nomen Eleonoræ fugientibus literis incisum habuerit, cum de eo inquiri facerem, (inquit idem Pontanus) ex fide dignis percepi. Et accedit, quod diu multumque apud Daventrienses Eleonora egerit, præsertim cum illi, pignoris titulo, cum cætera propemodum Transisalania sub jurisdictionem Gelrorum concessissent. & hoc præcipue tempore, dissidentibus domi inter se filiis, senescente hic ætate substitisse, & ossa sua in æde à se posita condi etiam voluisse consentaneum videatur. *Pont. l.* vii. *p.* 266.

In annum cIↃcccclvi. ut supra monuimus incidit transactio Daventriensium ac reliquarum Transisalaniæ Civitatum cum Philippo Duce Burgundiæ, de qua hoc diploma reperitur in Commentariis sive Annalibus Bocopii:

,, Philippus Dei gratia, Dux Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Hollan-
,, diæ. Zelandiæ, Namurci, Marchio Sacri Imperii, Dominus Frisiæ, Sa-
,, linarum, & Machliniæ, notum facimus omnibus, quopacto, bello ex-
,, orto inter nos ac nostros ab una, & civitatem Daventriensem reliquasque

,,Civitates diœceseos superioris Ultrajectinæ, idque ratione controversia-
,,rum circa receptionem & obedientiam Reverendi in Deo Patris, dilecti
,,ac fidelis nostri Consiliarii Domini Davidis a Burgundia Episcopi Ultra-
,,jectini, quam receptionem ac obedientiam nunc præstiterunt, nos rogatu
,,ejusdem Episcopi, bellum hoc posuimus ac abolevimus, & in totum per
,,præsentes literas ponimus & abolemus, cum nostro, tum nostrorum no-
,,mine, polliciti pariter, nunquam deinceps hac de causa ullam hostilita-
,,tem per nos aut nostros ordiendam esse adversus illas civitates earumve
,,adiutores. In fidem hasce literas signavimus ac appenso sigillo nostro mu-
,,nivimus. Dabantur in castris nostris circa Wilpam, Anno Domini nostri
,,CIƆCCCCLVI. XVII die Septembris.

Hisce transactis, Episcopus David a Burgundia in urbe Daventriensi receptus & inauguratus est, ac die Jovis post S. Victoris duabus navibus Rhenensibus Campos devectus, ante portam fori frumentarii in terram egressus est, ubi eum Senatus urbis in ora fluvii præstolabatur. Clerus ac cives intra urbem ad portam substiterunt. Episcopo navi egrediente portæ urbis claudebantur, tantisper dum Episcopus omnia & singula privilegia civitatis Campensis confirmasset & obsignasset. quo facto patefactæ fuerunt portæ, & Episcopus solenni pompa in ædem S. Nicolai deductus, ubi hymnus cujus initium est, *Te Deum laudamus* canebatur.. postea in curiam deductus, ac ibi veteri more inauguratus fuit. Curia excedens publicum œnopolium intravit, ubi cum Senatu ac civibus epulatus est. quicquid autem in id epulum insumebatur, à civitate Campensi exolutum fuit. Campis Zwollam perrexit, & ibi quoque inauguratus. ut & postea ab equestri Ordine ac civitatibus minoribus, in loco cui nomen *Spolderberch*. unde in Drentiam profectus, loco cui nomen *Bisschops-burch* simili honore fuit affectus. *Bocop*. Hæc in hunc eundem annum recte confert Heda. ac perperam ea in sequentem conjicit suffridus Petri. confer & quæ W. Heda hic habet in *Davide p.* 293,

Anno CIƆCCCCLX. Episcopus David a Burgundia prima Comitia judiciaria (ipsi *Claronge* vocant) celebravit in arce Vollenhoviana, cum Equestri Ordine, & Scabinis trium Civitatum. Intererant autem ex Ordine Equestri Wilhelmus a Bochorst Mareschalcus (ut appellant) domesticus Episcopi, eques; D. Otto a Rechteren eques. Adolphus a Ruytenburch, Hermannus ab Oosterwolde, Arnoldus Sloot, Henricus a Ruytenburch, Ioannes ter Hellen. Ioannes ab Isselmuden, Fridericus Borre, Rodolphus Allerts, Hermannus Hagen, Hesselus Mulert, Egbertus a Rutenborch, Siso a Clooster, Rodolphus a Beverveurde, Gerardus ab Isselmuden, Ernestus Cruse. Everardus a Witmans. Scabini Daventrienses, Henricus a Deutecum, Wilhelmus ab Overenck. Campenses, Wilh. Lubberti junior, Ioan-

Ioannes Rynvis. Zwollani, Reynoldus ten Bussche, Fredericus ten Water.

Hic notatu dignum, quopacto Ordo Equestris Transisalaniæ (quantum ad districtum Sallandiæ) sit mutatus, morte immunitus, aut in urbes majores, Daventriam, Campos, Zwollam se receperit. Ad annum CIↃCCCCXI. qui tunc Equestris Ordinis erant recensiti sunt, una cum locis quibus domicilia habebant. Ab illo tempore, usque ad hæc Comitia, nulla in regione Transisalana reperiuntur Regesta, quæ vocant, judicialia. sed in Hollandiam ea fuerunt avecta, ac dicuntur esse in urbe Goudana. ejus nobilitatis, quæ tum temporis in Sallandia commorabatur, posteri nunc per supradictas urbes sedes fixerunt. Cum autem eæ Civitates privilegio gaudeant, quod neminem ex illis quos eæ ad sese receperunt ad Comitia vocare liceat, hinc fit ut illi eo hodie non vocentur, quos tamen non inferioris quam sint reliqui nobilitatis esse satis constat.

Eodem anno Episcopus Daventriens. cum Ordine Equestri ac urbium delegatis Comitia judiciaria celebravit, quibus ex Equestri Ordine hi intererant: Henricus ab Essen eques; D. Wilh. a Boehorst eques, D. Otto a Rechteren eques; D. Ditericus a Camhuysen eques, & Officiarius (*Amptman*) Sallandiæ, Assuerus a Voorst, Arnoldus a Beverveurde, Ernestus ab Isselmuden, Ernestus a Wittensteyn, Fridericus ab Hekeren & Rechteren, Rodolphus ab Hardenberch, Ioannes Strick junior, Gothardus a Water, Wibroch a Warmelo, Henricus Splinter, Hermannus Holscher, Otto a Bellinckhof, Ernestus Cruse, Gerardus a Welevelde, Nicolaus ab Orelinge, Henricus a Bremervoorde, Pelegromius ten Toorne, Wesselus Peperlaken, Rodolphus a Clooster, Herbertus a Rutenborch Friderici F. Ioannes Sticker, Ditericus ab Horst, Fredericus Cremuden, Scino a Rede, Henricus Mulert, Henricus ab Asewijn, Hermannus Cruse, Rudolphus a Wedel Prætor in Olst. Scabini Daventrienses Hermannus a Brunsvelt, Reinoldus a Ryssen, Dominus Henricus a Deutecum, Wilh. ab Overenck, Ioan. a Laer, Magister Io. a Winsem. Campenses Petrus Lubberti, Ernestus ab Holtzende, Henricus Pael, Pelegromius ab Ingen, Rotgerus Sehine. Zwollani Rolandus ten Bussche, Henricus ten Water.

Eodem anno die XXII Decemb. Episcopus iterato Daventriæ cum Equestri Ordine & Civitatum delegatis Comitia judiciaria celebravit. qui ex Equestri Ordine iis interfuerint non recenseo, è Scabinis Daventriensibus intererant Hermannus Boumen, Henricus a Deutecum, Wilhelmus Overenck, Io. à Laer. è Campensibus Petrus Lubberti, Io. Rynvis. è Zwollanis Reinoldus ten Bussche, Fredericus ten Water. *Bocop.*

Hoc anno Vicarius præpositi Daventriens. Conradi a Diepholt fuit Ioannes ten Venne. *Acta præpositura.*

Anno

Anno cIɔcccclxi. Vicarius præpositi Daventrienſ. erat **Wilhelmus Viſſcher.** *Acta præpoſituræ.*

Anno cIɔcccclxii. Rodolphus a Laer, Civitatibus Daventrienſi & Campenſi bellum indixit, eo nomine (ut ajebat) quod Civitas Daventrienſis ad Epiſcopum Oſnabrugenſem ſcripſiſſet, ipſum (Rodolphum videlicet) duos ex ſuis civibus captivos detinere, quod nullatenus (utpote falſum, & exiſtimationi ſuæ contumelioſum) fateretur, ſed armis eam injuriam vindicare decreviſſet.

Hoc anno Vicarius præpoſiti Daventrienſis erat Ioannes Nederman. *Acta præpoſituræ.*

Anno cIɔcccclxiii. Bernardus Haſe apud Ditericum Conick, *Liberum-Comitem (Vry-Grave)* Ducatus Gelriæ, liberæ ſedis Wolmarienſis in Sleden, accuſavit Rodolphum Witte, & Mag. Fridericum ab Wterwijck Coſſ. Campenſes, ac Rodericum Luninck, quod ſeſe vi aggreſſi eſſent, id quod pretio ccc veterum ſcutatorum tolerare noluiſſet. Liber-Comes Dietericus Conick viris ſupra nominatis, ad liberam ſedem Sledanam diem dixit. Boni hi viri hac de cauſa in magnis erant anguſtiis. Licet autem Civitati Campenſi non deeſſent privilegia, necui cives ſuos ad aliud quam Senatus ſui urbani tribunal liceret evocare, neve de ejus ſententia uſpiam provocationem interponere, nihilominus ſollicitudo non exigua ipſum Senatum habebat, propter magnam & nullis propemodum limitibus circumſcriptam ejuſmodi Comitum poteſtatem. Cujus rei vel hoc indicium eſſe poteſt, quod Epiſcopus Ultrajectinus, licet Princeps Imperii eſſet, & omnibus regalibus ac jurisdictione celſi dominii gauderet, reliquiſque præeminentiis Principum Imperii, nihilominus ab Imperatore Carolo IV. Anno Domini cIɔccclxi. in liberorum Comitum ordinem adſcriptus fuit.

Senatus Campenſis, cum graviter ferret membra ſui collegii, & Rodericum Luninck ſiſtere ſeſe judicio ſedis Wolmarienſis coram Diterico Conick, neque tamen auderet eos domi detinere, conſultum arbitratus eſt, petere ab Epiſcopo Ultrajectino, quandoquidem & ipſe liber Comes erat, ac liberam ſedem habebat, ut, ſi poſſet, per literas huic actioni intercederet, eamque ad ſe revocaret. quia autem ſciebat rem periculoſæ aleæ plenam eſſe, ſi Epiſcopus quicquam circa eam tentaret, quo detrimentum aliquod facile poſſet incurrere, per diploma ſuis ſigillis munitum ſe ipſum in omnibus quæ hanc cauſam ſpectarent indemnem præſtiturum cavit. prout ex literis ſubjectis videre eſt:

„Clementiſſ. Domine: Rodolphus Witte, Magr. Rodolphus ab Wter„wijck Senatus noſtri dilecta membra, & Rodericus Kennicken (*ita hic* „*ſcriptum erat*) civis noſter, indicarunt nobis, ad manus ſuas perveniſſe Epi„ſtolam, verbotenus continentem ea quæ in inſerto hiſce apographo legere „licet,

,,licet. Porro Clementissime Domine, quum hi collegæ nostri ac cives sese ,,offerant consuetis ac ordinariis judiciis, citra liberæ sedis præjudicium, ,,obedienter rogamus T. C. ut patentes literas cum appenso T. C. sigillo ,,super ea re ad nos per hunc tabellarium nostrum mittas, ac ad liberum ,,Comitem in optima forma de toto hoc negocio perscribas, & pro iis te ,,sponsorem interponas. pollicemur autem nos C. T. indemnem præstitu-,,ros. literas indemnitatis hisce annexas T. C. mittimus. petentes insuper, ,,ut T. C. scribi curet ad Wesselum Peperlagen T. C. nomine Prætorem ,,Ommensem, ut qui obtulerit nostro sumtu causam præparare, ac cives ,,nostros defendere ex jure & æquo. C. T. nos pro eo beneficio gratos ex-,,perietur. testis est Deus, quem ut C. T. in felici regimine diu incolu-,,mem servet unice precamur. Scriptæ anno CIↃCCCCLXIII. in pro-,,festo Martini. Annexum erat diploma indemnitatis, datum sub Civitatis sigillo, die Saturni post Misericordias Domini, Anno CIↃCCCCLXIII.

Lectis hisce literis Episcopus, anceps consilii erat, quid sibi in tam gravi negocio faciendum esset, ac profectus in Transisalaniam, ordines totius regionis in locum cui nomen Spolderberch convocavit, ubi re cum Episcopo ultro citroque agitata, decreverunt, citationes ejuscemodi liberi Comitis, ac Scabinorum ejus in suo districtu ac Civitatibus, sibi non esse admittendas, sed inhærendum privilegiis suis ac antiquis consuetudinibus, quæ ullum subditorum suorum alio quam coram competente suo judice evocari non ferunt, ac magnis statutis pœnis prohibuerunt, nequis liber Comes contra facere auderet, seque mutua stipulatione ad ferendum auxilium, siquid inde incommodi forte oriretur, obstrinxerunt.

Episcopus ergo ad Ioannem Conick (lege *Ditericum*, ut supra) liberum Comitem liberæ sedis Wolmariensis & Stechemensis literas dedit in hanc sententiam.

Amice dilecte: Civitas nostra Campensis indicavit nobis, ac apud nos conquesta est, Consules suos Rodolphum Witte, M. Henricum Wterwick, Rodericum Kennicken, & quendam dictum Stille Bartelt, hominem sibi ignotum, ab Ioanne (Diterico) Conick libero Comite dilecti nostri agnati Ducis Gelriæ, liberæ sedis Wolmariensis & Stegensis citatos esse ad liberam sedem Stegensem, idque ratione querimoniæ tangentis Bernardi de Hase filium natu majorem, quem vi violenta graviter aggressi, rebus suis spoliarint, ac contumeliosis vocibus talia ei exprobrarint quæ vita ac facultatibus ei luenda forent: quam injuriam Henricus de Hase tolerare nollet pretio ter mille veterum scutatorum, &c. Cujusmodi citatio adversetur pactis ac conventis nobiscum cumque Ordine equestri ac Civitatibus Sallandiæ in loco cui nomen Spolderberch olim initis, postulantes ideo à nobis, ut vi pactorum illorum, citationem illam tollamus. Quandoquidem ergo eam,

adversus pacta jam nominata, abs te factam (si modo verum est hanc rem a te ortam esse) tolerare nolumus, præcipimus tibi ac serio mandamus, per pœnas pactis illis insertas, ut è vestigio subditos nostros à molestatione judicij clandestini liberes, & sumtus ac multas in quas per eam vigore pactorum incidisti, exolvas. Nisi feceris, statuimus ac volumus nos nostræque regiones, eo modo adversum te hoc negocium persequi, prout è pactis & conventis illis justum esse videbitur. Petimus porro ad hasce literas responsum tuum scripto consignatum, per præsentem tabellarium nobis reddendum, ut ex eo, quid nobis agendum, statuere possimus. Deo Te commendamus. scriptæ in vigilia Catharinæ virginis, Anno CIↃ CCCC LXIII.

Ioannes (*Ditericus*) Conick liber Comes Wolmariensis literas Episcopi Vltrajectini floccifecit, ac in citatione sua, auctoritate Cæsareæ Majestatis, progressus est. Nec extrema adversus eum experiri Campenses consultum putarunt. Vnde Episcopus egit cum Bernardo Hase, libero Comite, vt supra nominatis Campensibus coram sese (cum & ipse liber Comes esset) diem diceret, pollicitus se quod juris esset integre pronuntiaturum, ac quod judicatum esset, ei partes litigantes obsecuturas. Consenserunt in id Campenses citati, pro quibus fidejussit Episcopus, quem vicissim indemnem se præstituros ipsa Civitas in se recepit, datis in id literis sigillo suo munitis. Atque ita (ut puto) lis illa tunc quidem terminata est.

Verum metropoles Transisalanæ, inter quas etiam Groninga nominatur, cum supra modum ab hujusmodi actionibus, quibus privilegia sua violari querebantur, gravarentur, deliberarunt inter se, qua ratione à liberis illis Comitibus & Scabinis Vemæ (vt appellabantur) sese expedire possent. Pius ergo secundus papa hoc tempore Cardinalem legatum in hisce oris habebat, eum per libellum supplicem adierunt, rogantes vt potestatem judicii clandestini, auctoritate pontificia irritam reddere vellet. id quod se effecturum, ac confirmationem ejus rei à Pontifice impetraturum Cardinalis promisit, quod & effectum dedit, nam per Bullam pontificiam omnes liberorum Comitum citationes abrogavit, ac vt unusquisque coram competenti judice conveniretur sancivit, Bullæ Papalis exempla ad Civitates Transisalanas transmisit. Ita tandem Transisalani à Tyrannide liberorum Comitum & Vemæ fuerunt liberati. *Bocop.*

Hoc Anno laquear ad manum dexteram templi Montis, quod S. Nicolai vocant, Daventriæ extructum invenio.

Anno CIↃ CCCC LXIV. in ducatu Gelriæ, Comitatu Zutphaniensi, & regione Transisalana multa perpetrata sunt flagitia, unoquoq; faciente quod libitum esset, tam inter nobiles quam in promiscua plebe. Porro Gualterus quidam nomine cum insigni boum armento Zutphania profectus, eorum non-

nonnullis spoliatus fuit. Nobilis Hermannus a Wis sub salvo conductu Daventriam, ad amicam quandam transactionem evocatus, monitus fuit a quodam sibi obviam facto, ne eo pergeret, cum non ignoraret Daventrienses ipsum nullo modo esse toleraturos. revertitur, & forte occurrentem sibi mercatorem pecunia spoliat, cumque ea Zutphaniam intrat. Adhæc quidam Gerardus Sicken prope vrbem Zutphaniensem, ac alius ex vrbe Daventriensi oriundus in Comitatu incendiis grassatus est. omnia hæc scelera impune committebantur. Quod cum ægre ferrent civitates Transisalanæ, de neglecta justitia apud Zutphanienses conquestæ sunt. qui responderunt, eos qui talia commisissent suos cives non esse, sed peregrinos, ideoque se ei rei remedium adferre non posse: similia se perpessos esse a Tubantinis, quod & ipsum ut corrigeretur sese optare.

Circa hoc tempus Mag^r. Ioannes ab Ittersum V. I. licentiatus Zwollæ mortuus est. cumque liberi ejus hæreditatem divisuri essent, orta est contentio inter Wolphgangum ab Ittersum filium ejus natu majorem, & Gualterum a Keppel ter Wolde generum ejus. Propinqui & agnati componendo dissidio multam operam insumserunt, sed frustra. Condictus est partibus dies ad amicam transactionem, præsentibus vrbium Daventriensis, Campensis & Zwollanæ delegatis, in vrbe Daventriensi tentandam. ubi totum negotium eisdem delegatis per compromissum fuit creditum, utraque parte consentiente ut in causa progrederentur per modum processus judicialis, ac rationibus utrinque scripto disputatis & excussis, litem prolata sententia terminarent.

Dum hæc fiunt, Gualterus a Keppel Senatum Daventriensem rogat, ut Wolphgangum ab Ittersum, ob certas quasdam rationes Daventriam sub salvo conductu evocent, quod factum. Wolphgangus ergo literis Senatus Daventriensis ejusdemque salvo conductu fretus, cum famulitio suo conscensis equis Daventriam contendit. Vbi pervenit in pagum Olst, incidit in Rodolphum a Keppel, qui cum quindecim equitibus armatis eum expectabat, ii in eum irruentes, equo eum deturbant, una cum duobus ejus famulis quos lethaliter sauciant, ipsum Wolphgangum & duos ex ejus comitatu captivos abducunt. Nonnulli ex Keppelii complicibus, in diœcesin Ultrajectinam, alii Grollam sese recipiunt. Gualterus ipse cum filio suo ac reliquo comitatu una cum captivo Wolphgango ab Ittersum in comitatum Zutphaniensem concesserunt.

Tres regionis Transisalanæ metropoles Daventria, Campi, Zwollæ, postquam hæc resciverunt, ægerrime rem tulere, neque satis comminisci poterant, qua de causa hoc perpetrasset Keppelius, adversus datam fidem salvi conductus, in alieno territorio, via libera, ac in causa quam ipsi proprio motu tribus civitatibus permiserant judicandam. Quapropter dictæ civitates totum negotium principi suo Davidi à Burgundia Episcopo Vltrajectino

per literas significarunt. ablegatis pariter binis è singulis vrbibus, qui de circumstantiis facti Episcopum edocerent, rogantes ut tanto malo remedium afferret. Præterea dictæ civitates delegatos suos ad Adolphum Gelriæ ducem misere, qui ei indicarent quantam violentiam Keppelius adversus affinem suum in sua ditione perpetrasset, rogantes ut Clem. sua operam deret, quo Wolphgangus ab Ittersum, qui in Comitatu Zutphaniensi attinebatur, captivitate liberaretur. *Bocop.*

Anno cIↃ cccc LXV. die festo omnium sanctorum, Colonienses civibus Daventriensibus contulere privilegium, nequis eorum quenquam sistere audeat, nisi ob propria debita.

Eodem anno in festo Matthiæ idem privilegium eis datum est a Ruremundensibus.

Eodem post Scholasticæ, Dom. Gisbertus Dominus in Bronchorst a singulis civitatibus Daventriensi, Campensi, Zwollana, centenos aureos sub Postulati nomine cusos accepit, sub hac promissione, suo & hæredum ac successorum suorum nomine præstita, quod regioni Transisalanæ nullum illaturi essent detrimentum, nisi singulis antea vrbibus, in ipsorum curiis centenos ejusmodi aureos refudisset. qua de re literis obsignatis ipsis civitatibus cavit. *Bocop.*

Anno cIↃ cccc LXVI. Episcopus Vltrajectinus negocium Gualtheri a Keppel & Wolphgangi ab Ittersum, ad petitionem civitatum Daventriensis, Campensis, Zwollanæ Adolpho Gelriæ Duci significavit, ac civitatibus ipsis ut idem per delegatos facerent auctor fuit, ii vero coram Duce & consiliariis comparuerunt, ubi res late disceptata fuit. tandem Duci & consiliariis ipsius visum fuit, ut dies designaretur, quo partes convenirent, de re tota amice collocuturæ. id vero delegati se in mandatis habere negarunt, relaturos tamen sese de eo ad suos superiores, ac eorum sententiam transscripturos. Ita in Transisalaniam reversi quæ sibi proposita erant ad civitates retulere, quibus nulla ratione consultum visum fuit, ut super re tanti momenti conventus ejuscemodi haberentur. quapropter delegatos in cœnobio Wiissensi (f. Riissensi) convocarunt unde ad Gelriæ ducem ipso S. Iacobi die scripserunt, sese ex relatione delegatorum suorum de successu negocii inter Wolphgangum ab Ittersum & Gualtherum a Keppel fuisse edoctos, neque posse se Cl. suam, responsi loco, celare, sese causam hanc una cum Episcopo Ultrajectino exorsos, neque absque illo quicquam circa eam statuere posse. serio autem sese rogare, ut Gualterus a Keppel dictus ter Wolde, affinem suum, citra sumtum ullum aut detrimentum è custodia dignaretur dimittere, &c. quod si Episcopum Ultrajectinum brevi in hasce regiones appellere contingeret, & Wolphgangus relaxatus esset, sese perquam libenter quod suum esset facturos, ut controversia tota ex æquo & bono componi posset.

Spe-

Sperare se, suam Clem. & Gelriæ Ducatum, sese hac in re ut honestas flagitaret esse gesturos.

Adolphus Gelriæ Dux ex hisce literis facile animadvertit, Civitates Transisalanas negotium hoc ad animum revocare, ac veritus, ne per id, cum diœcesi Ultrajectina superiore, & ipso Episcopo, novo bello implicaretur, prout parenti suo contigerat, omne studium adhibuit, quo res ad optatum finem deduci posset, totum ergo quod Gualterus adversus Wolphgangum, in lite de qua supra tactum, prætendebat, ad Episcopum misit, ipsi & Civitatibus amici conventus diem, vi fœderis inter utramque nationem initi præfixit, habendum inter limites Daventriæ ac Zutphaniæ.

Episcopus placitum Ducis, Civitatibus Transisalaniæ significavit, scripta Gualteri a Keppel ad se missa illis tradi curavit, ac ut diem à Duce Gelriæ nominatum respicerent mandavit.

Civitatibus summopere displicuit negotium tantæ consequentiæ ita de die in diem duci, veritis præsertim, ne, si Gualtherus Wolphgangum tamdiu sub custodia detineret, fore ut eum forte ita duriter haberet, ut adigeretur vi fundum aliquem vendere, aut aliis cedere, quo pacto liberi ipsius ad egestatem pervenire possent, quod ut prævenirent, una cum Ordine equestri, omnes regionis Transisalaniæ Prætores coram se citarunt, iisque in mandatis dederunt, ne ullam cessionem facultatum Wolphgangi ab Ittersum permitterent approbarentve. id quod etiam scripto ab Episcopo Ultrajectino petierunt.

Die à Gelriæ Duce constituto, convenerunt prope Daventriam, loco qui dicitur *achter de Rye*, delegati Episcopi Ultrajectini, Ducis Gelriæ, Civitatis Zutphaniensis, & trium Civitatum, Daventriensis, Campensis, Zwollanæ, quo de toto negotio inter se conferrent.

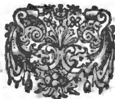
Delegati Episcopi, ac trium Civitatum acriter institerunt, ut Wolphgangus indemnis, ac citra sumtum dimitteretur, Gualtherus autem, ob vim violentam in via libera, pago Olst regionis Transisalaniæ, diœceseos Trajectinæ, jurisdictionis Episcopalis commissam, debite puniretur. hic multa utrinque agitata sunt, & tandem conclusum, Gualterum a Keppel adigendum esse, ut Wolphgangum ad Ittersum libere ad sua permitteret redire.

Dux Gelriæ Gualtero scripto injungit, ut Wolphgangum dimittat, is hoc ægre licet ferens, tamen contraire non ausus, quod potuit fecit. Eo enim adegit Wolphgangum, antequam eum vellet relaxare, ut juramento interposito, sub amissione honoris sui, polliceretur, siquando eum denuo scripto juberet reverti, fore ut jussis pareret & in vincula redauspicaret. Hac promissione facta Wolphgangus dimissus fuit, ac Zwollam se contulit.

Consules, Scabini ac Senatores urbis Zwollanæ, de coacta hac promis-

sione certiores facti, consultum arbitrati sunt huic rei, per quam Wolphgangus una cum uxore ac liberis ad incitas posset redigi, subtili invento obicem ponere. Captivum ergo fecerunt Wolfgangum in porta urbis suæ quæ à Saxonibus nomen sortita est, qua ratione impediretur, quominus ad literas Gualtheri se postliminio sisteret custodiendum. Ibi per multos annos inclusus mansit, & ex uxore sua aliquot liberos suscepit. Ne autem gravis ei esset hæc habitatio, Senatus Zwollanus, supra interius portæ latus, ostium & ambulactum concinnari fecit, unde cum iis qui per portam transibant, aut circa eam habitabant, pro lubitu sermones serere posset. Sæpenumero autem à Gualtero, tam per nuncios, quam per literas, in carcerem redire jussus, semper respondit, se id perquam libenter facturum, ac quod ad se attineret paratissimum esse pollicitis stare, ac juramenti sui rationem habere, sed non posse, quamdiu à Civitate Zwollana captivus detineretur. *Bocop.*

FINIS LIBRI PRIMI.

DAVEN-

DAVENTRIAE ILLVSTRATÆ, SIVE HISTORIÆ URBIS DAVENTRIENSIS

LIBER SECVNDVS.

ANNO CIↃ CCCCLXIX. in vigilia Petri & Pauli Apostolorum, Nicolaus Cusanus, Cusa ad Mosellam oriundus, Cardinal. tit. S. Petri ad vincula, Episcopus Brixiensis, seminarium perpetuum erexit in urbe Daventriensi, ubi studiorum suorum fundamenta jecerat, quod Bursam Cusanam vocant, in qua xx Studiosi, quos Rector pro tempore Xenodochii S. Nicolai prope Cusam eo mitteret, in bonis litteris educarentur. destinavit huic rei 4800 florenos aureos Rhenanos, quos Magr. Theodorus a Xanthen Juris Canonici Licentiatus, Canonicus Ecclesiarum Leodiensis & Aquisgranensis, Rector tum temporis dicti Xenodochii apud Magistratum ac communitatem (ut vocabant) Daventriensem deposuit, pro annuo 240. similium florenorum reditu, qui dictis xx Studiosis suppeditarentur. ac vicissim suo suorumque successorum nomine eidem Magistratui facultatem perpetuam dedit ternos è suorum civium liberis præsentandi, absque ullo Rectoris aliorumve præfectorum Cusani Xenodochii impedimento, qui si unquam id privilegium Civitatis Daventriens. infringere vellent,

vellent, jus esse Magistratui partem redituum quanta in tres illos Studiosos fuerat insumenda sequestrandi, donec impedimentum cessaret. hæc è variis instrumentis. nam ipsam Cusani fundationem in formâ, quod ajunt, mihi videre nondum contigit. durat hodieque id Collegium, ac in literis & vera pietate inibi Studiosi adolescentes instituuntur.

De Cusano nonnulla placet adjicere, ex Io. Andreæ Card. Aleriensis in „eundem Panegyrico: Fuit (inquit ille) Cusanus tanta bonitate dum vi„veret, ut vir eo melior nunquam sit natus. Vitiorum omnium hostis acer„rimus, atque publicus inimicus. Fastus & ambitionis totius adversarius. „integritate animi immutabilis. honestorum laborum in declivi etiam se„necta patientissimus. benefaciendi & gratificandi, gratiæque referendæ „promtitudine admirabilis. ut natus omnibus maxime, sibi minime vide„retur. sanè tanta omnium doctrinarum ubertate fuit, ut quicquid ex tem„pore dicendum incidisset, tali id semper ille copia dissereret, ut ei solum „facultati studuisse videretur, vir ipse, supra opinionem eloquens & lati„nus. Historias omnes, non priscas modo, sed mediæ tempestatis, tum „veteres, tum recentiores memoria retinebat. In disciplinis Mathemati„cis eo tempore doctior fuit nemo. Jus Civile & Pontificium recte pure„que didicerat, & ut immortali atque æterna memoria erat, tanquam tunc „primum ex illorum studiorum officina prodiisset, memoriter sanctiones & „principum decreta, & Doctorum insuper summam recitabat. Philosophiæ „Aristotelicæ acerrimus disputator fuit. Theologiæ vero Christianæ sum„mus interpres & Magister, & cœlestis arcani antistes sapientissimus. De „studiis ejus Mathematicis ait Stapulens. Præfatione in ejus opera: Ma„thematicas disciplinas nemo eo profundius penetravit, & illa attingere „tentavit, in quorum perquisitione nullus majorum nostrorum non succu„buit, ut quadraturam circuli, chordarum & sinuum rationes, rectæ in „curvam, & curvæ in rectam resolutiones, divisionem anguli in quasvis „partes, & id genus similia, quæ omne ævum latuerunt.

Quod attinet ad ejus Theologiam, certum est ex ejus libris eum abusus Rom. Ecclesiæ non paucos vidisse, ut ea ætas ferebat, & notasse. etenim lib. de Concord. Catholica refutavit vanitatem donationis Constantini quæ est in Decretis: Affirmat l. II. c. XXXIV. universale Concilium supremam potestatem in omnibus habere super ipsum Rom. Pont. Rejicit & auctoritatem Epistolarum Clementis & Anacleti eandem superioritatem seu primatum astruentium, qui & in donatione ponitur. lib. de pace fidei probat nos solâ fide justificari, non ex merito, multoque minus per traditiones humanas, quas etiam vehementer extenuat.

L. II. de Concord. Cath. c. XXV. *Auctoritas*, inquit, *Concilii non ita dependet à congregante, ut nisi à Papa congregetur non sit Concilium, quia tunc*

omnia

omnia universalia Concilia non fuissent firma, quoniam per Imperatores convocata leguntur, & Rom. Pont. ad instar aliorum Patriarcharum, Divales sacras jussiones, de veniendo aut mittendo ad Concilium, recepit. l. III. c. XVI. *In universalibus* VIII *Conciliis ubi Imperatores interfuerunt, & non Papa, semper invenio Imperatores & judices suos cum senatu primatum habuisse, & officium præsidentiæ, per interlocutores, & ex consensu Synodi conclusiones & judicium fecisse, & non invenitur instantia in* VIII *Conciliis, præterquam in* III *Actione Concilii Chalcedonensis.* c. ult. l. II. ait *Concilium posse jurisdictionem auctoritativam in Papam exercere, utpote quam dat lex divina, ne aut Ecclesiæ noceat, aut sibi, ut phreneticus.* Et alibi asserit, *esse de jure positivo, quod unus Episcopus sit super Presbyteros. In concionibus solitus est mendicantes accusare, quod non sint probatæ vitæ;* Item, *quod perturbent ordinem sive hierarchiam Ecclesiæ.* Item, *quod Ecclesia meliori statu ante eos fuerit.* ob quam causam acres contentiones cum monachis habuit. *Catalog. test. verit.*

Anno CIↃCCCCLI. (sequente post Jubilæum Romæ celebratum) per Germaniam legatus constitutus, quaquaversum veniret, omnibus vere contritis & confessis, & qui ad cistas in diversis Germaniæ Ecclesiis ordinatas certum pecuniæ summam contribuerent, in pios patriæ illius usus, ut ajebat, mox convertendam, concessit Jubilæum, id est, plenam omnium peccatorum remissionem. Superioribus igitur Austriæ, Thuringiæ, Saxoniæ, & Westphaliæ oris peragratis, Capitulum Canonicorum regularium prope Northorn primum visitavit, deinde Daventriam cum magna multitudine ingrediens, gloriose fuit susceptus. ubi sanctimoniales in Diepenvenne invisens, indulgentias eisdem impertivit. ut & paulo post monasterio Windesemensi, ubi interrogatus, an liceret religioso sine licentia Romam pergere pro Jubilæo impetrando, juxta tenorem & mandatum Bullarum Apostolicarum, respondit, dixisse Dominum Apostolicum Papam Nicolaum V. vivæ vocis oraculo: *Melior est obedientia quam indulgentia.* Hinc Zwollam profectus, similia peregit. *Chron. Windes. l. 1. c. 36.*

Insigne specimen reformationis quarumdam superstitionum, ab eo in hac legatione institutæ reperitur in MS. cujus mihi copiam fert Clar. Boxhornius. titulus autem est: *Ex libro Domini Friderici, quem scripsit de fundatione domus Regularium prope Haerlem, cujus initium est:* Huic autem Historiæ. Ubi describens visitationem Cusani per Hollandiam, &c. inter alia hoc ejus decretum refert:

„ Etiam statuimus, inquit, & ordinamus, quod visitationes fiant, prout de „ jure præcipitur. Et, si ordinarii in visitationibus suarum diœcesium vel „ alias reperiant concursum populi ad aliquas imagines fieri, cognoverint- „ que, informatione summaria recepta, populum amplius ad dispensatio- „ nem, sive reverentiam figuræ talismodi imaginis, quam salva fide expediat,

,,inclinari, quod tunc imaginem tollant, & aliàs omnino provideant, ne
,,idololatria committatur. Similiter, si hostia transformatur in cruentam
,,carnem, seu in sanguinem apparentem, occultetur penitus & omnino,
,,juxta traditionem juris, nec populo quomodolibet publicetur, nec osten-
,,datur, ne seducatur: & quæstuarius occursus populo prohibeatur. Unde
,,in alia constitutione dicit: Ipsi enim talem rubedinem Christi cruorem
,,nominant, & sic se credere, & adorare asserunt. Et, quia sacerdotes, qui
,,ob pecuniarium quæstum ista non solum fieri permittunt, sed etiam ut
,,credatur & adoretur, per assertorum miraculorum publicationem popu-
,,lum alliciunt & sollicitant: Nos, qui rem tam perniciosam & nostræ fidei
,,contrariam sine Dei maxima offensa sub silentio pertransire non possu-
,,mus, cum corpus Christi glorificatum sanguinem glorificatum in venis
,,glorificatis habere Catholica fides nos instruat, ad tollendum omnem ter-
,,rorem, per quem simplex vulgus taliter seducitur, præsentium tenore,
,,auctoritate qua fungimur statuimus & ordinamus, quod ubi tales hostiæ
,,reperiuntur, postquam ad notitiam sacerdotum qui in illis locis præfue-
,,runt hæc nostra ordinatio perducta fuerit, ab ulteriore publicatione trans-
,,formatarum hostiarum penitus cessent, & nequaquam amplius miracula
,,talia publicent, quæ populum seducere possunt: aut signa plumbea ad in-
,,star transformatarum hostiarum fieri permittant: sed sacerdotes tales ho-
,,stias finita communione sumant. Adjecit quoque gravissimas pœnas, si post ternam monitionem ab ostentatione hostiæ transformatæ cessatum non fuerit, supponens locum ecclesiastico interdicto, & ostensores pœnæ suspensionis. Et pariformiter quoque districte mandavit, imagines & picturas ad quas vulgus recurrens verbo aut signo salutem quærit, ab oculis vulgi removeri. Ipse quoque diligentissimam inquisitionem ex speciali mandato Domini Papæ, ad cujus aures jam pridem fama deceptionis venerat, de prætenso cruore in Wilsenack, faciens, percepit mirabiles fictiones & ausus, quos excogitarunt sacerdotes, aliique nonnulli ad quos etiam pars oblationum pertinet, ob quæstus sui non modo conservationem, sed etiam augmentationem. unde & à quodam erudito viro apud Sanctum Ioannem in Haerlem requisitus de his quæ in inquisitione illius prætensi cruoris invenit, respondit, *totum negocium trufaticum esse*. Nam & ante fama fuit, quod humano aut alio sanguine colorem illius materiæ quam cruorem vocant, de tempore in tempus renovant. Hactenus M. S. illud.

A Cusano hæ lucubrationes prodiere:

De docta ignorantia libb. III.
Apologia eorundem.
De conjecturis l. II.

De

De filiatione Dei.
De Genesi.
Idiota libb. IV.
De visione Dei.
De pace fidei.
Cribrationis Alchoran, libb. III.
De ludo globi libb. II.
Compendium.
Dialogus de loco Rom. I.
De beryllo.
De dato Patris luminum.
De quærendo Deum.
De venatione sapientiæ.
De apice theoriæ.
De Deo abscondito Dialogus.
De annunciatione Dialogus.
De æqualitate.
Excitationum libb. X.
Conjectura de noviss. diebus.
Epistolæ VII.
Reparatio Calendarii.
Correctio tabularum Alphonsi.
De transmutationibus Geometricis.
De Mathematicis complementis.
Complementum Theologicum.
De Mathematica perfectione.
De Catholica concordantia libb. III.

Anno CIↃCCCCLXXI. in festo S. Ioannis æstivo, publicatum fuit Daventriæ edictum, ne viri cum mulieribus promiscue idem balneum intrarent, utque viri seorsim eo uterentur balneo quod in septo sutorum (loco ita dicto) extructum erat. neve balneatores deinceps uterentur ancillis, sed famulis, nec mulieres in ædibus suis sinerent pernoctare. *Lib. publicationum.*

Anno CIↃCCCCLXXII. capitulationes factæ inter Daventrienses & Hollandos ac Frisios, inter alias, ut iis citra mulctam Daventriæ matrimonia contrahere liceat, utque uxorem quisque suam ac facultates libere inde abducere possit. *Privil. p.* 172.

 Anno

Anno cIↃcccclxxiii. Civitates Transisalanæ, Daventria, Campi, Zwolla, sese negotio Gelrorum adversus Burgundiæ Ducem immiscuerant, ita ut Dux iis infensus esset. ad eum ergo delegatos misere Zutphaniam, ac ei reconciliati fuere. *Bocop.*

Anno cIↃcccclxxiv. David Burgundus Episcopus decrevit, supremum Senatum, sive Parlamentum Ultrajecti instituere, ad quem omnes causæ, tam spirituales quam seculares, ab omnibus tribunalibus, sive superioris, sive inferioris diœceseos atque omnium Civitatum, majorum minorumve per appellationem devolverentur. Quæ res ut ipsi è voto succederet, ab Ecclesia Romana obtinuit, ut liceret sibi eam potestate Ecclesiastica confirmare ac stabilire. Judicium autem illud *de schijve*, id est, *discum* (nescio qua ratione) appellari fecit. In Præsidem autem ac Senatores elegit eos qui sequuntur. In Præsidem Mag. Ludolfum a Venne, Decanum Ecclesiæ Cathedralis Ultrajectinæ, J.U. Licentiatum, in Senatores, M. Ioannem Mulieom, præpositum Arnemiensem Juris Civilis Doctorem, Ditericum uyten Mein præpositum Leidensem, Juris Canonici Doctorem. Ioannem Carwijn J. U. Licentiatum. Ioannem a Berchout J. U. Licent. Ioannem a Rems, Ioannis F. Rodolphum a Bevervoorde Episcopi dispensatorem. Philippum Dentelinck Quæstorem regionis Ultrajectinæ, Gerardum a Rijn Prætorem Ultrajectinum, & D. Ditericum a Gent. hisce potestatem fecit juxta tenorem bullæ ecclesiasticæ agendi, ac præcepit omnibus officiariis, judicibus, aliisque, ut eos in honore habeant, iisque obsequantur, omniaque ab illis judicata debitæ mandent executioni, &c.

Fervide hoc negotium egit Episcopus, licet id privilegiis ac consuetudinibus regionum ac Civitatum adversari ignorare non posset, tam Ecclesiasticorum quam secularium respectu, ad utramque Isalæ ripam, quæ id ægerrime tulerunt, ac inexpiabili odio in Episcopum, Ludolphum a Venne aliosque qui hanc rem urgebant, exarserunt. Quod non moratus Episcopus, omni conatu inceptum suum promovit, siquis ad Senatum illum appellaret, magni beneficii loco reputabat, eo enim modo se possessionem aliquam acquirere rebatur. Quod siqui sententia quapiam in superiori diœcesi, ab aliqua Civitatum, Daventriensi, Campensi, Zwollana, pronunciata suo judicio gravarentur, neque directe provocare auderent, ii per libellum supplicem a Schiva (ut loquebantur) petebant, ne secundum civitatum suarum leges punirentur. supplicatione accepta, Senatores Schivæ ad Satrapam Sallandiæ aut alium quempiam officiarium perscribebant, ut civitates partium documenta ad sese transmitterent, quo secundum jus & æquum de iis statuerent. Prout factum in causa liberorum cujusdam Gerardi Goswini, civis Daventriens. item in causa à Prætore & Scabinis Zwollanis judicata adversus Stephanum ten Oy, pro Helena a Delden. ad quam termi-

terminandam jussit Episcopus Satrapam Sallandiæ Zwollam proficisci, partibus ad tribunal Schivæ diem dicere. etiam Scabinos Zwollenses ut omnia partium documenta traderent, mulcta mille veterum scutatorum proposita adigeret, &c. scripta erat hæc Epistola Dorestadii Anno CIↃCCCCLXXIV, die XXVIII Aug. & sigillo Episcopi obsignata.

Eodem fere modo Gerardus a Welevelde cum causa cecidisset adversus Bernardum à Morrien Consulem Campensem, ratione redituum quos prætendebat ex prædio ejus in agro Sallicano, & appellandum sibi esset ad Comitia judiciaria, ad Schivam provocavit, & similes literas à Schivæ Senatoribus impetravit. hinc multæ contentiones inter Ordines & Episcopum, quæ eo usque processerunt, ut flagitante Episcopo, urbs Ultrajectina à Pontif. Sixto IV. interdicto fuerit subjecta, sed cum non pareret, contraria informatione Abbatis Egmondani, eo soluta fuerit. *Bocop.*

Controversia inter Episcopum Davidem a Burgundia & civitatem Ultrajectinam flagravit usque ad Annum CIↃCCCCLXXVII. ita ut sibi mutuo magnas molestias crearent, & multa damna inferrent. Exhibuerant Episcopo Ordines diœcesis inferioris gravamina sua articulis aliquot comprehensa, ad quæ Episcopus respondit, civitas autem replicavit. qua de causa quatuor metropoles Transisalaniæ (quarum quarta tum temporis erat Groninga) negocio se immiscuerunt, omniaque tentarunt, ut Episcopum cum Ordinibus suis reconciliarent, quo fine delegatos suos Ultrajectum miserunt, Daventrienses quidem Brunonem Aerssen, & Ioannem Börren, Campenses Lubbertum Petri, & Gosuinum Klyncken. Zwollani Everardum Vriese, & Lubbertum Tassen a Lichtenholt. Groningani Iacobum Godefridi, & Mag. Henric. Schatters: qui Episcopo sequentes conditiones proposuerunt:

Imprimis Episcopus omnibus ac singulis, qua ecclesiasticis qua secularibus coram competenti suo judice diem dicet, jura, privilegia ac consuetudines regionum ac civitatum inviolatas præstabit, ex vi juramenti quo se ad hoc faciendum obligavit, Ecclesiam ac universam diœcesin Ultrajectinam juribus ac consuetudinibus uti frui sinet. quod si quis deliquerit, ex jure & veteribus statutis adversus illum procedetur. (& post nonnulla) Judicium dictum de Schijve, quod in urbe Ultrajectina erexerat, ex hoc die & in perpetuum, tam ipsius quam successorum ejus nomine abrogatum censebitur, &c. Scriptum ac sigillatum Anno CIↃCCCCLXXVII. XXVIII Julii.

Episcopus cum quatuor Civitatum legatis in Transisalaniam profectus, ibidem promisit se ejus incolas in jure suo tam civili quam municipali, privilegiis item & veteribus consuetudinibus conservaturum, ac officiarios, ut unicuique ex æquo jus dicerent adacturum.

Quumque in conditionibus pacis esset, ut unicuique à novis judicibus læso integrum esset jus suum debite persequi, cives ac rustici injuriam

passi magno numero ad Episcopum confluxere, conquerentes de Satrapis, præsertim Tubantino, dispensatore Episcopali, item de Prætore Hasseltano ac pluribus aliis, quibus diem dixere. quia autem querelæ multæ erant, neque brevi tempore poterant expediri, Episcopus, quo sumtus compendi fierent, equestri Ordini ac tribus Civitatibus ejusmodi causarum cognitionem ac decisionem permisit, rogans, ut unum è consiliariis suis iis adjungi sibi liceret, quod ipsi concessum est.

Satrapæ & officiarii regionis Transisalanæ cautionem præstare tenebantur, se coram Ordinum delegatis in judicio comparituros, & judicatum soluturos. Delegati partibus diem dixere, quo peremtorie ante d. S. Galli Zwollæ se sisterent, ubi actiones suas actores proferrent, rei autem pro virili se defenderent. quod & factum. ac in rei veritate compertum, Officiarios contra jus regionis ac antiquas consuetudines quam gravissime ejus incolas onerasse, unde & eorum quidam ingenteis pecuniarum summas restituere sunt coacti.

Postea Episcopus à delegatis petiit, ut articulos quosdam scripto consignarent, è quibus jus totius illius regionis comportari posset, ipsius assensu sanciendum. Et hoc igitur factum, & jus illud ab Episcopo & Ordinibus approbatum. vocatur autem: *Bisschop Davids anderde Landt-brieff.*

Die III. Octob. Episcopus idem in arce Vollenhoviana cum equestri Ordine & Civitatibus regionis Transisalanæ celebravit comitia judiciaria. quibus interfuerunt nomine Civitatis Daventriensis Ioannes a Borre, Wilhelmus a Snellen. *Bocop.*

Die Veneris post Luciæ decretum Daventriæ, ne moniales, aut alia cœnobia domos coëmere possent. *lib. Tribb. pleb.*

Anno CIↃCCCCLXXVIII. VI. post Pentecostes Daventriæ decretum, nulli licere clericis domos suas per syngrapham oppignerare. item eosdem ad excubias obeundas astringendos, exceptis qui antiquitus ab iis essent exemti. *lib. Tribb. pleb.*

Eodem, VI. post Luciæ, ne deinceps in profesto Natalis Domini monialibus aut cœnobitis capaces amphoræ aut doliola vino impleantur. *ibid.*

Anno CIↃCCCCLXXIX. Dominica post Agathæ publicatum, Civitates Daventriam, Campos, Groningam, approbante Civitate Zwollana, consensisse in cudenda duplici, simplici & dimidia *Schellinga*, cujus pretium æquaret duodecim denarios.

Eodem anno primum effossus est portus, & promulgatum, quæcunque in portus fundo reperirentur, ex semisse cederent Ecclesiæ, & ex semisse ei cui opus à Magistratu fuerat locatum. *lib. Publicationum.*

Anno CIↃCCCCLXXX. Hardervicenses, Elburgenses, & Hattemienses potentiam Archiducis Austriaci veriti, Civitates Daventriensem, Cam-

Campensem ac Zwollanam rogarunt, suo nomine cum Davide Ultrajectino Præsule agerent, ut quamprimum tolerabilem ipsis pacem conciliare non gravaretur. petierunt id ab Episcopo Civitates, qui Dom. Nassovium ejusdem Archiducis Mareschalcum domesticum super ea re convenit, flagitans ut inter dictas Gelriæ Civitates ac Principem suum transigeret. quod & factum, iis legibus, ut ipsum tanquam Principem suum, ac Gelriæ Ducem reciperent, ac juramento se ei obstringerent. Mittit ergo Archidux Austriæ Maximilianus eundem D. Nassovium ad dictas Civitates, ad inaugurationem suam procurandam, & juramentum fidelitatis à civibus recipiendum. quod & factum.

Hoc anno Zwollani fossam ex urbe sua ad Isalam ducere conati sunt, per quam eo naves suas ac mercimonia deveherent, ac vicissim ex Isala in urbem subveherent, opposuit se huic cœpto primum sola Civitas Campensis, Zwollanis ejusmodi fossam excavare de jure illicitum esse affirmans, Zwollani contrarium è privilegiis suis docere annisi sunt, unde tandem ingens dissidium inter Daventrienses, Campenses ac Zwollanos est exortum.

Zwollanis in fossa effodienda progredientibus, mittunt eo Daventrienses ac Campenses delegatos suos, qui ad locum ubi opus maxime fervebat profecti, fossoribus id coram notario ac testibus prohibuerunt. Testium loco aderant Arnoldus a Broechuysen, Brandolfus & Nicolaus a Dollen. Audita inhibitione fossores opus intermiserunt, quos sub vesperam ejusdem diei Zwollani per Prætorem suum ad fossam reductos opus instaurare jusserunt. Episcopus ergo Ultrajectinus ad Zwollenses scripsit, ac eos à fodiendo sex septimanarum spatio desistere jussit, in quo ipsi obtemperarunt.

Daventrienses & Campenses postquam resciverunt statuisse Zwollanos cœptum opus perficere, idque sibi summopere damnosum fore viderent, tam vectigalium quam mercimonii respectu, fœdus ineunt, quo se nunquam id permissuros invicem sunt polliciti, quicquid tandem sibi ea de causa evenire possit. Quo Zwollani intellecto, obtulerunt se compromissuros totum negocium in arbitrium Episcopi & Civitatis Ultrajectinæ. Postulabant Campenses ut Daventrienses essent inter arbitros, at eos repudiarunt Zwollani, quod & ipsi essent in partibus, utpote qui una cum Campensibus operis progressum inhibuissent. tandem obtinuerunt Campenses ut tamdiu ab opere desisterent, quod in præjudicium duarum Civitatum occœperant, dum ex jure de re tota fuisset decisum. Ita hoc anno à fodiendo abstinuerunt.

Anno CIↃCCCCLXXXI. Zwollani de integro in fossa egerenda laborare cœperunt, Daventrienses ac Campenses rem ad Episcopum deferunt, rogantes ut id eis prohibeat. Episcopus mandat Zwollanis, salvo unicuique suo

suo jure, ut per sex hebdomadas ab opere desistant, interibi se ad partes Transisalaniæ accessurum pollicitus. Zwollani delegatos suos ad Episcopum mittunt, petentes ut Daventrienses ac Campenses ad se evocet, ut tentaretur via qua amice possent transigere. Episcopus duas civitates ad se in diem x. Maji invitat, quæ eo delegatos suos mittunt. ibi ultro citroque negotium disceptatur. Zwollani licitum sibi ajebant ejusmodi fossam excavare, idque vi privilegii & pactionis cujusdam initæ olim inter Episcopum Ioannem Arculeium, & Gualtherum Dominum a Voorst, quod privilegium quæve pactio Daventriæ in arca publica conservetur. quæsita hæc & inventa, continebant autem quæ sequuntur:

,, Porro retinebit Civitas Zwollana fossam quam ab urbe per ✱ Curam in ,,Isalam fodiendo perduxerunt, eâ tamen lege ut eam ponte jungant, & Ro- ,,dericus ac hæredes ejus liberum ibi transitum habeant. quandoquidem ,,dicto Roderico partem agri fodiendo ademerant, eam ipsi luerent ad arbi- ,,trium Episcopi, prout æquum esset, &c.

Ad hæc ajebant Campenses scriptum illud nihil ad se facere, neque sibi obesse, aut Zwollanis prodesse hanc quidem ad rem, multis inductis ad id probandum rationibus. Post multas contentiones, tandem res iis conditionibus composita est, ut Daventrienses & Campenses Zwollanis permitterent, amicitiæ causa, ut fodiendo procederent ad duo agri jugera, neque ulterius. quibus peractis delegati in regionem Transisalanam redierunt. *Bocop.*

Anno CIↃCCCCLXXXII. Maji die XXII. obiit D. Conradus a Diepholt Episcopus Osnabrugensis, & Præpositus Daventriensis. postquam præposituram illam obtinuerat per annos quinquaginta & unum.

Eodem anno, in profesto visitationis Mariæ, admissus est Reverend. & honoratus D. Nicolaus Ruyter, protonotarius sedis Apostolicæ, præpositus Walbruggæ in Aucm, ac in possessionem præpositutæ Daventriensis investitus. qui Ioannem a Diepholt Canonicum & Scholasticum Daventriensem, in suum elegit Vicarium generalem in ecclesiasticis & secularibus dictæ præposituræ. *Acta præposit.*

Eodem anno Civitates Daventriensis, Campensis, Zwollana delegatos suos miserunt ad Episcopum, ut inter ipsum & Ultrajectinos, Amersfordienses, & regiones ei subditas pacem conciliarent. multa media Episcopo proponentes, sed nihil ab eo potuerunt impetrare.

Eodem a. d. S. Petri ad vincula, primum tignum pontis Daventriensis fistuca in fundum adactum fuit, XVI vero Martii eo pons fuit perductus ut pedibus ac jumentis transiri posset. constititque 16080. florenis aureis Rhenensibus, qui tunc vicenis octonis aut novenis assibus æstimabantur. *Ex M.S.*

Anno Domini CIↃCCCCLXXXIII. die secunda mensis April, Rever. in

in Christo Pater, Dominus Dominus Conradus de Rethberch electus & confirmatus Ecclesiæ Osnabrugensi accepit possessionem istius præpositiuræ Daventriens. vigore literarum suarum Apostolicarum, provisionis commendæ, & cujusdam monitorii pœnalis, non obstante quod à capitulo, contra Deum & justitiam, & mandata Apostolica, in maximum scandalum totius capituli, spretus & rejectus fuit. Nam omnes capitulares adhærebant & adhæserunt injustissimæ appellationi Magistri Nicolai Ruyter, me, Ioanne de Diepholt, Canonico & Scholastico ejusdem Ecclesiæ demto atque excepto. *Acta præpos.*

Hic Io. a Diepholt Conradi Rethbergi Vicarius generalis deinceps vocatur.

Maximilianus Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Gelriæ, &c. hoc anno in favorem Nicolai Ruyteri, Gerardo a Mekeren Satrapæ Velaviæ in mandatis dedit, ut omnes fructus & reditus præpositiuræ Daventriensis vindicaret & exigeret in usum Nicolai supradicti, simulque prohibuit, nequis bona feudalia, censuique aut aulæ ministeriis obnoxia, in Ducatu Gelriæ sita in feudum acciperet à D. Conrado a Rethbergen Episcopo Osnabrugensi, & præposito Daventriensi, quantumvis idem Conradus tribus peculiaribus Bullis Apostolicis Archidiaconus & præpositus fuisset renunciatus. *Acta præposit.*

Floruit hoc tempore Daventriæ Alexander Hegius Westphalus, Presbyter & Gymnasiarcha. primus hic Græcas in Belgio literas excitavit, & vel ideo merito Belgis accensendus: exemplo Rod. Agricolæ præceptoris sui, qui Germaniæ easdem restituerat. Multi illo Doctore gloriati sunt. scribitque Erasmus, se admodum adhuc puerum fuisse usum præceptore Hegio in Daventriensi ludo, quem ille moderabatur. vir, ut paucis dicam, præceptoris sui simillimus: tam inculpatæ vitæ quam doctrinæ non trivialis, in quo unum illud vel Momus ipse calumniari fortasse potuisset, quod famæ plus æquo negligens, nullam posteritatis haberet rationem. Proinde, siqua scripsit, ita scripsit, ut rem ludicram haud seriam egisse videatur. Quanquam vel sic scripta sunt ejusmodi, ut eruditorum calculis immortalitatem promereantur. *Ita Erasmus, adagio:* Quid Cani & Balneo? & *Val. Andr. Dessel. in Bibliotheca.*

De eodem plenius Melior Adamus Vita Philosoph. & literat. Germ. vol. 1. *p.* 12.

Alexander Hegius Westphalus fuit in diœcesi Monasteriensi ex pago Heek prope Horstmariam natus. Præceptorem nactus est Rod. Agricolam linguarum & scientiarum omnium eruditum virum; cujus Magistri non degener

Ipse extitit discipulus. Ludo Daventriensi, omnium ea ætate in illis gentibus celeberrimo præfectus, triginta ipsos annos magno cum studio eum rexit. Nam ipso docente ibi, illa schola, ante Monasteriensem, velut seminarium fuit politiorum litterarum & linguarum; quas illius alumni, Erasmus Roterodamus, Io. Murmellius, Herm. Torrentinus, Herm. Buschius, Io. Cæsarius Juliacens. Conradus Goclenius Padebornens. Iacobus Montanus Spirens. Io. Peringius, Gerardus Listrius, Matthæus Frisscmius, & alii longe lateque in tota Germania & Belgico propagarunt —— Hoc David Chytræus confirmat; Alex. Hegium & Rodolphum Langium, Monasteriensium ac Westphalorum primos fuisse, qui in Germania poëmatis elegantibus editis, clari sua ætate fuerunt, & meliorem discendi ordinem, & puriorem Latinæ Orationis formam monstrarunt. Tanta enim elegantia Hegius veterum expressit dicendi stylum, ut Erasmi judicio, si desit carmini titulus, in autore facile erraveris: nec alius in prosa fuit, nec Græcarum literarum ignarus.

Idem Hegius adeo fuit φιλομαθής, ut etiam tum, cum Rectorem Scholæ Daventriensis ageret, non dedecori sibi duxerit, ex Agricola, quæ ignoraret, aut de quibus dubitaret, sciscitari ac discere. sæpius etiam rogare, ut literis suis limam adhiberet. fecit id Rodolphus candide, &, qua fuit modestia eandem censuram ab Hegio petiit. Explicat illi Agricola in Epistola quadam, quid inter *mimum* & *histrionem* sit discriminis, item, quid *persona*, & unde dicta, tum quid *scurra*, *parasitus*, *nebulo*, *nepos*. unde ἄνθρωπος dicatur: quid *aurora*, quid *vespera*, quid *tignum*, *asser*, *diœcesis*. docet rectius dici; *ut plura paucis complectar*, quam, *ut plura brevibus complectar*. monet Latinius dici; *intra*, aut *post quantum tempus rediturus*: quam, *quanto tempore*, *&c.* Unde, tum ardor proficiendi, tum candor in communicando, & animorum studiorumque societas elucet.

Confectus senio sacerdos est factus Daventriæ. Inter alias virtutes quibus à Deo ornatus fuit, celebratur ejus liberalitas in pauperes scholasticos: quos & ope & opera pro virili juvit. *Ex Epistola Agricolæ, & Chytræi Saxonia.* V. & Hamelm. de VV. Ill. Westphal. l. 3.

Scripsit Hegius *Carminum librum*, ac præterea *Dialogos*, quorum hi sunt tituli:

De scientiâ & eo quod scitur, contra Academicos.
Περὶ τῆς ψυχῆς, *sive de tribus animæ generibus*, *Dialogi* IV.
De Incarnationis mysterio.
De Paschæ celebratione & inventione.
De Natali Christi.

De

De Physica.
De toto & parte.
De sensu & sensili.
Περὶ τέχνης καὶ ἀτεχνίας, *sive de Arte & inertiâ.*
De Rhetorica.
Τὰ ἠθικὰ ἐρωτήματα, *sive de Moribus.*
Farrago.
Contra eos qui modorum significandi notitiam credunt Grammatico necessariam, qui novo nomine Modistæ vocantur.
Epistolæ una & altera, ad Rod. Agricolam, & Wesselum Groningensem.

Edita hæc Daventriæ per Richardum Pafraet, Anno cIↃIↃIII.

Subjungam nunc celebres quosdam viros qui ex schola Daventriensi prodierunt.

Primus sit,

Adrianus VI. *Pontif. Rom.*

Adrianus Florentius Ultrajectinus, natus Anno cIↃCCCCLIX. puer apud suos & Daventriæ literarum studiis operam dedit. Lovanii deinde in pædagogio Porci inter Dialecticos, Philosophos ac Mathematicos Principem locum obtinuit. in Theologia etiam, pro ævi ingenio facile palmam cæteris præripuit. nec multo post D. Petri Lovanii pronunciatus est Decanus, & Academiæ Cancellarius, fuit quoque Ultrajecti ad S. Salvatorem præpositus, Antverpiæ ad D. Virginem Decanus, & primis annis Goereæ in Zelandia parœcus. Hic Carolo V. septenni pædagogus primo fuit, deinde ab arcanis consiliis, Cardinalis vero & Episcopus Dertusensis in Hispania, regni ejusdem Prorex. postea Anno cIↃIↃXXII. Pontifex Romanus creatus. Cum autem ejus Pontificatus incidisset in ea tempora, quibus ecclesiæ reformatio à Principibus Germaniæ urgebatur, Episcopo Apruntino suo ad Norimbergensia Comitia internuncio, formulam actionis dedit, in qua ajebat, *se scire in Rom. sede aliquot jam annis multa abominanda fuisse, & omnia* (verba ejus sunt) *esse in perversum mutata. nec mirum esse, si ægritudo à capite in membra, à summo Pontifice in alios inferiores prælatos descenderit, omnes prælatos Ecclesiasticos declinasse unumquemque in vias suas, nec fuisse unum qui faceret bonum. Se porro omnem operam adhibiturum ut primum Rom. curia, unde nimirum omne malum processisset, reformaretur, &c. nec mirari quenquam debere, si non statim omnia errata & abusus emendatos viderit, nimium enim inveteratum esse morbum, &c.* Internuncius ubi omnia hæc in frequentibus comitiis clara voce

pronunciasset, ipsam actionis formulam protulit, deditque S. Imperii Principibus. Ad quam ilico responderunt, se permagnâ lætitia affici, quod tandem unum ex omnibus Papis audiant qui voluerit fateri plurimis annis graviter multisque modis peccatum esse Romæ, & inde à Pontificio culmine malorum omnium lernam ad inferiores Ecclesiarum præfectos defluxisse &c. Postea addiderunt Principes, multa gravamina Germanicæ nationi à curia Rom. illata esse. & ab Internuncio provocati ac invitati, centum illa, quæ passim extant gravamina protulerunt, petieruntque, ut ea Romam deferret. hæc Anno cIↃIↃXXII. Cum autem Hadrianus anno sequenti suspectâ morte decessisset, ac qui ei succedebant Pontifices iniquissimo animo tulissent hanc Adriani legationem, quæque in eâ fuerat confessus de sede Rom. & illam, & centum Principum gravamina inter hæretica scripta retulerunt, grave supplicium minati omnibus qui illa legerint aut domi habuerint. tumulo Adriani hæc verba addita: O in quæ tempora optimi cujusque virtus incidit! v. *Paralipomenon ad Baleum.*

Scripsit:

Quodlibeticas quæstiones XII.
Quæstiones & expositiones in IV. Sentent.
Computum hominis agonizantis.
De sacculo pertuso, sive de Superbia Sermonem.
Epistolam ad Germaniæ Principes.
Brevia Apostolica ad Frid. Saxoniæ Ducem.
Ad Germaniæ Principes.
Ad Senatum Bambergensem.
Instructionem ad Franc. Chæregatum Episc. Interamnensem.

Docuit hic Adr. in quæst. de Confirmatione, Pontificem etiam ut Pontificem posse esse hæreticum, & docere hæresin, si absque generali Concilio definiat, & de facto aliquando accidisse. in qua sententia fuit & Nilus l. adv. primatum Papæ. Gerson & Almain ll. de potest. Ecclesiæ. Alphonsus de Castro l. 1. c. 2. contra hæreses, qui omnes non in Pontifice sed in Ecclesia sive Concilio generali tantum constituebant infallibilitatem judicii de rebus fidei. quam sententiam licet non propriè hæreticam esse dicat Bell. quod adhuc tolerentur ab Ecclesia qui eam sequuntur, tamen videri ait omnino erroneam & hæresi proximam. Contr. 3. generali l. III. c. II. unde facetum hoc dilemma oritur: Papa Adrianus cum diceret Papam errare posse, vel erravit, vel verum dixit. si erravit, ergo Papa errare potest, ipse enim erat Papa. si verum dixit, etiam sic necessario sequitur Papam errare posse, hoc enim est quod dixit.

Sequa-

Sequatur.

Ortwinus Gratius, Daventriensis cognominatus, quod Daventriæ sub Alexandro Hegio enutritus sit, altus, & bonis auctus literis, natus tamen in diœcesi Monasteriensi in Westphalia, ut ipse testatur præfatione quam præfixit libello Werneri Roleuinck de situ Westphalorum. docuit bonas literas Coloniæ Agrippinæ, in Bursa, ut vocant, Cuyckiana. Edidit

Librum cui titulus:

Criticomastix Peregrinationis Petri Ravennatis I. V. D. in quo multa de viri illius & Academiæ laudibus. Lugd. cIↃ IↃ XI. *cum Alphabeto Ravennatis.*

Apologiam adversus Io. Reuchlin, qua occasione nominatim traductus est Dialogo & Epistolis obscurorum virorum. quibus reposuit Gratius

Lamentationes obscurorum virorum, Coloniæ cIↃ IↃ XVIII.

Triumphum B. Job Prophetæ, versu elegiaco libb. III. ib. cIↃ IↃ XXXVII. apud Quentel. subjungitur Sermonibus Io. Fabri Episcopi Viennensis.

Denique:

Fasciculum rerum expetendarum & fugiendarum, cui operi insunt Clarorum virorum Epistolæ, Tractatus, Orationes LXVI. quibus multæ religionis causæ discutiuntur. Coloniæ cIↃ IↃ XXXV. Fasciculus hic notatus & prohibitus est in Indice à Patribus Tridentinis confecto. Obiit Coloniæ Anno cIↃ IↃ XLII.

Epistolâ Apologeticâ ad obscuram Reuchlinistarum cohortem (quæ subnexa lamentationibus obscurorum virorum) sic scribit: *Patre natus sum Frederico de Graes in diœcesi Monasteriensi prope Cosfeldiam habitante & adhuc superstite —— Me autem Daventriensem cognominatum nemo prorsus admiretur, fui enim in tenera primum ætate (& id quidem matre mea Gertrude in omni honestate defuncta) Daventriam à patre ad* (a) *fratrem missus, ubi majores nostri vel patricii semper vel Senatores fuere, ut sub Alexandro Hegio illic tunc gymnasiarcha, Græce quidem ac Latine erudito, bonas literas puer non ignorarem.*

(a) Patris vid. fratrem, suum vero patruum, Ioannem de Graes. (*Hamelm.*)

Fuit inter præcipuos, cum Io. Cæsario, & Iac. Gresselio Professores Academiæ Coloniensis, ubi confidens stylo, & autoritate qua mediocriter valuit, cœpit causam Hogostrati adversus Reuchlinum defendere. Itaque in ipsum

ipſum confictæ ſunt Epiſtolæ obſcurorum virorum, ab Hermanno Comite de Nova Aquila, Ulrico ab Hutten, Herm. Buſchio, Cæſario & aliis. quanquam, ut multi judicabant, Buſchius propter communem patriam concivi parcere debuiſſet. ſed ipſe Orthwinus antea Buſchium Anno CIↃIↃXI. iritaverat, ſcribens, inſulſe & inepte eſſe factum à Buſchio, quod ſcriberet, Theologis & Magiſtris fore utilem ſuum in Donatum commentarium. hinc illæ lachrymæ. Emiſit tamen Apologeticum ad Satyrica illa ſcripta quo ſe mirum in modum excuſat Ortwinus, &c. *Hamelm. l. III.*

Deſiderius Eraſmus Roterodamus,

Daventriam miſſus, primum pueritiæ ſuæ Doctorem habuit haud pœnitendum Alexandrum Hegium, & Ioan. Sinthemium. *Deſſ.* reliqua ejus vita ab ipſo conſcripta, à P. Merula edita eſt. lucubrationes in omnium manibus, fama eiſdem quibus ſolis curſus regionibus atque terminis continetur. ut de eo præſtet ſilere quam pauca dicere. & hujus ergo maximi viri primâ informatione Daventria gloriatur. natus eſt Anno CIↃCCCCLXVII. denatus Anno CIↃIↃXXXVI.

Eraſmus XIV. annorum adoleſcens ſub Hegio præceptore ſtudia literarum Daventriæ colebat. Cum autem Rod. Agricola in Hegii ſcholam veniſſet, & Hegius ei aliquot adoleſcentum ſcripta monſtraſſet: his conſideratis, cum Eraſmicum cæteris anteferret, videre adoleſcentem voluit. Accerſitus è ſua claſſe Eraſmus adoleſcens ad Hegium accedit. Ibi Rodolphus arreptum capillo in vertice tacitus intuetur, & quaſi conſiderata indole ex lineamentis, adjecit hanc vocem; tu eris magnus. Hanc veram hiſtoriam recito, ut junioribus quaſi notiores fiant hi viri ex his familiaribus ſermonibus, ex quibus, in magnis ingeniis vim fatidicam ineſſe animadverti poteſt. nam de Io. Murmellio qui Hegio poſtea in ſchola ſucceſſit, adhuc puero idem Rodolphus dixerat: Magna in te ingenii vis eſt. & de Herm. Buſſchio velut vaticinatus fuerat, celebrem Poëtam fore. *Chytr. Orat. de Weſtphalia.*

Beatus Rhenanus Epiſt. ad Carolum V præfixa tomo I. operum Eraſmi, Daventria (inquit) puellum adhuc ex æde ſacra Trajectenſi cantorculum deductum ubi precentiunculas obire ſolitus phonaſcis etiam tenuiſſimæ vocis gratia pro more templorum cathedralium inſervierat, inſtituendum ſuſcepit. Erat tum inter eos quos illic fratres vocant, non quidem monachos, ſed contubernii ratione & veſtitus ſimplicioris & uniformis convenientia monachis ſimiles, Io. Sinthemius vir probe literatus, ut illa ferebant tempora; is delectatus Eraſmi profectu, nam cœnobitæ iſti palliati quibuſdam ſcholaſticorum claſſibus præſunt & publice docent, complexus aliquando puerum,

rum, Macte ingenio, Erasme, inquit, tu ad summum eruditionis fastigium olim pervenies, simulque osculum dedit & dimisit.

Paulus III. Pontif. Max. Erasmo præposituram Daventriensem quæ 600 aureorum reditum tribuere dicitur, ultro obtulit, imo contulit, literas non solum Apostolicas super ea, ne expeditionis tædio, atque impensa beneficium comminueretur promittens, sed & illustriss. Ungariæ Reginam Mariam, sororem Carol. V. Flandriæ præsidentem, ut dictæ propositur possessionem vacuam ab intrusis, pro Erasmo conservari curaret, per literas interpellans. quas tamen Erasmus αὐτάρκης: quod sacerdotium recusare instituisset, penes se reservavit, satis viatici sibi paulo post morituro superesse dicens. *B. Rhen. quo sup.*

Hermannus Buschius Pasiphilus dictus, natus fuit in Westphalia, Dulmæ, ditionis Monasteriensis, genere nobili, ut qui cognitione attigerit Nobiliss. Virum Rodolphum Langium, literatorum Mæcenatem liberalissimum, à quo Buschius postquam Daventriæ sub Alexandro Hegio literis operam dedisset, Anno CIↃ CCCCLXXX. non solum in Italiam ductus, virisque primariis ibi commendatus, sed & sumtibus honestis fuit sustentatus. Ingenio & Orator & Poëta sui seculi non postremus, ut ex editis ab eo monumentis constare potest. nam

Methodum Donati octo partium Orationū Commentario luculentissimo illustravit, ex Prisciano, Diomede, Servio, Capro, Agrætio, Phoca: liber impressus Basileæ per Thomam Platerum, Anno CIↃ IↃ XL. & fuit antea ante annos XXX. Coloniæ & multis in locis sæpius editus.

Ejusdem *Decimationes Plautinæ*, impressæ Coloniæ.

Ad Murmellium Epistola, primam Persii Satyram explicans, excusa Parisiis apud Wechelum, & Coloniæ apud Gymnicum.

Ars memorativa, nescio an publicata.

Vallum humanitatis, liber impressus Coloniæ.

In Silium Italicum Annotationes, excusæ Basileæ apud Thomam Wolfium.

Commentarii in primum librum Martialis, *obscœnis carminibus resectis*, excusi Coloniæ.

Hypanticon versibus heroïcis, antistiti Spirensi Georgio Comiti Palatino Rheni, super solenni suo in Spiram urbem introitu dicatum. Cratander impressit Basileæ CIↃ IↃ XX.

De singulari auctoritate veteris & novi Instrumenti, sacrorum Ecclesiasticorum

eorumque testimoniorum farrago, in libros 2. divisa, & impressa Marpurgi, Anno cIↄ Iↄ xxix.

De Pædobaptismo Disputatio Westphalica, habita Monasterii Westphalorum, Anno cIↄ Iↄ xxxiii.

Contra Bern. Rotmannum & Complices.

Idem scripsit *Epigrammatum libros tres*, ex quibus tertius Lipsiæ impressus est Anno cIↄ Iↄ iv. (nam priores duos Alex. Hegio præceptori suo inscripserat Anno cIↄ Iↄ.) cum diversorum Epistolis, Carmine & soluta Oratione scriptis. Extant etiam ejus *Annotationes in Persium & Juvenalem.*

Commentarius in Claudianum, excusus Coloniæ.

Carmen Elegiacum ad Rodolphum Langium de acerbo Io. Murmellii obitu.

Carmen de urbe Coloniensi cui titulus *Flora*. Descripsit *Lipsiam* publico Carmine, in quod Carmen scripsit Phil. Novesianus Haufurtinus Commentaria, & sunt Lipsiæ excusa Anno cIↄ Iↄ xxi. à Martino Herbipolensi.

Gratulatorium Carmen de adventu Erasmi Coloniam, ibidem excusum.

Hecatosticha ad Fridericum Trajectensem Episcopum ingredientem urbem Daventriam, Daventriæ excusa.

Brevia scholia in Æneida Virgilii.

Cum adhuc esset Papista scripsit:

De triplici Psalterio Mariæ Virginis ad Io. Fincum carmen.

Selegit quoque *Vtiliores Epistolas Ciceronis*, in usum scholæ Vesaliensis (ubi magna cum laude scholam aperuit, eique tunc Collega fuit M. Iodocus Hetlagius, postea Consul factus Osnaburgæ) item, *dictata quædam ex Proverbiis & Ecclesiaste Solomonis* congessit in usum ejusdem scholæ.

Edidit *Orationem ad Clerum Coloniensem*, qua exhortatur illum ad lectionem scripturarum. in lucem quoque misit

Spicilegium, LIII *illustrium Philosophorum autoritates ac sententias.*

Item, *Epigrammata quædam in laudem D. Virginis.*

Oestrum in Tilemannum Heverlingium.

Carmina de morte Guilielmi Comitis à nova Aquila.

De Agone Catharinæ.

Ad

Ad Hermannum Comitem de Nuenaer, & Martinum Oed Kempensem gratulatoria Carmina.

Et alia quæ non vidi.

Ante annos LX. fuit & in Italicis & omnibus per Germaniam universitatibus notus, ac in maxima illarum parte prælegerat, ut in docendo felix erat, vir absolute doctus, memoria mirabili pollens, supra modum Latine facundus. Ad cujus linguæ professionem vocatus est Heidelbergam Anno cIↃ IↃ XXIV. uti Simon Grynæus ad Græcam linguam ibidem docendam. præterea Lovanii, Lipsiæ, & postremo Marpurgi fuit Professor Oratoriæ artis. tandem rediens in patriam fortiter cum Anabaptistis dimicavit, moritur anno cIↃ IↃ XXXV. in arce Dulmen sub obsidione Monasteriensi, homo Monasteriensis natione, honor & decus patriæ suæ perpetuum, & Euangelicæ veritatis propugnaculum egregium. Ejus Bibliotheca dicitur emta fuisse à capitulo Monasteriensis Ecclesiæ majoris, opera & suffragio Decani D. Rotgeri Smisingii, viri nobilis & docti, qui Buschium suum cognatum, genere nobilem sed nobiliorem doctrina vehementer amavit. *Hamelm. viror. Westphal. Illustr. l.* III. *Melch. Adam. vol.* I. *Biblioth. Gesneri, & Georg. Draudii.*

Ioannes Wintingius Osnabrugensis, juvenis eruditissimus, discipulus olim Hegii Anno cIↃ IↃ. Daventriæ, & deinde Murmellii Anno cIↃ IↃ XI. postea Monasterii ludomagister ad S. Ioannis, præceptor trium Comitum de Waldeck, quorum duo ad maturam ætatem pervenerunt, alter enim Philippus gubernator patriæ, alter Franciscus factus est Episcopus postea Osnabrugensis & Monasteriensis, &c. Hic Wintingius fuit quoque eodem tempore Præceptor Eberhardi Voltlagii Doctoris, qui cum multis aliis eum prædicare solebat. sed moritur is immatura morte Anno cIↃ IↃ XII. *Hamelmannus l.* V.

Timannus Camenerus Guernensis (oppido Guerna, Monasteriensis ditionis editus) Discipulus A. Hegii, & in eadem octuria condiscipulus Erasmi Roterodami fuit. Florentissimam illam Monasteriensem summi templi scholam, Rodolphi Langii consilio & auctoritate potissimum constitutam ab Anno cIↃ IↃ. usque ad annum Christi cIↃ IↃ XXX. & Anabaptisticos tumultus, felicissime gubernavit. vir gravis, & severus in gubernatione, multa ejus scripta extant, inter quæ,

Compendium naturalis Philosophiæ, in II distributium volumina.
Compendium Dialecticæ, atque Etymologiæ & Syntaxeos artis Grammaticæ correctum.

Carmine quoque felix erat. Sic ad illum scribit Murmellius lib. II. Elegiarum Moralium:

Qui claris animi possunt divina tueri
Luminibus, curant illa caduca nihil:
Quos inter merito numerat te Musa, Timanne,
Gloria Teutonici docte Timanne soli,
Qui solida errantem moderaris lege juventam,
Præcipiens recte vivere, rite loqui.
Sedulus ingenuas pueros hortaris ad artes,
Et Sophiam summo cogis amore sequi. &c.

Et quando reliquos urbis Monasteriensis doctos viros celebrat, sic de Timanno scribit:

Censetur late doctusque Timannus habetur,
In celebri celebrem qui regit urbe scholam.

Postea tamen ortum est tantum dissidium inter Murmellium & Timannum, propter editum à Timanno compendium Grammatices, ut tandem is à schola Timanniana discederet, & ad D. Ludgerum scholam aperiret, quando Rector III. Classis Peringius Murmellio succedens, Timanni Conrector fiebat. Postea tamen opera Rod. Langii & Peringii sunt reconciliati, & tunc scripsit in correctum Timanni compendium Grammatices, (licet antea Dispendium ex Compendio fecerat) carmen commendatorium. In Epigrammate Timannum vehementer commendat Horlenius, Oratione de viris quibusdam doctrina illustribus Westphaliæ, qui per Germaniam Latinam linguam restituerunt, &c. atque in Præfatione quam præfixit Epistolæ ad Corinthios, separatim tunc in usum scholarum excusæ, tum quoque Peringius alibi. Mortuus est ante Erasmum jam urbe capta & recepta, cum redire cogitasset ad Pastoratum Parochiæ Lambertinæ. *Hamelmannus, & Clytræus.*

Joannes Murmellius Ruremundæ natus primum militiæ nomen dedit: post à turbulentis Bellonæ castris ad blanda quietaque Musarum otia conversus, Alexandrum Hegium Daventriæ audivit. Coloniæ Agrippinæ Artium liberalium insignia accepit. Bonas exinde literas multis in locis optima fide restituit. vir ingenio perspicaci, memoria fideli, & lectionis variæ. Scripsit multa soluta vinctaque oratione, inter quæ sunt ista:

Isagoge in prædicamenta Aristotelis, impressa Coloniæ cum Dialectica Cæsarii, & Daventriæ apud Alb. Pafraet, Anno CIↃIↃXIII. Kal. Nov.

Sententiæ, seu versus sententiosi ex elegiis Tibulli, Catulli, Propertii, & Ovidii

Ovidii decerpti, ſinguli cum brevi inſcriptione argumenti: Georg. Rhau excudit Wittenbergæ, cIↄ Iↄ xxxiii.

Tabulæ Grammatices, Pariſ. apud Wechelum, & Coloniæ, & Monaſterii.

Tabulæ in artis componendorum verſuum rudimenta, ibid. in haſce tabulas Eobanus Heſſus commentarium edidit.

Tabularum opuſcula tria in epitomen redacta, excuſa Lugd. cIↄ Iↄ xlii.

Protrepticon poëtantium.

Nucleus.

Tappa puerorum.

De arte verſificatoria.

Enchiridion ſcholaſticorum.

Scoparius, ad profligandam è ſcholis barbariem.

De generibus nominum.

De compoſitis verborum ad Iudolphum Heringium, *lib.* ii. tum alibi ſæpe, tum poſtremo Monaſterii editi, cum Præfatione Bern. Lingii.

Didaſcalicon lib. ii.

Ecphraſis in Satyras A. Perſii, Coloniæ apud Gymnicum.

Panegyricus in præconium Illuſtriſſ. Princip. Erici Monaſter. Eccleſiæ Epiſcopi.

Scholia in Cypriani carmen, de ligno ſalutiferæ crucis.

In Verſilogum Mancinelli ſcholia, Coloniæ apud Gymnicum, Anno cIↄ Iↄ xxxvii.

Argumenta in Bucolica Mantuani.

Elegiarum moralium libb. iv. *ad Rod. Langium.*

Epigrammatum libb. i. Monaſterii Anno cIↄ Iↄ x.

Ecloga xvi. *Anno* cIↄ Iↄ iv.

Florea ſerta Virginis Deiparæ, vario metri genere.

Caroleia, in laudem Caroli Geldriæ Ducis.

De Hymnis Eccleſiaſticis, *lib.* i.

Deſcriptio urbis Monaſterienſis verſu Sapphico, Anno cIↄ Iↄ ii.

Encomium Reuchlini.

Sententiæ ex Hieronymo.

Commentarius in Prudentium.
In Politiani Rusticum.
In ejusdem sylvam, Monasterii Anno cIↃ IↃ x.
In B. Hieronymi Epistolam ad Nepotianum.
In Boëthium de Consolatione Philosophiæ Commentarii, partim Io Murmellii, partim Rod. Agricolæ (hic erratur, nam Rod. Langii sunt.) excudit Coloniæ Cervicornus. &c.

Fuit Monasterii per annos xi. Conrector Timanni, & per triennium Rector scholæ Ludgerianæ. tandem decimo quarto post cIↃIↃ. Anno venit Alcmariam, ibique instructa schola clarebat, sed incendio redactus ad paupertatem, venit Daventriam publico stipendio accersitus, Anno cIↃ IↃ xvi. ubi anno sequenti ii. Octobr. obiit, non sine suspicione veneni, ut Buschius in Epitaphio conqueritur, atque id Rostochii & Monasterii dixerat Hermannus Hinrekingus qui adfuerat morienti. sed qui artis Medicæ periti adfuere, peripneumoniâ extinctum affirmabant. reliquit in paupertate uxorem cum filiolo, quem instituere cœperat Græce & Latine. Miræus tamen vult obiisse eum Monasterii idque anno cIↃ IↃ xiii. Sed si anno cIↃ IↃ xvi. scripsit Encomium Reuchlini, ut Gesnerus in Bibliotheca confirmat, utique ille fallitur. hæc ex *Gesnero, Melch. Adamo, Hamelmanno, Miræo, Noviomago*, aliisque.

Jacobus Faber Daventriens. post Erasmum meruit sub Alexandro Hegio, cujus etiam scripta post auctoris mortem in lucem protulit, ac Poëmata quidem Des. Erasmo dedicavit. fuit domus clericorum ludi moderator. in vestibulo cujusdam codicis scriptum est: *Fuit* (liber hic) *aliquando in possessione Magistri Iac. Fabri viri tam Græce quam Latine undequaque docti, & intranei Daventriensis lectoris secundæ Classis in scholis laude dignissimi.* Edita ab eo

Panegyricus in triumphum Christi tribus libb. Carmine Heroïco descriptus cIↃ CCCCXCIX.
Carmen Panegyricon de admiranda Dei genetricis Mariæ semper virginis & serenitate, & humilitate.
Opuscula Alex. Hegii. II partibus, cIↃIↃ III.
Catonis disticha, cum aliis Gnomologicis è Græco versis. cIↃ IↃ xi.

Ex Manuscripto Iacobi Fabri:

,, Ego Jacobus Faber, si recte mihi persuasum est, natus sum (jam anno ,,Domini cIↃ IↃ xv. currente, annos xlii. ipso die magni martyris sive ,,Ludovici Episcopi de ordine Minorum, qui cadebat in quintum diem &

,,festum

,,festum assumtionis in Dominicam. nam c. erat litera Dominicalis & xxvi
,,erat circnitus solaris, si bene narratur. Certum est me natum ante grassatio-
,,nem pestis quæ sæviebat Anno Domini cIↃ cccc lxxxiii. intervallum
,,intercurrens inter currentem istum annum xxxi. (itaque xi. annos ante
,,istum annum natus est, id est, Anno cIↃcccclxxii.)

Autographum Jacobi Fabri Daventriens. qui præfationem hanc in fabulas Fulgentii Placiadis reperit, est in Bibliothecâ Daventriensi, sic autem habet:

,, Subeuntem præfationem in subjectum librum ipsius Fulgentii inveni
,,Lovanii in Bibliotheca squalenti, proh dolor, apud Augustin. ises in foro
,,piscario, in libro squalido ob incuriam possidentium.

Fulgentius:

,, Multa viri veteres cum scribendo gloriam sibi quærere viderentur planè
,,posteris oratione detexerunt, multa typo, ne vulgata vilescerent, com-
,,petenti involuerunt. multa velut mystica, etsi jucunditatis tantum gratiâ,
,,acutè tamen confinxerunt. horum primis, utpote planiciem sectatis, item-
,,que ultimis, ut qui involucris nihil adumbraverunt, enodationis minus
,,egentibus, medii, figurarum quæ tradunt cuniculis tegentes, sine inter-
,,pretationis adminiculo, ad intelligentiam non perveniunt. De his ergo
,,tractatum, non præsumtionis meæ ostentaria (forte: ostentatoriâ) com-
,,mentitiave adinventione, sed authenticarum commodiore traditionum
,,aggregatione, publicæ utilitatis studio suscepi; fortasse non otiosum.
,,neque enim vel omnibus tot grandia in quibus omnem Philosophiæ hau-
,,rirent dulcedinem contigere volumina, vel hæc adeptis sæpe non parum,
,,sæpe nequicquam tantâ in rerum multiplicitate, unam rem quamlibet
,,quærendo, placet laborare. nec quidem hæc omnia, vel penè omnia fig-
,,mentorum explicem genera, sed quæ hic facili conjunctione præsto ha-
,,bentur paucula, alioqui difficiliori indagatione invenirentur, vel incas-
,,sum nonnunquam quærerentur dispersa. ex hoc ergo fonticulo cyathum
,,quem ad Aufidum, ut tantundem haurires deferebas, aliquanto, quod
,,mihi videtur, commodius adimplens, siquid quod gustum offendat, nihil
,,enim in humanis actionibus perfectum est, senseris, id vel ad interiora
,,transmissum ex se sapiat, vel si adhuc quoque insipidum perstiterit, con-
,,grui amicâ medicaminis infusione dulcescat, vel si condimentis dulcorari
,,nequiverit, ne magis amarescat penitus evomatur. neque enim parum
,,cognosse, sed in parum cognito perseveranter & obnixè perstare, juxta

,,Tullium, crimen voces. quid autem sequens opus velit, à divisione fabu-
,,læ reor inchoandum.

,, Fabularum, quarum nomen (ut ait Macrobius) indicat falsi profes-
,,sionem, aliæ delectationis tantum, aliæ etiam utilitatis causâ conscriptæ
,,sunt. eas vero quæ tantum delectant Philosophi repudiantes, alteram fabu-
,,larum speciem hoc modo subdividunt: Inventarum autem utilitatis causâ
,,fabularum, in quibusdam & materia ficta est & per mendacia ipse rela-
,,tionis ordo contexitur, ut in fabulis Æsopi elegantiâ fictionis illustribus:
,,at in aliis materiæ etiam veritas subest, sed hæc ipsa veritas per quædam
,,composita & ficta profertur. & hæc jam vocatur fabulosa narratio, non
,,fabula. ut mysticæ Hesiodi & Orphei de Deorum progenie ortuve tradi-
,,tiones. ex hac ergo secundâ divisione, quam diximus, prior species quæ
,,concepta de falso per falsum narratur, à Philosophiæ libris prorsus aliena
,,est. sequens in aliam rursus discretionem scinditur. nam cum veritas ar-
,,gumento subest & sola sit narratio fabulosa, non unus reperitur modus per
,,figmenta verum referendi. aut enim contectio narrationis per turpia & in-
,,digna numinibus ac monstro similia componuntur, ut Dii adulteri, ut Sa-
,,turnus pudenda Cœli patris abscindens, & ipse rursus à filio, regno potito,
,,in vincula conjectus, quod genus totum Philosophi nescire malunt; aut
,,sacrarum rerum notio sub pio & competenti figmento honestaque rela-
,,tione enunciatur. & hoc est solum figmenti genus quod cautio de divinis
,,rebus Philosophantis admittit. nos vero non minus Poëticis quam &
,,Philosophicis subservientes disciplinis, utrasque fabularum species quas
,,posuimus postremas, quantum se ad præsens facultas dederit, juxta pa-
,,trum vestigia prosequemur. nec te moveat, quod ab admiranda beati Au-
,,gustini traditione, quam in libro de Civit. Dei promit, in aliquibus videar
,,dissentire: ego neque illum in scribendo præ manu habui, neque Catho-
,,licæ fidei traditores in hoc opusculo imitari aggressus sum. Ille quidem
,,altriora, & fortassis veriora proponit, sed hæc non mediocres apud antiquos
,,viri tradiderunt. ut autem ad promissa veniamus, de ortu idololatriæ tra-
,,ctatum inchoëmus, de cujus scaturigine omnia penè figmenta manave-
,,runt. *Hæc Fulgentius.*

Idem Faber ad lunares rationes martyrologii tempora castigare in ani-
mum induxit, eum in finem Isaaci Argyropoli, & D. Matthæi Græcorum
hominum Canones & Menologia sua manu Græce descripsit, in Latinum
vertit, ac Notas adjecit, Præfatione apposita in qua instituti sui rationem
explicat. hæc manu ipsius exarata in Bibliotheca publica reperire est. sed
quia in liturâ sunt, non adjeci.

Ambi-

Ambigo an hic sit Jacobus ille Daventriens. qui descripsit Frisiam à Seb. Munstero Cosmographico suo operi insertam, item Brabantiæ, Hollandiæ, Gelriæ, Frisiæ, Zelandiæ tabulas, Mechliniæ editas. ejus laboribus etiam usus fuit A. Ortelius qui exactissimam ejus descriptionem Zelandicarum insularum, itemque Hollandiæ, antiquorum (ut inscriptio habet) Catthorum sedis, in amplissimo suo Orbis Terrarum Theatro locum habere voluit. *Gesnerus Biblioth. Dessel. Ortel.*

Jacobum hunc Fabrum, cum altero illo Stapulensi amicitiam coluisse, patet ex eo quod Pentaplo Fabri, sive quintuplici Psalterio, sua manu asscripsit: *Liber Iacobi Fabri, quo donavit eum Iacobus Faber Stapulensis operis hujus auctor.*

Jacobo Fabro contemporaneus fuit Cornelius quidam, Canonicus Regularis, qui, cum Poëseos studium in scholis Daventriensibus, ac præsertim in domo Domini Florentii, fervere inciperet, nequid sub ejus dulcedine profanitatis animis simpliciorum illaberetur, eam ad sacras meditationes transferre conatus est: ac Poëma, ut tunc tempora erant, non indoctum elucubravit, cui nomen fecit Mariados, Deiparæ virginis vitam & gesta xxx libris Carmine elego complectens. quorum primos decem Jacobo dedicavit. extant illi manu exarati in Biblioth. Daventriens. E Præfatione ,,ejus hæc sublegi: Jam, inquit, sex primæ Decadis libris absolutis, mihi ,,præ animi pusillanimitate in tanto opere penè labenti, piæ exhortationis ,,manum porrexit quidam Canonicus regularis Erasmus nomine, ætate flo-,,ridus, religione compositus, & omnium ferè nostri ævi tam prosa quam ,,metro præstantissimus. hic profecto alterum se mihi exhibuit Mœcena-,,tem, imo si fas est dicere, alteri in hac parte Hieronymo, alterum se ,,præbuit Hebræum, illud Virgilii sæpius ingerentem: *labor omnia vincit Improbus* ——. mox Erasmi ad sese Epistolæ partem subnectit, in hæc ,,verba: Jam facile te suspicor, mi Corneli (quæ tua modestia est) mihi ,,tuas virtutes commemoranti substomachari. verum tu quidem succenseas ,,licebit, ego tamen tua præconia tua nunquam sonare non potero. præ-,,terea insigne atque immortale tuæ Mariados opus quod tibi in manibus ,,versatur à te majorem in modum peto contendoque (libet enim impuden-,,tem esse) ut nostro peculiariter nomini dicatum velis, qui amandi officio ,,vel nemini concedo. Ego certe id operis ita tuendum, colendum, ornan-,,dum mihi decrevi, ut, non dicam mea ipsius (id enim parum accurate ,,mihi facere videor) sed ut nunquam sua quisquam pugnacius defenderit. ,,tu modo fac ad nos scribendum (f. describendum) mittas, ut coram re-,,cepisti nobis cum illud legeremus. Vale.

Quin Jacobus ille sit noster Jac Faber, & Erasmus Canonicus magnus Erasmus Roterodamus nullum est dubium. nam eodem fere pacto Faber Erasmo

Erasmo scribit Præfatione in editionem Poëmatum Hegii. (quæ Præfatio sine dubio est ad Erasm. Roterod.) puta; *Iacobus Erasmo suo, utriusque linguæ prædocto, Canonico regulari salutem.* sed quod sit cognomentum huic Cornelio nondum invenire potui.

Bonarum literarum studia circa hæc tempora non parum promovit Richardus Pafroed, vel Pafraed Coloniensis, Typographus Daventriens. ab hoc excusa:

Raymundi de Sabunde Theologia naturalis.

Dominici Mancini de Passione Christi liber, Carmine heroïco.

Reductorium morale figurarum Bibliæ, Petri Bertorii, cIↃ CCCC LXXVII.

Legenda aurea, cIↃ CCCC LXXIX. Bibl. Traject. sed nomen Typographi reticetur.

Sermones Socci III *vol.* cIↃ CCCC LXXX.

Speculum exemplorum, cIↃ CCCC LXXXI.

Sermones Iac. de Voragine, II. *vol.* cIↃ CCCC LXXXIII.

Sermones discipuli de tempore, cIↃ CCCC LXXXV. Biblioth. Traject. licet Typographus non nominetur, & cIↃ IↃ LXXXV. mendose scriptum sit, nam exemplar vidi.

Stella clericorum, cIↃ CCCC LXXXVIII. & cIↃ CCCC XCIV.

Elegantiarum viginti præcepta, cIↃ CCCC XCIV.

Quatuor novissima, eodem.

Doctrinale altum, seu liber parabolarum Alani metrice descriptus, cum sententiis, & metrorum expositionibus, utilis valde, ad bonorum morum institutionem, cIↃ CCCC XLIX. XXVIII Julii.

Guilielmi de Gouda expositio mysteriorum Missæ, & verus modus rite celebrandi, cIↃ CCCC XCVI.

Baptistæ Mantuani secundæ parthenices opus, cIↃ CCCC LXXIX. Biblioth. Traject. sed Typographus reticetur.

Ejusdem de patientia, libri tres, cIↃ CCCC XCVIII. XX Octob.

Ejusdem de vita Ludovici Morbioli. &, *Ad Magnificum Jasonem Castellum patricium Bononiensem, de contemnenda morte.* &, *in Divum Albertum Carmelitam.* &, *contra Poëtas impudice loquentes*, cIↃ IↃ. I Aprilis.

Ejusdem, in præconium Roberti Severinatis Panegyricum Carmen, cui Somnium

Somnium Romanum ad Andream Comitem adhæret.

Aliud ejusdem Epigrammatum opus elegantissimum ad Falconem, cIↄ Iↄ. x Aprilis.

Cypriani Sermones aliquot, cIↄ Iↄ. *in profesto Andreæ Apostoli.*

Bapt. Mantuani de patientia aurei libri tres, cIↄ Iↄ I.

Bucolica Virgilii, cum Notis Hermanni Torrentini, cIↄ Iↄ II. *in profesto Visitationis Mariæ.*

Epistolæ quædam M. T. Ciceronis, & C. Plinii secundi, cIↄ Iↄ III. XXIX Martii.

Opuscula Alexandri Hegii. item, *ejus Poëmata*, cIↄ Iↄ III.

Vita, sive Legenda S. Annæ, è Latino translata in Belgicum, à fratre Gualthero Borget, Carthusiano apud Monichusios, cIↄ Iↄ IV. XIX Januarii. deest nomen Typographi.

Gemma gemmarum, cIↄ Iↄ V.

Itinerarium Jo. Hese, Presbyteri à Jerusalem, &c. Vbi multa de mirabilibus totius Indiæ, ac principe eorum Presbytero Joanne. Anno eod. XXVI Aprilis.

Grammatica Nic. Perotti, cum Additionibus regularum & metricæ artis Guarini Veronensis, cIↄ Iↄ VI. XXX Martii.

Institutio moralis Philosophiæ metrica, sive Horatii Flacci morales Epistolæ, cIↄ Iↄ IX. *in profesto Thomæ Apostoli.*

Pauli primi Eremitæ vita, per Maphæum Vegium, cIↄ Iↄ XIII. Bibl. Ultraject. sed nomen Typographi abest.

Episcopi Megarensis modus confitendi, cIↄ Iↄ XV.

Doctrinale Alexandri de villa Dei, pars I. & II.

In secundam partem Alexandri Comment. Kemponis Thessaliensis, cIↄ Iↄ XVIII.

In primam & secundam partem doctrinalis Comment. Hermanni Torrentini, cIↄ Iↄ XIX.

Post Hegium Rector fuit Daventriæ per triennium Bartholomæus Coloniensis, Latinæ linguæ egregius instaurator, sed regimini non ita habilis, qua causa factum est, ut postea Venradensi fuerit datus Conrector. *Hamelmannus.*

Anno cIↄ CCCCLXXXIV. ipso die decem millium martyrum, Ioannes Bispinck, Hermannus Ruremunde, Bartholomæus Medenblick, Gerardus Suggerode, Theodoricus Realt, Io. Heesboom, Io. Doenslager, Io.

Io. Brunonis, Canonici Capitulares, qui anno præterito literis Apostolicis in favorem Reverendi in Christo Patris Domini D. Conradi ex Comitibus de Rethberch electi & confirmati Ecclesiæ Osnabrugensis, & præposituræ Daventriens. commendatarii super præpositura Ecclesiæ Daventr. exhibitis parere recusarunt . . . appellationi Magistri Nicolai Ruyter adhærendo, hodie ex secunda jussione Romani Pontificis eundem D. Conradum ad suam possessionem, licet dolenter & non sine magno dedecore admiserunt, licet superiori anno adeptus fuisset possessionem, & per Io. de Diepholt Canonicum scholasticum & Capitularem ad suam possessionem admissus, qui tunc solus literis Apostolicis obtemperavit.

Erat tum temporis Antonius de Gruter Licentiatns Juris Canonici, Generosi Domini D. Conradi a Rethberch, electi & confirmati Ecclesiæ Osnabrugensis, & præpositi Ecclesiæ S. Lebuini in Daventria, in spiritualibus & secularibus Vicarius generalis. *Acta præposit.* ad XIX *Maji.*

Hoc anno Episcopus David a Burgundia, in regione Transisalana conventum feudalem celebravit die VIII Junii.

Idem die IX Julii Daventriæ Comitia judiciaria Cameræ suæ, cum Ordine equestri, & trium Civitatum Deputatis habuit, quibus cum potestate intererant delegati urbis Daventriensis Wilhelmus ab Overenck, Cornelius Aller, Wilhelmus a Swetten, Ioannes a Graes.

Postridie Comitia judiciaria magna ibidem coëgit, quibus intererant Scabini Daventrienses iidem qui supra.

XXIII Julii die Comitia Cameræ una cum Scabinis trium Civitatum Campis celebravit. quibus intererant Scabini Daventrienses Cornelius ab Aller, Wilhelmus ab Irten.

Idem XXVIII Julii Comitia Cameræ suæ habuit de propriis, ac ad mensam suam pertinentibus bonis, Consiliariis suis ad ea adhibitis.

Anno CIƆCCCCLXXXV. die X Septemb. Episcopus David a Burgundia in arce Vollenhoviana celebravit Comitia suæ Cameræ. intererant iis Scabini Daventrienses Cornelius ab Aller, Wilhelmus ab Irten.

Eodem anno celebravit Comitia super facultatibus mensæ suæ destinatis, intererant iis Daventriâ missi Cornelius ab Aller, Wilhelmus a Swetten. *Bocop.*

Anno CIƆCCCCLXXXVI. Junii ultimo, Episcopus David a Burgundia celebravit Daventriæ diem celsæ justitiæ, ultimo autem Julii Comitia judiciaria. intererant Scabini Daventrienses Wilhelmus ab Overenck, Cornelius Aller, Wilhelmus Swetten, Ioannes Graes.

Anno CIƆCCCCLXXXVII. XI Aprilis jacta Daventriæ fundamenta turris Noribergicæ.

Anno CIƆCCCCLXXXVIII. Cum de rebus feudi controversia fuisset

inter

inter Gerardum a Mekeren, Satrapam Velaviæ, & D. Conradum a Rethbergen præpositum Daventtiensem, lis illa fuit composita, quo facto Io. a Diepholt Vicarius præpositi, Apeldornæ ac Beebergæ (pagis Velavicæ ditionis) de suggestu publicari jussit, ipso S. Apolloniæ die, ut quicunque feudum non recepissent, ad sese Apeldornam venirent a. d. Petri ad cathedram, ad feudi sui impetrandam collationem, nisi facultatibus suis excidere vellent. Quo die, terminum præfixum prorogavit ad decimumquartum sequentem, intra quem diem mature de negocio suo deliberabant. Erant enim è municipiis Wormingæ & Beebergæ, qui de prædiis suis coram tribunali quod vocatur apud Gelros Engelander-holt, se judicio sistendos esse prætendebant. *Acta præposit.*

Hoc anno in tractu Gelriæ, Zutphaniæ, regione Transisalana, & diœcesi Monasteriensi, multa scelera fuerunt perpetrata, in perniciem incolarum qui in iis partibus habitabant. quapropter ope delegatorum Regis Romani ac Bohemiæ, Ordines Gelriæ, & Zutphaniæ cum tribus Civitatibus Transisalaniæ primariis in eas conditiones convenerunt, ut siquem maleficum ex unius Dominio in Dominium alterius fuga se recipere contingeret, jus ac fas esset eum ibidem persequi, comprehendere, ac pro ratione delicti supplicio afficere. Adhæc simul decreverunt, nullo modo permittendum ut literæ cum comminatione mortis aut incendii à quoquam scriberentur. quod siquis in tali facinore deprehensus fuisset, is pro meritis puniretur. *Bocop.*

Anno CIↃCCCCLXXXIX. Ioannes a Worchum Quæstor Velaviæ, & Arnoldus ab Honseler, facultates civium Campensium in Velavia sitas, tanquam commissarii aresto detinuerunt, idque per Prætores Veluanos publicari fecerunt: quod cum Campenses suis privilegiis adversari contenderent, tres civitates, Daventria, Campi, Zwolla singulæ seorsim, literas eodem fere argumento ad Ordines Gelriæ Neomagi congregatos misere. Literarum civitatis Campensis exemplum tale est:

,, Honoratis, consultis, prudentibus delegatis civitatum Ruremundensis, Zutphaniensis, & Arnemiensis, Neomagi congregatis, amicis nostris singularibus.

,, Honorati, &c. Ioannes a Worchum Velaviæ quæstor, & Arnoldus ab Honseler commissarii, facultates civium nostrorum in Velavia sitas aresto detinuerunt, ac de eo publicationem per Veluam passim fieri curarunt, juxta tenorem apographorum, literis Daventriensium insertorum, idque adversus transactionem inter diœcesin Ultrajectinam & Gelriæ territorium factam, ac olim quidem à Ducibus Gelriæ, &c. felicis memoriæ, nuper autem temporibus Illustriss. Principis ac Domini Romanorum Regis, Ducis adhuc, stabilitam ac confirmatam. Quapropter Daventrienses,

,,Ioanni a Worchum, & Arnoldo ab Honsseler amanter scripserant, ut præ-
,,terita die Lunæ post S. Thomæ Apostoli, sese Zutphaniam conferre vellent,
,,ibique jus suum debite demonstrarent, præsente Senatu Zutphaniensi ac
,,delegatis è Senatu Arnemiensi. qui statuto die ei negocio vacarunt, ac
,,nostros quidem delegatos postridie ejus dici audierunt, Daventrienses au-
,,tem & Zwollanos minime. Nec dubitamus, quin delegati Zutphanienses
,,& Arnemienses, ad conventum Neomagiensem missi, vobis prætensionem
,,nostram & amicam petitionem humaniter sunt communicaturi. Quoniam
,,autem Ioannes & Arnoldus prænominati, die dicto non comparuerant,
,,Daventrienses deintegro ad Ioannem a Worchum peramanter scripserunt,
,,qui perquam acerbe ipsis respondit, prout est in apographis quæ & ipsa
,,literis Daventriensium sunt inclusa, qua acerbitate Illustriss. Princeps ac
,,Dominus Romanorum Rex ad Daventrienses paulo ante scribens usus non
,,fuerat. cujus literarum exemplum Daventrienses vobis una cum reliquis
,,scriptis peramanter mittunt. Itaque, amici singulares, petimus peraman-
,,ter, ut delegatos civitatum Zutphaniensis & Arnemiensis simul audire
,,velitis, & communi opera allaborare, ut transactio citra infractionem
,,servetur, ideoque Ioannem a Worchum, & Arnoldum ab Honsseler edo-
,,ceatis, ejusmodi arestum ac processum abolendum ipsis esse, ac deinde
,,prout justum & æquum est, ac transactioni & confirmatis privilegiis con-
,,sentaneum nobiscum agatis, ac vicissim à nobis omnia amica vobis polli-
,,ceamini. Quod si id impetrare non possemus (ut tamen futurum confi-
,,dimus) facile pro prudentia vestra animadvertitis, neuti uam nobis tole-
,,randum fore, nobis ac nostris facultates nostras ita inique ac violenter
,,eripi & interverti, citra viam juris, unde apparens malum oriri posset,
,,quod mallemus præveniri, Deus novit. Quicquid autem circa hanc rem
,,à vobis amicæ instructionis aut aliter in bonum obtinere poterimus, id
,,scripto comprehensum responsi vice, per præsentem tabellarium nobis
,,reddendum expectamus. Deus, &c. Scriptæ in profesto trium Regum
,,Anno CIↃ CCCC LXXXIX. infra scriptum erat: *Civitas Campensis.* -

Iste Ioannes a Worchum, & Arnoldus ab Honsseler, merces Campensium nomine Peregrini Vossii detinuerant, quo damnum sibi illatum in dejectione arcis Puttenæ ex iis resarcirent. Verum civitates negotio illi ita prospexerunt, ut merces ex aresto solverentur, ac Campenses rebus suis pro arbitrio uti frui permitterentur.

Eodem anno Henricus, filius Domini a Wis, à Davide Burgundo, Episcopo Ultrajectino, ac tribus Civitatibus, Daventriensi, Campensi, Zwollana, pecuniarum quiddam exegit, quod ajebat defunctum Rodolphum a Diepholt Episcopum Ultrajectinum parenti suo debere, ab illo mutuo acceptum; adjectis minis, nisi nummi illi sibi restituerentur, se

alijs

aliis mediis usurum, ac per hasce literas existimationi suæ cautum velle.

Ordinibus Transisalaniæ mira & inexpectata accidebant juvenis postulata, cui ne teruncium quidem deberent, nec unquam quicquam tale vel fando audiverant. quamobrem dictæ civitates Alberto Saxoniæ Duci, Regis Romanorum in Belgio præfecto Generali, literas hasce miserunt, petentes ut filium Dom. a Wis ita commoneret, ut ab ejusmodi conatu desisteret. siquid sibi deberi putaret, jure ageret, se nullum tribunal nec Politicum nec Ecclesiasticum defugere. sin cædibus, incendiis, rapinis rem gerere occiperet, sibi quoque inculpatam tutelam permissam esse. Similia & ad Barones, Ordinem equestrem, ac civitates Ducatus Gelriæ, & Comitatus Zutphaniæ scripsere.

Saxoniæ Dux ad literas Transisalanorum respondit, se Comiti Nassoviæ, Ducatus Gelriæ præfecto præcepisse, ut negocio filii Domini a Wis eum in modum prospiceret nequid inde majoris incommodi oriretur. Similiter Comes Nassoviæ tribus Civitatibus scripto significavit, se causæ huic ita prospexisse, ne Episcopo Ultrajectino ac ejusdem ditioni ab ea quicquam molestiæ sit timendum.

Anno CIↃCCCCXC. Dominica post Judica, Henricus filius Domini a Wis, ex Comitatu Zutphaniæ per Velaviam, in diœcesin Trajectinam inferiorem, cum armata manu profectus, usque ad Wouwenburgum, aliquot agricolas abduxit, duas domos incendit, & reliquam regionem pœna incendii proposita sibi vectigalem reddidit, magna inde præda abacta. Id Episcopus Ultrajectinus una cum suis Ordinibus Duci Saxoniæ significavit, ab eo petens, ut tanquam præfectus generalis nomine Regis Romanorum, filium Domini a Wis, Renam ante diem Maji IV. evocaret, juxta pacta conventa inter ditionem Gelricam & diœcesin Ultraiectinam inita: idque ut damnum ab eo datum diœcesi Ultrajectinæ æstimaretur, ac deinde, juxta eorundem pactorum tenorem, de re tota statueretur. Saxo diem huic rei agitandæ destinavit in urbe Goudana, quo & Comitem Nassoviæ præfectum ditionis Gelriæ, Consiliarios suos, Episcopum Ultrajectinum, tres primarias civitates Ultrajectinas, ac ipsum denique filium Dom. a Wis scripto citavit. Cum autem tunc temporis regio Transisalana prædonibus infesta esset, quibuscum clandestina juveni a Wis commercia intercedebant, neque locus habendo conventui pactis conveniret, ac trium civitatum delegati sibi à prædonibus metuerent, iter illud semel & iterum excusarunt, certi sibi à Wissio insidias fieri, quo ipsos si posset interciperet.

Die constituto legati Ducis Saxoniæ, Episcopus, Comes Nassoviæ, delegati diœceseos inferioris, & filius a Wis comparuerunt. ubi partibus conciliandis multa tentata, sed nihil actum fuit.

Postea filius a Wis, Peregrino Vossio fœdere se devinxit. Atque ita duo hi hostes Episcopo Ultrajectino ac ditionibus ejus, ab utraque Isalæ ripa, die S. Matthiæ sacro bellum indixere.

Quo ipso die (erat autem xx Septembris) peditum ac equitum turmas in Veluam immisit, qui cædibus, incendiis, rapinis nullum modum fecere, quibus ferrum pepercerat, eos captivos secum adduxere.

Episcopus Ultrajectinus extemplo Ordd. Transisalaniæ ad locum Nyerbrugge convocavit, ubi decretum, protinus centum equites armatos, trecentos vero pedites conscribendos, ac iis locis imponendos, qui tutandæ regioni maximè forent accommodati. eam in rem ab Episcopo mille aureos florenos, ac totidem mille à tribus Civitatibus conferendos, quibus negocii initium fieret. Quum autem equestris Ordo ac civitatum delegati non ita expedite, urgente necessitate possent congregari, utque secretius in medium consuleretur, visum est, ut districtus Sallandiæ, Tubantiæ, ac Vollenhoæ singuli ex suis duos aut tres ablegarent, quibuscum civitates consilia communicarent, quo tempore, loco, ac modo hostem aggredi expediret. plenam quoque eorundem potestatem fore subditis tributum imponendi, quo constituta summa, aut etiam major exolveretur. Quod siquem captivum abduci contingeret, ad eum liberandum pariter omnes obstrictos fore. hæc acta in profesto exaltationis S. Crucis. Anno quo supra.

Filius Domini a Wis spoliata ac relicta ditione Transisalana, cum eadem militum manu Comitatum Zutphaniensem invadit, nemini parcens, ac omnia devastans.

Transisalana regio una cum suo Episcopo. & Comitatus Zutphaniensis una cum Henrico Domino a Gemen, Satrapa suo, inter sese convenerunt, ut Zutphanienses quidem arcem ter Borch, Transisalani vero arcem Wildembergensem obsidione premerent. quod & factum. erant hæ arces Domini a Wis. Adolphus Nassoviæ Comes præfectus regionum Gelriæ, Zutphaniensibus ac Transisalanis ab una, & Domino a Wis ab altera parte, diem conventus assignat Doesburgi habendum a. d. omnium Sanctorum Anno CIↃCCCCXC. quo utrique delegatos suos misere: atque ibi reconciliatæ sunt partes, & pax constituta, sequentibus conditionibus:

Omnem controversiam ac hostilitatem fore sublatam. Omnium factorum ἀμνηςίαν, captivos utrinque liberandos. siqui in exteras regiones sint abducti, restituendos, si fieri possit, sin minus, non ideo pacem violatam censeri. Obsidionem arcium ter Borch & Wildenburch solvendam, præsidiarios dimittendos, vitâ ac facultatibus salvis, juramento interposito nemini eorum quæ fecissent fraudi futura, debitum quod prætendat filius Dom. a Wis irritum fore. Comitatui licitum esse ut damnum suum æstiment, mox ex æquo & bono de eo dispiciendum. Liberum esse Gronin-

Groninganis, sub hac pace comprehendi, si vellent, vel ab ea separatas rationes habere.

Peregrinus Vossius magis ac magis civitatem Campensem persequutus est. Accidit autem, ut explorator quidam eo ab ipso mitteretur Wolbertus Gosuini nomine, Daventriæ natus, ad negocia civium inspectanda. arrhæ autem loco ei florenum aureum dederat, ea lege, ut quotiescunque in urbe Goudana civem quempiam detulisset, qui mercaturæ causa sese in viam dedisset, alios tres florenos lucraretur. Idem Wolbertus ad Comitem Tecklenburgæ miserat, petitum, ut pateretur Peregrinum Campenses eo loci detinere, ratione damni, quod ab eis se accepisse querebatur, id quod ei Comes concedere renuit. literas autem Peregrini, super illo negotio, descriptas, ad Campenses transmisit. Gosuinus a Campensibus agnitus capitur, quæstioni admovetur, ac rem ut gesta erat fatetur, quapropter ab urbis Prætore, Scabinis, ac Senatoribus sententia lata fuit, qua utroque oculo palam privandus judicabatur. Adducitur Wolbertus, è custodia, cui nomen *den Wiltvanck* ad Cameram Scabinorum, ubi Prætor totusque Senatus una cum commentariensibus considebant. prælegitur (more illius loci) à carnifice sententia, ac reus eo loci deducitur ubi ea executioni mandanda erat. Prætor Campensis cum utroque commentariensi, justitiæ, ut vocant, nomine sequuntur. ibi carnifex Wolbertum palo alligat, in omnium conspectu, utroque cum lumine orbat. quo facto extra urbem deducitur. qui postea visum recipit. num fraus carnificis intercesserit, dictu difficile est. Ipse id in testimonium innocentiæ suæ passim prædicabat, culpæ enim cujus arguebatur, se affinem non fuisse, ideo Deum ac virginem matrem sibi visum restituisse, Campenses autem secum præter jus fasque egisse, ac proinde se reparationem & doloris & ignominiæ sibi illatæ postulare.

Wolbertus civitatibus Daventriensi ac Zwollanæ libellum supplicem exhibuit, cujus αὐτόγραφον etiamnum in archivis illius urbis asservatur, ita autem habet:

,, Amplissimi, Consultissimique Domini, Ego Wolbertus Gosuini, con-,,queror, me non ita pridem, magno meo infortunio accessisse ad Peregri-,,num Vossium, civitatis Campensis hostem, qui prædictus Peregrinus ,,equum quendam vendere in animo habebat, meque tanquam mangonem ,,ad eum suo nomine venundandum invitabat, promisso mihi pro opera præ-,,standa floreno Rhenano. cum florenum cum ab ipso accipere nequirem, ,,ad tempus apud eum remansi. Itaque rogavit me ut in suam gratiam me ,,Campos conferre vellem, expiscatum, quo tempore Campenses foras ,,essent profecturi. ad quam petitionem ei respondi, me nullo modo id ,,facturum, quum nihil mihi cum Campensibus negotii intercederet, præter ,,amorem & amicitiam. Ita ergo de negocio Peregrini mihi nihil constabat.

,,Sub

„Sub idem tempus Campos veni, omnium rerum inscius, ubi captus fui,
„quia apud Peregrinum conspectus fueram, ut ante dictum, quasi hostili-
„tatis ejus essem particeps, qua tamen in re prorsus innoxius eram, &
„etiamnum sum: ac immisericorditer à Dominis tortus fui, laceratis ac
„fractis meis membris, eum in modum, ut toto vitæ tempore medelam
„sperare non valeam. Ita anno vertente carcere eorum detentus cum fuis-
„sem, postea contumeliose & cum summa infamia, instar malefici eductus,
„utroque oculo, incredibili cum dolore ac malo, multatus fui. Unde col-
„lectu facile est, Dominos Campenses quantum ad causam Peregrini nihil
„in me deprehendisse. Deus autem & dilecta ejus mater mihi fuerunt auxi-
„lio, restituto mihi lumine. Quapropter obtestor VV. AA. civitates Da-
„ventriensem & Campensem demisse rogans, quandoquidem tres civitates
„inter sese devinctæ federatæque sunt, ut Campensem civitatem ita edo-
„cere ac commonefacere velint, ut mihi pro dolore, ac pudore quo me
„affecerunt absque ulla mea culpa, quod æquum videbitur rependant. Id
„porro totum vestræ prudentiæ committo, ea fiducia fretus, quod mei,
„in re tanta, rationem habituri sitis: acquieturus iis quæ VV. AA. hac in
„parte statuere placebit.

Quid porro in causa hujus Wolberti actum sit, non invenio. *Bocop.*

Excusus hoc anno Daventriæ *Albertanus Causidicus Brixiensis de arte loquendi & faciendi*, Bibl. Traj.

Vicarius præpositi Daventriensis Conradi de Rethberch erat Ioannes Zijl.

Anno cIↃ IↃ xcI. excusi Daventriæ in platea Episcopi *Sermones Michaëlis de Vngaria, prædicabiles per totum annum.*

Hymni de tempore & de sanctis, in metra noviter redacti. Daventriæ in impressura plateæ Episcopi. hisce temporis nota aberat.

In hunc annum incidunt literæ Papæ Innocentii VIII. ad Daventrienses, super Bursa Cusana, de qua ad annum cIↃCCCCLXIX. nobis actum. quas, ex originali à nobis expressas, inseremus. sunt autem istæ:

„Innocentius Episcopus Servus servorum Dei, dilectis filiis Burgima-
„gistris & Consulatui oppidi Daventriens. Trajectens. diœces. Salutem &
„Apostolicam benedictionem. Intelleximus quod ex ordinatione testamen-
„taria bonæ memoriæ Nic. de Cusa Card. dum viveret titt. S. Petri
„ad vincula de pecuniis ipsius Card. in oppido vestro ordinatum & fun-
„datum sit notabile Collegium pauperum scholarium inibi in scholis nu-
„triendorum perpetuis temporibus, & quod reditus ad hoc deputati de

„con-

,,consensu omnium vestrûm & communitatis vestræ emti fuerunt super op-
,,pido vestro. quod profecto ad *universitatis* vestræ honorem & decorem
,,cedit non parvum. Verum informati sumus quod Officiarii vestri, haben-
,,tes à vobis commissionem solvendi hujusmodi reditus pro usu pauperum
,,scholarium, solutionem ipsam hactenus semper fecerunt cum diminutione
,,notabili, & non juxta inscriptiones vestras desuper factas, *& per nos auctori-*
,,*tate Apostolica confirmatas*, in grave præjudicium scholarium, & non sine
,,aliquo onere conscientiarum vestrarum. Ad vos enim spectat ut pia testa-
,,toris voluntas juxta vestras inscriptiones integra observetur providere, præ-
,,sertim cum per literas felicis recordationis Sixti Papæ IV. prædecessoris
,,nostri, ac etiam nostras, proventus tam dicti Collegii Daventriens. quam
,,hospitalis de Cusa, à quo Collegium illud dependet, sub pœna excommu-
,,nicationis latæ sententiæ in alios usus quam per fundatorem ordinati sunt
,,converti non debeant. Credimus hoc hactenus vobis insciis esse factum,
,,sed nunc postquam literis nostris vobis innotuerunt, pro vestro honore &
,,conscientiarum exoneratione ea ulterius tolerare non debetis. quare hor-
,,tamur vos in Domino quatenus deinceps solutionem ipsam fieri ordinetis
,,juxta tenorem inscriptionum literarum vestrarum. alioquin facere non
,,possemus, quin in tam pio negocio pro justitia & conservatione fundatio-
,,nis oportunius provideremus. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incar-
,,nationis Domini cIↄ cccc xci. Kal. Junii, Pontificatus nostri Anno vii.

B. Bagarothus.

Gratis de mandato S^mi^. Domini nostri Papæ. A. de Mucciarellis.

Inscriptio:

,,Dilectis filiis Burgimagistris & Consulatui oppidi Daventriens. Tra-
,,ject. diœces.

Hic. Balbanus.

Dependet sigillum plumbeum, in altera parte habens figuras capitum Petri & Pauli cum litteris P̄P̄. A ✝ E in altera inscriptione: INNO-CENTIUS P̄P. VIII.

Anno cIↄccccxcii. Excusum Daventriæ *Alani doctrinale altum.* Biblioth. Ultraj.

xxix Julii celebravit Episcopus David Burgundus Comitia Cameræ suæ, cum equestris dignitatis viris, ac Scabinis civitatum. Intererant Scabini Daventrienses Cornelius ab Aller, Wilhelmus a Swetten.

xx Aug. Comitia eadem instauravit, quibus nomine civitatis Daventriensis intererant Scabini Wilhelmus a Swetten, Hermannus Lulof. *Bocop.*

Anno cIↃccccxcv. Maximilianus I. Imperator, Wormaciam convocatis Principum ac Ordinum Imperii Comitiis, firmando Imperio, urbes aliquot ejus usibus commodissime sitas, peculiaribus affecit privilegiis, ac Imperiales civitates dici voluit, à quibus vicissim tempore necessitatis fidem & auxilium Imperium expectaret. inter eas numerantur Daventria & Campi è diœcesi Trajectina. *Chron. Holl. Div.* v. *c.* 2.

Extructa eodem anno (ut numerus insculptus præfert) porta templi Montani, quæ vicum montis spectat.

Decretum ut quæcunque domus Ecclesiasticorum initio sui à munienda urbe & similibus oneribus exemtæ fuissent, ab iis deinceps exemtæ manerent. quæ autem oneribus illis obnoxiæ ad personas ecclesiasticas pervenissent, obnoxiæ etiam in futurum haberentur. *Kamer-claringe.*

Anno cIↃccccxcvi. die vi. April. Vesperi inter ix. & x. horas, Episcopus David a Burgundia, in arce Dorestadiensi animam Deo reddidit, postquam Episcopatui xL annos præfuisset, ac in Ecclesia quam Burgi vocant, in adyto ante summum altare sepultus est.

Die Veneris obitum ejus sequente, civitates Transisalaniæ primariæ, Daventria, Campi, Zwolla, exequias Episcopi suis quæque locis honorifice celebrarunt. Consules pro tempore, lumina nocturna posuerunt. Cumque pro anima ejus sacrum quo Requiem æternam precari solent, fieret, præcesserunt iidem Coss. quos sequebantur Senatores, mox sacerdotes, hinc urbis Prætor, denique cives honoratiores primo, deinde promiscua eorum multitudo.

xiii Maji die creatus est ejus loco D. Fredericus a Baden, in urbe Bredana, ubi ipse præsens aderat. fuitque Episcopus lxv.

Post biduum Ultrajectini Ordinibus Transisalaniæ electionem ejus significarunt, Episcopus etiam recens electus à civitatibus Daventriensi, Campensi, Zwollana petiit, ut delegatos suos a. d. xiii Aug. Ultrajectum mitterent, ad pompam suam condecorandam, siquidem eo ipso tempore statuisset tanquam Episcopus urbem illam ingredi. Ordinibus Transisalaniæ non videbatur consultum quenquam ex suo numero eo ablegare, sed civitates singulæ suum Secretarium Ultrajectum miserunt, qui quid ageretur specularentur ac renunciarent.

Die à creatione sua xviii. Fridericus Badensis, triumphali magnificentia, quingentis equitibus stipatus Ultrajectum introiit. Magnates quos secum adduxerat, erant isti: Episcopus Trevirensis patruus ipsius, Marchio Badensis frater, inter quos medius ipse cataphractus caballo insigni vehebatur. Ultrajectini eum honorifice exceperunt, & ceremoniis consuetis cathe-

cathedræ imposuerunt. ipse autem prout antiquitus more fuerat receptum, Ecclesiæ ac diœcesi Ultrajectinæ juramentum præstitit.

XXII Sept. Episcopus Frid. a Baden Roma nuncium accepit, se à Pontifice in Episcopatu fuisse confirmatum. Quo facto, Ultrajecti primum inauguratus, mox in Transisalaniam profectus est, ut & ibi inauguraretur.

XXIV Sept. qui dies Jovis erat, Daventriæ inauguratus fuit, cum magna honoris significatione.

Unde Campos se contulit, ubi inauguratus fuit XXVIII ejusdem mensis. Actum illum paulo latius describam, ut sciri possit, quo pacto Præsules Ultrajectini in civitatibus ac regionibus Transisalanis soliti fuerint inaugurari, cum iis tanquam Principes præessent.

Quum Episcopus Daventriâ Campos se conferre decrevisset, ob viæ ac tempestatis incommoda, civitas Campensis tres è Senatu, ac totidem è tribb. pleb. cum centum armatis civibus, tribus navigiis impositos Episcopo in occursum misit, qui Episcopum secundâ Isalâ devectum, Campos adduxere, quo appulit sub septimam horam vespertinam, tenebroso jam cœlo. Appulso Episcopo, portæ urbis undique clausæ erant. cives intra urbem armati consistebant ac Ordines servabant. sacerdotes cum reliquo clero in habitu Ecclesiastico, ante portam Piscatoriam seriatim se continebant. Coss. Scabini ac Senatores foris ad domum telonii cum XII facibus ardentibus concesserant, ubi Episcopo amicum in modum adventum fuerunt gratulati. Quo facto duo Coss. pro tempore, duo è Senatoribus primi, ac duo civitati à secretis una cum Episcopo ejusque consilio ad domum telonii se contulerunt, ubi Consul nomine civitatis Campensis Episcopo adventum gratulatus, ab eo petiit, ut vetusta urbis privilegia confirmare ac obsignare vellet, exemplo decessorum suorum. Tunc collata fuere vetera instrumenta cum novis, ac deinde obsignata.

Quibus peractis honorifice in urbem introductus, per plateam veterem, ita dictam, una cum clero solenni pompâ procedente, ac civibus armatis, ad templum S. Nicolai se contulit, & ædis adytum ingressus, ante summum altare genu flexit, ibi organa insonuere, & hymnus: *Te Deum laudamus* cantatus fuit. Deinde Episcopus una cum fratre Marchione Badensi, templo egressi, cameram Senatoriam petiere, ubi Episcopus ac frater ejus in sede Consulis pro tempore consederunt, Consiliariis ejus manum dexteram claudentibus, quos sequuti Coss. Scabini & Senatores suum post eos locum occuparunt. Quicunque nec ad Episcopi nec civitatis Senatum pertinebant, exire jussi.

Quo facto, surrexit Consul pro tempore, ac dixit: Clementissime Domine, rogo Clem. t. perquam submisse, ut Clem. t. à me inaugurationem accipere dignetur, exemplo decessorum suorum. simulque idem Consul Episcopo

ſcopo claves portarum urbis Campenſis obtulit. adjiciens: Clementiſſime Princeps ac Domine, rogamus Cl. T. ut clemens Dominus nobis eſſe velit, nos Cl. T. obedientes ſubditi eſſe volumus.

Epiſcopus poſtquam nonnihil cum Conſiliariis ſuis contuliſſet, claves urbis in manus ſumſit. dein Decanus Eccleſiæ cathedralis Ultrajectinæ ejus nomine reſpondit: Domini Coſſ. Scabini, & Conſiliarii inclytæ hujus civitatis Campenſis, clementiſſ. meus Dominus committit vobis claves deinceps ſervandas, prout hactenus feciſtis, neque dubitat, quin ſibi obſequentes ſubditi futuri ſitis, ipſe ſe vobis clementem Principem fore pollicetur. ejus rei ſtipulata manu clementiſſ. meo Domino fidem facietis. hiſce dictis ſinguli è Coſſ. Scabinis & Conſiliariis Epiſcopum adierunt, eique dexteram porrexerunt. Atque ita inauguratio conſummata fuit.

Hinc inſigne epulum extructum fuit, ferculis è ſaccharo, in lancibus argenteis, bis terve mutatis. ubi copioſe vino indultum fuit. duravit id unius circiter horæ ſpatio. poſtea Epiſcopus in aulam ſuam conceſſit, comitantibus eum quatuor è Senatu. Civitas Campenſis Epiſcopum invitavit, ut poſtridie, qui erat dies profeſti S. Andreæ, cum ſuis magnatibus, aulicis, & omnibus qui cum ipſo erant, cum civibus in publico œnopolio prandere vellet, id quod Epiſcopus ſe facturum recepit, & civitas Campenſis canem marinum vivum, cum magna piſcium copia, ei dono dedit.

Poſtero die Senatus Campenſis Epiſcopum ex aula ſua deduxit in templum S. Nicolai, ubi ſacro interfuit, ac circa meridiem cum magnatibus & nobilibus ſuis œnopolium publicum intravit, ubi cum Senatu Campenſi ac civibus epulatus eſt. Civitas Campenſis ſumtus exolvit.

Pomeridiano tempore Epiſcopus civitatem circuivit, & mœnia perluſtravit. Tres civitates, Daventria, Campi, Zwolla, ſingulæ Epiſcopo duodenas lances argenteas, unius formæ, armis ſuis inſignitas dono dederunt. conſtabant autem ſingulis civitatibus quingentis ſexaginta duabus libris, quas *Heeren-ponden* appellare conſueverunt.

Epiſcopus die Mercurii, qui S. Andreæ ſacer erat, Senatum prandio excepit. Sub veſperam autem matronas ac virgines Campenſes ad cœnam vocavit, qua peracta cum eiſdem ad domum ſaltatoriam (ita vocabatur locus curiæ ſpatioſus ubi choreæ agitari conſueverant) perrexit, ubi tripudiis ac ſimilibus oblectamentis ſeſe uſque ad mediam noctem exhilararunt.

Die Jovis in Obſervantium cœnobio ſacrum audivit, quo peracto Senatus Campenſis Epiſcopum navigiis ad aggerem uſque lapideum deduxit, ubi equi ad eum vehendum parati erant. qui Zwollam uſque detulerunt. *Bocop.*

Impe-

Imperator Fridericus hoc anno v. Decemb. civitati Daventriensi potestatem cudendæ aureæ monetæ concessit, prout antea argenteæ cudendæ licentiam habuerat. *Lib. privil.*

Anno cIↃccccxcvii. xxi Junii, Episcopus Fridericus Badensis in arce Vollenhoviana prima Comitia judiciaria celebravit. quibus nomine civitatis Daventriensis intererant Scabini Hermannus Lulofs, Gisbertus ab Allen.

Anno cIↃccccxcviii. Henricus filius Domini a Wis, & Herbertus Vossius a Putten, conspirarunt cum militum quadam cohorte, quam *de groote Garde* nominabant, quique sub Duce Saxoniæ (is Philippi Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ nomine Frisiam obtinebat, erat autem Dux Saxoniæ nomine tenus, id est, nativitate, non possessione, utpote frater minor Arnoldi Saxoniæ Electoris) stipendia fecerant, erant autem quater mille numero, & imperio soluti vagabantur. Hosce dicti Wissius & Vossius in Transisalanam regionem introduxerunt hac occasione:

Henricus a Wis actionem quandam prætendebat adversus tres civitates, Daventriam, Campos, & Zwollam, de qua tamen jam ante (ut suo loco dictum) cum eo transegerant. Vossii a Steenwijck & Putten veterem simultatem alebant adversus Campenses, qui domibus ipsorum diruendis operam & auxilium præstiterant, qua de re & ipsa pridem judicatum, & reconciliatio facta erat.

Filius Dom. a Wis, tribus civitatibus ac universæ regioni Transisalanæ hunc in modum hostilia denunciavit:

Henricus filius a Wis, &c. vobis Coss. Scabinis ac Consiliariis, tribunis plebis, civibus, & incolis civitatum, Daventriensis, Campensis, Zwollanæ, itemque oppidorum minorum superioris diœceseos Ultrajectinæ, denique subditis regionis Tubantinæ, Drentinæ, & Sallandicæ notum facio: Quandoquidem antehac multa prosecutio ad progenitores vestros, à nobilibus meis progenitoribus, nobili meo parente, & postea à me fuit facta, ratione debiti procedentis ab Episcopo Rodolpho piæ memoriæ vestro tum temporis Principe, per quod Dominus ac pater meus, præter omnem nostram expectationem in magnum incidit suarum rerum detrimentum, prout & mihi tempore meæ prosecutionis evenit, quem, nisi amici aliquot sese interposuissent, vita, domo, ac facultatibus evertissetis, quod tamen fieri non oportebat, quandoquidem nummi benigne pro Principe vestro expensi, ac magno fœnere mutuo sumti erant, pro quibus hodie bona hæreditaria sunt oppignorata: Hinc accidit, ut quotidie indigeam, & parens meus mihi dare recuset, contendens, se semel mihi prospexisse, neque id continuo iterum iterumque posse facere. Quum ergo vos adversum me omni tempore, reconciliationem ad quam vi à vobis adactus fui multis modis

 vio-

violastis, moneo vos, ut protinus mecum transigatis, nisi fiat, statui ea quæ mihi debentur quibus potero mediis consequi, id quod satis diu evitavi, ac omittere maluissem. Quicquid autem vobis una cum adiutoribus meis, & adiutorum adiutoribus damni dedero, super eo per hasce patentes literas honori meo abunde me cavisse, cumque adversus vos tutatum esse, vobis constare volo. qua de re expediet ut serio cogitetis. Datæ sub sigillo nostro, die Martis post Lebuini, Anno cIↄcccccxcviii.

Filius a Wis cum hac latrocinantium cohorte Goram oppidum irruit, ubi illi ligneam statuam fabricant, quam Episcopalibus indutam vestibus, Episcopum Ultrajectinum salutant, in contemtum videlicet Præsulis, eam penes se collocant in symposio, ac mirabiles ei ludos faciunt, dicentes, En clementissimus noster Dominus, clementia ejus nos ditione sua expellere satagit. ac eo dicto, cerevisia factitium Episcopum perfundunt. totam porro Tubantiam incendiis, rapinis, exactionibus & omni insolentiæ genere deturpant.

Civitates majores minoresque regionis Transisalanæ delegatos suos ad Episcopum Ultrajectinum misere, de tota eum re certiorem facientes, ac rogantes ut remedium aliquod tanto malo inveniret. ni faceret, rem in eum statum deductam esse, ut universa regio Transisalana funditus devastaretur. Episcopus legatos suos ad Ducem Gelriæ expedivit, auxilia ab eo imploraturos, quorum adminiculo se milites hosce cæsurum recipiebat, nam si eo quo cœperant pede progredi permitterentur, fore ut omnium Principum dominia invaderent, & pro libidine deprædarentur.

Gelriæ Dux Carolus cum Episcopo Ultrajectino fedus inire noluit, antequam Domino a Wis rem totam per literas significasset, responsum quod ab eo recepisset, se Episcopo communicaturum promittens. Ejus acceptis literis, respondit Dominus a Wis, die Veneris post Iacobi, conquerens de damno domui suæ ac subditis a Daventriensibus illato. se à Duce petiisse ut adversus eos defenderetur, sed nullum accepisse responsum. unde contentum se esse non posse, sed jacturam sibi resarciri velle. prætcrea Daventrienses vectigal quod sibi à Duce pignori datum esset in Honnepe, intervortisse, & nonnullos ex eis vi violenta in suum Dominium irruisse, non denunciata hostilitate. Innocentem tamen se esse in iis quæ filius suus designasset, neque pacem cum diœcesi Ultrajectina initam à se esse ruptam, sed amanter se ab iis petiisse, ut damnum miseris subditis suis illatum sarcire vellent. æquum & justum esse, ut Dux sibi tanquam humillimo subdito patrocinetur. ac multa his similia.

Hæc omnia Dux Gelriæ Episcopo transmisit, adjunctis literis suis, datis die Sabbati post Iacobi. Quibus acceptis Episcopus Arnemiam ad Ducem se contulit, atque ibi fedus cum eo percussit, cui civitates Neomagensis, Zutpha-

Zutphaniensis, Arnemiensis, nec non tres civitates Transisalanæ subscripserunt, mutua ad id auxilia polliciti. Federis hujus verba ita habebant:

Nos Fridericus Dei gratia Episcopus Ultrajectinus, natus Marchio à Baden: nos Consules, Senatores, cives atque incolæ civitatum Daventriensis, Campensis, Zwollanæ notum facimus: Quandoquidem indies accidit, ut magna militum multitudo confluat, qui creato Duce, regiones ac oppida invadunt ac populantur, prout & Henricus filius a Wis, cum magna militum manu clementiss. Domini nostri ditionem trans Isalam in qua sita est Daventria, invasit, quo talia, nunc & in posterum præcaveantur impedianturque, cum celsissimo Principe Carolo, Gelriæ & Cliviæ Duce, Comite Zutphaniæ, dilecto nostro agnato, & clementiss. Domino, civitatibus item primariis, Neomago, Zutphania, Arnemia convenimus, juxta tenorem notulæ verbotenus hisce insertæ:

Primo clementiss. ac dilectus Dominus Dux Gelriæ, &c. omne auxilium ac subsidium præstabit clementiss. Domino Episcopo Ultrajectino, pro virili sua parte, quo milites hoc tempore ditioni Ultrajectinæ incubantes cædi fugarive possint. Similiter uterque Princeps, eorumque subditi, si quo alio tempore necessitas exegerit, ac ditio eorum aliqua à militaribus copiis invasa fuerit, sibi invicem auxilium opemque totis viribus præstabunt. Præterea, si forte ejusmodi auxiliorum ac conflictuum nomine molestiam alicui creari contigerit, conjunctis viribus uterque Princeps ac utræque ditiones una cum amicis suis eam avertent.

Agnoscimus ergo & profitemur omnes ac singuli, nos eandem notulam, cum omnibus punctis ea comprehensis præstandam recepisse, ac literis hisce nostris patentibus recipere. In testimonium fidei ac veritatis, nos Fridericus Episcopus Ultrajectinus, nosque Coss. Scabini, Senatores, cives & incolæ civitatum Daventriensis, Campensis, Zwollanæ, sigillum nostrum secretum hisce literis appendi curavimus. Datæ Daventriæ Anno Domini CIↃCCCCXCVIII. die VIII Julii.

Similes literas Dux Gelriæ cum tribus primariis suis civitatibus Episcopo Ultrajectino vicissim tradidit.

Hæc dum aguntur, filius a Wis cum latrocinante manu circa Daventriam incendiis grassatus est, & quos potuit captivos abduxit, magna quoque inde abacta præda.

Cui rei ut finis imponeretur, Episcopus & Dux diem constituunt, quo conjunctis copiis, ex formula federis, filium a Wis cum suis aggrederentur, quo etiam tempore ex inferiori diœcesi Ultrajectina, nobilis a Montfoort, & Dominus Ioannes a Niesvelt, cum quingentorum militum cohorte principibus suppetias venere.

Dum copiæ Ducis & Episcopi colliguntur, contigit, Ioannem quendam à Bal-

Postea filius a Wis, Peregrino Vossio federe se devinxit. Atque ita duo hi hostes Episcopo Ultrajectino ac ditionibus ejus, ab utraque Isalæ ripa, die S. Matthiæ sacro bellum indixere.

Quo ipso die (erat autem xx Septembris) peditum ac equitum turmas in Veluam immisit, qui cædibus, incendiis, rapinis nullum modum fecere, quibus ferrum pepercerat, eos captivos secum adduxere.

Episcopus Ultrajectinus extemplo Ordd. Transisalaniæ ad locum Nyerbrugge convocavit, ubi decretum, protinus centum equites armatos, trecentos vero pedites conscribendos, ac iis locis imponendos, qui tutandæ regioni maximè forent accommodati. eam in rem ab Episcopo mille aureos florenos, ac totidem mille à tribus Civitatibus conferendos, quibus negocii initium fieret. Quum autem equestris Ordo ac civitatum delegati non ita expedite, urgente necessitate possent congregari, utque secretius in medium consuleretur, visum est, ut districtus Sallandiæ, Tubantiæ, ac Vollenhoæ singuli ex suis duos aut tres ablegarent, quibuscum civitates consilia communicarent, quo tempore, loco, ac modo hostem aggredi expediret. plenam quoque eorundem potestatem fore subditis tributum imponendi, quo constituta summa, aut etiam major exolveretur. Quod siquem captivum abduci contingeret, ad eum liberandum pariter omnes obstrictos fore. hæc acta in profesto exaltationis S. Crucis. Anno quo supra.

Filius Domini a Wis spoliata ac relicta ditione Transisalana, cum eadem militum manu Comitatum Zutphaniensem invadit, nemini parcens, ac omnia devastans.

Transisalana regio una cum suo Episcopo. & Comitatus Zutphaniensis una cum Henrico Domino a Gemen, Satrapa suo, inter sese convenerunt, ut Zutphanienses quidem arcem ter Borch, Transisalani vero arcem Wildembergensem obsidione premerent. quod & factum. erant hæ arces Domini a Wis. Adolphus Nassoviæ Comes præfectus regionum Gelriæ, Zutphaniensibus ac Transisalanis ab una, & Domino a Wis ab altera parte, diem conventus assignat Doesburgi habendum a. d. omnium Sanctorum Anno cIↃccccxc. quo utrique delegatos suos misere: atque ibi reconciliatæ sunt partes, & pax constituta, sequentibus conditionibus:

Omnem controversiam ac hostilitatem fore sublatam. Omnium factorum ἀμνηστίαν, captivos utrinque liberandos. siqui in exteras regiones sint abducti, restituendos, si fieri possit, sin minus, non ideo pacem violatam censeri. Obsidionem arcium ter Borch & Wildenburch solvendam, præsidiarios dimittendos, vitâ ac facultatibus salvis, juramento interposito nemini eorum quæ fecissent fraudi futura, debitum quod prætendat filius Dom. a Wis irritum fore. Comitatui licitum esse ut damnum suum æstiment, mox ex æquo & bono de eo dispiciendum. Liberum esse Gronin-

Groninganis, sub hac pace comprehendi, si vellent, vel ab ea separatas rationes habere.

Peregrinus Vossius magis ac magis civitatem Campensem persequutus est. Accidit autem, ut explorator quidam eo ab ipso mitteretur Wolbertus Gosuini nomine, Daventriæ natus, ad negocia civium inspectanda. arrhæ autem loco ei florenum aureum dederat, ea lege, ut quotiescunque in urbe Goudana civem quempiam detulisset, qui mercaturæ causa sese in viam dedisset, alios tres florenos lucraretur. Idem Wolbertus ad Comitem Tecklenburgæ miserat, petitum, ut pateretur Peregrinum Campenses eo loci detinere, ratione damni, quod ab eis se accepisse querebatur, id quod ei Comes concedere renuit. literas autem Peregrini, super illo negotio, descriptas, ad Campenses transmisit. Gosuinus a Campensibus agnitus capitur, quæstioni admovetur, ac rem ut gesta erat fatetur, quapropter ab urbis Prætore, Scabinis, ac Senatoribus sententia lata fuit, qua utroque oculo palam privandus judicabatur. Adducitur Wolbertus, è custodia, cui nomen *den Wiltvanck* ad Cameram Scabinorum, ubi Prætor totusque Senatus una cum commentariensibus considebant. prælegitur (more illius loci) à carnifice sententia, ac reus eo loci deducitur ubi ea executioni mandanda erat. Prætor Campensis cum utroque commentariensi, justitiæ, ut vocant, nomine sequuntur. ibi carnifex Wolbertum palo alligat, in omnium conspectu, utroque eum lumine orbat. quo facto extra urbem deducitur. qui postea visum recipit. num fraus carnificis intercesserit, dictu difficile est. Ipse id in testimonium innocentiæ suæ passim prædicabat, culpæ enim cujus arguebatur, se affinem non fuisse, ideo Deum ac virginem matrem sibi visum restituisse, Campenses autem secum præter jus fasque egisse, ac proinde se reparationem & doloris & ignominiæ sibi illatæ postulare.

Wolbertus civitatibus Daventriensi ac Zwollanæ libellum supplicem exhibuit, cujus αὐτόγραφον etiamnum in archivis illius urbis asservatur, ita autem habet:

,, Amplissimi, Consultissimique Domini; Ego Wolbertus Gosuini, con-,,queror, me non ita pridem, magno meo infortunio accessisse ad Peregri-,,num Vossium, civitatis Campensis hostem, qui prædictus Peregrinus ,,equum quendam vendere in animo habebat, meque tanquam mangonem ,,ad eum suo nomine venundandum invitabat, promisso mihi pro opera præ-,,standa floreno Rhenano. cum florenum cum ab ipso accipere nequirem, ,,ad tempus apud eum remansi. Itaque rogavit me ut in suam gratiam me ,,Campos conferre vellem, expiscatum, quo tempore Campenses foras ,,essent profecturi. ad quam petitionem ei respondi, me nullo modo id ,,facturum, quum nihil mihi cum Campensibus negotii intercederet, præter ,,amorem & amicitiam. Ita ergo de negocio Peregrini mihi nihil constabat.

,,Sub

„Sub idem tempus Campos veni, omnium rerum inscius, ubi captus fui,
„quia apud Peregrinum conspectus fueram, ut ante dictum, quasi hostili-
„tatis ejus essem particeps, qua tamen in re prorsus innoxius eram, &
„etiamnum sum: ac immisericorditer à Dominis tortus fui, laceratis ac
„fractis meis membris, eum in modum, ut toto vitæ tempore medelam
„sperare non valeam. Ita anno vertente carcere eorum detentus cum fuis-
„sem, postea contumeliose & cum summa infamia, instar malefici eductus,
„utroque oculo, incredibili cum dolore ac malo, multatus fui. Unde col-
„lectu facile est, Dominos Campenses quantum ad causam Peregrini nihil
„in me deprehendisse. Deus autem & dilecta ejus mater mihi fuerunt auxi-
„lio, restituto mihi lumine. Quapropter obtestor VV. AA. civitates Da-
„ventriensem & Campensem demisse rogans, quandoquidem tres civitates
„inter sese devinctæ federatæque sunt, ut Campensem civitatem ita edo-
„cere ac commonefacere velint, ut mihi pro dolore, ac pudore quo me
„affecerunt absque ulla mea culpa, quod æquum videbitur rependant. Id
„porro totum vestræ prudentiæ committo, ea fiducia fretus, quod mei,
„in re tanta, rationem habituri sitis: acquieturus iis quæ VV. AA. hac in
„parte statuere placebit.

Quid porro in causa hujus Wolberti actum sit, non invenio. *Bocop.*

Excusus hoc anno Daventriæ *Albertanus Causidicus Brixiensis de arte loquendi & faciendi*, Bibl. Traj.

Vicarius præpositi Daventriensis Conradi de Rethberch erat Ioannes Zijl.

Anno CIↃ IↃ XCI. excusi Daventriæ in platea Episcopi *Sermones Michaëlis de Vngaria, prædicabiles per totum annum.*

Hymni de tempore & de sanctis, in metra noviter redacti. Daventriæ in impressura plateæ Episcopi. hisce temporis nota aberat.

In hunc annum incidunt literæ Papæ Innocentii VIII. ad Daventrienses, super Bursa Cusana, de qua ad annum CIↃCCCCLXIX. nobis actum. quas, ex originali à nobis expressas, inseremus. sunt autem istæ:

„Innocentius Episcopus Servus servorum Dei, dilectis filiis Burgima-
„gistris & Consulatui oppidi Daventriens. Trajectens. diœces. Salutum &
„Apostolicam benedictionem. Intelleximus quod ex ordinatione testamen-
„taria bonæ memoriæ Nic. de Cusa Card. dum viveret titt. S. Petri
„ad vincula de pecuniis ipsius Card. in oppido vestro ordinatum & fun-
„datum sit notabile Collegium pauperum scholarium inibi in scholis nu-
„triendorum perpetuis temporibus, & quod reditus ad hoc deputati de
„con-

,,consensu omnium vestrûm & communitatis vestræ emti fuerunt super op-
,,pido vestro. quod profecto ad *universitatis* vestræ honorem & decorem
,,cedit non parvum. Verum informati sumus quod Officiarii vestri, haben-
,,tes à vobis commissionem solvendi hujusmodi reditus pro usu pauperum
,,scholarium, solutionem ipsam hactenus semper fecerunt cum diminutione
,,notabili, & non juxta inscriptiones vestras desuper factas, *& per nos auctori-*
,,*tate Apostolica confirmatas*, in grave præjudicium scholarium, & non sine
,,aliquo onere conscientiarum vestrarum. Ad vos enim spectat ut pia resta-
,,toris voluntas juxta vestras inscriptiones integra observetur providere, præ-
,,sertim cum per literas felicis recordationis Sixti Papæ IV. prædecessoris
,,nostri, ac etiam nostras, proventus tam dicti Collegii Daventriens. quam
,,hospitalis de Cusa, à quo Collegium illud dependet, sub pœna excommu-
,,nicationis latæ sententiæ in alios usus quam per fundatorem ordinati sunt
,,converti non debeant. Credimus hoc hactenus vobis insciis esse factum,
,,sed nunc postquam literis nostris vobis innotuerunt, pro vestro honore &
,,conscientiarum exoneratione ea ulterius tolerare non debetis. quare hor-
,,tamur vos in Domino quatenus deinceps solutionem ipsam fieri ordinetis
,,juxta tenorem inscriptionum literarum vestrarum. alioquin facere non
,,possemus, quin in tam pio negocio pro justitia & conservatione fundatio-
,,nis oportunius provideremus. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incar-
,,nationis Domini cIɔ cccc xci. Kal. Junii, Pontificatus nostri Anno VII.

B. Bagarothus.

Gratis de mandato Smi. Domini nostri Papæ. A. de Mucciarellis.

Inscriptio:

,,Dilectis filiis Burgimagistris & Consulatui oppidi Daventriens. Tra-
,,ject. diœces.

Hie. Balbanus.

Dependet sigillum plumbeum, in altera parte habens figuras capitum Petri & Pauli cum litteris PP. A ✝ E in altera inscriptione: INNOCENTIUS PP. VIII.

Anno cIɔccccxcii. Excusum Daventriæ *Alani doctrinale altum.* Biblioth. Ultraj.

xxix. Julii celebravit Episcopus David Burgundus Comitia Cameræ suæ, cum equestris dignitatis viris, ac Scabinis civitatum. Intererant Scabini Daventrienses Cornelius ab Aller, Wilhelmus a Swetten.

xx Aug. Comitia eadem instauravit, quibus nomine civitatis Daventriensis intererant Scabini Wilhelmus a Swetten, Hermannus Lulof. *Bocop.*

Anno cIↄcccc xc v. Maximilianus I. Imperator, Wormaciam convocatis Principum ac Ordinum Imperii Comitiis, firmando Imperio, urbes aliquot ejus usibus commodissime sitas, peculiaribus affecit privilegiis, ac Imperiales civitates dici voluit, à quibus vicissim tempore necessitatis fidem & auxilium Imperium expectaret. inter eas numerantur Daventria & Campi è diœcesi Trajectina. *Chron. Holl. Div.* v. *c.* 2.

Extructa eodem anno (ut numerus insculptus præfert) porta templi Montani, quæ vicum montis spectat.

Decretum ut quæcunque domus Ecclesiasticorum initio sui à munienda urbe & similibus oneribus exemtæ fuissent, ab iis deinceps exemtæ manerent. quæ autem oneribus illis obnoxiæ ad personas ecclesiasticas pervenissent, obnoxiæ etiam in futurum haberentur. *Kamer-claringe.*

Anno cIↄccccxcvi. die vi. April. Vesperi inter ix. & x. horas, Episcopus David a Burgundia, in arce Dorestadiensi animam Deo reddidit, postquam Episcopatui xL annos præfuisset, ac in Ecclesia quam Burgi vocant, in adyto ante summum altare sepultus est.

Die Veneris obitum ejus sequente, civitates Transisalaniæ primariæ, Daventria, Campi, Zwolla, exequias Episcopi suis quæque locis honorifice celebrarunt. Consules pro tempore, lumina nocturna posuerunt. Cumque pro anima ejus sacrum quo Requiem æternam precari solent, fieret, præcesserunt iidem Coss. quos sequebantur Senatores, mox sacerdotes, hinc urbis Prætor, denique cives honoratiores primo, deinde promiscua eorum multitudo.

xiii Maji die creatus est ejus loco D. Fredericus a Baden, in urbe Bredana, ubi ipse præsens aderat. fuitque Episcopus LXV.

Post biduum Ultrajectini Ordinibus Transisalaniæ electionem ejus significarunt, Episcopus etiam recens electus à civitatibus Daventriensi, Campensi, Zwollana petiit, ut delegatos suos a. d. xiii Aug. Ultrajectum mitterent, ad pompam suam condecorandam, siquidem eo ipso tempore statuisset tanquam Episcopus urbem illam ingredi. Ordinibus Transisalaniæ non videbatur consultum quenquam ex suo numero eo ablegare, sed civitates singulæ suum Secretarium Ultrajectum miserunt, qui quid ageretur speecularentur ac renunciarent.

Die à creatione sua xviii. Fridericus Badensis, triumphali magnificentia, quingentis equitibus stipatus Ultrajectum introiit. Magnates quos secum adduxerat, erant isti: Episcopus Trevirensis patruus ipsius, Marchio Badensis frater, inter quos medius ipse cataphractus caballo insigni vehebatur. Ultrajectini eum honorifice exceperunt, & ceremoniis consuetis cathe-

cathedræ imposuerunt. ipse autem prout antiquitus more fuerat receptum, Ecclesiæ ac diœcesi Ultrajectinæ juramentum præstitit.

XXII Sept. Episcopus Frid. a Baden Româ nuncium accepit, se à Pontifice in Episcopatu fuisse confirmatum. Quo facto, Ultrajecti primum inauguratus, mox in Transisalaniam profectus est, ut & ibi inauguraretur.

XXIV Sept. qui dies Jovis erat, Daventriæ inauguratus fuit, cum magna honoris significatione.

Unde Campos se contulit, ubi inauguratus fuit XXVIII ejusdem mensis. Actum illum paulo latius describam, ut sciri possit, quo pacto Præsules Ultrajectini in civitatibus ac regionibus Transisalanis soliti fuerint inaugurari, cum iis tanquam Principes præessent.

Quum Episcopus Daventriâ Campos se conferre decrevisset, ob viæ ac tempestatis incommoda, civitas Campensis tres è Senatu, ac totidem è tribb. pleb. cum centum armatis civibus, tribus navigiis impositos Episcopo in occursum misit, qui Episcopum secundâ Isalâ devectum, Campos adduxere, quo appulit sub septimam horam vespertinam, tenebroso jam cœlo. Appulso Episcopo, portæ urbis undique clausæ erant. cives intra urbem armati consistebant ac Ordines servabant. sacerdotes cum reliquo clero in habitu Ecclesiastico, ante portam Piscatoriam seriatim se continebant. Coss. Scabini ac Senatores foris ad domum telonii cum XII facibus ardentibus concesserant, ubi Episcopo amicum in modum adventum fuerunt gratulati. Quo facto duo Coss. pro tempore, duo è Senatoribus primi, ac duo civitati à secretis una cum Episcopo ejusque consilio ad domum telonii se contulerunt, ubi Consul nomine civitatis Campensis Episcopo adventum gratulatus, ab eo petiit, ut vetusta urbis privilegia confirmare ac obsignare vellet, exemplo decessorum suorum. Tunc collata fuere vetera instrumenta cum novis, ac deinde obsignata.

Quibus peractis honorifice in urbem introductus, per plateam veterem, ita dictam, una cum clero solenni pompâ procedente, ac civibus armatis, ad templum S. Nicolai se contulit, & ædis adytum ingressus, ante summum altare genu flexit, ibi organa insonuere, & hymnus: *Te Deum laudamus* cantatus fuit. Deinde Episcopus una cum fratre Marchione Badensi, templo egressi, cameram Senatoriam petiere, ubi Episcopus ac frater ejus in sede Consulis pro tempore consederunt, Consiliariis ejus manum dexteram claudentibus, quos sequuti Coss. Scabini & Senatores suum post eos locum occuparunt. Quicunque nec ad Episcopi nec civitatis Senatum pertinebant, exire jussi.

Quo facto, surrexit Consul pro tempore, ac dixit: Clementissime Domine, rogo Clem. t. perquam submisse, ut Clem. t. à me inaugurationem accipere dignetur, exemplo decessorum suorum. simulque idem Consul Episcopo

ſcopo claves portarum urbis Campenſis obtulit. adjiciens: Clementiſſime Princeps ac Domine, rogamus Cl. T. ut clemens Dominus nobis eſſe velit, nos Cl. T. obedientes ſubditi eſſe volumus.

Epiſcopus poſtquam nonnihil cum Conſiliariis ſuis contuliſſet, claves urbis in manus ſumſit. dein Decanus Eccleſiæ cathedralis Ultrajectinæ ejus nomine reſpondit: Domini Coſſ. Scabini, & Conſiliarii inclytæ hujus civitatis Campenſis, clementiſſ. meus Dominus committit vobis claves deinceps ſervandas, prout hactenus feciſtis, neque dubitat, quin ſibi obſequentes ſubditi futuri ſitis, ipſe ſe vobis clementem Principem fore pollicetur. ejus rei ſtipulata manu clementiſſ. meo Domino fidem facietis. hiſce dictis ſinguli è Coſſ. Scabinis & Conſiliariis Epiſcopum adierunt, eique dexteram porrexerunt. Atque ita inauguratio conſummata fuit.

Hinc inſigne epulum extructum fuit, ferculis è ſaccharo, in lancibus argenteis, bis terve mutatis. ubi copioſe vino indultum fuit. duravit id unius circiter horæ ſpatio. poſtea Epiſcopus in aulam ſuam conceſſit, comitantibus eum quatuor è Senatu. Civitas Campenſis Epiſcopum invitavit, ut poſtridie, qui erat dies profeſti S. Andreæ, cum ſuis magnatibus, aulicis, & omnibus qui cum ipſo erant, cum civibus in publico œnopolio prandere vellet, id quod Epiſcopus ſe facturum recepit, & civitas Campenſis canem marinum vivum, cum magna piſcium copia, ei dono dedit.

Poſtero die Senatus Campenſis Epiſcopum ex aula ſua deduxit in templum S. Nicolai, ubi ſacro interfuit, ac circa meridiem cum magnatibus & nobilibus ſuis œnopolium publicum intravit, ubi cum Senatu Campenſi ac civibus epulatus eſt. Civitas Campenſis ſumtus exolvit.

Pomeridiano tempore Epiſcopus civitatem circuivit, & mœnia perluſtravit. Tres civitates, Daventria, Campi, Zwolla, ſingulæ Epiſcopo duodenas lances argenteas, unius formæ, armis ſuis inſignitas dono dederunt. conſtabant autem ſingulis civitatibus quingentis ſexaginta duabus libris, quas *Heeren-ponden* appellare conſueverunt.

Epiſcopus die Mercurii, qui S. Andreæ ſacer erat, Senatum prandio excepit. Sub veſperam autem matronas ac virgines Campenſes ad cœnam vocavit, qua peracta cum eiſdem ad domum ſaltatoriam (ita vocabatur locus curiæ ſpatioſus ubi choreæ agitari conſueverant) perrexit, ubi tripudiis ac ſimilibus oblectamentis ſeſe uſque ad mediam noctem exhilararunt.

Die Jovis in Obſervantium cœnobio ſacrum audivit, quo peracto Senatus Campenſis Epiſcopum navigiis ad aggerem uſque lapideum deduxit, ubi equi ad eum vehendum parati erant. qui Zwollam uſque detulerunt. *Bocop.*

Impe-

Imperator Fridericus hoc anno v. Decemb. civitati Daventriensi potestatem cudendæ aureæ monetæ concessit, prout antea argenteæ cudendæ licentiam habuerat. *Lib. privil.*

Anno CIƆCCCCXCVII. XXI Junii, Episcopus Fridericus Badensis in arce Vollenhoviana prima Comitia judiciaria celebravit. quibus nomine civitatis Daventriensis intererant Scabini Hermannus Lulofs, Gisbertus ab Allen.

Anno CIƆCCCCXCVIII. Henricus filius Domini a Wis, & Herbertus Vossius a Putten, conspirarunt cum militum quadam cohorte, quam *de groote Garde* nominabant, quique sub Duce Saxoniæ (is Philippi Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ nomine Frisiam obtinebat, erat autem Dux Saxoniæ nomine tenus, id est, nativitate, non possessione, utpote frater minor Arnoldi Saxoniæ Electoris) stipendia fecerant, erant autem quater mille numero, & imperio soluti vagabantur. Hosce dicti Wissius & Vossius in Transisalanam regionem introduxerunt hac occasione: .

Henricus a Wis actionem quandam prætendebat adversus tres civitates, Daventriam, Campos, & Zwollam, de qua tamen jam ante (ut suo loco dictum) cum eo transegerant. Vossii a Steenwijck & Putten veterem simultatem alebant adversus Campenses, qui domibus ipsorum diruendis operam & auxilium præstiterant, qua de re & ipsa pridem judicatum, & reconciliatio facta erat.

Filius Dom. a Wis, tribus civitatibus ac universæ regioni Transisalanæ hunc in modum hostilia denunciavit:

Henricus filius a Wis, &c. vobis Coss. Scabinis ac Consiliariis, tribunis plebis, civibus, & incolis civitatum, Daventriensis, Campensis, Zwollanæ, itemque oppidorum minorum superioris diœceseos Ultrajectinæ, denique subditis regionis Tubantinæ, Drentinæ, & Sallandicæ notum facio: Quandoquidem antehac multa prosecutio ad progenitores vestros, à nobilibus meis progenitoribus, nobili meo parente, & postea à me fuit facta, ratione debiti procedentis ab Episcopo Rodolpho piæ memoriæ vestro tum temporis Principe, per quod Dominus ac pater meus, præter omnem nostram expectationem in magnum incidit suarum rerum detrimentum, prout & mihi tempore meæ prosecutionis evenit, quem, nisi amici aliquot sese interposuissent, vita, domo, ac facultatibus evertissetis, quod tamen fieri non oportebat, quandoquidem nummi benigne pro Principe vestro expensi, ac magno fœnere mutuo sumti erant, pro quibus hodie bona hæreditaria sunt oppignorata: Hinc accidit, ut quotidie indigeam, & parens meus mihi dare recuset, contendens, se semel mihi prospexisse, neque id continuo iterum iterumque posse facere. Quum ergo vos adversum me omni tempore, reconciliationem ad quam vi à vobis adactus fui multis modis

violastis, moneo vos, ut protinus mecum transigatis, nisi fiat, statui ea quæ mihi debentur quibus potero mediis consequi, id quod satis diu evitavi, ac omittere maluissem. Quicquid autem vobis una cum adiutoribus meis, & adiutorum adiutoribus damni dedero, super eo per hasce patentes literas honori meo abunde me cavisse, eumque adversus vos tutatum esse, vobis constare volo. qua de re expediet ut serio cogitetis. Datæ sub sigillo nostro, die Martis post Lebuini, Anno CIↃCCCCXCVIII.

Filius a Wis cum hac latrocinantium cohorte Goram oppidum irruit, ubi illi ligneam statuam fabricant, quam Episcopalibus indutam vestibus, Episcopum Ultrajectinum salutant, in contemtum videlicet Præsulis, eam penes se collocant in symposio, ac mirabiles ei ludos faciunt, dicentes, En clementissimus noster Dominus, clementia ejus nos ditione sua expellere satagit. ac eo dicto, cerevisia factitium Episcopum perfundunt. totam porro Tubantiam incendiis, rapinis, exactionibus & omni insolentiæ genere deturpant.

Civitates majores minoresque regionis Transisalanæ delegatos suos ad Episcopum Ultrajectinum misere, de tota eum re certiorem facientes, ac rogantes ut remedium aliquod tanto malo inveniret, ni faceret, rem in eum statum deductam esse, ut universa regio Transisalana funditus devastaretur. Episcopus legatos suos ad Ducem Gelriæ expedivit, auxilia ab eo imploraturos, quorum adminiculo se milites hosce cæsurum recipiebat, nam si eo quo cœperant pede progredi permitterentur, fore ut omnium Principum dominia invaderent, & pro libidine deprædarentur.

Gelriæ Dux Carolus cum Episcopo Ultrajectino fedus inire noluit, antequam Domino a Wis rem totam per literas significasset, responsum quod ab eo recepisset, se Episcopo communicaturum promittens. Ejus acceptis literis, respondit Dominus a Wis, die Veneris post Iacobi, conquerens de damno domui suæ ac subditis a Daventriensibus illato. se à Duce petiisse ut adversus eos defenderetur, sed nullum accepisse responsum. unde contentum se esse non posse, sed jacturam sibi resarciri velle. præterea Daventrienses vectigal quod sibi à Duce pignori datum esset in Honnepe, intervortisse, & nonnullos ex eis vi violenta in suum Dominium irruisse, non denunciata hostilitate. Innocentem tamen se esse in iis quæ filius suus designasset, neque pacem cum diœcesi Ultrajectina initam à se esse ruptam, sed amanter se ab iis petiisse, ut damnum miseris subditis suis illatum sarcire vellent. æquum & justum esse, ut Dux sibi tanquam humillimo subdito patrocinetur. ac multa his similia.

Hæc omnia Dux Gelriæ Episcopo transmisit, adjunctis literis suis, datis die Sabbati post Iacobi. Quibus acceptis Episcopus Arnemiam ad Ducem se contulit, atque ibi fedus cum eo percussit, cui civitates Neomagensis, Zutpha-

Zutphaniensis, Arnemiensis, nec non tres civitates Transisalanæ subscripse-runt, mutua ad id auxilia polliciti. Federis hujus verba ita habebant:

Nos Fridericus Dei gratia Episcopus Ultrajectinus, natus Marchio à Baden: nos Consules, Senatores, cives atque incolæ civitatum Daventriensis, Campensis, Zwollanæ notum facimus: Quandoquidem indies accidit, ut magna militum multitudo confluat, qui creato Duce, regiones ac oppida invadunt ac populantur, prout & Henricus filius a Wis, cum magna militum manu clementiss. Domini nostri ditionem trans Isalam in qua sita est Daventria, invasit, quo talia, nunc & in posterum præcaveantur impedianturque, cum celsissimo Principe Carolo, Gelriæ & Cliviæ Duce, Comite Zutphaniæ, dilecto nostro agnato, & clementiss. Domino, civitatibus item primariis, Neomago, Zutphania, Arnemia convenimus, juxta tenorem notulæ verbotenus hisce insertæ:

Primo clementiss. ac dilectus Dominus Dux Gelriæ, &c. omne auxilium ac subsidium præstabit clementiss. Domino Episcopo Ultrajectino, pro virili sua parte, quo milites hoc tempore ditioni Ultrajectinæ incubantes cædi fugarive possint. Similiter uterque Princeps, eorumque subditi, si quo alio tempore necessitas exegerit, ac ditio eorum aliqua à militaribus copiis invasa fuerit, sibi invicem auxilium opemque totis viribus præstabunt. Præterea, si forte ejusmodi auxiliorum ac conflictuum nomine molestiam alicui creari contigerit, conjunctis viribus uterque Princeps ac utræque ditiones una cum amicis suis eam avertent.

Agnoscimus ergo & profitemur omnes ac singuli, nos eandem notulam, cum omnibus punctis ea comprehensis præstandam recepisse, ac literis hisce nostris patentibus recipere. In testimonium fidei ac veritatis, nos Fridericus Episcopus Ultrajectinus, nosque Coss. Scabini, Senatores, cives & incolæ civitatum Daventriensis, Campensis, Zwollanæ, sigillum nostrum secretum hisce literis appendi curavimus. Datæ Daventriæ Anno Domini cIↃcccc xcviii. die vii Julii.

Similes literas Dux Gelriæ cum tribus primariis suis civitatibus Episcopo Ultrajectino vicissim tradidit.

Hæc dum aguntur, filius a Wis cum latrocinante manu circa Daventriam incendiis grassatus est, & quos potuit captivos abduxit, magna quoque inde abacta præda.

Cui rei ut finis imponeretur, Episcopus & Dux diem constituunt, quo conjunctis copiis, ex formula federis, filium a Wis cum suis aggrederentur, quo etiam tempore ex inferiori diœcesi Ultrajectina, nobilis a Montfoort, & Dominus Ioannes a Niesvelt, cum quingentorum militum cohorte principibus suppetias venere.

Dum copiæ Ducis & Episcopi colliguntur, contigit, Ioannem quendam à Bal-

à Ballingen, quem Wiſſiani injiciendo ædificiis igni præfecerant (*brand-meester* vocant) militum nonnullo numero comitatum, Tubantiâ ad urbis Daventrienſis pomœria ſe conferre, ut, ſi fortuna faveret, cives inde aliquot captivos ſecum abducere poſſet.

In eam urbem tum temporis tribunus quidam militum Belus nomine, è præſidiariis Ducis Gelriæ, cum ſua cohorte ſe contulerat, vir fortis, & hiſce latronibus, ſiquis alius, inimicus. Is cum militibus ſuis urbe egreſſus cum Io. à Ballingen confligit, quem cum centum quinquaginta è ſuis comprehendit, & captivos Daventriam abducit.

Die qui à diviſione Apoſtolorum nomen ſortitus eſt, Epiſcopus Ultrajectinus, & Gelriæ Dux copias ſuas, ſuarumque civitatum ac univerſæ ditionis contraxere. Epiſcopus ipſe cataphractus caballo vehebatur. atque ita ad Wiſſianos contenderunt. dum prælium committitur, equitatum ſuum in eoſdem (qui prorſus eo deſtituebantur) immittunt, perrumpunt ordines, multos cædunt. multi fuga in regiones Monaſterii, Gelriæ & Cliviæ evadunt. fugientes Epiſcopus, uſque ad portam Cliviæ perſequutus eſt. reliqui projectis armis, ut ad fugam eſſent expeditiores, ſe in pedes & ipſi conjiciunt. ubicunque in ruſticos incidiſſent, ab iis cæſi ſunt, vociferantibus ad ſingulos ictus, hem tibi, pro pecunia mea, pro jumentis, pro gallinis, pro pecore, &c. Captivi porro, quos quamplurimos ſecum trahebant, ſine pretio liberi dimiſſi fuere. Multi è diſſipatis Wiſſianis in varias variorum Dominorum ditiones captivi fuerunt abducti, ut Limburgum, Ordingam, Noveſium, Coloniam Ubiorum, Suſatum. Colonienſis Epiſcopus omnes dimiſit, ac ditione ſua ejecit. multi quoque Daventriam vincti pervenere.

Epiſcopus Fridericus a Baden cum ſuis, parta hac victoria, triumphanti ſimilis Daventriam intravit, ubi cum delegatis civitatum Daventrienſis, Campenſis, Zwollanæ, ac reliquis qui aderant Dominis, conſilium cœpit, quid de militibus captivis, ac iis qui adhuc comprehenderentur, videretur ſtatuendum? decretum fuit, omnes capite truncandos, corpora rotis, & capita perticis imponenda.

Die Veneris ante S. Petri ad vincula, ſententia hæc executioni mandata fuit. omnibus amputata capita, & rotis in orbem diſpoſitis trunca cadavera injecta, in medio Dux eorum Ioannes a Ballingen. Inter alios erat adoleſcens quidam, liberali facie ac moribus, quem nuper admodum ad ſuum gregem Ioannes a Ballingen pellexerat. ægre is ad mortem tam ignominioſam ſeſe comparabat, cumque jam rotæ illigatus, carnificis expectaret ictum, vidit ibi conſiſtentem Ioannem a Ballingen, eumque his verbis compellavit: Eheu! Ioannes, quantæ mihi miſero calamitatis auctor es! cui Ioannes reſpondit, *Mihi ſcilicet illa res lucro fuit!* Belgice: *ſpin ick daer ſijde by?* quod ejus dictum in proverbium abiit: *Spin ick daer ſijde by? ſeyde Hans van Ballingen.*

Campis

Campis quoque ex iisdem viginti quinque capite plexi fuere, & rotis trans Isalam ad exemplum impositi, qui omnes deplorabant se à filio Domini in Wis persuasos se in hasce miserias conjecisse.

Civitates, Daventria, Campi, Zwolla, hoc tempore vehementer timebant, ne sibi à Gelriæ Duce bellum inferretur, idque hac de causa: Tradiderat Dux Episcopo Ultrajectino arcem Oyen, ea lege, ut si contingeret regem Romanorum sibi denuo bellum inferre, eam teneretur restituere. orto ergo bello inter ipsum & regem Rom. Maximilianum, ut promissa Episcopus repræsentaret petiit, qui cum non ita promtus ad id faciendum videretur, jamque omnia ad hostilitatem spectarent, rogarunt Episcopum civitates, ut curaret facultates suas, domos & agros in regione Gelriæ sitos libero commeatu muniri, ac exiguis vexillis insigniri, ad eorum indemnitatem. quibus rescripsit Episcopus d. VIII. Novemb. se cum Consiliariis suis super ea re deliberasse, iis autem nondum videri consultum commeatum cuiquam concedi, ullasve domos eo quem petebant modo insigniri, antequam certius quo res evasura sit manifestetur. quod si Velaviam equitatus ingrederetur, petitionis earum se rationem habiturum. Nunc autem cautionem esse, ne, si domus adversæ partis insignibus notarentur, iis ante reliquas à Gelris ignis injiceretur. *Bocop.*

Anno CIↃCCCCXCIX. ortum est bellum inter Ioannem Cliviæ Ducem, & Episcopum Ultrajectinum, hac occasione: Mutuo dederat Ioannes civitati Ultrajectinæ certam pecuniæ summam, tempore belli quod ei civitati intercedebat cum Episcopo suo Davide Burgundo, cum ea fratrem ipsius Arnoldum Ruardum (genus est præfecturæ) suum creasset. Eam pecuniam sæpius ab Ultrajectinis repetiverat, nec amicis mediis eam potuerat obtinere. Clam igitur milites latrocinantes sacramento sibi devinxit, ac ut in ditionem Ultrajectinam irruerent, ac hostilia quæque perpetrarent, præcepit, ea tamen cautione, ne se sub ipsius imperio esse profiterentur, sed quæ facerent suo periculo facere simularent.

Octavo Junii die, hi milites ad oppidum Rhenen se contulerunt, duobus insultibus id tentant, sed repelluntur, tertio insultu oppidum capiunt, quos in armis inveniebant obtruncant, cives ac incolas captivos ducunt, nec nisi magno numerato pretio dimittunt, oppido deinde præsidium quod ei custodiendo sufficeret imponunt. Hinc Ultrajectum petunt, ac urbem circumquaque ita obsident, ut nemini nec ingressus nec egressus pateret. hinc pagos, villas, & ipsa urbis pomœria exurunt, & atrocissimis factis extorsionibus, cum præda in oppidum Rhenen se recipiunt.

Episcopus Ultrajectinus, cum probe nosset hæc sibi à Cliviæ Duce mala inferri, delegatos suos Rhenam ad Ducem horum militum misit, sciscitatum ab eo, velletne cum suis Clivensem deserere, ac sibi inservire, pollicitus, se eos

in Clivensem ditionem immissurum. cum viderentur inclinare, ocyus Episcopus Mag. Everardum ab Ens J. U. D. qui sibi à consiliis erat, ad Ordines Transisalaniæ expedivit, iisque quæ Io. Clivensis in inferiori diœcesi, nulla belli facta denunciatione perpetrasset, indicavit, auxilia ab eis contra eundem flagitans, ut qui omnino statuisset injuriam suis subditis illatam ulcisci. Consenserunt libenti animo Ordines, ac generale tributum suis regionibus imperarunt, ne monasteriis quidem, capitulis, pastoratibus, sacerdotibus, vicariatibus ac reliquis è clero exemtis. cumque timerent ne hi sese huic exactioni opponerent, consensum Episcopi petierunt, qui ut id fieret, utque refractarii scripto consignati ad sese deferrentur, pro meritis corrigendi, indulsit. ita ubique exactus census, & Mag. Everardus ab Ens die Julii XXII. de re tota Episcopum certiorem fecit.

Hinc subito cum militibus Episcopus contraxit, qui deserto Clivensi, ipsi sacramentum dixere. Ordinibus porro Transisalaniæ maximas pro promtis eorum animis, gratias egit, sese, & inferiorem diœcesin, mutuum facturos erga diœcesin superiorem, siqua necessitas ingruat largiter pollicitus. petiit autem, ut è vestigio tria quatuorve millia florenorum aureorum sibi suppeditarent, quos militi in antecessum numeraret, paria facturam diœcesin inferiorem significans. Insuper civitates Daventriam, Campos, Zwollam rogavit, ut sibi quatuor tormenta majora, octo colubrinas, sedecim quæ lapides ejaculantur, cum pulvere & globis, item curribus & hominibus jaculandi peritis submitterent, sumtus in eam rem faciendos utramque ditionem ex æquo toleraturam. Obsequuti sunt Transisalani, & præter hæc quam celerrime trecentos equites in diœcesin inferiorem miserunt, polliciti se equites quingentos, & pedites sexcentos suppeditaturos, modo utrinque ex semisse iis stipendia erogarentur.

Episcopus cum militari hac manu in Clivensem ditionem profectus, in quosvis captivitate, cædibus, incendiis, rapinis grassatus est, nemini parcens, multasque arces occupavit, & quoscunque in iis reperisset obtruncari fecit.

Dum hoc pacto aguntur ac feruntur horum principum subditi, eo res inter eos deducta fuit, ut utrinque controversias suas in manus Juliaci ac Bergæ Ducis, item Christophori Marchionis Badensis compromitterent, pactæ interim induciæ, & dies conventus dictus Sylvam-Ducis, quo ambo rationes suas mitterent, ubi si res amice transigi non posset, dies alter Coloniam Ubiorum indiceretur, ubi ipsi Principes comparerent, & causam suam scripto, per modum processus juridici in promtu haberent, & quod compromissarii ex jure pronunciarent, ei utrique acquiescerent. Subditis interim copia fieret secum invicem libere agendi ac vivendi, prout tempore pacis fieri consuetum est. *Bocop.*

Anno

Anno c I ɔ I ɔ. Episcopus Ultrajectinus & Dux Clivensis, vi compromissi Coloniam Agrippinam, ubi Dux Juliacensis & Marchio Badensis eos expectabant, se contulerunt, ubi die Veneris post *Misericordias Domini* comparuerunt. Multis ibi actum de eorum reconciliatione, sed conatu inani. prolata ergo denuo res, relicto, in pleno vigore suo, in quod consenserant compromisso, ac partibus injunctum, causam suam scripto explicarent, scripta inter sese permutarent, & arbitris ante certum diem traderent. *Bocop.*

Ejusdem anni xxiii Septemb. D. Fridericus a Baden Episcopus Ultrajectinus in arce Vollenhoviana jus dixit. die xxiv. cum ordine suo equestri, ac tribus civitatibus, Daventriensi, Campensi, Zwollana, judiciaria Comitia celebravit. quibus intererant è Scabinis Daventriensibus, Mag. Hermannus Lulof, Petrus a Mouwick.

Die vi. Octob. Comitia cameræ suæ habuit, præsentibus è Scabinis Daventriensibus iisdem qui ante fuerunt nominati.

Eodem anno, Ioannes Boshusius, Vicarius altaris S. Petri, ad S. Lebuini, dedit mille florenos aureos, id est, annuos quinquagenos, ad educationem duorum adolescentum proxime sibi sanguine junctorum, qui per sexennium Daventriæ, & deinde per triennium Coloniæ Agrippinæ studiis operam darent. Deposita est illa pecunia penes Magistratum Daventriens. ea conditione, ut vel ipse Magistratus ejus usuram quotannis erogaret, vel sortem apud fidum hominem eo fine deponeret, quo jus hoc Boshusianæ familiæ perpetuum esset ac stabile. quod si eo nemo ex eadem familia uteretur, liberum esset A. Magistratui è suorum civium liberis binos, eorum vice, eisdem reditibus in studiis alere. *Hæc ex antigrapho in membrana, sed sine sigillo aut signatura.*

Ioannes Bispinck Præpositus Zutphaniensis, Officialis & Vicarius generalis præpositi Daventriensis, nominatur in Actis præpositura, ad hunc annum, in Vigilia Simonis & Judæ Apostolorum.

Anno c I ɔ I ɔ i. reperio præpositum Daventriensem fuisse Mag. Andream a Venraed, S. sedis Romanæ protonotarium. v. Act. præposit. ad diem profesti S. Elisabethæ. vocatur ibidem postea decretorum Doctor, & in Ecclesia Trajectensi Archidiaconus. Ejus in spiritualibus & secularibus Vicarius generalis dicitur Gerardus Suggerade, S. Lebuini Daventriæ Canonicus.

Anno c I ɔ I ɔ ii. Cum Comes Emdanus, una cum Saxone, cives Groninganos indies magis magisque gravaret, amicè aliquoties ab Episcopo Ultrajectino ejusque ditionibus ultra & cis Isalam petierunt, ut sibi veluti membro diœceseos Trajectensis auxilio ac subsidio esse vellet. id quod Episcopus se facturum quidem recepit, sed nullo effectu, unde hostibus eorum animus ad eos vexandos addebatur. Quapropter per libellum supplicem

idem quod ante rogarunt, ac monuerunt Episcopum, ut juramenti ipsis præstiti memor, continuo sibi suppetias veniret, quandoquidem induciarum quas inter ipsos ac Saxones pepigerat, finis instaret. Utque ipsis indicaret, si res ad novum bellum spectare contingeret, quid sibi de ipso ac ditionibus ipsius deberent polliceri, quo intellecto suum fore dispicere, quid deinceps sibi esset agendum. super eo responsum categoricum flagitantes. Datæ erant literæ anno quo sup. die Veneris qui festum Purificationis antecedit.

Episcopus Ultrajectinus hisce literis acceptis, generale, quod vocant, capitulum convocari fecit, in domum capitularem magnam Ecclesiæ cathedralis, ubi literæ Groningensium prælectæ fuerunt. res mature deliberata perplexos omnes habuit, quum & bello adversus Saxonem, cui & Romanorum Rex adhærebat, implicari durum, & civitatem Groninganam deserere, Episcopatui Ultrajectino, & maxime regioni Transisalanæ periculosum videretur. Tabellarium ergo sine responso remittunt, quem jusserunt Dominis suis renunciare, Episcopum quamprimum per proprium suum tabellarium literas ad eos daturum. Decreverunt autem super hoc negocio cum civitatibus superioris & inferioris diœceseos Comitia generalia esse celebranda.

Episcopus Dorostadio XIX die Martii Ultrajectum, in magnam domum capitularem, generalia Comitia Ordinum ab utraque parte Isalæ habenda a. d. Jovis post Misericordias Domini, convocavit. Quo & præfixo die omnes comparuerunt. ubi negotii difficultatibus utrinque expensis, visum est, omnia media tentanda, per quæ civitas Groningana cum Saxone reconciliari posset. quo fine multi conventus fuerunt habiti. *Bocop.*

XIV Julii Episcopus in arce Vollenhoviana Comitia cameræ suæ celebravit. quibus è Scabinis Daventriensibus interfuerunt iidem qui supra.

Anno CIↃ IↃIII. bellum ingens fuit inter Ducem Gelriæ & Episcopum Tajectensem: ac Gelri quidem civitatem Oldenselensem occuparunt, sed cum se satis instructos præsidiis & subsidiis non esse animadverterent, relicto oppido recesserunt: Episcopus autem oppido recuperato, cum instructissimo exercitu impressionem fecit in Veluam, & multis castris eversis, pagis evastatis, cum ingenti præda Daventriam reversus est, & facta cum Gelris pace, Episcopus respectu hujus belli, precariam collectam clero indixit per Hollandiam, Zelandiam, & Frisiam: Sed clerus ad sedem Romanam provocatione facta, per sententiam Papæ à collecta fuit absolutus. *Suffrid. Petr. Append. ad Bekam, p. 165.*

Eodem anno IX Julii Diestenses civibus Daventriensibus privilegium concesserunt, ne apud sese aresto, nisi ob propria debita, detineri possent.

Anno CIↃIↃIV. Rex Romanorum Maximilianus in Comitiis Imperii cum

cum Electoribus, Principibus & Ordinibus Sacri Imperii Ratisbonæ, Carolum Gelriæ Ducem proscripsit, idque Episcopo Ultrajectino Frederico Badensi XIV Septembris die scripto significavit, eique serio injunxit, ne vel ipse, vel ditiones ac civitates ejus, prædictum Gelriæ Ducem ulla ope adjuvarent, filio enim suo decretum esse, eum bello impetere, cui ut auxilio præsto sit, se ab eo flagitare.

Mandatis hisce per regiones Transisalanas ubique promulgatis, quantumvis accuratissime prohibente Romanorum Rege, nequis Gelris quicquam adveheret, non potuit tamen impediri quominus cives merces suas, suo periculo eo importarent ac distraherent. quod cum regi significatum esset, in Hollandiam, Zelandiam, ac per omnes suas terras diplomate misso, inhibuit nequis regionibus aut civitatibus Transisalaniæ vel cibos vel bellica instrumenta adveheret venderetve. Præter hæc Daventriensibus, Campensibus, Zwollanis, occasione hujus mandati, in ditionibus Archiducis multa damna illata fuere, bobus eorum abactis, pannis ac aliis mercibus direptis. Campensibus avecta navis oneraria, multis millibus florenorum æstimata. Ex altera parte, etiam à Gelris infestabantur, qui & ipsi eos facultatibus suis spoliabant, ac Dux Gelriæ merces eorum Isalá subvectas Hattemi aresto detinebat. Quum Transisalanis in Brabantia, Hollandia, & provinciis Burgundiæ commercium liberum non amplius esset, tres civitates præcipuæ Episcopum Ultrajectinum rogarunt, ut ab Austriæ Archiduce obtineret mandati illius abolitionem, quo ad pristinam libertatem in ejus regionibus commercia sua redire possent. id quod libello supplice ab eo Episcopus petiit. cui responsi loco adscriptum fuit, ipsis ad mensem unum aut sex hebdomadas molestias quas patiebantur adhuc esse tolerandas, idque ob causas quibus se dicebat moveri. interim literas liberi commeatus eis concessit, quibus dum res tota transigeretur, ut poterant in suum commodum uterentur. *Bocop.*

Hoc anno Daventriæ Petrus a Mouwijck, tanquam executor testamenti Wilhelmi a Willigenhave fundavit ejus nomine in domo clericorum proventus aliquos octo studiosis alendis. *Privill. p.* 222.

Natus eodem Anno Kalend. Mart. Daventriæ, ex uxore lapidicæ cujusdam fœtus duplex feminei sexus, concretus à pectore deorsum. duo ei capita, thorax ac venter unus, duo muliebria, quatuor brachia, quatuor crura. *Chron. Holl. Div.* XXXII. *c.* 26.

Ioannes Sinthemius, congregationis S. Hieronymi Daventriæ, Desid. Erasmi præceptor, edidit hoc anno typis Badii,

Commentarios Grammaticos in doctrinale Alexandri. Magnum inde (ut in vita Erasmi ait Rhenanus) ea tempestate in scholis Germanorum nomen consecutus.

Eodem anno edita Daventriæ *Expositio mysteriorum Missæ, &c. per Guilielmum de Gouda, ordinis Minorum de Observantia.*

Eodem & sequenti anno extructum Daventriæ Templum S. Cæciliæ, cœnobii monialium, dicti: *Het Lammen-Cloester*, à vidua quæ id dotavit, dicta *Vrou Lammen.* (*Ex inscriptionibus in templi vestibulo, & pariete.*)

Anno cIↄIↄv. in negocio Groningensi à Transisalanis actum fuit. Quo in statu id tum temporis fuerit, ex ipsorum ad Ordines Transisalaniæ literis apparet, quæ ita habent:

,, Amplissimi, faventissimi, dilectissimi amici. Quandoquidem delegati ,,nostri, qui nuper condicto ad id die Hattemi fuerunt, nobis retulere, Cle- ,,mentiss. nostrum Dominum Præsulem Ultrajectinum, & delegatos Ordi- ,,num ejus ditionis, post multa super controversiis inter Illustrem Princi- ,,pem ac Ducem Saxoniæ, &c. ab una, & nos ab altera parte, habita col- ,,loquia, iisdem nostris delegatis, pro finali responso indicari curasse, ,,Clementiss. Dom. nostrum ac Ordinum delegatos, multijuga insumta di- ,,ligentia, nullam reperire potuisse viam, qua dissidium illud componi, ac ,,civitati nostræ Groninganæ in necessitatibus suis auxiliares manus porrigi ,,possent, nisi eadem nostra civitas Omlandiam deserere, ac ejus possessio- ,,ne se exuere vellet, ideoque petere Clem. suam, una cum Ordinum dele- ,,gatis, ut eam abdicare, neque deinceps sibi vindicare vellet, ac ante deci- ,,mum, quid hac in parte statuisset, sibi scripto significaret. rationibus ,,etiam adhibitis de quibus iidem nostri delegati nos certiores fecerunt: ,,Nos super tanta re, universa nostra civitate in consilium adhibita, con- ,,cordibus votis conclusimus, prout jam Amplitt. vestris peramanter no- ,,tum facimus. Non posse nos id territorium deserere, citra notabilem ,,jacturam jurium nostrorum, quæ in illud habere nos existimamus, nec ,,non citra innumerabilia ac irreparabilia detrimenta & civitatis nostræ ,,certam ac inevitabilem ruinam. quod & nostri delegati (prout ex ipsis ,,intelleximus) in dicto conventu fusius ac clarius edisseruerunt. Proinde ,,necessarium nobis est desertionem illius territorii recusare, neque eam ,,permittere, donec secundum viam juris (cui nos offerimus) eo excidisse ,,fuerimus declarati. Invocamus autem ad hoc denuo vestras strenuitates ,,& amplitt. quam instantissime, tanquam membra ejusdem diœceseos, ac ,,ditionis Ecclesiæ Ultrajectinæ, ut una cum dictis Ordinibus in medium ,,consulere, & operam dare velitis, quo Civitas nostra, membrum non è mi- ,,nimis ejusdem diœceseos in calamitate sua è vestigio adjuvetur, in jure ,,suo, non secus ac aliæ civitates ejusdem diœceseos, defendatur, neque ad- ,,versus omnem æquitatem destituta maneat: prout strenuitates & amplitt. ,,vestræ per obsignatas literas ac alias promissiones antehac se facturas re-

,,cepe-

„ceperunt, neque salva existimatione aliter agere licitum aut honestum est. „Quod si strenuitates,&c. vestræ nostris rebus prospicere noluerint, nosque relinquere in animo habuerint, ac à nobis eam ob rem quippiam fieret, quod strenuitatibus, &c. vestris minus acceptum foret, nosque „inviti faceremus, postulamus vicissim, ne strenuitates vestræ nobis id „imputare, aut in malam id partem accipere velint. quandoquidem post „multas preces & monita, ad tutelam nostrorum corporum, vitæ, ac fa„cultatum nostrarum id nos fecisse constabit. Rogamus ergo strenuitates „vestras, &c. ut super his sine mora, finale responsum ad nos velint mittere. „juxta quod rebus nostris consulere possimus. parati autem erimus vita & „facultatibus nostris id beneficii semper recognoscere. Deus vestras stre„nuitates diu salvas esse velit. Scriptum sub sigillo sanctiori nostræ civita„tis, die Jovis post XI mille Virginum, Anno CIϽIϽV.

Eodem argumento literas dederunt ad Episcopum Ultrajectinum Fridericum Badensem, qui eo tempore in Transisalania erat. is ergo Ordinem equestrem ejusdem regionis ut & civitates, qua magnas qua parvas ad locum cui nomen Nyerbrugge convocavit, ubi deliberatum super hoc negocio, cumque id undique plenum difficultatibus esse perspicerent, quandoquidem si causam Groningensium suam facerent, bello ancipiti adversus Saxonem sese essent implicaturi, utpote cui Rex Romanorum, una cum universo Imperio, Philippus item Hispaniarum Rex, & Elisabetha Austriaca faverent, sin minus, verendum foret, ne Groningenses, relicto Episcopo Ultrajectino, alieno imperio se submitterent: post longam disceptationem, de sententia Ordinum, quam & diœcesi Inferiori significarat, in hunc sensum Groningensibus rescripsit: Literas se eorum Ordinibus ab utraque ripa Isalæ communicasse, ac simul statuisse: quandoquidem Groningensibus, ex placito Episcopi, suarumque regionum ac civitatum peramanti adhortatione, Omlandiam in quam Rex Romanorum ac Imperium jus sibi deberi putent, prout eorum delegati in conventu Hattemensi pluribus intellexerant, deserere nolint, Episcopo & ipsius ditionibus citra & cis Isalam, supra quam dici posset grave futurum Groningensium quoad hanc litem partes amplecti, ac Omlandiam adversus Regem Rom. ac Imperium universum tuendam suscipere. Quapropter sibi & suis consultum videri, ut adhuc prudenter de re tota deliberent, ac territorium illud abdicare, prout Rom. Rex & Imperium faciendum decreverant, ne graventur. Quo facto Episcopus cum ditionibus suis de medio ac via cogitaturum qua commodis eorum, quoad ejus fieri posset, prospiceretur. Hisce adjecerant, se scire cupere, an si contingeret Episcopum & Ordines diœceseos Ultrajectinæ equitatu ac peditatu Groningensibus subvenire, liberum eis foret cum eisdem urbem Groninganam ingredi & egredi, prout ipsis expedire videretur.

Literis hisce ultro citroque missis Groningenses & Saxones hostiliter alii alios invasere.

Alexander Papa VI. per Belgium & diœcesin Ultrajectinam, plenarias omnium peccatorum indulgentias prædicari curaverat, eæ pecunia venales passim prostabant, ac thesaurus non contemnendus in ærarium quæstorum Pontificiorum confluxerat. Interim dum indulgentiæ illæ in hisce regionibus proclamantur, neque dum nummi Romam delati sunt, moritur Alexander, & post Pium III. paucorum dierum Papam, Julius II. ejus loco creatur Pontifex. unusquisque ergo pro viribus in diœcesi Ultrajectinâ eis nummis inhiat. Cardinalis, Maximilianus Romanorum Rex, Episcopus Ultrajectinus, & quinque Collegia ejusdem Ecclesiæ sibi certatim eos vindicabant.

Episcopus Ultrajectinus & Decanus Capituli, delegatos suos Amersfordiam, Dorostadium, Culemburgum, Vianam miserunt, cistas quæstuariorum aperiri, & pecuniam ex iis auferri fecerunt.

Hinc idem Episcopus Vicarium suum, item Mag. Everardum ab Ens, qui ei erat à Consiliis, Daventriam ablegavit, ut & ibi præda indulgentiariâ potiretur. Daventrienses ei nummos concedere noluerunt, antequam cum duabus civitatibus fœderatis de re tota communicassent. Scripsit ergo Everardus ab Ens ad Campenses in festo S. Pauli hujus anni, significans se eo venisse ut cistas indulgentiarias evacuarent, id Daventrienses nolle permittere, nisi ipsorum ac Zwollensium accedente consensu, petere ergo, ut è vestigio de ipsorum sententia certus fieret, maxime cum urbes reliquæ nullam hac in re difficultatem fecissent, & Presbyteris Daventriensibus multum deberetur, quibus ex hisce nummis esset satisfaciendum. præstare enim id ita fieri, quam eos supplices post Cardinalem eo nomine cursitare. Sese, re apud Daventrienses transacta, etiam Campos eo fine esse venturos &c.

Tres civitates, Daventriensis, Campensis & Zwollana super hoc negocio convenerunt, ac re deliberata, non putarunt consultum esse, Episcopo Ultrajectino ut pecunias illas auferret permittere, idque ob magnas quas inde oriri posse prævidebant difficultates.

Posthæc Rex Romanorum legatum suum Dom. Wilhelmum ab Ooy ad Episcopum Ultrajectinum misit, petitum, ut sibi, recepta apochâ & literis quibus eum indemnem præstare pollicebatur, omnes qui in suo Episcopatu collecti erant nummos transmitteret. id quod Episcopus & Capitulum Ultrajectinum negarunt se facere posse, diversum se à Papa & Cardinalibus in mandatis habere prætexentes.

Denuo ergo legatos suos ad Episcopum misit Rex Romanus, cum diplomate, dato hujus anni XXII Septemb. jubens eum nummos sibi cum fenore transmittere, sub pœna privationis facultatum ac jurium suorum. ejus-

ejusdem tenoris ad Campenses ac reliquas civitates literas dedit, injungens illis sub gravibus pœnis, ut dictas pecunias sibi traderent.

Episcopus Ultrajectinus, & Decanus ac Capitulares illius urbis ægre poterant induci ut voluntati Rom. Reges obsecundarent, civitates etiam difficulter in id ipsum consentire poterant, nisi prius de meliori jure eorum qui bolo illi inhiabant ipsis constaret, ac de indemnitate cautum fuisset. Idcirco Hattemum condictus dies, quo Rom. Regis, Episcopi, & trium civitatum delegati convenirent. ubi re disceptata, in partes Rom. Regis civitates inclinarunt, ac licet reluctantibus multum Episcopo & clero, delegatis Regiis pecunias tradiderunt, quibus apocham iidem legati reliquerunt, datam hujus anni XXIX Septemb. ac ingenti onusti præda ad Regem se receperunt.

Ante hæc idem Rex Maximilianus, gravissima per universi Imperii ditiones ac civitates publicari fecerat mandata, quibus maximis propositis pœnis vetuit, nequis Ducatui Gelriæ & Comitatui Zutphaniæ ullum commeatum adveheret. iis receptis, Carolus Dux Gelriæ Daventriensium civitati scripsit, ut delegatos suos ad sese Zutphaniam mittere vellent. id quod à Daventriensibus factum est. ibi ab iis sciscitatus est Dux, an diplomati regio parere decrevissent, an potius cum Gelris ac Zutphaniensibus solita commercia exercere. ad quæ cum ei non ad placitum delegati responderent, incanduit Dux, ac Daventriensibus significavit, nisi id facere decrevissent, se vicissim non passurum eos hostibus suis commeatum advehere, & quoscunque id audere deprehendisset, in eos pro merito animadversurum. Utque id civibus suis libere indicarent adjecit. similia Campensibus ac Zwollanis nota fecit. ac scripto Domino Gisberto a Wis Baroni in mandatis dedit ut nequid tale fieret curæ haberet. Datæ eæ literæ die Jovis post Misericordias Domini.

Rex Castellæ Archidux, urbem Arnemiensem obsidione cinxit mense Junio hujus anni.

Cumque die VIII Maji Rex Romanorum, ex potestate Imperiali, Episcopo Friderico à Baden præcepisset, ut cum LVIII equitibus, & bis mille peditibus, nomine Episcopatus sui, ei subsidio veniret, idque ratione officii quo sibi ac Imperio devinctus erat, paruit Episcopus, & cum justo numero equitum peditumque ad Castellæ Regem in castra quibus Arnemia obsidebatur, se contulit.

Quum hoc tempore controversia intercederet inter Ioannem a Bochorst, & ejus fratres ac sorores de hæreditate paterna, & res ad Senatum Campensem, ubi Ioannes residebat, devoluta esset, nec Ioannes ad repetendam divisionem adduci posset, frater ejus Arnoldus a Bochorst, inter festum S. Martini & omnium Sanctorum, arcem Bochorstiam vi occupavit, eam

pro patrimonio suo se retinere posse confidens, uxorem porro fratris suæ Ioannis immanem in modum habuit, capillis enim arreptam per pavimentum traxit, pedibus proculcavit, ac de cætero insolentissime in iisdem ædibus se gessit. Civitas Campensis quamprimum hæc rescivit, arcem Bochorstiam obsidione cinxit, quandoquidem civium suorum albo inscriptus esset Ioannes, ac arcem eorum protectioni commendarat. Daventrienses quoque ac Zwollani ad obsidionem venerunt. Episcopus ab eisdem certior factus, cum vereretur, ne Dux Gelriæ se negocio immisceret, & ipse officiarios suos eo properare jussit.

Tres civitates, Daventria, Campi, Zwolla, eo Arnoldum perduxerunt, ut arcem sibi traderet, ac Zwollam se conferret, pollicitæ, se operam daturas, ut juris sui compos fieret. id factum, & arx tradita Campensibus. Arnoldus Zwollam ex contractu se confert, sed nihil in Campensibus præsidii reperit. unde scripto eos, ut promissis stent hortatur. Delegati trium civitatum sæpenumero super hac re Ioannem convenerunt, à quo nihil potuerunt obtinere, cum diceret, se cum fratribus & sororibus legitime hæreditatem divisisse, qua de re instrumenta irrefragabilia essent confecta, quibus inhærere vellet. contra Arnoldus se ac suos notabiliter in ea divisione parte hæreditatis fraudatos, id quod liquido pateret, quod autem instrumentis subscripsisset id egestate adactum fecisse, cum præsenti pecunia indigeret &c. percupere se ut æstimationi trium civitatum res tota committeretur. quod cum denuo à delegatis Ioanni significaretur, ne latum quidem unguem à facta divisione & instrumentis super ea confectis demoveri potuit. Unde factum, ut Arnoldus facultatibus lapsus plebeio ordini Wageningæ se conjugio copularit. *Bocop.*

Hoc anno Rector scholæ Daventr. fuit Ioannes Venradensis ad quem est Ioann. Murmellii Elegiarum moralium libri primi decima, quæ incipit:

Qua te laude canam, Sophiæ preclare Professor,
Pluribus officiis conciliate mihi?
Communi patria, communi nomine juncti,
Et simili vitæ conditione sumus.
Nos eadem pariter socios Academia vidit
Exercere bonis artibus ingenia.
Dalmatico locuples alius confidat in auro,
Et baccis rubri litoris intumeat,
Te miror, quando Sophiam complecteris almam,
Et recte tanti nulla metalla putas.

Post

Post multa concludit:

Felix, qui pretium dignos expendis in usus,
Virtutis nummos qui facis arma tuæ.
Nullus in argento nitor extat, amice, sepulto,
Denarios usus teque nitere facit.

Hic circa annum cIↃIↃv. scholæ administrationem Daventriæ suscepit, & ei factus est Conrector is de quo ante diximus Bartholomæus Coloniensis. quicum Ioannes quoque & Servatius Ædicollii Colonienses, viri propter eruditionem magni nominis, qui linguam Græcam & Poëtas docebant, ejus collegæ fuerunt. Rexit idem Venradus (sive ante sive post) Monasterii scholam Ludgerianam. *Hamelmannus.*

Lubertus Alexander Meppensis, Ioannis frater, rexit post Venradum scholam Daventriæ magna cum laude. ibique mortuus est. *Idem.*

Anno cIↃIↃvi. die xxvi mensis Aug. obiit venerabilis vir Dominus & Magister Gerardus Zuggerade, Canonicus Daventriensis, ac Officialis & Vicarius D. Præpositi Daventriens. & post ejus obitum fuit Willebrordus Boningerhof, Canonicus Daventriens. & Canonici Juris Doct. à Reverend. Patre Andrea de Venrad S. sedis Apostolicæ Protonotario & Præposito Daventriens. constitutus Officialis & Vicarius ejusdem Præpositi. *Acta Præpositura.*

Eodem anno excusus Daventriæ *Boëthius de Consolatione Philosophiæ.* Biblioth. Traject.

Sub hoc anno sequentem syngrapham invenio, quam ut conservari fortasse non inutile erit, ita in Latinum verti, nullum operæ pretium arbitratus sum.

Wi Johannes van Lenp, Priester ende Pater, suster Alijt van Wlst, Ministersche, suster Eefze ten Hachuys procuratrysche, ende voert wi ghemeyne susteren des Convents van Marien grave binnen Doesborch vander derder Oerden S. Francisci, doen kondt ende bekennen overmids desen openen brieff voer ons ende onse nacomelingen, dat wi mit onsen vryen wille ende voerbedachten berade in eenen gerechten, steden, vasten erf-koep, erflick ende ewelick hebben verkoft voer een summe gelts die ons toe gueder tijdt wal to willen ende to dancke vernueget ende betaelt is, ende wi in oerber ende profijt ons Convents voersz. gekiert hebben, den ersamen Heren des Capittels van Sinte Lebuinus *Kerke binnen Deventer ende oeren nacomelingen, hercomende van Her Iohan Bisscopes Sellebrants dat selige Her Aelbert*

bert Haesken jaerlix plach te geven wt sine huse, dat hier nu mede van drien guldenen gevryet is: Welke drie guldenen van gewichte of ander guet golde payment, voer die weerde daer gelijck guet voer wesende, in tijdt der betalinghe wi jaerlix ende alle jaer op Paeschen nae datum s' Brieffs wt onsen weide-lant geheiten die Horst, soe die gelegen is inden Kerspel van Angerloer in den gerichte van Doesborch, mit allen sinen oelden ende nyen to behoeren, ende voert wt alle onses Convents guede voersz. viertien dage voer of nae onbegrepen, to Deventer an den Capittel voersz. gelaven te betalen, onder een pene der pendinge, als men doen mach voer verschenen Heren pacht. Welke pendinge weert sake dat die voersz. jaerlike renthe niet betaelt en worden als voersz. is, dat God verhueden moet, soe ghelaven wi niet te wederstaen mit enigen rechten ofte privilegien geestelick of werlick. Ende voert soe geloven wi den Capittel voersz. wer dat sake datiet oen tot eniger tijt van noeden were te hebben vorder vestenisse, die gelaven wi voer ons ende onse nacomelinge binnen viertyn daghe gern willen laten gheschien, ende doen oerre ghesynne daer sy dan mede verwaert sin, beholdelick hier en tendens dat wi ofi onse nacomelinge onses Convents voersz. van de voerge Capittel tot allen tijden ons dat believet loessen ende quyt moeghen kopen dese drie golden rinsche gulden jaerliker erf-renten mit sestich golden overlensche rinsche gulden guet van golt, swaer van ghewichte, voer datum s' Brieffs ghemuntet, op allen hochtijt van Paeschen viertyn dage voer ofi nae onbegrepen, mit allen achterstedigen jaer renten onbetaelt; sonder al argelist. In oerkonde der waerheit, soe hebben wi tsamen voersz. voer ons ende onse nacomelingen mit consent des Convents, onses selvens Convents segel an desen openen breeff gehangen. Ghegeven in't Jaer ons Heren dusent vijf hondert ende ses, op Sinte Marcus Evangelisten dach.

Causa Ducis Saxoniæ & Groningensium hoc tempore non optime se habebat. Groningenses, ut supra vidimus, aliquoties ab Episcopo Ultrajectino, & regione ac civitatibus Transisalaniæ auxilia flagitarant, quæ cum non repræsentarentur, professi fuerant, se necessitate adactos, de medio quod alioqui inviti amplecterentur, tandem cogitaturos esse. Veriti ergo sunt Transisalaniæ Ordines, ne illi alieno imperio forte se subjicerent, quod si fieret, non solum civitatem Groninganam contingeret à Transisalana ditione alienari prorsus, sed totam insuper Drentiam, quæ olim Comitatus titulo

tulo solebat gaudere, in qua cccxl parœciales Ecclesiæ xxIxcIↄ. aratra &c. quæque una cum Tubantia ter mille homines armatos suppeditabat, ac omnium contributionum quæ regioni Transisalanæ imperabantur quadrantem pendebat. præter hæc Episcopus Ultrajectinus inde quotannis strenæ loco accipiebat cxxx. modios siliginis, cccc modios hordei. Præpositus S. Mariæ omnes Drentiæ Decanos sub se habebat, qui & ipsi Episcopo singulis annis bis sextilibus, percariarum suarum, ut vocant, partem decimam quintam offerebant, quæ ad sexcentos scutatos Gallicos conficiebat. ita ut permagno interesset Episcopi & ditionis Transisalanæ, ne à Groninganis desererentur. Quapropter summa ope annisi sunt, quo hoc impedirent, ac rem eo deduxerunt, ut Romanorum Regi ad Kalend. Febr. hujus anni conventus Hattemi amice celebrandus offerretur. Delegati Rom. Regis, Episcopi Ultrajectini, Georgii Saxoniæ Ducis, ac civitatis Groninganæ eo, dicta die appulerunt, ubi legati Regis Rom. denuo postulata sua exhibuerunt, ac pro jure suo disceptarunt. Delegati Episcopi Trajectini, & ditionis Transisalanæ, inter Ducem Saxoniæ & Groningenses ut res amice componeretur operam dederunt. Legati Regis ac Ducis hoc impense urgebant ut consentientibus Episcopo & civitate Ultrajectina, Romanorum Rex, tanquam à partibus alienus, Comitem Meursensem cum sexcentis peditibus in urbem Groninganam mitteret, tantisper ab eo custodiendam, donec Rom. Rex, Electores, ac Principes Imperii de re tota pronunciassent. id quod nec Episcopo, nec delegatis Transisalaniæ, nec ipsis adeo Groningensibus arrisit, ut qui possessione cedere sibi inconsultum existimarent. gesta hæc in quadragesima primo Mercurii die.

Postridie utrinque consensum fuit, ut quod Regi Rom. una cum Electoribus ac Principibus de toto negocio visum fuisset, id ratum haberetur. in eam rem aliquot articuli concepti, quos diœceseos Trajectinæ Ordines ad utramque Isalæ ripam subsignarent. super qua re convenerunt Ordines in urbem Ultrajectum. ubi M^r. Everardus ab Ens primo in capitulari domo coram eisdem rem totam edisseruit, tum petitionem Saxonis, tum sententiam Episcopi, & articulos super hisce delineatos, qui in autentica instrumenta referendi, obsignandi, ac rati habendi essent, nisi civitatem Groninganam perditam vellent. Ordines Ecclesiastici & quinque Collegia rem deliberandam sumserunt usque ad diem insequentem, quo in domo capitulari denuo congregati, post multam disceptationem, in primum articulum, quo controversiæ decisio ad Electores ac Principes Imperii referebatur, se consensuros, ac ei subscripturos receperunt, modo ad rei cognitionem tres ut minimum Principes Ecclesiastici admitterentur, aut saltem totidem quot seculares.

Ordo equestris diœceseos inferioris, responsum dederunt, se perexiguo numero

numero adesse, ac Dominum a Montfoort, sui ordinis præcipuum abesse, unde ut responsum finale darent suæ potestatis non esset. velle se perlibenter de re tota ad Montfortium referre, ac simul deliberato negocio, quid sentirent in medio ponere.

Deputati civitatis Ultrajectinæ ac reliquarum civitatum inferioris diœceseos, rem difficilem esse causati, ad suos delegantes sibi de re proposita referendum & ipsi dixerunt, interim sibi consultum videri, ut Episcopus Ultrajectinus urbem Groninganam intraret, eamque custodiret, ita ut sub diœcesi Ultrajectina retineretur.

Ad quæ cum interrogaret M^r^. Everardus ab Ens, ecquid ipsis suppeteret consilii ad sumtus belli sustinendos? responsum tulit, si sibi hesterno die ea quæstio fuisset proposita, responsum paratum habiturum fuisse.

Rogavit porro M^r^. Everardus Ordines diœceseos inferioris, & Transisalaniæ, ut delegatos suos Hattemum mittere vellent, ubi Episcopus Ultrajectinus, Comes Emdanus, Comes à Buren eos expectarent. in hoc consenserunt, ac Hattemum suos ablegarunt. ubi multis tentatis, quo Saxoni cum Groninganis conveniret, tandem statutum, articulos Rom. Regis & postulata Georgii Ducis Saxoniæ paulo clarius esse concipienda, quo sententia ejus penitius intelligi posset, Groningensibus quoque ad suos revertendum, sciscitatum quibus ad extremum conditionibus cum Saxone transigere decrevissent. Nonnulli quoque ex Ordinibus negabant se illi negotio immisceri velle, nec circa illa quæ ibi agitabantur calculum ponere, itaque ad sua discesserunt.

Groningenses iniquissime ferebant, delegatos suos tam diu Hattemi fuisse detentos, & negocium suum de die in diem prolatum. quod in eam partem accipiebant, quasi non alio fine ita gereretur, quam ut Saxo rem usque ad æstatem protraheret, ac tunc facilius bello ipsos invaderet ac subigeret. Quum autem nullam rationem invenirent, qua tolerabilem pacem nanciscerentur, ac quotidie monerentur, Saxonem omnibus machinis ac dolis eos sibi subjicere conari, quo per urbem sparso, res ad periculosum motum spectare videbatur, nemine ad deserendam Omlandiam inclinante, hæc omnia Consuli suo Indico Horiens, ac reliquis suis delegatis Hattemi commorantibus, Dominica Oculi hujus anni transcripserunt, injungentes eis, ut domum reverterentur, quod & factum.

Post hæc multa de hoc negotio ultro citroque scripta sunt, quæ brevitatis ergo prætereo. atque ita quæ inter Saxonem & Groninganos pactæ fuerant induciæ finem acceperunt Dominica quasimodo &c.

Dux Georgius in Groninganos vehementer incanduit, eo quod articulos à Rege Rom. propositos accipere recusarent, neque habendis novis conventibus assentiri vellent, potius habentes fortiter expectare quem Deus ipsis con-

concederet molestiarum exitum. Quapropter equestres ac pedestres copias conscripsit, quibus eos vi ad submissionem adigeret.

Groningenses mittunt ad Ordd. Transisalaniæ, congregatos Zwollæ, in profesto Paschatis, ab iis petitum, ut Episcopus Ultrajectinus ac ipsi, sibi, tanquam membro Episcopatus, adversus Saxonem auxiliari velint, quemadmodum aliis civitatibus fieri soleret, & ipse quoque hodiernus Episcopus se facturum sub jurisjurandi religione promisisset. nullo enim modo sibi commodum esse in articulos ab Rom. Rege propositos consentire. Quod si non è vestigio de postulato hoc suo statuerent, atque etiam re ipsa auxilia submitterent, necessitate se impulsos, jam decrevisse de communi omnium sententia, ea quærere atque invenire media, atque eum sibi adjungere defensorem, qui sese à vi & violentia Ducis Saxoniæ tueri ac vindicare possit. qua ratione suæ se existimationi abunde cavisse arbitrentur.

Transisalani Groningensibus rescripserunt, se quicquid in sua potestate esset promte facturos, & quam diligentissime ad Episcopum & Ordd. diœceseos inferioris scripturos. addentes, articulis contineri, Quicquid Rex Rom. ex jure pronunciaret, id ratum habendum esse. quod si præter jus fasque eos gravari contingeret, se vita & facultatibus suis eis subventuros esse. sed cognitionem causæ Episcopo esse permittendam.

Episcopo Ultrajectino & Ordinibus ejus ab utraque ripa Isalæ nihil solidi decernentibus, sed causam Groninganam per multos conventus periculose protrahentibus, Nobili autem Wittio, copiarum Saxonicarum præfecto, armata manu Groninganis imminente, communibus votis ab iis statutum, ut transigerent cum Edzardo Emdanorum Comite, eumque, tanquam neutri addictum parti, Imperii Romani nomine, in urbem suam reciperent. quo non abnuente, condictus est dies in monasterio à Griseis monachis denominato, Edzardus autem postquam sacramento quo Saxoni devinctus erat scripto ad eum dato, se exolvit, à Groninganis ibidem, sub certis condictionibus receptus fuit.

Comes Emdanus, dum Saxoni militaret, ante urbem, in territorio Drentano propugnaculum extruxerat, id vero, in urbem jam admissus non curavit dirui, sed præsidio instructum ita ut erat reliquit. Miles autem ex eo Drentanis, per extorsiones & similia incommoda, perquam molestus erat. Contigit ergo delegatos Ordinum, cum publicorum negociorum causa Drentam, ad Comitem profecturi, transirent, graves à Drentanis eo nomine querelas audire, quod cum ab itinere suo Zwollam reduces Ordinibus significarent, scriptum ab iis ad Episcopum Ultrajectinum, curaret causam illarum querimoniarum è medio tolli, quod & factum est.

Impatienter ferebant Transisalani, quod Groningani Comiti Emdano S. Imperii nomine sacramentum dixissent, veriti ne id in grave detrimentum

rum

tum diœceſeos Ultrajectinæ vergeret, maxime autem Tranſiſalaniæ, jam enim inter Groninganos & Saxonem pax concluſa & publicata erat.

Epiſcopus Ultrajectinus, Comes Schulemburgi, D. Ditericus Steyn, & plures alii Senatores Ducis Saxoniæ, cum Groninganis congregationem celebrarunt, ſuper hac quæſtione, quod Epiſcopus Ultrajectinus Groningam non in Friſia, ſed in Drentia ſitam, ac ſibi & Eccleſiæ Ultrajectinæ ſubjectam diceret, cumque Groningani Omlandiam ſibi vindicarent, qua ratione ea de re tranſigi poſſet diſpiciendum. Sed cum nihil conveniret, abſque ullo fructu conventus ille ſolutus eſt.

Anno CIↃIↃVII. cum inter Georgium Saxoniæ Ducem, & Epiſcopum Ultrajectinum nihil conveniret, utroque juri ſuo inhærente, factum eſt, ut Dux Epiſcopum VI. Martii die Conſtantiam citari fecerit, ut ibi demonſtraret urbem Groninganam ad ſe & Eccleſiam Ultrajectinam pertinere.

Rex Galliæ hoc anno Cortraci cum Rege Rom. inducias pepigit, quibus Ducem Gelriæ, utpote fœderatum ſuum, comprehendit.

Prohibuerat Rom. Rex ne incolæ civitatum ac regionis Tranſiſalanæ in inferiori Burgundia ulla exercerent commercia. hoc edictum ſuum hoc anno abolevit.

Magnus Magiſter Livoniæ, ac Domini Ordinis Teutonici ejuſdem regionis metuebant ſibi à Moſcovitis, cum exitus induciarum cum eis initarum in propinquo eſſet. Itaque inito inter ſeſe fœdere ad defenſionem ſe parabant, cumque ad tantam rem pecunia, quæ nervus belli eſt, requireretur, delegatos ſuos Romam ad Pontificem miſerunt, rogatum ut ſuo ordini per Livoniam concederetur indulgentias promulgare, & nummos inde collectos bello adverſus Ruthenos impendere. conceſſit hoc eis Papa, bullis in eam rem expeditis, quibus inſtructi mox ad Epiſcopum Colonienſem & Ultrajectinum iter inſtituerunt, qui & ipſi eis permiſerunt ut in ſuis ditionibus peccatorum venias venundarent, quod & factum. inſuper & commendatitias eis ad quoſvis principes, reſpublicas, civitates eodem fine largiti ſunt.

Harum indulgentiarum quæſtores atque ipſi Livonum delegati, etiam Campenſem in urbem appulerunt, quibus Senatus omni ope adfuit, eam maxime ob cauſam, quod cives ſui magna commercia in Livonia exercerent. perrexerunt porro Daventriam, Zwollam, ac per totam Tranſiſulaniam, ubi inſignem pecuniæ ſummam hoc aucupio confecerunt. Itaque D. Gualtherus a Plettenburch, magnus Magiſter Livoniæ ad civitatem Campenſem litteras dedit, quibus rogabat, ut pecuniæ tuto transferendæ ducentos aut trecentos equites conſcriberent, eoſque armis probe inſtructos ſecum in Livoniam contendere juberent. quod & factum.

Quan-

Quantum pecuniæ per hanc nundinationem corrasum sit, vel inde æstimari potest, quod ea quæ in una urbe Campensi collecta erat, & equites de quibus dictum, & arma & quæcunque ad expeditionem necessaria erant, fuerint comparata, quibus detractis, adhuc insignis summa ad Magni Magistri manus pervenit. *Bocop.*

Extructa hoc anno Daventriæ turris Gerani, (*den cranentoorn*) Ex inscriptione.

Anno CIↃIↃVIII. cum milites Burgundi qui Hattemi in præsidio erant, non obstante Dominæ Margaretæ edicto in contrarium, vectigalia ab omnibus mercimoniis & navibus quæ Isalam vel secundo vel adverso flumine sulcabant extorquere non desisterent, ac siquis in satisfaciendo difficilior esset, ejus navem ac merces detinerent, scripserunt super ea re tres Transisalaniæ metropoles ad Episcopum Ultrajectinum, ac ut tanti oneris levamen apud D. Margaritam obtineret vehementer urserunt. Dedit ergo ad eam literas Episcopus, ac responsum ab ea tulit, contulisse ipsam super eo negotio cum D. Florentio Egmondano, qui dixisset, non esse potestatis suæ id prohibere, quando præsidium sibi obedientiam negaret, eo nomine, quod stipendia militi exoluta non essent. Ut vero ille prætextus iis adimeretur, se curasse, ut Egmondano pecunia numeraretur, cujus interventu exactiones illæ cessarent.

Cum pollicita hæc eventu carerent, civitates Daventriensis, Campensis, Zwollana, inito fœdere sanciverunt, nullas naves Campis adversa Isala subvehendas, quantisper naves Hattemi detinerentur, aut ad vectigal pendendum cogerentur. quicquid eo nomine suorum cuiquam obtingere posset, id communibus auxiliis propulsandum.

Hoc anno XV Januarii die Petrus Meppelensis, & Georgius Rutgerus cives quosdam Daventrienses literis cædes & incendia spirantibus, pecunia minas eorum redimere coëgerunt. hac, uti scribebant, de causa, quod Reinerus Vossius hæreditatem ipsorum detineret, neque Satrapa Sallandiæ ut ex jure de eo negotio cognosceret ac pronunciaret induci posset: quapropter se & Satrapæ illi, & tribus civitatibus, Daventriensi, Campensi, Zwollanæ, cum omnibus Episopi Trajectini subditis bellum indicere.

XVII Octobris die, arcem Cuynre Dux Gelriæ Carolus occupari fecit. sita est in Transisalania, in confinibus superioris diœceseos & Frisiæ. quam quidem arcem & Cuynrense Dominium Episcopus Ultrajectinus, & Transisalana ditio à D. Hermanno a Cuynre, & filio ipsius emerant. Eam arcem dictus Dux per sexaginta aut septuaginta milites, cum nihil in eam juris haberet, tempore pacis, nec hostilitate indicta, invasit.

Id protinus Campenses Episcopo significarunt, ac quid hac in re agendum censeret sciscitati sunt. quibus is III Novemb. respondit, consultum

ſibi videri, ut cum duabus civitatibus de re tota deliberarent, quicquid autem decrevillent, ſe ratum habiturum, ac ut fidelem Principem decet, vita ſua ac facultatibus, ſubditis ſuis auxilio affuturum.

Poſt occupatam hanc arcem, Dux Gelriæ ad Tranſiſalaniæ Ordines literas dedit, quibus ſignificabat, quod arcem Cuynre in ſuam poteſtatem redegiſſet, id factum bona fide, ea de cauſa, quod arcem Oyen in manibus Epiſcopi Frederici a Baden, ſequeſtri loco conſignaſſet, ſequutus in hoc tranſactionem ſuper ea inter Regem Rom. & Archiducem Philippum Caſtellæ Regem, & ſeſe initam: hanc vero Epiſcopus Domino a Grounis, & hic hoſtibus ſuis tradidiſſet. velle ſe viciſſim tantiſper ſibi reſervare arcem Cuynre, donec ſibi arx Oyen reſtituta foret. Interim ſe ſollicite curaturum ne quid ex ea arce ditioni Tranſiſalanæ detrimenti inferretur, reditus autem ejuſdem annuos, Epiſcopo Ultrajectino, ut æquum eſſet, redditurum.

Epiſcopus, opem ferentibus Campenſibus arcem recuperavit. Daventrienſes quoque ac Zwollanos ad auxilia ferenda ſollicitaverat, ſed neminem eo miſerant.

Deinde Epiſcopus, de ſententia & voluntate trium civitatum, ex veteri earum jure, caſtellanum, ut vocant, arci Cuynre præfecit, qui tenebatur dictis civitatibus ſub jurisjurandi religione atque etiam cautione interpoſita, polliceri, ſe nunquam eam à diœceſi Ultrajectina abalienaturum. qua de re judiciale inſtrumentum, ſigillo ejus munitum, confectum fuit.

Gelriæ Dux vehementer de Epiſcopo conquerebatur, quod domum ſuam ac arcem Oyen ſibi ſubductam, Regi Romanorum tradidiſſet, idque adverſus promiſſiones, diplomata, & ſigilla, ac præſtitum juramentum. unde Tranſiſalani, veriti ne inter hos Principes perniciosum oriretur bellum, eo rem perdnxerunt, ut inducias à prima Febr. uſque ad primam Auguſti diem paciſcerentur, quo interea temporis media reconciliationis tentari poſſent. induciæ hæ utrimque obſignatæ fuerunt.

Dehinc dies Sanctorum Petri & Pauli indictus fuit amicæ ſuper hac re collationi Ultrajecti habendæ. Rogavitque Epiſcopus Ordines Tranſiſalaniæ ut delegatos quoque ſuos eo mitterent. qui in profeſto illius diei appulerunt Amersfordiam, ubi tunc temporis erant delegati Epiſcopi, qui à Tranſiſalanorum delegatis petiit, ut poſtridie primo Doroſtadium ad Epiſcopum contendere vellent, antequam peterent Ultrajectum. quod & factum. ibi magnas eis gratias egit Epiſcopus, quod in ſuam gratiam iſtuc veniſſent, deinde aliquot petitiones eis propoſuit, præſertim, ut controverſiam quæ ipſi intercedebat cum Gelriæ Duce ad bonum & commodum exitum adducere ſtuderent, quod receperunt ſe facturos.

A meridie una cum Epiſcopi Conſiliariis Ultrajectum devecti ſunt, ubi & Con-

Consiliarii Ducis Gelriæ comparuerunt. sequentibus aliquot diebus lis disceptata fuit.

Petierunt autem à Transisalanis, utriusque Principis Consiliarii ac delegati, ut aliquantisper Ultrajecti commorari vellent, propositum enim esse de mittendis legatis ad Dominam Margaritam, Belgii Burgundici præfectam, super restitutione arcis Oyen, juxta pacta à rege Castellæ obsignata. qua de re quid videretur delegatis Transisalanorum Episcopus ab eis sciscitatus est, qui Daventriensem secretarium propere in Transisalaniam miserunt, ut Ordinum sententiam per eum cognoscerent. eo emanente nonnihil, petitum à Transisalanis, ut adhuc octiduum remanerent, quod cum excusarent, usque ad quintum diem iter suum differre rogati sunt, quod se facturos promiserunt.

Eodem die circa vesperam reversus est Secretarius Daventriensis, ac responsum Dominis suis attulit, Transisalanos nullo modo in decernendam legationem in controversia arcis Oyen consentire posse, cum res illa nihil ad ipsos pertineret, neque se illi unquam immiscuissent. id quod delegati in conventu retulerunt, atque ita domum reversi sunt.

Anno CIƆIƆIX. Composito inter Danum & Lubecenses, quod acriter terra marique gestum fuerat, bello, duo militum millia qui Regi Danorum stipendia fecerant, Carolo Gelrorum Duci clam dicto sacramento, ductore Henrico quodam *de Groote*, in ditione Transisalana latrocinia agitabant, postquam Henricus ille Episcopo Ultrajectino hostilia denunciasset. ac licet is se cum suis inde ad tempus subduxisset, denuo tamen eodem reversus est. Episcopus & superior diœcesis adversus hunc se muniunt, ac militarem manum ad eum profligandum mittunt, quo ille animadverso, denuo se recipit. persequitur eum Episcopus, usque ad limites Transisalaniæ, unde ingens adversus illum odium concepit.

Ultimo Decembris die idem Henricus cum copiis suis oppidum Gennemudam intravit, ac ibi sedem fixit, civibus & villicis qui in circuitu habitabant damna dat. cumque imminere videretur Campensium civitati, Ordines Transisalaniæ ad eum mittunt qui sciscitentur quarumnam esset partium, quemve Dominum haberet? qui nihil aliud respondet, quam Puerum Jesum suum Dominum esse.

Eodem anno agmen aliud militum similiter, nullo imperio, vagantium, aliquot ex suis ablegarunt ad Gerardum a Langen, Satrapam Sallandiæ, petitum ab eo, ut transitum ipsis per Sallandiam usque ad Comitatum Zutphaniæ permitteret. nec renuit Satrapa, modo ne agricolis damnum inferrent, & quibus eis ad victum opus esset, præsenti pecunia redimerent. acceperunt illi conditionem, honorario etiam humanitatem Satrapæ remunerantes. Sed quamprimum territorium Transisalaniæ intrarunt, prædas

 agere

agere & villicos vexare cœperunt. quod ægre ferentes ditionis illius Ordines, convocatis Comitiis, decreverunt, quartum quemque rusticorum totius regionis Transisalanæ armandum, eisque conjungendos aliquot cives ex urbibus, atque ita latrocinantes hosce milites è suis finibus pellendos.

Conveniunt ad signa Transisalani, & in hostem movent. eum cessim se recipientem persequuntur Marienburgum usque, prope monasterium quod est in Sibbekeloo. cum ulterius progredi non daretur, hinc flumine Vechta, inde palude interceptis, instructa acie, Satrapæ pugnæ copiam fecerunt. qui & ipse suos cum instruxisset, & agmina in mutuum conspectum venirent (Transisalanorum autem vel decuplo majus erat quam eorum quos insequebantur) inde Sallandiæ Satrapa equo adacto ad milites contendit, cum ipsis collocuturus. ii vero miserabilem in modum expostularunt, quod ab ipso laniena suorum præter fas & promissa expositi forent. quibus motus Satrapa ad suos reversus, nutu & verbis ut sese reciperent jussit. quod dum illi faciunt, milites eos à tergo invadunt, ac tanta clade cædunt, ut ad unum omnes periissent, nisi Tubantiæ Satrapa cum sua turma eis subsidio venisset. quamplurimi hic è Transisalanis desiderati, & cadaverum multitudo curribus imposita Daventriam lacrymabili spectaculo devecta, quæ ibi sepulta fuerunt. milites præter spem victores, relicta Sallandia in Comitatum Benthemiensem se contulerunt.

Altera illa militum turma, qui & ipsi Domino carere putabantur, Gennemudæ substitit, ubi circumquaque nullum sceleribus modum faciebant, virgines vitiando, vaccis viventibus linguas execando, aliaque quæ grave esset commemorare perpetrando.

Anno cIↃIↃx. Henricus de Groote latronum horum ductor, in sinu maris Germanici, quem *de Zuyder-zee* appellare solemus, aliquot Campensium naves cepit, quas tamen Campenses ei vicissim eripuere, ut & navem onustam sarissis ac alio armorum genere, cui inerat nobilis quidam Theodorus vanden Berge, quem nuper Dux Gelriæ Castellani titulo arci Cuynre præfecerat, ubi ab Episcopo captus juramento promiserat, se per aliquot annos adversus Episcopum non militaturum. item Capellus, prætor Hardervicenus, nec non Henricus ab Essen (non ex Esseniis Transisalanis aut Geltis, sed forte ob oppidulo Essen oriundus) Eylardus Vriese, Lucas a Marck, Hillebrandus Vriese, ac præter hos inter quadraginta & quinquaginta milites. Hi omnes Campos devecti, ad mortem condemnati, ac capite truncati fuere. Id quod Dux Gelriæ ægerrime tulit, sed à Campensibus publico scripto defensum fuit.

Cum eodem tempore, Lubbertus a Keppel cum aliis militibus Elburga Gennemudam navigio Rhenano tendere statuisset, Campenses navem

illam

illam in suam potestatem redegerunt; Lubbertum Campis in liberali custodia habuerunt, milites vero compedibus nexos in portis suis ac turribus captivos tenuerunt.

Episcopus Ultrajectinus & Ordines Transisalaniæ, Daventriæ mense Junio Comitia celebrarunt, quibus deliberatum, de rationibus impediendi ne milites è partibus Gelriæ cum iis qui Gennemudæ hærebant conjungerentur, neve incolæ ditionis Transisalanæ, ac peregrini, præsertim Teutones ibi mercimonia agitantes, tam gravibus detrimentis afficerentur. Decreverunt autem duas naves quas ὁλκάδας voce Græca dicere assolent, instruendas, ac in mari ad ostium Aquæ nigræ (quam vocant) juxta Gennemudam collocandas. quo pacto dictis incommodis occurri posse arbitrabantur. id Episcopus ac duæ civitates sociæ à Campensibus ut facerent flagitarunt, qui id operæ in sese receperunt, ac dictas naves tormentis, nautis, milite probe munitas, loco constituto Gennemudensibus objecerunt.

Post hæc Carolus Gelriæ Dux cum tota militum Gennemudensium manu (quos hactenus pro suis noluerat agnoscere) ac præterea cum omnibus equitibus peditibusque quos sub signis habebat, in Daventrienses movet. At hi virtute sua, adiutique studiosorum, qui tum Daventriæ literis operam navantes, ipsis auxiliares accedebant, numerosa manu (fuisse enim haud infra sexcentos commemorat Hollandiæ Chronicon) se suaque fortissime defendebant. Inde ulteriora persecutus Tubantiam intravit, quam totam, literis incendium spirantibus quaquaversum missis, sibi tributariam reddidit, unde ingentem pecuniæ summam corrasit, ac multos ad incitas redegit. Aldensaliam aggressæ ejus copiæ, à civibus iterato repelluntur, ducenti aut trecenti Gelrorum ibi desiderati. Tandem majora tormenta admoveri jubet Dux, ac ipse in castra venit. globo ignito injecto incendium in urbe excitat, ac mox portam tormento confringit. sic urbs occupata, ac ferebatur ipse Dux quadragesimus fuisse qui eam intrarunt. conabantur Gelri incendium extinguere, sed frustra.

Die Lunæ, qui erat profestus quadragesimæ, Gelri in urbe complures qua cives, qua colonos, aliosque miserandum in morem trucidarunt, ne ab ægris quidem qui in nosodochiis decumbebant manus abstinentes, quoscunque etiam domi in cubilibus suis quiescentes reperire poterant confodientes. templa porro & cœnobia spoliarunt, ciboria, quæ vocant, calices, ac alia ornamenta diripuerunt. villicis primo pecuniam ad vitam redimendam imperarunt, mox antequam præfinitum tempus esset elapsum in vincula conjecerunt, ac centum & eo amplius ex illis infelici arbore suspenderunt. Cumque in viam se dedissent arcem Lage petituri, subito versis vestigiis cum ipso Duce Gelriæ quadringenti milites Aldensaliam repetierunt, reliqui Zutphaniam profecti. Diepenhemium quoq; & Gora victoris fortunam secutæ sunt.

Promiserat Episcopus Ultrajectinus Ordinibus Transisalaniæ, tristi hoc rerum statu, se ad ipsos esse venturum, scripsit itaque Campensibus, ut sibi XIX naves Rhenenses ad locum cui Embrugga nomen est, obviam mitterent, quæ omnes tormentis ac alio apparatu bellico instructæ erant. cum iis Episcopo occurrerunt, ac Campos advexerunt, unde Daventriam contendit.

Daventriæ cum esset, ad Comitia convocavit Transisalaniæ Ordines, ubi conclusum, bellum adversus Gelriæ Ducem sumendum esse. ac primo I ɔ equites, & c I ɔ pedites conscribendos. pollicebatur Episcopus, se in id negocium collaturum plusquam facultates S. Martini ferre possent, ac omnes quos in diœcesi inferiori nancisci posset equites ad decretam expeditionem transmissurum.

Præterea inter se egerunt de sumtibus in hoc bellum conferendis, unde ii petendi, quando villicorum facultates iis non viderentur suffecturæ. Nonnulli ex equestri Ordine censebant, cives urbium in eos nonnihil de suo expendere æquum esse. quibus sese delegati civitatum Daventriensis, Campensis, Zwollanæ opposuerunt, asserentes tot ac tantos esse fundos civium, qui plus satis gravarentur, ut prorsus à ratione alienum foret eos ulterius onerare velle. inhærendum ergo sibi privilegiis suis & vetustis consuetudinibus, quibus ab ejusmodi exactionibus eximantur. Ordines ergo, de consensu Episcopi Ultrajectini, censum generalem universæ ditioni imperarunt, à quo nemo liber esset, exceptis iis ex equestri ordine qui quotannis ad Comitia vocarentur, & tribus civitatibus, Daventria, Campis, Zwolla. semissem autem census à fundi Domino, semissem à colono pendendum esse. non eximebatur hic clericus, non laïcus, non feudi Dominus, non glebæ asscriptus. statutum porro à tribus civitatibus censum hunc exactum iri.

Adhæc Ordines Transisalaniæ ablegarunt Ioannem ab Ittersum Schenckium, Satrapam Covordiæ ad Episcopum Osnabrugensem, ad legendos equites, quandoquidem is Episcopus, datis ad civitatem Daventriensem literis, se & fratrem regioni Transisalanæ libenter militaturos significarat. Illud tamen Satrapæ in mandatis dederant Ordines, ne ipsius Episcopi operam hac in parte acceptaret, idque vitandi periculi causa, si qua forte eum in hostium potestatem venire contingeret, sed potius in id incumberet ut peritum quempiam equitum ductorem, de consilio Episcopi, ibidem nancisceretur.

Zutphanienses Ordinibus Transisalaniæ, durantibus hisce Comitiis ultimo Junii die scripserunt, incusantes processum à Campensibus institutum adversus Gennemudanos, abalienationem item arcis Oyen ab Episcopo commissam. ac sibi consultum videri ajebant, ut ulteriori malo etiamnum prævorteretur, suum in hoc studium ac diligentiam prolixe offerentes.

Prælectis hisce literis, multi ex equestri Ordine, quiritari de civitatibus, ac

ac præsertim Campensi, quarum culpa universa regio, ac præcipue equestris ordo in tantas difficultates incidissent.

Episcopus Ultrajectinus, Dominica Jubilate, cum Duce Philippo adversus Gelriæ Ducem, certis conditionibus fœdus inivit.

Ordines Transisalaniæ sæpenumero ab Ordinibus diœcesis inferioris auxilia flagitarunt adversus Ducem Gelriæ, quo limites S. Martini conservari ac defendi possent. at hi cum ægre ad bellum cum Duce pertrahi se paterentur, quem offendere formidabant, quod Ultrajecti complures amicos haberet, pro responso identidem dabant, optare se ut amica conventione hæc controversia dirimeretur, atque ad eam rem promovendam se suo officio non defuturos. Scripserunt & eo fine ad Gelriæ Ducem, se ab Episcopo Ultrajectino, & Transisalana ditione sollicitari ad mittenda adversus ipsum auxilia, teneri se ad defensionem limitum S. Martini. Sed malle tanquam mediatores, tam in controversia Episcopi, quæ pertineret ad arcem Oyen, quam in causa Transisalanorum, amicabilem operam conferre, petentes ab eo ut locum ac tempus sibi ad hoc designare vellet &c.

Respondit eis Carolus die Mercurii post Invocavit, conquerens præcipue de Campensibus, ac conclusionis vice significans, se paratum esse etiam nunc, cum Episcopo Ultrajectino transigere, hac lege, ut Episcopus cum suis à causa Campensium & reliquarum duarum civitatum sese separaret, exigente haud dubie æquitate, ut & ipsi, & Episcopus tam nefarium facinus punitum vellent, atque ad id opem ac operam conferrent. cujus ipsos non fuisse conscios libenter crederet. Hoc facto, se non gravatim de tempore ac loco staturum, & in id quod æquum & justum deprehenderetur, consensurum.

Dehinc Dux Gelriæ, arces Diepenhem & Lage, in tractu Tubantino, occupavit, etiam prope Campos, in loco cui nomen Camperveen, incendiis & deprædationibus grassatus est.

E militibus Transisalanis, Daventriæ, & circa eam collectis, die Lunæ pontem Daventriensem transierunt equites sexcenti, & octingenti pedites, unde in Velaviam, Gelriæ regionem delati, in pago ter Wolde, ac agro vicino multas insignes ædes exusserunt, nemini parcentes, ita ut domos etiam non paucas quæ Daventriensium erant, flamma hauserit. exusta inter alias domus Conradi a Lössen. Episcopus Ultrajectinus Dominica post Oculi Campos cum quingentorum peditum manu advectus est.

Decreverant Ordines Transisalaniæ Daventriæ in generalibus Comitiis congregati, ut tres civitates in urbe Daventriensi continuo summam aliquam pecuniæ conferrent, cujus primus in bello usus foret. è quibus Campenses xx florenorum c I ɔ. & reliquæ civitates ratam quoque portionem exolverent, eam pecuniam è publicis tributis postea recepturi.

Ad-

Adhæc dicti Ordines monasteriis ditionis Transisalanæ xxx florenor. cIↄ imperarunt, quæ ipsis mutuo darent. eorum singulis cœnobiis sua assignata portio. è quibus monasterium regularium in Windesem duo millia suppeditavit, & ab Ordinibus apocham sigillo munitam recepit. cujus apographum hic inseremus, cum dubio procul reliquæ ejusdem argumenti fuerint.

,, Nos Fredericus Dei gratia Episcopus Ultrajectinus, Marchio Badensis, ,,equestris Ordo regionum Sallandiæ, Tubantiæ, Vollenhoviæ & Drentiæ, ,,nosque Coss. Scabini & Consiliarii trium civitatum, Daventriensis, Cam- ,,pensis, Zwollanæ, notum facimus omnibus ac profitemur hisce nostris ,,literis: Quandoquidem,ut nunc se res habent,ad apertum cum Gelriæ Duce ,,bellum pertracti sumus, eo quod regiones nostras cis Isalam hostilem in ,,modum rapinis, incendiis, extorsionibus ac aliis modis invaserit: ut ergo ,,ei resistamus, in ejus rei subsidium monasterium Windesemense, ordinis ,,regularium, mutuo dedit, ac numeravit præsentis pecuniæ bis mille flore- ,,nos aureos, aut monetam ejusdem valoris. qua de causa nos eidem mona- ,,sterio, nostro ac successorum nostrorum nomine promisimus, ac per hasce ,,nostras literas promittimus, intemerata fide nos eam nummorum sum- ,,mam, in bonum ac utilitatem nostram & dictæ regionis Transisalanæ ex- ,,pensam, intra proximum biennium restituturos atque exoluturos, absque ,,dilatione & dolo malo. in testimonium &c.

Misit porro civitas Campensis Daventriam duo tormenta maxima, duos colubros (ut vocari solent) cum omni apparatu ac requisitis. quomodo & civitas Zwollana aliquot tormenta Daventriam subvehi curavit.

Die Mercurii post Oculi Campis Zwollam profectus est Episcopus Ultrajectinus, unde adhuc aliquot tormenta campestria secum avexit. Biduum autem Zwollæ commoratus, Daventrienses scripto commonefecit, ut sibi equites quos in urbe habebant obviam mitterent, se enim in animo habere ad eos se conferre. Sexcenti ergo equites Daventrienses Episcopo inter Zwollam ac Daventriam occurrerunt, cum duobus Senatus Daventriensis delegatis, & nonnullis apparitoribus. qui adventum ei gratulati, eum cum Comitatu suo in urbem perduxerunt.

Dum Daventriæ est Episcopus, iidem equestri ac pedestri turmæ quam in diœcesi inferiori colligerat Episcopus obviam properarunt, & una cum ipsâ verso itinere rursus Daventriam intrarunt. Ita ut Episcopus illo tempore Daventriæ & in ejus vicinia cIↄccc. equites & plusquam quingentos pedites ad manum haberet.

Creaverat Episcopus D. Gerlacum ab Isenbroeck, qui cum LXVII equitibus ad eum convolarat, summum sui exercitus Imperatorem. Episcopus & tres civitates, pro stipendiis & quocunque illato damno fide sua interposita

cave-

cavebant. unde regio illa in maximum æs alienum incurrit, cum, si cui equus morbosus esset; eum sibi eripi aut interfici permitteret, qui deinde caballo valido ei permutabatur, idque juxta diplomata eis cum auctorarentur concessa Daventriæ 1. Aprilis CIↃIↃX. quorum exemplar est apud *Bocopium*.

Huic suo imperatori Episcopus, pro corpore suo CC. florenos aureos in singulos menses constituit, præter quos lucelli in illa regione consueti nomine, omnes equos frenatos, omnia tormenta campestria minora, & decimam partem omnium exactionum sibi vindicaret. quæ cum omnem modum excedere civitates judicarent, Episcopus ut super eis cum illo transigerent eis mandavit.

Campenses Everardum a Venne, & Gualtherum ab Wterwick, Senatores Daventriam ablegarunt, Episcopo, durante hoc bello, affuturos.

Hisce peractis Episcopus cum equitibus ac peditibus suis Velaviam intrat, Appeldornam funditus diruit, Wilpam & Neo-paludem incendiis vastat, arcem Keppelam, & Arkenstenium in suam potestatem redigit. capta Nykerka, siquid illic reliquum erat, id totum absumsit ac depopulatus est. undeagricolæ plerique Velavia deserta, huc illud diffugerunt.

Die Sabbati sequente, Episcopus in Tubantiam movit, arcem Diepenem obsedit, quam Bernardus ab Hacfort Satrapa Comitatus Zutphaniæ cum equestri ac pedestri manu tenebat. eam vi armata sibi subjicit, multos Gelros fundit, Satrapam cum LXXVII equitibus captivum abducit. inter captivos complures nobiles Gelri erant Twellus, Bagardus Ducis hospitio præfectus, Spiegelius, Goltstenius, Knippenburgius. Diepenhemo victores Daventriam rediere, ibique ad tempus substitere.

IX Aprilis die Episcopus cataphractus Domino Florentio ab Egmont, & Dom. a Batenburch comitatus cum CIↃIↃC equitibus, & CCC peditibus arcem ter Wolde petiit eamque obsidione cinxit, advexerat autem IↃ aut IↃC plaustra scalis, pulvere ac globis tormentariis, aliisque requisitis onusta, ac tormenta bellica non pauca, prout Campenses tormenta sua maxima, & minora quoque, ac similiter sua civitates reliquæ ipsi suppeditaverant.

Aderant autem ei è singulis civitatibus, Daventriensi, inquam, Campensi, & Zwollana, bini Senatores, quorum singuli octonis equis instructi erant.

Arx hæc supra quam credi possit firma ac valida erat, adeo ut pro insuperabili haberetur. tribus enim profundis fossis cingebatur, & triplici insuetatæ altitudinis vallo, cui in circuitu densissimum è spinis sepimentum implantatum erat. Arcem hanc Episcopus tormentorum primo displosione, mox tribus validissimis insultibus aggressus est. tertio autem impetu eam in potestatem redegit. multi ibi Gelrorum cæsi, LX comprehensi. nihil huic arci necessariorum ad victum aut pugnam deerat, quibus postquam à fero-

cienti milite penitus expoliata esset, jussu Episcopi solo æquata fuit, & vallum in fossam dejectum.

Post hæc Dux Gelriæ per dolum civitatem Campensem occupare conatus est, sed frustra. de quo latè *Bocopius*.

Episcopus Tubantiam ingressus, in profesto Pentecostes Aldensalam obsedit, suggestum è materia in justam altitudinem erigit, è quâ urbi mala plurima illata. Ex oppido vehementer laboratum, ut suggestus incenderetur. ignem ei injiciunt, sed rursus extinctus fuit, & quoad ejus fieri poterat ne globis tormentariis & missilibus ignitis facile lædi possit cavetur.

Interim periculosa seditio inter milites exoritur, quibus uno alterove mense stipendia repræsentata non erant. sedatus tamen fuit ille motus, tribus civitatibus Daventriensi, Campensi, ac Zwollana pecunias conferentibus, ac militi satisfacientibus.

Qui Aldensalam tenebant Gelri cum Episcopo colloqui desiderarunt, & in hasce conditiones x. Sept. die cum ipso transegerunt: ut omnes captivi dimitterentur. omnes syngraphæ ex hujus belli exactionibus ortæ abolerentur, omnes milites, equites, tribuni aliiq; officiarii intra mensem ab Episcopo unius mensis stipendium reciperent. In hæc cum convenisset, Episcopus eos armatos egredi permisit. contulerunt autem sese Zutphaniam, ubi non admissi, ad tempus in pomœriis remanserunt. tandem tamen urbem ingressi sunt.

I X Julii die Episcopus celebravit Comitia cameræ suæ, super facultatibus censui obnoxiis quas possidebat in tractu Cuynre. intererant è Senatu Daventriæ Scabini Mag. Herrmannus Lulofs, Otho a Deutecum.

Anno c I ɔ I ɔ x I. x I Januarii Fridericus a Baden, Episcopus in urbe Daventriâ cum equestri Ordine & civitatibus Transisalaniæ Comitia judicialia celebravit. quibus intererant Scabini Daventrienses Otho a Deutecum, Ioannes Strubbe, Rodericus a Renen.

Eodem tempore Ultrajectini bello adversus Episcopum suum impliciti fuere, ac Ducem Gelriæ Carolum in protectorem suum assumserunt.

Episcopus quoque Ultrajectinus una cum Ordinibus Transisalaniæ cum Gelris in hasce pacis conditiones convenit: ut tota ipsorum controversia duobus principibus secularibus committeretur, quod illi de ea pronunciaturi essent, utrinque ratum foret. partes rationes quas pro causa sua limitare arbitrarentur, scripto consignarent, ac certis temporum intervallis responsa sua & replicas judiciali ordine repræsentarent, re vero ad plenum conscripta ac disceptatâ, ante certum diem sententia ferretur. quod si principibus in decidenda lite non conveniret, eo casu tertium adlegerent, & quicquid hisce tribus visum foret, ei tenerentur acquiescere, super quo diplomata sigillis munita utrinque traderentur. per hanc autem transactionem, captivi omnes dimitterentur, iis exceptis qui fide data de revertundo discesserant nec erant reversi

reversi &c. omnes porro tractatus à præcedentibus Episcopis & Ducibus Gelriæ confecti, in pleno remanerent vigore.

Dux Gelriæ Carolus, quum urbem Ultrajectinam, protectoris titulo occupasset, ibidem monetam cudi curavit, cui nomen impositum Schrickenbergi Ultrajectini. ab uno autem latere conspiciebatur imago S. Martini equo vecti, ac sub pedibus ejus clypeolus cum insigniis Ducis Gelrorum. in ambitu hæc legebantur verba: Carolus Dux Gelriæ, Juliæ, Comes Zutphaniæ. ab altero latere hæc: Moneta civitatis Trajectensis.

Dux Carolus Hattemum recepit, & Henricum a Nyvelt ejus Satrapam constituit, eique in mandatis dedit, ut ab omnibus navibus quæ secundo aut adverso Isala vehebantur, vectigal exigeret, eodem modo quo præsidiariis Burgundis factum fuerat. Hoc mandatum Satrapa civitati Campensi, ipso die Petri ac Pauli per literas indicavit, utque de eo cives suos certiores facerent petivit, nequid eo ignorato detrimenti caperent.

Tres civitates primariæ negocium hoc graviter ferebant, ac simul statuere nullo modo vectigal illud Gelris esse pendendum, cujus exigendi nullum jus haberent. Hinc fervere contentiones, Gelrorum Duce præfracte à singulis navibus senos stuferos (ut vocant) postulante, civitatibus autem obfirmatis animis ne id fieret intercedentibus. Qua de causa XI Julii die ad civitates Gelriæ præcipuas, Neomagum puta, Zutphaniam, Ruremundam & Arnhemum literas dedere, quibus conquerebantur, Ducem Gelriæ, simul ac Hattemum in suam potestatem redegisset, omnes naves quæ secundo vel adverso flumine vehebantur, novo telonio onerasse, quum fluvius Isala per quingentos annos, & eo amplius Ecclesiæ Ultrajectinæ subjectus fuisset, ac perpetuo ab omni onere liber eo utentibus patuisset. excepto tantummodo tempore Ioannis a Gelre nothi, qui tum Satrapa Hattemensis erat, ac idem conatus fuerat, sed ab incœpto monitus abstinuerat. idem quoque tentasse Burgundos, sed civitates libertatem fluminis ita tutatos fuisse, ut irritum quoque fuerit eorum consilium. Scripsisse se super hac re Duci Gelrorum, ac ut ejusmodi novæ molitiones abolerentur flagitasse, jamque petere à civitatibus, ut operam addere vellent, quo eadem usurpatio nunc quoque è medio tolleretur. nulla enim ratione eam sibi tolerandam esse. Quod si Gelrorum Dux tale quid de jure ad se pertinere existimaret, non detrectare se neque Episcopum, quo minus res in judicium adduceretur, petere interim ut ejus quæ inter vicinos esse debet amicitiæ ratio habeatur &c.

Hoc anno Covordiæ Satrapa Rodolphus a Munster, arcem munitissimam, cui nomen dabat, *den Kinckhorst*, extrui curavit prope Meppelam in Drentia, eam fossa latissima ac profundissima, & vallo non absimili cingens. displicuit hæc res Ordinibus Transisalaniæ, ac tribus præsertim ejus civitatibus, Daventriensi, Campensi, Zwollanæ, à quibus literæ ad eum missæ sunt, quæ cum ab opere desistere juberent, ni faceret sibi de rationibus id impediendi cogitandum.

 dum.

dum. Ad has respondit literis datis in profesto Mariæ Magdalenæ, cives atque etiam delegatos trium civitatum singulis propemodum diebus extructionem arcis suæ oculis usurpasse, neque unquam sibi eam displicere significasse, quod nunc fiat, postquam fere ad finem perducta sit, neq; sibi æque integrum sit eam demoliri. se tantas in regione Transisalana possessiones habere, ut vanum sit mali quicquam de ipso suspicari velle, neque unquam in animo habuisse ulterius in opere procedere quam ut ædificium adversus cccc aut Iↄ vagabundos munitum tuto inhabitare posset. id quod, ratione illius temporis habita, satis necessarium esset. neque civitatibus aut regionibus inde detrimentum, sed commodum oriri posse. petere se perquam amanter, & demisse, ne quid sibi detrimenti inferri paterentur &c.

Huic responso civitates non acquievere, ut quibus nullo modo consultum videretur, tantam munitionem in sua regione excitari, unde multa ipsis mala proficisci possent, cum absq; hoc, locus ipse sua natura pene inaccessus esset, unde communibus votis statuerunt, Rodolpho vallum solo æquandum, ac fossam terra aut ruderibus replendam esse. quum autem blanditiis rem protollere conaretur, mox extructa arce, ut verebantur, multum diversa tentaturus, iterato ei scripserunt, ut iis quæ ipsi mandaverant obsequeretur, neq; enim se passuros privilegia sua, quorũ vigore id non tenebantur perpeti, ab ipso insuper haberi.

Rogarunt ad hæc Episcopum Ultrajectinum, ut in eandem sententiam ad Rodolphum literas daret quod factum III Julii die.

Sed spretis hisce omnibus Rodolphus, vallum inceptæ arcis in magnam altitudinem educi, lorica cingi, & portis muniri fecit. quapropter trium civitatum delegati Vinsemii congregati, re mature expensa, periculi plenum fore indicarunt, si permitterent Rodolphum cœptum opus perficere. decretum ergo, arcis illius mœnia & fossas solo ab sese æquandas esse. de quo die v. Aug. Episcopum per literas certiorem fecerunt.

Civitates Daventria & Zwolla à Campensibus petierunt, communi sumtu & periculo id quod decretum erat, effectum dare vellent. quod & se facturos receperunt.

Intellecto hoc decreto Rod. à Munster, die Mercurii post Mauricii, Zwollam se contulit, multa ibi cum Senatu de ædificio suo contulit, ac obtulit se pro cIↄ florenorum summa cautionem daturum, nisi intra tres hebdomadas vallum domus suæ usque ad summitatem fenestrarum cellæ suæ sive cryptæ subterraneæ dejiceret. ad quæ à Zwollensibus responsum non accepit, eo quod reliquarum civitatum legati abessent, & aliter conclusum esset.

Similia scripsit die Mercurii post Matthæi ad civitatem Campensem, petens ut quempiam ad sese ablegarent, qui ostenderet, quousque sibi vallum demoliendum censerent. ne sese pro rebelli, aut mandati Episcopalis contemtore haberent, neve damno sese afficere vellent, multis additis promissis, quam amanter sese erga regiones gerere constituisset, ac recensione eorum in quibus de iisdem prolixe meritus esse sibi videbatur.

Tres

Tres civitates in sententia perstitere. Et Campenses duos è Senatu suo cum c c. peditibus, tormentis insuper & alio armorum genere Meppelam miserunt, qui arcem solo æquarunt, pontem & portas dejecerunt, supellectilem domus diripuerunt, & cum præda Campos reversi sunt.

Rodolphus a Munster super hisce ultionem à tribus civitatibus sumere constituit, ac damnum sibi illatum unde posset resarcire. Eoque in arcem Covordianam necessaria convehi curavit, sparso rumore, quod essent in civitatibus illis qui sibi necem machinarentur. Missisque ad Campenses literis, petiit ut se certiorem redderent, quid sibi à civitatibus expectandum foret, vellentne sibi quam perpessus erat jacturum, de sententia arbitrorum, restituere, necne. id enim vel dissimulare, vel amissa via juris non repetere, sibi ac suis amicis ignominiosum fore. similia ad Episcopum scripsit, nec non ad eos qui fidem suam, tanquam sponsores, pro eo, cum ei arx Covordiensis committeretur, apud civitates interposuerant, & à quibus siquid ratione illius arcis regio Transisalana detrimenti caperet, ei jus erat repetere. Erant hi Io. ab Ittersum Sallandiæ Satrapa, Henricus Vossius a Steenwijck, Io. a Bochorst, & Io. ab Ittersum Schenckius. è quibus duo, ad litem componendam die Virgini Mariæ sacro Zwollam petierunt. quo & venit Io. Visscherus, Munsteri scriba, literas ab eo sinu gestans, quibus civitatibus hostilia denunciabat, ac in mandatis habebat eas Zwollanis tradere. Accesserunt eum Henricus Vossius & Io. ab Ittersum, ac postquam ab eo de literarum argumento rescivissent, persuaserunt homini ne eas traderet, sese enim in animo habere ad Munsterum proficisci, ac cum eo de re tota agere. quod & factum.

Ad eum ut venerunt, nihil aliud quam desperata consilia apud ipsum deprehenderunt. tam enim insolenter se gerebat, ac si totius regionis Princeps ac Dominus fuisset, multosq; è magnatibus secum consilia communicare non obscure ferebat. Retulerunt de hisce sponsores ad civitatum delegatos, qui clanculum de Ducis Gelrorum & Comitis Frisiæ Orientalis inito cum ipso syncretismo monebantur. Ordines Transisalaniæ fidejussores Munsteri serio hortati sunt, ad Episcopum Ultrajectinum se conferrent, ac ab ipso impetrarent, ut in Transisalaniam veniret. posse enim ipsos pro prudentia sua, facile prævidere, siquid regioni à Munstero damni inferretur, fore ut id ab ipsis exigeretur. datæ sunt eis eum in finem literæ, quibus ut adventum suum maturaret Episcopus rogabatur.

Anno cIↃ IↃ xI. Quum antea Senatus Daventriens. tribunos plebis creare consuevisset, & octonis tantum singulæ tribus constarent, die Martis post Conversionis Pauli, convenit, ut penes corpus tribunorum plebis deinceps esset tribunos eligere, & quidem ad duodenarium numerum in quaque tribu, eosque Senatui, ab eo confirmandos, proponere. pro illa autem vice Senatus in singulis tribubus octo primos, reliquos autem quaternos ipsi tribuni elegerunt.

Eodem anno in festo Petri ad vincula institit apud Senatum cœtus tribb. pleb. ut in singulis tribubus noveni in electione magistratus calculum ponerent, articulus autem de octonis tribb. pleb. in duodenos mutaretur. quod non sine difficultate obtinuerunt.

Eodem, Lamberti die, à tribb. pleb. propositum, vellet juberet magistratus, ut qui in electione ejus præteriretur, etiam sessionem ac votum inter tribb. pleb. amitteret, nisi nova intercederet electio. ea petitio à magistratu rejecta fuit.

Insignia Daventriensia hodie duobus constant clypeis, quorum alter aquilam, alter lineam tantum qua album à rubro distinguitur, repræsentat. At anno cIↃ IↃ xI. excusi libri pro posteriore hoc scuto, crucem habent, ut vides in figura subjecta. Considerandum, an non Carolus V. id mutarit, postquam ab Episcopo jurisdictionem in hanc urbem sibi comparavit.

Bonas

Bonas literas Daventriæ circa hoc tempus pro virili promovebat insignis Typographus Iacobus de Breda. Ab hoc edita:

Tractatus de Arte Oratoria.

Maphæi Vegii Laudensis Antoniados, sive de vita Divi Antonii libb. 4. Carmine heroïco.

Baptistæ Mantuani Carmen de fortuna.

Gemmula vocabulorum, CIↃ CCCC XCIII.

Evangelien ende Epistelen, mitten Sermonen van den geheelen Jare, de eene na den anderen volghende: ende oock mede de Prophetien getrocken uyt de Bibelen, overgheset uyt den Latijne in goeden Duytsche, ende nu anderwerf verbetert ende gecorrigeert is, ghelijckerwijs als men houdende is in de Heilige Kercke. Anno eodem Kalend. Martii.

Rob. Gaguini, de intemerato virginis conceptu adversus Vincentium quendam decertatio, CIↃ CCCC XCIV.

Verba deponentalia, & Composita verborum Jo. Sinthen, CIↃ CCCC XCV.

Postilla Guillierini, eodem.

Composita verborum & verba deponentalia Jo. Sinthen, CIↃ CCCC XCVIII. in vigilia Palmarum.

Hermanni Torrentini de generibus nominum, heteroclitis, patronymicis, &c.

Bapt. Mantuani opus de mundi calamitatibus. Idem, *contra Poëtas impudice loquentes*, CIↃ IↃ I. in professo Viti & Modesti.

Itinerarium Ioannis de Hese, Presbyteri à Jerusalem. cum nonnullis aliis similis argumenti, in professo Conversionis S. Pauli, CIↃ IↃ IV.

Georgica Virgilii cum novo commentario Hermanni Torrentini, CIↃ IↃ V. proxime post Jubilæum.

Boëthius de consol. Philosoph. cum comment. S. Thomæ, CIↃ IↃ VI.

Ovidii Metamorph. libb. XV. & V. CIↃ IↃ XI.

Parænesis Isocratis ad Demonicum, interprete Rod. Agricola, cum quibusdam aliis, CIↃ IↃ XII. VIII Kalend. Maji.

Collectanea Latinæ locutiones Jacobi Spirensis, CIↃ IↃ XII. & XIII. Kalend. August.

Valerii Martialis, & Julii Juvenalis Carmina selecta, CIↃ IↃ XII. XV. Id. Octob.

Ma-

Magri. Bartholomæi Coloniensis libellus elegiacus, de septenis doloribus illustrissimæ ac gloriosissimæ Virginis Mariæ, cIↄIↄxiv. viii. Id. Novemb.

Hymni & sequentiæ cum Notis Hermanni Torrentini, cIↄIↄxvi.

Syntaxis Brechtana. Item, *Ars Metrica & Musica*, cIↄIↄxvii. prid. Non. April.

Elegantiæ terminorum ex Laur. Valla, & quorundam aliorum, secundum ordinem Alphabeti, eod. in profesto exalt. S. Crucis.

Epistola Pauli ad Romanos, eodem, v. Kal. Octobr.

Aulularia Plauti, Comœdia lepidissima, quæ etsi alias incompleta, à Codro Vrceo tamen est perfecta, cIↄIↄxviii. v. Kal. April.

Alter Typographus, non minus industrius, fuit Theodoricus de Borne, ab hoc evulgata:

Publii Fausti Andrelini de virtutibus Carmen, & elegiæ quædam castiores sanioresque.

C. Plinii Secundi Præfationes duæ, per Henricum Ioannem Batavum tum accuratissimè castigatæ, tum etiam novis Annotationibus lucidiores redditæ.

Jo. Sulpitii Verulani Carmen Elegiacum de facetia mensæ, deque cæteris honestis adolescentum moribus.

Aldi Manutii Romani de constructione verborum, adverbiorum localium, participiorum & nominum rudimenta. Item, *De figuris dictionis & constructionis*, cIↄIↄx.

Aurelii Prudentii Hymni tres, cIↄIↄxi. in ipsis Carnivaliis.

Catonis disticha, monosticha è variis Græcis Poëtis traducta, aliaque gnomologica, per Jac. Fabrum, cIↄIↄxi. mense Octob.

Baptistæ Mantuani vatis præstantissimi divinum secundæ parthenices opus, Sacrosanctam Divæ Virginis Catharinæ passionem heroïco Carmine illustrans. cIↄIↄxiv. v. Kal. Febr.

Baptistæ Mantuani vatis eminentissimi opus insigne de mundi calamitatibus, earundemque tum causis tum remediis, cIↄIↄxiv. vi. Kalend. Maji.

P. Virg. Maronis Æneid. lib. iv. cIↄIↄxx. mense Febr.

Virg. Æneid. lib. v. cIↄIↄxxi.

Virg. Æneid. lib. x. (tempus non est additum.)
Lucani de bello civili tres priores libri. cIↃIↃxLVI.
Etymologia Grammatica Latinæ brevis & luculenta præceptio, in usum scholæ Daventriensis. cIↃIↃLII.
Q. Horatii Flacci Lyricorum versuum Musica modulatio, ad Carminis cujusque rationem diligenter accommodata, ac seorsim ad puerorum usum excusa, ut hac cantandi exercitatione paulatim assuescant odis Horatianis. eodem anno.

Anno cIↃIↃxII. actum fuit cum Rodolpho a Munster, ut arcem Covordiam in manus Episcopi & trium civitatum consignaret, & nummos quos pro ea erogaverat ab iisdem reciperet. cui petitioni tandem acquievit XXIII Sept. die. Intererant transactioni è Daventriensibus Petrus a Mouwijck, & Ioannes ten Hoeve.

Postquam Rodolpho plenè satisfactum esset, collectis sarcinis, & omnibus quæ ad sese quocunque jure pertinebant convasatis, arcem Covordianam in usum Episcopi Ultrajectini, Ordinibus Transisalaniæ tradidit, nullo sibi in eam reservato jure, ac inde cum militum quam collegerat manu, vexillis volitantibus egressus est.

Verum antequam ipse juramento, sponsores vero ejus stipulationibus soluti essent, nocte intempesta clanculum sudes munimento præfixas, in fossa, sub aqua consciderat, ac in fundo fossæ machinas clanculum collocarat, per quas bini facile transire poterant. solutis autem sudibus funes alligarat, quibus eos attrahere ac dejicere poterat.

Octiduo postquam arcem reliquerat, noctu inter XX. & XXI. Octobr. cum aliquot militibus ad arcem accessit, cum iis per occultum, quem diximus, pontem fossam transiit, sudes dejecit, atque ita arcem occupavit, Reinero a Covorden ac compluribus è famulitio Adolphi a Rechteren, tunc temporis ibidem Satrapæ, obtruncatis. Eruptione ex arce in Drentiam facta, eam tributariam sibi reddidit, ut & pagos ac municipia Sallandiæ prope Covordiam sita.

Tres civitates Episcopum Ultrajectinum ac diœcesin inferiorem de tota re certiorem fecerunt, rogantes ut in medium consulerent, quo arx quamprimum recuperari posset, & in Rodolphum exemplum statueretur quo alii sibi à similibus in posterum ausis caverent. Ordines diœcesis inferioris rescripserunt, se delegatos suos in Transisalaniam missuros, pariter cum illis consilia collaturos, quo promtum tanto malo remedium inveniretur.

Rodolphus a Munster arcem Covordianam tormentis, telis, commeatu ac omnibus rebus necessariis munivit. quicquid autem talium desiderabat,

Groningâ,& ex arce quam ibi extruxerat Emdanus Comes ei suppeditabatur. ad hæc non cõtemnendam vim pecuniæ è tributis ac extorsionibus collegerat.

Episcopus Ultrajectinus XXVII Octob. die, Zwollæ Comitia celebravit, in quibus decretum ut sequitur:

Ad recuperandam arcem & municipium Covordianum, Episcopum suppeditaturum C. equites, ditionem Sallandiæ pedites CC. regiones Tubantiæ ac Vollenhoæ simul CC. alteros. trium civitatum singulas C. pedites, duas colubrinas, XII tormenta minima, quibus tres civitates simul adderent duo tormenta maxima, cum requisitis &c.

In hoc decretum omnes consenserunt,& quisque quod suarum erat partium repræsentavit. Expeditioni intererant è singulis civitatibus Senatores duo, & quidem è Daventriensibus Mr. Hermannus Lulofs, & Mr. Hermannus Swaefken. è Campensibus & Zwollensibus quinam eodem delegati fuerint, negat *Bocopius* se reperisse. Hi militibus quibus suæ civitates stipendia numerabant, sigillatim imperabant. Scripserunt porro Ordines diœcesios inferioris ad tres civitates, literis IV Novemb. die datis, se iis adversus Rodolphum a Munster subsidia propediem missuros.

Ultrajectini hoc anno, deserto Gelriæ Duce Carolo, Episcopo suo reconciliati fuere.

Anno CIƆ IƆ XIII. cum Rod. a Munster prædam è Drentia raptam Groningæ deposuisset, & Emdanus Comes eum omni ope juvaret, literas ad utrosque dederunt Ordines diœceseos Ultrajectinæ, sciscitantes, an Rodolphi violentas actiones promovere, ac causam ejusdem suam facere in animo haberent? id vero se de iis non posse in animum inducere ut credant, petere tamen ut scripto sese de voluntate sua certiores faciant, ut quid sibi vicissim agendum sit, scire possint.

Comes Emdanus & civitas Groningana Ordinibus diœceseos datis ad eos literis responderunt, se neutrarum partium esse velle.

Taansisalani Zwolla profecti, in pago Covordia metati sunt, & arcem obsiderunt. Adolphus a Rechteren, cui Rodolphus a Munster eam eripuerat, cum LX viris armatis in castra venit. Ordines diœceseos inferioris quos promiserant equites peditesque & ipsi eo miserunt. Admota dehinc arci tormenta, & mœnia verberari cœpta.

Interim rumores increbescunt, in Frisia Orientali à Rodolpho equestres pedestresque copias contrahi, ad solvendam obsidionem, nec certo sciri cuinam eæ proprie militarent. petierunt ergo exercitus ductores à tribus civitatibus. ut CCC cives, rerum bellicarum non imperitos in castra mitterent. id quod civitates facere renuerunt, sibi civium suarum opera opus esse causati, quod & in Gelria militem concurrere inaudissent. verum omnes hi rumores nulla veritate nixi sponte evanuerunt.

Episco-

Episcopus Ultrajectinus toto trimestri cum exercitu suo ad Covordiam hæsit, magna vi adhibita ut arcem in potestatem suam redigeret. Præsidiarii, cum auxilia nequicquam expectarent, & deficeret commeatus, arcem tradiderunt, vitam & facultates pacti, & mox ea excesserunt.

Hisce peractis Episcopus Ultrajectinus, de sententia trium civitatum Daventriensis, Campensis, Zwollanæ, Everwinum Benthemiæ & Steinfurti Comitem, Covordiæ ac Drentiæ Satrapam crearunt, deposita prius ab eo non exigua pecuniæ summa, & juramento Episcopo ac civitatibus de more præstito.

Rodolphus a Munster, cum ægre hæc omnia ferret, equitum ac peditum manu iterum collecta, Tubantiam irrupit, ac Goram ibi intercepit. Idsardus Frisiæ Orientalis Comes ei aperte adhærebat. Ludolphus Lugge cum I 0 peditibus ei auxilio venit, ratus se Tubantiæ, Drentiæ, Sallandiæ, Vollenhoæ, ac quaquaversum protenditur Transisalania, tributa imperaturum. Rodolphus rapinis, incendiis, exactionibus magno Transisalaniam damno affecit, & cum præda Groningam contendens, cum à Senatu introitu urbis prohiberetur, non procul ab ejus pomœriis, in pagis Helpen & Harne consedit. unde Slochteram, in regione cui nomen *t'Olde-ampt* suos duxit, captivos è Transisalania secum trahens.

Transisalani & ipsi educto milite, ac inito cum Episcopo consilio, suis rebus non inutile fore judicarunt, si arcis Rodolphi, cui nomen *den Kinckkorst*, cujus vallum & fossas solo æquarant, totam everterent, ne eam unquam deinceps instaurare posset. quod à Campensibus factum.

Rod.s a Munster etiam naves aliquot sibi comparavit quibus infestum mare reddebat. petiitque à Rege Daniæ ut Transisalaniæ incolas in illo regno sibi aresto detinere liceret, quod ei negatum est.

Alterâ Petri ad vincula, Daventrienses & Zwollani, de consensu tribunorum pleb. cum Saxonibus, Coloniensibus, Monasteriensibus, Clivensibus, Juliacensibus fœdus inierunt. *Acta vetera Tribb. pleb.*

XXVII Septembris die Episcopus Comitia judicialia celebravit in arce Vollenhoviana, quibus è Scabinis Daventriensibus intererant Mr. Hermannus Lulofs, & Petrus a Mouwick.

Hoc anno & multis sequentibus Daventriæ studiis literarum provehendis sedulam operam præstitit

Typographus per insignis Albertus Pafraet.
Ab eo excusa:

Joannis Damasceni quædam.
M. T. Ciceronis Cato Major.

Ænei-

Æneidos liber secundus, ex Jo. Bapt. Egnatii exemplari recognitus.
Æneidos lib. tertius.
Rod. Agricolæ in Platonis Axiochum traductio.
Jo. Murmellii protrepticon Poëtantium.
Ejusdem in artem componendorum versuum tabulæ.
Vita Pauli primi Eremitæ, per Hieronymum conscriptã; una cum vita D. Antonii, per Maphæum Vegium Laudensem. CIↃIↃXIII.
De Guldeu Croone Mariæ &c. CIↃIↃXVI.
Declamatio Philippi Beroaldi de tribus fratribus, ebrioso, scortatore, & aleonẽ. CIↃIↃXVII. mense Februario.
De octo partium Orationis constructione libellus G. Lilii, cum Præfatione Jo. Coleti, & D. Erasmi Roterod. eod. mense Julio.
Rodolphi Agricolæ Anna mater, Carmine Elegiaco. eod. mense Augusto.
Jo. Murmellii ars componendorum versuum. eod. anno & mense.
Aurelii Prudentii contra Symmachum, libri duo. eod. mense Octobri.
Erasmi de copia rerum, liber secundus. eod. IX. Octobr.
M. T. Ciceronis paradoxa. CIↃIↃXX. mense Martio.
Ant. Mancinelli speculum de moribus & officiis. eod. mense Octobri.
Jacobi Montani Spirensis collectaneorum Latinæ locutionis, opus secundum. CIↃIↃXXI. mense Januario.
E Divo Hieronymo selecta Orationes. eodem mense Martio.
Æneidos libri sex posteriores, ex Aldi Romani exemplari recogniti. Anno eodẽ.
Iidem libri ex castigatione Jo. Sulpicii Verulani. eodẽ.
Fausti Andrelini Foroliviensis Epistolæ proverbiales. CIↃIↃXXII.
C. Crispi Sallustii bellum Jugurthinum: eod. mense Martio.
Ejusdem de conjuratione Catilinæ. eodẽ.
Terentii Heautontimorumenos. CIↃIↃXXIII. mense Januario.
Hieronymus ad Nepotianum, è castigatione Erasmi. eodem mense Martio.
Querela pacis Erasmi. eod. anno & mensẽ.
Æneidos liber IV. CIↃIↃXXIV. mense Januario.
Lib. V. eodem anno.
Lib. VI. eodem. mense Febr.
Prognosticon de Antichristo &c. Latinè & Belgicè, eod. Anno.

M. T. Ci-

M. T. Ciceronis Epistolarum familiarium liber II. CIↃIↃXXV. mense Nov.

Gerardi Synellii Groningani, Abbatis Vallis B. Mariæ in Norda Hortulus Orationum libb. III. *metro dramatico conscriptus*. eodem anno. *ex Dessellio*.

Æneidos lib. VI. *&* VII. *ex Jo. Bapt. Egnatii exemplari recognitus*. CIↃIↃXXV.

Euangelium secundum Lucam, ex recensione Erasmi. eodem.

Absolutissimus de octo partium Orationis constructione libellus, emendatus ab Erasmo Roterodamo.

Erasmi Epistolæ selectæ.

Bucolica Virgilii. eod. mense Junio.

Virgilii Moretum, Vir bonus, Rosa, de Vino & Venere. CIↃIↃXXVIII. mense Septembri.

Progymnasmata adolescentiæ, Erasmi Roterodami. CIↃIↃXXIX. mense Aprili.

Collectanea ex universo opere librorum Divi Augustini passim decerpta, semitam quandam mediam Christianis nunc misere dissentientibus monstrantia, qua unanimiter ad Ecclesiam Christi redeant. eod. anno.

Apologi Æsopi, interprete Laurentio Valla. CIↃIↃXXX.

Joachimi Wilachii Stenuicensis Miscella Græcæ linguæ, in supplementum eorum quæ in aliis Grammaticis desiderantur. CIↃIↃXXXIII. Non. Septemb.

Ælii Donati Grammatici clarissimi Barbarismus, multo quam antehac emendatior. eodem.

Assertio Alveldiana in Canticum salve Regina mater misericordiæ, contra impios Deiparæ Virginis Mariæ murmuratores, detractores, blasphematores, &c. CIↃIↃXLV. *Auctore Augustino Alveldiano*.

Anno CIↃIↃXIV. Carolus Gelriæ Dux, cum civitatem Groninganam sui juris fecisset, non contentus ea fortuna, etiam Covordiam ac Drentiam sibi subjicere cogitavit. Opposuit se equestri ac pedestri collecta manu Episcopus Ultrajectinus, ac civitatem Campensem rogavit, ut duas dimidias colubrinas, cum requisito apparatu, & virum rei tormentariæ peritum sibi suppeditaret. quod & factum.

Anno CIↃIↃXV. Franciscus quidam nothus è familia Vossiorum à Putten regioni Transisalanæ bellum indixit, missis literis ad tres civitates, Daven-

Daventriensem, Campensem, Zwollanam, quibus significabat, se iis rapinis, cædibus, incendiis hostilia quæque illaturum, ratione æris alieni quod patruo suo deberetur, & in se translatum esset &c. ut & nomine nobilis viri ab Itterfum, qui in suo ære esset, & solvere renueret.

Nothus hic, nullo certo lare huc illuc vagabatur, & ad tempus Hattemi se continuerat. Verebantur Transisalani, ne Dux Gelriæ ejus actionibus se immisceret, & hoc vel illo arrepto prætextu, in superiorem diœcesin aliquid moliretur. Quapropter datis ad eum literis, sciscitati sunt, num causam illam suam faceret. respondit Dux, se nec nosse hominem, nec quicquam sibi cum eo rei esse. quo intellecto Transisalani minas ejus susque deque habuerunt.

Eodem Anno Io. a Diepenbroeck civitatibus Daventriensi, Campensi ac Zwollanæ hostilia per literas denunciavit, ob syngraphas earum sigillis munitas, quas ipsæ non exolverent. Simulac literæ fuissent redditæ continuo equestres ac pedestres copiæ in Tubantiam irruerunt, quæ Haecxbergi cives aliquot abduxerunt, pagis nonnullis tributum imperarunt, ac ingentes egerunt prædas. Milites hisce rebus intenti, cuinam militarent ignorabant, dubii an hæc fierent privata auctoritate, quo debita sibi stipendia consequerentur (nam anno CIↃIↃX. ditioni Transisalanæ suam operam accommodarant, nec plene eis erat satisfactum) an vero nomine ac auctoritate Ioannis a Diepenbroeck rem gererent, an denique Ducis Gelriæ, qui opportunitates quæreret civitatem quampiam aut arcem invadendi. Unde in ancipiti erant animi Transisalanorum, dum quid sperent metuantve ambigunt.

Adhæc Gerardus ab Hagenbroeke, ferrum & ignem superæ ac inferæ diœcesi denunciavit, eo quod Bernardus & Godefridus a Lange fratres sibi ac uxori suæ, adversus pacta ipsorum sigillis munita, vim fecissent. super qua re multas nequicquam querimonias instituisset. velle se ergo cum suis adiutoribus hostem iis esse, rapina, incendio, cæde, & quacunque ratione sibi integrum esset.

Eodem anno Romanorum Rex Maximilianus, & Hispaniæ Rex cum Episcopo Ultrajectino Friderico a Baden egerunt, ut Episcopatum Ultrajectinum abdicaret, ac in D. Philippum Burgundum, defuncti Episcopi Davidis Burgundi fratrem, de consensu Papæ Romani transferret. Ordines inferioris diœceseos hanc rem ægerrime tulerunt, ac Ordinibus ditionis per Transisalanæ literas significarunt, rumorem hujus rei ad sese pervenisse, de veritate tamen etiamnum incertos, qua de causa delegatos suos se misisse Dorostadium, quo de tota re certiores fierent, ac petere ut ipsi suos Ultrajectum mitterent, in commune consulturos quid in tanta re sibi statuendum esset: cum facile viderent diœcesi Ultrajectinæ eam non parum incommodaturam.

Transi-

Transisalani ergo Ioannem a Langen, J. U. D. cum uno ex Ordine equestri, & uno è Secretariis Daventriensibus Ultrajectum miserunt. habebant hi in mandatis, ut primo Dorostadium se conferrent, ut factum. Hic Dominum a Montfoort & reliquos diœceseos inferioris delegatos offenderunt, qui & ipsi ob eandem causam eo profecti erant. Delegati Episcopo significarunt adventus sui rationem, qui respondit, verba quidem super eo negocio fuisse commutata, sed nihil se decreturum nisi de consensu Ordinum diœceseos cis & trans Isalam. id responsi scripto quoque consignatum iis tradidit, ut de eo ad suos referre possent.

Post hæc Maximilianus Rom. Rex, & Carolus Rex Hispaniarum, Dominum ab Hoeme, Dom. a Gaesbeke, Consiliarios cameræ Regiæ literis fiduciariis instructos Ultrajectum misere, ubi diœceseos inferioris Ordinibus in domo capitulari majori congregatis eas legendas exhibuerunt, ac per Mag. Antonium a Kypholt eis indicarunt, Regem Hispaniæ considerasse invaletudinem Episcopi Ultrajectini, quem si brevi contingeret decedere, verendum esset, ne rixæ inter ditionem Trajectinam, ac suas regiones Trajectinæ limitaneas orirentur. Cui rei ut adversum eatur, ac uti inque in pace ac concordia regiones contineantur, eo usque eum cum præsule transegisse, ut is constituisset Ultrajectinum Episcopatum dum in vivis adhuc esset abdicare, ac uni è sanguine domus Burgundicæ resignare, videlicet D. Philippo a Burgundia, qui & ab Hispaniarum Rege ad eum acceptandum requisitus, suum consensum non denegarit. quo facto, Regem à Pont. Rom. ut eum brevi, quod vocant, Pontificio ad eam dignitatem admitteret impetrasse. Quum autem nisi tota re cum diœcesanis communicata rem tantam peragere nolit Rex, petere eum peramanter, ut Ordines ejuscemodi resignationem ac translationem Episcopatus in Philippum Burgundum ratam habere vellent. esse eum è domo Burgundica oriundum, unde hactenus præsules peti consueverint, quæque ope ac auxilio eis sæpenumero præsto fuerit, nec adolescentem nimis, nec senem, virtutibus insuper clarum, publici eorum boni studiosum, qui privilegia eorum ac immunitates defendere ac conservare, & Ecclesiam Ultrajectinam magnopere sublevare & exaltare in præcipuis habiturus esset, nulla nova onera eis impositurus, sed ut bonum Principem decet se per omnia gesturus. Quod si amicæ Regis petitioni eos contingeret refragari, non tamen statuisse Regem hoc negocium intermittere, sed eis usurum mediis, quibus ad præfixum sibi scopum pervenire posset.

Ad hæc Ordines diœceseos inferioris dixerunt, non decere se neque sibi integrum esse super hac re delegatis Regiis responsum dare, antequam cum Ordinibus diœceseos superioris de re tota communicassent, id quod propediem facturi essent.

Ordi-

jectini curam gerere militum Comitis Bureni. Utilius autem fore judicabat, si civitates, una cum civitate Stenovicana, ad præfectum Frisiæ literas darent, quibus peterent, ut is præsidium ad se revocare vellet, ob mala quæ alioqui metuenda essent, si in diœcesi Ultrajectina prædas agere occœpisset. literæ hæ ad eum sunt missæ.

Ad hæc notum fecit civitatibus idem Satrapa, inaudisse se, Ducem Gelriæ Carolum, totam militarem turmam, ad quinque capitum millia, in sua verba adegisse, nec cuiquam constare quo eam mittere in animo haberet. necessarium sibi videri, ut Hasseltæ, Vollenhoæ, Stenovicæ diligens haberetur cura. Non multo post Burgundi ad Stenovicam suas copias explicuerunt, sed nihil quod scriptione dignum est effecerunt.

Hoc anno lingua Belgica Daventriæ edita fuit *Aurea corona Mariæ &c.* libellus superstitiosus, confectus à Patre quodam conventus Monialium in Mariengarde, Ordinis Benedicti, in quo tamen nonnulla sunt adversus dispensationes Pontificias. Refert inter alia, duos monachos è suo ordine Bullas à Papa impetrasse, per quas ipsis liceret carnibus vesci, eorum alterum repente mortuum socio suo apparuisse, ac se ratione Bullæ suæ damnatum significasse; cumque alter quæreret an non recte Bulla scripta fuisset, affirmasse, sed hoc unum defuisse, quod Christus sigillum suum ei non appendisset. Aliud quoque exemplum habet, cujusdam qui eodem modo se damnatum conquerebatur ob impetratas a Pontifice bullas, & interrogatus an perperam eæ scriptæ fuissent, respondit recte quidem scriptas fuisse, sed se miserum incidisse in diabolum Germanici idiomatis, qui Latinam linguam non calleret, ideoque Bullas utpote Latine scriptas non potuisse impedire, quo minus ipsum secum ad infernum raperet. exclamat autem auctor: *Eheu quantam hominum turbam diabolus iste Germanicus secum ad orcum abstulit &c. qui non credunt quid scriptura hisce de rebus tradat, sed Bullis quas obtinuerunt nituntur!* De hoc scriptore plura habebimus ad annum cIɔ Iɔ xxiv.

Anno cIɔ Iɔ xvii. cohors militum imperio solutorum, Ducibus Reecalf, Dacksteyn, & Balthazaro Trevirensi, ad septem hominum millia, multas regiones pervagantur, omnia vastant. Cæsari, Hispaniarum Regi, Angliæ, Galliæ, aliis Principibus obsequia sua offerunt, sed nullibi voti compotes fiunt.

Tandem Dux Gelriæ Carolus delegatos suos ad eos mittit in regionem Kesselanam, indicans, si sub sese militare velint, se singulis de pulvere tormentario prospecturum, prædas liberas permissurum, & florenum cornigerum (ut tunc vocabatur) arrhæ vice daturum, in eam vero regionem eos deducturum ubi omnes ditescerent, & quodcunque per exactiones posset nancisci, id eis stipendii loco erogatum iri. Acceperunt imperium Gelri milites, qui eis injungit ut ad regionem Transisalanam prope Daventriam se conferrent.

Hi

Hi ergo Tubantiam intrant, Goram obſident. ubi, die Veneris poſt Regum, cum Senatu & civibus amico, ut videbatur, colloquio inſtituto, dum id habetur, oppidum ex improviſo occupant, & omnes in eo inventos miſerandum in modum trucidant. Quo Daventrienſes intellecto, rem totam Zwollanis & Campenſibus confeſtim ſignificant. tres civitates è veſtigio c c equites & c c c pedites Aldenſalam mittunt, ac præter eos, non exiguum ruſticorum numerum ex Tubantia.

Eodem menſe Dux Gelriæ Carolus, cum equeſtri ac pedeſtri manu in agrum Daventrienſem movit. Daventrienſes ſecretarium ſuum ad eum ablegant, quæſitum, quid ſibi de eo expectandum foret. cum Dux ipſe in monaſterio quod ter Hönnepe vocant, acceſſit, comitatus equitum ductore Golſtenio, Ioanne Bentingio ſtabuli ſui præfecto, Mag. Arnoldo a Gruythuyſen, ac aliis compluribus. ibi Secretario affirmavit Dux, ſibi animum eſſe, cum Epiſcopo Ultrajectino ejuſque ditione pacem ac amicam vicinitatem colere, neque ullum regioni damnum importare, ſed æquum eſſe ut militi de cibo ac potu proſpiciatur.

Perrexit hæc turma Winſemium, ubi in monaſterio, & colonorum domiciliis pernoctarunt. Accepto autem à Duce in ſingula capita floreno cornigero, per Tranſiſalaniam in Friſiam ſe contulerunt.

Ordines diœceſeos inferioris, aliquoties à Tranſiſalanis flagitarunt, ut ſententiam ſuam ſuper translatione Epiſcopatus tandem aliquando transſcriberent, ac quomodo de ea reſpondendum cenſerent ſignificarent, denique ut delegatos ſuos cum mandatis mitterent, qui ſecum ad aulam proficiſcerentur. ſed videntes Tranſiſalani, hoc agi ab illis, ut tota rei invidia in ipſos derivaretur, negarunt ſe vel hoc vel illud facere poſſe, niſi antea penitius ſibi de ſententia inferioris diœceſeos conſtitiſſet.

Quo illi intellecto, nihil reſcripſerunt, ſed delegatos ſuos D. Ioannem a Montfoort, Decanum S. Petri, ac plures alios clanculum ad aulam Burgundicam miſerunt, qui ibi muneribus ac promiſſis eum in modum deliniti fuerunt, ut omnino conſultum arbitrarentur, tranſlationem permittere, & recipere Philippum Burgundum in novum præſulem. Utque facilius id negotii procederet, apud ſuos quiſque amicos, ſcriptis literis rem pro virili commendarunt. Horum fuit ipſe Montfortius, licet antea nullo modo in tranſlationem ut conſentiret adduci potuiſſet.

Delegati diœceſeos inferioris, Ultrajectum ex aula Burgundica reverſi, cum tribus Ordinibus capitulum, ut vocant, celebrarunt, ubi decretum, in tranſlationem Epiſcopatus conſentiendum eſſe. Ad hæc Comitia nemo è ſuperiori diœceſi vocatus fuit, nemo comparuit, nec conſilium à quoquam eorum petitum fuit.

Vi hujus decreti D. Fridericus a Baden Epiſcopatum Ultrajectinum

jectini curam gerere militum Comitis Bureni. Utilius autem fore judicabat, si civitates, una cum civitate Stenovicana, ad præfectum Frisiæ literas darent, quibus peterent, ut is præsidium ad se revocare vellet, ob mala quæ alioqui metuenda essent, si in diœcesi Ultrajectina prædas agere occœpisset. literæ hæ ad eum sunt missæ.

Ad hæc notum fecit civitatibus idem Satrapa, inaudisse se, Ducem Gelriæ Carolum, totam militarem turmam, ad quinque capitum millia, in sua verba adegisse, nec cuiquam constare quo eam mittere in animo haberet. necessarium sibi videri, ut Hasseltæ, Vollenhoæ, Stenovicæ diligens haberetur cura. Non multo post Burgundi ad Stenovicam suas copias explicuerunt, sed nihil quod scriptione dignum est effecerunt.

Hoc anno lingua Belgica Daventriæ edita fuit *Aurea corona Mariæ &c.* libellus superstitiosus, confectus à Patre quodam conventus Monialium in Mariengarde, Ordinis Benedicti, in quo tamen nonnulla sunt adversus dispensationes Pontificias. Refert inter alia, duos monachos è suo ordine Bullas à Papa impetrasse, per quas ipsis liceret carnibus vesci, eorum alterum repente mortuum socio suo apparuisse, ac se ratione Bullæ suæ damnatum significasse, cumque alter quæreret an non rectè Bulla scripta fuisset, affirmasse, sed hoc unum defuisse, quod Christus sigillum suum ei non appendisset. Aliud quoque exemplum habet, cujusdam qui eodem modo se damnatum conquerebatur ob impetratas a Pontifice bullas, & interrogatus an perperam eæ scriptæ fuissent, respondit rectè quidem scriptas fuisse, sed se miserum incidisse in diabolum Germanici idiomatis, qui Latinam linguam non calleret, ideoque Bullas utpote Latine scriptas non potuisse impedire, quo minus ipsum secum ad infernum raperet. exclamat autem auctor: *Eheu quantam hominum turbam diabolus iste Germanicus secum ad orcum abstulit &c. qui non credunt quid scriptura hisce de rebus tradat, sed Bullis quas obtinuerunt nituntur!* De hoc scriptore plura habebimus ad annum CIↃ IↃ XXIV.

Anno CIↃ IↃ XVII. cohors militum imperio solutorum, Ducibus Reecalf, Dacksteyn, & Balthazaro Trevirensi, ad septem hominum millia, multas regiones pervagantur, omnia vastant. Cæsari, Hispaniarum Regi, Angliæ, Galliæ, aliis Principibus obsequia sua offerunt, sed nullibi voti compotes fiunt.

Tandem Dux Gelriæ Carolus delegatos suos ad eos mittit in regionem Kessclanam, indicans, si sub sese militare velint, se singulis de pulvere tormentario prospecturum, prædas liberas permissurum, & florenum cornigerum (ut tunc vocabatur) arrhæ vice daturum, in eam vero regionem eos deducturum ubi omnes ditescerent, & quodcunque per exactiones posset nancisci, id eis stipendii loco erogatum iri. Acceperunt imperium Gelri milites, qui eis injungit ut ad regionem Transisalanam prope Daventriam se conferrent.

Hi

Hi ergo Tubantiam intrant, Goram obsident. ubi, die Veneris post Regum, cum Senatu & civibus amico, ut videbatur, colloquio instituto, dum id habetur, oppidum ex improviso occupant, & omnes in eo inventos miserandum in modum trucidant. Quo Daventrienses intellecto, rem totam Zwollanis & Campensibus confestim significant. tres civitates è vestigio c c equites & c c c pedites Aldensalam mittunt, ac præter eos, non exiguum rusticorum numerum ex Tubantia.

Eodem mense Dux Geltriæ Carolus, cum equestri ac pedestri manu in agrum Daventriensem movit. Daventrienses secretarium suum ad eum ablegant, quæsitum, quid sibi de eo expectandum foret. eum Dux ipse in monasterio quod ter Hönnepe vocant, accessit, comitatus equitum ductore Golrstenio, Ioanne Bentingio stabuli sui præfecto, Mag. Arnoldo a Gruythuysen, ac aliis compluribus. ibi Secretario affirmavit Dux, sibi animum esse, cum Episcopo Ultrajectino ejusque ditione pacem ac amicam vicinitatem colere, neque ullum regioni damnum importare, sed æquum esse ut militi de cibo ac potu prospiciatur.

Perrexit hæc turma Winsemium, ubi in monasterio, & colonorum domiciliis pernoctarunt. Accepto autem à Duce in singula capita floreno cornigero, per Transisalaniam in Frisiam se contulerunt.

Ordines diœceseos inferioris, aliquoties à Transisalanis flagitarunt, ut sententiam suam super translatione Episcopatus tandem aliquando transscriberent, ac quomodo de ea respondendum censerent significarent, denique ut delegatos suos cum mandatis mitterent, qui secum ad aulam proficiscerentur. sed videntes Transisalani, hoc agi ab illis, ut tota rei invidia in ipsos derivaretur, negarunt se vel hoc vel illud facere posse, nisi antea penitius sibi de sententia inferioris diœceseos constitisset.

Quo illi intellecto, nihil rescripserunt, sed delegatos suos D. Ioannem a Montfoort, Decanum S. Petri, ac plures alios clanculum ad aulam Burgundicam miserunt, qui ibi muneribus ac promissis eum in modum deliniti fuerunt, ut omnino consultum arbitrarentur, translationem permittere, & recipere Philippum Burgundum in novum præsulem. Usque facilius id negotii procederet, apud suos quisque amicos, scriptis literis rem pro virili commendarunt. Horum fuit ipse Montfortius, licet antea nullo modo in translationem ut consentiret adduci potuisset.

Delegati diœceseos inferioris, Ultrajectum ex aula Burgundica reversi, cum tribus Ordinibus capitulum, ut vocant, celebrarunt, ubi decretum, in translationem Episcopatus consentiendum esse. Ad hæc Comitia nemo è superiori diœcesi vocatus fuit, nemo comparuit, nec consilium à quoquam eorum petitum fuit.

Vi hujus decreti D. Fridericus a Baden Episcopatum Ultrajectinum

 Phi-

jectini curam gerere militum Comitis Bureni. Utilius autem fore judicabat, si civitates, una cum civitate Stenovicana, ad præfectum Frisiæ literas darent, quibus peterent, ut is præsidium ad se revocare vellet, ob mala quæ alioqui metuenda essent, si in diœcesi Ultrajectina prædas agere occœpisset. literæ hæ ad eum sunt missæ.

Ad hæc notum fecit civitatibus idem Satrapa, inaudisse se, Ducem Gelriæ Catolum, totam militarem turmam, ad quinque capitum millia, in sua verba adegisse, nec cuiquam constare quo eam mittere in animo haberet. necessarium sibi videri, ut Hasseltæ, Vollenhoæ, Stenovicæ diligens haberetur cura. Non multo post Burgundi ad Stenovicàm suas copias explicuerunt, sed nihil quod scriptione dignum est effecerunt.

Hoc anno lingua Belgica Daventriæ edita fuit *Aurea corona Mariæ &c.* libellus superstitiosus, confectus à Patre quodam conventus Monialium in Mariengarde, Ordinis Benedicti, in quo tamen nonnulla sunt adversus dispensationes Pontificias. Refert inter alia, duos monachos è suo ordine Bullas à Papa impetrasse, per quas ipsis liceret carnibus vesci, eorum alterum repente mortuum socio suo apparuisse, ac se ratione Bullæ suæ damnatum significasse, cumque alter quæreret an non rectè Bulla scripta fuisset, affirmasse, sed hoc unum defuisse, quod Christus sigillum suum ei non appendisset. Aliud quoque exemplum habet, cujusdam qui eodem modo se damnatum conquerebatur ob impetratas a Pontifice bullas, & interrogatus an perperam eæ scriptæ fuissent, respondit rectè quidem scriptas fuisse, sed se miserum incidisse in diabolum Germanici idiomatis, qui Latinam linguam non calleret, ideoque Bullas utpote Latine scriptas non potuisse impedire, quo minus ipsum secum ad infernum raperet. exclamat autem auctor: *Eheu quantam hominum turbam diabolus iste Germanicus secum ad orcum abstulit &c. qui non credunt quid scriptura hisce de rebus tradat, sed Bullis quas obtinuerunt nituntur!* De hoc scriptore plura habebimus ad annum cIɔ Iɔ xxiv.

Anno cIɔ Iɔ xvii. cohors militum imperio solutorum, Ducibus Reecalf, Dackſteyn, & Balthazaro Trevirensi, ad septem hominum millia, multas regiones pervagantur, omnia vastant. Cæsari, Hispaniarum Regi, Angliæ, Galliæ, aliis Principibus obsequia sua offerunt, sed nullibi voti compotes fiunt.

Tandem Dux Gelriæ Carolus delegatos suos ad eos mittit in regionem Kesselanam, indicans, si sub sese militare velint, se singulis de pulvere tormentario prospecturum, prædas liberas permissurum, & florenum cornigerum (ut tunc vocabatur) arrhæ vice daturum, in eam vero regionem eos deducturum ubi omnes ditescerent, & quodcunque per exactiones posset nancisci, id eis stipendii loco erogatum iri. Acceperunt imperium Gelri milites, qui eis injungit ut ad regionem Transisalanam prope Daventriam se conferrent.

Hi

Hi ergo Tubantiam intrant, Goram obſident. ubi, die Veneris poſt Regum, cum Senatu & civibus amico, ut videbatur, colloquio inſtituto, dum id habetur, oppidum ex improviſo occupant, & omnes in eo inventos miſerandum in modum trucidant. Quo Daventrienſes intellecto, rem totam Zwollanis & Campenſibus confeſtim ſignificant. tres civitates è veſtigio c c equites & c c c pedites Aldenſalam mittunt, ac præter eos, non exiguum ruſticorum numerum ex Tubantia.

Eodem menſe Dux Gelriæ Carolus, cum equeſtri ac pedeſtri manu in agrum Daventrienſem movit. Daventrienſes ſecretarium ſuum ad eum ablegant, quæſitum, quid ſibi de eo expectandum foret. eum Dux ipſe in monaſterio quod ter Hönnepe vocant, acceſſit, comitatus equitum ductore Golſtenio, Ioanne Bentingio ſtabuli ſui præfecto, Mag. Arnoldo a Gruythuyſen, ac aliis compluribus. ibi Secretario affirmavit Dux, ſibi animum eſſe, cum Epiſcopo Ultrajectino ejuſque ditione pacem ac amicam vicinitatem colere, neque ullum regioni damnum importare, ſed æquum eſſe ut militi de cibo ac potu proſpiciatur.

Perrexit hæc turma Winſemium, ubi in monaſterio, & colonorum domiciliis pernoctarunt. Accepto autem à Duce in ſingula capita floreno cornigero, per Tranſiſalaniam in Friſiam ſe contulerunt.

Ordines diœceſeos inferioris, aliquoties à Tranſiſalanis flagitarunt, ut ſententiam ſuam ſuper tranſlatione Epiſcopatus tandem aliquando transſcriberent, ac quomodo de ea reſpondendum cenſerent ſignificarent, denique ut delegatos ſuos cum mandatis mitterent, qui ſecum ad aulam proficiſcerentur. ſed videntes Tranſiſalani, hoc agi ab illis, ut tota rei invidia in ipſos derivaretur, negarunt ſe vel hoc vel illud facere poſſe, niſi antea penitius ſibi de ſententia inferioris diœceſeos conſtitiſſet.

Quo illi intellecto, nihil reſcripſerunt, ſed delegatos ſuos D. Ioannem a Montfoort, Decanum S. Petri, ac plures alios clanculum ad aulam Burgundicam miſerunt, qui ibi muneribus ac promiſſis eum in modum deliniti fuerunt, ut omnino conſultum arbitrarentur, tranſlationem permittere, & recipere Philippum Burgundum in novum præſulem. Utque facilius id negotii procederet, apud ſuos quiſque amicos, ſcriptis literis rem pro virili commendarunt. Horum fuit ipſe Montfortius, licet antea nullo modo in tranſlationem ut conſentiret adduci potuiſſet.

Delegati diœceſeos inferioris, Ultrajectum ex aula Burgundica reverſi, cum tribus Ordinibus capitulum, ut vocant, celebrarunt, ubi decretum, in tranſlationem Epiſcopatus conſentiendum eſſe. Ad hæc Comitia nemo è ſuperiori diœceſi vocatus fuit, nemo comparuit, nec conſilium à quoquam eorum petitum fuit.

Vi hujus decreti D. Fridericus a Baden Epiſcopatum Ultrajectinum

 Phi-

jectini curam gerere militum Comitis Bureni. Utilius autem fore judicabat, si civitates, una cum civitate Stenovicana, ad præfectum Frisiæ literas darent, quibus peterent, ut is præsidium ad se revocare vellet, ob mala quæ alioqui metuenda essent, si in diœcesi Ultrajectina prædas agere occœpisset. literæ hæ ad eum sunt missæ.

Ad hæc notum fecit civitatibus idem Satrapa, inaudisse se, Ducem Gelriæ Carolum, totam militarem turmam, ad quinque capitum millia, in sua verba adegisse, nec cuiquam constare quo eam mittere in animo haberet. necessarium sibi videri, ut Hasseltæ, Vollenhoæ, Stenovicæ diligens haberetur cura. Non multo post Burgundi ad Stenovicam suas copias explicuerunt, sed nihil quod scriptione dignum est effecerunt.

Hoc anno lingua Belgica Daventriæ edita fuit *Aurea corona Mariæ* &c. libellus superstitiosus, confectus à Patre quodam conventus Monialium in Mariengarde, Ordinis Benedicti, in quo tamen nonnulla sunt adversus dispensationes Pontificias. Refert inter alia, duos monachos è suo ordine Bullas à Papa impetrasse, per quas ipsis liceret carnibus vesci, eorum alterum repente mortuum socio suo apparuisse, ac se ratione Bullæ suæ damnatum significasse, cumque alter quæreret an non recte Bulla scripta fuisset, affirmasse, sed hoc unum defuisse, quod Christus sigillum suum ei non appendisset. Aliud quoque exemplum habet, cujusdam qui eodem modo se damnatum conquerebatur ob impetratas a Pontifice bullas, & interrogatus an perperam eæ scriptæ fuissent, respondit rectè quidem scriptas fuisse, sed se miserum incidisse in diabolum Germanici idiomatis, qui Latinam linguam non calleret, ideoque Bullas utpote Latine scriptas non potuisse impedire, quo minus ipsum secum ad infernum raperet. exclamat autem auctor: *Eheu quantam hominum turbam diabolus iste Germanicus secum ad orcum abstulit &c. qui non credunt quid scriptura hisce de rebus tradat, sed Bullis quas obtinuerunt nituntur!* De hoc scriptore plura habebimus ad annum CIↃ IↃ XXIV.

Anno CIↃ IↃ XVII. cohors militum imperio solutorum, Ducibus Reecalf, Dacksteyn, & Balthazaro Trevirensi, ad septem hominum millia, multas regiones pervagantur, omnia vastant. Cæsari, Hispaniarum Regi, Angliæ, Galliæ, aliis Principibus obsequia sua offerunt, sed nullibi voti compotes fiunt.

Tandem Dux Gelriæ Carolus delegatos suos ad eos mittit in regionem Kesselanam, indicans, si sub sese militare velint, se singulis de pulvere tormentario prospecturum, prædas liberas permissurum, & florenum cornigerum (ut tunc vocabatur) arrhæ vice daturum, in eam vero regionem eos deducturum ubi omnes ditescerent, & quodcunque per exactiones posset nancisci, id eis stipendii loco erogatum iri. Acceperunt imperium Gelri milites, qui eis injungit ut ad regionem Transisalanam prope Daventriam se conferrent.

Hi

Hi ergo Tubantiam intrant, Goram obsident. ubi, die Veneris post Regum, cum Senatu & civibus amico, ut videbatur, colloquio instituto, dum id habetur, oppidum ex improviso occupant, & omnes in eo inventos miserandum in modum trucidant. Quo Daventrienses intellecto, rem totam Zwollanis & Campensibus confestim significant. tres civitates è vestigio c c equites & c c c pedites Aldensalam mittunt, ac præter eos, non exiguum rusticorum numerum ex Tubantia.

Eodem mense Dux Gelriæ Carolus, cum equestri ac pedestri manu in agrum Daventriensem movit. Daventrienses secretarium suum ad eum ablegant, quæsitum, quid sibi de eo expectandum foret. cum Dux ipse in monasterio quod ter Hönnepe vocant, accessit, comitatus equitum ductore Goltstenio, Ioanne Bentingio stabuli sui præfecto, Mag. Arnoldo a Gruythuysen, ac aliis compluribus. ibi Secretario affirmavit Dux, sibi animum esse, cum Episcopo Ultrajectino ejusque ditione pacem ac amicam vicinitatem colere, neque ullum regioni damnum importare, sed æquum esse ut militi de cibo ac potu prospiciatur.

Perrexit hæc turma Winsemium, ubi in monasterio, & colonorum domiciliis pernoctarunt. Accepto autem à Duce in singula capita floreno cornigero, per Transisalaniam in Frisiam se contulerunt.

Ordines diœceseos inferioris, aliquoties à Transisalanis flagitarunt, ut sententiam suam super translatione Episcopatus tandem aliquando transscriberent, ac quomodo de ea respondendum censerent significarent, denique ut delegatos suos cum mandatis mitterent, qui secum ad aulam proficiscerentur. sed videntes Transisalani, hoc agi ab illis, ut tota rei invidia in ipsos derivaretur, negarunt se vel hoc vel illud facere posse, nisi antea penitius sibi de sententia inferioris diœceseos constitisset.

Quo illi intellecto, nihil rescripserunt, sed delegatos suos D. Ioannem a Montfoort, Decanum S. Petri, ac plures alios clanculum ad aulam Burgundicam miserunt, qui ibi muneribus ac promissis eum in modum deliniti fuerunt, ut omnino consultum arbitrarentur, translationem permittere, & recipere Philippum Burgundum in novum præsulem. Utque facilius id negotii procederet, apud suos quisque amicos, scriptis literis rem pro virili commendarunt. Horum fuit ipse Montfortius, licet antea nullo modo in translationem ut consentiret adduci potuisset.

Delegati diœceseos inferioris, Ultrajectum ex aula Burgundica reversi, cum tribus Ordinibus capitulum, ut vocant, celebrarunt, ubi decretum, in translationem Episcopatus consentiendum esse. Ad hæc Comitia nemo è superiori diœcesi vocatus fuit, nemo comparuit, nec consilium à quoquam eorum petitum fuit.

Vi hujus decreti D. Fridericus a Baden Episcopatum Ultrajectinum

Daventriensem, Campensem, Zwollanam, quibus significabat, se iis rapinis, cædibus, incendiis hostilia quæque illaturum, ratione æris alieni quod patruo suo deberetur, & in se translatum esset &c. ut & nomine nobilis viri ab Ittersum, qui in suo ære esset, & solvere renueret.

Nothus hic, nullo certo lare huc illuc vagabatur, & ad tempus Hattemi se continuerat. Verebantur Transisalani, ne Dux Gelriæ ejus actionibus se immisceret, & hoc vel illo arrepto prætextu, in superiorem diœcesin aliquid moliretur. Quapropter datis ad eum literis, sciscitati sunt, num causam illam suam faceret. respondit Dux, se nec nosse hominem, nec quicquam sibi cum eo rei esse. quo intellecto Transisalani minas ejus susque deque habuerunt.

Eodem Anno Io. a Diepenbroeck civitatibus Daventriensi, Campensi ac Zwollanæ hostilia per literas denunciavit, ob syngraphas earum sigillis munitas, quas ipsæ non exolverent. Simulac literæ fuissent redditæ continuo equestres ac pedestres copiæ in Tubantiam irruerunt, quæ Haecxbergi cives aliquot abduxerunt, pagis nonnullis tributum imperarunt, ac ingentes egerunt prædas. Milites hisce rebus intenti, cuinam militarent ignorabant, dubii an hæc fierent privata auctoritate, quo debita sibi stipendia consequerentur (nam anno c I ɔ I ɔ x. ditioni Transisalanæ suam operam accommodarant, nec plene eis erat satisfactum) an vero nomine ac auctoritate Ioannis a Diepenbroeck rem gererent, an denique Ducis Gelriæ, qui opportunitates quæreret civitatem quampiam aut arcem invadendi. Unde in ancipiti erant animi Transisalanorum, dum quid sperent metuantve ambigunt.

Adhæc Gerardus ab Hagenbroeke, ferrum & ignem superæ ac inferæ diœcesi denunciavit, eo quod Bernardus & Godefridus a Lange fratres sibi ac uxori suæ, adversus pacta ipsorum sigillis munita, vim fecissent. super qua re multas nequicquam querimonias instituisset. velle se ergo cum suis adiutoribus hostem iis esse, rapina, incendio, cæde, & quacunque ratione sibi integrum esset.

Eodem anno Romanorum Rex Maximilianus,& Hispaniæ Rex cum Episcopo Ultrajectino Friderico a Baden egerunt, ut Episcopatum Ultrajectinum abdicaret,ac in D. Philippum Burgundum, defuncti Episcopi Davidis Burgundi fratrem, de consensu Papæ Romani transferret. Ordines inferioris diœceseos hanc rem ægerrime tulerunt, ac Ordinibus ditionis per Transisalanæ literas significarunt, rumorem hujus rei ad sese pervenisse,de veritate tamen etiamnum incertos, qua de causa delegatos suos se misisse Dorostadium, quo de tota re certiores fierent, ac petere ut ipsi suos Ultrajectum mitterent, in commune consulturos quid in tanta re sibi statuendum esset: cum facile viderent diœcesi Ultrajectinæ eam non parum incommodaturam.

Transi-

Transisalani ergo Ioannem a Langen, J. U. D. cum uno ex Ordine equestri, & uno è Secretariis Daventriensibus Ultrajectum miserunt. habebant hi in mandatis, ut primo Dorostadium se conferrent, ut factum. Hic Dominum a Montfoort & reliquos diœceseos inferioris delegatos offenderunt, qui & ipsi ob eandem causam eo profecti erant. Delegati Episcopo significarunt adventus sui rationem, qui respondit, verba quidem super eo negocio fuisse commutata, sed nihil se decreturum nisi de consensu Ordinum diœceseos cis & trans Isalam. id responsi scripto quoque consignatum iis tradidit, ut de eo ad suos referre possent.

Post hæc Maximilianus Rom. Rex, & Carolus Rex Hispaniarum, Dominum ab Hoerne, Dom. a Gaesbeke, Consiliarios cameræ Regiæ literis fiduciariis instructos Ultrajectum misere, ubi diœceseos inferioris Ordinibus in domo capitulari majori congregatis eas legendas exhibuerunt, ac per Mag. Antonium a Kypholt eis indicarunt, Regem Hispaniæ considerasse invaletudinem Episcopi Ultrajectini, quem si brevi contingeret decedere, verendum esset, ne rixæ inter ditionem Trajectinam, ac suas regiones Trajectinæ limitaneas orirentur. Cui rei ut adversum eatur, ac utrinque in pace ac concordia regiones contineantur, eo usque eum cum præsule transegisse, ut is constituisset Ultrajectinum Episcopatum dum in vivis adhuc esset abdicare, ac uni è sanguine domus Burgundicæ resignare, videlicet D. Philippo a Burgundia, qui & ab Hispaniarum Rege ad eum acceptandum requisitus, suum consensum non denegarit. quo facto, Regem à Pont. Rom. ut eum brevi, quod vocant, Pontificio ad eam dignitatem admitteret impetrasse. Quum autem nisi rota re cum diœcesanis communicata rem tantam peragere nolit Rex, petere eum peramanter, ut Ordines ejuscemodi resignationem ac translationem Episcopatus in Philippum Burgundum ratam habere vellent. esse eum è domo Burgundica oriundum, unde hactenus præsules peti consueverint, quæque ope ac auxilio eis sæpenumero præsto fuerit, nec adolescentem nimis, nec senem, virtutibus insuper clarum, publici eorum boni studiosum, qui privilegia eorum ac immunitates defendere ac conservare, & Ecclesiam Ultrajectinam magnopere sublevare & exaltare in præcipuis habiturus esset, nulla nova onera eis impositurus, sed ut bonum Principem decet se per omnia gesturus. Quod si amicæ Regis petitioni eos contingeret refragari, non tamen statuisse Regem hoc negocium intermittere, sed eis usurum mediis, quibus ad præfixum sibi scopum pervenire posset.

Ad hæc Ordines diœceseos inferioris dixerunt, non decere se neque sibi integrum esse super hac re delegatis Regiis responsum dare, antequam cum Ordinibus diœceseos superioris de re tota communicassent, id quod propediem facturi essent.

Ordi-

Ordines inferioris diœceseos bis terve de hac re ad Transisalanos perscripserunt, rogantes ut honorificam legationem ad se mitterent, quo de re tota statuere, & de communi sententia Regi Hispaniarum respondere possent.

Quia autem Ordines Transisalani nunquam super hoc negocio fuerant requisiti, visum fuit Ordinibus inferioris diœceseos chartæ committere, quæ commode regi responderi posse arbitrarentur. eorum apographum ad Transisalanos miserunt, ut siquid in in iis displiceret communi consensu corrigeretur &c.

Anno CIↃIↃXVI. multa in diœcesi inferiori Ultrajectinâ celebrata fuere Comitia super translatione & concessione Episcopatus, cui ut assentirentur Ordines diœceseos præsertim inferioris ægre admodum adduci poterant. Unde Hispaniarum Regis legati Transisalanos sibi conciliandos rati, Zwollam profecti sunt, ubi ab Ordinibus, ut in translationem consentire vellent petiere, qui scripto petitionem illam, & responsum à se legatis datum, Ultrajectinis transmisere.

Decanus Ecclesiæ cathedralis Ultrajectinæ cum suis omnem lapidem movit, ne in translationem Ordines consentirent. Rebus ita se habentibus in urbe Ultrajectina, nonnulli clam cum Gelriæ Duce egerunt, ut è consiliariis suis eo quosdam ablegaret, puta Doctorem Lange, & Commendatarium S. Ioannis Arnemiæ. Hi Ultrajectum profecti, Decano significarunt, se Ordines conventos velle. is ergo Capitulum die Saturni post Luciæ ut conveniret effecit. ibi D. Lange prolixa oratione voluntatem Principis sui edisseruit, prædicans decessorum ejus erga eos ac totam diœcesin benevolentiam, quam ii vicissim illis constanter exhibuerint, quo medio utriusque ditionis incolæ in pace ac quiete hactenus vitam egerint, quod ut deinceps fiat, Principi suo in votis esse ut quam maxime. Atque eo nomine sese ab eo ablegatos adesse, ut ipsis indicarent, resciviße eum summe reverendum, illustrem &c. Principem ac D. Fridericum Episcopum Ultrajectinum, Episcopatu suo vel cessisse jam, vel cessionem parare, idque in manus D. Philippi a Burgundia. id quod Principi suo præter omnem expectationem eveniat, quandoquidem idem D. Philippus, in se suosque subditos malevolo semper animo fuerit, idque hostilibus actionibus Arnemiæ, in obsidione Wageningana & alibi passim ostenderit, ubi ferro flammaque omnia egerit, tulerit, nec aliter adhuc affectus sit, quam ut omnes vires in suam suorumque perniciem sit exerturus. id quod Clem. Duci nullo modo tolerandum sit. Ideoque monere eum, ne blandis Burgundi pollicitis aures accommodent, sed privilegiis suis conservandis invigilent, jus suum in eligendo novo præsule tueantur. Quod siqnis ex eis hanc infractionem privilegiorum ac libertatis ipsorum permittere vellet, amicitia, pecunia, odio, invi-

invidia aliterve ad id faciendum inductus, sciret id in indelebilem ignominiam & ruinam diœceseos cessurum. Cui ut præverteret Dux Gelriæ, monere ipsum eos, ut pro sua prudentia ejusce modi Episcopum eligerent, qui suæ Clem. ejusque ditionibus minime suspectus foret. Non quod eos edocere velit quid eis faciendum esset, sed huc solummodo ejus petitionem tendere, ut talis eligi possit per quem utraque ditio in pace ac tranquillitate contineri, & diœceseos jura conservari possint. Quod siquis Princeps hoc nomine iis vi ac armis molestus esse vellet, ducem quicquid viribus, opibus, etiam cum vitæ discrimine valeret, ipsis in auxilium offerre. Sin autem & ipsi invito suo Principe, ac spretis ejus monitis, vel Philippum hunc, vel alium suæ Clem. suspectum creassent præsulem, non posse id S. Clem. in aliam partem accipere, quam id fieri in contemtum sui, unde turbæ, bella aliaque incommoda proculdubio essent oritura, quæ Princeps suus malit præcaveri, prout ea etiamnum præcaveri ab ipsis queant. Rogare ergo eum ut scripto super hac re sententiam suam declarent, qua cognita, quomodo sese hac in re gerere debeat sit perspecturus.

Quum Frisia miserandum in modum hinc à Burgundis, inde à Gelris vexaretur, ac unusquisque solicitus esset, quorsum tandem res evasura esset, multi ex opulentioribus inde, in Transisalaniam & alio domicilia transtulerunt. Dominus quoque Florentius Comes à Buren, Stenovicam, consentiente Episcopo, aliquot misit milites, qui impedirent ne urbs derepente à Gelris invaderetur, utpote in limite Frisiæ sita. Cumque militibus hisce aliquot mensium deberentur stipendia à Bureno, urgebat Episcopus ut eis satisfaceret. qui vicissim petiit ab Episcopo, ut tantisper per cœnobia distribuerentur, donec pecunia colligeretur, utque operam daret ne Gelris à Transisalania commeatus adveheretur, denique injungeret Transisalanis civitatibus, ne quos è Frisia profugos apud sese reciperent. Scripsit super eo negotio Episcopus ad civitates Daventriensem, Campensem, Zwollanam, quæ responsum dedere, non videri sibi illud rationi consentaneum, portas suas cuilibet patere, quum adversus neminem hostili animo essent, neque sese de jure cuiquam id negare posse. Quod si alioqui uni parti præ altera favere deprehenderentur, atque inde sibi molestiæ crearentur, non fore potestatem D. Florentio sese iis liberandi, nec voluntatem sese defendendi. Nec internoscere se Frisios Gelricarum partium (quos vocabat) à reliquis. proinde petere se ut apud D. Florentium procuraret, ne is civibus suis hoc nomine incommodaret &c.

Præter hæc dictæ civitates Satrapam Vollenhovianum Georgium Schenckium per literas rogarunt, ut Stenovicanum præsidium per monasteria distribueret, eo quod pecunia eis deficeret, & fides apud cives vacillaret. Id prorsus inconsultum Satrapæ visum fuit, neque enim esse Episcopi Ultra-

jectini curam gerere militum Comitis Bureni. Utilius autem fore judicabat, si civitates, una cum civitate Stenovicana, ad præfectum Frisiæ literas darent, quibus peterent, ut is præsidium ad se revocare vellet, ob mala quæ alioqui metuenda essent, si in diœcesi Ultrajectina prædas agere occœpisset. literæ hæ ad eum sunt missæ.

Ad hæc notum fecit civitatibus idem Satrapa, inaudisse se, Ducem Gelriæ Carolum, totam militarem turmam, ad quinque capitum millia, in sua verba adegisse, nec cuiquam constare quo eam mittere in animo haberet. necessarium sibi videri, ut Hasseltæ, Vollenhoæ, Stenovicæ diligens haberetur cura. Non multo post Burgundi ad Stenovicam suas copias explicuerunt, sed nihil quod scriptione dignum est effecerunt.

Hoc anno lingua Belgica Daventriæ edita fuit *Aurea corona Mariæ* &c. libellus superstitiosus, confectus à Patre quodam conventus Monialium in Mariengarde, Ordinis Benedicti, in quo tamen nonnulla sunt adversus dispensationes Pontificias. Refert inter alia, duos monachos è suo ordine Bullas à Papa impetrasse, per quas ipsis liceret carnibus vesci, eorum alterum repente mortuum socio suo apparuisse, ac se ratione Bullæ suæ damnatum significasse, cumque alter quæreret an non recte Bulla scripta fuisset, affirmasse, sed hoc unum defuisse, quod Christus sigillum suum ei non appendisset. Aliud quoque exemplum habet, cujusdam qui eodem modo se damnatum conquerebatur ob impetratas a Pontifice bullas, & interrogatus an perperam eæ scriptæ fuissent, respondit rectè quidem scriptas fuisse, sed se miserum incidisse in diabolum Germanici idiomatis, qui Latinam linguam non calleret, ideoque Bullas utpote Latine scriptas non potuisse impedire, quo minus ipsum secum ad infernum raperet. exclamat autem auctor: *Eheu quantam hominum turbam diabolus iste Germanicus secum ad orcum abstulit &c. qui non credunt quid scriptura hisce de rebus tradat, sed Bullis quas obtinuerunt nituntur!* De hoc scriptore plura habebimus ad annum CIↃ IↃ XXIV.

Anno CIↃ IↃ XVII. cohors militum imperio solutorum, Ducibus Reecalf, Dacksteyn, & Balthazaro Trevirensi, ad septem hominum millia, multas regiones pervagantur, omnia vastant. Cæsari, Hispaniarum Regi, Angliæ, Galliæ, aliis Principibus obsequia sua offerunt, sed nullibi voti compotes fiunt.

Tandem Dux Gelriæ Carolus delegatos suos ad eos mittit in regionem Kesselanam, indicans, si sub sese militare velint, se singulis de pulvere tormentario prospecturum, prædas liberas permissurum, & florenum cornigerum (ut tunc vocabatur) arrhæ vice daturum, in eam vero regionem eos deducturum ubi omnes ditescerent, & quodcunque per exactiones posset nancisci, id eis stipendii loco erogatum iri. Acceperunt imperium Gelri milites, qui eis injungit ut ad regionem Transisalanam prope Daventriam se conferrent.

Hi

Hi ergo Tubantiam intrant, Goram obsident. ubi, die Veneris post Regum, cum Senatu & civibus amico, ut videbatur, colloquio instituto, dum id habetur, oppidum ex improviso occupant, & omnes in eo inventos miserandum in modum trucidant. Quo Daventrienses intellecto, rem totam Zwollanis & Campensibus confestim significant. tres civitates è vestigio c c equites & c c c pedites Aldensalam mittunt, ac præter eos, non exiguum rusticorum numerum ex Tubantia.

Eodem mense Dux Gelriæ Carolus, cum equestri ac pedestri manu in agrum Daventriensem movit. Daventrienses secretarium suum ad eum ablegant, quæsitum, quid sibi de eo expectandum foret. cum Dux ipse in monasterio quod ter Hönnepe vocant, accessit, comitatus equitum ductore Goltstenio, Ioanne Bentingio stabuli sui præfecto, Mag. Arnoldo a Gruythuysen, ac aliis compluribus. ibi Secretario affirmavit Dux, sibi animum esse, cum Episcopo Ultrajectino ejusque ditione pacem ac amicam vicinitatem colere, neque ullum regioni damnum importare, sed æquum esse ut militi de cibo ac potu prospiciatur.

Perrexit hæc turma Winsemium, ubi in monasterio, & colonorum domiciliis pernoctarunt. Accepto autem à Duce in singula capita floreno cornigero, per Transisalaniam in Frisiam se contulerunt.

Ordines diœceseos inferioris, aliquoties à Transisalanis flagitarunt, ut sententiam suam super translatione Episcopatus tandem aliquando transscriberent, ac quomodo de ea respondendum censerent significarent, denique ut delegatos suos cum mandatis mitterent, qui secum ad aulam proficiscerentur. sed videntes Transisalani, hoc agi ab illis, ut tota rei invidia in ipsos derivaretur, negarunt se vel hoc vel illud facere posse, nisi antea penitius sibi de sententia inferioris diœceseos constitisset.

Quo illi intellecto, nihil rescripserunt, sed delegatos suos D. Ioannem a Montfoort, Decanum S. Petri, ac plures alios claneulum ad aulam Burgundicam miserunt, qui ibi muneribus ac promissis eum in modum deliniti fuerunt, ut omnino consultum arbitrarentur, translationem permittere, & recipere Philippum Burgundum in novum præsulem. Utque facilius id negotii procederet, apud suos quisque amicos, scriptis literis rem pro virili commendarunt. Horum fuit ipse Montfortius, licet antea nullo modo in translationem ut consentiret adduci potuisset.

Delegati diœceseos inferioris, Ultrajectum ex aula Burgundica reversi, cum tribus Ordinibus capitulum, ut vocant, celebrarunt, ubi decretum, in translationem Episcopatus consentiendum esse. Ad hæc Comitia nemo è superiori diœcesi vocatus fuit, nemo comparuit, nec consilium à quoquam eorum petitum fuit.

Vi hujus decreti D. Fridericus a Baden Episcopatum Ultrajectinum

 Phi-

Philippo Burgundo cessit, ac se eo abdicavit. Eodem autem anno XXIV Septembris die, circa horam VI. vespertinam vita functus est.

D. Philippus a Burgundia, Ordines Transisalaniæ rogavit, ut legatos suos ad inaugurationis suæ solemnia Ultrajectum mittere vellent Verum illi neminem eo ablegarunt, nisi è singulis civitatibus singulos Secretarios, qui Episcopo, suo omnium nomine, adventum in suas oras gratularentur, ac rogarent ut quamprimum in Transisalaniam veniret.

Die Veneris, post Assumtionis Mariæ, circa meridiem, Episcopus perquam magnifice urbem Trajectensem intravit, Comitatus mille circiter equitibus egregie ornatis. ac ibidem magna cum pompa fuit inauguratus. Postridie S. Michaëlis Enchusæ, ac deinde Campis simili modo fuit receptus.

Die Martis à meridie, circa horam primam in equo Campis egressus, Daventriam cum Comitatu petiit, cum præcedenti Dominico die equites ipsius, Velavia peragrata Daventriam jam intrassent. Ipse in cœnobio Windesemensi pernoctavit, quo & aulicos suos ac officiarios citaverat, qui suæ in tribus civitatibus inaugurationi interessent. hi noctem in arce Suythem transegerunt.

Die Mercurii Daventriam intravit, ubi magnifice fuit exceptus. cives in armis ei occurrerant usque ad molam subventaneam, ubi inauguratus fuit.

Die Jovis Episcopus Senatum Daventriensem, cum matronis ac virginibus in publico œnopolio, convivio excepit.

Die Veneris Senatus Daventriensis Episcopum ac cives in eodem œnopolio convivas habuit.

Die Saturni, & deinceps festo S. Victoris, Daventriâ Campos contendit, ubi juramentum præstitit in domo telonii, unde in urbem admissus, inauguratus, & lautissime exceptus fuit.

Tres civitates, Daventria, Campi, Zwolla, tria pocula argentea inaurata, è binis singula cyathis, se mutuo claudentibus affabre compacta fieri curarant, insculptis urbium insignibus, è quibus singulæ uno Episcopum donarunt.

Hinc Zwollam perrexit eodem fine. ubi die Jovis inauguratus fuit.

Mandarat Episcopus Satrapis, equestri Ordini, Prætoribus, & omnibus minoribus oppidis Sallandiæ, ut ante diem Veneris in loco dicto Spolderberch præsto essent, pro Domino suo ipsum ibi solenni juramento recepturi, præsentibus trium civitatum delegatis. quod & factum est.

Eodem die Episcopus Satrapam & multos ex equestri Ordine Sallandiæ, Satrapam Vollenhoviæ, trium civitatum delegatos, Senatum Zwollanum, ac multos alios ad convivium invitarat, quod turbatum fuit, allato ad præsulem nuncio, complures equites peditesque, quibus non erant soluta stipendia, in Tubantiam irruisse. hi literis ad Episcopum & tres civitates datis, eis hostilia denunciabant. Hi post multa per Tubantiam ac Sallandiam insolenter perpetrata, numerata nonnulla pecuniæ summa, quievere.

Hoc

Hoc anno Daventriæ extructa fuit domus fratrum Gregorianorum. vulgo fratrum egenorum domus vocatur.

Anno CIↃIↃXVIII. Dominica Reminiscere Philippus Burgundus, in arce Vollenhoviana, in sacerdotem, & Episcopum Ultrajectinum consecratus fuit.

Die Junii XXVI. Episcopus prima Comitia judicialia in arce Vollenhoviana celebravit, quibus è Scabinis Daventriensibus intererant Mag. Gerardus Swaefken, & Rodolphus a Twickelo.

XXVIII dicti mensis prima Comitia cameræ suæ ibidem habuit, è Daventriensibus Scabini iidem intererant.

Milites imperio soluti, qui nigræ cohortis nomine appellabantur, è Frisiâ profecti, diu in Transisalania, prope Daventriam vagabantur, unde in Gelriam ac Cliviam se contulerunt, magno passim damno data. Hi à Gelriæ & Cliviæ Ducibus, & Comite Nassoviæ fusi, ac qui fuga sibi consulere nequibant, suspensi fuerunt.

XIX Augusti die Episcopus cum Ordinibus Transisalaniæ jus in illa regione observandum in ordinem redegit, idque perpetuæ observationis esse voluit. Cui inter alia insertum erat, nequa deinceps bona in Transisalana ditione successione devolverentur in personas claustrales, sed ut eorum usufructu ad vitam contenti essent, post eorum autem obitum ad hæredes seculares illa redirent. diploma quo jura hæc continebantur, à tribus primariis civitatibus obsignatum fuit.

Hoc anno Daventriæ excusa est *Historia Joannis à Mandevill, Latine.*

Anno CIↃIↃXIX. mense Junio Daventriæ jactum fuit fundamentum Jaquearis ad manum dexteram templi D. Virginis.

Circa hoc tempus cives Campenses Senatum illius urbis multis convitiis prosciderunt, ab eo publicas facultates dilapidari &c. criminantes. Ordines Transisalaniæ tum temporis una cum Episcopo Daventriæ congregati erant, ubi è Campensibus aderant Lubbertus ab Hattem, & Gerardus Borchertsen. cumque difficultas aliqua incideret Campenses ac Zwollenses delegati ad suos recedebant, cum iis consulturi. quo facto, cum Magistratus Campensis delegatis suis negotium de quo agebatur ad Ordd. & Præsulem, commode referendum commendaret, illi, id se facere non posse responderunt, eo quod à civibus traducerentur ac si civitatis ærarium itinerando & epulando exhaurirent. precibus tamen collegatum tandem ut iterato se in viam darent persuasi fuerunt. Motus tamen civium in apertam seditionem erupit, in qua senatum ac ipsam formam regiminis mutarunt. Episcopus ut animos mitigaret Campos se contulit, sed casso conatu. prout fuse à *Bocopio* recensetur.

 XIX De-

XIX Decembris die Episcopus Ultrajectinus Daventriæ Comitia judicialia celebravit. quibus nomine Daventriensium intererant Rodolphus a Twickel, Petrus a Mouwick, M[r]. Gerardus Swaefken, Ioannes ten Hove.

Anno CIↃIↃXX. gliscente Campis seditione, insuper in bellum acerbissimum adversus civitatem Zwollanam Campenses incidere, ratione vectigalis, sinui quem Aquas nigras denominant, à Campensibus impositi, quandoquidem naves è mari quod ibi Australe dicitur in Aquas nigras devehi non possent, quin loca quæ ad jurisdictionem Campensem pertinebant transirent. Negabant Zwollenses se vectigal illud soluturos, utpote rem hactenus inusitatam. unde Campenses navem Zwollanam aresto detinuerunt, ut vicissim Zwollani cives aliquot Campenses eorumque mercimonia, quæ dimittere nolebant nisi navi prius restituta. Senatus Campensis intempesta nocte Ioannem a Breda Daventriam ablegavit, qui Senatui ibidem, quod sibi à Zwollanis contigisset significabat. Daventrienses protinus M. Gerardum Swaefken & Rodolphum a Twickel Zwollam miserunt, qui cum Magistratu ibidem collocuti, Campos se contulerunt, ibique Senatui indicarunt, stare sententiam Zwollanis, non dimittere cives Campenses eorumve bona, nisi restituta navi cum vectura sua.

Responderunt Daventriensibus Campenses, se navem illam non alio animo detinuisse, quam ut de causa in judicio cognosceretur, & quod judicatum foret ei acquiescerent. Quod si ex jure deprehenderentur injuste navim detinuisse, se damni dati non modo sortem, verum & usuram persoluturos, petentes interim, ut Zwollani cives suos, sufficienti cautione præstita dimitterent. Quibus intellectis Daventrienses denuo Zwollam petiere, ac sententiam Campensium quam poterant commodissime ibi explicarunt. sed cum nihil conveniret, re ad Campenses perscripta domum reversi sunt. Postmodum Episcopus quoque multis egit ut civitates reconciliaret, sed frustra, unde atrox inter eas bellum exarsit.

XVI Januarii die Episcopus Daventriæ publice jus dixit.

XVII. Comitia judicialia ibidem celebravit. quibus è Scabinis Daventriensibus intererant Petrus a Mouwick, Ioannes a Leyden, Ioannes ten Hove, M[r]. Gerardus Swaefken.

XXX. Episcopus Comitia cameræ suæ ibidem habuit.

Eodem anno Comitia mensalia quæ vocant ibidem habuit, quibus intererant è Scabinis Daventriensibus Io. a Leyden, Io. ten Hove, M. Ger. Swaefken, Rodolphus a Twickel.

XIII. Februarii Comitia cameræ suæ iterum celebravit Daventriæ, præsentibus equestri Ordine & Scabinis trium civitatum; nomine Daventriensium intererant Petrus a Mouwick, Io. a Leyden, Io. ten Hove, M. Ger. Swaefken.

XV Febr.

xv Febr. denuo habita Comitia mensam ejus, & facultates censui obnoxias spectantia, his intererant, præter Ordinem equestrem, Petrus a Mouwick, & Io. a Leyden, tanquam personæ particulares.

Eodem anno Episcopus Campis Comitia cameræ suæ super iis quæ modo memoravimus habuit. quibus, præter equestrem Ordinem, intererant tanquam privati, Petrus a Mouwick, M. Ger. Swaefken. *Bocop.*

xxvii Decemb. obiit Rever. Pater Dominus & Mag[r]. Andreas de Venrade, S. sedis Apostolicæ dum viveret Protonotarius, ac Ecclesiæ S. Lebuini Daventr. Præpositus. & deinde die Veneris proxime subsequente, videlicet penultima ejusdem mensis Decembris, Rev. Pater, D. & Magr. Ioannes Inghen-Winckel, S. sedis Apost. Protonotarius, sanctorumque Victoris Xantensis, Severini & Beatæ Mariæ ad gradus Coloniensis, & Ioannis Trajectensis Ecclesiarum præpositus, dictæ præpositturæ Ecclesiæ S. Lebuini Daventriens. per procuratores suos, ad hoc sufficienti mandato suffultos, possessionem adeptus est. Winandus autem Pipherinck Canonicus dictæ Ecclesiæ Sancti Lebuini Daventriens. fuit constitutus prædicti Domini præpositi, & præpositturæ Daventr. in spiritualibus & temporalibus Vicarius generalis. *Acta Præpos.*

Anno cIↃ IↃ xxi. i Januarii, delegati Cæsaris Caroli V. Magr. Franco Cobelius & Henricus Spiringus Campos appulerunt, ibique ut Senatus cogeretur à Consule pro tempore petierunt. quod & factum, coram quo comparuerunt, ac exhibitis primo fiduciariis literis Senatui significarunt, placere S. Cæsareæ Majestati, ut civitates Campensis ac Zwollana, quæcunque iis intercederet controversia, tum quoad rem principalem tum quoad accessoria, in manus Principis sui Episcopi Ultrajectini consignarent, qui consultis Ordinibus suis cis ac citra Isalam, id quod jus & æquum esset de ea pronunciaturus esset. quo facto utraque civitas invicem pacem coleret, ac ab omni injuria abstineret. Injuncturam autem Cæs. Majest. Episcopo, ut inter hunc diem & proximam Pentecostem toti negotio finem imponeret. Campenses, cum utroque Tribb. pleb. Collegio in placitum Cæsaris consenserunt. Inde ergo Cæsarei delegati Zwollam petierunt, ubi eadem promtitudine in Cæsaream petitionem assensum est.

Episcopus ergo Ultrajectinus, una cum Deputatis Ordinum suorum ab utraque Isalæ ripa, Daventriæ conveniunt. Huc Episcopus civitates inter quas contentio erat evocavit, quæ suos eo delegatos miserunt. Episcopus & Ordines multum operæ in eo posuerunt, ut eas inter sese reconciliarent. quæ res cum lente procederet, tandem civitates causam suam in manus Principis sui compromiserunt. juxta tenorem instrumenti quod hisce inseremus.

Super contentionibus inter civitates Campensem ac Zwollanam nuper exor-

exortis, tum ratione detentionis navium & telonii à Campensibus invecti, tum & quarumcunque injuriarum quæ hinc inde accesserunt, Venerandus in Deo, generosus Princeps, Dominus meus Ultrajectinus, utrique suæ civitati diem dixit, quo Plenipotentiarios suos huc Daventriam ad sese ablegarent, prout & hodierno die fecerunt. Clementiss. autem Dominus noster, de consilio Ordinum utriusque suæ ditionis, civitates ambas eo gravibus adductis rationibus permovit, ut controversiam suam, tam quoad principale, quam quoad accessoria in totum ipsi, tanquam ordinario suo judici & naturali Principi, submiserint, decreta pœna confiscationis omnium privilegiorum, quibus nomine Cæsaris ac sacri Imperii hactenus fruuntur, & inclementiæ ac indignationis dicti sui Principis, in casu inobedientiæ adversus ullam partem hujus transactionis. Hac tamen lege, ut à dicto Principe ac Domino ad eam vocentur utriusque suæ ditionis Ordines, è quibus citra partium studium ii delegabuntur quorum opera ac consilio Princeps uti teneatur. Donec exhibitis ab utraque parte sufficientibus documentis, ex jure de re tota statuerit, intra hunc diem & Pentecosten proximam, aut sex hebdomadas post illam, pro ratione impedimentorum quæ Clem. Domino nostro objici contigerit. Actum Daventriæ, die Martis post Pontiani Anno CIƆIƆXXI.

Hisce peractis, Episcopus utrique civitati publicam pacem imperavit, utque eam promulgarent injunxit, cujus vigore neutri in alteros hostiliter agerent, sub pœna compromisso contenta. Neve civitates se mutuo conviciis, famosis libellis, cantilenis Satyricis &c. lacesserent, sub dicta pœna. Campenses ex edicto Episcopi pacem publicari curant, Zwollani autem minime, nec ulla ex parte decreto Episcopi paruerunt, prædicantes passim, ea lege se causam suam submisisse Episcopo, ut naves suæ ab omni telonio immunes, libere ex Aquis nigris in mare Australe & hinc illuc commearent, veteri more: idque tam Decanum cathedralis Ecclesiæ, quam S. Petri in Ultrajectina civitate (erant hi Episcopi Vicarii) sibi pollicitos esse.

Convocarat Episcopus Daventriam comitia suorum Ordinum, quo Campenses Lubbertum ab Hattem, & Ioannem a Vechta ablegarunt, quibus in mandatis dederant, ut per libellum supplicem hæc ita à Zwollanis spargi significarent, ac an res ita se haberet ab eo sciscitarentur, cum ejusmodi promissi prorsus inscii essent. quo facto Episcopus palam, præsentibus Ordinibus, ac audientibus civitatis Zwollanæ delegatis, falsum id esse dixit, neque promissum id esse Zwollanis, neque se quicquam tale dixisse, aut in animo habuisse. paratum se esse una cum delegatis Zwollam petere, eo Decanum Ecclesiæ cathedralis, & Decanum S. Petri per litteras evocare, ac eis præsentibus id ipsum coram toto Senatu profiteri. quod cum minus placeret, uterque Decanus Daventriam evocatus est.

Quo

Quo cum appulissent, Episcopus eis palam in comitiorum conventu indicavit, quo fine eo citati essent. re intellecta, excusarunt se Decani, seque tale quid Zwollanis promisisse inficiati sunt. neque unquam id ex veritate pro latum iri dixerunt. Quibus auditis, Episcopus Zwollanis injungi curavit, ut pacem promulgarent, à mercimoniis telonio obnoxiis in Aquas nigras invehendis, aut inde evehendis abstinerent, tantisper dum de tota re decisum foret, quo facto vel sententiæ obsequi, vel ante eum diem, cum Campensibus aliter, de voluntate utriusque partis transigere eis integrum esset.

Delegati Zwollensium hisce Episcopi verbis acquiescere detrectarunt, & ira repleti palam repetierunt, utrumque Decanum suis promisisse, naves ipsorum veteri more libere commeaturas esse, nulla addita exceptione.

Episcopus cum equestri Ordine, & Daventriensibus delegatis, magnam adhibuerunt diligentiam, ad rationem ineundam quomodo se Zwollani usque ad causæ decisionem gererent. Verum illi clam, insalutato Episcopo, discesserunt. Scripsit ergo Episcopus ad civitatem Zwollanam, die purificationis Mariæ, velle se, ut Dominica proxima pacem publicarent, prout & delegatis Campensibus injunxisset. constare enim sibi delegatos eorum non Zwollam, sed alio profectos esse. Dicto die Campenses pacem promulgarunt, Zwollani autem minime.

Delegati urbis Zwollæ, Daventriâ recta Ultrajectum petierunt, ubi capitulum congregari fecerunt, cui & Decani, de quibus ante, intererant. Eos interrogarunt, an non verum esset, antequam in compromissum super telonio à Campensibus invecto consentirent, Decanos illos Zwollensibus promisisse, fore ut stante compromisso naves ex Aquis nigris in mare Australe veteri more commearent, tantisper dum res tota decisa esset, idque nulla addita restrictione: Id quod uterque Decanus coram toto capitulo fassus est ita habere, licet id ambo publice Daventriæ, coram Episcopo, legatis Majest. Cæsareæ, equestri Ordine, ac trium civitatum delegatis negassent.

Zwollani petito & accepto hujus rei testimonio, ab Episcopo postea flagitarunt, ut ejusmodi promissa factis implerentur. Episcopus Decanum utrumque denuo citavit, ac de hoc negotio interrogavit, qui iterum factum negarunt, falsum id & ementitum esse asserentes. Zwollani, veritatis fiducia nixi, vel promissa sibi repræsentari, vel à compromisso absolvi & literas à sese subsignatas sibi restitui postularunt. respondit Episcopus, promissum illud suo injussu factum esse, seque ad dicendam sententiam progredi statuisse.

Quo fine, civitates Campensem ac Zwollanam, tribus distinctis vicibus ac tandem peremtorie citari curavit, ut, vigore compromissi, omnibus quæ ad causam suam pertinerent, instructæ Ultrajecti se sisterent. Campenses

per negotiorum suorum gestores ad singulas citationes comparuerunt, Zwollanis emanentibus, & per literas ad Episcopum datas petentibus, ut promissis staretur, alioqui se coactum iri alium quempiam advocare, qui sese in justa sua causa defenderet. ac ab illo tempore cœperunt agere cum Gelriæ Duce.

Post hæc Campenses, ad instantissimas petitiones Episcopi & Ordinum inferioris diœceseos, Zwollanis permiserunt, ut naves ipsorum, usque ad decisionem controversiæ à telonio immunes essent, ea tamen lege, ut si Campensibus jus telonii illius fuisset adjudicatum, Zwollani etiam illius interstitii telonium reddere tenerentur.

Accepta conditione injunxit Campensibus Episcopus, ut actionem suam adversus Zwollanos instituerent, quo facto, sequuta est Zwollanorum responsio, Campensium replica, Zwollanorum duplica.

Hæc dum agitantur, Cæsar causam ad suum tribunal pertrahere molitus est, quod Campenses per literas & delegatos deprecati sunt, Zwollani autem nec mandati Cæsarei rationem habuerunt, nec quenquam è suis ad eum ablegarunt. id quod postea scripto excusarunt.

Die Mercurii in profesto S. Margaritæ, sub vesperam, Michaël a Pannerden, Satrapa Hattemensis, nomine Caroli Gelriæ Ducis, cum equitum & peditum manu Zwollæ intromissus fuit. Hi una cum Zwollanis primo astu, deinde obsidione Hasseltam intercipere conati sunt. Hasseltani de re tota Campenses certiores fecerunt, ac annonam & præsidiarium militem ab eis petierunt. Campenses eis septem onera siliginis & primo centum milites, mox quinquaginta alios è civium suorum numero miserunt. rogaruntque Daventrienses ut & ipsi similia præstarent. qui LXX milites & VIII. siliginis onera Campos miserunt, quæ ut Hasseltam deferrentur à Campensibus curatum fuit.

Zwollani Carolum Gelriæ Ducem, certas conditiones stipulati, in protectorem suum receperunt.

Frisii quum Gelricis partibus faverent, navibus suis Campos appropinquarunt, & navem mercibus Daventriensibus & Campensibus onustam avexerunt. Id vero inexpectatum civitatibus accidit, quibus nihil cum Frisiis controversiæ intercederet, quibuscum amice ac pacifice hactenus egissent, imo in omnibus eorum necessitatibus manus eis auxiliatrices commodassent. idcirco Snecanos per litteras monuerunt, ut præteritorum beneficiorum memores operam darent quo civibus suis cum summa injuria erepta restituerentur. sed nihil obtinuerunt.

Hermannus ab Isselmuden, loco D. Georgii Schenckii (quem Carolus V. Imperator Frisiæ præfectum dederat) Satrapa Vollenhoviæ constitutus, à Gelris & Zwollanis, in loco cui nomen den *Oort*, juxta Gennemudam, oppressus

pressus ac cæsus est. Cum autem is civitatibus jusjurandum non præstitisset, nec fidejussores, ut mos erat, conservandæ ac restituendæ arcis nomine repræsentasset, Domino autem Schenckio nummi quibus eam oppignerarat nondum essent redditi, neque fidejussores ejus promissis adhuc soluti, multam diligentiam adhibuit, ut id fieret, quæ res magnas difficultates habuit. Tandem Episcopus de consensu duarum civitatum, Daventriensis & Campensis, Borchardum a Westerholt loco defuncti Satrapam constituit, qui civitatibus dicto sacramento, & datis fidejussoribus, Schenckio nummos de quibus dictum est restituit..

Carolus Gelriæ Dux, Zwolla in suam potestatem redacta, omnem movit lapidem, quo Transisalaniam suis ditionibus adjungeret, ac civitates, præsertim, Daventriam & Campos ita arctaret, ut deserto Ultrajectino, suum imperium subirent. Hoc fine è regione Daventriæ duo propugnacula vallo & fossis munitissima Isalæ imposuit, quorum alterum *Altena*, (id est, plus æquo vicinum) alterum *Kijck in de pot*, (id est, ollæ inspectorem) nominavit. Ex iis urbi vehementer incommodavit, ipsas civium domos globis tormentariis inde emissis quotidie infestans. Ex altera parte Daventrienses omnia ad bellum expedire, de sarissis & reliquo telorum genere sibi prospicere, tormenta ipsi fundere, urbem in quatuor regiones partiri, molam farinariam circumducto vallo munire, ac reparatis ruinosis, ad sui defensionem intenti esse.

Episcopus hac rerum facie auxilii indigus, è Transisalania in Brabantiam ad Cæsarem se contulit, ipsius opem implorans, sed nihil ab eo præter pollicitationes retulit. Quum interea Gelrus universam Transisalanam regionem vastaret, reditus ejus omnes ad se contraheret, exactionibus pro libitu colonos gravaret. unde omnia civitatibus deficiebant. Episcopus autem ad eas è Brabantia perscripsit, se ad exiguum adhuc temporis isthic apud Cæsarem hæsurum esse. verum civitates ejus reditum ad suos urgere, se vita ac facultatibus suis ei affore promittentes. Quumque vererentur ne Zwollani ope Gelrorum Stenovicam interciperent, consentiente Ioanne Crusio Sallandiæ quæstore, centum militum turmam eo miserunt.

Tandem Episcopus, ad instantissimas petitiones Transisalanorum, Quæstori suo Io. Crusio aliquot florenorum millia transmisit, petens ut iis suo sumtu milites aliquot conscriberent. super quo negocio civitas utraque cum equestri Ordine convenerunt, ubi statutum, Io. Crusium Sallandiæ Quæstorem, & Wilhelmum a Dotichem Daventriæ Prætorem, supra militarem manum quæ Ordinum ac civitatis stipendiis militabat, adhuc tria peditum signa, & CL. equites conscripturos. quod & factum.

Ioannes Crusius & Guil. a Dotechem die Lunæ post Exaltationis crucis cum hisce militibus Campos devenerunt, erat autem profestum S. Lamberti,

ubi Ordo equestris una cum delegatis Daventriensis & Campensis civitatum, adhibitis etiam eodem Crusio & Dötechemio, consultabant, ubinam primo hac equitum & peditum manu utendum esset. hic sententiæ variabant. Daventrienses & Campenses eos adversus hostem in ipsa Transisalania hærentem mittendos censebant, at Quæstori Sallandiæ, itemque Prætori Daventriensi consultius videbatur, eos in hostico, id est in Velaviæ tractu occupare, ut inde abacta quantam possent præda, & pecunia per exactiones corrasa, milites quibus parce stipendia erant numerata, eo alacriores & dicto audientiores haberent. quæ sententia obtinuit.

Die S. Matthiæ, erat autem dies Mercurii in jejunio quatuor temporum ut vocant, Io. Crusius & Guil. a Dötichem cum equestribus ac pedestribus copiis summo mane inter tertiam & quartam horam, Campis egressi in Velaviam se effuderunt, cumque tenebræ adhuc essent iis egressuris, omnibus & singulis urbis incolis injunctum erat, laternas cum candelis ardentibus præ foribus suis suspendere, quibus caligo discuteretur.

Simul in hostilem agrum hi milites pedem posuere, incendiis in colonorum ædes cœperunt grassari, ipsos rusticos captivos abducere, pecora abigere, ita ut ad quingenta hominum, & quinquies mille boum corpora captiva secum traherent, quibuscum omnia incendiis fœdantes, Elburgam prætervecti, ad Aperloam pagum contenderunt.

Dux Gelriæ, qui hoc tempore Hattemi erat, & futuram hanc expeditionem jam ante resciverat, se ipsum quoque in eum casum præparaverat, trecentis equitibus & mille octingentis peditibus, ac præterea omnibus Velaviæ rusticis in unum contractis, qui hostem præstolarentur. Aperloæ autem in ædibus milites nonnullos occultarat, insciis totius hujus rei Transisalanis. Quibus Aperloam adventantibus, Dux Gelriæ cum suis in eorum quoque conspectum venit, Crusius & Dotechemius cum equitum turma loco edito, & sepimento munito consistebant, peditibus in declivi ante eos dispositis, ac Gelris tamdiu progrediendi copiam fecerunt, donec & solem & ventum à tergo haberent, quam opportunitatem nacti Gelri, ab utroque in eos latere irruerunt, sclopetariis qui per domos distributi fuerant, globulorum nimbum in eos exonerantibus. acri commisso prœlio, Gelri tandem victoria potiti sunt. multi utrinque desiderati, quorum maxime conspicui, è Gelris, Hermannus a Velen Satrapa Comitatus Zutphaniensis, & Regnerus ab Aernem. è Transisalanis nemo alicujus nominis occubuit, præter Houwermannum a Coevorden.

Willhelmus a Dötichem Prætor Daventriensis, clade suorum conspecta, equo se dejiciens, sub vestitu rusticano se occultare conatus est, sed non diu latere potuit, quin ipse una cum Io. Crusio & centum equitibus captivus Hattemum ad Ducem Gelriæ perductus fuit, à quo uterque caveæ ligneæ,

quæ

quæ Wassenarii dicebatur, (quod in ea Carolus Dux Dynastam Wassenariæ, cui erat peroffensus, diu captivum tenuerat) inclusus fuit.

Hæc cavea, à Carolo ita erat formata, ut longitudinem haberet pedum septem, eam autem altitudinem, ut in ea vir erecto corpore stare posset, latitudinem vero haud majorem, quam ut lectus insuper cum sedili in eadem haberentur: Cæterum circumquaque columellis ferreis haud aliter erat communita, quam si in ea fera quæpiam servanda foret. Habebat prætærea fenestellam, per quam patina & cantharus transmitti poterant. Eratque in medio densissimæ turris lapideæ ita aptata ac posita, ut ad fornicem adduci ac reduci demittique per funes machinamque posset. Et adeo cum prandendum captivo aut cænandum erat, demittebatur, atque inde vicissim in altum versus fornicem reducebatur.

Dimisso autem commodum è sua captivitate Wassenario, Crusius & Dotechemius, ut diximus, in hanc caveam sunt conjecti, nam & in eos periniquo animo erat Dux. qui Crusium conspicatus, Itane inquit, Domine Quæstor? isticcine te video? scio te pecunia abundare. respondens ei Crusius, Sane, inquit, clementissime Princeps ac Domine, tempus fuit, quo ejus haud exiguam summam, clementiss. mei Domini nomine in numerato haberem. cui Carolus, alias inter nos (inquit) latius colloquemur. Cum autem ad tempus ibi detenti fuissent, Arnemium perducti, custodiæ quæ est in fornice portæ D. Ioannis fuerunt traditi, ubi Io. Crusius usque ad VI. Nov. Anni CIↃIↃXXII. permansit. quo tempore permisit ei Doct. Winoldus ab Aernem, nomine Ducis Gelriæ, ut egressus pretium redemtionis suæ afferret.

Io. a Twickello cum multis civibus Campensibus & rusticis Transisalanis, Aperloæ captivi facti sunt.

Fugientibus hunc in modum Transisalanis, Ioannes a Welevelde cum multis aliis Daventriam intravit, cumque interrogaretur de successu expeditionis, respondit *Perdita* esse *omnia*, id quod nonnulli è turbulenta plebe cum audissent, ita acceperunt, ac si *prodita* esse *omnia* asseruisset. ac addiderunt, Senatum Daventriensem patriam prodidisse, ac nominatim, Petrum a Mouwick Consulem Zwollam pulverem tormentarium misisse. quo divulgato rumore, concursu facto, campanæ impelluntur, curia invaditur, januæ & arcæ effringuntur, portarum claves iis exemtæ cuidam è turba traduntur, conclave ubi archiva urbis asservabantur, spoliatum, publica litterarum monumenta concerpta. direptum & gazophylacium in quo argentum publicum custodiebatur. ac nihil ibi residui factum. Inde eodem impetu ædes Petri a Mouwick, ac aliorum è præcipuis occupantur, ubi multa per summam insolentiam perpetrata. Postridie tympanorum sono publicatur, omnibus qui suam salutem cum salute civium conjunctam velint, in forum majus,

 quod

quod Brinconem vocant conveniendum. Hinc tribb. plebis omnes dignitate moverunt, quorum loco è singulis fraternitatibus (uti vocant) binos elegerunt, qui ad curiam profecti, quatuordecim è Senatu ejectis, alios pari numero eis substituerunt. decem reliqui sese in foro civibus adjunxerant. Hisce factis, cives iis qui Senatu moti erant liberum commeatum dedere, ad sese veniendi, ac causam suam, si possent, defendendi. Petrus itaque a Mouwick, palam circulum ingressus, postulavit, ut siquis quicquam adversus se haberet, id coram toto cœtu proferret atque etiam demonstraret, nullius sese silentium petere. Quod si culpa sua talis esset, ut capite luenda videretur, præsto se habere quo è vestigio satisfaceret, sin pecunia, non deesse sibi quo multam exolveret. denique hoc unnm se flagitare, ut si nocens deprehenderetur, ea in se exempla statuerent, quæ alios à simili facinore deterrere possent. Ad tam masculam vocem omnes obmutuere. & ad saniora consilia conversi, perperam gestorum prius ἀμνηστίαν pacti, nec se in quemquam passuros eam ob causam inquiri, mutuo sacramento obstricti, ab ulteriori motu quieverunt, & quod unum poterant, rapti argenti quantum inveniri poterat curarunt restitui.

Hærebat per id tempus peculiaris inter Daventrienses ac Gelriæ Ducem Carolum controversia, nomine pontis, ut & turris, quam illi in flumine ac territorio illius (ut ipse ajebat) posuerant: unde ille sibi suæque jurisdictioni haud levia detrimenta allata fraudemque factam causabatur. Hanc tamen controversiam rejicere se, intercessione quorundam amicorum profitebatur in v hospitalia Ultrajectensium, ac Præsulis consiliarios aliquot, ut illi, præsentibus nomine ipsius Senatoribus nonnullis oppidi Zutphaniensis, de ea cognoscerent: Interim Daventrienses turrim solo æquarent, se vero fidejussores daturum, de ea suis sumtibus instauranda, si causa cecidisset. Denique post pronunciatam de ea lite sententiam inducias aliquot mensium fore, sed ea lege, ut nec Hasseltanis, quod antehac fecissent, nec ullis ipsius hostibus, nec ipsi quidem Præsuli suo, siquid ab eo in Gelros hostile moveretur, adjumento essent. Sed eæ leges Daventriensibus minus probatæ sunt, & Senatus ac Tribunorum plebis decreto rejectæ, Dominica post Ægidii.

Gelriæ autem Dux, cum de turbulento Daventriæ statu ad eum perlatum esset, eam occasionem non amittendam ratus, Velavia movens, omnes suas copias ad Daventriam posuit, tormenta graviora è regione pontis ac turris erexit, iisque impetum in utrumque convertit. Erat hæc turris ad caput pontis quo oppidum, quod ad Isalæ ortivam ripam est situm, cum Velaviæ regione connectitur, aderatque vallum ibidem, quo pons turrisque præcingebantur. Eo occupato, dejectoque præsidio, turrim ipsam, suæ potestatis factam Gelrus diruit. simul ignem ponti injecit, quo pene pars ejus

ejus altera in totum conflagravit. Munimentum quod Daventrienses ibidem habebant (*het Blockhuys* vocabatur) intercepit ac firmavit. Hac urbi Daventriensium illata calamitate ad sua Gelri rediere. Oppidani, unum è munimenti quo pontum præcinctum diximus, præsidiariis, proditionis insimulatum, postquam in urbem rediisset, quasi cum hoste de turri tradenda fuisset pactus, extremo affecere supplicio.

Habebant Daventrienses haud procul urbe sua turrim aliam speculatoriam, quam *'t Koerhuys* vocant, milite munitam. & hanc invasit Gelrus, præsidiumque trucidavit.

Die Mercurii post Simonis & Judæ delegati quidam à Senatu Daventriensi fuerunt, ad mutuo sumendam pecuniam à capitulo & monasteriis urbanis. opificum manuariorum tyrones quicunque è Gelria oriundi erant, studiosi pauperes, mendici, itemque famuli sacrificulorum urbe ejecti CC L. pedites & L. equites in verba civitatis adacti. scalæ & plutei mœnibus applicati, eadem, ut & turres reparatæ, naves omnes in portum contractæ.

Die Martis post Andreæ, turma equestris Domini a Rockendorf in urbem admissa, ac per hospitia distributa, ac si quo casu deficerent stipendia, fides magistratus apud hospites, pro solutione eorum quæ insumturi essent, interposita. item CC. modii siliginis mola comminuti, ut militibus extra urbem commorabantur esui essent. pretium modio siliginis florenus aureus statuebatur. Ab Hospitali S. Spiritus mille siliginis modii mutuo sumti, ut iis inter equitum peditumque copias, una cum panno, distributis, eæ dicto audientiores haberentur. Omne frumentum, ac insuper omne butyrum peregrinorum descriptum, ac in publica horrea comportatum, mœnibus circumjectæ loricæ, ad quas conficiendas, materia, ubicunque ea inveniebatur, desumta. ac deliberatum, qua ratione in proximum pontem Zutphaniensem ignis injici posset. In ejusdem urbis agrum facta excursione, oppidani ejus aliquot intercepti, & custodiæ traditi. Gelrorum tunc quoque statio loco depulsa.

In hunc annum incidunt sanguinolenta Caroli V. edicta, inconsultis Ordinibus in Belgio condita, quorum vi supra L. hominum millia ibidem religionis ergo suppliciis affecta fuerunt.

Florebat tunc Daventriæ Ioannes Oostendorpius, de quo hæc habet Noviomagus: Mag[r]. Iohannes Oostendorpius Canonicus templi D. Lebuini Daventriensis, vir multo studio longaque experientia doctissimus, adolescens admodum Wesselum Groningensem (qui lux mundi vulgo diceba-tur) senem adiit, & inter cætera ab eo audivit, quasi jam quod futurum erat providente: Studiose adolescens, ad illum vives diem, quo doctrina recentiorum & contentiosorum istorum Theologorum, Thomæ, & Bonaventuræ, & aliorum ejusdem farinæ, ab omnibus verè Christianis Theo-

logis

logis explodetur. Id ego à jam canescente Ostendorpio in templo D. Lebuini audivi. Anno c I ɔ I ɔ x x. x Kalend. Mart. Hæc Noviomagus. Hoc vaticinium editis Wesseli operibus adjunctum est. *Cat. Test. verit. l.* 19. *in Wesselo, p.* 1509.

Anno c I ɔ I ɔ xxii. x Febr. Deliberatum Daventriæ de dimittendo extraneo milite. Decretum insuper ut una tantum porta pateret.

Die Veneris quatuor temporum siligo quæ in penuario publico asservabatur, ad satisfaciendum hospitibus apud quos milites diverterant, vendita x x x i i stuferis in singulos modios, & singulis pro ratione segetum quas intra urbis jurisdictionem possidebant, census imperatus.

In festo Palmarum statutum, ut omnes domus, tam Ecclesiasticæ quam seculares censum penderent, exceptis gerontodochio, hospitali S. Gertrudis, altero hospitali dicto de Voorst, nosocomiis S. Spiritus & S. Elisabethæ. item ut reditus possessionum quæ ad Gelros pertinebant, in usum civitatis converterentur. Utque ad Vinsemienses scriberetur, quo se excusarent, ni facerent, ignis eorum ædibus injiceretur. Denique necui liceret neutri parti addictum vivere.

Die Martis post Pentecostes, quæsivit Senatus è Tribb. pleb. censerentne de pace aut induciis agi posse? qui responderunt, id sibi non displicere.

Die Saturni post Sacramenti, visum fuit Senatui, quod ad neutralitatem attinet, non posse inhiberi quominus ea à Principe permittatur, cumque jam multis Magnatibus sit concessa, non esse consultum eam violare.

Interim decretum, ut quicunque hoc bello in agro libere commorati fuissent, tenerentur pecunias ad usum publicum conferre. hæc ex Archivis Tribb. pleb.

Eodem anno regimen Campense mutatum fuit, & Senatus electionem Tribunorum plebis ad sese recepit. *Bocop.*

Mense Aprili Cæsar Carolus V. Gelros, Frisios, ac Zwollanos, tanquam rebelles per totum Belgium publice proclamari fecit.

Ordo equestris Transisalaniæ, & duæ civitates, Daventriensis ac Campensis, una congregatæ, in medium consuluere quid sibi restaret agendum. Alterutrum enim faciendum, vel pedites equitesque conscribendi, aut ii suppeditandi ab Episcopo, aut permittendum ut universa regio Transisalaniæ fieret potestatis Gelrorum. Hac de causa Secretarios Daventriensem & Campensem ad Præsulem in aula Cæsarea hærentem ablegarunt, ubi & Lubbertus ab Hattem Consul Campensis tunc temporis erat, cum mandatis, ut palam ei per eundem Lubbertum, ipsis præsentibus significarent, nisi ditioni Transisalanæ opem ferret, se coactum iri de rebus suis eum in modum statuere, ad quem alioqui non libenter devenirent. Secretarii ad aulam

pro-

profecti, Lubberto ab Hattem ea quæ in mandatis habebant exposuere. Lubbertus iisdem præsentibus, prolixe onera sub quibus ditio Transisalana ac duæ civitates gemebant Episcopo proposuit, ac publice dixit, nisi pecunia, equestri ac pedestri manu subsidio venerit, non posse se diutius subsistere, & ad ea consilia necessario processuros, de quibus alias non facile cogitarent.

Hisce auditis Episcopus, vehementissime apud Cæsarem institit, qui auxilia ei large promisit, ac se eum in finem Balivum Brabantiæ in Transisalaniam missurum recepit. Cum hisce pollicitis Episcopus Secretarium Campensem Mag. Ioannem a Breda, die Lunæ ante Kal. Maji ab se dimisit. monens, ut eundem Balivum, Enchusam propediem venturum, navibus ad bellum instructis exciperent. Ad quæ respondit Secretarius, displiciturum Ordinibus ac civitatibus Transisalaniæ, quod absque S. Clem. domum redirent. Sed Episcopus, sibi adhuc ad tempus ibi commorandum affirmavit, quo pecuniæ quantum satis esset, si posset, conficeret. quod si nunc derepente recederet, timendum ne omnes suæ sollicitationes in ventum abirent. Ita Io. a Breda Amstelodamum se contulit, Lubbertus autem, & Sec tarius Daventriensis apud Episcopum remanserunt. Campenses navibus suis bellicis Balivium cum Comitatu suo ad sese accersivere.

Carolus V. Cæsar Episcopo CIↃCCLX. milites Germanos, qui sibi diu militaverant, suppetias misit, qui Daventriæ appropinquarunt, ubi eos accessit Balivus Brabantiæ, quicum per aggerem Cotenam usque processerunt, ubi propugnaculum habebant Zwollani, vocabatur militari joco *den Luysebos*, id occuparunt, disjecerunt, ac immisso igni solo æquarunt.

Inde Hasseltam usque progressi, ubi Gelricum erat propugnaculum, *Corsbuysen* nomine, etiam illud in potestatem redegerunt.

Inde Gennemudam, ubi obsidionem solvit Dux Gelriæ, & Cæsarianos fudit.

Quum Bruxellâ nec pecunia deinceps nec miles mitteretur, Daventrienses & Campenses Secretarios suos, M. Henricum, & M. Ioannem a Breda iterato ad Episcopum ablegarunt, breve & categoricum responsum flagitaturos, num auxilia ipsis mittere vellet possetve, adjunctis protestationibus quales supra vidimus. idem agere jussi erant & egerunt apud Dominam Margaritam a Burgundia, præfectam harum regionum. quæ delegatos remisit ad Comitia propediem celebranda Dordraci.

Daventrienses, die Veneris post ipsorum encœnia, Satrapam Lochumensem cum undecim aliis, qui (ad moliendum adversus ipsos quiddam) in equis advenerant, cœperunt, ac captivos in urbem adduxerunt.

Dux Gelriæ Covordiæ & Gramsbergæ arces occupavit.

Die XV Septemb. Zutphaniæ conventus fuit inter Gelriæ & Transisalaniæ

laniæ delegatos, quo via tentaretur ad tolerabilem cum Duce transactionem ac pacem. comparuerunt hic Consiliarii Ducis Gelriæ, equestris Ordinis Transisalaniæ, ac duarum civitatum, Daventriensis & Campensis delegati, una cum duobus earundem civitatum Secretariis. ubi negotium hoc utrinque multis ventilatum, sed nihil admodum convenit. itaque dies illius mensis XVIII condictus, ad ibidem rem amplius discutiendam. cum utraque pars denuo se stitisset, Dux Gelriæ sequentes pacis articulos proposuit.

Duæ civitates supra nominatæ, Ordo item equestris ditionis Transisalanæ, & oppida ac arces nondum à Gelriæ Duce occupatæ, pacem ac benevolentiam cum ipso colunto. Nihil adversus ipsum ex ipsis urbibus agunto, aut agi permittento, dum vivet & Episcopatum possidebit D. Philippus a Burgundia Præsul Ultrajectinus, nisi is sese interim Duci Gelriæ reconciliaverit. Si idem Episcopus adversus Ducem Gelriæ molitus quicquam fuerit, eum adjuvandi potestatem non habento. Si is civitatibus Daventriensi ac Campensi aliisve oppidis ac arcibus superioris diœceseos damnum inferre decreverit, vicissim Princeps Gelriæ ipsis auxilium præstato. Civitates hæ duæ, & ditio Transisalana, quæcunque hoc fœdere comprehendi voluerit, nullum dehinc Principem recipiunto, sive à se electum, sive aliunde sibi impositum, nisi is ante pollicitus fuerit, se cum Duce & regione Gelriæ pacem ac concordiam servaturum, ac cum eodem Gelriæ Duce, de omnibus quæ utrinque sunt controversa ita transegerit, ut ei satisfactum sit. quod si hæc transactio inter utrumque Principem ad optatum finem non potuerit perduci, alium Principem allegunto, cui totius rei arbitrium permittatur.

Delegati civitatum Daventriensis ac Campensis, petierunt, ut sibi concederetur de his ad superiores suos referre, ac sententiam eorum sciscitari. quod eis hac lege permissum est, ut proximo die Lunæ qui erat XXVI Septembris dies, cum finali responso redirent, longiorem enim ejus dilationem nullo modo concedi posse.

Campenses quam citissime Ioannem a Breda Secretarium suum ad Episcopum misere, cum mandatis, ei in memoriam revocandi tot frustraneas suas petitiones ac protestationes, quibus existimationi suæ se abunde consuluisse arbitrentur, insuper subsequutos progressus Ducis Gelriæ, calamitatem civitatis Daventriensis, ubi inter cives tanta esset inopia, ut inde tumultus, seditiones, ac cædes pullulaturæ essent, nisi mature provideretur. Decretum Principi Gelriæ civitatem Campensem extructa ad eam arce in summas angustias redigere &c. per quæ adacti essent ea ratione rebus suis consulere, ad quam alioqui perinviti progrederentur, rogantes, ne id in sequiorem partem acciperetur. Daventrienses etiam plures alias suas ac totius

totius regionis miserias per literas Episcopo significarunt. In sua autem urbe Tribunos plebis, opificum fraternitates, ac omnes denique cives in unum convocarunt, articulos pacis eis proposuerunt, in quos ab omnibus consensum est. Eo facto è Senatu Twickelium & Brunsveldium Campos misere, qui de suo ipsos decreto certiores facerent, nempe statuisse se pacem illam Dominica proxima promulgare, id quod & ditionis Gelricæ Quæstori per litteras significaverint, petentes ut Campenses idem facerent quod &, licet non exigua cum difficultate, factum est, & postridie per epistolam Præsuli Ultrajectino indicatum, in qua hæc reperiuntur verba: Humiliter rogantes, ne nobis hanc rem, considerata hujus temporis constitutione, velis vitio vertere. Quandoquidem T. Cl. subditi manemus, neque ullo tempore hac in parte statuimus mutare. Si enim vel Postulatum nobis præfecissemus, vel Gelriæ Ducem Protectoris tituli voluissemus accipere, potuissemus hoc facere magno cum lucro: sed nullo modo tale quid nobis persuaderi passi sumus, cum apud Cl. T. perseverare eamque nunquam deserere nobis constitutum sit &c. Die Lunæ post Gereonis & Victoris. Anno cIↃ IↃ xxII.

Postquam Transisalani cum Gelriæ Duce transegissent, consultum fuit visum Daventriensibus ac Campensibus, ut cum militibus rationes subducerentur, quo eos eo citius sacramento solvere possent. quod cum præsidiariis Hasseltensibus innotuisset, coitione facta, jurarunt se ab invicem divelli nolle, antequam ab Episcopo Ultrajectino missionem & stipendii solutionem accepissent. insuper hostilem in modum adversus Zwollenses grassati sunt, licet Daventriensibus & Campensibus scripto fuissent polliciti, fore ut ab omni injuria Zwollanis inserenda temperarent. ægerrime id tulerunt Zwollani, & jacturam suam à Campensibus farciri postularunt, deque iis quæ sibi evenirent, apud Consiliarios Ducis Gelriæ conquesti sunt. qui scriptis ad Daventrienses & Campenses litteris, iis minati sunt se vi armata Hasseltanos adoriri velle.

Ordo equestris, & duæ civitates, consentiente Gelriæ Duce, ad exolutionem contracti æris alieni, in singula aratra exactionem constituerunt denorum aureorum. Quo intellecto Hasseltani milites, agricolas Dalfseni & prope oppidum Hasseltanum commorantes captivos abduxerunt, eosque coëgerunt, imperatam sibi pecuniam nemini nisi Hasseltanis exolvere. quod ita indigne tulit Dux Gelriæ, ut res ad novum bellum adversus Transisalanos spectare videretur.

Hanc ob causam, atque alias complures, cum Gelris novus celebratus fuit conventus, 11 Novemb. die, ubi & Zwollani comparuerunt, quorum rogatu cœtus ille fuerat convocatus. Hi proposuere, Hasseltanos, Stenovicenses, Aldensalenses, quibus præsidium erat impositum, quique tractatu pacis comprehendi voluerant, sibi in tractu cui nomen Mastebroeck alibique

multa damna intulisse, petentes à Duce, ut Daventriensibus ac Campensibus injungeret, pro reliquis oppidis, castris, ac municipiis fidejubere. quo ipsis proposito, responderunt id prorsus iniquum esse, si quidem minora oppida, arces &c. neque sibi subditæ sint, neque quicquam sibi cum eis rei esset, unde fidem suam pro illis interponere sibi haudquaquam integrum esse, causam autem non dicere, quominus qui pacis leges violarent, prout jura & tractatus leges exigerent, punirentur.

Hisce interfati Zwollani, æquissimum esse contenderunt, ut Daventrienses ac Campenses ejusmodi promissum Duci Gelriæ præstarent, cujus alioqui, ut & Zwollanorum conditio per tractatum pacis deterior foret. sed nihil convenit. unde Dux Gelriæ flumina sua & vias publicas denuo clausit.

Ratione hujus altercationis multi cōventus inter partes fuerunt habiti. tandem rationibus permotus Dux, iniquum esse agnovit, ut id oneris civitatibus imponeretur, ac per flumina sua & vias libere commeandi facultatē concessit.

Post hæc omnia Dux Gelriæ, pro Domino Transisalaniæ se gerere cœpit, & Bernhard. ab Hacfort Satrapam Comitatus Zutphaniensis, ejus regionis præfectum creavit, Iacobo autem ten Sterte, quæsturam Sallandiæ donavit.

Bernardus ab Hacfort, sub tali titulo diploma promulgari fecit, quo omnibus Officiariis, equestri item ordini &c. sub pœna vitæ & fortunarum injungit, ut ante certum diem Zutphaniæ se sistant, ibique Duci obsequium ac juramentum præstent. Similia mandavit Iacobus ten Sterte, & in omnibus municipiis Sallandiæ publice proclamari fecit, ut omnes census, decimæ, reditus, & quæcunque Episcopo persolvi solebant, ad se, utpote Quæstorem Ducis Gelriæ, tanquam Transisalaniæ Domini deferrentur.

Borchardus a Westerholt, Satrapa Vollenhovianus, accepto hoc mandato, Campos profectus est, ac consilium petiit, quo pacto se in hoc negocio gerere deberet, nulla enim ratione se Duci Gelriæ juramentum præstare velle, antequam ab Episcopo Ultrajectino juramenti, quo ipsi obstrictus erat, nexu solutus esset. quod si non obtineret, malle se Daventriensibus ac Campensibus arcem Vollenhovianam, prout eam ab iis receperat restituere. ea lege ut nummos quos cautionis loco apud eos deposuerat reciperet, & qui pro eo fide jusserant, ea sponsione solverentur.

Campenses super hac re non parum solliciti, die 11. Decemb. ad Daventrienses scripserunt, petentes, ut cum Zutphaniensibus eam conferrent, & quid responsi accepissent, Hermanno Hugoni scripto significarent, qui de re tota postmodum ad Episcopum relaturus esset.

Anno CIↃIↃXXIII. Dux Gelriæ exactionum adversus Transisalanos nec finem nec modum facit, pecuniam ad exauctorandos milites collectam Gelri & Zwollani ad se rapiunt, qui ea de causa in Zwollanos deprædationibus vicissim grassantur. & hi quidem à Daventriensib. & Campensibus damna sibi

ſibi illata reſarciri poſtulant, ſed detentam pecuniam ut reſtituant induci non poſſunt. Renuentibus autem Daventrienſibus ac Campenſibus, Dux flumina ſua & vias denuo claudit. Daventrienſes & Campenſes conſilii inopes, conſentiunt in colligenda aliqua pecuniæ ſumma, qua præſidio Haſſeltano ſatisfiat, ſed iterum Zwollani oneroſas conditiones adjungunt, unde factum ut nihil ad milites perveniret.

Tranſiſalani in has anguſtias redacti, fluminibus ac viis publicis excluſi, neque obolum è fundis ac reditibus ſuis recipientes, nihilominus per Hollandiam, Brabantiam, Orientales ac Occidentales plagas libera agitabant commercia: Verum Zwollani, non minima tantorum malorum cauſa, multo, tum temporis, infelicius agebant quam reliqui, cum & ipſi facultatum ſuarum fructu omni carerent, nec inſuper, metu Haſſeltanorum, è portis ſuis pedem promovere auderent, omni etiam mercatura ac opificio in urbe propemodum ceſſante. Hinc inter cives murmura adverſus eos qui ipſis recipiendi Gelriæ Ducis auctores fuerant, hos omnium malorum quæ civitatem premebant cauſas eſſe publice vociferantes, ac ut operam darent, quo non minus quam vicini ſui libere quaquaverſum negociorum ſuorum cauſa commeare poſſent, poſtulantes, ni facerent, ſe nec vitæ nec facultatibus eorum parcere decreviſſe. Nonnulli è præcipuis ad Ducem iter inſtituunt, ut eum de re tota certiorem faciant, & de prævertendo periculo cum ipſo agant.

Interim nonnulli à Gelrorum partibus alienores clanculum conueniunt, ac deliberant, qua ratione cum duabus civitatibus Daventrienſi ac Campenſi in gratiam redeant: uni è ſuo numero injungunt, ut amicum quendam ſuum è Senatu Campenſi clam per litteras ſollicitet, loco certo ad ſeſe venire velit ubi ſemotis arbitris cum ipſo communicare poſſit ea quæ in bonum civitatis Campenſis ac regionis Tranſiſalanæ ceſſura cenſeat. cõveniunt ambo, ac Campenſi indicat Zwollanus ſe à Tribb. pleb. & multis bonis civibus in mandatis habere, ut ipſi patefaciat, ſtare eis ſententiam, ſeſe poſtliminio cum Tranſiſalaniæ Ordinibus, & duabus civitatibus conjungendi, rogans ut id Senatui Campenſi ſub fide ſilentii indicaret. quod factum. atque hi per ſecretas litteras de eo Daventrienſem quoque Magiſtratum certiorem fecerunt.

Daventrienſes & Campenſes ſinguli unum è Secretariis ſuis ad Ducem Gelriæ miſerunt, petitum, ut flumina & vias publicas aperire, merces ſuas ab areſto quo eas detinebat liberare ac dimittere vellet, ſed nihil obtinuerunt, dicentibus Ducis Conſiliariis, ſibi antequam id fieret, annuos agrorum fructus una adhuc vice colligendos eſſe.

Anno CIƆIƆXXIV. Zwollanorum ad Ducem Gelriæ delegati domum revertuntur, multa ac larga promiſſa, ejus manu ſubſignata ſecum deferentes, quibus cives non acquievere, qui capita factionis Gelricæ evitare

 cœpe-

cœperunt, quo illi animadverso, de mediis adducendi Zwollam Ducis Gelriæ cogitarunt, qui & ipsos defenderet, & adversarios puniret. Hoc suum consilium Duci aperuerunt, cui id summopere probabatur. interim rumorem spargunt, Ducem paucissimis Comitatum ad urbem venturum, eoque exoptatum nuncium pacis & liberi commercii allaturum esse. id quod cives nonnihil sedavit, cum præsertim Dux ipse idem civibus scripto polliceretur. Nonnulli tamen, rem penitius intuentes, eo rem deduxerunt, ut primo legatio ad Ducem institueretur, petitura, ne Dux in urbem, præter quotidianum aulæ suæ Comitatum, alios secum adduceret. id quod facturum se recepit; unde Zwollani è Senatoribus suis ei duos obviam miserunt.

Dux Gelriæ, præter ordinarium aulæ suæ & familiæ Comitatum nonnullos è suis nobilibus, stipatos famulis suis, in equis, ac insuper tria peditum signa, quæ secum Zwollam intrarent adduxit, atque ita in viam se dat. XIV Martii die, qui erat Veneris, ante medium quadragesimæ.

Zwollam appropinquans equo descendit, ac peditibus se permiscuit ut ii tanto facilius secum urbem intrarent.

Civibus tantum Ducis Comitatum intuentibus, negotium suspectum esse cœpit. Cumque jam quamplurimi nobilium equis urbem essent invecti, & Dux ad primum introitum portæ quæ Saxonum dicitur, processisset, eo intrante, utraque catarrhacta, tam primæ quam secundæ portæ demissa fuit, quo turba equitum peditumque excluderetur, eum in modum, ut Gelrorum quorundam humeri repentina hac dejectione læderentur.

Dux Carolus inter utramque portam substitit, neque quo se verteret inveniebat. donec vidit ostiolum quo transitus patebat ad fossam. eo conspecto cuidam ex aulicis dixit, verbis semiteutonicis, nam in Gallia educatus erat, *Hier wilse deur.* significans se hac perrumpere velle. quod ei dissuasum & impeditum fuit. Non multo post, Dux in urbem receptus, & in æde ubi moneta cudebatur ei hospitium assignatum fuit, reliqui omnes extra urbis mœnia commorati cogebantur. Dux in hospitio suo pernoctavit, ac postridie Zwolla excedens, Hattemum rediit.

Episcopalis factio in urbe Zwollana indies invalescebat, & in carcerem conjectis præcipuis eorum qui erant Gelricarum partium, die V. April. ad Daventrienses Campensesque litteras dedit, quibus rogabantur ut delegatos suos Zwollam mittere vellent. quo eodem die venerunt Rodolphus a Twickelo, Henricus Plaetman, cum Secretario Daventriensi, Campenses Secretarium suum Ioannem a Breda miserunt, cum potestate requisita. Dux hisce auditis, cum toto suo exercitu Zwollam movit. Quum civitatum delegati cœpissent inter se tractare, moritur Episcopus VII Aprilis die, in arce sua Dorostadio.

Zwollani graviter conquesti sunt apud legatos civitatum Daventriensis ac

ac Campensis, quod ipsi cives sui, aliique boni viri tam misere ab impuris hominibus per mendacia seducti essent, ac eo persuasi, ut deserto Principe suo Episcopo Ultrajectino, Ducem Gelriæ recepissent. testati interim se semper in illa actione sibi reservasse, quod fideles D. Martino, usque ad ultimum vitæ halitum remanere vellent, ac in eo jam esse, ut cum Daventriensibus & Campensibus fœdus instaurarent, ad utilitatem S. Martini & diœceseos Ultrajectinæ. Civitates, post aliquot disceptationes, in eas conditiones convenerunt, quæ sequenti diplomate continentur:

,, Nos Coss. Scabini, & Consiliarii civitatum Daventriensis, Campen-,,sis, & Zwollanæ notum facimus ac profitemur, hisce nostris litteris pa-,,tentibus, ac sigillatis; Quandoquidem tres civitates inter sese, & cum ,,universa regione Transisalana, contentionibus, discordiis, ac bello denique ,,fuerunt intricatæ, placuit eas redintegrata pace denuo inter sese uniri, & ,,fœdus contractum, deinceps ac perpetuo indissolutum conservare. Itaque de ,,novo nos inter nos mutuo devinximus, promisimus & recepimus, promit-,,timus ac recipimus, hisce præsentibus, bona S. Martini, & diœceseos ,,Ultrajectinæ nos membra esse ac fore, ac nobis mutuo in quibusvis mo-,,lestiis ac difficultatibus undecunque eæ emergant, vita & facultatibus no-,,stris affuturos, neque ulli è nobis tribus, in vetustis suis privilegiis, jure, ,,consuetudinibus, nocumentum aut dispendium allaturos, sed ea singulis uten-,,da fruenda, sine ullo impedimento permissuros, in iisque nos mutuo ad-,,juturos ac defensuros pro virili. Promittimus ac recipimus nos civitates ,,Daventriensis & Campensis, nos civitati Zwollanæ sanguine & facultati-,,bus nostris auxilia laturas, in iis quæ nunc Dux Gelriæ adversus eam vi ,,armata tentare cœpit. citra dolum malum. In rei fidem nos civitates ante ,,dictæ sigilla nostra hisce litteris appendimus. XI Aprilis, Anno CIↃ ,,IↃXXIV.

Quia autem delegati civitatum suarum sigilla penes se non habebant, contractus hic in chartam conjectus, & subscriptionibus munitus fuit, cum promissione, diploma sigillatum juxta ejus tenorem conficiendi, quamprimum id fieri posset. quod & factum. Qui subscripserant hi sunt: Rodolphus a Twickelo, & Henricus Plaetman, nomine Daventr. Mr. Io. a Breda civitati Campensi à Secretis. Pasmannus ten Holte, Albertus Broecker, Coss. civit. Zwollanæ.

Zwollani à Gelriæ Duce obsessi omni præsidio erant destituti, ideoque duarum civitatum delegatos rogarunt, ut ad suos scriberent, & sibi aliquot milites submitti peterent. miserunt ergo primo Daventrienses LX pedites, ac deinde Campenses quoque alteros LX

Die XXIX Aprilis, Dux Gelriæ cum civitatibus Hattemi convenit in conditiones quas sequens diploma exhibet:

,, Quan-

„ Quandoquidem Generosus illustris Princeps, Clementiss. meus Dominus „Dux Gelriæ, Juliaci &c. ad fervens desiderium duarum civitatum Daventriensis & Campensis, iisdem permisit inter Cl. suam & civitatem Zwollanam se interponere, ad componendum dissidium, & ulteriorem inimicitiam præveniendam, hodierna die inter delegatos Clem. suæ & Senatores civitatum Daventriensis & Campensis convenit in sequentes conditiones:

„ Principio, omnis malevolentia, simultas & controversia, quæ inter Clem. meum Dominum & civitatem Zwollanam viget, committetur cognitioni Domini alicujus aut Principis partibus non addicti, sive Episcopi propediem eligendi, sive Ordinum diœceseos Trajectinæ inferioris, sive adeo duarum civitatum Daventriensis & Campensis, ad optionem Clem. mei Domini supra dicti, quocunque id tempore Clem. suæ placebit ac integrum erit. Equestres porro ac pedestres copiæ quæ Zwollam obsident una cum tormentis continuo inde discedent, flumina & viæ è vestigio aperientur, ita ut omnibus utrimque subditis, Gelris ac Trajectinis, nemine excepto, merces suas sub debitis vectigalibus & teloniis passim devehere, ac per utramque regionem ire ac redire, tanquam in alta pace absque impedimento liceat. Zwollanis autem interea temporis Burgundos in auxilium arcescere, aut fœdus cum eis inire liberum non erit. Iidem quoscunque è Senatoribus suis civibusve captivos detinent, continuo dimittent, ac honeste habebunt, donec dictæ controversiæ fuerint sopitæ. Qumque civitates Daventriensis ac Campensis pro Zwollanis spoponderint, articulos hosce, de Burgundis, & captivis ab iis esse consummandos, eædem civitates intra duodecimum diem eandem suam cautionem sufficienti diplomate, suæ Clem. tradendo, consignare tenebuntur. Promissæ, nec hactenus exsolutæ pecuniæ, durante obsidione Zwollanâ, in rationem non venient. nec Clem. mei Domini officiarii ullam novam exactionem molientur, donec electio novi Episcopi facta sit. Quandoquidem autem in articulos præcedentes à delegatis Clem. mei Domini & utriusque urbis Senatoribus consensum est, hujusce scedulæ duo ejusdem argumenti exempla, XXIX Aprilis die, Anno CIↃIↃXXIV. eorum manibus hoc modo subsignata sunt: Arnoldus a Gruythuysen, Ioannes Benninck, Warnerus a Lennep, Ioannes a Viersen, Rodolphus a Twickelo, Gerardus Borgers, Ioannes a Vechta. idemque diploma postquam à Duce Gelriæ visum ac approbatum esset, ejusdem appenso sigillo munitum fuit. qui hoc peracto obsidionem Zwollanam, ut promiserat, dissolvit.

VI Maji die eligitur in locum defuncti Episcopi Henricus II. Comes Palatinus, Bavariæ Principis filius, propositus Ecclesiæ cathedralis Argentinensis

tinensis, Præpositus in Elwangen & Aquisgrani, Canonicus Coloniensis: fuit hic Episcopus Ultrajectinus LVIII. & postremus eorum qui regalia, & jus gladii temporalis habuit, ac Principis instar diœcesin rexit quadriennio sedi præfuit.

Dux Gelriæ, cui displicebat hæc electio, omnia sua flumina, omnesque vias denuo conclusit, ac per universam suam ditionem prohibuit, corporis & fortunarum pœna proposita, nequis vel minimum Zwollam inferre auderet, omnesque ubique merces Zwollanas arêsto detineri fecit. Daventriensibus porro ac Campensibus scriptis litteris vetuit, ne sese Zwollanorum negocio immiscerent, nisi eodem apud sese loco quo Zwollani erant haberi vellent. verum hæc vana fuere, duabus illis civitatibus, mandato Ducis insuper habito, Zwollanis fidem datam servare certis. Unde Dux deintegro omnes Daventriensium ac Campensium facultates ubicunque poterat detinuit, ac magnum rapiendo, ac captivos eorum incolas abducendo utrisque damnum intulit. Gelri quoque milites qui utramque arcem è regione Daventriæ extructam præsidio tenebant, Isala trajecto, civium pecora è prato publico abegerunt, qua de re civitates ambæ ad Zutphanienses scripsere, petentes, ut a Duce impetrarent facultatum suarum ac civium restitutionem, quos pacis aut induciarum tempore sibi querebantur ereptos, sane paci illi conciliandæ ipsos quoque interfuisse & in ea concludenda calculum posuisse. Nec officio suo hac in parte Zutphanienses defuere, qui à Gelriæ Duce obtinuerunt, ut permitteret Daventriensibus pecora sua circa urbis suæ pomœria pastum ducere, certis tamen conditionibus stipulatis, pro quibus apud Zutphanienses cautionem interponere tenerentur, quod & factum.

Iacobus ten Sterte, una cum Zwollanorum exulibus, civibus Zwollanis qua potuit damnum dedit, raptis eorum bonis.

Sub hæc Twellæ amica instituitur collatio inter Gelros & trium civitatum delegatos, ubi vehementer expostulabant civitates de illatis injuriis adversus pacta & conventa. quibus Magister aulæ Ducis Gelriæ respondisse fertur: Nos Gelri ditionem nostram mendaciis, ut mendicus centonem suum pannis consutum retinemus, cui ea in re laboris & molestiæ affatim incumbit.

Multi similes conventus celebrati, in quibus nihil quod è re esset decretum est, cupiente Duce, ut Daventrienses & Campenses separatim secum agerent, exclusis Zwollanis, quod obtinere non potuit. qua de causa multa causatus est, quibus docere conabatur, Campenses ac Zwollanos tractatum Hattemensem violasse, quo se proinde nequaquam deinceps teneri velle asserebat.

Episcopus, belli sumtus reformidans, magis ad pacem inclinabat, quapropter Electorem Trevirensem rogavit, ut operam suam ei obtinendæ occu-

occuparet. Hic diem amicæ collationi, Novesii celebrandæ, præfigit, quo ut sibi tuto proficisci liceret, liberum à Duce commeatum petierunt Transisalani, quem ab ipso impetrare nequiverunt. censuerunt ergo Campenses, nihilominus ad conventum illum mittendos delegatos, itinere per Hollandiam ac Brabantiam Novesium usque instituto. id vero Daventriensibus minime consultum videbatur, nisi commeatu à Gelriæ & Cliviæ Ducibus concesso. tandem in sententiam Campensium de mittendis delegatis consensum fuit, unde Campenses IV Septemb. die, septem numero, cum duobus equitibus & curru uno Daventriam se contulerunt, quo & appulere Zwollanorum delegati, sicque una cum Daventriensibus postridie Novesium contenderunt, quo VIII Septembris die, circa vesperam pervenere.

Ubi & comparuit Elector Trevirensis, cum Comitibus nonnullis ac Consiliariis, ita ut ad centum capita in Comitatu haberet. item delegati Episcopi Ultrajectini recens electi, diœceseos inferioris, trium civitatum diœceseos superioris. inter quos ex urbe Daventria Petrus a Mouwick, Mag. Gerardus Swaefken, & Hermannus, eidem civitati a Secretis.

Hic inter alia conquestus fuit Gelriæ Dux, de turri quam Daventrienses in suo, ut ajebat, territorio extruxerant, in reliquis etiam belli causas in ipsos conjicit, ac latrocinia eorum in Gelria perpetrata &c. aggerat. Ad hæc Episcopales responderunt, Isalam fluvium ante aliquot secula juris Trajectini fuisse, Daventrienses ibidem trajectum ac deinde pontem sine ullo impedimento habuisse, ad quem conservandum, cum aliquoties eum exurere hostes tentassent, eos turrim extruxisse, neque quenquam contradixisse usque ad annum CIↃIↃXXI. quo bellum inter ipsos & Gelrum denuo exarsisset, unde eam in ditione Gelrica extructam non esse quilibet videre posset. multis super hac re ultro citroque disceptatum fuit, sed nihil convenit.

Interim dum Elector Trevirensis media accommodationis proponit, Gelri in ditione Transisalana ovium quamplurimos greges abegerunt, arcem *ten Rade* solo æquarunt, civium Daventriens. mercimonia diripuerunt, ac inter sese partiti sunt. quod cum civitatum delegati Electori Treverensi indicarent, ille perquam ægre tulit, & re infecta primo ipse, denique reliqui quoque ad sua discessere.

In profesto S. Laurentii Daventriæ decretum, Zwollanis triginta aut quadraginta equites sumtu civitatum esse submittendos, ac pecuniam ad id requisitam a civitatibus per tres portiones æquales esse contribuendam.

Ibidem die Veneris post *Esto mihi*, singulis opificum ac mercatorum Collegiis injunctum ut ducentas nitri libras emerent ac in commune conferrent.

Die Veneris post Lebuini Tribunis pleb. propositum, an placeret a capitulo, ut vocant, mutuo sumi sub syngrapha quadringentos florenos aureos? quod fieri placuit.

Die

Die XXVIII Septemb. Episcopus magna cum pompa Ultrajectum intravit, ibique inauguratus est. Unde in Transisalaniam profectus, primo Zwollam, ob ancipitem ejus urbis statum, se contulit, ibique solenni more receptus est, ea lege ne id duabus civitatibus reliquis fraudi esset, neve privilegiis earum præjudicatum censeretur, qua de re diplomata civitatis suæ sigillo munita, iis Zwollani tradere tenerentur.

Hoc facto Episcopus Daventriam petiit, ubi postquam inauguratus esset, Campos in eundem finem perrexit.

Zwollani cum indies magis magisque affligerentur, annonæ etiam caritate inter eos gliscente, cœperunt sociis civitatibus diffidere, unde ab iis petierunt sibi declarari, num, si bello deinceps impeterentur, ab iis auxilia expectanda sibi essent? quod iis largiter promissum, & fideliter quoque pro tempore ac necessitate præstitum fuit.

Post hæc procuravit Elector Trevirensis transactionem in hasce leges: ut Episcopus quinquagies mille florenos Rhenanos, Zwollani vero quingentos annuos, quibus se decem millibus semel numeratis liberare possent, Gelriæ Duci penderent, qui vicissim omnes arces, municipia, domos restitueret, exceptis Covordia & Diepenemo, quæ ad vitam retineret. adhæc propugnaculum *Altena*, in sua, uti dicebat ditione a se extructum, citra impedimentum Episcopi retinere ac possidere volebat.

Displicebat postremum hoc Daventriensibus. qua de causa Campenses ac Zwollani eis polliciti fuere, si quo pacto propugnaculi illius jugum excutere daretur, sese una cum Daventriensibus sumtus ad id requisitos toleraturos esse. hujus promissi tale diploma Daventriensibus datum:

,, Nos Coss. Scabini ac Consiliarii civitatum Campensis ac Zwollanæ,
,, notum facimus nostro & successorum nostrorum nomine, nos de consensu,
,, scientia ac voluntate Tribb. nostræ plebis pariter constituisse: Quandoqui-
,, dem inter Generosum Principem Clem. nostrum Dominum Episcopum Ul-
,, trajectinum, ab una, & Ducem Gelriæ ab altera parte, tractatus pacis con-
,, fectus est, a quo propugnaculum nomine *Altena*, è regione Daventriæ situm
,, est exemtum; si qua forte contingeret idem propugnaculum amica trans-
,, actione, aut aliter, in potestatem Daventriensium concedere, nos ad hoc
,, una cum civitate Daventriensi pariter, absque ulla tergiversatione, sumtus
,, toleraturos esse, ac quicquid inde oriri possit communi opera ad exitum
,, ducturos. Id quod promittimus, nos, ut bonos viros decet, nostro ac suc-
,, cessorum nostrorum nomine, absque omni dolo malo effectum daturos.
,, In fidem &c.

Episcopus Ultrajecti petiit donarium quinquagies mille florenorum, quos novo Præsuli solenne erat offerri. id ei quidem concessum est, sed à quo persolvendum foret controvertebatur.

Hoc anno Daventriæ excusum est Latino & Belgico idiomate Monachi illius Benedictini, præfecti cœnobio Virginum in Mariengarde, Prognosticon Antichristi, in quo quicquid unquam stultum & ridiculum super eo argumento ab otiosis Monachis excogitatum fuit coacervatur. Imprimis autem Mart. Lutherum, quem Mergium &c. vocat, tanquam Antichristi præcursorem insectatur. E Latina editione quædam excerpam, è quibus velut ex ungue leonem hunc scriptorem lectores cognoscant:

Pag. 24. b. de miraculis futuri Antichristi locutus, *Audite*, inquit, *propter Deum, quid factum est in Wormatia, ubi ille schismaticus ac dissensor Martinus Lutherus prædicavit. Post sermonem, cum descendisset de ambone, venit una mulier, habens rosarium in manu, accedensque tetigit eum cum illo rosario, & plures venerunt post eam & fecerunt similiter: quemadmodum solent homines facere de Sanctorum reliquiis. ô insensatæ, ô fatuæ mulieres! habetis talem fiduciam de quodam fraterculo hæretico, ac schismatico, & à summo Pontifice excommunicato &c. quid tunc facietis quando videtis Antichristum, & discipulos ejus tanta miracula & prodigia facientes &c. quam cito debetis declinare à fide, & venire & tangere illos cum rosario, sicut illæ tetigerunt Mart. Lutherum, tanquam dignos & sanctos, cum peiores sint dæmoniis! ergo attendite, insrunitę, nam talia facere est sicut fricare diabolum in posteriorem partem.*

Pag. 33. agens de vi excommunicationis in Lutherum vibratæ, hujusmodi eam exemplo confirmat: *Fuit quidam Comes Tholosanus, fautor & receptor hæreticorum, & omnis talis ipso facto est excommunicatus una cum hæreticis &c. Et quidam sanctus Abbas fuit ad eundem Comitem missus ad monendum eum. qui cum viro sancto nollet acquiescere, nec excommunicationem timeret, sciens vir sanctus, quod cor perversum non erudiretur verbis, dixit Comiti: Ut tu & tui videant factis quantum infecta sit anima quæ excommunicationis vinculo est innodata, volo mihi afferri album panem; quo sibi allato, dixit: O panis, licet tu non merueris, tamen ut in te ostendatur veritas fidei nostræ, & maledictio animæ excommunicationem non timentis, excommunico te. quo dicto, panis qui erat inter manus ejus albus & candidus, mox niger factus est. quem præcepit in duas partes dividi, & intus similiter apparuit niger, mucidus, & corruptus. Tunc subjunxit, ut etiam scias virtutem absolutionis, accepto pane absolvit eum, qui in priorem speciem & candorem reversus est.*

Pag. 38. ubi nescio quomodo à Lutheranis ad Turcas deflectit, *In fide*, inquit, *turpissima Mahumetica nullum unquam factum est miraculum, nisi illud miraculum reputetur, & illusorie narretur, quod accidit cuidam Ianuensi, qui in partibus illis existens, desideransque videre quid facerent illi Saraceni sive Mauri in templo suo, quod Moschkeam appellant, in quo quilibet Christianus intrans aut occiditur, aut fidem Christi negare constringitur, exposuit se periculo, & latenter intravit. Cum autem ibi esset in medio maximę multitudinis, & non posset exire, necessitasque*

tusque ei venisset superfluum pondus corporis deponendi, stercorizavit in femoralibus. Cum autem fœtor esset in illa Moschea, omnes circumspiciebant quis hujus fœtoris causa fuisset. Invenerunt que ipsum Ianuensem, quem volentes occidere, ille, qui forte linguam eorum sciebat, eis dixit, vel per interpretem mendacium hoc significavit, scilicet, quod cum ipse non posset per longum tempus habere beneficium ventris, intravit templum, ut Makumeto se commendaret, & statim habuit beneficium ventris, Hoc autem audientes & credentes illi homines bestiales, acceperunt femoralia illa stercore infecta, & suspenderunt in Moschea, clamantes, miraculum! miraculum!

Pag. 62. ubi de hæreticorum pœnis agit, *Ille princeps*, inquit, *in cujus provincia talis hæreticus & schismaticus surrexit contra summum Pontificem & veram totius ecclesiæ fidem, debet, si verus Catholicus est, illum hæreticum portare manu velocissima, sine disputatione, ad lectum S. Laurentii, & sustinere juste illam pœnam pro malitia, quam ille sustinuit pro vera justitia & corona gloriæ. Si sic fecissent reges & principes & prælati ecclesiarum ab initio, & modo, usque ad consummationem seculi, nullus nimirum fuisset nec esset publicus hæreticus in toto mundo. quod si non fecerint sic principes terrarum, præsertim illi in quorum provinciis tales hæretici habitant, veniet nimirum super illos terribile judicium Dei, quod mandavit Dominus Moysi, dicens Numer. 25.* Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israël. *Et hoc ideo, secundum Glosam, quia vel erant auctores peccati illius populi, vel quia non prohibuerunt secundum posse. Quemadmodum fecit ille Dux Saxoniæ Fridericus, Elector Imperii, cum illo schismatico Mart. Luthero, quem Mergium vocavi, in quo ostendit hæreticum se esse cum suo idolo, & per consequens non dignum Electorem Imperii, &c.*

Pag. 67. b. *Modo*, inquit, *ad inconsuetam ac ridiculosam venio quæstionem. Quæro tibi, ex quo tu es doctor, ut dicunt, quæ est differentia inter doctorem, &* dul-dorem? *ut omnes intelligant*, dul *idem est quod* demens, *quasi* deorsum a mente, *extra mentem & rationem facere, sicut rabiosi.* door i. stultus, *& ab* extollo, extollis, *dicitur* stultus q. extultus, *quia se extollit, vel etiam dicitur* stultus q. statim ultus, &c. *& ideo* dul-door *dicitur geminatus stultus, quorum infinitus est numerus.* (& mox) *Si ergo tu Martine Lucer, quem Mergium, propter tuam hæreticam doctrinam apud nos tenemus, ex illo* dul-dorum *numero non es, parcat mihi Deus, tunc male & temere reflexi oculos mentis ad omnia tua opera, verba, & documenta. Sed omnia tua scripta ac documenta ipsius Luciferi inspiratione ac suggestione prædicta fore & conficta nullatenus dubito.*

Pag. 70. Conceptionem virginis Mariæ sine peccato originali adversus Dominicanos propugnans, *Utinam*, inquit, *esset sine peccato, ut credo; respondendum adversariis virginis Mariæ, ac omnibus schismaticis hæreticis, sicut respondit quidam frater conventualis S. Francisci, devotus virginis Mariæ; forte ipsa virgine illum ad hoc faciendum inducente, atque censuram ecclesiasticam de per-*

percussione clerici relaxante, ad confusionem sui adversarii. Ille etenim prædicator cum prædicasset in quadam terra Lombardiæ de immaculata virginis conceptione, frater quidam ordinis cujusdam, qui interfuerat prædicationi, eratque Magister Theologiæ, vel, ut convenientius dicam, tenebrarum, sicut Mergius, multis sophisticis argumentationibus opposuit sermoni dicti fratris, affirmans gloriosam virginem originali vitio fuisse maculatam. Videns autem prædictus frater qui prædicaverat, quod ille Magister tenebrarum fecerat suis cavillosis probationibus, sicut fecit quidam alius in libro suo infamatorio beatæ Virginis &c. dixit ad populum; O devoti immaculatæ Virginis, audistis argumenta hujus adversarii Dominæ nostræ, quibus concludit ipsam per peccatum meretricatam fuisse; sed quia verbis illis infamatoriis non est respondendum, faciam ei responsionem quam meretur. Apprehendens ergo ipsum, revolvit eum super genua sua, erat enim valde fortis. Elevatis itaque pannis, quia ille Magister tenebrarum contra sanctum Dei tabernaculum temere locutus fuerat, cœpit eum cum palmis percutere super quadrata tabernacula sua, quæ erant nuda. Non enim habebat femoralia vel antiphonam. Et quia ipse infamare voluerat beatam Virginem Mariam, allegando forsitan Aristotelem in libro priorum, iste prædicator confutavit ejus argumenta legendo in libro suorum posteriorum. De hoc autem omnes qui ad hoc aderant ridebant. Tunc exclamavit quædam devota mulier, dicens, O Domine prædicator, detis ei quatuor alias palmatas pro me. sicque multæ aliæ rogabant. itaque quod si illarum petitionibus satisfacere voluisset, per totum diem illud facere non potuisset, nec unam pelliculam, nimirum super caudam ejus tenuisset. Ille vero Magister tandem dimissus, valde confusus abscessit. Utinam si tale fieret responsum verbis accusatorum Virginis Mariæ, atque hæreticorum, scilicet resolvendo illorum argumenta in libro suorum posteriorum, tot dul-dores non essent surgentes tam arroganter contra veræ Romanæ Ecclesiæ honestatem & institutionem.

Pag. 92. b. objurgat Pontificem Romanum, quod in bulla qua Lutherum excommunicat, exclamet: *Exurge Domine & judica causam tuam &c. Exurge Petre &c. Exurge tu quoque, quæsumus sancte Paule &c.* Ait autem: *Quid hoc est quod audio, sancte Pater? debemus sic respondere hæreticis, & clamare, quasi mente timida, ad Dominum, & Sanctorum præsidium? Non sic, Pater sancte, verè non sic. quando talia schismatici & hæretici audiunt, derident te & Catholicos Doctores, quasi ignorantes, & timentes eos, nec arma fidei habentes.* Et mox: *Multa consilia & jura, ac varia tractasti & revolvisti de Apostatico & præsumtuoso Monacho, & sanctos pro subsidio, ut dictum est, invocasti, sed non descenderunt de cælo in auxilium.* Et mox: *Qui vult expellere & effugare lupos rapaces, id est, hæreticos extra ovile fidelium ovium, & fines Romanæ Ecclesiæ, oportet sic clamare audacter à sede Apostolica, & ita subsidium invocare sanctorum; Exurge gloriosissime & invictissime totius Christianitatis Imperator, per gladium tibi à Christo in ultima cœna potenter datum seu commissum, in auxilium sanctæ Rom. Ecclesiæ. Exurge Christianissime Rex Franciæ &c. Exurge Rex Angliæ, Rex Ungariæ &c. Exurge Illustrissime ac Christianissime Prin-*

Princeps Brandenb. Elector Imperii &c. Exurge Magnifice & Prudentissime Princeps Georgi &c. Exurgant quoque omnes Christianissimi Principes in vera Germania existentes & regnantes, in subsidium S. Rom. Ecclesiæ, contra novos Martinianos, seu Merginianos, veros Antichristi præcursores. O Imperatores, Reges, Principes, Comites, ac milites Christianorum! Quod si nec sic audire volueritis hanc Orationem querulosam lamentabiliter à summo Pontifice ad vos Christianissimos Principes emissam, nec recipere istam salubrem doctrinam, ô attendite tunc & videte, &, si est in vobis ullus sensus, horrete etiam, atque etiam considerate quid vos sequatur: Nimirum illud quod Dominus dixit ad Moysem, Num. xxv. cap. *Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis* &c. ut supra. Hæc pauca ex auctore illo, quem scio in paucorum manibus esse, excerpenda duxi, è quibus de toto opere judicium fieri poterit. Editio Belgica non minus insanis latratibus referta est.

Anno cIↃ IↃ xxv. Daventriæ Comitia fuerunt celebrata, ad rationem ineundam, qua reliqui quinquagies mille floreni repræsentarentur, Duci Gelrorum tradendi, ad capta oppidula & arces redimendas. Et hic magna difficultas fuit; tandem convenit, ut Episcopus duodecim millia conferret, ex donario quod ipsi diœcesis inferior promiserat, ager Transisalanus decem millia, tres civitates Daventria, Campi, Zwolla altera decem millia.

Profesto Valentini Daventriæ deliberatum, unde portio ei civitati imposita, quæ ter mille, ter centum & triginta tres florenos aureos conficiebat, sumenda foret. Die Veneris post Paschatis propositum Tribb. pleb. vellent, juberent nosodochium S. Spiritus quingentos flor. domum Domini Florentii totidem, domum Mag. Gerardi ducentos, domum Brandanam alteros ducentos conferre, ad dictæ summæ exolutionem.

Post hæc Transisalaniæ Ordines in Comitiis generalibus comparuerunt, ut agro Transisalano censum imperarent, ubi contentio exorta est, Ordine equestri maximam ejus partem in civitates transmovere satagente, quæ ei conatui se opposuere, privilegiis suis inhærere certæ. Tandem tantum nummorum collectum est, quo præsidio Hasseltano fieret satis, etiam viginti quinque florenorum millia magna cum difficultate corrasa, quibus Enscheda & Gennemuda è potestate Ducis Gelriæ redemtæ.

Episcopus post multas contentiones ac turbas promissum Ultrajecti donarium adeptus, in Germaniam reversus est, ibique per novem menses hæsit, relicta ditione sua in summa confusione & calamitate.

Eo reverso, partes litigantes causas suas ipsi terminandas compromiserunt, inter quas pacem & ἀμνηστίαν sancivit, quæ exiguo tempore fuit observata.

Per collationes aliquot inter Episcopi delegatos, Gelriæ Ducem, diœcesin inferiorem, & tres civitates Daventriensem, Campensem, Zwollanam, exules civitatis Zwollanæ magistratui ibidem reconciliati fuere.

Regio

Regio Transisalana decem florenorum M. ab Episcopo accepit, promissa ab eodem ad redemtionem quatuor municipiorum. reliqua quoque quæ desiderabantur ad XXV M. collegit, & Arnemii Duci Gelriæ adnumeravit, qui vicissim arces Lage & Rechteren Episcopo Ultrajectino restituit.

Episcopus ante diem I. Decemb. Ordines Transisalaniæ ad Comitia convocavit. ubi rogatæ sunt tres civitates, ut nummos quos rogatu Ordinum Campenses mutuo sumserant, quibus præsidio Hasseltano satisfactum erat, reciperent exolvendos, quandoquidem penes ipsas præcipua occasio belli fuisset. Verum id de communi illarum consensu recusatum fuit, cum decrevissent privilegia sua quæ Episcopus manu sua ac sigillo sarta tecta conservanda receperat, tueri ac defendere quod & obtinuerunt.

Nonnulli è reconciliatis Zwollæ exulibus, cum novarum rerum suspecti essent, ut qui dicerentur urbem denuo in potestatem Ducis Gelriæ velle tradere, comprehensi & tormentis subjecti fuere.

Anno CIↃ IↃ XXVI. Episcopo denuo in Germaniam profecto, Dux Gelriæ Carolus regionem Transisalanam rursus bello infestare cœpit. qua de causa Ordines Daventriæ congregati, decreverunt Gennemudam mœnibus esse nudandam, itemque arcem Rechteren, eamque hæredibus restituendam esse.

Miserunt & delegatos Heydelbergam, ad Episcopum, qui reditum ejus urgerent. & ille quidem largiter eum pollicebatur, sed nullo effectu, venando autem & omni voluptatum genere alteros ibi novem menses absumsit. Tandem Ultrajectum redux, genio nihilo minus indulgebat, licet omnia ibi turbis ac seditionibus plena essent. In morbum cum incidisset (alii venenum ei propinatum, alii lue Venerea eum languere susurrabant) Dorostadium transferri voluit, cum Ultrajecti quiescere non posset. digresso præsule, gliscit in urbe seditio. is, licet valetudine afflicta, eodem revertitur, cives aliquot captos supplicio afficere conatur, sed motu per hoc invalescente, sententiam coactus mutat, & capitis supplicium in exilium convertit.

Anno CIↃ IↃ XXVI. die Veneris post Pentecostes, Tribunis plebis Daventriæ propositum, placeret eis decimam quarumvis hæreditatum, sive eæ seculares, sive Ecclesiasticæ essent, exigi, ad reparandas turres & mœnia, cui etiam usui omnes mulctas impendendas esse.

Eodem in festo Matthæi deliberatum, quid arce Rechteren agendum? Tribuni volebant eam penitus solo æquari, Senatus contra, ea maxime de causa quod eam datâ fide Zwollani custodiendam recepissent.

FINIS LIBRI SECVNDI.

DAVEN-

DAVENTRIAE ILLVSTRATÆ, SIVE HISTORIÆ URBIS DAVENTRIENSIS

LIBER TERTIUS.

LIBRUM hunc auspicabimur à Gyberto Longolio viro doctissimo, qui circa hoc (nisi me conjectura fallit) tempus, Rector scholæ Dauentriensis fuit. De re ipsa ne quis dubitet, subjungam, quæ mihi de ejus vita è variis auctoribus comperta sunt.

Ultrajecti Gyb. Longolius ex nobili Langeraickianorum familia natus est, sub Annum Christi CIↃIↃVII. Primis literarum rudimentis in patria feliciter perceptis, in Italiam se contulit: ibique cum linguarum studio Philosophiæ ac Medicinæ cognitionem conjunxit. Promerente ergo id ipsius doctrina erudita, & virtute, summis in arte Medica honoribus ab Italis ornatus est. In patriam reversus apud Daventrienses ludum literarium aliquantisper magna cum laude rexit: atque in juventute bonis literis ac moribus formanda occupatus fuit. Exinde Coloniam Agrippinam sive evocatus, sive loci genio invitatus, venit: suoque loco literas cum Græcas tum Latinas, collega Io. Cæsario, non sine applausu docuit: simulque Medicinam exercendo, fidem & industriam omnibus, qui cura ejus usi sunt, probavit.

Ibi cum paulo ante operam suam Academiæ Rostochiensi addixisset, reversus Coloniam, ut supellectilem librariam aveheret, morbo lethali correptus, Eucharistia secundum Christi institutionem, sub utraque, ut loquuntur specie, usus est. Ea de causa cum defuncto sepulturæ locus in cœmiteriis urbis Coloniæ negaretur, exuviæ corporis ab amicis Bonnam devectæ, & pio Ecclesiæ ritu, Anno cIↃ IↃ XLIII. die XXX Maji, conditæ sunt, tali cum Epitaphio:

Hoc tegitur Saxo Gyberti corpus inane,
Longoliæ gentis qui fuit alter honos:
Dicentem Ausonii vivo Cicerone probassent:
Tantus in eloquii flumine splendor erat.
Et, quæ doctrinæ fontes tenet Attica lingua,
Sic ipsi tanquam patria nota fuit.
Naturæ varios didicit motusque vicesque:
Et quæ fœta homini munera terra parit.
Calluit & medicam dextreque exercuit artem,
AEgrotis solitus ferre frequenter opem.
Pestis Agrippinâ cum grassaretur in urbe,
Eripuit sævę corpora multa neci.
Id meritum grati cives meminere, feruntque,
Ac artem laudant officiumque viri.
Dotibus his tantis castos adjungere mores,
Et studuit vera mente timere Deum.
Huic tamen extincto, quidam qui templa gubernant
Iura sepulturæ sancta locumque negant.
Non aliquo talem meruit quia crimine pœnam,
Sed quod vera Dei jussa professus erat.
Sola novi fuit hæc iratis causa furoris;
Non Euangelii lumina ferre queunt.
Huc igitur Bonnam corpus venerabile Rhenus
Detulit, adversis officiosus aquis.
Et funus magno gemitu cum duceret isthinc,
Dicitur à lachrymis intumuisse suis.
Sed mens chara Deo, quod spe votisque petivit,
Nunc fruitur vultu, maxime Christe, tuo.

Usus est amicitia virorum sua ætate doctrinæ laude insignium permultorum: gratusque fuit Melanchthoni, cum apud Hermannum Archiepiscopum Coloniensem, rem Ecclesiasticam in meliorem formam redigendi cupidum, ageret Anno cIↃ IↃ XLII. *Melchior Adamus Vit. Germ. Medic.*

Medic. p. 39. Henric. Pantaleon. l. 3. Prosopograph. Chytraeus l. 16. Saxon. Desselius Biblioth. Obiit anno ætat. XXXVI. *M. Adam.*

Ad Rectoratum ejus in urbe Daventria luculenter facit Præfatio ejus in Culicem Vergilianum, quem cum eundem auspicaretur edidit. ita autem habet:

Gybertus Longolius Medicus & Gymnasiarcha ludi literarii apud Daventrienses, discipulis suis S. D.

„ Quum expectationi vestræ, adolescentes optimi, importunitate, & ho-„minis nescio cujus rustica insuavitate satisfacere nequeam, volui tamen „eleganti aliquo libello, tanquam congiario, animi mei voluntatem erga „vos exponere: simul ut exactius cognoscatis, non fortunæ arbitrio, ve-„rum probatorum eruditissimorumque hominum judicio ad hanc provin-„ciam administrandam evocatum me fuisse. Itaque cum in hanc civitatem, „Medicæ professionis gratia, me recepissem, quod dextro Apolline & Æscu-„lapio, quam in Italia ab optimis totius orbis terrarum præceptoribus co-„gnovissem, succedere videbam, statueram nusquam alio proficisci velle, „sed optatas hic professionis meæ sedes collocare: cum non petentem „Senatus prudentissimus honesto & liberali stipendio me prosequutus, id-„ipsum quod animo destinaveram, quasi ex composito confirmare voluisse „mihi videbatur. Et hactenus quidem Medica conditione contentus, pro-„fessionis meæ partes strenuo tuebar: cum ex primatibus quidam me adie-„runt, rogaruntque ut Gymnasio per secundam Germaniam, ut celeberrimo, „ita lectissimorum discipulorum proventu nobilissimo, operam aliquam li-„teratam horis succisivis impenderem, fore enim quod præceptorum va-„riatione aliquantulùm declinare cœpisset, in integrum mea sedulitate ac „cura restitueretur. Reluctantem autem & in annuendo timidiorem cogno-„scentes, argumentis etiam me in sententiam suam trahere perstiterunt. „Principio, quod neque mihi neque cuiquam alii indecorum id esse posset, „quando non pauci, annis ab hinc aliquot, Medicinam hic professi scholæ „quoque non sine magna autoritate præfuissent: quod utraque professio „uno veluti sub præside Apolline constituta esse videatur. Omnem autem „quam ego causabar difficultatem ita præciderunt, quod ex more gentis & „patriæ consilia Medica antemeridianis horis tantummodo dari assererent, „reliquas autem omnes aut libri aut amici vendicarent. Ut taceam interim „de pietate sermonem, quam patriæ meæ me debentem, tanquam debitum „reposcebant, subinde inculcantes, me id sine alterius studii dispendio plane „facturum. Nam quem in præclara Agrippinatium Academia publico æra-„rii stipendio quadriennium bonis autoribus prælegendis extraxisse cogno-

 „vissent,

„vissent, eum quoque perpetuo in promptu circumferre prædicabant, qui-
„bus bonorum adolescentium studiis recte consulere posset. Et quod caput
„erat orationis, de gymnasiarcha, qui pro tempore præest, quemque quo-
„rundam commendatione (cum deligendi inter tam raros nulla esset facul-
„tas) admisissent, sic propemodum ratiocinabantur, hominem quidem eum
„esse bonum, & fortasse etiam à literis non alienum, sed ad gubernandam
„vagam juventutem ut ineptissimum, ita etiam scholæ inutilem. Hæc capita
„erant, optimi discipuli, quibus me in sententiam suam facile traxissent, si
„animus fuisset de possessione sua aliquem deturbare. Verum cum delatum
„esset ad me, hominem ipsum non modo istud cupere, verum etiam vehe-
„menter exoptare, ut verum fatear, amicorum precibus locum dedi, & de
„patriæ scholæque utilitate cogitare cœpi. Iniquum etiam ratus, si tam levi
„de causa bonorum virorum animos à me alienassem. Cum interea ad me
„rumor adfertur, hominem illum, illum inquam hominem, mutata senten-
„tia, tanquam Chironem aliquem, qui meros Achilles doceat, in me cristas
„erexisse, neque etiam à conviciis in publica vestrum corona abstinuisse.
„Nihil enim est, quod me discipulum suum licet inutilem (agnoscitis ho-
„minis elegantiam) appellaverit, cum Musas ipsas in testimonium vocem,
„me non modo eum nunquam ut præceptorem, sed ne hominem quidem
„natum cognovisse. Taceo insulsam illius παθωνίαν, qua veluti Hecuba
„ex tragœdia, madidis oculis & ridiculo ejulatu de miseriis suis consutis
„dolis questus est. Quas sanè cum me illi non peperisse mihi conscius essem,
„nolui amplius taciturnitate & patientia mea vestros animos suspensos te-
„nere, sed quid a me in futurum annum expectare possetis, jam nunc de-
„clarare statui. Quod cum luculento aliquo testimonio facere non pote-
„ram, repertum inter schedas meas Vergilianum Culicem olim a P. Bembo,
„omnium Italorum eloquentissimo castigatum, deinde per otium a me
„& revisum & scholiis quibus nodos & inexplicabiles difficultates reseca-
„rem, exornatum, diligentius relegere cœpi. Cumque animus a severio-
„ribus studiis quietior esset, quædam quæ hactenus fugerant, studiosius an-
„notavi. quam operam etsi exiguam, vobis, optimi adolescentes, veluti
„primitias dedico, daturus his longe majora, ubi vestros in me animos ple-
„niore aliquo testimonio & obsequio cognovero. Valete. Daventriæ,
„Kl. Feb.

Edidit Longolius præter scholia in Culicem:

Scholia in Erasmi libellum de civilitate morum puerilium, excusa Parisiis apud Wechelum.

Annotationes ad dilucidam claramque lectionem quindecim libris Metamor-

tamorphoseon P. Ovidii adjectas. Io. Gymnicus impressit Coloniæ cIↄIↄxxxiv. & cIↄIↄxxxviii.

Annotationes in obscura & difficilia loca Rhetoricorum ad C. Herennium, ibidem impressas cIↄIↄxxxv.

Scholia quædam in Plautum, ibidem excusa.

L. Vallæ Elegantiarum libros omnes scholiis quibusdam, ubi hactenus mendosi fuere, illustravit, cum aliis Doctorum Annotationibus. ibid. cIↄIↄxxxix. excusis.

De Apollonii Tyanei vita Philostrati libros, ab Alemanno Rhinuccino translatos, ad Græcum exemplar emendavit, & Annotationes passim marginibus adjecit: impressas cIↄIↄxxxii. cum *Eusebio contra Hieroclem*.

Plutarchi opuscula aliquot moralia, hactenus non conversa, transtulit. ibid. impressa cIↄIↄxlii. apud Io. Gymnicum: sunt autem hæc: *Num seni sit gerenda respub. De parentum erga liberos amore. Causarum naturalium lib. I. Disceptatio, utrum ignis an aqua sit utilior. Stoïcos magis mirabilia quam poëtas asserere. De tribus reip. generibus, Monarchia, Democratia, & Oligarchia. De odio & invidia.*

Dialogum de avibus, & earum nominibus Græcis, Latinis, & Germanicis, non minus festivum quam eruditum, & ad intelligendos Poëtas utilem. Tractat autem solum de avibus quas pulveratrices vocant: nam institutum de reliquis etiam perscribendi mores præpedivit. ibid. impressum cIↄIↄxliv. circa finem studiosorum aliquot in ejus mortem Epitaphia adjiciuntur: & ipsius G. Longolii Carmen Elegiacum protrepticum ad bona studia.

Concilium Nicenum, impressum Coloniæ Anno D. cIↄIↄxv. ex Græco in Latinum transtulit.

Æmilii Probi vitas Græcorum imperatorum scholiis illustravit, appositis locis quos Probus è Thucydide vertit. liber impressus Colon.

Lexicon Græco-Latinum, excusum Coloniæ à Io. Prael, Anno cIↄIↄxxxiii. in 8°. adjectione vocabulorum circiter mille auxit, quæ adjectis asteriscis signata sunt. *Gesneri Bibl.* (à qua abest Culex.) item

Institutionis Dialectices libb. iv. Theodoricus Bornius excudebat Daventriæ, Anno cIↄIↄxxxvii. mense Majo.

Guilielmus Hachusanus (sive Hachusius) post Gybertum Longo-

Longolium scholiis illustravit *Desid. Erasmi Roterodami de civilitate insignem libellum.* excusus est Coloniæ apud Gosuinum Cholinum, anno cIↃ IↃ LXXXV. & Montibus Hannoniæ, cIↃ IↃ CVII.

Floruit Daventriæ una cum Longolio. edidit ibidem. *Officia Cicer. cum argumento Ph. Melanchthon. & sua præfatiuncula in fronte libri.* operæ preium est ejus venam in Poësi cognoscere. ergo in Culicem Virgilianum à Longolio editum, hæc ejus est προσλάλεξις.

Quis nitor insolitus tibi parve humoris alumne,
Quis novus ornavit membra sepulta color?
Non coma Narcissi, aut semper frondentis acanthi,
Sed tenuit cineres aspera spina tuos.
Obrueratque situs, lapidum & cumulatus acervus,
Extabat tituli vix nota parva tui.
Custodem pecoris prope jam deleverat ætas,
Iam propè carpebant pabula nulla greges.
Deserant docti miseras meminisse querelas
E stygio rediens quas canis umbra lacu.
Nunc primo splendore immortales amaranthi,
Idalioque rosæ gemma pudore rubens,
Liliaque & violæ, tum Phœbi gloria laurus,
Cumque aliis ingens tu Cyparisse vires.
Pastor & ipse cubans densa requiescit in umbra,
Et juxta ludit prata per uda pecus.
Tuque soporati recinis leve murmur in aurem,
Et querulos docto fundis ab ore suos.
Et neque jam vacuas errans agitâre per auras,
Lætus in Elysia sede quietus agens:
Hoc age Longolio dignas pro munere grates,
Nam te Acheronteo liberat ille metu.
Ille tui primus reparat, tumulique ruinam
Instaurat, ductu, Bembe diserte, tuo.

Anno cIↃ IↃ XXVII. die Jovis post Severini, Daventriæ Tribb. plebis abnuerunt è militibus Conradi Penningi plures quam LXXX. in urbem admittere, ac urbs deintegro in quatuor regiones tributa, neutralitas prohibita, Canonicorum non residentium præbendæ ad usus publicos conversæ, cives in cohortes divisi, homicidis salvus conductus, quem vocant, concessus, portarum claustra mutata, ac negocium datum Brunsveldio & Gesschero, cum civium ac militum manu Isalam trajiciendi. Hi in Gelriam moverunt,

ac

ac per Velaviam, Zutphaniam usque progressi, magnam pecudum prædam abegerunt. verum dum curis soluti vagantur & rusticis molesti sunt, illi impulsa campana concurrunt, prædam Daventriensibus eripiunt, & in fugam eos vertunt, ac usque ad Isalam è regione Daventriæ persequuntur, ubi postremos occupant, quorum alii capti, submersi alii aut cæsi. nonnulli tamen in urbem salvi pervenerunt.

Dux Gelriæ templum Wilsemiæ munivit, quo impediret ne commeatus qui Daventriâ Zwollam curribus inferebatur, libere advehi posset. id enim semel aut iterum singulis hebdomadibus solebat fieri. neve ex Isala superne inferneve aditus in urbes pateret. occupavit & Coburgam è regione urbis Campensis situm, quo eam haud mediocriter afflixit.

Dehinc conventus Appeldornam indicitur, & articuli aliquot conduntur, sub quibus Zwollani Gelrorum Duci reconciliarentur. sed illi à Duce perquam negligenter sunt observati.

Delegati Ordinum Transisalaniæ Dorostadium ad conventum ibi celebrandum evocati, & acturi cum reliquis de receptione exulum Zwollanorum, Episcopo significarunt, Carolum Gelriæ Ducem tractatum pacis pro libitu infringere, Itaque cogitandum S. Clem. de mediis quibus subditi sui à vi violenta tuti essent. De Zwollanorum calamitate maxima querela fuit, quos ita affligebat Dux, ut ne pedem quidem tuto foras efferre possent: quod si hisce malis non prospiceretur, neutiquam fieri posse ut res Transisalanorum salvæ essent. Episcopus amplis promissis eos solatur.

Interim clam militem in urbem Ultrajectinam introducere molitur, quod subodorati Ultrajectini milites quidem excludunt, ipsum autem rogant ut cum aulico suo Comitatu pro more ingrediatur, quod se facturum negat, & tormenta expediri curat, acsi expeditionem pararet. Ordines Ultrajectini, veriti ne ab Episcopo opprimerentur, clam cum Gelriæ Duce agunt, qui centum equites in urbem mittit.

Postridie ejus diei qui erat v. August. Ultrajectini delegatis Transisalanorum scripsere, (erant ii Dorostadii cum Episcopo) excusantes se, quod non semel fuissent moniti super eo quod Episcopus equestres ac pedestres copias paratas haberet, quibus ipsos incautos invaderet, ideoque necessitatis causa equites intro admisisse, non in fraudem Episcopi, sed ad sui defensionem &c. petentes ut & ipsi eo ad se venirent, & in commune consulerent, ne negotium ulterius quam optandum esset procederet.

Delegati Ultrajectinis ad hasce literas non ilico responderunt, sed deliberandum sumserunt, quid sibi in hoc negotio (quod magnæ difficultatis esse autumabant) agendum foret.

Non multo post, de consensu Episcopi diem amicæ collationi indixerunt, Beverovicum, ubi Ultrajectini cum eis tractarunt.

Quod

Quod dum fit, Martinus a Rossem & complures alii, qua equites qua pedites sub vesperam Ultrajectum appropinquant, portas effringunt, & omnes in urbem penetrant.

Die VIII. August. delegatis Transisalaniæ apographum epistolæ exhibetur, in quâ Dux Gelriæ scribebat, ipsos moliminis adversus Ultrajectinos ex parte auctores fuisse, ac cum Episcopo ac militari ejus manu in campum processisse.

Quibus lectis ab Ultrajectinis delegati petierunt, ut sese apud Ducem excusarent, sibique salvum commeatum ab eodem impetrarent, atque ab eo sciscitarentur, possetne pati, sese inter ipsos & Episcopum intervenire &c. sed nihil solidi fuit responsum.

Quapropter statuerunt Secretarium suum, salvo sub conductu Ultrajectum mittere, ut quid in animo haberent, ac quomodo se cum equitibus gererent certius cognosceret. Miserunt ergo XII August. die, Hermannum Puffelinck Secretarium Daventriensem, dato libero commeatu, Ultrajectum, qui ab Ordinibus in domo capitulari congregatis, nomine Dominorum suorum quæsivit, an pati posset Dux Gelriæ ut inter Episcopum & ipsos intervenirent; & an si hoc fieret, quicquam adversus Zwollanos & superiorem diœcesin esset moliturus? in eo enim casu non videri eis consultum ibi diutius moram trahere. Ultrajectini ea de re ad Ducem scripserunt, & delegatos rogarunt, ut ibi permanerent tantisper dum responsum foret allatum. quod & factum.

Dux Gelriæ ad Ordines Transisalaniæ Arnemio litteras dedit, exprobans eis, quod conscii fuissent moliminis Episcopi adversus Trajectinos, ac hortans ut super eo negocio secum ilico transigerent, alioqui facturum se quod illibenter faceret, &c.

Scriptum hoc Ordines Transisalaniæ valde solicitos habebat, ut qui novum cum Duce bellum formidarent, ac scirent quicquid sibi ab eo imputabatur, meram esse calumniam. Idcirco civitates Daventriensis ac Campensis singulæ unum è Secretariis suis Arnemium ad Ducem miserunt, qui sententiam ejus expiscarentur, ac quomodo ulterius dissidium præveniretur rationem inirent.

Dux Gelriæ Secretariis duarum civitatum significari fecit, non impedire se quominus de negocio quod præ manibus erat ageretur. quo fine diem amicæ collationi destinavit Franchusiæ habendæ, ad controversiam præsertim inter sese & Zwollanos componendam.

Delegati quoque Transisalanorum qui Dorostadii erant, Ultrajecto responsum Ducis acceperunt, quo concedebat ut inter Ultrajectinos & Episcopum ageretur, ea lege ne vel in maximis vel in minimis quicquam tractarent, nisi ipsum prius certiorem fecissent, ipsiusq; consensum accepissent. Quæ conditio cum ad eorum gustum non esset, salutato Episcopo domum discesserunt.

Dux

Dux Hasseltam & Gennemudam incautas opprimit. Gennemudam munit, & propugnaculum Nigroponti extruit, Campenses undique in angustias redigit.

Die Bartholomæi Appeldornæ delegati Ducis & duarum civitatum Daventriensis ac Campensis convenerunt, ac media quædam in chartam conjecerunt, quibus ad stabilem pacem posset perveniri. quæ deinde à Duce, fuerunt explicata & ampliata ad suam utilitatem, & ditionis Transisalanæ detrimentum. dies alius assignatur, quo negocium, si posset, perficeretur. Eædem civitates Dorostadium ad Episcopum miserunt delegatos suos, qui eum permoverent, ut articulis pacis consensum accommodaret. Hæc porro in mandatis habebant:

1. Ut rogarent ac obsecrarent Episcopum consideraret calamitatem civitatum ac regionum Transisalaniæ, æs alienum cui eæ innexæ erant, atque ita identidem exhaustæ ac attenuatæ, ut nihil deinceps ad novum bellum quod contribuerent haberent. neque fide sua interposita vel obolum peregre feneratò sumere possent.

2. Ut ergo placeret Cl. S. delegatos de pace cum Gelriæ Duce agere, utque cum in finem unum quempiam è Tribus Ordinibus Trajectinis, petito commeatu, mitteret, qui super eo negocio una cum delegatis Daventriensium & Campensium Arnemium ad Ducem proficisceretur. permisit hoc Episcopus, sed Ultrajectini requisiti comparere abnuerunt, seque ad bellum adversus Episcopum gerendum compararunt.

Dux Gelriæ cum Ordinibus Transisalaniæ de pace inter sese & ipsos concilianda agitabat. & pactæ fuerunt inter utrosque induciæ, quas quantum ad civitates Daventriensem & Campensem, & agrum quoque Transisalanum attinet, sic satis recte observavit, ita ut causam de eo conquerendi non haberent.

x. Septemb. die habendus erat conventus Appeldornæ, ubi de pace aut bello, sub conditionibus propositis decerneretur. Daventriam itaque Ordines Transisalaniæ congregantur, ubi ex urgentissima necessitate, statutum fuit, articulos pacis esse recipiendos, modo non dissentiret Episcopus Ultrajectinus.

Appeldornam ventum cum esset, non potuerunt consentire in magnas pecuniæ summas, quas Dux insuper à Zwollanis & tota regione postulabat. dies ergo rursum alius constitutus est Appeldornæ ad XVIII Sept. diem, Satrapa quoque Comitatus Zutphaniensis pollicebatur delegatis Daventriensibus & Campensibus, se è vestigio ad Ducem profecturum, ut ab eo præcisam ejus sententiam resciceret, deque ea ipsos certiores facturum. hac de causa delegati Secretarium Daventriensem Appeldornæ reliquerunt, ut decretum ac placitum Ducis Gelriæ Daventriam ad Ordines Transisalaniæ perferret.

 Ordi-

Ordines Transisalaniæ, intellecto negocio, postquam de eo ad Episcopum perscripsissent, ad diem x I Sept. omnes, ne minoribus quidem oppidis exclusis, Daventriæ comparuerunt, & non sine magna difficultate articulos Ducis Gelriæ receperunt, cui & permiserunt tum ex equestri Ordine, tum è civitatibus obsides pro arbitrio seligere.

Die XVIII Septemb. delegati utriusque partis Appeldorni convenerunt. Hic iterum alii articuli, superioribus graviores à Gelris fuere propositi: quod mirati Transisalani, hunc indictum diem responderunt, eo tantum fine, ut de articulis quos Dux Gelriæ, veluti præcisæ suæ voluntatis indices postularat ac sua manu subsignarat ageretur. Ad quæ Satrapa Comitatus Zutphaniensis Bernard. ab Hacfort regessit; Vos Transisalanos scire oportet, Nobis Gelris semper paratam sarissam præ foribus astare, nosq; pollices vestros ori insertos tenere, quamprimum libuerit morsuros. Nullum enim rebus vestris refugium nostis, quapropter prout nobis placuerit, ita vobis agendum est. Inter delegatos Transisalanos erat Consul Daventriensis, Mag. Gerardus Swaefken, legationis facile Princeps, homo præter insignem prudentiam singulari facundia clarus, is insolenti responso Gelri motus, Domine Satrapa, inquit, vosque reliqui Domini, librum, ut arbitror, commeatum nobis concessum novistis, eum que observandum censetis. cum annuissent, sermonem prosequutus, Domine Satrapa, inquit. Si Clem. Dom. Gelriæ Dux vosque omnes pollices nostros ori insertos tenetis, morsuri quamprimum libuerit, nimirum urget nos necessitas eos ex ore vestro retrahere antequam mordeamur. Porro vos Dominos ac amicos nostros scire operæpretium est, regionem Transisalanam sponsam esse ea venustate, quæ facile sponsum quempiam ad se ambiendam pellicere possit. Tibi autem Domine Satrapa serio affirmo, Ducem Gelriæ nunquam Dominio Transisalaniæ potiturum, nosque eum in modum rebus nostris consulturos, cujus alioqui nunquam nobis in mentem venisset. Ita irritatis animis discessum. ferunt postea Ducem, ubi paulo post opes universas Ecclesiæ Ultrajectinæ præter spem ad Burgundos attractas vidisset, dixisse, ferox responsum de pollicibus mordicus apprehensis, ditionem utramque è faucibus sibi eripuisse.

Transisalanorum delegati, Daventriam reduces, tribunum militarem cum L. peditibus in verba Ordinum adegerunt, cum tempus non suppeteret ad Episcopum Ultrajectum proficiscendi eumque super hoc negocio consulendi.

Gelriæ quoque Dux deintegro diem habendo colloquio destinavit, cui se Daventrienses accommodarunt, at Campenses minime, ut neque Zwollani, unde bellum quam vehementissime cœpit recrudescere.

Regio Transisalana Bernardum Lappium cum cohorte equitum auctoravit, quibus tres civitates C C C. expeditos equites adjunxerunt.

Dux

Dux Gelriæ universam regionem Transisalanam sibi tributariam fecit.

Nihilominus per Ducem Cliviæ allaboravit, ut de novo dies colloquii assignaretur, Huessenii celebranda. Hic comparuerunt Consiliarii Clivenses, delegati Ducis, Episcopi, Ultrajectinorum, & Transisalaniæ. & Transisalani quidem notabili numero delegatos miserant, è singulis Satrapiis binos Ordinis equestris, è singulis civitatibus majoribus binos Senatores & singulos Secretarios. Cum autem grave videretur cum tam multis agere, visum fuit, destinandos nonnullos, qui negocium Cliviæ Duci enarrarent. electi ad hoc ex equestri Ordine Ioannes a Bochorst Satrapa Vollenhoviæ, è civitatibus Petrus a Mouwick & M. Gerardus Swaefken, quibus adjuncti fuerunt Ultrajectinorum delegati.

Postulabat Dux Gelriæ, ut sibi permitteretur Episcopo coadjutorem adjungere, sive is esset filius Ducis Lunenburgensis XXII aut circiter annorum juvenis, sive filius suus nothus, Carolus, qui vigesimum annum attingebat. huic juramentum præstaretur, neque deinceps ullus eligeretur præsul nisi de Ducis consensu. atque hac lege se Zwollanis impositum censum annum remissurum. quod autem propugnaculis quæ Isalæ, è regione Daventriæ extruxerat acturus esset, id cognitioni Ducis Clivensis relicturum. Hæ conditiones cum Episcopi & Transisalanorum delegatis intolerabiles viderentur, eas ad suos delegantes acceperunt referendas. unde dies alius ad Isalæ ripam è regione Daventriæ constitutus est, quo quæ superioribus suis super iis visum essent renunciarent.

Episcopus animadvertens Duci esse in animo, ut sese Episcopatu privaret, ac nudum sibi ejus nomen relinqueret, cum undique se in eas angustias præcipitatum videret, unde nullus pateret exitus, clanculum misit ad D. Florentium de Buren, ac ab eo petiit, ut in aula Burgundica curaret sibi diem præfigi in Hollandia, statuisse enim se, Episcopatum transferre ad Cæsaream Majestatem, ea lege, ut quamprimum summam aliquam pecuniæ obtineret, qua militibus satisfaceret. Constituitur dies Schoonhoviæ, ubi translatus est Episcopatus & diœcesis inferior ad Carolum V. Imperatorem tanquam Comitem Hollandiæ, & Ducem Brabantiæ. Episcopo autem assignata sedecim M. Carolinorum, quorum interventu militi stipendia solveret, & XXV M. quibus mille pedites auctoraret &c. Acta hæc XV Novemb. Anno CIↃIↃXXVII.

Non multo post Dux Gelriæ partim vi partim astu varia oppida, arces & municipia in inferiori diœcesi occupat, ita ut universæ illius regionis compos fieret, exceptis Ultrajecto & Amersfordia. Transisalanas quoque civitates Daventriam, Campos, Zwollam in eas angustias redegit, ut extra portas suas pedem promovere non auderent. Daventriæ tria propugnacula objecerat. arcem Schulemburgum, sive *ter Moelen* & ipsam muniverat. prope

 Cam-

Campos tenebat Coburgum, Wilsemum, Gennemudam, ita ut nec terra nec mari liberum egressum haberent. Zwollam Hasselta, Nigropontum, Rechteren infestabant.

Adhæc urbes & prædia Transisalana ita ære alieno, & usuris, pro quibus cives & incolæ corpora sua & facultates obligarant, innectebantur, ut si quando, quod non sine magno periculo fieri poterat, è regione illa evasissent, quocunque venirent detinerentur, atque etiam in vincula conjicerentur. neque quo pacto quicquam deinceps, fide regionis interposita feneri sumeretur (ut quæ plane videbatur decoxisse) ratio iniri poterat.

Quibus consideratis decreverunt Transisalaniæ Ordines, æquis transactionibus & tolerabilibus mediis sese subjicere Carolo V. tanquam Duci Brabantiæ, & Hollandiæ Comiti, ea tamen lege ut Pontifex Romanus, Imperator qua Imperator, Romanum Imperium, & Episcopus Ultrajectinus in id consentirent, seque juramento quo eis obstricti erant, exolverent. Quo fine è singulis civitatibus, Daventriensi, Campensi, Zwollana, singulos Secretarios ablegarunt Schoonhoviam, ubi eo tempore convenerant delegati Cæsareæ Majestatis, & Episcopi Ultrajectini, transferendo in Cæsarem Episcopatum, ut ante diximus, occupati. Appulerunt eo Secretarii XVIII Novemb. die, & quæ in mandatis habebant exposuerunt. statutus ergo dies colloquii in urbe Campensi habendi.

Interim tres civitates de arce quam Dux Gelriæ Winsemi extruxerat obsidenda deliberant, quod per eam staret quo minus Daventriam ac Zwollam ex urbe Campensi commeatus invehi posset. Miserunt eo Daventrienses è Senatu suo duos, cum nonnullis qua militibus qua civibus. Campenses itidem duos cum civibus CCC. quibus & Zwollani pro rata portione suos adjunxerunt.

XI Decemb. equitum peditumque aliquot cohortes superioribus additæ. in obsidione illa præter velitationes aliquot nullum operæpretium factum. Rumore autem ad obsidentes perlato, Ducem Gelriæ ad solvendum obsidionem se comparare, ipsi ab ea recesserunt, seque Zwollam contulerunt.

Anno CIƆIƆXXVIII. 2 Januarii die, delegati Campensium, ad Senatum illius urbis retulerunt de sententia Cæsareæ Majestatis, videlicet non esse ei decretum cum Transisalaniæ Ordinibus ullo modo agere, nisi sese pure ac simpliciter sibi tanquam Duci Brabantiæ, & Hollandiæ Comiti subjicerent, ac pro hæreditario suo Domino sese agnoscerent.

Senatus hanc rem utrique Tribunorum plebis collegio, aliisque primariis civibus significavit, petens ut mature ac serio de ea cogitarent.

Postridie eandem rem toti sagittariorum (quos vocant) cœtui (sunt autem ex civibus ii qui in armis exerceri, & ad urbis custodiam adhiberi solent) indicavit, enarratis, præter id quod de sententia Cæsareæ Majestatis diximus, statu in quo civitates & universa regio essent constitutæ, violentis Gelri actionibus, & con-

& conditionibus quibus cum Cæsare paciscendum videretur. quæ cum res esset, siqua alia, magni momenti, se consilium ipsorum requirere. Hisce intellectis omnes & singuli in hoc consenserunt, ut reciperetur Cæsar, tanquam Dux Brabantiæ & Comes Hollandiæ in Principem hæreditarium, ea tamen lege, ut perpetuo Imperii Romani ac Hansæ Teutonicę membra essent ac haberentur, ac jura sua, privilegia & antiquas consuetudines inviolatas servarent.

Idem factum est Daventriæ ac Zwollæ. & VII Januarii die legati Cæsarei denuo Campos venerunt, nec non delegati equestris Ordinis ac civitatum, cum plena potestate, qui Cæsaream Majestatem suo & suorum hæredum ac successorum nomine, tanquam Ducem Brabantiæ & Comitem Hollandiæ in Principem suum recepere.

Conabatur hæc Gelrus prævenire, literis ad tres civitates missis, sed frustra fuit.

Legati Cæsarei Machliniam ad Cæsarem reversi, de omnibus ad eum retulerunt, & instrumentum tractatus ei legendum exhibuerunt, qui in omnes ejus articulos consensit, simulque ad bello aggrediendum Ducem Gelriæ se comparavit.

Quæ dum geruntur, Georgius Schenckius liber Baro a Toutenburch Cæsareæ Majestatis nomine Frisiæ præfectus, Campos cum militari manu ingressus, illius ac civium ope propugnaculum, quod Coburgum vocabatur, occupavit.

Dehinc Transisalaniæ Ordines coram Schenckio, Imperatoriæ Majestati, ut vicissim Schenckius Imperatoris nomine Ordinib. Transisalaniæ jusjurandũ præstitit, postquam ab Episcopo juramento quo ei tenebantur soluti fuissent.

Juramenti Cæsaris hæc erat formula:

,, Hæc juramus nos tanquam Plenipotentiarii, nomine Illustrissimi celsissi-
,, mi, invictissimi Principis ac Domini, Dom. Caroli Dei gratia Imperatoris
,, Romani V. tanquam Ducis Brabantiæ & Comitis Hollandiæ, nos sanctam
,, Ecclesiam defensuros, viduas & pupillos protecturos, equestrem Ordinem,
,, civitates, arces, regiones & incolas Transisalaniæ, cum eis quæ ad eos perti-
,, nent, cõtinuaturos ac conservaturos penes omnia sua jura municipalia, agra-
,, ria &c. & quæcunq; alia privilegia, tam Hansæ, quam aliarum immunita-
,, tum, possessionum, consuetudinum, unumquemque in suo, quod obtinet,
,, cujusve legitimũ hactenus usum habuit: Insuper eosdem defensuros ac pro-
,, tecturos, ac omnia acturos secundum tenorem literarum confirmationis, da-
,, tarum Anno cIↄ Iↄ XXVII. XI Febr. die, sub sigillo Cæsareæ Majestatis prædi-
,, ctæ. Ac denique nos erga dictas civitates, arces, regiones earumque incolas
,, ita gesturos, prout bonum Dominum hæreditarium agere decet. Ita nos
,, Deus adjuvet, & omnes sancti ejus.

Hæc quia, occasione ita ferente, Campis gesta sunt, ne id Daventriensibus,

sibus, (apud quos, ut in civitate primaria Princeps, ejusve legatus primum ex more inaugurari debebat) fraudi esset, instrumentum indemnitatis eis à Campensibus hoc anno traditum fuit. *Ex lib. Privil. Daventr.*

Porro, qui transactioni huic interfuerunt. nominantur, a Burgundis Florentius Egmundanus, Georgius Schenckius, Gerardus Mulardus, Jodocus Sasboutius, Petrus Saudanus, Petrus alius a libellis secretis rerum Hollandicarum. Ex equestri nobilitate Transisalaniæ Ioannes Mulardus, Borchardus Westerholtius Satrapa Vollenhoviæ, Lubbertus Mulardus, Io. Stellingius. Ex Daventriensibus Io. Critius, Henricus Plaetmannus, & Henr. ter Spille, reipubl. scriba. è Campensibus Lubbertus Hattemus, Ger. Burgardus, Io. Vechtus, Timannus Veno, Io. Breda scriba. è Zwollanis Io. Herverdenus, & scriba Warnerus Puslingus.

Post hæc Georgius Schenckius Nigropontem, Hasseltam, Gennemudam occupavit. id quod Daventriensibus saluti fuit. res hoc modo gesta est: Posuerat Dux Gelriæ, ut supra visum, præsidium in ripa Isalæ paulo infra Daventriam versus Campos, ipse *Luciferam* (*Morgensterre*) appellabat, at quia civitati nimium imminere apparebat, ob formidolosam propinquitatem vulgari loco *Inspector ollæ* (*Kyck in de pot*) appellabatur, itemque alterum, cui nomen *Altena*, Nibeccam item & Wilpanum propugnaculum. Cum a Burgundis Hasseltum captum esset, mittitur ex Altena exploratum quidam, quo castra Burgundi movere pararent. forte tum è castris turma equitum interiorem Velaviam versus expatiatum exierat, ut erat anni tempus amœnissimum. Hos explorator ille postquam vidit palantes, ratus eos Isalam ad occupandum castris locum petere, verso equo actoque calcaribus celeriter præsidium repetit. Ibi ex intervallo adhuc metu trepidans, & vix spiritum præ lassitudine trahens, ab equo ille exclamat: hostes movent castra, horsum iter habent, capessire rebus omnibus relictis fugam. Creditum adeo nuncio per errorem vano fuit, ut extemplo neglectis cum assis ad focum verubus, vix spacium in fugam se abripientibus armandi colligendive sarcinas fuerit. fugam horum, trepidatio eodem prope temporis puncto Luciferianorum secuta est. Daventrienses hostium fuga cognita, civitate confertim effusi, transmisso vado primum Altenam diripiunt, ac demoliri cum aggeribus solo ita adæquarunt paucis horis, ut vestigium prope inexpugnabilis munitionis nullum extaret. Inde Luciferum adorti certatim magno labore (quia id longe altero, ob lateritia propugnacula & alia cæmentaria opera validius erat) disjecere. lateres in civitatem transvecti eodem ardore, atque inde in foro domum librandis ponderibus destinatam paulo post ædificarunt, quam libram Daventriensem appellarunt. insculptis sempiterno apud posteros monumento & in hostis contumeliam Luciferi, & Ollam inspectantis capitis symbolis.

Anno

Anno cIↃIↃxxvIII. festo Martini hujus ædificii fundamenta jacta: absolutum videtur Anno cIↃIↃxxxvI. is enim numerus inter gradus exaratus visitur. Eodem die, Geldrus Nibeccam ac præsidium Wilpicum injecto igne deseruit. Et ad istum quidem maximè modum æquato timore tribus munitionibus Dux amissis tot anteactas de Transisalanis victorias uno die obliteravit. Contumeliam libræ ita ægrè dicitur tulisse Dux, ut postmodum pace facta cum Cæsare, occultis conditionibus inseruisse feratur, ne Daventrienses (ob dictam causam) se vivo Isalam ponte jungerent. v. *Hortens. Rerum Ultrajectin. lib.* VII.

Vario deinceps Marte pugnatum. Rossemius Gelricarum copiarum ductor una cum præsidio Ultrajectino Hagam deprædatur, Burgundi Hattemum, Elburgum, Harderovicum occupant. Campenses munitionem Wilsemensem, a Gelris desertam solo æquant, Episcopus Ultrajectum incautum opprimit, ubi in Gelricam factionem carceribus, suppliciis, confiscationibus sævitum. Rena quoque denuo in ejus potestatem venit. Tandem legati Cæsarei Ultrajectum ingrediuntur, ut Cæsareæ Majestatis nomine, tanquam Ducis Brabantiæ & Comitis Hollandiæ urbem & diœcesin inferiorem in fidem acciperent, juxta contractum cum Episcopo initum. quod & factum, ubi Ordines diœceseos inferiores juramento quo Episcopo tenebantur soluti sunt, qui deinde Episcopus Wormaciensis creatus fuit, captivi, quos præsul in vincula conjecerat liberati, exules reducti, & cleri omnia privilegia a Cæsare stabilita.

Pax quoque coïvit inter Cæsarem & Gelriæ Ducem, in has leges, ut Dux ejusque legitimi, & ex ipso orti hæredes Ducatum Gelriæ & Comitatum Zutphaniensem possiderent, quod si contingeret eum decedere sine prole mascula è legitimo thoro suscepta, Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniensis hæreditatis jure perveniret ad Ducem Brabantiæ & Comitem Hollandiæ excepta sola Groninga. Arcem Covordiæ & Drentiam ad vitam obtineret, quæ ipso sine hærede mortuo, ad Transisalaniam reverterentur, ac Cæsari, dicta qualitate Ducis Brabantiæ & Comitis Hollandiæ, ejusque hæredibus subjicerentur.

Ordinibus Transisalaniæ hæc transactio displicuit, eo quod Cæsar eis pollicitus esset, se ditionem Transisalanam redintegraturum, id quod factum non esset, quum Gelrorum Duci civitatem Groninganam, Covordiam, & universam Drentiam reliquisset, unde hactenus omnium onerum, censuum, exactionum solidus quadrans fuerat collectus. nec de nihilo solliciti erant, quando ita confestim in eo tractatu suo jure fraudati erant, quid tandem procedente tempore sibi posset obvenire, præsertim conditionibus pacis ita inter ἀπορρήτοις habitis, ut nullis nec superioris nec inferioris diœceseos Ultrajectinæ

jectinæ civitatibus earum ἀπόγραφον concederetur, quarum tamen maxime intererant earum cognitione non carere.

Daventriæ ante festum Petri ad vincula, à Tribb. pleb. propositum, ut Senatus reduceretur ad sedecim capita, quorum quatuor anno toto consulari potestate essent, id vero à Senatu recusatum.

Post Dominicam Judica, Pastori Daventriens. Ecclesiæ injunctum, ut ante certum diem urbe excederet, neve interea temporis concionando aut aliter seditionem moveret.

Die Veneris post Luciæ deliberatum de obtrectatione ejusdem Pastoris, qui ad invidiam Magistratui conciliandam, coronam suam sacerdotalem, neglecta tonsura, obliterari permittebat.

Anno c I ɔ I ɔ x x I x. Henricus Bavarus Episcopus, eo quo dictum est modo Episcopatu suo exutus, mœstus in Bavariam rediit, & circa festum S. Ioannis Romam misit, ad Episcopatum, quoad jurisdictionem spiritualem in manus Clementis V I I. Papæ resignandum, utque aula Episcopalis Ultrajecti permaneret, eam Pontifici tradidit, qui quem vellet ejus administratione provideret.

Imperator non multo post Hermannum Slach-heck, qui postea Archidiaconus, & præpositus Daventriensis ab eo creatus fuit, Romam ablegavit, ut quæ inter ipsum & Episcopum ac utriusque diœceseos Ordines transacta erant, Pontifex suo assensu comprobaret. quod & factum est.

Papa Clemens VII. Episcopatum Ultrajectinum, quantum ad jurisdictionem spiritualem, Cardinali Enckevortio Episcopo Derthusiensi in Hispania, contulit. Huic Episcopatui nihil deinceps aderat præter jurisdictionem spiritualem, oppidum ac arcem Dorostadianam, cum aliquot florenorum millibus annuis, & aulam Episcopi in urbe Ultrajectina, omnes reliquæ ditiones, urbes, arces utriusque diœceseos hæreditario jure ad Carolum V. ejusque successores devolutæ sunt.

Cardinalis Enckevortius hoc anno factus fuit L I X Episcopus Ultrajectinus, qui Episcopatum per procuratorem suum Iacobum Wittigen, quem Ultrajectum misit, curavit administrari. Antea ipsi Episcopi in eo tenebantur residere, eam maxime ob causam, quod diebus celsi judicii, & Comitiis judiciariis in Transisalania interesse solerent, quæ ipsorum jura jam cessabant.

Orta inter hæc contentio inter Zwollanos & Hasselranos, eo quod hi Aquas Nigras, ut vocant, ponte junxissent, id quod Zwollani sibi non esse perpatiendum judicabant, cumque vererentur ne coram Cæsareo præfecto & Ordinibus Transisalaniæ causa sua periclitaretur, operam dederunt, ne eorum hac in parte sibi ratio esset habenda, utque ea coram consilio secreto decideretur, id quod non sine difficultate tandem obtinuerunt. visum est ei con-

conventui, fluvium ab Aquis nigris denominatum, Cæsarei juris esse, nec proinde licuisse Hasseltanis propria auctoritate ei pontem imponere.

In actis præpositur æ Daventriensis hoc instrumentum invenio, vernacula lingua scriptum:

„ Anno cIↃIↃxxix. xix Maji die, coram me Winando Pipherinck, „Canonico Daventriensi, & Vicario Domini præpositi, præsentibus viris feu- „datariis præposituræ, comparuit Doctiss. &c. Mr. Winoldus ab Arnhem, „Doctor & Consiliarius illustriss. & generosiss. Principis, Caroli Gelriæ & „Juliaci &c. Ducis, ac requisivit, ut in sese facultates ac feudum conferrem, „quod defunctus D. Gerardus à Wilpe ejusque majores antehac soliti fuissent „recipere nomine præposituræ Daventriensis. Ad quæ ego Winandus Vicarius „supradictus respondi, me ejusmodi feudi conferendi, inscio Domino meo „præposito, ejusque injussu, facultatem non habere, cujus singulari mandato „jam id contuleram in Adelheidam Friese a Cuynre, legitimam uxorem stre- „nui Domini Ioannis a Renesse equitis &c. qua de re dictus Doctor Wi- „noldus protestatus est, de negata sibi feudi collatione. præsentes erant „Theodoricus ab Averenck, Magr. Gerlacus Doys sequestri, & Henricus „ter Spille Secretarius Daventriensis, tanquam feudatarii ejusdem præposi- „turæ ad hoc vocati.

Aliud instrumentum, ex autographo, Latine:

„ Paulus de Capisuchis, J. U. D. Sanctiss. D. nostri Papæ in spiritualibus „Vicarius generalis, Romanæque Ecclesiæ judex ordinarius, universis & sin- „gulis præsentes literas inspecturis salutem in Domino. Notum facimus & „attestamur per præsentes, Rever. in Christo Patrem & Dominum, D. Io. „Franciscum de Bitonto, Episcopum Neapolis Antiochiæ, vices nostras hac „in parte gerentem, de mandato & commissione nostris, datæ præsentium, „Romæ in camera suæ modernæ residentiæ, sita in regione pineæ, prope „templum gloriosiss. virginis Mariæ de Minerva, dilectum nobis in Christo „filium Bernardum Hillebrandi Clericum Trajectensem . . . . . ad quatuor „minores sive acolytatus ordinem, juxta ritum, morem, usum, observan- „tiam, & consuetudinem S. Rom. Ecclesiæ, cum ceremoniis & solennitati- „bus in similibus fieri solitis & consuetis promovisse & ordinasse. In quorum „omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, per præsentes „literas exinde fieri fecimus, & per Notarium nostrum infra scriptum sub- „scribi, sigillique nostri jussimus appensione muniri. Datum & actum Ro- „mæ ubi supra. sub Anno à nativitate Domini millesimo, quingentesimo vi- „gesimo nono, Indictione secunda, die vero Sabbati, octava mensis Maji. „Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Cle- „mentis divina providentia Papæ septimi, Anno ejus sexto.

Ii Die

Die Lamberti placuit Senatui ac Tribb. pleb. Daventriæ, visitari libros Lutheranos, bonos permitti, malos exuri.

Veneris post Luciæ placuit, mandata Cæsaris adversus Lutheranos publicari, ac executioni mandari.

Dux Gelriæ Carolus controversiam movit super proprietate Isalæ fluvii, & in agro Daventriensi jus aresti usurpavit. adversus quæ Commissarii Cæsarei protestationem interposuerunt de incompetentia judicis.

Anno c I ɔ I ɔ x x x. i v Martii die, D. Georgius Schenckius liber Baro in Toutenborch, Præfectus Transisalaniæ nomine Cæsareæ Majestatis prima celebravit Comitia Vollenhoviæ, ubi nomine Daventriensium comparuerunt Mr. Gerardus Swaefken, & Mr. Egbertus a Doetecum.

In festo Valentini, ita accisæ erant urbis facultates, ut nec Dominis sua honoraria, nec apparitoribus stipendia persolverentur.

x v Novemb. præfectus Comitia judiciaria in arce Vollenhoviana habuit, quibus nomine civitatis Daventriensis interfuerunt iidem Scabini qui supra.

Anno c I ɔ I ɔ x x x I. x v I I Junii Comitia judiciaria in arce Vollenhoviæ à præfecto celebrata, præsentibus Daventriensium nomine iisdem quos supra nominavimus.

x x I I Septemb. Decanus & Capitulum Daventriense, in Senatum transtulerunt jus collationis Ecclesiæ D. Virginis. *Ex lib. Privileg.*

Anno c I ɔ I ɔ x x x I I. in festo Matthæi, placuit, imagines quasdam libræ Daventriensium, ad ludibrium Gelrorum appositas, inde amoveri.

Veneris post Lamberti propositum à Senatu Daventriensi in conventu tribunorum plebis, placeretne Cæsareæ Majestatis Commissarios admitti, qui de Lutheranismo suspectos inquirerent ac punirent? Responsum, nullo modo concedi posse, ut ulli Commissarii extranei id juris usurparent, sed accusandos esse suspectos coram Consule, aut nonnullis è Senatu ad hoc delegatis.

I I August. die, D. Georgius Schenckius una cum Ordinibus Transisalaniæ, frequentibus Comitiis, super damno ac tributis, quæ multo jam tempora intermissa fuerant, restaurandis vacavit, eaque celebravit Daventriæ, præsentibus ex illa civitate Scabinis Petro a Mouwick, M. Gerardo Swaefken, Henr. Plaetmanno, M. Egberto a Doetecum.

Vixit hoc tempore Ioannes a Daventria, fratrum minorum regulæ observantium in provincia Coloniensi Minister, quem, quia ex cognomine videtur Daventriensis fuisse, hic omittere non debui. Dessclius Transisalanum fuisse agnoscit. edidit autem hoc anno Coloniæ librum cui titulum fecit, *Catapulta fidei* adversus Anabaptistas. & Anno cIɔ Iɔ xxxv. alterum, qui inscribitur, *Exegesis Euangelicæ veritatis adversus Augustanam confessionem.* ibid. apud Melchiorem Novesianum.

Anno

Anno cIɔIɔxxxiii. obiit diem ſuum D. Wilhelmus ab Enckevoort, Epiſcopus Ultrajectinus, & eligitur ejus loco D. Georgius ab Egmond filius Ioannis primi Comitis Egmondani.

Die Lunæ poſt Apolloniæ Coſſ. Daventrienſ. Dotinchem, Grotenhuys, decretum in Senatu, ut quicunque Magiſtratu fungens moreretur, ſive is eſſet Camerarius, ſive Scabinus, ſive Conſiliarius, aut quamcunque dignitatem gereret, pretium ſive honorarium quod eo anno accepturus erat, ad uſus civitatis converteretur, ac pro eo confeſtim ipſo anno ſcyphus argenteus compararetur, cui defuncti inſignia in perpetuam ejus memoriam inſculperentur. *Ex lib. Atteſtationum.*

Hoc anno Georg. Schenckius cum Ordine equeſtri, & trium civitatum delegatis Comitia judiciaria in arce Vollenhoviana celebravit, quibus nomine Daventrienſium intererant Henricus Plaetman.... quibus delegatis digreſſis ſucceſſerunt M. Gerardus Swaefken, & M. Gerlacus Doys.

xxiv Septemb. idem Georg. Schenckius Comitia celebravit Daventriæ, quibus ex illa civitate intererant Petrus a Mouwick, M. Gerardus Swaefken, M. Gerardus Krijt, Henricus Plaetman.

Hiſce Comitiis petivit G. Schenckius a tribus civitatibus primariis, ut diebus judiciariis celſi (quod vocant) tribunalis, una cum ipſo comparere vellent, idem eas rogabat Ordo equeſtris. idque receperunt, ea lege, ne ſibi judicia committerentur terminanda, ſed tantum ad conſilia in medium conferenda adhiberentur.

Hoc anno medicos Daventrienſes invenio Franciſcum Fabricium Ruremundenſem, & Io. Reidanum, ad quem extant literæ Georgii Caſſandri ſuper religionis negocio. *Operum ejus pag.* 1117.

Anno cIɔIɔxxxiv. floruit Daventriæ inſignis Geographus Hermannus Venraed, qui luculentam Sphæram terreſtrem compegit ac ſua manu deſcripſit, è qua licet temporis injuria jam fere corrupta, hæc ipſius ad Lectorem verba deſcribere operæpretium duxi:

*Hermannus Venraed Artium Mag*r*. S.S. Theol. Bacc. formatus, & Medicinæ Candidatus pio Lectori bene agere:*

„Quanta laude quantoque honore Geographia digna ſit nemo opinor eſt „qui ignoret, adeo etiam ut Strabo ille libro 1. non ſemel judicet eos in„civiles eſſe & ad publica munia officiaque inutiles qui Geographiæ partem „non attigerunt. hæc eſt ea diſciplina per quam omnibus aliis ſcientiis non„nihil ornamenti accedit. Ulyſſem Homerus 1. Odyſſ. lib. tanquam a ma„gna ſapientiæ parte commendaturus eum eſſe dicit, *qui mores hominum mul„torum vidit & urbes.* hic enim Geographiæ fructus eſt, ut totius terræ quem-

,,admodum inhabitatur, partes, insignia loca, maria, sinus, amnes, montes, ,,fontes, specus, lacus, aliaque innumera ex pictura, scriptorum aucto- ,,ritate accedente, & ordine, quod præcipuum est, in omnibus observato ,,cognoscantur quamobrem Philosophia ipsa magna ex parte laborabit ,,deficietque si Geographiam nesciat. Theologus quoque multa ignorabit in ,,Historiis neglecta Geographia. nempe nullus locus est quo quicquam ,,insigniter gestum est qui non per Geopraphiam accuratissime reponatur. ,,Cum enim lego apud Suetonium, Florum, Virgilium cæterosque Historio- ,,graphos, M. Antonium ab Aug. Cæs. navali prælio ad Actium promonto- ,,rium devictum, quid de Actio cogito? si Geographia Duce eum Epiri ,,tractum non cognovi in quo Actium promontorium est? præterea si ab ,,Alexandro Darium aut ad Granicum Phrygiæ, aut ad Isson Ciliciæ, aut ,,Arbelam Assyriæ gravi clade affectum apud Curtium, Plutarchum cæteros- ,,que lego, quid Granicus? quid Issus? quid Arbela? apud Strabonem, ,,Melam, Solinum peto, neque hos locos, & vel mille alios intelligere ,,absque Geogtaphia potes. In sacris quoque infiniti sunt loci quos si situs & ,,Geographiæ rationem non habeas minime intelliges. unus eorum suffi- ,,ciet. Lucæ verba sunt cap. 2. *Exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur* ,,*universus orbis.* vide ex Ambrosio quid ibi sit descriptio, & quod totum or- ,,bem jusserit describi. mille alii sunt loci quos omnes enumerare non ,,est necesse. proinde, studiose Lector te moneo rogoque, ut si tum sacras ,,tum prophanas literas planius intelligere velis, paulisper animum Geogra- ,,phiæ applices, unde & jucunditatem & utilitatem capies maximam. Vale. ,,Anno c I ɔ I ɔ xxxv.

Hujus anni xxi Martii die xxx naves Anabaptistis onustæ ex omnibus oppidis & pagis juxta Amstelodamum solverunt, dicebantur ad cœnobium montis S. Agnetis prope Zwollam tendere; ubi ad decem millia qua virorum qua feminarum ejus sectæ conventura erant. capta fuit Amstelodami magna horum hominum multitudo, apud eos hæ literæ repertæ:

,, Dilecti fratres, profecturi estis ad semi-miliare prope Hasseltam, ad ,,cœnobium montis, ibi ante meridiem præsto esse vos oportet, nec citius ,,nec serius, nisi vultis à lupo discerpi. dies constitutus est xxiv Martii. ,,cavete nequis emaneat, qui se ipsum quæret, ei vindicta divina improviso ,,eveniet.

Hasce literas Amstelodamenses Campos miserant, eas ab sese apud quendam Arnoldum Pauli inventas narrantes, qui & dixisset, in monasterio quod à Campo S. Ioannis nomen habet, itemq, in Windesemensi eos congregatum iri.

xxii Martii die multæ naves ex Hollandia Aquas quas vocant Nigras appulerunt, juxta Gennemudam, sarissis & omni armorum genere onustæ, viris quoque ac feminis sectæ Anabaptisticæ. Borchardus a Westerholt Vollen-

Vollenhoviæ, & Otto a Rechteren Gennemudæ Satrapæ, hasce naves detineri jusserunt, cumque eos qui iis vehebantur interrogarent quonam tenderent, responsum tulerunt, Monasterium eos petere, ut fratres ac sorores obsidione liberarent. hæc ipso illo die à Satrapis illis, Campensibus significata, qui & ab eis rogabantur, ut delegatos suos Gennemudam mittere vellent, in commune consulturos.

Postridie Campenses quatuor è Senatu suo Gennemudam miserunt, videlicet Gerardum Losium, Tymannum a Veno, Nicol. Croeser, Ioan. a Vechta.

xxv Martii die ab Ensa insula, ad Aquas Nigras subductæ sunt xxi naves Anabaptistis onustæ; in quibus sesquimille (aut præter propter) sarissæ, multæ secures, quatuor vexilla, totidem tympana, ac simile instrumenti bellici genus repertum. viri non multo pauciores tribus millibus, cum magna turba mulierum ac liberorum, undique comportatorum. naves hæ continuo armis exoneratæ fuerunt, & qui cum eis reperiebantur custodiæ mandati.

Horum hominum plerique quæcunque habebant secum detulerant, possessionibus suis pretio perexiguo distractis, rati ad cœnobium montis S. Agnetis se Spiritu Sancto donandos. interrogati quonam iter haberent, respondebant, ad montem Sion. omnibus facultatibus spoliati fuere, multa etiam ipsi projiciebant in mare.

Delegati Campensium Gennemudâ datis ad Campensem Senatum literis, significarunt, consultum sibi videri ut negotium hoc cum Regina Belgii gubernatrice, & cum D. Georgio Schenckio Transisalaniæ præfecto communicaretur, & ab hoc peteretur, ut Gennemudam se conferret quod & factum.

Exitus hujus tragœdiæ hic fuit: Mulieres & pueri doli incapaces dimissi fuere, è viris autem præcipui, a quibus ignarum vulgus tam misere deceptum erat, securi percussi, capita perticis, corpora rotis ad exemplum imposita.

Eodem tempore complures Anabaptistæ curribus, equis, pedibus ad idem cœnobium confluxerunt, nec ex Hollandia modo, sed & ex Gelria, Comitatu Zutphaniæ, oppido Nyenhuys & aliunde, qui omnes capti, rebus suis exuti, alii post tædiosum carcerem dimissi, alii è præcipuis supplicio affecti fuere.

Die Lunæ post Palmarum, Senatus ac Tribb. plebis Daventrienses, interposito juramento se sibi invicem corpore ac facultatibus, noctu & interdiu opem ac auxilium collaturos promiserunt, adversus errorem Lutheranismi, quo titulo omnifariæ tum temporis hæreses nobilitabantur.

Martis post Jubilate, Tribb. plebis ejusdem civitatis placuit, ut ad petitionem eorum qui Monasterium obsidebant, tormentum majus & minus, data cautione de restituendo, commodato eis mitteretur, modo duæ civitates sociæ idem facere non abnuerent.

xv Octobr. Rex Anabaptistarum Monasterii xxvi Apostolos emisit regnum Dei prædicaturos. quorum vii Osnabrugum, vi Cosveldiam,

v Warendorpiam, viii Susatum petiere. qui cum plerique capti & capite plexi essent, unus eorum, Henr. Hilversum Goylandus cum Episcopo egit, ut liberatus urbis res exploraret ac proderet. id acturus Monasterium redit, ac regi se non sine miraculo evasisse retulit, damnato videl. ad mortem apparuisse in carcere angelum, qui eum è carcere liberarit ac domum redire jusserit, nunciatum regi, datas sibi a Deo iii urbes potentes. Amstelodamum, Daventriam, ac Vesaliam. easque brevi sub ejus potestatem redactum iri. Rex nuncium lætus suæ familiæ ascripsit & annulo aliisque insignibus cohonestavit. Iohanni cuidam Gelenio Duci eorum qui ex Hollandia Frisiaque regi Sionis suppetias laturi magno numero congregabantur, felicem hunc nuncium per literas significavit, ac in proposito eos animavit. Henricum ab Hilversum cum magna pecunia in Hollandiam Frisiamque misit ad faciendum militem. cui comitem adjunxit Ioannem quendam Nottelium. cum ad teli jactum ad castra Episcopi appropinquassent, Henricus deserto socio cum pecunia recta ad Episcopum se contulit, ubi deinceps mansit. Nottelius Daventriam petiit, ubi non diu moratus, Monasterium reversus est, suum infortunium & sodalis transfugæ perfidiam regi expositurus. *Hortens.*

Anno cIↃIↃxxxv. Imperator in Transisalaniam misit diploma, quo interdicebatur, nequis cum Danis aut Norwegis ullum commercium agitaret. quod diploma civitates publicare noluerunt, ac per Ioannem a Vechta, & Nicolaum Verheyden, vigore privilegiornm Anzæ Teutonicæ quibus gaudent, apud Gubernatricem obtinuerunt, ut id abrogaretur. qua de re, literas ejusdem Gubernatricis tum ad præfectum, tum ad civitates datas, etiamnum reperire est.

Sabbato post Agnetis, quatuor è Senatu Daventriensi, & octo Tribb. pleb. selecti qui Inquisitoriam in omnis generis hæreticos potestatem exercerent.

Mense Aprili, vel circiter, duo Anabaptistæ Daventriæ capite truncati fuere.

xiii Junii Georg. Schenckius Zwollæ Comitia celebravit, quibus Daventriensium nomine intererant Mag. Gerardus Swaefken, Hermannus ter Beecke.

Dominica post Baptistæ, allatæ in Senatum literæ Reginæ, quibus postulabat, ut Ordines Transisalaniæ, una cum Namurcanis, Artesianis, Hannoniis, Flandris, Zelandis, Brabantis, Hollandis, Frisiis, Ultrajectinis, ante diem xv Julii Bruxellas se conferrent, acturi de unione ac federe inter hasce provincias sanciendo, quo sibi mutuo in casu periculi assisterent, eosdemque amicos & hostes haberent. in hanc petitionem a Senatu ac Tribb. pleb. consensum est.

Veneris post Exalt. crucis, Senatus & Tribb. plebis reciproco juramento sese

ſeſe purgarunt, quod nihil commune cum errore Lutheranorum haberent, ac ſtatuerunt ſiquis eo infectus deprehenderetur, eum capite luiturum, ſalva interim liberis manente ejus hæreditate.

VI Octob. Schenckius Comitia judicialia habuit Vollenhoviæ, quibus intererat Daventrienſium nomine Mag. Ger. Swaefken, cujus loco ſuffectus fuit Mag. Gerlacus Doys.

Anno CIↃIↃXXXVI. Carolus Gelriæ Dux invitis Groninganis in eorum urbe caſtrum extruere voluir, quod cum obtinere per ſe non poſſet, Carolo filio ſuo notho, quem iis præfecerat, ut id effectum daret injunxit. id vero grave illi videri, quod juramento ſe aſtrictum ſciret Groninganorum privilegia inviolata ſervare. multa ſe quoque ab eis beneficia accepiſſe & in flagranti eorum gratia eſſe. cumque parentis ſui pertinaciam probe noſſet, ſatius habuit præfectura ſua reſignata, alio ſe conferre, id quod Senatui Groningano ſignificavit, & cum magna utrinque benevolentiæ teſtificatione, eis valedixit, ac in Germaniam profectus eſt.

Eo digreſſo Groningani cum D. G. Schenckio nomine Cæſareæ Majeſtatis agere cœperunt, de deferendo Duce Carolo, & Imperatori ſe ſubjiciendo. quod cum Carolo innotuiſſet, ad civitates Daventriam, Campos, Zwollam hujuſcemodi literas dedit:

„Honorati, prudentes, dilecti &c. Perlatum ad nos eſt, D. Georg. „Schenckium Cæſareæ Majeſt. nomine præfectum &c. in hoc eſſe, ut no-„bis invitis, ac in noſtrum præjudicium, adverſus pacificæ vicinitatis leges, „cum civitate noſtra Groningana clandeſtina conſilia agitet: qua injuria „cum ab illo afficiamur, non ambigimus quin facile conſideraturi ſitis, „ad quæ tentanda adverſus ejuſmodi actiones adigamur. cujus noluimus „vos neſcios eſſe, ut de rebus veſtris prudenter cogitetis. Datæ in urbe noſtra „Arnemio, CIↃIↃXXXVI.

Sollicitos admodum habuit civitates hæc Epiſtola, quæ bellum eis non obſcure minari videbatur, a quo nonimmerito abhorrebant. Quapropter Tranſiſalaniæ Ordines Ungariæ Reginam, Belgii gubernatricem ſupplices rogarunt, concederet & ſibi & viciſſim Gelriæ Ducatui in eo bello neutris partibus adhærere. quod illa non invita permiſit, unde ſuper eo negocio cum Duce cœperunt agere, qui & ipſe conſenſit.

VIII Junii D. Georg. Schenckius Groningæ receptus ac nomine Cæſ. Majeſt. inauguratus fuit, eiſdem conditionibus quibus id peregerant Tranſiſalani. id quod ipſo die tribus civitatibus ſignificari curarunt, quo meliori animo eſſent, ac Ducis minas minus curarent.

Accenſo bello milites G. Schenckii in territorio Tranſiſalano XI equites qui Gelro militabant comprehenderunt, & duo eiſdem tormenta eripuerunt. Poſtulabat ergo Dux ut Tranſiſalani tormentorum pretium exolverent, ac capti-

captivos liberarent, vigore pactæ utrinque neutralitatis. quibus tergiversantibus, multa fuerunt habita colloquia, & multum insumtum pecuniæ, donec Imperator cum Duce pacem iniret.

Georgius Schenckius cum arcem Covordianam, & Kinchorstam obsideret, IV Octob. die, Borchardum a Westerholt Satrapam Vollenhovianum ad Campenses ablegavit, rogatum ut Satrapæ tormenta aliquot, cum pulvere pyrio & globis commodaret, quibus sibi adversus Kinchorstam usus esset. Excusarunt hoc Campenses, causati, si tale quid committerent, futurum ut neutralitas violata censeretur, à Provinciæ Ordinibus, de consensu Reginæ gubernatricis, cum Duce Gelriæ contracta.

x. Decemb. Pax inter Cæsaream Majest. & Ducem Gelriæ conclusa fuit. cum autem superesset quæstio de proprietate fluminis Isalæ, Imperator mandatum citationis ad judicium Cameræ adversus Gelrum obtinuit. verum controversia ea eodem mense Graviæ composita ac sopita fuit.

Anno CIƆIƆXXXVII. XI Januarii, Georg. Schenckius præfectus Frisiæ ac Transisalaniæ &c. Mag. Gerardus Muleit, Cæs. Majestati à Consiliis &c. Fridericus a Meulen præfectus armamentarii, & Antonius de Bru Thesaurarius militaris, omnes Cæs. Majest. delegati, Comitia cum Ordinibus Transisalaniæ Daventriæ habuerunt. quibus nomine Daventriensium intererat Mag. Gerlacus Doys.

Dux Gelriæ cui cum Rege Galliæ conveniebat, conatur ditiones suas (quum hærede legitimo careret, nec vellet eas incidere post obitum suum in manus Burgundorum, quod tamen in contractu cum Cæsare stipulatum erat) vivus adhuc in illum transferre. Enchusæ insidias struit, quæ cum non successissent ex voto, Regina Ungariæ Campenses monet, ut rebus suis caverent.

Dux Gelriæ Arnemi Comitiis convocatis, Ordinibus Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniensis, propositum suum de transferendis ad Gallum suis ditionibus declaravit, id quod tam ægre acceptum est, ut regionum ac civitatum delegati, specie digrediendi paulisper ac super hoc negotio consultandi, repente omnes ad suos profecti sint, ac arces omnes ac munitionibus, tum urbium, tum municipiorum unico fere die in potestatem suam redegerint, atque ita Ducem omni suo regimine exuerint. Wilhelmum porro Ducem Cliviæ in protectorem suum, dum viveret Dux Carolus, & post obitum ejus, in Dominum ac Principem elegerunt. quod eorum factum Carolus, ad hoc requisitus, approbavit.

III Novembr. die, Georgius Schenckius Comitia generalia Daventriæ celebravit, quibus nomine Daventriensium intererant M. Gerardus Swaefken, Ioannes ab Eschede, Henricus Plaetman, Theodorus a Brunsvelt.

Dominica Adventus Tribb. pleb. urbis Daventriensis auctores fuerunt, ut

ut macellum publicum venundaretur, platea dilataretur, & macellum aliud commodiori loco ædificaretur.

Anno cIɔ Iɔxxxviii. Carolus Gelriæ Dux cum supra modum animo angeretur, quod subito ac inopinato omni suo regimine excidisset, incidit in gravem morbum, ac vitam cum morte commutat xxix Junii die, quum principatum obtinuisset annos xlvi.

Ut superstitiones hujus temporis lectori pateant, transferam in Latinum sermonem syngrapham Daventriæ hoc anno exaratam, è qua & nomina quorundam ibidem præcipuorum Monachorum innotescunt. est autem ista:

„ Nos frater Wesselus Stoeldraeyer Guardianus, frater Gualterus ab „Apeldoorn Lector, frater Ioannes Segelaer, frater Arnoldus ab Olden-„zael, frater Reinerus Nicolai, frater Gerardus a Wesicke, frater Ioannes „ab Apeldoorn, frater Ioannes ab Harderwijck, frater Ioannes a Lochum, „Seniores conventus fratrum minorum in Daventriâ, notum facimus & „testamur hisce nostris literis patentibus & obsignatis, nos ex debito pro-„mittere, nostro ac successorum nostrorum nomine, Adelheidæ Ioannis „ab Unna defuncti viduæ, nos ab hoc die ac deinceps in perpetuum quo-„tidie ad defuncti ejus mariti Ioannis suprascripti sepulcrum ituros, animæ „ipsius, ut & ipsius liberorum, & utriusque cognatorum, memores futuros, „per *Miserere mei Deus*, perque aquam lustralem, secundum bonam & anti-„quam consuetudinem sanctæ Ecclesiæ: idque pro certa pecuniæ summa, „quam nobis prædicta Adelheida legitime ac recte exolvit. In fidem verita-„tis signatæ conventus nostri sigillo Anno cIɔ Iɔ xxxviii. in Vigilia Petri ad vincula. Appensum autem erat sigillum in cera rubra, cui impressus erat crucifixus.

Anno cIɔ Iɔxxxix. Campis erat viceeuratus quidam, a Mag. Alberto Pighio præposito S. Ioannis Ultrajecti, & Pastore urbis Campensis ibidem constitutus, nomine Arnoldus Gratius, domo Coloniensis. Hic cum concionando valeret, ac in flagranti gratia civium esset, maxime eorum qui in partibus Teutonicis versati fuerant, atque inde Augustanæ confessionis gustum secum attulerant, facile in suspicionem Lutheranismi incidit, quo nomine ab Officiali Ultrajectum citatus est, ut ibi se purgaret super iis quæ in concionibus suis observata sequioris notæ esse dicerentur. Hæc res cum ad aures civium pervenisset, ægerrime eam tulerunt, nec permittere voluerunt ut eo proficisceretur, quando nihil propius esse appareret, quam ut seditio in urbe, si id fieret, oriretur: convenerunt ergo in templum quod à Spiritu S. nomen habet cives & opificum ac sagittariorum collegia, ac statuerunt, nullo modo sibi tolerandum, ut Arnoldus Ultrajectum evocaretur, sin esset qui adversus eum quicquam prætenderet, ei fas esse Campis eum convenire ac reum peragere.

Interim Senatus, cum utroque Tribunorum pleb. collegio in curia congregantur, ad quos civium nomine decem aut duodecim delegantur, rogantes, ut sibi auxilio esse velint, ad hoc, ut Arnoldo Gratio Campis permanere concederetur, & accusatoribus ejus mandaretur, ut actionem suam ibidem adversus eum instituerent, certi ex jure & æquo causam ejus non minus ibi quam alibi terminatum iri. addebant, decretum esse civibus eum neutiquam dimittere. Senatui consultum visum nihil præcipitanter hac in re statuendum esse, sed omnia quærenda media quibus res in longum extrahi posset. responsum ergo dederunt civibus, se de re tota ad M. Albertum Pighium præpositum &c. perscripturos esse. Atque hac ratione concursum populi dissolverunt.

Senatus Campensis, prout receperat, ad Pighium scripsit, nullo modo sibi consultum videri, ut vicecuratum suum ita derepente extruderet, vehementer enim sese vereri, ne, siquid per imprudentiam hac in parte committeretur, res in nervum eruptura esset.

Circa hæc Georgius Schenckius Vollenhoviam Comitia judicialia convocarat, quibus nomine Daventriensium interfuturi erant M. Gerardus Swaefken, & M. Gerlacus Doys. Eum ergo missis eo delegatis, Campenses de hoc negocio certiorem fecerant. Quo cum Provinciæ Ordinibus communicato, visum est, ut & ipse & illi Campos se conferrent, ibique cœpta Comitia continuarent. quod & factum, ac Pighius quoque eodem se contulit.

Die Sabbati post Gereonis & Victoris, D. Georg. Schenckius, Ordo equestris Transisalaniæ, & Deputati civitatum Daventriæ ac Zwollæ, una cum Senatu Campensi, & utroque Tribb. plebis collegio, Albertus item Pighius & Arnoldus Gratius ejus viceeuratus in Curia Campensi congregati sunt. Ibi Pighius Arnoldum accusavit, ejusque doctrinam sugillavit, in faciem ei dicens, se non amplius eum pro viceeurato suo habere constituisse, æquum esse urbe cederet, ob multas rationes fuse ab ipso productas. Addidit, sibi probe constare, Campis haberi conventicula, & urbi perniciosa consilia a nonnullis agitari, qui si eodem quo cœperant pede pergerent, urbem in grande periculum essent adducturi. horum coryphæos sibi non ignotos esse &c.

Arnoldus Gratius, gravibus hisce Pighii accusationibus auditis, perterrefactus expalluit, seque quantum poterat defendit.

Dehinc a Præfecto & Ordinibus per sententiam Arnoldus condemnatus fuit, ac jussus ipso die urbe excedere, nec in ejus ditione, regione Transisalaniæ, aut Frisiæ quoque deinceps pedem ponere. sed præstat sententiam subjungere è Belgico versam:

„ Quandoquidem ad aures Clementiss. nostræ Dominæ, Reginæ ac guber-

„natrices

,,natricis perlatum fuit contentionem quandam aliquo abhinc tempore ex-,,ortam fuisse inter Rever. D. Mag. Albertum Pighium præpositum S. Ioan-,,nis Ultrajecti & Pastorem Campensem ab una, & D. Arnoldum Colonien-,,sem ejusdem Campis viceeuratum ab altera parte, unde ulterius discrimen ,,non de nihilo metuendum esset, placuit ejus Majestati, Clementiss. nostro ,,præfecto D. Georgio Schenckio, libero Baroni a Toutenburch, Do-,,mino in Wedde & tractu Westerwoldingano, Cæsareæ Majestatis nomine ,,præfecto Generali Frisiæ, Transisalaniæ, Groningæ & ditionis Groninga-,,næ injungere, ut vitandæ omni seditioni & litigio, in causam inquireret, ,,ac de ea ut sibi consultum videretur statueret.

,, Quapropter S. Clem. hodierno die, una cum suis Consiliariis & Offi-,,ciariis, ac Ordinibus Transisalaniæ, præsente Senatu urbis Campensis & ,,utroque ibidem Tribunorum pleb. Collegio, qui totum negotium S. Clem. ,,arbitrio permiserunt, causa coram ipsis disceptata, judicarunt ac ex justo ,,& æquo pronunciarunt ut sequitur:

,, Quum ergo constet, prædicto D. Arnoldo viceeurato, in urbe Cam-,,pensi palam objectum fuisse esse eum hæreticum manifestum, cujus rei ,,ipse, data in hoc arrha, qui præsentes erant in testes vocavit, nec tamen ,,sese super hoc hactenus defendisse: Item, postquam super articulis quibus-,,dam a Rever. Domino Episcopo Ultrajectino citatus esset ad causam coram ,,eo, aut ejus officiali, tanquam legitimis ejus superioribus, dicendam, nec ,,comparuisse eum, nec se purgasse, sed inobedienter ac contumaciter, ,,quod minime decebat, adversus eos se gessisse, unde a die citationis com-,,motio quædam & seditio inter cives glilcere cœpit:

,, Visum fuit Clem. D. Præfecto, de consensu Ordinum Transisalaniæ, ,,ad majus infortunium præveniendum, & concordiam stabiliendam, Ar-,,noldo imperandum esse, ut è vestigio Pastori suo M. Alberto Pighio cla-,,ves omnium rerum quæ ad Pastoratum Ecclesiæ spectant, restituat, & ,,ante solis occasum civitate ac districtu Campensi excedat, sub capitis pœna, ,,utque in perpetuum è regionibus Frisiæ ac Transisalaniæ, earumque tam ,,majoribus quam minoribus urbibus ac oppidis, nec non è civitate Gro-,,ningana & Omlandia exulet, sub prædicta pœna corporis & facultatum. ,,Quod siquis eum post latam hanc sententiam domo exceperit, eum quo-,,que eidem pœnæ obnoxium fore.

Tribb. pleb. ægerrime tulerunt, quod Pighius tam indigne de civium congregationibus fuerat loquutus, ac ex eo audire voluerunt, quinam illi essent, de quibus palam coram Præfecto & Ordd. Provinciæ dixerat, se capita factionis probe nosse, ut ii pro qualitate delicti sui puniri possent. quod si tergiversaretur Pighius, & eos nominare vel non vellet, vel non posset, sese illum calumniæ reum habituros, qui ea de causa debitam correctionem

subiturus esset. neque enim sibi tolerandum esset, ut peregre ac passim pro sceleratis ac proditoribus traducerentur. Cum Pighio hanc ob rem vix viæ tutæ essent, civibus eum amarissimis verbis quocunque pergebat incessentibus, Præfectus denuo Ordines Transisalaniæ, delegatos Daventriæ ac Zwollæ civitatum, Senatum Campensem & utrumque Tribb. collegium, una cum Albetto Pighio præposito, in curiam convocavit. ubi Pighius palam omnibus audientibus testatus est, se verba de quibus insimulabatur, non eo modo neque eo sensu prolocutum esse, quo ab aliis perperam essent accepta, sed animo bono quod dixerat dixisse, civem se urbis Campensis esse, in ea natum, in ea facultates suas habere &c. quæ cum civibus non satisfacerent, post longam altercationem, magna cum difficultate eo res à præfecto deducta est, ut sibi ac Provinciæ Ordinibus causæ arbitrium permitterent: qui in hæc verba litem hanc deciderunt:

„ Quandoquidem die Sabbati proxime præterito Rev. D. D. Albertus „Pighius præpositus ad S. Ioannis Ultrajecti, Pastor Campensis, in accusa„tione adversus vicecuratum suum Arnoldum Coloniensem instituta, inter „alia verba nonnulla prolocutus est, quæ à Senatu & utroque Tribb. pleb. „Collegio civitatis Campensis in sequiorem partem accepta, ac ad animum „revocata sunt, prout id ipsum Clem. D. præfecto indicarunt, eo, die ho„dierno res deducta fuit, ut hæc querela è Senatu Campensi, suo & utriusque „Tribb. pleb. Collegii, opificum quoque & sagittariorum nomine, pure ac „plene arbitrio Clem. D. Præfecti, ac Ordinum hujus Provinciæ commit„teretur, sub promisso, citra contradictionem acceptandi observandiq; quic„quid a Clem. D. Præfecto & Ordd. decretum ac pronunciatum fuerit.

„ Quapropter Clem. D. Præfectus ac Ordines, perpensis omnibus quæ „ad rem faciunt, ac præcipue considerato, quod verbis a præposito prolatis „nemo nominatim designatus esset, quodque ea a præposito bono ac bene„volo animo, tanquam a viro erga civitatem Campensem amanter affecto, „monendis civibus, non lædendis, essent prolata, quod ratione satis evi„denti probetur, cum idem præpositus, Campis natus, ibidem facultates, „charitates ac necessitudines haberet, ea de causa Clem. D. Præfectus atque „Ordines judicant æquum esse ut ei declarationi cives acquiescant. Ut autem „clare favor & affectus D. Præpositi erga civitatem Campensem innotesce„ret, Clem. D. Præfectus & Ordd. eundem eo induxerunt, ut paratus sit, in „honorem Cæsareæ Majest: ex favore, amore, & amicitia, Pastoratum urbis „Campensis, è vestigio ac, sine ulla mora, in manus Senatus ejusdem urbis „resignare, quo ab hac hora eis liceat eligere & creare bonum, probum, ido„neum Pastorem, qui ipsos salutari doctrina ad salutem animarum suarum „instituere possit. Qua de re civitati, quæ ad hoc sumtus suppeditatura est, „ejusmodi sigilla, bullas, brevia a Papali sanctitate, præter diploma Cæs.

„ Majest.

„Majest. traditurus est, quæ ad hoc negotinm requirentur. Quo ipso unusquisque deinceps ulteriori suspicione liberatur; ita ut nemo, quicunque is „fuerit, & cujuscunque partis in honore suo ullam læsionem aut jacturam „subeat, sed amice ac benevole tota res composita esse intelligatur. Actum „Anno cIɔIɔxxxix. xiii Octobris.

Juxta hæc præpositus Pighius civitati Campensi resignationem Pastoratus tradidit, & bullam ac consensum Papæ eis impetravit. Atque ab hac origine jus conferendi Pastoratum ad Magistratum illius urbis pervenit. Ad hæc mandato Præfecti, ad pulsum campanæ promulgatum fuit, ut unusquisque a seditiosis vocibus & conventiculis sibi caveret, nisi summas pœnas ac indignationem incurrere vellet &c.

Hoc anno Imperator Carolus V. tanquam Dux Brabantiæ & Comes Hollandiæ, civitatibus Transisalaniæ permisit jus cudendi florenum argenteum viginti assium. sed nullo effectu, cum res ea tota civitatibus suspecta esset.

Dux Clivensis interdixit Daventriensibus, ne pontem instaurarent, donec jus suum circa eam rem demonstrassent.

Anno cIɔIɔxl. die S. Luciæ Tribb. pleb. Daventr. auctores fuerunt, ut a Regina gubernatrice peteretur, siquando literas daret ad Senatum, inscriptionem dirigeret ad Scabinos & Consiliarios, non autem ad Prætorem. quam in rem Senatus consensit.

Liber ex quo hæc, & nonnulla præcedentia, sub nomine Actorum veterum Tribb. pleb. (*een olt Meente-boeck*) desumta sunt, fuit inscriptus: *Concordata Legislatorum, ab anno Domini* cIɔccccLxxv. ubi *Legislatorum* nomine Tribb. pleb. insigniuntur.

Hoc anno obiit Georgius Schenckius in arce Vollenhoviana.

Anno cIɔIɔxLI. xiv Augusti die, Imperator Carolus V. Ultrajecti triumphali pompa receptus fuit.

Anno cIɔIɔxLII. cum bellum inter Cæsarem & Cliviæ Ducem, ratione Ducatus Gelriæ videretur imminere, Transisalaniæ Ordines a Dn. Maria Regina & Belgii moderatrice petierunt, ut in illo casu ditio Transisalaniæ ab hac, Velavia autem & Zutphaniæ Comitatus vicissim ab altera parte a belli muniis vacare posset. id quod eis primo ad xiv dies, mox ad vi hebdomadas, postea ad bimestre spatium concessum fuit, & quoties induciæ elapsæ essent, denuo fuerunt renovatæ. Ita ut Transisalani toto belli tempore inter Cæsarem & Clivensem, neutralitate fuerint gavisi, ea tamen lege, ne Gelris commeatum adveherent.

Martinus a Rossem Mareschallus Ducatus Gelriæ, in ea regione mille quingentos pedites legit, nemine consilii ejus conscio. Regina gubernatrix civitates ea de re certiores fecit. Unde Daventrienses ad Ducem Cliviæ scripserunt, milites aliquot in vicinis locis conglobari, qui regi Galliarum

aliisque suam operam addixisse ferebantur, rogabant autem Ducem, significaret sibi, quid ab eis expectandum sibi foret, cum timerent ne in regionem Transisalanam irruerent, maximopere etiam flagitantes, ut facultates suæ quas in Ducatu Gelriæ & Comitatu Zutphaniæ possidebant extra periculi aleam conservari possent.

Respondit Cliviæ Dux Daventriensibus XXIV Junii die, nullos se equites peditesque contrahere nisi ad resistendum Turcæ, prout alii Principes Imperii eidem rei invigilarent: si vel Galliarum Rex, vel Principes alii militem legerent, id se inscio suoque injussu fieri, neque negocium hoc sibi placere. Injunxisse porro se suis, ne quiquam adversus præscriptum Imperii militarent. Neque alio se animo esse, quam cum Transisalaniæ civitatibus, ac aliis vicinis omnibus ac singulis, amice ac pacate vivendi.

Martinus a Rossem cum suis equitum peditumque turmis, trajecto Mosa, Brabantiam intravit. adversus quem Regina gubernatrix Principem Arausionensem, Comitem Burenum, & Dominum de Bully cum exercitu in Ducatum Juliacensem immisit, quem penè totum occuparunt, ac postea militem dimiserunt.

Mense Augusto Daventriæ Tribunis pleb. placuit, ut omnes mulctæ impenderentur extructioni munimenti ante portam Brinconiam, quod tunc affectum erat. Item ut cives viritim, atque etiam Ecclesiastici ad id sumtus conferrent. quod si Ecclesiastici forte tergiversarentur, in memoriam eis revocaretur, quod aliis temporibus, quum aula eis exactiones imponere niteretur, sub protectione civitatis Daventriensis latuissent. *Lib. Communitatis ab Anno* CIↃ IↃ XLII. II Junii.

Die Simonis & Judæ placuit subsidium pecuniarum adversus Turcam colligi, & ex equestri Ordine & civitatibus quempiam ad Comitia Imperii ablegari.

Anno CIↃIↃXLIII. Daventriæ omnes subditi Ducis Cliviæ ac Gelriæ ad pulsum campanæ urbe exacti, reliquis peregrinis juramentum fidelitatis imperatum. omnia horrea, omnesque ædes extra muros solo æquatæ, à porta Montis usque ad molam subventaneam quæ erat Winoldi a Ryssen, inclusive.

Die Jovis post Assumtionis, placuit censum contribui adversus Frisios, ea lege, ut Drentia quoque sub regione Transisalaniæ comprehendatur.

Eodem tempore postulatum, ut capitulum Daventriense tormentum bellicum unum, cœnobia vero collatis sumtibus duo fieri curarent.

Die S. Thomæ Cæsarea Majestas exegit centesimam omnium mercimoniorum. quæ res ægre à civitatibus admitti potuit.

Martinus a Rossem Ducatum Juliacensem receperat, Amersfortium quoque sibi adjungit. quo rumore in Transisalaniam pervagato, terroribus omnia

omnia repleta fuere, præsertim quod Cæsar peregre abesset, nec an in vivis esset satis constaret. Campenses sibi metuebant ab obsidione. Regina Maria militarem manum mittit, ad obsidendum Amersfortium, quâ non expectatâ Rossemus, oppidum illud rursus deseruit. Accessit malo, quod Cæsariani à Juliacensibus cæsi fuerint prope Sittart, ejus nomine oppidum.

Mense Majo Cæsareæ Majestatis & Regis Daniæ legati, amicè contulerant in urbe Campensi, super controversia quadam inter illos nuper exorta. Danus enim omnes naves Belgicas in freto quod Sundam appellare solent, aresto detinuerat, una cum mercibus quas vehebant. cum jam prope convenissent, Ranzovius evocatur, eique vel ore, vel per oblatas clanculum literas, clades Cæsarianorum nunciatur. qua intellecta, tergiversari Dani, & actionem penitus abrumpere. Sequuta est magna annonæ charitas, cum frumentum ex illis partibus huc devehi prohiberetur. Insimulabatur Cardinalis Caraffa hujus facti, eum enim calamitatem Cæsarianorum Bruxellâ ad Danos perscripsisse plerique suspicabantur.

Cæsar circa hæc neutralitatem qua gaudebat Transisalania abolevit, hisce scriptis literis:

,, Nobiles, dilecti &c. Significatum nobis est à Regina Ungariæ, Bo-
,,hemiæ &c. vidua. nostro nomine in Belgio gubernatrice, dilecta nostra
,,Domina ac sorore, ditionibus nostris Transisalanis ab origine hujus belli,
,,neutralitatem esse concessam, quam vicissim obtinuit Comitatus noster
,,Zutphaniæ & regiones Velavicæ: eam vero dicta nostra Domina ac soror
,,promisit, ad tenuioris sortis subditos Transisalaniæ à rapinis & incendiis
,,præservandos, donec procedente tempore earum virium exercitum colli-
,,geremus, per quem, auxiliante gratia divina, speraremus ditiones nostras
,,Gelriæ ac Zutphaniæ ad nostrum obsequium nos adducturos. Quum au-
,,tem impræsentiarum è regno nostro Hispaniæ per Italiam in hasce regio-
,,nes, ejus rei perficiundæ gratia appulerimus, ac ingentes equitum pedi-
,,tumque copias sub signis habeamus, quibus prima opportunitate hostiles
,,regiones invadere, ac Cliviæ Ducem eo adigere statuimus, ut nobis cedat
,,ea quæ ex jure & æquo nostra sunt, & quorum possessioni decessores ejus
,,in forma maxime solenni renunciarunt; ad quod negocium omnes nostros
,,bonos subditos nobis auxilio esse decet, prout nec dubitamus vos quan-
,,tum in vobis est alacriter præstituros: Hinc petimus a vobis & rogamus,
,,ut hoc tempore cognato nostro Comiti Bureno, generali nostro Transisa-
,,laniæ præfecto, cui in mandatis dedimus, ut hostibus nostris pro viribus
,,noceat, ejuscemodi adjumenta suppeditetis, è quibus deprehendere possi-
,,mus affectum vestrum quo ad nos juvandos in recuperatione regionum
,,nostrarum Gelriæ & Zutphaniæ propendetis, in qua certe propria vestra
,,salus vertitur, sublata neutralitate, per quam bella foveri & promoveri
,,solent.

„solent. Hæc si feceritis feriæ nostræ voluntati obsecundaveritis. Deus vos „sua gratia conservet. IV Junii die Anno CIↃIↃXLIII.

Comes Burenus hasce literas Campis accepit, quæ tum ipsi, tum toti civitati gaudium magnum attulerunt. Senatus tormenta bellica omnia ex urbe prope domum telonii subvehi, ac ex omnibus turribus, in modum triumphi, sclopeta exonerari fecit. Præfectus cum matronis ac virginibus, & præcipuis è Senatu civibusque epulatus est, ac strato Isala flumine navigiis easdem cum adolescentulorum comitatu ludicra pompa subvexit. Ac postmodum equestribus ac pedestribus copiis collectis, quas inter multi è nobilitate Transisalana nomina sua professi erant, Turenum, Cliviæ oppidum a Cæsare obsessum cum iis movit. Cæsar Comitem peramanter excepit, cujus equites peditesque mirum in modum ei placebant, quibus & constabat eum indigere. occupatur urbs vi armata, & tota deinceps ditio in fidem Cæsaris se dedit. Dux Cliviæ genibus Cæsaris supplex advolvitur, & Gelriæ ac Zutphaniæ ditiones ei tradit. Martinus a Rossem ejusdem ministerio sese devovet.

Cæsar Principem Arausionensem Gulielmum a Nassau Præfectum ditionis Gelricæ & Comitatus Zutphaniensis creat, qui in iisdem regionibus, Cæsaris vice, tanquam Dux Gelriæ & Comes Zutphaniæ inauguratur.

Anno CIↃIↃXLIV. nobilis virgo Maria a Beccum, quod in diversa ab Ecclesia Romana sententia esset, a matre ædibus exturbata in diœcesin Trajectinam venit. quod rescifcens præfectus ei Provinciæ, misit *Gosuinum à Raesvelt* cum multis apparitoribus qui eam comprehenderent, in ædibus fratris sui Ioannis a Beccum ubi latitabat. è lectulo ergo cum surrexisset, nox enim erat, uxorem fratris sui Ursulam interrogavit, velletne sese comitari? quæ respondit, si maritus non abnueret, se ei fore comitem: is, flagitante id Maria sorore, annuit, itaque simul abiere. venerant ad eam mater ac soror è Frisia, quo animum ejus inflecterent, sed frustra fuerunt, itaque eis valedixit. Pariter vectæ Daventriam, cleri insultus ibi, præsertim cujusdam fratris Gruelli expertæ sunt, qui cum eas a sententia dimovere non posset, eas & ultricibus flammis, & Satanæ, quantum in se erat, devovit. Inde in arcem Deldensem perductæ. ubi delegatus quidam ex aulâ Burgundica multum cum eis altercatus est. inter alia, num rebaptizatæ essent quærens; cui illæ, semel se juxta institutionem Christi baptizatas, unum verum baptisma esse, quod qui acceperit Christum induisse. quæsivit item quid de præsentia Christi in Eucharistiæ sacramento sentirent, quod illæ ad ejus ἀνάμνησιν institutum, ac eo fine percipiendum responderunt. Cum autem Pontificum inventa, ut aliena a verbo Dei repudiarent, ad mortem fuerunt condemnatæ. Cum abducerentur, cantantes progrediebantur, ac cœtui hominum sequentium tam triste spectaculum miseranti, non patimur, inquit Maria, tan-

tanquam veneficæ aut ſceleris cujuſpiam convictæ, ſed ut Chriſtianæ. itaque noſtra cauſa flere nolite. Ad locum ſupplicii cum perveniſſent, conſolatæ ſe invicem, ac oſculo ſupremum vale dicentes, Deum, ut ignoſceret judicibus, quia quid facerent ignorarent, merſos ſuperſtitionum caligine illuminaret, ac animas ſuas in cœleſte gaudium reciperet precatæ ſunt. Maria, judices prius exhortata ne plus ſanguinis innocui deinceps effunderent, hilaris ad rogum properavit. ca nifex cum execratione tumultuabatur, quod catena non ut vellet ſe haberet, quem illa modeſte increpuit, ac ne ſui corpuſculi cauſa, quod tanti non eſſet, nomen Dei blaſphemaret rogavit. Parochus Delderſis Urſulam à ſorore avertit, at illa ſeſe ad eam denuo convertens, velle ſe ait exitum ſororis ſuæ aſpicere, in cujus gloriam & ipſa introire deſideraret. Exuſta Maria, denuo hanc interrogarunt an nondum à pertinacia diſcedere vellet, gladio, ſi hoc faceret, ferienda. ſed conſtanter recuſavit. uni è villicis ſuis forte præſenti, injunxit, marito ſuo valediceret, ac ut Deo inſerviret, cui jam ipſa immolaretur, ſuo nomine eum moneret. Pyræ extructæ admota, junctis manibus, Orationem Dominicam exorſa, cum diceret: Pater noſter qui es in Cœlis; ſanè, inquit Parochus, ibi ille invenitur. cui illa, quia eum ibi quæro, ac non in corruptibili pane, mihi mors ſubeunda eſt. Cum ſtruem lignorum aſcenderet, ac pes vacillaret nonnihil, lapſura mihi inquit videor; quod judex de abnegatione interpretatus, definite, exclamavit, parat enim defectionem. Nequaquam reſpondit illa, ſed truncus cui innitebar nutabat. abſit ut Chriſtum deſeram. ſic & ipſa ad palum alligata mortem patienter perpeſſa eſt. *Martyrol. Anab. part. 1. p. 64.*

In eundem annum incidit ſupplicium Georgii Ketel. Is, nobili patre natus, & à teneris in Principum aulis verſatus, cum religionis magis affectu quam delectu eſſet inſignis, in adoleſcentia rebaptizatus, poſtmodum in ſectatores Davidis Georgii incidit quorum ficta pietate deceptus, ipſorum gregi ſe adjunxit, ac ipſi Davidi percharus factus, ipſius negotia nonnunquam procurabat. adeo ut ipſius nomine duas magnificas legationes obiverit, unam ad Philippum, Illuſtriſſ. Haſſiæ Lantgravium, quæ incidit in autumnum Anni cIↄ Iↄ xxxix. alteram, ad cœtum Collocutorum Ratiſponenſium à Cæſare Carolo V. convocatorum, ad agendum de componendis Eccleſiæ diſſidiis, quæ legatio incidit in Annum cIↄ Iↄ xli. circa feſtum Aſſumtionis Mariæ. Anno ſequenti editioni libri Mirabilium ejuſdem impoſtoris præfuit. quem abſolutum, tum aliis tum Carolo Ducis Gelriæ filio notho commendavit. is autem, cum conſenſu ipſius Georgii, cum tum aliis, tum Doctori Hieronymo Wilhelmi urbis Groninganæ Quæſtori legendum ac cenſendum dedit. is pervolutato libro, ex eo excerpſit, quæ Chriſtianæ pietati repugnare judicabat, & ſcripto conſignata, ad Carolum miſit. qui

ea Senatui Daventriensi (cujus urbis civis erat Georgius) mittere non neglexit. Senatus Daventriensis, testimonium hoc eo certius & fide dignius existimavit, quod non a Pontificio, sed Euangelicæ doctrinæ addicto procederet, itaque missis Hieronymi literis ad Aulam Brabantiæ, ejus mandato Anno cIↄ Iↄ xLIV. circa festum Pentecostes Georgium carceri mancipat, ac de re tota Satrapas ac judices Transisalanæ regionis certiores facit, quo & ipsi provideant ne quid resp. ab hoc hominum genere detrimenti capiat. A Georgio porro per gravissima tormenta expressa quorundam Davidianorum nomina in Frisia Orientali degentium. quod autem horum potius, quam in aliis ditionibus habitantium nomina indicaret, inde erat, quod speraret id sine illorum capitali periculo fieri posse. Erat tum temporis inter primarios Davidis Georgii discipulos Nicolaus Manardi, a pago Blesdijck prope Stenovicam, ubi natus erat, Blesdijckii nomine celebris, juvenis pereruditus: is quod causæ Davidianæ ex hoc negocio male metueret, magno ardore patrocinium Georgii Ketel suscipit, transmittens ad Senatum Daventriensem summam fidei Davidianæ scripto comprehensam, ad ejusque defensionem sese offerens, in quacunque urbe, quam ipsis placeret eligere, modo ea esset extra territorium Imperatoris, ac nisi eam doctrinam posset tueri, se passurum quicquid judices a partium studio alieni de ipso decrevissent. At hæc parum morati Daventrienses ad judicium de captivo ferendum animum applicarunt. in quo cum sententiæ variarent, præcipuos ex equestri Ordine & civitatibus advocandos censuerunt, quibus præsentibus, cum confessio Georgii fuisset recitata, ac nonnulli in mitiorem sententiam viderentur inclinare, Prætor & nonnulli è Consulibus, testimonium Hieronymi in medium protulerunt. Istud, inquientes, Doctor Euangelicus (nequis ex odio scriptum suspicetur) de hac secta testatus est; idque non modo è Mirabilium libro, sed & ex ipsorum sectatorum illius hæreseos ore didicisse se profitetur. quibus auditis, urgente equestri Ordine, Georgius ad mortem damnatus est. accepta sententia scripsit in carcere testamentum Georgius, quo liberos suos ad pietatem colendam hortatur, neque eis probro futurum ait, quod Patrem habuerint qui pro Christi nomine mortem oppetiit. scriptum fuit hoc testamentum XXVI Junii Anno cIↄ Iↄ xLIV. cantionem quoque similis argumenti ibidem composuit, ac mense Augusto sequenti gladio percussus est. Captus erat & Typographus, qui librum Mirabilium excuderat. cujus cum vita periclitaretur, Officialis Daventriensis cum Ministris suis coram Senatu comparuit, ut vinculis is liberaretur postulantes. cui nonnulli è Consulibus objecerunt, non posse coram hominibus defendi, si is qui librum Mirabilium excuderat dimitteretur, cum supplicio affectus sit Georgius qui editionem procuraverat. ad quæ Officialis: fratres minores, inquit, & ego, librum illum diligenter legimus, neque in eo quicquam depre-

deprehendimus, Sacramentis Sanctæ Ecclesiæ adversum. nihil aliud tractat liber ille quam moralia, & allegorica, ac de rebus divinis disputat, quæ superant Typographi captum, ac de quibus omnes scholæ ac Theologi sæpe mirabilem in modum disseruerunt. respondente Senatu: Doctor quidam Groningensis nobis scripsit, librum illum scatere tam horrendis hæresibus, quam unquam in terra fuerunt; Officialis, id fortasse verum esse, ait, sed errores illos & Typographi & illorum omnium captum excedere, si ergo, inquit, ejusmodi hæresium causa Typographo moriendum esset, necessarium foret, eas primitus ab eo cognosci, intelligi, ac defendi: neque enim æquum est quenquam morte affici ob opinionem latentem, quæ in libro quopiam, ipso inscio deprehendatur &c. ad hæc nihil a Senatu responsum est, nisi quod nonnulli interrogarent: Si liber non est Lutheranus, qua de causa ergo Georgium supplicio affecimus? quid porro Typographo factum sit non invenio. Hæc autem Collegi è duobus Blesdiickii libellis, uno Belgico, quo respondet ad Epistolam Hieronymi, ac doctrinam Davidis Georgii acerrime defendit, qui libellus multo post a Davidianis est editus, Anno CIↃIↃCX. altero Latino, quem conscripsit idem Blesdiickius, postquam sectam Davidianam deseruisset, quique a nobis editus est Anno CIↃIↃCXLII. De vita, doctrina ac rebus gestis Davidis Georgii.

E quibus videtur liber Mirabilium primo excusus fuisse Daventriæ. nam & is qui editionem curavit civis Daventriensis vocatur, & Typographus, post ipsum, Daventriæ in custodiam datus fuit. & Emblema quod primæ ipsius libri parti, in prima editione, à Davide post Indicem præfixum est, insculptum gerit annum CIↃIↃXLII. unde non multo ante hoc supplicium eam procuratam esse constat. ut taceam characteres sive typos, cum aliis vulgari lingua in illa urbe exaratis ad amussim convenire.

Hoc anno extructa est Daventriæ porta Brinconia, ac in ejus fronte insigne Emblema positum è cæso lapide. in medio est Aquila Imperialis, quæ & insigne urbis est, cum hac inscriptione:

Dat nobis Aquilam, Romam insignia, Cæsar,
Iuraque nostra sub his inviolata manent.

Ex utraque parte sunt baseis, quarum quæ ad latus dexterum est gerit statuam Fortunæ, cum hisce verbis:

Me duce Cattorum gens seditione coorta
Hæc, patriam fugiens, arva inarata subit,
Atque meo Davonturium de nomine dictum
Plus mille ante annos mœnia parva locat.

A dexteris est imago Bellonæ, cum hoc Epigrammate:

Addidi ego hoc urbi vallum furialis Enyo,
Quod secura suis hostibus objiceret.
Tu belli memor esse velis in tempore pacis,
Nequa tuum feriat vis inopina caput.

Cacumini insistit effigies Caroli V. cum globo & ense: sub ejus pedibus hæc verba:

D. Carolo. Cæs. V. *Imperatori Max.*
S. A. P. L. *Vindici.* P. P. S. P. Q.
Davonturiensis Monumentum hoc defensionis ergo posuit, Anno CIↃ IↃ XLIV.
Posteri diligenter conservanto.

De hac porta Io. Christoph. Calvetus, de Estrella, Hispanus, Itinerario Philippi Hispaniarum Principis p. 305. ita loquitur: *La entrada fue por la puerta, que llaman de Brinconi: la quale es de maravillosa obra, que despues de la de Anvers, no ay otra tal por aquellas tierras. fue edificada en el anno de mill y quinientos y quarenta y quatro.* id est: Introitus fuit per portam quæ dicitur Brinconia: quæ est operis admirandi, ita ut post Andoverpianam, nulla talis in illis regionibus reperiatur. ædificata fuit anno millesimo quingentesimo, quadragesimo quarto. Hæc ille.

Quum à postulato centesimæ Cæsar nihil remitteret, mense Junio Daventriæ consultius visum, eam in Brabantia, quam in ipsa urbe exolvi, si omnino id faciendum esset.

Anno CIↃIↃXLV. circa diem S. Iacobi ripa Isalæ qua Daventriam præterlabitur, cæso lapide Namurensi præcincta ac firmata fuit.

Eodem, die Lamberti Tribb. pleb. postularunt, ut detineretur Visbekius (nomen Canonici esse puto) & pecuniam quam a cruce sustulerat restituere adigeretur. Item, ut Capitulum juberetur inventarium exhibere monilium aureorum & argenteorum, quæ penes ipsum asservabantur.

Anno CIↃIↃXLVI. In Februario primus trapezita (ex eorum hominum genere quos Lombardos vocant) Daventriæ admissus est, in annum unum, nec ulterius.

VII Aprilis Maximilianus Comes a Buren, Leerdam &c. Dominus ab Ysselstein, Gravendonck, St. Martens-dijck, Cæsareæ Majest. nomine Præfectus Generalis Frisiæ, Transisalaniæ, & Groningæ, prima sua Comitia judiciaria Daventriæ celebravit. Intererant nomine illius civitatis Hermannus vander Beke, Ioannes a Twickel, Mag. Otho Bastart.

Anno

Anno cIↃIↃXLVIII. XVI Junii, quia Gelria & Trajectum feuda Imperii semper fuerunt, Carolus V. ad eorum exemplum in Comitiis Augustanis, totum Belgium in circulum Imperii redegit, quem circulum Burgundicum sive Belgicum indigetari voluit. cujus constitutionis vi, reliquorum Imperii membrorum instar gaudent Imperii juribus, defensione ac immunitatibus, ac vicissim tenentur conferre quantum duo electores, adversus Turcam vero quantum tres, salvis interim eorum privilegiis, ac ita ut Comitiorum Imperii constitutionibus ac decretis minime obligentur. *Meteranus l. 1. p. 13. b.*

Hoc anno & mense scriptas reperio sequentes syngraphas, quas, sicui forte usui esse possint, hic inserendas duxi. transferri eas in Latinum idioma, nullum operæ pretium videtur.

Copia litteræ de domo Patris & Conventu sororum Buefkens in Daventria.

WY frater Andreas van Diepenbem Prior, Egbertus Zwollis Supprior, Zuederus Burbanck Procurator, Henricus Tuse, Hermannus Coesfeldia, ende Johannes Trajecti, Seniores, ende voert gemeene Conventualen, des Conventes van Albergen; bekennen ende betugen mitter waerheit openbaer, voir ons ende voir al onse nacomelingen, in, ende voermits dessen onsen apenen bezegelden breve, dat wy mit gueden rijpen berade, ende eendrachtigen willen, avergelaten, verpacht, ende avergeven, in eynen stedigen, vasten, ewighen erfpacht, nae erfpachtes rechte, onse alynge huys, mit alle synen toebehoer, ghelegen binnen Deventer in die Papen-strate, tusschen huysinghe, der Vicarien omnium Sanctorum *in Sanct Lebuinus Karke, an die eyne zijdt, ende Asken Rietmakers an die ander zijdt, den werdigen Pater, ende Mater, ende anderen ghemenen Conventz Susteren van Buys kens Huys binnen Deventer, ende oeren nacomelinghen, om sunderlinghe waldaet ende doegde die sye ons ende onse Conventualen van Albergen alree ghedaen hebben, ende noch dagelijcx doen, ende in anstaenden tijden wall doen sullen: Alsoe dat wy dit suive huys voersz. dair Heer Jacob van Gelre, Pater van Buysken Huys voersz. nu ter tijdt in woynt, niet aff te slaen ofte verkopen willen ende sullen sonder believen, weten, ende wille des opghemelden Conventes van Buyskens Huys voersz. sonder alle argelist. In oerkunde der waerheit, hebben wy Prior, Supprior, Procurator, ende Senioren voersz. van weghen des ghemeinen Conventes van Albergen, voer ons ende onsen*

nacomelinghen, desen brief mit onsen Conventes zegel bezeghelt; in't Jaer ons Heeren, dusent vijf hondert acht ende viertich, up den vijften dach Junio.

Copia litteræ Conventus sororum Buefkens in Daventria.

W*Y Jacob van Gelre Pater, suster Alijdt Lambertz moder, ende suster Neze Jans Procuraterschen, ende voert ghemeene Conventualen des Conventes van Buyskens Huys, binnen Deventer, bekennen ende belijen, voer ons ende onse nacomelingen, in ende uyth dessen onsen apenen breve, Also die weerdighen ende Geystlijcken Heeren, Andreas van Diepenhem, Prior; Egbertus Zwollis Supprior; Swederus Burbanck Procurator; ende voert ghemeene Conventualen des Conventz van Albergen, oir alynge huys mit syn toebehoer, ghelegen binnen Deventer, in die Papen-strate, tusschen huysinge der Vicarien* omnium Sanctorum, *in Sanct Lebuinus Karke, an die eyne zijdt, ende Esken Reytmakers an die ander zijdt, dair nu ter tijdt onse Pater voersz. in woont, ons ende onsen nacomelinghen, in ewighen, vasten erfpacht, averghegeven, verpacht, ende averghelaten hebben, ende oick omme andere gude frundtscap, ende doegeden, onsen Convente voersz. durch den Heeren van Albergen bewesen ende angekiert, dat die Prior in der tijdt, ende Conventualen Heeren van Albergen voersz. mit oir Conventens wagen, ende peerden, einen vryen intoch ende wttoch tot dat voersz. Huys beholden sullen; ock in den sulven huyse eine kamer mit twe bedden, ende oir toebehoer, ghelijck Prior voersz. sus langhe dieselve gehadt, ende ghebruckt heffi, ende dair toe sullen die voersz. Prior ende Conventuael Heeren mede ghebrucken ons Paters taffel, soe goet ende quaet hye selves heft, soe ducke ende manni.hwerf sye toe Deventer kommen, sonder alle arghelist. Oirkonde der waerheit, hebben wy Pater, Moder, ende Procuratersche voersz. onse Conventz zeghel van Buyskens Huys voersz. beneden an dessen brieff wittlijck ghehangen. In't Iaer ons Heeren, dusent vijf hondert acht ende viertich, op den vijften dach in Junio.*

XXIII (aut, ut alii XXIV) Septembris die, obiit Maximilianus Comes à Buren, Præfectus Transisalaniæ &c. in urbe Bruxellensi. cui in illa dignitate successit Ioannes de Ligny, Comes Arembergius.

Anno CIↃIↃXLIX. mense Octobri, Princeps Hispaniæ Philippus Daventriam venit, Comitatus Præside Viglio, ac multis magnatibus, quo universus

versus Ordo equestris Transisalaniæ, omnes quoque civitates, qua majores qua minores, omnes denique Prætores ac Officiarii, præfixo x. mensis die citati sunt, postridie Hispaniæ Principi juramentum præstarent, tanquam Domino suo hæreditario post excessum Caroli V. futuro. Et omnes quidem stato die præsto fuerunt.

xi. Octobr. Hispaniæ Princeps cum omnibus suis magnatibus regali pompa Daventriam intravit, cui obviam processit (referente Io. Christoph. Calveto) civitatis Præfectus, cum luculenta equitum manu, & plus bis mille peditibus, cum vexillis, tympanis ac tibiis, ad eum recipiendum. Princeps ad forum civitatis maximum, quod Brinconem vocant, se contulit, domum quæ à libra nomen habet ascendit, ubi & Ordines ac civitates &c. comparuerunt. Quibus proposita fuit voluntas Cæsareæ Majest. ut videlicet filium hunc suum, tanquam Dominnm hæreditarium ab obitu suo futurum reciperent, & in ejus verba jurarent, qui vicissim ipsis reciproco juramento confirmaret, se regioni ac civitatibus sarta tecta relicturum ac conservaturum omnia sua privilegia, jura & veteres consuetudines &c. Quibus auditis primo Satrapæ, equites, Officiarii suæ Majestati obsequium ac juramentum præstitere, quibus ille vicissim conservationem omnium privilegiorum quibus bono titulo gaudebant sub jurisjurandi religione est pollicitus. Similiter tres civitates primariæ, Daventria, Campi, Zwolla, in verba Principis, ut vicissim Princeps in earum verba juravit. In rei fidem ac memoriam Princeps Hispaniæ singulis quorum intererat diploma tradidit, eodem ut plurimum argumento. cujus ἀπόγραφον, prout Campensibus traditum fuit, refert *Bocopius*, hoc sensu:

,, Philippus Dei Gratia, Princeps Hispaniæ, utriusque Siciliæ, Hierosolymæ &c Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ &c. Comes Habspurgi, Brabantiæ, Hollandiæ &c. Notum facimus, & profitemur hisce nostris literis, quod, postquam equestris Ordo, & delegati civitatum Transisalaniæ, Daventriensis, Campensis, Zwollanæ in communi, una cum oppidis minoribus, repræsentantes ditionis Transisalanæ Ordines, voluntati Cæsareæ Majestatis Clementiss. nostri Domini ac Parentis obsecundantes, nos receperunt, obsequium nobis ac juramentum præstiterunt, tanquam futuro suo Domino hæreditario ac Principi, ac solenni jurejurando, hoc die, quo datæ sunt præsentes literæ id ipsum sanxerunt, Consules quoque, Scabini & Consiliarii civitatis Campensis, ut & communitas civium & incolarum ejusdem civitatis, nos eodem modo acceperunt, obsequio ac juramento se nobis obstrinxerunt, prout verbotenus sequitur:

,, Nos delegati Consulum, Scabinorum, Consiliariorum, Tribunorum plebis, ut & civium ac incolarum civitatis Campensis, tam illorum quam nostro nomine, tanquam ab eis habentes speciale mandatum & procurationem,

„tionem, promittimus ac juramus, pro nobis ac hæredibus & successoribus „nostris, ac nomine ut supra, nos post obitum Cæsareæ Majest. Clementiss. „nostri Domini (cui Deus longam ac felicem vitam largiatur) tibi Illustrissi„me Princeps, Clementiss. Domine Philippe, Princeps Hispaniæ, utriusque „Siciliæ, Hierosolymæ &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Braban„tiæ &c. Comes Habspurgi, Flandriæ, Hollandiæ &c. qui tanquam futurus „Dominus hæreditarius & Princeps ditionis Transisalaniæ receptus & inau„guratus es, cuique nos, nostro & hæredum ac successorum nostrorum no„mine, in Ducatum Brabantiæ, Comitatum Hollandiæ, & Dominium re„gionis Transisalaniæ antedictum fide & promissis obstricti sumus, tibi (in„quam) tuisque hæredibus ac successoribus quod boni possumus præstitu„ros, mala autem aversuros, ac denique omnia facturos, quæ fideles subditos „erga naturalem suum Principem ac Dominum hæreditarium facere æquum „& justum est. Ita nos Deus adjuvet, & omnes Sancti ejus.

„Nos autem, volentes ex nostra parte, dictis Campensibus consuetum „præstare juramentum, hoc eis jusjurandum lingua Belgica prælegi fecimus, „prout sequitur:

„Ego Philippus, Dei Gratia Princeps Hispaniæ (&c. ut supra) promitto „& juro, super Sanctum Dei Euangelium, meo & hæredum ac successorum „meorum, Ducum Brabantiæ, Comitum Hollandiæ, & Dominorum hære„ditariorum regionum ac civitatum Transisalaniæ, nomine: me in adventu „meo & successione in dominium regionum ac civitatum Transisalaniæ „Sanctam Ecclesiam protecturum; viduas & orphanos defensurum, Consu„les, Scabinos, Consiliarios, Tribunos plebis, & cives ac subditos civitatis „Campensis, jura ipsorum municipalia, civilia, feudalia, agraria &c. & „omnia alia privilegia, possessiones, consuetudines, tam respectu Hansæ, „quam aliarum immunitatum quibus fruuntur, & quas justo titulo hactenus „habuerunt, conservaturum, ac omnia facturum juxta tenorem literarum „confirmationis, datarum XXI Febr. Anno CIↃIↃXXVII. sub sigillo Cæ„sareæ Majest. Clementiss. nostri Domini ac parentis, quæ apud illos asser„vantur. Ac porro ergo civitatem Campensem, Dominos, cives, & incolas, „eorumque facultates ita me gesturum, ut probum Dominum hæreditarium „& Principem decet. Ita me Deus adjuvet, & omnes Sancti ejus.

„Quibus prælectis lingua Belgica, juramentum præstitimus verbis Lati„nis &c. De quibus omnibus dicti Campenses submisse à nobis petierunt, ut „ipsis literas nostras patentes traderemus, id quod libenter fecimus, hasce „delicet præsentes, quas subsignavimus, & appenso nostro sigillo munivi„vimus. In urbe Daventria, XI Octob. die, Anno CIↃIↃXLIX.

Civitates Campensis ac Zwollana protestatæ sunt, quod Princeps in duabus illis urbibus præsens inaugurationem non recepisset, reservato sibi suo

suo jure, ac de non præjudicando privilegiis suis ac præminentiis, deque facto hoc in consequentiam non trahendo caventes. similia fecerunt Ordo equestris & minora oppida, super eo quod id ipsum in loco cui nomen Spoldeiberch factum non esset.

Addit Calvetus, dum hæc fierent, appulisse Daventriam delegatos Frisiæ, cum potestate Principi juramentum præstandi, nomine suæ regionis, idque factum eodem die magna cum solennitate, in regio Principis cubiculo; misisse porro Principem ad Ioannem de Ligny Comitem Arembergiæ, Frisiæ Præfectum, in civitatem Groninganam ac Leovardiensem, ut inibi suo ipsum nomine reciperent, ipsique jurarent, utque possessionem illius Provinciæ apprehenderet, quandoquidem ob hyemem appetentem & incommoda viarum, quominus ipse eam tunc quidem inviseret, impediretur.

Hisce gestis, Ordo equestris ac civitatum delegati, in œnopolio publico simul epulati sunt, invitante eos civitate Daventriensi, & sumtus suppeditante. tandem singuli ad suos reversi sunt, & Princeps quoque accepto octo millium florenorum donario, postridie discessit, ut & in aliis ditionibus ad eundem modum recipi ac inaugurari posset.

Anno CIↃIↃL. Cum ferveret religionis reformatio, & adversus eam persecutio Caroli V. parum proficeret, cognitione causarum religionis penes judicem politicum manente, conatur is Inquisitionem, qualis in Hispania viget, invehere in Belgium, sed eam deprecantur Belgæ, intercessione usi Mariæ Reginæ Ungaricæ, quæ ipsa, ea de causa, ad fratrem Carolum in Comitiis Augustanis occupatum, profecta, & edictorum moderationem obtinuit, & Inquisitionis periculum amolita est.

Mense Decembri Daventriæ in Senatu relatum, Mag. Lambertum ten Duyne præbendam in urbe Lovaniensi constituisse, donatis ad eam XXX aureis florenis annuis, conferendam in quempiam è civium Daventriens. liberis; hac tamen lege, ut Henricus Swaefken, Mag. Gerardi filius primus ea donaretur.

Anno CIↃIↃLI. Cæsar arcem Covordianam munitissimam propugnaculis denudari voluit. cui rei dissuadendæ multum operæ insumserunt Daventrienses, Campenses ac Zwollani, dicentes, se per hoc de privilegiis suis & præeminentia quam habebant in illam arcem periclitari: quum Satrapa Covordiæ dictis civitatibus teneretur juramento & datis vadibus fidem ac obsequium ejus nomine polliceri. quod earum jus irritum redderetur, arce suis munitionibus spoliata. post multam difficultatem negotium ita compositum fuit, ut redigeretur arx Covordiana ad eum statum in quo fuerat tempore Frederici a Blanckenhem Episcopi.

Quo peracto, Burmannia, Satrapa Covordiensis, delegatos civitatum Daventriensis, Campensis, Zwollanæ accessit, ac ab iis petiit. ut vades

suos, qui suo nomine pro arce Covordiana fidejusserant, promissione ab ipsis facta liberarent. cui responsum dederunt civitates, se id minime facturas, sed pollicitis inhæsuras, vigore literarum sigillatarum quas ipsis super ea re tradiderat.

Hoc anno Daventriæ patrem sororum Gerardi Magni, Petrum Berg-eeck dictum fuisse invenio.

Anno CIↃIↃLII. quum Maria Regina, Belgii Gubernatrix Satrapam Vollenhoviæ Hermannum a Westerholt, a Satrapiâ sua, ut & Præfectura Castelli Cunerani, & quæstura Vollenhoviana abdicasset, Ioannem vero Sloot dignitate Satrapæ, & Præfectura Castelli, ac Petrum a Cuynre quæstura donasset, petiit Herm. a Westerholt à tribus civitatibus, ut sponsores suos, fidejussione, nomine Satrapiæ apud ipsas facta solutos pronunciare, seque juramento quo eadem de causa civitatibus obstrictus erat liberare vellent, transmissis ad eas literis Reginæ, quibus Ioannem Sloot ipsi dederat successorem, à quo proinde, tanquam novo Satrapa, consuetum juramentum & fidejussionem eas exigere æquum esset. Assensæ sunt huic petitioni civitates. & Io. Sloot, jurejurando civitatibus præstito, eis nomine Satrapiæ & arcis Vollenhovianæ vades dedit Henricum Mulardum supremum Sallandiæ aggerum Præfectum, & N. ab Wterwijck.

Anno CIↃIↃLIII. decrevit Imperator, novum Magistratum, titulo Cancellarii & Consiliariorum in Transisalaniam invehere, idque, quia Principi illius regionis nulla jurisdictio in iis quæ judicia spectant, nec mandatum, nec prohibitio, sive in civitatibus, sive in municipiis competeret, solis comitiis annuis judiciariis exceptis, quas *Claringe* solent appellare. ibi enim si vota Ordinis equestris ac civitatum æquari contingat, Princeps suo suffragio litem dirimit, quod tunc cedit in rem judicatam, non secus ac si vel omnibus vel pluribus Ordinum votis decisa esset.

Hoc ut obtineretur, Maria Ungariæ Regina, Belgii moderatrix, ad Zwollanam civitatem literas dedit in hanc sententiam: Sese ut Cæsareæ Majestatis negociis commodius prospiceret, in regionibus Transisalaniæ, Drentiæ, & Lingæ, maxime quod earum Præfectus Arembergiæ Comes, per absentiam suam, dum bellicis Majestatis Cæsareæ expeditionibus ac aliis negotiis impeditur, eis assiduo adesse non posset, necessarium existimasse, aliquot Consiliarios delegari, qui dictum Arembergium opera sua sublevarent, ac emergentibus, ut fit, difficultatibus, etiam eo absente, consulerent, quo intellecto Cæsaream Majestatem Consiliarios aliquot constituisse, qui Zwollæ eum in finem residerent. qua de re sese ipsos voluisse certiores reddere. neque hoc conjunctum fore cum infractione privilegiorum quibus gaudebant &c. petere autem se, ut Zwollenses eis pro viribus assisterent. Datæ erant hæ literæ Valencenis, hujus anni XI Septembris die.

Ordi-

Ordines Transisalaniæ hanc suorum privilegiorum rupturam esse rati, eam iniquo animo tulerunt, ac non initio tantum, sed assiduo se ei opposuerunt, ut suis locis videbitur.

Regina Ungariæ primum Transisalaniæ Cancellarium imposuit Mag. Ludolfum ab Hattem, filium Consulis Campensis, ibidem, è patricia stirpe natum, qui cum ad tempus Zwollæ commoratus esset, supremum ibidem diem clausit.

Huic successit Ioannes Mepse, è patriciis Groninganis. qui postmodum à Cæsarea Majestate Vicarius Præfectus Groningæ fuit constitutus. Hunc excepit Balduinus a Roon, qui antea fuerat Assessor in judicio Cameræ Spirensis, è nobilitate oriundus. is postea Arnemiæ Cancellarius Gelriæ factus fuit.

Post hunc, turbis per Belgium gliscentibus Cancellarius Transisalanis datus est N. Noort, Gelriæ Tutor (dignitatis id ibi nomen est) sed nunquam in Transisalania sedem fixit.

Porro nemini ex hisce Cancellariis eorumque Consiliariis unquam in Transisalana ditione vel minima jurisdictio permissa fuit. in Drentia tamen, quæ olim fuit Transisalanæ ditionis, nunc autem ab ea separata est, eam exercuerunt. conatus eorum ad potestatem suam stabiliendam, & nostrorum vigilantia ad eos impediendos, suis locis videbuntur.

Hoc anno Cæsar duo diplomata emisit per universum Belgium, quibus omnes *thaleros* (monetæ genus est, quasi *Vallenses* dicas, nomen autem, ut arbitror, sortiti sunt ab illis qui primitus in *valle* Joachimica cusi sunt, atque inde Joachims-*thalers* appellantur) quos ipse cudi non curarat, abolebat, constitutis usquequaque collybistis, qui eos conflandos reciperent, ac alia moneta permutarent. insuper suæ monetæ exportationem ad exteras regiones prohibebat. Horum diplomatum exemplaria Comes Arembergiæ misit ad tres primarias Transisalaniæ civitates, in hanc sententiam ad eas scribens:

„ Honorati, prudentes, ac singulariter dilecti, mittimus vobis hisce in-„clusa ἀπόγραφα authentica diplomatum, nuper in Cæsareæ Majest. hære-„ditario Belgio invulgatorum ac publicatorum, super negotio monetæ. Pe-„timus autem a vobis, & unoquoque ad quem id spectat, nec minus nomine „Cæs. Majest. serio injungimus, ut tenorem eorundem diplomatum pro-„mulgari curetis in tribus civitatibus, & porro passim per ditionem Transi-„salaniæ ubicumque mos est publice edicta promulgari. Nihilominus, ne „forte conqueramini monetam vestram per tres civitates, Daventriam, Cam-„pos, Zwollam, prohiberi, contentus est Cæsar ut ea intra eas civitates to-„leretur, ea lege, ne ea in minoribus oppidis, ac agro Transisalano reci-„piatur, sed decretum suum de thaleris in communi per omnia observe-„tur. qua de re vos certiores voluimus facere, ut ei vos conformetis. Hisce

„Omnipotenti vos commendamus. Datæ Bruxellis XXI Octobr. Anno „CIↃIↃLIII. subscriptæ: *Ioannes de Ligny.*

Civitates primariæ mature super hac re inter sese deliberarunt, negotium magni momenti esse rati, ac hac via, sese privari privilegiis & præeminentiis, à Cæsaribus ac Regibus in se tanquam Imperii membra collatis, ac Cæsareæ quoque Majestatis jurejurando firmatis, quum sponte suam Majest. tanquam Ducem Brabantiæ & Comitem Hollandiæ Anno CIↃIↃXXXVIII. in Dominum hæreditarium reciperent. pariterque concluserunt, se ratione juramenti quo civitatibus ac ditioni Transisalanæ obstricti erant, jus suum hac in parte teneri defendere, quo privilegia & regalia sua sibi salva essent. è vestigio ergo Satrapis per Transisalaniam scripto prohibuerunt, ne diplomata super re monetaria publicarent, ob singulares difficultates quas in eo negocio deprehenderent. petebant porro, ut ante IX Novemb. Daventriam se conferrent, postridie conventuri, ad rem totam mature discutiendam, quo & ipsæ Civitates tunc temporis delegatos suos plena potestate instructos missuræ essent.

Novembris die X. convenerunt Daventriæ Unico Sallandiæ Satrapa, Ioannes Sloot Satrapa Vollenhoviæ, & Castell. Cuynre Præfectus, Otho a Rechteren, Procurator Commendatarii in Ootmarsem, Satrapæ Tubantini defuncti vices gerens. delegati item civitatum, Daventriensis Martinus Bödeker, Henricus a Markel, Campensis Engbertus ten Bossche, Henricus Dye Wolfs: Zwollanæ, Ioannes ab Haerst, Henricus a Tiel. Hisce in Curia congregatis, prælecta fuere diplomata Cæsarea super thaleris, ac reliqua re monetaria, literæ quoque Præfecti eisdem adjunctæ, & alteræ eas consecutæ, ac post indictum diem conventus ad eos missæ, in hæc verba:

„ Honorati ac singulariter dilecti, quod nuper nobis injunctum fuit à Cæ„sarea Majest. ex apographo diplomatum hisce adjuncto abunde percipietis. „Quum ergo Cæs. Majest. decretum sit, ex ejusdem diplomatum tenore in „ditionibus suis hæreditariis omnino ac peremtorie procedendum esse, pe„timus, ac nihilominus nomine Cæsareæ Majest. serio vobis mandamus, ut „tenorem illorum diplomatum publicari curetis, respective unusquisque in „sua jurisdictione, id est in tribus civitatibus primariis, ac deinde passim in „locis ei subjectis, & ubicumque publicationes ejusmodi fieri consuetum „est, prima data occasione nos certiores facturi, quid hac in parte a vobis „peractum fuerit, ut vicissim quid nobis faciendum incumbat intelligere „queamus. Omnipotentis curæ vos commendamus. Datæ Bruxellis XXVIII „Octobr. Anno CIↃIↃLIII. subsignatæ: *Ioannes de Ligny.*

Ordines hisce sollicite expensis, publicationem inhibendam decreverunt, ac ejus rei caussas Præfecto transcribendas. quod factum hisce verbis:

„Obsequium nostrum, & quicquid possumus Clem. tuæ assiduo paratum „est.

,,est. Clementiss. Domine: Clementia T. nobis nuper duo diplomata misit, ,,quorum primo thaleros quoscunque vel accipere vel expendere prohibe- ,,mur, addita tamen seorsim T. Clem. explicatione, qua thaleri in tribus qui- ,,dem nostris civitatibus cusi, in eisdem cursum habere permittuntur, ruri ta- ,,men omnino vetantur: altero vero, ne ulla pecunia ullive nummi aurei ,,argenteive Cæsareæ monetæ sive ii in suæ Majest. ditionibus hæreditariis, ,,sive in aliis regiis, dominiis alibive cusi sunt, ex hac regione Transisalana ,,in aliorum Dominorum ditiones, civitates, aut dominia devehantur. rigi- ,,dissimis pœnis propositis, siquis hæc diplomata transgredi fuerit deprehen- ,,sus. Super quo negocio Clem. t. tanquam Præfecto nostro nomine Cæs. ,,Majest. obedienter hæc proponimus consideranda: Quanquam, Clem. Do- ,,mine, semper alacres fuerimus ad mandatis Cæs. Majest. obsequendum, ac ,,in eo affectu semper perseverare constituerimus, multiplices tamen rationes ,,habemus (quas sufficere arbitramur) ob quas nobis in extremo limite posi- ,,tis, hæc duo diplomata executioni mandare prorsus impossibile est. videli- ,,cet, quia privilegiis monetæ gaudemus, nobis a Cæs. Majest. nomine Ro- ,,mani Imperii, etiam ut Electore in tractatu nostro confirmatis, quibus di- ,,plomata eisdem contraria opponi, perquam grave foret. Ad hæc non latet ,,Clem. T. ac reliquos aulæ Magnates, ditionem Transisalanam esse extremum ,,limitem regionibus Monasterii, Osnabrugæ, Paderbornæ, Misniæ, Saxo- ,,niæ, ac universæ Westphaliæ conterminum. è quibus regionibus nulla pene ,,moneta præter thaleros, huc advehitur. iis ergo huc inferri prohibitis, mer- ,,cimonium harum regionum (quod perquam tenue est) in hac regione ac ,,civitatibus funditus interiret, adversus vetera nostra privilegia, ac consue- ,,tudines. Insuper Cæs. Majest. haud exiguam petitionem pecuniariam con- ,,cessimus, hac conditione, ut ea exolvatur eo monetæ genere quod in hac ,,regione hisque civitatibus valet, prout in contractu ea de re conscripto di- ,,serte legitur. Unde collatis inter tres civitates primarias, & Sallandiæ, Tu- ,,bantiæ ac Vollenhoviæ delegatos Consiliis, hæ rationes eo valuerunt, ut pro- ,,mulgationem horum diplomatum intermittendam esse omnes censerent, ,,donec T. Clem. de re tota prius edocuissent. Porro cum duo hæc diplo- ,,mata non nos modo, sed Ordines Transisalaniæ in communi spectent, vi- ,,sum nobis fuit, ad XXVI. hujus mensis diem eos super hoc negocio convo- ,,care. Necessaria ergo nostra petitio est, ne grave sit Clem. tuæ, nostro ac to- ,,tius hujus regionis nomine apud Serenissimam Reginam deprecari, ut nobis ,,hac in parte indulgere velit. rogamus autem. T Clementię responsum scripto ,,consignatum ad nos transmitti. Deus Omnipotens Clem. tuam sospitet. ,,Data sub sigillo civitatis Daventriensis, x Nov. die, Anno CIↃIↃLIII.

Ad hæc tres dictæ civitates, eodem die, ac eodem argumento ad Præsi- dem sanctioris Consilii Viglium Zuichemium mutatis mutandis literas

dederunt, obſecrantes ut apud Reginam intercederet, ne duo illa diplomata cogerentur promulgare.

XXVII Novemb. die, Civitates primariæ Ordines Tranſiſalaniæ ſuper hac cauſa convocarunt, ubi Mag. Nicolaus Verheyde, civitati Daventrienſi à Secretis, quem in finem vocati eſſent ediſſeruit, duo diplomata prælegit, cum omnibus ultro citroque miſſis Epiſtolis. Et hanc quoque quæ poſt reliquas omnes à Comite ad civitates pervenerat. ita autem habebat:

„ Honorati, ſingulariter dilecti. Quamvis duobus ad vos nuper miſſis „diplomatis ſuper abrogatione omnium thalerorum in communi, diſerte „cautum eſt, ut ii poſt tertiam à publicatione hebdomadem pro illicitis „haberentur, ac ut tales alia moneta permutarentur, conflarenturve, ac niſi „id fieret fiſco cederent, juxta ampliorem diplomatum tenorem: Placuit „tamen Cæſareæ Majeſt. Clementiſſimo noſtro Domino, ob æquas conſide-„rationes, ea de re diſpenſare, ac tres dictas hebdomadas ampliare ad „ſpatium trium hebdomadum illas ſubſequentium, eo videlicet caſu, ſi cives „trium civitatum & communitates reliquæ de temporis brevitate quererentur, intra quod dictos thaleros permutare aut expendere non poſſent. qua „de re vos certiores facere voluimus, eo fine, ut in dicto caſu id ipſum pro-„mulgari curetis, ubicunque edictorum publicationes fieri debent aut ſo-„lent, ut quilibet ſecundum jam dicta res ſuas componat. Ita tamen ne „præſentes literæ cenſeantur vel minimum derogare diſpenſationi prioribus „noſtris contentæ, per quam vobis permiſſum eſt, thaleros apud vos cuſos „intra mœnia trium veſtrarum civitatum in uſu retinere. Omnipotens vos „conſervet. Datum Bruxellis VIII Novemb. Anno CIƆ IƆ LXIII.

Ordines Tranſiſalaniæ hoc negocio rite expenſo, ac in eo ſe ſupra modum gravari arbitrati, nonnullos ex ſuo conſeſſu elegerunt, qui rem totam cum Satrapis & delegatis civitatum, quam commodiſſime ſcripto comprehenderent, ac ſimul diſpicerent utrum conſultum foret per literas, an vero per delegatos Reginam ſuper ea re adire. injunctum fuit id muneris, è Sallandia Ioanni vanden Boetzeler, Erneſto ab Itterſum, & Ditherico a Voorſt: è Tubantia Bernardo a Bevervoorde in Weerſelo, Adolpho a Twickelo, & Gualthero a Coverden. è Vollenhovia Balduino Hagen, & Othulfo ab Ooſterwolde.

Satrapa & Officiarii ditionis Tranſiſalanæ & delegati Ordinum VII Decemb. die Daventriæ convenerunt, ad exequendum id quod ſibi in Comitiis fuerat demandatum. Dum in eo ſunt, innotuit eis, Comitem Arembergium ad Prætores Daventrienſem & Zwollanum literas dediſſe, uti collybiſtas aut aurifices aliquot ſibi conquirerent, civitatibus primariis immittendos, qui omnes thaleros permutatione ad ſeſe contraherent ac conſcinderent, recepturos in ſingulas libras Flandricas ternos ſtuferos. Zwollæ unus ex hoc ordine

ordine sese ad eam conditionem recipiendam obtulit. ei Senatus illius urbis injunxit, ut ab hoc faciendo supersederet.

Comes Arembergiæ ad literas trium civitatum responsum misit, quod Daventriæ Deputatis Ordinum prælectum fuit, in hanc sententiam:

,, Honorati, prudentes, singulariter dilecti: Scripta vestra x. hujus mensis Novemb. exarata accepimus, eorumque tenorem, quoad difficultates ,,ac rationes ob quas duorum diplomatum vobis nuper a nobis nomine ,,Cæs. Majest. transmissorum publicationem distuleritis, abunde intelleximus. Petitioni etiam vestræ obsecundantes, Serenissimam Reginam de ,,tota re edocuimus, super quo ejus responsum ore primum, deinde & scripto expressum accepimus, in eam sententiam, quod, ob rationes gravissimas non possit ejus Majestas vobis concedere, ut thaleri in priori ex duobus illis diplomate nominati, elapso termino constituto, per regionem ,,Transisalaniæ in usu maneant. id enim in causa fore, ut reliquæ Belgii Provinciæ idem requirant, ac, in casu repulsæ se præ aliis gravari non de ,,nihilo causentur. Imo si id permittatur in Transisalania, expectandum ut ea ,,undique pecunia reproba impleatur, unde magna incommoda essent oritura, tam illius regionis, quam universi Belgii incolis, ac iis etiam qui in ,,illo mercaturam exercerent. Deinde quod attinet exportationem aureæ & ,,argenteæ monetæ, cui alterum diploma cavet, existimat Serenissima Regina, multo minorem vos conquerendi ansam habere quam Andoverpiam, Amstelodamum, urbesque alias, in quibus negociatio major est quam ,,in tribus Transisalaniæ civitatibus, in quibus majori ex parte permutatione ,,variarum mercium mercatura exercetur. Juxta quæ & hoc in considerationem venit, quod in Transisalania diversæ nummorum species in usu sunt, ,,ab aliis Principibus ac magnatibus cusæ, quas inde exportari per dictum ,,diploma neutiquam prohibetur. Quibus rationibus, ut & pluribus aliis, ,,quas Serenissima Regina nobis proposuit, expensis, ea nullo modo exportationem illam concedere decrevit: sed contra, serio nobis in mandatis ,,dedit omnem operam dare, ut absque ulteriori mora, ad publicationem ,,utriusque diplomatis, ejusque sedulam observationem, severe, & citra favorem aut dissimulationem ullam, per Transisalaniam universam procedatur. qua de re, ad nos debito obsequio exonerandos, quam citissime ,,vos certiores facere voluimus, ac insuper nomine quo supra, expresse ,,vobis injungere, ut præcise eam exequamini, juxta latiorem tenorem duorum nostrorum scriptorum, quæ ad vos nuper transmisimus, ut Cæsareæ ,,Majestatis beneplacitum quoad hoc effectum dari, vosque in solita reputatione bonornm & obsequentium subditorum conservari possitis, id quod ,,omnino a vobis expectamus. quos Deus omnipotens incolumes præstet. ,,Datæ Bruxellis, xxii die Nov. Anno cIↃ IↃ LIII. signatæ, *Ioannes de Ligny*.

Præter

Præter hæc idem Præfectus ad tres Satrapas, Sallandiæ, Tubantiæ & Vollenhoviæ literas dedit, in hanc sententiam exaratas:

„Magnifici, honorati, singulariter dilecti. Cognovimus è literis ve„stris, scriptis ad nos x. hujus mensis die, vos publicationem duorum di„plomatum, vobis nuper à nobis, nomine Cæsareæ Majest. transmissorum, „hactenus distulisse, id quod non parum factum miramur, quum tanto stu„dio id vobis mandaverimus, prout è præcedentibus nostris probe potuistis „colligere. Neque vos latere volumus, nos id Serenissimæ Reginæ ex offi„cio indicasse, cui id minime gratum fuit, unde serio nobis injunxit, ut „vobis iterato mandaremus, absque omni ulteriori mora ad promulgatio„nem & observationem dictorum diplomatum vobis progrediendum esse, „unicuique apud suos, ac in districtu suæ jurisdictionis, ubi id ipsum fieri „solet ac debet. qua de re vos protinus certiores facere voluimus, ac in„super denuo ac peremtorie, nomine quo supra, mandare, ut sequestratis „omnibus excusationibus, præcise ei obsequamini, ac in posterum cavea„tis, nequid tale denuo a vobis admittatur, ne Cæsareæ Majestati ansa por„rigatur, incommodorum quæ inde oriri possent, in vos culpam conferen„di, ac ut ea à vobis præstentur exigendi, id quod optaremus evitari. Datæ „Bruxellis XXI. Novemb. die, Anno CIↃIↃLIII. signatæ: *Ioannes* „*de Ligny*.

Postquam delegati Ordinum literas hasce percurrissent, rem totam inter sese disceptarunt, ac penitus suis privilegiis adversam esse judicarunt, quod ut liquido pateret, Tractatum quem Cæs. Majest. & juramento suo & sigillo stabiliverat prælegi curarunt.

Delegati civitatum Satrapis persuadere conati sunt, ne diplomata publicari facerent, ac eo fine eos jurisjurandi civitatibus ab eis præstiti commonuerunt.

Hinc, digressi nonnihil Satrapæ, cum delegatis equestris Ordinis consultarunt, an a publicatione supersedendum, an vero ad eam progrediendum videretur? & postquam ad consessum essent reversi, Dithericus a Voorst nomine Satraparum & equestris Ordinis delegatorum, proposuit: Si civitates Satrapis ac equestri Ordini polliceri vellent, se quicquid ex hac re detrimenti ipsis oriri posset in se recepturas ac luituras, eos tamdiu a publicandis diplomatis cessaturos, donec Ordines denuo ad aulam scripsissent, aut deputatos suos eo ablegassent, ad diplomata deprecanda: sin ejusmodi promissum edere gravarentur, iis tanquam Cæsaris Officiariis ad publicationem procedendum esse.

Ad quæ delegati civitatum Satrapis responsum dedere: se nequaquam in animo habere ejusmodi pollicitis se illigare, quum ejus rei nullum haberent mandatum: Neque posse civitates apud suos ejusmodi publicationem fieri curare,

curare, ut quæ tendat ad infractionem suorum privilegiorum, atque etiam directe repugnet tractatui de quo supra. Quod si Satrapis, tanquam Cæsaris officiariis, libeat ea in suis districtibus promulgare, id civitates impedire non posse: sed hoc tamen asserere, adversaturum id promissis ac juramentis quibus Satrapæ civitatibus obstricti sunt, ideoque ab eis id fieri non oportere, protestantes, se in hoc neque nunc neque in futurum ullo modo consensuros, idque ratione habita privilegiorum suorum ac immunitatum, ut & tractatus supradicti, quibus id adversetur. Meminissent Satrapæ, sibi jusjurandum suum, promissa, & vadium super hoc civitatibus datorum nexum ac fidem accurate prælecta ac commendata fuisse. ac conclusum tandem, delegatos Ordinum, nomine totius regionis ad Sereniss. Reginam & ejus vices gerentem scripturos, ad diplomata hæc deprecanda, ea forma quam mox subjiciemus. literæ autem illæ postridie Satrapæ Sallandiæ, Commendatario Ootmersiano, ac reliquis Ordinum Deputatis fuerunt prælectæ, in hanc sententiam:

„ Ordo Equestris ac Civitates Transisalaniæ, Majestati Serenissimæ „Reginæ:

„ Submissa nostra ac prorsus affectuosa obsequia, & quicquid in nostra „potestate est, Regiæ tuæ Majestati assiduo parata sunt.

„ Illustrissima, Generosissima, Potentissima Regina, Domina Clemen„tissima: Comes Arembergiæ, constitutus noster Præfectus, in Transisa„niam misit nomine Cæs. Majest. Clementissimi nostri Domini duo diplo„mata, prius datum v. Octobr. proxime elapsi, quo, magnis pœnis pro„positis, prohibemur, nullos uspiam thaleros, cujuscunque illi monetæ sint, „recipere aut expendere, alterum datum XXII Octobr. præteriti, quo ve„tamur, ullos omnino nummos moneta Cæsaris insignes ex hisce regioni„bus exportare. Deprehendimus autem nos tres civitates, hæc duo di„plomata adversari laudabili Tractatui inter Clementiss. nostrum Domi„num, Majest. Cæsaream, & hanc ditionem confecto. unde petivimus „ab Officiariis, ut vi nexus quo nobis devincti sunt, publicationem ho„rum duorum diplomatum intermittant, tantisper dum Clement. nostrum „Præfectum Comitem ab Aremberch (qui diplomata emiserat) scriptis „nostris debite edocuissemus, nos observationi illorum diplomatum mini„me esse involvendos. Qumque res hæc non ad nos civitates duntaxat, „sed & ad universos Transisalaniæ Ordines spectaret, ii quidem omnes „XXVII Novemb. præteriti, nostri autem delegati peculiariter die hodier„no Daventriæ congregati fuerunt, communicantes iisdem hanc materiam „cum annexis, ut & novissimum mandatum, quod D. Præfectus noster „Officiariis, ac nobis civitatibus die XXVI Novemb. scriptum transmi„serat, & XXX ejusdem mensis à nobis acceptum est. Nos, communi studio

„hanc materiam, & tenore utriusque diplomatis expenso, nihil aliud suspicari possumus, quam esse nonnullos qui Majestatem tuam (quæ nos semper per congenitam benignitatem clementer habuit) perperam hac in causa informare conentur, quasi nostrarum regionum eadem ratio sit cum subditis Belgii per hæreditatem ad Principem nostrum devoluti, ad quos ultra omnem hominum memoriam ejusmodi mandata sive diplomata mitti, & ab iis publicari solent. Clementiss. noster Dominus Cæsar Romanus clementer nos recepit, nosque, obsequentium subditorum instar, nos ejus Majestati ejusque hæredibus submisimus, non simpliciter, sed per tractatum utrinque reciproce sancitum, interposito etiam jurejurando, de eo ad omnem posteritatem observando. Hoc stamus, neque unquam adversus eum quicquam agere decrevimus, confidimus autem, atque etiam rogamus, ut Cæsarea Majestas ejusque hæredes gratiose eidem vicissim inhærere velint. In quo laudabili tractatu vetera nostra privilegia, jura & immunitates, ut & avitæ consuetudines omnes stabilitæ sunt, idque non ad eas nobis permittendas duntaxat, verum etiam tuendas. Siqui ergo forent, qui Majestati tuæ secus conarentur persuadere, eos necesse esset sollicitare infractionem dicti tractatus, usuumque ac consuetudinum nostrarum. Etenim tempore Dominorum nostrorum superioris ævi, Episcoporum Trajectinorum, certum est quorumlibet Principum, Comitum, Dominorum, ac civitatum monetam ac nummos in hisce regionibus valuisse, idque juxta uniuscujusque valorem. unde libera & amica commercia exercuerunt cum omnibus subditis nostrorum vicinorum ac civitatum, nemine alterius monetam prohibente. Neque ejusmodi mandata emanabant, nisi consentientibus in ea Clem. nostro Domino Ultrajectino, Ordine equestri ac civitatibus, prout bono hujus regionis conducere judicaretur. In hisce consuetudinibus ac usibus Cæsarea Majestas nos invenit ac recepit, seque nos in illis conservaturum promisit. Regiæ quoque tuæ Majestati per delegatos nostros, cum animi submissione variis temporibus ac locis obtulimus, & etiamnum offerimus, nos promtos esse ac fore quovis tempore, ad recipienda ac publicanda diplomata consentanea nostro tractatui, juribus ac immunitatibus exiguæ hujus regionis ac civitatum, quæque ad bonum subditorum ejus tendere possint. adhæc rogavimus assiduo, & nunc quoque rogamus Regiam tuam Majestatem, placeat ei pro sua clementia nos non gravare ullis mandatis, quæ vergant ad infractionem dicti tractatus, veterum nostrarum consuetudinum ac usuum. quum enim in extremo limite ditionum Cæs. Majestatis siti simus, exigua agitantes mercimonia, quotidie contrahere adacti cum incolis plagæ Orientalis, Monasterii, universæ Westphaliæ & regionum conterminarum, è quibus nulla fere moneta ad nos defertur præter thaleros, si eos nec recipere nec expendere

„per-

,,permittamur, eo pacto omnem nostram, quæ perexigua est, negociatio-,,nem, penitus nobis perire sentiemus. Adhæc, animadversis magnis pe-,,cuniæ summis quas Cæs. Majestas à nobis petiit, ad defensionem ditio-,,num suarum ac populorum, animo liberali ac fideli, pro facultatum no-,,strarum tenuitate, tantas ei petitiones quantas à nobis concupivit, conces-,,simus, sed expensa monetæ in deterius labentis mutatione, nostræque re-,,gionis situ, diserte addidimus, nos petitionem quæ exigebatur exoluturos ,,ea monetæ specie quæ per Transisalaniam in usu ac vigore esset, quod & ,,diserte nobis permissum, & recessui insertum est. Quum ergo Cæs. Maje-,,stas dicto tractatu avita nostra privilegia, jura, & immunitates, consuetu-,,dines ac usus confirmarit, ac tueri promiserit, neque nos deceret quic-,,quam adversus eundem tractatum, consuetudines ac usus tentare, ac plenè ,,persuasum habeamus, Cæsaream Majest. tanquam caput omnis justitiæ, ,,nunquam nobis injuncturam mandaturamve, ut irritum reddamus id quod ,,sua Majest. nobis gratiose permisit, obsignavit, ac juramento confirmavit, ,,rogamus quam demisse possumus, tanquam promti ac obsequentes subditi ,,(qui nec, quod quidem sciamus, ut inclementer nobiscum agatur, sumus ,,promeriti) ut Regia tua Majestas, quam semper erga nos gratiose affectam ,,experti sumus, ob rationes prædictas atque etiam ex congenita benignitate ,,nos à duobus illis diplomatis publicandis ac observandis excusare velit. ,,Quod beneficium, pro virium nostrarum exiguitate, cum omni obedientia ,,tum erga Cæsaream tum ergo Tuam quoque Regiam Majestatem humi-,,liter ac obsequenter recognoscemus. Quam Deus O. M. in celso ac invicto ,,regimine salvam ac incolumem esse velit. Datæ sub sigillo Diterici a ,,Voorst, nomine equestris Ordinis Sallandiæ, Tubantiæ, ac Vollenhöæ, ,,& sub sigillo civitatis Daventriensis, quo nos civitates in hoc negotio ,,pariter utimur. die VIII Decemb. Anno CIↃIↃLIII.

Scripserunt & ad Arembergium, Præfectum suum Transisalaniæ Ordines, in hunc modum:

,, Promta nostra obsequia, & quicquid possumus, T. Clem. semper præ-,,sto sunt. Nobilis ac generose Domine: Quandoquidem delegati Ordinis ,,equestris, nosque tres civitates antehac a T. Cl. accepimus duo diplomata, ,,quibus cavetur, ut omnes omnino thaleri commerciis excludantur, neve ,,nummos qualescunque nomine Cæs. Majest. cusos exportare liceat, ac quæ ,,latius in eam sententiam iis continentur, super qua re nos civitates ad ,,Clem. T. rescripsimus, rogavimusque eo onere liberari: post quas T. Cl. ,,XXI Novembr. proxime elapsi ad Officiarios literas dedit, quæ XXX No-,,vembr. hic receptæ sunt, referentes Clementiss. nostram Dominam Regi-,,nam, omnibus rationibus postpositis, denuo injunxisse ac rigide mandasse, ,,ut dicta duo diplomata promulgarentur, ac observarentur. Ante quam

„autem novissimæ T. Clem. literæ ad nos pervenissent, die Novemb XXVII. „ut & hodierno, super tenore duorum diplomatum mature communicavi-„mus, & omnibus quæ ad rem facerent expensis, deprehendimus observa-„tionem eorum nobis & huic regioni non modo gravem, sed omnino im-„possibilem esse, quum in extremo limite siti simus, ac ob alias rationes ad „Cl. T. nuper transmissas. ideoque quam demississime nunc ad Clem. no-„stram Dominam Reginam scripsimus, easque illi rationes ac excusationes „proposuimus, quas speramus Regiæ ejus Majestati satisfacturas, ob quas „nos ac Transisalaniæ subditi iis non simus gravandi, modo præstetur nobis „quod clementer nobis sub fide sigilli promissum fuit, prout apographo hisce „incluso continetur. Rogamus ergo, ne grave sit T. Cl. hanc nostram excu-„sationem perlegere, ac in gratiam hujus regionis apud Sereniss. Reginam „pro nobis intervenire, tum adhibitis hisce nostris rationibus, tum aliis mo-„dis ac mediis quæ T. Clem. expedire videbuntur. quo in hac regione à „duobus dictis diplomatis liberi maneamus. id quovis officio erga T. Cl. „recognoscere promti sumus, quam Deus O. M. in celso regimine sospitem „esse velit. Datæ sub sigillo Diterici a Voorst, nomine equestris Ordinis Sal-„landiæ, Tubantiæ, Vollenhöæ, & sub sigillo civitatis Daventriensis, quo nos „civitates pariter in hoc negotio utimur. die VIII Decemb. Ann. CIƆ IƆ LIII.

Regina Maria acceptis Ordinum Transisalaniæ literis excusatoriis, iis nullo modo acquievit, sed prolixum ad eas responsum adornavit, quo omnes Transisalanorum rationes, ob quas ad publicationem dictorum diplomatum se teneri negabant, convellere conabatur, in hanc sententiam:

„ Maria Dei gratia Regina Dotaria Ungariæ, Bohemiæ &c. Guberna-„trix &c.

„Nobiles, honorati, singulariter dilecti: Scripta vestra, data ad nos „VIII. hujus mensis, accepimus, ac lectis iis intelleximus rationes iis „contentas, quibus petitis remitti vobis publicationem ac observationem „duorum diplomatum, quibus & thaleri omnis generis abrogantur, & ne „nummi quicunque habent monetam Cæsar. Majest. è regione Transisalana „exportentur, prohibetur, quæ quidem diplomata vobis nuper à Comite „Arembergio ordinato vobis Præfecto fuerunt transmissa.

„ Ut vero ad vestras respondeamus, Primo, quod dicitis ac allegatis, vos „nihil aliud suspicari posse, quam esse nonnullos, qui nos perperam edocere „instituant in hac causa, quasi eadem conditione essetis, qua regiones hære-„ditate ad Majest. Cæs. devolutæ, ad quas ab ultima origine ejusmodi man-„data transmitti consuevissent, eaque ab iis publicari, certos vos esse volu-„mus, vos hac in parte non recte arbitrari; quod enim jussimus diplomata „per omnes hasce regiones publicari ac observari, non per sinistram persua-„sionem nobis adversum vos suggestam evenit, cum materiam hanc præ-

„sente

,,ſente Arembergiæ Comite prolixe curaverimus diſceptari, unde primo de-
,,prehendimus, ægre nos poſſe ad effectum eorum diplomatum in aliis re-
,,gionibus pervenire, ſi apud vos aperta porta remaneret. Neque ſegniter
,,hic quoque expenſa fuerunt incommoda quæ ſubditis per hæc mandata ini-
,,tio evenirent, ſed æqua viciſſim lance ponderata fuerunt detrimenta in vul-
,,gus pervenntura, ſi diutius permittendum & diſſimulandum eſſet, quod probâ
,,harum regionum monetâ quaquaverſum exportata ea quæ deterioris com-
,,matis eſſe deprehenditur, illius loco huc adveheretur.

,, Quod porro in hoc negocio ad tractatum veſtrum provocetis, dicentes
,,diplomata illa repugnare laudabili tractatui inter Cæſ. Majeſt. & regionem
,, Tranſiſalariam, ſtabilito, item, eodem tractatu non ſolum vetera veſtra pri-
,,vilegia, jura, ac immunitates, verum etiam avitas veſtras conſuetudines ac
,,uſus à Cæſ. Majeſt. confirmatos, atque ex eo prætenditis obſervationi illo-
,,rum diplomatum vos involvi iniquum eſſe, ſcire vos volumus, Cæſ. Majeſt.
,,aut nobis non eſſe in animo ullo modo adverſus tractatum illum quicquam
,,admittere, ſed perquam inſolens nobis accidere, omnia, præſertim illa, quæ
,,tangunt obedientiam quam (vi juramenti quo Cæſ. Majeſt. obſtricti eſtis)
,,ei debetis, hoc tractatu palliari & excuſari, qui tamen de eo quod impræ-
,,ſentiarum controvertitur nihil continet. neque videmus quid hic ad rem
,, veſtram faciant nomina conſuetudinum ac uſuum, maxime in rebus quæ
,,per abuſum, ac adverſus bonum publicum, quin & poſt tempus quo tracta-
,,tus ille conſcriptus fuit, contigerunt. Prout etiam negari non poteſt, abu-
,,ſum thalerorum paucis abhinc annis invaluiſſe, procedentem ex parte à
,,civitatum Tranſiſalaniæ peculiaribus monetariis, nulla ratione habita eo-
,,rum quæ Cæſ. Majeſt. noſque, antehac ſuper ea re Conſulibus, Scabinis,
,,& Conſiliariis trium civitatum, tam per literas, quam ore Gerlaci Doys
,,Conſiliarii in Tranſiſalania proponi curavimus.

,,Quod inſuper dicitis & allegatis, ſub regimine Epiſcoporum Ultrajecti-
,,norum, Principum tum temporis veſtrorum, omnium Principum, Comi-
,,tum, Dominorum ac civitatum monetam in ditione Tranſiſalana valuiſſe,
,,unamquamque juxta valorem ſuum, ita ut nemo alterius monetam recipi
,,prohibuerit, percupidi eſſemus, ut idem etiamnum in cauſa monetaria ob-
,,ſervaretur, ita enim videretis, per annexum hiſce breviculum (examen va-
,,loris quorumlibet thalerorum exhibens) prorſus fore impoſſibile ut unuſ-
,,quiſque eorum pro ratione valoris ſui recte acciperetur, ſpectata eorun-
,,dem thalerorum multiplicitate & varietate.

,, Quamvis autem ſcriptis veſtris antedictis allegetis, ſuperioribus tempo-
,,ribus in ejuſmodi edicta non aliter fuiſſe conſenſum, quam ab Epiſcopis
,,Ultrajectinis pariter & Ordinibus Provinciæ, & Cæſaream Majeſt. vos in
,,illis conſuetudinibus & uſibus inveniſſe, recepiſſe, in eaſque vobis per-

 ,,miſſi-

,,missurum ac in iis conservaturum promisisse, nos ejusmodi usum ibi ha-
,,ctenus nequivimus reperire, neque Cæs. Majest. tempore ejus praxeos
,,ullum vestigium nobis apparuit. prout neque in dicto tractatu ejus ulla
,,fit mentio. Ac videtur nobis, non decere vos circa res quas sua Majestas
,,ad propriam vestram utilitatem, ut impleat id quod subditis suis præstare
,,tenetur, ei manus occludere, sed poriorem vobis esse debere rationem quæ
,,Cæs. Majest. ac nos movit prohibitionem illam sancire ad commune ac
,,universale bonum, quod privatæ utilitati prævalere æquum erat, apud eos
,,qui vobis auctores fuerunt hanc circa hoc negotium difficultatem mo-
,,vendi.

,, Quapropter, hisce omnibus consideratis, serio cupimus, ut vos hac
,,in parte conformetis ac assimiletis reliquis regionibus, cum quorum in-
,,colis vobis quotidiana commercia intercedunt.

,, Quoniam autem conquerimini, vos in extremo limite Cæs. Majest.
,,ditionum sitos esse, negotiationem perexiguam exercere, & quotidiana
,,vobis commercia intercedere cum incolis Orientalium partium &c. à qui-
,,bus non alia fere moneta præter thaleros ad vos deferatur, deprehendimus,
,,vos eadem ratione ne cum reliquis quidem hujus oræ subditis negociari
,,posse, si cum illis agere velitis, eisque suas merces permutare ejusmodi
,,thaleris, quos ipsis accipere & expendere vetitum est. unde periclitabimini
,,amittere universum commercium quod vobis cum illis intercedit.

,, Denique, quod ad alterum diploma attinet, spectans exportationem
,,monetæ Cæsareæ (quod præcipue factum est ad præveniendos abusus ac
,,fraudes quorundam, mercaturam in auro exercentium) non reperimus in
,,scriptis vestris peculiares ullas rationes afferri, ob quas dictum diploma
,,in Transisalana ditione promulgari ac observari non oporteat. Addito,
,,quod idem diploma in reliquis regionibus inutile redderetur, si qui ei
,,contravenire conarentur, id genus nummos per Transisalaniam efferre per-
,,mitterentur. Quibus omnibus expensis, scripsimus ad dictum Arember-
,,giæ Comitem (qui iter in Transisalaniam instituit) ut super difficultatem
,,hanc vobiscum communicaret, ac operam daret, ut id quod vestro bono
,,hac in parte decretum est, debitum effectum sortiri posset.

,, Petentes denuo, ut dicto Arembergiæ Comiti in iis quæ de hoc ne-
,,gotio vobis proponet plenam fidem tribuatis, ac porro omnem debitam
,,obedientiam Cæs. Majestati, legitimo vestro Magistratui ac Principi præ-
,,stetis. Nobiles, honorati, singulariter dilecti, Dominus noster Deus vo-
,,biscum sit. Datæ Bruxellis XXIV Octob. die, Anno CIƆIƆLIII.

Anno CIƆIƆLIV. Comes Arembergiæ rediit in Transisalaniam, ubi Comitia Daventriæ habenda XIII Januarii die convocavit. quo die Ordines in aula Episcopi comparuerunt. Quibus Comes ea quæ à Regina in-

man-

mandatis habebat aperuit, per Mag. Gerlacum Doys, quorum hæc erat summa: Majestatem Reginæ petere ab Ordinibus Transisalaniæ, ut se reliquis Cæs. Majest. ditionibus hæreditariis conformarent, sibique in publicandis observandisque duobus illis diplomatis obsequerentur. Quandoquidem nequaquam statuisset eis hac in parte indulgere, aut excusationibus eorum in contrarium, locum dare. Adjiciens non posse eos inniti Tractatui, cujus vigore negent sese reliquis Cæs. Majest ditionibus hæreditariis æquiparandos, ut qui per tractatum, non autem simpliciter Cæs. Majest. partibus se adjunxerunt, item quod in extremo limite siti &c. Nam & Ducatum Gelriæ ac Comitatum Zutphaniæ tractatu intercedente ad suam Majest. pervenisse, ac similiter in limite sitos esse, qui tamen in promulgandis & observandis diplomatibus sese obsequentes exhibuerint. Quod si nihilominus Ordines aliquam adhuc prorogationem temporis exoptarent ad thaleros suos permutandos aut expendendos, libenter se nomine Serenissimæ Reginæ cum ipsis dispensaturum, & ex æquo & bono cum ipsis acturum.

Super hoc conclusum est, Ordines ad diem XXI Jan. Zwollæ conventuros, & S. Clem. ore aut scripto responsum daturos. Interim civitatum delegatos ad Collegas suos de re proposita relaturos, & Tribunorum pleb. quoque sententiam exquisituros.

XVII Januarii die, trium civitatum delegati Winsemi convenerunt, ubi quæ Magistratibus & communitatibus suis placuerant contulerunt. Concordibus videlicet suffragiis eis visum esse, non posse se duo illa diplomata recipere ac observare. insuper constituisse eos, ut delegati sui ad diem XXI Jan. Zwollam secum deferant aliquot suarum communitatum privilegia, ac singulas illas civitates esse membra Imperii demonstrarent.

Comes Arembergiæ ac Ordines Transisalaniæ XXI Jan. Zwollæ convenerunt, ubi Ordines responsum suum ad duo diplomata scripto consignatum Comiti tradiderunt, in hanc sententiam.

Responsum Ordinum Transisalaniæ ad propositionem per Clem. nostrum Præfectum XIII *Januarii præterito Daventriæ factam, super publicatione duorum diplomatum, de prohibitis thaleris, & exportatione Cæsareæ monetæ.*

„ Ordo equestris Transisalaniæ, ac civitates Daventria, Campi, Zwolla, „repræsentantes Ordines regionis Transisalanæ, convocati à Nobili & Ge-„roso D. D. Joanne de Ligny, Comite Arembergio, libero Barone in „Barbançon, D. in Brusiere, Cæs. Majest. per Frisiam, Transisalanam, „Groningam ac Lingam Præfecto, & Capitaneo generali, ad sistendum se „in urbe Daventriensi ad diem XIII. hujus mensis Januarii, audituri ejus-„modi propositionem ac mandatum quod Clem. nostra Domina Regina „gubernatrix hæreditarii Belgii ipsi in mandatis dederat, prout & Regia „sua Majestas XXIV Decemb. proxime elapsi ad Ordines super eo scripse-„rat,

,,rat, iidem Ordines dictis die ac loco obedienter comparuerunt, ac audierunt propositionem & mandatum Clem. nostræ Dominæ, à Clem. Præfecto per Mag. Gerlacum Doys viva voce prolatum. Iidem porro Ordines intelligentes ac deprehendentes propositionem illam viva voce factam, & responsum XXIV Decemb. proxime elapsi à Regia sua Majest. scripto ad sese transmissum, non alio tendere, quam ut dicti Ordines obedienter se gerant (vi præstiti ab ipsis juramenti) in publicandis & observandis duobus diplomatis Cæs. Majest. quibus cavetur ne ulli thaleri recipiantur aut expendantur, neve ulla moneta Cæsarea exportetur &c. prout latius in ipsis continetur:

,, Dicti Ordines Transisalaniæ, propositione Clem. nostri Præfecti, ut & literis Serenissimæ Reginæ obedienter ac attente expensis, cum in iis deprehendant, animum Cæs. Majestati non esse quicquam tentare adversus laudabilem Tractatum inter ipsam & dictas civitates initum, sed potius cum clementer tueri, ut fusius iis continetur, summas eo nomine Cæs. Majest. gratias agunt, ac se vicissim eundem Tractatum servare, suo ac suorum hæredum nomine, promtos ac alacres profitentur.

,, Veruntamen, cum animadvertant iidem Ordines è regiæ suæ Majest. literis, judicare eam, non fuisse iis rationes, quibus iuniti possent eidem Tractatui, in negocio duorum illorum diplomatum, petierunt iidem Ordines temporis prorogationem, quo S. Clem. die hodierno debite respondere possent.

,, Quum ergo conclusum Regiæ Majest. ac mandatum eis huc tandem redeat, debere Transisalanos, vigore præstiti ab ipsis juramenti obedientes se exhibere in iis quæ Clem. noster Præfectus iis propositurus & communicaturus est:

,, Ad hoc dicti Ordines demisse ac humiliter respondent, se juramento, promissis, ac obsignatis Tractatibus suis, suo & suorum hæredum nomine, auxilio & gratia Dei omnipotentis pro virili sua parte satisfacere promtos esse, ac in iis se perpetuo obedienter gerere, nec se sibi conscios esse, post voluntariam suam submissionem sub Cæs. Majest. quicquam in contrarium à se commissum esse, sed semper se exhibuisse obsequentes ac dicto audientes subditos.

,, Quum autem Tractatus, promissio, & obsignatio ante dicta inter Cæs. Majest. ejusque hæredes, & dictos Ordines reciproce sancita sit, obsecrant obsequentes ac obedientes subditi Transisalani, placeat Cæsareæ Majestati, & Sereniss. Reginæ nihil sibi injungere aut imponere, quod eidem Tractatui, aut eis quæ sibi in eo promissa ac reservata sunt, adversum sit.

,, Certum porro est, Clementiss. Cæs. Majest. in eodem Tractatu, juramento, ac promissis, Transisalanis, per verba sub fide Principis concepta,

,,clemen-

„clementer pollicitum esse, se Ordinem equestrem ac civitates, judicia, „regiones, ac incolas Transisalaniæ, cum eis quæ ad eos spectant, in omni- „bus suis juribus urbanis, municipalibus, feudalibus, aggerariis,& in omni- „bus suis privilegiis, tam Anzæ Teutonicæ, quam aliis, immunitatibus, pos- „sessionibus & consuetudinibus, ut quisque eis gaudet aut bona fide eis „hactenus usus fuit, defensurum ac protecturum.

„Quæ omnia cum ita sint, dicti Ordines Transisalaniæ, literis obsigna- „tis coram Nobili & Generoso Domino Ioanne a Ligny Comite Arem- „bergi, Præfecto suo, demonstrarunt, tres Transisalaniæ civitates, Daven- „triam, Campos, Zwollam multis abhinc annis fuisse ac etiamnum esse „civitates Imperii & Anzæ Teutonicæ, ac tempore præcedentium Princi- „pum suorum, Ultrajecti Episcoporum, ut & durante Imperio præsentis „sui Domini Cæsaris Romani, pro talibus habitas, ac ad earum cœtus con- „vocatas fuisse, antequam ditio ac civitates Transisalaniæ sese Majestati „Cæsareæ, tanquam Duci Brabantiæ & Comiti Hollandiæ submisissent, „etiam postquam sese Imperii Romani & Anzæ subditas esse coram Clem. „nostro Præfecto demonstrassent.

„Prædictæ tres Imperiales ac Hanzeaticæ civitates privilegia habent cu- „dendi nummos aureos & argenteos, prout Anno cIↃ IↃ xxxix. xxvii Aug. „Hagæ-Comitis, & Anno cIↃIↃ xLviii. xviii Decemb. Bruxellis „coram Majestate Reginæ demonstrarunt, cujus etiam continuatam posses- „sionem usque ad diem hodiernum, coram Præfecto suo Comite Arem- „bergi per literas obsignatas, & Sereniss. Reginæ manum ac signaturam „edocuerunt. confidentes ac rogantes vi earum ac vigore, ne nummi ab „ipsis cusi prohibeantur.

„Præter hæc ostensum est, habere easdem jus collybi nummorum au- „reorum & argenteorum, in ditione Transisalana & eisdem civitatibus, ac „ejusdem bonæ fidei possessione gaudere: asserentes, nunquam factum au- „ditumve fuisse, ut quisquam alius id oneris inibi susciperet, præter præ- „dictas illas civitates, denique monetam & collybum sibi mutuo perpetuo „annexa fuisse.

„Quum itaque ditio Transisalana in prædictis civitatibus, privilegio, „gratia, & libertate sacri Rom. Imperii, cujus & illæ, & ipsa ditio mem- „bra sunt, una cum continuata possessione cudendi nummos aureos & ar- „genteos, etiamque civitates ipsæ, ac nemo præterea, collybum ibidem „exercuerint, quam possunt demisse rogant, ut Cæs. Majestas, Dominus „noster clementiss. ejusmodi libertatem ac continuatam possessionem sibi „integram relinquat, monetæ suæ impedimentum non objiciat, privilegia „sua, libertates, possessiones, avitas consuetudines ac usus illibatos tueatur,

„prout eos titulos, privilegia ac possessiones coram Præfecto suo intra di-„tionem Transisalanam demonstrarunt.

„Quoniam autem duo illa diplomata monetam & rem pecuniariam tan-„gunt, verum est, in Transisalania annos abhinc C L. quoties declaratio „aliqua super aurea aut argentea moneta facta fuit, Episcopum Ultrajecti-„num una cum Transisalaniæ Ordinibus, interdum & civitates seorsim, „communem & publicam æstimationem omnium qua aureorum qua ar-„genteorum nummorum (qualem pro ratione temporis, & pretio merci-„moniorum, bono publico convenire judicabant) emisisse. cujusmodi „constitutionum non pauca exempla, vel typis excusa, vel juratorum ta-„bellionum, ac fide dignorum hominum manibus exarata, Præfecto suo „exhibuerunt. verbi gratia, eas quæ Annis CIↃCCCCI. CIↃCCCCLXXIX. „CIↃCCCCLXXXVI. CIↃCCCCLXXXIX. CIↃCCCCXC. ad pulsum „campanæ publicatæ fuerunt. unam quæ Anno CIↃIↃI. à tribus civitati-„bus seorsim confecta typis descripta fuit. unam quæ in ditione Transisalana „à D. Friderico Badensi Episcopo Ultrajectino una cum regionis Ordini-„bus, & ipsa excusa editaque fuit, Anno CIↃIↃII. ut & alteram ab iis-„dem sancitam editamque Anno CIↃIↃVI. quæ omnia abunde demon-„strata ac probata fuerunt coram dicto Præfecto nostro. unde liquido pa-„tet, ejusmodi possessionem, consuetudinem ac usum, jam ante submissio-„nem Cæs. Majestati factam in Transisalania viguisse, in quibus Cæs. Maje-„stas eam invenit, suscepit, & tueri ac protegere promisit.

„Quum autem in literis Regiæ Majest. eo quo dictum est die ad Ordines „Transisalanæ regionis emissis, Sereniss. Regina neget se hactenus ejus-„modi consuetudinem in Transisalania reperisse, neque tempore Cæsar. „Majest. tale quid in usu fuisse &c. per ea quæ jam dicta sunt abunde de-„monstratum est, Episcopum Ultrajectinum, ac Transisalaniæ Ordines de-„creta talia, ac statuta super re monetaria (qualia sunt hæc duo diplomata) „omni tempore præterito per sese condidisse, promulgasse, & typis excusa „divulgasse, prout secundum temporis rationem, & communem pecuniæ „cursum in limitibus Transisalaniæ necessarium aut expediens esse judicas-„sent. Cæsarea autem Majestate Anno CIↃLXXXIX. ult. Julii æstimatio-„nem quandam aureæ & argenteæ monetæ edente, quam regionibus hære-„ditario jure ad sese devolutis necessariam ac commodam censebat, quæ „à Transisalanis ob rationes jam dictas accipi non poterat, Ordines Transi-„salaniæ, possessionem suam avitam continuantes, una cum Georgio „Schenckio primo suo Præfecto nomine Cæs. Majest. loco priorum suo-„rum Dominorum Ultrajecti Episcoporum, eodem Anno CIↃIↃLXXXIX. XXVII Octobr. in urbe Campensi constitutionem ac æstimationem aureo-„rum & argenteorum nummorum per se ipsos condiderunt, publicarunt,

„ex

,,ex parte ediderunt, ac observarunt. atque hæc contigerunt multo post ,,quam iidem Ordines se Cæs. Majest. submisissent, prout & coram Præ-,,fecto suo Comite Arembergio declararunt ac docuerunt exemplari illius ,,constitutionis typis descripto, quæ æstimationem à Cæs. Majest. quo di-,,ctum est tempore conditam, & eam quæ ab Ordinibus Transisalaniæ con-,,fecta erat, tempore quo supra, sibi mutuo in una pagina conjunctas exhi-,,bebat. Rogantes, ut deinceps in eadem possessione, consuetudine ac usu ,,per se ipsos pretia nummorum, pro temporis ratione & necessitate sub-,,ditorum constituendi, continuare sibi permittatur. Utque Cæs. Majestati ,,possessionem illam suam, consuetudinem ac usum gratiose sartam tectam ,,præstare placeat.

,, Neque unquam ex rei veritate deprehendetur, Episcopos Ultrajecti, ,,hujus regionis Principes, ullam dispositionem, constitutionem, aut æstima-,,tionem aureæ argenteæve monetæ in Transisalania, solos, absque consilio ,,& voluntate Ordinum unquam condidisse, sed semper eum quem supra edis-,,seruimus agendi modum hac in parte observasse. Atque ita exiguam hanc ,,regionem, commercium pertenue exercentem, in extremo limite sitam, ,,omnium vicinorum Principum ac civitatum monetam nummosque æsti-,,masse, ac pro legitimis habuisse, juxta debitum eorum pretium, idque ,,continuasse usque ad hodiernum diem, neque vel ipsam illorum, vel illos ,,suam monetam prohibuisse, sed communiter unamquamque suo pretio re-,,liquisse, nisi si quando fallaces aut adulterini nummi in Transisalaniam ,,importati essent, quo casu civitates eosdem proscripserunt. prout id ipsum ,,coram Præfecto nostro probatum dedimus.

,, Quod porro in literis Clem. nostræ Dominæ Reginæ habetur; quando ,,duo hæc diplomata in Transisalania non observari contingeret, non posse ,,fieri ut & in reliquo Belgio hæreditario observarentur, Transisalani quam ,,demisse possunt indicant, sperare se, atque adeo orare, ne in privilegiis ,,suis, possessionibus ac consuetudinibus turbentur cum suo damno, ob uti-,,litatem quæ inde in regionibus aliis possit percipi, sed ut Transisalanis sim-,,pliciter in eo statu permanere liceat, in quo Cæs. Majestas eos accepit, ac ,,promisit non tantum eos in illo relinquere, verum etiam tueri ac con-,,servare.

,, Neque possunt demissi & obsequentes Transisalaniæ subditi, animo con-,,cipere, postquam decretum & concessum est, quod & ipsum coram D. ,,Præfecto fuit ostensum, ut novissimæ Cæsareæ petitioni tali pecunia sa-,,tisfieret, qualis in Transisalania obtinet, qui fiat ut nunc in contrarium ,,hujuscemodi novitas ac difficultas invehatur.

,, Quamvis autem dicti Ordines perspicue docuerint ac demonstrarint ,,coram Clem. D. Præfecto suo, literis obsignatis. ac scriptis authenticis,

,,quæcunque hac sua responsione continentur, ac æquum esset id pro sufficienti recipi, nihilominus, si forte quispiam de eo (quod minime sperant) dubitare posset, declarant iidem Ordines, ac asserunt ex abundanti, esse penes se privilegia obsignata, jura & immunitates, præcedentium suorum Dominorum ac Principum, eo sensu, si forte inter Dominum Principemve suum ex una, & Magistratus communitatesque civitatum ex altera parte, aliqua dissensio (quod gratiose avertat Deus) oriretur, voluisse in eo casu præcedentes suos Dominos, ac obsignatis diplomatis concessisse, ut quæcunque Magistratus civitatum pro tempore, suo juramento parati sunt confirmare, immunitatibus suis, jure, possessione ac avitis consuetudinibus contineri, ea illis libera ac intemerata relinquerentur, neque vel Principes nostri, vel quisquam eorum nomine, ea quocunque modo infringere aut imminuere tentaret. prout hic articulus coram Clementiss. nostro Præfecto per duodecim diversa originaria & à Præsulibus Trajectinis obsignata diplomata abunde fuit demonstratus. quorum primum, datum ab Ioanne Trajecti Episcopo præfert annum CIↃCCCXLVI. ultimum ab Henrico Comite Palatino, qui ultimus secularis Episcopus Trajectinus fuit, annum CIↃIↃXXV. omnia ea quæ supra relata sunt continentia, quorum αὐτόγραφα fuerunt exhibita, ut dictum.

,, Idem quoque privilegium, consuetudo, ac usus non solum concessus fuit ab Episcopis & Dominis Transisalanis, verum etiam à Dominis nostræ regioni collimitaneis, Gelris ac Zutphaniensibus, in quorum jura Clem. noster Dominus Cæs. Majest. (Deo sit gratia) successit. prout idem apographo diplomatis dati anno CIↃCCCXXXVI. ostensum probatumque fuit. ut antea.

,, Consequenter, anno CIↃCCCCLXVI. à D. Adolpho Duce Gelriæ, suo & hæredum suorum nomine confirmatum fuit, id quod à Duce Gelriæ Rainaldo, per literas obsignatas eis fuerat concessum. quod & exhibito apographo authentico fuit comprobatum. ut supra.

,,Certum quoque est, dictas tres civitates ab omni antiquitate fuisse, & adhuc esse membra Hanzæ Teutonicæ, sub quibus omnia quoque minora oppida regionis Transisalanæ comprehenduntur ac proteguntur. Habere eas inter sese, certa privilegia, libertates & jura, quæ Cæs. Majestas in sæpius nominato tractatu confirmavit, prout & hoc ostensum fuit. Hæ primariæ civitates Anzæ, communi gaudent privilegio Imperii cudendi monetam aurеam & argenteam, ac hoc tempore pleræque thaleros cudunt. Quando ergo earundem Imperii ac Anzæ civitatum nummi reprobarentur, ac pro adulterinis haberentur, non posset id a Transisalanis, proximis Comitiis Imperii ac Anzæ, coram civitatibus extra hæreditarium Belgium positis, ut neque coram civitatibus Sacri Imperii defendi, atque eo modo ab Anzæ Ordinibus ac civitatibus privilegiis suis privari possent. quæ Cæs. Majest.

,,tan-

,,tanquam Princeps earum & Dominus hæreditarius ipsis confirmavit. pro-
,,ut supra demonstratum fuit.

,, Præter hæc omnia habent Transisalani in tribus civitatibus primariis ut ,,& Aldenzaliæ, quin & ruri liberas quasdam nundinas, præsertim boum ma- ,,crorum è Dania & vicinis regionibus huc appellentium, de quibus nundinis ,,sigillata diplomata habent, a Rom. Imperio ac aliunde ipsis concessa, ea- ,,rumque ab omni vetustate usque ad hunc diem quieta possessione fruuntur, ,,in quibus nundinis multa boum millia, lanæ quoque, & alia mercimonia, ,,è circumpositis regionibus eo advecta in commercium veniunt. neque mer- ,,catores illarum mercium aliam pecuniam præter thaleros sibi in solutum ,,accipiunt, ea de re antecedanco contractu sibi caventes. quales multi con- ,,tractus jam stipulati & mercimonia certis terminis solvenda in illis liberis ,,nundinis tradita & accepta sunt, quæ solutio quantum ad peregrinos non ,,alia moneta potest peragi. Verum quoque est, Artesios, Hannones, Flandros, ,,Brabantos, Hollandos, Zelandos, & communiter multos per hæreditarium ,,Belgium mercatores, medio quadragesimæ, profesto Palmarum, octavâ ,,Paschatis, ac deinceps usque ad mensem Majum, Zwollam, Transisalaniæ ,,urbem venturos, ad nundinas illas liberas ac privilegiatas de quibus supra ,,egimus, ut boves macros magno numero coëmant a Danis, Holsatis & ,,Orientalibus, ubi si nec thaleris (quos pro mercimonio suo pacisci solent) ,,nec moneta Cæsarea eis satisfacere liceret, aut vero mercatores peregrini ,,acceptum sui mercimonii pretium prout cuique commodum esset expor- ,,tare prohiberentur, res eo randem deduceretur, ut dicti Dani, Holsati, ,,Orientales nundinas suas transferrent in diœcesin Monasteriensem, Emdam, ,,Comitatum Benthemiensem, Bremam, aut alium quempiam locum qui in ,,via Orientali commodissimus occurreret. quorum certe locorum ac urbium ,,incolæ eas nundinas, negociationes & commercia ad se derivata gratula- ,,bundi amplecterentur, & mercatoribus ex voto eorum sese accommoda- ,,rent. Quod si etiam argentum a peregrinis acceptum (quod communiter ,,thaleris constat) hic recipi non posset, neque hic aliud præter Cæsareum ,,numisma reperiretur, quod nec ipsum a peregrinis accipi liceret, aut ac- ,,ceptum & exportatum ab Officiariis in itinere eis eriperetur, ea ratione ,,regioni ac civitatibus Transisalanis liberæ suæ nundinæ & vectigalia, qui- ,,bus vigore privilegiorum suorum fruuntur, ac denique omnia sua com- ,,moda, negociatio, & mercatura penitus eriperentur. prout verum est, & ,,unicuilibet perspicuum.

,, Quandoquidem ergo Transisalani (ut demonstratum est) ejusmodi pri- ,,vilegiis, juribus, possessionibus, consuetudinibus ac usibus gaudent, quos ,,Clem. noster Dominus, Cæs. Majestas, in qualitate Principis nostri hære- ,,ditarii, nec minus in qualitate Imperatoris Romani, nomine Sacri Rom.

,,Imperii gratiose confirmavit ac stabilivit, (quod & ipsum literis obsignatis evictum est, ut supra) præsertim quum ipsa Cæs. Majest. promiserit, ,,ac obsignarit, se dictam regionem ac civitates in privilegiis suis, juribus, ,,possessionibus, consuetudinibus ac usibus, non tantum non turbaturam, ,,sed & protecturam, jamque abunde coram Clem. ipsorum Præfecto Comite Arembergio probatum sit, eos privilegio, possessione, jure, consuetudine ac usu gaudere, per seipsos statuta & æstimationes monetarias sanciendi, itemque libertate tam ab Imperio quam ab Anza ipsis concessa, ,,nundinas celebrandi, prout fuse ostensum est, intra Transisalaniæ limites, ,,coram Clem. nostro Præfecto prædicto Comite Arembergio, qui à Serenissima Regina potestate instructus erat super hac difficultate totoque hoc ,,negocio secum conferendi; rogant dicti Ordines quam possunt demisse, ,,tanquam promti ac obsequentes subditi, placeat Cæs. Majestati, ac Serenis. Reginæ (quorum semper benevolentiam experti sunt) remittere ,,nobis duo illa diplomata, ob allatas dudum rationes, neque nos illis gravare. rogant pariter Clem. nostrum D. Præfectum Comitem Arembergi &c. perquam officiose, ac humiliter, ne gravetur S. Clem. hisce & aliis ,,mediis quæ S. Clem. ad hanc rem inservitura occurrunt, pro Ordd. Transisalaniæ deprecari apud Clementiss. nostrum Dominum Imperatorem ,,Rom. & Serenis. Reginam, eosque edocere de conspectis Clem. suæ autographis privilegiorum, possessionum, consuetudinum authenticis, respondentibus huic deductioni dictorum Ordinum. Promtos se vicissim ,,ac alacres offerentes, ad beneficium illud erga S. Clem. recognoscendum. ,,quam Deus O. M. in celso ac felici regimine sospitare velit. Datum in ,,urbe Zwollana, XXI die Januar. CIƆIƆLIV.

Comes Arembergi responsum hoc ad Reginam transmisit, una cum declaratione sua, qua omnia originaria aut alias authentica documenta privilegiorum aliaque munimenta in eo citata, sibi visa esse profitebatur.

Quibus tamen Regina neutiquam acquievit, sed postulavit sibi ἀπόγραφα horum omnium authentica ab Ordd. transmitti. prout è subjectis Comitis Arembergi literis latius intelligetur, quæ ita habent:

,, Honorati &c. Memores vos arbitramur responsi scripto consignati, ,,quod nobis XXI die mensis proxime elapsi in nupero Zwollæ habito conventu, super iis, quæ vobis XIII. ejusdem mensis proposueramus, circa ,,negocium publicationis ac observationis duorum diplomatum, exhibuistis. ,,quod ipsum responsum tum temporis ad Serenis. Reginam per certum ,,hominem transmisimus. Cum ergo nobis Regina rescripserit, visum sibi ,,vestrum responsum, sed citationes ac deductiones in eo propositas non ,,esse sibi integrum admittere, antequam latius ac plenius de iis fuerit ,,edocta, petit Regia ejus Majestas, & nos quoque, ut privilegiorum, mu-

,,nimen-

,,nimentorum, ac documenrorum aliorum quæ eo continentur, & quibus ,,intentum vestrum obtinere conamini, apographa authentica fieri curetis, ,,eaque tradatis Consiliario M. Gerlaco Doys, ut protinus ad nos deferantur, ,,utque eis à sua Majest. conspectis, deinde ad scriptum vestrum ejus responsum ac finale decretum accipiatis. Deo vos committimus. Datæ Vollenhoviæ, x Febr. CIƆIƆLIV.

Hisce acceptis literis, convocata Zwollam fuere Comitia Ordinum Generalia ad diem XXVII Febr. ubi comparuerunt ex Ordine equestri Unico Ripperda Satrapa Sallandiæ, Gosuinus a Raesvelt Satrapa Tubantiæ, Ioannes Sloot Satrapa Vollenhoviæ, Wilhelmus a Boechorst Satrapæ Isselmudani vicem supplens, D. Bernardus a Schedelich Commendatarius Ootmersensis, Ioannes a Rede Satrapa Diepenemi, Bernardus a Bevervoorde, Egbertus ab Ensse Quæstor Sallandiæ, Ditericus ab Isselmuden, Rudolphus ab Oosterwolde, Wolfgangus Mulardus, Ioannes a Rechteren, Reinoldus a Coverden, Gerardus Mulert, Casparus a Twickelo, Dite.icus a Voorst, Ioannes Reinarts, Henricus Mulert Præfectus aggerum, Hermannus Mulert Prætor Zwollanus, Ioannes a Boetzeler, Ioannes a Middachten, Gualterus ab Heyden, Stephanus ab Haerst, Wilh. Mulert, Seino a Brenen, Henricus a Laer, Ernestus ab Ittersum, Henricus ab Oldeneel. Delegati Daventriensium Arnoldus ab Oldeneel, Gerardus ab Irte. Campensium Egbertus Bussche. Zwollanorum Ioannes ab Haersolte, Wolfgangus ab Ittersum, Iacobus Duysterbeecke, Mag. Henricus a Tiel.

Hic primo omnium prælectæ fuerunt literæ Præfecti, ac re diu multumque disceptata, conclusum, mittendam ad eundem Epistolam, quæ continebat sequentia:

,,Obsequia nostra &c. Nobilis, Generose, Clementiss. Domine, literas Clem. T. Vollenhoviæ x. hujus mensis die datas, quibus significas ,,Sereniss. Reginam responsum nostrum Tibi transmisisse (& reliqua, ut ,,supra) perquam demisse accepimus, ad quas T. Cl. hæc obedienter nota ,,facere voluimus: Quandoquidem Majestas Regia, tuque, aliquoties à ,,nobis petiistis publicationem duorum diplomatum, quorum altero thaleros quoscunque vel accipere vel expendere, altero monetam Cæsaream ,,ullam ex hisce regionibus exportare prohibemur, nosque, ut obsequentes ,,ac fi.li subditi, deprehendentes id nostro Tractatui, privilegiis, consuetudinibus minime consentaneum, ac summopere nobis onerosum esse, quam ,,humillime ac cum omni obedientiæ significatione rationes attulimus, ,,quare ad illa observanda adigi non debeamus, neque ea ullo modo possint ,,observari in exigua hac regione ad extremum limitem sita, nisi cum grandi ,,detrimento, ac certa ruina harum regionum. Prout spes erat, Serenissimam Reginam, ex ingenita clementia, nobis novitiis suis subditis nihil ,,impe-

„imperaturam esse quod ad cujusquam jacturam cederet. Serenissima Re-
„gina de rationibus nostris probe edocta, rescripsit nobis XXIV Decem-
„bris proxime elapsi, se Clem. T. quæ in itinere tum temporis erat, in man-
„datis dedisse, ut super dictis gravaminibus nobiscum conferret, petens à
„nobis ac injungens etiam, ut in iis quæ T. Clem. nobis propositura esset
„plenam T. Clem. fidem haberemus, ac debitum exhiberemus obsequium.
„Huic mandato obsequuti, Clementiæ Tuæ Cæsareæ Majestatis vice. man-
„datis ad nobiscum super hac re conferendum instructæ, non tanquam
„exiguæ dignitatis delegato, sed tanquam Clementiss. nostro Præfecto, Do-
„mino Ordinis aurei velleris, humile nostrum responsum tradidimus, &
„omnia inibi allegata, non apographis, sed literis obsignatis originariis, li-
„bris authenticis qui in archivis nostris asservantur, a prædecessoribus no-
„stris nobis bona fide relicti, ac aliis fide dignis munimentis coram Clem.
„T. præsente ac vidente exhibuimus, & maxima ex parte prælegimus, ac
„Clem. tuam rogavimus, Majestatem Reginæ per literas certiorem fa-
„cere vellet, se omnia ista munimenta oculis usurpasse. Unde nulli dubita-
„mus, quin Serenissima Regina Clem. tuæ plenam fidem habitura esset,
„etiamsi nullum T. Clem. peculiare mandatum super hac re dedisset. Et
„postquam Clementiss. nostra Domina Regina (quæ semper gratiose nobis
„indulsit) hac de re T. Clem. relationem, certificationem ac declaratio-
„nem audiverit, nempe T. Clem. in propria persona munimenta origina-
„ria manibus contrectasse, vidisse, audivisse, quibus citationes nostræ ve-
„rificatæ sunt, confidimus Majest. ejus inclinatum iri ad nos non gravan-
„dos postulando ut privilegia nostra ac jura extra limites harum regionum
„exportemus aut emittamus. Rogantes ut Clem. T. pro nobis hac in parte
„apud Serenifs. Reginam deprecetur, nequid nobis ulterius velit injungere,
„neque nostra privilegia ac jura (quæ utique omnia & singula in Tractatu
„nostro a Cæs. Majest. nobis confirmata sunt) aliter accipere velit, quam
„quomodo & decessores nostri, & nos post illos, ea possedimus. Id si fe-
„cerit Clem. T. nos sibi vicissim ad benefactum id recognoscendum ob-
„strictos habebit, quam Deus O. M. in celso regimine sospitem esse velit.
„Datæ in urbe Zwollana, sub sigillo Dieterici a Voorst nomine equestris
„Ordinis, nomine autem civitatum, sub sigillo civitatis Zwollanæ, quo pa-
„riter hic utimur. XXVII Febr. Anno CIↃIↃLIV.

Hisce acceptis literis Comes Arembergi Vollenhoviam Comitia Ordi-
num convocavit, a. d. XVI Aprilis ejusdem anni celebranda. Ubi cum
Ordines se stitissent, Comes in cœnaculo majori, propositionem a M. Ger-
laco Doys Consiliario viva voce fieri voluit, præsentibus M. Ludolpho ab
Hattem (primo Transisalaniæ constituto Cancellario) M. Roberto vander
Beeck, & Engberto ab Ensse Quæstore Sallandiæ. Is ergo retulit, Majestati
Reginæ

Reginæ statutum esse, privilegia quæ in responso suo nuper XXI Januarii in urbe Zwollana, Comiti tradito, allegarant, aut ipsa, aut certe apographa eorum authentica videre. quum utique ea non occultari sed luci exponi æquum esset &c. neque decere civitates hoc Principi suo negare, aut ullum in eo scrupulum movere. Quibus M. Ludolphus ab Hattem adjecit, si forte vererentur civitates privilegia sua, vel authentica eorum apographa exhibere, quia forte non omnia æque essent roborata, nullam in eo difficultatem forte, cum loco talium privilegiorum bonæ fidei possessione & longævo usu gaudeant &c.

Super hisce ab Ordinibus conclusum, ipsos Clem. D. Præfecto vel scripto vel voce sufficiens responsum daturos in urbe Daventriensi a. d. XXVII Apr. proxime instantem.

Senatus trium civitatum, Daventriensis, Campensis, Zwollanæ, hasce difficultates singuli suis communitatibus, ut vocant, sive Tribunorum pleb. Collegiis indicarunt, ac cum iis consultarunt, quo pacto se in hoc negocio gererent. Apud omnes conclusum, quandoquidem Cæs. Majest. in Tractatu promisisset, omnia ipsorum privilegia tueri, Ordines Transisalaniæ, amputandis quibuscunque de privilegiorum suorum certitudine altercationibus, eorum à Cæs. Majest. confirmationem impetrasse. ubicunque enim confirmatio est, ibi cessare omnem disceptationem. Consultum ergo fore, Præfecto suo viva voce significare, non expedire ut apographa privilegiorum tradantur.

Die XXVII Aprilis super hac causa Ordd. denuo Daventriæ in frequentibus Comitiis congregati sunt. ubi actum fuit de propositione Comitis Arembergii nuper Vollenhoviæ facta, & decretum, quosdam ex Ordd. ad eum ablegandos, qui viva voce ei responsum darent, sese ex abundanti adhuc paratos esse citata privilegia intra Transisalaniam exhibere, ac liberum fore suæ Clem. quos placeret, dum hoc fieret sibi adjungere. Rogantes obedienter etiam hac una ultima vice, ut liceat sibi in eo conquiescere, neve eo nomine ulterius molestiæ sibi exhibeantur, quum clarum sit, Cæs. Majest. omnia sua privilegia in Tractatu suo rata habuisse, neque proinde ut ea disputabilia reddantur æquum esse. parati vicissim facere quæcunque obsequentium subditorum sunt.

Ad hanc rem designati fuere ex Sallandia Ioannes a Boetzeler, ex Tubantia Rodolphus a Scheven, ex Vollenhovia Rodolphus ab Oosterwolde, è Daventriensi civitate Gerardus a Nirte, è Campensi Egbertus ten Bossche, è Zwollana M. Henricus a Tiel, instructi commonitorio quod brevitatis causa omitto.

Delegati hi XI Maji Lingæ Præfectum suum convenerunt, eique significarunt, Quandoquidem S. Clem. XVI Apr. proxime elapsi Ordinibus

Pp pro-

proponi curasset, nondum acquiescere Serenifs. Reginam responso die Agnetis in urbe Zwollana literis consignato traditoque, ut nec sequenti responso ab iisdem Ordinibus S.Clem. transmisso, gravari videlicet eosdem Ordd. privilegiorum suorum, munimentorum, diplomatum ac aliorum scriptorum Zwollæ exhibitorum apographa tradere:

Respondere ad hoc Ordines, ditioni ac civitatibus summe onerosum esse, neque ullo modo fieri posse, ut eorundem privilegiorum ac munimentorum apographa tradant, utque eadem sua confirmata privilegia, libertates, consuetudines & usus ullo pacto disputabiles reddant, ut qui a Cæs. Majest. sigillato & per juramentum sancito Tractatu submissionis Anno CIↃ IↃXXVIII. gratiose sint confirmati. Utque de ea re ad omnem posteritatem certi essent, id ipsum Ordines primo dicti Tractatus articulo præcautum voluerunt, ita ut Cæs. Majestas suo & hæredum nomine ditioni & civitatibus privilegia sua, consuetudines ac usus obsignarit, confirmarit, ac juramento sanciverit, hæreditario ac perpetuo se eadem protecturum eaque ipsis ut erant relicturum promittens. Confidunt autem etiamnum Ordd. vi ejusdem Tractatus & confirmationis, non teneri se ejusmodi petita apographa tradere, ac evitandum censent, ne ea in diversum sensum aut interpretationem torqueantur quam prout hactenus quiete ab ipsis possessa usurpataque sint. Quemadmodum nullo etiam tempore a præcedentibus ipsorum Dominis, ut neque tempore Cæs. Majest. Domini nostri hæreditarii unquam factum fuerit. Sperantes adhuc, ac supplices rogantes, ut Serenissima Regina ditioni huic ac civitatibus hac in parte & ipsa gratiose parcat, neque ulterius eas gravet.

Nihilominus parati adhuc sunt, & ex abundanti offerunt, exhibita ab sese privilegia & munimenta, in responso prædicto citata, Clem. suæ, loco Cæs. Majest. Clement. sui Domini, iisque quos S. Clem. placuerit sibi in eo negocio adjungere, semel adhuc & ultimo, intra Transisalaniæ limites exhibere, plane in eundem modum quo in urbe Zwollana XXI Jan. die proxime elapso exhibita fuere. Obsecrantque dicti Ordd. S. Clementiam, ne grave sit ipsi hanc humilem suam responsionem ad Serenissimam Reginam perferre, ac pro ditione & civitatibus Transisalaniæ apud eam super hoc negocio deprecari.

Comes Arembergius audito hoc responso per Mag. Ludolphum ab Hattem responderi fecit: sperasse se, fore ut Transisalaniæ Ordd. aliter hanc rem expenderent, & responsum commodius ad se perferrent, ut cui videretur, non esse hæc talia a subditis, Principibus suis deneganda. quicunque enim privilegiis frui volunt, ea exhibere debent, prout fecerunt Transisalani erga Hollandos in controversia de limitibus, & erga Gelros de Isala flumine.

Cum

Cum autem delegati in responso suo petierint, ut Clem. S. pro Transisalanis apud Serenissimam Reginam deprecetur, rati fore ut ea ipsius precibus acquiescat, respondet Cl. sua, se nullam rationem in eorum responso deprehendere, ob quam apud Cæsaream aut Regiam Majest. pro ipsis intervenire posset. postulatque, ut (si ulterius mandatum delegati habeant) de alio ac finali responso deliberent, sin nullum habeant, S. Clem. non ut Præfecto, verum ut regionis hujus fautori consultum videtur, ut delegati de novo conventu habendo cum Ordinibus agant, in quo commodius responsum conciperetur, &c.

Delegati paululum digressi, ac postquam inter se locuti essent, ingressi denuo, responderunt se nihil aliud in mandatis habere. Ac repetitis rationibus nonnullis, quibus moti Ordines gravarentur diplomata sibi transmissa publicare, respondit Præfectus, rationes illas non contemnendas esse, ac quæsivit, num eædem præcedenti suo responso essent insertæ? quod affirmatum. Rursus digredi jussi, cum revocati essent, dixit eis Præfectus, non esse eos citatos, ut de publicatione diplomatum responderent, sed de tradendis privilegiorum suorum apographis. Cum quæsivissent quænam nominatim apographa tradere juberentur, cum Zwollæ nihil singulare esset exhibitum præter Tractatum, & privilegiorum suorum confirmationem, & nonnullis eo spectantibus: responsum est, ut eorum quæ jam nominaverant apographa traderent, ac insuper privilegium circa rem monetariam. atque ad hoc postulatum finale responsum peti. Iterum digressi legati, post deliberationem nonnullam, respondere, sibi nihil præter jam dicta in mandatis esse, sententiam S. Clem. libenter Ordinibus indicaturos, ac de iis quæ illi decrevissent S. Clem. certiorem factutos. interim rogare ut de suo responso ad Serenissimam Reginam perscriberet. Sciscitati quoque sunt, an si consultum videretur Ordinibus, Regiam Majest. super toto hoc negocio convenire, id ipse in malam partem esset accepturus? quod negavit. imo, & arbitratum se fuisse, eos hoc jam ante fuisse factutos, ac ob multas rationes quas ipsis in Aula proposuerat, nec ab iis liquido fuissent perceptæ, sese etiamnum indicare id expedire ut Regiam Majest. super ea re accederent, seseque literis in eorum favorem scriptis illam legationem adjutare statuisse. Interim ut de iis quæ proximis Comitiis concluderentur se certiorem facerent. quod se facturos receperunt, atque ita ad suos regressi sunt.

XXII Maji die super eodem negocio coierunt Comitia Ordinum in urbe Zwollana, ubi intellectis iis quæ delegati cum Comite egerant, decreta legatio ad Reginam, sex personis ad id selectis, quibus sequens commonitorium fuit traditum:

Instructio & commissio, pro Ditherico à Voorst ex Sallandia, Rodolpho à Scheven

ex Tubantia, & Rodolpho ab Oosterwolde ex Vollenhovia; Gerardo ab Irte Daventriensium, Egberto ten Bussche Campensium, Mag. Henrico à Tiel Zwollanorum nomine, delegatorum equestris Ordinis & civitatum Transisalaniæ, ad proponenda & declaranda coram Clem. nostro Domino Cæsare Rom. & coram Majestate Reginæ Gubernatricis &c. ea quæ in sequentibus scripta sunt.

,, Ante omnia commendant se equestris Ordo & civitates ditionis Transisa-,,lanæ quam humillime ac obsequentissime, favori Clementiss. nostri Do-,,mini Imperatoris Romani, tanquam Principis sui & Domini hæreditarii, ,,ut & Clementiss. nostræ Dominæ Reginæ, promti omnia peragere, per ,,quæ Cæsareæ & Regiæ Majestati honor, obsequium, reverentia & obedien-,,tia præstari poterit.

,, Comes Arembergi Præfectus Transisalaniæ, Ordinibus ejusdem ditio-,,nis transmisit apographum duorum diplomatum, per quæ ipsis summatim ,,injungitur, ut publicent, nemini omnino fas fore recipere thaleros, ut ,,neque monetam auream argenteamve Cæsaris nomine cusam è suæ Maje-,,statis ditionibus exportare, sub pœna eis contenta.

,, Regio ac civitates Transisalaniæ hac re gravari se sentiunt, ac man-,,datum hujuscemodi contravenire avitis suis libertatibus, consuetudini-,,bus ac usibus quibus Transisalani gaudent, nec minus, laudabili Tractatui ,,inter Clementiss. nostrum Dominum Imperatorem Rom. tanquam Prin-,,cipem suum hæreditarium, ipsosque sancito, quo ipsis omnia sua privile-,,gia, possessiones, consuetudines ac usus confirmati sunt. Iidem coram Præ-,,fecto suo Comite Arembergio, à Serenissima Regina speciatim secum su-,,per hac re conferendi à Regina mandatum habente, qua viva voce, qua ,,scripto quæ ad hanc rem facerent exposuerunt, per quæ existimant, se ad ,,promulgationem ac observationem dictorum duorum diplomatum non te-,,neri. Quum autem idem Arembergi Comes dictis Ordinibus nuper signi-,,ficaverit, Sereniss. Reginam iis needum acquiescere, hosce delegatos mise-,,runt, qui Cæsaream Majest. & Sereniss. Reginam humiliter de re tota edo-,,ceant, ac rogent, ut ab illis diplomatis, aliisque quibuscunque quæ ipsorum ,,privilegiis, avitis possessionibus, libertatibus, consuetudinibus usibusque ,,in Tractatu contentis dissona sunt, sibi liberis esse liceat.

,, Quando igitur tres civitates, Daventria, Campi, Zwolla, ante omnem ,,hominum memoriam quieta ac bonæ fidei possessione gavisi sunt ac etiam-,,num gaudent, cudendi auream & argenteam monetam, prout neminem ,,latet eos ipsos thaleros cudisse, eaque possessio ipsis confirmata est, non ,,decet eos propriam monetam reprobare aut abrogare, sed eandem in com-,,mercio, pro suo valore relinquere.

,, Adhæc, quoniam dicta regio & civitates S. Imperii & Anzæ sunt mem-,,bra, & Electoribus, Principibus, Comitibus, civitatibus Imperii solenne ,,fuit

,,fuit nummos cudere, pro ratione legitimi pretii, non est æquum, à Transi-
,,salanis, thaleros ab Ordinibus Imperii ac Anza, quorum socii sunt, cusos
,,reprobari, eo enim pacto Imperii ac Anzæ consortibus injuriam facturi
,,essent, ac reliquis Imperii ac Anzæ civitatibus in causa essent, ut pari ratio-
,,ne nummos à Transisalanis cusos vicissim reprobarent. Neque possent
,,Transisalani in Comitiis Imperii, ac conventibus Anzæ, coramve civi-
,,tatibus Imperii & Anzæ, ut recte factum tueri, quod fœderatos suos tanta
,,affecissent injuria. Negotiatio quoque cum membris Imperii ac Anzæ,
,,ditionibus ac civitatibus nostræ regioni vicinis, per observationem illo-
,,rum diplomatum, penitus in nihilum recideret.

,, In hac porro qualitate, possessione, usu ac consuetudine, tanquam
,,membra Imperii & Anzæ Clem. noster Dom. Imperator Romanus ipsos
,,invenit, ac ut tales recepit, ac protecturum promisit, unde non conveniret
,,ipsis Transisalanis quicquam committere adversus ea quæ Clem. noster
,,Dom. Imperator iis gratiose pollicitus fuit.

,, Neque unquam in Transisalania visum auditumve fuit, Principem
,,aut Dominum ditionis (qui nunc est Clementiss. noster Dom. Cæsar Ro-
,,manus) per se ipsum seorsim ullam constitutionem edidisse, circa res secu-
,,lares, jura municipalia, aggeraria, aliave, verum de consilio, voluntate &
,,placito Ordinum regionis. quod sane verissimum esse deprehendetur.

,, Siquando autem regionis Dominus abusum quempiam aut exorbitatio-
,,nem in subditis suis deprehendisset, consueverat Ordines scripto convoca-
,,re, ad certum locum intra ditionis limites, ubi quodcunq; à Domino simul
,,& Ordinibus decerni contigisset, observabatur. Et in hoc usu Majestas Cæ-
,,sarea ipsos invenit, eumque ipsum liberum permittere pollicita est.

,,Quod & à piæ memoriæ D. Georgio Schenckio, primo suo, & D. Maxi-
,,miliano ab Egmont Comite à Buren secundo suo Præfecto, stricte hacte-
,,nus, circa ejusmodi constitutiones servatum fuit.

,, Neque unquam deprehendetur, regionis Dominum per se seorsim æsti-
,,mationem monetariam concessisse, conclusisse, fecisse aut ordinasse. sed
,,contrarium usitatum fuit, videlicet, lapsa in deterius nummaria ratione, Prin-
,,ceps & Ordines pariter sanciebant æstimationem aureæ argenteæve monetæ,
,,prout & tempore G. Schenckii factum constat. In Transisalania enim pe-
,,culiare genus monetæ est, in Belgio hæreditario ignotum. Atque in hac pos-
,,sessione Transisalaniæ subditi nati sunt, in ea Cæs. Majestas eos invenit, ac
,,eam non solum eis inviolatam permittere, verum etiam conservare promisit.

,, Rogant ergo obedientes ac promti ad obsequia subditi Transisalaniæ,
,,demisse ac humiliter, placeat Clem. nostro D. Cæsari Romano, Principi
,,nostro ac Domino hæreditario, nec non Serenissimæ Reginæ, permittere
,,ut permaneant Transisalani in ejusmodi qualitate, libertate, possessione,

"consuetudinibus ac usibus, in quibus spiritum primum duxerunt, ac in "quibus Cæs. Majest. eos invenit, recepit, ac relicturam protecturam- "que promisit.

"Utque omnia mandata & diplomata, quæ Cæs. Majestati edere visum "fuerit, primo transmittantur ad constitutum nobis Præfectum, ab eo "Ordinibus proponenda, ut postmodum decernatur quod juxta libertates, "possessiones, consuetudines & usus dictæ regionis æquum esse judica- "bitur.

"Ut porro, Ordines Transisalaniæ hanc instructionem & commissio- "nem dictis deputatis tradidisse constet, in facti fidem ego Ioannes a Boet- "zeler, nomine equestris Ordinis, nosque Coss. Scabini & Senatores ci- "vitatis Daventriensis nomine sociarum civitatum, hanc instructionem & "commissionem appensis sigillis nostris firmavimus. Datæ Anno c I ɔ "I ɔ LIV. XXVI Maji.

Delegati Bruxellas profecti, Reginæ significari curarunt suum adventum, quæ eis audientiam concessit. ac intellectis iis quæ in mandatis habebant, selegit Comitem Arembergium, Viglium Zuichemum Præsidem, Everardum Nicolai, in Consilio Sanctiori Senatorem, ad causam eorum cognoscendam, coram quibus comparuerunt, & fuse totum negocium disceptarunt: quo facto sequens à Regina obtinuerunt responsum:

"Quandoquidem Majestas Reginæ Gubernatricis &c. edocta de diffi- "cultatibus quas movent Ordines ditionis Transisalanæ, super publicatione "certorum diplomatum nomine Cæs. Majest. tanquam Domini ejusdem di- "tionis hæreditarii, inibi facienda: quibus continetur prohibitio accipien- "di expendendive ullos thaleros, neve ulla moneta Cæsarea, aurea argen- "teave, è dicta ditione exportetur aut alio deferatur, asserentes id adversari "suis privilegiis, possessionibus, libertatibus, consuetudinibus & usibus, "Comiti Arembergio ejusdem Regionis Præfecto in mandatis dederat, ut "nomine Cæs. Majest. cum Ordinibus illius Regionis super eo negocio "conferret, atque ab eis postularet exhibitionem eorum privilegiorum qui- "bus hæc diplomata repugnare contenderent, quod & ab eodem Arember- "gio factum, eidemque à dictis Ordinibus qua viva voce, qua scriptis res "nonnihil declarata fuit: ac tandem ii delegatos suos ad suam Majestatem "miserunt, videlicet Dietericum a Voorst, Rodolphum ab Oosterwolde, "Gerardum a Nirte, Egbertum ten Bussche, & Mag. Henricum a Tiel, in- "structione quadam scripto concepta ac datâ XXVI Maji hujus anni c I ɔ "I ɔ LIV. munitos, juxta quam nomine Ordinum suæ Majestati common- "strarent rationes ac media, per quæ prætendunt dicta diplomata in ditione "Transisalana publicari non oportere: qui quidem delegati postquam ea "quæ sibi in mandatis data sunt suæ dictæ Majestati exposuerunt, ac in- structio-

„ſtructionem ſuam ſcripto conceptam eidem tradiderunt, cum ipſis ſuper „hoc negotio, juſſu ſuæ dictæ Majeſt. coram D. Arembergio Præfecto, „D. Viglio Zuichemio Præſide, & Mag. Everardo Nicolai Conſilii Cæ„ſarii Sanctioris Conſiliario, collatio inſtituta atque agitata fuit.

„Et primo quidem eis ſignificatum, Majeſtatem ſuam, quod Cæſari tan„quam Domino ſuo hæreditario omne obſequium ac obedientiam ſubmiſſe „offerant, nomine dictæ Majeſt. Cæſareæ, gratum & acceptum habere.

„Adhæc, quod per hanc inſtructionem etiamnum petant, ut dicta diplo„mata (tanquam repugnantia ſuis privilegiis, avitis libertatibus & conſue„tudinibus, Tractatu inter Cæſarem & ditionem ſancito confirmatis) ſibi „remittantur: juſſit ſua Majeſtas, ut eis diceretur, nec Cæſari, nec ſibi ejus „loco ac nomine, in animo eſſe, ullo modo privilegiis eorum, poſſeſſioni„bus, uſibus, juribus, libertatibus quibus juſto titulo gaudent, contravenire. „Quia autem prætendebant per dicta diplomata tale quid committi; requi„ſiverat ab eis ſua Majeſtas exhibitionem ejuſmodi privilegiorum quæ per „dicta diplomata violari aſſererent. idque, ut fundamento intentionum di„ctorum Ordinum conſpecto, à ſua Majeſtate hac in parte melius ex æquo „& juſto de tota re poſſet ſtatui, utque ſimilibus querelis ac incommodis in „futurum poſſit occurri, quin etiam ut tanto melius caveretur nequid in „poſterum adverſus dicta privilegia, jura, libertates, poſſeſſiones ac con„ſuetudines decerneretur, petiit S. Majeſt. ut plene de iis edoceretur, quod „vix fieri poterat nec viſis nec cognitis privilegiis.

„Quandoquidem porro, dicta inſtructione, ut & alio quodam ſcripto „quod antehac D. Arembergio traditum fuit, articuli nonnulli ac voces „continentur, quibus dicti Ordines videntur prætendere, Cæſareæ Majeſt. „tanquam dictæ ditionis hæreditario Domino illicitum eſſe, ulla inibi di„plomata publicari curare, niſi prius conſultis & conſentientibus Ordi„nibus, voluit Sereniſs. Regina eiſdem delegatis ſignificari, Cæſaream „Majeſt. nullatenus illam intentionem approbare, utpote rem tendentem „ad omnimodam enervationem auctoritatis ac celſitudinis ſuæ Majeſt. tan„quam Principis ac hæreditarii Domini ejuſdem ditionis, ac repugnantem „regalibus, quæ ſua Majeſt. in hanc ditionem à S. Rom. Imperio obtinuit, „quæ & conſervare ac tueri Cæſar tenetur, inſtar reliquorum Principum „Imperii, qui omnes, vi regalium ſuorum in cauſis quotidie incidentibus, „ad commune reipubl. bonum, ac bonæ politiæ conſervationem, neceſſa„rio jus ac auctoritatem habent, ſtatuta & edicta in ſuis ditionibus condendi „ac emittendi, citra antecedaneam communicationem cum ſubditis ſuis „aut regionum Ordinibus, per quas, ubi periculum in mora eſt, tardè re„bus proſpici contingeret, ac in ſumtus ac moleſtias minime neceſſarias ipſi „Ordines conjicerentur. Nec æquum eſſet ſuam Majeſt. tanquam Tranſiſa-

„laniæ

„laniæ Dominum, minori conditione esse quam reliquos Imperii Princi-„pes, præsertim si ejusmodi diplomata & statuta juribus ipsorum, privile-„giis &c. non repugnarent.

„ Quod autem tres civitates Daventria, Campi, Zwolla immemoriali „(ut loquuntur) possessione argenteæ aureæque monetæ cudendæ gaudeant, „super eo sua Majestas iisdem Ordinum delegatis dici jussit, nec Cæsareæ „Majestati, nec sibi ejus vices fungenti, animum esse, dictis civitatibus quo-„ad privilegia sua ullum impedimentum objicere, verum, quum manifesto „deprehendatur, ac notorium sit, monetam quæ in dictis tribus civitati-„bus cuditur, ratione pretii sui non respondere canoni monetæ suæ Majest. „in hisce regionibus constituto, sed tanto leviorem esse, ut monetarius di-„ctarum civitatum, conflando duntaxat monetam suæ Majest. & ex ea aliam „cudendo non contemnendum lucrum facere possit, prout id diligenti in-„dagine compertum est, desideraret sua Majest. harum regionnm boni pu-„blici intuitu [hnic incommodo medelam adhiberi] in quo casu nihil „erit cur S. Majestas eorum nummos prohibere velit, cui ex vero causa satis „magna est monetam eorum ac nummos reducendi ad canonem reliquarum „monetarum per hasce regiones. quod sane tribus civitatibus non cedet in „imminutionem privilegiorum suorum, sed magis in eorum amplificatio-„nem ac provectionem.

„ Delegati hisce rite expensis, declararunt, non fuisse Ordinum men-„tem, qualis ea in supra allatis fuerat proposita, quasi videlicet Principum „ac Dominorum suorum auctoritati, celsitudini, aut regalibus vellent in-„tercedere, contra enim, eos promtos ac paratos esse omnia diplomata & „edicta suæ Majest. ad bonum, & tranquillitatem regionis, ac civitatum in-„columitatem obedienter accipere, publicare, iisque obsequium præstare, „etiamsi super iis Ordines non fuissent auditi consultive, prout & asserebant „multa ac varia diplomata suæ Majest. cum Ordinibus haudquaquam com-„municata, ab iis accepta, publicata, observataque fuisse. modo ea, ut supra „dictum fuerat, privilegiis eorum, juribus, possessionibus, consuetudi-„nibus ac usibus, Tractatu stabilitis, non contrairent. in quo casu decrevis-„sent, id ipsum Cæs. Majestati vel per delegatos, vel scriptis literis signifi-„care, ac talia suorum privilegiorum, jurium, possessionum, usuum ac „consuetudinum, juxta tenorem dicti Tractatus (adversus quem actum „fuisse censeant) documenta suæ Majestati exhibituros, quibus sperarent „Majest. suam permotum iri, ut ejuscemodi gravamina aboleat. prout aje-„bant sæpius in causis similibus à se factum, & optata remedia à sua Majest. „impetrata esse. Nominatim Anno CIↃ IↃ XLVIII. quando ad petitionem „ab sese propositam, de diplomate permissionis in negocio monetario dif-„ferendo, a sua Majest. gratiosam ejus dilationem obtinuerant. Rogabant

„porro

,,porro dicti delegati, ut, quandoquidem hæc duo diplomata, de quibus ,,impræſentiarum controverſia ſit, citra grande detrimentum, imo certam ,,ruinam civitatum ac ſubditorum regionis Tranſiſalanæ obſervari nequi- ,,rent,placeret Seren.Reginæ publicationem eorum ſibi clementer remittere, ,,& mediis quibuſdam ei rei accommodatis ejuſmodi circa ea moderatio- ,,nem præ manibus ſumere, qua ingenti damno mercaturæ ac negociationis ,,(quod alioqui procul omni dubio expectarent, mercatoribus Orientaliori- ,,bus qui thaleris merces permutare aſſueverant, pecunias ſuas expendere, ,,aut quas hic accepiſſent exportare prohibitis) præverti poſſet. offerentes ,,viciſſim omne ſtudium ſe adhibituros, poſtquam ad ſuos eſſent reverſi, quo ,,moneta trium Tranſiſalaniæ civitatum deinceps ad canonem monetæ Cæ- ,,ſareæ per reliquum Belgium uſitatæ reduci poſſet. utque diplomata Cæſ. ,,Majeſt. alia, quæ privilegiis ſuis &c. non adverſentur, juxta mentem ac ,,bonam intentionem ſuæ Majeſt. obſerventur, ſalvo in omnibus Tractatu.

,, Regina, intellectis iis quæ delegati propoſuerant, & conſiderata humili ,,eorum oblatione, ac confidens eos fideliter eam executuros, cupida etiam ,,in omnibus æquis petitionibus Ordinibus Tranſiſalaniæ gratificari, ac ,,omne detrimentum, omnemque perniciem ab eis amoliri, contentam ſe ,,dixit a publicatione diplomatum ſuperſedere, eouſque, donec conſpectura ,,eſſet, quid proximis comitiis Auguſtanis a Cæſar. Majeſt. convocatis,ſuper ,,negocio monetario, & obſervatione novæ conſtitutionis, præteritis co- ,,mitiis conditæ, decernendum ſit. Interea temporis, ut plenius edoceatur ,,operam dabit, quid in regione Tranſiſalana, ſuper canone ac æſtimatione ,,nummorum obſervari conſuetum ſit. Ordines viciſſim ac reliqui quibus ,,id incumbit cavebunt, ne quos thaleros in reliquas Cæſ. Majeſt. ditiones ,,inferant mittantve, ne ſibi hoc facto malum attrahant.

,, Quod ad exportationem Cæſareæ monetæ, nummorum aureorum ar- ,,genteorumve, non contradicit S. Majeſtas, quo minus mercatores in regio- ,,ne Tranſiſalana negocianes exportent ejuſmodi monetam auream argen- ,,teamve, Cæſarea auctoritate cuſam, quam pro mercimoniis ſuis ibidem ,,diſtractis acceperint. ea lege, ut proſpiciatur, ne ſub ſpecie tolerantiæ a ,,mercatoribus quibuſdam, aliiſque privato lucro intentis, nullis mercibus ,,in ditione Tranſiſalana divenditis, multitudo aliqua monetæ Cæſareæ, per ,,civitates ac regionem Tranſiſalanam, in fraudem diplomatum in aliis ,,Cæſ. Majeſt. ditionibus promulgatorum, alio devehatur. Datæ Bruxellis, ,,x v die Junii, c I ɔ I ɔ L I V.

Defuncto Seinone Mulert Sallandiæ Satrapæ ſucceſſit Unico Ripperda, qui tribus civitatibus, Daventrienſi, Campenſi, Zwollanæ, frequentibus comitiis ſacramentum dixit, in forma & effectu, prout deceſſor ejus Anno c I ɔ I ɔ x L I. die Martis poſt *Invocavit*, Zwollæ, præſentibus

trium earundem civitatum delegatis fecerat. Ad hæc autem se obstringebat:

„ Se arcem ac propugnaculum Arkenstenium rite ac fideliter conservaturum, pro ratione temporis, munimentis enim nudatum erat, ad bonum ac utilitatem Principis, ac ditionis civitatumque Daventriensis, Campensis, Zwollanæ. non admissurum se in eandem arcem ac propugnaculum ullos dicti Principis, ditionis ac civitatum perduelles, neque passurum ut ex eadem arce & propugnaculo subditis ditionis ac civitatum damnum inferant. Se post decessum Principis eandem arcem & propugnaculum nulli alii Principi aut Domino traditurum, nisi veris hæreditariis Dominis, ac successoribus Principis defuncti, & qui jus successionis habent in eandem ditionem Transisalanam. Se trium dictarum civitatum civibus ac incolis conservaturum omnia ejusmodi privilegia, libertates, consuetudines, quas olim quidem Episcopi Trajectini, nunc autem Cæsarea Majest. eis concesserunt ac confirmarunt. Denique in omnibus instar fidelis Officiarii se gesturum. dolum malum hinc abesse & abfore. Adjectum fuit: Quandoquidem arx Arkenstenia, ut nunc res sunt, munimentis denudata est, nos tres civitates impræsentiarum necessitatem sponsores dandi, tibi remisimus, usque ad id tempus quo eam postliminio contigerit firmari. Actum Anno CIↃIↃLIV. XXVII Aprilis.

Anno CIↃIↃLV. circa festum Michaëlis Cæsar quaquaversum per universum Belgium misit diplomata, quibus omnium ac singularum regionum Ordines convocabantur, ut a. d. XVIII Octobr. Bruxellis se sisterent, plena potestate & procurationibus instructi, cum Majestas sua statuisset ditiones suas, dum adhuc in vivis esset, in filium suum Philippum Regem transferre. Eo ergo die appetente ingens hominum turba Bruxellis confluxit. qui tamen dies in XXV. Octob. prorogatus est.

Inter alios, Cæs. Majestas ditioni quoque ac civitatibus Transisalaniæ per Comitem Arembergium mandavit, ut delegatos suos Bruxellas plena instructos potestate mitterent. quæ res hic paulo latius edisseri meretur, ut quam tenaces majores nostri privilegiorum suorum fuerint, etiam posteris constare possit.

Scripsit ergo Arembergi Comes tribus civitatibus, Daventriensi, Campensi, ac Zwollanæ, ut nonnullos Bruxellas ablegarent, a. d. XIV Octob. visuros ac audituros, quopacto Carolus ejus nominis V. Princeps noster hæreditarius, Belgium hoc suum hæreditatium cessurus ac resignaturus esset in manus Domini Philippi Hispaniarum Principis, Angliæ Regis, & Majest. ejus Regiam in Dominum nostrum hæreditarium recepturos ac inauguraturos, quod alioqui, non nisi post decessum Cæsareæ Majest. factum fuisset.

Comes

Comes Asembergi primo singulas civitates super hoc negocio evocarat, id quod tres civitates ægerrimè tulerunt, decreveruntque id ei quam commodissime fieri posset significandum, quo caveretur nequid tale in posterum fieret.

Hac de causa in diem VII Octob. Zwollam convocata sunt Comitia, in quibus nomine Ordinum comparuerunt qui sequuntur: Ex Ordine equestri Ioannes Sloot Vollenhoviæ Satrapa, Wilhelmus a Boghorst, Henricus Mulert Præfectus aggerum Sallandiæ, Balduinus Hagen, Dietericus a Voorst, Hermannus a Langen, Rodolphus ab Oosterwolde, Reinoldus a Coeverden, Eggericus Ripperda, Gerardus Mulert, Scino a Brenen, Ioannes a Middachten, Wilhelmus Mulert, Ioannes Reyners, Ioannes a Boetzeler, Ernestus ab Ittersum, Ioannes a Laer, Stephanus ab Haerst, Ioannes a Warmelo, Ioannes a Steenwijck. Delegati civitatum: Daventriæ, Arnoldus ab Oldeneel, Winoldus a Twickel: Camporum, Egbertus ten Bussche, Hermannus vander Vecht; Zwollæ, Ioannes ab Haersolte, Wolfgangus ab Ittersum, Iacobus Duysterbeke, Mag. Henricus a Tiel. Atque hic decretum fuit, delegatos Bruxellam mittendos. quam ad rem selecti fuere ex Sallandia Dietericus a Voorst, Ioannes a Boetzeler, Vollenhovia Balduinus Hagen, Rodolphus ab Oosterwolde, quibus civitates suos adjungerent.

IX Octobr. die, Campenses Daventriæ coram frequenti Senatu comparuerunt, ubi etiam se stitit Gosuinus a Raesvelt Satrapa Tubantiæ. Hi pariter literas Præfecti perlegerunt, quibus serio mandabat, ut delegatos suos Bruxellas plenaria potestate instructos mitterent. adjunctum erat exemplar, juxta cujus tenorem literæ procurationis videbantur exarandæ. id hic inseremus:

„(*Premissis premittendis*) Ordines præhabita communicatione, con-
„cordibus suffragiis decreverunt, delegatos suos ad Cæs. Majest. transmit-
„tere, ad quam rem selegerunt N. & N. quibus omnibus & singulis, ple-
„nariam potestatem ac auctoritatem dant, itemque speciale & irrevocabile
„mandatum, dicto die comparendi coram Cæs. & Regia Majestate, ibique,
„unacum reliquis Ordinibus dictarum Belgii regionum sese præsentes sisten-
„di, eo tempore quo Cæs. Majest. renunciationem dictarum regionum est
„peractura, ac vicissim Regem in Principem suum ac hæreditarium Domi-
„num recipiendi, sub promisso tamen & juramento, à Rege publice,
„præsentibus dictis Ordinibus præstando, de observandis omnibus quæ
„antehac qua generatim qua speciatim tam civitatibus Transisalaniæ, quam
„in genere omnibus aliis civitatibus ac regionibus dicti Belgii se observa-
„turum juramento recepit, & ad quæ observanda post decessum Cæsar.
„Majest. erit obligatus, Prout vicissim iidem delegati, nomine ac loco co-

,,rundem Ordinum ſimile juramentum ſimiliaque promiſſa præſtabunt, de
,,omnibuſque antehac Cæſar. Majeſtati jurarunt promiſeruntque obſervan-
,,dis, eadem ratione qua poſt dictum Cæſ. Majeſt. deceſſum ad ea obſer-
,,vanda tenebuntur. Regemque prædictum, Ordinum ſuorum nomine ac
,,loco, renunciatione illa, ceſſione, ac translatione peracta, ac deinceps reci-
,,pient habebuntque pro Principe ſuo ac Domino hæreditario. Ad quæ dicti
,,Ordines eoſdem delegatos, vigore præſentium, auctoritate munierunt,
,,pollicentes, ſe quicquid eorum quæ ſupraſcripta ſunt egerint, jurarint, pro-
,,miſerint ratum habituros. Actum &c.

Prælectis literis, & procurationis hac delineatione, propoſuit Ioannes a Doteenm inuſitatum onus hujus citationis, qua Præfectus eos Bruxellas evocabat. quum hæ regiones Cæſari, & Cæſar regionibus reciproce juramento ſint devincti uſque ad Cæſ. Majeſt. obitum, ut cum Principe ante illius deceſſum nihil ipſis ſit negorii. Ac præterea avitæ conſuetudini adverſetur, eos juramentum ac obſequium præſtare extra ditionis limites, id enim intra ipſam ditionem fieri oportere. prout id quoque per interpoſitas perſonas, puta per D. Georg. Schenckium Præfectum nomine Cæſaris antehac eſſet factum. ſuper qua re multa fuerunt mota, ac tandem concluſum, de ſententia Ordinum, qui adverſus veterem conſuetudinem peregre juramentum præſtare gravarentur, ad Cæſarem perſcribendum eſſe. quod in hanc ſententiam factum.

,, Obediens ac demiſſum noſtrum obſequium, & quidquid in noſtra eſt
,,poteſtate Tuæ Cæſ. Majeſtati perpetuo paratum eſt.

,, Illuſtriſſime, Celſiſſime, Potentiſſime, invictiſſime Cæſar, Domine
,,Clementiſſime. Nobilis ac generoſus Dominus Ioan. de Ligny Comes
,,Arembergius, Majeſt. tuæ nomine Præfectus Friſiæ ac Tranſiſalaniæ, elapſis
,,aliquot diebus ſcripto nobis ſignificavit, Majeſtatem tuam decreviſſe, uni-
,,verſas ſuas Belgicas regiones cedere ac reſignare in manus Regis Angliæ,
,,Tuæ Majeſt. filii, atque ab iiſdem eum accipiendum eſſe conſtituiſſe.
,,quo fine nobis mandavit, ut delegatos noſtros Bruxellas mittamus a. d.
XIV hujus menſis Octob. Nos itaque, in extremis finibus regionum Majeſt.
,,tuæ ab hac quidem parte ſiti, & per certos Tractatus Majeſt. tuæ ſubditi
,,facti, poſtquam ſuper hac re ſimul communicavimus, & animitus expen-
,,dimus, quæcunque nobis, ut obſequentibus T. Majeſt. ſubditis hac in
,,parte expendenda videbantur, rogamus ſerio, ut Majeſt. tuæ placeat
,,hanc noſtram ſcripto conſignatam oblationem ac petitionem clementer
,,accipere, in eundem modum, ac ſi delegatos noſtros ſtatuto die tranſ-
,,miſiſſemus. Obſecrantes præterea perquam demiſſe, ut Majeſtas tua,
,,primus noſter hæreditarius Dominus (qui hactenus clementiſſimum ſe
,,nobis exhibuit) deinceps dignetur continuare gratioſum ſuum regimen,

,,cujus

„cujus nomine Tuæ Majest. & Serenifs. Reginæ immortales gratias agi-„mus. Veruntamen, si Cæs. Tuæ Majestati una cum universis Belgii tui „hæreditarii Ordinibus, omnino stet sententia cessionem illam peragendi, „animo obsequenti in eandem cessionem atque acceptationem illam con-„sentiemus, ubi Ordines universi Belgii hæreditarii quod suarum hic par-„tium est egerint, salvo nobis, nostris hæredibus ac successoribus Tracta-„tu inter Cæs. tuam Majest. tanquam primum nostrum hæreditarium Do-„minum ac nos XXI Febr. Anno CIↃIↃXXVII. sancito, ac ejusmodi „obsignatis literis, quas T. M. hæreditarius successor, Serenifs. Angliæ „Rex nobis tradidit, inviolatis quoque omnibus nostris privilegiis, juri-„bus, possessionibus, consuetudinibus & usibus. Quum autem ejusmodi „cessionem & acceptationem extra T. M. ditionem Transisalanam fieri in-„suetum sit, neque extra id territorium à quoquam unquam facta sit, quo „tamen non obstante voluntati T. M. obsecundare optaremus, & quæ præ-„scripta sunt perficere, perquam demisse à M. T. petimus, ut placeat ei, „procuratione instruere quemcunque visum fuerit, ad renovationem hanc, „cessionem, ac translationem hujus regionis intra ipsius limites peragen-„dam, nosque & subditos Transisalaniæ juramento quo M. Tuæ tenemur, solvendos, ac porro à Præfecto nostro Comite Arembergio, tamquam „Regiæ Majest. futuri nostri Domini hæreditarii vices gerente, in fidem „recipiendos, cum debita inauguratione & reciproco juramento. Prout „in prima nostra submissione à D. Georgio Schenckio tanquam Præfecto, „& M. T. vices fungente factum fuit. Id pro eo ac possumus humiliter & „obsequenter M. T. rogamus, quam Deus O. M. in celso regimine sanam „& incolumem præstare velit. Datæ sub sigillo civitatis Daventriensis, quo „pariter in hac re utimur, IX Octob. CIↃIↃLV.

Eodem die Comes Arembergi Daventriam appulit. quem delegati Ordinum in domo Præposituræ convenerunt, ubi Ioannes a Dotecum Consul Daventriensis prolixe ei enarravit quæ ad cessionem illam & acceptationem spectarent, dixitque, insolitum esse, Ordinem equestrem & civitates seorsim scriptis literis compellari, quod S. Clem. fecerat, novitatem id sapere, cum uterque ordo pariter convenire semper assueverit &c. cui respondit Præfectus, non id a se factum ad infringenda eorum privilegia, sed quia tempus contractius esse videbatur, quam ut ad generalem conventum deveniri posset. Adjecit Consul, non satis capere Ordines quæ esset sententia aulæ Bruxellanæ, num videlicet juramentum & solemnia alia ibi ab ipsis essent peragenda, abhorrere id à consuetudine Transisalaniæ, sed paratos esse, peracta cessione, intra regionis limites, ac loco debito, sive Principi, sive ejus vices gerenti juramentum ac obsequium præstare, prout & tempore D. Georgii Schenckii nomine

Cæsaris factum esset. quo fine Ordines literas ad Cæs. Majest. mittendas curassent concipi. eas Præfecto prælegi fecerunt, cumque rogarunt ne gravaretur delegationem ad hoc negocium in se suscipere, ac siquidem à Principe ad eam eligeretur, S. Majest. nomine juramentum ab ipsis accipere, ac vicissim præstare, quo ditio Transisalana ab itinere hoc & magnis sumtibus sublevari, & suus ipsi antiquus mos conservari possit. Respondit Præfectus, nihil vetare quo minus mittantur literæ, sed consultum videri, ut omissis particularibus, tantummodo scribatur, moris non esse ut extra ditionis limites juramentum præstetur. interim facerent Ordines prout sibi videretur. Adhæc pollicitus est Præfectus, si a Serenifs. Rege Angliæ ad hoc eligeretur, se onus illud in se recepturum, & pro virili negocium hoc promoturum. Ita decretum est, Bruxellas delegatos mittendos non esse, sed solummodo prædictas literas ad Cæs. Majest. quod & factum.

xxv Octob. horis pomeridianis, erat autem dies Veneris, in aula Bruxellensi convenerunt omnes Ordines, ac delegati civitatum totius Belgii, commissionibus suis ac procurationibus instructi, prout evocati erant ad ibidem comparendum, exceptis delegatis civitatis Lovaniensis, & ditionis Transisalanæ, qui neminem eo ablegarant. Lovanienses dicebant se privilegio exemtos esse, nequo tenerentur proficisci ad recipiendum Ducem Brabantiæ, aut ei præstandum obsequium. privilegium hoc a quingentis retro annis repetebant. Transisalani, ita ut supra relatum fuit, & ipsi se excusabant. Quam & excusationem Cæsar accepit ac ratam habuit, ac Comitem Arembergi delegit, ut apud ipsos cessionem illam perageret, & juramentum, vice Regis Angliæ reciperet. ut plenius è sequentibus ad eum literis intelligetur.

„Carolus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Rex „Germaniæ, Castellæ, &c. dilecto nostro ac fideli equiti nostri Ordinis, „Præfecto generali nostrarum ditionum Frisiæ, Transisalaniæ, Groningæ „& Lingæ, Domino Ioanni de Ligny Comiti Arembergio &c. salutem ac „dilectionem. Quandoquidem animadvertentes imbecillitatem & inhabi„litatem nostræ personæ, rationibus urgentibus moti, præsentibus Ordi„nibus generalibus harum nostrarum regionum, ad eam rem debite con„gregatis, dilectissimo nostro & amicissimo filio Regi Angliæ, Neapo„lis &c. hodierno die plene ac solenniter resignavimus, omnes dictas re„giones ac civitates, arces, & dominia, tam veteris nostri patrimonii, „quam reliqua, simulque omnia jura, celsitudines, præeminentias, juris„dictiones, Magistratus, reditus, & regalia, nullo ex illis nobis retento „aut reservato, ac deinceps statuimus, tam vivis nobis, quam defunctis, „dictum nostrum filium Angliæ Regem, ejusque hæredes ac successores in „easdem regiones, iis tranquille ac pacifice usuros ac fruituros, veluti pro-

„prius

,,priis suis facultatibus ac patrimonio, ea ratione ac modo, quo nos eis
,,hactenus usi fruitique sumus, & quo, post decessum nostrum (juxta ju-
,,ramentum obsequii ab Ordinibus generalibus harum regionum ei antehac
,,Anno cIↃ IↃ xLIx. præstitum) eis uti fruique de jure potuissent. Quum-
,,que dicti Ordines harum regionum (postquam rite ac debite edocti fuis-
,,sent de rationibus ac causis per quas ad hanc rem permoti fuimus) par-
,,tim ipsi, partim per delegatos ad hoc ipsum peculiari mandato instructos,
,,in eandem cessionem ac resignationem consenserint, ac deinde debita ju-
,,ramenta dicto nostro filio Angliæ &c. Regi præstiterint: ad quam rem
,,Ordines Transisalaniæ hic nec ipsi comparuerunt, nec delegatos suos sub-
,,miserunt, sed scripto significarunt, se promtos ac paratos esse, ad dictum
,,Regem Angliæ filium nostrum, nobis vivis, in Principem suum ac Domi-
,,num hæreditarium recipiendum, petentes, ut eo quempiam nostra vice
,,functurum mittere vellemus, cum plena potestate ac procuratione, ad
,,similem cessionem ac resignationem regionis ac civitatum Transisalaniæ
,,nostro nomine ibi peragendam; notum facimus tibi, nos hac re expensa,
,,ac plene confisos prudentiæ tuæ, habilitati, fidei, ac diligentiæ, te dele-
,,gisse, uti in regiones, civitates, ac municipia Transisalaniæ, Dren-
,,tiæ & Lingæ, Weddæ, & tractus Westerwoldingani, te conferas, ibique
,,nostro nomine in solenni conventu Ordinum illarum regionum peragas
,,cessionem pariter ac translationem omnium illarum ditionum, civitatum,
,,arcium, ac Dominiorum, cum omnibus suis juribus, celsitudinibus, præe-
,,minentiis, jurisdictionibus & regalibus, nullo reservato, itemque cum
,,omnibus oneribus ac incommodis quibus eædem ditiones gravantur, idque
,,pariter ac plene ad bonum & commodum dicti nostri filii Regis An-
,,gliæ &c. neque aliter. prout ei easdem regiones cessimus ac resignavimus,
,,cedimus & resignamus per præsentes literas. Eoque peracto nostros earum
,,ditionum subditos omnes ac singulos, juramentis quæ nobis tanquam Prin-
,,cipi suo & Domino hæreditario olim præstiterunt solutos pronunciavi-
,,mus ac pronunciamus: utque hac in re eique annexis agas ac facias, quæ-
,,cunque ad eam requiruntur, ab eaque dependent. Quod si ob alia nego-
,,cia tibi integrum non fuerit te conferre in tractum Weddanum ac Wester-
,,woldinganum &c. ad juramenta & obsequia prædicta peragenda, licebit
,,tibi per alium quempiam nostro nomine id fieri curare. quam ad rem te
,,auctoritate instruximus, ac instruimus, promittentes fide Imperatoris ac
,,Principis ratum ac validum nos habituros in perpetuum, quodcunque vel
,,tu vel quem tibi substitueris, ratione tractus Weddani & Westerwoldinga-
,,ni &c. ea in re peregeritis, neque quicquam ei contrarium vel facturos
,,ipsos vel ab aliis fieri permissuros. Ad hanc rem plenam tibi potestatem,
,,auctoritatem, ac peculiare mandatum conferimus. mandantes de cætero

,,ac

,,ac injungentes Ordinibus dictarum nostrarum regionum, Transisalaniæ, ,,Drentiæ, Lingæ, Weddæ & Westerwoldingani tractus, pariterque reli- ,,quis omnibus nostris judicibus, Officiariis & subditis ibidem, ut tibi in ,,iis quæ prædicta sunt serio consentiant ac obsequantur, adque ea exequen- ,,da omni auxilio, subsidio & ope adsint. Quoniam ita nobis placitum est. ,,In cujus rei fidem, hasce nostro subscripto nomine, & appenso majori ,,sigillo munivimus. Datæ in urbe nostra Bruxella, XXV Octob. die. Anno ,,Domini nostri CIↃIↃLV. Impetii nostri XXXVI. ac Regnorum no- ,,strorum Castiliæ &c. IV. Subscriptæ: *Charles*, &c.

Dehinc, ultimo Novembris die, Rex Angliæ Philippus, Comitem Arembergi jussit sua vice juramentum ab Ordinibus Transisalaniæ accipere, ac suo vicissim nomine ea quæ ad eam actionem requirantur præstare. continuans ei Præfecturam, ut fusius in sequentibus literis habetur:

,, Philippus Dei gratia Rex Angliæ dilecto nostro ac fideli equiti nostri ,,Ordinis, Præfecto generali nostrarum Regionum, Frisiæ, Transisalaniæ, ,,Groningæ, & Lingæ, Dom. Ioanni a Ligny Comiti Arembergio salu- ,,tem & dilectionem. Quandoquidem Imperator Dominus noster ac parens, ,,tum ratione habita imbecillitatis suæ, tum ob alias causas eum ad hoc per- ,,moventes, præsentibus Ordinibus nostrarum hujus tractus ditionum, ad ,,eam causam debite congregatis, nobis plenè ac absolute tradidit ac resigna- ,,vit omnes illas ditiones, civitates, arces & dominia, tam veteris sui pa- ,,trimonii, quam alia, pariterque omnia jura, celsitudines, præeminen- ,,tias, jurisdictiones ac Magistratus, reditus, & regalia, nullo excepto aut ,,reservato, ut iis ab hoc tempore, durante ejus vita, ac deinceps hæredes ,,nostri & successores in easdem ditiones, tranquille, pacate, & perfecte ,,utamur, fruamur, tanquam propriis nostris facultatibus ac patrimonio, ,,eodem modo quo Dominus noster ac parens iis usus fuit usque ad diem ,,dictæ cessionis ac resignationis, quoque post ejus decessum, vigore ju- ,,ramenti a dictis Ordinibus harum regionum Anno CIↃIↃXLIX. præ- ,,stiti, eis uti frui nobis jus esset: Quumque dicti Ordines harum regionum ,,(postquam rite ac debite edocti fuissent de rationibus ac causis per quas ,,Dominus noster ac Parens ad hanc rem permotus esset) partim ipsi, par- ,,tim per delegatos, ad hoc ipsum peculiari mandato instructos in eandem ,,cessionem ac resignationem consenserint, quo facto debita juramenta ,,a nobis & prædictis Ordinibus aut eorum delegatis utrinque sunt præstita, ,,ad quam rem Ordines Transisalaniæ hic nec ipsi comparuerunt, nec de- ,,legatos suos submiserunt, sed scripto significarunt, se promtos ac para- ,,tos esse, ad nos, vivo adhuc Domino ac parente nostro, in Principem ,,suum ac Dominum hæreditarium recipiendos, petentes ut eo quispiam ,,Cæsar. Majest. vice functurus mitteretur, ad similem cessionem in regio-

,,nibus Transisalaniæ, Drentiæ, Lingæ, Weddæ, & tractus Westerwoldin-
,,gani, nobis id petentibus, peragendam: visum est nobis, te eadem ra-
,,tione delegare, uti peracta earundem regionum cessione, eas nostro no-
,,mine denuo acceptes, ibidemque nostro loco debita juramenta præstes &
,,accipias; notum facimus, nos hoc abs te petere, ac plene confisos pruden-
,,tiæ tuæ, habilitati, fidei ac diligentiæ, te ad eam rem per præsentes literas
,,delegare, ut peracta à te nomine dicti nostri Domini ac Parentis, cessione
,,ac resignatione dictorum dominiorum ac ditionum Transisalaniæ, Dren-
,,tiæ, Lingæ, Weddæ, & tractus Westerwoldingani &c. easdem nostro no-
,,mine ac vice recipias, cum omnibus juribus, celsitudinibus, præemi-
,,nentiis, jurisdictionibus, & regalibus, ut & cum oneribus quibus eæ gra-
,,vatæ sunt, plane in eundem modum quo Dominus noster ac Parens iis-
,,dem hactenus gavisus fuit: utque deinde Ordinibus dictarum regionum
,,nostro nomine promittas ac jures, nos deinceps observaturos quæcunque
,,in priori nostra inauguratione ac receptione in iisdem regionibus pro-
,,misimus ac juravimus, sive adeo quæ nostro nomine ibidem promissa ac
,,jurata sunt, tam generatim quam speciatim: omnia denique ad quæ
,,vigore præcedentis nostri juramenti obligati essemus à decessu Domini ac
,,Parentis nostri præstanda. Atque ita nos gesturos, ut par est bonum
,,Principem ac Dominum hæreditarium. Hoc porro peracto, à dictis
,,Ordinibus, universis ac singulis simile juramentum accipias, quo polli-
,,ceantur, se nobis bonos ac fidos subditos fore, & inviolata servaturos ac
,,servari curaturos, quæcunque nobis in dicta inauguratione promissa ac
,,jurata fuere, eundem in modum, quo id à decessu Domini ac parentis
,,nostri præstare tenerentur. Quod si iidem Ordines id exegerint, poteris
,,nostro ac illorum nomine innovare juramenta à nobis reciproce dicto
,,nostræ inaugurationis die, Annis cIↃIↃxlix. & l. præstita, ac porro
,,circa hoc negocium eique annexa ea peragere quæ ad id requiruntur,
,,ab eoque dependent. Quod si ob alia negocia tibi integrum non fuerit
,,te conferre in tractum Weddanum ac Westerwoldinganum &c. ad jura-
,,menta illa peragenda, & obsequia recipienda, licebit tibi per alium
,,quempiam nostro nomine id fieri curare. quam ad rem te auctoritate in-
,,struximus ac per hasce instruimus, promittentes fide Regis ac Principis,
,,ratum ac validum nos habituros in perpetuum, quicquid vel tu, vel
,,quem tibi substitueris ratione tractus Weddani & Westerwoldingani, ea
,,in re peregeritis, neque quicquam ei contrarium vel facturos ipsos, vel
,,ab aliis fieri permissuros. Teque exinde nostro nomine Præfectum earum
,,regionum designamus delegamusque, sub religione jusjurandi, Domino
,,ac Parenti nostro abs te præstiti, & instructionis tibi à sua Majest. tradi-
,,tæ. auctoritatem tibi porro concedimus, nostro nomine ac vice deinceps

,,continuandi in ordine ac gradu suo, officiis ac muneribus dilectos no-
,,stros, Cancellarium & Consiliarios, insuperque graphiarum nostri Con-
,,silii in Transisalania, Drentia, Linga, Wedda, & Westerwoldingano
,,tractu, omnia per provisionem, ea lege, ut ii omnes ac singuli tenean-
,,tur coram te debitum juramentum præstare, quod ipsis ut faciant man-
,,damus, insuperque intra bimestre spatium ab hac continuatione afferant
,,mittantve ad manus tuas eorumve quos ad id negocii delegaveris, apogra-
,,phum authenticum suæ commissionis, à Domino ac Parente nostro ipsis
,,concessæ, ut ea visa ac visitata de ea agatur ac disponatur prout nobis vi-
,,sum fuerit. Ad hæc & iis annexa peragenda, conferimus tibi per præsen-
,,tes plenam potestatem, auctoritatem, ac mandatum peculiare, quoniam
,,nobis ita placitum est. Datæ in urbe nostra Bruxella, sub nostro nomine
,,ac sigillo Domini & Parentis nostri, quo tantisper utimur donec nostrum
,,confectum fuerit. Die Novemb. ult. Anno Domini nostri CIↃ IↃ LV.
,,nostri Regni altero. Subsignatæ: *Philippus.*

Mense Decembri, cum urbs Ruremunda tota conflagrasset, petitum fuit ab omnibus civitatibus charitativum subsidium. obtinueruntque à civitate Daventriensi centum aureos.

Anno CIↃ IↃ LVI. Comes Arembergius, acceptis mandatis Cæsareæ & Regiæ Majest. de cessione ac inauguratione regionis Transisalanæ, Officiarios itemque delegatos trium civitatum, præfixo die XI. Aug. Vollenhoviam convocavit, qui ibidem dicto die comparuerunt, videlicet Unico Ripperda Satrapa Sallandiæ, Gosuinus a Raesvelt Satrapa Tubantiæ, Ioannes Sloot Satrapa Vollenhoviæ. Daventriensium nomine Arnoldus ab Oldenicl, & Gerardus a Nirte. Campensium Egbertus ten Bussche, & Hermannus Cruse. Zwollanorum, Ioannes ab Haersolte, & M. Henricus a Tiel. quibus Præfectus, per Cancellarium H. a Mepse, præsentibus Consiliariis Cæs. Majest. videlicet, M. Gerlaco Doys, Egberto ab Ensse, Rolando vander Beke, & Graphiario Francisco Garterotti, proponi fecit, Cæs. Majestatem, mense Octobri proxime elapso omnes Belgicarum ditionum Ordines scriptis literis Bruxellam convocasse, ad audiendum ac videndum quemadmodum Cæsarea sua Majestas eas omnes vellet transferre ad usus filii sui Philippi Angliæ Regis. ibi omnes dictos Ordines convenisse, ac confisam fuisse Cæs. Majest. ibidem comparituras etiam ditiones Transisalanas. verum sese easdem eo modo excusasse, ut suis rationibus aula acquieverit. jamque se mandatis à Cæs. & Regia Majest. instructum, eandem cessionem & acceptationem respective peragendi, eoque fine Officiarios ac civitates convocasse, quo collatis Consiliis, dies ad eam rem idoneus decerneretur.

Officiarii, ac delegati civitatum, sumto invicem Consilio, statuerunt, post

post octiduum, ad locum cui nomen Nyerbrugge ex universa ditione, tum equestrem Ordinem, tum majores minoresque civitates esse convocandas, de loco ac tempore deliberaturas, quibus juramenta illa reciproca præstarentur, quod autem ibi conclusum foret, id Præfecto notum facerent. cum responso per Satrapam Sallandiæ accepto Præfectus acquievit.

XVIII Aug. equestris Ordo, ac omnes, qua magnæ, qua parvæ civitates loco cui nomen Nyerbrugge, convenerunt, ubi Satrapæ & trium primariarum civitatum delegati, Ordini equestri, ac reliquarum civitatum delegatis significarunt ea quæ sibi Vollenhoviæ à Præfecto fuerant proposita. Ubi & inter alia relatum fuit, Cæs. Majestatem ditioni Transisalaniæ promisisse, & sigillo ac jurejurando confirmasse, se eam conservaturum in suis juribus municipalibus, urbanis, feudalibus, consuetudinibus ac usibus: quibus tamen palam contraveniri animadvertant, diversis editis in Transisalania literis cum hujuscemodi inscriptione: Præfectus, Cancellarius, ac Consiliarii Cæs. Majest. in Transisalania, Drentia, & Linga. quibus literis se gravari censeant, acsi Cancellarius ac Consiliarii sibi arrogare vellent jurisdictionis alicujus in Transisalania exercitium, ad infractionem suorum jurium municipalium, urbanorum, consuetudinum ac inveteratorum usuum. quam novitatem primo & ante omnia aboleri cuperent, ac à Præfecto ejusmodi regimen exerceri, cujusmodi præcedentes sui Principes Episcopi Ultrajectini eorumque Præfecti D. Georgius Schenckius, & Comes Buranus exercuissent. Secundum hæc ad Præfectum, ut sequitur scripsere:

,, Debita nostra obsequia, & quicquid nostræ potestatis est, T. Cl. semper paratum est. Nobiliss. Generosiss. Clementiss. Domine, Audivimus omnes ac singuli ea quæ nobis tres Satrapæ, Sallandiæ, Tubantiæ, ac Vollenhoviæ, nec non trium civitatum, Daventriensis, Campensis ac Zwollanæ delegati proposuerunt, de decernendis tempore ac loco, quibus T. Cl. nos & hanc regionem solveret juramento quo Clem. nostro Domino Cæsari Romano devincti sumus, ac deinde jusjurandum mutuum præstandum, ac acceptandum, nomine Regis Angliæ præsentis nostri Domini hæreditarii. qua re pariter expensa, nulli quidem dubitamus, quin T. Cl. plenam potestatem ac procurationem habeat ad omnia illa de quibus diximus peragenda, verumtamen, ut de ejusdem tenore nobis constet, ac num ea conveniat Tractatui à Cæs. Majest. nobisque obsignato, ac juramento à Cæsarea & Regia Majest. in præcedenti eorum inauguratione præstito, petimus a T. Cl. ut dictæ instructionis apographum per præsentium latorem ad nos velit transmittere, ut, siquid forte in ea onerosi (quod minime speramus) deprehenderetur, super eo in antecessum cum T. Cl. quoad ejus fieri posset, transigeremus. Quum autem Cæs. & Reg. Majestas nobis promiserint, obsignarint, ac jurarint, se nos conservaturos

„in omnibus nostris juribus, consuetudinibus & usibus, comperimus mul-
„tas literas obsignatas per Transisalaniam editas, hujusmodi titulo: *Præ-
„fectus, Cancellarius, ac Consiliarii Rom. Cæs. Majest. in Transisalania, Drentia,
„Linga.* quibus quidem literis nos gravari censemus, acsi Cancellarius &
„Consiliarii sibi jurisdictionem aliquam in Transisalania, Drentia &c. ar-
„rogare velint, ad infractionem nostrorum jurium municipalium, urbano-
„rum, consuetudinum ac avitorum usuum. quas novitates primo ac ante
„omnia aboleri vellemus, ac T. Clem. nomine Cæsareæ ac Regiæ Majest.
„eo deinceps modo regimen instituere, quo id hactenus exercuerunt præce-
„dentes nostri Principes Episcopi Ultrajectini, eorumque Præfecti D. Georg.
„Schenckius, & Comes a Buren. Accepto illo apographo, & sublata præ-
„dicta novitate, parati sumus T. Cl. tempus ac locum designare, ad facien-
„dum prout prædictum est. Id quod responsi vice T. Clem. latere noluimus.
„quam Deus O. M. salvam & incolumem esse velit. Datæ Nyerbruggæ, sub
„sigillo civitatis Zwollanæ, quo pariter in hisce utimur. XVIII die Aug.
„Anno CIƆIƆXLVI.

Obstupuit Comes Arembergius ad hasce literas, quibus negocium inau-
gurationis hujuscemodi de causa protrahi videbatur: petiit ergo, ut Ordines
illam procedere vellent, ac postmodum de negocio Cancellarii & Consilia-
riorum disceptationem institui. Cui petitioni Ordines minime acquieve-
runt, quum ante inaugurationem illam difficultatem sublatam vellent. qua de
re multa fuit altercatio, & quamplurimi conventus celebrati, in quibus cum
Præfecto, Cancellario ac Consiliariis actum. cum autem nihil conveniret,
miserunt Ordines delegatos suos monitoriis instructos Bruxellam, novitatem
Cancellarii ac Consiliariorum deprecaturos. ii fuere, ex Sallandia Ioannes
Reynatts, è Tubantia D. Bernardus de Bever Commendatarius Ootmarsen-
sis, è Vollenhovia Balduinus Hagen. Nomine civitatis Daventriensis Gerar-
dus a Nitte, Campensis, Egbertus ten Bussche, Zwollanæ M. Henricus a Tiel.
Instructio eorum fuse continebat, ac multis rationibus confirmabat, in-
stitutionem Cancellarii & Consiliariorum in Transisalania adversari tracta-
tui per quem Cæs. Majestati tanquam Duci Brabantiæ & Comiti Hollandiæ
se submisissent, eum in Principem hæreditarium recepissent, nec minus juri
eorum municipali, urbano ac feudali. quæ omnia brevitatis causa omitte-
mus, præcipua autem ad annum CIƆIƆXLIII. denuo recurrent.

Cæsare è Belgio in Hispaniam profecto, Rex passim regimini Belgi-
carum regionum prospicere cœpit, ac generalem ei Præfectum dedit Sa-
baudiæ Ducem, qui VIII Octob. die cum familia sua armatus Bruxellam
ingressus est.

Ordinum Transisalaniæ delegati gravamina sua, juxta tenorem instru-
ctionis suæ, Sabaudiæ Duci exposuerunt, ac ab eo responsum accepere,
posse

posse ea quæ Cancellarius & Consiliarii in mandatis habebant immutari nonnihil, atque ea quibus Ordines gravari se putarent omitti, super qua re cum iis agendum foret.

Quibus ad Ordines relatis, decretum, Cæs. Majest. jurejurando quo regioni teneretur solvendum, & Regi Angliæ juramentum & obsequium præstandum.

XVI Decembris die, Ordo equestris & civitatum delegati Daventriæ comparuerunt, plena potestate instructi à suis civibus, Cæsarem quidem juramento solvendi, Regi vero Angliæ se submittendi, ac juramentum reciproce accipiendi præstandique. prælectæ hujusce rei formulæ, & obsignatæ ad Præfectum missæ.

Profecti ad Arembergium delegati Ordinum, qui ei conceptus, mandati, ac ratihabitionis literas exhiberent. quo facto hanc ei protestationem prælegerunt.

,, Coram Nobili ac Generoso D. D. Ioanne a Ligny, Arembergio Co-,,mite, Barone in Barbanzon, D. in Bussier, Cæs. Majest. in Frisia, Transi-,,salania, Groninga, & Linga Præfecto, & Capitaneo Generali, hodie com-,,paruerunt in propriis personis Ordo equestris, & delegati trium civita-,,tum, Daventriensis, Campensis, & Zwollanæ, repræsentantes Ordines ,,Transisalaniæ, ac proposuerunt, sese aliquot retro mensibus hujus Anni ,,CIↃIↃLVI. deprehendisse, Cancellarium & Consiliarios recens citra ,,dictorum Ordinum consensum institutos, jurisdictionem aliquam, regi-,,men, jubendi ac prohibendi potestatem in dicta regione Transisalana sibi ,,sumere sive usurpare. id quod dicti Ordines asseruerunt contravenire ,,Tractatui inter Clem. nostrum D. Cæsarem Rom. primum nostrum Prin-,,cipem hæreditarium & dictos Ordines sancito, nec minus avitæ libertati, ,,jurisdictioni, consuetudinibus & usibus Transisalaniæ. quapropter able-,,garunt Ordo equestris ac civitatum delegati ad Clem. nostrum D. Regem ,,Angliæ & Hispaniæ, tanquam secundum nostrum Principem hæreditarium, ,,qui ei declararent, jus ac rationem ob quam dictis Cancellario & Consilia-,,riis in Transisalania, ac in subditos Transisalaniæ nulla jurisdictio, jubendi ,,ac prohibendi potestas sit permittenda, ac à Regia Majest. peterent, ut ,,omnis ejus generis novitas aboleri posset ante futuram inaugurationem, ,,prout latius patet in instructione scripto consignata, cujus apographum in ,,aula traditum fuit. Ad quæ Regia Majest. probe de re tota edocta, iisdem ,,delegatis scripto responderi fecit: quandoquidem inauguratione illa ab Or-,,dinibus peracta, omnes Officiariorum ejusdem ditionis commissiones, ac ,,proinde etiam Cancellarii & Consiliariorum de facto cessaturæ sint, nul-,,lam se de novo concessurum esse, tantisper donec cum dictis Ordinum de-,,legatis cõmunicari fecerit certos articulos super administratione justitiæ in

,,iisdem regionibus,ac in iis inter Regiam Majest. & ipsos consensum fuerit.
,,videlicet quibus in causis ac negotiis suæ Majest. Cancellario & Consiliariis
,,in eadē regione uti licebit,& quousq, eorum auctoritas se extendet. Interim
,,promissuros Cancellarium ac Consiliarios, se ab omni ejusmodi regimine
,,cessaturos, donec habita illa communicatione cum Transisalaniæ Ordini-
,,bus fuerit transactum. Cui responso S. Majest. etiamnum inhæret. pro qua
,,equestris Ordo ac civitatum delegati, nomine dictorum Ordinum, Regiæ
,,Majest. ingentes agunt gratias, qui de cætero decreverunt, se per novam
,,hanc inaugurationem quam Regiæ Majest. tanquam altero suo Principi
,,hæreditario hodie præstituri sunt, non consentire in ullam jurisdictionem
,,aut justitiæ administrationem, quam Cancellarius & Consiliarii antehac
,,qualicunque ratione usurparint. neque se in quibuscunque consultationi-
,,bus quas super responso hoc suæ Majest. scripto comprehenso, cum dictis,
,,Ordinibus haberi contigerit, aut velle aut debere consentire in ullam juris-
,,dictionem aut justitiæ administrationem Cancellario & Consiliariis con-
,,cedendam, quæ ullo modo tendat ad infractionem suorum jurium, sed
,,persistituros in avitis suis juribus municipalibus, aggetariis, censualibus &c.
,,ac antiquis jurisdictionibus, consuetudinibus & usibus sibi à Cæs. & Regia
,,Majest. confirmatis ac stabilitis, juxta tenorem dicti Tractatus. Quumque
,,Ordines processus judiciarios intentarint Groningensibus ac Drentanis,
,,tanquam membris suæ ditionis, ac dicti Drentani & Groningani nec con-
,,vocati sint nec comparuerint, nec proinde hodierno die una cum dictis
,,Ordinibus inaugurationem sint peracturi, aut præstituri juramentum,
,,dictos Ordines in eo ac omnibus antedictis jus suum salvum fore stipu-
,,lari, protestatosque de eo omnes ac singulos, & per præsentes protestari,
,,ut & de inauguratione antehac ab iisdem peracta, ac inhærere articulis
,,super ea scripto consignatis: petere porro ut huic suæ protestationi Præ-
,,fectus manus suæ signum apponat. In fidem dictorum, nos Ioannes de
,,Ligny Comes Arembergius, liber Baro in Barbançon &c. Præfectus
,,& Plenipotentiarius qui supra rogatu dictorum Ordinum hanc protesta-
,,tionem manu nostra subsignavimus. Anno CIƆIƆLVI. XVI die De-
,,cembris.

Hisce peractis Præfectus una cum Cancellario & Consiliariis, ad Ordinis equestris & civitatum majorum minorumque delegatos in aulam Episcopi concessit, ibique literas mandati sui & delegatæ à Cæsare ac Rege potestatis per Cancellarium resignari fecit, ac alta voce prælegi, & literæ quidem delegationis Regis Angliæ & Hispaniæ penes Ordines remanscre, Cæsarearum autem literarum apographum, sive, ut vocant transsumtum, sub sigillo capituli Daventriensis accepere.

Dehinc Comes Arembergius primo, tanquam vices gerens Cæs. Majest. eque-

equestri Ordini & Civitatibus majoribus minoribusque, repræsentantibus Ordines ditionis Transisalanæ, juramentum quo Cæs. Majest. obnoxii erant remisit, juri ejusdem in ditionem Transisalanam renunciavit, translato eo in filium ejus Angliæ & Hispaniæ Regem, cujus nomine equestri Ordini & civitatibus majoribus minoribusque debitum præstitit juramentum. Ordines autem vicissim in suæ Majestatis obsequium jurarunt.

Quo facto universus Senatus Daventriensis, delegatique reliquarum duarum civitatum Campensis ac Zwollanæ, solenni pompa, ad forum majus quod Brinconem vocant, in domum libræ publicæ processêre, ubi Præfectus Civitati Daventriensi ejusque civibus speciatim sacramentum dixit, quod vicissim à Senatu Daventriensi & civibus factum.

Post hæc Præfectus eodem officio defunctus est apud Civitates Campensem ac Zwollanam, & vicissim earum Civitatum delegati, magistratuum suorum, communitatum, ac civium incolarumque nomine, in Regis verba jurarunt. Peractis omnibus Ordo equestris & delegati Civitatum majorum minorumque, una cum Comite Arembergio œnopolium publicum intrarunt, ubi civitas Daventriensis eos splendido epulo excepit.

Arembergius tribus Civitatibus sigillatim hac de re literas obsignatas tradidit, quarum hic est tenor:

„ Ego Ioannes a Ligny, liber Baro in Barbançon, in Bussiné, eques „Ordinis aurei velleris, Regiæ Majest. Angliæ, Hispaniæque &c. nomine „Præfectus & Capitaneus Generalis Frisiæ, Transisalaniæ & Lingæ, tan„quam potestate instructus ab Illustrissimo, Celsissimo, & Potentissimo „Principe ac Domino, D. Philippo Rege Hispaniæ, Angliæ, utriusque Si„ciliæ, Hierosolymæ &c. Comite Habspurgi, Flandriæ, Hollandiæ, in „qualitate Ducis Brabantiæ & Comitis Hollandiæ, hæreditario Domino „ditionis ac civitatum Transisalaniæ:

„ Notum facio ac testor per hasce nostras patentes ac sigillo munitas li„teras; Quandoquidem, tanquam vices gerens Illustrissimi, Celsissimi, Po„tentissimi, Invictissimi Principis ac Domini D. Caroli Dei gratia Roma„norum Imperatoris V. ejus nominis &c. in qualitate Ducis Brabantiæ, „Comitis Hollandiæ, & hæreditarii Domini Transisalaniæ, ejusdem Transi„salaniæ ditionem, civitates, ac Dominia, cum omnibus suis juribus, celsitu„dinibus, præeminentiis, jurisdictionibus & regalibus, nullo eorum re„servato, hodierno die, præsentibus Ordinibus, cessimus ac resignavimus, „cedimus ac resignamus in manus Cæs. Majest. dilecti filii, ac Domini „D. Philippi Hispaniæ & Angliæ Regis, juramentum quoque quo dicta „regio & civitates Cæsar. Majestati devinctæ fuerunt, eis remisimus, ac re„remittimus. Nos consequenter, tanquam Regiæ Majest. vice fungentes, „ejus nomine, ac in ejus animam promisimus ac juravimus, promittimus

„ac

„ac juramus vigore harum nostrarum patentium ac sigillo munitarum literarum, super sancta Dei Euangelia, nomine Majestatis suæ ejusque hæredum ac successorum, Ducum Brabantiæ, Comitum Hollandiæ, & Dominorum hæreditariorum regionis ac civitatum Transisalaniæ, protecturam suam Majest. sanctam Ecclesiam, viduas & orphanos defensuram, ac „ut defendantur operam daturam, & Coss. Scabinos, Consiliarios, communitates, cives & subditos civitatis Campensis cum suis facultatibus conservaturam in omnibus suis juribus municipalibus, urbanis, feudalibus, „aggerariis, ac reliquis quibuscunque privilegiis, possessionibus & consuetudinibus, quibus quisque eorum gaudet, tam quæ Anzam spectant, „quam cæteris libertatibus, quas habent, & quibus bona fide hactenus usi „fuerunt, ac porro eos defensuram propugnaturamque, & omnia peracturam juxta tenorem literarum confirmationis datarum 2 Febr. Anno CIↃ „IↃXXVII. sub sigillo Cæs. Majest. quas penes se depositas servant: denique erga civitatem Campensem, cives ejus & incolas, ipsorumque facultates ita se gesturam, uti bonum Dominum hæreditarium ac Principem „se gerere æquum est. Ita Majestatem suam Deus adjuvet, & omnes „sancti ejus.

Juramento in dicta forma præstito, vicissim à Coss. Scabinis & Consiliariis, communitatibus, civibus & incolis civitatis Campensis solenniter hoc ipso die obsequium ac jusjurandum accepimus, verbotenus, ut sequitur conceptum:

„Nos Coss. Scabini & Consiliarii, tribb. pleb. cives ac incolæ civitatis „Campensis, notum facimus ac profitemur vigore harum literarum nostrarum patentium ac sigillo munitarum, nostro ac hæredum nostrorum successorumque nomine: Quandoquidem Illustrissimus, Celsissimus, Potentissimus, Invictissimus Princeps ac Dominus, D. Carolus Dei gratia Romanorum Imperator V. &c. in qualitate Ducis Brabantiæ & Comitis „Hollandiæ, primus Dominus Transisalaniæ hæreditarius, vivus adhuc, in „manus S. Majest. dilecti filii, Illustrissimi, Celsissimi, Potentissimi Principis ac Domini D. Philippi, Hispaniæ & Angliæ Regis &c. in pari qualitate, tanquam Ducis Brabantiæ & Comitis Hollandiæ, universam regionem ac civitates Transisalaniæ, cum omnibus suis juribus, celsitudinibus, „præeminentiis, jurisdictionibus, & regalibus, nullo eorum reservato, per „Nobilem ac Generosum D. Ioannem de Ligny, Arembergi Comitem, liberum Baronem in Barbanzon &c. equitem Ordinis aurei velleris, Cæs. „suæ Majest. nomine Præfectum ac Capitaneum Generalem per Frisiam, „Transisalaniam ac Lingam, tanquam Cæs. Majest. vices gerentem, coram „nobis, ac nobis omnibus præsentibus cedi ac resignari fecit, ac consequenter, nos & regionis Transisalanæ subditos universos solvi curavit omni „illo

,,illo obsequio ac juramento quo nos & dicti subditi suæ Cæs. Majest. hactenus fuimus obstricti: Nos quoque vicissim omni nexu ac juramento quod ,,Clementiss. noster Dom. Romanorum Imperator nobis olim præstitit, ,,ipsum exolvimus, jamque de novo promisimus & juravimus, nostro & ,,hæredum nostrorum ac successorum nomine, vigore harum nostrarum patentium literarum, Illustrissimo, Celsissimo, & Potentiss. Principi ac ,,Domino, D. Philippo Regi Hispaniæ & Angliæ, utriusque Siciliæ, Hierosolymæ &c. Archiduci Austriæ, Duci Burgundiæ, Brabantiæ, Gelriæ &c. Comiti Habspurgi, Flandriæ, Hollandiæ, & secundo nostro ,,Domino hæreditario regionis ac civitatum Transisalaniæ, nec non Regiæ ,,suæ Majestatis hæredibus in Ducatu Brabantiæ ac Comitatu Hollandiæ, ,,& Dominio Transisalaniæ, fidos nos fore Regiæ suæ Majest. ejusque hæredibus ac successoribus, eorum commoda promoturos, ac incommoda ,,depulsuros, denique omnia facturos quæ bonos ac fideles subditos erga naturalem suum Principem & Dom. hæreditarium facere æquum est. Ita nos ,,Deus adjuvet, & omnes Sancti ejus.

,, In fidem horum omnium, nos Ioannes a Ligny, Comes Arembergius, ,,& liber Baro in Barbanzon, Præfectus & vices gerens ut supra, hisce nostris literis patentibus manus nostræ signum apposuimus, & sigillum nostrum appendi fecimus.

,, Et nos Coss. Scabini ac Consiliarii civitatis Campensis, nostræ civitatis sigillum, juxta Clem. nostri Præfecti sigillum hisce quoque literis ,,appendimus. Dabantur Anno Domini CIↃIↃLVI. XVI Decembris die.

Ejusdem argumenti literas duæ reliquæ civitates, Daventria ac Zwolla, tum acceperunt, tum dederunt.

Hoc anno VII Septemb. die, Carolus V. per literas, & legatos, Wilhelmum Arausionensem Principem & quosdam alios, resignavit Imperium in manus fratris Ferdinandi Romanorum Regis.

Edita Daventriæ *Senecæ Medea*.

Anno CIↃIↃLVII. XXIV Junii, edidit Martinus Carolus Cresvelt (qui Arithmetices in urbe Daventriensi ludum aperuerat) suæ artis opusculum lingua vulgari, nempe Arithmeticam, cum adjuncto libello, quo omnia juxta mensuram, pondus, & monetam Daventriensem expendendi & supputandi rationem tradidit. dedicavit opus Magistratui Daventriensi. quod primo excusum Daventriæ a Theodoro Bornio, hoc anno denuo recusum est Ressiæ Clivorum, apud Theodorum Wylix Xantensem. In Dedicatione ait se in hanc regionem appulisse Anno CIↃIↃLV.

Extat ejusdem Cresveldi exigua Charta topographica fluvii Isalæ cum annexis.

Eodem anno Daventriæ lingua vulgari editus est liber *Jesu Siracidæ*, item Opusculum Kempensis de imitatione Christi.

Hunc annum quoque præfert artificiosa tabella in Orphanotrophio Daventriensi, Ioannis Bredani Consulis, & ejusdem ædis primi omnium Præfecti effigiem exhibens, cui subscripti hi versus:

Ioannis faciem Bredani noscere siquis
Expetit, ad vivum picta tabella dabit.
Si pariter vitam manus ingeniosa dedisset,
Vidisses simul & pectoris effigiem.
Corporis ut formam scite natura polivit,
Sic animum veris dotibus ingenii.

Anno Domini cIɔIɔLVII. & XLIII.

Eodem, & non paucis aliis annis rem literariam Daventriæ juvit Simon Steenbergius, sive Saximontanus, insignis Typographus. à quo, inter alia, hæc edita:

Boëthius de consolatione Philosophiæ in Belgicum idioma versus, cum privilegio Senatus ad quadriennium. Anno cIɔIɔLVII.

Jus Municipale Transisalaniæ Belgica itidem lingua, congestum & explicatum à Melchiore Wijnhof. Inscriptum Comiti Arembergio. Anno cIɔIɔLIX.

Ælii Donati, de octo partibus Orationis libellus, per Erotemata quam commodissimè descriptus, quibusdam paululum commutatis, omissis etiam, & rursus additis aliis, quantum prima institutio postulare videbatur, in usum scholæ Daventriensis.

Approbavit eum libellum, ut qui absque ullo fidei periculo excudi posset, Philippus Boestius Pastor Daventriensis, ex commissione Reverendissimi Daventriensis.

Grammaticæ Latinæ compendium M. Gerardi Ruvenii. Anno cIɔIɔLXXIV.

Grammaticæ Latinæ præcepta, collecta ex Donato, Diomede, Prisciano, & aliis vetustis scriptoribus, atque iis qui post illos videntur commodius hanc rem tradidisse. Item, *Syntaxis, Prosodia*, &c. *approbata ab Henrico à Dunghen, S. Th. D.* die XXV Martii Anno cIɔIɔLX. Antverpiæ. visa quoque & admissa per Ioannem Gosuinum ab Oerschot Pasto-

Pastorem Divi Iacobi apud Antverpienses, S. Th. L. subsignavitque R. D. Arias Montanus Hispalensis, quibus & calculum suum adjecit Philippus Bœstius Pastor Daventriens. Impressa vero sunt Daventriæ sumtu & opera Simonis Saximontani & Ægidii Bathman, ac vendebantur Daventriæ & Zwollæ in ædibus eorundem. Anno cIↃ IↃ LXXV.

Carmen Martinianum, sive commendatio divini timoris, scholæ Arnhemiensis, Auctore Sydraco Scoto, ejusdem scholæ Rectore. An. cIↃ IↃ LXXVI.

Carmen Martinianum, sive Militis Christiani querimonia ad Deum O. M. scholæ Arnhemiensis, eodem Auctore. Anno cIↃ IↃ LXXVII.

Alphabetum Rhytmicum cum precibus Belgicis, Auctore Lud. Sol. Anno cIↃ IↃ LXXVIII.

Catonis disticha, & dicta septem sapientum Græciæ. Ann. cIↃ IↃ XCI.

Anno cIↃIↃ LVIII. D. Franc. Sonnius nomine Regis Romam profectus à Paulo IV. Bullas impetrat ad erigendos in Belgio tres Archiepiscopatus, Machliniæ videlicet, Cameraci, & Trajecti. Præsul Machliniensis futurus erat summus ac Metropolitanus, cui dignitati destinatus erat Cardinalis Granvellanus. Eis Archiepiscopatibus subjiciebantur novi Episcopi, in Brabantia Antverpiensis & Sylvæ-Ducensis, in Flandria Gandavensis, Brugensis, Hyprensis, in Attesia Sanct-Audomarensis & Namurcensis; in Hollandia Harlemensis; in Seelandia Middelburgensis; in Frisia Leovardiensis & Groningensis; in Gelria Ruremundensis; in Transisalania Daventriensis. quorum singuli in Ecclesiis suis Cathedralibus (nam ut urbes ipsas in metropoleis, ita Ecclesias earum in Cathedrales erigebat) IX præbendas conferendi potestatem haberent in eos qui muneri Inquisitorio interessent, duo vero ex eis ipsi Inquisitores esse tenerentur. His bona Ecclesiastica è ditissimis quibusque Abbatiis attributa, ut Daventriensi proventus præposituræ S. Lebuini. Hæc omnia insciis Ordinibus, & maxime invito Clero, qui se suis facultatibus spoliari ægrè ferebat. prout & se opposuerunt Episcopi, Leodiensis, Monasteriensis, aliique, suas jurisdictiones imminui, ac in novos homines conferri quiritantes. Thuanus etiam conqueritur Hist. l. XXII. p. 425. Cameracensem, Tornacensem, & Atrebatensem diœceses hoc pacto jurisdictioni Rhemensi subductas, ut & Coloniensis, Osnabrugensis, Paderbornensis, &c. diœcesium partes quæ in Philippi ditione erant, ab illis avulsas, & sedibus nuper in Belgio ordinatis adjectas.

Hoc anno Egbertus ab Ens creatus est Covordiæ Satrapa, ea lege, ut tribus civitatibus, Daventriensi, Campensi, Zwollanæ præstito juramento, & datis vadibus, domum ac arcem Covordianam se salvam ipsis præstiturum

 pollice-

polliceretur. quod factum, & obsignatæ in rei fidem literæ ab eo civitatibus traditæ.

XXVIII Novembris die, Commendatarius Duneburgensis ex Livonia, Ordinis Teutonici eques, literis fiduciariis Magni Livoniæ Magistri instructus, Winsemum, ad cœnobium regularium appulit, ibique delegatos trium civitatum convenit, quibus summatim retulit non tolerandam violentiam, quam Rutheni in Livoniam effusi exercerent, ab iisque ut civitatibus Anzeaticis opem ac auxilia flagitavit. Responderunt ei civitatum delegati, sese, ut nunc res earum se haberent, nihil illis subsidii præstare posse. quod & ad civitatem Coloniensem perscripsissent. quod responsum ægre tulit, quumque a delegatis discessurus esset, affirmavit se mille ducatis redemtum optare ut commodius responsum accepisset. nescire quenquam quid aliis in rebus iis evenire posset. Olim civitatem Campensem equitibus Teutonici ordinis in Livonia aliquot tormenta adversus Ruthenos subsidio misisse, quod ipsum in commentariis Ordinis ad perpetuam rei memoriam consignatum reperiatur.

Floruit hoc anno & aliquot sequentibus Daventriæ egregius typographus Richardus Pafradus (ab eo quem ante aliquot annos habuerat Daventria proculdubio oriundus) à quo hæc excusa:

Joannis Ludovici Vivis ad sapientiam introductio, cum Præfatione Ioannis Noviomagi. Anno cIↃ IↃ LVIII.

Æneidos liber sextus. eodem.

Etymologia Grammaticæ Latinæ in usum scholæ Daventriensis, Auctore Io. Noviomago, denuo recognita. Anno cIↃ IↃ LIX.

Syntaxis Philippi Melanchthonis, eodem, ut videtur, anno.

M. T. Ciceronis Officiorum liber tertius. eodem.

Eorundem liber primus. Anno cIↃ IↃ LXII.

Erotemata in universam Dialecticam, per Winandum Crucium (ludi moderatorem apud Hardervicenos.) eodem.

Oratio pro Marcello. Anno cIↃ IↃ LXIII.

Progymnasmata in Latinæ Grammaticæ Etymologiam, per Bernardum Winterinck (ludi moderatorem apud Hardervicenos, ut est in Præfatione.) eodem.

Grammatica Theodori Velpii, quam is ad usum scholæ Zutphaniensis collegerat, cum Melanchthon (ut in præfatione ait) *aliquid atri haberet, & Despauterium, quem juventuti aliquot annos prælegi curaverat, plerique ob prolixitatem, & versuum ænigmata improbarent.* Anno cIↃIↃ LXV.

Anno

Anno CIↃIↃLIX. Rex Hispaniarum è Belgio in Hispaniam cogitans, omnes Belgicarum regionum Ordines ac inter eos, Ordines Transisalaniæ a. d. ultimum Julii Gandavi adesse jussit, audituros ea quæ ipsis essent proponenda.

Qua de causa Ordo equestris, ac civitatum delegati convenerunt in loco cui nomen Nyerbrugge, ac decreverunt, diem hunc respiciendum esse. electi ad hoc iter sunt ex Sallandia Ioannes Reyners, è Tubantia Rodolphus a Langen, è Vollenhovia Balduinus Hagen: è Daventriensibus Lubbertus à Winsem, è Campensibus Henricus de Vullis.

In hisce Comitiis Gandavi celebratis, Rex Ordinibus generalibus proponi fecit petitionem nummariam ad exolutionem æris alieni ab sese in bello Gallico contracti.

Petitione facta, Comes Arembergius delegatos Transisalaniæ seorsim ad se accersivit, iisque significavit, Regiam Majestatem hoc tempore eis postulatum hoc remittere: monens ut id silentio premerent, ne reliquis Ordinibus innotesceret, ac præ se ferrent, sibi pecunias in subsidium Regis esse conferendas.

Dehinc Rex Ducissam Parmensem suo loco regimini harum regionum præfecit, ac Ordines ad extirpationem omnium hæresium, ac defensionem religionis Catholicæ hortatus est.

Inter Præfectos Provinciarum, Comitem Arembergi, Frisiæ, Transisalaniæ, Groningæ cum Omlandia, & Lingæ præesse jussit.

Ea nocte quæ primum Octobris diem secuta est prope Daventriam complures frugum, fœni, aliarumque rerum cumuli ab incendiariis exusti fuere, juxta quos Epistola perticæ affixa reperta fuit, qua jubebantur cives certo loco ac tempore magnam pecuniæ summam deponere. congregati super hoc negocio Coss. Scabini ac Senatores ejus urbis, una cum Tribb. pleb. constituerunt, ut quicunque Daventriæ ab Anno CIↃIↃL. sedem fixissent, documenta exhiberent præcedentis sui domicilii, item morum, ac vitæ generis, quo se sustentassent. qui hoc facere neglexisset, urbe excederet, nunquam eo rediturus.

IV. Decembris die caupo quidam, qui inter Daventriam ac Zutphaniam, eo loco qui vocabatur *het klapkeeke* domicilium habebat, nomen autem ei erat Arnoldus a Wallen, ab hisce latronibus coactus fuit, epistolam Daventriam deferre, inscriptam Consuli ejus civitatis seorsim, non autem reliquo Senatui, quibus ei injungebant, curaret ipsis ante diem trium Regum (quos vocant) exolvi quinquagies mille florenos aureos, ni faceret, se Daventriensibus tam intra quam extra eorum regionem damnum daturos. Operæ pretium erit, rhytmum quem nebulones hi inscriptioni suarum literarum adjecerant hic apponere. est autem iste:

Als de daghen zijn kort, ende dat koren lanck,
Soo maecken wy na Deventer onsen ganck,
Dat is ons de aldergkelegenste tijdt,
Soo hebben wy Winter noch Somer respijt.

Postridie, qui erat v. Decemb. vesperi circa horam v. homines hi facinorosi sub mœnibus Daventriensibus juxta geranon minorem, Nicolaum Wijntjes una cum filio suo misere trucidarunt. erat autem honestus mercator, civis Arnemiensis, frater Mag. Balthazaris Wijntjes trium civitatum in urbe Daventria monetarii. erectum & mœnibus affixum adhuc visitur ejus rei monumentum.

Hoc tempore Daventriæ Præpositus, & Archidiaconus S. Lebuini fuit Mag. Ioannes Hannetòn, J. U. D. Michaël autem a Visbeke, Canonicus Daventriensis, ejus Vicarius.

Anno cIↃIↃLX. mense Februario decessit Daventriæ Ioannes Gulielmus insignis Ecclesiæ Pastor, reformationis Euangelicæ promotor, cujus hoc Epitaphium reperitur Poëmatum Lamb. Lud. Pithopœi lib. 1. p. 73.

Reverendo viro, pietate, eruditione, & morum sanctimonia præstanti, D.M. Ioanni Guilielmo, Ecclesiæ Dei in Republ. Daventriensi, Pastori fidelissimo & optime merito, gratitudinis ergo, certa spe resurrectionis corporum humanorum, secuturi judicii, & vitæ æternæ, cives Reipubl. Daventriensis, monumentum hoc ponendum curarunt.

Continet hic tumulus Iohannis membra Gulelmi,
Qui pius hac Christi pastor in æde fuit.
Protulit hunc terris gelido contermina Flevo
Suolla virum, studiis semper amica bonis.
Ingenium juveni linguamque Colonia Musis
Inclyta, præclaris artibus erudiit.
Hinc Daventurium, Christo ducente, vocatus
Commissas sano dogmate pavit oves.
Rejectis operum meritis fallacibus, unum
In Christum docuit spem posuisse pios.
Iustitiæ Christum nostræ causamque salutis,
Qui peccata luit sanguine nostra suo;
Gratia quid Christi distent & fulmina Mosis
Quæ prius in densum mista fuere chaos;
Solius auxilium Christi nomenque vocandum,
Qui nostri gemitus cordis ubique videt;
Quis sacræ fructus cœnæ, sanctique lavacri,
Symbola quo sint hæc accipienda modo;

Dogmata

Dogmata majorum jussis contraria Christi
Constanter cunctis esse cavenda piis;
Et mores sancte nobis justeque regendos
Ad normam, quam lex precipit alma Dei.
Praeterea divi mandatis consona Pauli
Vita fuit, mores cum pietate graves.
Assidue sacris libris precibusque vacavit:
Tantus oves ardor pascere rite suas.
Sedulus ad Christi multos perduxit amorem,
Ostendens verae relligionis iter.
Maerentum sano lacrymas sermone levavit,
Nec levis aegrotos visere cura fuit.
Pauperibus mira promtus bonitate juvandis
Auxilium leta fronte manuque tulit.
Sobrius, humanus, simplexque, modestus, & osor
Spurcitiae, castis moribus usque fuit.
Illius hanc nunquam poterunt convellere laudem
Livor iners, odio crimina ficta, doli.
Sic ubi, quem dederas cursum, pie Christe, peregit,
Hunc rapit, heu! nimium mors violenta virum.
Signiferum nondum bis sol percurrerat orbem,
Strenuus injunctum dum sibi munus obit.
Insidiis famulum structis & ab hoste periclis
Hac Deus eripuit fors ratione suum.
Carus dum vixit, post mortem carior illis,
Antiqua curam qui pietatis agunt.
Et nunc ille quidem coram vereque beatus
Conspectu fruitur colloquiisque Dei;
Maesta suum lacrymis Daventria deflet acerbis
Pastorem, tanquam patre sit orba suo.
Iohannis similes nobis largire Gulelmi
Praecones verbi, maxime Christe, tui:
Et vera quisquis gaudes pietate, precare,
Ut sancti recubent molliter ossa viri.

Decessit Daventriae, nonis Februar. Anno Christi CIↃIↃLX.
aetatis suae Anno XXXIII.

Praepositus Daventriensis & Archidiaconus S. Lebuini hoc tempore fuit Ioannes Voerthusius Zutphaniensis, vir multae & variae lectionis atque eruditionis,

ditionis, adeo ut vivam spirantemque Bibliothecam etiamnum in libris possis dicere. edidit Antverpiæ Anno cIↄ Iↄ LXII. typis Sylvii]

Phœnicen, sive Apotheosin consecrationis Augustæ, qua Caroli Magni & Caroli V. Cæsarum res gestæ, consilia, eventus, & utriusque seculi historiæ invicem componuntur. similis est instructa à Voerthusio

Academiæ veteris & novæ legatio, qua Maximiliano II. *Aug. recens inaugurato Doctorum hominum nomine (quos ita cum veteribus committit, ut summam inter utrosque συμπάθειαν esse doceat) gratulatur.* Francofurti Anno cIↄ Iↄ LXIII.

In Phœnicen ejus hæc fudit Lambertus Hortensius:

Aurea Canchleis nusquam nisi nascier oris
Proditur una Arabum, & vivax tot secula, Phœnix.
Phœnix Panchaiæ simul atque in sede parentis
Deposuit nidum, sacraque locavit in ara,
Vertere se magnum stellis redeuntibus annum
Fert fama, æternas & fila revolvere Parcas.
Ecce autem Arctoo Phœnix & fulva sub axe
Edita puniceis (mirum) Voerthusia pinnis,
Cæruleis cui cauda notis distincta nitescit:
Tam magis illustris, quam illa altior evolat ales,
Et moritura minus, nomenque decusque perenne
Servabit, quam nulla dabit curiosa vetustas,
Non triste, extinctam, crudeli funere bustum.
Hic canit obscurum fato infelixque poëma,
Excudit medicas alius sudoribus artes,
Aut nodosa parat rigidarum ænigmata legum:
Sed raro æternum produnt fatoque superstes;
Qui celebrant regum, ceu tu Voerthusie, laudes,
Æternis mandant nomenque & scripta tabellis.

Academiam ejus hisce celebravit Io. Posthius:

Historicos, vates, oratoresque tulerunt
Secula prisca suos, secula nostra suos.
Omnibus his meritum tribuit dum magnus honorem
Voerthusius, Regi mittit eosque novo,
Ipsius ad nitidi pariter se sidera cæli
Tollit, & in niveis fama triumphat equis.
Dumque tot egregii scriptores luce fruentur
Nominis illius gloria semper erit.

Vica.

Vicarius ejus generalis in spiritualibus & secularibus erat Mag. Arnoldus Doirs, Canonicus Ecclesiæ S. Lebuini.

Notarius publicus Iacobus Helm. *Lib. Feudalis Præpositurae Daventriensis.*

Pater domus Domini Florentii erat D. Simon a Doesburch.

D. Antonius Stake Vicarius Ecclesiæ S. Lebuini.

D. Antonius a Bengevord Pater Conventus sive domus Domini Gerardi Magni.

VIII Martii die, Bulla altera impetrata fuit à Pio V. Pontifice, in erectionem novorum Episcopatuum.

Kalend. Octob. Comes Arembergius, Regiæ Majest. vice celsi judicii diem Daventriæ in aula Episcopi celebravit. ubi ipse Comes tanquam judex sedebat inter duos suos Assessores, Unico Ripperda manum ejus dexteram, Ioannes a Boetzeler lævam claudebat. præterea assidebant ei Satrapæ in tribunali, nec non delegati trium civitatum: a tergo autem partim sedebant, partim consistebant Regiæ Majest. in Transisalania Consiliarii. Sallandiæ Quæstor erat Custos aggerum, *Dijckwaerder*, & tribunal pandebat nomine Regiæ Majestatis, tanquam Transisalaniæ Domini.

IV Octob. Præfectus una cum equestri Ordine ac primariarum civitatum delegatis magna comitia judiciaria auspicatus est. ubi primo Graphiarius Transisalaniæ omnia nomina equitum prælegit, ac absentes annotavit.

Consiliarii Transisalaniæ qui stipabant Præfectum hi erant: Egbertus ab Ensse Covordiæ Satrapa, Mag. Gerardus ab Oostendorp, Mag. Robertus vander Beke Sallandiæ Quæstor, custos aggerum. Mag. Henricus a Tiel, Franciscus Walterotti Transisalanæ Graphiarius. horum nulli jus ferendi suffragii concessum fuit.

Ex Ordine equestri aderant isti: Unico Ripperda Sallandiæ Satrapa, Ioannes Sloot Vollenhoviæ Satrapa, Ernestus Mulert Prætor Hasseltanus, Ditericus a Voorst, Bartholdus Sloot, Bernardus a Bevervoorde, Ioannes Splintet, Adolphus a Twickelo, Rodolphus ab Oosterwolde, Ioannes a Boetzeler, Ioannes Reyners, Rodolphus a Scheven, Eggardus Ripperda, Ioannes a Laer, Christophorus ab Overhagen, Rodolphus a Langen, Reynoldus a Covorden, Ioannes ab Haersolte, Henricus ab Oldeniel, Nicolaus a Bevervoorde, Hermannus a Welevelde, Ioannes Mulert, Seyno a Bremen, Gualtherus ab Heyden, Ioachimus Baeck, Henricus ab Ittersum, Hermannus a Westerholt, Balduinus Hagen, Georgius a Barmetloo. ✶ Bin Bake. Gualtherus a Covorden. ✶ Mey ab Heerde, Gaspatus a Twickel.

E tribus civitatibus, Daventriâ, Ioannes a Doetecum, Gerardus ab Itte, Hesselus ab Overenck, Petrus Doys; Campis, Nicolaus Igerman, Arnoldus a Bocop. Zwollâ, Wolfgangus ab Ittersum, Ioannes ab Haerst.

 Omnes

Omnes porro tam ex equestri Ordine, quam è civitatibus, qui regioni Transisalanæ sacramentum nondum dixerant, surrexere, debitumque ac consuetum juramentum præstitere.

Durantibus hisce comitiis non exigua exorta fuit contentio inter Ordinem equestrem ac Civitates. res ita gesta est:

Accidit processum quendam ad Comitia relatum à Præfecto aperiri, legi, disceptari. exinde Sallandiæ Quæstor, custos aggerum, vota collegit. evenit autem omnes equites consentire, plerosque autem è civitatum delegatis ab eorum suffragiis dissentire. duobus tamen ex eorum numero equestri Ordini accedentibus. hinc nata controversia, equitibus asserentibus pluralitatem votorum prævalere, ac secundum illa litem dandam esse. Civitatibus contra contendentibus, ab ultima antiquitate moris fuisse, ut equestris Ordo, non considerata ejus multitudine, unicum tantum votum repræsentaret, civitates itidem unum: ita ut, utrinque consentientibus pluribus, sententia iret in rem judicatam: discordantibus vero pluribus equitum à pluribus ex octo civitatum delegatis, jus esset Principi aut ejus Præfecto, huic vel illi parti votum suum tertium accommodare, atque ita litem decidere. Quod si equites ac civitates consentirent, nullum Principi suffragii jus esse. Quod si ex pluralitate votorum res esset transigenda, semper prævaliturum equestrem Ordinem, ut numero superiorem, delegatis autem civitatum (licet integra corpora Senatuum suorum repræsentantibus) nullum revera suffragium fore, atque ita nihil illis esse quod agant in comitiis. quo admisso posse civitates ingentes quos faciant sumtus, compendii facere, & in res magis necessarias insumere. Atque ideo si qui è civitatum deputatis in suffragio ferendo à majori collegarum suorum recederent, equitibus vero accederent, non esse eos numerandos, sed ita ac si nulli essent habendos, quum major delegatorum pars civitates referat, non autem minor. alioqui principium sententiæ consistere nequire, nec verum esse, quod ita sonat: *Visum est Clementiss. nostro Præfecto, equestri Ordini, ac civitatibus &c.* unde appareat regionem duo habere membra, equestrem Ordinem ac civitates. Et illo quidem die nihil ulterius actum est. sed magnæ inde difficultates inter duos illius regionis Ordines pullularunt, ita ut viderentur se ab invicem separaturi, nonnullis etiam se illi negocio miscentibus, quorum intererat illis non bene inter se convenire.

Anno CIↃIↃLXI. gliscente indies Ordinum Transisalaniæ discordia, equestris Ordo Sallandiæ, Tubantiæ, ac Vollenhoviæ crebro conventus agitarunt, seorsim à civitatum delegatis, qui agendi modus in Transisalania insolens erat. valde enim adversus civitates excanduerant, rati eas suis privilegiis insidiari. ideoque in hæc verba ad eas literas dederunt:

„ Amicam nostram salutationem, & officiorum nostrorum oblationem.

„præ-

,,præmittimus. Honorati, prudentes, benevoli ac amici viri: Quandoqui-,,dem è delegatis nostris intelleximus, disceptationem & communicationem ,,novitatis cujusdam à vobis propositam esse, qua vobis licet numero tan-,,tum octo, & minori etiam, duntaxat quinque sitis, totidem suffragia vin-,,dicatis quot habent LX. LXX. aut etiam centum personæ Ordinis eque-,,stris, ac nostris delegatis significastis, vobis animum esse in hac opinione ,,persistendi &c. considerato hoc vestro proposito, inutile judicamus dele-,,gatos quospiam ad vos mittere. Aliud tamen à vobis expectaveramus, qui-,,bus pro sua prudentia expendere promtum erat, novum hoc vestrum pla-,,citum nemini rerum intelligenti probari posse. Quum id in judicio ca-,,meræ Imperatoriæ, ac præterea in omnibus Collegiis juri dicundo institu-,,tis, ad quæ causæ litigiosæ per provocationem devolvuntur, minime sit usi-,,tatum, neque dum à vobis ulla allata sint documenta, antiquitus ita obser-,,vatum fuisse, ut nec inter nostros ullus est, qui ejus rei memoriam ha-,,beat, licet nonnulli ex eis abhinc annos XXXII. aut etiam diutius in co-,,mitiis judiciariis calculum posuerint. Denuo igitur peramanter petimus ,,ac rogamus, ut de nova hac à vobis mota controversia accuratius velitis ,,cogitare, quo & vobis & nobis quoque in avita consuetudine ac libertate ,,citra impedimentum permanere liceat. Neque enim aliud quærimus, quam ,,libertatem ad nos à proavis hæreditario devolutam conservare, vobisque ,,omnem benevolentiam ac amicitiam exhibere, prout & vestri & nostri ,,majores eam hactenus inter sese coluerunt, idque ne nostris temporibus ,,ulla ruptura inter equestrem Ordinem ac civitates, ob novitiam illam ju-,,ris administrandi rationem, eveniat. Protestantes nihilo secius, siquid ,,præter votum ratione novitatis hujus, ditioni nostræ imposterum acci-,,derit, nos ejus causam haberi non debere, ac apud omnes ac singulos de ,,eo excusatos esse velle: quum omnibus notum exploratumque sit, regio-,,nem hanc ab Ordine equestri hactenus detrimentum passam non esse.
,, Id quod vobis amice significamus, petentes, ut scripto nos certiores fa-,,ciatis, quid vobis hac in parte ex æquo & justo faciendum arbitremini, ,,idque ad Satrapam Sallandiæ mittere velitis, ut & nos quomodo hac in ,,parte nos gerere oporteat non ignoremus. Deo O.M. vos commenda-,,mus. Datæ in Nyerbrugge, sub sigillo Ioannis ab Haersolte ex Sallandia, ,,Gualteri a Coverden è Tubantia, Rodolphi ab Oosterwolde è Vollen-,,hovia, XI Augusti die, Anno CIↃIↃLXI.

Cum diu hæc inter duos ditionis Transisalaniæ Ordines contentio du-rasset, multis super ea habitis conventibus, tandem in frequentibus comi-tiis res amice composita fuit in hunc modum:

,, Siquando octo delegati trium civitatum, omnes inter sese ejusdem ,,sint opinionis ac uoti, adversus omnes equestris Ordinis eidem inter sese

 ,,con-

„concordes, litem voto Principis ejusdemve Præfecti diremtum iri. Sin „unus aut alter à majori parte discrepet, plura suffragia prævalitura.

Hoc anno Carolus Gallus, Pastor Ecclesiæ Daventriensis, turbata ea per Pontificiorum furores, a Clivensium Duce Wilhelmo Hammonam evocatus fuit. de quo plura dicentur ad annum cIↄIↄLXXXVII.

Anno cIↄIↄLXII. XVII Januarii die, delegàti trium civitatum Daventriæ convenerunt. videlicet, è Daventriensibus Io. a Dötichem, Arnoldus ab Oldeniel, Gerardus a Nirte,& M. Lubbertus à Winsem. è Campensibus Henricus Wolfs, Arnoldus a Bocop. è Zwollanis Wolphgangus ab Ittersum, Ioannes ab Haetst; ubi inter alia de novis Episcopis actum fuit, neque aliud de iis judicatum, quam futuros eos inquisitores hæreticæ pravitatis, ac proinde ditioni Transisalanæ supra modum noxios, ejusque privilegiis adversos. unde re mature deliberata, concluserunt, ac sibi invicem fidem dederunt (Daventriensibus præcipue, apud quos futurum erat ut Episcopus resideret, hoc negocium urgentibus) velle se omni opera impedire, ne is in novæ hujus dignitatis possessionem reciperetur..

Anno cIↄIↄLXIII. XXVII Januarii delegati trium civitatum in cœnobio Windesemensi congregati fuerunt, ubi delegati Capituli S. Mariæ eodem die queribundi exposuerunt, agricolas suos in Tubantia adversus jus & æquum ac vetustam consuetudinem a Cancellario & Consiliariis gravari vehendis lignis è Tubantia usque ad Regiæ Majestatis propugnaculum quoddam, rogantes ut id abrogari posset, ipsique in avita sua libertate permanere. Præter hos & alii adfuere, quiritantes dictos Cancellarium & Consiliarios, adversus jura ac patrios consuetudines, Vicariatus aliaque beneficia ad se trahere, eaque aliis pro libitu elargiri. obsecrantes, ut Ordinibus placeret huic negocio ita prospicere, ut ejuscemodi novitas quamprimum posset aboleri.

Graviter hæc tulerunt civitatum delegati, ut qui in aula obtinuissent, ne Cancellario ac Consiliariis in regione Transisalana ullum jus jubendi aut vetandi permitteretur, antequam ipsi cum Commissariis Regiæ Majestatis super quibusdam articulis convenissent. quique censerent, novitates hasce a Cancellario ac Consiliariis tentatas, privilegiis suis & avitis consuetudinibus repugnare, ut & tractatui in quem Cæs. Majest. Anno cIↄIↄXXVII. libere consenserat, quum sese ei submitterent; quem tractatum Regia Majestas confirmarat, unde perperam jurisdictionem in ea regione sibi arrogent, ubi ea ipsis nullatenus competat &c. quæ in aula Anno cIↄIↄLVI. per delegatos suos prolixè demonstrarant. Quorum partem hic referam, ut liquido appareat, qua fide ac diligentia Ordines Transisalaniæ sua privilegia defenderint, nec non, quo pacto justitia in eâdem ditione tum temporis fuerit administrata. verba commissionis (uti vocant) ita habent:

„ Adhæc, delegati Ordinis equestris ac civitatum Transisalaniæ, repræ„sentantium illius ditionis Ordines, Regiæ Majestati obsequenter indicabunt,

„ac

,,ac ut ei, tanquam Principi suo hæreditario sequentem relationem clementer intelligere placeat rogabunt: eo fine ut appareat, Cancellario & Consiliariis jam recens constitutis, in qualitate quam adhuc gerunt, in Transisalanos nullam permitti oportere jurisdictionem, præsupposito, iisdem Transisalanis ea servanda esse promissa quæ iis tam in Tractatu quam alias constat esse facta. Certum ergo est, ab omni antiquitate, temporibus præcedentium Ultrajecti Episcoporum, item Anni cIↃ IↃ xxvII. quo se Transisalani libere submiserunt Cæs. Majest. primo suo Domino hæreditario, abhinc annis fere xxx. usque ad diem hodiernum, Consiliarios Principum nullam unquam jurisdictionem, aut jubendi, vetandive potestatem in ditionem ac subditos Transisalaniæ habuisse: neq, unquam in ullis archivis scriptisve tale quid visum, lectum, auditumve fuisse. unde novum, magni momenti, ac intolerandum onus est, novum tribunal, novos judices, novam jurisdictionem invehi, ad enervationem & infractionem omnium reliquarum jurisdictionum, tribunalium, jurium municipalium, urbanorum, consuetudinum ac usuum in Transisalania sancitorum ac confirmatorum, ut supra indicatum est.

,, Ab ultima quoque vetustate in Transisalania tam Ecclesiasticus quam secularis ordo stata sua tribunalia habent, & status judices apud quos conveniri eos oportet, nec uspiam alibi. prout in veteri jure municipali notoriè apparet.

,, Quapropter, ut hisce juribus & legitime ad nos deductis consuetudinibus hæreditario inhærere nobis liceret, neve novæ jurisdictiones, tribunalia judicesve deinceps in regionem Transisalanam inveherentur, in primo Tractatus articulo, ac ante omnia conventum fuit, ut Cæsarea Majestas, ejusq, successores & hæredes, (qualis impræsentiarum est Regia Majestas, Clementiss. noster Dominus) Ordini equestri ac civitatibus Transisalaniæ non solum ea contineant, verum conservent eos in omnibus suis juribus municipalibus, urbanis, feudalibus, aggeratiis &c. Primum hunc articulum alter excipit: ut unusquisque coram competenti judice conveniatur ac judicio sistatur, & nusquam alibi. id quod intelligendum est de iis judicibus qui antiquitus fuere, tempore Tractatus adhuc erant, & etiamnum sunt. Neque ullo modo intelligi potest aut debet de Cancellario & Consiliariis, recens adversus avitas ac laudabiles consuetudines invectis. cum eo tantum nomine articulus hic Tractatui insertus, in eumque consensum sit, quo juribus antiquitus receptis nulla fraus fieret, & quilibet iis judiciis, ac non aliis subesset, sub quibus domicilium fixisset, neque alio vocari, ad causam dicendam posset. idq; disertis his verbis exprimitur: *& nusquam alibi.* per quæ incolas Transisalaniæ exemtos esse oporteret a dictę jurisdictione Cancellarii & Consiliariorum, ac ab omnibus aliis judicibus & tribunalibus. quod si omnino contigerit subditorum Transisalaniæ quempiam

„citari aut evocari (quod ob rationes recensitas fieri non debet) coram „Cancellario & Consiliariis, licitum erit reo forum declinare, vi instituti, & sigillo ac juramento sanciti tractatus, ac dicere: subsum Prætori „meo, vi juris municipalis, & appellationis causa Regiæ jurisdictioni „Principis mei, equestri Ordini ac civitatibus Transisalaniæ. aut vero: „subsum jurisdictioni Consulum meorum. sic imaginaria jurisdictio Can„cellarii & Consiliariorum, vigore Tractatus, cessaret, ex qua nihil aliud „posset emergere, quam subditorum per inutiles sumtus vexatio ac atte„nuatio.

„Equites qui extra urbes ruri commorantur, jurisdictionem habent sub „Principe, Equestri Ordine ac civitatibus, in suæ conditionis homines „atque etiam rusticam plebem, tanquam tribunal inferius, à quo datur ap„pellatio ad comitia judiciaria. ubi, Ordine equestri & civitatum dele„gatis in idem suffragium consentientibus, sententia ab Ordine equestri ac „civitatibus, præsente Principe, pronunciata transit in rem judicatam: „sin, ob rei difficultatem, hi ab illis dissenserint, cui parti Princeps acces„serit, penes eam stat sententia. atque hic procedendi modus jure muni„cipali, avitis consuetudinibus, possessionibus ac usibus confirmatus est. „Hujus articuli vigore equites ac nobiles in Transisalania cum suis uxori„bus ordinarium agnoscunt judicem, apud quem conveniri debent, ac nus„quam alibi, prout Tractatu ac veteri possessione continetur.

„Cives dictarum civitatum, judicem ordinarium habent proprium Con„sulem, neque alium quemquam, neque proinde alio ad causam dicendam „debent vocari. Coss. minorum civitatum, postquam sententiam pronun„ciarunt, ejus partis quæ se gravatam arbitratur est provocatio ad unam è „tribus civitatibus primariis, ad quam antiquitus appellationem instituere „consueverunt. quicquid autem eum in modum à tribus civitatibus pronun„ciatur, transit in rem judicatam, neque alio judice indiget, nec ad aliud „tribunal transferri potest.

„Agricolæ ruri habitantes, per singulas parœcias ordinarios suos habent „judices, apud quos ex jure municipali tanquam apud tribunal inferius, ne„que uspiam alibi conveniri debent. Quod si alterutra pars coram tribunali „inferiore se gravatam putat, licet ei appellare ab ordinario suo judice „ad comitia judiciaria. quicquid autem ibi à Principe, equestri Ordine „ac civitatibus, modo supra exposito, judicatum fuerit, valere, nec alio „traduci debet.

„Subditi Ecclesiastici Sallandiæ subsunt judici suo ordinario, præposito „ac Archidiacono Daventriensi: Tubantiæ, præposito ac Archidiacono Al„denzalensi: Vollenhoviæ, plerique Præposito ac Archidiacono S. Martini, „Ultrajecti, coram quibus respective conveniri debent.

„Causæ

,, Causæ feudales ac homines feudi, ordinarium suum judicem habent, ,,quisque Dominum feudi sui & pares curiæ.

,, Similis ratio est juris villarum, censuum, respectu Dominorum ac ,,parium censualium.

,, Item juris saltuum ac limitum, respectu judicum ordinariorum, à qui- ,,bus causæ ejus cognosci ac decidi debent, omnibus aliis judicibus ex- ,,clusis.

,, Unde luce clarius est, nullam personam subditumve, nullam causam, ,,casum nullum esse aut evenire posse, cui non ordinarius ac legitimus ju- ,,dex constitutus sit, coram quo disceptari ac judicari debeat, & nusquam ,,alibi. Unde superfluum ac minime necessarium est, ac insuper onerosum ,,nec ullo modo tolerandum, novam jurisdictionem erigi, vel novos incon- ,,suetos judices recipi, idque ob rationes sequentes:

,, Si Cancellarius ac Consiliarii in Transisalania jurisdictionem secularem ,,habere ac exercere aggredientur, eam eos usurpare oportet in Ordinem ,,equestrem, in cives civitatum, in agricolas ruri commorantes. neque enim ,,alii subditi seculares Transisalanam ditionem incolunt:

,, Si jurisdictionem & potestatem jubendi ac vetandi in Ordinem eque- ,,strem usurpare velint, id adversabitur juri municipali. personæ enim eque- ,,stris Ordinis, judices agnoscunt Principem, Ordinem equestrem, ac ci- ,,vitates conjunctim, ut supra, neque quenquam alium. unde ad alium in ,,Transisalania judicem, juxta jus municipale, avitam consuetudinem, & ,,Tractatum eos oportet evocari. Quod si Cancellarius & Consiliarii, qui ,,ex jure municipali ordinarii judices non sunt, in tales jurisdictionem ,,sibi arrogaturi sunt, oportebit equestris Ordinis personas propriam ac na- ,,tivam jurisdictionem deserere, seque Cancellario & Consiliariis, judici- ,,bus non suis, submittere. quod ipsis supra modum onerosum, ac penitus ,,factu impossibile est, propria videlicet jurisdictione, libertate ac jure sese ,,deprivare, in suum, & suorum hæredum ac successorum grave præjudi- ,,cium. quin & tribus civitatibus ante dictis hoc pacto fit injuria, quæ cum ,,Principe & equestri Ordine conjunctim in personas equestres judiciariam, ,,eo quo dictum est modo, auctoritatem habent:

,, Sin Cancellarius & Consiliarii in cives ac incolas civitatum sibi juris- ,,dictionem sumant, id directe adversabitur juri urbano, articulo Tracta- ,,tus, & vetustis ac rite ad nos devolutis consuetudinibus. Ac verum est, ,,præcedentes nostros Principes Episcopos Ultrajectinos eorumque Consi- ,,liarios, nunquam vel sumsisse sibi vel expetiisse jurisdictionem in civita- ,,tum incolas, sed earum cives semper judices agnovisse & etiamnum ,,agnoscere Coss. suos, neque ullos alios. cujus rei contrarium nunquam vi- ,,sum, auditum, aut ullis scripturarum munimentis comprobatum fuit. quam ,,juris-

,,jurisdictionem civitatum Rectores legitime ad se derivatam, & decessores ,,eorum temporibus præteritis, & ipsi usque in hodiernam diem tranquille ,,ac pacifice, absque ulla Principis sui contradictione possederunt ac exer-,,cuerunt, neque statuerunt vel minimum ab ea remittere, quo ea ulla ex ,,parte infirmaretur.

,,Si porro Cancellarius & Consiliarii vellent usurpare ac exercere juris-,,dictionem in agricolas ruri agentes, & hoc militaret adversus jus munici-,,pale, tractatum supra dictum, omnes avitas consuetudines, cum agricolæ ,,in secularibus conveniendi sint apud Prætorem suum, tanquam ordinarium ,,suum Judicem, sub quo domicilium fixerunt, neque prima instantia usquam ,,alibi. ubi siqua pars se gravatam censet, appellationem interponere ei li-,,cet ad comitia judiciaria, in quibus judicium competit Principi, equestri ,,Ordini, ac civitatibus conjunctim, eo qui supra explicatus est modo, ,,neque ad quenquam alium, secundum jus municipale.

,, Quin imo, si Cancellarius & Consiliarii ejusmodi jus sibi in agricolas ,,sumerent, vim facturi essent celsæ justitiæ, quæ Principi, equestri Or-,,dini & civitatibus conjunctim, ut dictum est, convenit: id quod Ordini-,,bus, eorum successoribus ac hæredibus prorsus intolerandum est, avitam ,,videlicet suam jurisdictionem deserere & in Cancellarium & Consiliarios ,,aut alios quoscunque transferre.

,, Ad hæc: quum Satrapæ & Officiarii, Prætores & pedanei judices num-,,mos suos in districtibus suis deposuerint, pro quibus districtus illi, judi-,,cia, jurisdictiones circa inferius tribunal quodammodo sunt oppignoratæ, ,,translatis in Cancellarium & Consiliarios ejusmodi jurisdictionibus, id ,,perquam grave foret iisdem Officiariis, Prætoribus ac Judicibus, qui ad ,,administrationem earundem jurisdictionum provecti ac juramento ob-,,stricti sunt, & nummos suos apud easdem deposuerunt, quos necesse foret ,,subditos suos in quorum districtibus nummi illi essent depositi, ad Can-,,cellarium & Consiliarios convenire, quorum tamen nulla circa jus muni-,,cipale est jurisdictio.

,, Dominus quoque feudi, Dominus census, Præfectus aggerum ejus-,,que Assessores, judices saltuum ac limitum, in pristina sua jurisdictione ,,a Cancellario & Consiliariis turbari aut in arctum cogi non debent, ob ,,multiplices rationes prædictas.

,,In omnibus hisce recensitis juribus municipalibus, urbanis, aggerariis, ,,censualibus, ac porro in quibusvis aliis libertatibus, privilegiis, exemtio-,,nibus, possessionibus, consuetudinibus, majores nostri, equestris Ordo ac ,,civitates, & omnes denique subditi regionis Transisalanæ primum spiri-,,tum hauserunt, in iisdem adoleverunt, iisdem hactenus pacifice usi sunt. ,,in iisdem Clementiss. noster Dominus Cæsar Romanus eos accepit, se non ,,tantum

,,tantum easdem iis deinceps concessurum, sed etiam conservaturum pro-
,,misit. prout Cæsarea Majestas hactenus obedientes subditos Transisalaniæ
,,iisdem pacifice frui permisit, easque tutatus est, quo nomine equestris Ordo
,,ac civitates, Cæs. Majestati immortales gratias agunt: obsecrantes Cle-
,,mentiss. nostrum Dominum Hispaniæ ac Angliæ Regem, Principem no-
,,strum hæreditarium, ut hujus suæ obsequentis petitionis rationem habeat,
,,præsumtam recens jurisdictionem, jubendi ac vetandi potestatem Cancella-
,,rio & Consiliariis arrogatam, clementer aboleat, & ditionibus ac civitatibus
,,Transisalaniæ avitam suam libertatem, pristinas possessiones ac consue-
,,tudines illibatas permittat, gratiose defendat ac protegat, prout à Majest.
,,Cæsarea, atque etiam ipsius, iisdem subditis promissum fuit.

Ad hanc querelam Ordines Transisalaniæ in aula sequens accepere re-
sponsum:

,, Quandoquidem equestris Ordo ac civitates Transisalaniæ per delega-
,,tos suos conquesti sunt de commissione à Regia Majestate Cancellario
,,Transisalaniæ, Drentiæ, ac Lingæ, D. Ioanni Mepse concessa, eo quod
,,illa contineat clausulam, de administrando jure & justitia, vigore plenariæ
,,commissionis, juxta quam clausulam idem Cancellarius & Consiliarii præ-
,,sumserint literas aliquas in dicta Transisalaniæ regione emittere, per quas
,,potestatem jubendi ac vetandi in subditos ejusdem ditionis usurparint, id
,,quod illis videretur adversari suis privilegiis, tractatui, rite ad se deriva-
,,tis possessionibus & consuetudinibus, rogantes ut ante inaugurationem &
,,juramentum quod ab ipsis ratione cessionis à Cæsarea Majestate peractæ
,,exigebatur, id abrogaretur, & Cancellario ac Consiliariis injungeretur, ne
,,se ordinariæ jurisdictioni regionis ac civitatum Transisalaniæ immiscе-
,,rent, neve in subditos earundem ullam exercerent potestatem, quo illis in
,,avitis juribus, libertatibus, usibus, & rite ad se derivatis consuetudini-
,,bus, juxta Tractatum inter Cæs. ac Regiam Majest. & ipsos juramento
,,sancitum, liceret perseverare:

,, Majestas sua, præhabita deliberatione cum consilio suo, eisdem dele-
,,gatis declarari fecit; non fuisse mentem Regiæ Majestatis, cum Cancel-
,,larium & Consiliarios in dicta ditione Transisalana institueret, neque ad-
,,huc esse, iis ullam potestatem, auctoritatem aut jurisdictionem conferre,
,,per quam ordinaria jurisdictio, privilegia, libertates, usus & consue-
,,tudines dictæ regionis ullo modo imminuerentur aut in angustum cogeren-
,,tur, sed eandem institutionem Cancellarii & Consiliariorum factam esse
,,ad bonum & utilitatem dictæ regionis, & adjumentum Præfecti Regiæ
,,Majest. ibidem, ac meliorem directionem negociorum ejusdem regio-
,,nis, quo Officiarii ac subditi ejusdem absente eodem Præfecto haberent
,,penes se ad quos citra magnos sumtus possent confugere:

Vu ,,Decla-

,, Declarans insuper: quandoquidem mediante inauguratione ab Ordi-,,nibus Transisalaniæ præstanda, omnes commissiones Officiariorum ejus-,,dem regionis, ac proinde etiam dicti Cancellarii & Consiliariorum ex-,,piraturæ sint, nec amplius in eorum potestate futuræ, non collaturam,,suam Majestatem Cancellario & Consiliariis commissionem ullam novam,,,donec sua Majest. cum Ordinibus communicari fecerit certos articulos,,administrationem consuetudinum dictæ regiones spectantes; & inter suam,,Majestatem ac ipsos convenerit, quibus in rebus sua Majestas Cancellario,,& Consiliariis in dicta regione poterit uti, & quousque se eorum aucto-,,ritas extensura sit.

,, Declarans præterea, ejusmodi continuationem quæ in ea regione pote-,,rit fieri omnium commissionum Officiariorum veterum, usque dum sua,,Majest. circa eos aliud statuerit, non extensuram se in causis Cancellarium,,& Consiliarios spectantibus, ad administrationem justitiæ cum annexis, in-,,terdicens eis, ne ulla ex parte eam sibi sumant, donec, dicta communica-,,tione super hoc negocio cum Ordinibus habita, de re tota convenerit.

Operæ pretium judico, etiam ipsos articulos quorum aliquoties mentio facta est, quique delegatis ad Ordines perferendi fuerunt traditi, ut rem magnæ considerationis, hisce inserere. Sunt autem isti:

,, Regia Majestas postquam curavit visitari in Senatu apographum in-,,structionis & commissionis Ordinum Transisalaniæ, quas tradiderunt dele-,,gatis suis Ioanni Reyners ex Sallandia, Domino Bernardo de Bever,,,commendatario Ootmarsensi è Tubantia, Balduino Hagen è Vollenhovia,,,Gerardo a Nirte nomine civitatis Daventriensis, Egberto ten Bussche,,Campensis, Mag. Henrico a Tiel Zwollanæ, ut eas suæ Majestati exhibe-,,rent, datas VII Octob. CIↃIↃLVI. iisdem delegatis declarari fecit, &,,per præsentes declarat, mentem Cæs. Majest. Domini ac Parentis sui, in-,,stituentis Cancellarium ac Consiliarios in dicta regione Transisalana, non,,fuisse, ut nec est mens Regiæ Majestatis, iis ullam potestatem adhibendi,,conferendive, qua privilegiis, ac juri municipali, urbano, aggerario,,,aliisve juribus aut rite ad illos derivatis consuetudinibus ac usibus dictæ,,regionis derogaretur aut obex poneretur, sed rem totam tetendisse ad me-,,liorem directionem ac juvamen Officiariorum suæ Majest. in dictis regio-,,nibus Transisalaniæ, Drentiæ ac Lingæ, ea vel maxime ratione, quod,,Comiti Arembergio earundem regionum Præfecto ob alia S. Majestatis ne-,,gocia integrum non esset ibidem continuo residere, utque ea de causa,,,dicti Cancellarius & Consiliarii, præsenti Comiti assisterent, eo autem,,absente incidentes causæ, & regionum negocia ab ipsis curarentur, &,,Officiarii ac subditi ad ipsos, fungentes vice Præfecti, ac consequenter,,suæ Majestatis, recurrerent, prout ad Majestatem suam, si adesset, aut ad

,,suæ

„ suæ Majest. Præfectum essent recursuri, ad tranquillitatem, utilitatem & „sumtuum levamen. denique ad justitiæ & politici Ordinis in iisdem re- „gionibus conservationem.

„ Nihilominus, quandoquidem Ordines Transisalaniæ hac re se gravari „existimant, exhibentes eo fine certos articulos, ut supra, quos sua Majest. „non satis claros deprehendit, ad certi quid super iis, absque fusiori infor- „matione, statuendum, ea de causa sua Majestas articulos sequentes scripto „consignari fecit, petens ab Ordinibus perspicue magis super iis edoceri, „ut, re tota mature deliberata, Ordinibus æquum ac commodum responsum „dare possit, quo ipsis privilegia sua, libertates, consuetudines, & Majestati „suæ celsitudo sua, auctoritas, jurisdictio & regalia, tanquam regionis „Principi salva esse possint.

„ 1. Primo, quandoquidem intelligitur, varia comitia judiciaria in „Transisalania esse ac celebrari, petit sua Majestas fusiorem eorum decla- „rationem ac specificationem sibi exhiberi, nominatim, an non in rege- „stis judicialibus tempore Episcoporum Ultrajectinorum factis reperiatur, „Consiliarios Episcopi in nonnullis frequentioribus comitiis una cum „equestri Ordine ac civitatibus calculum posuisse, non minus quam reli- „quos. quod & conforme est diplomati Episcopi Florentii, Daventriensi- „bus super negocio comitiorum judicialium transmissi VII Julii Anno „CIↃCCCLXXXV. Prout & in omnibus comitiis ad Principis dominia „pertinentibus dicti Consiliarii soli cum nonnullis Assessoribus causas co- „gnoverunt & sententiam pronunciarunt. cupitque sua Majestas, quantum „ad hoc, celsitudinem suam sibi inviolatam conservari.

„ 2. Item, quandoquidem Præfecto solenne est præsidere in comitiis „judiciariis, neque, ob alia Majestatis suæ negocia, ei integrum est in Transi- „salania commorari; atque etiam, durantibus comitiis, ea occurrere pos- „sent, quæ nisi illius ope transigi nequirent, annon regioni utile ac optabile „foret, ac justitiæ stabiliendæ, minuendis vero subditorum querelis, qui- „bus inde intolerabile oritur damnum, quod ea comitia non celebrantur „statis temporibus, Præfectum in tali casu alium virum idoneum, sive is „esset Cancellarius, sive alius quispiam, in suum locum surrogare posse, „quo saltem quotannis bis ea comitia recurrerent?

„ 3. An censeant, vota totius equestris Ordinis, numero XX. aut XXX. „quot in comitiis illis comparent, inter sese consentientia, nihilo plus valere „oportere, quam consentanea vota delegatorum è civitatibus numero dun- „taxat VIII. aut VI. si ab illis dissentiant? an discordantibus nonnullis, re- „liqui pro Ordine alterutro calculum posuisse censendi erunt, ita ut Prin- „ceps ejusve Præfectus alterutri parti accedens litem dirimat? an vero suf- „fragia per capita numerari præstaret?

 „ 4. Item

„ 4. Item, an Comitia judiciaria cognoſcant de cauſis criminalibus, quæ „corporis aut membri detrimentum important? aut vero, ad quem ſpectet „illa cognitio?

„ 5 Item, cui conveniat cognitio in crimine læſæ Majeſtatis divinæ & „humanæ, ſeditione, ac ſimilibus?

„ 6. Ad quem pertineat judicium, de obſervandis Cæſ. Majeſt. diplo„matis, quibus cavetur, ne qui ſectarii, Apoſtatæ & Monachi excucullati „in regione commorari, domibus aut hoſpitiis excipi permittantur, aut „ſiqui diſpenſationem obtinuerint, nullos paſtoratus aliave beneficia con„cedantur adminiſtrare?

„ 7. Siquis in ipſum corpus regionis actionem haberet, ſive æris alieni „cauſa, ſive qua alia, quonam corpus illud evocandum ſit, & per cujuſnam „citationem?

„ 8. Similiter de controverſiis adverſus Ordinem equeſtrem ſeorſim?

„ 9. Contra corpus civitatum?

„ 10. Contra civitates minores?

„ 11. Item, ſi quis judicio Satraparum, Prætorum, Officiariorum gra„vatus foret, ubinam ei querela inſtituenda, & quis correctionis eorun„dem jus haberet?

„ 12. Si Satrapæ aut Officiarii militarem manum conſcribere cogitarent, „aut re ipſa conſcriberent? ſi milites Imperio ſolutos? ſi cingaros, vaga„bundos, alioſve maleficos, aut ſectarios protegerent, aut per diſſimula„tionem tolerarent, penes quem eſſet, ei rei providere, aut ita delinquen„tes corrigere?

„ 13. Si contingeret Officiarios, penes quos eſt maleficos compeſcere, „ea in parte negligentes deprehendi, ac per annum & quod excurrit delicta „manere impunita, an non in eo caſu expediret, & regioni utile eſſet, à „Præfecto delinquentes coërceri?

„ 14. Item, ſiquis vi facultatibus ſuis exuatur, aut alioqui ſpolietur, pe„nes quem ſit de tali facinore cognoſcere, & violentum invaſorem ad reſti„tutionem adigere?

„ 15. Similiter, in perturbatione poſſeſſionis, ac ſimilibus cauſis moræ „impatientibus, ob notabile periculum partium, ne defectu promtæ provi„ſionis ad arma perveniatur?

„ 16. Item, an ſit provocatio à judiciis limitum ac ſaltuum, & ad quem?

„ 17. Si judex limitum aut ſaltuum à diſtrictu officii ſui abeſſet, ubinam „is conveniendus eſſet?

„ 18. Penes quem ſit judicare de poſſeſſione beneficiorum?

„ 19. Cenſeantne, illicitum eſſe Præfecto abſenti, Cancellario & Con„ſiliariis permittere, ut, actore id flagitante, partem adverſam coram

„ſeſe

„ſeſe citent, ad litem quæ inter eos eſt cognoſcendam, amice, ſi poſſit „fieri, componendam, ſin hoc fieri nequeat, ad judices remittendam, „ita tamen ut neminem cogant invitum coram ſe comparere, atque unicui-„que qui nolit cauſam ſuam ita tranſigi, liceat id ſcripto recuſare, & ad jus „municipale eam referre?

„20. Adhæc, penes quem cenſeant eſſe cognitionem in quæſtione de li-„mitibus, dominiis, juriſdictione, inter Officiarios, tribunalia, aut regionis „Comitia?

„21. Penes quem futura ſit cognitio interventionum, remiſſionum ſive „veniarum? quum utiliſſimum ſane futurum ſit, ad maleficiorum extirpa-„tionem, indagari, an ejuſmodi ſibi factam gratiam, cauſa ſua vel bona vel „mala fide enarrata, rite an ſecus obtinuerint?

Atque hi quidem ſunt articuli ſuper quibus collatio cum Ordinibus inſtituenda erat. quod cum factum nondum eſſet, & nihilominus Cancellarius & Conſiliarii uſurpationes ſuas inſtaurarent, ægre id Ordines tulerunt, ac Comitia totius regionis ſuper eo negocio cenſuerunt conſulenda. ſcriptum ergo Satrapæ Sallandiæ, ut equeſtrem Ordinem ac civitates ante d. 1. April. Daventriam convocaret. quod & factum.

Kalend. Apr. Ordines Tranſiſalaniæ ad convocationem nomine trium civitatum factam Daventriæ convenerunt. ubi trium civitatum delegati Ordini equeſtri ea quibus à Cancellario & Conſiliariis regio gravaretur expoſuerunt. eos judices plura ſibi ſumere, ſubditos regionis Tranſiſalanæ mandatis ac interdictis, adverſus reſponſa aulæ onerare. Tubantiæ agricolas illos qui Prælatis Ultrajectinis inſerviunt, eo adigere, ut trabes è Tubantia aliaque ligna, ad munitionem Gennemudanam veherent, id quod conſuetudini ad ſeſe antiquitus derivatæ adverſaretur.

Poſt hæc Decanus S. Petri Ultrajectenſis, Utenengus nomine, coram Ordinibus comparuit, ac de Cancellario & Conſiliariis multa queſtus eſt, qui colonos ſuos, eo quo dictum eſt modo ſibi ſubjicerent, quod nec factum unquam, nec conſuetum eſſet.

Ordines Tranſiſalaniæ, diſceptatis diligenter hiſce querimoniis, ſummo conſenſu judicarunt hæc minime eſſe toleranda, ſed delegatos ſuos ad aulam ſuper hoc negocio denuo mittendos. quam ad rem ſelegerunt ex Sallandia Ioannem Reyners, ex Tubantia Adolphum a Twickelo, ex Vollenhovia Balduinum Hagen; Daventrienſium nomine Lubbertum a Winſem: Campenſium, Arnoldum a Bocop: Zwollanorum, Wolfgangum ab Itterſum. Querelam autem ſcripto conſignari curarunt, quam delegatis tradiderunt, quibus ea omnia continebantur, per quæ à Cancellario ac Conſiliariis ſeſe gravari aſſerebant.

Delegati, ut Bruxellam appulerunt, continuo Comitem Arembergium, quem

quem ibi commodum offendebant, adiere, quæcunque in mandatis habebant ei tum viva voce tum de scripto quod acceperant, exposuere, una cum literis ad Ducissam Parmensem, & responso quod in aula antehac impetrarant, rogantes, hac in parte ope & consilio sibi adesset, & apud gubernatricem, ut abusus illi abolerentur, secum deprecaretur.

Postea Ducissa Parmensis delegatis Ordinum Transisalaniæ in aula, præsentibus Cardinali Granvellano & Præside Viglio Zuichemo, audientiam concessit, qui instructionem suam obsignatam Parmensi tradiderunt, quam cum illa visitasset, ad Comitem Arembergium & Consiliarium Corbeil se conferre jussi sunt.

Ubi postquam comparuerunt; quam acerrime de commissione Cancellarii ac Consiliariorum disputatum fuit, atque ea quibus se gravari conquerebantur fuse enarrata cum omnibus circumstantiis.

Ad quæ dicti Domini reposuerunt, Regiæ Majest. mentem esse Tractatui inhærere, ut & responso dato Bruxellæ Anno CIↃIↃLVI, ideoque commissionem Cancellarii Balduini a Roon immutasse, omissa ex ea clausula de legibus, juribus, ac justitia administranda, quæ clausula præcedenti commissioni Mag. Ludolphi ab Hattem, & Mepschii inserta fuerat, ac petere insuper sigillatim quoad reliqua edoceri, ut Cancellarius super iis audiri posset, eique ea quæ exhibita querela continebantur exponi. Responderunt delegati, sibi de sublata clausula nihil constare, eo quod dictus Cancellarius commissionem suam iis non exhibuisset, neque ipsi eam sibi exhiberi flagitassent, quandoquidem promissum ipsis fuerat Cancellario & Consiliariis commissionem nullam datum iri, donec super articulis nonnullis cum Ordinibus conventum foret.

Post hæc, commissio Balduini a Roon prælecta fuit, è qua articulus sive clausula de jure & justitia administranda prætermissa erat, neque eum alio fine receptum fuisse significabatur, quam, ut absente Præfecto incolæ & Officiarii sine sumtibus possent juvari. Omnia porro longe lateque fuerunt disceptata, & de privilegiis, tribunalibus, jurisdictionibus actum. inter alia, non esse penes Præfectum quenquam apprehendere vel custodiæ mandare. quo audito Comes Arembergius, verissimum hoc, inquit, est. Non licet mihi in illa ditione cuiquam manus injicere. ad quæ Consiliarius Corbeil, quæ, malum, inquit, sunt ista privilegia! (*Wat duyvels privilegien zijn dat!*) Quibus dictis, delegatis articulos supra descriptos prælegit, utque super eos secum transigerent petiit, qui se id in mandatis habere negarunt, velle autem in omnibus sese gerere ut antiquitus esset consuetum. ad quæ reposuit Corbeil, antiquis consuetudinibus cereos nasos esse, ideoque summopere necessarium ut transigerent. responsum à delegatis ut ante, se nihil tale in mandatis habere,

XIV Maji

XIV Maji die, delegati Transisalaniæ responsum cum quo dimittebantur à Ducissa Parmensi acceperunt, erat autem tale:

Ducissæ (ut & ipsius Regis) mentem esse, privilegia, Tractatus, responsa à sua Majest. concessa ac stabilita in omnibus servanda inviolata. nec percipere posse, quicquam commissione Cancellario data, iis adversum contineri, postquam in ea omissa ac permutata sint verba, quibus se antehac gravari Ordines censuerunt. quo facto suam Majest. potestatem justitiam in Transisalania administrandi ei continuare noluisse, ut neque commissionem præcedentibus similem renovare, donec super articulis hanc materiam concernentibus cum Transisalaniæ Ordinibus fuisset conventum. Quod impletum fuisse, cum dicto Cancellario commissio sua tradita fuit, quæ tantummodo contineat ea quæ ad Consiliarium quempiam Principis pertineant &c. Non illicitum esse Principi, unum quempiam è Consiliariis suis Cancellarii appellatione insignire. Celsitudinem suam Comiti Arembergio injunxisse, ut dictum Cancellarium & Consiliarios ejus, super querimoniis Ordinum audiret, & cum hisce, super notis articulis transigeret, de quo postquam sua celsitudo certior facta fuerit, eam de tota re decreturam ex æquo & bono, eum in modum quem Ordinibus non displiciturum confidat.

Anno CIƆIƆLXIV. In Frisia Leovardienses & Groningenses, in Gelria Ruremundani, in Transisalania Daventrienses monentur ut recipiant Episcopos suos, sed in negatione persistunt. *Meteran. Hist. lib. 2.*

Anno CIƆIƆLXV. obiit Præpositus Daventriensis Io. Voerthusius, continuatus autem fuit in suo officio à Decano & Capitulo S. Lebuini, Arnoldus Doirs, Canonicus ejusdem Ecclesiæ, defuncti præpositi in spiritualibus ac secularibus Vicarius generalis. ut in Actis Præposituræ feudalibus reperitur.

Occasione decessus hujus præpositi, Comes Arembergius Uniconi Ripperda, Sallandiæ, & Eusebio Bentinck Isselmudæ Satrapis, datis ad eos literis, Regiæ Majest. nomine mandavit, ut in suis Satrapiis, omnes reditus ac facultates, ad Præposituram Daventriensem pertinentes sequestrarent, neque cuiquam earum collectionem permitterent, præter illos quibus ipse per patentes literas ejus rei potestatem fecisset. Talem enim esse voluntatem ac placitum Regiæ Majest. idque vigore Bullæ Pontificiæ, qua ipse Pontifex dictam Præposituram Daventriensem usibus novi Episcopi destinarat.

Dicti Satrapæ mandato Præfecti paruerunt, ac omnia jam nominata bona sequestrarunt.

Super qua re equestris Ordo ac civitates Comitia generalia convocarunt, ubi multa ac varia disceptatio fuit de novis Episcopis, omnes autem in hoc

hoc consensere, Transisalanæ ditioni ejuscemodi novi Episcopi admissionem summopere onerosam fore.

Eodem die comparuerunt delegati Capituli Ecclesiæ Cathedralis S. Lebuini Daventriensis, & graviter conquesti sunt de sequestratione facultatum Præpositturæ, eam juri municipali Transisalaniæ repugnare asserentes, ac nomine dicti Capituli ab Ordinibus flagitantes, ut ea abrogaretur: nulla interim mentione facta novi Episcopi.

Ordo equestris, & trium majorum civitatum delegati, quæsiverunt è delegatis Capituli, si contingeret Regiam Majestat. in civitate hac novum Episcopum constituere, num eum in possessionem admittere parati forent? responderunt delegati, nullius se novitatis auctores esse velle. Porro de re ipsa nihil ulterius tum conclusum fuit, nisi de ea amplius deliberandum, ac interim, siquid novi tentaret Episcopus, monendum illum, ut de eo supersederet, donec ab Ordinibus finaliter de toto negocio fuisset decretum.

Ordines Transisalaniæ in hoc negocio admodum solliciti fuere, itaque avidi erant cognoscere quo pacto se in ea urbes ac regiones vicinæ statuissent gerere. Visumque, Daventriensibus delegatos suos Zutphaniam mittendos, qui in qua sententia Gelriæ regiones essent, sciscitarentur, quod & factum. Campensibus vero & Zwollanis suos in Drentiam ablegandos, qui quid Groningensibus animi esset indagarent. quo fine Campenses quidem Arnoldum a Bocop, & Conradum a Vechta, Zwollani autem Wolfgangum ab Ittersum, & Ioannem ab Haerst Beilam miserunt, quo ut sibi occurrerent Groninganos rogarant, qui & ibidem comparuere. Delegati Campenses prolixe recensuerunt, quid sibi à novo Episcopo Daventriensi contigisset, petentes, ut ratione habita avitæ conjunctionis, quid & sibi circa idem negocium obtigisset, quidve in eo sibi faciendum putarent, sese certiores facere ne gravarentur. Responderunt Groningani per Syndicum suum, nihil sibi de ea re certi compertum esse, licet ad se advolasset rumor, nec Groninganæ civitati, nec Gelris, nec Transisalanis mentem esse novos Episcopos recipiendi.

XV Octob. die, Comitia Ordinum Transisalaniæ iterum Daventriæ coacta fuere, ubi de causa novi Episcopi amplius deliberatum. Sex autem ex eis delecti, qui sese conferrent ad domum Capitularem, ac à Decano & Capitulo finale responsum postularent, quid tandem de recipiendo novo Episcopo sibi animi esset. Sumto consilio Capitulum Decanum Doys, cum aliis quatuor Canonicis in curiam, ad Conventum Ordinum ablegavit, ubi iidem moniti, ut responso peremtorio, Ordines certiores facerent, num Capituli mens esset novum Episcopum recipere, eundemque Episcopali possessioni immittere, ac approbare? responderunt diserte, Canonicos & Capitulum quantum in se esset novi Episcopi admissioni restituros, neque ejus introductionem permissuros, nisi mature Ordines ea de re scripto monuissent.

Si

Si tamen eo nomine censuris, evocationibus, aliisve modis eos contingeret vexari, petere Decanum ac Capitulum Daventriense ab Equestri Ordine ac civitatibus Transisalaniæ auxilium ac suppetias. ad quam petitionem Ordines reposuerunt, nullam ea in re nec moram nec defectum fore.

Hisce peractis Ordines ad Præfectum suum Arembergi Comitem scripsere, quo pacto Decanus & Capitulum Daventriense, ab sese supplici exhibito libello flagitassent, ut sequestratio facultatum Præposituræ Daventriensis abrogaretur, utpote adversa juri municipali Transisalaniæ, licet eas Pontifex per Bullam suam Episcopis Daventriensibus assignasset, & Regiæ quoque Majest. seria voluntas esset, ut ea Bulla in omnibus suis punctis & articulis plenariam potestatem ac auctoritatem sortiretur. Quod ipsum si executioni mandaretur, id avitæ consuetudini, nec non privilegiis regionis ac civitatum Transisalaniæ inimicum fore, neque adeo fieri posse citra magnum motum ac perturbationem bonorum subditorum regionis Transisalaniæ, & repugnaturum Tractatui inter Cæs. Majest. & regionem Transisal. stabilito. rogantes Clem. suam, uti apud Ducissam Parmensem suo nomine deprecari vellet, ut ejuscemodi institutio novi Episcopi omitteretur &c. datæ erant literæ Daventriæ XV Octob. Anno CIↃIↃLXV.

Hoc anno gymnasio Daventriensi præerat Gerardus Rovenius. dictavit is discipulis suis *Præcipua totius Dialecticæ doctrinæ præcepta, brevibus quibusdam, & ad popularem captum accommodatis demonstrationibus obiter illustrata.* quorum exemplar MS. penes me est.

Anno CIↃIↃLXVI. Ducissa Parmensis injungit Ioanni de Bruesse Canonico Ultrajectino, ut reditus Præposituræ Daventriensis recipiat, & ad usus novi Episcopi convertat. unde consecutum est, ut Capitulum Daventriense, omnibus suis magnificis promissis insuper habitis, Episcopum possessioni Præposituræ Daventriensi immiserit.

Ducissa repetitis literis usquequaque divulgavit, voluntatem Regiæ Majestatis certam ac constantem esse, ut novi Episcopi singuli suis locis introducerentur.

Displicuit hæc res supra quam dici potest Transisalaniæ Ordinibus. unde comitia generalia Daventriæ in XXX. Martii convocata sunt. ubi Ordines delegatos Capituli ad sese in curiam vocarunt, ac acribus verbis eos perstrinxerunt, ut qui promissis suis, uti oportebat, minime stetissent. responderunt pro se Decanus & Capitulum Daventriense, verum ita, ut Ordinibus haudquaquam satisfacerent, ut quibus stabat sententia, Episcopum nullo modo admittere. qua de re tum ad Ducissam, tum etiam ad Præfectum literas dederunt. ad illam quidem hisce verbis:

„ Illustrissima, Celsissima, Clementissima Domina: Non possumus illu-
„strem clementiam tuam celare, quo pacto antehac, præterito mense

 „Octo-

,,Octobri, ad nobilem, generosum D. D. Ioannem a Ligny, Comitem
,,Arembergi, Clement. nostrum Dominum ac Præfectum, literas dederi-
,,mus, idque rogatu Decani & Capituli Ecclesiæ S. Lebuini Daventriensis,
,,conquerentium super sequestratione facultatum Præpositurææ Daventrien-
,,sis, adversus jus municipale Transisalaniæ, vi mandati suæ Clem. factâ, qui
,,& petitæ earundem relaxationi intercessit, eo quod sanctitas Papalis, per
,,Bullas ea de re concessas, omnia bona secularia ad eandem Præposituram
,,spectantia, novo Episcopo Daventriæ instituendo applicasset, ut &, quod
,,Regiæ Majest. Clementissimi nostri Domini esset intentio, curare ut ea-
,,dem Bulla effectui mandaretur, atque ita in hac regione, adversus vete-
,,rem consuetudinem, novum & inusitatum Episcopum ordinari velle. pe-
,,tierimusque,ut idem apud Ill. Tuam Clem. institutionem novi Præsulis de-
,,precari vellet, quo veterem nostrum qua secularem,qua spiritualem Magi-
,,stratum retinere, & in ejus obsequio conservari possemus. prout latius scri-
,,pto illo nostro continetur. Ad quæ hactenus illustris tuæ Clem. mentem,
,,decretum, ac responsum præstolati, ejus compotes facti nondum sumus,
,,Quantumvis autem dicti Decanus & Capitulum apud Satrapam Sallandiæ
,,Ripperda eam sequestrationem abrogarint, ac ad jus municipale Transisa-
,,laniæ provocarint; nihilominus significatum nobis est, Dom. Præfectum,
,,Illustris Clem. tuæ jussu ac nomine, dicto Sallandiæ Satrapæ scriptis lite-
,,ris injunxisse, ut easdem facultates sequestro detineret, non obstante re-
,,petita petitione Decani ac Capituli, ut tollatur sequestratio, & res juri
,,municipali decidenda permittatur, id quod ipsis à Satrapa, adversus jus
,,municipale, denegatum fuit. quod factum grandes & graves consequen-
,,tias post se trahere notum est, cum juxta jus municipale Transisalaniæ qui-
,,libet in possessione confirmandus ac stabiliendus sit, donec via juris ea ex-
,,ciderit. E quibus omnibus nos quoque animo sollicito ac mœsto animad-
,,vertimus, Regiæ Majest. mentem etiamnum esse, in hanc regionem, no-
,,vum & inconsuetum Episcopum instituì atque ordinari curare: id quod
,,huic regioni summopere onerosum futurum est, nec minus adversus ve-
,,terem consuetudinem, ut & laudabilem Tractatum inter celsæ memoriæ
,,Cæs. Majest. primum nostrum clementiss. Dominum hæreditarium & hanc
,,ditionem stabilitum, & à Regia Majest. Domino nostro hæreditario cle-
,,mentissimo, eidem ditioni gratiose confirmato, quo inter alia continetur,
,,Cæsaream Majest. ejusque hæredes ac successores, equestri Ordini, civi-
,,tatibus, ac ditioni universæ, jura sua, privilegia, possessiones, & con-
,,suetudines inviolatas esse permissuros. Quapropter quam possunt demisse
,,ac officiose rogant ac obsecrant, placeat Illustri Tuæ Clem. pro nobis
,,apud Regiam Majest. deprecari, ut veteri nostro ac solito tam spirituali
,,quam seculari Magistratu, jurisdictione & consuetudine uti nobis liceat,

,,ac

„ac à novo illo Episcopo penitus liberemur. Prout id facturam suam „Majest. confidimus, sperantes a suâ Majest. ditionem Transisalanam usque „adeo onerosa novitate, adversus Tractatum, non iri gravatum. quando- „quidem nos hactenus fideles, promtos & obedientes suæ Majest. subditos „præstitimus, ac in futurum corpore ac facultatibus nostris omnem fidem, „obedientiam & alacritatem Majestati suæ & Tuæ Illustri clementiæ exhi- „bere paratissimi sumus. Adhæc, ne deinceps Officiariis ac judicibus per „hasce regiones, quenquam adversus jus municipale aggravandi potestas fiat, „sed ut unicuique jus & justitia prout æquum est, administretur, &c. Illu- „stris Tuæ Celsitud. gratiosum ac consolatorium responsum ad hasce nostras „orantes ac expectantes. Id quod nos pro virium nostrarum exiguitate erga „Ill. T. Clem. decet recognoscere. Testis sit Deus O. M. qui Ill. T. Clem. „in celso ac felici regimine incolumem præstet. Datæ sub sigillo civitatis „Daventriensis, quo pariter hac vice ad præsens negocium utimur. XXX „Martii die, Anno CIↃIↃLXVI.

Epistola ad Arembergium hisce verbis concepta erat:

„Nobilis ac generose Domine, Clementiss. D. Præfecte, Clementiæ „tuæ obsequia nostra constanter promta ac parata sunt. Clementiss. Do- „mine, è literis tuis datis XXV Decemb. proxime elapsi, intelleximus, eo- „dem illo die Illustris ac Celsæ Principis, gratiosæ nostræ Dominæ lite- „ras, quibus supplicationi nostræ, qua sollicitatio Decani ac Capituli Da- „ventriensis, & nostra quoque, super gravamine novi Episcopi contine- „tur, respondet, ad Clem. tuam perlatas fuisse. iisque significari, quere- „las nostras a toto Illustris suæ Clem. consilio perlectas, eique placuisse „decretum super ea re differendum esse, donec cum delegatis nostris, qui „eo tum temporis venturi putabantur, de ea plenius actum fuisset. ut latius „in ipsis literis videre est. Qua de causa Clem. Tuæ, nos tres civitates si- „gnificandum existimavimus, nihil apud nos de legatione ad Illustrem suam „Clem. decernenda decretum fuisse, ideoque sperasse nos, futurum fuisse, „ut jam pridem gratiosum Ill. suæ Clem. placitum ac responsum ad queri- „monias nostras accepissemus. Interim perfertur ad nos rumor, Clem. „tuam, ex mandato Ill. suæ Clem. Satrapæ Sallandiæ denuo injunxisse, ut „facultates Præpositura sequestro detineret, non obstante provocatione De- „cani ac capituli ad jus municipale. cujus edicti vigore is Satrapa iisdem „jus denegavit: quod sane factum magni præjudicii, & per ulteriorem con- „sequentiam, notabile detrimentum ac infractionem jurium nostrorum „secum trahere natum est. Quum ergo, Clementiss. Domine, ad superio- „res nostras literas responsum consolatorium hactenus nacti non simus, & „abunde prævideamus, fore ut novi Episcopi in possessionem mittantur, „nosque supra modum gravemur, adegit nos inevitabilis necessitas, de-

"calamitate illa nostra Celsiss. nostram Dominam scripto edocere. prout "Clem. T. è scriptis quæ hisce inscruimus cognoscet. Petentes serio, "ut Clem. T. tanquam Clementiss. noster Præfectus, pro nobis Clemen- "tiss. nostram Dominam eo modo interpellare non gravetur, quo novo "hoc & insolito Episcopo penitus liberari, & veteri nostro tam spiri- "tuali quam seculari Magistratui, jurisdictioni ac consuetudini inhærere "permittamur, id quod, admisso illo Episcopo fieri nequaquam potest. "Speramus quoque Regiam Majest. nobis dictum novum Episcopum, ad- "versus avitam ac laudabilem consuetudinem, & Tractatum, non impositu- "ram. prout antehac in eandem sententiam ad Clem. T. obsequiose per- "scripsimus &c. Rogantes super hisce T. Clem. gratiosum scripto com- "prehensum responsum. quod pro virium nostrarum exiguitate promto "animo semper recognoscemus. Deus O. M. tuam Clem. in celso ac sa- "lutari regimine, bono hujus ditionis, diu incolumen præstet. Datæ sub sigillo "civitatis Daventriensis, quo pariter hoc tempore utimur.

"XXX Martii CIↃIↃLXVI.

FINIS LIBRI TERTII.

DAVEN-

DAVENTRIAE ILLVSTRATÆ, SIVE HISTORIÆ URBIS DAVENTRIENSIS

LIBER QUARTUS.

Xercitium reformatæ religionis circa hoc tempus per Belgium invalescebat. etenim XXIV Julii, qui eam profitebantur Antverpiæ publicas conciones inchoarunt, quos secuti Cortracenses, aliæque urbes Brabantiæ, Zelandiæ, Flandriæ, Gelriæ, Frisiæ, primo inermes, mox armati ad conciones processerunt, quo se à vi defenderent.

Hac occasione Comes Arembergius è Brabantia Zwollam Profectus, Satrapas, Sallandiæ, Vollenhoviæ, Isselmudæ, & delegatos trium primariarum civitatum convocavit, eisque in ædibus Quæstoris Sallandiæ Egberti ab Ensse, per Mag. Henricum a Tiel significavit, quantum circa religionem dissidium, & qui conventus ejus ergo in Brabantia ageretur, ita ut verendum esset ne incommoda non exigua inde pullularent. quapropter se eos monitos velle, ut diligenter curarent, ne tale quid in hac regione tentaretur, utque mandata adversus vagabundos emissa effectui darent.

Dehinc in hasce regiones severissima perlata sunt diplomata, quibus ut con-

conciones ejuscemodi impedirentur injungebatur, magnis, nisi fieret pœnis propositis. quæ passim fuere publicata.

In Transisalaniam, circa Daventriam ac Zwollam Ministri reformatæ religionis pervenerunt, ac ruri sub dio conciones habuere. ne ad illas concurrerent cives & incolæ, Magistratus civitatum cum Tribb. pleb. permiserunt, sacramentum altaris (ut vocant) sub utraque specie, privatim, si quis id exigeret, administrari.

Campenses cum Tribb. pleb. decreverant, nemini è civibus suis licitum fore, novorum, ut appellabantur, concionatorum sacris interesse, qui fecisset, arbitraria correctione, pro qualitate delicti puniendum, neve quis ex eis (quod jam Antverpiæ factum erat) monasteria aut templa violare auderet, capitis proposita pœna. idque ad pulsum campanæ publice fecerunt promulgari.

Rebus hoc modo in Transisalania constitutis, Egbertus ab Ensse Covordiæ Satrapa in monasterium Windesemense scriptis literis convocavit Satrapam Sallandiæ Eggardum Ripperda, Gosuinum a Raesvelt Satrapam Tubantiæ, Ioannem Sloot Satrapam Vollenhoviæ, ut & trium civitatum delegatos. habitus fuit ille conventus pridie Kalend. Septemb. cui è Daventriensibus interfuere Ioannes a Dötecum, Mag. Ditericus Scharf Licentiatus. è Campensibus Ludovicus Voren, Arnoldus a Bocop; è Zwollanis Wolfgangus ab Ittersum, & Ioannes ab Haerst. Hic Covordiæ Satrapa, dictos Satrapas ac delegatos nomine Comitis Arembergii monuit, ut rationem haberent eorum quæ idem Comes Zwollæ curaverat proponi. ac proinde operam darent ut subditi in ordine continerentur, neve è civitatibus ruri confluerent ad audiendas conciones, quandoquidem inde in vicinis regionibus incommoda enata essent.

Retulerunt Daventrienses quid in eo negotio egissent. & concessisse se quidem administrationem sacramenti sub utraque specie, sed cives suos ea contentos non esse, ac cupere a Magistratu ut sibi unum è templis aperiretur, in quo juxta confessionem Augustanam sacris participarent, quo concesso, sperare se, inter cives suos concordiam facile obtineri posse.

Campenses indicarunt interdictionē à sese publicatam. Zwollani dixerunt se id acturos esse quod Daventriensibus apud suos consultum fuisset visum.

Satrapæ ac delegati, his auditis inter sese expenderunt, an non consultum foret, ad Ducissam Parmensem scribi, ab eaque peti, quandoquidem subditi tranquillari non viderentur posse, nisi eis aliquid concederetur, ut Illustri suæ clementiæ, nomine Majest. Regiæ, placeret eis templum aliquod aperire, in quo ad ritus Confessionis Augustanæ sacra celebrarent. conclusum autem, unicuique ad suos id referendum, ut die Mercurii proximo quod iis visum fuisset in medio ponerent.

Cives

Cives Daventrienses ingenti numero coram Magistratu suo se stiterunt, eique libellum supplicem exhibuerunt, quo rogabant aperiri sibi templa Divæ Virginis & fratrum Conventualium, aut saltem eorum alterum, ut ibi verbum Dei, juxta doctrinam Prophetarum, Christi, & Apostolorum pure ac incorrupte prædicaretur, & sacramenta administrarentur &c. prout in sacro Imperio fuerat concessum. responsum iis, insciis Tribb. pleb. hac in re nihil posse statui.

Campis III Septemb. multi cives in Ecclesiâ quæ a Spiritu S. nomen habet confluxere, qui quatuor è suo numero ad Senatum & utrumque Tribb. pleb. Collegium in curia congregatum ablegarunt, petitum, ut sibi templum permitteretur, in quo religio juxta confessionem Augustanam exerceretur. conclusum a Senatu & Tribb. pleb. a Ducissa Parmensi vel scripto vel per delegatos id petitum iri.

Eundem in modum cives Zwollani templum flagitarunt, ubi decretum, è vestigio ea de re ad Ducissam ac Gubernatricem scribendum esse.

IV Septemb. die dicti Satrapæ & civitatum delegati, prout novissime convenerat, denuo Winsemi comparuere, ubi loco Satrapæ Tubantini adfuit Gualterus ab Heyden. prælecti ibi libelli supplices, & quid in tribus civitatibus evenisset enarratum.

Stiterunt se ibidem delegati civitatis Hasseltanæ, videlicet, Hesselus Coops & Hermannus Oessinck, petieruntque, si scripto petenda esset permissio Confessionis Augustanæ, ut sui quoque in iis literis mentio fieret, & suo quoque nomine idem flagitaretur. Id quod eis certis de causis fuit denegatum, ac si id petere in animo haberent, ipsi literas seorsim mitterent moniti fuere.

Statutum, ut tres civitates nomine omnium ad Parmensem scriberent, sub sigillo civitatis Daventriens. nec non ad Comitem Arembergium. prout sequitur:

„ Illustrissima, Celsissima Princeps, Clementiss. Domina, Illustrissimæ „Tuæ clementiæ obsequia nostra, & quicquid corpore ac fortunis nostris „valemus ante omnia parata sunt. Clementiss. Domina, Non possumus „celare Illustr. T. Clementiam, quo pacto in hisce civitatibus à civibus & „incolis nostris identidem ac magno fervore tam per supplices libellos „quam viva voce urgemur, ut in singulis civitatibus vel bina, vel saltem sin„gula templa aperiantur, in quibus verbum Dei, & sancta Sacramenta, nec „non reliquæ ceremoniæ secundum ordinem Augustanæ Confessionis à „Sacro Rom. Imperio concessæ prædicari atque administrari possent. Hac „de causa Clementiss. Domina, considerato tempore hoc periculoso, & „subitaneis motibus obnoxio, quomodo cives nostros atque incolas in tran„quillo regimine, pace ac concordia contineamus rationem inire non possu„mus,

,,mus, nisi eorum petitionibus nonnihil concesserimus. Ac prorsus vere-
,,mur, nisi quod petunt obtinuerint, ne eadem incommoda, in fraudem
,,cleri, quæ certus rumor ad nos attulit in aliis Reg. Majest. Clementissimi
,,nostri Domini hæreditarii ditionibus evenisse, in hac quoque nostra re-
,,gione experiamur. Ut igitur ejusmodi perniciosissimæ mutationi, infortu-
,,nio ac motui in tempore prævertamur, ac populum in pace, quiete &
,,obedientia contineamus, rogamus quam possumus demisse, ut Illustris
,,T. Clem. Regiæ etiam Majest. nomine, gratiose nobis permittat, ut sub-
,,ditis nostris, ad instantissimas eorum preces Ecclesiæ nonnullæ aperiantur,
,,in quibus ipsis verbum Dei & sancta Sacramenta, cum ceremoniis an-
,,nexis, secundum prædictam Augustanam Confessionem administrentur,
,,idque ad tempus, donec a Regia Majest. Clementiss. nostro Domino, & Or-
,,dinibus suæ Majest. ditionum hæreditariarum universis, huic negocio per
,,commoda media prospectum fuerit. cui nos ordini obedienter submis-
,,siros pollicemur. Idque, ut ea ratione alia monasteria ac templa veteres suas
,,consuetudines, ritus, aliaque pacifice retinere, omnisque eorum destructio
,,aliaque mala (alioquin, ut timemus, secutura) præcaveantur, plebsque in
,,ea tranquillitate in qua hactenus vivit, contineri possit. Obsecramus ad-
,,hæc quam obsequiosissime, ut Illustr. T. Clem. per primum veredarium
,,super hisce clemens, consolatorium, & cui tuto inniti possimus, respon-
,,sum gratiose nobis impertiat, cujus spe subditos nostros hactenus conti-
,,nuimus, & etiamnum magna cum difficultate continemus. formidamus
,,autem, ne si id vel differatur, vel denegetur, nulla eos deinceps continen-
,,di ratio a nobis possit iniri. Quod si interea temporis aliquod incommo-
,,dum emergeret (quod tamen speramus non futurum) confidimus, nos
,,coram Majest. Regia, Clementiss. nostro Domino, & coram Illustri Tua
,,Clem. abunde excusatos fore. Hæc faciens Illustr. Clem. tua, recte fece-
,,rit, idque erga eandem pro tenuitate nostra recognoscere promti ac parati
,,sumus. Deus O. M. Ill. Tuam Clem. in celso ac salutari regimine diu
,,sanam ac sospitem esse velit. Actum in cœnobio Winsemensi, IV Sept.
,,Anno CIↃIↃLXVI, sub sigillo Civit. Daventr. quo hoc tempore &
,,ad hoc negocium pariter utimur.

Similia ad Præfectum scripserant civitates, sed literæ non fuerunt emissæ, eo quod Daventriam ipse venit.

Die IX Septemb. quum Arembergius Daventriam appulisset, trium civitatum delegati in curia congregati fuere. videlicet, nomine Daventriensium Ioannes a Dötecum, Lubbertus a Winsem, Ditericus Scharf Licentiatus, Doctor Stephanus a Remen. Campensium, Casparus Schepeler, Arnoldus a Bocop. Zwollanorum Ioannes ab Haerst, & Iacobus Duystetbeecke, in commune deliberaturi, quomodo quam commodissime & quam instantissime templi

templi alicujus apertionem flagitarent, in quo juxta Auguſtanam Confeſſionem ſacra per agerentur.

Poſtridie x. Septemb. dicti delegati Præpoſituram, ubi Arembergius commorabatur, adierunt, ubi Io. a Dõtecum nomine trium civitatum, eidem Comiti, præſente Covordiæ Satrapa, deſiderium civium in tribus civitatibus tam ore quam ſcripto prolixe ſignificavit, & libellos ſupplices à civibus Daventrienſibus & Campenſibus, utriuſq; civitatis Senatui exhibitos, prælegi fecit. quibus pro ſe adjecerunt Zwollani, ſuos quoque cives ſimilem libellum ſupplicem exhibuiſſe, ſed eum ab ſeſe huc allatum non eſſe, prælegerunt & Epiſtolam quam ſcripſerant ad Duciſſam Parmenſem, ſuper qua Præfectus nonnullas difficultates movit.

Adjecit autem, dolere ſibi majorem in modum, neque expectaſſe, ut ſuo regiminis tempore ejuſmodi religionis mutatio exoriretur, ac verendum plane eſſe, ne conceſſa Confeſſione Auguſtana, complures aliæ religiones ſequuturæ, & multa incommoda inde pullulatura eſſent. Interim videre ſe quidem undique periculum eſſe, & timendos civium motus, dictæ Confeſſionis libertate ipſis denegata, conceſſa autem, indignationem Regis formidandam, qui non modo potens Dominus ſit, ſed & magnas fœderationes habeat cum Cæſ. Majeſt. Rege Galliæ, aliiſque Principibus: verendum ergo, ne ejuſmodi diſſidio Regia Majeſtas ſeſe interponeret. Memores quoque ſe arbitrari civitates moniti ac præcepti à Regia Majeſt. tum alias, tum Gandavi ante ſuum diſceſſum facti. prout & civitates ſemper rogaſſent ſua ſibi privilegia ac veteres conſuetudines continuari, neque ullas admitti novitates: ad quæ privilegia conſervanda, ſæpe ſe affirmaſſe tum apud civitatum delegatos, tum apud Præſidem Viglium alioſque, ceſſurum ſe potius dignitate ſua, quam ut ſibi à Regia Majeſtat. quicquam privilegiis ac vetuſtis conſuetudinibus ditionis Tranſiſalanæ adverſum injungeretur. Itaque mirum ſibi videri, nunc mutationem in negocio religionis, quæ magna procul dubio novitas ſit, ab iis expetitum iri. neque ſibi ulla ratione conſultum videri, ſuper ea re ad Principiſſam Parmenſem perſcribi. certo enim ſibi conſtare quale reſponſum accepturi eſſent, neque poſſe ab Illuſtri ejus clementia, citra diſerta Regis mandata vel minimum hac in parte obtineri, ſed facti invidiâ ditionem duntaxat gravatum iri.

Regerentibus delegatis, neſcire ſe ergo qua ratione cives tranquillari & in quiete contineri poſſent, adjecit Comes, Duciſſam & nobiles in id conſenſiſſe, ut depoſitis armis conciones deinceps frequentari fas eſſet, iis locis quibus id fuerat inchoatum, donec Regia Majeſt. aliter huic negocio providiſſet, templorum expilationem non eſſe admittendam, neque conciones aliis quam quibus ex jam locis fuiſſent introductæ &c. retulit etiam, mercatores peregrinos Antverpiæ commorantes, libello ſupplice à Parmenſi

Ducissa Augustanam Confessionem flagitasse, qui supplex libellus ad Regiam Majest. missus esset.

Tandem duo media consideranda proposuit Comes, super quibus singulæ civitates cum Magistratu suo deliberarent: Utrum videlicet ipsæ ad Parmensem scribere vellent, quo in casu suas literas civitatum literis se adjuncturum recipiebat: an vero sibi negocium mallent committere, ita enim se apud Ducissam interventurum, ut concederetur civitatibus id quod aliis ditionibus aut civitatibus in religionis negocio permitteretur. Neque se hanc oblationem de se divulgari velle, ut cujus nullum haberet mandatum. Hisce auditis discessum, ut quisque de iis ad suos referret, & de iis quæ conclusa forent, proximo Jovis die suam Clem. certiorem faceret.

Delegatis reducibus ad suos convenerunt super hac re civitatum Magistratus, qui vocatis ad se suis Communitatibus rem totam cum omnibus circumstantiis significarunt. & re deliberata, cum factum fuisset decretum, delegati in eo referendo difficultatem moverunt, ac petierunt sibi id scripto consignatum tradi. quod factum, eo qui sequitur modo:

,, Super relatione delegatorum Senatus civitatis Campensis, qui proxime ,,elapso die Martis, Senatus jussu, Clementiss. nostrum D. Præfectum Da-,,ventriæ cum reliquis convenerunt, a Senatu & ejus majori ac minori com-,,munitate conclusum, iisdemque delegatis injunctum fuit, ut Clementiss. ,,nostrum D. Præfectum, impræsentiarum Zwollæ commorantem, reveren-,,ter adhuc ac demisse rogent, & sedulo ab eo petant, ut benevole ei pla-,,ceat pro tribus ditionis Transisalanæ civitatibus eum in modum apud Il-,,lustr. & Celsiss. Principem Ducissam Parmensem Gubernatricem, Cle-,,mentiss. nostram Dominam deprecari, ut Illustri ejus Celsitudini, nomine ,,Regiæ Majest. Clementiss. Domini nostri hæreditarii placeat atque in id ,,gratiose consentiat, ut ad conservationem pacis ac concordiæ civilis in-,,ter civitatum incolas, ad fervens eorum desiderium, templa aliquot ordi-,,nari ac permitti possint, in quibus verbum Dei, sacramenta aliique ritus, ,,juxta Augustanam Confessionem prædicari, administrari ac observari li-,,ceat: aut vero, si Clem. sua id facere gravetur, pro tribus civitatibus ,,apud dictam Dominam nostram gratiosam, quamprimum id fieri poterit ,,intervenire velit, ut ab Illustri ejus Clem. nomine Celsiss. Regiæ Majest. ,,permittatur quantum aliis regionibus aut civitatibus in negocio religionis ,,permissum jam est, aut deinceps poterit permitti. utque sua Clem. ejus-,,modi consensum & expeditum responsum apud Illustrem Clem. suam pro ,,virili urgeat, quo populus in pace ac tranquillitate contineri, & calamitas ,,Ecclesiarum ac monasteriorum, aliaque incommoda evitari possint.

XIII Septemb. trium civitatum delegati, videlicet Daventriensium nomine Ioannes a Dötecum, Mag. Ditericus Scharf: Campensium,

Mag.

Mag. Casparus Schepeler, Arnoldus a Boecop: Zwollanorum, Ioannes ab Haerst, Iacobus Duysterbeecke, Ioannes Lose, Thomas Knoppert ad Arembergium contenderunt, relaturi ad eum de superiorum suorum super propositis ab eo sententia: Campensium & Zwollanorum delegati in ædibus Satrapæ Covordiani diu Daventrienses expectarunt, qui circa horam primam pomeridianam advenerunt. atque ita pariter ad Arembergium se contulerunt. Cui Ioannes a Dötecum, præsentibus Satrapa Covordiano Egberto ab Ensse, Mag. Roberto vander Beke Sallandiæ Quæstore, Mag. Henrico a Tiel, & Gerardo ab Oostendorp, Regiæ Majest. in Transisalania Consiliariis, narravit, quo pacto præstantissimi Daventriæ cives, denuo Senatui Daventriensi ac Tribb. plebis ejusdem civitatis supplicem exhibuissent libellum, quo petebant sibi templum aperiri, ubi Confessionem Augustanam exercerent, ac numerosum insuper populum ex inferiori plebe ad templum Divæ Virginis confluxisse, animo deturbandi imagines & altaria, nisi Senatus ac Tribb. pleb. Daventriens. quamprimum commodum ipsis responsum daret. Quapropter Senatum Daventriens. una cum Tribb. pleb. (ad Ecclesiarum violationem, quæ procul dubio imminebat, aliaque incommoda prævortenda) decrevisse ac promulgasse, civibus templum Divæ Virginis permittendum esse, ut ibi Augustana Confessio exerceretur, ita tamen ut veteres ac consueti ritus ibidem & ipsi permanerent, per provisionem, & ad tempus, donec aliter ea in re statutum foret. ea tamen lege, nequis ulli vel templo vel cœnobio vim inferret, neque diversos ac veteres ritus impediret: denique ne alter alterum religionis ergo injuria afficeret, neve alii concionatores ministerio admoverentur, quam ii qui a Senatu & provisoribus ad id fuissent ordinati. sub pœna vel capitis vel fortunarum, pro qualitate delicti &c. prælecta fuit hæc publicatio Comiti Arembergio, quem rogarunt delegati Daventrienses, ut permissionem adeo necessariam, ad evitanda incommoda factam, in bonam partem interpretaretur, ac apud Illustrissimam Ducem Parmensem gratiose excusare vellet.

Dehinc delegati Campenses ea quæ in mandatis habebant viva voce recensuerunt, & instructionem suam scripto, ut retulimus, comprehensam ei prælegi fecerunt.

Consequenter Zwollani dixere, sibi quoque eadem injuncta esse quæ Campensibus, rogantes Clem. suam, ne in sequiorem partem acciperet, siqua mutatio eveniret, neque enim diutius cives suos posse cohiberi.

Comes Arembergius super hisce seorsim a civitatum delegatis cum Consiliariis Regiæ Majest. in ditione Transisalana collocutus est, & re deliberata responsum illis dedit, dolere sibi illam mutationem, ac vereri ut Regia Majestas eam boni consuleret. animadvertere se tamen Daventrienses necessitate urgente eam admisisse, quod ipsum Ducissæ Parmensi, adjuncta

 eorum

eorum excusatione, quam posset commodissime significaturus esset, ac petitionem civitatum ad eam perscripturum, literis à se ipso dictandis, quas civitatibus etiam prælecturus esset. ut nossent quantum ipsorum commodis studeret. Sed expendendum civitatibus quam in partem hæc mutatio ab equestri Ordine esset accipienda, quo inconsulta ea cœpta esset, quiq; civitatibus imputare posset, siqua templa aut monastaria contingeret spoliari.

Ad quæ responsum est, cum Satrapis in cœnobio Windesemensi hac de re actum fuisse, qua videlicet ratione violatio templorum ac monasteriorum ruri esset prævenienda. quod Præfectus ad Parmensem se scripturum recepit.

XIV Septemb. Campos appulit concionator peregrinus religionis reformatæ, qui antea vietor fuerat, nomine Ioannes Aertsen, qui eodem die ibidem in cœmeterio fratrum Cellariorum concionem habuit. super eo facto Senatus Campensis utramq; communitatem in curiam vocari fecit, & capto consilio, utrumque Consulem, Arnoldum Brantium, & Bernardum Wisselinck, apparitoribus stipatos miserunt, ut concionatorem hunc ad se in curiam accerserent, qui eo eum venire jusserunt, ac concionem intermittere: ille ergo inter utrumque Consulem medius Senatui & utrique Tribb. pleb. collegio se sistit. à quibus interrogatus; qua fiducia ausus fuisset Campos venire, ibique concionandi munus sibi sumere, respondit, se à civibus eo ut concionaretur vocatum fuisse. Senatus è vestigio urbe & agro Campensi cedere jussit, & per apparitores eum usque ad pontem fluvii deduci fecit. Hic Ioannes Aertsen postmodum Minister Ecclesiæ reformatæ Amstelodamensis factus est, ibique remansit quamdiu conciones in ea urbe permittebantur.

Reformatæ religioni addicti in urbe Zwollana, primo templo Divæ Virginis contenti non erant, sed templum S. Michaëlis, quod in ea urbe præcipuum est, sibi concedi postulabant, ut in eo ad suæ religionis ritum sacra facerent.

XIX Sept. die, trium civitatum delegati Windesemi congregati fuerunt, ubi multis de dissidiis in religionis negocio disceptatum fuit, quum multi è civibus ac nobilitate Confessioni Augustanæ essent addicti. visum fuit consultum esse, ut Satrapa Sallandiæ Eggartus Ripperda generalia Ordinum Comitia convocaret, die Septemb. XXVI. celebranda, ad quæ ante horam decimam unusquisque se conferret, prout à Satrapa factum est.

Dicto die Ordines Transisalaniæ Daventriæ convenerunt, quibus & intererat Arembergi Comes, qui omnes serio monuit, vigilanter providerent nequa in ditione Transisalana iconoclasia, templorumve ac monasteriorum deprædatio committeretur. qua de re variæ fuerunt agitatæ rationes per quas hujusmodi motus possent impediri. tandem placuit à Magistratu in civitatibus

tibus majoribus, à Satrapis vero in minoribus, ac ruri etiam, propositis magnis pœnis hæc esse vetanda. qua de re sequens mandatum, mutatis mutandis passim fuit promulgatum:

„ Coss. Scabini ac Consiliarii civitatis N. notum faciunt, ac interdicunt „nomine Regiæ Majest. Clementiss. nostri Domini, primò, nequis, cujuscunque conditionis, ulla templa, monasteria, aliasve ædes sacras, vel in urbibus, vel ruri existentes, deprædari, spoliare aut violare ausit, directe aut „indirecte, neque ad id ullum auxilium, aut subsidium, sive per se sive per „alium se conscio, præstet, neve quicquam ex iis asportet, sub pœna capitis. „Declarant etiam nomine ejusdem Regiæ Majest. ejusmodi homines se habere pro sacrilegis, prædonibus, publicis furibus, & inimicis Dei, Regiæ „Majest. & hujus urbis, ac decernunt omnes qui vel generatim vel particulatim cuiquam molestiam exhibuerint aut vim intulerint, simili pœna, aut „alias pro qualitate delicti afficiendos esse.

XXVI Sept. die, Ordo equestris, & trium civitatum delegati, convocante eos Sallandiæ Satrapa, in loco qui dicitur Nyerbrugge convenerunt. ex equitibus aderant sequentes: Eggartus Ripperda Satrapa Sallandiæ, Ioannes Sloot Satrapa Vollenhoviæ. Eusebius Bentinck Satrapa Isselmudæ, Dominus Bernardus de Bever Commendatarius Ootmarsensis, Ditericus a Voorst, Ioannes a Boetzeler, Ioannes a Laer, Henricus Mulert, Gerardus a Laer, Ernestus Mulert, Henricus a Laer, Ioannes Mulert, Balduinus Hagen, Ioannes ab Haersolte, Rodolphus ab Oosterwolde, Gualterus ab Heyde, Rodolphus a Langen, Ioannes a Rechteren, Adolphus a Ruytenborch, Bartholdus Sloot, Robertus ab Ittersum, Goswinus a Coverden, Gualterus a Coverden, N. a Raesvelt, filius Satrapæ Tubantini, Ioannes ab Echten, duo fratres Keppelii, N. Bake, & alii nonnulli. Nomine civitatis Daventriensis M. Lubbertus a Winsem, M. Ditericus Scharf Licentiatus Juris. nomine civitatis Campensis Mag. Casparus Schepeler, Arnoldus a Bocop. nomine civitatis Zwollanæ Ioannes ab Haerst, Iacobus Duysterbeecke.

Licentiatus Winsem Consul Daventriensis, rogatu Satrapæ Sallandiæ, Ordinibus ditionis Transisalanæ significavit, qua de causa ibi convenissent; videlicet Generosum Dominum Ioannem de Ligny Comitem Arembergium, Præfectum Frisiæ, Transisalaniæ, ac Groningæ, XIII Sept. die, Zwollæ trium civitatum delegatos monuisse, ut de commodis mediis dispicerent, per quæ spoliatio monasteriorum extra urbes sitorum præcaveri ac impediri posset. quod cum seorsim ab equestri Ordine fieri nequiret, statuisse eum cum iis omnibus hac de re communicare. quo audito equites seorsim inter se deliberarunt, ac scire voluerunt, num civitates de Augustana Confessione exercenda ad Gubernatricem scripsissent, & quid responsi ab ea accepissent.

Civitates prolixe narrarunt, quid à se circa illam rem actum esset, & quid una cum Comite Arembergio conclusissent.

Cumque multis sermonibus hoc negocium in longum protraheretur, dixerunt tandem equites, utile ac optandum fore, ut confessio Augustana permitteretur, quum nisi hoc fieret, nescirent quod aliud rebus remedium inveniretur. Decretum ergo ab Ordine equestri ac civitatibus, ad Ducissam Parmensem, Belgii Gubernatricem, pro impetranda permissione Augustanæ Confessionis scribendum esse in sequentem modum, literæ autem omnibus prælectæ fuerunt, ac ab omnibus approbatæ. Nisi quod Commendatarius Ootmarsensis ab Ordinibus petiit, ne subsignatione aut sigillatione earum sese gravarent, aliam enim sui quam reliquorum rationem esse.

,,Illustrissima, Celsissima Princeps, Clementissima Domina. Illustriss. ,,T. Clementiæ obsequia nostra, & quæcunque vel corpore vel facultati- ,,bus nostris valemus semper ac ante omnia parata sunt. Clementiss. Do- ,,mina: Illustr. tuam Clem. celare non possumus, quo pacto indies magis ma- ,,gisque animadvertimus, majorem subditorum nostrorum partem, tam ruri, ,,quam in majoribus minoribusque civitatibus, urgenti ac fervido affectu de- ,,siderare incorruptum ac vere Christianum Ecclesiasticum ordinem, nomi- ,,natim eum qui Augustanæ conformis sit confessioni. utque ejus vigore, ,,verbum Dei & Sancta Sacramenta passim in hac ditione doceri ac admi- ,,nistrari possint: quod si, Clem. Tua eundem Ordinem in ditione ac civi- ,,tatibus Transisalaniæ permittere gravetur, omnis generis incommoda, ,,motus, & perturbationem publicæ pacis in Politicis & Ecclesiasticis inde ,,sequuturam esse. Innotuit & nobis amicos nostros Daventrienses, ad con- ,,servationem pacis ac concordiæ in sua civitate, atque ad evitationem vasta- ,,tionis templorum & monasteriorum, civibus suis ad tempus Augustanæ ,,Confessioni exercendæ, templum aperire adactos fuisse. amicos item no- ,,stros Campenses & Zwollanos cives suos blandis pollicitationibus hacte- ,,nus ægre cohibuisse, hac spe nixos, Illustr. Clem. tuam iis templum in suis ,,urbibus, Augustanæ Confessioni dicatum, gratiose concessuram. resci- ,,vimus autem ex iisdem Ill. Tuam Clem. in eam rem hactenus gravatam ,,fuisse consentire, imo quæ jam facta sunt aboleri velle. Rebus ergo, ,,Clem. Domina, in hac regione & civitatibus eo pacto se habentibus, ut ,,temporis ratione habita, populo aliquid sit permittendem, quo denegato ,,omnigena rerum turbatio, ut dictum est, expectanda sit, rogamus per- ,,quam demisse & obsequenter, placeat Ill. Tuæ Clem. tam ruri quam in ,,utraque urbe Campensi ac Zwollana, templum Confessioni Aug. exer- ,,cendæ dicatum permittere, & quæ hac in parte a civitate Daventriensi, ne- ,,cessitate urgente sunt acta, in meliorem partem interpretari, quo omnis ,,ἀταξία spoliandi templa ac monasteria impediri posset. quam ad rem

nos

„nos quoque omnem requisitam diligentiam, lubentes adhibebimus. Obse-„crantes Ill. tuam Clem. ut ad hæc gratioso responso nos consolari velit. „quo facto T. Clem. quod æquum est fecerit, nosque ad tantum beneficium „pro tenuitate nostra recognoscendum devinctos habebit. Deus Te Illust. „Domina in celso ac felici regimine tuo sospitare velit. Datæ in Nyer-„brugge, sub sigillo Ioannis a Laer, Rodolphi a Lange, & Bartoldi Sloot, „quo nos equites; & civitatis Campensis quo nos tres civitates hoc tem-„pore pariter ad hanc rem utimur. XXVI Sept. die, Anno cIↃ IↃ LXVI. „subscriptum erat: Ill. Tuæ Clem. obsequentissimi, Ordo equestris Sal-„landiæ, Tubantiæ, ac Vollenhoviæ, & delegati trium civitatum Daven-„triensis, Campensis, Zwollanæ, repræsentantes Ordines ditionis Transisa-„lanæ, in Nyerbrugge congregati.

Decretum præterea ab Ordinibus fuit, ad impediendam deprædationem templorum ac monasteriorum, ut Satrapæ ditionis Transisalanæ singuli in suo districtu, quartum quemque virum armarent, qui parati essent ad pulsum campanæ, si forte contingeret templa aliqua, aut domos agricolarum spoliari, ad sontes persequendos, & custodiæ mandandos. Insuper ut iidem Satrapæ proximæ civitati, in cujus vicinia hæc gererentur, id ipsum indicarent, quæ ipsis aliquot equites subsidio mitteret. Nec non, ut equitum quisque pro virili sua parte operam daret, quo qui ejusmodi rapinas & violentias commisissent puniri, & facinora hæc præveniri possent. Hæc ad Præfectum transcripsere, simul rogantes ut pro sese deprecari vellet, ut obtinerent templum ubi juxta Augustanæ Confessionis normam sacra facere sibi liceret. ut sequitur:

„Nobilis, Generose, Clementiss. Domine, Clementiam Tuam celare „non possumus, nos hodierno die in Nyerbrugge congregatos fuisse, ibique „trium civitatum delegatos nobis equitibus indicasse ea quæ sibi à T. Clem. „Zwollæ sint præposita, videlicet, si contingeret in hac ditione, ab inco-„lis aut exteris templa aliqua aut monasteria spoliari, quo pacto id impe-„diri possit &c. super qua re simul deliberavimus, ac tandem, salvâ T. „Clem. sententia, decrevimus, tam extra quam intra urbes ejusmodi pro-„mulgationem (cujus hisce adjunctum T. Clem. apographum mittimus) „quamprimum, ac eodem tempore faciendam. Ad hæc Satraparum, unicuiq; „in districtu suo, municipia & parœcias mandato constringendas, ut quar-„tum quemque virum deligant, qui necessariis armis probe instructi, quo-„cunque tempore in templis & monasteriis hujus ditionis, ab incolis aut „exteris spolium, rapina, aut vastatio ulla contigisset, aut alioqui domi-„ciliis agricolarum aliorumve ruri commorantium vis fuisset illata, præsto „essent ad ejusmodi templorum, ac monasteriorum violatores ac grassato-„res persequendos ac custodiæ mandandos. Iisdem insuper Satrapis injun-

„gendum,

„gendum, ut necessitate exigente, à proxima urbe juxta quam ejusmodi vis „ac insolentia accideret, auxilia peterent, quæ è vestigiò equitum aliquam „manum eis subsidio mitteret. Præterea, volumus nos qui equestris Or-„dinis sumus, auxilia nostra illis adjungere, ut ita templorum & monaste-„riorum evastatio, ac omnis vis violenta in hac regione evitetur, & pax ac „tranquillitas conservetur. Porro Clementiss. Domine, ne hoc quidem „T. Clementiam celatam volumus, nos hic omnes in Nyerbrugge congre-„gatos, de hujus temporis eventis invicem communicasse, & urgente neces-„sitate decrevisse, Illustriss. ac Celsissimam Principem Ducissam Parmen-„sem, Gubernatricem, Clementissimam nostram Dominam, scripto rogare, „ut nomine Regiæ Majest. Clementiss. nostri Domini, tam extra quam intra „civitates permittat exercitium Augustanæ Confessionis, utque secundum „eam templa aliquot reformari possint: prout T. Clem. id ipsum, & qui-„bus verbis id ab Illustr. sua celsitudine petierimus, ex adjuncto his apogra-„pho cognoscet. Obsecramus ergo quam possumus demisse, ut Clem. tua, „ad provectionem operis adeo pii ac salutaris, pro nobis apud Celsissimam „Principem deprecari ne gravetur, quo ab Ill. sua celsit. petitionum nostra-„rum compotes fieri valeamus. Quæcunque autem T. Clementiæ super iis „quæ à nobis in antecessum conclusa sunt ad impediendas templorum ac „monasteriorum violationes videbuntur esse consulta, rogamus ut de iis gra-„tiosum responsum ad nos mittere velit, quo ea de qua egimus promulgatio „& agricolarum delectus quam primum executioni possit mandari &c. Datæ „in Nyerbrugge, sub secreto sigillo civitatis Campensis, quo pariter ad hanc „rem hoc tempore utimur. XXVI Septemb. Anno CIↃIↃLXVI.

Comes Arembergi literas ad Ducissam Parmensem exaratas penes se detinuit, neque protinus ad eam transmisit, quod in animo haberet prius quam id fieret cum Ordinibus super ea re agere. Commodum enim eos Hasseltam convocarat præfixo VIII Octobris die, ratione controversiæ cujusdam inter parœciam Zwollanam & Sallicanos; ubi cùm delegatis civitatum locutus est, significans eis, mutatum esse mandatum Regiæ Majest. Item, in Epistola ad Ducissam Parmensem mentionem factam de confessione Augustana tam ruri, quam in urbibus majoribus ac minoribus concedenda. super qua re quùm interrogasset Satrapas, respondisse, se ad hoc non fuisse requisitos, quapropter non posse se scripto apud Ducissam pro ipsis intercedere. addebat autem: Facile animadvertere se, quinam hujus rei auctores essent, quive Epistolam dictassent, quos & nominibus suis indicare, imo digito monstrare sibi proclive esset. (intelligebat autem delegatos Daventrienses, M. Lubbertum a Winsem, & M. Ditericum Scharf, qui tamen hac in parte prorsus extra noxam erant) nota enim sibi esse non modo quæ in civitatibus ac Magistratuum conventibus, sed & quæ in privatis ædibus gererentur,

probe

probe expendenda esse Daventriensibus ea quæ facere aggressi erant, ac cavendum, ne non se solum sed & reliquas civitates ac regionem universam in magnas calamitates conjicerent. bis terve repetens: Dico hæc vobis, & dicam, si vel lapidaturi me essetis, ut divo Stephano accidit. exitium vestrum propius abest quam credatis. dicebat &, se inaudisse, cives quosdam Daventrienses jactasse, se concionatores auxilio trecentorum sclopetariorum Zutphaniam introducturos, quos & ipsos nominibus designare posset ac vellet, si eos punire parati essent. caverent autem, ne ab iis quos castigare recusarent, ipsi castigarentur. Neque id novum esse, sed & tempore Pastoris GALLI in animo habuisse, cum virum bonum Oldenelium Senatu movissent, quod religionem eorum amplecti gravaretur. Cæterum, venturum se aliquando Daventriam, & cum civibus acturum, ibique indicaturum eos qui hanc telam orsi essent.

Ad hæc delegati hunc in modum responderunt:

Clementiss. Domine, nullo unquam tempore res aliter se habere deprehendetur, quam Epistolam in Nyerbrugge communibus votis conceptam, & consensum fuisse, ut ea qualis est conscripta ad Ducissam mitteretur, neque ipsos id ab equestri Ordine vel requisivisse, vel id eis suasisse, ut nec reliquas duas civitates. Quod autem in sua urbe factum esset, id Daventrienses ad tempus, ad evitanda majora incommoda, coactos fuisse permittere. Neque sibi quicquam de eo constare, quod inter suos aliqui jactasent, se concionatores Zutphaniam introducere velle. Quod ad Oldenelium, electionem penes Tribb. pleb. ac Magistratum esse. Atque hic de hoc negocio tum temporis loquendi finis fuit.

XIV Octob. die, Comes Arembergius Hasseltæ matutino tempore Ordinibus proposuit ea quæ epistolâ in Nyerbrugge ab Ordinibus scriptâ ac ad sese transmissa continebantur, petere nempe eos ut pro sese apud Ducissam Parmensem deprecaretur, quo in hac ditione Confessio Augustana permitteretur. Detinuisse se hactenus eam Epistolam, neque ab sese impetrare posse, ut pro iis hac in re sese interponeret, cum sciret Illustr. suam Clem. id citra Regiæ Majest. consensum (cui id haud dubie displiciturum esset) non esse concessuram: petere se ab Ordinibus, ut ita se gererent uti hactenus se gessisent, neque ullam in religione mutationem admitterent. Neque enim deprehendere se posse, plebem promiscuam cupidam esse confessionis Augustanæ, neque opus esse ut aliquot annos usque ad celebrationem Concilii se continerent, sed tantummodo unum aut alterum mensem, cum non modo adventus Majest. suæ, verum etiam optatus ordo circa religionis negotium propediem expectaretur.. quo tempore, siquid aliis ditionibus à Majest. sua concederetur, id etiam ditioni Transisalanæ non negatum iri. & alia multa in illam sententiam.

Ordines sumto consilio, Comiti Arembergio per Satrapam Diepenemensem Hermannum a Westerholt responderi fecerunt, Transisalanos S. Clem. pro oblatione gratiosa gratias agere: quod autem iidem ad Ill. Ducissam ac ipsum quoque super Confessione Augustana scripsissent, id ea conditione factum, si id avertendo majori malo inservire posset, alioqui mentem Ordinum esse, sese gerere prout bonos ac obsequentes subditos se gerere par esset, quod & hactenus fecissent.

Placuit mirum in modum Arembergio hoc responsum, qui & dixit, se de eo ad Ducissam scripturum esse, nec dubitare, quin id & Regiæ Majest. & illi futurum esset quam gratissimum.

Hoc Anno Petrus Werneri Typographus Campensis libellum excuderat, cujus inscriptio erat, De fraudibus Ecclesiasticorum, sive de tribus Papis. in quo inter alia Dominus a Barlaymont dicebatur injuria affectus. libellum hunc circumforaneus bibliopola ei excudendum dederat; qui ejus exemplaria distrahebat per Frisiam, eumque à Petro Wernero typis excusum esse non diffitebatur. super hac re Comes Arembergius Mag. Henricum a Tiel, Regiæ Majest. in Transisalania a Consiliis, Campos ablegavit, qui illius jussu rem manifestavit. accersitur ilico Petrus Werneri, qui præsente Consiliario se libellum excudisse agnoscit. dies ei dicitur, fidejussores exhibet de judicio sisti, & judicatum solvi. Comes Arembergius supra modum in eum exoanduerat, ratus eum illius libelli auctorem esse. sororem autem Comitis in matrimonio habebat Barlaymontius, unde & Campensibus se infensum ostendebat, quod eum acceptis vadibus dimisissent, ac non in carcerem conjecissent, & capitis supplicio affecissent.

Campenses Mag. Casparum Schepeler, & Arnoldum a Bocop Coss. Hasseltam ad Comitem, negociorum quorundam expediendorum causa ablegarant; eos, præsentibus Balduino a Roon Cancellario, & Engberto ab Ensse Covordiæ Satrapa, allocutus, monuit, ut eum in modum de Petro Werneri supplicium sumerent, quomodo id coram Regia Majest. se defendere posse sperarent. Regem enim ipsum id negocii præ manibus sumturum, si vel decies mille coronatis id ipsi constiturum esset. seque ea pollere auctoritate, ut posset eundem ex omnibus Reg. Majest. ditionibus proscribere, mille coronatis pro præmio propositis, qui eum in his latitantem deprehendisset.

XXVIII. Novemb. Senatus Campensis lata sententia constituit, Petro Werneri portam quam Haganam vocant pro custodia assignandam. Consanguinei ejus ac patroni (erat enim civis in re satis lauta) sese vades stiterunt, proposita quantacunque multâ, si è districtu Campensi abiisset. Cum ut nonnihil secederet jussus esset, & apparitoribus ut eum custodirent injunctum, complures ad curiam cives confluxerunt. Magistratus percepto strepitu

Secre-

Secretarium misit, quæsitum quid rei ageretur. cui consanguinei & civium reliqui significarunt, se Magistratum conventum velle: quod ipsis concessum est. Itaque magno numero comparuerunt, postulantes ut sibi pro Petro vadimonium obire permitteretur. quod si cives duo ad id non sufficerent, se XL. vel L. eorum exhibituros, qui sponderent pro VIII. virorum capitibus. multi è civibus, Petro nulla juncti necessitate, hic sese sistebant, quod arbitrarentur Petrum religionis causa incarcerandum. Senatus hisce visis, cum turbas majores vereretur, jussis nonnihil secedere civibus, postquam de re tota deliberasset, Henricum Dye Wolphium, & Arnoldum a Bocop emisit, cum civibus acturos. hi amanter eos monuerunt, ut sententiæ satisfacerent, Senatum facturum quicquid salvo honore & juramento in sua potestate esset. Cives hisce non acquiescentes, vadimonium pro eo denuo offerebant, quod si tamen non acciperetur, petierunt, ut honoris ergo permitteretur domum abire, quod si fieret, se eum sub vesperam ad portam Haganam perducturos, aut vero ejus causam in sese suscepturos. qua de re multum diuque cum civibus disceptatum est. retulerunt hæc ad Senatum delegati, qui cum à Sententia quam semel tulerat dimoveri non posset, id a dictis delegatis civibus significatum fuit. quibus & ipsis in postulato suo pertendentibus, censuit Senatus eos denuo audiendos. cum comparuissent, Consul eis palam indicavit, Petro Werneri pronunciatæ sententiæ obtemperandum esse, monuitque singulos, ut juramenti sui ratione habita, caverent ab ejusmodi actionibus per quas sibi periculum creare possent. ita dimissi fuerunt, & apparitoribus injunctum, Petrum Werneri observarent. Cum ad inferius cœnaculum descendissent, consanguinei Petri Werneri eum circumdederunt, & curia exactum, extra urbem deduxerunt.

XXVIII Novemb. Magistratus Campensis Henricum Dye Wolphium & Arnoldum a Bocop Lingam ad Comitem Arembergium misit, qui ei negocium Petri Werneri fuse enarrarunt, rogantes ne sua Clem. Campensibus eo nomine male vellet, cum id impedire non potuissent. fecisse eos quicquid in sua erat potestate. Quibus auditis Præfectus vehementer excanduit, ac multa cum delegatis super eo disputavit, quæ hic ordine referentur, ea maxime de causa, quod hac occasione puncti confiscationis in Civitate Campensi mentio fuerit injecta.

Respondit ergo Comes Arembergi Campensium delegatis, idque ut ad suos referrent mandavit: se cum animi dolore ea quæ sibi proposuissent audisse. eaque è vestigio Ducissæ Parmensi transcripturum, quam & ipsam rem hanc ægerrime laturam esse non de nihilo auguraretur. sperasse se, fore ut res hæc pro eo ac deceret, serio ageretur, neque in quartum usque mensem protolleretur. nihil tamen sibi obstiturum quin processum verbalem coram aula super hac re institueret. Ad quæ reposuerunt delegati, se quod

 suarum

suarum virium esset fecisse. At Comes: semper, inquit, à me petiistis, ut in juribus vestris ac privilegiis defenderemini, quæ & Regia Majest. vobis hactenus inviolata servavit: jam vero apparet quale sit vestrum jus urbanum, postquam Petrus Werneri è manibus vestris evasit. quærens ulterius, an non juxta idem jus urbanum relegari & confiscari mereretur? responsum est à delegatis, in urbe ac territorio Campensi confiscationem locum non habere.

Ad quæ Comes: pulcrum commentum! elapso reo, facultates ejus salvæ sunt. addebat: quandoquidem in hac ditione supplicium corporale & confiscatio bonorum simul non haberent locum, saltem alterutrum fieri oportere, ut videlicet vel corpore, vel bonis maleficium lueretur. Adjecit multa acerbius dicta. verbi gratia; si Hispanis hæc innotescerent, civitati impune non fore. item nominibus designandos esse qui huic actioni interfuissent. ac eis similia. & scripto comprehensum eorum responsum postulabat. id quod se in mandatis habere negabant, promittentes interim se Clem. suam de omnibus certiorem reddituros, ac in sontes animadversuros.

Petrus Werneri Embricam Clivorum domicilium transtulit, uxor autem ejus Campis mansit. confiscationis actio adversus eum nulla fuit instituta, nedum ut ei effectui data sit. Defuncta non multo post uxore, hæreditatem, per mandatarios, cum liberis suis crevit, neque quominus partem suam quo libitum erat asportaret, à quoquam fuit impeditus.

Cæterum consanguineorum nonnulli quorum ope judicum manus evaserat, noctu in cubilibus suis quæsiti fuere, sed non inventi. neque ulterius quicquam adversus eos actum.

Senatus Campensis processum suum judicialem adversus Petrum, de termino in terminum, Comiti Arembergio transmisit, & sufficienter demonstravit, nullam hic suam subesse negligentiam. quibus tandem Comes acquievit.

Zwollani templum Divæ Virginis vi effregerunt, eique Ecclesiasten imposuerunt, qui reformatæ religionis cultum exerceret. vehementer id commovit Arembergium, qui præfixo XXVIII Decembr. die, Zwollam Ordines Transisalaniæ convocavit: ubi in ædibus Satrapæ Covordiani comparuerunt Eggartus Ripperda Satrapa Sallandiæ, Gosuinus a Raesvelt, nomine Patris sui Satrapæ Tubantini. Ioannes Sloot Satrapa Vollenhoviæ, Eusebius Bentinck Satrapa Iselmudæ. Hermannus a Westerholt Satrapa Diepenemi. Dom. Bernardus de Bever Commendatarius Ootmarsensis. Gualterus ab Heyden, Adolphus a Twickel, Ditericus a Voorst, Henricus Mulert, Balduinus Hegen, Rodolphus ab Oosterwolde, Arnoldus Sloot, Bartholdus Sloot, Ioannes a Bootzeler, Rodolphus a Scheven, Ioannes a Twickel, Reynaldus a Covorden, Gosuinus a Covorden, Macarius ab Oldeniel, Ioannes a Wermelo, Ioannes a Rechteren, Adolphus a Rutenborch, Ioannes ab Enschede, Wilckius Entes, Ernestus

Mulert,

Mulert, Ioannes Mulert, Vincentius ab Wterwijck, Ioannes ab Wterwijck, Robertus ab Itterſum, Caſparus a Scheel, Henricus Schaep, Ditericus a Dorth, Henricus a Laer, Hermannus a Voorſt, Georgius a Barmendlo, Lubbertus a Blanckevoort, Georgius a Marck, Rodolphus ab Hövel, Palingus ab Heerde, Ioannes ab Echten, Splinterus Brubake, Goſuinus Vake.

Delegati civitatum, Daventrienſis Lubbertus a Winſem, Doctor Stephanus a Remen; Campenſis Henricus Dye Wolphius, Arnoldus a Bocop; Zwollanæ Wolphgangus ab Itterſum, Ioannes ab Haerſt, Iacobus Duyſterbeecke, Ioannes Lueſſe. quibus adjunxerant Zwollani Bitterum ter Mars & Doct. Splijtlof.

Hic Arembergi Comes Ordinibus prælegi fecit id quod Haſſelti XXIV Octobr. die concluſum fuerat, nempe Ordines ea mente non eſſe, ut quicquam circa religionem mutarent, ſed veteri religioni inhærere velle; donec ei negocio aliter proſpectum foret. interrogans porro, an ſtaret ſententia, huic concluſioni (quam pro immota ipſe habebat) ſatisfacere, nec ne? referens motum qui Zwollæ in aperiendo Divæ Virginis templo fuerat excitatus, ac concionatorem quem ei impoſuiſsent, furem ac homicidam eſse. quod ſi de rebellibus ſupplicium ſumere nollent, quo fine equeſtres ac pedeſtres copias conſcripſerat, ſibi in animo eſse ab iis ſecedere. Innotuit &, Arembergium Satrapis Vollenhoviæ & Iſelmudæ ut & Prætori Haſseltano in mandatis dediſſe, ut niſi mutationem religionis Zwollani abrogaſsent, Aquas nigras, quas vocant, clauſas ſervarent, ne neceſsaria ad victum Zwollam poſsent inferri.

Audita Comitis propoſitione, Ordo equeſtris, & civitatum delegati, in curiam ſe contulerunt. ubi cum civibus Zwollanis multis ſuper hac re egerunt. qui templum de quo lis erat deſerere detrectabant. civitatum tamen delegatis periculum quod ea in re eſset exaggerantibus, eo tandem permoti ſunt, ut reciperent in templo illo ab omni ſe religionis innovatione deſtituros uſq; ad menſem Maji proximum, ea lege, ut idem templum interea temporis clauſum remaneret, neque ſacra ceremoniæve in eo peragerentur: menſe autem Majo ineunte, ea ſibi permitterentur, quæ aliis regionibus ac civitatibus tum temporis conceſsa forent. utque vel unum vel duos concionatores (ex iis qui publice in aliis urbibus verbum Dei annunciarant) ſibi eligere liceret, ἀμνηστίας porro omnium eorum fore quæ adverſus decretum Haſſeltanum cenſerentur commiſiſse.

Hæc in chartam conjecta Ordines Arembergio prælegi curarunt: qui quæſivit, num Regiæ Majeſtati tempus præfigere in animo haberent? item, an civitas Zwollana gregi ſcholaſticorum, aliorumque ſeditioſorum hominum, ſe regendam præberet, qui olim non fuerant veriti Duci Gelrorum

sese opponere? Quod si suam opem desiderarent, eam ipsis non defuturam, facile sibi esse equitum ac peditum manum urbi immittere, non posse se eorum petitioni assentiri, neque eis potestatem esse talia decernendi. Quod si ditioni aliquod damnum eveniret, Daventriensibus id merito imputari posse. succinctum se responsum postulare, num Hasseltano decreto parere cogitarent, nec ne. quibus dictis discessit.

Verum, multis ultro citroque disputatis, tandem Comes Arenbergi ac Ordines cum Zwollanis in sequentes conditiones convenerunt:

„Quandoquidem Clementiss. Dominus Præfectus noster, generosus „Comes Arembergius &c. Ordinibus Transisalaniæ Zwollam convocatis, „proposuit Decretum XIII Octobr. præteriti Hasseltæ conditum, videli„cet, non esse ipsis animum quicquam circa veterem religionem innovan„di, sed ei adhærendi, donec ab Rege Clementiss. nostro Domino ei rei „prospectum foret &c. ac insuper Clem. D. Præfectus ab Ordinibus quæ„sivit, num decreto illi parere constituissent: quod si nollent, decrevisse se „in hac regione non amplius justitiam administrare, neque quenquam qui „id requisiturus esset audire: recensens ea occasione motum Zwollæ nuper „excitatum, in apertione templi Divæ Virginis, & concionibus ibi habitis, „citra Senatus auctoritatem; Iccirco dicti Ordines, re inter sese deliberata, „eidem generoso Domino, Clementiss. nostro Præfecto responderi fece„runt, se etiamnum promtos ac paratos esse, decreto Hasseltano parere, „eique inhærere, gratias agentes Clem. Præfecto suo pro sincero affectu „quo regionem hanc semper complexus est & adhuc complectitur, ac ro„gantes, ut motum Zwollæ excitatum clementer ignoscere ac remittere „velit. utque apud Regiam Majest. operam dare non gravetur, quo quic„quid ea ulli suarum regionum ac civitatum, in communi aut particulari „circa religionis negocium concessura esset, idem regioni ac civitatibus „Transisalaniæ quoque concedi possit. obsecrantes etiam, ut quoniam A. Se„natus Daventriensis, inevitabili coactus necessitate, atque ad prævenien„dam majorem jacturam Regiæ Majest. Clementiss. nostri Domini hæ„reditarii, exercitium aliquod reformatæ religionis ad tempus permisis„set, ut Clem. D. Præfectus, ejus facti nomine, apud Ducissam Parmen„sem pro civibus Daventriensibus deprecari velit &c. Ad quæ dictus noster „Clem. Præfectus, universæ regionis delegatis responderi curavit, sibi quæ „proposita essent quam gratissima esse, eaque non modo cessura ad pacem „& tranquillitatem hujus ditionis, verum etiam Regiæ Majestati & Ducissæ „Parmensi accepta fore. se civibus Zwollanis turbas excitatas hac vice con„donare, ac polliceri, quicquid Regia Majest. ullis suis ditionibus civitati„busve, sive generatim, sive speciatim circa religionis negocium permis„sura esset, idem & Transisalanæ regioni permissum iri. promtum quoque,

„se

„se esse ditioni ac civitatibus Transisalaniæ patrocinari, easque adversus „quævis infortunia tueri, prout quam libentissime hactenus fecisset. Hujus „responsi nomine Ordines nomine totius ditionis Comiti quam poterant „demisse gratias egerunt, rogantes ut res tota à graphiario scripto com-„prehensa, regestis judicialibus insereretur. Actum Zwollæ XXIX Decemb. „Anno CIↃIↃLXVI.

Nunc quædam Daventriensibus peculiaria paulo plenius recenseamus. Hoc anno XVI Octobris die, Gabriel Burnelius Archidiaconus Cathedralis Ecclesiæ Leodiensis, à Capitularibus Ecclesiæ S. Lebuini Daventriensis Electus, realem possessionem Præpositiuræ Daventriensis accepit. *Lib. feudalis Præpositure.*

Hoc quoque anno, ut supra visum, cœptum est Euangelium libere prædicari Daventriæ. ubi inter alios ejus ministerium obibat Casp. Coolhasius (qui tamen postmodum magnarum in Ecclesia turbarum auctor fuit) idque magno ardore ac zelo tam concionatorum quam auditorum. quippe per septimanam quotidie duæ, diebus Dominicis tres conciones habebantur. duravit hoc XXXIV hebdomadas. nec plebs modo eo alacriter confluebat, sed & Magistratus aliique opulenti cives, nec indocti modo sed & literati, Doctores, Licentiati, Magistri, nominatim Noviomagus Rector, ac Præceptores Gymnasii omnes. summa universorum concordia, non, ut multis aliis locis, tres quatuorve diversæ religiones prædicabantur, sed unanimiter verbum Dei annunciabatur, ac a maxima civium parte audiebatur. concedebantur tamen adhuc Pontificiis sua exercitia, quos ministri aliique vera religione imbuti hortamentis ac institutionibus ad viam salutis adducere satagebant, fructu non exiguo, qui indies major sperabatur, si Deo placuisset diutius ostium Euangelio apertum conservare. beatam urbem, de qua merito illud Paulinum usurpari potuisset, fidem eorum concordiam, dilectionem in toto orbe innotuisse. hæc ex ipso Coolhasio Dedic. Apologiæ editæ Anno CIↃIↃLXXX. ac Senatui Daventriens. inscriptæ. Plenius autem qui ejus vitam nosse voluerint, hæc superioribus adjiciant:

Natus est Coolhasius Coloniæ Ubiorum Anno CIↃIↃXXXVI. in Vigilia confessionis Christi, ubi postea, ut & Dusseldorpii, sub Rectore Io. Monhemio in bonis literis inque religione majorum institutus fuit. In hac igitur ad annum usque XXIV. ipse perseveravit. quo tempore purioris doctrinæ cognitionem adeptus, regno Pontificio, cui militare cœperat, palam renunciavit. Itaque varia aliquamdiu fortuna jactatus, tandem Anno CIↃIↃLX. Trarbachii in Ducatu Bipontino ad Ecclesiæ reformatæ ministerium vocatur. Hinc exacto fere anno in Comitatum Nassovicum profectus, partim Beilsteinæ, partim Sigenæ, eandem provinciam circiter quinquennium administravit. Anno deinde CIↃIↃLXVI. Daventriam accersitus, paulo ultra

semestre

semestre Ecclesiam ejus loci collegit,& primus ibidem repurgatam doctrinam publice in templo tradidit. Sed hinc violentia hostium expulsus, cum privatam ad breve tempus vitam egisset, mox Anno cIↃIↃLXVI. Essendiæ sub ditione Principis Clivens. sacrum docendi munus repetiit: & triennium cum semestri in eodem istic consumsit. Inde in Palatinatum remigrans, Monsenhemii ferme biennium in hac ipsa administratione continuavit usq; ad annum cIↃIↃLXXIII. quo tempore ab Ecclesia Gornichomensi vocatus, cum familia in Hollandiam pervenit. Sed Gornichomii vix semestri exacto a Leydensibus vocatur. quibus cum operam suam Anno cIↃIↃLXXIV. promisisset, obsidione interim urbis gravissima durante, quæ aditum ipsi omnem præcludebat, partim Delphis, partim Dordraci, ubi Synodus generalis tunc habebatur ad tempus substitit. verum ipso die liberationis urbem Leidam ingressus, dictum Ecclesiæ ministerium circiter octennium, nempe ad annum usque cIↃIↃLXXXII. in eadem exercuit. In qua statione dum versatur, Academiæ ibidem fundamenta Anno cIↃIↃLXXV. ineunte Februario jacta fuerunt. In cujus fundationis solenni actu primus ipse Orationem inauguralem habuit: & Professionem Theologicam, ex superiorum voluntate auspicatus, Epistolam Pauli ad Galatas publice ad tempus explicuit. Postea successorem non incommodum nactus, in solo Ecclesiæ ministerio labores suos continuavit. Interea Anno cIↃIↃLXXXIX. controversia inter ipsum & collegas oborta, cum aliæ difficultates ex aliis nascerentur, docendi munere cessit, & privatus postea vixit, multis tamen editis vernacula lingua libellis, quibus causam suam, à reformatis Ecclesiis merito reprobatam, utcumque defendere, & adversariis negocium facessere satagebat, quos hic recenseri nullum est operæpretium. obiit Amstelodami. v. *Descript. Acad. Leyd. editam Anno* cIↃIↃcXIV.

Rector Scholæ Daventriensis, ut ex Coolhasii Præfatione apparet, hoc anno erat Ioannes Bronchorstius Noviomagus, J. U. Licentiatus, & antea Matheseos in Academia Rostochiensi Professor; Philosophiæ is & Historiarum singularem scientiam publicis monumentis testatam seculo fecit. Nam & Bedæ Presbyteri Anglosaxonis opus de natura rerum, itemque Georgii Trapezuntii Dialecticam doctissimis scholiis illustravit. Adjecto Gyberti Poretani libello de principiis, interprete Hermolao Barbaro, & suis ad eum scholiis. Colon. apud Io. Soterum, Anno cIↃIↃXXXVI. Arithmetices libros duos composuit, qui & Coloniæ & Parisiis apud Wechelum excusi sunt. Adhæc Claudii Ptolemæi Geographiam Latinè vertit, addito regionum & urbium ab eo memorarum Indice. Et in Aristotelis aliquot libros quædam scripsit quæ supra plebem interpretum sunt. Mortuus est Coloniæ Anno cIↃIↃLXX. relicto filio Everardo celebri J. C. de quo postea erit dicendi locus. *Dessel. Cunæus. v. in Rich. Pafrad.*

Ante

Ante & post Io. Noviomagum, vel cum ipso, aliquot Rectores ac scholæ Præceptores Daventriens. nominat Dan. Tossanus Præfat. Orationum suarum his verbis: *Habuit enim schola vestra longa annorum serie Rectores & Præceptores doctrina & eloquentia conspicuos. interque alios multos, Lubbertum Meppensem, Ludolphum Helmium Pithopæum, Ioannem Reidanum, & insignem Clarissimumque virum, Ioannem illum Noviomagum Bronckorst, I. V. Licentiatum, nec non & Ludolphi filios Basilium & Lambertum Helmios Pithopæos fratres, quorum hic annis jam* XXXII *in celebri hac & vetusta Acad. Heidelbergensi Oratores & Poëtas magna cum laude interpretatur.* hos cum quomodo in annos suos redigerem non invenirem, malui Tossani verbis hic apponere, quam prorsus omittere.

Sub finem anni, (soluto jam Concilio Tridentino) voluit Majestas Regia, id ab omnibus suis recipi, & secundum illud ab unoquolibet res ac rationes suas institui: Promulgatum hoc fuit per ditiones ac civitates universi Belgii. Insuper Ducissa Parmensis ad omnes Præsides, Satrapas, ac civitates literas dedit, eisque Regiæ Majest. nomine præcepit, operam darent, ut Cæs. & Reg. Majest. diplomatis circa religionem, & extirpationem hæresium obtemperaretur, ac consequenter Inquisitio quaquaversum inveheretur, Inquisitoribus omni auxilio ad muneris sui functionem præstito. Datæ erant literæ XVIII Decemb. CIↃIↃLXVI.

Anno CIↃIↃLXVII. Ducissa Parmensis inter alia Majest. Regiæ mandata, jussit omnem mutationem religionis Catholicæ, cum omnibus concionibus ac exercitiis religionis diversæ aboleri, ac Comiti Arembergio, ut ejus rei curam gereret injunxit. quo accepto mandato in Frisiam discessit, atque ibi omnia in pristinam formam restituit.

Daventriæ permissum fuerat civibus ut in templo Divæ Virginis conciones haberent, & Sacramenta ceremoniasque administrarent, juxta normam Confessionis Augustanæ. intellecto autem Ducissæ mandato in contrarium, anxius erat Senatus, abrogandi quidem illius exercitii cupidus, sed quomodo id perficeret non inveniens, metu majoris incommodi. Ne tamen in Regis indignationem inciderent, concionatores a concionibus habendis desistere jusserunt. quod & factum. Cumque cives justo numero hora locoque solitis convenissent, & concionator sibi prohibitum esse dixisset ne sermonem haberet, ea commotione animi id exceperunt, ut Senatus seditionis metu, ei injungeret in concionando progredi. quo facto cives pacati fuere.

Mense Februario, Ducissa Parmensis literas dedit ad tres primarias civitates ditionis Transisalanæ, quibus nomine Regiæ Majest. præcepit, nequa alia religio præter Catholicam Romanam ibi exerceretur, & quæcunque in contrarium acta essent, abolerentur. Hac de causa Civitatum delegati VI Febr. Zwollæ in curia convenere, ac literas simul perlustrarunt, quæ omnes eodem erant argumento, licet Campis nulla mutatio facta esset.

 De-

Dehinc iidem civitatum delegati, denuo in monasterio Windesemensi congregati fuerunt, deliberaturi qua ratione innovationi in negocio religionis citra motum obex poni posset. Ubi Daventrienses a duarum reliquarum civitatum delegatis superiorum suorum nomine moniti fuerunt, ita rationes suas instituerent, ne non ipsi modo, verum ne propter ipsos reliquæ civitates ac tota ditio in mala ineluctabilia inciderent.

Ad quæ delegati civitatis Daventriensis responderunt, Senatum Daventriensem una cum Tribb. pleb. decrevisse concionatores dimittere, quibus & injunctum fuerat ut a concionibus habendis desisterent: verum cives hora ac loco solito magno numero congregatos, audito Senatus decreto, quam fervidissime, ut sibi liceret sermonem audire postulasse, unde periculosi motus metu Senatum eo tempore eis concionem permisisse. nec videre quomodo, ut nunc se res haberent, id impediri possit, facturos tamen quod in se sit, ut procedente tempore Regio diplomati satisfiat.

Scripserant & ad Daventrienses Tubantini, considerarent in quæ mala ditio Transisalana ratione hujus mutationis incidere posset, ac de mediis cogitarent, per quæ majori periculo occurreretur.

Daventrienses hac in re non parum solliciti, Campenses ac Zwollanos rogarunt, ut suis delegatis, & ipsi suos adjungere vellent, qui pariter ad Arembergium super hoc negocio acturi proficiscerentur. id quod libenter ab ipsis factum est. Delegati ergo trium civitatum XXVIII Aprilis Vollenhoviæ convenerunt, videlicet, nomine Daventriensium Ioannes a Dötecum, Henricus a Markel, Bernardus a Winsem Licentiatus, &, Doctor Stephanus a Remen. Campensium, Henricus Dye Wolphius Dominus a Poitegum, Arnoldus a Bocop. Zwollanorum Wolphgangus ab Ittersum, & Ioannes ab Haerst. Hi Amstelodami Comitem Arembergium convenerunt, ubi Licentiatus Winsemius prolixe ei proposuit, qua ratione Senatus Daventriensis decrevisset novos concionatores, ex mandato Ducissæ Parmensis ac suæ Clem. dimittere, sed id ob rationes jam dictas effectum dare nequivisse. rogantes ut id in bonam partem accipere vellet.

Quibus respondit Præfectus, constitisse Daventriensibus è scriptis suæ Majestatis, Ducissæ Parmensis, ac suis quoque hanc religionis mutationem Regiæ Majest. voluntati adversari: cumque narrarent tantummodo quid Daventriæ contigisset, nulla ulteriori adjecta conclusione, non posse se eos hac in parte juvare, viderent autem quid sibi deinceps agendum restaret. fore ut intra octavum aut decimum diem alia ad aures eorum pervenirent. Hisce interfati Campenses ac Zwollani, rogarunt ne permitteret Comes in hanc ditionem gravius quid statui, omne se adhibituros studium, ut novitas hæc aboleretur. quibus dictis nonnihil a Comite diverterunt, ad sumendum consilium. quo facto Daventrienses Comiti significarunt, se quanta possent

possent diligentia operam daturos, quo omnia in pristinum statum restituerentur, ea fiducia fretos, rem ex voto sibi successuram. utque eo melius pertingerent, equestris Ordinis & reliquarum duarum civitatum (si id necessitas exigeret) auxilio usuros. rogantes ut hæc ad Illustr. Ducissam Parmensem in bonam partem transscribere vellet. ut siquid admissum esset oblivioni traderetur.

Ad quæ respondit Comes, nolle se ad Ducissam scribere, priusquam comperisset quid in hoc negocio effectum dedissent. neque penes Ducissam esse quicquam condonare, sed id totum Regiæ Majest. reservari. Quibus auditis delegati ad suos quique sunt reversi.

XXI Maji Ordines congregati deliberarunt, quidnam commodissime in Daventriensium negocio agendum videretur. consultum ergo visum est, delegatos mittere Harlingam Frisiorum ubi tunc agebat Comes, cum sequenti instructione.

„Instructio quam equestris Ordo, & tres civitates, Daventria, Campi, „Zwolla, repræsentantes Ordines ditionis Transisalanæ, delegatis suis ex „Sallandia Ioanni a Boetzeler, & Ioanni a Laer; è Tubantiâ Dom. Ioanni „a Beveren Commendatario Ootmarsensi, & Rodolpho a Lange; è Vol„lenhovia Rodolpho ab Oosterwolde & Bartholdo Sloot; è civitatibus, „Daventriensi Hesselo ab Overenck, Henrico a Markel, Lubberto a Win„sem, & Doctori Remen; Campensi Henrico Dye Wolphio, Arnoldo „a Bocop; Zwollanâ Wolphgango ab Ittersum, Ioanni ab Haerst, ad Clem. „D. nostrum Præfectum, Generosum Comitem Arembergium &c. missis „tradiderunt.

„Primo, dicti delegati Clem. nostro D. Præfecto, nomine regionis „universæ, promta sua obsequia, & quicquid honoris aut facultatum ra„tione pollent demisse oblaturi sunt. ac præterea Clem. S. significabunt, „Ordinem equestrem, ac tres civitates Daventriensem, Campensem, Zwol„lanam sese erga celsæ memoriæ Majestatem Cæsaream, primum suum gra„tiosissimum hæreditarium Dominum, omni tempore obsequenter gessisse „ac exhibuisse: prout & erga Majest. Regiam, alterum suum Clementiss. „Dominum hæreditarium omni obedientia, tam corpore quam facultati„bus præstanda, ut bonos ac fideles subditos erga nativum suum Principem „decet, sese gerere sint paratissimi. Sese quoque, obedientium subditorum „instar, ab initio horum turbulentorum temporum, omni diligentia ac sol„licitudine impedivisse, quo minus vel ruri, vel in urbibus, templa, mo„nasteria, ullæve spirituales congregationes, spoliatæ, destructæ, aut vel „minimo damno affectæ sint, quod tamen in locis aliis multimodis per„actum fuit. Sese autem qua potuerunt sedulitate operam dedisse, ut ea quæ „Hasseltæ XV Octob. die, & Zwollæ XXIV Decembris, anni proxime

Aaa 2 „elapsi

„elapsi à Clem. nostro D. Præfecto & Ordinibus circa religionis nego-
„cium decreta fuerant, hactenus tam ruri quam in urbibus sint observata,
„ita ut nulla circa religionem mutatio sive innovatio fuerit admissa. Novi-
„tatem vero qualis Zwollæ à privatis quibusdam fuit inchoata, quolibet
„tempore abolevisse ac correxisse, ac in posterum eisdem statutis summa
„fide ac obedientia inhærere promtos ac paratos esse.

„Consequenter, quandoquidem Senatus Daventriensis in urbe sua ve-
„teris religionis exercitium in uno è templis suis intermisit, & ad normam
„Confessionis Augustanæ mutationem aliquam, licet ad tempus tantum,
„donec à Majest. Regia huic negocio ulterius prospectum fuerit, permisit,
„idcirco Clem. suæ demisse ob oculos ponent, dictum Magistratum muta-
„tionem illam, ut tunc erant res, cogente necessitate permittere adactum
„fuisse, ut eo modo cives ac incolas ejusdem urbis, turbulento hoc ac se-
„ditioso tempore, in tranquillitate, concordia, & erga Regiam Majest.
„obedientia contineret, neve in civitate Daventriensi ulla templa vel mo-
„nasteria expilarentur, aut personis Ecclesiasticis vis inferretur: id quod
„procul omni dubio contigisset, nisi dicto medio fuisset præventum, non
„tam à civitatis incolis, quam à peregrinis, mercatoribus, nautis, aliisque
„id genus, qui (quod tempus nundinarum esset) magno numero in tem-
„plum confluxerant. Postquam autem Senatus mense Februario proxime
„elapso ab Illustrissima Principe Parmensi Gubernatrice, Clem. nostra Do-
„mina, atque etiam à Clem. D. Præfecto monitus fuisset, ut ejusmodi ex-
„ercitium abrogaret, idque quam commodissimis mediis, summam adhi-
„bitam fuisse diligentiam, & omnes opportunitates captatas fuisse, quibus
„Illustr. suæ Clem. mandato obtemperati, & dicta exercitia tranquille ac
„pacifice aboleri possent, prout & exinde penitus fuerunt abolita, concio-
„natores dimissi, & pristini cultus instaurati. Quum ergo Senatus Daven-
„triensis, tam tempore permissionis illius, quam alias, perpetuo se gesserit
„ut obedientes suæ Majest. subditos decet, ac deinceps in eo se continua-
„turum receperit, neque statuerit ullam innovationem aut mutationem post-
„hac seorsim ab aliis inchoare, verum obsequenter præstolari quid in reli-
„gionis negocio clementer statuendum sit: prout & dictus Senatus cum suis
„Tribb. pleb. quibuscum repræsentat corpus illius civitatis, per præsen-
„tes firmiter pollicetur se facturum: neque ex vero deprehendi possit, ullum
„ex Ordine equestri ditionis Transisalanæ, ut nec corpora civitatum, aut
„quenquam honoratorum civium sese adversus Regiam Majest. ullis confe-
„derationibus cum Dominis aut Principibus extraneis implicuisse, sed assi-
„duo in obsequio ac obedientia suæ Majest. perseverasse, juxta tractatus cum
„celsæ memoriæ Cæsarea Majestate initos, ea propter quam poterunt demisse
„à sua Clem. nomine universæ ditionis petituri sunt, ut placeat S. Clem.

„pro

,,pro dicta civitate, civibus ac incolis Daventriensibus apud Regiam Majest.
,,& Illustr. Dominam Ducissam gratiose deprecari, ut ipsis siquid in hisce
,,peccaverint, clementer indulgeatur ac condonetur, utque ab omni onere
,,(quod ipsis ab Ill. Ducissa, sive per immissionem equestrium aut pedestrium
,,copiarum, sive alio quocunque modo posset imponi) clementer eximantur.
,,tur. utque sua Clem. imposterum, prout hactenus factum, huic ditioni se
,,gratiosum Dominum dignetur præstare, ipsosque nomine Majest. Regiæ
,,in iis quæ tractatu illo comprehenduntur clementer protegere, neque ad-
,,versus illum gravare velit. prout ipsi vicissim juxta normam ejusdem tracta-
,,tus se gesserunt, ac deinceps gesturos pollicentur. Quod si fecerit, erga S.
,,Clem. dicti Ordines alacri animo recogniturí sunt. In fidem dictorum, nos
,,Ditericus a Voorst, Georgius a Barmentloo, & Balduinus Hagen, nomine
,,Ordinis equestris, trium ditionum, Sallandiæ, Tubantiæ, ac Vollenhoviæ,
,,nosque Coss. Scabini & Consiliarii trium civitatum, Daventriensis, Cam-
,,pensis, Zwollanæ, sigilla civitatum nostrarum spatio harum literarum im-
,,primi fecimus. Datæ Zwollæ XXI Maji die, Anno CIↃIↃLXVI.

XXVI Maji die dicti delegati Ordinum, cum hac commissione Harlingam Frisiorum appulere, ubi Secretarium suum ad Arembergi Comitem miserunt, cui adventum suum significaret, peteretque, ut tempus sibi præfigeret quo ab ipso audiri possent. injunxit ergo Comes Secretario, ut Dominis suis diceret, postridie hora VIII. ad domum Regiæ Majest. (*het Blockhuys* vocari solet) se conferrent. quod factum. Non autem poterant ad ejus cubiculum pervenire, nisi cœnaculum pertransirent, in quo prælonga mensa erat, eique imposita multa aulæa aliaque ornamenta, Dominis Batenburgiis ac aliis (ut vocabant) geusiis, qui ibidem captivi detinebantur, in mari ablata. Mensam hanc præterierunt delegati, donec in cubiculum Comitis pervenissent, neque ad ornamenta ei imposita respexerunt, ut nec Dominos qui in cœnaculo iis astabant alloquuti sunt. Ad Comitem ubi pervenerunt, non admodum firma valetudine eum viderunt esse. Cui imprimis Licentiatus Winsemius, post oblationem obsequiorum urbis Daventriensis, prolixe retulit, quo pacto S. Clem. delegatis Daventriensibus nuper Amstelodami proposuisset, sese in animo habere equitum peditumve aliquem numerum Daventriam immittere, ad securitatem & impedimentum ulterioris innovationis. Adjiciebat autem, Senatum Daventriensem ad evitandam majorem Regiæ Majest. indignationem, exercitium Confessionis Augustanæ, cui templum unum, ad tempus, & donec aliter ei rei debitè prospectum foret, permiserant, cum animadverteret id Regiæ Majest. & suæ Clem. minus gratum esse, omnia, quæsita opportunitate, qua id tranquille fieri posset, abrogasse, Ministros verbi dimisisse, veteres ritus instaurasse, ac decrevisse, & una cum suis Tribb. pleb. firmiter polliceri,

ceri, nullam religionis mutationem deinceps proprio motu se admissuros, sed expectaturos quid ea in re à Regia Majest. sit constituendum. Ideoque rogate, ut S. Clem. pro Daventriensibus apud Regiam Majest. deprecari velit, ut siquid circa hoc negotium ab eis peccatum esset, id ipsis condonare ac indulgere velit, utque à militibus & similibus oneribus immunes permanere possint. Quumque civitas Daventriensis cum equestri Ordine ac reliquis duabus civitatibus unum corpus constitueret, Senatum Daventriensem ea quæ S. Clem. ipsi proposuisset, per delegatos suos, primo vicinis ac amicis suis Campensibus & Zwollanis Windesemi congregatis, ac mox ipsis Ordinibus in urbe Zwollana communicasse, quo facto Ordines quoque suos delegatos hic præsentes ad Clem. suam miserint.

Hisce dictis, Henricus Dye Wolphius Dominus in Poetigem, delegatis urbis Campensis, universæ ditionis obsequia S. Clem. demisse obtulit. quæque Ordines delegatis suis hic præsentibus in mandatis dedissent aperuit. rogans eorundem nomine, ut pro civitate Daventriensi (quæ cum equestri Ordine ac civitatibus unum corpus constitueret) eo modo apud Regiam Majest. & Ducissam Parmensem intervenire vellet, quo ei, siquid non ex ordine gestum esset ignosceretur, neve milite aut simili onere gravaretur, ob rationes nunc aliquoties relatas. quibus addebat, æquum esse ut S. Clem. consideret, nec ditionem ipsam, nec corpora civitatum, aut viros ullos in dignitate constitutos, sive ii cives essent, sive ruri commorantes, adversus Regiam Majest. ulli confederationi cum externis Principibus sese immiscuisse &c.

Respondit ad hæc Comes: Percepisse se quæ Licentiatus Winsemius nomine civitatis Daventriensis, & D. Henricus Dye Wolphius nomine Ordinum proposuissent ac petiissent. Verum nescire se qua ratione pro civitate Daventriensi apud Regiam Majest. aut Ducissam Parmensem interventurus esset, quum res illas tamdiu apud sese tenuissent, quamdiu ullo modo potuissent, ac ultimi essent in eis abrogandis, quin & Pastorem suum etiamnum apud se detinerent, qui hujus mutationis auctor esset. Verum, inquit, vestram ego vicem non doleo, sed bonorum illorum virorum qui vobis hic assistunt. vos enim Hispanos in has oras attrahitis. quos quando nacti fuerimus, quo pacto ab ipsis postmodum liberabimur? Atque ita vos, ego, & nos omnes funditus periimus. Cumque omnis diligentia fuisset adhibenda ad harum rerum abrogationem, omnia in contrarium geri apparet, vel ex eo, quod è Senatu tum sui, tum aliorum locorum aliquot assiduo concionibus interfuerunt. Jam ergo si vel maxime ad Ducissam Parmensem ipse scriberet, vereri se ut vel minimum impetraret, quandoquidem contraria mandata haberet. Quod ad medium attineret quod nuper Amstelodami Daventriensibus proposuisset, ut videlicet vades darent, qui pro ulteriori mutatione

tione fidejuberent, id Ill. Ducissam nuperis suis litteris (eas delegatis Præfectus exhibebat) repudiasse, neque ut nunc res erat ita expediens esse, ut antea fuisset.

Quum porro quæreretur, quem ad modum Præsidii acceptio peragenda foret, respondit, inquiri posse quo pacto Antverpiæ in simili re esset actum. ad quæ delegati, non eo usque exerrasse Daventrienses, aqud quos nec templi cujusquam expilatio, nec adversus Regiam Majestatem fœderatio contigisset: verendum quoque esse, ne ad immissionem Præsidii civitatis solitudo sequeretur, idque metu Inquisitionis eam sequuturæ: respondit Præfectus, non habere ditionem quod queratur de imposito sibi Inquisitionis onere, Præsidium autem nullo alio fine adhibitum iri, quam ut Regia Majestas de regionibus suis ac civitatibus, maxime in limite positis secura esse possit, neve deinceps seditio aliqua aut innovatio oriatur. Jam enim rumorem increbuisse, Condæum Valencenas occupasse, & Bremæ novum confluxum copiarum militarium esse. cui securitati procurandæ etiam aliæ urbes, in quibus tamen nullæ mutationes acciderant, Præsidium recepisent.

Super hisce omnibus delegati seorsim primo collocuti, mox ad Præfectum regressi sunt: quem Henricus Dye Wolphius, nomine quo supra, absentibus Daventriensium delegatis, denuo obtestatus est, ut apud Ducissam Parmensem pro Daventriensibus deprecari vellet, si posset fieri: quod si id non posset obtineri, ut saltem Daventrienses quam minimum gravari pateretur, & quoad ejus fieri poset, ruri habitantibus ut parceretur operam daret.

Respondit ad hæc Præfectus, sese etiamnum ad Ill. Ducissam super hoc literas daturum, si quid forte adhuc impetraret: sin minus, se id temperamentum adhibiturum quod in sua potestate foret. Neque equites eo sed tantum pedites mittendos, qui iter suum per Velaviam instituerent, aut vero navibus trajicerent, eos sese sub tribunis divisurum, quibus deinde Senatus de rebus necessariis provideret. ita tamen, ne unus magis quam alius gravaretur. neque tamen id futurum priusquam Groningenses suos recepisent. Quod si Daventriæ imponendi forent equites, cohortem suam se ad hoc ipsis missurum esse, pro qua spondere velit, eam nemini fore molestam. futuram quoque hanc Præsidii impositionem sumtibus Regiæ Majest. unde speraret, eam in civitatis Daventriensis detrimentum non cessuram. Senatum porro Campensem ac Zwollanum (qui se ut decet hac in parte gesserint) postmodum non necesse habituros incolas suos rogare ut à cœptis suis desistant, quod Zwollæ acciderat, sed integrum eis fore velle ac jubere quæ deinceps censerent esse peragenda. Tandem obtulit Præfectus, si qua in reditioni Transisalanæ, sive in communi, sive in particulari favore suo ac benevolentia usui esse posset, sese id perlibenter facturum. quibus dictis discessus veniam ab eo civitatum delegati petiere.

Ab-

Abeuntes, cœnaculum in quo mensa cum ornamentis erat iis non inspectis transire volebant, astabat autem ei Procurator Generalis Leouardiensis, cum aliis nonnullis Senatoribus Frisicis. is delegatos Transisalaniæ compellans: En, inquit, Domini mei, quantas penes se opes habuerint cum caperentur, scelesti illi homines qui hic detinentur captivi, quas è monasteriis, templis, locisque aliis cultui divino consecratis rapuerant. Accesserunt ergo ad mensam Transisalani, & omnia oculis perlustrarunt. Erant autem quam præstantissima tapetia ex aureo panno aliave materia contexta, vestes item sacræ è serico & auro, calices, & ciboriorum, quæ vocant, fragmenta, pretiosissimæ omnia materiæ, & operis artificiosissimi. inter præcipua narrat Bocopius, aulæum auro & serico contextum, in quo historia cœnæ Dominicæ expressa erat, opere ita absoluto & veluti spirante, ut arbitraretur, vix quicquam simile penicillo pectoris effectum dari posse.

Dum delegati Transisalaniæ una cum Senatoribus Leovardiensibus in hisce spectandis occupantur, intrat in cœnaculum juvencula virgo, soluto & pexo capillitio, corollam ex rore marino in vertice gestans, sponsæ instar adornata, inter duas puellas incedens, petebat autem ad Comitem Arembergium admitti, ejusque pedibus advolvi, rogatura, ut signiferum quendam cum Dominis Batenburgi in custodiam conjectum (erat autem nobilis Norimbergensis) sibi in matrimonium vellet collocare, quo à morte liberari posset. nam capitis supplicium omnibus esse paratum Harlingâ rumor allatus erat: & Comes novum patibulum erigi curarat, à quo omnes suspendendi dicebantur, quod assidue eorum oculis obversabatur. Verum procurator generalis impedivit mulierem ne Comitem accederet, qui ne quid tale fieret prohibuerat. Cumque, spe conveniendi Comitem, ita in cœnaculo obambularet, ut à signifero posset conspici, auditum ex eo fuit, mortem se malle quam tam humile matrimonium. sin mortem evaderet, se munere eam aliquo prosequuturum. Tandem omnes dimissi sunt, quicunque Regiæ Majest. subditi non erant. Batenburgi autem Domini cum aliis compluribus, Bruxellam abducti, postquam ad tempus in custodiam detenti fuissent, capite luerunt.

Daventrienses, cum graviter ferrent præsidium suæ urbi imponendum, nec operæ nec sumtui parcendum arbitrati sunt, quo ab illo onere se expedirent. quo fine delegatos suos Bruxellam ad Arembergium denuo miserunt, qui eousque persuasit Ducissam, ut, si Daventrienses in sequentes articulos consentirent, præsidio eximerentur. articuli habebant ut sequitur: mulctæ autem & alia nonnulla mutata fuerunt, Ducissæ indulgentiâ:

„ Quandoquidem superiore anno, novitas quædam in concionibus ha„bendis, & mutatio veteris Christianæ & Catholicæ religionis in urbem „Daventriensem introducta, ibidemque ad tempus retenta ac continuata „fuit,

,,fuit, ad cujus abolitionem, nec non conservationem ejusdem urbis Illustr. ,,ac celsa Princeps Ducissa Parmensis Belgii Gubernatrix militarem manum ,,præsidii vice eidem urbi imponi jussetat, verum precibus ac rogatu Se-,,natus ejusdem urbis permota, ut ab eo supersederetur acquievit, tenebun-,,tur Daventrienses, è vestigio, ac sublata omni mora ejuscemodi novita-,,tatem ac mutationem abrogare, si id nondum sit factum, omniaque ad ,,veterem, Christianam ac Catholicam religionem spectantia, ad pristinum ,,statum reducere, eandem inviolatam cum cultibus ac ceremoniis antiqui-,,tus receptis tueri, nulla nova religione ejusvè exercitio deinceps concesso ,,aut admisso: Idque ut rite fiat, prospicient sibi de idoneis Pastoribus, re-,,ligione Catholicis, & Presbyteris ad docendum aptis ac vita inculpatis. ,,Nemini porro intra urbem, cujuscunque qualitatis aut conditionis, licebit ,,ulla conventicula aut clandestinos publicosve cœtus, concionandi, aut ,,similia peragendi causa habere, aut opem auxiliumve quo id fiat imper-,,tiri, cui rei exequendæ Senatus ejusdem civitatis sedulo ac rigide invi-,,vigilabit, neque ex sua parte ulla dissimulatione, favore, dilatione usu-,,rus, aut ut quisquam utatur permissurus est, sed actiones ejusmodi, & per-,,sonas de iis suspectas impediet, compescet, puniet, neque ulla ratione cum ,,transgressoribus hujus mandati connivebit, sub pœna ac multâ infra spe-,,cificatis, si contingeret Senatum hac in parte negligentem deprehendi.

,,Adhæc Daventrienses in creatione Magistratus eligent viros præstantissi-,,mos, & veteri ac Catholicæ religioni addictos, operamque dabunt, ne ,,sub jurisdictione sua ullæ scholæ aut ludimagistri permittantur, novam re-,,ligionem sive sectam professi. Nec Rectores aut hypodidascalos recipient, ,,antequam ii à Pastoribus & aliquot è Senatu examinati fuerint, iisque sa-,,tisfecerint. Atque hæc usque ad adventum suæ Majest. & donec ab ea ne-,,gocio religionis aliter fuerit prospectum.

,,Urbs porro ejusque portæ semper patebunt suæ Majest. ut præsidiarium ,,militem ei immittat, quandocunque vel Regiæ Majest. vel Ill. Ducissæ ,,visum fuerit. Denique gerent se in posterum Daventrienses pro eo ac decet ,,obsequentes & fideles suæ Majest. subditos, juxta Tractatum inter celsæ ,,memoriæ Cæsaream Majest. & ditionem Transisalanam sancitum.

,,Omnia sub pœna amissionis suorum privilegiorum, & mulctâ centies ,,mille coronatorum, si Senatus illius civitatis in hisce suo Officio defue-,,rit. In quorum fidem debitas literas urbis sigillo munitas quibus jam dicta ,,inserta erunt, in meliori forma expedient ac transmittent. Actum Antver-,,piæ XVII Julii, Anno CIↃIↃLXVII.

Delegati Daventrienses gravamina sua Comiti Arembergio tradiderunt. quæ magno erant numero, ea vero Comes ad Ducissam Antwerpiâ misit. Ipse autem cum Antwerpiæ diutius hæreret, cum venia ejus Delegati ad suos

reversi sunt, pollicebatur autem se eos de omnibus facturum certiores. prout fecit XXVIII Julii in hæc verba:

„ Honorati, prudentes, singulariter dilecti. pervenit ad nos hodie de-„cretum Illustriss. Celsissimæque Principis, Ducissæ Gubernatricis, & super „articulis qui delegatis vestris hic fuerunt traditi, & gravaminibus quæ singu-„lis eorum opposuerunt, juxta quæ in mutationes & additiones vestras, ro-„gatu eorundem vestrorum delegatorum, Ill. sua Clem. consensit. exceptis eis „quæ spectant amissionem privilegiorum, & mulctam centies M. corona-„torum, in casu defectus aut transgressionis eorundem articulorum, in qui-„bus Ill. sua Clem. persistit, neque ullo modo consentit in alternativam à „delegatis vestris motam. quanquam multa cum difficultate eo negocium „perduxi, ut mulcta de qua dixi ad triginta M. florenorum aureorum fue-„rit imminuta. prout plenius ex adjuncto hisce conceptu articulorum per-„cipere licebit: quem ocyus ad vos transmittere visum est, ut super eo cum „Tribb. pleb. aut aliter, prout consultius judicabitis, deliberetis ac decerna-„tis, nosque sine mora de vestra sententia faciatis certiores. Quod si ejusce-„modi articulos accipere eisque parere vobis sit constitutum (quâ quidem „lege a recipiendo præsidio eximendi estis) necesse erit, debitas literas „obligatorias sub civitatum sigillis in optima forma exaratas ad nos trans-„mitti. Sin minus, non videmus quibus mediis aut modis vos a præsidio „recipiendo liberare possimus. Quapropter, protinus finale vestrum respon-„sum ad nos expedite, id enim unice expectantes hic commorabimur. „Datæ Bruxellæ XXVIII Julii Anno CIↃIↃLXVII. Subscriptæ erant: „ *Ioannes de Ligny.*

Valde sollicitos Daventrienses habuit hoc negocium, qui proinde super hisce articulis cum civitatibus sociis Campensi ac Zwollana consilium cepere, tolerabilius enim judicabant accipere præsidium, quam in ejusmodi articulos per litteras obsignatas consentire. Tandem visum est, ad articulos per epistolam modeste respondere, & æquas conditiones offerre, siqua forte precibus adhuc nonnihil obtineri posset: quæ si spes decollaret, patienter ferendum esse quod Illustr. suæ Clem. super immittendo aliquot militum præsidio placeret statuere.

Hisce peractis Senatus Daventriensis Tribb. pleb. convocavit, ac de articulis hisce consilia cum eis contulit, ac multis ultro citroque disceptatis, conclusum est, ad articulos illos responsum ad Aremb. Comitem mittendum, & singulis eorum tolerabilem subjungendam oblationem. cui si non acquiesceretur, patienter quod de immittendo milite statueretur expectandum esse. Confectæ sunt hæ literæ a Senatu ac Tribb. pleb. civitatis Daventr. ad Arembergi Comitem, in hæc verba:

„ Nobilis, Generose, Clementiss. Domine: Clem. tuæ obsequia nostra,

„ & quæ-

,,& quæcunque corporibus ac facultatibus nostris possumus, quam para-
,,tissima sunt. Clem. Domine: Literas tuas datas XVIII. hujus mensis
,,Julii, una cum inclusis articulis accepimus, legimus, ac insuper audi-
,,vimus ea quæ inter Clem. T. & nostros delegatos acta, quæ nostra grava-
,,mina, quasve solutiones ad exhibitos sibi Bruxellæ à Clem. T. articulos
,,reposuerint. omnibus autem debite consideratis, quo sæpius ea expendi-
,,mus, eo plures ac majores in eis deprehendimus difficultates. quarum hæc
,,vel maxima est, quod civitatis nostræ privilegia obstringere, mulctis sub-
,,jicere, & posteros nostros ac necdum natos in periculum conjicere jube-
,,mur. quod non ita dictum volumus, ac si vel minimum cogitemus, ne-
,,dum statuerimus nos aliter gerere quam fideles ac obedientes subditos de-
,,cet. Novit enim Clem. Tua, quod ad reliquos obedientiæ actus,
,,ab eo tempore quo hujus ditionis Præfectum egit, nos assidue tum erga
,,Cæs. Majest. tum deinde erga Regem præsentem nostrum Clementiss. Do-
,,minum, tum erga tuam Clem. ea obsequii, promtitudinis & alacritatis
,,signa edidisse, ut confidamus, neminem esse qui nos ullius inobedientiæ
,,accusare valeat, aut vel minima occasione sequioris suspicionis nos gra-
,,vare. quod vero ad negocium quod nunc urgetur, eo tempore, quo
,,præter omnem nostram expectationem, extra hanc urbem prima habita
,,fuit concio, T. clementiæ immediate post hoc factum ad nos venienti
,,demonstravimus, & inconsultum, & penitus in potestate nostra non fuisse,
,,tantam hominum, qua incolarum, qua peregrinorum turbam tum tem-
,,poris profligare. quod & T. Cl. tunc pro eximia sua prudentia ita se ha-
,,bere agnoscere potuit. Exinde etiam non semel per delegatos nostros signi-
,,ficavimus, quam urgentibus & necessariis de causis, mutationem religionis
,,ex formula Confessionis Augustanæ in uno tantum templo, idque ad tem-
,,pus, donec à Reg. Majest. aliter statutum foret, permiserimus, ut videlicet
,,ea ratione impediremus, ne templa expilarentur, aut imagines confringe-
,,rentur, quod in aliis non paucis suæ Majest. ditionibus contigerat, & hic
,,quoque futurum timebatur, licet non tam per incolas quam per peregrinos,
,,qui eo tempore, utpote liberarum nundinarum, magno numero huc con-
,,fluxerant: utque cives & incolæ hujus urbis in pace ac tranquillitate, &
,,affectu ac obedientia suæ Majest. debitis continerentur. prout &, laus sit
,,Deo, dictæ insolentiæ hic neutiquam contigerunt, & incolæ tranquille
,,& pacifice pariter hactenus vixerunt, neque adversus se mutuo, atque ita
,,adversus Regiam quoque Majest. arma unquam sumserunt. Adhæc Clem.
,,T. ex rei veritate affirmavimus, neque factum mutamus, ne unum quidem
,,è Senatu aut privatis etiam civibus, quod quidem ad nostram notitiam per-
,,venerit, ulli confederationi cum extraneis Principibus aut Dominis sese
,,illigasse: neque in hac urbe vel Consistorii vel similis conventus celebrati

„nos conscios esse. Præterea Cl. T. reminisci potest, simulac ab Ill. Cel-
„siss. Principe Ducissa Parmensi, Gubernatrice, Clem. nostra Domina scri-
„pto fuimus moniti & requisiti, ut bonis ac commodis mediis factam mu-
„tationem pacifice abrogaremus, nos hortante T. Clem. omnes rationes
„tentasse, quibus absque motu ea innovatio aboleretur. quod ipsum tandem
„salva civium nostrorum concordiâ effectum dedimus, & veteres consuetu-
„dines, ritus ac ceremonias postliminio instauravimus. Quibus de causis, &
„ob alias rationes T. Clem. antehac coram sæpius à nobis recensitas, non
„potuimus in animum inducere articulos ejuscemodi, etiam sub consensu in
„pœnas ita graves, nobis impositum iri. Ut autem Illustrissimæ Principi, &
„T. quoque Clem. satisfiat, nosq; a receptione præsidii immunes esse quea-
„mus, super transmissis ad nos a T. Clem. articulis, de quibus cum Tribb.
„pleb. nostræ civitatis consilium cepimus, ac quid agendum videretur unâ
„statuimus, oblationes nostras ac promissa quam possumus demisse propone-
„mus. Primo tamen & ante omnia rogantes ac obsecrantes Ill. Ducissam,
„ut consideratis rationibus hactenus enarratis ac nativæ suæ bonitatis ac cle-
mentiæ ductu, nomine Majest. Regiæ ignoscat ac indulgeat, quod citra suæ
„Majest. & Ill. suæ Clem. expressum assensum dictam mutationem, habita
„temporis ratione, hujus civitatis incolis in uno duntaxat templo concesseri-
„mus. Deinde, quum mutatio illa & innovatio in eodem templo penitus
„sit abolita, & antiquitus consueti ritus ac ceremoniæ restitutæ, ut & iidem
„ritus ac ceremoniæ in reliquis templis ac monasteriis inviolatæ semper
„remansere, neque cuiquam è clero injuria ulla aut damnum illatum, offe-
„rimus nos tanquam fidos ac obsequentes suæ Majest. subditos, & firmiter
„hoc nostro scripto pollicemur, eosdem veteres ac consuetos ritus ac ce-
„remonias in eodem & reliquis templis, imperturbatas deinceps retinen-
„das ac observandas esse: nosque imposterum neque in hac urbe, neque in
„ejus jurisdictione, ullius innovationis auctores fore, neque ullius novæ
„religionis exercitium recepturos aut permissuros esse, sed obedienter ex-
„pectaturos quod Reg. Majestati de ea gratiose statuere fuerit visum. Nos-
„que eo fine, de docto aliquo, & necessariis animi dotibus instructo, at-
„que ex præscripto Bullæ Pontificiæ qualitatibus ad hoc requisitis ornato
„Pastore, Ecclesiæ Divæ Virginis prospecturos esse. quem Dominis capi-
„tularibus (juxta antiquitus receptum morem) præsentabimus, ut Pastora-
„tus in eum conferatur, Ecclesiæ ipse præficiatur. ac recipimus, nos pro
„virili operam daturos, ne in hac urbe a quoquam cujuscunque Ordinis
„aut conditionis clandestini cœtus aut conventicula, sive concionibus ha-
„bendis, sive aliis religionis exercitiis clam palamve habeantur, nosque id
„ipsum impedituros & ad impediendum omnem diligentiam adhibituros.
„ac siquis in ejusmodi actu deprehensus fuerit, pro delicti qualitate in eum
„animad-

,,animadverſuros. Quod ad innovationem Magiſtratus attinet, quæ in civi-
,,tate noſtra penes Tribb. pleb. eſt, pollicentur iidem, ſe in innovatione Ma-
,,giſtratus tales eſſe electuros, quos pro poſſe ac noſſe, aptiſſimos & utiliſſi-
,,mos bono publico procurando fore compererint, vigore juramenti, quod
,,ab ipſis quotannis præſtatur hac formulâ: Confirmamus ac juramus, nos
,,in numerum Scabinorum ac Conſiliariorum, nec non Tribb. pleb. allectu-
,,ros, prudentiſſimos, optimos, & utiliſſimos bono noſtræ civitatis, ita nos
,,Deus adjuvet & omnes Sancti ejus. Inſuper, nonnullos è Senatu, ad eam
,,rem maxime idoneos delegabimus, ad præcavendum, ne in hac urbe aut
,,juriſdictione ulli ludi literarii aut ludimagiſtri novam religionem aut ullas
,,ſectas profeſſi admittantur, neve ulli Rectores aut hypodidaſcali reci-
,,piantur, niſi a Paſtore & Senatus delegatis antea examinati & muneribus
,,illis obeundis ſufficere judicati fuerint. Omnia uſque ad adventum Re-
,,giæ Majeſt. ejuſque circa negotium religionis ſancienda decreta. Poſtre-
,,mò, deinceps quoque inhærere parati ſumus Tractatui inter Cæſ. Majeſt.
,,celſæ memoriæ, & hanc ditionem Tranſiſalaniæ ſancito, & ab Regia Majeſt.
,,confirmato, in omnibus agentes noſque gerentes prout fideles ac obe-
,,dientes ſubditos decet, ſemperque portas hujus civitatis apertas habebi-
,,mus; ad uſum & arbitrium ſuæ Majeſt. & Illuſtriſs. Principis. prout ad id
,,faciendum nos teneri agnoſcimus, noſq; & noſtri majores hactenus quam
,,libentiſſime fecimus. Quod ſi nos Coſs. Scabini & Conſiliarii cum no-
,,ſtris Tribb. pleb. adverſus hæc ullam mutationem religionis in hac urbe
,,ejuſve juriſdictione iterum permiſerimus, neque nos ita obſequenter erga
,,Regiam Majeſt. & Illuſt. Principem geſſerimus, ut fidis ſubditis eſt con-
,,ſentaneum, id quod, volente Deo, non eveniet, coram Regia Majeſt.
,,damnates erimus triginta M. florenorum aureorum, ſimulac deliquerimus
,,perſolvendorum. Quod autem, Clem. Domine hic omiſerimus pœnam
,,amiſſionis privilegiorum & jurium civitatis noſtræ, quæ majores noſtri
,,a variis Imperatoribus, Regibus ac Principibus, antequam hæc Regio ad
,,Cæſaream Majeſt. ſolenni Tractatu tranſiit, obtinuerunt, & hactenus
,,conſervarunt, quæque nobis à ſua Majeſt. in dicto tractatu ſtabilita ſunt,
,,facile ſummæ tuæ prudentiæ conſtare poteſt, id nullo periculoſo conſilio,
,,ſed ea tantum ratione factum, quia noſtro judicio id minime ſit neceſſa-
,,rium, cum Regia Majeſtas Clemens noſter Dominus, quotieſcunque pro-
,,miſſis noſtris non ſteterimus, nos in ſua poteſtate habeat, nobis autem
,,non conveniat, ea, quæ noſtro tempore non ſumus nacti, in præjudi-
,,cium noſtræ poſteritatis pœnæ aut multæ nomine alligare, aut ulli adeo pe-
,,riculo ſubjicere, maxime cum privilegiorum illorum nonnulla aliqua ex
,,parte tum ſocias duas civitates, tum totam ditionem concernant. Spera-
,,mus autem, nos eum in modum nos geſturos, ut Regiæ Majeſtati appareat

„nullam ejusmodi obligationem fuisse necessariam, neve Clem. Tuæ nostra „causa eo nomine quicquam imputetur. Secundum hæc omnia, Clem. „Domine, ea spe nos solamur, fore ut Ill. nostra Princeps & T. Clem. hisce „nostris oblationibus ac promissis gratiose acquiescant, & a præsidiario mi„lite nos immunes præstent. rogamus etiam Clem. T. tanquam clementis„simum nostrum Præfectum quam officiosissime, ne nos in hac nostra ca„lamitate deserat, sed gratiose apud Illustrissimam Principem pro nobis in„terveniat ac deprecetur, quo nostris oblationibus ac promissis acquiescat, „neque præsidio nos gravet. Quod si tamen denegatum fuerit (id quod „minime speramus, quando, ut dictum est, obtulimus nos omnia constanter „esse facturos quæ fidorum sunt subditorum, pro virili nostra parte) patien„ter nobis ferendum erit (licet id perquam grave nobis accidet, & hujus „urbis perniciem, ac exigui mercimonii interitum secum trahet) quod suæ „Ill. Clem. circa immittendum præsidiarium militem de nobis gratiose „placuerit decernere. ea interim spe freti, fore ut privilegia ac jura hujus „civitatis salva & intemerata nobis remaneant. Deus Te Clem. Domine in „diuturno ac felici regimine sospitem esse velit. Datæ Daventriæ ult. Julii „CIƆIƆLXVII.

Hanc porro schedulam huic epistolæ inseruerunt Daventrienses:

„ Post scripta: Nobilis & Generose, Clem. Domine. Quod paulo tar„dius quam speraveramus ad T. Clem. literas & transmissos articulos re„spondemus, rogamus, quam officiosissime, ne in sequiorem partem T. „Clem. accipiat, dilata enim res fuit, ob difficultates in artt. repertas, su„per quibus maturo consilio cum nostris Tribb. pleb. communicandum ac „decernendum fuit, quod non ita propere potuit absolvi. rogamus etiam „Clem. T. quam possumus demisse, tanquam benevolum nostrum *Præfe„ctum*, de quo quam optimam spem ac fiduciam semper habuimus, ut apud „Ill. Ducissam gratiose pro nobis deprecari velit, ut oblationes ac promissa „nostra clementer admittat, nosque a præsidiario milite accipiendo liberos „esse patiatur. quod si non fuerit impetratum (quod tamen confidimus „futurum) ut in tali casu Clem. T. reminiscatur gratiosæ promissionis de„legatis nostris factæ, ac pro nobis obtineat, ut decenter & ordinate præsi„dium ad nos veniat. Quo nomine ad debitam grati animi significationem „nos T. Clem. devinctos agnoscemus. Datum ut in literis.

Comes Arembergius hasce literas Daventriensium Ducissæ Parmensi communicavit, & eo rem deduxit, ut hac vice Daventrienses à recipiendo præsidio fuerint excusati. Id quod Comes eis notum fecit per literas, ut sequitur:

„ Honorati, prudentes, singulares amici: Literas vestras ultimi præteriti „mensis scriptas accepimus, quibus responsum continetur ad nostras præce-

„daneas,

,,daneas, & iis adjunctos articulos, sub quorum acceptatione ac observa-,,tione à recipiendo præsidio militari effetis eximendi. Postquam autem ,,illud vestrum responsum Ill. Principi Ducissæ Parmensi Gubernatrici ex-,,hibuimus ac communicavimus, quo ulteriorem ejus super eis sententiam ,,rescisceremus, præsertim in iis quæ attinent ad responsum ad nonnullos ,,è dictis articulis, & gravamina eo nomine allegata;

,, Significatum fuit nobis, ea spe fuisse Ill. suam Clem. quod tam æquos ,,& justos articulos, considerata rei ac temporis ratione, absque ulla diffi-,,cultate aut ulteriori disceptatione fuissetis admissuri. Nihilominus, quan-,,doquidem pœnam jacturæ privilegiorum vestræ civitatis prorsus omisistis, ,,mulctam autem triginta M. florenorum aureorum duntaxat in vos recipi-,,tis, nec non silentio involvitis quod attinet ad electionem Magistratus ejus-,,dem civitatis, obstrictos vos fore ad ei accensendos ac delegandos anti-,,quæ Catholicæ religioni addictos, quod articulo illo continebatur, sub ,,involucro generalis juramenti quod quotannis ab electuris præstatur, & ,,oblatione ac promisso vos gerendi ut bonos ac obsequentes Regiæ Majest. ,,subditos decet, ac omne adhibendi studium ac diligentiam ad reliquorum ,,articulorum observationem procurandam, Illustriss. ejus Clem. concessit ,,ut hac vice præsidio non gravemini, & quantum ad pœnas, permisit etiam ,,eas ex articulis expungi, ne triginta quidem M. florenorum aureorum ,,exceptis. Interim sibi reservat, in casu transgressionis eorundem articulo-,,rum, aut officii vestri in iis observandis neglecti, sese in integro remanere ,,velle, & nomine Regiæ Majestatis adversus vos ejuscemodi pœnis ac ,,mulctis procedere, prout ex jure & justitia requiretur. ac insuper teneri ,,vos in creatione Magistratus eos nominare ac delegare, qui & honoratissi-,,mi, & veteri Catholicæ religioni addictissimi esse noscentur. quum hæc ,,sit suæ Majest. extrema & immota voluntas. neque hac in parte ullum in-,,tervenire defectum fas erit. Si enim suæ Majest. innotesceret vos hac in ,,parte minus obsequentes esse, & in Senatum allegere eos qui diversæ essent ,,religionis, possetis vos in periculum conjicere, jus electionis omne amit-,,tendi. Atque hæc omnia salvo suæ Majestatis assensu, & donec ab ea aliter ,,de tota hac re prospectum fuerit. Quamvis autem bona spe freti simus ,,vos perfecte huic Ill. suæ Clem. voluntati obsequuturos, (à quo quies ve-,,stra, pax, & res secundæ dependent, quod & nos movit ut rem hanc summo ,,studio apud Ill. suam Clem. promoveremus ac ad optatum exitum dedu-,,ceremus) volumus vos iterato monitos, ac nomine & loco Regiæ Majest. ,,vobis serio præcipimus, hoc negocium ita ad animum revocare, inque eo ,,tales vos ipso opere exhibere, ne ansa detur suæ Majest. de alio remedio ,,cogitandi, ac in nos peccati vestri opprobrium ac invidia redundet. ,,E vestigio autem per tabellionem veredarium de eo quod decreveritis

,,nos

„nos facietis certiores. Valete. Datæ Bruxellæ v. Auguſt. Anno c I ɔ
„I ɔ LXVII.

Dux Albanus cum circa hoc tempus ſucceſſiſset in Gubernationem Duciſſæ Parmenſis, ad regionem Tranſiſalanam, ut ad reliquas omnes Majeſt. Regiæ literas quibus mandata ei provincia continebatur tranſmiſit, quibus & ſuas adjunxit. quæ, quia omnes unius argumenti erant, hic præteribuntur.

Diomedes Cornarius Hiſtoriarum admirandarum Hiſt. XIV. & Paulus Eberus Kalendario hiſtorico, referunt, hoc anno XIV die Junii inter Zutphaniam & Daventriam, a militibus Hiſpanis, maritum cum ſua uxore ſuſpenſum fuiſſe, uxor cum pependiſſet per horas IV. diuque mortua eſſet, gemellos vivos peperit. *Greg. Nymanus Diſſert. de vita fœtus in utero p.* 28.

Ioannes Dotrius Daventrienſis, ſcripſit Carmine Elegiaco, *Encomium Ducatus Gelrici*, Coloniæ hoc anno excuſum, & annexum compendio Chronici Geldrici Henrici Aquilii.

Hoc anno Daventriæ ſtructa fuit porta concinni operis, quam vocant *de Duympoorte.* forte, de *Dompoorte*, quod ſit prope Eccleſiam Cathedralem S. Lebuini.

Anno c I ɔ I ɔ LXVIII. XIII Januarii Segerus a Groeſbeke Præfecti Friſiæ ac Tranſiſalaniæ vices gerens, ad monaſterium dictum Ter Hönnepe prope Daventriam venit, ac a Senatu Daventrienſi ſcriptis literis petiit ut eo delegatos ſuos mitterent, quod & factum eſt. quibus ille dixit, ſe civitati Daventrienſi animo benevolo ſuadere, rogarent Albanum, ut militum manum in urbem mitteret, ad ejuſdem cuſtodiam, id enim ei pergratum fore, & quicquid hactenus ab eis commiſſum eſſet, obliteraturum. reſponderunt delegati, ſe de ea re ad Senatum relaturos, ac poſtridie quod decretum eſſet ei renunciaturos. die inſequenti ad Groeſbekium reverſi, indicarunt ei, ob multas rationes id non expedire. Qui tamen non quievit, ſed paulo poſt Arnhemio Daventriam profectus denuo de petendo præſidio cum Senatu egit, ſed idem reſponſum accepit.

XXV Febr. Groeſbekius cum Cancellario & Conſiliariis Tranſiſalaniæ videlicet Balduino a Roon Cancellario, Roberto vander Beke Quæſtore Sallandiæ, M. Godefrido ab Ooſtendorp, & M. Henrico a Tiel Campos venerunt, ubi Senatui ſignificarunt, ſe ab Albano in mandatis habere, ut ad civitates Daventrienſem, Campenſem, Zwollanam profecti, eas ſerio monerent, uti operam darent quo viri Catholicæ religioni addicti in Senatum allegerentur, idque præveniendis ulterioribus incommodis, quæ, ſi ſecus fieret, eſſent metuenda. idemque in reliquis urbibus fecere, quibus apographa literarum quas ab Albano acceperant communicarunt. In hanc autem ſententiam ea ſcriptæ erant.

„ Strenui,

„ Strenui, honorati, probi, ac singulariter dilecti: Quandoquidem in-„dicium nobis factum fuit eorum quæ annis hisce præteritis varie in Belgi-„cis regionibus contigere, deprehendimus in multis civitatibus penes Ma-„gistratus rerum secus ac oportebat gestarum non levem culpam fuisse. quæ „res magna ex parte in causa fuit cur in iisdem civitatibus innovationes circa „religionem, seditiones, perturbationes publicæ quietis, ac similia mala & „facilius fuerint exorta, neque ea sedulitate quam adhibitam oportuerat, „fuerint averruncata. Quod ut imposterum præcaveatur, volumus mature „conservationi publicæ quietis & felicitatis earum civitatum, civiumque ac „incolarum in iis commorantium prospici. Quapropter nomine & vice „Majest. Regiæ Clem. nostri Domini vobis præcipimus, ut ante innovatio-„nem Magistratuum in urbibus Daventriensi, Campensi, Zwollana, vos ad „eas conferatis, & nostris verbis earundem Magistratibus serio annuncietis „ac mandetis, ne ullos alios in Senatum asciscant, quam qui publice noti sunt „ex animo ac sincere Catholicæ religioni esse addicti, sub pœna ut, si hac in „re defectus inciderit, deinceps jus creandi Magistratus ad Majest. Regiam „devolutum iri intelligant. Volumus autem ut omni studio invigiletis, quo „huic mandato obsequium præstetur, nobisque scripto transmittatis nomina „& cognomina eorum qui in Magistratum recens fuerint allecti, quique in „eo gerendo fuerint continuati, quo constare nobis possit, an eorum electioni „merito possit intercedi. Quod si de quopiam eorum contingeret dubitari, „curabitis receptionem eorum tantisper differri, dum nos de re tota certiores „facti, ulteriorem nostram de ea sententiam manifestaverimus. Denique ut „ea quæ ipsi circa hanc rem gesseritis, & quæ vobis eo nomine obvenerint, „nobis quamprimum significetis. Nolumus autem vos nescire, quum Co-„mes Arembergius superiori æstate ageret cum civitatis Daventriensis dele-„gatis, eos, præterquam quod ex officio ad id tenebantur, insuper (ut in-„audivimus) diserte promisisse ac recepisse, nullos se alios in Senatum „allecturos, quam Catholicos ut supra. unde tanto magis eos decet in hac „re fidem ac diligentiam suam comprobare. Benevole autem vobis affecti „sumus. Datæ Bruxellæ ult. Januar. CIↃIↃLXVII. stylo Brabantico. (*ita apud Bocopium scriptum inveni. certum autem est hæc gesta esse Anno* CIↃIↃLXVIII. simile habebimus ad annum CIↃIↃLXIX.)

Die conversioni S. Pauli consecrato, cum ex veteri more Zwollæ creandus esset Magistratus, Tribb. pleb. XII Electores forte ducta constituerunt, hi Ditericum a Twenhuysen, virum, si quis alius, Pontificiorum partium, in electione præterierunt, ejus autem loco Doctorem Mommium, Rectorem ludi literarii elegerunt, is autem dicebatur a Confessione Augustana non alienus esse.

IX Martii sequente, Groesbekius Zwollam venit, & nonnullos è Senatu

quibuscum loqueretur popoſcit: octo ad eam rem delegati fuere, quibus dixit, non dubitare ſe, quin adhuc ſint memores, ſeſe cum Cancellario & Conſiliariis Tranſiſalaniæ, nomine Ducis Albani ſerio ipſos monuiſſe, exhibito etiam apographo ſui mandati, nequem in Senatum allegerent qui non religionem Catholicam profiteretur, jam vero, hiſce non obſtantibus, eos præteriſſe virum Catholicum Ditericum a Twenhuyſen, elegiſſe autem hominem circa fidem ſuſpectum, videlicet Doct. Mommium. addebat, ſe Ducis Albani nomine ejus injungere, ut eundem Mommium Magiſtratu moverent, ac alium ejus loco ſubſtituerent.

Ad quæ Senatus delegati dixere: Veterem & ante omnem hominum memoriam uſitatum Zwollæ morem fuiſſe, ut in die converſionis Pauli duodecim è Tribb. plebis ſorte deligerentur, qui Senatum vigore præſtiti ab ſeſe juramenti crearent. eos juramento ſuo hac in parte ſatisfeciſſe, neque ſuæ poteſtatis eſſe quicquam in eo innovare. Carolum V. primum ſuum Dominum hæreditarium hanc ipſorum conſuetudinem ſtabiliviſſe, ac pollicitum fuiſſe ſeſe eam ipſis ſartam tectam præſtiturum. petere ergo ſeſe ut electioni factæ acquieſceretur. Quibus reſpondit Groeſbekius, ſe aliud in mandatis habere, & ſi Mommium dimittere detrectarent, ſibi injunctum eſſe ut XIV ſigna peditum Zwollæ immitteret. ſimulque exhibuit literas Ducis Albani, quibus prohibebat ne ludimagiſtri aliive ſuſpecti eligerentur.

Doct. Mommius hiſce intellectis coram Senatu & Tribb. plebis comparuit, quibus indicavit, diſpliciturum ſibi ex animo, ſi civitas ſua cauſa in lites aut moleſtias incideret, petiitque ut ſeſe præſtito juramento & impoſito munere exolverent, quod & factum. Id Groeſbekio cum indicatum fuiſſet, dixit Doct. Mommium prudenter egiſſe. atque ita in Germaniam diſceſſit.

x. Maji, Comite Arembergio è Gallia quo conceſſerat, reduce, & Vollenhoviam Profecto, Senatus Campenſis poſtridie ejus diei Henricum Dye Wolphium, & Arnoldum a Bocop ad eum delegavit, qui ei reverenter reditum gratulati ſunt, quod officium Comes benevole accepit, decumbebat autem è podagrâ & vehementi dolore torquebatur. Ac inter alia eis retulit, ea ſe ſpe fuiſſe, fore ut poſt ſuam in Galliam profectionem deinceps aliis laboribus ac moleſtiis exolveretur: verum quum jam militares quædam manus Dammæ & Weddæ tractum infeſtum redderent, juſſum ſe ab Albano eo confeſtim advolare, id quod recuſare ſibi difficile eſſet, quum res in ſuâ præfectura gereretur. ſtatuiſſe tamen parcere huic ditioni quantum in ſe eſſet, ac procuraſſe, ut milites ſui Gennemudâ & Sluſâ ſolventes navibus ad deſtinatum locum veherentur.

Dehinc cum Arnoldo a Bocop ſeorſim, lecto ſuo aſtante, de multis variiſque rebus collocutus eſt; inter alias, inaudiſſe ſe, multos ex Hollandia, Groninga & agro Groningano, exules Campis domicilium poſuiſſe, aucto-

rem

rem se eis esse ut illis sese exonerarent, alioqui fieri posse ut civitati infortunium crearetur. respondit Bocopius, exules illos honeste se gerere, neque quenquam lædere, nec videre se ubinam hi tales tandem receptum inventuri essent, aliaque illi tempori accommodata disseruit. cui regerebat Comes: Ah! Hispanos ignoratis. ad me respicitis, à me adjumentum speratis, qui nihil possum. nulla illis fides est, neque vel minimum eis tuto credi potest. ego eos novi, ut qui consiliis eorum intersim. Obtestor te ut de hoc negotio sollicitus esse velis. Post hæc petita à Præfecto venia, delegati ad suos discesserunt.

XIII Maji Arembergius Vollenhoviâ Groningam petiit, podagra adhuc vehementer vexatus. XXII ejusdem mensis adiit eum Curtius Martinengus Hispanus, dixitque, consultum sibi videri ut in hostem moveretur: cum Comiti magis placeret, habita valetudinis suæ ratione, expectari Comitem Meganum cum suis copiis, id in eam partem se accipere significavit Hispanus, ac si Comes, præ timiditate, negocium differri vellet. quo ille intellecto armavit se ac equo conscenso una cum Curtio hostem quæsivit. cum se præ foribus domicilii sui equo imponeret, idque ægre præ dolore quo tenebatur, nonne, inquiebat, præclarus eques sum?

XXIII Maji contigit prælium ad monasterium cui nomen Heyligerlæa, in quo occubuit ab altera parte Adolphus Nassoviæ Comes, ipso exitu symbolum vexillorum suorum comprobans: *Recuperare aut mori*, ex altera Comes Arembergius. equus ejus primo sub eo sclopo trajectus fuit, cum quo in foveam præceps actus, à milite quodam sclopetario interfectus est. Multum in eo decessit regioni Transisalanæ, quam ex animo diligebat, & conservandis ejus privilegiis magno studio invigilabat. unde ejus incolæ eum communis parentis instar lugebant.

Transisalaniæ Ordines viduam scripta Epistola in hunc modum consolati fuere:

„ Nobilis, Generosa, Clementiss. Domina, Clementiæ Tuæ obsequia „nostra debita, & quæcunque sunt virium nostrarum semper quam para„tissima sunt. Clementiss. Domina, Quandoquidem, proh dolor, resci„vimus, placuisse omnipotenti Deo Nobilem ac Generosum Comitem „Arembergium Clementiss. quondam nostrum Præfectum ex hac ærum„nosa vita evocare, obitus ejus nos vehementer anxit & sollicitos habuit. „idque eo magis, quod idem piæ memoriæ noster Præfectus, nomine Re„giæ Majest. Clementiss. nostri Domini, ditioni ac civitatibus Transisalaniæ „magna cum prudentia tranquille ac pacifice multos annos præfuit, privi„legia nostra gratiose defendit ac tutatus est. Quamvis autem Clementiss. „Domina, pro eximia tua sapientia communi hominum sorte, qua eis divi„nitus impositum est semel mori, ad animum revocata, tibi ipsi solatium

„poteris afferre, nihilominus ex animo fideli & obsequente, & sincero af-
„fectu quo (Deus novit) piæ memoriæ nostrum quondam Præfectum, ac
„Tuam Clem. semper fuimus venerati, intermittere non potuimus, offi-
„cium T. Clem. in tanto mœrore, nostro alloquio qualecumque solamen
„afferendi, simulque debita nostra obsequia præstandi offerendique, in qui-
„bus perpetuo fideliter nos continuaturos spondemus. Deum precamur ut
„T. Clem. una cum suis liberis diu sanam ac incolumem esse velit. Actum
„sub sigillo civitatis Daventriensis, IV Junii, Anno CIↃ IↃ LXVIII.

Ineunte illo mense Dux Albanus ad Zwollanos scripsit, præcepitque ut sacellanum suum Stickerum nomine in vincula conjicerent, qui blasphemias è suggestu prædicasset, ut pro delicti qualitate in eum posset animadverti. Senatus Zwollanus eum comprehendi & custodiæ mandari curavit. Dehinc Segerus a Groesbeeck & ipse Zwollanis per literas injunxit, ut captivum quæstioni admoverent, & postquam plene cum convicissent, laqueo ei gulam rumpi curarent. VII Junii idem sacellanus effracto carcere evasit, id quod Zwollani Duci Albano per literas significarunt, ut sese in ea re excusatos haberet rogantes. Adjunxit eorum literis etiam suas Ægidius de Monte Episcopus Daventriensis, quibus apud Albanum, Zwollanos in sacellani fugâ extra culpam esse testabatur.

Defuncto Arembergio, Albanus Megensem Comitem Præfectum Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniæ Regiæ Majestatis nomine ejus locum subire voluit. scripsitq; ad tres civitates, Daventriensem, Campensem, Zwollanam, sese eum loco defuncti Præfectum Frisiæ, Transisalaniæ, Groningæ, ac Lingæ creasse, qui proinde ut talis ab ipsis esset recipiendus. mandabat insuper, ut Daventrienses præsidium a Megensi eo mittendum acciperent, eique de hospitiis atque ad victum necessariis providerent. In eandem sententiam ad Daventrienses literas dedit Megensis, quæsivitque, an si contingeret ac necessitas exigeret, ut militarem manum Daventriam immitteret, ad eam recipiendam essent parati? Daventrienses acceptis hisce literis, è vestigio ablegant duos è suis Senatoribus, Gerardum a Nirte, & Licentiatum Winsemium, qui Groningæ Megensem convenirent, periculum facturi, an præsidium deprecari possent. Hi Megensi significarunt, cujusmodi contractus inter ipsos & Parmensem Ducissam, nec non Comitem Arembergium constitutus esset, una cum articulis ad eum spectantibus. sed nullo effectu, adacti enim fuerunt militares copias sub Mondragonio recipere & accommodare.

Albanus porro, Arembergii loco, Chiappinum Vitellium summum castrorum Præfectum, Groningam misit, & cum eo VI Germanorum cohortes ex Megensis legione, & IV ex legione Ioannis Beuchi; equites item IↃC Germanos, ductore Erico Brunsvico, qui Daventriæ convenire jussi erant.

erant. mandatum & peditibus, qui in Atrebatibus & Flandris ab Hiergio conscribebantur, & sex cohortibus aliis, Duce Caspare Roblesio Billio, ut cum Brunsvico se conjungerent.

Cum vero in Frisiam proficisci statuisset, præmissus Daventriam Franciscus Ibarra, qui annonæ prospiceret, conquisitis undique navigiis, quibus eodem tempore peditatus Isalam, Mosam, Vahalim, & Rheni brachium superius transmittere tuto posset, quod summa felicitate & celeritate factum, quantumvis imbrium frequentia aquæ ultra modum excrevissent. tandem VI Eidus quintiles Daventriam incolumis pervenit.

Senatus Daventriensis Albanum in ponte Isalæ imposito præstolatus est, ac adventum ei ibidem est gratulatus, inde eum deducunt ad domum Præposituræ, ubi ei obsequia sua nomine Regiæ Majest. repræsentant, & claves urbis tradunt, ut ejusdem urbis vigilias ipse disponeret rogantes, pingui quoque eum bove, & vini ac avenæ non exigua quantitate donarunt. Albanus Daventriensibus dixit, se ipsis gratias agere, ac munus ipsorum sibi acceptum esse, seque apud Regiam Majest. tantæ benevolentiæ ad ipsorum decus memorem futurum, claves quoque ipsis reddidit, utque eas, prout hactenus factum esset, custodirent monuit. portas porro urbis ea nocte apertas relinqui voluit.

Venerat cum Duce Albano Daventriam filius ejus naturalis, magnus Prior Maltæ. & huic ergo vini cadum donarunt, qui vicissim siquid eorum causa posset humaniter obtulit.

Dux Albanus Daventriæ obvium habuit Ioannem Barner CCC Germanorum equitum ductorem. hic negocium dat Ioanni Baptistæ Montano, & Aurelio Panormitano, Georgio item Macucæ, ut Italorum & Epirotarum quisque alam, ex iis qui nuper in Gallia dimissi erant, conscriberent. Lupo Acuncæ, ut Hispanorum equitum levis armaturæ alam scriberet.

Postridie cum suis, & alâ sclopetariorum equitum cui Monterus præerat, Daventriâ Hammense oppidum tendit, ac die sequenti Covordiam, unde XIV Julii in castra juxta Groningam posita pervenit. Sed nonnulla quæ huc spectant paulo distinctius è MS. Everardi Hemmingii, qui tum temporis Daventriæ Magistratum gerebat, recensebimus:

In festo encæniorum S. Spiritus Daventrienses primos milites acceperunt, videlicet equites Ioannis Barner, qui ibi hæserunt per tres hebdomadas, & encæniis majoribus inde discesserunt.

Encæniorum majorum profesto, ipse Albanus cum VI. Hispanorum cohortibus ac pluribus aliis Daventriam intravit, ac postridie cum omnibus copiis movit in Frisiam, ita ut urbs à militibus penitus vacua relinqueretur.

Eodem die ſub veſperam eorum loco Daventriam intrarunt duæ Italorum cohortes, qui poſtquam ibi pernoctaſſent, poſtridie qui erat dies Lunæ ſummo mane diſceſſerunt.

Die Martis ſequente, quatuor cohortes è ſuperiori Burgundia eo advectæ ſunt, quæ per tres hebdomadas ibi permanſere.

Ipſo die quo diſceſſerunt Burgundi, quatuor vexilla Gallo-Belgarum Daventriam intrarunt, ac per XIV dies ibi commorata ſunt.

Digreſſis Gallo-Belgis, receperunt Daventrienſes IV. ſigna Germanorum è legione Comitis Oberſtenii, qui ibi hæſerunt per IV hebdomadas aut præter propter.

Hiſce alio profectis ſucceſſerunt tria Belgarum ſigna, è legione Comitis Arembergii, Ducibus Molardo, Splintero, & Foxio Haſſeltano, quæ Daventriam appulere in nundinis S. Lebuini, & menſes circiter V. ibi fuere. Et hi Daventriæ tumultum periculoſum excitarunt, ob non ſoluta ſtipendia, ita ut Commiſſarium & Tribb. militares comprehenderent. Quibus Groeſbekium (de quo mox) adjungere ſatagebant, ſed is in manus eorum non pervenit. Tandem doliolis quibus pecunia aſſervabatur, effractis, quantum ſatis erat inde ſuſtulerunt. oppreſſa ſeditione duo è militibus per infeſtas haſtas currere adacti occubuerunt, pars quoque laqueo vitam finivit, & nonnulli in vincula conjecti. Hi Belgæ, ipſo feſto Purificationis, erat autem dies Lunæ, urbe exceſſerunt.

Quod antequam fieret, immiſſa fuit Daventriam equitum manus quibus Schenckius imperabat, qui quatuor plus minus ſeptimanis ibi ſtationem habuere.

Dux Albanus tribunum Hiſpanum una cum ſuo optione capite plecti fecit, ac totam ejus cohortem exauctoravit, quia mortis Arembergii & cladis eam inſecutæ cauſa fuiſſe convinceretur.

Poſthæc Albanus, Groninga & agro Groningano relictis, in Brabantiam reditum adornans, V. Auguſt. die cum filio Friderico magno Maltenſium Commendatario, Domino a Noircarmes, & Marchione Vitellio, ac compluribus aliis magnatibus urbem Campos intravit. ubi civitatis delegati eum in aggere ponti Iſalano oppoſito expectarunt, videlicet Arnoldus Brantius Conſul, Henricus Dye Wolphius, Dominus a Petegum, Mag. Caſparus Schepeler, Arnoldus a Bocop, Simon Glauwe Ioannis, & Conradus a Vechta. è quibus Wolphius, omnium nomine, mandato Senatus, Ducem allocutus eſt in hæc verba:

„ Illuſtris generoſe Princeps, Domine Clementiſſime, Coſs. Scabini & „Conſiliarii civitatis Campenſis Deum Opt. Max. venerantur, ut Ill. T. „Clem. innumera bona & vitam longam largiatur, ac ſupra modum lætan„tur ſuper adventu Ill. Tuæ Clem. in hanc urbem. & Excellentiæ tuæ quam „poſſunt

„possint obsequenter adventum gratulantur. Simulque offerunt Ill. Tuæ „Clem. nomine ac vice Regiæ Majest. Hispanicæ, Clementiss. nostri Do„mini omnem humilem reverentiam, submissionem, & obsequium, quale „promti, alacres ac fideles subditi naturali suo Domino debent. quo fine „tuæ Excellentiæ claves urbis Campensis tradunt, ut in ea disponas ad uti„litatem suæ Majest. prout Tuæ Ill. Clem. fuerit visum.

Assonvilius Duci à Secretis astabat Campensium delegatis, juxta currum cui Albanus insidebat, eique Orationem Wolphii Hispanè interpretatus est, tantisper autem Dux claves manu tenebat. ut autem loquendi finem fecit, per eundem Secretarium suum delegatis claves restitui curavit, iisque per eundem significavit, se votum, gratulationem, & oblationem eorum nomine Regiæ Majest. benevole accipere, ac velle, uti claves & urbem ipsam ad obsequium suæ Majest. prout hactenus fecissent, custodirent. Introducto in urbem Albano, in platea quam novam vocant, apud viduam Crusii cujusdam hospitium assignatum fuit.

Præcedente vespera circa horam IV. IV Aug. die Campos intrarunt Dominus a Barlaymont, & Dom. a Noircarmes. hi apud Ensium quendam diverterunt, ad quos Senatus delegavit Henricum Dye Wolphium, Casparum Schepeler, Arnoldum a Bocop, & Conradum a Vechta, iis adventum gratulaturos, vino donaturos, & quicquid insumerent exoluturos.

Cum jam appropinquarent hospitio delegati, commodum egressi erant illi ad templum beatæ Virginis, quo intellecto Campenses gradum nonnihil promoventes eos assecuti sunt. Ut ad cœmeterium pervenerunt, crucem cum nuda Christi imagine inviolata conspicati sunt. cumque pestis ibi vehementer grassaretur, metu contagionis reversi per plateam novam ad cœmeterium Divi Nicolai ambulando pervenerunt. cumque per posticum in templum intrarent, obtulit se illis imaguncula quædam lapidea D. Gregorii, quam pueri astragalis confregerant. ea visa Dom. a Noircarmes, ad Barlaymontium conversus, ecce, inquit, Domine, etiam hic scelerati illi fuerunt. ad quæ verba Campenses, potest fieri, inquiebant, Domine, ut pueri astragalis aliterve hoc quicquid est damni dederint, cæterum in hac urbe nè minima quidem imago attrectata, neque ullæ missæ pro defunctis, vigiliæ, aliave sacra suspensa aut impedita fuere, nec ulla concio ad ritum reformatæ religionis durantibus hisce turbis habita. quibus auditis Domini templum intrarunt, quod cum viderent pleno suo ornatu instructum, rem ita ut dictum erat habere conspicati sunt, idque magnopere commendarunt.

Delegati Campenses, qui Duci Albano adventum gratulati fuerant, Senatus jussu eum in hospitio suo convenerunt, ubi audientiam eis concessit. apud eum vero offenderunt utrumque ejus filium, nec non Dominum a Barlaymont, Dom. a Bossu, D. a Noircarmes ac plures alios magnates. ac quam

quam poterant officiosissime, nomine civitatis ei vini cadum, bovem pinguem, & avenæ vecturam dono dederunt, rogantes ut hæc æqui bonique consuleret.

Dux Albanus delegatis per Secretarium d'Assonville responderi curavit, & obsequii significationem, & donum civitatis Campensis à se animo benevolo accipi, seque Regiæ Majest. vice benignum ejus Gubernatorem ac protectorem fore, modo deinceps ita agerent ac se gererent, ut hactenus fecissent. pro quibus delegati ei prolixe gratias egerunt.

Dehinc è Duce quæsiverunt, quid Ill. sua Clem. ea nocte circa urbis excubias & claves portarum agendum censeret? qui respondit, placere sibi, ut excubias suas ipsi, pro more, constituerent, & simulac currus intrassent, nihil causæ esse quin portas clauderent. quibus intellectis delegati veniam discedendi ab Duce petierunt, is vero singulis porrecta manu, ita eos dimisit. Cum autem superiori cœnaculo per cochleam descensuri essent, accessit eos Barlaymontius, dixitque: O, vos Campenses in flagranti Ducis gratia estis! pro quo indicio ei gratias egerunt, seque ita sese gessisse responderunt, ut optima quæque ab eo sibi pollicerentur.

Adhæc Senatus per eosdem delegatos, hosce sequentes Dominos vino donarunt: videlicet magnum Maltæ commendatarium. huic semissem vini & avenæ dederunt, ejus mensuræ quæ ad Patrem ipsius pervenerat, civitatem Campensem ea occasione ei commendantes, rogantesq; ut apud Parentem interveniret, quo à signo peditum Germanorum quod Campensibus immiserat, sub Duce Fredericmanno exonerari possent. respondit is per interpretem, civitatem Campensem apud Regiam Majest. à Domino ac parente suo de optima nota commendatam fuisse, eo quod durantibus hisce turbis tam fideliter se gessissent, porro pro munere se maximas eis gratias agere, ac siquid haberent nomine Civitatis Parenti significandum, operam suam ipsis non defuturam. quibus dictis gratias ei vicissim egerunt, & petita venia discesserunt.

Præter hunc, etiam Domino Friderico vinum & avenam donarunt, eique, ut & cæteris Dominis civitatem commendatam esse optarunt.

Domino de Noircames & ipsi, portio aliqua vini missa, item Marchioni Vitellio, qui & gratias peramanter egit, & addebat, meritam esse civitatem Campensem ut pro commendatissima haberetur, de quo passim apud omnes fama pervagata esset, Ducem porro civitati maximas agere gratias pro benevolentia, ac ubicunque ei auxilio esse posset, quam libentissime esse facturum.

Venerunt & Campos delegati Ordinum Transisalaniæ, Albano partam victoriam gratulaturi, videlicet Eckhardus Ripperda Satrapa Sallandiæ, Gosuinus a Raesvelt Satrapa Tubantiæ, Ioannes Sloot Satrapa Vollenhoviæ, Eusebius Bentinck Satrapa Iselmudæ, & cum iis Adolphus a Rutenborch, Seino

a Dort,

a Dort. Rodolphus a Lange, Balduinus Hagen, Bartholdus Sloot nomine equestris Ordinis; civitatum autem delegati Daventrienfis, Lubbertus a Winsem Licentiatus, Stephanus a Remen J. U. D. Campensis, Henricus Dye Wolphius, Arnoldus a Bocop, Simon Glauwe, Conradus a Vechta: Zwollanæ, Wolphgangus ab Ittersum & Ioannes ab Haerst. Hi Albanum in hospitio suo accesserunt, ac in superiori cœnaculo audientiam habuerunt: ibi Licentiatus Winsemius nomine Ordinum, Duci adventum gratulatus, ac omnia prospera & felicia precatus est, nec non victoriæ ab ipso adversus Regiæ Majest. hostes obtentæ causa sese omnes summopere gaudere testatus, rogans ut ditioni huic ac civitatibus clementer præesse, ac benevolus Dominus esse vellet, quæ vicissim ei omne obsequium polliceantur.

Respondit per Assonvillium Dux, se salutationem ac gratulationem, simulque promissa benevolo animo accipere, ditionem hanc ejusque civitates protecturum &c. prout & à Regia Majest. in mandatis haberet. quibus dictis delegatorum singulis dexteram porrexit.

Accesserunt deinde ad Ducem delegati Campensium, quibus in ipsis gradibus Assonvillius obviam factus, ea quæ ipsis de Ducis erga ipsos affectu dixerat, repetiit. Delegati ut ad Ducem pervenerunt, demisse rogarunt, ut paupertatis suorum civium ratione clementer habita, sese exoneraret signo peditum quod præsidii causa accipere fuerant adacti. respondit Dux, se ea de re cogitaturum. digressis iis & cœnaculum inferius intrantibus occurrit Fredericmannus Tribunus: Cum enim delegati à Duce jussi essent illi significare, si quando mane aut vesperi portæ aperiendæ claudendæve essent, id non futurum nisi ipso prius compellato, qui deinde aliquem è suis ipsis adjungendi potestatem haberet: id in eam partem acceperat Tribunus, ac si portæ claudendæ & aperiendæ forent per milites excubitores; delegatis autem civitatis alio ac veriori sensu Ducis verba interpretantibus, ad Ducem reditum est, qui intellecta controversia, respondit, penes urbis Senatum fore custodiam clavium, ad bonum suæ Majest. prout hactenus eis in usu fuisset.

Qua occasione quæsiverunt ex Duce Zwollani, an non idem de sua quoque civitate censeret? quibus respondit Dux, cuicunque urbi præsidium ipse imponeret, in ea penes illud ipsum præsidium esse claves custodire. Campensibus quoad hoc se nonnihil indulsisse, ita tamen, ne ipsis, portas vel, claudere vel aperire liceret, nisi vel tribuno vel ejus optione prius compellato. & ad Campensium delegatos conversus, idiomate Gallico eis dixit, se eos propediem a præsidiario milite liberaturum esse.

Dominus de Noircarmes apud viduam Ioannis a Vechta, matrem Conradi a Vechta hospitium habebat, qui Conradus cum ab illo ad prandium vocatus esset, eundem rogavit, ut Ducem illius promissi data occasione commonefaceret. id quod se facturum promisit.

VII Aug. Dux Albanus summo mane ad templum fratrum conventualium se contulit, equitatum ejus in platæa quam novam vocant ipsum præstolante. peracto sacro, equum conscendit, & urbe egressus, Elburgum se contulit, ubi eum solenni pompa cum crucibus ac vexillis intromiserunt. inde Hardervicum tendit. Elburgo ad tribunum Frericmannum eodem die quo eo advenit literas dedit, quibus ei injunxit Campis cum sua cohorte discedere, ac Elburgum se conferre, quod & factum.

Literis Ducis Albani adjunctæ erant literæ Domini a Noircarmes ad Conradum a Vechta, Gallicè scriptæ in hanc sententiam:

,, Domine Consul: super eo quod à me petiisti, ut proponerem Domino ,, meo Duci onus cohortis Germanorum quæ urbi Campensi præsidii loco ,, imposita est, Excellentiam ejus conveni, cui placuit tribuno injungere ut ,, cum suis huc se conferat. qua in re libenter operam meam vobis impendi, ,, cum sciam qua prudentia ac fide durantibus hisce turbis usi fueritis, ad im- ,, diendа pericula destructionis templorum, ac deinceps eodem erga vos ,, animo ob eandem rationem futurus sum, idque, quantum in me erit, ,, quocunque tempore sese occasiones obtulerint, vosque id à me petieritis, ,, ipso facto ostendam. Deum precor ut te clementer custodiat, VII Aug. ,, Subscriptæ erant: Amicus tuus omni officio. *P. de Noircarmes.*

XX Aug. per totam ditionem Transisalaniam tam ruri quam in majoribus minoribusque urbibus ac oppidis celebratæ fuerunt exequiæ Comitis Arembergii.

Anno CIↃIↃLXIX. ineunte Cancellarius & Consiliarii Transisalaniæ, adversus jus urbanum & municipale, viduam Ioannis Doys dum viveret Sallandiæ Quæstoris, ex urbe Daventria coram se citarunt, licet ibidem civis nata esset ac domicilium & possessiones haberet, nec iidem Cancellarius & Consiliarii ullum mandati vel interdicti ibidem jus haberent, ut supra visum. Sed cum Dux Albanus crudele suum imperium usquequaque exerceret, etiam hi ipsi operam sedulam navarunt, quo ditiones ac civitates suis privilegiis privarentur. viduæ ergo illi per apparitorem scripto hæc sequentia significarunt:

,, Nos Præfectus, Cancellarius, & Consiliarii, Clementiss. nostri Do- ,, mini Regis per Transisalaniam, Drentiam & Lingam in causis sequentibus ,, Commissarii, primo Prætori, apparitori, aut exactori suæ Majest. ad hoc ,, requisito salutem. Magister Ioannes Oostendorp Commissarius apud ,, Transisalanos, procuratione & potestate à Regia Majest. instructus, signi- ,, ficavit nobis, defunctum Ioannem Doys, ab anno CIↃIↃLVIII. suæ ,, Majest. Quæstorem in Sallandia fuisse. & Ordines Transisalaniæ Majest. ,, suæ permisisse petitionem sive impositionem XXXI M. Carolinorum, cer- ,, tis portionibus ac statutis aliquot annorum terminis exolvendorum, quo-

,, rum

,,rum cum primo termino qui fuit die Jacobi Anno cIↃ IↃ LVIII.
,,VIIM. VIIC. Carolini deberentur, ex eis mansisse insolutos MCCCCVI
,,Carolinos, XVI asses, IX denarios aut præter propter. Ioannem porro
,,Doys dum viveret, tempus aliquod in administratione ac regimine, quæ-
,,sturæ primi termini accipiendis nummis præfuisse, &c. (enarrabatur in
,,sequentibus tota actio) Hac de causa nos te per præsentes ad dictum ne-
,,gotium committimus, ut ad petitionem requirentis, de quo supra, te con-
,,feras Daventriam ad defuncti Ioannis Doys viduam, & relictos ab eo li-
,,beros, tutores, aut eorum curam habentes, eisque serio mandes ac in-
,,jungas, ut ante dictos cIↃCCCCVI Carolinos, XVI asses, IX denarios
,,aut præter propter tibi annumerent; ac in casu oppositionis diem dicas
,,ac præfigas opponenti aut opponentibus, quo coram nobis Vollenhoviæ
,,compareant, ad causam oppositionis suæ dilationisve dicendam, audien-
,,dumque ejusmodi postulatum ac conclusionem, qualem requirenti eodem
,,die proponere visum fuerit, referentes nos de cætero ad ea quæ abs te
,,acta fuerint, tibique evenerint. In fidem dictorum sigillum hujus aulæ
,,hisce appendi curavimus. XXIX Januarii cIↃ IↃ LXIX.

Tres civitates, Daventria, Campi, Zwolla super hac re Windesemi in monasterio convenerunt, ac ægre tulerunt Cancellarium & Consiliarios hunc in modum in privilegia sua involare. cumque negocium pertineret ad regionem universam, frequentia Ordinum Comitia IX Martii die habenda super eo convocarunt.

Meganus Comes Transisalaniæ Præfectus sub finem Januarii, jussu Ducis Albani Daventrienses per literas monuit, ut viros Catholicæ religioni serio addictos in Senatum allegerent.

II Febr. in festo Purificationis Mariæ, loco præsidii Belgici, quod discesserat, Daventriam intrarunt quinque vexillationes Walonum sive Gallo-Belgarum sub Mondragonio, qui, ob oculorum alterum imposito emplastro fœdum, vulgo *lap-ooghe* vocabatur.

XXIII Februarii, Dux Albanus scripto mandavit Daventriensibus, ne Senatum mutarent, sed eos qui anno præterito ei præfuerant continuarent, donec aliter ab sese fuisset ordinatum.

Mondragonius, qui præerat præsidio Gallo-Belgico Daventriæ imposito, ludi-magistrum quendam curavit apprehendi, penes quem libros aliquos suspectos invenerat, quos discipulis suis prælegebat, idque Duci Albano per literas significavit, ad quas Albanus respondit. è cujus literis excerpsit articulum de ludi-magistro & Senatui communicavit, in hæc verba, è Gallico, quo idiomate scriptæ erant literæ, translatum:

,,Quod attinet ad ludi-magistrum, cujus in literis tuis est mentio, ejus
,,causam per Senatum Daventriensem summarie & de plano disceptari cu-

 ,,rabis,

„tabis,usque ad sententiam definitivam exclusive: postquam autem eo usque „progressum fuerit, processum universum Regio Consilio transmittes, id- „que consensu Daventriensium, ut quod jus & ratio postularint de eo sta- „tuatur. Præterea nomina & cognomina eorum quorum liberi ejus ludum „frequentant eidem Consilio ut innotescant facies.

Daventriæ Mag. Ditericus Scherfius U. J. Licentiatus in morbum incidit, cumque dies aliquot decubuisset, vitam cum morte commutavit, non accepto sacramento (ut vocant) altaris, aut extrema unctione, sive mors eum repente occuparit, sive diversæ in religione esset sententiæ, mihi (inquit Bocopius) non constat, hoc vere affirmare possum, fuisse bonum, prudentem, rerum peritum ac eruditum virum, omnibus gratum, erga omnes officiosum, & veritatis amantem, in negociis civitatis & regionis, quibus expediendis frequenter admovebatur, perquam diligentem, ac pacis semper studiosum &c.

Quum jam vidua & consanguinei, ejus corpus in templo Daventriensi sepulcro parentum ejus pro more inferre vellent, prohibuit id Mondragonius, utque id alibi loco profano sepeliretur mandavit. Doluit supra modum viduæ & agnatis, tam pudendam mercedem defuncto retribui, quod funeri ipsius humus consecrata in urbe Daventriensi negaretur, cujus civibus tanta cum fide inservierat, & cujus gratia tot & tam gravia ac periculosa itinera fuerat emensus. capto autem consilio Borculoam funus transportarunt, extra ditionem Regiæ Majest. erat autem id oppidum Comitis Bronchorstii, qui & ipse diem suum obierat, vidua autem ejusdem Comitis usufructuariæ titulo id possidebat. Et hæc quidem Scherfium dum viveret in magno pretio habuerat, utpote cujus opera in omnibus suis negotiis fuerat usa, eratque addicta Confessioni Augustanæ, quam & publice exerceri permittebat. Huc ut appulerunt, funus ibi terræ mandaturi, intelligens Comitissa inhibuisse Mondragonium ne id terræ consecratæ imponeretur, ne ipsa quidem ausa fuit concedere ut istic sepeliretur. unde consanguinei intempesta nocte Daventriam versus reversi, in fundo quem non procul urbe habebat, cui hortus annexus erat, funus tumularunt.

Dux Albanus mense Martio tribus primariis civitatibus per literas injunxit, ut breviculum fieri curarent, cui inscriberent nomina & cognomina eorum omnium ad quos reditus annui à civitatibus pervenirent, summis eorum accurate scripto consignatis, utque breviculum illum sive catalogum authentice descriptum ac subsignatum ad Consilium Majest. suæ, & sese, transmitterent, ejus enim sibi usum esse &c. Civitates hoc in negocio fuerunt sollicitæ, cum novitas esset, in fraudem privilegiorum suorum ac avitarum consuetudinum excogitata: cum tamen id recusare non auderent, singulæ ejusmodi breviculos concinnarunt & Duci transmiserunt.

11 Mar-

IX Martii Ordinum delegati Windesemi in cœnobio, super negotiô Cancellarii ac Consiliariorum convenerunt, ubi citationem qua illi viduam Ioannis Doys ad suum tribunal evocarant præ manibus sumserunt, qua ultro citroque expensa, ægerrime tulerunt, Cancellarium ac Consiliarios eo modo in possessionem mandati ac interdicti, adversus veteres ac laudabiles consuetudines ditionis Transisalanæ sese ingerere conari, quod & adversaretur responso in aulâ à Principe Sabaudiæ, tum temporis generali Præfecto & Gubernatore totius Belgii nomine Regiæ Majest. obtento. Quapropter ad eosdem Cancellarium ac Consiliarios in hanc sententiam scripserunt:

„ Nobilibus, strenuis, eruditione præstantibus, Balduino a Roon„ Equiti, Cancellario, nec non Consiliariis Regiæ Majest. Hispanicæ, sin„gularibus nostris amicis; amicam salutem, & quicquid boni est in nostra „potestate. Nobiles, strenui, eruditi, intelleximus vos partes litigantium ex „hac ditione ad vos evocare, actus judiciarios celebrare, etiam cives è ci„vitatibus citare, & judicaturam causarum vobis arrogare, omnia ad gra„vem infractionem & imminutionem hujus regionis privilegiorum, vete„rum consuetudinum, jurium urbanorum & municipalium, item Tracta„tus, ac recessuum Anno CIↃIↃLXIII. & LXVI. in aula obtentorum, „quibus singulis, ac nominatim à Ducissa Parmensi &c. nostra tunc tem„poris, nomine Regiæ Majest. Gubernatrice, expresse declaratur, dictæ „Regiæ Majest. mentem esse, ut privilegia, tractatus, recessus nostræ re„gionis à sua Majest. confirmati quoad omnes suas partes ubique inviolabi„liter observentur: Quod si Cancellarius & Consiliarii mandati aut inter„dicti auctoritatem usurparint, non fuisse id eis à sua celsitudine permis„sum. Quapropter existimationis nostræ ac juramenti ratione habita, non „possumus non vos monere & amice à vobis petere ut operam detis quo „prædicta putativa jurisdictio, novitates, ac infractiones cessent, & par„tes litigantium coram ordinario judice (cui vigore juris vel municipalis „vel urbani subsunt) remittatis, ac imposterum huic regioni sua privile„gia, jura municipalia, feudalia, urbana aliaque salva & inviolata relin„quatis. Quamvis autem ea spe freti simus, fore ut nostræ hac in parte „petitioni acquiescatis, petimus nihilominus per præsentium latorem „æquum ad hæc nostra responsum, quod nisi fuerimus nacti, causam ha„bebimus rem hanc cum universæ hujus ditionis Ordinibus communicandi. „Deus vestras strenuitates ac dignitates incolumes servet. Datæ in Con„ventu Windesemensi, sub sigillo Secretiori civitatis Campensis, quo hac „vice ad præsens negotium pariter utimur. IX. Martii CIↃIↃLXIX.

Subscriptum erat:

Delegati Ordinum Transisalaniæ, Windesemi congregati.

Ad hasce responderunt Cancellarius & Consiliarii in hunc sensum: primo, verbotenus fere hasce literas repetivere: deinde negarunt se unquam in animo habuisse, nec etiamnum habere, regionem civitatesve Transisalanas, imminutione privilegiorum, jurium urbanorum, municipalium, feudalium, tractatuumve damno aut injuria afficere, vicissim autem se confidere, Transisalaniæ Ordines secum paria facturos, nec Regiæ Majestati, Principi suo, damnum illaturos, neque jurisdictionem suam plus æquo extensuros. Neque esse se à Regia Majest. in hac regione constitutos absque expresso mandato & instructione, juxta quam munus suum administrare tenerentur. cujus instructionis jam annis aliquot elapsis apographum accepissent. Neque se sibi conscios esse ullius actus celebrati, aut judicaturæ sibi arrogatæ, quæ non ad commodum suæ Majest. spectarit, quave regionis privilegia ullo pacto sint imminuta. Non tamen se negare, jussu Regiæ Majest. ejusve Præfecti partes litigantium in causa possessionis bonorum feudalium Doornebusschii, in ditione suæ Majest. Sallandiæ sitorum (quorum cognitio, utpote in quæstione super momentanea possessione, ad solum Regem, ejusve vices gerentem ac Officiarios spectare potest) se convocasse, ut vel hanc vel illam in possessionem mitterent, idque ne partes variis processibus & irreparabili sumtu circumagerentur. Cui rei non esse quod civitas Daventriensis se interponat, utpote cui in agrum Transisalanum nulla sit jurisdictio: Fateri se quoque jussu & particulari commissione Regiæ Majest. viduam Ioannis Doys Quæstoris, dum viveret, Sallandiæ, ejusque hæredes, coram sese comparere se jussisse, rationem reddituros, cur CIↃ CCCC Carolinos quos maritis viduæ ejusve apparitor acceperat, ac suæ Majestati debebat, persolvere aut nollent, aut non tenerentur. Cumque ea quæstio ad Principem pertineret, cui integrum esset eam summam parata executione exigere, prout aliis Quæstoribus tempore Episcoporum contigisset, ac insuper in rationibus ab sese prolatis pateret, modum ab se quæri quo viduæ ejusque liberi subveniretur., quæ omnia frustra fuerint, adactos se tandem eis quæ sibi mandata erant obsecundare, quæ non repugnent civitatis privilegiis, cum nummi de quibus lis est, ad agrum Transisalaniæ pertineant, ad eosque recipiendos Comes Arembergius assignationem habuerit. Quod vero ad duos recessus Anno CIↃ IↃ LXIII. & LXVI. in aula Impetratos, per quos jus mandati & interdicti in Transisalania usurpandi sibi sit prohibitum, respondent, non delectari se molestia ac onere superfluo, nihilque sibi acceptius fore, quam si, quod hactenus factum, sibi quietis esse liceret, modo talis esset voluntas Regiæ Majest. cæterum Albanum Ducem serio sibi mandasse, ut sibi transscriberent, num instructioni suæ in omnibus fecissent satis. quod si aliqua in parte id omisissent, deinceps, metu indignationis Regiæ suæque, dictæ suæ instructioni inhærere ne negligerent &c.

unde

unde nihil quicquam egerint, aut adhuc agant, nisi quod coram Deo, Rege, ac quibusvis defendere parati essent. prout ex inserto excerpto ex Ill. suæ Clem. literis ipsis facile esset observare. sperare se proinde, nihil ab se factum, aut deinceps faciendum cujus non coram sua Majest. aliisque rationem possint reddere. neque ullo modo in animo habere, hujus ditionis civitatumve (quarum ipsi magna ex parte domestici sint) privilegiis fraudem facere, sed omnia acturos per quæ Regiæ Majest. juri ac celsitudini, ad conservationem bonæ politiæ, religionis ac justitiæ consulatur. Ad quod singuli in suis, tanquam Majest. vasalli ac subditi pro virili præstandum tenentur. Optandum autem esse, hanc regionem non ab aliis majus quam ab ipsis pati detrimentum. Quod si ditioni aut civitatibus ulla in re possent obsequi, id promte futurum &c. Datæ Vollenhoviæ die XII Anno CIↃ IↃLXIX.

Excerptum è literis Albani, cujus mentionem faciunt, tale erat:

„ Nosque distincte certiores faciatis, an ejusmodi mandatum ac instructio „rite sit observata in omnibus suis punctis: in quibus autem non, si forte „talia sint, rationes cur id non sit factum exprimatis, cum omnibus circum„stantiis ac documentis eo spectantibus. Simul præcipientes, ut deinceps di„ctum mandatum ac instructionem ita sequamini, quemadmodum coram „sua Majest. ac nobis id vos defendere posse arbitramini. Singulariter di„lecti, Deus vobiscum sit. Datæ Bruxellæ XX Januar. Anno CIↃ IↃLXVIII. *Nota iterum styli Brabantici anachronismum.*

XXVIII Martii die super literis Cancellarii & Consiliariorum congregati sunt in cœnobio Windesemensi delegati Ordinum Transisalaniæ, ac inter sese deliberarunt, quid in eo negocio factu esset optimum. norant quippe universum Comitiorum conventum Albano non admodum gratum esse, ad quæ tamen res hæc proprie spectabat. Decreverunt ergo, ut delegati ex equitibus, reliquis sui Ordinis rem communicarent: quumque tam multa regioni Transisalanæ in fraudem privilegiorum suorum evenirent, ut in tempus commodius de eis mature cogitarent.

VI Junii Daventriam appulit Commissarius Quarræus, sub vesperam, ac eadem statim vespera nomina omnium eorum qui Anno CIↃIↃLXVI. Magistratum gessissent flagitavit. Postridie horis matutinis apparitorem sibi concedi petivit, per quem è Senatu nonnullos nec non è Tribb. pleb. coram se comparere jussit.

Opposuit se huic conatui Senatus Daventriensis, negans Daventriæ cuiquam in cives jurisdictionem esse præter Coss. Scabinos, & Consiliarios, ejusmodi porro informationem nullo unquam tempore ibi esse visam. ad quæ respondit Commissarius, suum non esse de privilegiis civitatis Daventriensis disputare, commissionem suam à Regia Majest. præsto esse, cujus vi scire

ſcire ſe velle quem ad modum turbæ uſquequaque contigiſſent. quod cum Daventrienſes conarentur impedire, non invitum ſe domum reverſurum ait, ipſi autem proſpicerent quid inde eſſet ſequuturum. ad quæ Daventrienſes, non ſe eos eſſe dixerunt, qui executioni eorum quæ in mandatis haberet vellent intercedere, aut quicquam Regiæ voluntati adverſum tentare, interim ratione præſtiti juramenti non potuiſſe intermittere, quin ei privilegiorum ſuorum, jurium, ac veterum conſuetudinum tenorem ſignificarent.

VII Junii Commiſſarius Quarræus Roberto vander Beke Sallandiæ Quæſtore & optione Mondragonii comitatus, intravit ædes Mag. Diterici Scherſii, ejus ſupellectilis ac bonorum inventarium conſcripturus. quod ut innotuit Senatui, miſit eo è ſuo Ordine Arnoldum ab Oldeniel, Ioannem Snellium, Henricum Honradum, cum Bernardo Luninck qui civitati à ſecretis erat; hi contra inventarii confectionem in hunc modum proteſtati ſunt:

„ In nomine Dei, Amen: Notum & manifeſtum ſit omnibus præſens „inſtrumentum viſuris & legi audituris, Anno cIↃIↃLXIX. die Jovis, qui eſt „ſeptimus menſis Junii, inter octavam & nonam horas ante meridiem, in„dictione Romana XII. ſub Imperio Illuſtriſſimi Domini Maximiliani ejus „nominis II. electi Imperatoris ſemper Auguſti, Clementiſſimi noſtri Do„mini, Cæſarei ejus regiminis anno V. me Notarium publicum cum fide di„gnis teſtibus infraſcriptis, peculiariter ad hoc vocatis ac petitis, nomine „Honoratorum Dominorum Coſs. Scabinorum & Conſiliariorum civitatis „Daventr. requiſitum fuiſſe, ad intrandum ædes viduæ defuncti Mag. Dite„rici Scherſii, ubi poſtquam comparuiſſem, coram me præſentes inveni, ſtre„nui Domini Mondragonii optionem, cui Harro nomen, Mag. Robertum „vander Beke Sallandiæ Quæſtorem, Mag. Thomam Quarræum, a dicto D. „Mondragonio eo miſſos, a Senatu vero delegatos DD. Coſs. Arnoldum ab „Oldeniel, Ioannem Snellium, & Henricum Honradum, comitante eos „Secretario Bernardo Luninck. qui Domini Senatus Daventrienſis nomine „ibi comparentes palam ibidem me præſente indicarunt ac notum fecerunt, „ſibi vi mandati D. Mondragonii ad illas ædes accedendum fuiſſe, ut ibi „ſimul facultates D. Licentiati Scherſii deſcriberent: Seque nomine totius „Senatus civitatis Daventrienſis coram me Notario & teſtibus ſupra dictis, „teſtatum velle, ejuſmodi deſcriptionis modum alioſque ſimiles adverſari „hujus civitatis privilegiis, juribus ac juriſdictioni, nec non avitis conſue„tudinibus, a celſæ memoriæ Cæſarea Majeſt. & Rege Domino noſtro Cle„mentiſs. huic civitati Daventrienſi gratioſe per obſignata diplomata con„firmatis. Coſs. porro, Scabinos, & Conſiliarios, exiſtimationis ſuæ ac „juramenti habita ratione, in deſcriptione horum bonorum aliiſve quibuſ„cunque quæ circa hoc negocium, in fraudem privilegiorum, jurium ac „vete-

„veterum consuetudinum geri possent, nec consentire posse, nec reapse „consentire. Verum, quandoquidem D. Legioni præfectus (*Colonnel*, vid. „Mondragonius) omnino ita fieri vult ac mandat, patienter id sibi ferendum esse, nec minus tamen adversus id ipsum, ad defensionem dictæ ci„vitatis privilegiorum, jurium, jurisdictionis, veterum consuetudinum, „ut supra, debito tempore, in forma maxime valida, prout id fieri jus & „æquum est, protestari voluisse, & protestari de facto, bonorum illorum „descriptionem neutiquam fieri consentiente dicto Magistratu, neque posse „aut debere civitati Daventriensi ullum præjudicium ex ea creari, neque „ejus privilegiis, juribus, antiquis consuetudinibus labem inferre. Quæ „protestatio D. optioni Domini Legionis præfecti per D. Quæstorem „interpretata fuit: qui Senatus delegatis ad eam jussit responderi, Quic„quid faceret fieri jussu Ducis Albani, & voluntate Legionis præfecti, qui „& peteret, ut Senatus delegati ei actioni præsentiam suam accommoda„rent. quod & factum, idque ob recensitas causas, & sub protestatione „jam facta. Super quibus omnibus ac singulis DD. Senatus delegati me „ratione officii requisiverunt, rogarunt, ac à me petierunt, ut sibi instru„mentum aut instrumenta conficerem traderemque. Id quod impositi mu„neris ratione eis denegare nec potui nec debui. Suntque hæc gesta Da„ventriæ, mense, die, hora, Romana indictione, Imperio Cæsaris, & „loco supra recensitis. præsentibus honoratis viris, Wilhelmo Backer, „Michaële Kistemaker, ambobus civibus Daventriensibus. Subscriptum „erat: D. P. *Patere, & abstine*. Et ego Dionysius Proelinck, Diœceseos „Coloniensis Clericus, potestate & auctoritate Majest. Cæsareæ Notarius „publicus, qui huic protestationi interfui, & omnia hisce contenta una „cum testibus hic præsentibus ita evenisse vidi ac audivi, instrumentum hoc „ipse confeci, scripsi, & hac publica forma comprehendi, nec non no„mine meo Christiano, & consueto symbolo signavi, in testimonium „omnium & singulorum de quibus supra, nominatim ad id vocatus & re„quisitus.

Optio & Commissarius, protestationem nihil morati in descriptione facultatum perrexerunt.

Tres civitates primariæ, Ordinem equestrem ditionis Transisalanæ, super iis quæ Daventriensibus contigerant Zwollam convocarunt, a d. xv Julii eo comparituros. quod & factum. Atque ibi rem totam à Daventriensibus explicatam mœstis omnes animis acceperunt. Consultum autem censuerunt, nomine Ordinum delegatos mitti ad Comitem Megensem novum suum Præfectum, gratulaturos ipsi præfecturæ dignitatem, eique dictas difficultates, & pericula quæ inde metuenda essent, enarraturos, ac Consilium cum illo capturos, quid in eo negocio optimum factu videretur.

 ad

ad hanc legationem delecti fuere è Sallandia Ioannes a Laer, è Tubantiâ Io. Ripperda, è Vollenhoviâ Bartholdus Sloot, Daventriâ Lubbertus a Winsem, Stephanus a Rhemen Doctor: Campis Henricus Dye Wolphius, Arnoldus a Bocop; Zwollâ Wolphgangus ab Ittersum, Ioannes ab Haerst.

Hi delegati XIX Julii die Arnemiæ Comitem Megensem convenerunt, cui postquam præfecturæ honorem essent gratulati, per Licentiatum Winsemium ei ob oculos posuerunt, quemadmodum ditio Transisalana antehac libero motu Cæsar. Majest. sese submisisset, intercedente certo Tractatu, quô pollicetur Imperator, se dictam ditionem in privilegiorum suorum, jurium ac consuetudinum usu conservaturum, id quod & Majestas Regia in se receperit. Quamvis porro horum vigore civitas Daventriensis jurisdictionem hactenus in cives & incolas unice possederit, nihilominus Quarræum Regiæ Majest. Commissarium eo venisse, ac per apparitorem nonnullos ejus urbis cives ad se vocasse, & sub jurisjurandi religione de quibusdam rebus examinasse.

Adhæc, bona defuncti Licentiati Scherfii aliorumque (quod nunquam ante factum esset) ibidem descripta fuisse. Præfectum quoque legioni Gallo-Belgicæ ludi-magistrum quendam Daventriæ apprehendi curasse, ac in manus Senatus tradidisse, eidemque Senatui non multo post exhibuisse excerptum quoddam literarum, quibus mandabatur, ut Magistratus Daventriensis ludi-magistri processum summarie & de plano institueret, usque ad sententiam definitivam exclusive, simulatque autem esset in statu pronunciandæ sententiæ, ad Reg. Majest. Consiliarios transmitteret, qui re cum Senatu expensa, quod juris esset concluderent. Quæ omnia cum tenderent ad imminutionem privilegiorum, veterum consuetudinum, & jurisdictionis tum ditionis universæ, tum civitatum, rogarunt, S. Clem. ne gravaretur suo ipsis Consilio adesse, ac quid facto opus esset significare.

Ad quæ Comes respondit, quod attineret ad difficultates à delegatis motas, super quibus suum consilium flagitarent, vereri se, ut in aula quicquam impetraretur, quandoquidem & aliæ civitates in eundem modum sua privilegia allegassent, neque vel minimum obtinuissent. In aulâ siquidem pro indubitato defendi, omnia privilegia in crimine læsæ Majestatis cessare.

Quod ad ludi-magistrum, ajebat, eorum qui juventuti erudiendæ præficerentur merito curam geri. ac arbitrari se, quandoquidem nomine Ducis Albani apprehensus esset, eundem negocii illius cognitionem à se quoque non alienam esse judicare. Nihilominus (si ipsis ita videretur, quanquam vereretur eos nullum operæ pretium facturos) non intercedere se quominus omnia sua gravamina in modum supplicis libelli scripto mandarent, quæ ipse deinde una cum suis literis ad Ducem mitteret, periculum facturus quid posset impetrari. ad quod delegati spatium temporis petierunt, ad referendum, & libellum supplicem concinnandum.

Hisce peractis delegati, Comiti pro benevolo accessu gratias egerunt, & nomine ditionis, se debita gratitudine id recogniturос spoponderunt.

Commissarius Quarræus Daventriâ Zwollam contendit, & ibi quoque cives examinavit, adversus quam actionem etiam Zwollani sua privilegia allegarunt, sed nihil obtinuerunt.

XXVIII Julii Quarræus Campos intravit, ubi simulac appulisset, peti fecit, ut aliqui è Senatu delecti se convenirent. ad quod negotium Senatus elegit Henricum Kistemaker, Hugonem a Gruythuysen pro tempore Coss. Henricum Dye Wolphium, Arnoldum a Bocop Senatus membra, qui eum adierunt, & Senatus nomine adventum ei gratulati sunt. petieruntque, ne dedignaretur sub meridiem in monasterium fratrum conventualium venire, ubi ministrum fratrum minorum reperturus esset, & Magistratus ipsum prandio excipere, & cum eo sese exhilarare constituisset. id quod se facturum recepit, petens interim ut sibi apparitor concederetur, qui sibi præsto esset, & cujus opera hunc aut illum ad se vocare posset. cumque delegatis nonnihil difficultatis ea res habere videretur, peterentque ut rem eam usque in crastinum diem protolleret, respondit, non esse in Senatus potestate id impedire, à prandio sibi rei illius expediendæ initium faciendum esse, cum domum quamprimum reverti averet. Retulerunt hæc delegati ad Senatum, qui habita deliberatione, censuit, denuo hominem missis ad eum delegatis de privilegiis & consuetudinibus civitatis monendum esse, ac rogandum nequid adversus eas sibi agendum putaret: cui petitioni si non acquiesceret, ut commissionem suam si fieri posset, exhiberet postulandum : quod si hanc esse voluntatem Regiæ Majest. liqueret, non esse civitatis Campensis vel suæ Majestatis placito, vel D. Quarræi commissioni contraire, sed salva juramenti sui religione, in eam consentire non posse.

Exinde Senatus è suo numero rursum ablegarunt Henricum Kistemaker, Hugonem a Gruythuysen pro tempore Coss. Henricum Dye Wolphium, Mag. Casparum Schepeler, Arnoldum a Bocop, Conradum a Vechta, qui Commissario nomine Senatus proposuerunt, intellexisse è relatione delegatorum suorum Magistratum, strenuitatem suam fortassis constituisse (prout in aliis civitatibus factum erat) cives ad se evocare, ac interposito juramento examinare, quapropter scire eum velit, hanc ditionem ejusque civitates antehac legitimo Tractatu Cæsareæ Majest. animo libenti ac minime coacto se submisisse, eo tempore quo Cæs. Majestas actionem nullam in ditionem ac civitates haberet, aut etiam prætenderet. unde eadem Cæs. Majestas receperit, se ditionem ac civitates in privilegiis suis, juribus & avitis consuetudinibus protecturam. quod & ipsum Majestas Regia, Dominus noster Clementiss. stabilierit. Ita porro rem se habere, ut in hac civitate jurisdictio in cives ad solum Senatum spectaret, coram quo, tanquam

 ordi-

ordinario judice ad perhibendum testimonium citari, ac super quibuscunque causis conveniri deberent, prout hactenus observatum fuisset, quod si quando antehac ab aliis (ut Præside Ultrajectino Adriano Vander-Burchio, ac pluribus aliis) contrarium fuisset tentatum, eos eum in modum fuisse edoctos, ut ab incœpto destiterint. rogare itaque delegatos, ut civitati in hisce persistere liceret, quod ni fieret, cessurum id ad imminutionem suorum privilegiorum.

Respondit ad hæc Commissarius, eadem sibi a Zwollanis ac Daventriensibus fuisse proposita, veruntamen nullam per hæc suis privilegiis fraudem fieri. quærens insuper, an nefas foret, sciscitari suam Majest. quisnam præteritis annis rerum status fuisset? diversam hic rationem esse, quam in aliis Commissariis fuisset. ipsam civitatem hic partem adversam esse. ipsum Consulem se conventum cupere regerentibus autem non semel delegatis, omnino sibi videri hæc privilegiis repugnare, identidem respondit sibi aliter videri. nihilominus, si civitati certum esset sibi obsistere, domum se reverti paratum esse, verum id in literis mandati sui se non habere, quas libenti animo afferri, ac delegatis prælegi curaturus esset.

Ad quæ dixerunt delegati, ut iis a quibus missi essent satisfacere possent, gratum sibi fore si commissionis inspectio sibi permitteretur. sperasse se quidem, fore ut Majestas sua hanc civitatem ea non gravaret, verum si ejus voluntatem & mandatum tale esse appareret, nolle se rebellare, neque Commissario impedimentum objicere. Non potuisse autem committere, existimatione sua & juramenti religione salvis, quo minus suæ strenuitati privilegia, consuetudines, & jura civitatis demonstrarent, quum jurasent civitatem in privilegiis suis se defensuros, neque hoc intermissuros, etiam corporum suorum ingruente periculo. Unde dicti juramenti ratione habita, se in hanc actionem consentire non posse.

Post hæc Commissarius commissionem suam afferri curavit, & delegatis perlegendam exhibuit. in qua præter alia contineri deprehensum est, strenuitatem suam in mandatis habere, ut informationem (uti vocant) institueret in ditione ac civitatibus Transisalaniæ. Quapropter Senatum, aliosque tam spirituales quam seculares coram se comparere jussit, & juramento interposito examinavit.

Nonnullo post tempore idem Quarræus ad civitatem Daventriensem mandatum Regis Hispaniarum nomine misit, datum XI Aug. Anno CIↃIↃLXIX. continens iteratam quorundam citationem, in hæc verba:

„Philippus Dei gratia Rex Castellæ &c. primo nostro apparitori, armato „satelleti, aut alii Officiario &c. in regione nostra Transisalana, ad hoc re„quisito, salutem. Nomine dilecti & fidelis nostri Consiliarii & Procuratoris „generalis, remonstratum nobis fuit, quemadmodum per Commissarium „con-

,,constitutum in dicta nostra regione Transisalana, super negocio præterita-
,,rum turbarum, ab admodum dilecto nostro ac fideli cognato, equiti Ordinis
,,nostri, Præfecto, Gubernatore, & Capitaneo generali regionum hujus distri-
,,ctus, Duce Alvæ, Marchione Cotiæ &c. citati fuerint ex urbe Daventriensi,
,,Ioan. Sales, (*postea:* à Sals) Doct. Regnerus Sandius, Doct. Andreas Schu-
,,rinius, (Arnoldus Schrinius) Gothardus a Wesicke junior, Ioan. Iacobi alias
,,Crament, (*in seqq. vocatur* Sacrament) Andreas Conradi, Ditericus Warne-
,,rus, Ioan. Geck, Gerardus Schoelapper, Borchardus, & Ioan. ab Aken,
,,Winoldus Sticker publicanus, ejusque frater Ditericus Sticker, uti compa-
,,rerent coram nostro Consilio, aut ejus delegatis, certo ac statuto die, pur-
,,gaturi se in causa fugæ suæ, absentiæ, aut latitationis, prout & citati fuerunt
,,quicunq; cuperent patrocinari memoriæ Wilhelmi Bruyn ab Elven, & con-
,,fiscationi bonorum ejus, ab eodem remonstrante factæ contradicere. quo
,,die nemo citatorum in propria persona comparuerit, neque procurationem
,,pro eodem defuncto, licet debite evocato & accusato, exhibuerit. sed persi-
,,stant dicti Ioan. a Sals, Doct. Regnerus Sandius, Doct. Arnoldus Schrinius,
,,Gothardus a Wesicke, Andreas Conradi, Borchardus & Ioan. ab Aken in
,,absentia sua ac latitatione, ut qui fuerint præcipui fautores sive capita eorum
,,qui negocia sectariorum promoverunt, & improbos Ministros protexerunt,
,,adversus ordinem ac statuta Magistratus dictæ nostræ civitatis, prout & di-
,,ctus Ioan. Iacobi confractarum imaginum, & Winoldus ac Ditericus Stic-
,,ker, domi suæ exceptorum ministrorum rei sint. Ditericus autem Warner,
,,Ioannes Geck, Gerardus Schoelapper, & Wilh. Bruyn ab Elven, milita-
,,rint Comiti Ludoico tempore novissimæ ejus impressionis in nostras re-
,,giones hujus districtus, quo facto se declararint rebelles ac hostes. Adhæc
,,defunctus, qui supra, mortuus sit in hæresi obstinatus, neque se matri no-
,,stræ S. Ecclesiæ reconciliarit, qua ratione inciderit in pœnam criminis læsæ
,,Majest. divinæ & humanæ, præcipue post mortem suam condemnationis
,,memoriæ suæ, prout idem remonstrans affirmat, requirens ea de causa de-
,,terminationem expediri circa actionem principalem adversus hosce fugi-
,,tivos; itemque hæredes, consanguineos & agnatos proximos defuncti, &
,,ipsos citari ad comparendum primo quoq; tempore, sive in propria perso-
,,na, sive per procurationem, si ita eis videatur, ad defendendam memoriam,
,,& contradicendum confiscationi bonorum ejus, offerente eis ad hoc dicto
,,Remonstrante terminum trium octiduorum, cum clausula auctorizationis.
,,Quamobrem nos, hisce consideratis, tibi mandamus, teque harum vigore
,,committimus, ut ad petitionem dicti nostri Consiliarii & Procuratoris ge-
,,neralis, edicto & publica promulgatione cites eosdem fugitivos, ad com-
,,parendum in propriis personis, sub pœna exilii perpetui, & confiscatio-
,,nis bonorum, intra octiduum proximum pro primo, secundum pro secundo,

 ,,& ter-

,,& tertium pro-ultimo & peremtorio judicii die, post quem alium ex-,,pectare non habeant, coram dicto nostro consilio una cum dicto nostro ,,cognato Duce Albano ad hanc rem commisso & ordinato: ut in hac no-,,stra urbe Bruxellensi, aut ejusmodi alio loco intra districtum harum regio-,,num, in quo tunc temporis idem Consilium commorabitur, respondeant ad ,,postulatum & conclusionem qualem dictus Procurator generalis adversus ,,ipsos sibi eligendam putabit, ad cognitionem dictæ causæ, aliasque quas ,,præfixo die latius ad eos accusandos proponet, ac porro procedet, dedu-,,cet & ordinabit ut jura præscribunt. Significans eis, nisi venerint ac com-,,paruerint intra primum, secundum, tertium, & ultimum octiduum, ,,ipsis absentibus procedendum esse, prout in ejusmodi causis debet fieri. ,,Utque eodem modo hæredes & proximos agnatos dicti Wilhelmi Bruyn ,,ab Elven ante domicilia sua cites ad comparendum in propriis personis, ,,aut per procurationem, intra similia tria octidua, coram dicto nostro ,,Consilio, ut defendant memoriam dicti Wilhelmi Bruyn, & contradi-,,cant confiscationi bonorum ab eo relictorum, ab eodem nostro Consilia-,,rio & Procuratore generali prætensæ, si ita ipsis videtur, respondeantque ,,ad ejusmodi postulatum & conclusionem qualem idem noster Procurator ,,adversus eos eligere volet, ac porro procedere ac ordinare ex juris for-,,mula. Significans eis, elapso trium octiduorum termino procedendum ,,esse ad condemnationem memoriæ defuncti, & relictas ab eo facultates ,,usibus nostris adjudicandas, prout de jure requiretur: ac transscribens ,,eodem die dicto nostro Consilio quænam abs te in hoc negotio fuerint ,,acta. Cui nostro Consilio mandamus, & specialem damus potestatem, ,,ut partibus auditis, eisdem expeditam ac compendiariam justitiam admi-,,nistret, prout in ejuscemodi causis fieri oportet. Et in casu defectus ac ,,contumaciæ citatorum, procedant ad condemnationem memoriæ defuncti, ,,& declarationem dictæ confiscationis, aliterve, prout invenerint in ejus-,,modi causis justum & rationabile esse. Quoniam ita nobis placet.

,, Cumque intellexerimus dictas personas è ditionibus nostris discessisse ,,atque ita abesse, aut vero in iisdem latitare, volumus in tali casu, ejusmodi ,,citationes à te faciendas, edicto & publico præconio peragi, ac insuper ,,valvis præcipuæ Ecclesiæ affigi, una cum apographo hujus nostri edicti, ,,nec non prælegi præ foribus postremi eorum domicilii, intra hanc no-,,stram urbem Daventriensem, ne ullo modo ignorantiam prætendere va-,,leant. Id quod eandem vim ac valorem habebit, ac si coram propriis eorum ,,personis factum fuisset. Ac pro tali eandem citationem auctoritate nostra per ,,præsentes munivimus. Dabantur in civitate nostra Bruxellana XI Aug. die, ,,Ann. Dom. nostri CIↃ IↃ LXIX. regnorum nostrorum, videlicet Hispaniæ & ,,Siciliæ &c. XIV. Neapolis XVI. ita subscriptæ: *per Regem.* & signatæ: *Vlierden.*

Ordines

Ordines Transisalaniæ de hisce edocti, sequentem libellum supplicem ad Comitem Megensem miserunt, Albano ipsius opera transmittendum:

,, Nobilis, Generose, Clementiss. Domine, remonstrant, ac dolenter ,,repræsentant T. Clem. equestris Ordo ac tres civitates Transisalaniæ, Da-,,ventria, Campi, Zwolla, quemadmodum paucos abhinc dies nobilis ac ,,strenuus D. Carolus Quarræus eques, Consiliarius, & Commissarius Re-,,giæ Majest. Clement. nostri Domini in ditione ac civitatibus Transisalaniæ, ,,quo se contulerat, nonnullos ad sese evocaverit, examinaverit, ac quæ vo-,,lebat interrogatoria iis proposuerit. quamquam civitatum Magistratus per ,,suos delegatos dictum D. Commissarium de civitatum privilegiis, juris-,,dictionibus, ac avitis consuetudinibus edoceri curarent, eique significari, ,,penes se solos omnem jurisdictionem esse, coram quibus, tanquam judici-,,bus ordinariis, civibus & incolis testimonium denunciari, iidemque ,,super quavis alia re conveniri deberent, prout id hactenus citra infractio-,,nem servatum sit. Quamvis porro antehac similes civium examinationes ,,à quibusdam Commissariis fuerint tentatæ, iidem tamen Commissarii ,,de jure & consuetudine civitatum edocti ab eis supersedere. quibus non ,,obstantibus dictus D. Commissarius Quarræus examinando progressus ,,fuit. cui civitates, ut obedientes ac demissos Regiæ Majest. subditos de-,,cet (cum talis esset suæ Majest. voluntas, taleque mandatum) se oppo-,,nere noluerunt, neque D. Commissario impedimentum objicere. Præter ,,hæc, Clem. Domine, contigit, tam ruri quam in urbibus nonnullorum ,,facultates describi, & cives aliquos palam citari & evocari, ut ante cer-,,tum diem coram Illustriss. Celsiss. Principe ac Domino Duce Albano ,,Clementiss. suo Principe ac Domino, aut vero coram dictis Commissariis ,,se sisterent, defensuri se adversus ejusmodi actionem ac accusationem quæ ,,eis foret intendenda. Placuit & D. Mondragonio, Daventriæ præsidium ,,habenti, in eadem urbe captivum sistere ludi-magistrum quendam ibi-,,dem habitantem, ac Magistratus custodiæ tradere, & nuper Senatui ex-,,hibere excerptum cujusdam Epistolæ, in qua mandabatur, ut Senatus ,,Daventriensis ejusdem ludi-magistri processum, summarie & de plano in-,,stitueret, usque ad sententiam definitivam exclusive, & simulac ad statum ,,pronunciandæ sententiæ esset perductus, ad Regiæ Majest. Consilium trans-,,mitteret, qui ex jure & æquo de eo statuerent. Quæ omnia censent Or-,,dines directè contravenire ordinariæ jurisdictioni, & antiquis consuetu-,,dinibus ditionis Transisalanæ, reliquisque articulis confirmati sui Tracta-,,tus, expresse, verbis significantibus continentis, unicuique coram debito ,,judice, non alio diem esse dicendum; usitato quoque jure in ditione ac ,,civitatibus Transisalaniæ obtinente, ut si quis vel ruri vel in civitatibus de-,,liquisset, tam in religionis negocio, quam in aliis caussis criminalibus, is

,,perpe-

,,perpetuo coram ordinario suo judice (qui est ruri quidem **Officiarius**
,,sive Satrapa, in civitatibus autem Consulum, Scabinorum ac Consiliario-
,,rum collegium) & si qualitas delicti ac personæ exigent, præsente iis Cle-
,,mentiss. D. Præfecto, nusquam autem alibi conveniatur, ac reus peraga-
,,tur, & pro ratione criminis, corpore aut facultatibus multetur. In qua
,,consuetudine Ordines etiam ante tempus voluntariæ suæ submissionis nati
,,ac reperti fuere. neque in contrarium deprehendetur, vel à præcedentibus
,,Dominis Episcopis Ultrajectinis, vel postmodum à Regia Majest. usque
,,ad hoc tempus unquam ullam jurisdictionem in cives urbium incolas usur-
,,patam fuisse, nedum ut ejusmodi evocatio in regione Transisalana tentata
,,aut facta fuerit. quod autem attinet descriptionem bonorum, quam fortasse
,,confiscatio videtur sequutura, firmiter credunt Ordines (quod cum debita
,,reverentia dictum sit) salvis suæ Majest. celsitudine ac jure, nec Cæsaream
,,celsæ memoriæ, nec Regiam Majestatem, nec præcedaneos Dominos Epi-
,,scopos unquam in cives ac incolas urbium ullam confiscationem bonorum
,,habuisse, aut sibi vindicasse. quod & ipsum, siquando suæ Majestati placuit
,,Cancellarium ad ditionem civitatesve ablegare, semper ejus mandatis in-
,,seri fecit: *ubicunque confiscatio aliqua locum habet.* Quum ergo, Clementiss.
,,Domine, Majestati Cæsareæ celsæ memoriæ, hujus ditionis primo Do-
,,mino hæreditario, submittente se ei per certum contractum voluntarie hac
,,regione, placuerit, Ordini equestri ac civitatibus sarta tecta esse omnia
,,sua jura municipalia, urbana, feudalia, aggeraria, cunctaque alia privi-
,,legia, libertates, possessiones & consuetudines, quas habuerunt quibusque
,,bono titulo gavisæ sunt, Regia quoque Majestas Præsens noster Clemen-
,,tiss. Dominus hæreditarius, eundem Tractatum huic ditioni confirmarit,
,,& inviolatum præstiterit, quo nomine, ut obsequentes subditos decet,
,,summas Regiæ Majest. agunt gratias, ac prædicti agendi modi quibus se
,,gravari indicarunt tendant ad imminutionem pristinorum & subinde con-
,,firmatorum ditionis ac civitatum Transisalaniæ privilegiorum, ordinariæ
,,jurisdictionis, & legitime ad se derivatarum consuetudinum, quantumvis
,,Ordinibus neutiquam in animo sit hac sua humili supplicatione, vel mi-
,,nimum intercedere, ne Regiæ Majest. celsitudo & jurisdictio in pleno vi-
,,gore sit, verum multo magis, quicunque adversus eam deliquerit, pro
,,impositi muneris ratione ut fidos suæ Majest. subditos decet, parati sint
,,punire; hoc tamen unicum a Clem. tua, ut benevolo suo Domino ac Præ-
,,fecto quam possunt demisse flagitant, ne gravetur apud Ducem Albanum,
,,Clement. suum Principem ac Dominum, suo nomine deprecari, ut dictæ
,,novitates gratiose amoveantur, incolæ ditionis, & urbium cives, ad ordi-
,,narium & antiquitus consuetum tribunal sistantur, neque evocationibus,
,,aliisve novis insolitis agendi modis graventur, sed clementer ab iis libe-
,,rentur.

„rentur. Quo facto recte fecerit T. Clem. & supplices se debitores sen-
„tient, erga Regiam Majest. & Tuam Clem. facultatibus ac corporibus suis
„tantum beneficium recognoscendi, seque in perpetuum ut humiles ac ob-
„sequentes suæ Majest. subditos gerendi, tuæque Clem. se gratos præ-
„standi.

Huic supplici libello adjunctæ erant Ordinum literæ ad Præfectum. in hæc verba:

„Nobilis, Generose, Clementiss. Domine: Tuæ Clem. demissa nostra
„obsequia, & quicquid possumus boni, imprimis paratissima sunt. Clem.
„Domine: Quandoquidem T. Clementiæ nuper a delegatis nostris novita-
„tes quædam, quæ in hac regione ac civitatibus adversus veteres consuetu-
„dines & ordinariam jurisdictionem contigerunt, obedienter viva voce
„fuerunt indicatæ, quibus benevola a T. Clem. audientia fuit concessa (id
„quod gratis animis agnoscimus) visum nobis fuit (è Clem. Tuæ consilio)
„gravamina hæc nostra libello supplice comprehensa T. Clem. transmitte-
„re; petimusque quam possumus obsequenter, ut Clem. Tua, tanquam be-
„nevolus noster Præfectus ac Dominus, nobis & ditioni huic gratiose pa-
„trocinetur, ac pro ea deprecetur, quo difficultatibus hisce liberemur, eæ-
„que aboleantur. prout id plenius in ipso supplice libello obedienter peti-
„vimus. Quod si a Clem. T. obtinuerimus, non ingratos nos aut beneficii
„immemores comperiet. testis sit Deus, quem rogamus Clem. T. in celso ac
„felici regimine diu sospitem esse velit. Datæ in Nyerbrugge, sub sigillo
„civitatis Daventriensis, quo pariter hac vice in hoc negocio utimur,
„XVI Aug. Anno CIↃIↃLXIX.

Comes Megensis super hisce rebus ad Ducem Albanum literas dedit, & Ordinum Transisalaniæ supplicem libellum ei transmisit. nullo eventu, ut liquet è publicatione citationis III Septemb. Daventriæ per ordinarium civitatis apparitorem in hunc modum facta:

„Scabini & Consiliarii notum faciunt, mandato Regiæ Majest. Clemen-
„tiss. nostri Domini iterum de novo citatos esse Ioannem a Sals, Doct. Re-
„gnerum Sandium, Doct. Arnoldum Schuringium, Gothardum a Wesicke,
„Ioannem Iacobi, *alias* Sacrament, Andream Conradi, Ditericum Wysser,
„(*antea vocatur* Warner) Ioannem Geck, Gerardum Schoelapper, Ioan-
„nem ab Aken, Winoldum Sticker, & Ditericum Sticker, simulque eos
„qui defendere volent memoriam defuncti Brunonis ab Elven, ac confisca-
„tioni bonorum ejus contradicere, ut in propria persona aut per procura-
„tionem compareant Bruxellæ coram Consilio aut iis qui ex eodem à
„Duce Albano Clementiss. nostro Principe ac Domino ad hanc causam
„sunt delegati, aut loco alio in quo dictum consilium commorabitur intra
„ditiones Regiæ Majestatis hujus districtus, responsuri ad ejusmodi conclu-

„sionem quam Procurator generalis adversus ipsos propositurus est, prout „latius mandato ac citatione super hoc negocio continetur, quæ valvis Ec- „clesiæ affigetur. quem in finem dictis partibus præfixus est primo dies ter- „tius proximi mensis Octobris, secundo qui post octiduum sequetur, tertio „& peremtorie XVI. ejusdem mensis Octobr. Coss. tum temporis erant „Oldeniel & Huerninck.

Idem apparitor eodem die, citatorum ædes adiit, in quibus nuper habitarant, iisque quos inibi offendebat insinuavit ac notum fecit, significandum iis esse suis principalibus, esse eos de novo peremtorie citatos, ad comparendum Bruxellis, pro sese responsuros, Nihilominus salvis hac in re Civitatis Daventriensis juribus ac privilegiis: de quo Scabini ac Consiliarii per hasce expresse protestentur.

In tergo hujus diplomatis Scabini ac Consiliarii Daventrienses signari fecerunt ut sequitur:

„ Præsens citatio secundum tenorem suum promulgata fuit per Adrianum „Numan juratum apparitorem, & ad domicilia partium, quæ novissime „inhabitarunt insinuata, præfixo iis primo quidem III die Octobr. deinde „eo qui post octiduum sequuturus est, tertio ac peremtorie XVI ejusdem „mensis. Nihilominus civitatis Daventriensis juribus ac privilegiis salvis, „de quo Scabinis ac Consiliariis expresse per præsentes visum est pro- „testari.

„ Ut autem constet Regiæ Majestatis prudentissimis Consiliariis ad hoc „negocium delegatis, qua de causa Scabini ac Consiliarii honoris sui ac „juramenti habita ratione, quo secundum Reg. Majest. etiam huic civitati ob- „stricti sunt, non potuerint omittere, quo minus hanc citationem sub debita „protestatione promulgari fecerint, rogant iidem quam possunt officiose, ut „Domini Consiliarii Regii gratiose intelligant, hanc citationem & evocatio- „nem directe adversari privilegiis, juribus, jurisdictioni ac consuetudini „hujus ditionis, ac civitatum Transisalaniæ. Quandoquidem hæc ditio ac „civitates ab antiquo ea ratione privilegiatæ fuerunt, & adhuc sunt, primo, „ut earum incolæ in omnibus causis, tam religionis quam aliis quibuscun- „que, tam civilibus quam criminalibus, citra ullum discrimen, coram com- „petenti suo judice, videlicet ii qui ruri commorantur coram Officiariis, „cives urbium coram Scabinis & Consiliariis, aut alioqui pro ratione „causarum & personarum coram Regiæ Majest. per Transisalaniam Præ- „fecto una cum equestri Ordine ac civitatibus conveniendi sint, neque „usquam alio possint evocari.

„ Secundo, ut in omnibus causis, qualescunque eæ sint, Senatus urbium „cum civibus & incolis mulctas siquas contingeret deberi soli semper ha- „buerint sibique vindicarint.

„Quæ

„ Quæ privilegia, jura, consuetudines Cæsarea Majestas, primus ipso-
„rum Clementiss. Dominus hæreditarius, & post eum Majestas Regia certo
„Tractatu promissis ac juramentis sancito ipsis confirmarunt, & hactenus
„gratiose inviolatas præstiterunt. unde & confidunt deinceps quoque suam
„Majest. ditionem hanc & civitates in earundem usu clementer conserva-
„turam. Quæ omnia plenius Ordines Ill. suæ Clem. XVI Aug. currentis
„anni dolenter exhibuerunt. Petuntque iterato dicti Scabini & Consiliarii,
„ut prudentissimum suæ Majest. Consilium, auctoritate ad hoc negotium
„expediendum instructum, exiguam hanc deductionem gratiose quoque &
„faventer considerare dignetur. Actum XII die Septembr. Anno CIↃ
„IↃLXIX.

Ludi-magister quem Mondragonius Senatui Daventriensi captivum tradiderat, effracto carcere evasit. quam ob rem Mondragonius vehementer excanduit, ratus Senatum ejus facti non omnino inscium fuisse, idque ad Albanum perscripsit. Consules eo tempore erant Arnoldus ab Oldeniel, & Wilhelmus Huerninck.

XVII Septemb. idem Mondragonius utrumque Consulem secum pransuros in ædibus Præpositruræ, invitari fecit. venerunt illi, finito autem prandio misit ad Licentiatum Winsemium, Camerarium Henricum a Markel, ac plures è Senatu alios, quibus significari fecit, accepisse se literas mandati ab Albano Duce, quibus sibi injunctum sit, ut ambos Consules captivos detineret, & viginti sclopetariis comitatos Bruxellam mitteret, quapropter petere se ut Senatus Daventriensis pecuniam ad iter hoc necessariam pro Coss. & sclopetariis ad se deferri curaret. Apparitorem quoque cujus custodiæ ludi-magister fuerat creditus apprehendi curavit Mondragonius.

Hisce intellectis Markelius & Winsemius ilico Senatum convocari fecerunt, omnes autem è curia ad ædes Præpositruræ sese contulerunt, ubi postquam Mondragonium convenissent, resciverunt ab eo, ludi-magistrum è custodia elapsum huic rei causam dedisse. rogarunt ergo peramanter ut Coss. demitteret sub sufficienti cautione, aut vero permitteret eis legatorum instar Bruxellam tendere, se interim omnes & singulos pro iis spondere paratos esse, fore ut judicio se sisterent; sed consensum ejus hac in parte impetrare nequiverunt: cumque insuper rogarent, liceret apparitori cujus in custodia captivus fuerat una cum eis in viam se dare, eo quod Senatus per illum sese defendere certus esset, respondit, per se licere ut idem apparitor in Dominorum suorum comitatu permaneret.

Postridie horis antemeridianis ambo Coss. cum duobus curribus Daventriá evecti fuerunt, quorum alteri qui vehendis personis Senatoriæ dignitatis inservire solebat, ipsi, alteri qui sequebatur milites erant impositi.

 Bruxel-

Bruxellam ut appulerunt, in carcerem quem *Treurenborch* appellant fuerunt missi, sed postea absoluti domum redierunt.

Dux Albanus ad libellum supplicem Ordinum Transisalaniæ responsum suum ad Comitem Megensem perscripsit, qui idem die XIX Sept. Ordinibus notum fecit, ut sequitur:

„Carolus &c. Comes Megensis &c. eques Ordinis velleris aurei, Præ„fectus & Capitaneus generalis Ducatus Gelriæ, Comitatus Zutphaniæ, „Frisiæ, Transisalaniæ, Groningæ, & Lingæ:

„Honorati, prudentes, probi, dilecti amici: Illustris Clementissimus „noster Princeps ac Dominus Dux Albanus Gubernator, commodum nobis „scripsit, se supplicem libellum, à Transisalaniæ Ordinibus, nobis traditum, „super difficultatibus quæ spectant eorum privilegia, & à nobis deinde Ill. „suæ Clem. transmissum, in Consilio visitari curasse, ubi omnibus considera„tis, responsum fuerit, privilegia, usus ac consuetudines ab iisdem Ordini„bus prætensas, nec posse nec debere locum sortiri in crimine læsæ Majest. „divinæ & humanæ, quæque circa hoc negocium facta sunt, ita fieri opor„tuisse ad obsequium Dei & Regis, & publicum provinciarum bonum, quæ „similem instantiam & petitionem exhibuerint, ac simile responsum accepe„rint. Adjiciebat tamen Illustr. sua Clem. in omnibus aliis causis rationem „habendam esse conservationis bonarum consuetudinum, usuum ac privile„giorum, quantum quidem ex æquo & bono requiretur aut permittetur. Id „quod vobis significandum duximus, ut de eo illos supplicis libelli exhibito„res, quos id scire necesse judicabitis, faciatis certiores. Valete. Leovardiæ, „XIX. Sept. Anno CIↃIↃLXIX.

X. Octob. die, Mondragonius Senatum Daventriensem totum ad se vocari fecit, eique significavit, accepisse se à Duce Albano literas, quibus indicabat, filium suum Don Fridericum in itinere esse, & postridie ejus diei Daventriam venturum, ubi diu hærere non posset. Sibi ergo injunctum fuisse, Senatui Daventriensi indicaret, voluntatem Regiæ Majest. esse, uti arx in urbe Daventriensi extrueretur, idque sumtibus illius civitatis &c. qua de re articulos scripto consignatos Senatui tradidit, in hanc formam:

„Intentio Regiæ Majest. est, arcem extruere in urbe Daventriensi, ad „majorem ditionis securitatem, tranquillitatem ac pacem civitatis Daven„triensis, utque in ea justitiæ administratio stabiliatur, & ipsa quidem urbs „præsidio, Majestas vero Regia sumtu quo illud alit exoneretur.

„Cupit autem Regia Majest. à civitate suppeditari sumtus expendendos „in ejuscemodi arcis extructionem.

„Cumque Don Friderico integrum non sit hic commorando tempus „extrahere, petit idem ut Coss. ac Senatores ilico super hisce propositioni„bus deliberent ac concludant.

Postri-

Postridie XI Octob. Don Fredericus advenit, quem quatuor è Senatu in ponte Isalæ instrato exceperunt, eique adventum gratulati sunt, quos discessurus, ut sese ad diversorium suum sequerentur monuit.

Senatus Daventriensis, è cervis quos alebat, unum sclopo trajici fecerat, quem cum vini dolio ei dono misit. vicissim Senatui significari fecit Fridericus, ut responsum suum sub vesperam paratum haberent. postea tamen ut res ea in sequentem diem protolleretur permisit.

Sub vesperam Don Fridericus cum Mondragonio, Hispanis aliquot comitato, & Petro ten Holte Prætori in Dalffen, Daventriæ habitante, ejusque duabus filiabus, & duabus tribusve aliis virginibus publicum œnopolium intravit, ibique epulatus est, nemine è Senatu aliisve honoratis civibus eodem invitato.

Postridie, qui erat XII Octobr. Senatus cum suis Tribb. pleb. responsum suum concepit, idque scripto, in modum libelli supplicis consignavit, ac Don Friderico tradidit, qui petiit, sensus illius scripti sibi exponi. responsum est, rogare se ut S. Excellentia responsionem ipsam visitaret. atque eo dicto discessum, ita autem habebat:

,, Quandoquidem nobilis ac strenuus Dominus, Dom. Mondragonius, nomine Excellentiæ Illustris ac generosi Domini Ferdinandi Ducis Alvæ &c. Consulibus ac Senatoribus hujus civitatis Daventriensibus significavit, Regiæ Majest. Clementiss. nostri Domini intentionem esse, intra hanc urbem, ac ejusdem sumtu arcem extrui curare, quo sua Majest. gravi sumtu alendi ibidem præsidii, & hæc urbs ab ipso illo præsidio exonerari possit, petens à Senatu ut super hoc negocio deliberaret ac decerneret:

,, Hac de causa suæ Excell. Coss. ac Senatores nomine totius communitatis hujus urbis obedienter significant, sese, qui semper ut obsequentes ac fideles subditos erga suam Majest. suamq; Excell. se gesserunt, ea spe esse, non futurum ut suæ Majest. suæque Excell. placeat bonam hanc urbem ejusque cives in extremam miseriam conjicere, extructa in ea arce: prout nullo modo sibi sint conscii, se ad eam rem vel minimam causam dedisse, quibus nihil fuerit & etiamnum sit antiquius quam in obedientia suæ Majestatis suæque Excell. perseverare, vivere, ac mori.

,, Quamvis autem præteritis annis hic nonnihil rationi turbulenti temporis, ad evitanda majora incommoda, velificari necessum fuerit, quod & postmodum ad nutum suæ Majest. fuit abrogatum, Senatus nihilominus & Tribb. pleb. universim in officio & obedientia suæ Majest. debita semper continuarunt ac persistiterunt. quamobrem perquam obsequenter obsecrant suam Majest. nequem adversus hanc urbem ejusq; cives sequiorem affectum concipiat, sed ex naturali bonitate, benignitate, ac gratia necessitati temporis quicquid tale contigit condonare velit, & urbi ac civibus clementer indulgere.

 ,,Con-

„ Consideret autem gratiose sua Excell. extructionem arcis in hac urbe „(quæ & paucorum civium, & anguste à nostris majoribus ædificata est) „viam munituram ad omnimodum interitum exiguæ negociationis quæ in „ea viget, & perpetuam ac irreparabilem perniciem miserorum civium. „Ita ut regiones circumvicinæ, quæ mercimonia sua huc advehere, & vi„cissim omnigenas merces hinc exportare fuerunt solitæ, indeansam sum„turæ sint, alias urbes quærendi, & aliovorsum negociationem suam diri„gendi. Prout etiam nunc deprehenditur, & indies deprehendetur, quanto„pere exigua nostra commercia, diuturni præsidii ergo, fuerint imminuta, „& cives plerique ad egestatem perducti. Ne jam dicamus, urbis exiguita„tis & ædificiorum perquam anguste cohærentium ratione habita, multo„rum tenuiorum domos diruendas fore, ad suam liberorumque suorum per„petuam ruinam.

„ Quapropter Senatus & universa civium communitas quam possunt de„misse ac obsequenter rogant, ut sua Excell. nomine Majest. Regiæ gratiose „consideret calamitatem & egestatem civium hujus urbis, nec modo eam „ab extructione arcis immunem esse velit, verum etiam à diuturno & im„portabili onere militis præsidiarii ac stipendii eidem procurandi sublevet. „Pollicentes, se deinceps quoque ita se gesturos, ut obedientes, fideles, „ac afflictos suæ Majest. suæque Excell. subditos decet, seque ad nutum suæ „Majest. suæque Excell. Ducis Albani urbem semper apertam habituros, „prout & ex eo tempore quo Anno CIↃIↃXXVII. valido ac solenni Tracta„tu se Cæs. Majestati volentes submiserunt, assiduo obedienter & alacriter „fecerunt.

„ Quod si autem suæ Majest. suæque Excell. nihilominus placeret in hac „urbe arcem extrui curare (quod non futurum sperant) Senatui ac civibus „incumbit patienter ferre quodcunque suæ Majest. suæque Excell. super hoc „statuere visum fuerit: verum impossibile est civitati ad eam rem sumtus „conferre, quandoquidem urbs ejusque cives per multiplices equitum pedi„tumque transitus, gravissimum æs alienum contraxerunt, prout & ratione „eorum quæ expenderunt in equites Germanos haud exigua eis adhuc sum„ma debetur. Diuturnum præterea ac onerosum præsidium urbis commer„cia ac commoda vehementer attrivit, & civium facultates attenuavit. „Ac præter excessivos sumtus quos proxime elapsis annis annonæ, panis, „aliorumque necessariorum advectione diversis legionibus facta, tolera„runt, etiam pro stipendiorum per eosdem annos, & hunc etiam, eroga„tione, aliquot aureorum millia eis refundenda sunt; Ita ut urbs hæc ejus„que cives ad eam penuriam sint redacti, ut ulteriores sumtus facere nullo „modo possint.

„ Unde iterato quam possunt demisse obsecrant, ut sua Excell. nomine „suæ

„suæ Majest. hæc omnia clementer consideret, neque insuper hanc urbem „ac cives gravare velit. quod si fecerit, &c.

Daventrienses hisce exhibitis, egressi nonnihil, denuo intrare jussi sunt. quibus Don Fridericus ait prorsus inexpectatum sibi accidere hoc responsum, quum id quod proposuerat ad bonum & utilitatem civitatis Daventriensis tenderet: aliud ergo se responsum petere, eo quod Regiæ Majest. ad ditionum suarum securitatem arcem ibi extruere decretum esset. unde hortari se eos, ut mature super ea re deliberarent, quod nisi fieret, præsidium sumtu civitatis ibidem remansurum esse.

Quibus intellectis Senatus una cum Tribb. pleb. iterato rem in deliberationem adduxit, ac denuo sententiam suam scripto comprehensam tradidere, viva quoque voce ejus tenore explicato. ita autem habebat:

„ Coss. Scabini & Senatores una cum Tribb. pleb. urbis Daventriensis, te„nues & afflicti subditi suæ Majest. suæque Excell. denuo ac de novo quam „humillime precantur, ut Ill. suæ Clem. gratiose placeat in hoc consentire, „ne extructio arcis, ad interitum ac vastationem bonæ hujus civitatis effectui „mandetur. id quod clementer consideratum iri non diffidunt.

„ Quod si tamen Regiæ Majest. suæque Excell. omnino stet sententia, arcem „hic extruendam esse, agnoscunt, prout obsequentes ac fideles suæ Majest. „suæque Excell. subditos decet, sibi hoc ferendum esse. Verum impossibile „est urbi ac civibus ad id sumtus conferre, ut qui superiori tempore ita fun„ditus exhausti sint, & indies adhuc exhauriantur, ut nulla eis supersit facultas „ullas amplius pecunias contribuendi. prout Ill. suæ Clem. hodierno mane „prolixe, ea qua par est submissione demonstrarunt. Idque deinceps eo mi„nus fieri poterit, quum per arcis extructionem hæc urbs ad extremam ege„statem sit redigenda. Interim si suæ Majest. suæque Excell. commodo tem„pore placeret super sublevatione gravissimorum sumtuum à sua Majest. in „hoc bello toleratorum, ditionem Transisalanam (cujus hæc civitas mem„brum est) interpellare, Senatus Daventriensis una cum aliis promte, quan„tum exiguæ hujus urbis facultates patiuntur, præstiturus est.

Post hæc Fridericus serio civitatis delegatos admoneri fecit, ut melius ac commodius responsum ad se referrent. ac discessurus, jussit eos responsum aliud ad se transmittere. quo dicto, Daventria discessit.

Daventrienses super hoc negocio consilium Ordinum flagitarunt. qui quod eis suaderent non reperiebant.

Magister Gothardus ab Oostendorp Regiæ Majest. per ditionem Transisalanam constitutus Consiliarius, accepta à Duce Albano commissione, ac mandato certas personas ex urbe Daventriensi coram se citandi, ad testimonium veritati perhibendum, licet id juri urbano ac municipali aperte repugnaret, nihilominus XVI Novemb. die ad monasterium in Diepenveen se contu-

contulit, unde cives aliquot Daventrienses in ditionem alienam evocavit, qui coram ipso (cui nulla revera in eos jurisdictio erat) comparere sunt adacti, eique ad interrogatoria sua respondere.

Balduinus a Roon Cæsar. Majest. nomine Cancellarius Transisalaniæ, Drentiæ & Lingæ, à Duce Albano in mandatis habebat, ut inquireret, quo pacto in ditione Transisalana ac tribus civitatibus in causis criminalibus procederetur. Is ergo XXIII Novemb. Campos devenit, ubi nonnullos à Senatu delegatos sibi conveniendos esse significavit. selecti ergo sunt ad eam rem Henricus Dye Wolphius & Arnoldus a Bocop; quibus proposuit, scriptum sibi fuisse à Duce Albano, quemadmodum in Belgio varii procedendi modi in usu essent, ideoque injungi sibi ut ea de re per ditionem ac civitates inquireret, sibique transcriberet. Petere ergo se, ut civitas Campensis consuetudines ac privilegia quibus uteretur circa causas criminales, præter dispositionem juris communis, secum communicaret. Quam petitionem cum delegati ad Senatum retulissent, placuit ei deductionem quandam de suæ civitatis procedendi modo ac consuetudine in causis criminalibus in chartam conjicere, quam XXVI Novemb. die dicto Cancellario Zwollam transmisit. eam vero ob prolixitatem hic omittam.

XVII Novemb. idem Cancellarius civitati Campensi misit aliquot articulos, super quorum judicatura edoceri optabat, erant autem isti:

„ 1. Penes quem esset sumtus executionis erogare? prætoremne, an ci-„vitatem?

„ 2. An captivo id petenti procurator esset concedendus?

„ 3. An confiscatio in crimine hæreseos & læsæ Majestatis locum ha-„beat, juxta jus commune, & tenorem constitutionis edicti æterni Celsiss. „memoriæ Caroli V. quo derogatur omnibus privilegiis & consuetudini-„bus in contrarium? & cuinam in tali casu bona applicentur?

„ 4. An Senatus Campensis privilegia aut consuetudines habeat dandi „remissionem, etiam inconsulto Principe aut ejus Vicario?

„ 5. An idem in dubiis Principem aut ejus Vicariam consulat, quo „omnibus expensis, juxta ejusdem commissionem res peragatur?

Ad hæc Senatus Campensis ut sequitur respondit, idque XXIX Novemb. ad Cancellarium transmisit:

„ Quandoquidem nobilis ac strenuus D. Balduinus a Roon Cancella-„rius scripto a Senatu Campensi petivit edoceri super certis quinque arti-„culis infra enumerandis, ea propter dictus Senatus ad eos articulos sequens „responsum delineavit, ad pleniorem declarationem processuum in causis „criminalibus in hac urbe observatorum, idque suæ strenuitati scripto com-„prehensum tradidit:

„ Ac primo quidem, quod attinet ad sumtus executionum, penes quem „sit

„sit eos tolerare, Prætoremne an civitatem? declarat Senatus, civitatem „tolerare ac exolvere omnes sumtus qui in apprehensione delinquentis & „durante quoque ejus captivitate fieri assolent. nec non pro victu ejus ne„cessario, item pro informatione sumenda super commissis facinoribus, & „rei confessione ac similibus. Verum eo die quo criminalis capite plecti„tur, usitatum est, Prætorem, facta executione, commentarienses & con„fessorem prandio excipere, & lictorum quidem singulis, sesqui nummum „(quem latam placcam vocant) carnifici vero (qui à civitate statum stipen„dium habet) sex latas placcas exolvere. lata porro placca valet VII deutas „(quas appellant) Hollandicas. Quod si Civitati illo tempore proprius „carnifex non esset, in eo casu Senatus alium, sumtu civitatis accersit. „neque quum hoc fit Prætor assuevit peregrino carnifici quicquam dare. „prout idem Prætor nullos quoque sumtus facit, quando Senatus maleficos „extra urbis pomœria, intra spatium milliatis (juxta sua privilegia) ap„prehendit, aut vero, quando quispiam Lutheranismi nomine supplicio „afficitur. Quicquid autem ad executionem ulterius requiritur, sive appre„hensionis, sive commentariensium, lictorum, urbani carnificis nomine, „præter id quod impendit Prætor, id omne ex antiqua consuetudine civi„tati luendum venit.

„Quod ad alterum articulum; an videlicet captivo, id petenti, permitta„tur Procurator? dicit Senatus, non esse usitatum, ut delinquentes (post„quam apprehensi & custodiæ mandati sunt) Senatus tribunali denuo sistan„tur, aut coram eo accusentur, utve secundum formam juris communis „solenniter adversus eos procedatur, sed ut Senatus informatione facta, & „rei confessione audita, super re tota decernat, prout vi præstiti jura„menti deprehendit ex jure, ratione, rei circumstantiis fieri oportere. „Ita ut captivo quoad hoc procuratore non sit opus. Interim reo non de„negatur, quo minus sive per amicos, sive procuratores, aliosve exhibito „Senatui supplice libello potestatem purgandi se roget, si ita sibi videa„tur, aut etiam viva voce eam petitionem ad Senatum perferri curet. Civi „etiam aut incolæ, qui vadem constituit, licet in propria persona, aut per „substitutum procuratoremve, conscio Magistratu coram judicio se de„fendere.

„Quod ad tertium articulum; An videlicet confiscatio in crimine hæreseos „aut læsæ Majest. locum habeat, secundum jus commune, & tenorem consti„tutionis ac edicti perpetui celsæ memoriæ Imperat. Caroli V. & cuinam „bona applicentur? respondet ac declarat Senatus, prout & aliqua ex parte „in nupera ejus deductione factum: si quando contigerit civem aut inco„lam civitatis Campensis, ob malefacta sua, flagitia, sectas, hæreses, aut „crimen aliud quodcunque & quantumcunque capitali supplicio affici, aut

„eam ob causam in exilium abire aut ejici, facultates ejusdem nunquam ab „ullo è judicibus invasas aut confiscatas fuisse, sed semper eas penes in„teremti hæredes, ejectum vero ipsum aut fugitivum remansisse. Ita ut „nunquam ulla confiscatio adversus cives incolasve civitatis Campensis fue„rit exercita aut etiam tentata. Quod si nummi aliqui apud peregrinos sup„plicio affectos fuerint inventi (quod olim anabaptistis exteris hic capite „plexis contigit) reperiuntur iidem nummi à Senatu ad sumtuum in ejus„modi actionibus requisitarum refusionem applicati fuisse. Quemadmo„dum & omnes mulctæ in quas quispiam in civitate Campensi ejusve po„mœriis incurrerit, ob quamcunque causam, & quantæcunque eæ sint, „perpetuo ad usum ejusdem civitates applicatæ fuerunt.

„ Ad quartum articulum, quo quæritur, An Senatui Campensi privi„legia aut consuetudines sint, remittendi pœnas etiam inconsulto Principe „aut ejus Vicario, respondet Senatus, ab omni retro antiquitate in more „fuisse, ut civitas Campensis, pro ratione delicti aut facinoris reos capti„vos gratia affecerit ac dimiserit, Principe suo, ejus Vicario Prætoreve „nullatenus conscio, prout & nonnullis abhinc annis aliquoties contigit, „Senatum Campensem ad gratiosam intercessionem Clementiss. sui Præ„fecti, varios maleficos vita donasse ac dimisisse.

„ Quod ad v. & ultimum articulum, An Senatus in dubiis Principem „ejusve Vicarios consulat? respondet Senatus, nunquam se obstrictum fuisse, „ad Principem suum ejusve Vicarium in dubiis consulendum. non tamen „sibi insuetum esse, edoceri se curare ab iis quorum super aliquo negocio „sententiam inquirere ipsi consultum putent.

Senatus Campensis hoc suum responsum ad Cancellarium transmisit, qui id una cum deductione privilegiorum ac consuetudinum ejus circa causas criminales, ad Ducem Albanum curavit perferri. Idem & à reliquis civitatibus factum, non tamen ut in omnibus eorum scripta consentirent, cum & mos procedendi in criminalibus, & privilegia quoque harum civitatum varient.

Anno CIↃIↃLXX. Civitas Hasseltana per libellum supplicem à Duce Albano petiit, liceret sibi pontem Aquæ quam nigram vocant imponere, id quod ante non semel, opponentibus se perpetuo Zwollanis, tentarant. qui & hoc tempore se eorum conatibus objecerunt, missis Bruxellam suis delegatis, per quos causam suam apud Ducem ita egerunt, ut Hasseltanorum petitio fuerit rejecta.

Eodem anno Albanus Regiæ Majest. nomine edictum publicavit, quo vetabatur, ne quis ex hisce provinciis ad scholas aut universitates extra easdem sitas liberos suos mitteret aut peregrinari sineret, excepta unica urbe Româ. Similiter ne qui adolescentes infra vigesimum ætatis annum

peregre

peregre proficisci, ad linguas, aut opificia, aut mercaturam discendam auderent.

Incolis provinciarum edictum hoc valde onerosum accidit, & nominatim Transisalani id ægre tulerunt. quapropter trium civitatum delegati convenerunt, ac super eo deliberarunt, quandoquidem ex jus præbendarum in variis qua Academiis qua Scholis trivialibus habebant, quarum subsidio civium liberi citra ullos sumtus studiis inibi operam dare poterant. Item, quod liberos suos ante vicesimum ætatis annum eo quo dictum est fine extra suæ Majest. ditiones mittere prohiberentur, qui tamen à teneris edoceri necesse haberent, alioqui ad honestum vitæ genus inepti futuri. Decreverunt ergo, difficultates suas circa hoc negotium ad Præfectum suum Comitem Megensem scripto transmittere, rogareque ut suo nomine apud Albanum deprecari vellet, ne edicto illo gravarentur. quod fecerunt in hæc verba:

„ Nobilis, Generose, Clem. Domine: Clementiæ tuæ obsequia nostra, „& quicquid boni possumus, in primis parata sunt. Clem. Domine, Clem. „tuam, urgente adacti necessitate, celare non possumus, strenuum Dominum „Segerum a Groesbeke, Præfecturæ Clem. tuæ per Frisiam & Transisala-„niam &c. Vicarium, paucis abhinc diebus nobis misisse apographum „certorum edictorum Regiæ Majest. Clementissimi nostri Domini, quibus „Regia Majestas prohibet, ne quis subditorum suæ Majest. per hasce regio-„nes deinceps studiorum causa se conferat ad alias Universitates aut Scho-„las, quam quæ intra suæ Majest. ditiones sunt sitæ, excepta unica univer-„sitate urbis Romæ, neque uspiam alio. statuitur autem, ut qui impræsen-„tiarum extra suæ Majest. ditiones commorantur, ante certum tempus in „eas reverti per literas moneantur, sub pœna ipsis edictis comprehensa. „Utque idem locum habeat circa alios adolescentes, viginti annis mino-„res, qui alias regiones frequentant, ad linguas, mercaturam aut manua-„rias artes discendas &c. adjuncto mandato, ut edictum illud intra juris-„dictionem harum civitatum faciamus promulgari, & procedamus advor-„sus ejus transgressores per exequutionem pœnarum in eo constitutarum. „Quum ergo, Clem. Domine, in variis universitatibus, ut Perusiæ, Co-„loniæ alibique in bursis aut collegiis certis locis gaudeamus, in quibus „studiosi nostri, civium liberi, vi fundationum præstantium quorundam „virorum, literis operam possunt dare; nec non, ut Hansæ Teutonicæ „federati, in urbibus Hansaticis ac variis regnis & regionibus aliis simile „circa alios adolescentes jus habeamus, quapropter edictum illud promul-„gare gravamur, quumque antehac, Anno CIↃIↃLIX. XXVI Aprilis „die, Regia Majest. ditioni Transisalanæ gratiose concesserit promiserit-„que, siquando imposterum nova quæpiam edicta dictæ regioni Transisala-„næ missurus esset, ibidem promulganda, in antecessum sese de ea re Præ-

 „fectum

„fectum ejusdem regionis certiorem facturum, qui si difficultates aliquas „momentosas adversus eorundem publicationem opponi deprehenderet, „omni diligentia Majest. suam de iis edoceret, ac in eo casu ab eorum pu- „blicatione tantisper supersederet, donec à sua Majest. aliter statutum foret: „prout Clem. tuæ ex inserto Regiæ concessionis apographo licet deprehen- „dere: Idcirco XXV Aprilis die, delegatos nostros Senatores ablegavimus, „ut cum Clem. tua Arnhemiæ (quod fore sperabamus) nostro nomine offi- „ciose agerent, eique difficultates nostras circa dictam promulgationem in- „dicarent, verum delegati nostri, ut Appeldornam venerunt, intellexeruntq; „Clem. T. Arnhemia Bruxellam tum temporis esse profectam, domum sunt „reversi. Porro, quum urbium harum, earumque civium tantopere intersit „huic negotio recte prospici, rogamus demisse ac obsequiose, placeat Clem. „T. tanquam constituto nobis gratioso Domino ac Præfecto, diem nobis ac „locum ejusmodi præfigere, quibus delegati nostri T. Cl. convenire possint, „eique difficultates nostras ac curas viva voce indicare. utque Clem. tuæ pla- „ceat, vigore dicti Reg. Majest. promissi, nobis gratiose indulgere, ut interea „temporis à publicatione memorati edicti supersedere liceat, prout à Clem. „nostro Præfecto piæ memoriæ, generoso Domino Comite Arembergio non „semel nobis permissum fuit. Id gratis animis nostrum erit recognoscere. „Deus T. Cl. diu incolumen servet. Datæ sub sigillo civitatis Daventriensis, „quo impræsentiarum ad hoc negotium utimur XXIX Apr. die, Ann. CIↃ IↃ LXX.

Megensis Comes absque ulla mora difficultates à tribus civitatibus motas Duci Albano indicavit, ac demisse earum nomine petiit, ut à promulgatione decreti excusari possent. in quam petitionem consentire noluit, sententiam autem suam, ejus rogatu V. Maji die Comiti scripto transmisit, qui Epistolam Ducis ad Ordines perferri curavit. erat autem talis:

„ Generose Comes, Quandoquidem è tradito nobis scripto ad te misso „a Coss. Scabinis ac Senatoribus trium civitatum Daventriensis, Campensis, „Zwollanæ, percepimus difficultates ab ipsis motas circa publicationem „edicti quo Regis Clementiss. nostri Domini subditi prohibentur studiorum „causa se conferre ad alias Universitates scholasve quam eas quæ suæ Maje- „statis ditionibus continentur, quo & cavetur ne adolescentes viginti annis „minores peregre mittantur ad discendas linguas, mercaturam aut opificia „manuaria: Tuum erit eis responsi loco significare, Nos, ratione man- „dati quod habemus a Regia Majest. difficultatibus illis nullum penitus lo- „cum dare posse: prout & nullius ponderis esse comperiuntur, quum in „ditionibus dictæ Reg. Majest. non desint bonæ Universitates, in quibus „non scientiæ ac facultates duntaxat, verum & variæ linguæ addisci possunt. „Quod vero ad ea attinet loca, in quibus eædem Civitates ajunt civium suo- „rum liberos in bursis quibusdam aut collegiis residendi jus habere, indicari „tibi

,,tibi petas ubinam illa loca ac burſæ ſint ſitæ, & quantum in illas ſumtuum
,,ſoleat erogari, eaque de re nos è veſtigio certiores facias, quo de ea
,,ulterius poſſit ſtatui. Quumque adoleſcentes viginti annis minores in exte-
,,ras & hæreſibus infectas regiones miſſi, de facili ea ibi jaciant fundamenta,
,,quæ domum reverſi retineant,ac difficulter deponant,prudenter Reg.Majeſt.
,,decrevit interdicere ne tales peregre mittantur, antequam ad maturiorem
,,pervenerint ætatem,qua ſibi ab eis melius cavere poſſint. Atq; huic ſuæ Ma-
,,jeſt.ſententię civitates ſibi obſequendum ſciant,& memoratum edictum ſibi
,,nulla interpoſita mora promulgandum,Clementer porro in te affecti ſumus.
,,Datæ Antverp. v.Maji, Ann. cIↃ IↃ LXX. ſignatæ autem erant: *F.A.D.Alva.*

Haſce literas Megenſis Civitatibus tranſmiſit, adjunctis etiam ſuis, quibus publicatio decreti eis injungebatur. quibus non ſine magna difficultate paruerunt.

XXI Junii Comes Megenſis Ordines Tranſiſalaniæ ad Comitia Zwollæ celebranda convocavit. In quibus (eo quod longo tempore Comes abfuiſſet, ideoque conventus illi Ordinum,ut & Comitia judiciaria fuerant intermiſſa) multi tam ex equeſtri Ordine quam è civitatibus ſolenne juramentum præſtiterunt: erant autem iſti: Ex equitibus quidem Ioannes a Ripperda, Henricus ab Eſſen, Goſuinus a Covorden, Gothardus a Laer, Bernardus a Bevervoorde, Ioannes a Steenwijck, Georgius vander Marck, & Gerardus ten Nuys. è civitatibus, Henricus a Markel, Ioannes Lueſſe.

Quamvis autem Ordines edictum de non mittendis adoleſcentibus ad Academias exteras publicaſſent, multum tamen operæ poſuerunt ad ejus deprecandam exequutionem, omneſque ſuas difficultates fuſius ſcripto complexi, eas Comiti Megenſi tradiderunt, ut ad Albanum ejus interventu pervenirent. erat autem ipſum ſcriptum tale:

,, Nobilis, Generoſe, Clementiſſ. Domine, oblatione obedientis ac debiti
,,obſequii prævia, remonſtrant ac ſignificant T. Cl. Ordo equeſtris ac tres
,,Civitates, Daventria, Campi, Zwolla, repræſentantes Ordines ditionis
,,Tranſiſalanæ, ea qua par eſt animi ſubmiſſione, perveniſſe ad ſeſe certum
,,edictum Reg. Majeſt. Clem. noſtri Domini, quo cavetur, nequis ſtudioſo-
,,rum ad exteras Academias aut ſcholas, ſtudiorum cauſa, neve quis aliorum
,,adoleſcentum viginti annis minor, linguas, mercaturam aut artes manuarias
,,addiſcendi gratia extra ſuæ Majeſt. ditiones proficiſcatur &c. ſuper quo de-
,,creto tres dictæ civitates difficultates ſuas Clem. tuæ ſcripto tranſmiſerunt,
,,ad quas benignum reſponſum expectabant: Verum enimvero, quum Illuſtris
,,Dux Albanus, ac tua Clem. dictis civitatibus injunxerint, eo non obſtante,
,,ut dictum mandatum publicarent, ideo poſtpoſita omni mora huic mandato
,,paruerunt, & edictum promulgari fecerunt. Quamvis dicti ſupplices confi-
,,dant, Illuſtrem ſuam dominationem, de re in particulari plenius edoctam,

,,quantopere videlicet incolæ ditionis Transisalanæ per memoratum edi-
,,ctum sint gravandi, id ipsum gratiose mitigaturum esse.

,, Utque supplices eo citius ac facilius hoc obtinere possint, rogant Illustr. ,,suam Clem. quam possunt obsequentissime, ne gravetur difficultatibus ab ,,sese motis aurem accommodare, ac tanquam clemens ipsorum Dominus ,,ac Præfectus, apud Majest. suam gratiose circa hoc negocium pro sese ,,deprecari. quum etiam supplicibus antehac in aula scripto significatum sit, ,,siquando ipsis edicta mandatave essent mittenda, in quibus sese judicarent ,,gravari, ipsorum esse difficultates suas Præfecto suo indicare, ut iis con- ,,veniens remedium posset adhiberi.

,, Primo, igitur, Clementissime Domine, certum est, ab omni re- ,,tro memoria civitati Daventriensi liberalitate summatum virorum in ,,variis urbibus, extra limites ditionum suæ Majest. prospectum esse, de ,,jure liberos suorum civium in certis collegiis præsentandi. verbi gratia, ,,primo Herwerdæ in Westphalia in schola particulari. deinde in Universi- ,,tate Coloniensi, in bursa trium coronarum, ubi præsentare eis licet tres ,,civium liberos, qui in eadem bursa quinquennio toto liberæ mensæ, & ,,absque ullo suo sumtu studendi licentiam habent. quo quinquennio elapso, ,,tres alios nominat Senatus Daventriensis qui illis succedunt. Præterea, ,,quondam magnificæ memoriæ D. Fulvium Corneum Cardinalem, & ,,Episcopum Perusinum, admodum venerando Domino Episcopo, ac ca- ,,thedrali capitulo Vltrajectino indulsisse jus præsentandi in urbe Perusina, ,,collegio veteris Sapientiæ, duos idoneos studiosos, alterum Ultrajecti- ,,num, Daventriensem alterum, quibus toto septennio in eodem collegio ,,victus ac necessaria suppeditentur, adjecto, si intra illud tempus Juris- ,,prudentiæ aut Medicinæ lauream consequantur, viginti & unius floreno- ,,rum honorario.

,, Similiter, civitates Campensis & Zwollana, singulæ locum habent ,,in Universitate Coloniensi, in bursa dicta Laurentiana. quas præsentatio- ,,nes, quæque loca tres civitates bona fide hactenus possederunt, tam Colo- ,,niæ quam Perusii, liberis civium suorum in dictis collegiis residentibus, ,,ac eorum commoda percipientibus.

,, Usitatum quoque est, Colonienses aliarumque urbium cives inter sese ,,permutationem instituere, ita ut Colonienses liberos suos harum trium ,,urbium civibus, & hi vicissim suos Coloniensibus, nullis expensis, eo- ,,rum convictu usuros transmittant, atque ita sumtu perexiguo liberos utrim- ,,que in studiis possint alere.

,, Quæ omnia supplices non exiguo in lucro ponunt, ac necessaria tenui ,,vulgo, ad liberos suos levi impensa in literarum studiis enutriendos, quo ,,in viros honoratos & reipubl. utiles possint evadere. quæ utique media & ,,emo-

„emolumenta sibi (si contingeret edictum in pleno suo vigore permanere) „penitus adimerentur, ipsique, qui absque illis mediis & emolumentis „destituuntur facultate (ratione annonæ & aliorum necessariorum caritatis „in Universitate Lovaniensi & Duacena) liberos suos studiorum causa emittendi, eos ob rei angustias domi retinere adigentur, notabili cum juventutis damno, quæ hoc modo ad desidiam & omnis generis improbitatem „delabi posset, prout Clem. T. eximia sua prudentia rem totam expendenti „obscurum esse nequit.

„ Quod porro, Clem. Domine, alterum articulum edicti attinet, placere videlicet suæ Majest. ut idem locum quoque obtineat in aliis adolescentibus, quotquot viginti annis minores sunt, qui in dissitas regiones linguis, mercaturæ, opificiis addiscendis emittuntur: Eo supplices haud parum se gravari profitentur, idque ob rationes sequentes:

„ Quia civitates membra sunt societatis Hansæ Teutonicæ, quæ societas „compluria loca conventibus suis ac rationibus ineundis destinata habet, ut „in Brabantiâ Antverpiæ, qui locus Brugis quondam erat, Londini in Anglia, in Russia Nouwerdæ, & aliis regnis ac ditionibus, ac multas variasque immunitates, privilegia, & prærogativas à variis regibus, Principibus ac magnatibus magno suo sumtu consequuta est, quorum privilegiorum ac immunitatum vigore cives iis in locis, præsertim, ut nunc se res „habent, in Norvagia utiliter negociantur, prout & necessarium eis est emporia habere ad quæ suos liberos prima ætate emittant, ut inibi in praxi „mercatoria erudiantur, parentibus suis in eadem adjumento sint, ac in viros bonæ frugi evadant. Prout & multiplex commercium per Borussiam, „Rutheniam, Livoniam, Daniam, Sweciam, & alias regiones antiquitus exercere consueverunt, & etiamnum exercent, quorum commerciorum beneficio negotiatio per Regiæ Majest. ditiones haud leviter promovetur. Eisdem autem, incolas ditionis nostræ ac civitatum penitus contingeret destitui, nisi liberos suos viginti annis minores eo ad tyrocinium „sub aliis mercatoribus, opificibus, linguarum peritis explendum emittere „eis liceret. quandoquidem nec utiles ad ista forent adolescentes, nec iis „in locis admitterentur, nisi aliis mercatoribus prima ætate ibidem ministrassent, & peregrina idiomata, ut Polonicum, Ruthenicum, Lithuanicum, aliaque sibi familiaria reddidissent, regionum quoque ad negociationem idonearum rationem callerent. quas ad res se in V. VI. VII. plus minus „annos obligare tenentur, cautione etiam sufficienti interposita. Qua ratione „hoc quoque tempore multi honestorum virorum filii peregre habitant & „hospitibus suis obstricti sunt, quibus citra magnos sumtus, controversias, „& detrimenta, ministeriis suis excedere non liceret, neque ab iis quibus „inserviunt missionem possent impetrare.

„ Qua-

„ Quapropter, si dictis incolis libertas filios suos viginti annis minores „peregre ablegandi adimeretur, & ipsis & liberis suis ea res haud parum „damnosa, aliis vero exteris regionibus ac civitatibus, quæ illorum negocia- „tiones occuparent, summe lucrosa futura esset.

„ Quibus omnibus consideratis, rogant Supplices perquam humiliter & „obsequenter, uti Clem. T. dictas difficultates cordi habeat, ac apud Ill. „suam Clem. ea ratione pro sese deprecetur, ut pristinam libertatem filios „suos ad universitates & bursas supra recensitas mittendi, aliove ad linguas, „mercaturas & opificia addiscenda ablegandi retinere possint, ac deinceps „gratiose in usu, privilegiis ac juribus suis, (quibus beneficio Societatis „Hansaticæ in variis regnis gaudent) uti frui permittantur: prout Cæs. „Majest. celsissimæ memoriæ ipsis in spontanea sua submissione solenni „Tractatu Anno CIↃIↃXXVIII. pollicita fuit, nec non Majest. Regia, „præsens noster Clementiss. Dominus hæreditarius hactenus ipsos in iis „protexit ac conservavit. Supplices, quod in se est, omnem operam da- „bunt, ut liberos suos ad honestos ejusmodi viros mittant, per quos spes „sit, fore ut in obedientia Ecclesiæ Catholicæ persistant, neque ullis pravis „opinionibus aut hæresibus inficiantur.

Hunc libellum supplicem Ordines Comiti Megensi tradiderunt, quem & viva voce obsecrarunt, ut pro sese apud Ducem Albanum in hac causa interveniret, cum ditio ac civitates per eam vehementer gravatas se sentirent. quibus respondit Comes, se quod suarum virium esset ipsorum causa apud Ducem gnaviter facturum, vereri tamen, ut vel minimum ea in re mutaret: multas enim ditiones ac civitates similes querelas aulæ exhibuisse, sed nihil profecisse.

Eodem die, videlicet XXI Junii, Megensis Comes jussu Albani, Ordines Zwollæ congregatos in curia accessit, Comitantibus eum Cancellario Balduino a Roon, Roberto vander Beke Quæstore Sallandiæ, Mag. Gerardo ab Oostendorp, & Mag. Henrico a Tiel. ubi per dictum Cancellarium proponi fecit, Ducem Albanum Gubernatorem nomine Majest. Regiæ multos labores ac molestias exantlasse, quo turbas penitus supprimeret compesceretque, & pristinam quietem ac tranquillitatem subditis restitueret. unde Ordinibus constare haud difficulter posse, fieri id nequivisse absque magna pecuniarum profusione ac sumtu, quibus supplendis, & redimendis Regis dominiis, & ærario etiam nonnullo ad inopinatos in futurum casus colligendo, non potuisse suam Majest. aptius medium comminisci, quam contributionem centesimæ omnium bonorum qua mobilium qua immobilium, vicesimæ insuper omnium immobilium, & decimæ omnium mercimoniorum. petere ergo, ut hæc ditio Transisalana Majest. suæ in ejuscemodi centesimam, vicesimam, & decimam conferendam consentiat.

quibus

quibus dictis Comes una cum Cancellario & Consiliariis in Secretarii conclave secessit. Ordines vero postquam nonnihil super ejus petitione contulissent, eo ad sese revocato, per Doctorem Rhemen, Consulem Daventriensem, petierunt spatium unius mensis sibi concedi ad deliberandum, rem enim magni momenti esse, qualis nunquam ante Ordinibus accidisset, unde maturo consilio ad eam opus esse. Megensis ergo, ut usque ad XIV Julii negotium protolleretur permisit.

Quo die equestris Ordo ac delegati trium civitatum, denuo Zwollæ in curia congregati fuerunt, ad petitionem Ducis Albani responsum daturi. qui illi intererant conventui hic merentur asscribi. erant autem nominatim isti: Eggartus Ripperda Satrapa Sallandiæ, Gosuinus a Raesvelt Satrapa Tubantiæ, Ioannes Sloot Satrapa Vollenhoviæ, Eusebius Bentinck Satrapa Iselmudæ, Hermannus a Westerholt Satrapa Diepenemi, Dominus Bernardus de Bever Commendatarius Ootmarsiæ, Henricus Mulert, Ioannes a Laer, Gualtherus ab Heyden, Robertus ab Ittersum, Adolphus a Twickelo, Seino a Brenen, Adolphus a Rutenborch, Balduinus Hagen, Bartholdus Sloot, Rudolphus ab Oosterwolde, Ioannes a Rechteren Brubake, Gosuinus Bake Schaep in Hellendoorn, Gualtherus a Scheven, Georgius a Marck, Bernardus a Bevervoorde, N. Scheel, Henricus a Laer, Gosuinus a Covorden, Ioannes a Bochorst, Ioannes a Voorst, Capitaneus Splinter, Hermannus Ripperda, Iudex Barmentloo, Ioannes a Warmeloo, Ioannes Ripperda, Ioannes Mulert, Ioannes ab Uyterwijck, Ioannes ab Echten, Macarius ab Oldeniel, Ioannes Blanckevoort, Ioannes ab Ittersum, Ioannes Eschede Keppel, Ioannes a Steenwijck, Ioannes ab Iselmuden, Ioannes Rammelman. Delegati Daventriensium, Henricus a Marckel, Stephanus a Rhemen Doctor. Campensium, Henricus Dye Wolphius, Arnoldus a Bocop. Zwollanorum, Wolphgangus ab Ittersum, Ionnnes ab Haerst, Ioannes Luesse, Bitterus tho Mars. Inter hos Io. ab Iselmude, & Io. Rammelman nunquam comitiis antea interfuerant, neque ditioni coram Præfecto debitum juramentum præstiterant. unde stipulata manu Satrapæ Sallandiæ promiserunt, se quod è republica esset omni ope promoturos, ac postea juramentum equestri Ordini consuetum coram Præfecto præstiterunt.

Eodem die, Comes Megensis, comitatus Cancellario & Consiliariis, congregatos in Curia Zwollana Ordines accessit: cui Sallandiæ Satrapa responsum Ordinum Transisalaniæ ad petitionem centesimæ, vicesimæ, ac decimæ scripto comprehensum tradidit. Quo præcipue citabant Tractatum spontaneæ suæ submissionis, Anno CIↃIↃXXVIII. quo se Cæsari subjecerunt, promissa & juramenta inauguralia Cæsaris ac Regis, nec non quopacto se semper erga Cæsaream ac Regiam Majestatem gessissent, adhæc

impotentiam regionis Transisalanæ, onerosos equestrium pedestriumque cohortium per eam transitus, irruptionibus aggerum factum esse ut agri Transisalani arenâ opplerentur, eaque de causa elocationum pretia colonis magna ex parte fuisse remittenda. unde inauditum onus centesimæ, vicesimæ ac decimæ facultatum suarum & fundorum à se tolerari nullo modo posse, nisi deserere eos & regione excedere præeligerent, quod plerisque bonæ frugi incolis eveniret. rogare iccirco, ut a centesima, vicesima, decima persolvendis excusari possent, quarum vice offerant quadriennii spatio XXVIII millia Carolinorum, & Duci Albano VI millia, quæ postmodum usque ad VII M. auxerunt.

Prælecto hoc responso, digressus est Comes Megensis, ut super eo deliberaret. qui deinde replicam suam & ipse scripto complexus est, ut sequitur:

,, Clementiss. D. Præfectus Comes a Megen, percepto responso ab Ordinibus Transisalaniæ sibi vice Regiæ Majest. exhibito, super petitione ab ,,sese XXI superioris mensis iisdem Ordinibus, circa centesimam, vicesimam & decimam proposita: dolet imprimis de iis quæ super infortuniis ,,& egestate hujus ditionis in eo relata sunt. Considerandum tamen arbitratur, regiones alias, ut Brabantiam ac limitaneas integros duos exercitus, Regiæ videlicet Majest. & Arausionensium Principis ad tempus non ,,exiguum in suis territoriis perferre coactas, per quos magna agri earum ,,portio incendiis hausta ac deformata sit, quæ nihilominus duplicem centesimam intra sexennium persolvendam in se receperint, utque a decima ,,& vicesima liberari possent, CCCC M. florenorum annuorum, sexennio toto ,,se promiserint exoluturas: neque tamen certas esse, num Ill. sua Clem. ,,huic oblationi consensura sit. prout & reliquæ omnes regiones, quæ pariter contribuere solent, pro rata portione id ipsum fecerint. Nec minus ,,expendendum eis, regioni Gelricæ magna quoque detrimenta per transitus copiarum militarium, & aquarum illuviem illata esse, qui quidem ,,Gelri & ipsi a pendendo tributo sese subducere satagunt, sed tamen in triplum eorum quæ hactenus contulerunt, videlicet VI c. millia florenorum ,,quadriennio luenda, consenserunt. Quibus similia Frisia aliæque regiones ,,præstitere. Ob has aliasque rationes vident haud dubie Ordines sibi de toto ,,hoc negocio penitius cogitandum. Ac mirum videtur S. Clem. si hæc regio ,,a centesima, vicesima, & decima solvenda eximi optaret, eam non ut minimum centum thalerorum millia, quadriennio solvenda in se recipere, quum ,,citra omne dubium integra hæc ditio tantum possit, quantum unus quadrans ,,Gelriæ. Ut autem hæc summa conficiatur, statuit Ill. Dux Albanus, civitates, quas causa hujus exactionis præcipuas tangit, ab ea eximi non oportere. ,,quemadmodum nec Frisiæ civitates ab ea fuerunt excusatæ.

,, Rogat

,, Rogat ergo S. Clem. Ordines, ut rem hanc maturius secum expendant, ,,consideratis oneribus & difficultatibus quibus Regia Majestas impræsentia- ,,rum premitur, in quas a propriis suis subditis eam præcipitatam esse con- ,,stat. unde & æquum est ut tolerandis iis ipsi quoque participent. utque ,,in ejusmodi oblationes conveniant, quæ ipsis honorem ac gratiam conci- ,,liare queant, terminosque solutionum quantum possunt abbrevient, quum ,,notum sit S. Clem. in aula id ipsum impendio gratum fore.

Ad hæc Ordines xv Julii scripto responderunt in sequentem modum:

,, Ad repetitum responsum Nobilis ac Generosi Domini nostri ac Præ- ,,fecti Comitis Megensis &c. humiliter significant, ea spe se esse, fore ut ,,Regia Majestas & Excell. Ducis Albani exiguam hanc regionem Transisa- ,,lanam (ratione habita spontaneæ ejusdem submissionis) eo loco quo Bra- ,,bantiam aliasve suæ Majest. ditiones hæreditarias, in negotio petitionum ,,aut contributionum minime censeant habendam, consideraturos etiam, ,,onera quæ suam Majest. premunt, nullo modo huic regioni imputari posse. ,,quæ eis causam non præbuit, sed perpetuo in S. Majest. obedientia perse- ,,veravit, contra quam nec arma sumsit, nec federa inivit, nec turbis se ad- ,,miscuit, prout & Cæsarea Majest. primo, deinde regia quoque (habita ,,procul dubio ratione dictæ submissionis) nunquam eam aliis S. Majest. ,,ditionibus hæreditariis in negocio contributionis æquandam censuere, sed ,,præteritis temporibus, magnis ac gravibus oneribus pressæ, tolerabili con- ,,tributioni, pro regionis modulo, gratiose acquieverunt.

,, Quod porro Ill. sua Clem. censet, etiam civitatibus in partem hujus ,,oneris veniendum esse, usitatum esse norit, ut cives qui ruri fundos ha- ,,bent, una cum aliis ibi commorantibus contribuant, utque equestris Ordo ,,ac civitates, utpote unum corpus constituentes, in petitiones S. Majest. pa- ,,riter consentiant, eisque pariter satisfaciant. quemadmodum & nunc uter- ,,que ordo, pro veteri suo more, de rationibus ac mediis, quibus nummi ,,suæ Majestati promissi exolvantur cogitabit.

,, Quum porro Ordinibus tantam summam, quantam T.Clem. ipsis pro- ,,posuit exolvere, conquirere penitus sit impossibile, rogant ut considerata re- ,,gionis hujus exiguitate, & rationibus ab eis allatis, ut & quod ita nuper ,,contribuerunt, quod non fecerunt ditiones reliquæ, sese à tam gravi exactio- ,,ne clementer excusare velit. Nihilominus, & licet hæc Regio Cæsareæ ,,ac Regiæ Majestat. per Gallica hæc & alia gravissima bella ad summam ,,xxxii M. Carolinorum contulerit, offerunt tamen hac etiam vice suæ Majest. ,,L. Carolinorum M. quadriennii spatio solvenda, petentes quam possunt ,,demisse, placeat Clem. T. ejuscemodi oblationem suæ Majest. ac suæ Ex- ,,cell. vice acceptare, neque ulterius ditionem hanc gravare, nec displi- ,,ceat Clement. T. ad præcedaneam suam demissam petitionem gratiose

respondere, & hunc ditionis consensum in futurum in consequentiam non esse trahendam eidem polliceri.

Ad hæc Præfectus scripto iterum respondit, quo se hac oblatione contentum esse negavit, ac velle se ut C. thaletorum M. conferrent, aut tam prope ad eam accederent summam, quam ullo modo possent. alioqui certum se esse, Ducem Albanum non acquieturum. perduxerunt ergo summam ad LVI M. florenos, quibus addebantur pro Albano VII M. & pro Comite Megensi III M. sed nec oblatione contentus fuit Albanus, nec honorarium accipere voluit, unde tandem LXX M. quadriennio solvendis se adstrinxerunt, quibus Albanus acquievit.

XV Augusti die Cæsaris Maximiliani filia Maria, desponsata Hispaniarum Regi, è Germania navi Neomagium advecta est intra II. & III. horam pomeridianam. quo & multi nobiles è ditione Transisalana, & è singulis civitatibus singuli Senatores, ad petitionem Comitis Megani se contulerunt, eam salutaturi. prout & ex reliquo Belgio eo delegati convenerant ac S. Majestatem præstolabantur.

XVII Augusti delegati Ordinum Transisalaniæ, loco quem vocant *den Valckhof* Reginam adiere, qua eis audientiam permittente, Doctor Stephanus a Rhemen Consul Daventriensis, reliquorum nomine eam hunc in modum affatus est:

,,Illustrissima, Celsiss. Clementissima Domina: Comparent coram Majest. ,,tua delegati equestris Ordinis ac civitatum ditionis Transisalaniæ, repræ,,sentantium Ordines ejusdem regionis, sesque T. Majestati quam obedien,,tissimos sistunt offeruntque. Quumque resciverint, Majest. tuam, Illustris,,simo, Potentissimoque Hispaniarum Regi, Clementissimo nostro Domino, ,,toto Christiano orbe eminentissimo Principi desponsatam esse, eo nomi,,ne summopere lætati sunt, præsertim quia Celsissimæ memoriæ Cæsar Ca,,rolus V. dictæ regionis Transisalanæ primus Dominus hæreditarius, Maje,,statis T. Magnus avunculus fuerit; quapropter sperant Majest. tuam erga ,,eandem regionem tanto benevolentiori animo futuram. ac gratulantur ,,Majest. tuæ adeo celsum ac præclarum matrimonium, quam obsequentissi,,me optantes, ut id ope Omnipotentis Dei, tuæ Majestatis saluti, ejusque ,,ditionum ac populorum felicitati inserviat.

,, Ut autem tua Majestas, hoc suo primo adventu dictæ regionis Transisa,,lanæ & subditorum obedientem voluntatem ac animum quadantenus co,,gnoscat, offerunt iidem T. Majestati pro sua tenuitate malluvium ac pelvim ,,ex auro puro, pretio IV M. Carolinorum, quæ quod illico confici non ,,potuerint, tuæ Majest. afferentur, aut, si prius ex hisce regionibus eam ,,discedere contigerit, per certum hominem ad id ablegandum mittentur ,,tradenturque. Rogantque impræsentiarum delegati, ut Majest. T. donum

,,hoc

„hoc exiguum ditionis Transisalanæ, gratiose acceptare, simulque ejusdem „incolas apud Regiam Majest. Clementiss. nostrum Dominum eum in mo„dum commendare velit, quo in avitis suis consuetudinibus juribusque „clementissime protegi ac conservari possint. Ipsi vicissim Transisalani ea „ratione se gesturi sunt, ut fideles suæ Majest. subditos facere æquum est.

Regina, (comitata Comite Megensi, Domino a Barlaymont, Dom. de Noircarmes, aliisque magnatibus) delegatis Transisalaniæ per Consiliarium Bruxelles responderi fecit; Majest. suam ditioni Transisalanæ pro gratulatione ac munere benevole gratias agere, eamque apud Majest. Regiam laudaturam, commendaturam & quacunque posset in re ei adjumento futuram; confidere autem vicissim, dictam regionem, Regiæ Majestatis votis, ut hactenus factum sit, obsecundaturam. nec displiciturum suæ Majestati, ut delegati manus ipsi oscularentur, quod & factum est.

XXI August. die qui erat dies Lunæ ante Bartholomæi Gallo-Belgæ qui eatenus sub Mondragonio Daventriæ præsidium habuerant, inde excesserunt. quorum loco intraverunt IV Hispanorum vexilla, ductore Pacieco, singula CXXV capitum aut præter propter.

Die omnium Sanctorum hujus anni repentina admodum tempestas & inundatio marina hasce regiones afflixit, per quam Hollandia, Zelandia & Transisalania miserrimum in modum fuerunt vastatæ, cum non modo ruri homines ac jumenta magno numero perirent, sed & ad urbes ipsas malum pervaderet. intra mœnia civitatis Campensis, præter pecora nonnulla quinque aut sex homines submersi fuere. integræ alicubi domus & excelsæ quercus sedibus suis revulsæ, aliis locis consederunt, cujus rei exemplum quoddam non ab re erit recenseri. Domus cujusdam villici in territorio Vollenhoviano, diœcesi Geethoorn sita, præcingebatur aliquot arboribus, neque longe ab ea furnus erat pani excoquendo. hæc domus, cum ipsis fundamentis & villa cum arboribus, furno, hominibus ac bestiis aquis sublata portabatur. & dimidio, à loco ubi constiterat, miliari abrepta, in agro alterius coloni consedit, insciis hominibus qui ei inerant, qui tempestate sedata, è domo prospicientes, quo terrarum delati essent primitus ignorabant.

Similiter fœni meta, cui duo homines incumbebant à loco quem vocant *den Somerdijck* usque ad pagum *ter Wolde* delata fuit, ubi terræ iterum hæsit ac erecta mansit, hominesque in ejus summitate remanserunt, donec tempestas conquievisset.

XXXI Nov. Dux Albanus Ordinibus Ordinem rerum criminalium transmisit, utque eum promulgarent & juxta eum judicia sua instituerent præcepit. cui rei non potuerunt assentiri, cum privilegiis suis repugnaret. hinc diffi-

 cultates

cultates suas circa hoc negocium Comiti Megensi scripto significarunt, rogantes, ut promulgationem inhiberi permitteret, his verbis:

,, Nobilis, generose Domine, oblatione debiti ac promti obsequii præ-
,,missa, remonstrant & obsequenter significant T. Cl. equestris Ordo & tres
,,civitates, Daventriensis, Campensis, Zwollana, repræsentantes Ordines
,,ditionis Transisalaniæ: Quandoquidem T. Cl. Officiariis ac civitatibus
,,ejusdem ditionis nuper curavit mitti literas patentes continentes ordinem
,,ac edictum Regiæ Majest. Clementiss. nostri Domini super negotio justi-
,,tiæ criminalis, una cum eo pertinentibus eique consentaneis appendici-
,,bus, qui quidem ordo deinceps observandus esset in processibus circa cau-
,,sas & materias criminales, Ordines vero, postquam eundem perlegerunt
,,ac visitarunt, manifesto deprehendunt, eum in totum militare non modo
,,adversus Tractatum inter Celsiss. memoriæ Carolum V. Anno cIↃIↃ
,,XXVIII, tempore spontaneæ suæ submissionis, & ipsos sancitum, obsi-
,,gnatum confirmatumque, quo promittitur, Cæsaream Majest. ejusque hæ-
,,redes ac successores, equestrem Ordinem, civitates ac agrum Transisa-
,,laniæ protecturos in omnibus suis juribus, municipalibus, urbanis, ag-
,,gerariis, aliisque libertatibus, possessionibus, privilegiis, tam quibus gau-
,,dent Hansæ nomine, quam reliquis possessionibus ac consuetudinibus,
,,verum etiam adversari solennibus promissis ac juramentis, à Georgio
,,Schenckio, nomine primum Cæsareæ, mox etiam Reg. Majest. Præfecto,
,,& ejusdem Regiæ Majest. vice à generoso Arembergi Comite ab una, &
,,dictis Ordinibus ab altera parte reciproce præstitis, prout ipsi Supplices
,,ostenderunt, & adjuncta eorum apographa à Regia Majest. ejusque Præfecto
,,Zwollanis super hac re tradita testantur, quibus similia reliquæ civitates,
,,Daventrienses & Campenses & ipsæ acceperunt, quæ ob brevitatem tem-
,,poris T. Clem. non potuerunt exhiberi: Qua de causa dicti Ordines vi ju-
,,ramenti sui, quo post Regiam Majest. huic quoque regioni ac civitatibus
,,respective obstricti sunt, cuique Præsens Ordo criminalis adversatur, non
,,potuerunt intermittere quin hasce suas difficultates Clem. T. obedienter
,,indicarent, ea spe freti, fore ut Ill. Celsiss. Princeps Dux Albanus, Regiæ
,,Majest. vice Gubernator &c. Dominus noster Clementissimus de iis cer-
,,tior redditus, Ordines supra sancitum ac confirmatum Tractatum &c.
,,non permissurus sit gravari. Rogant ergo iidem Ordines demisse Cl. T.
,,tanquam constitutum ipsis Præfectum, ut ratione jam dictorum, atque
,,etiam quod ita nuper, anno videlicet cIↃIↃXXVIII. dicti Ordines Cæ-
,,sareæ Majest. primo suo Domino hæreditario sese submiserint, ei obse-
,,quium ac juramentum præstiterint, quum antea sua Majestas nullum in
,,hanc ditionem jus habuerit, prætenderitve, gratiose pro ipsis Supplici-
,,bus apud Ducem Albanum, Clementiss. suum Principem ac Dominum
,,eum

,,eum in modum deprecari velit, ut dicta ditio ac civitates in omnibus
,,suis juribus municipalibus, aggerariis, aliisque quibuscumque privilegiis,
,,libertatibus, possessionibus & consuetudinibus, in quibus natæ ac edu-
,,catæ sunt, atque etiam à Celsiss. memoriæ Cæsarea Majest. inventæ & as-
,,sumtæ fuerunt, deinceps a Regia Majest. relinquantur & conserventur, &
,,consequenter a promulgatione ac observatione novi ac onerosi Ordinis
,,criminalis, aliisque inconsuetis novitatibus, dicto Tractatui adversis, excu-
,,sentur. Profitentes interim, teneri se, atque etiam paratos esse, in eos qui
,,quoquo modo deliquerint juxta antiqua jura municipalia & urbana, aliave
,,debite animadvertere. Quod si forte iniquum quiddam in ditionis hujus
,,juribus ac consuetudinibus deprehendatur, uti id a T. Clem. ut constituto
,,Præfecto, de Consilio & sententia Ordinum in meliorem ordinem redi-
,,gatur ac reformetur, ea ratione qua prima jura municipalia, & ea sequutæ
,,novæ reformationes institutæ ac receptæ fuerunt. Denique si contingeret
,,Ordines per informationem hanc a dicto criminali ordine non excusari,
,,rogant & obsecrant iidem quam possunt obsequenter, concedi sibi proro-
,,gationem unius mensis, quo interim Excell. suam viva voce plenius edo-
,,cere possint, missis ad aulam eum in finem delegatis. Id gratis animis dicti
,,Ordines ergo T. Clem. recognoscent.

Megensis Comes difficultates hasce & hanc petitionem ad Albanum misit, qui nullo modo in eam consentire voluit, sed illico Ordinem criminalem jussit promulgari, quod siqua adversus eum haberent gravamina, ea facta promulgatione proponi. quod ad Transisalaniæ Ordines Megensis perscripsit.

Ii vero, cum publicationem diutius differre non auderent, sub hac protestatione eum proclamari fecerunt:

,, Notum vobis faciunt ditio ac Civitates Transisalaniæ, accepisse se
,,certam Regiæ Majest. constitutionem circa causas criminales, quam con-
,,stitutionem, obediendo suæ Majestati, ad serium mandatum Excellentiæ
,,Ducis Albani, vice Majest. suæ Gubernatoris &c. publicari faciunt, non
,,derogantes tamen hoc facto Tractatui suo, privilegiis, juribus munici-
,,palibus & urbanis hujus ditionis, ac sperantes se de iisdem Regiam Majest.
,,eo modo edocturos, ut ditionem hanc & civitates, prout hactenus factum,
,,imposterum quoque in iisdem tueatur & conservet.

Satrapæ & civitates hanc constitutionem Dominicâ post Luciæ promulgari curarunt, ac de eo Præfectum certiorem fecerunt, simul significantes se super hac re delegatos ad Ducem Albanum mittere decrevisse.

xxx Novemb. die S. Andreæ sacro Ægidius de Monte, Dei (ita inscribebatur) & S. Apostolicæ gratia primus Episcopus Daventriensis, ibidemque Præpositus, cum numeroso equitatu, tam è Præsidio illius urbis, quam aliunde-

aliunde coacervato, honorifice eodem invectus fuit, primumque ad fratres Minores deductus, unde amburbica pompa (quam & Senatus Daventriensis sequebatur) magnifice in Ecclesiam S. Lebuini fuit accersitus.

Erat hic Ordinis Minorum de observantia, conventus Lovaniensis, ejusdem prius Guardianus, ac Infer. Germ. Minister Provincialis, & concionator. Ante eum designatus & confirmatus fuerat Ioannes Mahusius, ejusdem Ordinis, qui tamen consecratus non fuit, sed ob debilitatem & morbum Episcopatui renunciavit.

Ægidius de Monte alter, Episcopi consanguineus, Canonicus S. Lebuini, factus fuit ejus generalis Vicarius.

Pater domus Dom. Florentii tum temporis erat D. Antonius Bengevoirt.

Pater domus Brandanæ D. Theodorus Apeldoorn.

XIII. Decembr. Ordines iterum Zwollæ super causa criminalis Ordinis convenerunt, ubi selecti fuerunt qui ad Albanum proficiscerentur, eumque de re tota accurate edocerent, data iisdem instructione juxta quam actiones suas dirigerent, cujus hoc est apographum:

„ Instructio & commissio, quam Ordo equestris è Sallandia, Tubantia, „Vollenhovia, & tres civitates, Daventria, Campi, Zwolla delegatis suis, „videlicet è Sallandia Roberto ab Ittersum, è Tubantia Ioanni Ripperda, „è Vollenhovia Bartholdo Sloot: nec non nomine civitatis Daventriensis „Stephano à Rhemen Doctori, Campensis Arnoldo a Bocop, Zwollanæ „Ioanni ab Haerst tradiderunt, Profecturis ad Ill. Generosiss. Principem „ac Dominum Ducem Albanum, Clementiss. suum Dominum, per Belgium Gubernatorem & Capitaneum generalem, & suo omnium nomine „eam ei exhibituris, rogaturisque ea quæ sequuntur:

„ Primo dicti Ordines Majestati Regiæ & Excellentiæ Ducis Albani sese „quam obsequiosissime commendant, promti ac alacres ad perpetuo se gerendum ac demonstrandum prout bonos, fidos, & obedientes suæ Maje- „statis subditos decet.

„ Deinde Illustri suæ Clem. significabunt, accepisse nuper Officiarios „& tres civitates dictæ regionis literas patentes edicti & mandati nomine „Regiæ Majest. super negotio criminalis justitiæ cum ejus appendicibus, & „stylum generalem qui deinceps observandus foret in processibus circa causas ac materias criminales.

„ Dictos porro Ordines constitutionem illam examinasse, ac deprehen- „disse eam directe militare adversus Tractatum, privilegia, jura munici- „palia & urbana ditionis Transisalanæ, quapropter querelas suas in urbe „Zwollana constituto sibi Domino Præfecto generoso Comiti Megensi scri- „pto tradiderint, eo fine, ut pro ipsis apud Illust. Ducem ea ratione inter- „veniret,

„venirer, quo à publicatione ac observatione dictæ constitutionis circa causas criminales excusari, aut saltem tantisper ea differri posset, donec delegatos suos ad Ill. S. Clem. misissent.

„ Quandoquidem vero Ordines è dicto suo Præfecto resciverunt, ab Ill. „sua Clem. hanc petitionem rejectam fuisse, ac serio injunctum, ut dicta „constitutio è vestigio promulgaretur, & quia se ea gravatos asserant, dele„gatos suos in aulam ad ipsum mitterent, qui eos clementer auditurus esset, „& querela eorum intellecta, quod æquum esset facturus, quam de cætero „audire renueret antequam publicatio peracta foret:

„ Hinc dicti Ordines obedienter constitutionem Regiæ Majest. locis „consuetis palam promulgarunt, sperantes nihilominus, ac plane confi„dentes, eam publicationem juribus suis fraudi non futuram, sed Ill. suam „Clem. gratiose intellecta præsenti informatione dictorum Ordinum, ab „observatione ac exercitio ejusdem constitutionis eos gratiose excusaturam „ac exemturam esse.

„ Quandoquidem Celsiss. memoriæ Majestas Cæsarea, certo Tractatu „inter sese, tanquam Brabantiæ Ducem & Comitem Hollandiæ ab una, & „ditionem ac civitates Transisalaniæ ab altera parte inito ac constituto, „promisit, & obsignato diplomate confirmavit, ditionem sese, civitates, „munitiones Transisalaniæ conservaturum in omnibus suis privilegiis, juri„bus urbanis, feudalibus, aggerariis, ac quibusvis aliis privilegiis, liber„tatibus, possessionibus, & consuetudinibus &c. quem Tractatum per „defunctum D. Georgium Schenckium Præfectum Transisalaniæ Anno „cIↃIↃXXVIII. solenniter juramento sanciri fecit, ut patet per copiam „authenticam sub litera A. hisce subjectam;

„ Post quæ, Regina Domina Maria, Gubernatrix &c. Anno cIↃIↃXLV. „ad certam ditionis Transisalanæ querelam declaravit, Cæs. Majestatem „eundem Tractatum velle observare & observari curare, neque quicquam „in contrarium facturam aut fieri permissuram ullo modo, prout ex apo„grapho responsi cujusdam, designati litera C. videre est:

„ Prout & consequenter Regia Majest. Anno cIↃIↃXLIX. II Octob. „die in propria persona, & postea Anno cIↃIↃLXV. XVI Decembr. „per piæ memoriæ generosum Comitem Arembergium, tunc temporis „Præfectum, eundem Tractatum juramento confirmavit, ut patet per apo„graphum authenticum, & diplomata obsignata, sub literis D. & E. hisce „annexa, quibus similia ditio & civitates duæ reliquæ acceperunt. In obser„vationem porro jurium municipalium & urbanorum, Satrapæ initio sui re„giminis, tribus civitatibus solenne juramentum præstant, ejusque juramenti „vigore perpetuo in quibuslibet processibus actiones suas dirigere tenentur, „juxta tenorem jurium municipalium, consuetudinum ac usuum regionis.

„ Coss. autem, Scabini ac Senatores trium civitatum, electionis ac reno„vationis Senatus sui die promittere ac jurare tenentur, sese durante suo „statu & officio, ad normam consueti sibi juris urbani omnia gesturos.

„ Præterquam, quod civitatibus id privilegii sit, quod, siquid, interposita „jurisjurandi religione, affirmarint aviti sui juris ac consuetudinis esse, Prin„cipis est eas in hoc ipso tueri ac protegere. ut è sigillatis ea de re diploma„tis certum est ac evidens.

„ Adhæc, quod Princeps una cum Ordinibus in celsa jurisdictione novas „leges aut jura in regione Transisalana statuendi, conjunctim indistractam „habeant potestatem, ideoque aliquot abhinc seculis ipsi una cum Principe, „de communi consensu jura ordinarint, reformarint, auxerint, minuerint, „prout vetera diplomata Episcoporum Ultrajectinorum, eaque quæ post„modum tempore Cæsareæ Majest. à D. Georgio Schenckio, & D. Maxi„miliano Comite Bureno sancita fuerunt, clare evincunt. quod ex eo„rum excerptis in causa reformationis, hisce sub litera ..... annexis vi„dere est.

„ Quod utique civitatum Rectores, si tempore & rerum revolutionibus „ita exigentibus expedire putarint, novas quasdam leges, aut plebiscita in „civitatibus suis sancire, aut abusus aliquos reformare, semper potestatem „habuerint, de consensu Tribb. pleb. id faciendi, & reipsa fecerint, quod „per regionem universam notum & indubitatum est.

„ Ita ut Ordines, citra læsionem existimationis suæ, & juramenti quo „Regiæ Majest. sunt obstricti, nec possint nec debeant urgeri ad dictam „constitutionem criminalem observandam.

„ Veruntamen, si deprehenderentur jura aut consuetudines Transisa„laniæ, notabili quopiam abusu aut iniquitate laborare, deberent ejusmodi „defectus a Regia Majest. ejusve in Transisalania Præfecto, una cum Ordi„nibus corrigi, aut eorum loco aliæ leges constitui.

„ Juxta quæ omnia dicti Ordines (qui semper in obedientia suæ Majest. „perseverarunt) freti Regiæ Majest. gratiosis promissis & ab ea præstitis ju„ramentis, quam possunt demisse orant ac obsecrant, placeat Ill. suæ Clem. „(ratione habita dicti reciproce stabiliti Tractatus, & circa eundem pro„missionum Regiæ Majest.) præsentem remonstrantiam benevole expen„dere, & eum in modum huic negocio prospicere, ut dicti Ordines in „suis juribus municipalibus, urbanis, feudalibus, aggerariis, & quibusvis „aliis libertatibus, possessionibus, ac consuetudinibus conservari, & ab „observatione dictæ constitutionis criminalis excusari & eximi possint.

„ Quod si forte in juribus Transisalaniæ municipalibus consuetudinibus„ve abusus aliqui reperiantur, rogant eadem demissione dicti Ordines, pla„ceat in eo casu Ill. S. Clem. generoso Comiti Megensi, Præfecto suo in„jungere,

"jungere, & comitia generalia super eo negotio convocare, ut è veteri & "ante aliquot annorum centurias hactenus usitata consuetudine, iisdem "abusibus ab eo Regiæ Majest. vice, una cum Ordinibus debite remedium "afferatur. Quam rem dicti Ordines confidunt Ill. T. Clem. cordi fore, "ipsique promti ac parati sunt, juxta tenuitatem suam id grate recognoscere, "In fidem dictorum, Henricus Mulert, nomine & voluntate Ordinis eque- "stris, Coss. vero, Scabini, & Senatores civitatis Zwollanæ, suo & reliqua- "rum duarum civitatum, Daventriensis & Campensis nomine, huic in- "structioni & commissioni sigilla sua impresserunt. XIX Decembr. Anno "CIƆIƆLXX.

Documenta quorum in hac instructione est mentio, brevitatis causa omisimus. Delegati porro cum ea Antverpiam ad Ducem se contulerunt, cui rem totam prolixe exposuerunt, & instructionem supra recensitam ei tradiderunt.

Hoc Anno Petrus Reidanus Daventriensis Doctor Medicus, edidit *Querelam Medicinæ dogmaticæ*, Basileæ apud Pet. Pernam, cum Iacobi Curionis Dialogo, *Hermotimi* nomine inscripto.

Anno CIƆIƆLXXI. quum delegati Transisalaniæ instanter ab Albano Duce flagitarent responsum ad querelas instructione sua ei exhibitas, tale acceperunt III Januarii die. quod præfert quidem annum CIƆIƆLXX, verum stylo Brabantino id factum, quo annus usque ad Paschatis festum solet numerari. his autem verbis erat conceptum:

" Antequam super præsenti remonstrantia quicquam ordinetur, delega- "torum erit declarare, ullumne documentum habeant, quo probent, illici- "tum esse Regiæ Majest. in regione Transisalana alia ulla statuta aut edicta "condere, nisi de communi consensu & sententia Ordinum ejusdem ditio- "nis, & siquid tale habeant, id exhibere, ac præterea sigillatim declarare "puncta & articulos contentos criminali constitutione, per quos se gravari "arbitrentur. Actum Antwerpiæ, III Jan. Anno CIƆIƆLXX.

Ad hoc responsum delegati sequentem supplicem libellum exhibuere:

" Delegati Transisalaniæ, visa & intellecta apostillâ, obsignatæ suæ in- "structioni appositâ, rogant obsecrantque quam humillime, ut, quoniam "scripto, eadem instructione comprehenso, ad ea quæ sibi agenda erant "sint limitati, neque sibi, tanquam delegatis fas sit ejus limites migrare, "ullamve ei ulteriorem declarationem adjungere, placeat suæ Excell. ipsis "gratiose temporis aliquod spatium concedere, quo debitè ea quæ ipsis re- "sponsa sunt, ad Ordines Transisalaniæ, a quibus fuerunt delegati referre "possint, penes quos deinde erit super iis statuere prout ipsis necessitas "exigere videbitur. quod si fecerit &c.

Huic supplici libello a Duce responsum ut sequitur:

,, Ill. sua Clem. intellecto eo quod per præsens memoriale à delegatis di-
,,tionis Transisalanæ petitur, concessit iisdem spatium duorum mensium,
,,intra quos ad Transisalanos de re tota referre possint, ac satisfacere in-
,,junctæ ipsis per apostillam in eo memoratam declarationi. quare declara-
,,tio per unum aut alterum ex ipsis, aut quocunque alio modo ipsis Ordini-
,,bus consultum videbitur, ad aulam denuo transmittetur, quo consequen-
,,ter ab Ill. sua Clem. ex æquo & bono de ea statuatur. Actum Antwerpiæ
,,v Januar. c I ɔ I ɔ l x x.

Cum hoc responso delegati Transisalaniæ ad suos reversi, gestorum à se rationem reddiderunt. cumque tempus quod præstituebatur angustius videretur, præsertim inundata passim aquis regione, ita ut viarum usus penè esset interceptus, resque maximi esse momenti, scripserunt Ordines ad Comitem Megensem, petieruntque ab eo ut ab Albano Duce suo nomine, terminum illum nonnihil prorogari peteret. quod factum, sed nullo fructu. ita enim respondit Albanus:

,, Sua Excell. intellecto tenore scripti ac petitionis Ordinum Transisala-
,,niæ, cupiensque hoc negocium brevi terminari, declaravit, & declarat
,,per præsentes, sententiam suam esse, ut dicti Ordines diligentiam adhi-
,,beant, quo intra præfixum ac constitutum sibi tempus, iis quæ sibi per
,,apostillam injuncta sunt satisfaciant. Actum Antwerpiæ vi Febr. Anno
,,c I ɔ I ɔ l x x.

Circa hoc tempus occulta passim à patriæ amantibus adversus tyrannidem Albani consilia agitabantur. Qui cum illis erant, hi in literis quas ultro citroque missitabant, nominibus ignotis personas, regiones, urbes appellabant. inter alia, Daventria Veneris, Campi Junonis, Zwolla Palladis nomine dicebantur.

Princeps Arausionensis insidias Daventriæ molitus est, sed irrito conatu. Res hoc pacto gesta est: Magister Iacobus Wesembecius, Syndicus quondam Antwerpianus, tum temporis Vesaliæ habitans, Principis nomine clanculum inter alios agebat cum quodam Henrico Wesseli naviculario, ex iis qui oblongis navibus quæ à cuneo, ob similitudinem, nomen habent, secundo Rheno ad nos delabuntur, ad civitates Zutphaniam, Daventriam, Campos occupandum. usus est ad eandem rem etiam Andrea quodam Ailero, qui de eo consilio urbium illarum cives occulte certiores fecit, suadens eis, ut Principi eas traderent, simulac eum manu armata ad illas appropinquare viderent. quo autem certius hanc rem aggrederetur Princeps, per literas agebatur, ut iidem cives vel pecuniam ei, vel obsides è suis darent.

Erat tunc Daventriæ Everardus Reydanus, Vir Clariss. qui Annalium suorum l. 1. ubi nonnihil hac de re tangit, Mirum (inquit) quam inter diversi Ordinis, ætatis, sexus (nam & fœminas secreti participes fuisse, nobis

(verba

(verba Reydani sunt) qui per id tempus in urbe eramus, ab earum una relatum est) taciturnitate res cohibita sit. Causa, commune Hispanorum odium erat. Sed successum morata est nivium vis, quæ ingens in Germania delapsa, itinera Dillenburgum Vesaliamque inter occluserat. queis centum agrestium labore discussis, magnam itineris partem, cum fratre, Arausionensis pedibus emensus erat: cum insecutæ nivium vim aquæ, quicquid inter Daventriam, Vesaliamque agri est, inundarunt, ac itineribus superfusæ, profectionem prohibuere. Sensit tandem Paciecus, urbi Præfectus, nova consilia agitata. Itaque civium nonnullos vel levissimam ob causam suspectos, in vincula conjicit; nec sic quidem rescire quicquam, aut deprehendere auctores potuit, licet quibusdam inter tormentorum dolores animam expirantibus. hæc ille, quæ nos è diario Ever. Hemmingii, Daventriæ tum temporis Consulis, item Doct. Dorrii, & schedâ quadam alia plenius evolvemus.

Quum conatus Principis circa festum Christi natalitium malo civium fato emanasset, comprehensi fuerunt Daventriæ qui eo nomine suspecti erant. & primo quidem Gisbertus a Glashorst, senioris Publicani filius, qui se hujus moliminis conscium fuisse confessus est, & literas ultro citroque tulisse dicebatur. Hic alios suos, ut ajebat, complices indicavit, Iacobum a Dijckhuysen, Bernardum Voetium, Ioannem Coninck pistorem, Mag. Henricum coquum cauponem prope portam Arenariam, Rutgerum, qui Scævus, id est, curvus sive distortus cognominabatur, gerano præfectum; qui omnes, si standum est testimonio Hemmingii, viri probi erant, nec ab ullo cive quicquam tale de eis credebatur. capti tamen ad indicium, ut diximus, Glashorstii. ut & Ioannes Buningius doliarius, & cum eo arcularius quidam faber, & caupo alter, qui extra urbem, loco quem montem lucernæ (*den Luchtenberch*) vulgo appellant, commorabatur: quibus addit Dorrius Wolmerum cognomento *Nap-schraper*. Sed hi postremi paulo post dimissi, nec quæstioni admoti fuere, reliqui atrocissimis subjecti tormentis, primo quidem in curia, ea sævitia, ut carnifex inde se subduceret, pertæsus crudelitatis. Quum autem in curia Hispani voti compotes fieri nequirent, ad turrim Noribergensem captivos abduxere, eosque novem, ut ferebatur, cruciatuum generibus excarnificarunt, pedes eis ustularunt, manibus post terga revinctis eos suspenderunt, dissectis suris ferventem adipem infuderunt, denique nihil tam immane excogitare potuerunt, quod non ad miseros homines vexandos adhibuerint, nec cuiquam ad eos, non consuli, non apparitori, non civi aditus patebat, solo Pacieco cum suis rem gerente. qui tamen ne minimam quidem cogitati facinoris confessionem reis potuerunt extorquere. Inter tormenta duo expirarunt, Bernardus Voetius, & Ioannes Coninck.

Anno CIↃIↃLXXI. ult. Januarii è ponte Daventriensi Isalæ imposito XV juga vi glaciei & undantis fluvii abrepta fuere. Mense Februario, Bernardus

 Voetius,

Voetius, quod nullius criminis compertus animam efflavisset, in templo fratrum Minorum honeste sepultus fuit.

Mense Martio Ioannes Coninck, qui eodem fuerat fato, & ipse in cœmeterio terræ fuit mandatus.

Hi duo, postquam hic quidem tres, ille vero quatuor hebdomadas fuissent tumulati, sepulcris denuo extracti fuere, & nudi ex altero pede de patibulo suspensi. factum id mense Martio currente, magna cum civium detestatione, qui eos pro viris bonis, quales revera erant, semper habuerant.

Quod ad reliquos captivos attinet, ii tamdiu cruciati fuerunt, ut vellent nollent quidvis fateri fuerint adacti, quos tamen & ipsos innocuos fuisse plerique arbitrati sunt, nec apud se ullum ejus rei dubium esse testatur Hemmingius.

Iacobus a Dijckhuysen Quæstor, capite truncatus fuit, & loculo impositus in templo montis honorifice sepultus, hora sexta a morte suâ, in profesto Palmarum.

Rutgerus gerano præfectus, & ipse idem supplicium subiit, & loculo, ut alter, fuisset impositus (qui sub theatro jam collocatus erat) nisi moriturus palam dixisset, petere se ut preces pro sese fierent, tanquam pro falso-facinoroso, qui a crimine cujus nomine condemnabatur, prorsus insons esset. quo Hispani audito, si innocuus, inquiebant, est, nos ut nocens fiat operam dabimus, ideoque corpus ejus rotæ imposuerunt. Actum die eodem.

Mag. Henricus Coquus primo de patibulo suspensus fuit, cumque expirasset, amputato fune inde demissus, dissecto autem ei pectore cor extraxerunt, eique in os impegerunt. Hinc urbe evectus, denuo è pedibus alii patibulo alligatus. Et hic in hora mortis se insontem esse professus fuerat.

Gisbertus a Glashorst, scelerum caput, utpote auctor necis hominum optimorum, dignam factis mercedem tulit. primo crati impositus, ab alligato ei equo per plateas huc illuc raptabatur. inde ad locum supplicii deductus, equuleo impositus, & vivus in quatuor partes dissectus fuit. pars una cum capite infixa portæ Arenariæ, secunda Brinconiæ, tertia Noribergensi, quarta Montanæ.

Interea dum hæc geruntur, funesta quoque tragœdia occœpta fuit cum Anabaptistis nonnullis. cujus rei historiam nunc recensebo.

XI Martii Hispani cum pridie hastiludio se oblectassent, intempesta nocte, cum armis domos civium scrutati, comprehenderunt XII qua viros qua fœminas, Anabaptismo addictos. quorum hæc sunt nomina: Idso Gauquius, Theodorus Vesalius, uxores eorum Anna & Iohanna, Hermannus Tinctor, Bruno & Antonius Textores, Nicolaus Opreiderus, Elisabeta & Catha-

Catharina Somerhusiæ, Helena Georgia, Catharina ejus filia. Hi omnes deducti sunt ad turrim Noribergicam, & in una ejus parte singuli quadrata cavea lignea octonos circiter in ambitu pedes habente inclusi, ita tamen ut se mutuo videre & alloqui possent. Tenebantur portæ clausæ ad aliquot dies, promulgato edicto, nequis quenquam celaret, quod si quis celatum quempiam nosset, eum deferret. sed frustra hoc quidem fuit, multi enim passim latitabant, qui data occasione fugâ sibi consuluere.

E captivis quatuor tantum perpetuo tenore in confessione perstiterunt, reliqui omnes ἔξαρνοι facti, præsertim mulieres, nonnulli quidem ante tormenta, alii dum quæstio exerceretur, alii etiam postmodum; plerique tamen, sive eorum qui perstiterant hortamentis in viam revocati, sive quod sibi nihilominus moriendum viderent, ad pristina reversi sunt. Hermannus Tinctor jam defecerat antequam Senatui sisteretur, ac spe vitæ, sociis suis etiam molestus erat, aleæ ludo se in ipso carcere exercens. uxorem suam etiam, si eam alloquendi copia fieret, se ad Christianam, id est Romanam fidem conversurum jactans: ita ut ab eorum uno qui (ob proditionis suspicionem) ibidem vincti erant, ejus impudentia graviter increparetur. sed ut miserum, ita breve ei fuit hoc oblectamentum.

Senatus & Hispani nihil ad quæstionis atrocitatem, Episcopus, Pastor, Monachi Franciscani nihil ad persuasiones reliqui faciebant. memorat Idso eos in exemplum vinctis proposuisse virginem quandam nomine Mariam Beckeriam, in platea Noribergensi commorantem, quæ hæresim non ita pridem abjurasset, sed tandem nihil profecisse. Notat idem Catharinam Somerhusiam, cum Pastor Daventriens. ei vetus testamentum objiceret, id repudiasse, ac novo Testamento se inhærere dixisse, idque ut imprudenter & perperam dictum coarguit.

Qui abnegarant, cum à suarum partium hominibus inviserentur, sese, si daretur è vinculis exauspicari, ad pristinam fidem reversuros spondebant; sed tandem tristem acceperunt nuncium, quo, non minus quam reliquos, licet diverso mortis genere se perimendos cognoverunt.

A. d. XXIV Maji circa vesperam Monachi quidam carcerem intrarunt, ac captivos ut se præpararent ad mortem postridie oppetendam monuerunt. hora duodecima nocturna digressi, circa quartam matutinam reversi sunt. cum tempus supplicii instaret, abducti sunt Bruno & Antonius Textores tum quatuor mulieres, uxor Theodori Vesalii, uxor Idsonis Gauquii, & duæ Somerhusiæ. Bruno & Antonius mœsti silebant, sed mulieres multis verbis Monachis obloquebantur, duæ Somerhusiæ manibus connexis canticum quoddam canentes è carcere pedem efferebant; mox currui sex illi impositi ad locum supplicii devecti. ibi prima in suggestum perducta est Catharina Somerhusia, ac sententia ei prælecta, si Catholicæ Ecclesiæ adhærere vellet,

vellet, gladio feriendam, sin minus vivam comburendam. cum non moveretur, è suggestu deducta est, ore oppilato, nequid ad populum proloqueretur. mox in suggestum ascenderunt Bruno & Antonius, qui gladio alter post alterum percussi sunt, nullo edito verbo, nisi quod alter gratiam Dei implorare fuerit auditus. Eo peracto Monachi oratione ad circumstantes habita eos monuerunt, ut liberos suos à talium hominum consortio seorsim haberent, neve quis offenderetur, eo quod jam ad vivicomburia deveniendum esset, eam esse Regiæ Majestatis voluntatem, nemo ergo turbas excitaret &c. ad turrim itaque reditum, & Theodorus ac Hermannus advecti, uterque oppilato ore, sed nutibus ac gestibus animi præsentiam præ se ferentes. Hermannus ad palum deductus, in genua provolutus secum precabatur, quem, cum diutius moram traheret, carnifex ut surgeret adegit, itaque ad palum sese alacris applicuit. dum is alligatur, procumbit in genua Theodorus, ac precibus peractis, surgens Hermannum amplexus & deosculatus, manu ad cœlum protensa, quâ potuit eum ad constantiam hortatus est. ac statim tergum suum hilari vultu palo opposuit. post eos ascenderunt & mulieres, ac eodem gestu, osculatæ se invicem, junctis manibus & oculis ad cœlum sublatis, singulæ palis suis se adjunxerunt. Dum hæc fiunt, fragor tonitrui vel currus cum impetu absque equis ruentis persimilis per Brinconem delatus, gradus Libræ, ubi suggestum erat, prætercurrit, ita ut spectatores alii ab aliis in lutum provoluti vix præ timore de vita certi essent. paulo ante cum duo quos diximus decollati essent, similis fragor audiebatur à platea quam vocant *de Groote overstrate*, ita ut Hispani arma conclamarent, ac tympana pulsarent. sed citra majus infortunium is tumultus conquievit. Porro alligatis ad palos stramen ac ligna sunt circumposita, in eam altitudinem ut sola capita extarent; Theodorus jam tum cum alligaretur, animi deliquium passus, nullum postea vitæ signum dedit, reliqui gestu constantiam usque ad exitum testari videbantur. ita sex hi exusti, cum duabus sportis librorum. cadaverum quod vis flammæ non absumserat, juxta patibulum terræ infossum est. hæc gesta sunt XXV Maji.

XVI Junii Nic. Opreiderus, Idso Gauquius, Helena Georgia cum filia Catharina è turri deducti sunt, obstructo ore, ne loquendi potestas esset. primus Nicolaus in suggestum cum ascendisset, in genua procubuit tacitus ut precaretur, sed, quia de priorum in mortis articulo, ut videbatur, pietate multus inter cives sermo fuerat, preces ejus Hispanorum jussu à carnifice fuerunt interruptæ, qui eum ad palum religavit. Mox & Idso eodem conscendere adactus, Hispanis acerbe reclamantibus, vi connixus est usque Nicolaum eumque osculatus. dum hic alligatur, Hispanus quidam è præcipuis, monacho comitatus, astabat Catharinæ, matre ejus nonnihil ab eâ semotâ, ita ut quæ filiæ dicerentur exaudire non posset: ei ergo Monachus,

matrem

matrem defecisse, ac gladio subjiciendam, si vero & ipsa defecerit, ob florentem ætatem, vita & opulento conjugio donandam persuadere conatus est. idem & ex Hispanis nonnulli ei suggerebant, quibus obloquebantur alii, non vitæ ei spem faciendam sed gladii inculcantes, illi contra pollicitis eam lactandam, ac nihilominus, si res successisset, necandam regerebant. sed hæc omnia incassum fuere. quapropter Monachus, eam ab hoc igne in æternum ignem transituram nisi resipisceret, animâ suâ in hoc oppignoratâ, affirmabat. Interim & mater adducitur ac palo astringitur, quod Catharinam non mediocriter videbatur exhilarare, jam certam falsa esse quæ de ea Monachi fuerant fabulati. postea & ipsa ascendit, ac quatuor hi à se invicem aversis vultibus, ne se mutuo intueri possent, alligati sunt. qui tamen non destiterunt multis è turba annuere & arridere, frementibus frustra & minitantibus Hispanis. cum ignis circumponendus esset, erant qui eum tres quatuorve pedes ab eis remotum volebant extrui, quo lentius ustularentur, aliis repugnantibus, nec mutandam judicum sententiam contendentibus, unde ad acre jurgium res videbatur spectare, sed circumposita eis tandem sunt ligna eodem pacto quo reliquis factum erat, nisi quod straminis perparum admiscebatur ad ea accendenda. veruntamen, celeriter animas exhalasse comperti sunt. *Martyrol. Anabapt. part. 2. p. 252. consonat, quantum ad summam rei, Bocopius.*

Postmodum Somerhusiarum pater Albertus Somerhuis Secretarius Daventriens. captus & perpetuo carceri addictus vitam cum morte commutavit. suspicio fuit ei venenum datum à quodam sacerdote N. a Laer, qui & non multo post è curru excussus fractis membris misere periit. (id à cive habeo cui uxor est ex eadem familia.) Nunc redeundum ad ea quæ in negotio Ordinis criminalis porro gesta sunt.

Mandato Ducis Albani super constitutione criminali in Transisalaniam perlato, Zwollam Ordines convenerunt, ubi constitutionem hanc serio visitarunt, & puncta singula privilegiis suis & avitis consuetudinibus adversantia notarunt, Tractatum spontaneæ suæ submissionis Regiæ Majest. juramento sancitum, cum omnibus documentis, instructione quadam scriptis mandata comprehenderunt, quam brevitatis ergo prætermitto. Delegatos porro suos cum ea ad Albanum denuo miserunt. erant autem ii, è Sallandia Robertus ab Ittersum, è Tubantia Ioannes Ripperda, è tractu Vollenhoviano Bartholdus Sloot, nomine civitatis Daventriensis Doctor Stephanus a Rhemen, Campensis, Arnoldus a Bocop, Zwollanæ Ioannes ab Haerst.

Delegati hi Antwerpiam ad Ducem contenderunt, cui tradiderunt instructionem suam, cum omnibus documentis, & causam ipsam ei ut poterant exposuernnt. sequens autem ab eo responsum sunt nacti:

„ Postquam sua Excellentia audivit ac probe intellexit, Comitis Megensis,

,,nomine Ordinum Transisalaniæ prolixam deductionem adversus consti-
,,tutionem criminalem nuper ab Rege Clementiss. nostro Domino, ad com-
,,mune commodum, utilitatem ac bonum regionum suæ Majest. in hoc uni-
,,verso districtu sancitam, & mandato suæ Excell. expresso, in dicta ut &
,,reliquis suæ Majest. regionibus publicatam & promulgatam, qua de re tota
,,sua Excell. mature cogitavit, deprehensum est, dictos Ordines per ea quæ
,,proposuerunt & allegarunt, intentum suum minime probasse, neque in jure
,,debite fundatos esse. Prout etiam nec æquum nec decens est, Regiæ Majest.
,,tanquam Principis, auctoritatem per ejusmodi similesve prætensiones im-
,,munui aut impediri. Quemadmodum alias ad nonnullas eorundem Ordi-
,,num difficultates adversus particularia quædam suæ Majest. edicta ad hujus
,,constitutionis modum sancita, in materia non absimili fuit responsum,
,,neque quicquam ultra tentatum. Quamvis autem insuper terminus, exhi-
,,bendæ eorum remonstrantiæ præfixus, jam præterierit, nihilominus, quo
,,videant & animadvertant dicti Ordines, nec Regiæ Majest. nec suæ Excell.
,,animum esse dictam ditionem in privilegiis ac juribus suis ulla ratione
,,gravare, utque cognoscant suæ Excell. benevolum erga dictam regionem
,,& Ordines affectum, placuit ei dictis Ordinibus ex abundanti concedere
,,(prout eis per hasce præsentes concedit) iteratum terminum sex hebdoma-
,,dum, intra quas sigillatim ea gravamina easque difficultates designent, quas
,,adversus puncta & articulos præcipuos dictæ constitutionis sibi putabunt
,,proponendas, quasque arbitrabuntur, communi illius ditionis justitiæ in-
,,tercedere, ideoque ad praxin deduci non posse, qua remonstrantia quibus-
,,que declarationibus auditis & examinatis, sua Excell. ex jure & æquo cum
,,omni clementia de iis se statuturam esse pollicetur. Actum Bruxellæ XXX
,,Martii, Anno CIↃIↃLXX.

Ordines Transisalaniæ denuo quam accuratissime omnia expenderunt, ac in chartam conjecta per delegatos ad Ducem perferenda curarunt, qui ipso præsente, coram præside Viglio, aliisque compluribus prolixe disceptarunt. responsum autem tale tulerunt, ipsis Junii Kalendis:

,, Quandoquidem Ordines Transisalaniæ, vigore responsi sibi dati ult.
,,Martii præteriti, de designandis intra spatium sex hebdomadum sigillatim
,,ejusmodi gravaminibus & difficultatibus, quas haberent adversus puncta
,,& articulos nonnullos, constitutionis criminalis nuper à Regia Majest.
,,Clementiss. nostro Domino, ad commune bonum, utilitatem & commo-
,,dum sancitæ, in dicta regione Transisalana, ut & in omnibus reliquis
,,ditionibus hujus districtus publicatæ & promulgatæ, quo eidem re-
,,sponso ea qua par est demissione obsequerentur, delegatos suos ad Celsiss.
,,Principem Ducem Albanum Regiæ Majest. in hisce regionibus Vicarium,
,,Gubernatorem, & Capitaneum generalem denuo miserunt, ad ea quæ
,,ipsis

,,ipſis neceſſaria videbantur proponenda & exhibenda, prout ſcripto ab eis
,,factum, & de omnibus ad S. Excell. relatum eſt: eadem ſua Excell. omni-
,,bus probe intellectis & mature expenſis, nomine ac vice dictæ Regiæ
,,Majeſt. ad ſingula puncta remonſtrantiæ dictorum Ordinum finaliter re-
,,ſpondit ac conſtituit ut ſequitur:

,, Primo, quod ad ea quæ mota fuerunt ab Ordinibus adverſus XII Art.
,,ejuſdem conſtitutionis, ſuper conſtitutione depoſitarii, declarat S. Excell.
,,dicti articuli tenorem eo modo ordinari placuiſſe, duntaxat ad tutelam
,,juſtitiæ, & ſecuritatem circa pecunias aut facultates deinceps in judicio
,,ſequeſtrandas aut deponendas. Nihilominus tamen quo de ſuæ Excell. ani-
,,mo & affectu benevolo erga eoſdem Ordines ipſis evidentius conſtet, non
,,gravatim iiſdem concedet, ut nullus in illa ditione depoſitarius conſtitua-
,,tur, qui non in ea natus ſit & ſufficiens patrimonium habeat, qui tamen
,,tenebitur debitam cautionem præſtare, ſe vel ſequeſtratas vel depoſitas
,,penes ſe facultates pecuniaſve intra XXIV horarum ſpatium, ex arbitrio
,,judicii, citra moram ei cui adjudicatæ fuerint in manus tradere.

,, Quod porro ad ea quæ adverſus XIII Art. afferuntur, quo cavetur ne
,,ſuper ulla re, qualiſcunque ea fuerit tranſactio aut compoſitio admitta-
,,tur &c. ejus neutiquam ea ſententia eſt, quaſi dictis Ordinibus eripiatur
,,impediaturve ordinarium eorum jus, levia quædam delicta multa pecunia-
,,ria corrigendi, ſed tantummodo, ut id deinceps non abſque præcedanea
,,communicatione inter officiarios ac partes litigantes fiat, idque palam, per
,,ſententiam judicii, non autem ad libitum Officiariorum, Prætorum &c.
,,in particulari.

,, Quantum ad id quod dicti Ordines proponunt ad XIV ac nonnullos
,,alios articulos, qui agunt de cognitione & judicatura magnorum & gra-
,,vium abuſuum ac delictorum, declarat S. Excell. non eſſe ſibi in animo
,,Ordinum Tranſiſalaniæ antiquam juriſdictionem per illos imminuere, ſed
,,hujus eſſe ſententiæ; ut ſiquando Reg. Majeſt. ejuſve per haſce ejus ditiones
,,hæreditarias gubernatori generali conſultum videbitur, Commiſſarios ali-
,,quos ad correctionem & punitionem abuſuum in dictis Artt. comme-
,,moratorum, in illa ditione ordinare ac mittere, tunc temporis alii, cujus-
,,cunque ſtatus ſint, à judicatura ejuſcemodi delictorum (in teſtimonium
,,reverentiæ erga ſuum Principem) ſibi ſciant abſtinendum eſſe.

,, Super iis quæ ſupradicti Ordines monent ad XV & nonnullos alios Artt.
,,agentes de veniis ſive remiſſionibus dandis, quandoquidem S. Excell. in-
,,dicatum eſt, dictos Ordines, ob rationes ab ipſis prætenſas, nondum com-
,,mode potuiſſe obſecundare iis quæ XX conſtitutionis Art. continentur,
,,hinc S. Excell. dictis Ordinibus iterato permittit terminum VI hebdoma-
,,dum, inter quos idem XX Art. ab ipſis effectui mandetur.

,, Quantum ad ea quæ exhibent dicti Ordines adversus LVI. aliosque Art. ,,de simili materia agentes, monentur ut iis, respectu criminum LX Articulo ,,comprehensorum obsequantur.

,, Ad id quod Ordines proponunt in Art. LXXX. declarat sua Excell. ab iis ,,nullum privilegium adduci quo eximantur à confiscationibus, sed usum ,,duntaxat quendam ac consuetudinem allegari, per quam nec potest nec de- ,,bet intelligi exemtio subditorum ditionis Transisalanæ si commiserint cri- ,,men læsæ Majest. divinæ & humanæ, aut deliquerint adversus constitutio- ,,nes ac diplomata Regiæ Majest. super negocio religionis. ideoque Ordi- ,,num esse, in hujusmodi casibus sequi tenorem constitutionis de qua agitur. ,,salvo tamen prætenso eorum jure in omnibus aliis delictis diversæ naturæ ,,ab iis quæ jam nominata sunt.

,, Denique, quod ad novum ac recens ordinatum juramentum, declarat ,,sua Excell. Officiariis ac Magistratibus novum illud juramentum juxta præ- ,,scriptam formulam præstandum esse, neque per illud impediri, quo minus ,,juramentum quoque vetus & usitatum præstetur. Actum Bruxellæ, Kalend. ,,mensis Junii, Anno cIↃIↃLXXI.

XXIII ejusdem mensis Megensis Comes Zwollam venit, ubi & Ordines erant congregati, quibus delegati ipsorum omnia quæ sibi Bruxellæ contigissent ab Albano Duce retulerant, responsumque quod obtinuissent dederant legendum. id quod Ordinibus perquam molestum accidit, deque eo Præfectum certiorem fecerunt. asserentes, se ratione juramenti quo ditioni obstricti erant, in constitutionem criminalem consentire haudquaquam posse, simul consilium ab eo flagitantes, quid porro circa id negocii agendum videretur.

Respondit Megensis, non esse sibi integrum iis quoad hanc rem consilium dare, eo quod non ditioni Transisalanæ, sed Hispaniarum Regi juratus esset. non intercedere se tamen quo minus omnes suas difficultates scripto consignarent, & commonitorium priori non absimile conficerent, si quid deinde sua operâ ipsis prodesse posset, ad id se semper promtum ac paratum fore. quo audito scripserunt Ordines ad Ducem Albanum in hæc verba:

,, Illustris. Celsiss. Princeps, Clementiss. Domine, Ill. Tuæ Clem. humil- ,,lima nostra obsequia, & quæcunque nostrarum virium sunt, ante omnia sunt ,,quam paratissima. Clementissime Princeps ac Domine: Accepimus, cum ,,debita obedientia, responsum quod Ill. T. Clementiæ instructioni ac defen- ,,sioni delegatorum nostrorum, qua nuper, difficultates super recenti consti- ,,tutione criminali nomine hujus ditionis Excell. Tuæ exhibuerunt, placuit ,,adjungere. quod quidem responsum mœstis animis audivimus, & post accu- ,,ratum ejus examen, non potuimus aliud judicare, quam tale id esse, quo di- ,,tio hæc & civitates Transisalaniæ in avita sua libertate, juribus, bonæ fidei ,,possessionibus (in quibus tum majores nostri, tum nos ipsi progeniti natique

,,sumus,

„sumus, in quibus Cæs. Majest. nos invenit, recepit, & solenni juramento nos „conservare pollicitus est, neque quicquam iis adversum se tentaturum, aut „ab aliis tentari permissurum, directe vel indirecte, quocunque modo) magnopere lædantur ac infirmentur, nosq; per observationem ejusdem responsi, „judicio nostro, existimari posse juramentum a nobis, ditioni ac civitatibus „respective, super conservatione jurium municipalium ac urbanorum, pos„sessionum ac consuetudinum, præstitum, neglexisse, ac proinde ratione „ejusdem juramenti in id consentire nullo modo posse. Quapropter commit„tere non potuimns, quin cum omni reverentia, demissione & obedientia id „significemus, eo fine, eaque fiducia, fore ut Regia Majestas, hoc tempore „Clem. noster Dominus hæreditarius, benevoli ac benefici Principis instar, „nec non Ill. T. Clem. (ratione habita solennis Tractatus, sub quo ditio hæc „ac civitates se obedientiæ Cæs. Majest. submiserunt) dictam ditionem & ci„vitates gratiose in eadem libertate, jure, possessionibus, in quibus & Regiæ „Majest. parens, & Rex ipse eas invenit, recepit, per dictum Tractatum ali„terque confirmavit, conservent, neque patiantur, ut adversus præstitas pro„missiones, ullis novitatibus eidem contrariis gravemur.

„ Porro, Clementiss. Domine, quod attinet punctum dandi remissiones, „super quo Ill. T. Clem. nobis spatium sex hebdomadum præfixit &c. ite„rato Ill. T. Clem. significamus, tres civitates, Daventriam, Campos, Zwol„lam, inde a tempore immemorabili auctoritatem ac jus habuisse, eoq; pacatè „hucusque usas fuisse, inconsulto penitus Principe, delinquentes mortis sup„plicium commeritos venia donandi. prout in regestis earundem civita„tum, id ad deprecationem vel Principis vel Præfecti contigisse reperire li„cet, neque Prætores suæ Majest. nomine in urbibus commorantes poterunt „negare. alii quoque, qui antehac Magistratum gesserunt, & valetudinis aut „senectutis ratione ab eo demissi sunt, abunde poterunt testari. quæ immemo„rialis consuetudo ac possessio, de jure vim ac vigorem habet privilegii.

„ Quod si insuper Ill. T. Clementiæ super hac re aliquis scrupulus hæreat, „neque id ita plena fide sibi persuadere possit, offerunt præsentes trium ci„vitatum Rectores, ad certam hujus dubii evolutionem, (quod & super non„nullis Articulis, querela sua comprehensis fecerunt) interposito suo jura„mento id confirmare: quo ipso, vigore privilegii quod præcedentes Do„mini Episcopi tribus civitatibus respective contulerunt (cujus apographum „& ante exhibitum, & nunc denuo hisce adjunctum est) ut hactenus, ita nunc „quoque se subsistere posse merito arbitrantur. Confidunt autem T. Clem„. „freti ejusdem benevolentia, nec non demisse rogant, placeat ei dicti privi„legii tenorem gratiose sequi, neque permittere ut ditio & civitates adversus „Tractatum suum contristentur, damno afficiantur, graventurve. Id quod „erga Ill. T. Clem. omni obedientia recognoscere parati sumus. testis sit

 „Deus

,,Deus O. M. qui Ill. T. Clem. in celso ac felici regimine conservet. In ve-
,,ram rei fidem nos Ioannes a Laer in Honloo, petitione ac nomine Ordinis
,,equestris Sallandiæ, Tubantiæ ac Vollenhoviæ, nosque Coss. Scabini ac
,,Senatores civitatis Campensis, illius nomine, nec non petitione & vice
,,reliquarum duarum civitatum Daventriæ & Zwollæ, sigilla nostra spatio
,,harum literarum imprimi curavimus. Datæ in Nyerbrugge, Kalend. Jul.
,,Anno cIↃ IↃ LXXI.

Præter hæc, Ordines ad præsidem arcani consilii * Tisenacum de hisce difficultatibus prolixe scripserunt, petieruntque ut omnem diligentiam adhiberet, quo à tam gravi onere, tantisque novitatibus, in quas præstiti juramenti ratione consentire non possent, liberarentur, utque Epistolam Duci Albano exhiberet legendam. Nec quicquam ulterius in hac causa actum fuit.

Dux Albanus singulis civitatibus Campensi ac Zwollanæ singulas equitum cohortes imposuerat, qui sese adversus cives perquam insolenter gerebant. Adhæc tenebatur unaquæque civitas cohorti suæ singulis hebdomadibus c. coronatos mutuo dare, cives iis de sumtibus qui servitii nomine appellari solent, cogebantur prospicere. in hospitiis optima quæque cubicula, & lectos commodissimos, pulsis inde hospitibus occupabant. Carnes, panes, vinum, Zythum, fœnum, avenam aliaque tertio nummo vilius emebant, quam cives ipsi. & hæc civitates pro rata portione supplere cogebantur. Quæ cum in immensum excrescerent, civitates illæ quam obsequentissime ab Albano, Megensi, Barlaymontio, Zuichemio præside, aliisque petierunt, ut ab equite Hispano liberari possent, sed nullo fructu.

Quapropter Campenses Arnoldum a Bocop, Zwollani Ioannem ab Haerst Bruxellam miserunt, qui precibus apud Albanum, ut id fieri posset, instarent. Hi dum absunt, eo irritatiores facti Hispani, ne à cæde quidem civium aliquot temperarunt, aliisque modis iis graves fuerunt. unde per literas delegatos suos, qui jam per aliquot hebdomadas Bruxellæ hæserant Senatus ad urgendum negocium hortatus est; quas hic asscribi non incommodum erit:

,, Honorati, probi, ac benevoli amici. Literas vestras, datas XXVII
,,mensis Septembris elapsi, spectantes ad sollicitationem pro exoneratione
,,harum duarum civitatum ab equitatu, 11 Octob. accepimus: neque vos
,,celare possumus, consultum nobis visum, si ullo modo conjicere potue-
,,ritis, nos promissa pecunia aut donativo aliquo (cuicunque Magnati aut
,,quibuscunque personis id offerri expediret) posse liberari, non esse quod
,,pecuniæ parcatis, si vel CCCC. IↃ. aut IↃ C. Coronati aurei, aut plus mi-
,,nusve in eam rem essent prodigendi. prout etiam vobis ante dicessum ve-
,,strum in mandatis dedimus, idque etiamnum vestræ prudentiæ commit-
,,timus.

„timus. Quod si in hac causa aliqua pecuniæ summa vobis opus fuerit, „eam à Bonaventura Bodeker, Cornelio Ogeten, aut Iacobo Abelino „Antwerpiæ commorantibus aliisve petere vobis integrum erit: nec dubi-„tamus, quin eam sub debito fenore vobis sint concessuri. quicquid porro „hac in re egeritis, & quacunque ratione vestram fidem obstrinxeritis, no-„bis libentibus fiet, promittimusque & vos, & eos qui vobis argenti illius „usum concesserunt, omni tempore indemnes præstare. Valete. Dabantur „in loco cui nomen *den Sonnenberch*, III Octob. Anno CIↃIↃLXXI.

Delegati continuis suis apud Albanum flagitationibus, tandem effecerunt, ut promitteret equitibus Hispanis eos liberare. injungens eis, ut ea de re cum filio suo Don Friderico agerent, utpote supremo copiarum militarium ductore, id quod sedulo fecerunt, ac simile promissum ab eo obtinuerunt. jussit autem ut Secretarium suum Albornocium de expediendis literis patentibus ad hoc requisitis convenirent. quem diebus non paucis cum sollicitassent, tandem datis ei XL vel L florenis, voti compotes evasere.

Acceptis literis, Arnoldus a Bocop & Ioannes ab Haerst ilico, nec cibo nec potu sumto Campos ac Zwollam petierunt, etiam cum vitæ periculo, exorta tempestate, aquis se credentes, quo ante diem Sabbati domum appellerent, atque ita pecuniæ unius hebdomadis, equiti à civitatibus erogandæ compendium facerent. prout & factum est.

Arnoldus a Bocop Campos appulsus, multos è Senatu in ripa fluminis offendit, quibus comitantibus ad curiam properavit, ac reliquos qui aberant misso apparitore accersivit, ad quos omnes de universis quæ sibi obtigerant ordine retulit, dixitque, equitibus Hispanis ante tertium diem ex utraq, urbe migrandum esse, seque id, una cum Ioanne ab Haerst, nulla erogata pecunia, nullo cuiquam dato munere (secretarium excipiebat) impetrasse. Id quod perquam lætum Senatui accidit, qui eam ob causam honorario aliquo Bocopium remunerari volebat, qui pro benignitate eis gratias agebat, sed multis civitate difficultatibus exinde implicita, cum etiam Bocopius Senatum promissi sui admonere intempestivum duceret, nullum pollicitatio illa effectum habuit.

Senatus Campensis delegati una cum Arnoldo a Bocop, Petrum de Açuna, cohortis Hispanicæ Ducem adiere, eique mandatum Ducis Albani scripto comprehensum tradidere, quo ille perlecto, delegatis significavit, se intra triduum Campis discessurum, quod & factum est. idem Zwollæ contigit.

Dux Albanus Officiariis ac tribus civitatibus sigillatim injunxit, ut civitates ac Satrapæ intra trimestre, consuetudines suas ad sese transmitterent, quemadmodum à Cæs. Majest. annis CIↃIↃXXXI & XL. fuisset constitutum, cujus mandato alii fuissent obsecuti, alii vero in mora fuissent. literis ejus

ejus suas quoque adjunxerat ad Ordines Transisalaniæ Comes Megensis. Illi vero ad eas responsum ac defensionem adornarunt, ac ad Megensem curarunt perferri, in hæc verba:

,, Nobilis, Generose, Clem. Domine. Clementiæ Tuæ obsequia nostra ante omnia parata sunt. Clementiss. Domine scriptum Clem. tuæ mandatorium, cum inserto apographo literarum Ducis Albani &c. Clementiss. nostri Principis ac Domini, quibus injungitur, quandoquidem à Cæsar. Majest. Clem. Domino nostro annis cIↃIↃxxxI. & xL. constitutum sit, ut omnes Officiarii ac judices ad aulam scripto transmitterent consuetudines sui districtus, ubi eæ essent visitandæ, determinandæ, & super earum observatione statuendum, ut nos T. Clem. certiorem faceremus, quid in eo negotio a nobis sit præstitum &c. obedienter accepimus & audivimus.

,, Ad quas ea qua par est submissione celare non possumus, quamvis Cæs. Majest. tum temporis generaliter id præceperat, nihilominus ab ejus mandati adimpletione hanc ditionem ac civitates non modo mansisse immunes, verum etiam Cæsar. Majestatem, per suum in Transisalania Præfectum, Annis cIↃIↃxxxIII. cIↃIↃxLI. cIↃIↃxLVI. aliisque pluribus, de sententia Ordinum, varias reformationes quorundam abusuum & consuetudinum ordinari ac perfici curasse. idque ea ratione, quia Cæs. Majestas, suo suorumque hæredum ac successorum nomine promisisset, eis salva præstare non modo jura sua municipalia, urbana, aliaque, verum etiam possessiones ac consuetudines, quibus sigillatim ipso facto utantur, neque quicquam eis adversum facturam, fieri curaturam permissuramve, directe vel indirecte, qualicunque ratione. Id quod postmodum Cæsarea Majestas, in qualitate Cæsaris Romani, peculiaribus suæ Majest. literis confirmavit. prout & consequenter Regia Majestas, noster impræsentiarum Dominus hæreditarius, in propria persona, memoratum Tractatum solenni jurejurando sancivit, ac gratiose promisit, se ei non contraventurum, nec ut contraveniatur permissurum, prout T. Clem. ex excerptis literarum hisce adjunctis benevole dignabitur cognoscere. unde existimamus dictas nostras consuetudines ulterioris examinis non egere, ac etiamnum confidimus, non æquum esse ut transmissione consuetudinum, ad hunc usum, gravemur. Nominatim, cum tres civitates ante annos immemorabiles habuerint, ac etiamnum habeant privilegium, ut quod Scabini ac Consiliarii trium civitatum respective, interposito juramento, de consuetudinibus suis ac possessionibus affirmare parati fuerint, id pro indubitato habeatur, ejusque tranquilla & nulla sui parte imminuta possessio eis permittatur. id quod Clem. Tuæ ex apographo privilegii cujusdam hisce annexo placebit cognoscere.

,,Fieri

„ Fieri etiam, nostro quidem judicio, nullo modo posset, ut omnes tum „ditionis, tum urbium consuetudines, propter earundem varietatem ac „multitudinem, scripto mandarentur. id quod honoratæ memoriæ Episco„pus David Burgundus, Dominus olim hujus regionis, fieri non posse agno„vit, ideoque diplomate Anno cIↃccccLxxviii. xvi Junii, una „cum Ordinibus sancito, decrevit, quoniam puncta omnia clare describi ne„quirent, velle se tamen, ditioni ac incolis Transisalaniæ omnia sua vetera „jura ac consuetudines, prout antiquo more usurpatæ fuissent, salvas ac in„temeratas esse. prout latius continetur excerpto quodam super hoc nego„tio, hisce annexo. Quod si forte in hac ditione ac civitatibus consuetudi„nes aliquæ examine aut correctione indigerent, oporteret eas, ex veteri „ditionis ac civitatum praxi, in ipsa hac regione, à Principe ejusve Præ„fecto una cum Ordinibus, in civitatibus autem a Coss. Scabinis & Con„siliariis, una cum Tribb. pleb. respective (ut quibus natura & conditio „regionis & civitatum optime cognitæ sint) examinari & in melius refor„mari. prout ejuscemodi reformationes a præcedentibus Dominis Episco„pis, & postea a Cæsarea Regiaque Majest. sæpenumero, ut supra memo„ratum fuit, consentientibus Ordinibus, factæ fuerunt. Juxta quæ, obe„dienter rogamus, placeat Clem. T. hanc nostram excusationem boni con„sulere, ac apud Ill. suam Clem. gratiose deprecari, ut benevole interpre„retur, quod ob rationes supra allegatas, consuetudines nostras non trans„mittamus, nosque proinde dicto Tractatui inhærere permittat, eumque „sartum tectum nobis præstet. quod si fecerit, beneficium illud omni cum „obedientia recognoscemus. testis sit Deus, qui Clem. T. diu in celso „regimine sospitet. Datæ Zwollæ, sub ejusdem civitatis sigillo, quo pari„ter in hoc negocio impræsentiarum utimur. die xxv Novembr. Anno „cIↃIↃLxxi.

Anno cIↃIↃLxxii. ineunte Megensis Comes Lingâ Zwollam venit, quo nonnullos ex equestri Ordine ac civitatum delegatis convocarat. ibi vii Januarii die graviter ægrotare cœpit, ac sequenti nocte circa horam secundam animam creatori reddidit. Casum illum qui ex Ordinibus Transisalaniæ Zwollæ erant, sub ejus civitatis sigillo ad Dominos Barlaimontium & Viglium perscripserunt.

viii Januarii die cadaver defuncti Zwollæ in ædibus Satrapæ Covordiani Ensii, honorifice vestitum, insigni Ordinis equestris de collo dependente, & ense accinctum jacebat, cuicunque id placeret spectandum.

Die ix. aromatibus conditus fuit, viscera Zwollæ in templo majori sepulturæ mandata, corpus autem Megam devectum.

Successit ei in præfectura Frisiæ, Transisalanæ, Groningæ, ac Lingæ filius Domini a Barlaymont Ægidius nomine.

Mense Martio, miles quidam Hispanus è præsidio Daventriensi, cane femina comitatus extra urbem ambulavit, ubi remotis arbitris, cum ea rem habuit, carnifex ea transiens rem nefariam conspicatus, & hominis faciem contemplatus, quod eo facilius poterat quia unoculus erat, ad Consulem Daventriensem perrexit, eique hujus flagitii indicium fecit: hic vero Hispanorum ductori id significavit, qui è vestigio carnificem apprehendi curat, utque reum nominet urget: quod cum non posset, in locum ubi milites lotium reddebant eum detrudit, ubi multis eum afficiebant contumeliis, unoquoque ex iis quærente, an ipse esset quem cum cane deprehendisset? tandem accedit & is qui hoc facinus admiserat, interrogatque, cæterorum exemplo, an ipse is esset? respondit carnifex, non satis clare te video, sed ei non dissimilis es. quo is audito, quanquam nemine ad carnificis verba animum advertente, abit, ac postridie urbe excedit. Quod ut inaudivit Magistratus, cui compertum erat milites decrevisse carnifici gulam frangere, omnem diligentiam adhibuit, quo is in manus suas incideret, cumque intellexisset via Campensi eum abiisse, ad Campenses apparitorem cum literis, quibus rem ut se habebat exponebat, mittit. nec minore hac in parte sedulitate Senatus Campensis fugitivum persequitur, quem XII Martii in loco *Campervene* dicto deprehensum Campos adduxerunt, & è signis nonnullis a carnifice indicatis eum esse qui crimine isto se polluerat certo agnoscunt. Milites nonnulli Hispani eum Campis abductum Daventriæ sistunt, ubi tormento bellico alligatus strangulatur, ac deinde comburitur.

Mense Aprili Paciecus, qui Daventriensi præsidio præfuerat, Flissingæ captus, & è patibulo suspensus dignum sceleribus exitum habuit.

Felix Gusmannus, Olivarii Comitis filius, unus ex Hispanorum inibi centurionibus, homo non minus quam ille alter sanguinarius, ita ut oblectamenti vice haberet a molossis suis omnes catellos in plateis discurrentes discerpi, qui & truculentis illis suppliciis, de quibus ante, præsentiam & operam suam accommodarat, juxta Middelburgum navi incensa combustus est.

E Monachis, qui in eadem cruenta tragœdia partes suas strenue obierant, unus intra XIV diem in morbum incidit, & hominis a dæmone obsessi speciem de se præbuit, brachiis etiam paralysi dissolutis. Alter vero nunquam post illa firma fuit valetudine, ac intra annum animam efflavit.

Post Paciecum Daventriæ Præfectus in diario Evert. Hemmingii nominatur Baldæus, cui viri probi elogium tribuit.

XI Junii die, federati, quos Geusios vocabant, urbem Zutphaniensem stratagemate occuparunt. Postridie autem ejus diei, qui a S. Odulpho denominatur, inter quintam & sextam horas vespertinas, aliquot eorum signa Daventriæ, a latere quod spectat diœcesin Ultrajectinam, appropinquarunt, & ve-

& velitationes nonnullas cum Hispanis habuerunt. Nocte insequenti vaccas omnes a publico pascuo, quod *de mersch* appellatur abegerunt, ut & boves, equos, ac quicquid poterant nancisci. cives etiam aliquot comprehenderunt. Magna enim cum celeritate advolarant, ita ut in urbis pomœriis conspicerentur antequam de eorum adventu fuisset nunciatum. Quo conspecto Hispani, occlusis portis, civibus introitum ademerunt. qui quo se verterent incerti, partim Zwollam, partim Campos fuga evasere, reliqui in manus hostium incidere, qui tamen mox fuerunt dimissi, sed ex equis quos bene habitos ac labori idoneos videbant, inter quos erant equi prochodochii S. Spiritus, aliique carpentis & carrucis assueti, retinuerunt.

XIX Junii iidem sub noctem reversi, exusserunt molas utramque ante portam Montanam, quarum illa aquis, hæc vento circumagebatur, posterioris tamen incendium a molitore extinctum fuit interim dum domus ejus conflagrat. in quatuor etiam molas subventaneas ante portam Noribergensem flammas conjecerunt, quarum duæ, civium diligentia, incendium evasere, duæ alteræ in cineres consedere. Adhæc exusserunt omnes frumenti metas in planitie quæ dicitur *de Kolf-bane* erectas, cum mola olearia, quæ erat Ioannis Snellii. tenebat tunc temporis Daventriam præsidio Franciscus Vargas, homo non è pessimis, quod elogium ei tribuit Ever. Hemmingius in adversariis suis manu exaratis.

Hiergius Gelriæ ac Transisalaniæ Præfectus, cognito casu Zutphaniensium, Campenses ac Zwollanos per literas admonuit, ut excubiarum suarum diligentem curam haberent, ne in simile infortunium inciderent. quibus acceptis illi quidem Henricum Dye Wolphium, & Arnoldum a Bocop, hi vero Wolphgangum ab Ittersum, & Ioannem ab Haerst, in monasterium quod vocant *den Sonnenberch* miserunt, deliberaturos an milites in civitates suas curarent accersi, aut vero alio modo periculo prævertendum putarent. quandoquidem Dominus Billy (ut è Cancellario Balduino a Roon inaudiverant, a Billio autem literas non acceperant) vexillum peditum sumtu Regis civitatibus imponendum, eis obtulisset. sed consultius judicatum, ut ipsæ civitates justum aliquem numerum sclopetariorum conscriberent, quibus pro re nata uti, quosque cum liberet dimittere possent. qua de re ad suos relaturi domum se contulerunt.

Super difficultate de recipiendo in urbes Campensem ac Zwollanam præsidio, Campis Senatus cum utraque sua communitate in curia congregatus fuit, ubi Consul Tribunis pleb. periculum quod à Bergensi immineret, qui Zutphaniam sui juris fecerat, exponit, ac nomine Senatus petit, declarent quomodo in hoc rerum statu animati sint. Senatui enim stare sententiam, ratione præstiti juramenti, urbem usibus Regiæ Majest. conservare, neque in cujusquam alterius manum tradere. responderunt Tribb. æquum esse ut

 hoc

hoc fiat, seque idem præstare paratos esse, quo dicto singuli stipulata manu se ita facturos Consuli promisere. decreverunt porro, ut & opificum collegia coram Consule comparerent, singulique ordine eodem modo porrectis dexteris idem pollicerentur. idem facerent centuriones in singulis urbis paroeciis, ubi & civium arma visitarent, quo ii quibus illa minus forte idonea suppeterent, sibi de melioribus prospicerent.

Præfecto Campos per literas ad curam suarum excubiarum monenti, Senatus rescribendum putavit, quod factum in hæc verba:

„ Nobilis, Generose, Clem. Domine, obsequia nostra, & quæcunque „nostrarum sunt virium T. Clem. sunt quam paratissima. Clem. Domine, „literas Clem. T. de occupata Zutphania, deque sedulo habendis vigiliis „ad conservationem urbis Campensis, obedienter accepimus, ad quas non „possumus committere quin T. Clem. certiorem faciamus, nos, ut bonos „ac fideles Regiæ Majest. Clementiss. nostri Domini subditos decet, cives „universos (qui nobis sponte confirmarunt, se urbem hanc ad usum Regiæ „Majest. corpore ac facultatibus suis defensuros) in regiones aliquot distri- „buisse, ac regionibus singulis certas cohortes attribuisse, adhæc portas, tur- „res, mœnia tormentis omnibusque ad ea necessariis munivisse, ubique tam „extra quam intra muros diurnas ac nocturnas excubias disposuisse, quo in „casus repentinos paratiores esse possimus. Ita ut plane confidamus, nos ur- „bem hanc, Deo adjuvante, ad usus Regiæ Majest. (pro qua omnia quæ fide- „lium subditorum sunt præstare & debemus & volumus) rite custodituros „esse, nosque ac cives nostros adversus hostiles invasiones defensuros, maxi- „me cum animadverterimus civium nostrorum ad id exequendum alacrita- „tem, neque de ulla re alia, quam de annona huic nostræ civitati, in hac „omnium rerum caritate, suppeditanda solliciti simus. Adhæc T. Cl. celare „non possumus, Ill. & Celsiss. Principem Ducem Albanum Gubernatorem &c. „nuper ad nos scripsisse, Ill. suam Clem. de cura nostra circa excubias nostræ „civitatis certiorem factam, sibi plenissime satisfactum judicare. Rogamus „itaque T. Clem. ut nos apud Ill. suam celsit. de meliore nota commendare „non gravetur. & si forte T. Clem. quicquam innotesceret, quod huic civi- „tati esset formidandum, id nobis absque mora significare velit, seque nobis „per omnia benevolum Præfectum exhibeat. si nos vicissim T. Cl. ulla in „re usui esse potuerimus, agnoscimus nos ad id teneri, & perpetuo cum „omni obedientia ac demissione promtos nos ac paratos demonstrabimus. „Testis sit Deus O. M. qui Clem. T. in felici regimine diutissime incolu- „mem præstet. Datæ xx Junii Anno CIↃIↃLXXII.

XXI Junii Zutphanienses partem prædæ ad urbem Zwollanam abactæ, juxta molam Honnepensem secum traxere. erant autem duo peditum signa, cum LXXX equitibus aut præter propter. quibus in occursum exivere circiter

centum

centum Hispani, qui post aggerem quem vocant *den Mostert-dijck* se occultarunt. Geusii conspectis eorum nonnullis, cum pauciores esse putarent, in eos impressionem fecerunt, sed reliqui ex insidiis exurgentes, ex hostibus sex sclopetorum ictibus confecerunt, ex ipsis vicissim duo desiderati.

Hoc mense cives Daventrienses fuerunt recensiti, armis instructi, & in quatuor regiones divisi.

XXII Junii Daventriam intravit Carolus Coninck, cum vexillo LXXX capitum, quod tamen, dum ibi commoratur, accrevit, ita ut numerus militum ejus, submissis aliunde aliis, ad CCCL capita pervenerit.

XIII mensis Julii in festo D. Margaretæ, erat autem dies Dominicus, federati rursum Daventriam petiere, VI septemve vexillationibus peditum, & equitum aliquo numero. trahentes secum currus aliquot, quibus omne frumentum quod erat in ea agri parte quam vocant *den Hönneper-enck*, & in altera quam appellant *den Water-enck* avexerunt, vaccas quoque & boves complures abegerunt, ut & duos adolescentes qui ad eas in urbem compellendas egressi fuerant, ancillas autem in eodem opere comprehensas dimiserunt.

Dum currus onerantur, ad urbem propius hi milites accessere, quo animadverso exierunt circiter CL Hispani cum L. plus minus Germanis, qui conflictu cum eis commisso, stragem aliquam edidere, ita ur duo currus cæsis ac vulneratis onusti Zutphaniam avecti dicerentur. Hispanorum vicissim uno, & Germanorum duobus desideratis. federatis autem dum auxilia submittuntur, deteriora veriti Hispani receptui cecinere. quos sequuti federati usque ad repagulum quod vocant *den Klockenboom*, id incenderunt, ut & nosodochium leprosorum quod à S. Georgio denominatur, cum domo, frumenti cumeris, stabulis, solo templo salvo. incenderunt & alteram ædiculam leprosorum, juxta repagulum quod dicitur *den Haeckboom*, & molam subventaneam Hönnepensem, quo facto Zutphaniam regressi sunt.

Campensis Senatus Henricum Dye Wolphium, & Arnoldum a Bocop Vollenhoviam misit, ad Satrapam Ioannem Sloot, ei significaturos, perlatum ad sese, eum cum uxore ac liberis Campos se recipere statuisse, eam ob causam quod fœderati (quos Geusios appellabant) Enchusam, Zutphaniam, aliasque urbes in fidem recepissent, ideoque se scire desiderare, siquid periculi civitati ingrueret, an & tunc secum remanere, & consilio ac ope sibi adesse decrevisset? neminem enim in urbe esse rerum militarium peritum. Senatum autem, si hac in re sibi gratificaretur, vicissim quod æquum esset erga eum facturum. Respondit Satrapa se paratum esse è vestigio delegatis Campensium porrecta manu polliceri, se cum Campensibus vivere ac mori velle, verum in mandatis habere à Præfecto, arcem Vollenhovianam X aut XII sclopetariis & aliquo rusticorum numero munire. quanquam arci

Vollenhovianæ obstrictus non esset, velle se ergo per veredarium de re tota ad Præfectum D. Hiergium perscribere, quod cum fecisset, præfectus, suspicatus fortasse civitatem Campensem sequius quiddam animo fovere, Satrapam Isselmudanum Eusebium eo ablegavit, cum Senatu de omnibus acturum, & in casu necessitatis auxilia suo nomine promissurum. Id quod Senatus Campensis Satrapæ Vollenhoviano missa hujusmodi Epistolâ significavit:

„Honorate, benevole, amice Domine Satrapa. celare te non possumus, Isselmudæ Satrapam jussu Clementiss. nostri D. Præfecti, die Martis proxime præterito, huc se contulisse, deferentem secum literas S. Clem. hujus argumenti: Mittere se ad nos dictum Isselmudæ Satrapam, nobiscum communicaturum ac in medium consulturum, seque paratum esse in casu necessitatis (quem avertat Deus) nobis auxilia præstare. unde honoratæ tuæ dilectioni pro oblatione nuper Vollenhoviæ nostris delegatis facta, & hic quoque in ædibus Dominæ Crusiæ repetita, gratias agimus, quam & animo benevolo semper recognoscemus. Porro honoratam T. dilect. scire volumus, significatum fuisse nobis, quo pacto duabus Epistolis ad Clementiss. nostrum Præfectum perscripseris, requisitum te fuisse à nobis, ut militarem manum, sive peditum aliquot signa ad usum civitatis nostræ nobis commodares, id quod in sequiorem haud dubie partem a S. Clem. acciperetur, si eo inconsulto delectum militem habere auderemus, quæ mens nostra non fuit, neque tale quid unquam tentabimus, prout & è delegatis nostris intelleximus, eos nec petiisse id a te neque tibi proposuisse: sed hoc tantum scire nos avere, siquid huic urbi accederet, an statuisses in ea manere, nobisque ope & consilio adesse. Quapropter honoratam T. dilect. rogatam volumus, ut per harum latorem nos certiores facias, nunquid hujuscemodi ad suam Clem. scripseris, & si sua Clem. literas tuas in eam partem interpretata sit, eam clarius edoceas, non fuisse nobis animum militem conscribere, sed duntaxat cives nostros ad usum Reg. Majest. in Ordinem redigere. quod & ipsum ad nostri excusationem ad S. Clem. nobis perscribendum est. Deus honor. T. dilect. incolumem præstet. XXVI Junii Anno CIƆIƆLXXII.

XXVII Junii ad Præfectum literas misere Campenses, quibus mentem suam, eo quem vidimus modo, explicabant.

XXII Julii Hispani una cum Germanis Daventriæ magnum motum excitarunt, ita ut speculator è turri adactus ab iis fuerit signum dare, ac si hostis appropinquaret, quale tamen nihil erat, sed scopus eorum erat periculum facere, num cives adversus ipsos insurrecturi essent, quod frustra suspicabantur.

XXIX Julii Daventriam intrarunt pedites Teutonici CCCL. qui nocte inse-

insequenti egressi Ultrajectum petierunt. his federati obviam facti, omnes profligarunt, parte eorum cæsa, parte fugâ dilapsa, parte captiva abducta. qui evaserant Daventriam repetierunt, ibique manserunt, in civium, atque etiam ecclesiasticorum domos distributi, qui eis de victu prospicere cogebantur, licet nec recensiti essent, nec sacramentum dixissent. Duces eorum erant Conradus Duyve & Ioannes Snater, qui & ipsi postea dilapsi sunt, cum cæderetur Comes Ludovicus ad Jemingam. tandem hi milites Daventriæ recensiti fuerunt & numerum CLXXXXV capitum (comprehensis etiam qui pretio conducti se iis dum recenserentur permiscuerant) confecerunt.

VII Augusti Dux Holstenius Daventriæ appropinquavit cum VI signis rusticorum è clientela sua, qui prope nosocomium S. Georgii consederunt, ipse vero cum nobilibus suis urbem ingressus est.

Adhæc quatuor vexilla sclopetariorum secum traxit, qui loco cui nomen *der Hônnepe* remanserunt.

IX August. Bergensis Comes urbem Campensem indagine cingi fecit. Simulac Senatui innotuit adesse hostem, per celerem nuncium id Zwollanis significavit, petens ab eis, ut id Præfecto nunciarent, nec non Senatui & Duci præsidii Daventriensis, rogarentque ut sibi suppetias venirent.

Posthæc, ad portam quam Venæ appellant, accessit quidam Henricus Michaëlis, mercaturam lanæ exercens, quique alias Antwerpiæ fuerat, Comitatus cive quodam Zwollano, Henrico Coeckenio. hi Henricum Dye Wolphium & Conradum a Vechta sibi convento opus esse dixerunt. præter quos vocarant ad se Egbertum Luesse, & Gerardum Hagerum. Wolphius & Vechtanus rem hanc Consulibus significarunt, qui convocato Senatu, quid peteretur exponunt. Senatui visum, ut Coss. Bartholdus a Wilsem, & Henricus Kistemaker, una cum Wolphio & Vechtano propugnaculum portæ Venensis conscenderent, intellecturi quid sibi dicti mercatores vellent. accesserunt eodem Luesse & Hagerus, quos omnes allocutus Henr. Michaëlis, prolixe retulit, quemadmodum Comes Bergensis, tanquam Vicarius Principis Arausionensis, nomine Regiæ Majest. Clementiss. nostri Domini, urbem Campensem statuisset intrare, idque ad eam à servitute Hispanorum liberandam &c. quam ad rem multis ornatis sermonibus usus est. exhibitis quoque literis ejusdem Principis, datis III August. Anni CIↃIↃLXXII. ad Coss. Scabinos & Consiliarios, Nobiles, &c. item, Collegiis opificum præfectos, majorem & minorem communitatem. quas eisdem tradidit.

Quo facto accessit à Bergensi Comite delegatus Henricus a Broeckhuysen, Doctoris Hermanni Crusii frater, qui aliquot annos Campis eidem suo fratri cohabitarat. is autem & ipse ut Bergensis in urbem Campensem reciperetur multis suadebat.

Coss.

Coss. & delegati de his ad Senatum sibi referendum dixerunt, de cujus sententia eos certiores essent facturi.

Hisce auditis, rogavit Henr. a Broeckhuysen, ut cantharus vini sibi porrigeretur. quod factum.

Re in Senatu proposita, lectæ fuerunt literæ Principis, in hæc verba scriptæ:

,, Wilhelmus Dei Gratia, Princeps Arausionensium, Comes Nassoviæ, ,,Cattimeliboci, Viandæ, Dietziæ, Buræ, Leerdami, &c. Dominus & Baro ,,Bredæ, Diestiæ, Groningenhagæ, Arlææ, Noorharnæ, Burchgravius ,,Antverpiæ, & Bezançonæ, Præfectus & Capitaneus generalis per Hollan-,,diam, Zeelandiam, West-Frisiam & Ultrajectum, &c.

,, Nobiles, honorati, honesti, discreti, singulares amici. Inutile arbi-,,tramur, prolixe à nobis referri, plusquam onerosam servitutem, cui ,,Dux Alvæ cum amicis suis & adhærentibus sub specie Reg. Majest. vos & ,,omnes celsæ & humilis conditionis subditos regionum Belgicarum subji-,,cere fuerit annisus. cujus ipsi oculati & auriti testes estis. Contra, ignotum ,,vobis esse non potest, quam fideli ac paterno animo & affectu, promoven-,,do divino honori, Regiæ Majest. commodo, ac harum regionum bono, nos ,,omnia utilia ac possibilia media adhibuerimus, quæ & etiamnum cum ad-,,hærentibus nobis Dominis ac amicis adhibemus, ut eas à dicta tyrannide ,,liberaremus, vosque pristinæ libertati restitueremus, ac adjuvaremus, pro-,,ut prolixè vobis recensuimus eo scripto quod Dillenburgo, prima Maji ,,hebdomade, per generosum dilectum nobis affinem Comitem Wilhel-,,mum Bergensem transmisimus. Cum vero intellexerimus id ipsum vobis ,,nondum fuisse traditum, vosque nihilominus facile perspiciatis tempus li-,,berationis adesse, è tantis victoriis, quas Omnipotens ac misericors Deus ,,in urbibus ac municipiis, mari ac terra clementer nobis concessit, hinc ,,nulli dubitamus, quin vobis ipsi non sitis defuturi, neque oblatam Dei ,,gratiam repulsuri. Petentes à vobis, ut dictum nostrum dilectum affinem ,,Comitem Bergensem, nomine ac commodo Regiæ Majest. tanquam ejus-,,dem Vicarium, intra urbem vestram recipiatis, cum tali ac tanto præsidio, ,,quantum vobis sufficere arbitramini, ad vos & vestros incolas, spiritua-,,les ac seculares, magnos ac parvos, in avitis suis libertatibus, juribus ac ,,privilegiis tuendos, & adversus Albanam tyrannidem protegendos. Quod ,,si patriæ vestræ curam omnem deposuistis, & Albano, Belgii hosti estis ad-,,dicti, non caretis speciminibus earum pœnarum quas a Deo, & gratiæ ,,quam ab Albano, Nationis Germanicæ hoste hæreditario habetis expectan-,,dam. Prout dictus Comes Bergensis vobiscum de iis omnibus per di-,,lectos suos ac fide dignos delegatos acturus est, quibus fidem, ut nobis ,,ipsis, habebitis. Deo vos commendamus, qui vobis sapientiam ac cir-

,,cum-

„cumspectionem largiatur. Datæ in Lynden III Aug. Anno cIↃ IↃ LXXII.
„Subscriptæ erant: *Amicus vester, Wilhelmus à Nassou.*

Ad hasce literas Senatus Campensis, concordibus votis decrevit, injungendum Broechusio, & Henrico Michaëlis, cum suis, ut à mœnibus ac portis recederent, quum statutum esset, urbem Campensem Regiæ Majestatis commodo esse conservandam, prout ei promisissent ac jurassent, neque cuiquam alii ejus introitum concessum iri.

Decretum hoc dicti Coss. una cum Senatus delegatis, Commissariis Comitis Bergensis indicarunt, qui parantes respondere, & promissis Campenses à sententia abducere, inter alia dicebant, si ipsum Comitem alloqui eis placeret, eum ad ipsos quam libenter accessurum esse, & eum esse quem in equo leucophæo non procul ab sese conspicarentur. sed responderunt Campenses, nihil se aliud in mandatis habere, ipsorum esse ut juxta illud se gererent. quo illi audito ad Comitem sunt reversi.

Is vero urbem obsedit, trifariam diviso exercitu, ita ut ejus pars ad Venæportam, pars in aggere Mastebroeckano, pars loco cui nomen *den Hagen* metaretur. Porro ad Venæ-portam in aggere, juxta molam subventaneam aliquot maxima tormenta constituit. Comes ipse sub mola tentorium fixit, cui domus molitoris ita è transverso objecta erat, ut ex urbe conspici non posset. hic dum cum nobilibus suis prandium sumit, de propugnaculo urbis displodittur tormentum, cujus globus domum molitoris perrumpit, ac prope Comitem ipsum delatus, ibi in terram penetrat, ita ut disjectum cœnum ei faciem & cibos macularet, & nihil abesset, quin supremum ei fatum attulisset. hoc ab ipso Broeckhusio sibi narratum Bocopius recenset.

Obsideri se cum sensissent cives, arma sumsere, singuli in parœciis suis, & locis consuetis ad duces sibi à Senatu præstitutos confluentes. In superiore parœcia erant Henricus Dye Wolphius, Dominus a Peutegem, Mag. Casparus Schepeler, quibus statio supra portam erat assignata, & custodiendum habebant propugnaculum ad Venæ portam, turrim Isalanam, turrim ad molam trusatilem. In parœcia quam Horsæ vocant, duces nomine Senatus erant Arnoldus Brantius, & Simon Glauwe, quibus condictus locus erat ad portam fratrum Cellariorum. In parœcia Fratrum Senatus nomine ductores erant Arnoldus a Bocop, & Gerardus ab Endouwen, quibus locus constitutus erat ad portam Fratrum, quæ ipsis, ut & turris quæ à Leonibus nuncupatur, custodienda commissa erat. In diœcesi Aquana duces nomine Senatus erant Nicolaus Crusius, & Conradus a Vechta. quibus locus demandatus erat ante portam Haganam, custodienda autem habebant, Isalam fluvium, turrim portæ Haganæ, turrim Morieni, & turrim a Sepimento vitulorum denominatam. præter hos porro singulis turribus non-

nulli è præcipuis civibus impositi erant. qui omnes primo die primaque noćte partes suas præclare sustinuerunt.

Bergensis in aggere cis Venæ-portam munimentum extruere satagebat, sed tormentorum, ab illa & aliis portis displosione inde abactus est, tormento etiam maximo quod ibi erexerat inutili reddito, postquam illud semel displosissent, cujus globus tectum templi S. Nicolao sacri penetrabat. quo nobiles nonnullæ moniales ludendo ac cachinnando se oblectabant.

Senatus Arnoldo a Bocop injunxerat, ut plateas ac mœnia, per omnes parœcias obequitaret, ut constaret, quo pacto res in urbe se haberent. is omnia recte & ex ordine geri retulit.

Sub vesperam in crepusculo triremes aliquot ex Hollandiâ Campos appropinquarunt, quæ circa locum Hagam nomine constitere, sed a turri Isalana tormentis inde abactæ usque ad hortum Ioannis Brantii retrocessere.

Nocte quæ x Aug. sequuta est, vacuas aliquot corbes (quibus terra repletis pro subitanea lorica uti solent) campo templi S. Catharinæ imponere conati sunt, sed tormentorum fulmine præpediti eas replere nequiverunt, cumque in domo quadam circa illum locum clam sua præparare dicerentur, quidam claro die, fune a mœnibus urbis demissus, domum illam accendit, & eodem fune denuo in urbem attractus est.

Ad hæc Bocopius Senatus jussu, omnibus parœciis de cerevisia, pane, caseo prospexit, idque ne tenuiores seditionem occœptarent.

Quum autem nunciaretur, hostem passim pecora abigere, & prædas agere, eaque de causa cives urbe egredi arderent, ut boves suos, vaccas, equos, & alii quoque naves suas in tutum adducerent, & confuse multa gererentur, Bocopius cives in parœciam quæ Fratrum dicitur, juxta armamentarium convocavit, & oratione tempori accommodata, singulos cohortatus est, juramenti sui memores essent, ac considerarent, civitatem Campensem nunquam Dominum suum deseruisse, & quantum ad hoc, virginem adhuc esse, quam si nunc desererent, fore ut posteri ossa ipsorum in tumulis jacentia diris devoverent. in magnas quippe calamitates ac servitutem intolerandam, si id fieret, civitatem collapsuram esse. petere se ergo, quid pro ea præstare in animo haberent, aperte profiterentur. Responderunt omnes, se urbem pro virili, commodo suæ Majest. conservaturos esse, prout promisissent, & jurejurando in se recepissent.

Bergensis tormenta a Venæ-porta ad Hagæ regionem devehi fecit, & in horto Bocopii suburbano munimentum extrui fecit. quo Bocopius animadverso, uni suarum ædium inibi extructarum ignem injici curavit, unde tormenta nuda in conspectum urbis venere. sed igni extincto, sub vesperam tormenta cœperunt displodere.

Nocte

Nocte intempesta cives quidam funibus à mœnibus demissi, ad Bergensem transfugerunt, eique statum urbis exposuerunt.

Hisce peractis, labascere cœperunt cives. unde factum, ut inter x. & xI Aug. quum Bocopius ad turrim Isalanam, è regione Hagæ (quam vocant) nonnullis è præcipuæ notæ civibus, ad turris ostium obvius fieret, eosque interrogaret, quo pacto se res in turri haberent, responderint, recte omnia, neque opus esse ut eo ascenderet. qui nihilominus ex equo desiliens turrim ascendit, in qua neminem offendit præter Ioannem Uterwijck, & Io. Kuyndertorf, qui magnum laborem insumebant, tormentis displodendis, aliisque modis quibus hostem ab Hagæ-porta cui imminebat, averterent. Bocopium conspicatus Uterwicius, Domine Consul, inquit, factum bene quod præsto es, omnino enim vobis deliberandum est quid factu opus sit, ut enim urbem civium ope servemus, penitus videmus fieri non posse, quicquid enim ad defensionem opus est, pulvis tormentarius, funiculi, reliquaque nobis furto subducuntur. soli duo hic adsumus, cura ut fideles aliquot cives nobis adjungantur, ad tempus enim stationem hanc etiamnum tueri nos posse non desperamus.

Bocopius confestim de turri descendit, & ad portam Cellariorum equo contendit, ubi inventis ducibus Arnoldo Brantio & Simoni Glauwe rem ut erat mœstus significavit. hi Ioannem a Bocop ibi forte præsentem aliosque nonnullos cives ei adjunxerunt, quibuscum inde ad parœciam Fratrum delatus, illinc fratrem suum Egbertum Bocopium, Ioannem a Vechta, filiumque suum Ditericum a Bocop, aliosque ad turrim Isalanam deduxit, ac Utervicio & Cundertorfio adjutores dedit, qui eam ob rem supra quam dici potest lætabantur.

Hinc ad Hagæ portam equitavit, exploraturus an ibidem excubiæ recte haberentur. Hic rescivit pontones aliquot ripæ quæ illi portæ prætenditur se applicuisse, quibus repellendis è turri Isalana multi sclopetorum ictus dirigebantur, qui cum altius quam opus erat ferrentur, omnes frustranei fuerunt, ac tandem unus è civibus transfugis ipsi portæ ignem injecit. cui restinguendo, & incendiariis lapidum jactu impediendis multum operæ fuit impensum. tandem portam aggestâ terrâ cives oppleverunt, quorum etiam diligentia circa diluculum ignis extinctus fuit.

xI August. Senatus summo mane congregatus fuit, quo tempore gliscebant inter cives murmura ac diffidia, aliis alios vel animo non malo, vel quod cum Bergensi facerent, vario terrore percellentibus. ex iis Nicolaus quidam Balduini, ab aliis persuasus, vir de cætero bonus, curiam intrat, & Senatum affatus; Hicne, inquit, desidetis, & sermones cæditis? omnes in vitæ periculo sumus. hostis enim tantam in muro ruinam edidit, ut vel mulieri ad nendum in eâ sufficiat. quo audito Senatus pars major assurrexit,

 & ad

& ad Hagæ porram properavit, ut quid rei esset oculis lustraret, sed in via sibi obvium habentes Conradum a Vechta, qui rei vanitatem eis significabat, in curiam regressi sunt. ubi multis ultro citroque disceptatis, denuo collectis omnium suffragiis decretum fuit, urbem Regiæ Majest. bono custodiendam, neque in eam Bergensem admittendum.

Dum in hisce sunt, rescitcunt, Matthiam quendam cognomine Loywagen, quibusdam è præfectis opificum in partem juvantibus, cum hoste agere. unde statutum, ut uterque Consul, videlicet Bartholdus a Wilsum, & Henricus Kistemaker, una cum Arnoldo a Bocop, & Conrado Vechtano, quid rei gereretur explorarent.

Hi ad cœmeterium Mariæ Virginis progressi, ibi civium turbam inveniunt, ac quid ageretur percontati, responsum ferunr, Comitem Bergensem literas misisse, quas in porta Hagana recepissent. interrogantibus porro Coss. qua auctoritate id fuissent ausi? responderunt, non ad Magistratum sed ad sese literarum illarum inscriptionem dirigi. Tandem petierunt Senatus delegati, ut literæ sibi traderentur, Magistratui exhibendæ, id quod Matthias Loywagen, Præfectus collegii nautarum, (quod à S. Anna nomen habet) permittere renuit. verum pollicentibus delegatis eas ipsis restituendas, obtinuerunt ut in Senatum perferrentur. ita autem scriptæ erant:

,, Articuli, sub quibus generosus D.D. Wilhelmus Comes Bergæ, Burch- ,,gravius in Buxmeer & Bylant, Dominus in Hedel, Homoet, Haps, Wisch, ,,& Spulberch, Baro Ducatus Gelriæ, Regiæ Majest. Vicarius & Præfectus ,,Generalis in Ducatu Gelriæ & Transisalaniâ, civitatem Campensem in ,,gratiam recipere finaliter decrevit:.

,, Primo, civitas Campensis se Regiæ Majestati, & Ill. ac Celsiss. Prin- ,,cipi D.D. Guilielmo Arausionensium Principi, tanquam Regiæ Majest. le- ,,gato generali, nec non dicto Comiti, tanquam & ipsi Regiæ Majest. legato, ,,ac Præfecto hujus regionis, hoc ipso die intra duarum horarum spatium ,,post acceptos hos articulos, tradito, ac certo tempore ei constituendo, ,,portas suas Comiti ejusque Officiariis ad libere introeundum aperito.

,, Secundo, licet S.Clem. abunde sit ansa data, rigidius cum civitate agen- ,,di, eo quod præter omnem suam spem Reg. Majest. Celsiss. Principi ac sibi ,,armata manu se opposuerit, quum tamen S.Clem. ad instar amici nihil aliud ,,quærens, quam eandem civitatem, maximo ejus bono, ex Albana servitute ,,ac tyrannide liberare, eique avitas suas immunitates, privilegia, jura urbana ,,ac municipalia restituere, eandem ad Regiæ Majest. & Celsiss. Principis ob- ,,sequium benigne tam voce quam scripto ut se redderet fecerit sollicitari, ,,quod si fecisset (ut æquum erat facere omnes patriæ amantes) nullo eam ,,præsidio gravare apud se constituerat:

,, Nihilominus, quo civitas eadem hanc congenitam S. Clem. benigni- ,,tatem

„tatem ipso facto deprehendat, decrevit S. Clem. eidem tam exiguum mi-
„litum numerum imponere, quam habita necessitatis ratione ullo modo se
„posse judicabit, tamque severâ inter eos uti disciplina, ut incolis, ac præ-
„sertim civibus de oneribus inutilibus conquerendi nulla occasio præbea-
„tur. idque tantisper, donec S. Clem. experiatur, civitatem præcedentem
„contumaciam, omni obedientia ac fide erga Regiam Majest. Celsiss. Prin-
„cipem, ac S. Clem. correxisse ac compensasse.

Prælectis hisce in Senatu Articulis, cum viderent Coss. Scabini & Consiliarii gliscere civium coitiones, consultum judicarunt, ut centuriones eosdem singuli suarum parœciarum civibus prælegerent, adjecta hortatione, ne illis aut similibus literis fidem adhiberent, sed conjunctis operis civitatem Campensem conservarent, ad usum Regiæ Majest. prout promisissent ac jurassent. atque ita quæ civium sententia esset explorarent.

Postquam centuriones id quod a Senatu in mandatis habebant perfecissent, labascere cœperunt cives ac animo defici. major tamen numerus respondit, sibi constitutum esse cum Senatu vivere ac mori. id quod centuriones ad eundem retulere.

Confidentibus ac colloquentibus Coss. reliquoque Senatu, supervenit quidam a turri Isalana, nuncians, loco quem Hagam appellant, quendam eos qui in ea turri stationem habebant clamore evocasse, dixisseque, cupere se Henricum Dye Wolphium & Conradum a Vechta convenire. visum ergo Senatui, ut illi conscensa turri, quid sibi is vellet rescirscerent. quo facto, petiit ab iis nomine Comitis Bergensis, ut exirent, libero commeatu accepto, cupere enim Comitem cum ipsis agere. cujus rei quum Senatui indicium fecissent, placuit eos emitti, ac quid sibi vellet audire. qui Secretario Mag. Nicolao ab Urck, & duobus apparitoribus comitati porta quæ a Maria Virgine nomen sortita est egressi sunt, ac ad Comitem perducti, qui eos Articulis quos in urbem miserat subscribere jussit. cumque responderent se nihil tale in mandatis habere, acerbe eos increpuit, ac abduci jussit, & denuo cum civibus agere perrexit.

Post hæc Senatum accessit Mag. Florentius Eckenholt, civitatis Architectus, nuncians, hostem sub laquecari portæ Haganæ duo pulveris tormentarii dolia posuisse quibus eam disjiceret. prudenter ergo sibi agendum cogitarent, quum urbs amissa esset. eum insecutus Ioannes a Bocop, ut consilia accelerarent monuit, cives enim curiæ fores obsidere, & Comitem admittere decrevisse, quod si fieret, de vita ipsorum actum esse.

Egressi Senatores, ut civium voluntatem cognoscerent, civium multitudinem offenderunt armatam, petentium aperiri portas, quod nisi fieret, sese id facturos minitantium. Quibus denuo propositum fuit, præstiti à se ac sibi congeniti juramenti memores essent, urbem citra omne discrimen

 con-

conservari posse, nunquam adhuc captam, sed semper Principi suo fidam permansisse, atque ita hactenus virginem, quam hoc pacto deseri ac tradi coram Deo ac Rege excusabile nunquam fore. Nec esse quod ambigerent Regem quod suum est repetiturum, atque ita perpetuam nos servitutem ac calamitatem manere, quam ipsi nepotes nostri defleturi essent, ac ossa nostra in sepulcris jacentia diris prosequuturi, &c.

Ad quæ à quodam, qui se hactenus simulato morbo domi continuerat, jamque armatus astabat, responsum est: Bocopi, sera sunt tua monita. aperi, aut nos aperiemus.

Adjecit quidam signifer, vexillum manu tenens: pugnare nolumus, aperi, ut urbe egrediamur. & quicunque ejusdem sunt sententiæ me sequantur. quo dicto multi etiam de spectatissimis civibus, quos aliter animatos esse hactenus opinio fuerat, eum sequuti sunt. quibus rebus animadversis, Senatus, convocata majori ac minori communitate, decrevit obsidentibus audientiam concedendam. Eo fine ascenderunt portam Haganam, ubi offenderunt Doctorem Wierum, Comitis Bergensis Cancellarium, & Henricum Michaëlis, quibus deinde accessit Henricus a Broechusen, qui afferebant Comitis mentem esse urbem in gratiam recipere nomine Regiæ Majest. salvis omnis ejus privilegiis, juribus civilibus ac municipalibus, nec non avitis consuetudinibus, in ea religionem veterem Catholico-Romanam, & eam quæ Confessioni Augustanæ inhæret exercendas. Ad quæ dimidium diem ad deliberandum petiit Magistratus, quod repudiatum fuit, bihorio tantum eum in usum concesso.

Denuo ergo convocata utraque communitate, & diu multumque negotio disceptato, cum viderent à maxima civium parte se desertos, in admissionem Comitis pedibus itum est, rogatusque Arnoldus a Bocop ut audiente Senatu, utraque communitate, & circumstantibus civibus de re tota cum eis qui foris erant transfigeret: id ille facturum se negavit, Consulis pro tempore id officium esse causatus. sed omnibus urgentibus, id oneris in se recepit, promissa protestatione in hæc verba: Deum Omnipotentem, & universum exercitum cœlestem testem appello, me animo meo in deditionem hujus urbis non consentire, quod autem facio, coactus facio, quia id avertere non possum. ad quæ Senatus & Tribb. pleb. responderunt, idem se de se ipsis profiteri.

Quibus dictis Senatus, Tribb. pleb. civesque complures simul portam Haganâm ascenderunt, ubi Arnoldus a Bocop fenestræ innixus, medius inter utrumque Consulem, omnibus auscultantibus cum Doct. Wiero Comitis Cancellario, Henrico a Broechusen, Henrico Michaëlis, & centurionibus quibusdam multos sermones commutavit, super personis ecclesiasticis, exercitio religionis Catholicæ, templorum ornamentis, aliisque id genus.

genus. Donec tandem certis conditionibus urbs dedita est, quæ scripto, in hæc verba comprehensæ fuerunt:

,, Quandoquidem nobilis & generosus Dom. Dominus Wilhelmus Co-,,mes Bergæ &c. Regiæ Majest. nomine Vicarius & Præfectus Generalis ,,Ducatus Gelriæ, Comitatus Zutphaniæ, & Transisalaniæ, nomine dictæ ,,Regiæ Majest. & Illustr. Celsiss. Principis ac Domini, Domini Wilhelmi ,,Principis Arausionensium, Comitis Nassoviæ &c. Præfecti & Capitanei ,,Generalis per Hollandiam, Zeelandiam, West-Frisiam & Ultrajectum &c. ,,nec non suo quoque peculiari nomine civitatem Campensem, tum voce, ,,tum scripto, à Senatu & communitatibus ejusdem sibi dedi petiit, eoque ,,negato, eam militibus suis undique terra ac mari obsideri ac oppugnari ,,fecit, tandem S. Clem. dictam civitatem, post aliquot dierum obsidio-,,nem XI Aug. die, præsentis Anni CIↃIↃLXXII gratiose recepit, sub ,,Articulis ac conditionibus infra scriptis:

,, Primo: Senatus cum communitatibus suis & civibus ac incolis uni-,,versis tam intra urbem quam qua patet ejus jurisdictio commorantibus, re-,,manebunt in obsequio, subjectione ac obedientia Regiæ Majest. Hispani-,,cæ &c. Clementiss. sui Domini, & inhærebunt juramento eidem Regiæ ,,Majest. & civitati Campensi ab se præstito, nec non gratiose conserva-,,buntur ac protegentur in antiquitus ad se devoluto ejusdem civitatis re-,,gimine.

,, Adhæc, dictus Senatus cum communitatibus suis & civibus universis, ,,conservabuntur ac perseverabunt in omnibus suis juribus, immunitati-,,bus, privilegiis, possessionibus ac consuetudinibus, quibus hactenus utun-,,tur ac gaudent, juxta Tractatum inter celsæ memoriæ Imperatorem ,,Rom. Carolum V. primum suum Clementiss. Dominum hæreditarium ,,& Transisalaniæ Ordines initum Anno CIↃIↃXXVII. qui quidem Tra-,,ctatus in omnibus suis punctis observabitur, & siquid adversus eum actum ,,sit, abrogabitur.

,, Præterea, Senatus cum communitatibus suis, civibus ac incolis supra-,,dictis, omnibus ac singulis, indemnes & illæsi præstabuntur, in corpori-,,bus suis, ac omnibus facultatibus, tam in generali quam particulari. Quod ,,siqui ex ipsis (ob culpas vel durante obsidione vel ante admissas) in Prin-,,cipis aut etiam S. Clem. indignationem inciderint, aut apud eos delati ,,fuerint, ii ea indignatione exemti, & culpæ eorum pro penitus obliteratis ,,deinceps habebuntur.

,, Omnes porro sacerdotes, omnia monasteria, ac denique quælibet perso-,,næ seculares aut spirituales in facultatibus suis ac regimine perseverabunt ,,inviolatæ, tam ratione religionis ejusque exercitii, quam aliter. prout & ci-,,vitatis ludi literarii regimen suum permittentur continuare.

,, Sena-

„ Senatus ac Tribb. pleb. non tenebuntur, neque adigentur arma, tela, „machinas bellicas, aliave quorum proprietas ad civitatem pertinet, inconsulti aut inviti avehenda tradere. prout etiam nec illi nec cives ullis exactionibus gravabuntur.

„ Tertio, ea ratione S. Clem. civitatem juramento suo inhærere vult, „ut & Regiæ Majest. & Celsiss. Principi, & nobis ut ejusdem Vicario & Præfecto fidelitatis ac obedientiæ sacramentum præstet.

„ Vicissim, & quarto, vult civitatem cum incolis suis, uxores eorum ac „liberos, facultates & possessiones, libertates, privilegia, jura municipalia „& urbana omnia ac singula, non solum tranquilla & inturbata præstare, „verum etiam (modo se, ut est in calce Articuli secundi, fideles, obedientes „ac ad auxilia promtos exhibuerint) gratiose operam dare, ut dicta eorum „privilegia amplificentur, maxime ut cives universi præ aliis immunes sint, „in commerciis suis mari ac terra exercendis, quo felicius ac lucrosius rem „facere possint.

„ Quinto, S. Clem. pro animo suo Christiano, pollicetur, neminem „se in conscientia ipsius coacturum aut molestia affecturum: sed quemadmodum perpetuo operam dedit, ut iniqua servitus ac tyrannis in corpora „incolarum in hisce regionibus commorantium aboleretur, ita & con„scientias ab inquisitione Hispanica se erepturum. ac proinde tam Roma„næ religioni quam Confessioni Augustanæ addictos libertati fidei suæ omni „ex parte relicturum, &c.

Hisce utrinque approbatis, ac stipulata manu firmatis, terra qua porta Hagana obstructa fuerat jussu Senatus fuit ejecta. Comes vero, elapso quod præfixerat bihorio, in urbem fuit admissus, utrunque delegatum Campensem, Henricum Dye Wolphium, & Conradum a Vechta secum ducens, hospitium autem cepit in ædibus Henrici ab Ensse. è Senatu porro nemo ea vespera eum salutaturus accessit, quidam tantummodo è civibus eum adierunt, & vino donarunt. qui in cœna multis facetiis eum exhilararunt, narrantes inter alia, Bocopium dixisse, civitatem Campensem virginem hactenus fuisse, cujus ille jam virginitatem delibasset, idque æquum esse, cum prima urbs esset quam occupasset &c.

Postridie, qui erat x i i Aug. cum innotuisset Comiti Wilhelmum Sandersonium olim Quæstorem suum in urbe esse, duobus tympanis adhibitis promulgari fecit, ut quicunque ipsi hospitium præberet, aut alioqui sciret ubi lateret, eum manifestaret, sub pœna capitis. Inventum paulo post in orphanotrophio, eum inde abductum in vincula conjici jussit, licet vir apprime bonus esset, Consul Elburganus, & in re lauta. fuerat autem, ut dictum, quondam Quæstor decimarum ejus, quas habebat in agro Oldebroeckano, quas Regia Majest. in fiscum suum converterat, ipse vero eas ab

ab Rege pretio conduxerat. id quod Comitem pessime, ut videbatur, habebat. Quum autem captivum amarulentis verbis incessseret, respondit is: Clementiss. Domine, demisse rogo, benevole me audias. Fui Clem. Tuæ obediens, humilis ac fidus minister, ac etiamnum offero T. Clem. rationem reddere omnium eorum quorum administratio mihi commissa fuit. quod si T. Clem. deprehenderit me sibi assem debere, duos pro eo exolvam. verum hæc frustra fuere, neque ullo modo ad causæ dictionem potuit admitti. intervenientibus etiam pro eo honoratis matronis,nullo fructu, nam Comes eum citra omnem judicii formam, ante portam piscariam capite truncari fecit.

XIII August. milites Daventrienses pabulatum egressi, cum Zwollam usque processissent, magnam inde abegerunt prædam, neque ibi modo, sed & in Wye, Olst, imo & in suburbanis Daventriæ eadem perpetrarunt. circa Daventriam porro demoliti sunt omnia horrea, domos, hortos, arbores. cremarunt omnes frumenti metas in loco cui nomen, *den Meyberch*. ita quæ federati intacta reliquerant, ab Hispanis vastata fuerunt.

XIV August. die, civitas Zwollana IV. è Senatu suo, videlicet Doctorem Splijtlof, Ioannem a Graes, Henricum Knoppert, & Henricum ab Essen Campos, & IV. è Tribb. plebis ad Comitem Bergensem misit, qui cum eo tractarent, qui in sequentes conditiones cum eo transegerunt:

„ Quandoquidem Illustris & celsus Princeps ac Dominus, D. Wilhelmus „Dei gratia Princeps Arausionensis &c. Senatum ac communitatem Zwol„lanam per literas monuit, ut nobili ac generoso Domino D. Wilhelmo „Comiti Bergensi scripto significarent, utrum conducere arbitrentur præ„sidium militare a dicto Comite in urbem admittere, an vero vim mari ter„raque ipsis inferendam expectare, idcirco Senatus & communitas ejusdem „civitatis, publico bono conservando tuendoque, delegarunt honoratos „viros Henricum Splijtlof J. U. D. Ioannem a Graes, Henricum Knop„pert J. U. L. & Henricum ab Essen, Senatus nomine; Hildebrandum „ter Cuylen, Cornelium a Velthuysen, Wilhelmum Colonium, Henri„cum Campherbeeck, nomine Tribb. pleb. ac universorum civium Zwol„lanorum, ut proficiscantur ad generosum Comitem Bergensem, & cum „Clem. sua, sub certis punctis ac articulis finaliter conveniant: juxta quod „mandatum iidem delegati è vestigio Campos se contulerunt, & cum S. „Clem. transegerunt, in sequentes conditiones.

„ Primo, ut Senatus, Tribb. pleb. ac cives universi urbis Zwollanæ, per„maneant in obsequio, subjectione, & obedientia Regis Hispaniarum &c. „Clementiss. sui Domini, atque inhæreant juramento ab sese Regiæ Majest. „& civitati Zwollanæ præstito, nec non, in veteri ac solito suæ urbis regi„mine perseverent.

,, Item, ut omnes ſacerdotes, monaſteria, ac porro perſonæ quælibet ,,ſeculares ac ſpirituales, eorumque facultates ac regimina, tam ratione ,,religionis ſuæ ejuſque exercitii, quam in reliquis quibuſcunque ab omni ,,injuria & coactione liberi permaneant: ita ut nemo ex eis qui Magiſtra- ,,tum gerunt, nec quiſquam alius, corporis aut bonorum detrimentum pa- ,,tiatur, etiam ludus literarius ſuo permittatur regimini, & undique diſci- ,,pulos admittendi libertatem habeat.

,, Item, ut Senatus, Tribb. pleb. ac cives univerſi ſua retineant privi- ,,legia, conſuetudines, immunitates, ac jura, prout iis hactenus fuerunt uſi, ,,idque juxta Tractatum Anno cIↃ IↃ xxvII. cum Celſ. mem. Cæſare ,,Carolo V. Clementiſs. ſuo Domino hæreditario initum, & quicquid ei ,,adverſum forte actum fuerit, ut abrogetur operam impendant.

,, Quod ſi qui è Senatu, uſque ad ſeptenarium numerum, apud Illuſtriſs. ,,Principem forte delati fuerint, ut ii præ reliquis extra periculum ſint, ,,corporum aut facultatum ſuarum diſcrimen adeundi, magis quam è Senatu ,,reliqui.

,, Item, ne Senatus, Tribb. pleb. teneantur coganturve, arma, tela, tor- ,,menta bellica, aliave ad civitatis proprietatem pertinentia, ſuo injuſſu ,,evehi permittere, neve ullis exactionibus graventur.

,, Item S. Clem. promiſit, civitatem Zwollanam nullo præſidio grava- ,,tum iri. quod ſi ſuæ Clem. conſultum videretur militarem aliquam ma- ,,num ei imponere, eam exiguo numero fore, neque exceſſuram vexillum ,,unum peditum Germanorum, ccc capitum. niſi Senatus ac Tribb. pleb. ,,plures ipſi deſiderarent. qui quidem milites a Celſiſs. Principe Arauſio- ,,nenſium ſtipendia accipient, juxta Ordinem in quem ſuper ea re Senatus ac ,,Tribb. pleb. cum S. Clem. conventuri ſunt. Idemque præſidium, petenti- ,,bus id Senatu ac Tribb. pleb. dimittendum, ac ut è civitate Zwollana diſce- ,,dat concedendum eſſe.

,, Quod ſi Senatum ratione hujus Tractatus, quocunq; modo militari manu ,,aliterve invadi, damno affici, aut gravari contingat, in eo caſu S. Clem. ,,nomine Celſiſs. Arauſionenſium Principis promiſit, ſe corpore ſuo, ſan- ,,guine, ac facultatibus cives ac incolas urbis Zwollanæ protecturum, ac ,,defenſurum, ejuſque promiſſi, Celſiſs. Principis ratihabitionem ac con- ,,firmationem, ſub ejuſdem manu ac ſigillo procuraturum tranſmiſſu- ,,rumque.

,, Item, Celſiſs. Arauſionenſium Principem, & S. Clem. eundem in ,,modum defenſuros ac protecturos omnes qui appellationis jure civitati ,,Zwollanæ ſubſunt, ac in hunc Tractatum conſenſuri ſunt.

,, Item, omnes qui antehac, aut etiam poſthac ab ipſis militibus dam- ,,num paſſi fuerint, in integrum, quoad ejus fieri poterit, reſtituendos, ,,modo

,,modo erepta sibi bona commonstrare possint, nec non, promissa eorum ,,causa facta, irrita esse censenda.

,, In fidem autem, fore ut omnia puncta, omnesque Articuli supra me- ,,morati firmiter ac inviolatè observentur, Nobilis ac Generosus D. Wil- ,,helmus Bergensis Comes, Celsissimi Principis Arausionensis, suoque pe- ,,culiari nomine, consuetum manus suæ signaculum hisce apposuit. ad qua- ,,rum etiam certitudinem reciprocam Helmichius Splijtlof, Ioannes a Graes, ,,Henricus Knoppert, Henr. ab Essen, Hildebrandus ter Cuylen, Corne- ,,lius a Velthuysen, Wilhelmus a Ceulen, & Henricus a Campherbeke, ,,tanquam delegati ut supra, consueta manuum suarum signacula eis sub- ,,junxerunt. Actum XIV Aug. Anno CIↃIↃLXXII.

Deinde Hasseltæ quoque ac Stenovicæ delegati Campos venerunt,ac cum Bergensi transegerunt, eumque receperunt.

Comes Bergensis nonnullos è suis Officiariis ad arcem Gennemudanam misit, cui inerat Satrapa Onia nomine, hi eousque cum dicto Satrapa egerunt, ut arcem occuparint, & Satrapam captivum Campos deduxerint, militibus autem qui arcem servarant, in verba comitis ut jurarent auctores fuerunt, quod ab omnibus factum,exceptis duobus Gallo-Belgis, quos Comes Campos adduci jussit, ibique extra portam piscariam de patibulo suspendi fecit. Henricum autem a Broeckhuysen Satrapam Gennemudæ creavit.

In urbe Campensi nonnulli domicilium sibi delegerant, qui civium albo non erant inscripti, hi à Comite supplices petierunt, ut templum sibi concederet, in quo reformata religio exerceri posset, utque sibi ab idolis id & altaribus expurgare liceret, id quod ipsis permisit. Illi vero cum templum principale, quod à S. Nicolao appellationem habet sibi vindicare anniterentur, scripsit super hac re ad Comitem Senatus in hæc verba:

,, Nobilis, Generose Domine, Clem. T. obsequia nostra, & quæcunque ,,in nostra potestate sunt assiduo sunt paratissima. Clem. Dom. clem. tuam ,,obedienter celare non possumus, quandoquidem rescivimus, peregrinos ,,nonnullos, qui ad tempus nobiscum commorati fuerunt, nec tamen civi- ,,tatis jure gaudent, T. Clem. supplices rogasse, ut templum aliquod sibi ,,permitteretur, imaginibus id & altaribus evacuaretur, in quam eorum pe- ,,titionem T. Clem. consenserit, cujus consensus vigore iidem templum ,,S. Nicolai suos in usus aptare satagunt, obsecramus quam possumus de- ,,misse, ut Cl. T. placeat permittere in dicta æde S. Nicolai veteres ac con- ,,suetas ceremonias (prout hactenus factum) deinceps observari, & dictam ,,concessionem usque ad Cl. T. in hanc urbem reditum differri. Sin secus ,,T. Clem. videatur, & omnino eis templum aliquod cedendum est, ut ,,templum Fratrum minorum, in media urbe situm, & amplum satis, ad

„eam rem eis à Cl. T. assignetur. rogamus autem ad hasce, responsum Cl.
„T. scripto comprehensum. XVIII Aug. CIↃIↃLXXII.

Ad hasce Comes Bergensis rescripsit ut sequitur:

„Nobiles, honorati, singulariter dilecti: literas vestras hesterno die datas recte accepimus, legimus, intelleximusque, quibus significatis, reformatæ addictos religioni istic templum occupaturos, & ædem S. Nicolai eorum usibus commodissimam ipsis videri. monemus autem ne hac in parte sitis difficiles, sed negocium illud, utpote spectans honorem Dei, quem rebus omnibus cariorem haberi æquum erat, pro virili promoveatis. quo omnia decentius ad Dei gloriam, ædificationem veræ Christianæ religionis, & publicam felicitatem dirigantur. maxime quum reliquum clerum præbendis suis ac vicariatibus tranquille frui permittamus. Atque hæc est gratiosa nostra ac finalis sententia. sumusque erga vos benevole affecti. „Datum Hattemi, in arce Anno CIↃIↃLXXII.

Senatus Campensis, veritus ne supplices ope militum ædem Nicolai ante acceptum responsum invaderent, Arnoldum a Bocop, Carolum Knopper, & utrumque ejus templi ædilem, Henricum a Vechta, & Ioann. a Bocop Hattemum ad comitem misit, cum eo viva voce, de iis quæ ad ipsum perscripserant plenius acturos. qui ut Heerdam pervenerunt, milites aliquot Comitis ibi offenderunt, dicebantur etiam equites Ducis Albani eo venturi, quo intellecto sub vesperam Campos reversi sunt.

Accepto interim responso Comitis Senatus acquiescere non potuit, quapropter eosdem delegatos denuo Hattemum ad eum misit, deprecatum, ut quoad ejus fieri posset, præservaretur S. Nicolai ædes inviolata.

Delegati Hattemi in arce Comitem convenere, eique quæ in mandatis habebant indicarunt, ac demisse petierunt, concederet veterem Romanam religionem in æde S. Nicolai exerceri. respondit Comes, quod optimum esset Deo attribui æquum esse, & decuisse Senatum, ejusmodi permissionem ab sese petere, prout cives fecerant. ad quæ reposuerunt delegati, supplices illos cives non esse, sed ad tempus aliquod ibi fuisse commoratos. adjicientes magnam jacturam quæ in eo templo metuenda esset, lapideis imaginibus, operibus ligneis, ciborio, quod vocant, æneo, aliisque injuriæ expositis, sed responsum dedit Comes, Deo se acceptam ferre civitatem, ac in signum gratitudinis, ad ejus cultum templum maximum instaurari velle &c. rogarunt ergo delegati, ut ipse Campos se conferre vellet, quod se facturum recepit.

Post illa, Senatus Campensis Henricum Dye Wolphium, & Arnoldum a Bocop Zwollam XXII August. die ablegavit, Comitem rogaturos, ut civitatem uno peditum vexillo inde abducto sublevaret. hi ut Zwollam pervenerunt conjunxerunt sibi Wolphgangum ab Ittersum, Ioann. ab Haerst, Doct.

Doct. Splijtlof, & Ioann. Luesse, & proposita Comiti civium inopia, imminui uno peditum vexillo præsidium petierunt. quo audito, iritatus Comes, præstare ait, præsidium Campense augeri, prorsus enim hostilem in morem Campenses secum egisse, unde durius cum eis agere potuisset. honestam scilicet rationem esse, cum Dux Holstenius in procinctu est ad eos invadendos, milite ut exonerentur flagitare. ipsos cives præ se tulisse, si hac una vexillatione liberarentur, alteram se facile opprimere posse. Ad quæ obsequenter petierunt delegati, ut qui tale quid dixissent suis nominibus designarentur. adjicientes, complures è civibus liberi discessus literas petiisse, quod præ inopia in urbe diutius hærere non possent. respondit Comes, se sanguinis sitientem non esse, quæ sibi contigissent Deo committere, verum comminisci se non posse, qua ratione tantam præ se ferant egestatem, cum Zutphanienses multo diutius militem penes se habuissent, etiam ad XIV vel XV signa simul. Verum cum Zwollani nonnulla fuissent interfati, sedata nonnihil iracundia respondit, simulac equites Holsteniani transiissent, fieri posse ut nonnihil sublevarentur.

Circa hæc Comitis commentariensis civem quendam Campensem comprehendi ac in vincula Duci jussit, quanquam nemini illic, præter eum qui pro tempore consulatum gerit, jus apprehensionis conveniat.

XXI Aug. Daventriam accessit Iacobus Huessum cum tribus signis peditum Germanorum, & locum copiis suis elegit sub mola quæ est ante portam Noribergensem. milites ejus numero plus minus sexcenti erant.

XXV Augst. Daventriam accessit Otho Comes a Schouwenburch cum IV signis rusticorum, & locum sibi desumsit in planicie cui nomen *de Veneslagen*. aderant ei præterea duo signa sclopetariorum.

XXVI Aug. accesserunt III signa Gallo-Belgarum, qui consederunt post fabrorum ferrariorum domicilia, loco in quo horti fuerant ab Hispanis disjecti.

XXVIII & XXIX Aug. castra movit Dux Holstenius, ac cum exercitu universo Isa'am transiit. videlicet cum VI rusticorum turmis, IV vexillis sclopetariorum, II Frisiorum, & II insuper quæ parebant Conrado Dove, & Ioanni Snater. tria autem Gallo-Belgarum signa in Frisiam profecta sunt.

Eodem die Daventriam intravit Satrapa Hardervicenus cum vexillo suo CCCL. plus minus capitum.

V. Sept. cives jussi sunt omnes arma sua ad libram publicam comportare, sive ii federatorum, sive Cardinalitiorum (ut tunc vocabantur) partibus favere viderentur.

VI Sept. Hispani ex urbe profecti, in pago Raelte V. domos exusserunt & captivos aliquot secum abduxerunt, inter quos erat nobilis quidam Ittersum nomine, ædibusque spoliatis, magnam prædam urbi importarunt. causa erat, quia cum federatis transegissent, quibus CCL thaleros numerarant,

rarant, quorum vice Hispanis c c c c. repræsentare fuerunt adacti, si pecora sua redemta vellent.

xv Sept. Hispani cum Germanis nonnullis, pagum *Voorst*, & inde porro agrum Zutphaniensem petierunt, dumque prædam abigunt, Zutphanienses egressi eos retro Daventriam pedem coëgerunt referre. iv. hic Hispani sclopetis vulnerati, nulli tamen mortui, è Germanis nunnulli occubuere, quorum duo ad urbem delati, reliqui in campo relicti. Ipsi vicissim unum ad Isalæ ripam nacti, quem federatis militare causabantur, una cum cive quodam Zutphaniensi, opifice pileario, tertio post die, in municipio Colmeschate, de quercu suspenderunt. qui postridie ab hominibus ignotis (Zutphaniensibus, ut ferebatur) solutis laqueis inde ablati fuerunt.

xvii Sept. die, Campensi Senatui innotuit Comitem Bergensem in mandatis dedisse Gisberto a Broeckhuysen, ut ædem S. Nicolai ac reliqua templa, tam intra urbem, quam ei viciniora, evacuaret, eorumque ornamenta sibi traderet. instructio quam à Comite acceperat, ita habebat:

,, Nos Wilhelmus Comes Bergæ, Boxmeri &c. Regiæ Majest. nomine ,, Vicarius generalis ac Præfectus Ducatus Gelriæ, & Comitatus Zutphaniæ, ,, nec non regionis Transisalanæ, notum facimus ac profitemur vigore præ- ,, sentium, nos in mandatis dedisse nobili, honorato, nobisque singulariter di- ,, lecto Gisberto a Broechusen, Satrapæ Comitatus Zutphaniæ, & Hermanno ,, Grevinckhof, ut hi in urbe Campensi & pagis ad eam pertinentibus, Ec- ,, clesias reforment, ornamenta aurea & argentea, calices, ciboria, & quic- ,, quid præterea in templis librorum, vestium missalium &c. reperietur col- ,, ligant, nobisque aut iis qui a nobis ad id delegabuntur tradant. Injungi- ,, mus autem omnibus nostris militum ductoribus, centurionibus, equiti- ,, bus peditibusque, ac inprimis Senatui & Tribb. pleb. dictæ civitatis Cam- ,, pensis, ut dictos nostros Commissarios pro talibus agnoscant, recipiant, ,, eisque plenam fidem habeant, nullum eis impedimentum objiciant, sed ,, ope & auxilio præsto sint, quo summam nostram indignationem ac para- ,, tam pœnam evitent. In fidem hujus nostri stricti mandati ac sententiæ, hisce ,, manu nostra subscripsimus, & subtus in spatio vacuo sigillum nostrum cu- ,, tavimus imprimi. Datæ Campis Kal. Sept. Anno c I ɔ I ɔ l x x x i i.

In Senatu Campensi super hac re multa fuit altercatio, iniquissime enim eam ferebant, ut & quod adversus datam fidem privilegia civitatis infringeret, comprehensis & in vincula conjectis civibus, quæ res pessimi exempli esset, à qua tamen, licet monitus rogatusque, absistere noluisset. visum ergo est, de re tota cum Zwollanis consilia conferenda, quem in finem Senatus Arnoldum a Bocop, & Conradum a Vechta, ipsis Kal. Sept. Zwollam ablegavit.

Hisce digressis eodem die Gisbertus a Broeckhusen apud Senatum ursit, ut

ut ædilibus injungeret, argentum ac reliqua ornamenta (juxta commissionem suam) sibi traderet. Senatus ergo Henricum a Vechta & Ioannem a Bocop templi S. Nicolai ædiles jusserunt facere quod injungebatur. Hi ergo, hoc die & nonnullis sequentibus, in manus delegatorum Comitis Bergensis consignarunt omnia ædis S. Nicolai ornamenta, quorum longum catalogum texit Bocopius, quem describere nullum operæ pretium est. idem postea factum in templis reliquis.

Eodem die, Comes nonnullos è civium Campensium numero comprehendi fecit, inter alios M. Nicolaum ab Urck, civitati à secretis. qui ab apparitoribus interrogatus, ubinam essent Arnoldus a Bocop, & Conradus a Vechta, respondit, id quod res erat, eos à Senatu delegatos Zwollam petiisse. reponentibus illis, aliter sibi constare, videlicet prodendæ reipubl. causa eos abesse, responsum fuit, deprehensuros eos esse rem aliter se habere, cum procul omni dubio postridie Campos reversuri sint.

Deinde coëgerunt Secretarium, ut nomine Arnoldi a Bocop, & Conradi a Vechta, ad Ducem præsidii Hispanici Daventriam rescriberet; ut constituto tempore cum militari manu Campos se conferret, portam ibi patentem reperturus. quibus literis reliqui captivi nomina sua apponere cogebantur. quod autem Bocopius & Vechta non subscripsissent, id eo excusabatur, quod alio se contulissent ad plures in partes suas alliciendos.

Postridie, hi duo Zwollâ reversi, ac totius hujus negotii ignari, comprehensi fuerunt, ac in arcem Gennemudanam perducti.

Petiit porro à Senatu Comes, ut duas naves, quas caravellas vocant, armarent, quibus deinde milites imponerentur. Item, ut sibi juramentum fidelitatis præstarent, id quod, reciproca Comitis promissione accedente factum fuit. Vicissim autem Senatus rogavit Comitem, ut captivos suos collegas, reliquosque cum ipsis custodiæ traditos, liberaret, quod obtineri non potuit.

XVIII Sept. Dux Lauwenburgensis cum duobus rusticorum signis, & uno sclopetariorum, uno item cacularum militarium Daventriam appropinquavit.

XX Sept. Hispani, cum parte Lauwenburgicorum Lochemum versus moverunt, id oppidum occupare se posse rati, verum Lochemenses ictibus sclopetorum eos repulerunt. desiderati hic aliquot ex Hispanis, & aliquot è Germanis.

XXIII Septemb. Lauwenburgius cum universo equitatu suo Daventriam intravit, quibuscum in urbe remansit, verum signum sclopetariorum, equitibus nonnullis comitatum Arnemiam se contulit.

XXIV dicti mensis, Hispani, una cum nonnullis è rusticorum agmine pabulatum egressi, magna cum præda onusti redierunt, bobus, suibus, & ovium

ovium ad tria millia abactis, ita ut x. oves venirent unico thalero. oves hasce è municipiis Epse, Gerssclo, & Harffen interceperant. vicissim dicebantur IV. Hispanos, & currus aliquot amisisse.

XXV ejusdem, Dux Lauwenburgius cum omni equitatu, & maxima Hispanorum parte, urbe egressus, circa pagum *Olst* tria federatorum signa oppressit, quorum fere CL. vel undis hausta, vel cæsa occubuit, totidem capti fuere, reliquum fuga evasit. arma eorum omnia, & tormentum campestre, cum quatuor minoribus in Daventriensium potestatem venere. tormenta hæc Zwollâ petita fuerant.

Post hæc Comes Bergensis Mareschallum campestrem Munsterum, & Doctorem Voet ad Senatum Campensem misit, hisce literis fiducialibus instructos:

,, Wilhelmus Comes Bergæ &c.

,, Honorati, prudentes, singulariter dilecti, Mittimus ad vos charum ,,& fidelem nostrum Iacobum a Munster, Mareschallum campestrem, & ,,Rev. ac doctissimum charum ac fidelem nostrum Gerardum Voet J.U.D. ,,de rebus quibusdam vobiscum acturos. petimusque ut illos audiatis, eisque ,,in iis quæ vobis relaturi sunt, tanquam nobis ipsis, hac vice, plenam ha- ,,beatis fidem, quod si feceritis, gratiosæ nostræ voluntati obtemperabitis, ,,nosque erga vos benevole affectos experiemini. Datum Zwollæ VII Octob. ,,Anno CIↃIↃLXXII.

Hujusmodi autem rationes, instructionis vice eis traditæ erant, quas nonnemo militarium copiarum nomine Comiti suggesserat:

,, Perquam necessarium est ad commune bonum, ut Daventria obsidea- ,,tur, partim ut malum quod nobis inde procedit averruncetur, partim ut ,,bonum quod nobis ea occupata sperandum est promoveatur.

,, Quamdiu ea civitas nostri juris facta non erit, expendendum nobis est, ,,hostes nostros undique in eam confluxuros, ac vires sumturos, unde omni- ,,gena incommoda nobis timenda sunt, & tandem ingens ac commune to- ,,tius regionis exitium.

,, Id quod inde potest colligi, quod quamdiu hostes nostri istic nidulantur, ,,ditio nostra igni ferroque vastabitur, & in magnas angustias redigetur.

,, Adhæc notandum, non Daventrienses duntaxat hostem nostrum alere, ,,verum etiam nos ipsos nostris facultatibus, idque sumtu majore, quam si ,,eum nobis permistum haberemus: prout omnes, præsertim collimitanei ,,illius urbis, T. Clem. indies significant, atque adeo res eo loco esse vide- ,,tur, ut hostes nostri nostris impensis nobis sint alendi.

,, Obicem quoque ponit hæc urbs omni negotiationi ex Frisia, Hollandia, ,,Gelria, in superiorem Germaniam, unde & Germanos diripi ac spoliari ,,contingit.

,, Ideo

„ Ideo victoriæ T. Clem. ut & Clem. mei Domini Arausionensium „Principis, parum nobis proderunt, quando quotidie oculis nostris coge„mur intueri, nos nostraque exactionibus & incendiis fœdari ac perire.

„ Porro, si temporis ratio habeatur, quandoquidem instat hyems, ex„pendendum T. Clem. erit, præstetne nos urbem illam quam fieri poterit „ocyssime obsidere, an vero perpetuo in futuram æstatem negocium extra„here, dum interim facultates nostræ ab hostibus nostris eorumque adiuto„ribus devorantur, ac aliis modis qui nobis male volunt vires sumunt.

„ Complures sunt rationes aliæ, quas T. Clem. recensere possem, sed, „quantum judico, eæ quas jam tetigi ad rem hanc suadendam sufficient.

„ Ex adverso, bonum quod capta illa urbe nobis sperandum est, licet è „rationibus jam expositis facile possit elici, nonnihil tamen hic quoque „commonstrabo.

„ Primo, pax & tranquillitas tam in hac quam in vicinis ditionibus exi„stet, qualis antehac extitit.

„ 2. Ordo equestris & civitates convenire poterunt, ad deliberandum „super publico hujus regionis bono.

„ 3. Mercimonia usquequaque ex hisce regionibus alio transferri po„terunt, qua ratione incolæ locupletabuntur.

„ 4. Nobilitas, aliique ruri commorantes à rapinis, quibus, ut nunc se „res habent, quotidie premuntur, liberabuntur.

„ 5. Civitates sublevabuntur à præsidiis & exactionibus, quibus jam „haud parum gravantur.

„ Adhæc, occupata hac urbe, conjectu facile est, etiam urbes alias, qua „metu, qua affectu benevolo impulsas, se T. Clem. dedituras, prout in „nonnullis aliis urbibus experientia docuit. atque ita hæc posset esse via ad „obtinendam pacem in universis hisce regionibus.

„ Quantum ad media quibus hæc res effectui dari posset, sufficere cen„semus bis mille equites, aut trecentos amplius, modo accurate eis stipen„dia solvantur.

„ Quum ergo tantopere totius ditionis intersit hanc rem inceptari, neque „ea citra magnos sumtus ad exitum perduci possit, hinc auctor essem Tuæ „Clem. ut quamprimum conficiendæ pecuniæ, aliisque ad tantam rem „necessariis comparandis gnaviter incumbat.

„ Juxta hæc petit S. Clem. à Senatu & tota communitate, ut ad nego„tium tanti momenti, octingentis equitibus uno mense alendis, sumtus „suppeditare ne graventur. quod S. Clem. omni benevolentia recogni„tura est.

Senatus Campensis, Mareschallo Campestri Munstero, & Doctori Voet responderunt, pecuniam se nullam in parato habere, neque ullam ejus

acquirendæ rationem sibi constare, quod responsum eis minime gratum fuit.

Comes Bergensis cum suis centurionibus ac tribunis Daventriam decrevit obsidendam, ac primo monasterium Diepenveen fortificandum, quo fine vexillationem unam Campis, alteram Zwolla eduxit, præter quas signum peditum etiam tertium habebat, cum c c aut c c l equitibus. hoc comitis consilium omnibus ubique notum erat. Eodem tempore Dux Lauwenburgensis cum M C aut M C C equitibus Daventriæ erat, quæ urbs insuper aliquot Hispanorum peditum signis custodiebatur.

Milite Comitis Bergensis absque ullo Ordine Zwolla Daventriam tendente, Lauwenburgani equites nonnulli, ut & Hispanorum militum manus, Daventria egressi, salicetis citra molam Olstanam se occultarunt. peditibus ergo Bergensis confuso agmine progredientibus, quos eminus sequebantur equites, Lauwenburgici & Hispani palantes invasere, pedites fere omnes cæcidere, quorum plurimi Isala flumine hausti, & qui evaserant, captivi Daventriam abducti fuerunt. inter eos erat Wilhelmus ab Angeren centurio, quem Hispani equites infelici arbore suspendere moliti, ab equitatu Lauwenburgensi impediti fuerunt.

Equites Comitis Bergensis qui è longinqno sequebantur, hac clade intellecta, conversis equis fuga sibi consuluerunt. Dux Ioannes a Nyenhuys, qui Campis in ædibus Ioannis a Boeop hospitium habuerat, ac insolentissime se gesserat, lapsus cum equo, vitæ exitum invenit, ac Zwollæ in templo tumulatus fuit.

Campis, jussu Comitis, omnes Monachi ac sacrificuli urbe exacti sunt. Fratres qui à cellis appellationem habent soli remansere. cœnobia nobilium Virginum direpta fuerunt, ipsæ facultatum suarum inventarium tradere coactæ, quibus administrandis comes quæstores præfecit.

I X Octob. Dux Lauwenburgius cum universa sua clientela ac militibus, maxima Hispanorum parte adiutus, Lochemum repetiit. trahebant autem secum I V. tormenta campestria, quæ in oppidum explodebant, sed quadrihorio ibi insumto, infecta re, & tribus suorum desideratis, reversi sunt.

X V I I I Octob. Lauwenburgensis idem cum clientela sua & Hispanis, nec non signo uno Germanorum noctu Hattemum petiere, omnes linteis interulis supra loricas suas induti, ita se oppidum occupaturos rati, quæ res tamen exitu caruit. Zwollani enim in eos egressi duos Hispanos, X I I rusticos duci militantes, & Germanorum nonnullos ceperunt. Hattemenses quoque in eos sclopeta disploserunt, ita ut receptui canere fuerint coacti, postquam tres quatuorve tantum horas ibi contrivissent. Interim prædam ingentem boum, ovium, suum, equorum, vestium ibi nacti, cum ea Daventriam repetivere.

X X V I I I.

XXVIII Octob. Comes Bergensis Senatum Campis mutavit; licet tam ii qui Senatu abibant, quam qui illorum vice allecti erant, protestarentur de infractis privilegiis.

Pridie Novembris, qui ab omnibus Sanctis nomen habet, federati noctu pontonem maximum à ripa Daventriensi solutum Zwollam aut Campos avexerunt, licet Hispani in novo propugnaculo excubias agerent. unde adactus fuit Magistratus pontem navibus instratum faciendum locare, qui magno iis constitit.

XIII Novembr. perfectus fuit ille pons, ita ut curribus & equis commode posset transiri. qui tamdiu glacie constrictus jacuit, donec clementior tempestas gelu solveret. quod factum XXIII Decembris.

Inter hæc rumor affertur, Ducem Albanum XVI Novemb. die, Zutphaniam occupasse, diripuisse, & horribili sævitia inibi grassatum esse. id quod tanto terrore implevit milites Comitis Bergensis, ut ex omnibus locis quos tenebant, Zwolla, Amersfordia, Harderwico, Elburgo, Hattemo, Hasselta, Stenovico & undique se fuga proripuerint. Præsidium Campense de diripienda urbe consilia agitabat. alii in diversa sententia erant, nominatim Ioannes Rijckholt (qui *puer Daventriensis* militari agnomine dicebatur) negabat id salva ipsorum existimatione fieri posse, quod tanta ipsorum causa cives egissent ac sustinuissent. Oberat eis & hoc, quod quomodo spolia avehérent rationem non invenirent, sæviente gelu, & mari ad navigandum inidoneo. unde consultius eis visum urbem ut erat relinquere, ac alio commigrare.

Senatus Daventriensis, captâ Zutphania, Campenses scripto monuit, ut in tempore pacem orarent. literæ ita habebant:

„ Non possumus, pro benevolo nostro erga vos affectu, vobis clam habere, delegatos nostros, membra Senatus nostri, hac nocte in castris fuisse, „ibique, inter alia sua negotia cum Ill. Celsiss. Principe ac Domino Don „Friderico, nec non cum Domino de Noircarmes pro vobis fuisse deprecatos. ac relatu eorundem nostrorum delegatorum edoctos fuisse de singulari benevolentia ac gratia qua dicti Domini in vos propendent. qui & „nobis significarunt, dictos Dominos vobis auctores esse, ut calamitatem „ac miserrimum exitium in quod Zutphaniensis civitas cum incolis suis „universis (prout haud dubie ipsi rescivistis) prolapsa est, evitetis. ac jussisse „vos moneri, si terribili hoc exemplo vobis ob oculos posito, ruinam urbis vestræ ac incolarum ejus omnium avertere desideratis, ut è vestigio, & „nulla mora interposita, singularem affectum, & oblatam gratiam arripere „ac expetere ne cunctaremini &c. Quapropter, ut ad vestrum ac vestræ civitatis bonum, rerum ut nunc se habent status animitus à vobis expendatur, & instans calamitas ac interitus vester præveniatur, monemus vos, &

,,quam maxime necessarium arbitramur, ne ejuscemodi occasionem negligatis, gratiam mature, & sublata omni mora arripiatis. nulli enim dubitamus, quin veniam quam reliquæ urbes (quæ sese postliminio obedientiæ ,,Regiæ Majest. Clementiss. nostri Domini tradiderunt) assecutæ sunt, & ,,ipsi assequamini. Juxta quæ in bonum vestrum rebus vestris prospicietis. ,,Datæ XIX Nov. hora matutina V. Anno CIƆIƆLXXII.

Hisce acceptis, ipso die Campenses delegatos suos miserunt, cum sequenti commissione:

,, Nos Coss. Scabini & Consiliarii, una cum utraque, majori & minori, ,,communitate civitatis Campensis, notum facimus, & per præsentes profitemur, nos delegisse, & impræsentiarum ablegasse Georgium ab Haerst, ,,Arnoldum Brantium, Hugonem a Gruythuysen, Bartholdum Lulofs, ,,Albertum a Wieringen, Hermannum ten Brugge, Franciscum vander ,,Keurbeke, Henricum Iacobi, Albertum Voet, Gerardum Vriese, Ioannem Maler, & Antonium Stijp, nostro ac universorum civium & incolarum nomine comparituros coram Illustri Celsiss. Principe ac Domino ,,Don Friderico Alvarez de Toledo, & generoso Dom. de Hierges Clementiss. nostro D. Præfecto, aliisque Dominis, eosque rogaturos, ut vice ,,ac nomine Regiæ Majest. Hispanicæ, Clementiss. nostri Domini dictam ,,civitatem Campensem, Coss. Scabinos, & Senatores, communitates, ac ,,cives incolasque universos, in gratiam recipere non dedignentur, quodque in ea gestum est, clementi oculo respiciant, privilegiis ipsos suis ac ,,juribus uti frui permittant, præsidioque quoad ejus fieri potest modico ,,ipsos gravent, idque habita ratione calamitatis ac penuriæ in quam tam ,,misere inciderunt: addita submissa oblatione fore ut omnia in pristinum ,,statum restituant, ac in Regiæ Majest. obsequio, subjectione, & obedientia deinceps perseverent. In fidem dictorum dictæ civitatis secretius sigillum ad calcem harum literarum imprimi curavimus. XIX Nov. Anno ,,CIƆIƆLXXII.

Eodem die desertio urbis Campensis Vollenhoviæ nunciata fuit, qua occasione Arnoldus a Bocop reliquique captivi è custodia dimissi fuerunt.

XX Novemb. delegati summo mane in curribus Campis Daventriam petiverunt, ubi petierunt, ut Daventrienses suos delegatos secum ad castra proficisci paterentur. nec illi abnuerunt, sed adjunxerunt eis Doct. Stephanum a Rhemen, & Ioannem Kreynck.

Cum his ad castra ad Zutphaniam adhuc posita contenderunt, in via autem & per pomaria, arbores hominibus pensilibus nudis plenas cum magno terrore, quocunque oculos verterent conspexerunt. Castra ingressis, hospitium Domini ab Hierges Præfecti sui Daventrienses petierunt. is autem pridie Don Friderico & Noircarmio, cum sermones de Campensibus ac Zwol-

Zwollanis inciderent, adfuerat. ei indicarunt, adesse Campensium delegatos. quos cum ut nonnihil expectarent monuisset, paulo post introire „jussit.

Campenses in Præfecti præsentiam adducti, ad genua ejus provoluti, in „hæc verba sermocinati sunt: Generose Clement. Domine: Coss. Scabini „& Consiliarii civitatis Campensis, cum communitatibus & civibus suis „universis mœstis animis ad T.Cl. nos ablegarunt, obedienter ac demisse à T. „Cl. tanquam Clem. suo Præfecto petituros, ut placeat Clem. T. apud Excellentiam Don Friderici, Clementiss. nostri Principis ac supremi Ordi„num ductoris, pro civitate Campensi, Senatu, Tribb. pleb. ac civibus eum „in modum deprecari, ut Ill. sua Excell. improvisam, & insperatam ho„stium invasionem, & quæ post illam vi ac metu hostilis præsidii gesta sunt „clementibus oculis intueri, condonare, & civitati Campensi privilegia sua „ac jura salva præstare gratiose velit, ac milite eum præsidiario, quam fieri „poterit paucissimo onerare: clementer ratione habita fidelis obedientiæ „ab ipsis semper præstitæ, insuperque magnæ calamitatis ac penuriæ in „quam civitas illa cum suis incolis delapsa est. Ipsi supplices cum omni animi „demissione offerunt (ad quod & se ex officio teneri confitentur) in Regiæ „Majest. Excellentiæ suæ, & T. Clem. obsequio se promte ac fideliter per„stituros, etiam cum vitæ suæ ac facultatum dispendio. Erga T. Clem. „nominatim tantum beneficium, omni obedientia pro virili sua parte re„cognituros.

Dominus Hiergius delegatos protinus consurgere jussit, dicens, se ad civitatem Campensem aliquot Epistolas dedisse, quæ si suo consilio se attemperasset, infortunium in quod incidit evitari potuisse. Interim se quantum posset apud Don Fridericum allaboraturum esse, ut in gratiam reciperetur.

Dum Campenses cum Hiergio agunt, supervenit Ioan. ab Haerst a Zwollanis eo missus, & eundem in modum ad genua præfecti sese dejecit.

Quibus peractis, utriusque civitatis delegati ad hospitium Don Friderici perrexerunt, intrare jussi, eundem, Hiergio aliisque magnatibus, nec non delegatis Daventriensium comitatum offenderunt, ubi idem submissionis modus repetitus, rogaruntque eum quam humillime delegati, ut Ill. sua Clem. civitati suæ ejusque incolis repentinam invasionem & quæ ab ipsis hostium vi ac tyrannide adactis commissa essent, gratiose condonaret, ac in gratiam receptos, apud uxores suos ac liberos benevole conservaret. Don Fridericus delegatis consurgere jussis responsum suum lingua Hispanica conceptum Hiergio tradidit, ac per Doctorem Rhemen delegatis vernacula lingua fecit explicari, in hæc verba:

„Nos Don Fridericus a Toledo Dux &c. Regiæ Majest. Hispanicæ no„mine generalis copiarum ductor, notum facimus ac profitemur: Quan-

 „doqui-

„doquidem Coss. Scabini & Consiliarii una cum universis civibus urbis „Campensis, nos demisse requisiverunt rogaruntque, ut improvisam inva„sionem ejusdem civitatis, in quam vi hostili pervenerunt, ipsis gratiose „condonaremus, adeoque non exitialibus armis ipsos opprimeremus, sed „clementer in gratiam reciperemus,& ab omni violentia defenderemus &c. „respondemus ipsis, nos gratulari nobis super eo quod occasionem simus „nacti ipsis bene faciendi, quanquam gratius nobis fuisset, si in obedientia „Regiæ Majest. perstitissent, neque in hanc incidissent calamitatem. Itaque „impræsentiarum eos, ad intercessionem nobilis ac generosi Domini Ægidii „a Barlaymont Domini in Hierges &c. (tanquam Regiæ Majest. nomine „per Transisalaniam Præfecti) nec non civitatis Daventriensis, in gratiam „recipimus, ac clementer eis promittimus nos apud Regiam Majest. o„mnem navaturos operam, ut apud ipsam quoque civitas hæc cum incolis „suis in gratiam recipiatur, & eandem gratiam quam Aldenzalia, Dotiche„mum, Doesburgum, Lochemum &c. obtinuerunt, & ipsa obtineat. In„terea temporis præsidium quantum pro temporis ratione requiri arbitra„bimur, eo mittemus, quod ipsi admissuri sunt. curabimus autem, ne quam „vim aut injuriam ab eo patiantur. quod ipsum eis gratiose pollicemur. In „fidem dictorum, præsentibus manus nostræ signum apposuimus, ac sigil„lum impressimus. In castris ad Zutphaniam xx Novemb. die, Anno „CIↃIↃLXXII. Subscriptæ erant: *Don Friderico.*

Delegati duarum civitatum Illustri suæ Clem. obsequentissime gratias egerunt. Campenses Friderico clavem suæ civitatis (quam eo fine secum sumserant) obtulerunt. eam ille postquam accepit D. Hiergio tradidit, qui eam delegatis Campensibus reddidit, monens ut eam probe custodirent. quo facto Fridericus delegatorum singulis dexteram porrexit.

XXIV Novemb. Satrapa Hardervicenus, cum signis militum quibus præerat, Daventria Hardervicum discessit.

XXVI Novemb. delegati Campenses de iis quæ sibi acciderant ad Senatum retulerunt.

XXVII Novemb. Dux Lauwenburgensis cum copiis suis Daventria excessit, coactus ab Hispanis ibi relinquere omnes equos quos rusticis eripuerant.

XXX Novemb. die, Senatus Campensis Arnoldum a Bocop, & Conradum a Vechta Daventriam ad D. Hiergium misit, qui civitatis nomine ei libellum supplicem exhibuerunt, quo rogabatur, ut ipsis clemens Dominus esse vellet, & apud Regiam Majest. & Ducem Albanum pro ipsis deprecari prout ipsis conducere judicaret, petebatur & ab eo consilium, an putaret ipsis Don Fridericum adeundum esse. libellus ipse supplex apud Bocopium prolixe inseritur.

Postri-

Postridie respondit Hiergius, videri sibi nondum tempus esse Albanum super privilegiis ipsorum sollicitandi, præsertim quod nondum essent requisiti, neque privilegia ipsorum imminuta.. quod siquando contingeret, ex eo eis integrum fore suas excusationes in medium afferre.

Post hæc delegati Episcopum Daventriensem Ægidium de Monte accessere, rogaruntque, ut civitatem Campensem Duci Albano, Don Friderico, & Præfecto regionis commendare vellet. qui respondit, se hoc perlibenter ac constanter facturum esse, quemadmodum & antehac Neomagi apud Albanum fecisset, monens insuper, æquum fore, ut Senatus Campensis in capita seditionis, juxta Regiæ Majest. mandata animadverteret. Tandem petierunt iidem delegati, ne gravaretur Campos se conferre, ad templa & altaria denuo consecranda sive reconcilianda, id quod propediem se facturum recepit.

Kal. Decemb. Daventriam reliquerunt Hispani, ac in Hollandiam delati sunt. in quorum locum successerunt tria signa Germanorum, è legione Nicolai Polwiler. die Lunæ post Andreæ.

Quo die etiam Carolus Coninck cum suis urbe excessit.

Hoc anno invenio Arnoldum Heringum, Canonicum Ecclesiæ Cathedralis S. Lebuini, Daventriæ Præpositum, & Ægidii de Monte primi ibidem Episcopi generalem in secularibus Vicarium fuisse. *Lib. feud. Præpositura.*

Anno CIƆIƆLXXIII floruit Daventriæ Ambrosius Magirus junior, Licentiatus Medicinæ, Physicus & Astronomus urbis Daventriens. cujus variæ extant Ephemerides.

Cum discessisset è Belgio II Decemb. Albanus, Ludovicus Requesenius ei in regimine successit. is licet præ se ferret se consilio Ordinum in negociis gerendis uti velle, tamen novis copiis Wallonum & Germanorum se munivit, quæ cum defectu stipendiorum ad seditionem spectare viderentur, eis solutionem pollicitus partim è confiscationibus, partim è regiis reditibus, Ducibus Germanis, quorum nomina, Polwiler, Fronsberg, Fugger, Eversteinius, Hannibal, urbes quasi oppigneravit, ut ipsi jactabant. puta Ruremundam, Sylvam-Ducis, Neomagum, Daventriam, aliasque quas eorum milite implevit.

Anno CIƆIƆLXXIV. XI Jun. publicatur venia omnium commissorum in Belgio Antwerpiæ, exiguo fructu.

Eodem anno Daventriæ D. Godefridus Huessen erat pater domus Domini Florentii.

Circa hoc tempus, Campis fuerunt edita idiomate Belgico Quatuor novissima, cum consensu Episcopi Daventriensis.

Ad hunc annum spectat hæc, quam lectori communicabo Epistola αὐτο-

αὐτόγραφον Æg. de Monte Canonici, Vicarii generalis Æg. de Monte Episcopi, ad Senatum Hardervicenum. unde videre licet Episcopum nostrum etiam ibi jurisdictionem exercuisse. dono mihi data est à Magnifico Domino Ernesto Brinkio, ibidem Consule.

Den hoichwerdighen Heeren Bisscop tho Deventer hebbende verstaen durch diversche claechten soe wel van den Borgeren vnd Ingeseten der Stadt Harderwijck, als van menige andere fromen menschen, die enormen excessen, misbruycken, vnd quade leven der Pastoir tho Harderwijck, heeft daer op niet willen verbeyden breeder informatie te doen nemen, ende daeromme tot dien meynonge heeft hy ons alhier in alle diligentie ghesonden, om van soedanighe excessen vnd misbruycken to vernemen, hebbende dan die Vicarios vnd koster dair op onder wettelijcke eedt geboirt vnd geexamineert, bevinden dat hy niet (als eene Pastoir behoirlick is) ghelevet heeft: Begheerende daerom van weghen onseren voirsz. Hoochw. Heeren den Bisscop tho Deventer, van den Burgermeesteren, Schepenen, vnd Raedt der voirsz. Stadt Harderwijck, heulleden meyninge vnd goetduncken, te weten, oft den voirsz. Pastoir, bequaem, nut, vnd profijtelick is voer de voirschreven Stadt, ende oft hy tot noch toe sijn Schaepkens geleert, vnd goede exempel ghetoont heeft, als eene goede oprecht Pastoir te doenen schuldich is, oft nicht; Ende oft zy niet wel begheren souden voorsienen te zijn mit een andere Pastoir die van beter vnd deuchdelicker leven wesen soude; hier op begheerende Antwoordt. Datum Harderwijck den 28 Januarij, Anno 1574. stilo communi.

Durch den Vicarius generael des
voirsz. sijnen Hoichw.

Ægidius de Monte.

Eodem anno fato functus est Ioannes Guinterius Andernaci Ubiorum oppido natus, qui cum Daventriæ & Marpurgi literas didicisset, primum Goslariæ ludi moderator, ac dein linguæ Græcæ Lovanii Professor fuit, inde Lutetiam Profectus, cum G. Budæo & Io. Lascare, quos juvenis jam senes coluit, magna conjunctione vixit, & Francisci I. liberalitate, commendante eum Io. Bellaio Cardinali, eximio literatorum omnium, ac præcipuè Germanorum, fautore, Medicinæ lauream adeptus, ac Medicus regis salutatus est. postremo cum Divioduri Mediomatricum, exardescente per Galliam civili bello aliquandiu Medicinam fecisset, Argentinam tandem concessit, ubi relictis

relictis compluribus ingenii sui monumentis octogenario major, Anno cIↄIↄLXXIV. VI Non. Octobris in vivis esse desiit. *Thuan. l. 59.*

Hujus vitam plenius perscriptam damus; ex *Melchiore Adamo de vit. Medic. Germ. p. 213.*

Ubiorum ad Rhenum oppidum est Andernacum, quod Ammianus, qui sub Juliano Cæsare scripsit Antenacum nominat; Anno Christi cIↄ c xx. ab Episcopo Coloniensi muris cinctum, & in urbis formam ex pago redactum. Hoc in oppido Io. Guintherius anno cIↄ CCCC LXXXVII. natus, parentibus honestis, sed tenuioris fortunæ, vixdum quadriennis in ludum litterarium ibidem à Saladino Episcopo Coloniensi apertum, est missus. Itaque elementa literarum prima velociter & feliciter arripuit. Ex patria schola Ultrajectum progressus, & inter alios Lamberto Hortensio condiscipulo usus est. inde Daventriam venit, ubi mendicato vivere coactus, expertus est illud Horatianum:

Qui cupit optatam cursu contingere metam
Multa tulit fecitque puer, sudavit & alsit.

Jactis ita fundamentis, disciplinarum humaniorum & Philosophiæ studia aggressurus Marpurgum Hessorum profectus est: ubi brevi tantum profecit, ut eum Goslarienses juventuti erudiendæ magistrum elegerint. sed non diu in illa statione moratus, relicta Germania superiore Lovanium in Belgicam abiit, studiorum ibi continuandorum causa. Quo ut venit, Græcæ ei linguæ publice docendæ provincia demandabatur. Habuit in ea inter alios auditores Io. Sturmium, & Andr. Vesalium, offenditque ibidem Hortensium illum, suum olim Oresten. Studio autem Medicinæ addiscendæ Lutetiam Parisiorum concessit. Ibi dum agit, Græcos Medicos, & inter eos præcipue primipilos duos Hippocratem & Galenum in Latinum traduxit. inque familiaritatem virorum doctissimorum facile pervenit. De eorum numero coluit ipse juvenis duos jam senes, Guil. Budæum, & Io. Lascarin. Ibidem paulo post, Francisci primi Gallorum Regis liberalitate, commendante cum Io. Bellaio Cardinali, Medicinæ lauream adeptus, & Medicus Regis salutatus est. in quo munere non solum Medicinam feliciter apud ægrotos exercuit, sed & Anatomiam hactenus desitam & neglectam in usum revocavit, summaque diligentia excoluit, id quod vel unius, quem tum inter alios habuit, discipuli Andreæ Vesalii exemplum probat, qui & Anatomiam Guintherii postea Bononiæ edidit. Hinc crebrescente ejus fama, à Daniæ Rege invitatus, modeste gratiis actis abnuit. Cum autem sub id tempus varii in Gallia motus ob religionis negocium otirentur, Guintherius cum aliis Wittembergam in Germaniam fuit missus, consilium & auxilium ab Euangelicis petiturus; sed in Galliam reversus, animos exacerbatos,

remque omnem ad bellum civile spectare sensit. Itaque cum jam duodecim in Gallia annos exegisset, mature de secessu cogitare cœpit, & Diviodurum Mediomatricum commigravit. ubi cum aliquandiu Medicinam fecisset, gliscentibus tumultibus, Argentoratum tandem concessit: ibique in schola Aristotelem & Demosthenem interpretatus est. Sed cum nescio quas lites ei petulantia quorundam movisset, profitendi munus deposuit, ac Medicam artem exercere, qua medendo, qua commentando perrexit. Tandem sub autumnum anni CIↃIↃLXXIV. ad Illustr. Lazarum Schwendium Baronem valetudinis causa evocatus, in febrim ipse ardentem incidit, ex qua Argentoratum reportatus, ad meliorem vitam transiit d. IV. Octob. ætatis suæ LXXXVII. ibidem ad D. Galli cum altera uxore sepultus. Michaël Toxites præceptorem hoc Epitaphio ornavit:

Hic situs est Andernacus prope conjugis ossa,
Expectans regni gaudia læta Dei.
Certabant virtus, pietas, doctrina, senectus,
Et voluit primo quælibet esse loco.
Sed vicit pietas, animamque per æthera Christo
Adduxit, cujus numen adorat ovans.
Ingenuas coluit felici sidere Musas:
Pœoniæque tulit pluribus artis opem.
In terris famam nomenque reliquit honestum,
Spiritus it cœlo, membra recepit humus.
Excessit septem decies atque amplius annos;
Mens tamen in sano corpore sana fuit.
Sed quid opus multis? laus uni hæc sufficit una:
Ingenio magnos vicit & arte viros.

Uxores habuit tres: primam familia nobili in Gallia natam, quam Parisiis duxit, & Meti amisit, alteram è Scherorum genere, quæ Argentorati obiit: tertiam ex Hoeclinorum familia, quam viduam reliquit. à Ferdinando Augusto nobilitatis insignibus & privilegiis fuit donatus. Elucubravit posteritati varia, imprimis Medica, nam Lutetiæ duos commentarios confecit, De Medicina veteri & nova tum cognoscenda tum facienda. Vertit multa, præsertim de Galeno. Pauli item Æginetæ libros sex commentariis illustravit. Commentarios Oribasii in Hippocratis Aphorismos primus evulgavit. Libros Alexandri Tralliani duodecim è Græco in Latinum transtulit, adjectis observationibus. Scripsit & de Balneis & aquis medicatis, de Peste, de Compositis medicamentorum, de Humorum præparatione. Post obitum prodiit ejus Gynæciorum commentariolus. Latere etiam alicubi dicuntur ejus ducenta circiter responsa & consilia, quæ illustribus & potentibus ægris ad varios morbos dedit.

Eo-

Eodem anno M. Gerardus Ruvenius Rector scholæ Daventr. edidit Grammaticæ Latinæ compendium, in usum ejusdem scholæ ab sese accurate col-„lectum. in cujus Præfatione, Grammaticam ait esse duplicem, historicam „videlicet, quæ nobis ostendit viam ad quemlibet sermonem recte intelli-„gendum & interpretandum, & Methodicam, quæ tradit certas intelligen-„ter loquendi scribendique regulas: per priorem quidem illam (ait) alio-„rum sententias ex ipsorum loquentium verbis intelligere: per hanc autem „posteriorem nostramet ipsorum sensa aliis vicissim certo sermone decla-„rare discimus. Et Historica quidem, seu explanativa Grammatica dividi-„tur in partes quatuor, nempe Etymologiam, Catataxin, Paraphrasin & „Historiam, sive notitiam antiquitatis. Nam Etymologia docet proprias „singulorum vocabulorum in unaquaque lingua significationes, ut fit in „vulgaribus nostris lexicis atque Dictionariis. Catataxis sive dispositio tra-„dit rationem cujusque sententiæ vocabula eo ordine digerendi, ut ex iis „certus aliquis sensus quam facillime possit intelligi: ut fit in doctrina perio-„dorum, quæ traditur in fine Syntaxeos Grammaticæ methodicæ, de qua „nos infra suo loco tractabimus. Paraphrasis docet veram cujusque phra-„seos sive loquendi formulæ in unaquaque lingua usitatæ vim & usum, ut „fit in iis libris qui vulgo Thesauri vel Promtuaria linguæ Latinæ nuncupan-„tur. Historia, à qua tota hæc Grammaticæ species suum nomen est ade-„pta, tradit notitiam antiquitatis, ad bonos auctores recte intelligendos co-„gnitu necessariæ, ut fit in vulgaribus Elucidariis Poëticis, aut speculis „historiarum. Sed quoniam harum historicæ Grammaticæ partium omnino „nulla sine certa doctrina loquendi, scribendique notitia recte potest intel-„ligi, hujus etiam artis studium inchoari debet à discendis methodicæ Gram-„maticæ præceptis &c. hæc ille non inerudité.

Anno CIↃIↃLXXV. in Actis feudalibus Præposituræ hæc (Belgica lingua) consignata invenio:

„Anno CIↃIↃLXXV. XVIII Februarii die, admodum Reverendus „Dominus Ægidius de Monte, primus Episcopus Daventriensis, tanquam „præpositus ibidem & Dominus feudi, confirmavit vigore præsentium, „reverendo Domino Ægidio van den Berge, Canonico Cathedralis Eccle-„siæ S. Lebuini, supplementum, quod permutatione Bitteri à Raesfelt ad „eum pervenit. Et Dom. Ægidius van den Berge, admodum Rever. Do-„minationi suæ, tanquam præposito & feudi Domino obsequium & jura-„mentum præstitit, omni modo, quo fidelem feudatarium Domino feudi „præstare æquum est. salvis suæ Rever. &c. Præsentibus Vasallis Mag. Ber-„nardo Herinck, & Mag. Francisco van den Berge, Canonicis Cathedralis „Ecclesiæ prædictæ.

Io. Helm. Scriba feudalis.

Anno CIↃIↃLXXVI. invenio, Bernardum Herinck Ægidii de Monte, tanquam præpositi, in spiritualibus & secularibus Vicarium generalem fuisse. *Act. feud. Præpositure.*

Pastor vero & Canonicus Daventriensis erat Philippus Boestius ab Helmont, qui edidit circa hoc tempus *Precationes Christianas, pro impetranda fide, spe, & charitate Christiana;* in Dedicatoria Epistola commemorat *D. ac M. Ioannem Rorinck Medicinæ Doctorem expertissimum, qui præclare* (inquit) *civitatis hujus Daventriensis honorifico stipendio decoratus, rara fœlicitate, magna cum laude artem Medicam hic exercet.* In Præfatione ad Lectorem dicit se Deo ejusque Ecclesiæ per annos aliquot inserviisse concionando utraque lingua, vernacula nimirum & Latina, Lovanii, Antwerpiæ, Mechliniæ, Daventriæ, & admodum nuper Zutphaniæ, & Campis. In ipso opusculo p. D. iij. *Ante omnia*, inquit, *salubriter precaturus Deum, firmiter credat Deo, credat verbo Dei vivo, eique perfecto & integro: cui nequaquam credunt hæretici, quantumcunque crepent verbum Dei, digni qui crepando adulterinum & dimidiatum Dei verbum, ipsi crepent medii, ita ut effundantur omnia viscera ipsorum putrida, quemadmodum Matth. 27. & Act. 1. de proditore Iuda legimus. Credunt autem verbo Dei vivo & integro, qui captivantes intellectum in obsequium Christi, Catholica fide suscipiunt omne id, quod divinitus est ecclesiæ Catholicæ revelatum, eo sensu quo ecclesia per Spiritum Sanctum illustrata, intelligit. Qua in re longe gravissima his peccant hæretici, primum, quod verbum Dei ipsis est sola scripturæ littera, mortua & mortifera, quæ quo velis se trahi sinit, discerpi, lacerari, perinde ac cadaver. Non igitur hæreticorum Dei verbum vivum est, sed mortuum & mortiferum, nec manebit in æternum, sed igne exuretur in conflagratione mundi, &c.*

Et postea: *Postulet ergo Catholicus in hac fide, non in fide imo perfidia hæreticorum. Facessat hinc procul fides specialis, ut vocant, quam Catholici omnes dirè execrantur, ut pestem deterrimam, qua per hæresiarcham Lutherum horrendus Sathanismus invectus est in orbem Christianum. Vanissima illa & plane diabolica persuasio, qua quis certè statuit sibi remissa peccata, & se certo salvandum per Christum, procul absit à mente orantis.* Similia habet in tractatu de fide Orthodoxa & Catholica (precum opusculo inserto c. 5. 12. Oratione vero ad Spiritum Sanctum ita precatur: *Recedamus quoque longissime per omnem vitam procul fugato abs te spiritu præsumtionis, & inanis fiduciæ: qua hæretici omnis generis inflati, tumidi, & turgidi, per fidem specialem accepta, & mordicus retenta Christi justitia, ascendunt ad cœlum ad dexteram Patris. Pestilentissimus est spiritus ille præsumtionis temerariæ, & inanis fiduciæ. Ipse est Behemoth, de quo ait Iob 41. &c. ipse est Lucifer auroræ filius, quem ita compellat per sarcasmum propheticum Propheta Esaias 14. Quomodo cecidisti &c. Spiritus Sancte Deus, nonne aperte fides hæc insana, quæ ex stultis insanos facit, clamat, se non esse fidem Christianam, sed vere Luciferianam?* Et mox: *Execremur igitur, & anathematizemus semper, perfidiosam hanc fidem, & Luciferianam præsumtionem*

tionem &c. hæc & similia in libello illo recurrunt, è quibus genium hominis agnoscas licet, quem interim non puduit ei inserere partem eorum quæ Hieronymus Savonarola in ipso carcere in Psal. 30. commentatus est, quæ vel sola ad ejus confutandas blasphemias sufficiunt. Approbavit libellum Episcopus his verbis: *Libellus hic nihil continet fidei Catholicæ adversum, aut scandalosum, sed pias preces. Ægidius de Monte, Episcopus Daventriensis.* Mox subjicitur: *Impressum Daventriæ, in intersignio Bibliorum aureorum, impensis Concinnatoris; qui ad subsignandum libris imprimendis deputatus, hunc libellum precationum me concinnasse testor. Philippus Boestius.*

Quod de delegatione sua ad subscribendum libris imprimendis hic dicit, ejus rei insigne specimen, censuræ videlicet ab eo exercitæ in libros Erasmi, superest ad perpetuam rei memoriam in Bibliotheca Daventriensi. quos ita lituris & sectionibus fœdavit, ut dubites plusne boni Daventria illi viro contulerit quod in literis mentem ejus ac linguam formarit, an mali quod tam contumeliose immortalia ejus scripta (peiori videlicet seculo) habuerit. inter alia, totum colloquiorum opus exectum est, quo nonnihil in clerum ac religionis corruptelas jocatus fuerat homo non insuavis. ut alterum in eo,

Deiphobum aspicias, lacerum crudeliter ora
Ora manusque ambas, populataque tempora, raptis
Auribus, & truncas inhonesto vulnere nares.

Singulis tomis asscriptum, id à Pastore nostro, auctoritate Reverendissimi, juxta indicem Majestatis Regiæ factum, ita ut tuto retineri ac legi possit.

Anno CIↃIↃLXXVI. pontem Isalæ Daventrienses denuo instaurari fecerunt. IV Maji die primo ejus tigno fistuca in fundum adacto, atque ita deinceps continuato opere, ita ut XII Aug. plus bis mille hominum, præ curiositate eum transierint.

Die S. Bartholomæi Tribunis pleb. Daventriæ prælectum fuit, Schatum Daventriensem pignori accepisse jurisdictionem Colmeschatensem, villam item in Gietlo, cum omnibus suis reditibus, expensis pro iisdem quinquaginta sex millibus Carolinorum.

Item emisse hæreditario jure aulam Episcopi, VIII Carolinorum millibus.

Item insulam Epsanam, cui nomen, *het Sant*, è regione montis Yprani (ut vocant) sitam VII M. Carolinorum.

Denique concessum ipsi jus fodiendi alveum torrentis, qui dicitur *de Schipbeke*, Daventriâ Diepenum usque.

Anno CIↃIↃLXXVII. XXVI Maji, qui erat dies Pentecostes, circa V. & VI. horas vespertinas, obiit Zwollæ Ægidius de Monte, primus Daventriensium Episcopus. qui inde à Canonicis nonnullis Cathedralis Ecclesiæ

Daventriensis die mensis XXVIII Daventriam devectus, ibi postridie è domo Præpositurae, in dictam Ecclesiam illatus, ante imaginem crucifixi, è regione ædiculæ Sacramenti, magnifice tumulatus fuit. Comitantibus funus, præter consanguineos ejus, viris Senatorii Ordinis aliisque magno numero. Notavit in Actis feud. Præposit. Io. Helmius Secret. Daventriens. & ejusdem Præpositurae feudorum actuarius.

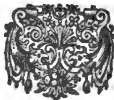
Sede vacante, continuatus fuit à Capitulo in suo munere ejus Vicarius Bernardus Hetingus. *Ibid.*

Eodem Anno Ioannes Austriæ Dux simulata in Belgio pace constituta, ex pacto Hispanum militem extra Provincias abducit, Germanum etiam, si ei persolvantur stipendia, se abducturum jurat. interim cum ducibus Germanis Fronsbergio, Polvillerio, Fuggero, Endio clanculum agit, ac eos denuo sacramento sibi devincit, eo fine ut Andoverpiam ipsi, reliquæ IV legiones urbes quas præsidio tenebant, sibi (Austrio inquam) reservarent. eæ urbes erant Bergopsoma, Breda, Boscoducum, Tola, Daventria, Campi, Ruremunda. v. *Thuan. l.* 64. *p.* 217.

XXIX August. in vigilia festi S. Ioannis, præsidiarii Germani in urbe Daventria, intempesta nocte, magno cum fragore effractis civium foribus, domos irrupere, utque arma sibi exhiberent metu mortis intentato coëgere. exarmatis civibus ovantes ad sua quisque regressi sunt.

Anno CIↃIↃLXXVIII. eid. sextil. Fœderati Andoverpiæ cum legatis Andegavens. Ducis in certias conditiones pepigerunt, inter quas erat, ut ad firmandas Ordinum vires, amicitia cum Elizabetha Angliæ Regina ineatur, sociato Henrico Navarræ Rege, & Io. Casimiro: nullum Andinus religionis causa bellum moveat: possint tamen ipsi pacem arbitrio suo facere intra mensem quintilem proximum, verum citra Ducis ejusque clientum ac federatorum detrimentum, eaque lege, ut ante finem ejusdem mensis Austrius in Ordinum manus tradat Lucemburgum, Ruremundam, Daventriam, & omnia cis Mosam oppida. *Thuan. l.* 66. *p.* 266.

FINIS LIBRI QUARTI.

DAVEN-

DAVENTRIAE ILLVSTRATÆ, SIVE HISTORIÆ URBIS DAVENTRIENSIS

LIBER QUINTUS.

Irmata in Frisia Ordinum ac Principis Arausionensium potestate sub Præfectura Georgii Lalanii Comitis Rennebergii, is etiam de ea extra Provinciam propaganda cogitare cepit. facta spe Campensibus & Daventriensibus si Transisalaniæ Præfectus admitteretur, ut eos à præsidiis Germanicis ex Nic. Polvillerii, & Gasparis Fariensis qui paulo ante decesserat legionibus à Io. Austrio ante biennium impositis liberaret. & assentiebantur plerique ex Ordine equestri, nec non & civitates. ipse apud Matthiam & Ordinum consilium instabat, ut Provinciæ Præses crearetur, addita causa, quod Transisalani ab anno CIↃIↃXXVII. quo primum se Carolo V. dedidissent, semper communem cum Frisia Gubernatorem habuissent. ita Transisalana & Lingena, quam Benthemio Comiti religionis causa ademtam Carolus V. Belgici juris fecerat, attribuitur, mandaturque Rennebergio, ut manu armata Polvillerianos Campis & Daventria expellat. Rennebergio tanquam præsidi Transisalani libenter paruerunt, eoque magis, quod in eorum gratiam tribunal sive Curiam Provincialem Cancel-

Cancellarii ac Senatorum nomine indigetatam, Vollenhoæ à Philippo institutam abolevit. Soli Zwollenses, quorum Magistratus nondum mutaverat, imperium ejus detrectabant, neutri parti se addicere cupientes. Sed ad extremum, vim, ni parerent interminantem Rennebergium admiserunt. proxima cura de Germanis Provincia pellendis. ob id indictus conventus Zutphaniæ III Non. Jun. ubi Ioannis Nassovii instigatu decreta è Batavis & Frisiis contra communem hostem auxilia. Capiuntur Campi, ac præsidio, prout & Zwollenses, firmantur. quo facto Rennebergius Daventriam ducit cum x. militum cohortibus. a parte Velaviæ infestaverat urbem jam ante Gualterus Hegemannus militiæ Gelricæ Præfectus, seque adversus imminentia nonnihil firmaverat. præerat urbi Haurincurtius vir mitis ingenii. Augustinus Rikius contra homo superbus ac immanis milites in potestate habebat, qui circiter CIↃCCCC. erant. Aderat & Michaël Jegeius longo militiæ usu moderatus ac prudens Dux, qui fere ex podagra semper decumbebat, ita ut penes Haurincurtium nomen, penes Rikium facta, penes Jegerum consilia essent. Colles Noribergicæ turri oppositos (ex qua crebra tormentorum ejaculatione multum damni obsessoribus inferebatur) insedit Didericus Sonoius VIII eid. sextil. valloque munivit, ex iisque Brincanam portam versus fossam produxit. in suppetias ei venerunt cum militibus Io. ab Uterwijck, Io. ab Escheda, Ever. Warmelo, Corn. Gallus, Io. Schagenus, Optio Mathenessii, Gronstius, Olthovius, Weda. Geldri item Ever. a Wageninge, Vitus Raschorn, Ger. de Jonge &c. v. *Meter.*

1 Sept. Hegemannus qui trans Isalam propugnaculum pontis occuparat, eundem pontem flammis absumsit. sunt qui putent similem pontem in Belgio non fuisse. triduo post XXXVII tormentorum ictus contra urbem disploduntur. Cum Sonoius Noribergicæ turris usum obsessis adimi consultum existimaret, ex collibus cuniculos usque ad pedem turris per fossores agi curat. quo cognito obsessi contrarios agunt, & circumcirca, nequa parte errent, fodiunt. ita ut III Non. Septemb. se utrinque contingerent. ibi venenatis suffitibus primum infestati Rennebergiani, post etiam utrinque pugnatum, pulsisque tandem Rennebergianis ostio ferreo ingressus a Rikio eluditur. rursus in subterraneis fodinis pugnatur, peiore tamen obsessorum conditione. tandem summum turris cacumen a Sonoio quati cepit v. Kal. Oct. dejectaque columnarum parte postridie tectum ipsum magna mole corruit, nemine excubitorum ea ruina læso. inter hanc turrim & portam Brincanam Sonoius jam ante magna rusticorum manu fodere terram & aggerere cœperat, ulteriusque semper fossam versus progrediendo, eam brevi implere meditabatur, stationibus & propugnaculis excitatis, quibus fossores defendebantur. inde metu obsessis injecto, de disturbandis operibus in urbe cogitabatur, tandem eruptione summa vi facta rusticos invadunt, & magna edita

cæde

cæde propellunt. supervenientibus dein Rennebergianis, & ipsi cum damno in urbem compulsi. fossores tanto damno affecti nulla postea ratione adduci potuerunt ut operi cepto instarent. at successu illo inflati obsessi, sive vino caustico, ut quidam memorant, incensi, eruptionem summo mane totis viribus VIII Kal. Octob. faciunt, vario eventu. nam excubitoribus initio trucidatis, & obtruncatis proximis stationibus, ad propugnaculum usque in colle à Sonoio extructum perrumpunt, cæsisque custodibus cæteros in fugam vertunt, resistere ausos interficiunt, arma & commeatum rapiunt, & quæ ferre non possunt igne devastant. aliquos etiam capiunt, quorum unum, qui ob intensum frigus in saccum se induerat, sacco ut erat indutus, ridiculo spectaculo in urbem secum adducunt. Sed cum interim ad arma in castris conclamatum esset, versa fortuna supervenientibus Wilhelm. Vingardeno, Arnold. Duvenvorda, & Ioann. Cunicamo. Itelricus Schonoverus, Ioann. Friderici, qui ad auxilia procuranda urbe exierat, frater, & Rikii signifer, nec non Miliendrus quidam homicidio nuper (civem nomine Ger. Crijt proditorie interfecerat) patrato infamis, longius provecti, multis ex suis occisis, intercipiuntur. Schonoverus vivus in hostium manus devenit, Miliendrus cum famulo occiditur, qui hero superesse non ferens, raro fidei exemplo, supra cadaver incubuit & confossus est. quæ dum fiunt, nullo non injuriæ genere ac sævitiæ in oppidanos, quibus arma ademerant, à præsidiariis sævitur, nullo ætatis aut sexus discrimine. quo fiebat ut sibi non minus ab oppidanis, licet inermibus, quam ab hostibus illi metuerent. paciscuntur ergo cum oppidanis, & ab injuria deinceps temperaturos promittunt. sed pactis minime fides à licentiosis militibus servata. qui aurea ac argentea ornamenta templorum conflarunt, inter illa S. Lebuini urbis patroni σορὸν argenteam, prius circum urbis mœnia gestatam pompa solenni, mox in monetariam officinam deportarunt, ac nummos ex ea quadratos fieri curarunt. Rikius capto Itelrico, qui fratrem in accelerandis auxiliaribus segniorem fore provideret, pæne animo conciderat. nec minus angebatur animi Rennebergius, veritus ne obsidio non ex animo succederet. itaque Itelrici captivi causa crebri ultro citroque tympanistæ sequuntur, siqua ratione ex colloquii occasione discordiæ inter præsidiarios & oppidanos seri possent. tandem cum Batavicæ copiæ domum petiissent, & ipse innumeris difficultatibus conflictaretur, commodum supervenit legio Gallica Maximiliani Esturmeli ductore Glimesio, nec non & Io. Corputius ex urbe Bredana venit, homo strenuus & locorum muniendorum apprime peritus, qui Alostum ante munierat. cujus & Io. Sloot Satrapæ Vollenhoviani consilium de vi ad portam Montanam facienda cum non probarent Duces ut periculi plenum, & satis esse dicerent, si specie oppugnationis præsidiarii

tenerentur, & ad deditionem compellerentur, instituta est trans flumen verberatio, cui Præfectus Seino a Dort, Zutphaniæ Satrapa summa diligentia rei incubuit, porta Arenaria per triduum labefactata, ita ut globi in ipsum usque forum pervolarent. In hoc opinionum fluctuantium salo cum nihil tuto tentari posse cerneret Corputius, auctor Rennebergio fuerat ut munitiones circa urbem extrueret, quibus commeatus in urbem importatio prohiberetur, censueratque, flumen navibus ac liburnicis insidendum, præsidiisque idoneis in obsidione relictis cum reliquis copiis obviam auxiliaribus properandum. Obsessi initio obstinatis animis, quanquam nuncio de Io. Austriaci morte accepto, nullis conditionibus ad deditionem compelli poterant, ne quidem cum cognoverunt Io. Fridericum Schoniverum jam semel cum iis quas conscribebat copiis ad Botdorpam cæsum fuisse. postea cum intellexissent eum postremo a Io. Stupero, qui summa festinatione transmisso præter opinionem Rheno ad Ludorpam prævenerat cum c I ɔ I ɔ desertum esse, tandem desperatis auxiliis inflecti ceperunt, & cum operibus assiduis Corputium jam ad turris pedem pervenisse, & in eo esse ut propugnacula, aqua derivata, per cuniculos misso pulvere nitrato subverteret, adhæc penuria omnium rerum urgerentur, officio se suo satis & decori fecisse rati, scriptis ad Rennebergium literis x v i i i Kal. Octobr. tertio postquam urbs obsideri cœperat mense, colloquium petunt. quinto post die transigitur his conditionibus, ut præsidiarii complicatis signis, de cetero funibus sclopetorum incensis, vita ac rebus salvis exirent, & in tutum ad Germaniæ limitem deducerentur, fide data, intra i i i mensis contra Ordines se minime militaturos. ii I ɔ c omnino erant. qui Bucoltium usque ad Imperii fines deducti sunt, curribus ad necessaria portanda per benigne commodatis. urbi impositæ Mulardi, Rijnswoudæ, Esthedæ, Schageni, Olthovii cohortes Sicambræ, pontificiis sacris addictæ, tum persoluto Gallo-Belgis, ob non numeratum stipendium urbis diripiendæ occasionem quærentibus, honorario, & extra provinciam dimissis, Rennebergius paulo post onus præsidiariorum deprecantibus Campensibus ac Daventriensibus, Ordinibus auctor fuit, ut cautione literis consignatis data, se quandocunque proceribus visum fuisset, præsidium recepturos, in præsens onus illud remitteretur. qua re non parvam a Provincialibus gratiam iniit. hæc fere *Thuanus l. 66. p. 179.* &c.

Nummorum hac obsidione, & receptâ urbe cusorum hæc erat forma:

Hoc

Hoc anno invenio Daventriæ Capituli S. Lebuini Vicarium fuisse Lambertum Pithopœum.

Anno cIↃIↃLXXIX. x Febr. præsidio liberata urbe, Senatus Daventriensis octo civium signa ordinavit, quibus centuriones è Senatu, optiones vero è Tribb. pleb. dedit. ex hisce se fuisse refert Everardus Hemmingius, centurionem suum Consulem Dorrium Doctorem, vexilliferum Bartholomæum Lentinck, Officiarios Hermannum a Wesicke, Gerardum Bos, Ioannem ab Eybergen, Bernardum Duyvenshof.

Mense Martio Io. Dorre Consul, una cum Eusebio Bentinck Satrapa Isselmudæ, Antwerpiam ad conventum Ordinum Generalium ablegatus est, ubi inter alia de pacificatione Coloniensi consultatum fuit. *E Diario ejusdem Dorrii.*

Hoc anno Præpositus Daventriensis & Archidiaconus Ecclesiæ S. Lebuini, fuit Ditericus a Wytenhorst, antea Præpositus in Elst, & Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Ultrajectinæ.

Henricus Verheyden, Canonicus S. Lebuini, hujus Præpositi in spiritualibus & secularibus Vicarius generalis. *Ex Actis seul. Præposit.*

Anno cIↃIↃLXXX. mense Februario Consul Daventriens. Dorrius & Ioannes a Steenwijck Ultrajectum ad Arausionensium Principem ablegati fuerunt, deprecaturi onus præsidii equestris.

Cum autem Rennebergius Groningam proditione in manus Regiorum tradidisset, sollicitatæ ab eodem per literas Transisalaniæ civitates, ex quibus interceptis voluntate ejus perspecta, mox Sonoij diligentia urbs Campensium præsidio firmatur. Daventrienses vero, non contenti se armis munire, bellum statuis indicunt. factum hoc xi Martii, qui erat dies Veneris.

tunc enim in S. Lebuini templo, templo Montis qui à S. Nicolao denominatur, omnibusque cœnobiorum & nosocomiorum sacellis imagines una cum altaribus confractæ fuerunt.

Eodem die centuriones è Senatu officio moti fuere, & novi è toto civitatis corpore eorum vice constituti, videlicet: N. Steenholen, Wilhelmus Lamberti, Stuirmannus, Petrus Scholier, Bloes, Everardus Hemminck, Reynerus Averenck, Lubbertus Oelbeke.

XXV Martii, Consul Dorrius cum Io. a Voorst denuo Ultrajectum ablegati, deprecaturi onus equestrium copiarum, quo tota regio premebatur, & quod Daventriensibus imminebat, ea de causa, quod pressiorem, quæ urgebatur, Unionem detrectarent.

Majo & Junio mensibus successive idem Dorrius & Ioannes Steenwijckius, tanquam delegati ditionis Transisalanæ ad conventum Ordinum Generalium, Antwerpiæ resederunt: ubi inter alia de pacificatione per literas Cæsareas proposita fuit actum, deque erectione consilii Status &c.

Zwollæ tumultuatum erat, oppidanis præsidium Ordinum admittere recusantibus, & qui Regiis partibus addicti erant, rusticis qui Pontificiæ superstitioni favebant, collectis, Schenckio adventanti, ut iter ad se dirigeret significaverant: verum Protestantes anteveitunt, & Olgeri atque aliorum ductorum auspiciis subito sumtis armis, forum & B. Michaëlis ædem, Campensem portam, & rubram turrim occupant, Daventriaque & Campis auxiliares copias evocant, quibus advenientibus Regii fugam capessunt, eorumque ædes statim a concivibus diripiuntur.

VIII Julii Emda accersitus per Simonem Gaukes seniorem Ioannes Matthisius, & in Ministrum Ecclesiæ Daventriensis ordinarium confirmatus fuit.

XIX Septemb. cum Zwollæ obsidio immineret, Consul Daventr. Dorrius & Ioannes a Voorst celeribus equis Ultrajectum, Amstelodamum, ac alio contendere jussi sunt, auxilia conquisituri.

IX Decemb. cum de recipiendo Allençonio ageretur, idem Dorrius & Robertus ab Ittersum ablegati fuerunt Hardervicum, ubi delegati regionum Gelricæ ac Ultrajectinæ congregati erant, de receptione Alençonii acturi. adversus quam eæ quas diximus Provinciæ cum Transisalanis fœdus inierunt.

Sub id tentatum a Rennebergio Hattemum, quod a XV haud amplius Ordd. præsidiariis tenebatur, id astu Wilhelmi Montfortii urbis Præfecti filii actum, qui XL præsidiarios ex arce Blienbeka cum Fonkero militum ductore nocte in arcem intromittit; & præsidiarios vino obrutos in conclavi concludit. tum è vestigio ope auxiliariorum in urbem descendit, & Hegemannum, qui illac iter faciens Hattemi pernoctabat, aliosque in loco oppressos in arcem ducit. quod oppidani Protestantes numero factioni impares cum silentio diffi-

dissimulassent, Zwollenses, ductu Iac. Mechliniensis, cui Daventrienses & Elburgenses suas copias junxerunt, protinus Hatremum ducunt, & ex urbe VI tormentis admotis arcem pulsant, tandemque XV Kal. Jan. interventu Hegemanni captivi fit deditio, ea conditione, ut præsidiarii incolumes dimitterentur. Lud. Montfortius & Wilhelmus ejus f. insidiarum machinator captivi retinerentur. ii postea Ordd. Geldriæ sententia, quod fidem datam fefellissent, securi percussi sunt, & in IV partes diffissi. *Thuan. l. 71. p. 441.*

Eodem anno, Decembri mense, ut & sequenti, mense Januario, Consul Daventriensis Dorrius & Robertus ab Itterlum delegati fuerunt ad conventum Ordinum Generalium, Delphos Batavorum, ubi præcipue de receptione Alençonii tractabatur, cui sese Ultrajectini ac Transisalani continuo opponebant. item de erectione consilii cis Scaldim & Mosam.

Anno CIↃIↃLXXXI. XX Febr. in Festo S. Petri ad Cathedram Daventriæ à protestantibus è collegio Tribb. pleb. ejecti fuerunt, quod Hispanis & sacrificulis magis quam reformatis faverent, Franciscus ab Hulsen, Helmichius Twenhuysen, Hermannus Hessels, Ægidius Vriese, Ioannes Bruyns, Ottho ten Stalle, Bernardus a Winsem, Ditericus a Mouwick, Ioannes ter Spil, Arnoldus Huyrninck, Ioannes Kreynck, Gerardus Kremer, Henricus ter Bruggen, Ioannes Iacobi.

Mense Majo Ioannes Dorrius Consul Daventr. & Ioannes a Voorst, ablegati fuerunt ad conventum Ordinum Generalium Amstelodamum, excusaturi erectionem proprii præsidii, ac audituri relationem eorum qui in Galliam fuerant ablegati, item super contributionum negocio, regimine ac auctoritate Consilii Provincialis, nec non resignatione Archiducis Matthiæ acturi. In hoc conventu inter alia, communibus reliquorum votis declaratum fuit, excidisse Regem summa quam habuerat in hasce regiones potestate, solis Transisalanis renitentibus.

Mense Junio quid Daventriæ sit actum, ex apographo sequenti, verbotenus descripto cognoscere licet. ita autem habet:

„ Per Capitaneorum civitatis Daventriens. Officiarios & milites Decano, „Capitulo, & Primario clero dictæ civitatis decima Maji, coram Amplifs. „Senatu, postero die ad horam sextam matutinalem comparendis, voca„tis. Ibidem præfixo termino, ne alicui commotionis occasio præbere„tur, comparuerunt, tranquille & pacifice expectantes instantiam & pro„positiones dictorum Capitaneorum, junctis sibi (ut vocant) Reformatis, „inter cætera continentes: Quod cum Romana religio prorsus esset aboleta, „intantum ut ejus usus & exercitium in posterum nullatenus in ista civitate „esset admittendum, & proinde illis tanquam Ecclesiam repræsentantibus, „omnes reditus, proventus, & singula quæque bona, tam immobilia quam „mobilia, competere & pertinere, quodque ob eam causam Decanus &

,,Capitulum teneretur dicto Senatui omnium bonorum immobilium in-
,,ventarium, & superstitum Ecclesiæ ornamentorum promptissimam &
,,irreluctabilem exhibere oblationem. Tum quoque fructus, Canonica-
,,tus, & præbendæ Domini Bernardi Herinck (ex eo quod apud hostem
,,degere asserebant) sibi competere & distribui debere &c. Cui proposi-
,,tioni cum longe lateque rationibus & jure per Clerum replicatum exifte-
,,ret, illud nimirum absque præjudicio Capituli & totius cleri, enormi læ-
,,sione præstiti juramenti, & Synodorum sanctionibus fieri non posse, nec
,,debere. quibus illi responderunt, talem descriptionem nullum præjudi-
,,cium seu injuriam bonorum possessioni & administrationi illaturam, sed
,,quod, ut alias per privatos Consules & deputatos Reformatos promissum
,,extitit, illa Decano & Capitulo reservarentur illæsa. Quod responsum
,,cum Decano & Capitulo minus arrideret, inhæserunt priori refutationi,
,,replicantes ex allegatis rationibus, ad dandam hujusmodi bonorum de-
,,scriptionem minime teneri. Verum cum hoc modo contentari & satiari
,,non possent, sed vehementius pro sua propositione obtinenda instarent,
,,Tandem gravioribus attriti clamoribus & comminationibus perculsi, Ju-
,,stissimo metu, in viros etiam constantes cadente commoti, cum nulla alia
,,evadendi via penes clerum reperiretur, quodque apud Senatum & Tri-
,,bunos sic decretum acclamaretur, cernentes Capitaneorum & Reforma-
,,torum propositum & intentionem aliter sedari & mitigari non posse quam
,,si eorum acquiesceretur voluntati, proinde eodem præfato die Capitulum
,,promisit se infra triduum residuorum ornamentorum, auri & argenti,
,,nec non sacrarum vestium exhibitionem, & bonorum descriptionem
,,infra tres septimanas præstiturum. Tali tamen prævia protestatione, ut
,,saltem sit per medium provisionis & custodiæ, utque resp. quantum fieri
,,potest, per hoc absque ulla commotione conservaretur in officio, quod-
,,que saltem apud Senatum absque ulla editione aut permissione alicujus
,,copiæ hæc descriptio sopita permaneat, neque ullis rationibus ac modis,
,,directe vel indirecte, manifeste vel occulte, in parte vel in toto Clerus
,,intendat per illam exhibitionem, renunciare ullis privilegiis, juribus,
,,consuetudinibus, bonis, aut fructuum & emolumentorum perceptioni-
,,bus, sed quod totalis omnium Capituli & Cleri primarii perceptio, ex-
,,positio, dispositio, & quorumcunque bonorum administratio sit & per-
,,maneat penes Capituli Camerarium & Officiarios, tali modo & forma
,,quibus est antiquitus observatum. Salvo tamen, quod, acquiescente vo-
,,luntati & decreto Senatus, fructus quatuor absentium supplementatorum
,,Canonicatuum & unius medii ad manus Deputatorum Senatus eroga-
,,buntur. Et si Dominus Bernardus Herinck (ut fertur) parti adversæ ad-
,,hæreat, quod tunc de ejus Canonicatus & præbendæ fructibus (uti ab-
,,sentis)

„ſentis) ſtandum ſit authoritati & judicio prædicti Senatus. Rogantes, „obſecrantes, & per Dei viſcera Ampliſs. Senatum implorantes, requirentes, & obteſtantes, ut præfatum Decanum, Capitulum, Vicarios, & „generaliter univerſum Clerum, tanquam Magiſtratus a ſummo divinæ „Trinitatis Conſiſtorio vocatus, electus & confirmatus, pro more, plebiſcito, jurata patriæ conſuetudine; & jure, in eorum longiſſima, tranquilla, & immemorabili ſuorum bonorum, jurium, & conſuetudinum „poſſeſſione, vigore reciproci juramenti Hiſpaniarum Regi Clementiſs. „Principi & Domino noſtro in celſiſſima ſua inauguratione præſtiti, manutenere, & in vim contractus poſt liberatam ab obſidione hanc civitatem, „tum quoq; virtute ſubſcripti fœderis religionis & concordiæ, IV Junii Anno „octuageſimo habitæ, in uſu adminiſtrationis & perceptionis ſuorum fructuum (ut præfertur) ſtabilire & conſervare, nec non in defenſionem & protectionem recipere dignetur. Et pro æqua inſtantia (forte legendum *juſtitiâ*) „poſt hoc ſeculum immarceſſibilem gloriam ferat & conſequatur. Idq; præcipue, quod dicti Decanus & Capitulum (prout alias frequentius) ſe offerunt „omnibus & ſingulis, qui potius jus prætendunt, pro jure & conſuetudine „hujus patriæ in omnibus foris & judiciis competentibus ſtare juri. Quibus præviis ſolemnioribus proteſtationibus, ſtipulationibus, & promiſſis, vobis, Clariſſimo, Providis & Circumſpectis viris, Henrico Hoenraet, & Hermanno Scherf Jurium Doctori, hujus civitatis pro tempore „Conſulibus in præſentiarum offertur & præſentatur bonorum deſcriptio, „oneribus & penſionibus annuis, quibus prædicta bona gravata exiſtunt, „exceptis. Actum & exhibitum Anni Domini CIↃIↃLXXXI. menſis „Junii XIII.

Sequebatur Inventarium.

Circa hæc, Iſelſtenius, è copiarum federatarum ductoribus, cum ſuis nonnullis & duobus Daventrienſium ſignis, quorum alteri præerat Warmeloüs, alteri Conradus Diterici, circa Daventriam venit, Goram occupaturus. eam tenebant pedites octingenti vel nongenti, quibus accedebant CXX equites Duce Simone Limburgio. Una proficiſcebantur expeditionis auctores, Sallandiæ Satrapa, uterque Itterſum, Conſul quidam Daventrienſis, aliique Tranſiſalani. Iſelſtenius, altero propugnaculo capto, dum alterum quatere inſtitit, à Martino Schenckio cum magnis copiis inſperato adventante, undique arctè cingitur, &, quanquam, miſſo ab Arauſionenſi, quo inconſulto temeraria expeditio ſuſcepta fuerat, ſubſidio, commeatus penuria tandem deditionem facere cogitur. capti Warmelous, Eſcheda, Conradus, & omnes Officiarii, Satrapa, Nobiles, Coſs. aliique. & Blyenbekam ſub cuſtodia avecti. milites dimiſſi, fide data, intra trimeſtre contra Phi-

Philippum non militaturos. sed nequaquam dedititiis fides sincere servata. nam spoliati multi, & plusquam centum interfecti, quanquam Schenckius omnem operam daret, quibusdam etiam suorum propria manu confossis, ne fidem datam violasse merito diceretur. Gesta hæc mense Augusto ineunte, postquam obsessi fuissent dies circiter XIV. & jam quatuordecim equos comedissent, & pane, & cervisia, qua sitim sedarent destituti. Erant tamen, qui eos diutius durare potuisse insimularent, cum in propugnaculo suo non minus centum equitibus etiamnum haberent, nec sale, pulvere pyrio, ac lignis calefactoriis deficerentur.

Anno CIↃIↃLXXXII. ineunte vere ab Ordinibus Transisalaniæ delegatus fuit ad conventum consilii status cis Scaldim & Mosam Io. Dorrius Consul Daventriensis, cui interfuit usque ad mensem Decembrem.

Hoc anno mortua est Daventriæ Lamberta Augustinia, uxoris meæ proavia, ætatis suæ anno CIV. (ut sepulcro ejus incisum legitur) quæ ea fœcunditate fuit, ut viva numerarit CL nepotes. è quibus (ea vis fati) nullus, cum hæc scriberem, mas supererat, sed duæ tantum feminæ, uxor mea & ejus soror, quæ & ambæ jam diem suum obiere. Maritus hujus Lambertæ fuerat tribunus militaris, qui occubuit in obsidione Monasteriensi, tumultuantibus ibi Anabaptistis.

In ædibus Varebenderi vivis ei insuper annus attribuitur, ubi hi de ea versus leguntur in vitro:

Lamme, weduwe van Hopman Augustinus eerbaer,
Olt wesende CV *jaer,*
Van haer zijn gheboren even
Anderhalf hondert kindts kinderen by haer leven.

Ex iis qui numero Tribb. pleb. ejecti fuerant anno præcedente, die S. Petri ad Cathedram pristinæ dignitati postliminio restituti fuere, Ditericus a Mouwijck, & Arnoldus Huyrninck.

Anno CIↃIↃLXXXIII, mense Aprili, Io. Dorrius Consul Daventr. & Gerardus a Warmelo delegati fuerunt ad residendum in conventu Ordinum Ultrajecti congregatorum, post alienationem Alençonii, consulturi præcipue super pressiori Unione, deque contributionibus & exactionibus, nec non fœdere cum principibus Germaniæ ineundo. duravit hic conventus usque ad III Maji diem.

XII Septembr. Regii stratagemate Zutphaniâ potiti sunt. postridie è civibus Daventriensibus C. numero egressi propugnaculum lateri Gelrico adversus urbem imposuere, ita ut hostium nullus Isalam trajicere auderet. id quatriduo tenuere, donec pedestres equestresque Ordinum copiæ subsidio venirent, quibus receptis, cives ad suos regressi sunt.

In

In edito Catalogo librorum Doct. Iacobi Thysii invenio manuscriptum, cui titulus:

Prælectiones D. L. Honradii.

Ad tit. Digestorum de Regulis Juris antiqui, Anno Christi CIↃ IↃ XXCIII, *die* XXVIII. *Novembris.*

Ad calcem adjectum est:

Prælecta & dictata in famosa Academia Leidensi, cum eleganti & raro concursu scholarium, finita & conclusa. Anno CIↃ IↃ LXXXIV, *die* IX *Junii.*

Lubbertus ille Honradius Daventriensis fuit, qui non multo post gravissimas obiit legationes, ut videbitur ad annum CIↃ IↃ LXXXIX. Eum vero in Academia Leydensi publice professum esse non reperio. arbitror ei extra ordinem ad tempus Cathedram concessam, postquam Doctoris titulo donatus esset.

Floruit hoc anno & nonnullis sequentibus Nicolaus Petri Daventriensis, qui *Arithmeticam, maxime secretiorem, sive Algebraïcam,* Amstelodami magna fama & concursu docuit, laudatus ob ejus peritiam ab Adriano Romano celebri Mathematico. Ejus Arithmetica & Geometria Belgicè conscripta, excusa est Amstelodami, apud Cornelium Nicolai, Anno CIↃ IↃ LXXXIII. cum præfixa ejus imagine ab Henrico Goltzio æri incisa.

Scripsit & *Introductionem, quomodo intelligendus & ad usum revocandus uterque Globus, tam cœlestis quam terrestris, cum Arithmeticis nonnullis & Geometricis demonstrationibus.* Nec non, *quo pacto quadrans sit rite construendus.* Adjectæ sunt *Tabulæ Sinuum, in Centies* M. *partes computatæ.* Belgice, in quarto. Amstelodami apud Hermannum Ioannis Mullerum. Anno CIↃ IↃ LXXXVIII.

Item, *Tabulas examinis auri & argenti ad marcas Trecenses.* ibid. Anno CIↃ IↃ XC.

Commentariorum accepti & expensi rationes, juxta morem Italicum. in fol. ibid. Anno CIↃ IↃ XCV.

Anno CIↃ IↃ LXXXIV. mense Martio, testamentum condidit Martini Boedekeri vidua quo facultatum suarum maximam partem destinavit erigendæ Daventriæ Academiæ vel scholæ illustri. verba Testamenti de vernaculo translata ita habent:

„ Nos Henricus Hoenraet, & Egbertus Haemaker, Scabini civitatis „Daventriensis, & nos Rijckwyn ab Essen, & Winoldus a Mouwijck, „tanquam prædiorum possessores in Velavia, idque juxta novam reforma-

,,tionem ibidem ſancitam, palam teſtamur, coram nobis in Scabinatu, & ,,in qualitate ut ſupra, comparuiſſe Dominam Annam a Twickelo, viduam ,,defuncti Martini Boedeker, Balthazarem Boedeker filium ejus unicum, ,,ipſius ad hanc cauſam electum ac conceſſum tutorem, & dictum Balthazarem ſuo quoque nomine, utrumque corpore valentem, & mentis ,,compotem, eoſque in optima & efficaciſſima forma, pro eo ac potuerunt, debueruntve teſtamentum ſuum ac ultimam voluntatem condidiſſe ,,ac ordinaſſe ut ſequitur:

,, Primo dederunt ac dant vigore præſentium Rodolpho a Twickelo, ejuſque liberis, nec non tribus liberis ſuperſtitibus Winoldo a Twickel, videlicet Dominæ Machthildæ, Judithæ & Annæ ſororibus, ædificium ſuum in Twello, una cum prædiis parvo ac magno, quorum impræſentiarum culturam ex reet *Warnerus inden Sckaeck*, cum omni & utilitate ,,& onere ad ea pertinentibus, inſuperque c c c florenos aureos, qui quotannis x v florenorum reditum pendunt, è fundo cui nomen *Het Goerkuys*. ,,Veruntamen ea lege, ut legatarii ſupra nominati ex hoc ædificio, prædiis, ,,ac reditu expendant ac exolvant, in manibus proximorum agnatorum, ,,è ſtirpe paterna Balthazaris Bodekeri, qui quidem tunc in vivis erunt cccc ,,thaleros trecenis aſſibus æſtimatos, ac præterea Judithæ a Twickelo ccc ,,flor. aur. x x v i i i aſſium, ob cauſas quibus Teſtantes ad hoc moventur. ,,Dant inſuper duobus liberis defuncti Gerardi a Twickelo prædium ac ,,fundum, in Oerderbroeck, ad viam cui nomen *De Sonne-berg-ſtrate* ſitum, ,,nec non paſcuum cui nomen *den Cloot.* ea conditione, ſi dicti liberi de ,,conſenſu ac voluntate conſanguineorum ſuorum matrimonium contraxerint. Sin contra fecerint, hoc legato cenſebuntur excluſi, quod eo caſu ,,cum facultatibus non legatis conſolidabitur ac denuo permiſcebitur. Præterea dant Teſtantes Dominæ Gerardinæ a Twickelo in monaſterio Harderviceno quotannis ad vitam v i flor. aur. & Dominæ Egbertæ viduæ ,,Fertæi donant Anjelotam unam, ſemel tantum erogandam. Adhæc donant, idque è ſpeciali dilectione, Dominæ Chriſtinæ vanden Hulſen ,,c. flor. aur. ſemel. per quæ Teſtantes omnes hoſce legatarios agnoſcunt ,,pro ſuis hæredibus, quo ipſo a reliquarum ſuarum facultatum, quas vel ,,jam habent, vel in poſterum acquiſituri ſunt, hæreditate excluſi erunt ac ,,manebunt, quandoquidem & ipſi bonis temporalibus a Deo affatim ditati ,,ſunt. Quod ſiquis dictorum legatariorum, Teſtatricis ejuſque filii ſupra ,,nominati ultimam voluntatem ac Teſtamentum quacunque ratione tentarit ,,infringere, ſive ex parte, ſive in totum, is omnibus ſibi in hoc Teſtamento legatis fruſtrabitur, ac ſemel, unius Anjelotæ erogatione pro hærede agnoſcetur.

,, Itaque conſequenter: Quandoquidem hæc civitas ab annis immemorabilibus

„rabilibus bonæ doctrinæ, & honestæ juventutis educationis nomine, celeberrimum ubique nomen adepta est, ita ut etiam è civibus suis complures viros doctrina præstantes habuerit, hoc vero tempore bona institutio, defectu ac inopiâ habitantium, nonnihil defecit: ut igitur ei calamitati aliquo subsidio prospiciatur, ac urbs hæc non modo in pristina sua celebritate conservetur, verum etiam eadem quoad ejus fieri poterit amplificetur; Idcirco iidem Testatores, in honorem Dei Omnipotentis, & civitatis hujus bonum, ad perpetuam memoriam, & ad fundationem erectionemque Universitatis sive illustris scholæ, omnia sua reliqua bona nondonata, feuda, census, reditus, aliave allodiala, nullis exceptis, ubicunque, & in quorumcunque Dominorum ditionibus, intra aut extra urbes ea sint sita, hæreditario ac perpetuo donarunt, ac donant vigore præsentis sui Testamenti ac ultimæ voluntatis: hac tamen lege ac reservatione, quod pro hac sua donatione in perpetuum obtinere velint, ut XII è civibus maxime egenis, qui quidem à probis & honestis parentibus in hac civitate prognati, & à Rectore ac hypodidascalis scholæ trivialis pro maxime idoneis habiti fuerint, in eadem Universitate ad quinquennium, victu, domicilio, & Minervalibus fruantur: Qui porro ejusmodi loca & reliqua jam dicta emolumenta consequuturi sunt, ii teneantur huic civitati, de sententia Senatus, in rebus ad quas idonei comperientur, inservire. Ad hæc constituentes, ut quocunque tempore loca aliqua, eo quo dictum est modo, contigerit vacare, proximi hæredes Testatorum duos, capitulum Daventriense duos, Magistratus autem octo reliquos, omnes probos, honestos, idoneos ac egenos, Regentibus Universitatis repræsentent, quo in qualitate supra relatâ assumantur alanturque. Insuper volunt Testatores, ut post utriusque obitum, Senatus, nonnulli è capitulo, duo è proximis consanguineis, uno è Secretariis urbis comitati, ædes defunctorum hic Daventriæ in platea cui nomen *de Assenstrate* sitas, adeant, ibique omnium quæ reperturi sunt, literarum obsignatarum, supellectilis, debitorum, aliorumque inventarium (præter Annotationes quas ibidem per Testamentum factas invenire erit) confici ac conscribi curent. Omnium porro peculiare facientes protocollum, cujus Senatus, capitulum, & proximi consanguinei, sigillatim apographum authenticum, sive, ut appellari solet *Vidimus*, accipiant, ut secundum illud omni tempore rationes suas instituere possint. Petentes, ut Senatus operam dare velit, quo Testamentum hoc in omnibus suis punctis sive articulis effective impleatur, idque juxta Ordinem à Testatoribus, aut ejus defectu, ab ipso Senatu ad civitatis bonum, super ea re constituendum. Minime ambigentes, quin alii opulenti cives, considerato Testatorum erga studiorum promotionem affectu, inceptum hoc opus ad majorem perfectionem perducere sint conaturi,

 „quo

,,quo & honori Numinis, & bono hujus civitatis consulatur. Hoc vero ,,Testamentum, hæcque donatio, ita ut præscriptum, tenebitur, executioni ,,mandabitur, & in usum perducetur, nimirum ab excessu utriusque Testa- ,,toris, ac nisi Balthazar prædictus, de recensitis facultatibus, post mortem ,,dilectæ suæ matris aliter disposuerit. Citra dolum malum. in fidem litera- ,,rum nostris sigillis obsignatarum. Dabantur Anno Domini nostri CIƆIƆ ,,LXXXIV, XXIV Martii die, stylo vet. Subscriptæ erant: Gerardus Pon- ,,tanus Secret. eratque instrumentum originale duobus sigillis dependenti- ,,bus, in cera viridi, munitum.

Pro copia,

Condewijn *Secret.*

Approbatio ejusdem Testamenti.

,,Nos Ditericus a Wytenhorst, Præpositus & Archidiaconus Ecclesiæ ,,S. Lebuini Daventriæ, Præpositus in Elst, & Canonicus Cathedralis Ecclesię ,,Ultrajectinæ, notum facimus & testamur, nostro, & successorum nostrorum, ,,Præpositorum Daventriensium nomine, hisce nostris literis patentibus & ,,obsignatis, die & dato infrascriptis, coram nobis ut Domino feudi, & ,,coram feudatariis Præposituræ nostræ infra memoratis, in propria persona ,,venisse ac comparuisse honoratum Balthazarem Bodeker, dictæ nostræ ,,Præposituræ feudatarium, & suo nomine, & tanquam delegatum dilectæ ,,matris suæ Dominæ Annæ a Twickelo, relictæ viduæ defuncti Martini ,,Bodeker, vigore obsignatæ procurationis, sub impressis sigillis Ioannis ,,Kreynck, & Ioannis Lubbertinck, Quæstoris monasterii Hönnepe, tan- ,,quam ejusdem Præposituræ feudatariorum, datæ Anno CIƆIƆLXXXIV. ,,III April. ac postmodum exhibitæ prælectæque: Imprimis demisse signi- ,,ficantes, quo pacto ipse & prædicta dilecta ipsius mater, testamentum ,,suum ac ultimam voluntatem confecerint, ordinarintque, coram Hen- ,,rico Hoenraet, & Egberto Hamaker Scabinis civitatis Daventriensis, nec ,,non coram Rijckwino ab Elsen, & Winoldo a Mouwijck tanquam præ- ,,diorum hæredibus in Velavia, idque juxta novam reformationem ibidem ,,sancitam, in dato XXVII Martii Anno CIƆIƆLXXXIV. amice nos ,,rogantes, ut sibi super eo consensum nostrum concedere, idemque suum ,,Testamentum approbare, ratum habere ac confirmare ne gravaremur. ,,Quum ergo dictus Bodeker à Præpositura nostra certa bona feudalia, no- ,,mine Tongervelt, Stemmeler, & Leemkuyle, in diœcesi Wye & muni- ,,cipio Tongeren sita obtineat, iccirco nos nostrique feudatarii, audito dicto ,,testamento, & memorata in ea donatione, ad educandos honestorum ho- ,,minum liberos instituta, dictum testamentum approbavimus ac confirma- ,,vimus, approbamus ac confirmamus ejusdem tenorem per hasce præsen- ,,tes,

,,tes, volentes idem & esse & permanere probum, firmum, legitimum, ,,validumque: hac tamen lege ac reservatione, ut quotiescunque dicta bona ,,feudalia, hujus illiusve morte contigerint vacare, semper à nobis, tan- ,,quam feudi Domino, aut à nostris successoribus præpositis Daventriensi- ,,bus cum consuetis honorariis eorundem investitura impetretur. reservato ,,insuper nobis, Præpositura nostræ, & omnibus singulisque circa res su- ,,pradictas suo jure, citra dolum malum. Quum hæc agerentur, nobiscum, ,,Domino feudi supradicto, intererant, memorati Ioannes Kreynck, & ,,Ioannes Lubbertinck, tanquam feudatarii dictæ nostræ Præpositura, ad ,,hoc vocati & requisiti. In fidem veritatis nos Ditericus a Wytenhorst, ,,tanquam Præpositus & Dominus feudi, sigillum nostrum dicto instrumen- ,,to testamentario transfigi ac subtus appendi curavimus. Dabantur Anno ,,Domini nostri cIↃIↃLXXXIV. IV mensis Aprilis.

Apogrophum supra memoratæ procurationis.

,,Nos Ioannes Kreynck, & Ioannes Lubbertinck Quæstor monasterii in ,,Hönnepe, tanquam feudatarii Præpositura Daventriensis, notum ac cer- ,,tum facimus juxta veritatem palam hisce nostris literis obsignatis, die in- ,,frascripto coram nobis in qualitate quo supra, in propria persona venisse ,,ac comparuisse ornatissimam Dominam Annam a Twickelo, supersti- ,,tem viduam defuncti Martini Bodeker, comitatam Ioanne Helmio Secre- ,,tario, suo ad hoc electo & concesso tutore, ac in forma optima & vali- ,,dissima, prout juxta jus feudale potuit debuitque, substituisse sibi, ac plena ,,potestate & procuratione instruxisse filium suum Balthazarem Bodeker, ,,suo quoque nomine, coram Nobili Domino Diterico a Wytenhorst tan- ,,quam Præposito ac feudi Domino Daventriæ compariturum, petiturum- ,,que, ut eidem Præposito placeret approbare, ratum habere, permittere ,,ac confirmare, ejusmodi testamentum ac ultimam voluntatem, qualem ,,ipsa constitutrix, & dictus ipsius filius, coram Henrico Hoenraet & Eg- ,,berto Hamaker, Scabinis civitatis Daventriensis, nec non nobili ac ho- norato Rijckwino ab Essen, & Winoldo Mouwijck, tanquam prædiorum ,,in Velavia hæredibus, XXVII Martii hujus Anni cIↃIↃLXXXIV. erexe- ,,rint ac sanciverint, liceretque sibi circa hoc negocium facere & intermit- ,,tere, quæcunq, ipsam viduam Bodekeri supradictam, ex jure feudali facere ,,ac intermittere æquum & permissum esset. Promittebat vero ipsa constitu- ,,trix, cum Helmio tutore suo supra nominato, pro firmo, valido & inviola- ,,labili quovis tempore agnituram, quicquid dictus filius suus, & procurator, ,,hac in causa fecissent, omisissentve. citra dolum malum. In fidem veritatis sin- ,,guli sigilla nostra intra spatium harum literarum imprimi fecimus. III April, ,,die, cIↃIↃLXXXIV. *Io. Helm.* Secret. *Ex lib. feud. Præpositura.*

De Bodekero hoc plura dicentur ad annum cIↃ IↃc xxx. quo illustris schola Daventriensis aperiri cœpta est.

xxiv Aug. Moersæ Comes Daventriæ receptus fuit tanquam Præfectus; de consensu Senatus & Tribb. pleb.

xvii Septembr. in quem incidebat festum Lamberti, idem perquam honorifice in urbem fuit deductus, sequenti autem die Veneris Senatus splendido convivio & ipsum & equestrem Ordinem universum, nec non viii centuriones urbanos excepit.

Comes inter Magistratum ac centuriones catenam auream divisit cxxiv annulorum, è quibus c. ad Senatum, xxiv. reliqui ad centuriones pervenerunt. ii erant Steenholen, Leemgrave, Nicolaus ab Essen, Stickinck, ter Bruggen, Hemminck, Arnoldus, Grubbe, singuli tribus hujus catenæ annulis donati.

Mense Octobri Consul Dorrius, & cum eo Voorst, Tengenagel, & Basteit Arnemium profecti fuere, deprecaturi agri Transisalani desolationem, quo in negocio multum laboris Dorrius exantlavit, ac multa hac illac itinera suscepit. prout &, tum solus, tum cum aliis strenue allaboravit, conciliandis Omlandicis cum Groninganis. quarum rerum & ipse commentaria se confecisse, & in civitatis Itinerariis memoriam asservari ait.

Hoc anno obiit diem suum Ioannes Matthisius Minister Ecclesiæ Daventriensis.

Anno cIↃ IↃ LXXX. Cum Neomagenses Pontificii ejecto præsidio Comitis Moersani, urbem Parmensi tradidissent, ac Campis ejusdem factionis homines periculosum tumultum excitassent, Daventrienses exemplum veriti, complures Pontificios urbe pepulerunt, quod & aliæ nonnullæ civitates imitatæ sunt.

xxvii Aprilis, Regii propugnaculum extruxerunt in Isalæ quodam vado, quod vocant, *Pols-broecx-weert.*

Inter vi. & vii. Septembr. (erant autem dies Lunæ & Martis) noctu egressi sunt cives urbium Daventriæ, Camporum, Zwollæ, Hattemi, Hasseltæ, cum militum aliqua manu, & arcem *Buxbergen* obsederunt, ac tormentis quassarunt. factum hoc die Lunæ, die autem Martis sequente deditio facta ad victoris placitum. milites qui eam tenuerant, erant numero xxii. qui rapinis ac omni insolentiæ & crudelitatis genere regionem circumpositam infestarant. eorum xix. Daventriam deducti fuere.

xxiv Septembris die, Leycestriæ Comes magna cum pompâ Daventriam intromissus fuit.

Ultima Octobris Regii propugnaculum in Isala extructum, incensum à sese deseruerunt. civium autem Daventriensium bina per vices signa egressa, id solo æquarunt.

Anno cIↃ IↃ LXXXVI. mense Octobri, dum de milite in Hyberna dimittendo

mittendo agitur, Leycestrio demonstratur, haud tutum copias omnes abduci, relicta a tergo sine præsidio Daventria, hosteque ei imminente. Ipsos in urbe reformatos censere, duas aut tres minimum centurias imponendas, tum contra vim externam, tum pravas Pontificiorum artes, quorum tres quatuorve in magistratu. Igitur per Truchsesium ac Pelhamum cum Magistratu Daventriensi agitare de recipiendo præsidio cœpit. oblatumque, ut ex omni exercitu, quas civitati gratissimas putarent centurias deligerent. Cæterum illis obstinate detrectantibus, quum nihil impetraret Leicestrius, mille ducentos Hibernos, inopinantibus civibus duci in urbem jubet, Præfecto Guilielmo Standlæo, nobili Britanno. Ii homines barbati ferissimique erant, quos unquam aut his aut adversis in partibus Belgica vidisset. Medium corpus nudi, verenda exiguo linteo velabantur, ita ut inclinati, nullam fere partem occultarent. In capiendo cibo bestiis quam humano generi propiores: & victus sæpe crudæ, sæpe meræ sine pane carnes. Cultus omnisque humanitas aberat: nec Christiano in orbe, sed in America educatos crederes. Nulla per sermonem commercia. Ea denique vita, ii mores, ut feros Hibernos, haud injuria ipsi appellare Britanni consueverint. Christianorum sacra incognita illis, de missa fando aliquid audiverant, ac cæremoniis inhiabant. Præfectus Standlæus, Pontificiorum sacra amplexus, paulo postquam in urbem venit, Reformatorum quoque ac publici boni hostibus se junxit. In his Petrus Doysius Decanus, Petrus Bentingius, aliique. Idem sub Albano, durante hoc bello, meruerat. Iis animadversis Reformati, qui modicum modestumque præsidium exoptarant, sero suam imprudentiam deplorare. quotidiana in cives vis, protervia, injuriæ. Questis apud Præfectum nullum auxilium, nihil pensi, nihil moderati. Imprimis manifestis periculis objectam religionem omnes miserari. Pro paucis quippe Pontificiis, qui Magistratui permisti, tanquam noti omnibus suspectique, & pluribus bonorum suffragiis nihil dare mali poterant, jam Præfectum habebant diversæ religionis, cujus in manu urbs, cui spreta bonorum consilia. Mirari prudentior quisque, quid Leycestrium, Reformatorum sacris, ut videri volebat, tam addictum, movisset Pontificium ducem & militem civitati imponere, quæ adversus Romanensium Magistratuum conatus, securitati suæ consultum cupiebat. quonam consilio efferatum, sævitia barbarieque insigne præsidium in urbe militum insueta locavisset; cui & modestissimi primo graves fuissent, eoque flectendi benigna oratione essent, ut oneris hoc admitterent. Nec omittebant Leycestrio Ordines hæc aliaque ostentare, præ cæteris, quod Nuenario Transisalanis, proindeque & Daventriæ Præfecto, sine injuria eadem in gente constitui Præfectus haud posset. Cæterum non minus Standlæo quam ante Jorckio in vanum adversabantur, existimante Leycestrio, sola Britannorum invidia id fieri: ac falso diffidere iis Belgas: licet

enim

enim quondam Hiſpanum ſecuti fuiſſent, nunc tamen eorum fidem erga Reginam in dubium non devocandam, eique rei ſuum ſe & corpus & animam opponere. Tum codicillos a. d. XVIII Novemb. conſignat, quibus Standlæo non tantum imperium Daventriæ datum, & poteſtas adminiſtrandi quæcunque cuſtodiam urbis ac juriſdictionem ſpectarent: addito, opus non eſſe, ut ejuſdem gentis præfecto pareat: ſed inſuper, ut conficiendis deſtinatis, ex propinquis Geldriæ, ac Tranſiſalanis tractibus præſidia evocare liceret: juſſaque illa, nullo cujuſcunque Ordinis aut gentis excepto (Leiceſtrii ipſa verba exprimo) Standlæi mandatis obtemperare. Qua re ſupra ipſum quoque Nuenarium Standlæi potentia extenſa. Itaque non Daventriæ modo, verum & Tranſiſalanis imperitabat terris, ut caſtello Zutphanienſ. Præfectus Jorckius, Velavianos agros obtinebat. Traxitque in ſe omnem Præfecti poteſtatem: quin & indictis vectigalibus, vocatiſque ad reddendam munerum rationem quæſtoribus vicinorum locorum, in multis ſupergrediebatur. Quippe nulli præfectorum id juris.

Hæc ex Hiſtoriæ Clar. Reydani lib. v. excerpſi. nunc quæ mihi aliunde innotuerunt, ad majorem rei lucem, adjungam.

Diviſa erat urbs Daventrienſis in tres factiones, Reformatorum, Pontificiorum, Lutheranorum (maxime qui Bergis Norvegiæ negociabantur, ibi enim illius religionis eſt uſus) & Lutherani quidem exercitium publicum petebant, eique templum Montis, quod Nicolao olim ſacratum, ſibi tradi flagitabant. quod cum à Reformatis obtinere non poſſent, cum Pontificiis clandeſtina conſilia moliri videbantur; quam rem periculi plenam ſibi arbitrati reformatæ religionis homines, præſidio militari ſe firmare cogitarunt, quod & obtinuerunt.

XX Octobr. ſtylo antiquo, die Jovis à meridie urbem intrarunt XIII ſigna Anglorum, & Hibernorum è cultiori illius regni orâ. *tamme Yren* vocabantur, quaſi manſuetos hybernos dicas. nocte proxime inſecuta CC hyberni inculti, quos feros vocant, *Wilde Yren.* hoc recepto præſidio, Ordinum delegati, videlicet Truchſeſius nuper Epiſcopus Colonienſis; Meetkercke Commiſſarius; Dominus a Brakel; Mauritius Comes filius Arauſionenſium Principis; & Anglorum Mareſchallus campeſtris è veſtigio Senatum & centuriones urbanos immutarunt. ac primo dignitate moverunt XVI Coſs. quorum hæc ſunt nomina: Ioannes ter Beeck, Gerardus a Brunſvelt, Ioannes Martini, Overenckius, Io. Kiver, Io. a Bockholt, Bernardus a Winſem, Winoldus ter Loe, Giſbertus Lueſſe, Bloes, Io. a Walbeecke, Winoldus a Mouwijck, Macharius Oldeniel, Oelbeke, Henricus a Limbergen.

Sedecim novi Coſs. qui illorum loco fuerunt conſtituti hi ſunt: Io. Gulicker, Egbertus Leemgrave, Iacobus a Bockholt, Everardus Traes, Ioannes Verwer,

Verwer, Winsemius Junior, Ioannes a Marckele, Ditericus Stickinck, Wilh. ter Bruggen, Henr. a Steenholen, Bernardus a Wesicke, Bern. Marienborch, Ricardus Revius (parens meus) Gualterus à Brenen, Wilh. ter Loo, Conradus Augustinus (socer meus.).

Octo è veteri Senatu fuerunt continuati, quod reformatæ religioni impense faverent, videlicet Io. Heyingius (avus meus maternus) Hermannus Scharf, Wilh. Huyrninck, Io. Breda, Petrus Scholier, Everardus a Bronckhorst (postmodum Professor Juris in Academia Lugduno-Batava,) Nicolaus ab Essen, Gerardus Verheyden.

Ex VIII centurionibus urbanis, IV in Senatum allecti, IV vero reliqui & officio, & collegio Tribb. pleb. moti fuerunt.

In Senatum sunt allecti Ditericus Sticker, Everardus Traes, Egbertus Leemgrave, Steenholen.

Depositi penitus fuerunt Everardus Hemminck, Herbertus Dapper, Wilh. Moerbeeck, Wilh. Coster.

Hisce omnibus suffecti fuerunt VIII centuriones alii, nominatim: Bernardus Huete, Ioannes Meyer, Io. ter Vijl, Hermannus Gosuini, Ioan. Swiersen, Gothardus vander Weyde, Albertus ter Welbarch, Ditericus Heyingius.

Tribb. plebis, qui aliorum ex illo collegio electorum locum occuparunt, fuere: Winoldus Angermont, Iacobus Krijt, Nicolaus Valkenborch, Ditericus Bobbe, Egbertus a Verssevelt, Io. Ticheler, Io. Dalius, Simon aurifaber, Ottho Roecx, Michaël inden Dulck, Lambertus Hamaker, Andreas a Munster, Io. Bredenberch, Otto Roeters, Bern. Huete, Gerardus Peel, Gerardus a Bockholt, Io. Barnholt, Henricus ab Elswick, Gerardus Schuylenburch, Augustinus Stevens, Lucas a Beeck, Petrus Temminck, Io. ter Vijle, Matthias Stegeman, Reynerus Scherf, Ger. a Suchtelen, Io. Swiersen, Ditericus Mokinck, Io. a Campen, Alb. ter Welberch, Henricus Snijder, Gerardus Beugeholt, Henr. Scherf, Wilh. Henrici, Wicherus Manten, Bern. a Gesscher, Gerardus Eylerts, Petrus Meerhof, Matthias aurifaber, Io. Meyer junior, Io. Meyer senior, Winoldus Kost, Hugo a Verssevelt, Bernardus Egberti, Albertus Coster, Georgius Sutor, Io. Diterici, Bernardus in't Lam, Lubbertus Passius. universim L numero.

Eorum qui tum temporis collegio Tribb. pleb. ejecti sunt, & quibus hi successerunt, nomina negat se memoria tenere Everardus Hemminck, è cujus diario hæc exscripsi.

Eodem quo hæc gesta sunt die, Doct. Dorrius in Senatu Daventriensi consulatum deposuit, quandoquidem a Leycestrio, astipulantibus Ordd. Generalibus, ad præsentationem Ordinum hujus provinciæ, consilio status,

juxta ipsum Gubernatorem Leycestrium, cum absoluta potestate in politicis & militaribus, asscriptus esset, una cum Cancellario Leonino, D. a Brederode, Adolpho a Meetkercke Flandriæ præside, Henr. a Kilgrey legato Angliæ, Mag. Wilh. Bardesio, Doct. Sebastiano Loze, Jodoco a Teylingen, & Iacobo Valck. hæc è Dorrii diario, qui addit:

Eodem mense: quum is qui electoratu Coloniensi cesserat Truchsesius, jussu Leycestrii in Angliam profecti, actionem moderante Comite Mauritio & reliquo consilio status, me absente Senatum ac Tribb. pleb. Daventriæ elegisset, urbi c I ɔ c c milites Hiberni, (omnibus meis monitis in contrarium insuper habitis) impositi fuere, sub imperio cujusdam Wilhelmi Standley nobilis Angli. hæc Dorrius.

Mense Novembri in Ministrum Ecclesiæ Daventriensis electus fuit Ioannes Gerobulus, de quo ad initium anni sequentis plura dicemus.

Hoc anno invenio Secretarium & Vicarium Ecclesiæ S. Lebuini fuisse Matthiam Setten. Item Volcardo a Monssima Canonico collatum supplementum defuncti D. Henrici Verheiden. *Actis feud. Præpositure.*

Anno c I ɔ I ɔ L X X X V I I. Post discessum Leycestrii Standlæus & Jorekius magnam cum hoste consuetudinem habere cœperant. Quorum hic Ioanni Baptistæ Taxio, Zutphaniæ Præfecto, sæpius lepores ac ferinam mittebat dono: is vicissim musto remunerabatur, quod ægre per hiberna Hispanorum ad Federatos deferri poterat. Prætextus exiguæ adeo humanitatis, tuto alias ac sine damno publici inter hostes usurpatæ, occultos quoque nuncios tegebat. Retulitque captivorum unus Magistratui Arnhemensi, Zutphaniæ se apud Taxium vidisse quem vigiliis Standlæus præfecerat. ii Daventriensibus significarunt. Ubi monitus à Consulibus Standlæus, vigilibus præpositum in vincula dat, pauloque post, non habita quæstione, dimittit. Erantque eandem ad formam cætera. Impune quidvis Hibernis in cives licere. Ita ut animus Standlæo videretur, multiplicatis injuriis ad iram impellere civitatem, quo sumtis ad defensionem armis, ortoque inter militem ac cives dissidio, persuasum finitimi haberent, non proditione, sed casu urbem in manus hostium delapsam. Civibus vero non aliud adversus ea remedium erat, quam ut federatis Ordininibus, ac Senatui, intolerabilem eorum violentiam, facinorumque cætera exponerent. Quorum haud è minimis, quod Pontificiorum amplexi sacra Zutphaniam, hostilem urbem, celebrandis iis sæpe adirent, ubi liberaliter a Taxio habebantur: Multos id civium mutare sedes compulit, quibus postulatum, ut aut præsidio universi abirent, aut nonnullæ saltem centuriæ avellerentur. Ordines, cum Norritio, qui Britannis præcellebat, re deliberata, Standlæo ac Hibernis ex urbe dimovendis operam, sed nequicquam, dederunt. quippe ille Norritii literas, quas ut accepta in omnes Britannos a Leycestrio potestate scripserat, ludibrio habuit,

habuit, protulitque alias à Comite, quæ nullius imperio obnoxium eum testabantur. Nec multo ante Gulipinus, Leycestrio a secretis, libellum tradiderat, quem a Leycestrio, ubi occasio esset, tradere se jussum affirmabat: eo potissima rerum, de mutandis præsidiis, creandis, atque exauctorandis centurionibus, militumque præfectis, integra sibi retinuerat Leycestrius, prohibito Senatu, quicquam eorum movere. quarta & vicesima Novembris, die eadem qua Senatui regiminis curam tradiderat, libellus is à Leycestrio scriptus. Unde mirari subiit, datam ante potestatem nunc adimi, imprimis in rerum gravissimis, maximique ad remp. momenti; quarum ope perfidum Standlæi propositum frangere, ac Daventriam servare potuissent. Itaque literis ab eodem homine, eadem die, illis in Senatu, his privatim perscriptis (post compertum, à Berkelio toparcha conceptas) angi Senatus, & quam in partem caperet ambigere. Dumque ita incerti aguntur, jamque imminentia pericula, haud sine dolore, prævident, ipsi contra tendere invalidi, cognoscunt Standlæum (quippe suspectum se gnarus, consulendi & occasionis properus erat) a. d. XIX Januarii, juxta veterem supputationem, eum equitum nonnullis, noctu, tanquam insidiis hosti struendis, urbe digressum, postridie sub horam sextam, nondum dispulsa nocte, Taxium Zutphaniæ Præfectum, militemque hostilem, in urbem perduxisse. Turrim Noribergicam, molem amplam, ac rotunda sitam forma, atque atriorum numero opportunam, trecenti, eo jubente, Hiberni insederant, sub specie, oneris parte civitatem sublevandi; cæterum ut porta esset in potestate. Senserantque dolum nonnulli. sed dementiæ fuerat, negare ei turrim, qui cogere vi poterat. His tot tantisque incommodis diversi circa sacra civium animi accedebant. Ne ipsis quidem Reformatis mens eadem. Nonnulli, quidvis boni sperantes, nihil mali rumoris aut sinistræ auditionis accipere: quin si proditionem aliqui præsentirent, infensi esse, atque arrogantes appellare, qui in peius omnia raperent, eoque & avertere animos, & Standlæum, quamvis bonum, ad iram tamen postremo compulsuros. Eâ quæ proditionem præcessit nocte, civium prudentiores, clam domi excubantes, & siquid moveretur, in armis promti stetere. Non latere id proditorem potuit, si unquam, sane id tempus, quietis somnique expertem. Igitur postera die, appellato Magistratu, falso civium nonnullos sinistrum de se judicium facere queritur. Simul exquisitiore oratione suam extollere fidem cœpit. Creditaque à Magistratu res est, qui civium imperitiam excusatum iere. Dein epulis a Standlæo adhibiti, maximam inter pocula voluntatis significationem & promissa faciunt, de ejicienda ex animis omni suspicione. At secuta nocte omnem Magistratibus dubitationem Standlæus exemit, inducto in urbem Taxio ac milite hostili. Jamque instructo agmine forum urbis majus occuparant, nondum tamen fides facta Magistratibus, certo per-

persuasis, plures Hibernos, muniendi sui causa, Standlæum accivisse. Mansitque opinio, donec missu eorum oppidanus centurio in forum venit. quo viso Standlæus, obviam pergit, bonoque esse animo hortatur: etenim nulli nocitum iri. Manu dein prehensum per mediam aciem ad tertium usque ordinem perducit, appellatoque Taxio, amicum suum esse monet, & rogare se eum, ut suæ curæ esse velit. At Centurio, ut nomen Taxii audivit, indignationis plenus, quid, inquit, ergone dolose adeo proditi sumus? Tum Taxius præsente Standlæo (nec intellexisse mentem dubitari potest) nequaquam suum, sed auctoris esse ait, rationem facti reddere. Se regi, Domino suo servire. Mox apprehensa centurionis dextera, rogat, ut convocare Magistratus velit, nemini à se damnum fore. Sed eorum nonnulli, simulatque de hoste compertum, urbe excesserant. Cæterum Taxium ac Standlæum privatis in ædibus adierunt: queis sua sponte aggregant se nonnulli, olim Magistratu functi, nunc novarum rerum cupidi. His benigne salutatis, Taxius causas conveniendi recensiturum Standlæum ait. Et ille, per interpretem, defensionem hunc in modum orditur: Conscientia impulsum se regi urbem tradidisse, cujus, divina voluntate, propria esset. Nec munera, aut dignitates, sed sola Servatoris verba spectavisse, jubentis, & Numini, & Cæsari, suum cuique tribui. Hæc cum hæsitabundus, trepidoque ac lapsanti sermone proferret, manifesto indicio animi sibi male conscii, Taxius, postquam munerum ab eo facta mentio est, interpellat, agendum de assignandis militi hospitiis dictitans. Ii instructo hactenus agmine in foro constiterant, & à præfectis in officio continebantur, licet nullam partem noctis intermisso itinere fatigati, accedente inclementia cœli, densisque imbribus delapsis. Sub meridiem civium in ædes distribuuntur, temperatumque ab omni injuria: ne vim quidem militum auro redimere opus fuit. Soli Hiberni, urbis defensioni sacramento obstricti, in ædium nonnullas irrumpentes, jussu Taxii laqueo proterviæ pœnas dederunt. Adjiciebat purgandi sui causa Standlæus, nunquam se jurasse in verba Ordinum federatorum (quos nebulones, præsente ac tolerante Leycestrio, appellare, solenne illi ac Jorckio erat) nec obsequium iis, sed soli Leycestrio debere. Non occurrebat ad animum ei, quoties stipendia Ordines flagitasset, & novissime impetravisset: in quos perfidia ejusmodi quamvis nullo dicto sacramento, nonnisi proditionis appellari nomine poterat. Juramento quoque solutum se à Leycestrio restificatus, promsit literas membranæ ab eo inscriptas, eodem tempore quo præfecturam obtinuerat. His gratias illi pro meritis agens Leycestrius, aperte asseverabat, sacramento se eum solvere, & potestatem facere iter quocunque lubitum faciendi. Velle etiam, ut pro viribus quisq; suis necessaria ei suppeditet, & quo velit ire liberum patiatur. Hæc quo consilia scripta a Leycestrio sint, & persuaseritne ei Standlæus, posse se ob consuetudinem cum adversarum partium ducibus communi quondam

dam

dam militia contractam, decipere eos, si talibus literis transfugium simularet, an quid aliud latuerit, haud pro comperto habemus. Illud certum, usurpatas a Standlæo excusando facinori. Hunc in modum Daventria, celebris urbs, & multorum judicio post Antwerpiam atque Amstelodamum, potissimum totius Belgicæ emporium, in hostium potestatem venit. Decennium a civibus suis, absque præsidii, absque militum ope, diligentius quam ulla cæterarum urbium custodita. In uno semper infelix, quod nunquam immunem a Pontificiis, & occulte Hispano faventibus Magistratum habuit. Dederantque malo causam ipsi, dum eximii venerationis adversum Rectores, nunquam in abrogandis nonnullis receptum morem mutavere, ut factum necessario a finitimis civitatibus erat; sed suetum sequi ordinem ac delectus formam voluere, qua re perpetuo sequiores aliqui irrepebant. Non tamen civium hæc negligentia cum Leycestrii errore comparanda, qui, haud excusandâ culpâ, ut civium securitati adversus quosdam in Magistratu Pontificios consuleret, Præfectum ejusdem religionis urbi imposuit, eique universam curam. Quippe Pontificii vix damni dare quicquam poterant, sive auctoritate, ob suspicionem, sive viribus, ob suffragia bonorum, qui numero superabant. Pari ratione nulla in Rolando Jorckio excusatio, quem olim proditorem, celebri adeo castello præposuit, quod sub idem tempus hostibus ab eo traditum. Fuere & magni quondam duces proditorum perfidia circumventi, sed bis decipi ab eodem inexcusabile. Dignus quoq; memoria amborum exitus, neq; enim diu credita Standlæo Daventria, sed cum Hibernis urbe excedere jussus. Post in Hispania viventem, & misera sorte, Belgarum nautæ vidisse restabantur. Hinc in Belgicam reverso, vix concessum in Hibernos suos imperium, qui sensim distracti, aliis centuriis miscebantur. Ipse nonnullis Walonum centuriis Præfectus. Jorckius, ut convivio Daventriæ exierat, in morbum delapsus extinguitur. Fratrem ejus, qui de veneno suspicabatur, seque ulturum ajebat, quidam ex Hermanni Bergensis domesticis è medio sustulit.

Hisce, quæ diligenter a Reydano lib. VI. descripta sunt, addendum quod ante & circa urbem captam gestum est. Quum enim multa & gravia ab insolenti præsidio civitas pertulisset, ac graviora non temere metueret, visum Senatui ablegare ad Illustriss. Ordd. Ricardum Revium Consulem (parentem meum) Gothardum vander Weyden centurionem urbanum, & Petrum Quesenium Senatui a secretis, (hæc nomina apud *Borræum bellorum Belg. l. 22. p.* 19. perperam posita invenies, quæ hinc sunt emendanda) qui in Ampliss. Ordinum Hollandiæ consessu, Senatus nomine conquesti sunt de dissoluto regimine Standlæi, ejusque militum qua Anglorum, qua Hibernorum insolentia, de collusione eorundem cum Pontificiis, utque stipendio unius mensis, quod acceperant, non contenti, vel singulis hebdomadis sibi satisfieri, vel quotidianam alimoniam sibi suppeditari postulent,

 ad-

adjectis comminationibus deprædandæ urbis, ni fiat quod velint. rogare Senatum Daventriensem, ut Ordines Generales ac Hollandiæ huic periculo maturè prævortantur. Amplis. Ordd. non hisce modo quæ palam dicebantur auditis, sed & edocti de clanculariis Præfecti molitionibus cum Taxio, cui jam urbem vendiderat, eum missis mandatis ad saniora consilia revocare sperabant: at ille, prolato decreto Leycestrii, se Ordinum jussionibus teneri negavit. perculsi eâ re Ordines Ioannem Norrits ablegant, qui, prætextu majoris præsidii immittendi, urbem in potestatem redigere tentet. verum Standlæus id agi præsentiens, stratagema hoc in suum commodum vertit, & simulans se Norritium cum suis Anglis admittere, hostem in urbem adduxit, hoc modo: Militibus persuadet, eo quod stipendii solutionem flagitassent, oppidanos constituisse ipsos invadere ac opprimere, itaque consultum videri, ut novo subsidio firmet se, quo & suos securos a Daventriensium insidiis præstet, & eos ad stipendii solutionem cogat. Eo consilio sub vesperam exit, &, ut facilius conatum exequeretur, ex fidis sibi duplices excubias ante urbis portas disponit, quorum ope cum mane hora v. cum Taxio sexcentos sclopetarios & ccc equites delectos secum adducente venissent, in mediis tenebris admissus, urbem nullo negotio in potestatem redactam Taxi consignavit. A direptione temperatum, tantum civibus ademta arma, spe, ut humanitatis exemplum in cæteris urbibus jam inter dissensiones Ordinum nutantibus, prodesset. Eodem die, quasi ex compacto, Rolandus Jorckius propugnaculum Zutphaniense prodidit.

Postridie captæ urbis novus Senatus exauctoratus fuit, ac Senatus pristinus universus ejus loco restitutus.

Vezekii pater & filius Ministri Daventriensis Ecclesiæ tunc erant, qui continuo urbe excesserunt. de his ita Guil. Puppius Orat. didascalicæ Præfatione.

Est Orientalis Frisius, Bernherus amandus
Vezekius, genuit quando Minister eum.
Est alias præclara Daventria Vezekiorum
Patria, Bernherus natus in exilio est.
Doctrina quantum pollebat & ipse Poësi
Id mea non poterit parva Thaleia loqui.
Ille ministerio fungens, dum vita manebat,
In Boreæ pavit Pastor ovile plaga:
Patre suo cum decrepito curavit Edami
Quem tu lavisti sanguine, Christe, gregem.
Verbo divino Transisula terra patebat
Quando, Daventriaco pavit ovile solo:

Prodita

Prodita sed fuerat cum clara Daventria, cessit
Harlingæ pascens fidus ut ante, gregem.
Sustulerant illum Parcæ cum spicula dira,
Suscepit gaudens Divus Olympus eum.
VezekIVs fato BernberVs obeDIt aMaro, &
QVInta qVater, seXta est (fata fLeo ergo) NI san.

Discessit & Carolus Gallus, de quo ad annum cIↃ IↃ LXI. nonnulla habuimus, nunc vero vitam ejus partim è Dedicatoriâ Exegeticæ ejus adversus Catabaptistâs præfixâ, partim è descript. Acad. Leyd. ac aliunde petitam recensebimus. Natus is fuit Arnemiæ Geldrorum, ex patricia familia, Anno cIↃIↃXXX, die XVI August. ubi fundamentis Liberalium Artium, & cognitione Latinæ ac Græcæ linguæ mediocriter excultus, Coloniam Agrippinam ablegatus, ibi initio juri operam dedit: cujus nonnulla cognitione tinctus, cum usque ad XXV ætatis annum Pontificiis erroribus illaqueatus fuisset, misericordia divina iis evolutus, veræ & Orthodoxæ religionis zelo Genevam concessit, studiumque Theologiæ arripuit, sub præceptoribus Calvino & Beza. Peragrata deinde reliqua Gallia, in Germaniam se transtulit. redux in patriam, post multa exantlata pericula, Daventriam evocatus, ibi verbi divini præconem egit, sed turbata ibidem propter Pontificiorum persecutiones Ecclesia, Anno cIↃIↃLXI. a Clivensium Duce Wilhelmo Hammonam Marchiæ oppidum evocatus, ibi per XVI annos Pastoris munere in Ecclesia defunctus est. paulo post vocationem suam, Arnemiæ in Pontificiorum manus incidit, qui ei capitis actionem intenderunt, verum Cliviæ Duce per legationem honoratissimorum virorum apud illos interveniente, è custodia dimissus & Ecclesiæ suæ restitutus est. Inde Anabaptistarum, præcipue è Monasteriensium reliquiis, quibus se mascule opponebat, furorem, expertus, ab iis vexatus, spoliatus, ejectus, & calumniis apud omnis ordinis homines eum in modum traductus fuit, ut à Clivensium Duce dimissionem flagitare fuerit adactus, eaque impetrata, Ecclesiam cui præfectus erat relinquere. Quod ipsum in causa fuit, cur Exegeticam suam adversus hanc sectam conscriberet ac luce donaret. quod factum Bremæ XXVI Aug. Anno cIↃIↃLXXVII. Dedicatum autem fuit opus Celsissim. memor. Wilhelmo Arausionensium Principi. Exinde generosissimi Comites Ioannes Nassovius Gelriæ Gubernator, & Gulielmus Ludovicus Nassov. filius, Gubernator Frisiæ &c. item Aula Gelrorum, in turbulenta illa ac tristi rerum tempestate, ejus in repurgandis ecclesiis opera usi sunt, eumque honesto stipendio ornarunt. Reversus autem Daventriam, per prodigiosam illius civitatis proditionem exul factus, pia conjuge privatus, omnibus fortunis denudatus, cum numerosa denique prole in extremas miserias & angustias præcipitatus, Anno cIↃIↃLXXXVII, Lugdunum Batavo-

Batavorum ad publicam Theologiæ Professionem, atque etiam ad Ministerium Ecclesiæ, una cum filio suo Henrico Gallo subeundum accersitus fuit, quod ultimum etsi propter grandiorem ætatem ab ipso administratum non sit, tamen filius ejus summo cum honore & fructu sustinuit. In Professione autem Carolus Gallus conscripsit Clavem Propheticam Apocalypseos, quam Ill. Principi Mauritio, & Ordd. Hollandiæ inscripsit Anno cIɔIɔxcII, VIII Febr. edita est Lugd. Bat. typis Raphelengianis anno sequente, adjectis Thesibus de Antichristo, quas eo præside propugnaverat Clar. postea J. U. D. & Professor Cornelius Pynackerus, & Tractatu auctoris de Magistratu. In Professione Leydensi per septennium versatus, post sopitos in patria militares tumultus, patriam repetiit, ubi in præfectura Ecclesiæ Neopaludanæ, quod supererat vitæ contrivit, & octuagenario major obiit. filio Henrico superstites fuerunt duo filii, Carolus & Hugo Galli, quorum ille, U. J. gradu, & Consulatu Leydensi clarus, hic Ministerio Ecclesiæ Vollenhovianæ fideliter administrato, beatas animas Deo reddiderunt. superest filia ejus quem descripsimus Caroli Galli, Rachelis nomine, quæ in virginitate ad magnam pervenit ætatem, & paterni ingenii æmula, edidit nonnulla ad posteritatem lingua vernacula. è quibus sunt. *Syrach in locos communes digestus.* item libellus cui nomen, *den Paelsteen der Philosophen*, ubi agit de discrimine Philosophiæ & Theologiæ &c.

Non ingratum, opinor, lectori erit, in Exegeticam Caroli Galli adversus Catabaptistas, Petri Reidani Doctoris Medici nostratis carmen. ita autem habet:

Ergo laborantes densa caligine nubis
Sic Anabaptistæ obfirmato pectore, terras
Irradiante hodie divini lumine verbi,
Attamen exorta redamant in luce tenebras?
Sicne jacent crassis immersi erroribus, unquam
Vt retulisse pedem nequeant? tam fœda fatigans
Illuvies menteis immanibus occupat umbris?
Sive Deus cordis nebulam permisit habendam,
Semina sive Antichristus lethæa resolvens
MENNO, *suos carosque graves, putresque veternos*
Fudit, & arva meris fœdavit Teutona nugis:
Perventum ad summum est, valido nimis agmine secta
Crevit, & has cogit justas fudisse querelas.
Longa Monasteri quis prœlia nesciat urbis
Mota Anabaptistis, & tanti incendia belli?
Vt pravis illic animis ignobile vulgus

Sævient*

Sævierit, medio Regemque furore crearit,
Regem, qui totum sub leges mitteret orbem,
Telluremque, fretumque omni ditione teneret?
Ex illo fecem Westphalia fovit alumnam,
Relliquiasque suas, numero quæ postea adauctæ
Pellexere iterum plures ad schisma, suavi
Verborum lenocinio, linguæque lepore,
Tenta quibus multam traxere ad retia prædam.
Errorum veluti nimium fœcunda propago
Spargitur instabile in vulgus novitatis amicum.
Moraviæ Catabaptistis pars plena, pudore
Omni deposito, nihil aurea scita veretur
Scripturæ oblinere, & sanctas evertere leges,
Sive errore novo capta est, tenebrisque sepulta,
Seu potius scelus est, animisque volentibus errat.
Ferreus est, durasque gerit sub pectore cautes,
Hyrcanæ labio fera suxit & ubera tigris
Qui nihil afficitur præcordia lignea, damno,
Quod lacerata lupis Ecclesia luget amaris,
Veste gemens scissa, sanctos turbata capillos.
Cæcus & est Phineus & lumine captus utroque
Qui nondum videat quantum peperere malorum
Oceanum sectæ, quas propter condito ab orbe
Cumque Dei populo respublica plurima, semper
Aut bene compositis mutata est legibus, aut est
Funditus eversa, & gladiis excisa cruentis.
Nempe vides, ut nunc etiam discordia partes
In varias animos discerpat, & omnia turbet.
Aspice ut hinc illinc studia in contraria passim
Scindantur placitis sectæ discordibus, inter
Se oppositæ, sua dum studiis inventa tueri
Adversis tendunt, certæ concedere nulli,
Inque suas certent alios convertere partes
Seductos. proh! quanta animis discordia gliscit!
Quam tenui, quam raptim ingens exorta favillâ
Undique seditio cœlo caput extulit altum
Protinus, & terras regnat bacchata per omnes!
Bella tot hinc nobis furiosa, famesque, luesque,
Et mala, quæ toto late disseminat orbe
Magni Antichristi summus Deus ultor & osor.

Tristitiæ dat signa solum, dat pontus & æther,
Signa polo nec sunt alias conspecta sereno
Plura, nec invisi toties arsere cometæ.
Fas quia nunc versum atque nefas, furor undique Martis
Fulminat. en scelerum turbam! vix ullus aratro
Est honor, ejectis sterilescunt arva colonis,
Inque ensem potius falces conflantur acutum,
Armaque, queis ardent magnæ civilibus urbes.
Quid memorem, quam sit manifesti lampade solis
Clarius, hæreseôn alias prodire quotannis
Formas? ut quondam, fingentibus, Hydra, Poëtis
Vulneribus fœcunda fuit Lernæa, nec ullum
De multis adeo caput est impune recisum
Quin gemino cervix hærede valentior esset,
Herculea natis aliis è cæde colubris.
Vt qui sufficiant explodere dogmata falsa
Pluribus indigeat Christi pia sponsa patronis.
Quos Deus est nobis orandus ut excitet, amplam
Plurima defœdent postquam Zizania messem.
CAROLVS *illorum magnum pro parte virili*
Nunc extirpavit numerum, cœlestibus armis
Codicis è thecâ sacri locuplete petitis,
Et clypeo veri constante, quod objicit hosti,
Cujus & arcanos voluit recludere sensus,
Amotisque palam nebulis ostendere solem,
Vt miseros Anabaptistas in nocte jacentes
Obscura, erigeret pius, in lucemque vocaret,
Palantesque, proculque errantes tramite recto
Per rara inveheret supero divortia cœlo.
Adsis opem Deus his, tuaque alta edissere sensa,
Ipse ades, & menti te protinus insere captæ,
Luminis atque novi tandem splendore rigatæ.
Et nostris insynceri si mentibus hæsit
Quicquam, diluere id liceat; nos effice & illos
Vnum omnes: simul infusa quò luce fruamur,
Et positis odiis, eadem foveamus ubique
Vnanimes: jubar æternæ inviolabile lucis
Quæramus, vitæque inhiemus fine carenti.

Ipsius

Ipsius Galli in eandem suam Exegeticam Epigramma votivum :

> CAROLUS, *ob victum morbum, partamque salutem*
> *Hunc cantum* GALLUS, *te duce, Christe, canit.*
> *Ut victis sectis tandem meliora sequamur,*
> *Atque piis posthac sit sua tuta quies.*

Ioannes quoque Gerobulus, exigui temporis ministerium, ac urbem ipsam, deserere fuit adactus. quæ de eo reperire potui, hæc sunt, è Præfatione ejus in Paraphrasin Psalmorum Theod. Bezæ ab ipso versam & Principi Arausionensium ac Ordd. Generall. inscriptam petita: Prima, inquit, ,,mea sedes fuit Delphum Batavorum, ubi cogor fateri, primam dilectio-,,nem in multis, etiam primariis tantam fuisse, ut liceat mihi cum Apo-,,stolo dicere (Gal. 4. 15.) *Testimonium reddo vobis, vos si fieri potuisset, oculos* ,,*vestros effossos daturos mihi fuisse*. Post dispersionem, tam præclara, licet bre-,,via initia spiritualis hujus Dei agriculturæ insecutam, quum Deus exules ,,suos reduxisset (Anno cIↃIↃLXVII. mense Aprili) multis quidem ac ,,diversis Hollandiæ urbibus (prout in ejusmodi restaurationibus fieri asso-,,let) temporarium ministerium accommodavi, ut qui nondum ab ordi-,,naria mea functione in Frisia Orientali (Anno cIↃIↃLXXII) missio-,,nem impetrassem. Tandem tamen, anno sequenti (cIↃIↃLXXIII) ,,legitime vocatus fui ad civitatem Flissinganam, in qua etiam florem ætatis ,,meæ per duodecennium integrum consumsi. Inde dimissione à Magistratu, ,,Ecclesia & Classe debitè accepta, post certum tempus Civitas & Ecclesia ,,Harlingana (Anno cIↃIↃLXXXVI) peramanter me recepit. Unde me ,,(eodem anno, mense Novembri) Deus O.M. ad intensissimas preces, & ,,per seriam vocationem Magistratus & Ecclesiæ Daventriensis, singulari ,,sua providentia, ad sublimiorem honorem gratiose pro sua benevolentia ,,pertraxit: *dans* mihi ibidem *in Christi negotio, non solum in eum credere*, ac ,,eum prædicare, *sed etiam pro eo pati*. (Phil. 1. 29.) meque pro sua fide-,,litate corroborans, ut in tristi optimæ illius urbis deditione, *direptionem* ,,*eorum quæ mihi suppetebant* (quantalacunque eo mecum attuleram) *cum* ,,*gaudio exciperem*. (Heb. 10. 34.) Exinde me Dominus Hardervicum, ,,pro tempore devexit, atque inde abducto, in celeberrimâ civitate Ultra-,,jectinâ, ordinarium verbi sui ministerium imposuit. Scripta fuit hæc Dedicatio XXVII August. Anno cIↃIↃXCVI. Plura de hoc Gerobulo habet Clariss. Triglandius *Hist. p.*701. 798. 803. 804. ubi qui volet legat.

Octavo post proditionem die, novi Tribb. plebis dignitate moti, veteres postliminio restituti fuerunt. quæque novi constituerant, ex actis resecta & abolita fuerunt.

xxx Januarii Coſs. Daventrienſ. Senatum Campenſem per literas ad defectionem ſollicitarunt.

Secunda Februarii, quæ eſt dies Purificationis Mariæ, Daventriæ ſtylus Gregorianus cœptus fuit uſurpari.

ix Febr. ſtylo novo, Standlæus & Jorckius tanquam proditores ab Ordinibus proſcribuntur, circa quod tempus Standlæus ſcriptum edidit, quo ſe apud oppidanos purgabat, neque ob Daventriam Philippo legitimo & hæreditario ejus Domino reſtitutam, proditoris ſibi ignominioſum nomen inuri debere contendebat. id jam pridem conſcientia urgente apud animum ſuum conſtituiſſe. proinde, quod fecerit, cum jure fecerit, reprehenſionem non mereri.

xii Febr. Taxius per literas idem apud Campenſes tentat, quod ante tentarant Coſs. Daventrienſes, utrique ſine effectu.

xxii Febr. in feſto Petri ad Cathedram, Everardus Hemminck, Ioannes Bruyns ſenior, Doctor Kiſtemaker, Mag. Io. Helm, Iacobus a Lith, & Macarius Pinninck, in Senatum allecti fuerunt.

Menſe Martio Norrits urbem Daventrienſem aſtu occupare molitus eſt, ſed detecta re, & nonnullis militum ſuorum deſideratis, ab incœpto deſtitit.

Ad viii Aprilis diem (*in Actis feud. Præpoſituræ*) nominatur Michaël à Viſbeke, Canonicus & Theſaurarius Cathedralis Eccleſiæ S. Lebuini Daventriæ, tanquam a Rever. Dominis Decano & Capitulo ejuſdem Eccleſiæ, poſt reductionem, & Præpoſiti diſceſſum, in ſpiritualibus & ſecularibus cauſis conſtitutus ac continuatus Vicarius univerſalis.

Idem titulus ad x Octob. &c. tribuitur Bernardo Herinck. Anno cIↄ Iↄxc. vii April. dicitur, Dom. Heringius, nomine Rev. Capituli, *ſede vacante*, præpoſiti perſonam repræſentare.

Idem tamen Ditericus a Wytenhorſt feuda contulit uſque ad annum cIↄ Iↄxcv. viii Januarii pleriſque inſtrumentis ſubſcriptum eſt, Actum Zwollis. Scriba feudalis nominatur, Adamus Caldembachius.

xxiii Junii, qui erat Vigilia S. Ioannis, incidens in diem Martis, Ioannes Ortt Friſius, Tranſiſalaniæ Cancellarius, nomine Regiæ Majeſt. Senatum mutavit, abdicatis iis qui mox recenſebuntur. cauſam abdicationis Hemmingius ait ſe comminiſci non poſſe, cum certus ſit eos adverſus Regiam Majeſt. nihil commiſiſſe, putat autem religionis cauſa hoc eis contigiſſe, ac nominatim, quod in feſto Sacramenti, quod vocant, pompæ amburbicæ non interfuiſſent. Coſs. depoſiti hi ſunt: Wilhelmus Huerninck, Io. a Beloes, Breda, Martenſen, Limborch, Ger. Verheyden, Ioann. a Bockholt, Iacobus a Lith, Reinerus Overenck, Kyver ipſe dignitatem depoſuit.

Eorum

Eorum loco Coss. creati sunt, Arnoldus Huerninck, Michaël ab Irte, Io. Oostendorp, Io. Huygen, Henr. Iacobi, Io. ter Bruggen, Otto ten Stal, Io. a Werven, Winoldus ab Eenschate, Henr. à Merwe, Gerardus Kreyinck.

Postridie, qui erat XXIV Junii, in festo Divi Ioannis, ad dimidiam horam campana templi maxima, & campana curiæ impulsæ fuerunt, quo peracto, in suggestu è quo promulgationes fieri solent, constitere Taxius, Cancellarius, Graphiarius, Camerarius urbanus, duo Coss. pro tempore repræsentantes totum Senatum. ibi prælectum, constitutos eos ac delectos à Regia Majest. verba faciente Secretario Daventriens. Bernardo Luninck, qui è Secretariis unus aderat. Mox eadem hora prælectæ fuere literæ veniam commissorum continentes, prout sequitur:

„ Philippus &c. Notum facimus omnibus præsentibus ac futuris, quo „pacto, ope Dei Omnipotentis civitate nostra Daventriensi impræsentiarum „reducta sub nostram obedientiam, ante omnia requiri censemus ut dispi- „ciatur de iis quæ spectant ad ejusdem civitatis, civium ejus & incolarum „tranquillitatem, utendo erga illos nostra gratia, lenitate, & consueta mi- „sericordia, licet cum eis quoad hoc nullum pactum, nullusve tractatus „fuerit initus, ipsique ratione excessuum & exorbitantiarum ibi commissa- „rum adversus nos supremum eorum Dominum, & Principem naturalem, „abunde commeriti fuerint ut exemplariter punirentur. Iccirco nos, præ- „eligentes in hoc gratiam ac misericordiam adhibere, quam rigorem juris, „præsertim considerantes, dictam civitatem, post originem ultimarum ha- „rum turbarum, vi violenta obedientiæ nostræ fuisse subtractam; bono ac „maturo judicio Consiliorum nostrorum Status & Secreto, & deliberatio- „ne admodum dilecti nostri amici bonique cognati, Parmæ & Placentiæ „Ducis &c. equitis Ordinis nostri, Vicarii, Gubernatoris, & Capitanei „generalis, ignovimus corpori & communitati dictæ nostræ civitatis Da- „ventriensis, ejusque civibus in universum, agricolis & ruri in propinquo „ejus commorantibus, qui vel fuga in eandem civitatem Daventriensem se „receperunt, vel in vicinis pagis habitarunt, ac deinceps se continebunt „sub nostra obedientia, & juxta decreta nostra vitam instituent, omnibus „ac singulis cujusque status, qualitatis, aut conditionis, omnia delicta „omnesque abusus, quos durante hac rebellione, eorumque causa forte „commiserunt, quocunque modo aut ratione id factum fuerit, non minus „quam si ii omnes hic particulatim recensiti & commemorati essent, con- „donantes iisdem ac remittentes omnes pœnas, corporales, criminales, ac „civiles, quas ob causas antedictas incidisse censeri possent, ipsosque porro „recipientes in gratiam, & restituentes in facultates suas, nomen ac fa- „mam, nec non in bona sua mobilia, & actiones intactas ac non receptas,

,,ut & in bona sua immobilia adhuc extantia, ad iis utendum, fruendum, ,,a tempore promulgatæ hujus veniæ, iis modis eaque ratione, qua factum ,,ab iis, antequam ea de quibus dictum est evenissent. Quod autem attinet ,,corpus & communitatem dictæ civitatis, ejusque facultates ac reditus, ,,etiam quoad hoc utentes misericordia nostra ac liberalitate, è singulari ,,nostra gratia, donavimus eis ac remisimus omnes confiscationes quæ hisce ,,de causis ad nos erant devolutæ, ut ab hoc die, iis utantur, fruantur, ,,prout bonos ac fidos administros facere æquum est. reservantes nihilo- ,,minus, non esse nostram sententiam, per hæc, dictæ civitati, civibus, ,,aliisque qui hisce literis venialibus comprehenduntur, restitui eas præten- ,,siones actionesve, quibus nos nostrave dominia ipsis censentur obligata, ,,quamcunque tandem ob causam; quæ prætensiones perpetuo & hæredi- ,,tario pro extinctis & abolitis habebuntur, nosque & dominia nostra ab iis ,,soluta, exoneratаque. Quod porro ad chartas, privilegia, politias & con- ,,suetudines dictæ civitatis, ordinavimus ac ordinamus, ut eadem civitas ,,iisdem debite utatur, fruatur, prout fecit antiquitus, ante natas hasce ,,turbas. idque per modum provisionis, donec chartis eorum, privilegiis, ,,formâ regiminis & consuetudinibus visis & examinatis, aliter a nobis circa ,,easdem fuerit statutum, prout ad obsequium nostrum & quietem dictæ ci- ,,vitatis, ex jure, justitia & politica æquitate convenire judicabimus. Quo ,,fine volumus ac mandamus, ut dictæ chartæ, privilegia, consuetudines ,,& usus, aut authentica eorum apographa deponantur ac transmittantur ,,in manus dilecti ac fidelis nostri Aulæ-præsidis, ac virorum dicti nostri ,,secreti consilii, intra trimestre spatium a promulgatione præsentium: sub ,,pœna earundem chartarum & consuetudinum nullitatis & invaliditatis. ,,Porro, quandoquidem ante omnia alia, par est erigi ac reparari Ecclesias, ,,aliaque loca religiosa & consecrata, cultui divino & excitandæ devotioni ,,populi inservientia, quæ durantibus hisce turbis & ultima hac rebellione ,,in hac dicta civitate Daventriensi confracta, expilata, aliterve scandalose ,,violata fuerunt, iccirco seria nostra voluntas ac placitum est, ut circa hoc ,,quamprimum provideatur, omniaque illa bono & debito statui restituan- ,,tur, sumtibus communitatis ac incolarum dictæ urbis, tam quoad ex- ,,tructionem, quam reparationem, & debitum ordinem. Quæ puncta uni- ,,versa, quosve articulos volumus ac jubemus perpetuo inviolatos obser- ,,vari. Mandamus iccirco ac præcipimus dilecto nostro ac fideli Aulæ- ,,præsidi & viris consilii nostri arcani & status, Gubernatoribus, Cancel- ,,lariis, ac Consiliariis nostris per Transisalaniam, omnibusque nostris ju- ,,dicibus, justitiariis, ad quos id spectabit, ut præsentem nostram veniam, ,,condonationem, indulgentiam, declarationem & constitutionem, sub ,,conditionibus, modis, ac rationibus supra memoratis, observent & ob-

,,servari

,,servari faciant, juxta ipsius formam ac tenorem, neque quicquam adver-,,sus eas faciant, aut fieri permittant ullum impedimentum, neque nunc ,,neque futuris temporibus, non obstantibus quibusvis legibus, statutis, ,,privilegiis, consuetudinibus aut usibus in contrarium. Quoniam ita pla-,,citum est nobis. Utque res hæc firma, constans, ac immota perseveret ,,in perpetuum, sigillum nostrum hisce appendi fecimus: reservato in causis ,,aliis jure tum nostro, tum suo unicuique. Datæ in urbe nostra Bruxel-,,lensi, mense Februario. Anno Domini nostri CIↃIↃLXXXVII. Regni ,,nostri &c.

Quod in hisce literis Rex sibi restituendas reservat eas prætensiones actionesve, quibus ejus dominia Daventriensibus censeantur obligata, id videtur respicere libellum hunc supplicem Deputatorum Provinciæ ad Ducem Parmensem, cujus apographum ex Hemmingii diario, è vernaculo versum subjiciemus:

,, Remonstrant cum omni demissione Deputati regionis Transisalanæ, ,,quo pacto sub exortum harum turbarum, sua Majestas, ac consequenter ,,Præfecti ærario, astu ac insidiis Daventriensium inducti, eidem civitati ,,oppignorarint summam, imam, ac mediam jurisdictionem, justitiam, ,,jus, dominium, dependentia a tractu Colmeschatensi, & ad dictam suam ,,Majest. proprietatis jure pertinentia, iisdemque Daventriensibus in perpe-,,tuum vendiderint magnum quoddam ædificium, cui Aulæ nomen, in ,,eadem urbe situm, dependens, & annexum dictæ celsitudini, juri, ac do-,,minio. quæ quidem aula sola, locus fuit, in quo olim Domini Transi-,,salani, nunc vero tua Majestas in dicta urbe jurisdictionem habet. Quæ ,,res sane gesta fuit ad maximum præjudicium & imminutionem auctorita-,,tis suæ Majestatis & ejus dominiorum, adversus jura, statuta, & privilegia ,,dictæ ditionis. qua de causa Nobilitas, Ordinis equestris nomine appellata, ,,hactenus assiduas contentiones ac lites adversus dictos Daventr. exercuit. ,,Quum autem dicta nobilitas resciverit, Daventrienses ferventer flagitare ,,à sua Celsitud. ac ærario Præfectis, ut restituantur in dicta jura, celsitu-,,dines, justitias, jurisdictiones, dominia, & aulam, ac eousque perve-,,nerint, ut obtinuerint literas (ut vocant) advisi, dictus Ordo equestris ,,constituit memoratos Remonstrantes, deputatos suos, ad petendum à Cel-,,situd. tua, prout ab ea quam possunt submisse petuit, quandoquidem im-,,præsentiarum dicta jura, jurisdictiones, celsitudines, dominia, & aula, ,,jure belli a Daventriensibus ad suam Majest. revoluta sunt, ne sua Celsit. ,,aut ærario præfecti in prætensiones eorum aut conditiones consentiant, ,,sed ea quæ recensita fuere postliminio in perpetuum conjungant & appli-,,cent dictis dominiis, prout antehac fuerunt: obreptitiam videlicet oppi-,,gnerationem, ac venditionem dictarum summæ, imæ ac mediæ jurisdictio-

,,num

„num (prout una jurisdictio jam pridem a sua Majest. donata fuit Ioanni „cuidam Woerdano) Satrapiæ Sallandiæ, & dicta dominia ac Aulam ejus„dem Sallandiæ Quæsturæ. Saltem nequid in hoc negocio inconsulta nobi„litate ac Ordinibus Provinciæ Transisalaniæ iis placeat statuere. Quod si „fecerint &c.

Quid ad libellum hunc supplicem responsum sit non invenio, sed videtur ejus ratio habita, ut dixi, in Diplomate veniali. Porro magnificas ædeis, quas sub Aulæ nomine commemorant, videtur Senatus postea diruisse. Superest tamen domus mediocris in qua Prætor Colmeschatensis habitat, cui etiamnum nomen *het Hof.* & ab hac aula nomen sortita est proxima platæa, *de Hof-strate.*

XXIX Junii die, qui Petro & Paulo sacer est, Daventriam intrarunt tria signa militum Gallo-Belgicorum, quibus de victu prospicere, aut vero ternos asses in singulos dies suppeditare cives adacti fuere.

IV Julii Godofridus de Mierlo, Episcopus Harlemensis secundus Daventriam venit, Ecclesias ibidem reconciliaturus.

VII Julii Ecclesiam S. Lebuini, ejusque cœmeterium & altare consecravit.

XXIV Julii Dorrius, residens adhuc in consilio status, cui non multo post renunciavit, electus fuit in Quæstorem Sallandiæ; loco Mag. Roberti vander Beeck defuncti, ac in manu Gerardi a Warmelo Satrapæ Sallandiæ, coram delegatis Ordinum, in urbe Campensi juramentum præstitit, ac vades dedit Ioannem Witte, & Lambertum ter Cuylen. Campis autem, post proditam Daventriam usque ad mortem vixit.

XXIII Decembris die, Cancellarius Ioannes Oert, Regiæ Majestatis nomine collegium Tribb. pleb. immutavit, unicuique tribui assignatis VIII viris, qui antea solebant esse duodeni.

Sæpe Leycestrius opulentum Standlæum, annuaque decem florenorum millia habere in bonis jactaverat, quo non ambigendum de fide ejus ostenderet, qui tantarum in Britannia facultatum jacturam facere posset. Suffecissent opes ex miseris Daventriensibus, qui domo, fortunis omnibus, ac mercatura exuti, tolerare iis exilii tempore inopiam potuissent. Itaque rati haudquaquam reginam egentium misericordiâ id auxilii denegaturam, quando nullo suo impendio, id est, de proditoris ipsius facultatibus præstare poterat, duos insignes pietate viros, è Magistratu unum, alterum divini verbi præconem, Londinum impetrandis Standlæi bonis misêre. Cæterum ii ne obtento quidem ut audirentur, post paucas hebdomadas, re desperatâ domum reverterunt. Ipse Walsingamus, qui ab arcanis Reginæ erat, non lectas eorum literas fassus est, & videbatur fœdum adeo Britanni flagitium dissimulare apud Reginam Senatus velle. Etenim publice in eo Belgarum legatis

legatis objectum, Britannos qui in eorum terris militarent, Ordinum incuria ad extremam delapsos famem, ita ut omnis spei egenos auxilium ab hostibus petere necessitas compulerit. quibus verbis excusatum quodammodo Standlæi facinus ibant. Sed animose ab Legatis responsum est, Standlæum non egestate (etenim paulo ante à pecunia, à veste illi; à commeatu prospectum urbi fuisse) verum perfidiâ hosti Daventriam prodidisse. Britannos ægros per oppida ab Ordinibus distributos, benigneque habitos, ubi convaluissent, dato ære ad signa remissos esse. cæterum fuisse, qui emendicatam stipe quam sub signis vivere mallent, taliumque extinctos nonnullos, quos aureos aliquot Anglicos vestibus insuisse compertum sit.

Quod de uno Consule, & altero Euangelii præcone in Angliam ablegatis refert Reydanus (è quo hæc excerpsimus) de eo ita comperio: Consulem eo missum Io. Heyngium, & cum eo urbanum centurionem Bernardum Hute, an, & quis Euangelii Minister eos comitatus fuerit, pro certo rescifcere non potui.

Anno CIↃIↃLXXXVIII. XI Januarii, Henricus a Laer, Canonicus Ecclesiæ Cathedralis S. Lebuini in urbe Daventriensi, tanquam à Capitulo ejusdem Ecclesiæ, post urbis ad partes regias reductionem, & discessum Præpositi (loco Bernardi Heringi Canonici, qui ab hoc actu celebrando se excusaverat) speciali instructus auctoritate, delegatusque, præsentibus viris feudalibus infra nominandis, contulit Matthiæ Settero Canonico, & tanquam Seniori residenti, nullum habenti supplementum, supplementum illud, quod per obitum Michaëlis Visbequii Canonici vacabat, & ad ipsum devolvebatur. Matthias autem Setterus Præposito, ad usum Præpositura, obsequium ac fidem juramento promisit, omni modo, quo bonum vasallum Domino feudi sui promittere æquum est, reservata Præposito sua Præpositura, & unicuique in hisce rebus jure suo, citra dolum malum. Cum hæc eo quo dictum est modo peragerentur, intererant Wilh. a Graes, & D. Iacobus Uten-Enck tanquam Canonici & feudatarii ejusdem Præpositura, ad hæc vocati & requisiti. Actum anno & die ut supra. *Acta feud. Præposit.*

IV Kal. Mart. Daventriæ & vicinorum locorum præsidiarii, tempestatis beneficio usi, cum aquæ passim gelu starent, asseribus per glaciem stratis, & scalis admotis, noctu Hattemum tentaverunt. jamque primi in mœnia enixi, ac oppidum ingressi, victoriam inclamabant, cum cæteri qui sequebantur globo tam conferto incubuerunt, ut glaciem nimio suo pondere fregerint, quo casu plerique conatu irrito aquis hausti perierunt.

V Martii Bernardus Heringus Canonicus, & tanquam Vicarius &c. contulit D. Ponto Heutero Canonico, & tanquam Seniori residenti nullum habenti supplementum, supplementum illud quod morte Michaëlis Visbequii vacabat, & ad ipsum devolvebatur, quod nuper D. Matthiæ Settero fuerat

 colla-

collatum, qui jam, vigore certæ transactionis ab eo destitit eique renunciavit. Pontus autem ejus nomine obsequium & juramentum in forma præstitit, reservatâ &c. Actum præsentibus vasallis, D. Wilhelmo Graes, & D. Iacobo Utenenck Canonicis. Anno & die ut supra.

Eodem die, Bernardus Heringus, tanquam ad majorem certitudinem & approbationem, deintegro contulit D. Gerardo Bruyns, tanquam seniori residenti, nullum habenti supplementum, supplementum illud, quod obitu D. Everardi ten Holte Canonici vacabat, & ad ipsum devolvebatur, quod & antehac eidem, testante protocollo causarum feudalium, collatum fuerat. Et juravit in forma, reservata &c. Actum coram præsentibus vasallis, anno & die ut supra.

Ipsa die Pentecostes, tempore meridiano federati è publico pascuo Daventriensi quod vocant *den Teuge* abegerunt circiter IↃ x x vaccas, quarum singulæ quindenis thaleris redemtæ fuerunt, redeunte summa, adnumeratis sumtibus, ad VIII M. thaleros. quibus recipiendis, & Lochemi in manus federatorum consignandis, inter alios delectus fuit Ever. Hemmingius.

XXIV Junii, Generosus Comes Philippus ab Hohenloo, Io. a Duvenvoorde D. in Warmont &c. Admiralius Hollandiæ; Florentius a Brederode, D. in Cloetingen; D. Nicasius Silla, Consiliarius & Syndicus Amstelodamensis, & Lubbertus Honradus Daventriensis J. U. D. ablegati fuerunt, ad alloquendum novum Daniæ Regem Christianum, super morte parentis ejus Friderici secundi, eique gratulandum novum regnum, nec non amicitiam ac societatem Illustrissimorum Belgii Ordinum prolixe offerendam. ad Principes item aliquot Germaniæ, ad sollicitanda subsidia Navarræ Regi adversus sacri fœderis factionem. qua legatione feliciter peracta, Amstelodamum rediere XXVIII Decembr. excepto Comite Hohenloio, qui ad tempus in Germania, non tam suo, quam nostrarum regionum commodo, permansit.

XVIII Aug. Bernardus Heringus contulit Ponto Heutero Canonico S. Lebuini Daventriens. &c. tanquam substituto procuratori Othonis ab Egmont Satrapæ Sallandiæ, ad usum principalis sui D. Hayonis Dominici, tanquam Canonici dictæ Ecclesiæ, supplementum illud quod per obitum D. Wilh. a Graes Canonici, vacabat, & ad dictum suum principalem mortis causa devolvebatur. Pontus porro, nomine ac loco ut supra, obsequium ac juramentum præstitit &c.

XXIX Novembr. in profesto S. Andreæ federati currus aliquot annona & mercibus onustos, Daventria profectos intercepere, quamvis deducentibus CCCC peditibus, quibus imperabant IV centuriones, Sampirmondus, Nicolaus, Iacobus Schellerus, Apremontius, omnes Gallo-Belgæ; aderat & optio San-Victorii, vexillo Germanorum Præfecti, nomine Steenbachius, alter

alter item optio Villerii cum XXXV carabinis (quos vocant) centuriones hi & optiones omnes capti sunt. Signifer autem Don Rodrigii cohortis equestris quæ à vexillo rubro nomen habebat, ductoris, lethalem ictum accepit, ex equitibus autem ejus, tam lancеariis quam carabinis, pauci fuerunt desiderati; verum ex aurigis, militibus, civibus circiter centum cæsi. Adhæc nacti sunt c. præter propter currus, siligine, hordeo, frumento, vino, mercibus sericeis, laneis, monilibus aliisque rebus onustos. currus etiam una cum equis, quibus inter alios vehebantur Ordinum delegati, videlicet Gerardus a Winsem optio, & Henr. a Markel, ita ut luctuosa hæc dies fuerit Daventriensibus, ratione cæsorum ac sauciatorum, qui in urbem deferebantur.

Anno CIƆIƆLXXXIX. Gisbertus Coverincx Theologiæ Licentiatus, & Ecclesiæ S. Ioannis Buscoducensis Decanus, accepit nominationem ad Episcopatum Daventriensem, omniaque ad confirmationem necessaria præparari fecit, quæ Romam transmissa fuissent, nisi anno subsequente civitas à Comite Mauritio occupata fuisset. itaque ad residentiam non pervenit. refert *Arnoldus Havensius lib. de Erect. nov. Episcopatuum in Belgio.*

Mense Junio, Ordines Belgl Generales Doctorem Lubbertum Honradium Daventriensem in Germaniam misere ad Landgravium Hassiæ, Ducem Io. Palatinum, Principem Anhaltinum, Ducem Saxoniæ, Io. Fridericum Stetiniæ Ducem, Marchionem Brandeburgicum, Julium Brunsvici Ducem, Henr. Julium Brandeburgi & Borussiæ Ducem, Ioannem Ducem Slesvici, Holsteniæ Administratorem, Administratorem diœceseos Magdeburgensis, cum literis fiducialibus, ad expedienda cum ipsis haud levis momenti negocia, nomine harum regionum, ac promovendum fedus cum Rege Navarræ. Scripserunt Ordines Generales collegio rei maritimæ Amstelodamensi, ut Honradium armata & instructa navi Bremam perduci curarent, quod & factum. v. de hac legatione, deque ea quam ad annum superiorem recensuimus *Borreum Hist. Belg. lib. 24. 25. 26.*

VI Augusti die, qui Dominicus erat, federati compascuo Daventriensium agro abegerunt circiter CCC vaccas, & XXX aut XXXII jumenta.

Anno CIƆIƆXCI. Expugnata Zutphania, consilium Ordinibus ac Mauritio fuerat, devectis terra machinis Covordiam circumvallare, intentatâ Daventria, ut quæ valentior Zutphaniâ, præsidio mille minimum ac ducentos milites, Præfectum magni nominis Hermannum Bergium haberet. Sed quia duûm tantum miliarium spatio a Zutphania aberat, & promtum tormenta flumine eodem rapere; imprimis quod subita Zutphaniæ deditio ingentes progressus & prospera cuncta polliceri videbatur, Daventriam peti placuit, explorandis hostium rebus; &, si urbe potiri non daretur, castellum amni imponere, coercendis eorum excursibus in agrum Velavianum.

 Duo-

Duodecimo Kal. Jun. ad urbem ventum est: copiæque, pars supra Isalam, quem egregio è navibus ponte nostri junxerant, pars inferius, ubi alter quoque pons navalis amni incumbebat, consederunt. Quatuor, quinque centuriæ locatæ latere eo quo Velaviam urbs respicit. Rursum alio tractu ad collem, cui a patibulo nomen, sedes attributa duabus legionibus. Castra universa quatuor castella intercedebant, ita ut pedibus equove circuire urbem esset. Primis diebus nihil eorum quæ sueta oppugnantibus nostri tentavere. Non munitiones ductæ, non aggeres jacti imponendis machinis; quod transfugæ ex urbe, quique vicina loca habitantes a paucis diebus in ea fuerant, Mauritio retulere, distractos contentionibus Germanos ac Walones milites, ob stipendia, quæ sæpe his numerata, illos desiderasse dictitabant. Ne urbi quidem a necessariis ullo modo prospectum. His motus, experiri fortunam, & diem unum summa tormentorum vi fatigare obsessos statuit. Juvit huc spes concepta de præsidio Zutphaniensi, quod Daventriam ingressum, non modo non fortius eam defensurum, sed & timorem cæteris injecturum credebatur: & volenti Liaukamæ fore, si Daventria dederetur; ut societate culpæ suum delictum sublevaret. Ita machinæ duædetriginta, Tögæ, ad fauces portus, & Marschæ, supra Isalam imponuntur. Separatim ad hæc in Töga, quatuor medii generis tormenta collocata, quæ in otio reliquorum prohiberent ne onerationi intentos nostros conspicere oppidani aut lacessere telis possent. Tertio Kal. Jun. ut primum lux albescebat, ordine tormenta accenduntur; initio facto ab his, quæ Marschæ imposita: deinde è Töga machinæ, postremo quaternæ, quas seorsim collocatas diximus, sonuerunt. Horum violentia porta Arenaria, & quæ haud procul obtusiori murorum angulo turris insistebat, convellitur: & ruina erat apta faciendæ irruptioni. Secunda diei hora, cum globorum amplius millia quinque effusa essent, educitur in aciem miles: cujus ducendæ sors Anglis obvenit. Una difficultas supererat, in superando portus ore, quinquagenis in latitudinem pedibus patenti. Injicitur navi pons, quo tecti milites nautæque navigium in portum adigerent, & utrique cum ripæ imponerent. Jamque destinatum in locum impulsa rate, prospere cuncta succedebant, cum intempestivus Anglorum calor omnia corrupit. Quippe nihil moræ passi, dum adhuc marginibus amnis pons applicatur insiliunt, & vehementi impetu ad ripam adversam ruunt, adeo ut auctor operis insistentium pondere superatus, solido jungere pontem nequiret. Promtior quisque præcipiti saltu se in terram demisere: tardius conantes, ad x. aut x 1.1. in aquas devoluti, flumine hauriuntur. At qui in ulteriorem ripam evaserant, in his Potterus, centurionis Meketchi signifer, ingentibus animis, & evolutis vexillis in disjecta mœnium connituntur. Cæterum ut nullos suorum succedere adverterunt, *in navem se recipiunt. Continenter interea tormenta,

non

non ut ante simul omnia, sed ordine displodebantur, in turres urbis, domuumque sublimiores, aut fenestras, unde notabantur emissa ab hostibus tela. Sed maxime petita mœnium strages, ubi explicata vexilla, & impetum excepturi præsidiarii procul cernebantur. Stabant ii medio inter civium domos ac lapideum murum spatio; cujus avulsa tormentis frusta pro telis quoque, & magno oppidano militi damno erant. Nihilominus & animis & numero validi defensores, vallum compleverant: nudatique & nostrorum jactibus patentes, missilia strenue ingerebant, admirando cum contemtu globorum, quis è machinis petebantur. Audaciam eorum ebrietas accenderat. Nam Hermannus Bergius vini & cerevisiæ pinguioris cados aliquot mœnium in ruina constitui, militemque pro lubitu semet implere jusserat. Ipsum quoque semipotum fuisse post obsidium comperiebatur. Itaque promtus & ferox ad quævis subeunda, donec effuso, grandinis instar, lapidum imbre, in humum prostratus, affusis oculorum utrique tenebris, domum deferretur. Signiferi duo, ac totidem nobiles, qui lateri ejus astiterant, periere. Tandem noctis interventu machinæ conquieverunt. Sed Mauritius, certus prælii postera die redintegrandi, acribus validisque custodibus pontem sepsit. Quem cum sibi exitiabilem præviderent oppidani, eruptione noctu facta (nec tamen animis aut viribus, queis in tanta necessitate oportuerat) injiciendo igni, aut universæ moli disturbandæ concurrunt. Forte Guilh. Nassovius id metuens, ut cuncta adversum hostilem vim firmaret, noctu eo ipse adierat; qua cura effectum ut, nequidquam tentata re, hostis repelleretur. Igitur spe potiundi pontis dejecti, quum potorum in locum vigiles sobrii successissent, non ignari periculi sui, postridie necdum dispulsis nocturnis tenebris, tympanotriba in castra misso, paratos se colloqui de urbis deditione significant. Datum iis, ut Bergius cum omnibus copiis, vexillis, & impedimentis discederet, & quocunque vellet, sine injuria aut maleficio deduceretur. Id decima die accidit post admotum urbi exercitum. Civium nulla in pactis mentio facta; properus, an ira, Bergensis prætermiserat: tamen liberaliter à Mauritio habiti, & urbs à prædatione prohibita. Proxima Magistratus cura. Lectique in eum Reformati exules numero XVI. Nam ut receptus numerus impleretur, quia tertia parte superabat, haud reperti tot nostrorum sacrorum homines. His potestas facta, municipum custodias è civium potissimis delegendi, & in verba sua adigendi. Discedens Bergius adeo ademtum sibi visum Gulielmo Nassovio querebatur, ut agnoscere quenquam nequiret. Post tamen, operâ Medici, quem Oldesaliæ agitanti Mauritius Daventriâ miserat, oculorum alterum recepit. Is igitur in tabernaculo Mauritii hospitaliter exceptus, inter cætera sermonum ad Guil. Nassovium jecit, sæpius & sibi & Verdugo affirmatum creditumque, non esse vires federatis ad cingendam obsidio alicujus nominis urbem, aut justo cum

tormentorum numero movendum ex hybernis. at nunc experiendo diversum didicisse. Subrisit Nassovius, &, satis, inquit, cognate, cuncta vestra declararant mihi, noxium quondam vobis Geusiorum contemtum fore. Nec ingratum est, ex ore tuo cognoscere, quam vera senserim. Bergius his auditis, quasi tantillum dixisse pœniteret, ad alia flexit. In urbe, simulatque exercitus admoveretur, dictitasse Hispanum centurionem ferebant, novam hanc bellandi rationem fore, oppugnatorem & defensorem urbis cognatos esse: ostentationi dimicaturos, sed facile moxredituram eis concordiam. Ea ut Bergio nunciata, altissime penetrarunt, & tota nocte inter curas exacta, postridie sacra parari jubet: quo, convocatis Ducum ac centurionum cæteris, injuriam sibi fieri obtestatur, si vel in levissima suspicione animus suus cuiquam sit. Approbabit, inquit, incorruptam fidem hæc Creatoris mei hostia, qua vesci, meque obstringere volo, quamdiu ullus in hoc corpore spiritus superesit, mentionem dedendæ urbis non facturum. Certe mœnia hæc non ante, quam ex ruinis, vestris manibus elatus, deseram. Vos etiam hortor, imitamini exemplum, & credite tum demum utiles vos Principi vestro Ministros fore. Ita sacramento se omnes obstringunt. Nec vanus promisso Bergius, cuncta egregii ducis ac militis munia implevit. At non par studium Hispano, cui summa vigilum cura. Etenim ille stante in mœnium ruderibus Bergio, circumire civium ædes, eosque bacillo ad instaurandum vallum compellere haud omittebat, pericula ipse vitans. Liaukama, Zutphaniæ antea Præfectus, ut Daventria fœderatorum in partes concessit, è vestigio Coloniam profectus est, urbem ab hoc bello ociosam. Et voluisse hostes comprehendere eum ad reddendam deditionis rationem, ex Verdugi literis post compertum est. E nostris centurio Mekerchus occubuit, domo nobilis, & expectationis summæ, non strenuus tantum manu, & belli artibus, sed scientia liberalium disciplinarum & plurium linguarum insignis. Extinctus insuper Douwa Aluwa nobilis Frisius, & gregariorum cum eo militum centeni in acie interfecti. Etiam pontis Architectus, præcipiti Anglorum impetu, qui nec monentis vocem audierant, nec spatium applicandi pontis dederant, nudata corporis parte, excussa è mœnibus glande transjectus periit. Haud explicuerit quis urbium Zutphaniæ Daventriæque miserandam speciem. Desolatæ civitates, dirutæ disjectæque domus. civium plerique pertæsi petulantiam militarem alio demigraverant; quorum discessu vacuis ædibus evulsa ligna ferramentaque miles aut vendiderat, aut adversum hyberni frigoris sævitiem concremaverat, licet uberrimis ad lignandum campis urbes cingerentur, imprimis Zutphania, ubi domuum vix tertia quæque violentas manus effugerat. Daventriæ pars tertia corrupta aut eversa.omniumque opinio ferebat, si alteram hyemem sub hoste mansissent, & præsidii numerus augeretur, defuturas fuisse

domos

domos recipiendo militi. perinde ac si jam pridem retinere eas desperans, Geusiis vile lucrum, & vix quicquam ullius pretii in iis relinquere voluisset. *Reyd. l.* IX.

Notatu digna est monomachia quæ durante obsidione incidit inter Lud. Catullum, filium D. Ryhovii Gandavensis, & equitem quendam Albanensem. Is ex urbe progressus, unumquemlibet ex obsessoribus ad singulare certamen lanceâ & ense committendum provocabat. quod quidem vetabat Mauritius, at Ryhovius impatiens dedecoris, veniam tandem ab eo impetravit provocatori caput objectandi. concurritur, & frustra lancearum impetus. quibus abjectis, cominus ensibus res geri cœpta. Albanensis, tormentulo, præter arma condicta, inscio Ryhovio instructus, id in Ryhovium displodere nititur, qui felici ictu ei dexteram qua tormentulum tenenebat amputavit, ac captum adversarium, qui se victum fatebatur, ac aurea quam gestabat torque victoris sui cervicem onerabat, ad Mauritium perduxit; qui eum, ut qui abunde temeritatis suæ pœnas luisset, liberum cum epistolio ad Præfectum dimisit.

Quod de immutato Senatu habuimus, id ita actum est: Quicunque in urbe permanserant, eo, atque etiam collegio Tribb. pleb. fuerunt exclusi, soli exules admissi. Senatus hactenus XXIV viris constabat, quorum XII Scabini XII Consiliarii indigetabantur. hoc imminuto numero, ad XII Scabinos & IV Consiliarios à Mauritio fuit redactus. Tribunorum plebis antiquitus VIII fuerant tribus, à præcipuis urbis platæis nomina trahentes, in quorum singulis XII personæ. Anno vero CIↃ IↃ LXXXVII urbe ad obedientiam Regis reducta, Cancellarius collegium Tribb. pleb. eatenus imminuit, ut singulæ tribus VIII tantum personis constarent. Tandem à Mauritio recepta urbe, numerus Tribb. pleb. denuo accisus est, senis tantum in singulas tribus viris constitutis.

Hi porro in Scabinos fuerunt electi: Ioannes Heyinck, Hermannus Scharf Doctor, Petrus Scholier, Ioannes Verwer, Everardus Traessen, Conradus Augustinus, Bernardus a Weseke, Ditericus Sticke, Iacobus a Bockholt, Martinus Stegeman, Engbertus ter Bruggen, Otto Roeckx.

Hi in Consiliarios:

Hermannus a Windesem, Herm. Gosuini, Petrus Temminck, Io. ter Vyle.

Meetkerchus, de cujus obitu supra actum, in templo S. Lebuini, juxta fratrem sepultus est, cum hoc Epitaphio:

CONSILIO ET ARMIS.

Nicolao & Antonio, nobilis viri Adolphi a Meetkercke, præsidis Flandriæ, filiis, Brugensibus, qui ambo pro patria fortiter occubuere, Balduinus & Adolphus fratres natu minores Commilitones pos.

OBII-

OBIERVNT.

Hic in obsidione propugnaculi ad Zutphaniam, tormento verberatus, Non. Octob. stylo novo M. D. LXXXVI. *annos natus* XIX *menses* V.

Ille in oppugnatione Daventriæ, ad impetum ultro inter primos vocatus, sclopetoque ictus III. ID. JVN. M. D. XCI. *annos natus paulo minus* XXX. *cum prius Tribunus milit. in expeditione Lusitanica, auspiciis Reginæ Angliæ ordines duxisset.*

Ad rerum hoc anno gestarum memoriam nummum Ordines Generales cudi fecerunt in hanc formam:

Duo penes me sunt autographa, literarum quibus socer meus Conradus Augustinus Amstelodamo, quo concesserat, Daventriam revocatus fuit. quas hic subjiciam primæ autem sunt Secretarii, alteræ ipsius Senatus.

„ Honoratissime, prudentissime, amantissime D. Compater: Innotuit „tibi, quam clementer Deus hanc civitatem liberarit. Quum autem post„liminio in Senatum sis allectus, ut ex adjunctis literis intelliges, peto quam „possum demisse, ut animo lubenti te huc conferas, ac patriæ urbi, debi„tum patrocinium præstes. Facile quidem judicare possum, malle te eo onere „exemtum esse, verum cum id fieri nequeat, & vocatio sit honorifica, rogo „ut supra. Plures alii in te respecturi sunt, te tergiversante & ipsi tergiver„sabuntur. utrique frustra. Acerrime enim jussit Princeps, siquis abnuerit „reverti, ut extremo cum rigore citetur. Novit Dominus, & mihi gratius „fore, munere meo hoc in loco exonerari, quam secus, sed ita placet S. Ex„cellentiæ, quapropter ut ei animum applicem flagitat necessitas, ac spero, „Deo adjuvante, me probe, honeste ac fideliter eo defuncturum esse. In-

„sertas

,,certas literas è vestigio tradas velim: summa earum est, rogare nos ad
,,tempus Kuchlinum aut alium verbi divini Ministrum nobis absque mora
,,concedi. Si eum tecum adduxeris recte feceris. Meo quoque nomine ad
,,Senatum Amstelodamensem scriptum est, ut paucorum dierum moram
,,patienter ferant, salvo unicuique suo jure. quandoquidem hic à secretis
,,nulli sunt. Rogo, ut & ipse Coss. convenias. Mag. Adolphus Donc-
,,kelius mihi auxilium præstat, ac spero eum in officio suo continuatum iri,
,,qua de re nullus dubito. quid aliis eventurum sit, penes Dominos est.
,,Non possum te (Compater) de rebus omnibus scripto certiorem facere.
,,Coram latius.

,,Hoc mane motis castris petitur Tubantia, ubi cum bono Deo plures
,,victorias Princeps adepturus est. Significari ei curavit Verdugius, si
,,propugnacula Goræ, Schulemburgi, & Rechteren solo æquare velit, se
,,præsidia sua inde abducturum. Verum non existimo nidos illos obsidio-
,,nem, nedum assultum expectaturos. Ne Aldensalia quidem resistet. quid
,,Stenovicum & Covordia acturæ sint, tempus docebit. Spero me intra octi-
,,duum ad vos venturum. frater tuus collegio Tribb. pleb. asscriptus est.

,,Post. datum:

,,Comes Hermannus est Aldensaliæ, is hic è laterum muralium dissilienti-
,,bus fragmentis vel alterius oculi, vel etiam vitæ periculum incurrit. Me-
,,dicum nostrum accersiri fecit, & impetravit commeatum, ad arcem
,,Ulftam se conferendi. Intelligenti pauca. Vale. Raptim Daventriæ
,,v. Junii, cIↃIↃxci.

Tuus obsequio promto ac perpetuo

I. Puys.

,,Honoratissime, prudentissime, faventissime amice, Quandoquidem
,,providentiâ Dei Omnipotentis hæc civitas ab hostili præsidio liberata est,
,,& S. Excell^a. de Nassauwe, Clementiss. noster D. Præfectus, de consilio
,,D. delegatorum equestris Ordinis ac civitatum, hesterno die nos secum
,,in Scabinos & Consiliarios elegit atque ordinavit, nosque debitum jura-
,,mentum præstitimus; ac summopere necessarium est, ut & tu & alii in Se-
,,natum allecti vos huc è vestigio conferatis, Idcirco petimus, nec minus
,,ordinamus, ex mandato S. Excellentiæ per præsentes literas, ut continuo,
,,aut ad summum intra octiduum te huc ad nos conferas, ac eodem modo,
,,quod æquum est facias. Qua in re placebit tibi minime negligentem esse,
,,quandoquidem necessitas ut ita fiat exigit. Deus Opt. Max. te incolumem
,,servet. Datæ v. Junii cIↃIↃxci. stylo antiquo.

Coss. Scabini, & Consiliarii civit. Daventriensis.

XXVI Octob. reformata fuit Ecclesia, & instauratum Synedrium.

IX Novembr. decreta reformatio scholarum, & Præceptores in reformationis articulos jurare adacti.

XXIII Novembr. decreta vocatio Francisci Schuickmanni ad ministerium Ecclesiæ. erat is tum temporis ecclesiastes in Nieuwenhuys. fuit autem scripto invitatus à Michaële Keckio Heitensi, Daventriensis Ecclesiæ administro.

Anno CIƆIƆXCII. Kal. Jan. rogatus Wilhelmus Wirtzveldius, Pastor quondam Rhenensis, ut ministerium suum Ecclesiæ Daventriensi ad tempus commodaret.

IV Jan. reformationem acceptarunt præceptores, Paulus Hautenus scholæ Gallicæ, Hubertus N. Orphanotrophio, Wilh. Limannus & Theodorus Otto aliis privatis gymnasiis præfecti.

XXV Februar. decretum de vocando ad S.S. ministerium D. Kuchlino. Actum & de sollicitando ad scholæ regimen Rectore Hagiensi.

V Aprili, tardante Schurckmanno, decretum de audiendo, &, si dona placerent, vocando D. Bogermanno Ecclesiaste Bolsverdiano, quem Menso Altingius de meliore nota commendarat.

VI Maji vocatus absolute per literas Fr. Schurckmannus.

XXVIII Maji recens Senatus, & Tribb. pleb. nonnullis è Senatu exauctorato imposuit certam pecuniæ summam exolvendam. quorum hæc sunt nomina: Camerarius Gisbertus Luesse. ab hoc exigebantur CCC floreni aurei. XXVIII assium. A Camerario Oolbeke totidem. à Camerario Macario Pinninck totidem. ab Everardo Hemminck totidem. à Ioanne Helmio CC. ab Eenschate totidem. a Walbeke totidem. a Kivero totidem. a Cosmanno CL. ab Heeckio totidem. ab Everardo a Rijssen totidem. a Schuttenio totidem.

Solutio injungebatur in tres terminos distinctos, ita ut primus triens a. d. VIII. repræsentaretur, reliqui deinceps in ternas hebdomadas. præstituta mulcta XXV flor. arg. in singula octidua quæ dies solutioni præfixos excederent. hujus sententiæ singulis apographum domum missum fuit. quo illi accepto, libellum supplicem Senatui exhibuerunt, quærentes qua de causa nummos illos annumerare juberentur, num qua in re deliquissent, ita ut mulctæ instar haberent, an vero eos mutuo, fenorive daturi essent? maxime, quod ipsi duodecim, è reliquo numero se viderent ad hoc designatos. responsum autem acceperunt: Senatum etiamnum persistere in suo & Tribb. pleb. decreto, juxta cujus tenorem nisi fieret solutio, id quod co ulterius continetur ipsos executioni mandaturos. Decretum tale erat:

„Senatus una cum Tribb. pleb. constituerunt, ac vigore præsentium „constituunt, Everardo Hemmingio, ad necessarios nostræ civitatis usus,

confe-

„conferendos esse ccc. flor. aur. idque tribus sequentibus terminis, trien-„tem primum octiduo a facta insinuatione, alterum post tres sequentes „hebdomadas, & tertium quoque post tantundem temporis. Defectu au-„tem solutionis, adigetur Senatus in singula octidua mulctam xxvi flor. aur. ab eis exigere, & continuo id executioni mandare. Datum xxviii Maji, Anno cIↃIↃxcii. subscriptum erat:

De sententia & mandato Magistratus

Bernardus Luninck *Secretarius*.

Juxta hoc Magistratus responsum, Wilh. ter Loo, tum temporis Camerarius, accepit ab uxore Everardi Hemmingii (ipso referente) c. flor. aur. xx Junii die. Anno quo supra.

iii Junii die rogatus fuit Isbrandus Balckius, ut Ecclesiam ad tempus administraret, quod & factum. idemque xxx Junii dimissus.

xx August. significatum Consistorio a Magistratu, sese ad D. Pezelium Ministrum Bremensem scripsisse, de Rectore scholæ publicæ ipsis commendando.

xvi Octob. literæ commendatitiæ Arnoldi Comitis Benthemiensis pro M. Io. Piscatorio (in Rectorem vocando) scriptæ, consistorio a D. Schurckmanno exhibitæ fuerunt.

vi Novemb. Schurckmannus in ministerio juxta ordinem ecclesiarum Belgicarum confirmatus.

Nec multo post Rector scholæ constitutus est quem diximus Piscatorius Noribergensis. Scripsit is Carmine Elegiaco *Epicedium Arnoldi Crolli Pastoris in Ulsen, qui suam salutem saluti patriæ cum posthaberet, gloriosam sibi suisque mortem pie adiit. & obiit Anno* cIↃIↃxci. cui adjectum est Epigramma ipsius Schurckmanni, ejusdem argumenti.

Una cum hoc clavum scholæ moderabatur Nicolaus Rothamel, è Comitatu Hennebergensi, Germano-Francus, qui deinde Tilanam scholam rexit, Nobiliss. Ioannis a Munster in Vortlage liberos erudivit, &, postquam, cum πολυτρόπῳ illo Ulysse, mores hominum multorum vidit & urbes, Vorburgi prope Hagam Comitis, cum ista scriberem, Latinam & Gallicam linguam docebat. extant varia ejus Poëmata, vena non ignobili. è quibus ad manus meas, ipso auctore tradente, pervenerunt

Triumphus in naumachiam & memorabilem victoriam, quam classis Batava seu fœderata respubl. reportabat ad Scaldis ostia, Anno cIↃIↃcxxxi. x Septemb.

Expeditio Castrensis, suscepta auspicato, vere jam adulto, Anno cIↄ Iↄcxxxii. *pro voto gratulatorio dicta Illustris. & invictiss. Principi Auriaco D. Frid. Henr. Comiti Nassoviæ &c.*

Iter triumphatum, id est, Continuatio belli Germanici, auspicato suscepti & administrati à Serenis. & invictiss. Suecorum, Gothorum, & Vandalorum Rege Gustavo Adolpho, &c. Cum expeditione vernali Anni cIↄIↄcxxxii. *à Rheno per Noricum agrum suscepta ad Danubium. versu heroïco &c. conscripta.* hæc excusa Hagæ-Comitis, typis Lud. Breeckevelt.

Pegasus Auriacus, sive præconium inclytæ & almæ Academiæ Lugduno-Batavæ &c. Lugd. Bat. typis Nicolai à Dorp, Anno cIↄIↄcxxx. iii Octobr.

Hoc anno instaurata fuit Daventriæ sodalitas quam vocabant: *De gemeente van den Roggen-stapel.* de qua quædam altius repetenda sunt: *Stapel* apud nostrates est emporium, seu potius forum rerum venalium. vulgo *stabulum* & *stapuls.* Locus publicus (inquit Lud. Guicciardinus) quo Principis auctoritate & privilegio, vina, coria, frumenta, lanæ, aliæque merces exoticæ, vendendi causa convehuntur, Gallice *Estape.* Stapula (inquit Hadr. Junius) purè putéque Gallicæ originis creditur, qua significatur privilegium beneficiariæ ubi collatum, sistendi, & ab instituto cursu retrahendi merces exoticas, quas negotiator importat, ut nimirum eo loco stabulentur ac conquiescant, quo venum prostituantur quavis tandem conditione &c. *Roggenstapel* ergo est privilegiatus ejusmodi locus convehendo frumento destinatus. is locus Daventriæ est in foro maximo, quod Brinconem vocant, sub turricula undique perflabili ædiculæ in modum efformata, cui imagunculam olim impositam fuisse verisimile est. Ab hoc loco sodalitas de qua loquimur, appellationem habet, nullâ aliâ, ut mihi videtur, de causâ, quam quod ibi usitatè convenirent. Habeo penes me sigillum ex ære magnitudine thaleri imperialis, quod fieri curarunt Anno cIↄIↄc. in cujus medio comparet turricula quam dixi, & ab una ejus parte scyphus qualis ex argento fieri solet, cum apposito falcone, ex altera calix vitreo similis, cum adjuncto lilio. inscriptio autem in orbem addita his verbis: SECRETUM SIGILLUM VAN DEN ROGGENSTAPEL.

Erat

Erat autem hæc sodalitas honestorum non modo civium, sed & nobilium, nec eorum modo qui Daventriæ habitabant, sed qui vel in urbibus vicinis, vel ruri etiam, quod equestris Ordo facit, degebant; ad ludicram tamen occupationem, Nam Senatus & Tribb. pleb. Daventriensium jocularem imaginem exprimebant. Habebant Consules, Senatores, Tribb. pleb. &c. eos eligebant eodem tempore quo vetus Magistratus creabatur, quicquid ab illo, antiquo ritu, fiebat, hi imitabantur, omnia vero in epulas & hilaria terminabantur. Siquis vel tarde in Senatum allegeretur, vel allectus, postea (quod in illo regiminis genere sine infamia fit) præteriretur, solaminis & joci causa in hunc, ut ita dicam, Senatulum, sive (ut antiquam vocem huc accommodem) in hoc collegium Epulonum non infrequenter vocabatur, maxime si opulentus esset, & sumtum facere posset. Ex Actis sive Protocollo hujus sodalitatis instauratæ, quod penes me est, hæc habeo:

,, Anno Domini cIↃIↃxcII, die S. Petri sequentes personæ fuerunt
,, in Communitate Stapulæ frumentariæ:

Gisbertus Lueffe,	Iacobus à Lidt,
Macarius ab Oldeniel,	Ditericus Oelbeke,
Henricus à Limbergen,	Everardus Hemmingius,
Gerardus à Brunsvelt,	Macarius Pinninck,
Nobilis Ioannes à Steenwijck,	Winoldus ab Eenschate,
Ludolphus ab Averenck,	Nob. Unico Ripperda Satrapa,
Reinerus ab Averenck,	Hermannus Pinninck,
Gosuinus Roever,	Henricus Kyver,
Martinus à Lidt,	Adrianus Kippinck,

 Paulus

Paulus Pelle,
Seino Mengers,
Ioannes Krijt,
Ioannes Costerus,
Ditericus Luesse,
Henricus Assinck,
Gerardus Piel,
Ioannes ab Hemert,
Petrus à Doetecum,
Wesselus Besselinck,
Ioannes Schutte,
Bernardus ab Enschede,
Ioannes à Luynen,
Ioannes Conradus centurio urbanus.
Henricus Kluppel,
Everardus à Rijssen,
Rodolphus Dapper,
Ioannes Slede.
Petrus à Lutzelen,
Matthias Remmels.

ANNO CIↃIↃCII.

Gerardus Arentsen,
Bartholomæus Leutinck,
Wilhelmus Quade.

,,Qui sequuntur electi fuerunt in Coss. successive, inde ab Anno CIↃIↃXCV, ,,ita ut quotannis fuerint bini Coss. tertiusque qui Senatu abibat, tanquam ,,Consul senior munere Camerarii functus sit, ac deinceps eo sit functurus.

Macarius ab Oldeniel, Anno CIↃIↃXCV.
Gosuinus Roever, Anno CIↃIↃXCVI.
Henricus à Limbergen, Anno CIↃIↃXCVII.
Everardus Hemminck, Anno CIↃIↃXCVIII.
Winoldus ab Eenschate, Anno CIↃIↃXCIX.
Ditericus Oelbeke, Anno CIↃIↃC.
Wesselus Besselinck, Anno CIↃIↃCI.
Hermannus Pinninck, Anno CIↃIↃCII.
Iacobus à Lydt, Anno CIↃIↃCIII.

Appetente die S. Petri ad Cathedram sodales qui alibi commorabantur, citabant, rhytmo conscriptis literis, Belgico partim, partim Latino idiomate, quibus, sub fictis nominibus nobilium, aves, pisces, ferinam epulo suo instruendo comportari flagitabant, præsente pecunia ab ipsis redimenda. Ejusmodi citatoriarum exempla invenio ad Henricum Wyntjes monetæ Campensi præfectum, Andream Bussionetum, Ioannem a Steenwijck *ter grooter Scheren*, Ioannem Coertzen centurionem in præsidio Covordiano, Uniconem a Ripperda Satrapam in Haexbergen, Diepenhem, Lage, & Meere. quæ hic non inseremus. unam tantum prosa, & Ethrusca lingua scriptam Epistolam subjici non ingratum, ut opinor, erit. ita autem habet:

Al

Al Clarissimo & molto nobile Signor, nostro Signor osservandissimo, il Signor Giovan à Steenwijck, per questa al Castello ter Scheren.

Clarissimo & molto nobile Signore,

APpresso tutti gli ricommandationi, la presente servira per darne aviso da parte della tutta la nostra Communita del Roggenstapel, come l'istessa sia d'intentione, seguitando l'usança vecchia da i nostri predecessori, fin a questa hora con grandissima affettione mantenuta, d'adunar tutti i quanti Signori & confederati della sudetta Communita nella questa alma Citta Daventria, al giorno & di d'el S. Pietro, il quale sara al venti duoi di Febraro, secondo lo stilo vecchio. Et essendo V. S. nella honoratissima questa communita siempre tenuto (come si tiene anchora) de i piu principali, non havemo voluto mancar al debito di lei render certo di quello che se passo & se passera a l'advenir quanto piu si passa. Strettamente pregando, che la V. S. non sdegna al di & giorno destinato con tutti i suoi molto famigliari Signori, (come il Signor Everharde Hase, Gaspar Velthoen, *o per falta di loro, il Signor* Warner Gans, *& il suo compadre* Martijn Entvogel, *anche alcuni alteri suoi domestici & amici) comparer nella questa citta, senza fallo alcuno, Atteso che i sudetti Signori presso di noi saranno multo ben venuti, anzi si cortesamente trattati, come l'esser loro meritera. Et non dubitando punto, la vostra Signoria usara nel favorer tutti quanti i suoi confederati, la sua accostumata prontezza, noi restiamo per farne servigi in ogni occasione prontissimi. Pregando Iddio che meni ogni vostro buon desiderio a lieto & molto desiderato fine. Di Daventria, al* XXVIII *di Genaro, Anno* CIↃIↃXCVII. *stilo anticho.*

D. V. S.

Affettionatissimi Borgemaestri, & tutta la Communita del Roggenstapel.

Adjecta erat rhytmis vernaculis explicatio obscurorum verborum. quæ talis est: in *Everhart*, *Ever* significat aprum vel aprugnam, *hert* cervinam. in *Gaspar*, *Gast* designat numerum quaternarium (nota apud nos phraseologia) *par*, binarium. itaque sub *Gaspar Velthoen* intelliguntur quatuor paria sive copulæ perdicum. in Warner est *Waren*, id est, *bewaren*, & *eer*, *honor*. q. d. opimo ansere oblato, honori donantis prospectum iri. *Martin* est:

Marte

Maer-tien, ut petere se indicent decem Anates, ac non plures. per *Aleuul* volunt intelligi *Kalkoenen*, id est, Gallos Indicos. per *domestichi* Gallinas, capos, columbas, altilia videlicet domestica. reliqua clara sunt.

Anno cIↃIↃxcIII. xxIII Jun. Nominatus in tertium Ministrum Io. Ampsingius concionator quondam Harlemensis.

Anno cIↃIↃxcIv. Kal. Decemb. Daniel Tossanus S. Theol. in Heidelb. Acad. Professor Orationum suarum volumen Magistratui nostro dedicat, idque occasione, vocati ad Rectoratum ejus filii. de quo in hæc verba „loquitur: Cæterum Amplifs. & Clarifs. Viri quemadmodum in sinu ga„visus sum, me, filium genuisse qui operam aliquam tam nobili scholæ na„varet: ita fateor, me, postquam intellexi filium meum Paulum Tossanum „a Clarissimis reipubl. Scholarchis nec non ab Amplifs. Senatu ad scholæ „vestræ gubernacula admotum, perculsum fuisse, ac timuisse valde, ne juve„nis tanto oneri, ad quod sustinendum viri ætate, doctrina & experientia gra„ves requiruntur, succumberet, idemque ei eveniret quod Bellerophonti aut „Icaro accidisse scribunt Poëtæ; verum, cum non nisi ex judicio Clarissimo„rum aliquot illustris scholæ Leydensis procerum, vestrisque humanissimis „& iteratis postulatis, & ad tempus, donec vobis melius prospiciatur, & ex „squallore bellorum civilium utcunque sese schola vestra recolligat, id one„ris in se susceperit, acquievi &c.

Natus fuit Paulus ille Tossanus Rever. & Clarifs. viro Daniele Tossano, tunc temporis Ministro Ecclesiæ Aurelianensis, & Maria Coveta Anno cIↃ IↃLXXII. XXVII Septemb. die, in arce Argimontana prope Aureliam, ubi parentibus in dira persecutione vagis ac vitæ incertis, Illustris, Renata Ludovici XII. Regis Galliæ filia, & Ferrariæ Ducis vidua, insigni studio erga reformatam religionem affecta, tutum perfugium præbuit, eosque in turricula mensem unum & alterum clam cibo & potu submisso aluit. in ea turricula tunc natus fuit Paulus, ut ipse refert in tractatu cui titulus:

Vita Rever. & Clarifs. Viri D. Danielis Tossani, auctore Paulo Tossano F. S. Theol. D. & Gallicæ Ecclesiæ Francothalensis ministre. Heidelbergæ apud Rolandum Papiam. Anno cIↃIↃcIII.

Sed antequam illic ministerium ecclesiasticum obiret, Anno videlicet cIↃ IↃxcIv. Rector fuit scholæ Daventriensis, quo anno edidit Opusculum, cui nomen: *Prima renascentis scholæ Daventriensis incunabula.* in quo, Oratio quam ipse habuit cum recens in scholam introduceretur, item Lectiones ea æstate habendæ, quas ἔργα καὶ ἡμέρας vocavit. leges porro, seu disciplina scholastica, denique εὐφημία, seu læta acclamatio ob ereptam ex tyrannide hostium civitatem Daventriam, & literarum ac disciplinæ ibidem restitutionem, hexametro Carmine conscripta.

Quæ

Quæ postmodum edidit, & ad manus meas pervenerunt (præter vitam Parentis) hæc sunt:

Index Biblicus. Hanoviæ, cIↄIↄcxxiv.
Enchiridion locorum communium. Basileæ, cIↄIↄcxxviii.
Biblia Germanica Lutheri, novis Annotationibus illustrata. Heidelbergæ, cIↄIↄcxvii.
Apologia pro Nicolao Hegio, adversus Iacobum Hackhem Jesuitam Olmutzensem, Germanice. Francofurti apud Jonam Rosam, Anno cIↄIↄcxiv.

Præfuit scholæ Daventriensi triennium aut præter propter, ut infra videbitur.

Anno cIↄIↄcxviii. & seq. interfuit Synodo Nationali Dordrechti habitæ, eo delegatus ex Electorali Palatinatu, titulo S. Theol. Doct. & Consiliarii in Senatu ecclesiastico inferioris Palatinatus.

Anno cIↄIↄxcv. Bernardus Heringus adhuc titulum gerebat Vicarii Præposituræ, impræsentiarum vacantis, decessu Nob. & Rev. D. Diterici a Wytenhorst. v. *Acta feud. Præpositura*, ad xii Apr. hujus anni.

xiv April. Actum in Consistorio de vocando ad ministerium Ecclesiæ Daventriens. Thoma Roothusio, ecclesiaste Bolsverdiano.

xvii Aprilis is vocatus, & vocatio ejus a Magistratu approbata.

xxvi Junii Bernardus Heyingus Daventriensis, avunculus meus, qui cum prima Hollandorum Classe Indias Orientales petierat, in reditu, navi cui a Mauritio nomen erat, præfectus, subitanea morte obiit. luctuosus erat omnibus ejus excessus, cum ob morum ejus atque ingenii modestiam, tum rerum & commerciorum in iis oris singularem peritiam; habebaturque ex præcipuis, cui rei summam concredideratsocietas. Sunt eo loci exiguæ admodum Insulæ duæ, intra quas cadaver depositum, easque de nomine illius *Barents Eylanden*, id est, *Bernardi Insulas*, hodieque nostrates nominant. excerpsit hoc ex diario illius Navigationis Io. If. Pontanus Hist. urb. Amst. *l.* ii. *c.* xxiv.

xvii Julii Gerardus Hulsinck Daventriensis, ludi-Magister scholæ Germanicæ Hamburgensis ordinarius, ibidem edidit *Arithmeticam* suam, & uxori suæ Margarethæ consorti laborum scholasticorum dedicavit. nomen Typographi est, Henricus Binder.

Anno cIↄIↄxcvi. ineunte, fatis concessit vir literatissimus Lamb. Ludolphus Pithopœus Daventriensis, cujus vitam subjiciemus.

Ex Melchioris Adami Vitis Philosophorum & literatorum Germaniæ. vol. 1. p. 411.

Edidit Lambertum Ludolphum *Helmium* Pithopœum Daventria, Anno à Christi secundum carnem nativitate c I ɔ I ɔ x x x v. die x x I Martii, hora noctis 11. Patrem habuit Ludolphum, matrem Lubertam Barliam Daventrienseis. Annum utriusque emortualem expressit Chronodisticho Epitaphio: ac patris quidem tali:

LVDoLfI IaCet hac PIthopœI CorpVs in Vrnâ
AspeCtV frVItVr spIrItVs Ipse DeI.

Obiit Daventriæ prid. Kal. Quinctil.

Matris vero ejusmodi:

LVDolfI hIC ConIVnX PIthopœI CLaVDItVr Vrnâ,
In Verâ Constans qVæ pIetate fVIt.

Obiit in patriâ, postrid. Non. Jan.

Cæterum Helmii nomen familiæ paternæ avitum; Pithopœi autem adscititium fuit, ab opificio quod abavus exercuerat deductum.

A puero in schola Daventriensi, quam pater rexit, fideliter cum fratre Basilio est institutus, præceptore præter parentem etiam usus Io. Noviomago, viro Doctissimo. Inde Rostochium uberioris ingenii cultus capiendi causa missus, Davidi imprimis Chytræo, & Io. Bocero Poëtæ fuit percharus; quod tum aliis, tum hisce carminibus indicavit:

Divinos inter memorande Bocere Poëtas,
Quos Latium atque potens Teutonis ora tulit
Hæc vultu placido gratam testantia mentem
Accipe disparibus verba ligata modis;
Simque tuos finito minimus saltem inter amicos,
Atque juva studium, docte Bocere, meum.
Sic hilarem multos servet te Christus in annos,
Sic tribuat vitæ prospera fata tuæ.

Idem Bocerus non solum amicitiam cum Pithopœo literariam coluit, sed & affinitatem arctissimam iniit, ducta in uxorem sorore illius Maria, sub annum Christi c I ɔ I ɔ L I x.

Pithopœus Rostochio deinde Wittembergam abiit, magni imprimis illius Philippi Melanchthonis videndi & audiendi gratia. Eo cum venisset, elegia, quæ inter poëmata Pithopœi legitur, Melanchthonem salutavit: qui non

non modo carmine ipso fuit delectatus, sed etiam auctorem comiter & sincere juvit. Utrobique autem ita se gessit Pithopœus, ut non solum magnis probaretur viris: sed & aliorum animos, ingenii elegantia, morumque suavitate sibi devinciret: quem amorem, & benevolentiam erga eum, etiam deinceps constanter ipsi conservarunt. Cujus sane rei locuples esse testis potest præclarus ille Nicol. Dobinus Rostochiensis JCtus. Heidelbergensis olim Academiæ Professor, & Palat. Elect. Consiliarius celeberrimus, qui postea inter libros Theologicos sibi Deoque vixit Spiræ Nemetum.

Postquam autem constitutum suorum studiorum terminum consecutus Pithopœus, magisteriique Philosophici gradu ornatus Wittembergæ esset: Daventriam rediit, ibique privatis in ædibus scholam aperuit.

Ad hanc cum frequentes confluerent discipuli, & ipse tam doctrinam politam, quam diligentiam dexteritatemque docendi omnibus probaret, brevi pluribus viris bonis ac doctis innotuit, qui de ipso promovendo laborarunt.

Anno igitur CIƆIƆLXII. mense Septembri à Io. Monhemio Dusseldorpio, Rectore ludi ibidem, ejusque collega Io. Oridryio, viris optimis. & amicis summis, literas de vocatione Heidelbergensi accipit. Eo itaque statim iter adornat, coram de re omni cogniturus. Heidelberga, cum certa quidem spes ei de provincia scholastica facta a Consiliariis Electoralibus esset, nihil tamen dum certi assignatum, Daventriam revertitur mense Octobri. Sub initium statim sequentis anni litteris revocatur Heidelbergam: ac per D. Casp. Olevianum, Immanuelem Tremellium, Sigismundum Melanchthonem, & M. Guil. Xylandrum, cum ipso nomine Principis Electoris agitur de gubernatione pædagogei, quod tunc habebatur in Contubernio, seu nova, ut vocant, Bursa. Accipit ipse conditionem, stipendio 120 florenorum, & habitatione addita, rectaque ad suam familiam adducendam abit; reditque cum uxore & filiolo, nec non duabus virginibus, altera sua, altera uxoris sorore: quarum illa primum Io. Anastasio, deinde Io. Jugeniiio Professori Logico Heidelbergæ, hæc Josuæ Lago Stolbergensi Ministro Heidelbergensi nuptum datæ sunt. Docuit in pædagogeo Dialecticen & Rhetoricen, cum Grammatica Græca: atque exemplis in probatorum auctorum lectione præcepta luculenter illustravit.

Verum paulo post è puluere scholastico ad Academiæ spatia Heidelbergensis est accitus, de voluntate Electoris, ac Professorum votis. Commendata enim ei est professio Poëseos & Eloquentiæ in Academia illa. Quo loco non solum publice optimos quosque auctores juventuti studiosæ enarravit, sed & extra eam provinciam prodesse studiis discentium pro virili sua est annisus. Nam cum magnus ille Theologus Zacharias Ursinus mirifice ejus ingenio delectaretur, opera ejus tum alibi, tum præcipue in Mathematicis

tradendis, & ſtyli exercitiis corrigendis in Collegio Sapientiæ uſus eſt. Hic etiam, Thomæ Eraſti conſilio, animum ad Medicinam applicuerat: verum, cum ſuo ſe metiens pede, deprehendiſſet, non perinde ſe, uti Apollinem, idoneum eſſe & Medicinæ & Poëticæ, ſtudium illud omiſit. Itaque omnem poſtea curam ſuam operamque eo contulit, ut Spartam quam nactus erat ornaret, ſuamque induſtriam bonis omnibus luculenter probaret. Hoc cum unum ageret, nihil ſibi a P. Ramo, Oratoriæ profeſſionem Heidelbergæ ambiente, fretus ſua conſcientia, metuit: quin illi ipſi hoſpiti omnia humanitatis officia præſtitit, & amicum per reliquam vitam expertus eſt.

Poſtea, cum mutatio religionis ſub Ludovico Electore inciperet, Neapolim (Neoſtadium) cum aliis ſeceſſit: ibique in gymnaſio, a fortiſſimo Heroë Io. Caſimiro, contra fratrem aperto, literas & artes humaniores juventutem docuit. Tandem quaſi poſtliminio Heidelbergam, Ludovico rebus humanis exemto, cum aliis Doctoribus ipſe ad priſtinam profeſſionem rediit. Utrobique autem, cum Neoſtadii, tum Heidelbergæ, multos privatim erudiit juvenes nobiles: inter quos Pomerani ſunt ipſius Pithopœi carminibus celebres, Guſtavus ab Oſten, Henningus & Adrianus Borckii: æquiſſimi laborum ſibi impenſorum æſtimatores & compenſatores.

Docuit ipſe ſumma cum dexteritate, magnoque cum fructu, ac gratia ſingulari: quam ſibi largiſſimo orationis flumine conciliavit. In qua ſiquid fuit improbandum, luxuriem dixiſſes: de qua ne poſtremi quidem & ad ſenium vergentes anni quicquam amputarunt. Monitus ut aliquid de illa ubertate orationis limaret, ipſe facere ſe poſſe negavit. Sic ſum, inquit, ſi placeo, utere. Viſne ut naturæ meæ vim inferam? In aliorum judicandis ſcriptis & proprietate ſermonis aſſerenda erat accuratiſſimus, & ut multæ lectionis, ſic diſcendi cupidiſſimus. Sæpe dicere ſolitus eſt: mallem carere decem coronatis, quam hoc vel illud ignorare. Ciceronem, Virgilium, Horatium, Plautum, Terentium, non tantum legerat, ſed in ſuccum ſanguinemque ſuum converterat. Ingenio & facultate Poëtica, adeoque vita ſcholaſtica ita delectabatur, ut non niſi ex eo ordine generum ſibi optaret, eoque ex animi ſententia invento, vitam ſibi duceret jucundiorem & faciliorem. Interim averſabatur ut qui maxime, coacervatos illos & concatenatos ſcholarum, quas vocant trivialium labores: ut ſatius duceret (verba fuerunt ipſius) collum præbere carnifici, quam ſex ſeptemve dietim horis pulverem & pædorem ſorbere ſcholaſticum. In Deum vere pius fuit: diemque Dominicam totam ſacris legendis atque commentandis tranſmiſit, Urſini commentarios ſua ipſius manu deſcripſit, omniaque ejus ſcripta, ſub privigni ſui, Io. Urſini, nomine ad prælum adornata, in lucem edidit, & mendoſe impreſſa correxit: ut primo ejus exemplari non

parum

parum debeat posterior editio. Cum amicis vixit jucundus & suavis: alienus ab omnibus contentionibus. In sermone gravis, & apertus, & comis. Liberalis etiam supra conditionem, præsertim erga literatos. In mensa hilariter se dabat, ajebatque, materiam in congressibus & colloquiis familiaribus copiosam suppeditatum iri, si ordine unusquisque quomodo uxorem invenisset narrare juberetur. In cibo potuque parcus. animam convivii vinum nominare solebat. quod si defuisset, animam convivio defuisse querebatur. Ab initio melioris notæ vinum appetebat, secus atque cauponæ nostrates consueverunt. Atque hoc nomine ministrum sæpe compellabat, non multum se biburum professus. Memor inconstantiæ & mutabilitatis rerum terrenarum, frugalitati studendum, & aliquid in hyemem comparcendum monebat.

Uxorem duxit Anno c I ɔ I ɔ L x. Daventriæ, Adelheydam, filiam Christophori Saurbyt civis Daventriensis, natione Thuringi, & Adelheidæ Brinckiæ, civis item Daventrienſ. De principio mutui amoris ipse Pithopœus solebat non semel afferre versum illum Nasonis:

Notitiam primosque gradus vicinia fecit.

Accessere deinde alia, quæ ignem utrimque conceptum aluerunt, amoris fomenta, adeoque inflammarunt, ut conjugalem invicem darent & acciperent fidem, verum sub conditione silentii, donec ipse ab Academiis reverteretur: quod per quinquennium sancte ab ipsa fuit præstitum. singulare in puella taciturnitatis exemplum, sed non temere sequendum, vel ipsius Adelheidæ dictamine. Interea temporis dici vix potest, quam multa intervenerint quæ animum ejus oppugnarunt, sed non expugnarunt. jam proci alii, jam parentum suasiones, jam objurgationes, & dubitationes quid sibi vellet tam alienus a conjugio animus. Sed bene cessit hoc conjugium. Nam & fœcundum, & amabile, & pacificum fuit: in quo mutuis officiis & amore sibi ita responderunt, ut inter felicia conjugum paria referri merito possint. Obiit hæc diem suum Heidelbergæ d. VIII Sept. anno Christi cIɔ Iɔ LXXXVI. cum summo mariti dolore & sui relicto desiderio. Neq; abstinere poterat a lachrymis, quoties ab obitu mentio ejus fiebat, sæpissime hæc verba ingeminans: mea Adelheida, sanctissima illa anima, sancta mea Adelheida. Quod illius desiderium subsequens matrimonium cum altera indies renovavit. Et sæpe solitus fuit dicere, atque juvenibus dictitare: Homini liberali non esse ducendam ancillam.

Valetudine fuit prioribus annis satis firma, sed inclinata ad senium ætate res ei cum podagra esse cœpit. Conficiebatur igitur doloribus podagricis: quibus mederi cum conaretur, ventriculum frigidiore potu corrupit, & tandem catharro suffocatus est. Morbi causam paulo ante finem vitæ afferebat duplicem: unam peccatum, alteram mœrorem animi quem ei conciliarant illi, qui demere potius debuissent. quibus tamen omnibus ignovit, & pro iis Deum ac homines est precatus. Cum a Theologis Heidelber-

gensibus D. Dan. Tossano, & D. Iac. Kimedoncio visitaretur, præsentibus item aliis Professoribus & amicis, confessionem fidei Latinis verbis prolixe & accurate edidit: eaque finita rogavit, ut hanc notarent: & si fieret ut vi morbi abreptus diversum quid ab illis loqueretur, indictum id haberent. Proxima cura erat, ut Academiæ satisfieret. Erat enim Curator Fisci collegii Principis. Indicavit itaque quantum deberet, & unde debitum resarciendum esset.

Cum jam videretur tempus discessus ex hac vita appropinquare, generque ei precibus ad Deum præivisset, absolutis eis, satis est, inquit: illo vero adhuc subjiciente Symbolum Apostolicum, cum illud finisset: satis jam est: inquit: atque ad parietem se convertit, & paulo post placide expiravit. Auditum ab eo non semel fuerat antea: morituros non esse multis interturbandos, sed sibi & Spiritui Sancto relinquendos, qui attestetur illorum spiritui quod sint filii Dei. Abiit ex vita Anno CIↃIↃXCVI. die XXIX Januarii, sub horam noctis duodecimam, sepultus ad D. Petri in sacello Academiæ, juxta suam Adelheidam. Epitaphium ei Herm. Wittikindus Westphalus, Professor Mathematum, tale scripsit Anno CIↃIↃLXXXIX. die XXIV Aprilis.

Lambertus Helmius Pithopœus hic jacet
Qualis rogas? vir doctus, integer, pius.

Hoc ipse defunctus, cum viveret hunc in modum auxit, Anno CIↃIↃXCIII. die XXII Augusti.

Lambertus hic Ludolphus Helmius cubat
Pithopœus, ortum cui dedit Daventria,
Carissima ad dextrum suæ Adelheidæ latus,
Bene notus hac Professor in Academia
Latiæ & solutæ & metricæ eloquentiæ
Quinos per annos sexies & amplius.
Qualis rogas porro? integer, gravis, pius.

Atque ita hodie visitur, cum symbolo ejus, & hisce additis: Decessit Anno Christi CIↃIↃXCVI. IV Kal. Febr. ætat. LXI. Memoriæ & honori ejus hæredes H. M. P. C. *Alle kernack.* Symboli autem loco ipsi fuit VIATOR, cum hac Epigraphe:

Μίμνουσαν ζητῶ, οὐ γὰρ πόλις ὧδε μένουσα.

Hic incerta mihi est: æternam quærito sedem.

Quod desumsit ex Davidis Prophetæ ac Regis confessione, & ex ea quam D. Paulus, ut volunt, ad Hebræos scriptam reliquit Epistola.

Ex narratione M. Ioannis Adami Rugenwaldensis, generi ipsius Pithopœi.

Hisce

Hisce sequentia addi non absurdum erit:

Quod dicitur Daventriæ usus Præceptore Noviomago, id colligere est ex ejus Carmine in Organon Aristotelis à Julio Pacio editum, ubi inter alia sic ait:

Tu qui me primas docuisti sedulus arteis,
Et puerum linguas, Noviomage, duas,
Tollit ubi celsas cælo Daventria turreis,
Et Rhenus magnum tendit in Oceanum.

Inter labores ejus est versio Latina Catecheseos Heidelbergensis, quæ à Theologis Palatinis, Zacharia Ursino & Caspare Oleviano, jussu Sereniss. Electoris Friderici Pii, olim quidem scripta, & ab omnibus Palatinarum Ecclesiarum superintendentibus approbata, è Germanica lingua in Latinam, cum approbatione publica, à Josua Lago, & nostro Pithopœo translata, & jam a plerisque omnibus Reformatis Ecclesiis recepta est. *Theod. Strack. Vind. Catechet. p. 5.*

Extant porro, ejus

Oratio de Philosophiæ utilitate, ad plurimorum S. Scripturæ locorum pleniorem explicationem. edita Heidelbergæ.

Oratio de Astronomia. ibid. Anno CIↃIↃLXXXIX.

Historia Francorum ab Anno VIII C. *usque ad annum* CIↃCCLXXX.

Odæ ex puris jambis, ad Janum Douzam Nordovici Dominum, amicitiæ ineundæ ergo. Neap. Nemet. apud Matth. Harnisch. Anno CIↃIↃLXXXVII.

Nuptiæ Palatinæ. Heidelb. Anno CIↃIↃXCIV.

In Horatii Artem Poëticam Paraphrasis. Heidelb. ex Typographio Abr. Smesmanni. Anno CIↃIↃXCV.

Exierunt & ejus Poëmata omnia VIII libb. comprehensa. quorum quatuor primi excusi Neapoli Nemetum, apud Matth. Harnisch, Anno CIↃIↃLXXXV, dedicati Gustavo ab Osten Pomerano, Iacobo Monavio Uratislaviensi, Davidi Sigemundo Cassoviensi, Adriano Borck Pomerano. Liber V. Spiræ Nemetum CIↃIↃLXXXVIII. apud Bern. Albinum. dedicatus Hippolyto a Collibus JCto. & in Acad. Heidelb. Antecessori. Liber VI. Heidelbergæ apud Abr. Smesmannum, Anno CIↃIↃXCI. inscriptus Georgio Lud. ab Hutten, equiti Franco. Liber VII. ibid. consecratus Alexandro Somborio Transsylvano. Liber VIII. ib. CIↃIↃXCIV. ad Fridericum IV. Electorem Palatinum.

Hoc anno Præpositus & Archidiaconus Ecclesiæ S. Lebuini Daventriæ fuit Nobilis & Rever. Dominus Ditericus a Gendt. ejus vero Vicarius, ac Domi-

Dominus feudorum substitutus, Doctor Hermannus Scherf, civitatis Daventriens. Consul. *Acta feud. Præposit.* ad XVI Aug. hujus anni.

XXII August. Thomas Roothusius in ministerio Ecclesiæ Daventriens. confirmatus fuit.

XIII Decemb. ad Synedrium Daventr. Epistola pervenit, missa à Presbyterio Amstelodamensi, qua id petit per literas certius fieri, de rationibus ob quas Ecclesiæ Transisalanæ convocationem Synodi Nationalis necessariam putent: apographum hujus Epistolæ ad fratres Campenses, Zwollanos, aliosque missum fuit, quo communi nomine Amstelodamensibus responderetur.

Anno CIↃIↃXCVII. III Januarii rogatur Magistratus, ut Bibliothecæ commodiorem locum assignet.

XVII die Jan. Bibliothecæ loci dispiciendi, eique annui proventus assignandi curam Magistratus in se recipit.

XXI Februarii Rector Tossanus, missionem petit ac impetrat. quem Cornelius Rekenarius Rector scholæ Amstelodamensis, eleganti hoc propemptico, peregre abeuntem prosecutus est:

O dilecte, meis, mihi
Longe plus oculis; ô animi intimis
Mœsti errans penetralibus;
Quæ fors partem animæ distrahit alteram?
Quod fatum malè pertinax
Sic nexos dirimit? fidaque mutuis
Solvit pectora amoribus?
Illum aut Scylla vorax, aut vaga Syrtium
Cautes fluctibus expuit:
Post inter scopulos, inter & horrida
Visæ lustra Libystidos,
Insertans tenero Maura labro ubera,
Nutrivit fera; te mihi
Et me discidio qui tibi surripit.
Frustra hæc sed moveo, & preces
Miscens, aërii quas trepidi auferunt
Venti, & nubila dissipant;
Frustra in vota Deos, frustra homines voco.
Frustra multa dolens gemo,
Durum & sollicitis æthera questibus
Incendens, magis ulcero
Imo in corde latens qui dolor æstuat.
Nam tu surdior æquore,
Et saxo, æquoreis, PAULLE, *fragoribus*

Quod

Quod Caurus pelagi arbiter
Hibernis solitus tundere mensibus,
Aurem immobilis obstruis.
Iam nunc te rabidis visere fluctibus
Innantem Oceani Angliam,
Quassatęque diu motibus asperis
Dilectum patriæ solum,
Quo vix nobilius Sol videt uspiam;
Et cervicibus Alpium
Insessam Oenotriam (Rex modo maximus
Terrarum & maris annuat)
Perlustrare animi vis jubet ignea.
Quare unum hoc superest mihi,
Cursurum ominibus prosequar ut bonis.
Vos ô lucida navibus
Fratres Tyndaridæ sidera; si tholis
Vestris dona tuli, focos
Si sacros meritis imbui honoribus,
Servate incolume hoc caput.
Neptuni implacidos sternite gurgites.
Non flatu imbrifero Africus,
Non laxis equitet per mare turgidum
Vis Austri retinaculis.
Phorci exercitus hinc agglomerans & hinc,
Placato in numerum æquore
Plausu, lætitia, lusibus instrepat.
Nutricum tenus & comæ
Effusâ almitie Nereïdum chorus
Vasto emergat ab alveo:
Tardantem & tremulis pone sequens ratem
Caudæ allapsibus incitet.
Alisque, aut volucris fulminis aut Noti
In portum ocyus invehat.
Perge ergo, ancipiti & turbine celsior
Rerum vana animo ejice;
Scęvæ ludibrium quæ stolido incutit
Fortunæ populo furor.
Sed jam oram attigeris hospes ubi hospitam,
Æternum memoris memor,
Optato potere & perfruere otio;

Seu Germania, seu potens
Latis te excipiat Gallia finibus.

XIV Martii Hermannus Hugo Conrector missionem impetrat.

XXI Martii rationes ecclesiarum hujus Provinciæ collectæ, ob quas Synodum Nationalem convocandam censeant, quasque Synedrio Amstelodamensi responsi vice transmiserunt, inter alias quas præterimus, hæ fuerunt:

„Ne per neglectum Synodi Nationalis, in particularibus Synodis & „Classibus novi aliquid introduci contingat, quod in præjudicium aliarum „ecclesiarum cedere posset. hæc erat IV^a. in ordine.

Hæc vero VIII^a.

„Ne per tergiversationem summi Magistratus in permittenda convoca„tione Synodi generalis, spiritus aliqui peregrinis opinionibus gravidi, eo „audaciores evadant ad virus suum evomendum, qui alioqui, per certum „& approbatum Ecclesiæ ordinem possent in officio contineri.

XVIII Aprilis Mag. Michaël Keckius ad tempus rectoratum accepit, ministerio tamen Ecclesiæ non deserto.

Hoc anno Daventriam, urbem patriam, appulit insignis vir Albertus ab Oosterwijck, (in monasterio Franciscus vocatus) qui quo pacto è Papatus & monachismi tenebris, per Dei clementiam eluctatus sit, ipse ita ad verbum descripsit:

Vera exactaque Narratio, eorum quæ mecum acta sunt; ita è tenebris me volente educere, ad profitendam sinceram doctrinam, Divinâ Majestate, qui me id anhelare noverat. Anno CIↃIↃXCVII.

„POst multas machinationes & varios conatus, quibus (intelligens mul„torum errorum absurditatem, quorum assensus in Papatu necessarius „erat) è manibus hominum superstitiosorum Franciscanorum (ad quos „puer, & de Religione seu fide nihil quicquam sapiens, tum apparente „quâdam in illis sanctimoniâ, tum blanditiis & simulatoriis charitatis si„gnis, Anno Domini CIↃIↃLXXXVIII. XXII Septemb. stylo novo, ve„neram) evadere, & post oppugnatam palam in suggestu aliquoties ipsam „veritatem, jam stimulante me conscientiâ, erumpere ad veritatis defen„sionem ante annos volebam, verum id quomodo facerem & fœliciter fi„nirem nesciebam (bis enim, ter & amplius id moliens, exequi nequivi, „atque adeo vix sine perpetui carceris pœnâ evasi.) Tandem divina boni„tas me juvit, medio & modo insperato: Cujus hic (testis est idem Omni„potens, ac ipsi etiam Adversarii, modo planam veritatem non negent) „fuit introitus & exitus:

CAP.

CAP. I.

„ANno à Nativitate Domini CIↃIↃXCVII. XXX Maji ſtylo novo, „qui erat dies Veneris, auditâ octavâ manè, cum à ſeptimâ uſque ad id „tempus prælegiſſem (juxta demandatum mihi Lectoratus in Cœnobio „Civitatis S. Trudonenſis patriæ Leodienſis, officium) Quæſtiones, partem „earum quas Scotus in Prologum Petri Lombardi fecit; ſubito evocatus „ſum à Petro Huenſe diſpenſatore, ad Guardianum Iohannem Zandium, in „cubiculum (quod vocant) hoſpitum, ubi convocaverat ſenem Georgium „Bruſtem, & Bonaventuram Trudonenſem, cum tertio ſene, ejuſdem Con„ventus (ut vocant) Diſcretos; diſpoſitis inſuper in cubiculo clam è re„gione quatuor laïcis, Conrado Leodio, Iohanne Schaep (qui & traditor „& carceris inſtructor) ac utroque Martino Bruxellis. uti mihi alter eo„rum poſtea retulit. Atque hi quidem (ut idem hic poſt ajebat) mirabiliter „metuebant me me oppoſiturum eis, quandoquidem ſemper inſtructus ca„lamario cultrorum incedere ſoleo. At ego minimum non ſuſpicatus, ſine „cunctatione, ad conventum iſtorum quatuor Priorum, nihil mihi con„ſcius, hilari me conferebam vultu. Salutatis eis; ſede inquit Guard. pau„liſper. Tum ita proteſtabatur: Ego, tui cauſa mi Pater & tuæ ſalutis ergo, „per ſumma rerum diſcrimina, Bruxellam vocatus huc me contuli, & Deus „novit, quibus expoſitus fuerim periculis. Has autem (oſtendebat) literas, „quas mihi Rev. P. Provincialis (erat is Servatius vander Heyden) tradi„dit, non niſi præſentibus his, reſerare & legere volui. Legebat poſtea hoc „modo: Venerande Pater Guardiane: Quandoquidem intelligo F. Franciſcum „Daventrienſem ſe contra expreſſam tuam licentiam tempore Capituli con„tuliſſe Leodium, ob hanc & alias cauſas, quas me præſente intelliget, volo „ut eundem incarceres. Datum Bruxellæ &c. Ego ad hæc: Quod me (in„quiebam) Leodium contuli, neceſſitate coactus feci; nec ſine licentiâ „quam mihi dedit P. Iacobus Kercum Commiſſarius Conventus, tuo loco „te abſente ordinatus; prohibitionem tuam de hâc re non intellexi: nec „tempore Capituli, cum ii qui ad id vocati erant præſentes eſſent. Subjunxit „ille: Audis mandatum Reverendi Patris, & ſunt aliæ cauſæ. Cui Ego: Eas „me ſcire oporteret ante condemnationem. At ille: Doleo; verum viſne „te ſubjicere obedientiæ? Si, inquiebam, contra jus & non propoſitâ dam„nationis cauſa procedere vultis, in manibus veſtris ſum, eas effugere ne„queo, agite. vis ergo? ajebat ille ſurgendo; At ego, Liceat mihi quoſ„dam libros meos ex cubiculo afferre. cui ille, Quoſcunque volueris trade„mus tibi. poſtea exigere ille à me cultros. reſpondi: Illi in cubiculo meo „ſunt, ego enim ad arma me non paravi. Eamus. Inter eundum: Oro, aje„bam, quæ eſt cauſa hujus carceris? nihil enim mihi conſcius ſum. cui ille,

,,Hasseleto querelæ huc delatæ sunt. Hasseleto? inquiebam. Quid enim ibi ,,egi? Scies, inquit, postea. Tum carcerem ingressus, O dies inquiebam, ,,quem notare dignum erit! Dies, inquiebat ille, hic tibi salutaris erit, & ,,verè consulimus tuæ saluti. Discessit. Ego tum cogitabundus & dejectus, ,,carceris conditionem cogitans, irrugire lachrymabundus. Atque ô Deus, ,,inquam, nunc quid me hactenus monueris, quod ego minus complevi, ,,pœna hac ostendis. alia etiam dejectus animo queritabar. Undecimâ horâ ,,rediit ad carcerem Guardianus cum Martino cœnobii coquo (erat autem ,,carcer fœtore plenus, undecim enim patentibus latrinis vicinus erat, hu-,,midus, fœtorem adaugebat æstus ac sol latrinas penetrans) portans ali-,,quid quod comederem, invitabat. cui ego: comedere certe animus non ,,est; at velim quid egerim magnopere scire. Cum ille: Hasseleti, inquit, ,,dixisti S. Sanctitat: D. Papam tres coronas, unam à meretricibus, alte-,,ram à Judæis, tertiam a sacrificulis habere, adeoque injurias in eum, ac ,,suspectus de hæresi es: Nos quidem te multa contra eos concionatum esse ,,scimus, verum descendens è suggestu, ipse tuas in eos invectivas sannis ex-,,cepisti, ut ludere videaris cum nostra religione; alia sunt, quæ scies verba, ,,quæ ibi valde indiscrete & cum maximo Catholicorum scandalo protulisti. ,,Interim comede aliquid. Non possum ajo, præ mœrore comedere: Ego, ,,inquit, te indies conveniam & consolabor, & omnem operam ut dimit-,,taris, impendam (interim existens contra me actor) eo die nec sequenti ,,quicquam comedi.

CAP. II.

Complectens Acta à XXX Maji stylo novo ad 3^am Julii.

,,FActo die Dominico, divina me confortante misericordia, eaque ani-,,mo meo vires addente, paululum patienter habebam; interim illud ,,semper versans ob oculos, & lachrymis deplorans, ac sæpius cum tractu spi-,,ritus ingeminans, quid est quod hactenus divinæ resistens voluntati, uti tum ,,tibi dictitabat mens conscia recti, putredinem illam Papatus non abdicasti? ,,propterea ecce jam manus Domini. Nocte sequenti, non obstante edicto ,,Guardiani, qui sub pœna excommunicationis mandarat ne quisquam me ,,accederet, Nicolaus Rigault cum Guilielmo Mechliniensi me clam post se-,,cundam nocturnam (aliis decumbentibus) venerunt (per scalam fene-,,stram conscendentes) invisum, qui quo animo essem studiose sciscitaban-,,tur. Vis inquiebant illi, nos tecum abibimus in Hollandiam, carceris clau-,,stra vi reserabimus, teque liberum comitabimur. Adhæc ego; Duo sunt ,,quæ me ne hoc vestrum sequar consilium, & amplectar beneficium, mo-,,vent: Alterum, quod admodum periculosa, & captivitati pejori exposita sit ,,hæc eruptio. etenim si casu in manus eorum reinciderem, nunquam eva-

derem;

„derem; porro si Majestatis supremæ voluntas fuerit mea deinceps uti vita „& opera, & præter intentionem me dimittent. sin minus, moriar, jacta sit „alea. Alterum, quod tali eruptione peracta, quæcunque in buccam venient „maledicta & calumnias de me & conversatione mea apud cives excogita-„bunt, &, ut sese purgent, proclamabunt: ego autem cum accuser de „dicteriis quibusdam, veracibus in Papam cum suis, & de hæresi (ut lo-„quuntur) suspectus sim, judicii eorum maneo eventum. Adhæc illi, „Nunquam credimus evades. tum ego. Patientia. Quid vero, subjunge-„bam, apud cives de me rerum agitur? illi vicissim: Quærunt, pervesti-„gant, dicentes, Ubi est noster Concionator? & vos, inquam, quid ad hæc? „In vinculis me esse respondetis? Non audemus, inquiebant, nam sub „pœna excommunicationis, atq; adeo carceris, in Capitulari congregatione „demandatum est nobis, de te sciscitantibus respondeamus: Bruxellam te „à Generali Ministro (erat is Legatus Pontificius Bonaventura Calacarossa „Siculus, pacem inter Hispanum & Gallum acturus) subito vocatum, ejus-„que esse Secretarium, ac Romam profecturum. O Impius mendax! ajo, „quomodo falsa excommunicatione falso utitur! Multa alia inter nos con-„ferebamus, ita ut tandem penitus aversarentur monachatum, quod & „factis demonstrarunt. Nam alter eorum post pauca mihi (ô dolor!) hujus-„modi projiciebat epistolium: Nisi consilium maturum mihi des, vexor, „discrucior, decrevi corpus & animam Diabolo demandare. Admonitus à „me consuleret animæ saluti, seseque abdicata cuculla a Monachatu expedi-„ret, id tentavit: Uterque enim paucis interjectis diebus summo mane, in-„salutato hospite, abierunt, etiam me inscio (hoc tamen in genere sine cir-„cumstantia temporis, facturos noram) conferentes se vagabundi hac illac, „tandemque pervenere Duren, itinere Coloniensi, ubi quod solverent non „habentes vestes pretio exponere cogitarunt, verum fraude filiæ hospitii „accusati, uterque ad Franciscanorum monasterium ducti sunt; tum Junior „Guilielmus, ventris simulans fluxum, per murum evasit, &, (uti mihi „relatum est) in Bredæ præsidio militat, alter desperatus ad eos rediit, in „vincula conjectus, laqueo finire vitam moliebatur, nisi mature præven-„tum fuisset, isque missus Thenas miser in tenebris, velit nolit, hæret. Scri-„bebam his diebus quandam Epistolarum sarcinam, quæ continebat Epi-„stolam appellationis ad Judicium prædicti Legati Pontificis; eam per manus „Domini Iohannis de Blocquerye nobilis, olim Judicis seu Schulteti S. Tru-„donensis, destinari cupiebam (per fenestram, seu carceris cancellos eam „projiciens) quam tum clam eo detulit prædictus Rigault, qui Dominum „illum domi non inveniens, filiæ, ut Patri mitteret in Herckenrade, reli-„quit; quod illa fecit fideliter, scribens insuper mihi Epistolam in qua post „consolationem, me, perseverarem in Papatu adhortabatur; cui ego rescri-„bens,

„bens, in omnibus me obsecuturum, sed in hac parte non posse, libere per „literas respondi. Literæ superdictæ à Provinciali interceptæ, fraudulenter „lectæ, nec Legato traditæ sunt, ideoque frustra laboraveram, quod intelli„gens mœrebam. Nihilominus consolabatur me frequens studium in car„cere; permiserant mihi nempe quoscunque vellem ex mea Bibliotheca „curarem adferri libros. Habebam tum opera Jesuitæ Bellarmini contra „(ut vocant) omnium temporum hæreses: Blasphemos dialogos septem „Feuardentii Monachi, non minus ineptos quam mendaces, contra ducen„tas Calvinianorum hæreses, in quorum lectione excandescens, sæpius glos„sabam, per *mentitur nebulo*. (quare eos post sibi reservabat Guardianus „mittens alios, mihi in Heere existenti.) Porro his diebus omnino deficie„bam propter intensionem fœtoris, augmentum ex ardentioris Solis pene„tratione capientis; ita ut tandem decumbens studere cogerer. Recreatio„nis gratia componebam cantilenas quasdam rhytmicas tam Latine quam „Germanice, scribebam libellum precum ad Sanctiss. Triunitatem, quem „prædicta Blocqueryc filia habet. inter alias cantiunculas unam, ex mur„murationibus Israëlitarum, pro consolatione mei & ad patientiam exhor„tatione, desumpseram, quam singulis vespertinis temporibus deficiente „Solis luce, compositurus me ad requiem, cum precibus cantillabam. Mo„nachi sæpius hoc tempore Bacchanalia celebrabant, è regione ipsius car„ceris, in cubiculo (ut ajunt) mulierum, cantantes, oscula libantes, & „diem agentes festum, quibus Guardianus in hac parte antesignanus insi„gnis, hilariter præibat: Vocaverat Margaritam Matthæi Hassalensis uxo„rem, exacte expiscaturus de me rem. Interim, ut audirem, hilariter agens, „dentium tortura vexatus, cita vini infusione cerebrum replentis, ebrietate „facile dolorem illum abegit. Multa & innumera alia his diebus acta „sunt, quæ recensere impossibile esset.

CAP. III.

Continens Acta à 3°. ad 6um. Julii, stylo novo.

„EXpectabam hactenus cum maximo desiderio adventum Servatii Myri„cani Provincialis Ministri. is à prandio satis tempestive veniens, ad me „veniendi eo die tempus non habebat, corpus enim suum lassum ex itinere „quod secundum suam regulam (quæ equitare inhibet) pedester dimensus „erat, reficeret & confortaret, necessarium erat, me vero velut cane (ut„pote hæretico) relicto in fœtoribus, per tantum & continuum temporis „spatium facile in oblivionem tradito, causam mihi captivitatis indicare, „tum opportunum videbatur, cum ille vino refocillatus, ego intolerabili fœ„tore corruptus ero. Itaque illo die (non obstante mea expostulatione) „me

„me non convenit. Postero ergo mane summopere expetebam ejus præsen-„sentiam; verum petitione mea vilipensa, ministerio Zandii traditoris, nec „tum quidem venit; fortasse ne vacuus ejus stomachus malo oppleretur ha-„litu. Post prandium igitur IV Julii, (cum & ego in amaritudine pransus „essem) venit. Decumbebam in inhumana culcitra, capitis partem suffulcie-„bat propter demissionem seu reclinationem fasciculus lignorum sub cervi-„cali suffulcimentum positus; reliqua sordida, ad proportionem loci sor-„didissimi, erant omnia; libro rejecto quem legebam, anhelus, cum audi-„rem reserari cum mussitatione claustra, expecto quid novi. Et ecce nigel-„lus ille hypocrita Myrica, venit; in flebilem erumpens vocem, ac commi-„serationem simulans, cui astabat censor aliorum non sui (erat enim is im-„putus scortator, raptor filiæ cujusdam Margaritæ Bruxellensis, quam „Bruxella Trudonem subduxit, ibique ut suam meretricem illis quibus „missas vendebat, sustentabat biennio penè integro, postea cum ingenti „scandalo reduxit Bruxellam; inde gravida, profecta est Gandavum, ut in-„cognita ibi parturiret vel monachum, vel monacham) Zandius, obæsus „velut porcus, nil nisi ventrem curans. is eandem agebat personam. O Fran-„cisce, inquit ille Myrica, quantopere tibi ipse nocuisti, quantum te abje-„cisti! O Pater Reverende, inquiebam ego, quid feci? hactenus in istis „fœtoribus sum, & penè suffocatus, adhuc non dimittar? sed quid feci? „Tum ille: Tu inquit, Hasseleti cum summo scandalo tuasmet invectivas, „quas simulasti in hæreticos, descendens è suggestu, sannis excepisti. S. San-„ctitatem Dominum nostrum Christi Vicarium (Romanum intelligebat „Antichristum) tres habere coronas, unam à sacrificulis, alteram à Judæis, „tertiam à meretricibus dixisti. Tantam fere esse inter eum & S. Petrum, „cujus se dicat Successorem, differentiam, quanta est inter lucem & tene-„bras, imo inter Deum & diabolum. Optasti esse in Hollandica libertate, „liberius te & aliter concionaturum quam jam, & putasne, inquit, fidem no-„stram esse sententiam Lesbiam? Imo inquit, ingemiscens, timemus, te & „aliquas animas à nostra jam fide Hasseleti abalienasse. tum ego: Quod di-„cam non habeo. interim tamen quod ad Papam attinet; dixi quod verum „est, eum contra fas, à meretricibus Romanis tributum quadraginta mil-„lium ducatorum habere annue. Nihilominus hæc omnia excusata habetote, „facile enim aliquid effutire soleo, quod parvipendere soletis. Ad hæc ille; „Si potu gravatus hæc protulisses, excusabile esset; sed jejuno cum dixeris „stomacho, quomodo excusabimus? Tum ego excusationem non habens, „obticui. Assumebat ille Zandius; si in aliquam carnis infirmitatem (uti „ipse in obfirmatam) incidisses, Reverendus Pater & nos omnes compa-„teremur tibi, & libenter sine pœna dissimularemus, verum contra funda-„mentum fidei nostræ delinquere, & sanctiss. Patrem blasphemiis gra-

„vare,

„vare, intolerabile est. In hoc ajebam, ostenditis verè vos Papam majoris „quam Deum facere. Habetis Philippum Haecht, qui non ita pridem, cum „virginem in templo in confessionis loco sacrilege defloraſſet, quæ ei filio- „lam Alexandram peperit, cum maximo totius Mechiniensis civitatis offen- „diculo, sine pœna missus est Ruremondam; cum ibi sub specie meriti obe- „dientiæ juvenem vestrum Iohannem Trajectensem per Sodomiam, omnino „ut incedere vix queat, corrupisset, in cubiculo laute tractatus, per quin- „decim dies Thenis tantum detentus est, cum tamen hæc delicta maxime „vindictam & iram divinam clamitent; Ego quia in Papam locutus sum, „hic sex hebdomadarum spatio exhaustus, suffocor. tum illi: Homines „sumus, carnis hæc est infirmitas, tu vero obstinate peccasti. Oro, inquie- „bam, jam tandem dimittite me. Cum Provincialis, non audeo ego id so- „lus, cum Patribus consultabo per literas & quantum possum instabo. Tu „porro male tibi ipsi consuluisti quod Romano Patri volueris causam tuam „cognitam, qui haud dubie te velut hæreticum consumeret igni. Posthæc „abierunt. Ego tum in angustiâ positis suspiria ad Deum mittebam, studio „& lectione temporis terens fastidium.

Cap. IV.

Continens Acta à 6ᵃ. ad 10ᵃᵐ. Julii, stylo novo.

„SUbsequentibus diebus nimio carceris fœtore superatus, cum stomachus „omnino cibum & alimentum fastidiebat & rejiciebat, abstemius mansi; „illi tum quidem offerebant cibaria sufficientia, sed hypocritice, sciebant „quippe nihil mihi profutura. Decumbebam plane, & assurgere non valebam „omnino. cogitavi ergo apud me, finem tædio plenæ istius vitæ & carceris „expetere: Itaque conscripsi libellum supplicem, eumque ad dictum Pro- „vincialem misi. Summa ejus erat, ut aut me insontem declaratum dimitte- „rent, aut damnatum ut hæreticum flammis conflagrarent, nec ita tyran- „nice ut canem (omnibus nesciis) detentum, fœtore suffocarent. Libello „hoc Provinciali tradito, venit is comitatus Guardiano ad me circa vespe- „ram. Reseratis claustris, velut indignabundus in vocem erupit hujusmodi: „Et quæ tibi fit injuria, ut hoc pacto mortem expetas? tum ego: Vivere „mihi hic manenti non erit possibile, quid ergo facerem? Si ajebant, alium „carcerem volueris, eum dabimus. (carcer ille erat super hunc etiam penes „lâtrinas superior, & firmior hôc. eum nolebam, sperans in extrema neces- „sitate fortitudinem & vires erumpendi.) Non cupio inquam ego, mutare „locum, sed dimittite me, aut morti adjudicate. Tum Provincialis, penes „se solum non stare protestabatur, sed rem pendêre à suis definitoribus, se „scripsisse, nondum responsum accepisse; Interim videns me deficere, suade-

„suadebat Confessionem faciens me ad mortem (si forte suffocarer) præpa-„rarem, cui ego: Quem mihi ergo Confessarium datis? Eliges ajebat, „quem voles, & habeat plenam ab omnibus casibus absolvendi potestatem „mihi datam. Post multa colloquia tandem abierunt. Et hæc quidem „VI Julii acta sunt. Subsequentibus diebus hisce, convenit me primum „Hubertus Montenaken tanquam confessionem auditurus, cui ut familia-„ris eram, ita familiariter ab eo ac sollicite petebam, quandoquidem nil „quam præsentissima mors mihi expectanda videretur; si forte in carcero „isto suffocarer, saltem significaret exitum & finem meum Generoso Ba-„roni Richardo de Rivis Domino in Heer,Hoffaliz &c. Item D. Iohanni „de Boromagio, Domino in Perck Harzeauz &c. & meo Patri per literas „eandem nuntiaret Daventriam; ne aut me ultra expectarent, aut me alio „mortis genere in itinere (uti finxerant) Romano, interemtum, arbitraren-„tur. Spopondit hoc se facturum, & sortem meam miseratus ac lachrymis „insuper deplorans, abiit. Præterea me convenit Bonaventura à S. Trudone, „conventus (ut vocant) Vicarius; qui mihi, adversarios perplexos esse „circa me, significabat. velle quidem, sed non audêre dimittere, timere „autem ne cum multa (ut ajebat) eorum secreta viderim & audierim „(legati præcipue Christophori à Roma, in causa Antonii Granatæ, Se-„cretarius cum ad tempus fuissem) ea per me in lucem venirent. Visita-„bat me & Senior (ut vocant) conventus, Pr. Henricus Brusten, qui „me consolari nitebatur, ad constantiam in Papismo exhortans. Hujusmodi „visitationibus trium dictorum, præter quos nulli me adire licuit, paulu-„lum refocillabar, quamvis alioqui corpore omnino deficiens.

CAP. V.

Dimissionem mei referens à 1ª. ad 22am. Julii.

„HActenus aliquoties visitatus (ut dictum est) cum rumor truculentæ „illius & inauditæ cædis, ad minimum permissu Cardinalis Alberti „Austriaci, tum Gubernatoris Belgicarum Provinciarum pro parte Hispa-„ni, sollicitatione & in impulsu Patrum Societatis Iesu, seu potius Esau, „Annæ virginis defossæ & suffocatæ in terra ad aures meas pervenisset, re-„latu laici istius qui mihi ministrabat, Ego quid aliud (inquiebam illi) „expectare habebo? atque utinam tam felix essem qui cum illa mori pos-„sem, & non potius tam turpiter hic à vobis (insciis bonis) interficerer! „quid quæso, ajebam, mecum acturi estis, siquidem hic ita vitam cum „morte mutavero? etenim pleno die me sepelire non audebitis, ne & men-„dacii (utpote qui me hic esse apud cives negavistis) & homicidii argua-„mini. cum ille, nocte, inquit, constituerunt te sepelire, si hoc ita con-

,,tingat. Ego interim iterum literis rursum compellare Myricam Provin-,,cialem, me aut dimitteret, aut propalam conflagraret. Tum x. Julii à pran-,,dio strepitus ante carceris ostium, cum Provincialis una cum Guard. Zan-,,dio veniunt, ecce autem dat Deus hoc tempore fœtorem in carcere plus ,,quam alias intolerabilem, cum & æstus intensior; adeo ut uterque suda-,,rio naribus obvoluto, se fœtorem ferre non posse edicerent. Et quidem ,,Zandius, eamus inquit, Pr. Reverende, impossibile est nos hic esse posse ,,diutius. Paucis itaque mecum de iterata postulatione mea expostulantes, ,,abierunt. Postero mane circa octavam die Veneris reversus est Provincia-,,lis, & reseratis carceris claustris, se totam noctem propter me insomnem ,,duxisse pronuntiabat. Et quidem (inquit) compellor te dimittere. In-,,terim metuo, ne si in alium non satis firmum locum transferaris, nos de-,,cipias, & te fugiens subducas. Cui ego: Non est quod hoc metuas, me ,,jam viribus prorsus destituto: si quid tale voluissem, occasione per tuos ,,oblata, viribus adhuc integris, expedivissem. Jubebat tum transferri per ,,duos laïcos (ire enim non poteram) in aliud è regione carceris consti-,,tutum cubiculum; ubi cum in lectulo positus conspicerem clathris vitreas ,,fenestras obfirmatas, subrisi: causam sciscitanti; quam quærunt (inquie-,,bam) tui parasiti satellites, sibi in me malis afficiendo, placere! negabat ,,ille se hoc fieri jussisse. Cœpi hoc in loco vires paululum recolligere; ,,cœpit & mea captivitas paulatim innotescere; adeo ut de me dimittendo, ,,detinendove solliciti essent admodum. Proponebat mihi his diebus sponte ,,Guard. Zandius vellemne abire Coloniam? idipsum etiam Provincialis ,,postea expiscabatur, pollicitus se mihi obedientiam (ut vocant) datu-,,rum. Quibus cum hac in re annuerem, resque differretur, Secretarium ,,Provincialis me accedentem, quid causæ esset quo minus dimitteret, ro-,,gabam: Exponebat ille: Si fide, te Bruxellas non iturum neque causam ,,tuam Legato supra dicto conquesturum, & juramento te astringere voles, ,,nulla erit mora. Cui ego: esto. Hinc mihi idem renuntiavit die XXI ,,mensis Julii, Provincialem reliquisse (ut me dimitteret) obedientiam in ,,manibus Guardiani Zandii. Itaque tandem die XXII. ejusdem mensis ,,manè summo, horam circa quintam (quod fœlix faustumque sit) ne civi-,,bus nequitia & dolus illorum innotesceret, exire debui, comitatus laïco ,,Bruxellensi: qui me in devium duceret, ne rem Generoso Domino Baroni ,,in Heere exponerem: duxit ille itaq; me in Berloo, totidem pene ab Heere ,,distante passibus quot à carcere: eo me deducto vale fecit: Cui ego, Guar-,,nianum salutaret, Dei pro perfidia & dolo denuntiaret (aut certe resipisce-,,ret) judicium, demandabam: Mirum: abit ille: me solo relicto (quamvis ,,non solo sed Domino, stipato Angelis, mecum) idq; mandato majoris, cum ,,alioquin non facile quemquam solum iter facere permittant. Verum sic evasi ,,manus eorum, in nomine Domini.

CAP.

CAP. VI.

Seriem Itineris mei complectens usque ad discessum Leodio. à 29. Iulii ad 16^m. August. stylo novo.

„CUm prædictus laïcus, me salutato cum lachrymis, domum rediisset, ego commodam occasionem quærere cœpi adeundi nobilem familiam Domini de Heere, quo & libros meos, quos mihi mittendos tantisper se servare dicebat Guardianus abeunti, impetrarem, & rem omnem (ne qua pateret calumniis via) integre Domino Baroni exponerem: & idem apud Graphæum Domini de Berloo existens, favoris conciliandi causa, memoriæ pignus sudarium quod penes me erat offerebam, & quadantenus injuriam mihi à Monachis illatam exponens, petebam ductorem mihi sine suo sumptu conduceret, qui me inde in Heere perduceret; fit hoc: meque procul aspiciente; ecce ipsusmet Generos. Baro obambulans suis stipatus ministris, oculis meis objicitur: Is me cum vidisset, benignis ulnis excipiens; ecquid hoc est inquiebat? mihi fuit persuasum (te aliquoties evocare volenti) aut Bruxellæ aut Romæ te quærendum: Abominanda, respondebam, illa Bruxella, (ego eam volente Deo) non visitabo posthac: An vero verum fuerit (inquit) meorum præsagium rusticorum, qui te captum fuisse mussitabant? Sic est, inquiebam, verum negotium totum cognosces: obiter autem tum summam referentem, magnificas ædes suas conscenderemus, invitabat: Cui ego lassus, facile annui. Sumpto haustu vini, decubui. Pollicebatur se me tuiturum à quibusvis periculis, quam diu in sua essem ditione. Altera die cum me mane salutaret, totum negotium illi exposui: Prudenter vero quid jam deinceps in animo haberem, scire se nolle dicebat; ut (inquiebat) alias libere si necessitas cogat, dicere possim, me, quid tentare molitus sis, nescisse: Tradebatur mihi a nobili Domino de Rivis liber Institutionum Christianarum D. Iohannis Calvini: una cum Disputationibus Sadeelis: hos (quantum per tempus licebat) perlegebam, nocte occultans sub cervicali. Diebus his, convivio instituto in publico conventu, Generosus D. Baro, me secum perpetuo manerem invitabat, pollicitus se me a jugo monachorum, intercessione Episcopi Leodiensis apud Papam, immunem facturum: id ipsum Dominus in Berloo agebat; ego humaniter, sed omnino renuebam. Deambulationibus aliisque exercitiis paululum dum hic essem corporis vires reficiebam: Interim aliquoties mittens in monasterium (favore D. Baronis) famulum Domini equitem, qui peteret meos libros, quos tandem v. August. recepi. Tertia Augusti petitione D. Baronis in Heere concionabar, de adoratione & cultu unius Dei contra adorationem Sanctorum, quod D. Pastor, qui forte somnolentus fuerat,

„non animadvertens, minus ægre tulit. Cum autem humanissime & magna „cum pietate a prædicto Barone ad undecim circiter dies exceptus fuissem, „communicatis consiliis consultum nobis visum est, ne periclitarer, discederem. Die itaque IX mensis Augusti, qui erat Sabbathi, comitatus suo „Secretario equester ab eo dimissus sum, conducente me ex ædibus & beneprecante tota familia, ipsoque in hæc verba prorumpente, cum mihi „equo insidenti, & sub cuculla vestibus humanis induto, astaret: Deus „novit quam me hujus a te separationis & discessus tædeat. Tum ego, ferendum & mihi idem æquo animo, ut a te, mihi tam benevolo & bene„fico dimovear. Hinc vale facto, proficiscimur: Leodium venientes, „in hospitium D. Baronis nos recipimus. Rasis altero die capillis per Secretarium compte quantum poterat, adeo D. Petrum de Chanée Notarium, jam abjecta cuculla; ibi humaniter ab uxore, illo forte absente, „exceptus, excusabam, habitum (erant enim admodum Pontificii) mutatum propter pericula, debere enim me proficisci Coloniam: hic rursus „ad me capiendum structæ insidiæ. Moliebar iter aggredi Coloniam cum „Coloniensi nuntio, quem in conventum suum boni illi viri Franciscani „vocatum, potu oneratum, eo adduxerunt, ut me secum iter agentem, „traderet; Id cum mihi ignoto, ab uxore nuntii (Deo volente) revelaretur, nuntium non amplius sum allocutus. Hinc quidam Advocatus, olim meus in Philosophia condiscipulus, monachis gratificari volens, me invitabat, insidiose Judam in ipsa mensa volens agere: sed cum ne „id quidem succederet, filio hospitis mei Iohanne convivium instantibus precibus dissuadente, ecce circa quartam pomeridianam, insani & semiebrii „monachi, ædes aggrediuntur, ut tanquam maleficum, funibus (habebant „quippe paratos) ligent, aut certe immorigerum pugione (habebant enim) „cogant: At ne sic quidem absentem capiunt, sed spe frustrati, ira perciti abscedunt. Reverso mihi domum circa 6am hospes negotium explicat, timens „eorum reditum: ego tum me recepi in cubiculum quoddam penè è domus „regione, ascensu angustum, una cum Iohanne prædicto, armatus, expectaturus quid sors ferat: Postridie redeunt, quod heri actum erat apud Notarium excusant, & ut mihi aditum ad monasterium suadeat, orant; se nimirum intellexisse me ad hæreticos desciscere velle: salutem & incolumitatem animæ meæ quærere, &c. Tandem nec hoc impetrantes, in oppido „(mihi quidem ignoto) Visée ad Mosam, quâ recta iter Aquisgranum est, „arbitrati me eo profecturum, insidias struxerant, mandato dato vigilibus „ut me transeuntem comprehenderent: idque expiscabatur Iohannes Chanée prædictus, mihique indicabat. Cum ergo tanta undique quotidie „urgerent pericula, cœpi maturare discessum.

Cap. VII.

Continens discessum Leodio, Aquisgranum, & inde Daventriam. à 16 August. ad 31^am ejusdem. stylo novo.

„Diem igitur XVI August. undequaque periculis me expositum vidèns, „commisi me, mutato paululum habitu, navi ordinariâ Trajectum ad „Mosam, versus: cogitans eos ut minimum me eo transiturum suspicaturos: „Ibi quippe Guardianus olim me in monasterium recipiens Pr. Adrianus „Hostadius, ore mellifluus, moribus affabilis & humanus, invisus Stoicis „istis omnibus, habitabat; ibi & Jesuita ille meus seductor Pater Adrianus „Hornanus Rectorem Societatis agebat, adeo ut minimum cogitaturi fue-„rint merito, me illac transiturum. In navi (ut solet) multi & varii facti „sunt sermones: videbar adjunctus talibus qui non admodum reverebantur „Papam cum suis, scommata enim in istos projiciebantur plurima: Ego, „cum, illis accommodans, forte in istam sententiam simile quid proferrem, „Ecce Angelus Raphaël mihi a Domino missus, pius vir Gothardus Gru-„ningen civis Aquisgranensis aliis omnibus relictis, me prudenter monet, „sciam & expendam me adhuc in Papatu esse, ubi talia proferre fas non sit, „se post mecum acturum. Paulo post inquirentem de itinere Aquisgra-„nensi rursum compellat, indicans se eo profecturum, ac de eo me certio-„rem facturum; petens indicarem quod hospitium accessurus essem: de-„scripsi locum in ejus memoriali libello. Trajectum appulsus, & nomen „mutans, & hospitium aliud Grapheo, propter periculum indicans, adii „quendam Franciscum *in den Haversack*, non omnino a religione vera alie-„num. Hic prædictus Gothardus secundo de me inquirens, mecum fatur. „cui nude ut erat, rem exponebam, hilariter excipior ut frater: Multis be-„neficiis in itinere exhibitis ducor ab eo ad XIX Augusti Aquisgranum; „excipior ab ejus uxore, licet ignotus, humanissime: me in hospitium di-„vertere non patitur: addit & hoc, quod reformatæ Religionis præcones „domum suam ut mecum agant, vocet: id quod factum: Conciones eo-„rum vicissim adeo: conventum celeberrimum eorum qui Christo nomen „dederunt XXIV. ejusdem mensis, Augustissimi Sacramenti Cœnæ parti-„cipes video: charitatem inter Ecclesiæ membra talem, ut dolens vicem „nostram, penè in lachrymas resolvar quoties eam recolo. Tandem (Deo „duce) conductore quodam mihi a prædicto Gothardo constituto, (qui „si forte caperer statim dimissionem per redemptionem procuraret) me „confero Daventriam, transiens Gielchirchen, Grevenbrouck, Keysers-„weert, Orsoy, Rijnberck, Wesel, Embrick, Getelen. Prima die mensis „Sept. veni Daventriam. Ibi statim, me adhuc trans Isalam expectante, ru-„mor fit de adventu. Pontificiæ duæ occurrunt, an non metuam periculum

 „(arbi.

„(arbitratæ me forte venisse ad missandum) monent. Ego ad hæc: pax,
"nullum est periculum. Patre meo cum sorore & tota familia existente,
„Zutphaniæ (ubi tum festum) Pontificii plures me invitabant ad pran-
„dium; sed audientes rem secus quam sperabant habere, recantarunt. Ego
„animum & mentem meam simpliciter & sincere expono piis & humanissi-
„mis fratribus verbi divini inibi præconibus, qui gavisi, mihi, ut Con-
„rectoratus ad tempus in schola fungar officio, persuadent. Illud aggressus
„nomen meum in album Ecclesiæ refero post aliquot menses, nihil motus
„rogatu & pollicitis Pontificiorum, qui saltem a concionibus abstinerem
„summopere sollicitabant: Tandem in Synodo Transisalana examine præ-
„eunte, post aliquoties factas propositiones, per manus impositionem ad
„ministerium admittor; facta revocatione Papismi publica, ad suggestum;
„donec Dushusam evocor, experturus & ibidem certè præsentem mihi
„Deo dexteram.

Quid retribuam Domino pro omnibus his?
Da Domine ut possim, & jube ut vis.

Et hæc quidem de sese Albertus, qui mense Octobri Daventriæ in scholam introductus est, eique privatim concionando, ad S.S. ministerium se præparare permissus.

Anno cIↃIↃxcviii. Rector scholæ fuit Volcerus Westervoltius. edidit *Grammaticæ Latinæ à Ph. Melancthone conscriptæ, & à Iac. Micyllo locupletatæ Compendium, cum integra Syntaxi ejusdem Auctoris, & adjecto libello de Prosodia, &c.* nulla invidia erit ejus præfatiunculam adjicere, pertinet enim ad historiam. sic ergo habet:

Candido Lectori.

Cum plurimum intersit candidæ juventutis, quæ studio literarum operam datura est, ut in scholis cum aliarum artium, tum imprimis Grammaticæ præcepta quam fieri potest maxime compendiosa & perspicua, quadam methodo ediscenda proponantur, visum est Amplis. Claris. & Prudentiss. Senatui inclytæ urbis Daventriensis ut totum hoc compendium Grammaticæ Ph. Melanchth. (viri à doctissimis quibusque nunquam satis pro merito laudati) in nostra schola prælegeretur. quod Senatus judicium & consilium, cum plurimorum doctiss. virorum suffragiis innitatur, mihi quoque quem huic scholæ Rectorem pro sua authoritate præfecit, plurimis de causis approbatum fuit, præsertim cum mihi, sicut alii, simplex & facilis discendi ratio semper vel maxime puerorum ingeniis accommodata esse videatur. D. xxv Martii, Anno cIↃIↃxcviii.

Volcerus Westervoltius Rector
scholæ Daventriens.

Sub-

Subjecta est & Præfatio Petri Broveri Rectoris Zwollani, qua libellum eundem & ibi introductum fuisse testatur.

Scripsit idem Westervoltius *Carmen Eucharisticon de rebus feliciter gestis à Princ. Mauritio in receptione Bredæ, Zutphaniæ, Daventriæ, Hulstæ, Neomagi.* quod excusum est ad calcem Comment. Car. Galli in Apocalypsin.

Antea Anno videlicet CIↃIↃXCV. fuit Rector scholæ Hagiensis. *Protocollum Collegii Theol. Leyd. part. 2. p. 50.*

XVI Octob. die, Albertus ab Oosterwijck vocatur ad Ministerium Ecclesiasticum Enchusæ obeundum, ac ea lege dimittitur, ut, si quando Daventriam vocetur, locum quem jam aditurus erat, cum ædificatione relinquat, & illuc redeat.

Anno CIↃIↃXCIX. Franciscus Schurckmannus Minister verbi divini in Ecclesia Daventriensi, vir acer & eloquens, cum XXII Januarii, concione habita in templo maximo, quod Lebuini vocant, inter duos cives medius ambularet, ab homine pontificiarum partium, Henrico Achteveldio, apud sacrificulum quendam domicilium habente, retro eum sequente, cultro ancipite, in hunc usum præparato, ita in cervice ictus est, ut mucro è jugulo exiret, læsa linguâ. Vulnere accepto humi corruit Franciscus, & aliquot post dies beatam animam Deo reddidit. Sicarius è templo & urbe se proripuit, sed ab apparitoribus, conscensis equis eum in sequentibus comprehensus, ea quæ subjiciam confessus est, & capite luit. Statui autem processum ipsum, ut habitus est, vernacule, in gratiam lectoris, præmittere, vel ea de causa, quod quædam vocabula curiæ nostræ propria contineat, quæ a talium rerum peritis melius ex idiomate quo scripta sunt, quam è versione intelligentur.

Copye uyt het Roode boeck der Stadt Deventer.

Anno 1599. op Maendach den 29 Januarÿ des smorgens tusschen ses ende seven uhren, door last ende bevel van Schepen ende Raedt, hebben die Heeren Burgermeesteren inder tÿdt, Jacob van Bockholt, in plaetse van Evert Traessen, und Mr. Adolph Donckel, die Heeren van die weder-Mandt Otto Roeck, und Pauwl Rÿkers, op die voorgaende twie pinliche gescheen examinatien mit Henrick van Achtevelt ghedaen und gehalden, het derde examen civiliter *ghedaen, und heft bekent als volghet:*

Henrick van Achtevelt, oldt negen en twintich jaren, heft los, ledich, op

op vryen voeten staende, mit walbedachten ghemoede, goetwillich uyt hem selven, gesacht und bekant 'tgene hier naer volght waer te zijn.

In den eersten, sachte hy hier bevooren binnen die Stadt van Haerlem gewoont te hebben, und bekande doe in sijnen ghemoeth opgesat toe hebben, wanneer hy einen Predicanten die aldaer binnen Haerlem predigen, mit ein mes eenen steck gheven konne, dat wolde hy geerne ghedaen hebben, dan hebbe dat niet toe weghe connen brenghen.

Bekande mede binnen Haerlem willens ghewesen toe zijn, dat hy sijnen Neve Mr. Thomas Bloemert, und sijn Nichte de huysvrouw van Johan Bruyninck, (overmidts die beyden hem ten meermalen tot arbeydt (vermaent) dat hy sijnen voorsz. Neve Bloemert, mit ein mes wolde einen steck, und sijn Nichte Bruyninck eine snee in die wange gegeven hebben.

Bekande dat hy hier binnen Deventer, voor ein Maendt ofte twie, in sijn ghemoedt opghesat, und willens ghewesen zy, dat hy eine van deser Stadt Predicanten, wie dat oock ghewesen waer, mit einen mes ein steck ghegeven hebben solde, hadde hy dat toe weghe brengen connen.

Bekande dat den Predicant Thomas, hier bevoorens op einen na-middach, in die groote Kercke ghepredigt hadde, ende doe hy van den Predick-stoel af quam, doe ginghe hy Thomas by die andere Predicanten in die Kercke wandelen, und hy Achtevelt ginghe oock wandelende, die Predicanten voorby, und stiete mit opsatte Thomas in't voorby gaen, met einen elleboghe op het lijf, denckende, hadde ick u op een ander plaetse, und dat ick mijn ghemoet an u mochte koelen, ick solde u eenen steck gheven.

Bekande dat hy den morgen, doe hy den Predicant Franciscum Schurckman, nae die Predicatie ghesteecken, hadde hy opsaeth gemaect, und was van sulcx te doen, daer op uyt den huyse des smorgens ghegaen, und het was hem al-ghelijcke veul, wie daer van den Predicanten predigde, den wolde hy eenen steck gheven.

Doe Franciscus op den Predich-stoel stonde und predichde, is hy einmael uyt de Kercke ghegaen, denckende by hem selven, hadde ick u van den Predichstoel, ick solde u een steck geven. doe ginghe hy weder in de Kercke und wachtede bes dat Franciscus van den Predich-stoel af quam, und tot dat hy sijn voornemen vollenbracht hadde, hy wolde Franciscum, ofte einen anderen Predicanten het harte afgesteken hebben, hadde hy dat te weghe brenghen connen, und vermidts hy dat soo niet doen en conde, stack hy Fran-

Franciscum Schurckman van achteren in den hals, in meninghe hem soo om het leven te brenghen.

Bekande dat hy het mes daer mit hy Franciscum, ghelijck voorsz. ghesteken, den rugge des mes van langer handt, om scherp te werden, op eene trappe, daer op geslepen und gewettet hebbe.

Bekande doe hy Franciscum voorsz. ghesteken hadde, und dat hy buyten die Brinck-poorte ontloopen was, doe hadde hy voor sick ghenomen, nae Marckel by sijnen Neve Splinter toe loopen, den toe spreecken, und daer nae wolde hy sick by den vyandt in dienst begeven hebben.

Lestlich sachte hy Achtevelt, dat den Predicant Franciscus, voor hem ten meermalen sijnen hoedt afgenomen ende ghegroetet hebbe, dan hy Achtevelt, en hebbe sijnen hoedt niet weer willen af nemen, want hy en wilde Franciscum gheene Ehr bewijsen.

Diese voorsz. Confessie is Henrick Achtevelt, ten vollen stoel des Rhaedes, op Dinsdach den 30 *dach Januarii voorgelesen, und op ieder punct insonderheyt gevraget und vermaent, niet anders toe seggen, noch te bekennen als die waerheyt, und heft vry und goetwillich, bekendt, ieder poinct alsoo waer toe zijn;* Conf. *Augustinus* loco *Traessen* & *Donckel.*

Op Goedesdach den 31. *Januarij is die Confessie in vollen stoel des Raedes, Henrichen van Achtevelt voorghelesen, die nae als vooren, die bekent alsoo waer toe zijn, und is in stoel des Raedes de sententie besloten, und den selven voor-middach voor op het Raedthuys heymael geholden, und is het heymael ter Hoogher Bancken becleedet ghewesen.* Conf. *Coenraedt Augustinus,* loco *Everdt Traessen, und Mr. Adolph Donckel, weder-Maent Otto Roeck, und Paul Rickers, alwaer Achtevelt weder de Confessie voorghelesen, und by den Scherprechter mundlichen de Sententie uytgesproken worden; soo des volgenden daghes gheexecuteert worden.*

Schepen unde Raedt aengehooret en gelettet hebbende op die Confessie van Henrick van Achtevelt, und befindende dieselve dusdanige toe zijn, condemnieren denselven (woe wal hy veel smadelicker doot waerdich) dat hy sal op den Brinck metten Sweerde gerichtet, het hooft afgehouwen, und also vanden leven ter doodt ghebracht werden; und doende vorder gratie, vergunstighen und consentieren, dat het doode lichaem op den Kerckhoff gebracht, unde begraven sal worden. Actum atque Conclusum in Senatu *opten laetsten Januarij Anno* 1599. Conf. *Augustinus,* loco *Traessen* & *Donckel.*

Op Donnersdach den eersten Februarii 1599. *voor het Raedthuys heymael gheholden, dat becleedet ghewesen,* Conſ. *Coenraedt Augustinus,* loco *Everdt Traessen, und Mr. Adolph Donckel, weder-Maendt Otto Roeck* & *Pauwl Rickers, und den ghecondemnierden Achtevelt is opentlijck die Confessie und Sententie voor-ghelesen, und daer nae op den Brinck, inholt des Sententie gheexcuteert worden.*

Den Predicant Franciscus voorsz. is op Vrydach den twieden Februarij, des avonts omtrent ses uhren, in Godt verstorven, und den volghenden Maendach des na-middaghs begraven in de groote Kerck, op de plaetse daer hy soo onschuldich ghesteecken is worden. Die Heere aller Heeren, wil hem mit allen Christ-gheloovigen, een blijde verrijsenisse verleenen.

Pro copia

Gelinck

Secret.

Id-eſt:

Apographum ex Actis ſententiarum capitalium urbis Daventrienſis, quæ rubri codicis nomine appellantur.

„ ANno cIɔIɔxcix. die Lunæ xxix Januarii mane inter vi & vii „horas, mandato Scabinorum ac Conſiliariorum, Domini pro tem„pore Conſules Iacobus a Bockholt, loco Everardi Traeſſen, & Mag. Adol„phus Donckel: Domini menſis Junii Ottho Roeck & Paulus Rijckers, „poſt duo facta per torturam examina Henrici Achteveldii, tertium examen „civiliter peregerunt. confeſſus autem eſt ut ſequitur.

„ Henricus ab Achtevelt, ætatis ſuæ anno xxix, liber, ſolutus, animo „deliberato, ſponte ac proprio motu dixit, & confeſſus eſt, ſequentia vera „eſſe:

„ Primo dicebat, ſe antehac in urbe Harlemenſi habitaſſe, ac fatebatur, „ſe tunc in animo ſuo conſtituiſſe, ſicui concionatorum qui ibidem Har„lemi concionabantur, cultro ictum potuiſſet infligere, ſeſe id libenter fuiſſe „facturum, ſed non potuiſſe ſe eam rem effectam dare.

„ Fatebatur quoque, ſe Harlemi in animo habuiſſe, cognatum ſuum Mag. „Thomam Bloemert, & cognatam ſuam uxorem Ioannis Bruyninck (quia „uterque ipſum ad laborem non ſemel eſſent hortati) illum quidem cultro „punctim vulnerare, illam vero cæſim in facie deformare.

„ Fatebatur, ſe hic Daventriæ, menſe uno aut altero elapſo, in animo „habuiſſe, ac cupidum fuiſſe, uni ex hujus urbis concionatoribus, qui„cunque is foret, cultro vulnus infligendi, ſi id effectum dare potuiſſet.

Fate-

„ Fatebatur, concionatorem Thomam, antehac, tempore quodam pome-„ridiano, in templo majori concionatum fuisse, cumque de suggestu descen-„disset, una cum aliis concionatoribus in templo obambulasse, se Achtevel-„dium quoque ibidem ambulantem concionatores præteriisse, ac Thomam, „dum transiret, de industria, cubito impulisse, cogitasseque, si tui alibi „compos essem, & animum meum in te explere daretur, vulnus tibi infli-„gerem.

„ Fatebatur se eo mane quo concionatorem Franciscum Schurckmannum, „finita concione, sauciavit, animo in eam rem deliberato domo processisse, „ac perinde sibi fuisse, quis nam è concionatoribus concionem haberet, ei „quicunque is foret, se vulnus infligere decrevisse.

„ Francisco in suggestu stante ac concionante, semel templo exivisse se, „cogitantem apud se ipsum: si te haberem extra illam cathedram, punctim „te vulnerarem. Inde in templum reversum, expectasse donec Franciscus è „suggestu descenderet, & ipse id quod animo designarat perficeret, velle se „nempe Francisco, aut alii cuipiam è concionatoribus cor transfigere, si po-„tuisset. quia autem id eo pacto perficere non poterat, se Francisco Schurck-„manno retro in cervicem cultrum adegisse, animo ei vitam adimendi.

„ Fatebatur se cultri, quo Franciscum, ut supra, sauciavit, partem obtu-„sam, multo tempore in gradu quodam exacuisse, eo quo dictum est fine.

„ Fatebatur, se Francisco prædicto ictum intulisse, & extra portam Brin-„coniam se proripuisse. tunc se animum habuisse Markeliam, ad cognatum „suum Splinterum confugiendi, eum alloquendi, ac postea hostili militiæ „se addicendi.

„ Denique dicebat ipse Achteveldius, concionatorem Franciscum sese, „non semel, pileo capiti detracto, salutasse, se autem Achteveldium ei vices „reddere noluisse, quum Francisco honorem exhibere nullo modo vellet.

„ Hæc suprascripta confessio Henrico Achteveldio in pleno Senatus con-„sessu, die Martis XXX Januarii die prælecta fuit, ipseque ad singulos arti-„culos seorsim interrogatus, admonitusque ne quid aliud diceret aut confi-„teretur, quam quod verum esset; libere autem ac sua sponte confessus fuit, „singulos Articulos ita se habere. Coss. Augustino, loco Traessen, & „Donckelio.

„ Die Mercurii XXXI Januarii confessio in pleno Senatus consessu Ach-„teveldio prælecta fuit, qui tunc, ut ante, confessus est eam veram esse: con-„clusa autem in Senatus consessu fuit sententia. ac tempore antemeridiano „tribunal occupatum fuit, judicii superioris nomine. cui insederunt „Coss. Conradus Augustinus, loco Everardi Traessen, & Mag. Adolphus „Donckel: Coss. mensis Junii Ottho Roeck, & Paulus Ricardus, ubi ite-„rato prælecta fuit Achteveldio confessio, ac viva voce per carnificem

„pronunciata sententia, quæ postridie ejus diei executioni mandata fuit. (ita „ea habebat:)

„ Scabini & Consiliarii audita & expensa confessione Henrici ab Achtevelt, eaque tali qualis est deprehensa, condemnant eundem (licet mortem „multo ignominiosiorem promeritum) ut in Brincone gladio feriatur, caput ei amputetur, atque ita à vita ad mortem perducatur; ac ulteriorem „gratiam facientes, permittunt & consentiunt, ut corpus mortuum ad cœmeterium perferatur, ac sepeliatur. Actum atque conclusum in Senatu, „ultimo Januarii die. Anno cIɔ Iɔ xcix. Coss. Augustino, loco Traessen, „& Donckelio.

„Die Jovis, 1. Febr. cIɔ Iɔ xcix, ante curiam tribunal occupatum fuit, „cui insederunt Coss. Conradus Augustinus, loco Everardi Traessen, & Mag. „Adolphus Donckel, mensis Junii, Ottho Roeck & Paulus Rickers, ac „condemnato Achteveldio publice prælecta fuit sententia; & postea in Brincone sententiæ tenor fuit executioni mandatus.

„Concionator Franciscus prædictus die Veneris post 2. Februarii, vesperi circiter horam VI. in Domino expiravit, ac sequenti die Lunæ à „prandio sepultus fuit in templo maximo, eo loci, quo tam innocens fuerat „sauciatus. Dominus omnium Dominorum ei cum omnibus Christi fidelibus lætam resurrectionem largiatur.

Pro copia

Gelinck

Secret.

XXI Martii hujus anni prodiit Daventriæ typis Ioannis Everardi Cloppenburgii, *Paraphrasis ardentis salutarisque Orationis Regii Prophetæ Davidis, supra Psalm* LI. *Auctore J. M. Bergero ab Ebersberch, verbi Dei Ministro olim in pago Warensfeld.* inscripta Senatui Zutphaniensi, & Ecclesiastis ibidem, Petro Gellio, Gulielmo Baudartio. De Bergero hoc qui plura scire avet, legat Iac. Trigland. *Hist. Eccles. part.* 4. *p.* 805. B.

IV Junii de Ioanne Wallesio, Ministro in Boec-kerspel juxta Enchusam, cum vehementer à nonnullis commendaretur, vocando actum. Consultus super eo Io. Utenbogardus, qui tum temporis, una cum Wallesio in castris Ordinum versabatur.

XIII August. Consistorio Daventriensi exhibita fuit Apologia à Casp. Coolhasio edita, quam jussi sunt fratres examinare, suumque de ea judicium proferre.

XVII Sept. nomine Consistorii scriptum fuit Enchusam, ad virum quendam honoratum, isque rogatus, ut privatim, bona fide negotium Io. Wallesii Synedrio exponere vellet, an videlicet is huic Ecclesiæ ipsius judicio utilis

utilis futurus esset? qui respondit, cum cum ædificatione Ecclesiæ cui jam ministrabat, præesse, verum in loco ubi plures essent Ministri fortasse non tanto cum fructu versaturum.

Anno ↄIↄIↄC. prodiit Coloniæ Agrippinæ *Matthiæ Quadi Daventriensis* sculproris & Geographi egregii *Compendium universi, sive Geographicarum enarrationum libri sex.* Tabulis ab ipso cælatis adornati. Patriam suam profitetur lib. IV. ubi de Transisalania agens: *Habet*, inquit, *hæc Provincia urbes mœnibus cinctas octo, harum omnium Daventria caput est, civitas ampla ac nobilis, sumtuosissimis exornata ædificiis, dives ac populosa, Hanseatici juris ac federis: incolæ ejus humani sunt ac hospitales. unde oriundus est Geographus ille ac Mathematicus excellentissimus Iacobus Daventriensis, qui cum civis ac popularis meus sit, indecorum fortasse erit nimium in hujus urbis præconiis immorari,* &c.

XVII August. nominati ad ministerium Daventriense (ut unus ex eis eligeretur) Io. Vosculius, Cornelius Bochorst, Albertus Oosterwijck, Carolus Agricola. sed intercessit Magistratus. itaque nihil actum.

XXII Octob. de Ioanne Westembergio. itidem frustra.

Anno cIↄIↄcI. XXI Aprilis actum de vocando ad ministerium Rutgero Biermanno.

XIX Maji de Henrico Bokelmanno, Pastore Hammonensi, viro optimo, & Latine, Græce, Hebraice, Syriace doctissimo, librorum in illo genere rariorum avidissimo helluone, Mathematicarum quoque artium summo cultore, cujus vel ea de causa libentius memini, quod ejus nepoti Danieli Bokelmanno filia mea multo post nupta fuit. parentem habuit cognominem sibi Henricum Bokelmannum Pastorem in comitatu Depholtensi, cui hoc Epicedium posuit:

Sacra hac æde mei composita est urna parentis,
Non procul à tectis ce’sa Depholta tuis.
Bis denos annos ubi Christi, Pastor, ovile
In Drebero rexit, dogmata pura sonans.
Doctrina, & pietas, & vita innoxia fraudis
Hanc ornant tumbam, castaque relligio.
Mens at, pars melior, carnis jam mole soluta
In Christi carpit gaudia vera sinu.
Da precor, alme Deus, chari ut vestigia patris
Secter, eique olim jungar in arce poli.

Ut & alterum illud socero suo Patroclo Romelingio superattendenti Depholtensi:

*Patro*CLI *RoMeLIng LapIs hIC tenet ossa sep*VLtI,
PastorIs, CoLIt *at spIrItVs astra* pII.

Annos ætatis decies compleverat octo,
Vt tulit emeritum pallida Parca senem.
Adde quater denis tres annos, tempus habebis
Quo docuit patriam sedulus ille meam.
Primus ibi lolium Christi extirpavit ab agris,
Et custos puræ relligionis erat.
Et vigil insidias cavit fraudesque ferarum
Circumeunt stabulum quæ, pie Christe, tuum.
Christe, hoc orbatam, serva pastore DephoItam
A rabidis canibus crudivorisque lupis.
Et quicunque istæc cernis monumenta, precare
Vt jaceant soceri molliter ossa mei.

Filios habuit Patroclum & Carolum, quorum ille (qui se & Bibliandrum subinde nominat, ad nominis vernaculi significationem Græcè efficta voce) præfuit Ecclesiæ primo in Wye, inter Zwollam ac Daventriam (ubi ei successit frater Carolus, & ex eodem fratre nepos postmodum Daniel) deinde in Wulfraet Montium. homo ad omnem elegantiam factus, sive Musicam, sive picturam, artem item equestrem, quæ rara sunt in illo quod sibi elegerat vitæ genere, consideres. nec in Poësi contemnendus, ut docent quæ ab eo edita sunt:

Paraphrasis Poëtica Psalmi Davidis c I. *ad Ill. Marchionem Georg. Wilhelmum Electoratus Brandeburgici hæredem.*

Threnodia in prematurum obitum Rever. Illustriss. Principis Ernesti Marchionis Brandeb. & S. Ioh. Ord. in Marchia, Saxonia, Vandalia &c. Magistri. excusa hæc Dusseldorpii apud Bernardum Busium, Anno cIↄ Iↄ c XIV.

Triumphus Groninganus, in quo I. *describuntur Poëticè Divorum comitia, in quibus urbs Belgicæ confœderationi destinatur.* II. *Ipsa obsidio, quomodo feliciter peracta.* III. *Mauritius Illustriss. Princeps Auraïcus, quomodo victoria parta, Hollandiam repetens iter fecerit per Frisiam, & quomodo sit à studiosis Academiæ Franekeranæ introductus.* Franek. apud Ægidium Radæum, Anno cIↄ Iↄ c XIV.

Sunt & penes me ejus Poëmata quædam MSS. in quibus est *Papo-machia, ad Sibrandum Lubbertum*, & *Elegia ad Ioannem Douzam, Nordovici Dominum.* cui respondit Douza hisce versibus Albo amicorum Ioannis Berndes, qui Elegiam Bokelmanni ei tradiderat, inscriptis, quos operæ pretium est, tanti viri causa, à tenebris vindicari:

Quod

Quod faustum & felix, Berndes, doctissime, salve,
Sive Bokelmanni nomine, sive tuo.
Illius auspiciis Elegos tua dextera nobis
Attulit, ô quanti nuncia dextra boni!
Vnum ægri hoc, refferre vicem quod copia nulla,
Res prohibent, vati nec licet esse mihi.
Quod si quando meæ concesserit ara Vacunæ,
Musæ magna meæ pars Bibliander erit.

Extat & ejus *Explicatio in* XV *comma Tertii capitis Geneseos*, Germanice scripta, & Dusseldorpii ab eodem, quem modo nominavimus typographo in lucem emissa, Anno CIↃIↃCXVI.

Hæc occasione non incommoda, ut arbitror, hic duxi commemoranda.

Porro XXI Julii deliberatum fuit de vocando ad ministerium Ecclesiæ Daventriens. Arnoldo Rusio. qui IX Octob. examen sustinuit. & XX. ejusdem mensis, auctoritate Classis in Presbyterio (postquam ad justum tempus concionando se exercuerat, & in examine probatus fuerat) manuum impositione in Ministrum Euangelii receptus & confirmatus, ac ea conditione dimissus fuit, ut in accipienda vocatione, patriam locis aliis (si cætera essent paria) anteponeret. quod cum in se recepisset, ipso illo die in vocationem ejus à Consistorio consensum, & postridie à Magistratu.

Scholam porro Rectoris titulo moderabatur Bernardus Stedemeierus Bremâ oriundus, cui nupsit matertera mea Sophia Heyingia, Ioannis Heyingii Consulis filia natu minima.

Conrectoris autem partes sustinebat Ioannes a Line, & ipse Bremanus, cujus in facultate Poëtica venam ostendet subjectum.

Votum pro felici CIↃIↃCI. Anni novique seculi auspicio, in memoriam salutiferæ Nativitatis D. N. Jesu Christi Salvatoris. unici conceptum & Magistratui Daventriensi inscriptum.

Nunc iterum, integri completis mensibus anni,
Aurea lux, lapsis hominum verè aurea rebus,
Effundit jubar, & roseo se lumine miscet.
Salve lux optata, omni venerabilis ævo,
Quâ pater æthereus, genito sine matre, sibique
Majestate pari, similique per omnia nato,
Omnia restituit bona primo perdita lapsu.
Vnicum id invenit medium divina potestas,
Quo fractum repararet opus, mortemque domaret,
Venerat in cujus vires & jura caducus:

Deten-

Detentosque diu tenebroso in carcere manes
Eriperet vinclis stygis, æterneque referret
Ius vitæ miseris, quod iniquus ademerat hostis.
Nunc juvet amplexus iterare, hominemque Deumque
Excipere hospitio, diaque calescere flamma.
Mens mea quid refugis? tibi vita salusque perennis
Panditur, Ambrosium stillat tibi cortice nectar.
Excute quæso metus, nec sit tua tanta stuporis
Duricies, mors victa jacet: quid fidere differs?
Aspice, ut arridet terris Clementia cœli,
Pande alacres ulnas, nescis perterrita, nescis,
Existat pavidis quantus Deus, excipe, & intra
Pectoris ima tui devota mente reconde.
Sancte puer, quem non tacta pudor edidit alvo,
Telluris, cœlique potens, pelagique profundi
Arbiter, alme Deus, caro verbum ex virgine factum:
Te leti accipimus, tibi fracta mente litamus,
Per te accusantis sublata potentia legis
Nunc jacet, offensique tacent jura abdita Patris,
Quem nobis reddis facilem, justumque furorem
Placatus cohibes: non ô mitissime flagrans
Illa tui pietas in nos jam cesset amoris.
Scimus, & heu fletu concretæ pondera noxæ
Prosequimur, meritosque necem nos esse fatemur,
Supplicia ante oculos, & tartara plena timoris
Versantur stygii, vitæ spes omnis ademta est.
Tu nisi Nate Dei, perituri victima mundi,
Degeneres revoces, præstoque salutifer adsis.
Si proprium semper misereri, & parcere lapsis,
Ante fuit: nunc carne Deus circumdate nostra,
Imbellem tueare gregem, nec viscera perdas
Visceribus cognata tuis, juvet esse redemptos
Immensa bonitate tua, ut tanto tibi major
Crescat honos, nostræ quo major sarcina culpę.
Actibus humanis frustra molimur, in alto
Gurgite submersi: nihil hic subsistere tutum,
Nil firmum mortale potest, Corrupta nocensque
Facta Caro est, serpitque malum: nec lethifer anguis
Insidiis parcit, sed mille potentior instat
Fraudibus, ac dirum jaculatur ad intima virus

Pectora,

Pectora, se in facies omnes convertit, & astu
Obruit, artifici sinuatque volumine terga.
Nos caro, nos mundus vanis, viscoque malorum
Illaqueant, suadet scelus imperiosa libido,
Tetra animi trahit illuvies, aversa voluntas
Nititur in vetitum, pravaque cupidine fertur.
Quin etiam infestis ruit insatiabilis hostis
Viribus, impietate ferox Hispanus, & armis,
Nil nisi bella crepans, odio & crudeliter ardens,
Ex animo indomitum spirat sine fine furorem.
Quid nos interea tua sancta oracla professi,
Non armis, numerove pares? num tendere palmas,
Aut certare manu? quid nos? tibi fidere soli
Christe decet, Martem sub te tolerare Magistro
Detrectare nefas. tibi vis invicta, valensque
Dextera, tu fessas confortas robore vires,
Nos tibi deserimur nunquam, (quis credere possit?)
Dum non obniti contra, perferre nec ictus
Sufficimus, tu das referamus ut hoste triumphos
Victores, tu elata teris fastigia Christe,
Quem nobis expers maculę tactusque virilis
Virgineus venter, niveo constante pudore,
Protulit: ô seris Numen venerabile seclis!
Exhilarant nostras merito pia gaudia mentes,
Qui sumus injusti, te justo vindice justi
Dicimur, atque tuis nata est nova gratia natis.
Nostra reum te culpa gravis, nos gratia natos
Efficit: ô quanta est in te miseratio nostri!
Te memores canimus, merito tibi sacra paramus
Annua, tu nobis cœlestia regna Patremque
Concilias, hostesque mari confundis in alto.
Undique jam lętis encomia dicite linguis,
Plaudite, cœlesti nova cantica fundite Regi,
Cujus fine caret, nec linguæ effabilis ulli
Gratia: grata hujus bene facta revolvite mente.
Aurea siderei lętetur regia Cœli,
Exultet tellus, & quicquid ducit in illa
A Domino vitam, unanimo det jubila plausu.

XXVIII Julii quum Rhenoberca à Principe Mauritio in fidem recepta esset, Ordines Transisalaniæ, ditionem suam, jam satis munitam, & Rhenum

num sibi liberum conspicati, ne deinceps tributum hosti solveretur, neve clandestinæ cum eodem transactiones haberentur, decreto caverunt.

Anno cIↄ Iↄ c II. III Octob. commendatur Daventriensibus ad scholæ moderamen Io. Crellius, Rector scholæ Campensis.

XVIII Octobr. de quarto Ministro vocando actum.

XXII Novemb. Henricus Meilingius Pastor in Ruerlo per literas interrogatus, num in hac Provincia vocationem accipere vellet, semestri se spatio adhuc Ecclesiæ suæ obstrictum esse respondit.

Obiit hoc anno Everardus Reidanus, filius Iohannis Reidani, doctissimi urbis Daventr. Medici. Is, sæviente in Belgio Albanâ tyrannide cum suis exul, addixit se obsequio D. Iohannis senioris Comitis Nassoviæ, ac cum eodem, electo jam Gubernatore Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniæ, in patriam reversus Anno cIↄIↄLXXVIII, ab eo nec non Nobiliss. Gelriæ Ordinibus multis gravissimis ac arcanis reipubl. negociis adhibitus, postmodum Anno cIↄIↄLXXXIV. cum Heroë Wilh. Ludovico Comite Nassoviæ &c. ad regimen Frisiæ vocato, eodem perrexit, ac apud ipsum, excepto quod interea temporis per aliquot annos, tanquam Gelriæ Deputatus, in cœtu Illustriss. Ordinum Generalium sessionem habuit, usque ad finem vitæ perseveravit. præcipuo eum Generosiss. hic Comes ex domesticis amore complectebatur, utpote virum cumprimis ingenio & prudentia valentem, & rerum pace belloque actarum tum recentum tum veterum longe peritissimum, quem cum consilii aliquid expediundum erat à latere suo abesse raro patiebatur, quemque in mensa & quoties res ferebat de peregrinis aut vetustis differentem libenter & frequenter audiebat. cujus ingenio & opera instituta & artes veteris militiæ ex scriptorum monumentis eruebat, erutasque in usum revocabat. Scripsit Reidanus hic noster patria lingua rerum Belgicarum commentarios ab Anno cIↄIↄLXVI. usque ad finem Anni cIↄIↄLXXXIII. contractius, ac porro ab Anno cIↄIↄLXXXIII. usque ad finem Anni cIↄIↄcI. diffusius, quos, cum declinandæ invidiæ ac nonnullorum offensionis causa dum in vivis esset edere noluisset, Generosiss. Comiti moriens commendavit, & is Nobilissimis fratribus Reidani cognatis D. D. Io. & Friderico Sandiis, illi Frisiæ, huic Gelriæ Senatoribus juxta auctoris voluntatem eos edendos testamento commisit. prodierunt ergo Anno cIↄIↄcXXVI. annis post obitum auctoris XXIV. Desiit enim esse in vivis vir optimus & doctissimus Anno cIↄIↄcII. ætat. f. LII. *Præfat. in ejus Hist. Excerpt. ex Testam. Comitis Willelmi. Ubb. Emmii Præf. in comment. de vita & morte Wilh. Comit.*

Anno cIↄIↄcIII. VIII Febr. vocatio quarti Ministri Ecclesiæ Daventriensis a Synodo expetita, sed a Magistratu recusata est.

Eodem

Eodem anno Ioannes a Doetecum Daventriæ edidit Romæ urbis, prout hodie jacet, cum omnibus viis ædificiisque prospectum, accuratissime delineatum Romæ ab Antonio Tempestâ, ab sese vero æri incisum. idem complures alias mappas Geographicas publici juris fecit.

IX Junii Magistratus Daventriensis Consuli urbis suæ ac regionis Transisalanæ Delegato Conrado Augustino Zwollæ cum reliquo Delegatorum collegio tum temporis commoranti, per literas significavit, Magistratum Coloniensem non ita pridem ad se scripsisse super comitiis civitatum Hanseaticarum Monasterii a. d. XV Julii habendis, eumque monuere, cum Delegatis reliquarum civitatum ea de re agere, ac quid iis videretur sciscitari ne negligeret, accuratam enim suo judicio ejus negocii rationem habendam esse, ad conservanda civitatum earumque incolarum privilegia, & negotiationem Hanseaticam. Nec facile id ab sese excusari posse, quandoquidem locus conventus ita in propinquo situs esset. Quapropter consultum sibi videri ut prima occasione cœtus trium civitatum super hoc negotio convocetur, quo omnium de eo opiniones plenius intelligantur. expectare se hac de re ejus rescriptionem, aut vero præsentis declarationem. locus & tempus paulo post immutata fuere, ut mox apparebit.

Anno CIↃIↃCIV. IX Januarii, de tertio ministro vocando Daventriæ actum, Rusio (ni fallor) peste sublato.

XII Januarii trium civitatum delegati, videlicet Conradus Augustinus Daventriensium, Mag. Abelus Hillebrandi, & Rodolphus Lambertus Campensium, Hermannus ab Haersolte, Licent. Ioannes Jelifzen, Ioannes a Tongeren, & Arnoldus a Lauwick Zwollanorum nomine, in urbe Zwollana convenerunt, acturi de certis articulis ab A. Senatu Coloniensi ad tres civitates transmissis, super comitiis Hanseaticis XXVI Febr. proxime futuro in urbe Lubecensi celebrandis. ubi primo deliberatum, Num conventus Geltrorum, (qui similes literas, de dictis comitiis Hanseaticis acceperant) XV hujus mensis Arnhemiæ habendus, ad eorum petitionem respiciendus esset, nec ne? super quo decretum, expedire, ut cœtui illi, præfixo die, nostri se adjungerent.

Deinde quæsitum, utrum legatio ea uni an pluribus videretur committenda? Responsum à Daventriensibus Campensibusque, id ab uno, trium civitatum nomine, & communi earum sumtu fieri commode posse. Zwollani dixerunt, se ea de re ad suos postridie plenius relaturos, ac Senatus sui placitum significaturos.

XIII Januarii, Zwollani retulerunt, placere Magistratui suo, ut ejuscemodi conventus, per unum è tribus civitatibus seligendum, sumtu communi respiciatur. quo audito, visum consessui, ut unus ex Senatu Daventriensi desumatur, qui nomine ac vice trium civitatum Arnhemiam ante præ-

fixum diem ablegetur, qui cum Gelris negotium Hanseaticum præparatoriè, &c. quam possit commodissime deliberet, eorum opiniones super eo audiat, & consequenter de omnibus ad suos referendum sumat.

Ita decretum ac consensum a trium Civitatum delegatis, die ac mense quo sup. Zwollæ congregatis.

Subscripserat

P. Joostens *Secret. Campensis suo ac sociorum nomine.*

xx Januarii, qui dies erat Veneris, Arnhemiæ comparuerunt & congregati sunt delegati civitatum Hanseaticarum Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniæ, nec non civitatis Daventriensis, infra nominandi, deliberaturi de literis civitatis Coloniensis ad Neomagenses & Daventrienses datis, quæ reliquis civitatibus fuerant communicatæ super Hanseatica societate, una cum Recessu, nuper Monasterii, a delegatis civitatum Hanseaticarum districtus Coloniensis, ibidem congregatis sancito, ut & breviculo punctorum atque articulorum, super quibus a. d. xxvi Febr. proxime futuri, in civitate Lubecensi celebranda Hanseatica comitia decreta & scripto convocata fuerunt: Post resumtionem autem eorum quæ mense Septembri anni elapsi, ad similes literas civitatis Coloniensis, a delegatis civitatum Neomagensis, Zutphaniensis & Arnemiensis hic acta ac statuta fuerunt, tale facturi decretum, quo harum regionum civitates Hanseaticæ in antiquitus ad se legitime devolutis juribus, privilegiis & immunitatibus conservari, & civitati Coloniensi aliisque Hansæ sociis, pro ratione temporis ac rerum, satisfieri possit.

Post consuetam ergo gratiarum actionem, a Consule Goltstenio, nomine civitatis Arnhemiensis, præsentibus civitatum delegatis, pro comparitione sua, factâ, cum reciproca delatione amicitiæ & correspondentiæ, exhibitæ ac prælectæ fuerunt delegatorum comparentium commissiones instructionesque, exceptis iis quæ ad Daventrienses pertinebant, qui post salutationem & amicitiæ delationem declarabant, a tribus quoque ditionis Transisalanæ civitatibus congregationem indictam habitamque fuisse in civitate Zwollanâ, ibique deliberatum, præstaretne, Honoratissimis civitatibus Hanseaticis instituta ad eas legatione, an vero accurato scripto respondere, super quo nondum finaliter fuerit conclusum. se ergo a Daventriensibus huc fuisse ablegatos ut audirent quæ præsentes civitatum Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniensis delegati in medium essent consulturi, & cum iisdem, salva delegantium suorum approbatione, cum in modum agerent ac statuerent, qui ad commune bonum expedire videretur.

Consequenter prælectæ fuerunt receptæ nuper literæ civitatis Coloniensis, alio-

aliorumque Monasterii congregatorum civitatum Hanseaticarum delegatorum. quarum unæ datæ erant Monasterii 1. Aug. cIↃIↃcIII. alteræ Coloniâ VI Septembris, una cum instrumentis annexis. Adhæc prælecti fuerunt articuli XVII. super quibus proximis Comitiis Hanseaticis esset deliberandum. ut & nova confederatio mense Julio Anni cIↃIↃXCVIII. in civitate Lubecensi, post reversionem, ampliationem, & immutationem federis anni cIↃIↃLVII, delineata, & sigillis delegatorum a civitatibus munita.

Quæ cum res sint majoris momenti, cumque status harum regionum, & conditio gravissimi belli non permittant, ut super iis ea ratione delibere-tur & resolvatur, nedum ut ad defensionem laudabilis societatis Hanseaticæ auxilia contribuantur, prout eadem societas requirit, & prout hæ civitates promto ac sincero animo facere optarent: tandem post varias collationes & deliberationes statutum fuit, salva relatione uniuscujusque ad suos Delegantes, eorumque approbatione, rescribendum esse civitati Coloniensi, prout literæ de ea re conceptæ, visitatæ, & approbatæ fuerunt.

Hisce peractis, visum quoque fuit, nomine omnium civitatum Hanseaticarum districtus Gelrici, procurationem esse conscribendam ad impetrationem confirmationemque privilegiorum Danicorum & Norvegicorum, eamque literis ad civitatem Coloniensem datis inserendam. Dictamque procurationem expediendam in forma, & omnium civitatum sigillis munitam, ad civitatem Coloniensem transmittendam.

Præsentes erant, Neomago Ioannes Gisbertus Commissarius, Ricardus Heuck vir Consularis. Bommeliâ Petrus Moillart, Mag. Io. de Bye Secretarius. Thielâ auctoritate instructi delegati Bommeliani. Zutphania Wilhelmus Buecker, Adamus Caldenbach Coss. Doesburgo auctoritate instructi delegati Zutphanienses. Arnemiâ Io. a Goltstein Consul pro tempore, Wilh. Huygen, Iodocus a Reit, Egbertus a Wetten, Iod. Budding. Hardervico nemo ablegatus erat, sed sententia eorum scripto transmissa. Elburgo Wychmannus a Wijnbergen. Daventriâ Conradus Augustinus Consul, Mag. Io. ab Appeldorn Secretarius.

XXV Junii Daventriæ Ioannes Gosmannus Pastor Hammonensis, ad ministerium Ecclesiæ delectus.

Is XII Novembris eo appulit, & prælectis ejus testimoniis, sequenti Dominica publice in munere ecclesiastico confirmatus fuit.

Hoc anno & aliis multis bonas literas promovebat Daventriæ insignis typographus Ioannes Everardus Cloppenburgius. Edita ab eo *Grammaticæ Melanchthonianæ compendium* de quo ad annum cIↃIↃCII. aliaque.

Anno cIↃIↃCV. XXV Junii, cum Princeps Mauritius, qui cum ex-

ercitu erat in Flandriâ, de expeditione Spinulæ Rhenum versus audivisset, hasce literas ad Gerardum a Warmelo Sallandiæ Satrapam dedit, quarum ille apographum misit ad Depp. Ordd. Provinciæ Transisalanæ.

COPYE

Maurits Prince van Orange, Grave van Nassaw, &c. Marquis vander Veer, &c.

EDele, Erentveste, vrome, ende discrete besondere goede Vrundt, naer onse brieven die wy u eergisteren hebben gheschreven, hebben wy verstaen dat den Commissaris Generael Bartolomeus Sanchez, met vijf Compagnien Cavaillerie uyt s'vyandts Leger is vertrocken, ende noch eenige met hem uyt den Lande van Waes, waer onder is de Compagnie van Graef Henrick van den Berge, ende dat hy sijnen wegh naer Tielemont soude ghenomen hebben, alwaer soo wy verstaen eenighe vergaderinge van de nieuwe troupen die uyt Italien verwacht worden, sal gemaeckt worden: Maer alsoo wy verstaen dat de voorsz. troupen noch niet t'eenemael aenghecomen en zijn, ende dat voor als noch cleyne apparentie is, dat hy yet wes teghens Rhijnbercq soude moghen aenvanghen, soo hebben wy u hier mede willen adverteren, dat ghy niet naer en laet het Convoy van Wachtendonck, soo veele doenlijck sal wesen, ondertusschen te bevorderen, ende goede neerstige opsicht te nemen, dat het by den vyandt niet overvallen ende nedergeleght en worde. Wy hebben den Heere van Sweeten last ghegeven, by soo verre het den noodt soude vereysschen, dat hy hem met thien Compagnien voetvolcx opwaerts sal begheven, ende daer over onder u beleydt te commanderen, waer af wy de patenten aen den Advocaet van Oldenbarnevelt ghesonden hebben, ende hem versocht de voorsz. patenten aen de Capiteyn van de voorsz. Compagnien te senden, ende de selve in diligentie te doen marcheeren, soo wanneer het den dienste van den Lande noodtlijcken sal vereysschen: Sult daeromme niet naer laten, soo wanneer ghy voorseecker sult weten dat den vyandt naer den Rhijn soude marcheeren, ofte op Rhijnbercq yet wes te willen voornemen, den voorsz. van Oldenbarnevelt, soo oock den voorsz. van Sweeten in diligentie daer af te adverteren, op dat hy met de voorsz. Compagnien in tijdts by u mach aencomen: Wilt oock niet naer laten ons van alle het ghene ghy van des vyandts ghelegentheyt

ende

ende voornemen sult verstaen mogen, by daghe ende by nachte in dilligentie te adverteren. Ende hier mede Edele, &c. Vyt Watervliet den XXV *Junij*, 1605.

'tOpschrift was aen den Drost van Sallandt.

U seer goede Vrundt
Maurice de Nassau.

Hisce adjunctum erat sequens mandatum.

COPYE.

SYn Excellentie ordonneert hier mede den Magistraten van de Steden van Nyemegen, Aernhem, Bommel, Doesburch, Deutecom, Rijnberck, Groll, Zutphen, ende anderen dien't sal moghen aengaen, dat sy niet naer en laten alsulcke Compagnien van Cavaillerie in hare Steden voor seeckere dagen te logeren, als henluyden by den Drossaert van Sallandt, in den name van sijne voorsz. Excellentie sullen toe-gesonden worden, omme aldaer te blijven, ende by den voorsz. Drossaert, jegens des vyandts attentaten ghebruyckt te worden, naer dat hy sal bevinden tot den meesten dienst van den Lande noodich te wesen. Actum in't Legher tot Watervliet den XXIIJ *Junij*, 1605. *Onder stondt:* Maurice de Nassau. *Noch leeger:* Ter Ordonnantie van Sijn Excell^tie Melander. *Ende was het Cachet van Sijn Excell^tie op't spatium ghedruckt.*

XIV August. Princeps Mauritius Dordracum, & inde Daventriam cum parte copiarum venit, ubi ad se vocato Comite Henrico Friderico fratre, cum maxima militum parte qui Rheni ripam custodiebant, Lingæ, quam Spinula indagine cinxerat, obsidionem quam celerrime solvere cogitabat, sed cum multa se objicerent impedimenta, ita ut ante XXI mensis diem exercitus non moveretur, ipsa nocte de amissa ea urbe ei nova fuerunt allata. Præfectus loci Martinus Cobbe, Satrapa item Albertus ab Ittersum, aliique centuriones Linga egressi, quod officio suo in servanda urbe defuisse arguerentur, omnes captivi Daventriam fuerunt adducti, ad causam dicendam. ubi cum ad tempus in custodia fuissent, tandem dimissi fuerunt.

XIV Septemb. cum nunciaretur Principi Mauritio, Spinulam, præsidio Lingæ atque etiam Aldensaliæ quam occupaverat imposito ad Rhenum contendere, eodem die Io. Ernestum Comitem cum XII peditum signis Daventriam ac Zutphaniam misit, ad loca vicina reliqua protegenda, & exer-
citum

citum Spinulæ usque Rhenum insequendum. Hic xv Septemb. Daventriam accessit, inde magnis itineribus ad Rhenum pervenit. Princeps quoque Mauritius cum exercitu reliquo Covordia, quo se contulerat xviii mensis, Daventriam, inde Zutphaniam, hinc Deutecomum, tetendit, & sic ad Rhenum copias applicuit.

xxvi Septemb. Defuncto Michaële Keckio, detertio Euangelii Ministro ei surrogando actum in synedrio Daventriensi. nominatus Godscalcus Altius.

Pro tempore ministerium rogati susceperunt Christophorus Hallein, Gerardus Lindenhovius.

Anno cIↃIↃcvi. vii & xiv April. Assuero Matthisio studioso Theologiæ, nomine synedrii (cui concio ab eo habita placuerat) indicata ejusdem synedrii ad eum suo tempore vocandum inclinatio. Ipse se, studiis absolutis, (quod post sesqui-annum futurum speraret) vocationem in patria urbe aliis prælaturum significavit.

Cum iii August. Grolla à Spinula obsessa esset, Mauritius è Frisia ad se vocavit Gulielmum Nassoviæ Comitem, cum delecta manu, Rhenobercâ quoque, Bataviâ insula, Daventriâ ac Zwollâ non spernendas copias, quibus obsidionem solvere in animo habebat, sed frustra, cum interim, nulla apparente necessitate, fortissimum illud Gelriæ propugnaculum hosti deditum esset.

Hunc annum præferunt MSS. *Postillę sive enarrationes in Euangelia ab Adventu usque ad Pascha, summa ac diligenti cura ex variis doctissimisque auctoribus collectę, ac solerti industria descriptę per Hermannum Agnęum à Craneley Rectorem Collegii sacrarum virginum Domus Gerardi Magni.*

Anno cIↃIↃcvii. xxvi Martii die, Rever. & Nob. Ditericus à Gent, Præpositus & Archidiaconus Ecclesiæ S. Lebuini Daventriæ, defuncto Doctore Hermanno Scharfio, Vicarium illius Præposituræ ordinavit D. Gerardum Bruyns, Canonicum supplementatum prædictæ Ecclesiæ S. Lebuini. *Lib. feud. Præpositurę.*

Circa hoc tempus celebratus fuit Hagæ-Comitis conventus præparatorius ad Synodum Nationalem, ad quem, nomine Provinciæ Transisalanæ delegatus fuit Thomas Goswinius, Minister Ecclesiæ Campensis, qui, quod postmodum partes Remonstrantium amplexus sit, operæ pretium erit hisce inserere excerptum ex ejus literis xi Junii datis ad Thomam Roothusium Pastorem Daventriensem (quarum autographum penes me est) ita autem, è Belgico versum, habet: *Vereor, dilecte frater, ne nobis Arminius, si talem Synodum Nationalem, qualem exoptat, fuerit nactus, magnarum molestiarum auctor sit, ac causa confusionis inter multos. Verum quod me præcipue consolatur hoc est, quod tantam concordiam deprehenderim inter fratres omnes è provinciis reliquis, (exceptis*

deptis quatuor illis, quorum judicia seorsim scripto consignata sunt.) Videtur Arminius aliquid habere adversus Catechesin, & Confessionem Belgicam, de quibus eum dicentem audivi, humana tantummodo in iis verba esse. Placide autem à fratribus rogatus, ut quid sibi vellet exponeret, confidenter respondit se ad id non teneri. An non Catechesin Heidelbergensem Ecclesiis Belgicis ejicere meditetur, promtum tibi erit judicare ex illis verbis, quibus asseruit, Non decere nos, ut Catechesin habeamus, in quam mutandi, minuendi, augendi, pro re nata, nobis potestas non sit. quæ verba ab eo prolata sunt. dicentibus reliquorum fratrum nonnullis: cavendum nobis esse, ne in Catechesin Heidelbergensem temere quid committamus, neque enim opus nostrum esse, fuisse viros magnæ pietatis, eruditionis, ac bonæ conscientiæ qui eam, divino verbo consentaneam composuissent, receptam quoque eam ab Ecclesiis Belgicis, libere, ac postquam accurate ad normam verbi Dei fuisset exacta, per ejuscemodi viros, qui & ipsi manum ferulæ subduxissent. In summa, frater, hæc & talia nonnunquam intercurrerunt, non sine quadam animorum commotione, quæ longum esset singula recenseri, &c. De hoc conventu v. Trigland. *Hist. Eccles. part. 3. p. 356. & seqq.*

XXI Julii in Synodo Campensi Art. 5. & 10. decretum fuit, ut Classes singulæ studiose inquirerent, numqui vel Pastores vel Presbyteri difficultatem aut dissensum foveant circa Catechesin & Confessionem reformatæ religionis Belgicam; sique tale quid deprehenderetur, mature ejuscemodi malo occurrerent.

Approbavit porro eadem Synodus, quicquid pluribus votis in conventu præparatorio Nationalis Synodi XXXI Maji Anno CIↃIↃCVII. stylo novo fuerat decretum, ac serio omnia Synodi membra interrogavit, quisquamne ex eis aliquid haberet quod adversus Catechesin & Confessionem Belgicam religionis reformatæ putaret movendum? Ad quæ omnes universim in Synodo congregati, coram Deo & sua conscientia testati sunt, se doctrinam illis formulis comprehensam pro vera & S. Scripturæ consentanea agnoscere.

VII Octobr. (sive XVII stylo Gregoriano) Amstelodami convenerunt concionatores qui suffragiis in conventu præparatorio prævaluerant, & inter illos Thomas Gosuinius, de quo supra. quid ibi actum sit prolixe refert Trigland. *Hist. Eccl. part. 3. p. 364. B. & seqq.*

XXVI Octob. vocatus Daventriam in tertium Ecclesiæ Ministrum Assuerus Matthisius. XXIII Novembr. confirmatus.

Anno CIↃIↃCVIII. XIV Nov. lecta in Consistorio Daventriensi Epistola Ecclesiæ Zwollanæ, continens decretum quoddam Ordd. Transisalaniæ, quo injungebatur, ut ante convocationem Synodi Provincialis, gravamina Classium primo transmitterentur ad DD. Ordinum delegatos, qui eis visitatis, si sibi necessum videretur, in Synodum celebrandam consentirent. Quod decre-

 tum,

tum, quum Ordini ecclesiastico fraudem faceret, ab Ecclesia Daventriensi approbari non potuit; placuitque de eo reliquas Classes faciendas esse certiores, quo communicatis consiliis hoc quicquid erat decreti, adhibitis rationibus apud Ordines ut abrogaretur opera dari posset.

Anno CIↃIↃCIX. XI & XII Julii in Synodo Zwollana Art. V. ad resumtionem V. Art. Synodi Campensis, placuit, ut singuli singularum Classium Ministri, denuo perlegant Catechesin, quæ in Belgii Ecclesiis docetur, nec non Confessionem fidei Belgicam, & utramque approbent. Quod siquis facere renuerit, cum eo ut jus & æquum est procedatur.

Hoc anno & compluribus aliis, ludum literarium Daventriæ moderatus est Gualtherus Sylvanus, vir in literis humanioribus insigniter eruditus, & Poëta eximius, quod facile agnoscent, qui vel unum ejus Epigramma, delineationi urbis Daventriensis subjectum attente legerint. est autem tale:

Telluris almæ non pudenda filia,
Soror gigantum, fratribus dispar tuis,
Alumna libertatis, & vindex simul,
Sed serva summi non superba Numinis,
Nutrix sororum ter trium, cultrix trium,
Fœcunda Mercurialium, nihilo minus
Fœcunda Martialium parens virûm,
Privigna fortis impotentis interim,
Vicissitudinisque ludicræ pila,
En, nube pulsâ purus apparet dies,
Vultum noverca Matris induit piæ
Pacata magnis, ominor, laboribus:
Iam pone vestem temporis testem mali,
Stolamque sume candidam, & videntium
Oclos morare, stringe & invidentium,
O inclytum Transisalaniæ decus
Ocelle civitatium Daventria.

Quatuor lateribus turris templi maximi idem à Senatu rogatus sententiam ascribere, hunc versum ascripsit:

FIDE DEO. VIGILA. CONSVLE. FORTIS AGE.

Doesburgi Gelrorum, quæ urbs ei patria est, nunc consulari potestate vivit.

Æstivo tempore hujus anni, Genevæ supplicio affectus fuit Ludoïcus du Terrail, qui nomine Sabaudiæ Ducis, urbem, in alta pace occupare fuerat conatus. multa sibi parata stratagemata adversus urbes nonnullas federati Belgii fuit confessus, de quibus Genevates eos quorum intererat certiores fece-

fecerunt: inter alias, urbem Daventriensem per insidias perdere fuerat meditatus, de qua re tota Senatus Genevensis ad illam perscripsit, quam rem quia latius evolvi non caret periculo, ea quæ mihi super ea comperta sunt hic non describam.

XI Octob. Christophorus Stickius Daventriensis (Diterici filius, de quo infra) J.U.D. eques, Ernesto Marchioni Brandeburgico à consiliis, una cum Ioanne Ringio J.U.D. Consiliario Wolfgangi Wilhelmi Ducis Neoburgici, apud Illustriss. Ordd. Belgii Principum suorum nomine egit de subsidio adversus Leopoldum Austriæ Archiducem, qui Cæsaris nomine arcem Juliacensem occupaverat: quod & obtinuit.

Idem interfuit solennitati acceptionis feudi Brandeburgensis à Rege Poloniæ, aliisque magni momenti actionibus. Nunc Bresкesii, in suo dominio quietus vivit.

XIX Octob. & utroque sequenti mense, agitata multis dissidiis vocatio Christophori Hallenii, affinis Conradi Vorstii.

Anno CIↃIↃCX. XV Januarii in vocationem Christophori Hallenii consensum.

XXII Januar. in quartum Ministrum Daventriæ electus est, post deprecationem culpæ, in iis quæ perperam ab eo in hoc negocio fuerant gesta, Christophorus Hallein. XXVI à Magistratu approbata vocatio. XI Februar. confirmatus.

XXVI Junii in Synodo Vollenhoviana Art. VIII. conclusum, quandoquidem controversiæ circa religionis negotium, quarum mentio est in primo gravamine Zwollano, proprie in Australi ac Boreali Hollandia agitentur, ut earundem suppressio ac correctio Synodis dictarum regionum relinquatur, earumque fidei committatur. Interim expedire, ut ex hac Synodo scriptis literis moneantur, ut huic malo quamprimum commodum remedium adhibere studeant.

XI Septemb. in comitiis Campensibus conditum edictum, ne quis liberos suos ad scholas aut collegia Jesuitarum studiorum causa mittat, ut qui in iis resident intra certum tempus revocentur; ne Jesuitæ immutato vestitu in hisce regionibus versari audeant &c. omnia propositis pœnis pecuniariis vel arbitrariis adversus transgressores.

Hoc anno editus fuit liber Lutheri de servo arbitrio, linguâ Belgicâ, Daventriæ (si vera est inscriptio) apud Ioannem Christiani ibidem Bibliopolam.

Anno CIↃIↃCXI. XXV Febr. Ecclesia Amstelodamensis & Delegati Synodi Hollandicæ literas miserunt ad Delegatos Synodi Transisalanæ, quibus petebatur, ut quispiam ex illis, ante certum tempus Hagæ-Comitis compareret, qui una cum aliis fratribus, apud Ill. Ordd. Gener. sollicitaret con-

vocationem Nationalis Synodi. Hisce literis synedrio Daventriensi exhibitis, placuit easdem reliquis nostræ Synodi delegatis communicari, una cum hoc nostro suffragio: Expectandum videri exitum Collationis, inter Hollandiæ aliquot ministros institutæ: qui si optato fructu careret, vicissim deputatos Synodi Hollandicæ scripto monendos esse, ut particularem suam Synodum convocent; quam si contingeret impediri, in eo casu è singulis Provinciis delegandos nonnullos, qui Hagæ-Comitis convocationem Nationalis Synodi ab Ordd. flagitarent.

Mense Aprili Christophorus Hallenius supremum diem obiit.

XII Junii in Classe Daventriensi, ad primum gravamen Classis Stenovicanæ (quo nova subscriptio in signum concordiæ suadebatur) visum fuit, quandoquidem subsignatus fuerat Articulus, quo asserebatur, neminem inter nos quicquam adversus Cathechesin aut Confessionem Belgicam habere, alia subscriptione opus non esse.

XXIX Julii Conradus Vorstius in urbe Daventriensi (quo Utembogardus, & Zeystius Syndicus Leydensis, cum eo, super erroribus qui ei imputabantur acturi, se contulerant) tres Articulos de Trinitate, Deitate Christi, ejusque plenaria pro peccatis nostris satisfactione in chartam conjecit, quibus ut multi hinc inde concionatores subscriberent allaboravit, quod qui fecerant (à compluribus autem fiebat simplici animo, quod nihil adversum Orthodoxiæ continerent) eos in omnibus secum sentire persuasum voluit. v. hac de re Trigl. *Hist. part.* 4. *p.* 595.

Anno CIↃIↃCXII. ult. August. Marcus Gualtherus, Rector scholæ Campensis (qui postmodum Arminianismum amplexus est) literas dedit ad Nob. D. Io. Witte, quibus ei gratias agit pro misso Epigrammate quod concinnaverat in Bellarminum & Arminium. eos vocat Gualtherus duos Armi-minaces homines, infausti nominis, Epigramma ipsum & legisse, & descripsisse ait, & velut divinum oraculum seposuisse. optat ut id in omnium hominum manus perveniat, & veritas ejus serio expendatur, profuturum id rei & quieti publicæ, nisi omnes cucurbitarum capita gestarent &c. è quibus hominis hujus levitas apparere potest.

XIV Septemb. in Synodo Campensi delegati sunt qui Hagam-Comitis se conferrent, ibique convocationem Synodi Nationalis apud Ordd. General. una, cum reliquarum Provinciarum delegatis urgerent, Io. Gosmannus Minister Ecclesiæ Daventriensis, & Io. Langius Pastor Vollenhovianus. Iterum ibidem interrogati fratres numquis quid haberet adversus Catechesin & Confessionem? pariter negarunt. idem examen ut in classibus fieret constitutum. Campenses, quod adversus decreta Synodorum, Dordracenæ, Anno CIↃIↃLXXIV. & Middelburgensis Anno CIↃIↃLXXXI. celebratarum,

tarum, quæstiones susceptoribus infantium in baptismo proponi solitas intermitterent, reprehensi. Statutum quoque ne emergentes in Ecclesiis super his vel illis casibus difficultates ad Steenfordiensem aut exteras alias, sed omnium primo ad harum regionum Academias missitarentur.

XI Octobr. Christophoro Hallenio defuncto de successore in ministerium Euangelii Daventriæ actum, nominatim de Jeremia Plancio ecclesiaste Mulhemi, prope Coloniam Agrippinam.

XV Novemb. Seniores Ecclesiæ Hornanæ, scriptis literis à synedrio Daventriensi sciscitati sunt, verusne esset rumor qui ad ipsos dimanarat, Ecclesiam Daventriensem in animo habuisse vocationem Ioannis Wallesii, sui tum temporis ecclesiastæ. cui rumori ipsi fidem adhibere non possint &c. ad hasce quid responsum sit, infra dicemus.

Interim ad ministerium ibidem commendatur Gerardus Stenius Schuttorpiensis. sed cum quidam è familiaribus ejus, super eo interrogatus, narrasset 1. eum absente parente, matri Socinianam hæresin persuadere conatum fuisse. 2. eum, parentem, doctrinam de justificatione explicantem, manifesti erroris insimulasse, illamque quam Orthodoxi in Ecclesiis tradunt, S. literis in æternum probari non posse audacter dixisse. 3. eidem ostensis Vorstii dictatis, Socini paradoxa pro virili commendare studuisse: res ea tota ad Thom. Roothusium Ministrum Ecclesiæ Daventriensis perlata, in causa fuit, ut commendatio illa eventu destitueretur.

Hoc anno Præposituram Daventriensem morte D. Ditherici à Gent vacasse reperio.

Anno CIↃIↃCXIII. VI Maji, Jeremias Plancius ad ministerium vocatus. VIII Julii rogatus ut adventum maturaret, eo quod D. Gosmannus cœcitate à Deo visitatus esset, XVIII Octobr. Daventriam appulit. XIII Decemb. absolute in ministerio confirmatus fuit.

Prodierunt hoc anno Hanoviæ Victoris Giselini commentarii in Prudentium, in quibus, quæ Daventriam spectant, hæc occurrunt: *Interea tamen hoc boni evenit, ut forte fortuna in editionem quandam* (Prudentii) *Daventriensem, annis abhinc* LXX *evulgatam inciderim, quæ ubique mihi tantum opis tulit, quantum ullus alius.* hæc Giselinus. mihi editionem illam Prudentii videre nondum contigit.

Anno CIↃIↃCXIV. VII Febr. continuante cœcitate Io. Gosmanni de vocando V. Euangelii Ministro Daventriæ actum. XXI ejusdem deliberatum de tentando Andrea Suavio, Pastore Lochemensi apud Gelros, juxta quem XXVIII Februar. nominati fuere Alb. ab Oosterwijck Pastor Delphensis, Arnoldus Kemnerus, & Abrahamus Montanus. Ex his Suavius XV Martii vocatus fuit. sed literis XXX Maji acceptis intellectum, Loche-

menses in dimissionem ejus nullatenus consentire velle itaque & ipse, Ecclesia sua invitâ discedere gravatus, Ecclesiæ Daventriensi pro honorifica vocatione gratias egit.

XXV Julii Satrapa Sallandiæ literas Magistratus Campensis misit ad Senatum Daventriensem, quibus petunt, ut Synodus, permissu AA. Delegatorum a. d. Kal. Augusti celebranda, intermitteretur, in quam petitionem & Zwollani, & ipse quoque Satrapa consentiat, idque ob hasce rationes: 1. quia Synodus non ab Ordd. sed ab eorum tantum Delegatis concessa sit. 2. quia gravamina Nobb. Dominis nondum sunt exhibita, id quod judicetur fieri oportere.

XXII August. vocatur Iacobus Revius, ad ministerium Daventriense, qui XXIV Octob. eo appulsus, Pastoribus ibidem accensetur.

Anno CIↃIↃCXV. IV Januar. Io. Wallesius literas dedit ad Daventriense synedrium, quibus refert, se ante biennium & menses aliquot, à viro quodam spectabili, nomine ministrorum Daventriensium requisitum fuisse ut inclinationem suam indicaret, ad accipiendam vocationem ad ministerium Daventriense &c. eam rem se tunc temporis scripto communicasse Coss. & „Tribb. pleb. civitatis Hornanæ in hæc verba: Die Saturni proxime præ„terito huc venisse virum gravem, cum serio & expresso mandato Ministro„rum Daventriensium, sciscitatum sententiam suam, num videlicet, quo è „statu hoc irrequieto, ad quietiorem perveniret, in animum inducturus „esset hanc Ecclesiam relinquere, & præcedente legitima vocatione, se „Daventriam transferre? Quum autem salvâ conscientiâ hoc suum legiti„mum ministerium sibi deserere fas non esset, ut nec probo huic viro ullam „discedendi spem facere, antequam certus esset, Daventrienses non esse „facturos sui adipiscendi causa inutiles sumtus, ideo sese convertere ad ipso„rum Amplitudines &c. Hæc cum quidam malevoli rescivissent, Daventriam misisse de re tota sciscitatum, atque inde literas impetrasse sub sanctiori civitatis sigillo, quas pro concione quibusvis se legendas dare paratos esse jactitent, quibus nimirum sese falsimoniæ convictum se tenere putent. Rogat ergo ut de veritate hujus facti per literas ad se missas testari velint, quo se tueri possit adversus calumnias eorum, qui personale odium quo sese prosequantur, titulo φιλεϱθοδοξίας velare satagant &c.

XVI ejusdem mensis respondit synedrium Daventriense ad literas Wallesii, & circa negotium de quo quærat, hæc gesta esse ait: Duos videlicet è Ministris ipsorum absente tertio, qui auditu percepissent ea quæ ferrentur de eruditione & aptitudine singulari Ioannis Wallesii ad ministerium Euangelii, per virum gravem ex eo ipso D. Wallesio inquiri curasse, num animo propenso foret ad ministerium Ecclesiæ Daventriensis amplectendum, & num salva ædificatione ab Ecclesia sua dimitti posset, si à nobis (inquiunt) ipsum

ipſum inde ad nos vocari contingeret. ita nec aliter ſe rem habere, de qua eum certiorem facere voluerint &c. De Walleſio hoc v. Trigl. *Hiſt. part.* 4. *pag.* 834. *& ſeqq.*

XIV Junii Campis periculoſe in templo tumultuatum eſt. Quum enim pro concione Daniel Sauterius Miniſter illius loci inter alia doctrinam Eccleſiæ reformatæ a conſequentiis quibus gravatur defendiſſet, finito ſacro coïtionem faciunt cives nonnulli è factione adverſa, qua viri, qua feminæ, & clamoribus omnia replent, cumque alii ſeſe iis objicerent, a verbis ad verbera deventum. ſedato tumultu, Magiſtratus tres è maxime ſeditioſis ad curiam vocat, & culpæ convictos ad turrim captivorum abduci juſſit. Poſtridie Everardus Voſculius alter Eccleſiæ Miniſter, (qui una cum Thoma Goſuinio nova Remonſtrantium dogmata tunc defendebat) circiter CL civibus ex eadem factione ſtipatus curiam accedit, admiſſus cum duobus aliis, minis adhibitis Senatum adigit tres illos dimittere, & eorum loco Diaconum quendam, per quem ajebat plebem ad pugnam incitatam fuiſſe, captivum ſiſtere. utrumque factum. ita quidem, ut è veſtigio tres illi dimitterentur, & poſtridie etiam Diaconus, poſtquam de innocentia ejus abunde conſtitiſſet.

Fervente hac συῤῥάξει celebratur Zwollæ Synodus. in qua Martinus Ioannis Harlingenſis Eccleſiaſtes in Roveen, proteſtatus eſt adverſus Claſſem Zwollanam, a qua, (quod ſe a ſuſpicione doctrinæ erroneæ & vitæ minus honeſtæ non ſatis liquido purgaſſet) quominus ad Synodum deputaretur, fuerat interceſſum. Synodus omnibus expenſis, factum Claſſis Zwollanæ approbavit, ac Martino, ut ſe quamprimum ſiniſtris hiſce rumoribus expediret, & turbulentis extra Eccleſiam ſuam actionibus temperaret præcepit. Ibidem decretum ſuperioris Synodi, quo injunctum fuerat Campenſibus, ut trinam ſtipulationem liturgia noſtra expreſſam, more reliquarum Eccleſiarum baptiſmo præmitteret, repetitum ac confirmatum fuit. Sancitum quoque, ne pax noſtrarum Eccleſiarum turbaretur, ut conviciis & contumelioſis dictis in cathedra, ſive adverſus hanc ſive illam partem abſtineretur. Quumque nuperi tumultus Campis exorti fama ad Synodum perveniſſet, requiſitus fuit A. illius urbis Senatus a Synodo, placeretne ei, delegatos aliquot è Synodo admittere, qui hoc quicquid erat diſſidii componerent? reſpondit Magiſtratus, placere ſibi, ut res in plena Synodo examinaretur ac ibidem terminaretur. ſed cum & tempus ad hoc deficere, nec plenè Synodo de facti circumſtantiis conſtare diceretur, negocium ad Magiſtratum ipſum remiſſum eique commendatum fuit. Statutum porro, petendum ab Ordd. ut Synodales conventus quotannis ſtatuto tempore haberi permitterent. Lex quoque lata, nequis ſcriptum quodcunque, vel a ſe vel ab alio compoſitum emitteret, niſi id primo a Claſſe Synodove fuiſſet appro-

approbatum. Denique ut iteraretur apud Ordd. petitio, liceret nostris, accedente reliquarum Provinciarum consensu, Synodum Nationalem apud Præpott. Ordd. Generales urgere.

In deputatum Synodi (quasi re benè ac gnaviter Campis gesta) electus tunc fuit Everardus Vosculius, cum duobus aliis qui easdem partes fovebant. Neque post hanc Synodum alia in Transisalanis celebrata fuit ante annum cIↄIↄcxviii.

xiv August. literæ Amstelodamensis Ecclesiæ ad Daventriensem pervenerunt, quibus illa petebat, ut singulæ Provinciæ binos suo & aliarum Ecclesiarum nomine ablegarent Amstelodamum a. d. iv Sept. styl. vet. pariter acturos de ratione procurandæ Synodi Nationalis &c. placuit hasce literas Classi communicari, in qua die xvi ejusdem mensis, injunctum fuit Ministris Daventriensibus, rogarent Ordinum Delegatos, ut præcedentes deputati (à Synodo Campensi habita Anno cIↄIↄcxii. xiv. Septembr. ad hoc delecti) continuari & auctoritate Ordd. fulti, ad dictum conventum se conferre possint. Cumque Io. Gosmannus cœcitate à Deo visitatus esset, ideoque inidoneus, ut Ministri Daventrienses alium ejus loco è suis seligant, qui cum Io. Langio iter hoc capessat. Totum vero hoc vicinis Classibus significari placuit, ut quid & ipsæ super hac re sentirent cognosceretur.

xxvi August. Cum urbs Brunsvica obsideretur à Duce suo, urbes Hanseaticæ quæ sunt in Gelria, una cum urbe Hanseatica Daventria, invitatæ ad conventum Hansæ Teutonicæ, Lubecæ a. d. xi Septemb. habendum, Arnemiæ decreverunt, viros aliquot graves eo ablegandos, qui super hac difficultate in medium consulerent, & negocium multum expetitæ federationis cum iisdem amplius urgerent. Nominati ad eam rem Domini, Ioannes Biel J. U. D. urbis Neomagensis Syndicus; Fridericus Sandius Consiliarius & Tutor Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniæ, Ditericus Stickius eques, Consul Daventriensis. Legati hi Daventriâ Profecti vii Septemb. & Lubecam appulsi xiii ejusdem. secutus est eos Fridericus Henricus Arausionensium Princeps, cum equitatu Ordd. Federatorum, & aliquot peditum manipulis, quibus urbi Brunsvicensi & Hansæ Teutonicæ subveniretur, si hostilia a quoquam paterentur. idque tam Duci, quam Regi Daniæ, qui & ipse in castris erat, per literas a legatis significatum fuit. At Dux, antequam eas literas accepisset, audito Principis adventu, obsidionem solvit. Delegati fedus cum civitatibus Hansæ Teutonicæ feliciter pepegerunt xxvii Decemb. Brunsvici. xi Januar. anni sequentis Hamburgi. xviii. Januar. Bremæ. xx Januar. patriam repetierunt, ac intra paucos dies eo appulerunt.

Mense Decembri hujus anni, loco Diterici a Gent defuncti, electus est in

in præpositum Daventriensem, & Archidiaconum S. Lebuini, Rever. ac Nobilis D. Bernardus Bentinck, filius nobilis ac honorati Henrici Bentinck in Werckeren, Satrapæ regionis Sallandiæ.

Edita hoc anno est Zwollæ Apologia Iacobi Wyfferdingii, de quo ad ministerium vocando agitabatur, cumque suspicione Arminianismi & Socinianismi gravaretur, publico scripto Latinè vulgato, ea se labe purgare annisus est. Idem postea civitati illi a secretis fuit.

Anno CIↃIↃCXVI. VIII Januarii deliberatum fuit Daventriæ de asciscendo in quintum Ecclesiæ Ministrum Io. Acronio, Ecclesiaste quondam Groningano, post Vesaliensi, unde occupata ab Hispanis urbe exclusus, Daventriæ sedem fixerat. Scripsit dum Groningæ Euangelium prædicaret, librum linguâ Germanicâ, de vocatione ministrorum, & jure patronatus, editum ibid. apud Ger. Ketel, Anno CIↃIↃCIV. Postmodum Daventriæ, lingua Latina, Elenchum Orthodoxum Pseudo-religionis Romano-Catholicæ. Denique Franequeræ, (ubi Theologiæ Professorem postea egit) Probuleuma de studio S. Theologiæ recte privatim instituendo. Franequerá Harlemum ad ministerium Ecclesiæ vocatus, ibidem vitam cum morte commutavit. sed hæc sequentibus temporibus contigere. ut ad nostra revertamur, XV Januar. plura suffragia in synedrio obtinuerunt, ut is Ecclesiæ Ministris accenseretur. quibus cum XXII^a. ejus mensis ii qui proxime seniorum munere decesserant, sua vota, recepto ibi more adjunxissent, res ei per Delegatos è Consistorio indicata fuit, super qua motis quibusdam difficultatibus, tempus sumsit deliberandi.

„XXVI mensis Januarii in camera capitulari, domus Domini Florentii, „in civitate Daventriensi congregati fuerunt, Nobiliss. Henricus Bentinck „Satrapa ditionis Sallandicæ, nomine filii sui, nobilis Bernardi Bentinck, „nonnullis nobilibus consanguineis suis comitatus. insuper Honorati, „Consultiss. ac Prudentiss. Domini, Martinus Stegeman, Engelbertus „a Doetecum, Iacobus a Lith, & Hermannus a Bloos, Delegati A. Sena„tus ejusdem civitatis Daventriensis. nec non Canonici Ecclesiæ S. Lebui„ni, nimirum D. Gerardus Bruyns, & Nob. Unico Ripperda, una cum „Quæstore facultatum Capitularium Henrico Vrieswijck, deliberaturi simul „de rebus quibusdam ad Præposituram pertinentibus. Habitaque commu„nicatione, placuit, ut regimen bonorum Præposituræ maneat consolida„tum in vicariatu, eoque in statu quo id fuerat tempore Dominorum Præ„positorum præteriti temporis: Quod autem attinet administrationem bo„norum Præposituræ, ea quoque mansura est in urbe Daventriensi, prout „antiquitus consuetum est. Super ea autem omnia dictus Dominus Satrapa „nomine ac vice dicti sui filii, Vicarium confirmavit, & veluti de novo con„stituit memoratum D. Gerardum Bruyns, Canonicum Capitularem. qui

,,tanquam Vicarius generalis dictæ Præposituræ, administrationem bonorum continuabit, prout hactenus factum est: Fide jubens dicto D. Præposito, tam ratione jurium feudalium quæ ipsi obtingent, quam ipsarum facultatum administrationis. Quod vero ad portionem, Capitulo ex bonis Præposituræ quotannis competentem, ea hoc tempore, ac per provisionem relinquitur qualis fuit vigore transactionis cum præcedenti Præposito sancitæ, ut videlicet è XIX personis, singulis erogentur XI mensuræ siliginis ac hordei, duo modii ac semis siliginis non eventilati, IV modii hordei aut avenæ non repurgatæ, & III floreni aurei mensuralium nomine; reliqua Præposito applicentur, quopacto tempore defuncti Diterici a Gent, Præpositi ultimi fuit factum. Quod si interim invasio aliqua earum facultatum quarum receptio est penes Vicarium ab hoste contigerit, id damnum solum Capitulo intelligitur redire. Consequenter idem D. Satrapa in qualitate prædicta, scribam feudalem continuavit & confirmavit Ioannem Condewijn civitati Daventriensi a Secretis. Conventum porro est, ut dicti D. Satrapæ filius, simul ac majorennis factus fuerit, hic in civitate, in domo Præposituræ resideat: utque eadem domus plene è reditibus Præposituræ reparetur ac conservetur. Actum a Dominis supra nominatis, eorumqne subscriptione firmatum, anno, die, & loco quibus supra. Subscriptum erat diversis manibus: Henricus Bentinck nomine filii. Antonius a Doornick. Gerardus Bruins Canonicus. Unico Ripperda. Et inferius: Jussu supra dictorum DD. Delegatorum Senatus, Kondewijn civitati Daventriensi a Secretis.

Pro copia collata

Ioannes Steen, *Sacra Imperiali aucto-ritate Notarius Publicus, in fidem propria manu scripsit ac subscripsit.*

XII Febr. Matthisius synedrio exhibuit vocationem ad Ministerium Ecclesiæ Zwollanæ, sed dimissionem ab Ecclesia Daventriensi non impetravit, ut nec IV Martii, cum denuo eam flagitaret.

XI Martii Ordd. Transisalaniæ in comitiis Campensibus congregati ad exemplum Ordinum Hollandiæ & Provinciæ Trajectinæ decretum edunt pro pace Ecclesiæ, in quo qui doctrinam de æterna Dei (ut ajebant) Prædestinatione more recepto docebant, insimulantur de ea sublimius disputare quam Christus Magister ac Doctor noster nos ipse docuit: jubenturque concionatores tam hujus quam adversæ partis, disputationes ejuscemodi tum de Prædestinatione, tum de aliis controversiis ad arcana Dei spectantibus, prorsus intermittere, neque quicquam de eis vel pro concione movere, vel scripto typisve publicare, sub pœna depositionis a ministerio &c.

Ad

Ad hæc exequenda, injunctum est Satrapis, & civitatum Delegatis, ut in sua quique jurisdictione concionatores omnes ac singulos ad subscribendum & obtemperandum huic decreto compellerent. quod tentatum vario eventu. è civitatibus Campenses admodum fervide hoc negocium egerunt, Daventrienses & Zwollani lentius & circumspectius. Qui Remonstrantium partes fovebant, alacriter subscripsere, sed nihil minus fecere quam quod promittebant, cum à seminandis suis opinionibus nunquam cessarent. ex aliis nonnulli minis adacti subscripsere, sed non multo post in classibus culpam confessi sunt, quidam subscripserunt sed cum restrictione, alii Orthodoxæ quam semper defenderant doctrinæ summam una cum nomine suo decreto subjecere. sed præcipua quæ cursum hujus moliminis abruperunt adjicere præstat. Ea fuerunt Satrapiæ Vollenhovianæ & Civitatis Daventriensis à reliquis comitiorum membris separatio. ea hoc pacto contigit:

Rodolphus Echtenius Vollenhoviæ Satrapa, vir bonus & Orthodoxus, quantum poterat executionem hujus decreti distulerat, cujus etiam exemplar nemini è jurisdictionis suæ Ministris, licet multum diuque rogatus, voluerat exhibere. tandem, urgentibus aliis Satrapis, ditionis suæ concionatores convocavit a. d. VIII Aprilis Vollenhoviæ comparituros. comparet tota Classis & in unum cubiculum congregatur. eo mittit decretum Satrapa, utque ei subscribant injungit. Concionatores, nunquam antea visum decretum, invocato prius nomine divino, legunt, releguntque, ac omnibus maturè expensis, summo consensu judicant ei se salva conscientia subscribere non posse. id quod Satrapæ significarunt, neve tali diplomate gravarentur enixe petierunt. Cui placuit ut rationes recusationis suæ scripto consignatas sibi traderent, quas AA. Ordd. exhibere, atque ita suo se munere perfunctum esse edocere posset. id quod ab illis luculento scripto est factum: cui subjecta erant nomina *Ioannus Langii*, *Ioannis Vosscuyl*, *Iacobi Hessels*, *Henrici Grevesteyn*, *Ioannis Volceri*, *Lucæ Langii*, *Henrici Vinckii*, *Henrici Alutarii*, *Iacobi Reyneri*, *Wilhelmi Lubberti*.

Hoc scriptum, cum intempestivo cujusdam fervore, cui id Henr. Alutarius communicaverat, Amstelodami furtim descriptum, & typis quoque mandatum fuisset, idem Alutarius ministerio motus fuit, licet juramento confirmasset, se inscio & nolente eam rem contigisse. alter qni se Zutphaniensibus quibusdam Ministris id communicasse fatebatur, certus tamen ibi non fuisse excusum, mensis spatio à ministerio fuit suspensus. Alutarius apographum sententiæ poposcit, sed obtinere non potuit. Nec ulla Ecclesiæ Blanckenhamensis, cui præerat, Classis item, Deputatorum Synodi aliorumque interpositio, ad rigorem hujus sententiæ saltem mitigandum, quicquam profecit. Ecclesiæ, ejus loco, diversæ partis Minister Gerardus Arsenius obtrusus fuit. ipse post longam patientiam, Woerdam in Batavis, hinc Roterodamum,

damum, & inde Gorcomium regimini Ecclesiæ adhibitus fuit, ubi & mortalitatem deposuit.

Ministri Ecclesiarum Vollenhovianæ, Stenovicensis, Hasseltanæ, Covordiensis, Cuneranæ, quique in Swartesluys, Blocksijl &c. Ecclesiæ inserviebant, in sana doctrina immoti persliterunt, & à Magistratibus suis, ne jugum decreti Campensis subire cogerentur, fuerunt defensi.

Daventriæ, cum tres Ministri essent incorruptæ doctrinæ tenaces, Thomas Roothusius, Jeremias Plancius, & Iac. Revius; unus vero Assuerus Matthisius novis opinionibus addictus, facile ab hoc persuasum fuit Magistratui, decretum Campense, quod non modo in doctrina prædestinationis, sed & in aliis quæ aliquid mysterii habent, silentium partibus imponat, hac in parte corrigi ac leniri posse, &, modo doctrinæ prædestinationis cum annexis astringeretur, utrique parti tolerabile fore, & ad pacem Ecclesiæ facturum, ita, omisso illo additamento decretum sit ab illius civitatis Senatu; quod cum IX Aprilis die Ministris proponeretur, Matthisius quidem avide recepit, reliqui vero approbare gravati sunt, & eas rationes postridie Magistratui scripto exhibuerunt, per quas id urgere destiterunt, ac pristinam Orthodoxis verbi divini Ministris libertatem salvam reliquerunt.

XI Aprilis Georgius Solingius, Minister Ecclesiæ Deldanæ in Classe Daventriensi, prolixa scripta ad Ordd. Epistola, rationes reddidit, cur nec ipse, nec ulli ecclesiastæ, honore Dei, conscientiarum suarum tranquillitate, & auditorum salute salvis, sanam doctrinam de prædestinatione & annexis ei capitibus, apud auditores jam ante in fundamentis Christianæ religionis institutos, silentio involvere possint.

Mens. Jul. habitus fuit Amstelodami conventus Delegatorum ex omnibus Synodis, cui nomine Provinciæ Transisalanæ intererat Io. Langius. de quo v. *Hist.* Trigland. *p.* 89. *& seqq.*

Kalend. Novemb. Marcus Gualtherus Palatinus scholæ Campensis Rector edidit tractatum, cui titulus: *Temeritas recalcitrans, sive Dialogus inter sanam rationem & stultam temeritatem, De carentia liberi arbitrii primorum parentum ante lapsum, & de Deo ἀμαρτηματικῷ, contra Tapeinophrosynen Ioannis Vrbani, Ecclesiastæ Hattemensis.* excusus est Goudæ apud Andream Burier.

VII Novemb. ad Coss. &c. oppidi Diepenemensis nomine concionatorum Daventriensium scriptum fuit, de vocatione Hugonis Galli, quam, quod decreto Ordd. subscribere gravaretur, impedierant ne effectum sortiretur, eisque significatum, neminem à Classe admissum iri, qui ad illam subscriptionem se perduci pateretur.

Hoc anno renovata fuit Daventriæ porta piscaria, cui operam suam accom-

commodavit ingeniosa virgo. quæ virili induta habitu, stipendia merebat sub cohorte Iacobi Eyndii. de qua paulo plenius hic agendum. Filia centurionis Simonis Portæ (is navi Rheno custodiendo non longe a propugnaculo Schenckano præerat) Catharina Simonis dicta in urbe Neomagensi, civi cuidam (vel, ut ab Eyndii optione me audire memini, extra urbem nobili cuidam) sese in ancillam elocarat: tempore famulatus sui elapso, patre ac hero suo insciis, discedens, virilem sumit vestem, Simonis Portæ nomine se appellari facit, artem sutoriam addiscit. sed illius opificii pertæsa, cædendis lapidibus se applicat, qua in arte haud parum profecit. hinc militaris vitæ avidior, sub eo quem diximus centurione sacramentum dicit. cujus cohors tum temporis Daventriæ in præsidio agebat: ubi, occasione refectionis portæ quam diximus, ingenii sui insigne specimen dedit. Inde Reessam translata, à militari studio non recessit. industriam quoque suam in exædificatione novi ibidem templi egregie demonstravit. parenti suo, quoties se offerebat occasio salutem, nomine filii sui, nunciari fecit, illo identidem respondente, filium sibi nullum, filiam tamen fortasse alicubi superesse, quæ quonam evasisset se penitus latere. Variæ parenti de ea suspiciones occurrebant, vel cum amatore quopiam eam solum vertisse, vel ab hero forte corruptam, ac deinde peremtam; sed nihil certi de ea unquam potuerat resciscere, quum nemini illa sexum suum indicasset, neque ullus mortalium tale quid in ea comperisset. Tandem Reessæ postquam Anno CIↃIↃCXXV. morbo correpta diem suum obiisset, mulierum curiositate, quæ eam, quod imberbis esset, eunuchum sibi videri inter se cavillabantur, effectum est, ut nudato cadavere, mulier esse comperiretur. Id protinus patri mandatum, qui ne exequiis interesset morbo præpediebatur. biduum tamen, ultra constitutum tempus, ejus expectatus fuit adventus, cujus cum spes non esset, funus elatum, ac cum omnibus ceremoniis more militari, in novo, & ipsius arte exornato templo humatum fuit. sequebatur Senatus urbis universus, centuriones omnes qui vel in continenti vel in flumine Rheno militabant. nec non plerique alii qui ad rei famam aliunde advolarant. ita ut magnifica sane ejus fuerit funeratio. Magistratus, ad rei memoriam sumtuoso lapide tumulum hujus Amazonis obtegi fecit, cui vitæ ejus ordo ac series fuit incisa.

Anno CIↃIↃCXVII. XV Februarii die, Assuerus Matthisius Senatui Daventriensi & Tribb. pleb. scriptum exhibuit, quo negabat se deinceps ministerium suum salvâ conscientia obire posse, nisi injungeretur ab A. Magistratu tribus suis collegis, ut æquali cum ipso jure se gererent, sive in reticendis, sive in proponendis pro concione Articulis controversis.

Gliscentibus porro per Ecclesias Transisalanas dissidiis, ministri qui sanæ doctrinæ adhærebant, consultum judicarunt Illustriss. Principem Mauri-

tium super eo negotio compellari. delegerunt autem ad eam rem Rever. ac insignem virum Hieronymum Vogellium, Ministrum tum temporis Ecclesiæ Hasseltanæ, cujus instructio (Belgicè concepta) ita habebat:

,, Quandoquidem harum exhibitor, verbi divini in provincia Transisalana Minister, necessaria quædam in Hollandia habebat expedienda: Iccirco ,,nos infrascripti, tanquam cooperarii in ejusdem Provinciæ Ecclesiis, ad ,,promotionem honoris divini & religionis verè Christianæ, necessarium ,,existimavimus, hunc nostrum fratrem serio affectu rogare, ne intermitteret, postquam in Hollandiam venisset, petere Hagam-Comitis, ibidem ,,Celsiss. Principem, tanquam Præfectum hujus regionis cum omni debita ,,reverentia ac demissione salutare, atque ab eo gratiosam audientiam requirere, super iis quæ ad bonum ecclesiarum hujus Provinciæ cum eo acturus est. Ac primo quidem, super præsenti illarum ecclesiarum statu, ,,Deinde, super decreto, ab hujus regionis Ordinibus, anno præterito ,,CIↃIↃCXVI. XI Martii die Campis sancito, typis vulgato, ac publicato, quo ea ministrorum hujus Provinciæ obligatio postulatur, cui nemo ,,eorum (qui quidem sanæ, puræ ac reformatæ doctrinæ addictus sit) salva ,,conscientiâ poterit subscribere. Prout iidem Ministri, cum id ab ipsis ,,exigeretur, majori ex parte, id facere recusarunt. Quumque etiamnum ,,metuamus, ne dicti D. D. Ordines ejusce modi recusationi minus sint acquieturi, sed repetito mandato, sub pœna promtæ depositionis, eandem ,,subscriptionem denuo injuncturi; ut demisse Celsiss. Princeps rogetur, ,,ad profectum honoris divini, tranquillitatem ac bonum ecclesiarum, per ,,literas apud dictos D. D. Ordd. Zwollæ proximo x. Martii die stylo vet. ,,congregandos, clementer pro sese intercedere, petereque, ut executionem ,,decreti illius intermittant, nec quenquam ad ei subscribendum constringant; quo fidi ac pii reformati Pastores in ministeriis suis permanere, ,,neque concionatores Arminiani eorum loco intrudi possint. Præterea, ut ,,Celsiss. Principi placeat, tanquam Præfecto hujus Provinciæ, dictos D. D. ,,Ordd. monere, ut ad exemplum vicinarum Provinciarum, Gelriæ, Comitatus Zutphaniæ, Frisiæque, in sana ac verè reformata religione perseverent. neque ullam novitatem permittant introduci. quo omnis motus ,,omneque infortunium in urbibus ac pagis evitari possit. Speramus autem ,,Celsiss. Principem, demissas ejusce modi preces clementer accepturum, ,,ac effectui daturum: quum nulli dubitemus, fore ut literæ ejus intercessoriæ à D. D. Ordd. nostris attente considerentur, atque animo propenso ,,effectui mandentur. Quo facto omnes pii probique Ministri verbi divini ,,ex animo lætabuntur, & occasionem sibi oblatam agnoscent, Celsiss. Principi immortales agendi gratias, Deumque fideliter ac perseveranter orandi, ut eundem in felici ac diuturno regimine gratiose conservet, ad reipub.

& Ec-

„& Ecclesiæ Christianæ felicitatem, pacem ac concordiam. Actum in „Transisalania III Martii cIↄ Iↄ c XVII.

Subjecta erant nomina Thomæ Roothusii, *aliorumque hujus Provinciæ Ministrorum.*

Princeps Mauritius humaniter hanc compellationem accepit, & ad Ordd. Transisalaniæ literas dedit quæ ipsius verbis hic poni merentur. ita autem habent:

Maurits Prince van Orangen, Grave van Nassau, Meurs, &c.

EDele ende besondere goede Vrunden: Alsoo wy hebben verstaen, dat V: E: althans eenen Landt-dach zijn houdende, hebben wy goet gevonden by de selve occasie, ten aensien van de swarigheden die wy bevinden in desen Lande van Hollandt over het poinct van de Religie te zijn ontstaen, volghens onsen schuldigen plicht, daer op wy onse commissie ende instructie als Stadthouder ende Gouverneur van den Lande van Over-Yssel hebben ontfangen, V: E: hier mede ernstlijck te versoecken ende vermanen, binnen denselven Lande, soo in den Steden als ten platten Lande, soo goede toesicht te nemen, ende ordre te stellen, datter geene nieuwigheden in de ware Christelijcke gereformeerde Religie ingevoert en werden, maer ter contrarie, dat de selve mach werden gemaintineert, in conformiteyt van de Nederlandtsche Confessie ende Heydelberchsche Catechismus, gelijck van den aenvanck der reformatie tot noch toe geschiet is. tot welcken eynde wy sonden goet vinden, dat de gewoonlijcke Kercklijcke vergaderingen, in Classen ende Synoden, na behoorlijcken gebruycke toegelaten worden. Ende soo daer eenige personen mochten werden bevonden die daer inne van ander gevoelen mochten wesen, dat 't selve by hun mocht blijven, sonder op den Predick-stoel te brenghen, ofte andersints eenighe beroerte onder de goede Gemeente te veroorsaecken, totter tijdt men by een Synode Nationael in dese saecken anders sal hebben versien. Op dat ondertusschen aldaer in den Lande van Over-Yssel in conformiteyt van ander Provintien in goede ruste ende eenigheyt noch staende, moghen belet werden ende voor-gekomen de swarigheden die ter saecke van dien alhier in Hollandt dagelijcx zijn voorvallende. het welcke niet dan tot meerder verseeckeringe ende ruste van

V: E:

V.: E: ende die van de Landtschap van Over-Yssel sal komen te strecken. Hier mede, Edele &c.

In s'Graven-Hage, den XX *Martii*, cIↄ Iↄ c XVII.

Id est:

,, Mauritius Arausionensium Princeps, Comes Nassoviæ,
,, Meursæ, &c.

,,Nobiles & singulariter dilecti Amici: Quandoquidem intelleximus, ,,Nobil. Vestras impræsentiarum comitia celebrare, visum nobis fuit, ea ,,occasione, ratione habita difficultatum quas deprehendimus in hac Hollan- ,,diæ Provincia, super negocio religionis exortas esse, ex officio nobis in- ,,cumbente, cujus nomine commissionem ac instructionem nostram, ti- ,,tulo Præfecti regionis Transisalanæ accepimus, serio à vobis petere, vos- ,,que monere, ut tam in civitatibus quam pagis operam detis ac prospicia- ,,tis, ne novitates ullæ circa religionem vere Christianam & reformatam in- ,,troducantur, sed contra, ut ea protegatur in conformitate Confessionis ,,Belgicæ & Catecheseos Heidelbergensis, prout ab initio reformationis ,,usque ad hæc tempora factum fuit. quo fine videretur nobis consultum, ut ,,consuetæ congregationes ecclesiasticæ in Classibus & Synodis, juxta usum ,,debitum permitterentur. Quod si qui forte reperirentur, qui hac in re di- ,,versum sentirent, ut ii sententiam suam penes se continerent, neque eam ,,de cathedrâ vulgarent, aliterve motuum aut turbarum in Ecclesia auctores ,,essent, usquedum per Synodum Nationalem in hisce aliter prospectum ,,fuerit. Quo interea temporis istic in Provincia Transisalana, aliarum Pro- ,,vinciarum hactenus tranquillarum ac concordium exemplo, impediantur ,,ac præveniantur difficultates, quæ hac de causa hic in Hollandia quotidie ,,emergunt. Id quod non nisi ad majorem quietem ac securitatem vestram ,,ac incolarum regionis Transisalanæ cessurum est. Hisce, Nobiles &c.

,, Hagæ-Comitis XX Martii cIↄ Iↄ c XVII.

XIV Aprilis, cum vulgo innotuisset Matthisium Senatui Daventriensi & Tribb. pleb. scriptum exhibuisse, de quo ad XV Februarii egimus: item cum dixisse, statuisse se, quoties opportunum esset, opiniones suas publice exponere; interrogatus super hisce in Presbyterio Matthisius, & num in eo proposito persistere in animum induxisset, affirmavit. unde consultum visum fuit synedrio, ut vitando scandalo, hac vice administrationem S. Cœnæ alii cederet, sententiam suam in suggestu proponere caveret, sed eam legitimis suis judicibus discutiendam reservaret. Cui sententiæ negavit se acquiescere posse.

Quæ

Quæ res cum ad apertum schisma tendere videretur, visum fuit eam cum A. Magistratu communicandam, ex eoque sciscitandum, num pati posset, duas diversas doctrinas in Ecclesia illa publice doceri.

XVI Aprilis Senatus Daventr. convocatis etiam ad id Tribb. pleb. una cum illis, non modo judicium Presbyterii in causa Matthisii absolute comprobavit, verum etiam, ad conservandam religionis reformatæ puritatem & schisma evitandum, eundem Matthisium à ministerio hujus Ecclesiæ dimittendum censuit, idque juxta propriam ejus petitionem, quam scripto comprehensam xv. Febr. die Senatui & Tribb. pleb. ipse exhibuisset &c. Qua de re ad Consistorium perlata, ita de ea fuit judicatum: (utar verbis „quæ in Acta relata sunt) Quanquam hæc Assueri dimissio, neque a Presbyterio, neque a Classe, verum ab A. Magistratu & Tribb. pleb. facta sit, „nihilominus quandoquidem Assuerus controversiam suam nec ad Presbyterium, nec ad Classem, sed ad plenum Magistratus ac Tribb. pleb. conventum detulit, atque iis demissionem suam petiit, nisi in temerario suo proposito sibi consentirent, Hinc Presbyterium, causam non inveniens, cur „huic dimissioni Assueri se opponeret, ei (modo ne hæc dimittendi ratio „ad præjudicium juris ecclesiastici posthac in consequentiam trahatur) consensit, quo puritas doctrinæ conservetur inviolata, & schisma, ac dissidia in „Ecclesia per eam evitentur. Atque ita ipsum quoque synedrium dictum „Matthisium pro exauctorato habet. Is, non multo post ad Ministerium Ecclesiæ Campensis, unde discesserat Sauterius, Harlemensis Ecclesiæ Ministris allectus, Daventriâ evocatus fuit.

XXIII ejusdem mensis Satrapa Sallandiæ, ad concionatores districtus sui (qui in ecclesiasticis magna ex parte subest Classis Daventriensi) literas dedit, quibus nomine Ordinum vetat, ne ad Classicalem similemve ullum conventum se conferant, nisi impetrato ante assensu Ordinum, ab iis Delegatorum, aut suo, sub pœna suspensionis annui ipsorum stipendii.

Tubantiæ quoque, & Haexbergæ Satrapæ a Sallandiæ Satrapa, & civitate Campensi (adhibito etiam nomine Zwollanæ, licet illa in proxime præteritis Comitiis aliter sensisset) per literas incitati, cum alter Hengeloæ ac Deldenæ Henr. Meilingium alter Diepenemi alium quendam non compellata Classe Daventriensi, intrusisset, ad eum ablegatus a Daventr. synedrio XXVIII April. fuit Jeremias Plancius, ut una cum A. Magistratus Delegatis eos ad observandum in talibus ecclesiasticum ordinem admoueret.

XII Maji Magistratus & Ecclesiæ Delegati redierunt, cumque referrent, Satrapam Tubantinum in dubium vocare, num Ecclesiæ illius regionis Classi Daventriensi subessent, id ex Actis Synodalibus demonstratum fuit, & dicto Satrapæ scripto significatum.

XIX Maji Presbyterium Daventriense literas dedit ad Satrapam Sallandiæ,

per quas, luculentis rationibus inductis eum hortatur, ut ab inhibitione comparendi in Classicis conventibus, qua Satrapiæ suæ Ministros gravarat, desisteret. verum nihil hisce literis profectum est, unde Classis Daventriensis celebrata non fuit usque ad annum cIↃIↃCXVIII. XI Matrii.

XXI Maji Deputati Ordinum Transisalaniæ, ad Ioannem Puytmannum Ministrum Ecclesiæ Goranæ apud Tubantes, quod decreto Campensi subscribere recusasset, literas misere, quibus ei significarunt, stipendium quod in ipsius ejusque liberorum usum è facultatibus Campi S. Ioannis ei gratiose ad tempus indulsissent, sese jam revocare, neque deinceps ei continuare posse.

XXII iidem ad Vollenhovianum Satrapam dant literas, quibus eum culpant, quod Henrico Alutario, in despectum decretorum suorum, exercitium ministerii sui hactenus continuare permisisset, ac serio monent, ut templum Blanckenhamense occludi faciat, Alutarium ædibus Pastori attributis ejiciat, in rebellione continuantem custodiæ tradat, ac cum ipsorum consensu adversus eum de jure procedat. petunt autem ab eo responsum per tabellionem qui hasce deferebat.

XXVI. Jeremia Plancio Daventriæ peste mortuo, de alio Ministro vocando agitur.

XXVIII. eligitur Ioannes Acronius.

IV Junii (sive XIV stylo Hollandiæ) Princeps Mauritius ad Ordd. Transisalaniæ literas dedit quas operæ pretium erit ipsius primo verbis ex apographo quod ad manus meas pervenit, poni, ac deinde Latinè verti. ita autem habent:

Maurits, &c.

EDele, &c. Alsoo wy onderrecht zijn, dat uyt kracht van seeckere Resolutie by de Landtschap van Over-Yssel in den verledenen Jare cIↃIↃCXVI *genomen, ende desen lopenden Jare* cIↃIↃCXVII *geconfirmeert, midtsgaders ter cause van de weygeringe die eenige Predicanten aldaer souden doen van de selve t'onderteeckenen, ofte daer na hare predicatien punctuëlijck te rechten, als wesende een saecke strijdende jegens hare conscientien, eenige der selver Predicanten daer over van hare diensten ontset ende beroofst souden worden: Soo versoecken wy u luyden, dese saecke rijpelijck te willen insien, ende niet te gedogen, datmen aldaer eenige Predicanten van hare diensten ontsette ofte beroove, alleenlijck om dat sy weygeren te teyckenen eene resolutie die tegen hare conscientie is strijdende; Dewijle men niet en kan de Predicanten dwingen anders te leeren*

leeren dan de Nederlandtsche Confessie ende Heydelberchsche Catechismus zijn mede-brengende, daer op sy aenghenomen zijn geweest, ende soo tot noch toe ghesch iet is: totter tijdt toe men by een Synodum Nationael daer in anders te doen soude mogen goet vinden. Want wy niet en twijfelen, ofte ghy-luyden houdet daer voor, beneffens ons, dat de selve Confessie ende Catechismus met soo rijpe deliberatie ende moderatie ingestelt zijn, dat (by u luyden daer wel op gelet zijnde) daer tegens niet kan werden geoordeelt, vele min door eeniger particulieren gevoelen, sonder wettige authoriteyt bekleedt; immers voor alsnoch niet en behooren soo heftich tegen-gesproocken, vele min verworpen te worden. Te meer, aengesien de voorsz. Confessie ende Catechismus soo eenpaerlijck by alle de ware Gereformeerde Kercken, niet alleen deser, maer oock oock anderer nabuyrige Landen ende Koninckrijcken zijn aengenomen, ende met soo loflijcken zegen Godts, tot noch toe geobserveert geweest.

Wijders, aengesien wy oock verstaen, datter althans by die van de voorsz. Landtschap van Over-Yssel eenen Landt-dach soude werden gehouden, ende wy ons verseeckeren, dat in der selver Vergaderinge de saecken van den jegenwoordigen droevigen staet der Gereformeerde Religie in dese Landen onder andere poincten mede verhandelt soude worden: Soo en hebben wy door die selve occasie niet connen ledich staen, u luyden hier mede van gelijcken het gemelte poinct der voorsz. Religie, soo vele ons mogelijck is, te recommanderen: Ende oock te versoecken, dat ghy-luyden van uwent wegen by de voorsz. Landtschap, alle goede ende uyterste devoiren willet aenwenden, daer mede de selve mogen goet vinden, datter ter eerster gelegentheyt, achtervolgende 't versoeck desselven Landtschaps Provinciale Synode, gedaen in de Jaren CIↃIↃCXII. *ende* CIↃIↃCXV. *iterative, een Synodus Nationael mach werden uytgeschreven, daer inne de voorsz. droevige questien van de Religie na behooren mogen werden ondersocht, ende soo goede resolutie daer op genomen, daer mede men de gealtereerde Kercken ende goede Gemeynten deser Landen wederomme eenichsins tot ruste soude mogen brengen. Want sonder dien middel, soo d'ervarentheyt lange geleert heeft, anders genen ter weerelt kan bedacht ofte te wercke gestelt worden om sulcx t'effectueren, ofte de voorsz. ruste te treffen. Ende dat dien volgende des voorsz. Landtschaps Gedeputeerden alhier gelast mogen worden harer Principalen goet-vinden over d'uyt-*

 schrij-

schrijvinge des voorsz. Nationalen Synodi, beneffens de Gedeputeerden die ten selven fine van wegen andere Provintien alhier zijn, in de Vergaderinge van mijn Heeren de Staten Generael te brengen, ende helpen toestemmen. Hier mede

Edele &c.

'sGraven-Hage, den XIV *Junij* CIↃIↃCXVII.

Id est:

,, Mauritius, &c.

,, NObiles, &c. Quandoquidem relatum nobis est, vigore decreti cujusdam ab Ordd. Transisalaniæ, anno superiori CIↃIↃCXVI facti, & ,,anno hoc currente CIↃIↃCXVII confirmati, nec non ratione recusationis nonnullorum concionatorum, eidem subscribere, aut secundum illud ,,punctuatim conciones suas instituere renuentium, eo quod res ea ipsorum ,,conscientiæ vim faciat, fore ut aliquot ex eisdem concionatoribus ea de ,,causa ministeriis suis moveantur; idcirco petimus à vobis, ut negotium ,,hoc mature introspiciatis, neque patiamini isthic ullos concionatores muneribus suis privari, ea tantum de causa, quod recusent subscribere decreto ,,suæ conscientiæ repugnanti. Siquidem non possunt cogi Ministri Euangelii ,,ad aliud docendum ab eo quod Confessione Belgica & Catechesi Heydel-,,bergensi continetur, qua conditione ad ministerium recepti fuerunt, & ,,prout hactenus fuit observatum. tantisper, donec per Synodum Nationa-,,lem, ut secus fieret, posset conveniri. Nulli enim dubitamus, quin vos ,,nobiscum statuatis, Confessionem ac Catechesin adeo matura deliberatio-,,ne, eaque moderatione esse concinnatas, ut (re à vobis probe expensa) ,,adversus eas judicari non possit, nedum ut per quorundam particulares ,,opiniones, nulla legitima auctoritate munitas, saltem pro hoc tempore, ,,ita vehementer proscindantur aut etiam rejiciantur. Idque eo magis, quod ,,dicta Confessio ac Catechesis ita unanimiter ab omnibus verè reformatis ,,Ecclesiis, non modo harum, verum etiam aliarum vicinarum regionum ,,sint receptæ, tamque laudabili cum Dei benedictione hactenus observatæ.

,, Adhæc, cum & innotuerit nobis, habenda propediem dictæ regionis ,,Transisalanæ comitia, ac certi simus fore ut in iisdem negotium præsentis ,,tristis status reformatæ religionis per hasce Provincias inter alia tractetur, ,,non potuimus illa oblata occasione intermittere, quin vobis dictum religionis negotium, quam possumus maxime commendaremus, peteremusque, ut quantum in vobis erit, apud eandem Provinciam omnem operam ,,detis, quo ei placeat, primâ opportunitate, juxta petitionem Provincialis ,,Synodi ejusdem Provinciæ, factam anno CIↃIↃCXII, & CIↃIↃCXV.

,,itera-

„iteratam, convocari Synodum Nationalem, in qua triſtes hæ religionis „controverſiæ debite examinentur, ac eæ de iis ſanciantur deciſiones, per „quas Eccleſiæ turbatæ, & populi harum regionum poſtliminio ad tran- „quillitatem aliquam perduci poſſint. Siquidem præter illud medium (pro- „ut diuturna experientia docuit) nullum aliud excogitari aut adhiberi po- „teſt, ad rem eam perficiendam, ac dictam tranquillitatem inſtaurandam. „Utque ſecundum hæc dictæ Provinciæ Delegatis qui hic ſunt, in mandatis „detur, placitum ſuorum principalium, ſuper convocatione dictæ Synodi „Nationalis, una cum Delegatis, eodem fine, nomine aliarum Provincia- „rum hic præſentibus, in Conventu D.D. Ordd. Generalium exhibeant, & „ſuis ſuffragiis adjuvent. Hiſce, Nobiles &c.

„ Hagæ-Comitis XIV Junii CIↃIↃCXVII.

Dies quem hæ literæ præferunt, videlicet XIV Junii erat IV ſtylo Tranſi- ſalaniæ. poſtridie quam illæ à Principe ſcriptæ erant, in Conventu Ordd. Generalium de eadem re fuit actum, ubi Tranſiſalaniæ Deputati ſuper ne- gocio Synodi Nat. interrogati, dixerunt, ſe de iis quæ fuerant diſceptata Principales ſuos certiores feciſſe, qui Xa. hujus menſis eſſent conventuri, quorum proinde reſponſum ſibi expectandum, neque impræſentiarum de re propoſita ab ſe poſſe reſponderi. Die ſequenti, reſumta eadem quæſtio- ne, reſponderunt, accedere ſe ad illas Provincias (Hollandicam puta, ac Trajectinam) quæ de tota re amplius deliberandum cenſerent.

XI Junii Conventus Ordd. Tranſiſalaniæ celebratus fuit Railtæ, in quo quid actum ſit, ſequens excerptum (quod Ordd. Generalibus poſtea fuit exhibitum) indicat. ita autem habet:

„ Comparuerunt D. D. Martinus Gregorii, Fredericus Sandius, ambo „ Juris Doct. & Ditericus a Bemmel, Deputati Cancellarii & Conſiliario- „rum Ducatus Gelriæ, & Comitatus Zutphaniæ, qui exhibitis literis fidu- „cialibus nomine ac vice ſuorum Principalium, propoſuerunt, ac requiſi- „verunt, ut Ordo equeſtris ac Civitates (Tranſiſalaniæ) & ipſæ conſentire „vellent in convocationem Synodi Nationalis, cujus adminiculo præſentes „controverſiæ eccleſiaſticæ aſſopiri & tolli poſſent, ac mala ulteriora omni- „gena, quæ ex eis oriri nata erant, præveniri. Prælecta fuit & Epiſtola ſuæ „ Excellentiæ, data primâ Junii CIↃIↃCXVII. tendens ad eundem finem. „Super quibus ab equeſtri Ordine ac civitatibus decretum, & dictis Deputa- „tis reſponſum fuit, equeſtrem Ordinem ac civitates in celebrationem ejuſ- „modi Synodi Nationalis conſentire non poſſe. Actum in Conventu Rail- „tenſi XI Junii CIↃIↃCXVII.

Quod in hoc excerpto literæ Principis ad primam Junii referantur, quarum apographum XIVtm. (id eſt, IVtm. ſtylo noſtro) præfert, vel hic

vel illic ab exscriptore peccatum esse ostendit. quod inspectis autographis posset emendari.

Pronunciato hoc Ordinum nostratium decreto, Daventrienses se a reliquo corpore, hac quidem in parte, sejungere, & cum Provinciis ac Civitatibus quæ bonis partibus favebant res rationesque communes habere statuerunt.

XIII ergo Junii Senatus Daventriensis ad Satrapam & nobiles regionis Vollenhovianæ scribit in hæc verba:

,, Nobiles, honorati, prudentes, amici ac vicini dilectissimi, Satrapa ,,& Nobiles Vollenhoviani:

,, Speravimus fore ut Ordines hujus regionis Transisalanæ, in conventu ,,XI. hujus mensis Railtæ celebrato, præcipue ratione habitâ teriæ admo- ,,nitionis petitionisque suæ Excellentiæ, in convocationem Nationalis Sy- ,,nodi unanimiter consentirent, quum ea sit, nostro judicio, unicum ac ,,certissimnm medium, ad tollendas componendasque ecclesiasticas con- ,,troversias, paucis abhinc annis circa puram, veterem, reformatam reli- ,,gionem enatas; Sed quoniam contrarium evenit, nos nihilominus, Chri- ,,stiano Zelo erga eandem religionem (quandoquidem in eodem conventu ,,suffragiis fuimus superati, nec ut solennis nostra protestatio in Acta re- ,,ferretur potuimus obtinere) permoti fuimus, ut Delegatos nostros seor- ,,sim Hagam-Comitis ablegaremus, qui die crastino hinc sunt profecturi, ,,cum pleno mandato, ibidem apud Ordd. Generales, una cum Provinciis ,,Gelriæ, Zeelandiæ, Frisiæ, Groningæ ac Omlandiæ, nonnullisque Hol- ,,landiæ civitatibus, urgendi convocationem Nationalis Synodi, eosque ,,quantum in nobis erit in ea promovenda adjuvandi. Quum autem constet ,,nobis, Nobilitatem tuam, ac maximum numerum nobilium Vollenho- ,,vianorum ad eandem quoque convocationem inclinare, non inconsultum ,,arbitrati fuimus, V. V. Nobb. communiter per præsentes ea de re cer- ,,tiores facere, amice rogantes placeat V. V. Nobb. ad propagationem ,,puri ac sancti verbi divini, extirpationem ac suppressionem motarum ha- ,,ctenus controversiarum, quempiam è V.V.Nobb. ad dictum finem Hagam- ,,Comitis ablegare, aut saltem nostris Delegatis ibidem vestro suffragio scri- ,,pto consignato accedere; qua ratione perturbata respubl. postliminio pri- ,,stinæ tranquillitati restituetur, Ecclesia Christi ædificabitur, Deo suus ho- ,,nos, nobis vero singularis amicitiæ specimen præstabitur. Ad hasce autem ,,Nobb. V. V. responsum petentes, aut vero ut idem ad Delegatos nostros ,,Hagam-Comitis quam primum mittatur expectantes, Nobb. V. V. divinæ ,,tutelæ commendamus. XIII Junii CIↃIↃCXVII.

V. V. Nobb. perpetuo faventes amici ac vicini

Coss. Scabini & Consiliarii civitatis Daventriensis.

XVI Ju-

XVI Junii Henricus Ioannis, Pastor Ecclesiæ Gennemudanæ, cum Ministris Campensibus per literas expostulavit, quod ipsorum opera, filio suo annuum studiorum subsidium ademtum esset, ea maxime de causa quod ipse (Henricus) Islemudæ sub dio puram Euangelii doctrinam docuisset.

XVI. Aeronio Ministerium Daventriense recusante, de Petro Wirtzio Mulhemensi Ecclesiaste eligendo consultatur.

XVII. Satrapa & melior pars Nobilium Vollenhoviæ ad Principem Mauritium literas dederunt, quorum hoc est apographum:

,, Generosiss. ac Celsissime Princeps,

,, Magna fidelitas, & inæstimabilia merita laudatissimæ domus Nassovi-,,cæ, nominatim T. Excell^tiæ. hisce unitis Provinciis semper præstita, apud ,,nos & posteros in sempiterna memoria permanebunt, & per totum terra-,,rum orbem celebrabuntur, quamdiu consistet mundus. Vidimus quæ gessit ,,T. Excell. in bello, videmus jam quid T. Excell. faciat in pace, ad impe-,,diendum tantum infortunium, quantum hisce regionibus nunquam tem-,,pore belli supervenit, quod procul dubio multo majus fuisset, nisi T. Excell. ,,magna cum prudentia ac vigilantia, bonæ causæ manum tetendisset. Nomi-,,natim videmus, quantam adhibuerit T. Excell. diligentiam, ad nobis in hac ,,Provincia bono suo consilio subveniendum, scribens ad tres Satrapas, & ,,equestris Ordinis viros in illorum ditionibus commorantes, adque tres ci-,,vitates primarias, earumque communitates, pariter repræsentantes regio-,,nem Transisalanam. Dolemus etiam ex animo, id ipsum à quibusdam tam ,,leviter fuisse acceptum, neque apud conventum Ordd. nostrorum plus ,,fuisse operatum. Quantum autem ad nos attinet, Satrapa & equestris Ordo ,,ditionis Vollenhovianæ, quorum nomina hisce subjecta sunt, non magno ,,quidem impræsentiarum numero, eo quod nonnulli bonis alioqui parti-,,bus addicti, privatis suis negotiis expediendis huc illuc profecti sint, agno-,,scunt etiam hac in parte gratis & bene affectis animis, magnam T. Excell. ,,fidelitatem, duobus Articulis quorum T. Excell. meminit, assensum suum ,,accommodantes: videlicet, pios ac fideles Iesu Christi Ministros, adversus ,,conscientiam suam, sancito à nobis decreto non esse astringendos, nedum ,,ut ad ejus subscriptionem, sub pœna præsentaneæ depositionis adigantur; ,,sed ei acquiescendum subscriptioni, quam certis Concordiæ formulis sub-,,jecerunt, pollicentes se Sacrosancto Dei verbo, cujus summa breviter con-,,tinetur Confessione Belgica & Catechesi Heidelbergensi constanter adhæ-,,suros, & ecclesiastas in ejus professione pro virili sua parte protecturos. Se-,,cundo & ipsi cum Excell. T. censemus, tristissimas circa religionem con-,,troversias non aliter quam per legitimum cœtum ecclesiasticum terminari ,,posse, ideoque summe necessarium esse, ut Synodus Nationalis quam-,,primum, antequam res in majus adducantur discrimen, procuretur,

,,quam

„quam ad rem quantum possumus diligentiæ nos adhibituros pollicemur, „ac perquam demisse rogamus, ut placeat Exc. T. in bene cœpto opere „progredi, nulli dubitantes, quin Deus O. M. benedictionem suam ad id „ipsum clementer largiturus sit, multisque oculos aperturus, quo negocium „hoc ad bonum & optatum finem perduci possit. Hisce

„ Generosissime ac Celsiss. Princeps, Exc. T. Omnipotenti Deo com„mendamus, divinam ejus Majest. ex animo venerantes, ut ad bonum ha„rum regionum & Ecclesiæ suæ, Exc. T. in bona prosperitate & felici re„gimine ad salutem suam æternam, terrorem hostium, & gaudium amico„rum suorum diu incolumem servet. Vollenhoviæ XVII Junii, Anno „CIↃIↃCXVII.

Subscriptæ erant à D. Satrapa *Ioanne ab Echten,*
Rodolpho ab Isselmuden seniore,
Ioanne ab Echten juniore,
Sisone ab Vterwijck,
Balduino Sloet.

VII Julii de vocando ad ministerium Henrico Rosæo, aut Winando Alstorphio Daventr. agitatur. quorum ille ad illud munus electus fuit.

VIII Aug. edita Daventriæ à Jac. Revio sermone vernaculo Confutatio tractatus Theodori Herberti Ministri Goudani, pro sententia Remonstrantium circa quinque controversos Articulos.

XI August. de Caspare Sibelio Ministro Juliacensi in Ministrum Ecclesiæ Daventriensis asciscendo actum fuit. qui XXVII ejusdem mensis fuit electus.

XIX (qui est stylo Gregor. XXIX) Septembr. in Conventu Ordinum Generalium denuo disceptata quæstio de convocanda Nationali Synodo. Ubi declararunt Transisalani, se nihil aliud in mandatis habere, nisi ut eo loci indicarent, Dominos suos Principales in celebrationem Nat. Synodi consentire non posse; Ideoque nec placere eis ut è singulis Provinciis deputentur, qui nomine Ordd. General. præparatoriè puncta aliqua, ejusmodi Synodo habendæ accommoda in chartam conjicerent, nedum ut ipsi illi actioni interesse velint, aut suam ad hoc negotium operam præstare. Quod si quid contrarium fieri contingeret, contendebant dicti Deputati, judicium ex votorum pluralitate circa hanc rem fieri non debere: quocirca id quod inde oriri posset, Provinciæ Transisalanæ non præjudicaturum. Interim ea spe se fretos, fore ut in aliud medium conducibilius ad amoliendas omnes ecclesiasticas hactenus agitatas quæstiones, conveniatur. Quod ad Auctoritatem Magistratus in rebus ecclesiasticis attineat, de ea nihil hactenus in regione Transisalanæ motum fuisse controversiæ. Veruntamen non dubitare

se,

se, futurum ut suæ Nobb. eandem tueantur, prout assiduo, durante Reformatione, ab eis diligenter factum fuerit.

Hæc Transisalanorum declaratio omni effectu caruit, quum è placitis ac votis quatuor Provinciarum, Gelriæ, Zeelandiæ, Frisiæ, Groningæ ac Omlandiæ, convocatio Nationalis Synodi fuerit decreta.

XXII Sept. (qui stylo Hollandiæ erat II Octob.) in cœtu Ordinum Generalium comparuerunt Gerlacus Doys, Henricus a Markel, Nicolaus a Bockholt Coss. & Henricus ab Haexberge Secretarius civitatis Daventriensis, ab eadem delegati: nec non Hermannus Blommert & Gerardus Coning Coss. Hasseltani, delegati à sua civitate: qui exhibitis literis suis fiducialibus, quarum illæ II. hæ IV. mensis Sept. erant datæ, primum ore, mox & scripto ea quæ sequuntur proposuerunt:

„Celsi, ac Potentes Domini. Nos infra nominandi Delegati civitatis „Daventriensis, in mandatis habemus, ut nomine D.D. nostrorum Principalium ad Cels. Pott. Vestras nos conferamus, & post exhibitas literas fiduciales &c. Cels. Vest. Pott. cum debita reverentia remonstremus, quopacto „Principales nostri, ea quidem spe fuerint, fore ut in conventu equestris Ordinis ac civitatum regionis Transisalanæ XI Junii stylo antiquo anni hujus „CIↃIↃCXVII. Railtæ celebrato, in convocationem Nationalis Synodi „consentiretur, ut per eam, tanquam unicum, & ut nunc res se habent, maxime expediens remedium, controversiæ ac dissensiones in Ecclesiis ortæ „assopirentur, ac omnia ulteriora mala, quæ inde consurgere nata sunt præcaverentur. Veruntamen, non obstantibus quibuscunque, tam ab ipsis, „quam ab aliis fidelibus ac patriæ amantibus personis, præstitis officiis, &, „hortamentis, contra omnem spem, votorum pluralitate fuerit decretum, „*Ordinem equestrem ac civitates in hujusmodi Nationalem Synodum consentire non* „*posse*. Adversus quæ civitatis Daventriensis Delegati, de mandato Principalium suorum, ut & nonnulli nec pauci ex Ordine equestri, quam expressissime protestati sunt. Quapropter D. D. nostri Principales, quos in eo „Tribb.pleb. ibidem sunt insequuti, solliciti de propagatione divini honoris, „conservatione receptæ semel doctrinæ reformatæ, prout ea ab exordio reformationis in hoc nostro Belgio prædicata ac tradita fuit, per quam & „Deus hisce regionibus tam clementer benedixit, easque ab Hispanorum tyrannide liberavit, non potuerunt in suffragiorum illam pluralitatem condescendere, sed fuerunt adacti, per nos Cels. Vest. Pott. rotundè declarare, seriam suam sententiam esse, simulac à Cels. Pott. Vest. super Nationali Synodo quicquam fuisset decretum, sese Provinciis, membris, ac „civitatibus ejusdem convocationem approbantibus, conformandi, eamque una cum illis promovendi. Unde Cels. Vestr. Pott. colligere promtum „est, convocationem dictæ Synodi National. a regione Transisalana, non

,,consentientibus sed scissis suffragiis recusatam repudiatamque fuisse. ,,Idque eo magis, quod pars major nobilium Vollenhovianorum, missis ,,literis D. D. nostris Principalibus promotionem dictæ Synodi Nat. commendarint, prout & urbs Vollenhoviana seorsim, scripto nos requisivit, ut ,,nomine suo in promotione Nationalis Synodi uteremur. Cumque intelligatur, Provincias Gelriæ, Zelandiæ, Frisiæ, Groningæ ac Omlandiæ, ,,Synodum Nat. decreto jam sanciisse, nonnullas quoque civitates Hollandiæ in earum sententiam pedibus ivisse, & fieri posse ut propediem Provinciæ illæ ac civitates per Delegatos hoc negotium peracturæ conveniant; ,,Hinc factum ut Delegati civit. Daventr. sibi non amplius cunctandum ,,rati, una cum Deput. civitatis Hasseltanæ præsentibus, vigore literarum ,,suarum fiducialium, & separatæ instructionis, Cels. Vest. Pott. significare ,,voluerint, sese universos ac singulos, nomine Principalium suorum, Provinciis, membris, ac civitatibus quæ convocationem Nat. Synodi decreverunt, approbarunt, aut eandem adhuc approbaturæ sint, plenè assentiri, ,,cum eis se conformare eisque calculum suum apponere. Petentes, ut Celsf. ,,Vest. Pott. placeat hanc suam, nomine & qualitate supradictis, factam declarationem ortam è syncero affectu erga bonum patriæ, in bonam partem accipere & debitè in acta referri curare. Quandoquidem respectivi ,,eorum D. D. Principales, dictam Synodum Nat. pro virili sua parte promovere sunt paratissimi. Quo fine dicti Delegati, quibuscunque oblatis ,,occasionibus, personas suas, & omnia quæ ab sese præstari possunt officia ,,Celsf. Vest. Pott. offerunt. manentes interim

,, Vest. Celsf. Pott obsequio dediti, Delegati respectivarum civitatum ,,Daventriensis & Hasseltanæ. Subjecta erant nomina supra à nobis expressa.

Deputati Provinciæ Transisalanæ, petierunt apographum literarum fiducialium & Propositionis jam recensitæ, quo ipsis concesso, postridie Ordd. Gen. conventui exhibuerunt sequens scriptum:

,, Delegati Ordinis equestris & civitatum Provinciæ Transisalanæ hic ,,præsentes, lectis ac intellectis iis quæ in Celsf. Vest. Pott. cœtu, à Deputatis civitatum Daventriensis & Hasseltanæ, suorum Principalium & quorundam aliorum nomine nuper tum viva voce tum scripto, super celebratione Nat. Synodi fuerunt remonstrata ac tradita, Declarant, se deprehendere repugnare ea privilegiis, ac juri Provinciæ Transisalanæ: ac esse ,,insuper novitatem indecentem adversus ejusdem politicum regimen ac avitas consuetudines: Præcipue perperam omnino ea fieri ab iis, qui ad conventum Ordinum, tanquam substantiale membrum nec vocantur, nec comparent. Quocirca dicti Delegati, nomine ac vice Regionis suæ, quæ dilectam patriam & publicum bonum, assiduo fideliter ac ferventer, pro viribus

„ribus tueri studuit, & etiamnum studet, super hisce sibi statuerunt pro-
„testandum; Requirentes ut id ipsum, ad sui exonerationem actis insera-
„tur, reliqua autem remittentes ad ea quæ Principalibus suis super eis pla-
„citura sunt.

XXIX Septemb. Ministri Campenses edunt sententiam suam de capitibus controversis, opinioni Remonstrantium conformem, eamque tanquam *antiquam veritatem*, doctrinæ Reformatorum titulo *novæ falsitatis* opponunt.

IX Octobr. Henricus Ioannis, ecclesiastes Gennemudæ in Classe Campensi, ob constantiam in Orthodoxa religione ministerio movetur, & ædibus Pastoritiis extruditur.

XII Octobr. Ass. Matthisius Apologiam suam edidit, cui paulo post, nomine Ecclesiæ Daventriensis responsum est.

IX Octobr. Casparus Sibelius Daventriæ in ministerio confirmatus fuit. Is functioni ecclesiasticæ præfuerat Randeradii annos duos, Juliaci annos VI. reliquum tempus Ecclesiæ Daventriensi impendit. Edidit sermones in multos & varios S. Scripturæ contextus, quorum præcipui duobus tomis excusi sunt Amstelodami, apud Henricum Laurentium.

XXVII decernitur in synedrio Daventr. monendum per literas Satrapam Tubantinum, ne permitteret in sua Satrapia Ministros Ecclesiis obtrudi adversus ordinem ecclesiasticum, & citra Classis auctoritatem.

Ultima Octobr. & I. II. III. &c. Novembr. (qui dies incidunt in X. XI. XII. &c. stylo Gregoriano) in conventu Ordin. General. convocatio Synodi National. plurium Provinciarum suffragiis antea decreta, iterum stabilita fuit. quibus è Transisalania vota sua adjungebant civitates Daventria, Vollenhovia, Stenovica, & Hasseltum. Delegati Ordd. Transisalaniæ huic decreto, protestatione interposita, denuo intercesserunt, ac separatas actiones Daventriensium cum sociis civitatibus, se pro rebelli oppositione subditorum adversus legitimum suum Magistratum habere professi sunt. v. *Hist.* Trigl. *part.* 4. *pag.* 992. *usque ad* 998. *inclus.*

VII Novembr. Everardus Vosculius Campis à Delegatis Ordd. requisivit, ut Satrapæ Tubantino injungerent, Henrico Meilingio (ob Arminianismum Arnhemiâ ejecto) ministerio in Hengelo & Delden, per provisionem, ut loquuntur, committeret, utque Engelbertus Poth Steenvordiensis auctoritate eorundem Delegatorum vacanti Ecclesiæ in Geethoorn (ditionis Vollenhovianæ) imponeretur. Id cum à Delegatorum maxima parte, præsente & approbante Sallandiæ Satrapa, fuisset acceptatum, Consul Daventriensis, Delegatorum unus, nomine Senatus sui contra protestatus fuit, utque protestatio sua in Acta referretur petiit, quod ei fuit denegatum. quibus de rebus Senatum Daventriensem certiorem fecit, missis ad eum literis VIII Novembr.

-ox. Novembr. hæ literæ a Senatu, synedrio Daventriensi communicatæ fuerunt; à quo rogatus fuit Magistratus, ut ad decretum Delegatorum responderent, nolle se a Campensibus Classi Daventriensi manus immitti, quum Daventrienses auctoritatem hactenus in Campensem Classem non exercuerint, neque in ministerium Meilingii (viri in quem multa merito dici possent) ullo modo consensuros, sed omni diligentia ei intercessuros, curaturos vero, ut alius quispiam Ecclesiastes idoneus debito modo eo introducatur, neque passuros ut is adigatur ad subscribendum edicto Ordd. super religionis negocio &c. Petitum &, ut cum Satrapa Sallandiæ A. Senatus expostularet, quod Classis Daventriensis ordinariam convocationem inhibuisset, id quod ipsi minime approbarent, nec Satrapæ id juris esse agnoscerent.

Sententiâ synedrii in Senatu prælecta, urgentibus quoque idem Tribb. pleb. literæ Magistratus ad utrumque Satrapam, Delegatos Ordd. & ipsum Meilingium missæ fuerunt, petitioni Presbyterii conformes.

Ne Engelbertus Poth in Classem Vollenhovianam irreperet, Classis ea, accedente Satrapæ & eorum quorum intererat consensu, ad ministerium Geethornianum vocavit Nathanaëlem Gisium, Pastorem Roldæ in Drentia, Provinciæ Transisalanæ alumnum, filium Otthonis Gisii, ecclesiastæ, dum viveret, Hasseltani. Hac de causa acerbas ad Satrapam dederunt literas Delegati Ordinum XIX Novemb. quibus non minus acriter respondit, suamque & Classis auctoritatem tutatus est Satrapa XXI ejusdem mensis. cujus literas aliæ ab eisdem Delegatis postridie missæ, minis repletæ exceperunt. Interea hinc a Delegatis, inde a Satrapa pugnantia super hoc negocio mandata ad Geethornianos volitant. Daventrienses vero Satrapam hisce literis in proposito animarunt:

„ Nobilissime &c.

„ Innotuerunt nobis ex parte, ea quæ a T. Nob. de consensu Prætoris, „æedituorum, & membrorum Ecclesiæ Geethornianæ circa vocationem „Nathanaëlis Gisii ad ministerium ecclesiasticum illius loci gesta sunt. nec „non oppositiones & impedimenta a D.D. Ordd. Delegatis T. Nobilitati „in hoc laudabili proposito facta, eo quod ad dictum ministerium Potthium „quendam (quem audivimus T. Nobilitate præsente, a membris Ecclesiæ, „Prætore, æditiuis, & mandatariis ibidem ad sua remissum fuisse) adversus „ordinem ecclesiasticum, citra cognitionem Classis conantur intrudere. „Quamobrem necessarium putavimus Nob. Tuam per literas salutare, pe„tereque, ut quemadmodum Nobilitas tua cœpit providere, ut in sua Sa„trapia vacantibus Ecclesiis de piis, vita & doctrina inculpatis, & a Classe „approbatis Ministris prospiciatur, placeat T. Nob. hac in re animo ma„sculo perseverare, nec ullo modo ambigere, quin Deus Opt. M. T. No„bilit.

„bilit. laborem ad honorem nominis sui, propagationem ac ædificationem „Ecclesiæ suæ & salutem T. Nobilit. sit directurus. Cui & per præsentes cer„tum ac ratum esse voluimus, si T. Nobil. in tam laudabili opere perrexerit, „videlicet in observandis circa vocationes ministrorum Canonibus eccle„siasticis, nos eos fore, qui ad laudem summi Dei, Ecclesiæ ipsius propa„gationem, & correctionem multorum abusuum qui diversis temporibus „circa res ecclesiasticas irrepserunt, T. Nob. quacunque oblata occasione „manus auxiliatrices porrecturi sint.

„ Adhæc peramanter petimus, quandoquidem T. Nob. cum maxima „parte Nobilium Vollenhovianorum, ad tollendas hodiernas tædiosas & „offendiculi plenas circa religionem controversias, nobiscum nullum melius „aut expedientius medium esse agnovit, quam ut juxta pium ac fidele con„silium Potentissimi Magnæ Britanniæ Regis, ad exemplum quatuor Pro„vinciarum, Gelriæ, Zeelandiæ, Frisiæ, Groningæ ac Omlandiæ, nec non „multarum præstantium Hollandiæ civitatum, Synodus Nationalis convo„canda sanciatur, ut quæ sit unica medicina per quam Ecclesia Christi, quo„cunque tempore quæstiones aut dissidia circa puram religionem in ea „emerserunt, ad illam confugiens sanata ac clementer liberata fuit: ut ic„circo T. Nobilit. & nobiles bonis partibus faventes, in timore Domini, „in semel statura sibi super hoc negotio sententia constanter velint perseve„rare, non obstantibus quibuscunque difficultatibus, quæ T. Nobilit. & bo„narum partium reliquos nobiles ab ea videantur absterrere posse. pro „certo habentes, Deo Zebaoth, ad cujus honorem hæc omnia fiunt, non „defutura media, per quæ tristes hasce controversias, invitis omnibus ini„micis ac adversariis, Ecclesia suâ supra omnem spem sit ejecturus, ac „tandem omnibus bonis ac rectis animo optatum ac salutarem exitum „largiturus. Qua de re sumus quam persuasissimi, ac parati quoad hoc cum „T. Nobilit. & bonarum partium nobilibus, rei istius eventum ab Omni„potente Deo patienter expectare, neque interea temporis desistere ab iis „omnibus faciendis, quæ ad causæ illius promotionem in nostra potestate „erunt. De quibus necessarium judicavimus Nob. T. certiorem facere: „minime ambigentes, quin simile responsum à T. Nob. & bonarum par„tium nobilibus simus accepturi. Deum venerantes, ut Nob. T. sancta sua „protectione conservet. VI Decembr. CIƆIƆCXVII.

Nobilit. T. faventissimi & optime affecti amici,

Coss. Scabini & Consiliarii civit. Daventriensis.

VIII Decembr. Henricus Rosæus Minister Ecclesiæ Hagiensis rogatur, ut consentientibus quorum intererat, ad tempus, necessitate ita postulante, Ecclesiæ Daventriensi inservire vellet. id quod fuit impetratum.

Anno CIↃIↃCXVIII. mense Januario Satrapa Vollenhovianus Senatui Daventriensi in hæc verba respondit:

„ Nobiles &c.

„Quod Nobb. Vestrarum novissimis literis datis VI Decemb. CIↃIↃCXVII, „quæ quidem mihi perquam gratæ & acceptæ fuerunt, non citius respon„derim, in causa fuerunt hæ rationes: primò, quod speravi me causam „Geethornianam ad statum meliorem perducturum esse, Vestrosque Nobb. „ea de re cum gaudio certiores esse facturum, id quod, proh dolor! con„trario prorsus modo evenit. Gisius a Drentinis ægre admodum poterat „obtineri, Classe & cui præerat Ecclesiâ in ejus dimissione tergiversanti„bus: ipse vehementer percellebatur animadversa vehementia D.D. Dele„gatorum in promovendo Potthio. accedebat imprudentia Prætoris Geet„horniani, aliaque obstacula, per quæ factum ut apud Ecclesiam suam ipse „quidem permanserit, Delegati autem Ordd. ea arrepta occasione, tanto „magis urserint Potthii vocationem. Feci ego quantum in me fuit ad eam „impediendam, Prætore, mandatariis & ædituis huc ad me evocatis, ve„rum loco eorum præsentiæ binas à Prætore literas accepi, quorum hic vo„bis apographa mitto. Tandem, ubi intellexi Potthium ibidem fixisse do„micilium, & per propugnaculum Blocksilianum supellectilem eo advehi „curasse, ad tam inordinatam subreptionem adversus Ecclesiasticos Cano„nas, voluntatemque & consensum Classis factam impediendam, literas ad „Prætorem, aliasque seorsim ad Mandatarios & æditous misi, quarum „utrarumque etiam hic apographa videtis. Illi perquam contemtim mea „mandata habuerunt, & quanquam per tabellarium mihi renunciari cu„rassent, se iis esse parituros, nihilominus, illo vixdum digresso per uni„versam parœciam miserunt qui significarent; si quibus animus esset ver„bum Dei audiendi, ii postridie se ad templum conferrent: ita ut ex illo, „& porro per dies Nativitati Christi sacros Potthius ibi concionatus sit, in „eoque etiamnum perseveret, cum dolore multorum piorum, ac totius ibi„dem reformatæ Ecclesiæ. quid hominis sit iste Potthius cognoscent Nobb. „V.V. è duobus apographis testimoniorum hisce insertis, quorum alterum „est D. Hermanni Ravenspergeri Doct. ac Profess. S. S. Theol. in Acade„mia Groningana, alterum D. Rusii Ministri verbi divini in Assen (ubi „convenit Collegium D. D. Delegatorum Drentiæ) quem audio pium ac „eruditum virum esse. Narratum nobis quoque fuit, quo pacto Potthius „se Bremæ gesserit; verum, quamprimum naves hinc iterum soluturæ sunt, „operam dabimus, ut a Doct. Martinio & Professoribus ibidem certa docu-

„menta

"menta nanciscamur. Annon miserandum est, esse qui doctrinam Sociniannam, loco religionis vere reformatæ hoc pacto conentur invehere! Quid "mihi jam circa hoc negotium superest agendum? tantamne inobedientiam "dimittam impunitam? Consilium vestrum super eo requiro. Secundo, "quod attinet convocationem Nationalis Synodi, de ea non semel cum "nobilibus hujus loci contuli, quos deprehendo omnes, uno solum aut "altero exceptis, quos & ipsos persuasum iri arbitror, optime erga id ne"gocium affectos. Ego deinceps ad promotionem Orthodoxiæ, & defen"sionem boni ordinis omnem operam insumam, nec dubito, quin V. V. "Nobb. mihi manus auxiliares semper præstituræ sint. Id quod prorsus "futurum confido. Deum orans &c.

V. V. Nobb. &c.

Ioannes ab Eckten.

Literas à Satrapa ad Geethornianos, & horum ad illum, ultro citroque missitatas, brevitatis studio omittam, ut & testimoniorum alterum, contentus id quod Ravenspergeri est, oculis lectorum subjecisse: missum id erat, ad Io. Volcerum, ecclesiasten in Swarte-sluys: est autem tale:

" Salutem. Rever. & Doctiss. Vir, frater in Christo plurimum co"lende:

" Quod me rogas nomine Classis Vollenhovianæ, quid de Engelberto "Poth olim Steinfurti meo discipulo sentiam; id vero hujusmodi est, quod "non parvo cruciatu animum angit. Si de familia ejus, quæ honestissima "est, si de industria ejus, quæ summa semper fuit quamdiu sub mea fuit di"sciplina, si denique de scientia ejus in linguis originalibus & humaniore "literatura, quæ non est prorsus trivialis, rogares, volupe mihi esset respon"dere. Nunc vero, quia de fide ejus doctrinâve, sive orthodoxa, sive hete"rodoxa, & nominatim Sociniana rogas, excrucior animi necessitatem "mihi imponi à vobis, ea respondendi quæ si silentio premerem, fortunam "discipuli (quod utique, vel solo hoc nomine, quod discipulus fuit, ma"ximopere vellem) promoverem. Quum tamen ex literis tuis intelligam, "Christi, veritatis, & Ecclesiæ causam agi, sincere dicam quid sentiam. "Quam diu Steinfurti professuram Theologicam administravi, fuit irrequie"torum aliquot studiosorum manipulus, qui gryphos Socinianos in deliciis "ac oraculis habuit. Inter hos studiosos Engelbertus Poth Dux & Princeps "mihi semper visus. Neque id negarunt illi qui ex grege isto ad mentem "rediere & frugem. quorum unum itemque & alterum nominare possim si "opus sit. Neque id dissimulavi in literis quas ad D. Doctorem Martinium "dedi, quum Poth ex schola Steinfurtana ad Bremanam, studiorum conti"nuandorum gratia, migraret: ne scilicet inter studiosos ejus scholæ aliquid

"inq-

„inopinæ heterodoxiæ ſpargeretur. Putabam enim intereſſe Eccleſiæ, ut „D. Martinius monitus ejuſdem Pottii ſedulam rationem haberet. quoad „reliqua de iis Pottium commendabam. Num vero inter illud tempus quo „Bremæ alibique vixit, ipſe etiam ad frugem redierit, ego equidem neſcio, „ſperare velim, ſi auſim. Habes ſententiam meam, vir Rever. qua ut Claſſis „veſtra (quam officioſe ſaluto) utatur in emolumentum Eccleſiæ, animitus precor. B. V. Groning. poſtrid. Kal. Januar. Anno cIↄ Iↄ c xviii.

T. in Domino Ravenſperger.

Teſtimonia hæc Senatus Daventrienſis Delegatis Ordd. tranſmiſit, qui reſcripſerunt xxvii Januarii, ſe ſuper iis Potthium coram ſe citaſſe, eum vero palam voce ac ſcripto, interpoſito quoque juramento negaſſe ſe unquam hæreſibus Socini conſenſiſſe, eaſve propugnaſſe, honeſta quoque & ampla teſtimonia Academiarum, illuſtrium gymnaſiorum, & conſiſtoriorum, nominatim D. Martinii, & Senatus ſcholaſtici Steinfurtani exhibuiſſe, quæ A. Senatui Daventr. communicent. unde non poſſint non benè de ipſo ſentire. ſin contrarium de eo demonſtretur, nolle ſe ei patrocinari, nec paſſuros ut mercenarii, Libertini, aut Sociniani (quorum hæreſes deteſtentur ac rejiciant) in ovile Chriſti ſeſe ingerant. hæc ſumma erat. teſtimonia quorum meminerunt, quia illorum apographa non invenio, hic ſubjicere non potui. Interim videt, opinor, lector quemvis Socinianum jurare poſſe, ſe hæreſibus Socini non conſentire. utpote quem nullas hæreſes foviſſe, tales pro comperto habeant.

Circa hæc acres Epiſtolæ ſcriptæ fuerunt à duobus Voſculiis, fratribus: quorum hic, Ioannes nomine, & ætate major Stenovici reformatam religionem magna cum fide & fervore docebat, ille, Everardus videlicet Campis novis opinionibus ſerendis operam dabat. ille fratrem ab errore revocare, hic illum a conſtantia abducere moliebatur, maxime autem Socinianiſmus, & negotium Potthii agitabatur. duæ illarum penes me ſunt, quarum illa data fuit xxx Januarii, hæc xix Febr.

Henricus Joannis in Claſſe Campenſi miniſterio abdicatus, in Tranſiſalania commorari non fuit auſus, eo quod Satrapa Iſelmudæ, homo religione Pontificius, qui tamen Remonſtrantibus adverſus Orthodoxos libenter manum commodabat, eum magna cum animi impotentia perſequi non deſineret. in Gelriæ ergo oppidum Elburgum cum familia ſe contulit, ubi Satrapa apud Magiſtratum, & cum nihil ibi obtineret, poſtea apud Ordd. Gelriæ ei actionem neſcio quarum injuriarum impegit. Henricus autem, ita ei, oblato eiſdem Ordd. libello reſpondit, ut ipſis ſe ingenium hominis in apertum protuliſſe dicat, *qui* (verba ejus ſunt) *abſque rubore contra veritatem in tali conſeſſu loquatur &c.* Scripti ſunt hi libelli xi Febr. & iv Martii.

11. &

II & IX Martii in synedrio Daventriensi decretum fuit, Classem a. d. XI. ejus mensis postliminio convocandam esse, consentiente jam tandem in convocationem illam Satrapa Sallandiæ.

X Martii celebrata fuit in Dominio Cuynre Classis Vollenhoviana, ubi conclusum, delegandos esse ex ipsis nonnullos ad proxime futura comitia, qui & viva voce & scripto ibidem demonstrarent veras causas controversiarum ac schismatum in Ecclesia Dei per hasce regiones, peterentque demisse, ut decretum Anni CIↃIↃCXVI aboleretur, Synodus Nationalis promoveretur, ac in antecessum Synodo particulari obex ne poneretur. Nec non ut duo illegitime in illam Classem intrusi Ministri, Potthius & Arsenius, removerentur, aliique iis debito ordine sufficerentur. Adversus Papistas quoque qui è vicina Frisia eo confluebant, & quingentorum aut sexcentorum, ut ferebatur, hominum conventicula habebant, seria remedia adhiberentur. Delegati fuerunt ad hoc negocium Io. Langius & Io. Vosculius.

XI Martii in Classe Daventriensi unanimiter conclusum fuit, à Ministris Daventriensibus ejusdem Classis nomine, una cum Delegatis aliarum nonnullarum Classium, Ordd. hujus Provinciæ in proximis comitiis esse rogandos I. ut in convocationem Nat. Synodi, juxta concors decretum ab ipsis Daventriæ Anno CIↃIↃCXII sancitum, consentire vellent. 2. ut Classibus circa assumtionem & dimissionem ministrorum Ecclesiæ sua libertas suusque ordo præterita Nationali Synodo constitutus salvus & inviolatus esse posset &c.

Ibidem Henr. Meilingius qui Hengeloam, & alter qui Diepenemum contra Canonas se ingesserant, illegitimi Ministri declarati fuere. Ut & ratio Classi reddita fuit dimissionis Ass. Matthisii ab Ecclesia Daventriensi. qua audita, omnes ei acquieverunt.

XXVII Aprilis celebrata fuerunt Daventriæ comitia Ordd. Transisalaniæ, ad quæ se contulit Princeps Mauritius, tanquam illius quoque Provinciæ Gubernator, petiitque inter alia, ut in Synodum Nationalem, & exauthorationem privatorum militum consentiretur. quorum utrumque obtinuit, licet recalcitrante civitate Campensi. Decretum de Synodo ita habet:

„ Quandoquidem sua Excellentia, Princeps Arausionensis &c. ab Ordine „equestri ac civitatibus quam instantissimè requisivit, ut Nobb. suæ Pott. „unà consentire vellent in celebrationem Nationalis Synodi, declarans & „pro certo affirmans eadem sua Excellentia, Synodum illam non alio specta„re, neque alium in finem tendere, quam ad accommodationem & pacifi„cationem præsentium controversiarum ecclesiasticarum, ac dissidiorum „circa negocium religionis, nec non ad pacem & unionem Provinciarum „harum federatarum, nequaquam autem ad easdem Provincias earumque „membra in sua celsitudine, privilegiis ac juribus ullo modo præjudicandas

„aut lædendas, quemquamve religionis causa gravandum: Adhæc cum „asserat dicta sua Excell. reliquas adhuc difficultatem moventes Provincias, bonis rationibus & inductionibus & ipsas eo permotum iri, ut „omnia unanimiter, citra schisma aut separationem Provinciarum possint „peragi, itemque id quod in dicta Synodo concludetur validitatem non „habiturum, antequam idem a Provinciis conjunctim approbetur ac ra„tificetur: Hisce de causis Ordo equestris ac civitates, ad hujuscemodi „propositionem & certiorationem dictæ suæ Excell. una consentiunt & ap„probant, ut eo pacto, & conformiter iis quæ jam dicta sunt, ad pacem „& concordiam Provinciarum unitatum, atque ad accommodationem pa„cificationemque præsentium controversiarum ecclesiasticarum & dissidio„rum circa negocium religionis, Synodus Nationalis haberi possit: ea lege, „ut puncta quoque & articuli, antehac super celebratione Synodi concepti „& sanciti, præcedanea habita deliberatione resumantur, &, si opus fue„rit, corrigantur.

Exhibiti fuerunt in hisce comitiis libelli supplices Orthodoxorum ministrorum ab una, & Campensium ab altera parte, sed, ut dixi in sententiam potiorem pluribus suffragiis itum est.

Obtulit iisdem comitiis Henricus Meilingius vocationem ad Ecclesiam Deldanam, inconsulta Classe, à proprietariis illius territorii institutam, ejus approbationem ab Ordd. petens. sed nihil impetravit, decernente congregatione ut Ordo ecclesiasticus, veteri more observaretur. unde Ministri Classis Daventriensis, consentientibus Ordd. Delegatis, ad tempus eam Ecclesiam administrarunt; donec ei Præfectus fuit Io. Henr. Rappæus.

Finitis comitiis Princeps Daventria Zwollam, hinc Hasseltum, ac deinde Campos profectus est. & hujus quidem urbis Senatum admonuit, ut se moderate ac humaniter erga Contra-remonstrantes (ut vocabantur) gererent, quod se facturos sunt polliciti. Inde ergo solvens Amstelodamum appulit.

Mense Majo, missus Iacobus Revius Hagam-Comitis, à synedrio ibidem petiturus dimissionem Henrici Rosæi, ad Ecclesiæ Daventriensis ministerium vocati, quod a Revio factum, qui & Illustriss. Principem Mauritium super ea re convenit, sed nihil, in illa Hagiensis Ecclesiæ constitutione, potuit obtinere.

Eodem mense prodiit Hieronymi Vogellii Pastoris Hasseltani Responsio ad libellum ministrorum Campensium, de veteri veritate & nova falsitate.

XVIII Junii, Rosæo Daventriensibus negato, actum de Io. Henr. Rappæo Deldensi, & Wernero Tesschenmachero Clivensi Ministro. quorum hic III Julii vocatus fuit, sed frustra.

XIII Ju-

XIII Julii, qui erat XXIII stylo Hollandiæ, Hagæ in conventu Ordd. Generalium resumtum fuit decretum de exauctorandis Ultrajecti alibique militibus privatis, quam ad rem cum octo essent Delegati qui Principi Mauritio ea in re assisterent, Transisalani iis unum è sua quoque Provincia adjunxerunt.

XI Aug. (qui Hollandis est XXI.) editum nomine Ordd. Generalium (Provincia Transisalaniæ; cum quatuor aliis calculum ponente) decretum de exauthorando privato milite in Hollandia, prout Ultrajecti factum fuerat. executio è vestigio secuta est.

XIX Augusti quidam Diepenemi contra Canonas obtrusus, coram Classe Daventriensi vocationem suam illegitimam esse confessus est.

Tunc & ibidem Deputati Classis ordinarii postliminio electi fuere, quod ad tempus commode fieri nequiverat.

I. Septemb. idem de quo modo diximus coram Classe Daventr. denuo confessus est vocationem suam Actis Synodalibus minime consentaneam, atque adeo illegitimam fuisse, rogans ut quod peccatum fuerat sibi ignosceretur. Post accuratum examen, & maturam consultationem, placuit eundem quo se serio agere demonstraret, à ministerio è vestigio desistere. quo facto, actuam Classem id quod ad ædificationem maxime facere videretur.

Ibidem propositis quibusdam Thesibus & Antithesibus circa hodiernas controversias, ab omnibus in partem Orthodoxam pedibus itum, nisi quod duo articulum de gratia efficaci & regeneratione censuræ Nationalis Synodi subjecerint, articulum autem de Prædestinatione approbatint, in quantum is congruit doctrinæ Catecheseos Heidelbergensis.

Præparata in hac Classe sunt omnia, ad proxime habendam Synodum Provincialem.

XII Sept. Seniores duo Ecclesiæ Campensis Orthodoxæ (quæ se à Remonstrantibus segregarat) à synedrio suo, ad Daventriense ablegati, rogarunt ut sibi ad tempus usus unius ex illius Ecclesiæ Ministris concederetur, donec legitimis Pastoribus instructi essent. quod illis concessum est, & XIV ejusdem mensis electus ad hoc Casp. Sibelius.

XV Sept. quum vocationem ad ministerium Daventriense Teſſchenmakerus abnueret, vocatus fuit Winandus Alstorphius.

Eodem die Delegati quidam à Classe Daventriensi convenerunt, cum potestate agendi in causa Diepenemensi id quod ipsis rectum videretur: Coram quibus duo comparuerunt, nomine Borchmannorum, Consulum, & Ecclesiæ illius loci, ac novam præsentationem ejusdem Pastoris exhibuerunt, quæ lecta, & pro legitima (quoad formam) agnita fuit.

Inde cum concionatore ipso prolixe actum, super iis in quibus ordini eccle-

ecclesiastico contravenisse eum constabat, quæ sibi ignosci petiit, maxime super orthodoxa veritate, in qua se omni ex parte nostris assentiri religiose protestatus est. quibus peractis de novo ad ministerium illud vocatus, & impositione manuum in eo confirmatus fuit, utque vocationis suæ approbationem de more à Satrapa peteret ipsi injunctum.

XIX Septemb. (sive XXIX stylo Gregoriano) missæ sunt ab Ordd. Generalibus, ut ad reliquas Provincias, ita & ad nostram, literæ quibus jejunium per Belgium federatum indicitur, habendum I. Novemb. ad orandum Deum ut Synodi Nat. futuræ actionibus benedicat.

XXVI Septemb. Ioannes Schraderus ecclesiastes in Maccum, ad quosdam è nostris Ministris literas dedit, quibus conqueritur de Epistola calumniarum & virulentiæ in reformatam religionem plena, quam Martinus Ioannis Minister Ecclesiæ in Roveen ad nonnullos è suo synedrio miserat, ejusque apographum eis communicavit. scripta fuerat Epistola Martini, X. Aug. hujus anni.

III Octobr. celebrata fuit Vollenhoviæ Synodus Provincialis, ad futuram Nationalem præparatoria. ubi cum è Classe Campensi utriusque sententiæ comparerent Delegati, hoc est, tam à parte Remonstrantium, quam Contraremonstrantium, qui sese ab illis separarant, orta super ea re disceptatione, visum fuit utrosque interrogari: 1. An hanc Synodum, & futuram quoque Nationalem pro legitimis agnoscerent. 2. An utrique sese submittere parati essent? ad quæ Contraremonstr. affirmative responderunt. Remonstrantes primum & ipsi receperunt, modo quæstiones controversæ non hic deciderentur, sed Synodo Nationali reservarentur. Ad posterius, quia noscerent quopacto ibi res gerendæ essent, dixerunt velle se primo pleniorem ejus rei cognitionem habere, qua habita, se sequuturos quod justum esset.

Quæsitum adhæc, utri pro Classe Campensi habendi essent? ac placuit utrinque binos admitti, ac delecti ex una parte Thomas Goswinius, Marcus Gualterus: ex altera Hieronymus Vogellius (qui pro tempore Ecclesiam illam administrabat) & Georgius Goykerus.

Multa hic adversus actiones Remonstrantium Campensium mota sunt, ad quæ cum respondendo non satisfacerent, judicati fuerunt egisse adversus charitatem, veritatem, & ordinem Ecclesiæ. Ioannes Schotlerus in nonnullis culpam agnovit. Goswinius tempus sibi concedi petivit, quo cum collegis conferret, quod ipsi fuit concessum.

Negotium Martini Ioannis Pastoris in Roveen, ad Synodi Delegatos, ac duos è Classe Zwollana fuit rejectum. causa Ioan. Meilingii & Henr. Jodoci in Classem Campensem intrusorum ad eosdem Synodi Delegatos & duos è Classe Campensi. Gerard. Arsenius, cujus causa ab Ordd. Synodi judicio fuerat permissa, ministerio motus, & Io. a Nieuwenveen ei suffectus fuit. Depositus

situs quoque fuit Engelbertus Poth, in cujus tamen exauctorationem commissarii Ordd. absolutè consentire fuerunt gravati, polliciti interim se de re tota ad Comitia proxima relaturos; ac daturos operam, ut eo citaretur, rationes Synodi circa deportationem suam auditurus.

Campenses qui à partibus Remonstrantium erant, nullum ad Synodum gravamen attulerunt.

Reversus domo Thomas Goswinius quæsivit, pluresne superessent accusationes contra sese & collegas suos? responsum plures esse, nominatim circa doctrinæ impuritatem etiam extra quinque articulos, cujus è vestigio possent convinci. Goswinius ut id scripto fieret petiit, ac tempus ad respondendum concedi. Sed placuit rem totam Synodo Nationali reservari.

Interrogatus porro, quid responsi afferret super iis quorum nomine cum collegis uti conferret ipsi concessum fuerat, exhibuit duo scripta, prius a sese, posterius a duobus collegis suis, Vosculio & Matthisio concinnatum, quibus ea quæ violatam (ut ferebatur) ab ipsis charitatem & ecclesiasticum ordinem tangebant, ut poterant excusabant, in doctrina vero quam defendissent se persistere profitebantur. quibus scriptis perlectis judicavit Synodus eos nulla ex parte aut satisfecisse, aut commissa reparasse, manereque sub reatu ut ante.

Omnes porro fratres Synodales, sese Contraremonstrantibus assentiri declararunt, solo excepto Thoma Goswinio, qui se a parte Remonstrantium stare asserebat. Theod. Wyermannus judicium suum suspendebat, seque submittebat Synodo Nationali.

Ad Synodum Nationalem Delegati fuerunt Casp. Sibelius Pastor Daventriensis, Herm. Wyfferdingus Zwollanæ, Hier. Vogellius Hasseltanæ, Ioannes Langius Vollenhovianæ. quibus adjuncti fuerunt viri honorati reformatæ religionis, Nob. Wilhelmus a Broeckhuysen, & A. Ioannes vander Lauwick Consul Campensis.

In Ordinarios Synodi Delegatos constituti fuere è Classe Daventriensi Iac. Revius, è Campensi Georg. Goyketus, è Zwollana Victor Petri, è Vollenhoviana Io. Voscuyl.

v. Octob. Actum a Deputatis Class. Daventriens. de commendando Deldensibus, loco Meilingii, Io. Henrico Rappæo, Pastore in Hellendoorn.

x. Octob. Daventriæ congregati fuerunt Deputati Synodi, & cum eis bini è Classibus Campensi & Zwollana, ubi citatus comparuit Martinus Ioannis Harlingensis Pastor in Rovene, cui cum ea quæ adversus Ecclesiæ reformatæ doctrinam aliterque deliquerat essent proposita, ad confessionem culpæ adduci non potuit. postridie tamen in nonnullis se peccasse agnovit, ac eorum veniam petiit. Injunctum ei est ut idem coram Ecclesia sua publice profiteretur, & donec id factum esset, ab exercitio ministerii sui abstineret. quod

cum se facturum recepisset, Victori Petri negotium datum est, ut confessionem Martini è suggestu, præsente ipso, incolis Rovenii indicaret.

Eodem die, Winandus Alstorfius Daventriæ in ministerio confirmatus est.

XII Octobr. coram Synodi Deputatis vocatus comparuit Ioannes Meilingius, qui ad tempus Ministerium Ecclesiæ Gennemudanæ obierat, ac exhibere jussus est testimonium legitimæ dimissionis è Classe Zutphaniensi, nec non legitimæ vocationis Ecclesiæ Gennemudanæ, ac approbationem Classis Campensis. Exhibuit ergo literas Satrapæ Iselmudani, & alteras Magistratus Gennemudæ, per quas ad ministerium vocatus fuerat, ab Ecclesia aut Classe nihil habuit quod proferret. quod ad dimissionem è Classe Zutphaniensi, ostendit literas quæ eum ob heterodoxiam ministerio motum & Classe ejectum testabantur. Jussus ergo fuit intra duas aut ad summum tres septimanas testimonia exhibere magis satisfactoria, ac interea temporis à ministerio abstinere. quod ultimum primo gravatus, postea tamen sese quæ sibi injungebantur præstiturum promisit.

XIII Octob. citatus comparuit Henricus Jodoci, qui ad tempus Ministerio functus fuerat in Ens, jussusque proferre dimissorias è Classe Drentina, & vocatorias ab Ecclesia Ensana, approbationemque Classis Campensis, cum neutrum exhibere posset, ac scriptis è Drentia literis, eum tanquam apostatam &c. a ministerio in Wapsterveen fuisse depositum significaretur, jussus fuit ab illegitimo suo ministerio supersedere, donec ea testimonia, de quibus ante, Deputatis Synodi exhibuisset.

XIV Octob. Deputati Synodi coram conventu Ordinum se stiterunt, ac præter alia sibi à Synodo injuncta, censuras ab sese adversus Martinum Harlingensem, Ioannem Meilingium, & Henricum Jodoci pronunciatas eis indicarunt. rogantes ut eas sua auctoritate tueri vellent. Cumque Engelbertus Poth à Synodo, & Henr. Meilingius à Classe Daventriensi à ministeriis suis depositi, in iisdem tamen continuarent; ut ea quoque in re Synodi ac Classis auctoritati manus adiutrices præberent. Ad quæ Ordd. iis quæ adversus tres priores à Deputatis Synodi essent acta, nihil contradicere responderunt, Henr. Vero Meilingium & Potthium sese citaturos, ut coram sese causam suam agerent. responderunt Deputati, nihil vetare quo minus ipsorum Nobb. illis quæ in eorum causa peracta erant proponerent, sese vero non habere in mandatis, ut eam rem in conventu illo disceptarent.

Cum durantibus illis comitiis, Deputatis Synodi innotuisset, Martinum Harlingensem, adversus ea quæ sibi injuncta erant, quæque ipse in se receperat, denuo concionatum fuisse, id ab iisdem Depp. conventui Ordd. fuit indicatum, qui decreverunt, rem illam penitius esse investigandam, ac si ita se habere comperiretur, eum prorsus ab officio removendum.

VI Novembr. Synodus Nationalis Dordraci congregata, è Provincia nostra

nostra citavit, Remonstrantium acturos causam, Thomam Goswinium, & Assuerum Matthisium.

XI Novembr. Deldenses Henr. Meilingium repetita vocatione in Ministrum elegerunt.

XVI Novemb. Tubantiæ Satrapa, monitus ut a fovendo Henr. Meilingio desisteret, id se facturum promisit, ac se inclinare in Kemnerum, qui ecclesiæ illi antea præfuerat, significavit.

XVIII Novemb. Deputati Synodi Zwollæ congregati, cum de inobedientia Martini Harlingensis plene edocti essent, eum ecclesiastico munere penitus privarunt, ac a Classe Zwollana, ut Ecclesiæ ejus de Orthodoxo Ministro quamprimum prospicerent, petierunt.

Quum Io. Meilingius & Henricus Jodoci in ministerio continuarent, scriptum eis fuit, ut intra quatuordecim dies testimonia ipsis injuncta exhiberent, ac interim exercitium muneris ecclesiastici intermitterent, alioqui non jam pro suspensis, sed pro omnino depositis habendi.

Quandoquidem Engelbertus Poth adversus decretum Synodi Provincialis in ministerio Ecclesiæ Geethornianæ continuabat, placuit super ea re cum Delegatis Ordinum agi, petique, ut ab iis ei cathedra interdiceretur.

II Decembr. duo è Deputatis Synodi Iac. Revius & Georg. Goykerus coram Delegatis Ordd. Daventriæ comparuerunt, ac negotium Henr. Jodoci & Engelb. Poth ibidem urserunt, a quibus tamen nihil obtinere potuerunt, dicentibus se nihil super ea re in mandatis habere, sed ad conventum comitiorum eam deferendam.

Eodem die iidem Deputati Synodi a Classe Daventriensi intellexerunt Henr. Meilingium coram comitiis proxime celebratis, post discessum Deputatorum Synodi, causam suam favorabilem in modum proposuisse, quo audito, Classem Daventriensem (quam proprie hoc negotium spectabat) supplici libello petiisse ut dies assignaretur, quo, præsentibus D.D. Ordd. Delegatis, Classicaliter cum dicto Meilingio ageretur, id quod a D. D. Ordd. fuerat concessum, ac illum diem nunc adesse. Itaque eorundem rogatu, dicti Synodi Deputati, una cum fratribus Classicalibus, Collegio Delegatorum ex Ordd. se stiterunt, ubi & comparuit Meilingius, cui distincte proposita fuit illegitima ejus in Ecclesiam Deldensem intrusio &c. Ad quæ ille respondere quidem viva voce abnuit, sed ut scripto ageretur postulavit. quod cum a Ministris, ut inusitatum, & extrahendo tempori duntaxat inserviens recusaretur, Delegati autem Ordinum Meilingio hac in parte obsecundarent, abrupta cum illo actione, Ministri ad Magistratum Daventriensem se contulerunt, a quo impetrarunt, ut aliquot è suis ad Delegatos Ordd. ablegarent, udituros eosdem, ne diutius tergiversationibus Meilingii locum darent, & Ecclesiæ Deldensis commodis

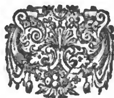
ob-

obessent. Delegatis in sententia perseverantibus, Magistratus Henr. Meilingio in curiam accersito, ministerio Ecclesiæ Deldensis interdixit, ac ni pareret, se quod è re esse judicaret facturum ei indicavit.

VIII Decemb. nomine Deputatorum Classis scriptum ad Deldenses, & vocationem Meilingii ab eis institutam vitio factam esse eis indicatum, monitique, ut alium reformatæ religioni addictum Classi proponerent; id si facere negligerent, fore ut nomine Classis, Ioannes Henricus Rappæus (cujus dona Deldensibus non ingrata esse percepissent) ad ipsos mitteretur. Cum post aliquot hebdomadas nihil responsum esset, eligitur a Classe Rappæus, & ab Ecclesia cui præerat dimissionem, a Satrapa vero vocationis suæ approbationem petere jubetur.

X. Decemb. Deputati Synodi, quibus iniquum videbatur, Engelbertum Poth invita Synodo, Classe, atque etiam Satrapa suo diutius Geethornæ tolerari, decreverunt, ei depositionem suam, a Synodo factam insinuandam, eique injungendum, ut promte ab illegitimo suo Ministerio desisteret, ne quem haberet ignorantiæ prætextum, si alia media, ratione muneris & conscientiæ adversus eum adhiberentur. Atque hæc eodem die ad eum scripto transmissa sunt.

FINIS LIBRI QVINTI.

DAVEN-

DAVENTRIAE ILLUSTRATÆ,

SIVE HISTORIÆ URBIS DAVENTRIENSIS

LIBER SEXTUS.

ANno cIↃIↃcxix. Cum recrudeſcerent diſſenſiones inter Comitem Friſiæ Orientalis Ennonem, & civitatem Embdanam, Ordd. Generales eo Legatos miſerunt, è Gelria Ioannem Glummerum, ex Hollandia I. G Hoingium, è Zelandia Albertum Joachimi, è Trajectinâ Provincia A. a Suylen de Nyevelt, è Friſia G. liberum Baronem a Swartſenburch, è Tranſiſalaniâ Engbertum a Doetecum Conſulem Daventrienſem, qui litem compoſuerunt; ac ut conventis melius quam hactenus factum fuiſſet ſtaretur, D.D. Ordd. Generales operam daturos ſpoponderunt.

vi Januarii Deputatis Synodi Tranſiſalanæ Daventriæ congregatis, à Depp. Claſſis Daventrienſis propoſitum fuit, Henr. Meilingium, invitis Claſſe Daventrienſi, Satrapa Tubantino, & Magiſtratu Daventrienſi continuare in illegitimo miniſterio pagi Hengelo, ac templo ibidem juſſu Magiſtratus clauſo, in cœmeterio concionari.

Nomine Depp. Claſſis Campenſis conqueſtum fuit, Ioannem Meilingium,

 gium,

gium, & Henricum Jodoci, concionatores antehac Gennemudæ & Ensæ, non obstante depositione ipsis insinuata, in ministerio perseverare. quin & Meilingium ausum fuisse Campis concionem habere.

Deputatus Classis Zwollanæ detulit querimonias Martini Harlingensis super depositione sua, nec non difficultates quas nonnulli circa eam moveant.

Deputati Classis Stenovicani questi sunt Engelbertum Poth in illegitimo suo ministerio etiamnum persistere, Synodo convicantem &c. Delegatos vero Ordd. requisitos ut ea quæ adversus dictas personas decreta fuerunt tueri vellent, iterato respondisse se id in mandatis non habere.

Deputati Synodi omnibus rite expensis, consultum existimarunt, difficultates Daventriensium, Campensium, & Stenovicanorum, cum Delegatis ex hac Provincia ad Synodum Nationalem communicari, quo illorum opera, auctoritate Nationalis Synodi interveniente, Ecclesiæ regionis nostræ à dictis hominibus exonerentur.

Quod ad negotium Martini Harlingensis, declararunt Depp. Synodi, quandoquidem causæ depositionis ejus postmodum non solum non sublatæ, verum etiam aggravatæ fuerunt, se depositionem illam adhuc pro legitime facta ac valida habere. placuitque Prætorem Hasseltanum à Depp. scripto rogari, ut loco vacanti, juxta Canones Ecclesiasticos, de idoneo Ministro curaret provideri.

Quandoquidem duo relicti Campis Ecclesiæ Ministri Everardus Voscuyl & Io. Schotlerus, & ipsi ad Synodum Nat. citati sunt, quo propediem profecturi citantur, & Orthodoxa ibidem Ecclesia ordinario Ministro hactenus destituitur, placuit synedrio significari, Deputatos Synodi paratos esse, si ipsis placeat, è singulis Classibus ut Ecclesia administretur procurare. rogandos porro eosdem, ut commodis mediis impedire velint, ne Ioanni Meilingio deinceps conciones in illa urbe habendi potestas fiat.

Præter literas ad Synodum Nationalem datas, missæ & fuerunt ad Ill. Principem Mauritium, quibus rogabatur, ut moneret supremos hujus Provinciæ Magistratus, atque etiam congregatos in Nationali Synodo Theologos, ut utrique manus nobis adjutrices porrigerent, quo turbulentorum ministrorum insolentiæ obex poneretur, ordo ecclesiasticus stabiliretur ac observaretur, ad exonerandas Ecclesias quæ à piis & Orthodoxis Pastoribus ad ædificationem suam ac salutem administrari in votis haberent.

XXIX Januarii cum Henricus Meilingius & Martinus Harlingensis a Delegatis Ordd. ministeriis suis desistere jussi essent, è Synodo Nationali Daventriam venit D. Casparus Sibelius, in mandatis habens, ut difficultatibus quas Synodo commendaveramus, quoad ejus fieri posset, in ipsa Provincia remedium afferret. Quamobrem III Febr. Ordd. Delegati per libellum

suppli-

fupplicem requifiti fuerunt, ut in eodem Zelo ac diligentia quam demonftraſsent in caufa dictorum illegitimorum ac turbulentorum miniftrorum, continuare vellent, etiam circa negotium Enfæ, Gennemudæ, Geethornæ. Quo in hac Provincia (prout & a bonis Magiftratibus reliquarum Provinciarum fiebat) particulares difficultates, quoad ejus fieri poffet, terminarentur, neque neceffum foret Synodum Nationalem peculiaribus ejufmodi oneribus gravari. Subfignatus erat dictus libellus fupplex:

Iac. Revius Dep. Synodi ordinarius,
Caſp. Sibelius Dep. ad Synodum Nat.
de expreſſo mandato ſuorum condeputatorum.

v. Februarii a Delegatis Ordd. miffa fuerunt ad dictos tres illegitimos miniftros mandata, quibus minifteriis fuis excedere jubebantur; moniti quoque fuerunt ab eifdem Ordd. Delegatis Deputati Synodi ut locis vacantibus ac nominatim infulæ Enfæ de Miniftris idoneis quamprimum profpicerent.

x i Febr. Depp. Synodi, Zwollæ congregati, intellectis iis quæ a Delegg. Ordd. ad ipforum petitionem erant facta, Danielem Goykerum Gennemudanis miferunt, qui ad tempus eorum Ecclefiam adminiftraret, donec vel ipfum, fi placuifset, vel alium Orthodoxum Miniftrum ipfi vocarent.

x i x Febr. Dordraci in Synodo Nationali Deputatis Ecclefiæ Campenfis prælecta eft ejufdem Synodi de contumacia miniftrorum Campenfium Vofculii & Schotleri fententia. Qui & apographum ejus petierunt: fimulque, ut de hac re quamprimum ad A. Mag. Campenfem fcriberetur. Sententia ipfa Actis Synodi Nat. non eft inferta. ita autem fonat:

„Vifis & lectis literis Io. Schotleri datis x v i i i Januarii, & Everardi „Vofculii ac Confiftorii Campenfis, datis x x v ejufdem, & examinatis dili„genter rationibus, quibus dictorum Vofculii & Schotleri, fecundo jam, & „quidem peremtorie, adeoque & fub pœna contumaciæ citatorum emanfio „excufatur; auditis etiam quæ in contrarium a Deputatis Ecclefiæ reformatæ „Campenfis (quam dolentem hactenus vocant) allata funt, omnibufque „quæ porro expendenda ac ponderanda erant, accurate expenfis & ponde„ratis; Declarat Synodus Vofculium & Schotlerum fupradictos contu„maciæ reos, eoque dignos qui a minifterii ecclefiaftici functione fufpen„dantur, quemadmodum & eos de facto nunc fufpendit; ferio injungens, ut „a concionibus habendis cæterifque minifterii ecclefiaftici partibus exer„cendis obeundifve in pofterum abftineant: Hac tamen addita cautione, ut „fi intra x i v ab infinuatione decreti hujus diem, fe hic fiftant, caufamque „fuam cum reliquis collegis agendam fufcipiant, a fufpenfione & contu-

„maciæ reatu actu ipso sint absolvendi & in integrum restituendi; sin vero „ne ad diem quidem istum compareant, habeantur nunc & tunc, & deinceps pro suspensis. Pronunciatum in Synodo Nationali, Dordraci XIX „Febr. CIƆIƆCXIX.

Sebastianus Damman, Synodi scriba.

III Martii Zwollæ coram cœtu Deputatorum Synodi comparuerunt Delegati Ecclesiæ Campensis, exhibentes literas Synodi Nationalis, quibus monebantur rogare Deputatos nostræ Synodi, ut Ecclesiæ suæ de Ministris ad tempus prospicerent: quod ut jam antea libere ab iisdem Deputatis iis fuisset oblatum, ita & nunc lubenti animo ab iis acceptum fuit. Unde Ecclesia illa deinceps administrata fuit à Victore Petri, Iacobo Revio, Io. Volcero, Io. Vosculio, adiutis subinde à Georg. Goykero.

X. Martii, comitiis Ordd. in urbe Campensi congregatis se stiterunt Victor Petri & Georg. Goykerus, requirentes, ut depositio Engelberti Poth, Io. Meilingii, & Henr. Jodoci, partim a Provinciali Synodo, partim ejus mandato, a Depp. ejusdem Synodi sancita, ab Ill. Ordd. approbaretur, quod & impetrarunt.

XX Martii, quum rescivissent Depp. Synodi, Senatum Campensem literas dedisse ad Delegatos ex hac Provincia ad Synodum Nationalem, quibus eosdem de statu Ecclesiæ illius reddiderant certiores, judicarunt etiam sibi ad eosdem de eadem re plenius scribendum esse; significaruntque, A. Magistratum antehac, rogatum ut aboleret prælectiones in Ecclesiis publicis, respondisse, se promto ac alacri animo, simulac Synodi Nat. super ea re judicium cognovisset, id effectui daturum, exercitium reformatæ religionis in Ecclesiis vacantibus instauraturum, ac conciones ibidem frequentaturum: quod si Tribb. pleb. ne id fieret forte intercederent, se eos, auctis præsidiis in officio continere statuisse &c. sequutam fuisse feriam Synodi petitionem, post quam quum boni aliquid expectaretur, rem plane præter spem ac promissum Magistratus cecidisse; qui Tribunis pleb. petitionem Synodi significarit quidem, sed præterea contrarium libellum supplicem eorum qui Remonstrantium partibus adhærebant eis prælegerit, quem supra modum laudabant. Tribb. pleb. Magistratum interrogasse, quid sui hac in re consilii esset? respondisse Magistratum, consultum sibi videri, ut a Synodo peteretur continuatio prælectionum, id Tribb. plebis non displicuisse. cum è numero Tribb. pleb. quidam antea collegio illo ejectus, nunc vero volente Principe postliminio admissus, quiddam quod ad rem faceret proloqui vellet, alium factionis Arminianæ in pleno conventu, elato pugno ei ictum intentasse, sed impeditum fuisse. Schmelsingum Præfectum militiæ in hisce oris Daventriam reversum esse, relicta in urbe unica cohorte, quum

quum diceret se in mandatis habere, ut nihil in eo negotio prætèr placitum Magistratus ageret. continuare interim prælectiones in Ecclesiis, conspirationes occultas, & apertas minas. è quibus siquid (àd exemplum Hornæ & Alcmariæ) ulterioris calamitatis emergeret, eos conscientias suas coram Domino liberare voluisse, ac fratres in Synodo congregatos rogatos ac monitos velle, ut alacriter causæ huic manum admoverent, & quod possent in tanti mali remedium opis adferrent &c.

XXIV Martii Deputati Synodi Campis congregati, rogatu Depp. Classis Campensis scripserunt ad Nicolaum Ioannis Ministrum in Camperveen, inaudisse se, cives aliquot Campenses, relicta sua Ecclesia ad ipsum infantes suos sacro lavacro tingendos deferre, ac statuisse proximo Paschate cœnam Domini apud ipsum celebrare, quod cum ad nutrienda dissidia videretur spectare, moneri eum, ut ejuscemodi actionibus abstineat, ac præterea testimonia dimissionis & vocationis suæ intra decimum quartum diem exhibeat, sub pœna suspensionis à munere ecclesiastico.

XV Martii, qui erat IV Apr. stylo novo, literæ a Delegatis hujus Provinciæ ad Synodum Nat. ad Depp. Synodi Provincialis pervenerunt, quibus eorum diligentiam ac Zelum laudant, ac negotium sibi commendatum, se serio considerasse, ac commoda media ad id promovendum adhibuisse scribunt, nec dubitare se, quin Orthodoxa Ecclesia Campensis ejus rei fructum propediem sit persensura.

XIX Aprilis coram Depp. Synodi Zwollæ congregatis comparuit Nic. Ioannis, cui varia ab ipso commissa recensita fuere, utque profiteretur se eorum pœnitere, quo facto super controversia ejus in V. Articulis opinione ei molestia non esset exhibenda, sed ea res tota Nationali Synodo, ad quam pertineret, reservanda. quibus ille auditis sententiæ Deputatorum acquievit.

XX Aprilis comparuerunt Delegati Ecclesiæ Campensis, ac conquesti sunt de insolentia prælectorum Remonstranticæ factionis, qui non modo usurpare pergant munus ecclesiasticum, in explicanda suo modo S. Scriptura, verum & nuper admodum prolixam ac seditiosam epistolam, a Remonstrantibus Dordraci residentibus transmissam, populo prælegissent &c. Consilium flagitantes in re tantæ confusionis ac periculi. Deputati Synodi receperunt, se pro virili sua parte, ac per media maxime apposita, negotium hoc ad bonum Ecclesiæ illius directuros, quod & factum est.

Delegati Consistorii Zwollani, Deputatis Synodi indicarunt varias querelas ad se delatas adversus unum ex illius Ecclesiæ Ministris, eum vero ad Classem provocasse, quæ jam, ipsis consentientibus convocanda esset; sed intercessisse Magistratum, ac priusquam ea convocaretur, sibi ea quæ ibi tractanda essent exhiberi velle. super hac re se consilium Depp. desiderare.

ii re expensa, judicarunt ea quæ adversus dictum Ministrum afferrentur, maxima ex parte talia esse, ut nec ab Ecclesia, nec à Classe, sed à Synodo Nationali dijudicanda forent. maxime cum ea dictæ Synodo jam innotuissent, quæ & ipsa judicasset ea sui fori esse, ac penitiorem eorum cognitionem ad se deferri petiisset.

XXI Apr. literæ à Depp. Synodi, ad eos qui Delegati erant ad Synodum Nationalem missæ sunt, quibus ea quæ Campis gerebantur explicant, suntque hæc sequentia: Mandatum de habendo die jejunii ibi non totum, sed mutilatum de curiâ prælectum fuisse; in cœtu Remonstrantium tantummodo fuisse indicatum, institutum esse diem jejunii. eo die ipsos orasse pro D. D. Ordd. & Principe Mauritio ut converteret eos Deus, quo negotium recte intelligerent &c. XI Aprilis in eodem cœtu mane annunciatum fuisse, fore ut a meridie legerentur literæ, quæ ad juvenes ac senes, parvos & magnos pertinerent. Super his in utroque templo horis pomeridianis magnam hominum turbam confluxisse, inter quos erant nonnulli & Coss. Ibi resignatam Epistolam valde prolixam, qua qui eam scripserant, dicebant, non dubitare se, quin quod satis esset a fratribus suis essent visitati, non potuisse se tamen committere ut non florentem Ecclesiam Campensem confirmarent eique animos adderent. gratias se iis agere, quod pœne omnes mansissent constantes, monereque ut iis quæ libello ab sese edito continerenter adhærerent; referentes se de cætero ad præcedentes suas literas, quibus inserti fuissent XXII Articuli adversus Synodum Nat. è quibus pateret quam inique ac prave in ea adversum sese actum sit, recte facturos si eos Ecclesiæ per autographum communicarent, si centum apographa non sufficerent, curarent ut octingenta vel mille conficiantur; sese, Pastores Remonstrantes, decrevisse quæ secum acta essent omnibus suis Ecclesiis descripta transmittere &c. Atque hæc erant quæ ex Epistola ibi prælecta qui aderant potuerunt assequi. Coss. rem hanc non exigui momenti esse arbitrati, nonnullos ex hoc cœtu accersiverunt in curiam, ac Epistolam sibi tradi jusserunt, id illi facere recusarunt. unus è prælectoribus, sartoris opificium exercens, obtulit, se eam A. Senatui prælecturum, adversus quem unus è Coss. excandescens, tu bufale, ait, censen deesse nobis Actuarium qui Epistolam prælegere sciat? quo illi animadverso, Senatui Epistolam tradiderunt, ea lege, ne describeretur, sed continuò sibi restitueretur: sin minus, velle se negotium toti suæ Ecclesiæ significare; ac potiusquam tolerarent Epistolam in manus Prædestinatorum pervenire, malle se ignem ante portam curiæ extruere, ibique Epistolam comburere. acceperunt conditionem Coss. & Epistolam postquam prælecta esset, non descriptam reddiderunt; addito tamen mandato, ut ea, una cum altera præcedente asservaretur, quo, si res ita ferret, denuo in manus Coss. tradi posset; ni fieret, statuisse D. D. ab illis

qui

qui præsentes erant culpæ pœnas exigere &c. Rogabant Depp. Synodi, ut Delegati ad Synodum Nat. omnem diligentiam adhiberent, quo Epistola illa Synodi auctoritate interposita exigeretur, ac quod æquum esset super iis quæ eâ continebantur, statueretur.

XXII Maji Synodus Nationalis, post exterorum Theologorum discessum, in concionatores Remonstrantium qui Campis remanserant sententiam tulit, die Mercurii ante meridiem. Sess. 169. quam ita è Belgico transtulimus:

„ Quandoquidem Everardus Vosculius & Ioannes Schotlerus Ministri „Campenses coram hac Synodo accusati, jamque aliquoties ad eam citati „non comparuerant (cujus contumaciæ ratione jam antehac a concioni„bus habendis fuerunt suspensi) placuit eorum causam examinari è scriptis „huic Synodo exhibitis; lectisque eo fine instrumentis accusationis, nec „non præcipuis eorundem documentis, judicatum est, eos prorsus ac omni„no ministerio movendos esse, atque hoc judicium A. Magistratui, Eccle„siæ, & Classi Campensi significandum; Adhæc rogandum Magistratum, „placeat ei providere, ut eorum loco quamprimum alii idonei & Ortho„doxi Pastores legitime constituantur; ac loco prælectionum quæ in tem„plis fiunt, conciones publicæ per omnia templa instaurentur.

Magistratus Campensis, accepta hac Synodi sententia, omnia templa, excepto eo quod a Fratribus nomen habet (in quo concionabantur Orthodoxi) claudi jussit. Quod cum Remonstrantes ægre ferrent, XX Junii die primum, quatuor diversis locis conventus habuerunt, tum in domibus privatis, tum etiam sub dio. cumque vim minarentur, nisi templa sibi contingeret aperiri, Schmelsingus militiæ Præfectus in illa regione, jussu Principis, tres eo peditum cohortes misit, qui a tumultu & dissidiis urbem tuerentur.

XXII Junii instauratus Daventriæ Senatus Scholasticus, & Rectoratu abeunte Gualth. Sylvano, actum de vocando Iacobo Henningio, Rectore in loco cui nomen *den Dam*. qui vocationem illam accipere renuit.

XXIII Junii pro more petierunt Depp. Synodi a comitiis Ordd. ut nonnullos è suis ad proxime habendam Synodum Provincialem ablegare vellent, quod obtinuerunt, ea lege ut Ordinariis ipsorum Delegatis primo gravamina ibi definienda exhiberentur.

VI Julii in Classe Daventr. de hac Ordd. exceptione quæsitum fuit, quæ novitatem habere, eoque admitti non posse fuit judicata. idem & reliquæ Classes censuerunt. In eadem Classe, nonnulli, qui per separatas subscriptiones aliterve cum Remonstrantibus collusisse erant deprehensi, examinati, & sub reatu ad tempus relicti fuerunt.

IV Aug. his ipsis, culpam confessis, & meliora in futurum pollicitis, Classis

Classis ignovit, hac conditione, ut scripto quo eorum confessio continebatur, nomina sua subscriberent, quod & factum.

à XVI usque ad XX Aug. Daventriæ Synodus fuit celebrata; in qua Præses fuit Iac. Revius, Assessor Pet. Plancius, Scriba Io. Volcerus. hic D.D. Ordinum Commissarii primo protestati fuere super eo, quod gravamina Classium Ordinariis Ordd. Delegatis non fuissent exhibita, unde potuissent præsentiam suam Synodo negare, sed ne ea, hac rerum constitutione retardaretur, se hac vice eam voluisse respicere, sed sub ea expressa conditione, ne hæc ipsorum comparitio Dominis suis Delegantibus in futurum præjudicaret, neque in consequentiam traheretur. Deinde, si quæ difficultates politicæ occurrerent, nolle se, nec posse de iis, nisi præhabita communicatione cum Delegantibus suis quicquam statuere.

Responsum fuit nomine Synodi, præterquam quod nec in aliis, nec in hac (quod quidem sciant) Provincia id unquam fuerit usitatum, unde hoc tempore ea res ad novitatem spectare videretur, eam & inutilem Ordinibus, & onerosam ecclesiis fore, ac talem qua libertate sua privarentur: quandoquidem, eæ causæ quibus ab ipsis Ordd. remedium afferendum esset, antequam eó perferrentur examini D.D. Delegatorum forent obnoxiæ. conquestum & de eo fuit, quod Delegati Ordd. gravamina nonnulla ad Synodum Nation. destinata delevissent, ac petitum ut apud Ordd. operam darent ne deinceps Ecclesiæ illo onere gravarentur. Porro siquid politici occurreret, quod ipsorum Nobb. in mandatis non haberent, rogari eos ut de eo ad ipsorum Ordd. conventum referre velint.

Prælectæ fuerunt literæ Classis Drentinæ, quibus ea conqueritur de calumniosis vocibus Pastorum in Staphorst, Ehorst, & Camperveen adversus religionem reformatam. Injunctum fuit Classi Zwollanæ quantum ad duos primos, inquirere, commissumne id ab iis sit post reconciliationem factam in Classe superiori. postremi causa usque ad ejus adventum differebatur.

Citati fuerunt ad Synodum, præter hunc etiam Marcus Gualtherus, scholæ Campensis Rector, & duo prælectores Iacobus Gelenius, & Petrus Bernardi, rationem reddituri eorum quæ adversus Synodum Nationalem & legitimum suum Magistratum commisisse accusabantur. Senatus quoque Campensis per literas rogatus, ut Ministros depositos Gerardum Arsenium & Engelbertum Poth sua auctoritate compescerent, nequid amplius in Ecclesia turbarum darent.

Ad revisionem Interpretationis Novi Test. loco Io. Langii, Ultrajectum vocati, a Synodo electus fuit Casp. Sibelius.

Canones Synodi Nation. prælecti, ac ab omnibus recepti, politicis ad Synodum Delegatis suum quoque assensum testantibus. qui & rogati fuerunt apud

apud D. D. Ordd. operam dare, ut doctrina eis contenta sola publice doceretur, ac contrariæ omnes impedirentur.

Dissensio inter synedrium Zwollanum & unum ex illius urbis ecclesiastis, qui in negotio factionis Remonstrantiæ non satis constanter se gesserat, injunctâ ei culpæ agnitione ac deprecatione fuit terminata.

Ministris qui Synodo Nat. nomine Provinciæ nostræ interfuerant, pro fideli navata opera, gratiæ nomine Synodi actæ.

Decretum porro de subscriptione Catecheseos, Confessionis, Canonum Synodi Nat. de urgenda apud Senatum Campensem apertione duorum templorum, restitutione actorum Presbyterii, item sigilli Classicalis & Synodalis, quæ Remonstrantes penes se detinebant &c.

Lectæ sunt literæ Marci Gualtheri Rectoris Campensis, calumniarum & impudentiæ plenæ, quibus Synodo se sistere, eique obtemperare renuit. unde indignus judicatus fuit qui scholæ regimini diutius præesset, & decretum ut Senatus per literas rogaretur eum officio movere, juxta decretum Synodi Nat. ab Ordd. Gener. & ipsis quoque approbatum.

Prælectores Iacobus Gelenius & Petrus Bernardi, cum & ipsi contumeliosis literis citationem suam eluderent, tanquam perturbatores ordinis ecclesiastici, & hostes divinæ veritatis condemnati fuere, rogatusque Magistratus, ut curam gereret, nequid ab iis Ecclesia in posterum detrimenti caperet.

Nicolaus Ioannis Minister in Camperveen, quod litteris ad Synodum datis, se a sententia Remonstrantium recessurum negasset, neque Canonibus Synodi Nat. se velle subscribere addidisset, ministerio exauctoratus fuit, idque tum ipsi tum Satrapæ Iselmudano per literas significatum.

Misit ad hanc Sydodum literas Henricus Ioannis, ob Orthodoxiam Gennemuda ejectus, & tunc temporis Pastor in Oosterwolde, quibus refert, proxime præteritis comitiis, cum ab Ordd. petiisset per libellum supplicem liberum commeatum in Satrapiam Iselmudæ, D. D. Ordd. placuisse ut Satrapa Sallandiæ & Delegati ex Magistratu Zwollano litem inter ipsum & Iselmudæ Satrapam componere anniterentur. addit se Elburgi interlocutoriam sententiam adversus illum obtinuisse, & quamvis de transactione nihil petiisset, nihilominus hac in parte voluntati D. D. Ordd. paruisse, & controversiam passum fuisse componi, ea tamen lege, ut compromissarii apud D. D. Ordd. sibi aliquod solatium pro damno accepto impetrarent. Habuisse eosdem in mandatis ut & cum Gennemudanis ipsum reconciliarent. Hos vero obtulisse, se cum ipso seorsim velle agere, quod tamen non fecissent, ac verbis minacibus eorum quæ sibi ab ipsis deberentur exsolutionem negassent. Petere se ut operam dent fratres in Synodo congregati quo sibi satisfiat, ne cogeretur ad Ordd. Generales & Principem Mauritium

confugere, id quod illibenter esset facturus, ne videretur querelam inter se & Iselmudanum recens sopitam renovare velle, maxime quum periculum esset, ne interrogatus ea ibidem recensere cogeretur, quæ Princeps ad suam injuriam pertinere esset judicaturus &c. Prælectæne sint hæ literæ, & quid super eis statutum fuerit in schedis meis non invenio.

XVI August. vocatus fuit Daventriam ad Rectoratum Henricus Guthberletus, gymnasiarcha Hammonensis.

XIV Sept. Rector Campensis Marcus Gualtherus à Magistratu ibidem officio motus fuit. Gerardus Arsenius, cum decreto Ordd. Generalium cui Ministri depositi tenebantur subscribere, nomen suum subjicere negasset, nisi sub elusoriis quibusdam conditionibus, quas in chartam conjectas Magistratui exhibebat, jussus fuit simpliciter decreto subscribere prout jacet, quod tandem fecit. cumque chartam suam ad se recipere juberetur, idque facere renueret, Consul eam ipso vidente laceravit, dicens, non juxta suam schedulam A. Magistratum, sed illum juxta decretum Ordd. se gerere debere.

XXI Sept. Hypodidascalis scholæ Latinæ Daventr. Confessio, Catechesis, & Canones Synodi Dordracenæ perlegendi traduntur, ut eis proximo conventu subscribant.

XII Octob. Guthberletus Rectoratui Daventriensi inauguratur. postridie, & ipse, & præceptores formulis religionis subscribunt. Eodem mense typis vulgantur leges scholæ Daventriens. pro Rectore, præceptoribus, discipulis.

XXVII Novembr. stylo novo, Iacobus Revius Daventriâ vocatur ad ministerium Ecclesiæ Leydensis. Subscripserant ejus vocationi Hermannus Kuchlinus, Ludovicus de Dieu, Festus Hommius, Ioannes Derramout Ministri, Gerardus Leonarts senior. Delegati Daventriam ad hoc negocium procurandum fuerunt Daniel Colonius Pastor, & Ioannes de Laet senior Ecclesiæ Leidensis. verum dimissionem ejus non potuerunt impetrare.

XXX Novemb. Daventriæ præceptores Gallici & Belgici in formulas religionis reformatæ sua subscriptione approbandas adiguntur. XIV Decembr. Magistratus decreto sancitur, nequis hac in parte sit exemtus.

Hoc mense Ioannes Grevius, Minister quondam Heusdanus, ob Arminianismum in exilium ejectus, clam in hasce oras regressus est, & præter alia quæ invisit loca, etiam Campos venit, ubi undecim clandestinas conciones in ædibus Remonstrantium privatis habuit, ut in sententia Hagæ-Comitis Anno seqq. adversus eum lata, ex ejus confessione recensetur.

Anno CIↃIↃCXX. XX Januar. Ill. D. D. Ordd. Generales, per Delegatos è suo cœtu, nec non Ernestum Casimirum Comitem Nassovium, & Nic.

Nic. Schmelsingum militiæ Transisalanæ Præfectum, ac alios nonnullos mutarunt ex parte Senatum Campensem, quinque è Magistratu, & XXIII Tribb. plebis dignitate motis, aliisque reformatæ religioni addictioribus eorum loco substitutis.

XXII Febr. qui dies est S. Petri ad Cathedram, Tribb. pleb. Daventriæ in hanc formulam, ante creationem Magistratus jurarunt:

„ Quos in Scabinos, Consiliarios, & Tribb. plebis electuri sumus, eos „nos electuros tanquam prudentissimos, utilissimos, & optimos ad bonum „civitatis nostræ, quique defensores sint veræ, Christianæ, reformatæ re„ligionis, ejus videlicet quæ hactenus in unitis hisce Provinciis publice „fuit tradita, atque in Synodo Nationali Dordracena Anno CIƆ IƆ C XIX. „approbata & stabilita. Ita nos Deus adjuvet.

Hoc jusjurandum exinde quotannis repetitum ac Tribb. pleb. delatum fuit, prout & insertum visitur libro Jurium ac consuetudinum civit. Dav. *part.* I. *tit.* 3.

Eodem anno Petrus Holtzemius Daventriensis Medicinæ Doctor Coloniæ in Ubiis descripsit *Fontem medicatum S. Antonii, vulgo Tillerborn dictum, prope Andernacum*. Coloniæ apud Herm. Mylium.

Idem vulgavit tractatum duobus libris comprehensum, *de Prognosi, sive præsagiis ac prædictionibus vitæ & mortis, longitudinis & brevitatis, resolutionis & permutationis morborum. versu rhytmico conscriptum, cum Exegesi ad singulos versus.* ibid. apud Grevenbrochium, CIƆ IƆ C V.

Essentiam Hellebori redivivam; secundo extractam sive rectificatam &c. ibid. CIƆ IƆ C XXIII.

Pharmacopœiam sive Dispensatorium Coloniense. cui accedit *Examen simplicium medicamentorum Carmine rhytmico.*

Nomenclaturam Chymicorum & abstrusorum vocabulorum, cum Notis Chymicis. ibid. Anno CIƆ IƆ C XXVII. apud Birckmannum.

De admiranda curatione scroti post gangrænam delapsi Epistolam. Extat *Cent.* V. *Observat. Chirurg. Guil. Fabricii Hildani, pag.* 250. Francof. apud Matthæum Marianum, CIƆ IƆ C XXVII.

XXV Aprilis in Classe Daventr. decernitur, omnibus qui sub illa Classe auctoritate publica ægrotorum visitationi ac consolationi vacabant, Canonibus Synodi National. aliisque religionis reformatæ formulis subscribendum esse.

XXIII Junii Campis Synodus celebrata fuit, ad quam quum Delegati Ordd. quod eis non fuissent exhibita gravamina, venire gravarentur, Deputati fuerunt Præses & Assessor, qui eis significarunt, Synodum decrevisse

 able-

ablegare nonnullos ad conventum Ordd. qui ipsis demonstrarent, nihil hac in parte ab hac Provincia fieri quam quod in reliquis usitatum esset &c. qua audita promissione, (quæ Actis Synodalibus esset inserenda, & cujus apographum ipsis esset communicandum) ut ad Synodum se conferrent persuasi fuerunt. Hic multa de modo procedendi cum pertinacibus Arminianis, de eorum, ut & Lutheranorum ac Anabaptistarum conventiculis (quibus se Remonstrantium non pauci adjungebant) aliisque similibus acta ac statuta fuerunt.

A Presbyterio Groningano ad Classem Vollenhovianam pervenerunt literæ, scriptæ à Corn. Hillenio, quibus petebatur, ut de Engelb. Potthii (qui vehementer flagitabat ad cœnam Domini admitti, sub promissione subscribendi Canonibus Synodi Dordracenæ) conversatione in ministerio Geethorniano certiores fieri possent. quibus rescriptum fuit XXVIII Sept. & illegitima ejus in illam Ecclesiam irreptio, quæque de Socinianismo ejus fide dignis testimoniis constarent &c. fuse fuerunt enarrata. consilio dato, ne eum (quo videbatur tendere) ad ministerium Ecclesiæ admitterent, nisi & viva voce & scripto errores suos revocasset, & eorum quæ deliquerat culpam fuisset deprecatus. scriptæ erant literæ à Gerardo Vockingio, Ministro Ecclesiæ Vollenhovianæ, Classis p. t. Scriba.

Anno CIↃIↃCXXI. XX Januarii ad Classem Vollenhovianam literas scripsit Engelbertus Poth, hisce verbis. (vulgari idiomate) conceptas:

„ Universis fratribus Classis Vollenhovianæ, gratia, pax, & misericor-„dia à Deo &c.

„ Reverendi, docti, pii ac prudentes D.D. Ecclesiastæ, viri fratres: „præmissa debitæ reverentiæ significatione, memores vos esse arbitror, quo „pacto Geethornæ ministerio Euangelii fungens, ante biennium aut præter „propter, munere meo, ob illegitimam vocationem meam fuerim amotus. „quæ autem eo quo ibidem vixi tempore gesta sint, longum esset jam re-„censere. quod & existimo supervacaneum fore, cum V.V. R.R. proculdu-„bio eorum probe memores sint. Quum autem tempus transactum mecum „recolens, apud me deprehendam, me adversus Deum & sanctum ejus ver-„bum, adversus charitatem Christianam & ordinem ecclesiasticum, ac spe-„ciatim adversus V.V. R.R. verbis & factis graviter deliquisse, fuit id in „causa, ut, ad exonerandam conscientiam meam V.V. R.R. per hasce signi-„ficarem, omnia quæ ibidem acta sunt mihi ex animo dolere; rogo itaque „& requiro perquam demisse, velint R.R. V.V. (prout & ego omnibus „qui me offenderunt, propter Christum ignovi) omnium tam in genere „quam in specie mihi veniam impertiri, ac dictos excessus, ignorantiæ, hu-„manæ fragilitati, juvenili fervori, ac Zelo præpostero adscribere.

„ Quum igitur Servator noster Christus nobis injunxerit ut simus amici ad-

„adversario nostro cito; Matth. 5.25. ac quotidie oremus, Pater, remitte „nobis debita nostra, sicut & nos &c. Imo nullam gratiam sperare nobis li„ceat, nisi remiserimus proximo nostro suos lapsus: Matth.6. 12.14.15. „quin & teneamur fratribus nostris ignoscere quotiescunque resipuerint; „Matth. 18. 22. Luc. 17. 3.4. ac denique jubeamur, quæcunque voluerimus ut faciant nobis homines, ita & eis facere; Matth.7.12. Luc.6.31. „Idcirco non dubito, quin V.V. R.R. ut Christianos facere æquum est, pe„titioni meæ sint suffragaturæ, mihique bono ad hasce responso gratifica„turæ. Gratia Domini nostri Jesu Christi, dilectio Dei, & communio Spi„ritus sancti sit cum omnibus vobis. Amen. Datæ Groningæ Anno c I ɔ „I ɔ c x x I. x x Januarii. Subscriptum erat:

Amicus vester ac frater

Engelb. Poth.

x v I Martii, stylo novo, cum Delegati Ecclesiæ Leydensis ad vocandum Zutphaniā D. Henr. Fabricium, Daventriam transirent, de mandato synedrii, denuo è Iac. Revio expiscati fuere, an non illo tempore melior ipsis affulgeret spes, repetita petitione dimissionem ejus obtinendi. quod ne tum quidem ex voto successit.

v. Junii Magistratus Campensis Marco Gualthero nuper gymnasiarchæ civitate & jurisdictione sua interdixerunt, ob causas quas anno sequente publicarunt, ut ibi videbimus.

v I Junii Daventriæ decretum, ne qui discipuli ad gymnasium Latinum admitterentur, qui concionibus sacris interesse, & reformatam Catechesin ediscere gravarentur.

Circa hæc Nic. Schmelsingus Principis nomine Præfectus militiæ Transisalanæ, accepto salvo conductu Archiducis Alberti, & Henrici Bergæ Comitis, Daventriā ad aquas Spadanas, valetudinis curandæ causa profectus, ab octodecim Regiis equitibus apprehensus ac Tienam Brabantiæ deductus fuit; sed postquam Archidux de re tota certior factus fuit, ejus jussu liber ad sua reversus est.

x I x Octobr. obiit Amstelodami Ioannes Petri Swellingus Daventriensis, qui inter seculi nostri Musicos palmam, multorum judicio, obtinuit, sacris organis Amstelodami ad S. Nicolai Præfectus. Edidit insigne opus Psalmorum Davidicorum, vocibus I V. V. V I. V I I. V I I I. modulatorum, aliaque illius artis specimina.

Literæ Pastorum ac Professorum Genevensium, scriptæ ad Synodum Transisalanam, aliasque harum regionum, x x I V Octob. hujus anni perlatæ fuerunt ad Synodi nostræ deputatos, quas hic verbotenus referemus, ita autem habent:

„Reverend. Viri, Domini & fratres in Christo conjunctissimi & plurimum colendi:

„Tristissima Ecclesiæ à compluribus mensibus facies nos dudum suspensos & defixos tenuit, sollicitudine laborantium, anxietate periclitantium, mœrore & luctu prostratorum undique fratrum nostrorum, & in visitationis tam diræ tempore obliti ferme curarum & discriminum propriorum, effusi in preces, gemitus, & miserationem tot cladium, de specula nostra attendimus numquæ salus Israëli, & tot procellarum undique conglobatarum dissipatio cœlitus appareret. Admirabundi & stupentes, immunes nos, præter morem, calamitatis publicæ, & in pestilentissimorum consiliorum fabricis prætermissos: Quum nec opinato, post varios rumusculos, percrebescere cœpit, nihil intentatum sectam Jesuitarum & Pontificis Ministros in nos reliquisse, sollicitasse, & tantum non in perniciem nostram expugnasse amicos veteres in odium religionis. Speciem insidiosissimæ molitioni, ab Episcopi restitutione, quæ fax fuit feralis belli Gallici, quæsitam, devotionis & pœnarum æternarum metum magnatibus incussum, si vel fœdera antiqua tueri, vel bene meritis favere, vel suimet ipsius & rerum suarum causa nobis auxilio esse in animum inducerent. Postmodum copiosum militem exterum conscribi, delectus agi, fossores magno numero cogi, expediri commeatum pecuniarium, & annonarium, Pontificem in partem sumtuum & auxiliorum venire, legatum primarium Clementis VIII nepotem, veluti ad bellum sacrum destinatum, & excidio nos, per obsidionis extrema devotos, fidis nunciis ad nos perlatum. Eventus rei veritatem comprobavit. Circumfusi etenim externo milite, sola adulti autumni tempestate respiramus. Interea excubiis frangimur, impensis exhaurimur, laboribus atterimur, & silentibus commerciis contabescimus, arte proculdubio insidiosa hostium nostrorum, ut vere redeunte impetum dudum animo agitatum in nos facilius effundant. Contraximus nos in officia pietatis, Deum Patrem Dom. nostri Jesu Christi ex penitissimis animis oravimus & oramus, ut misericordiarum suarum non immemor, peccatis nostris condonatis, nobis propitius, pro solenni suo more, difflet istas minas & molitiones, nec velit hanc matrem cum filiis elidi, clavum nobis in domo sua relinquat, nec, nomine nostro uti malo deleto, nomini suo glorioso apud immanes hostes maculam & contumeliam contrahat, nec tantum alibi conflictantibus filiis suis, ægritudinis & desolationis insanabilis per nostrum excidium materiem inferat. Glorificet imo virtutes suas supra demerita nostra, adversus insanos hostium trucesque insultus & blasphemias. Nec dubitamus fidelis populi & optimarum reliquiarum preces alte cœlum penetrasse, Dei Patris nostri aurem advertisse, & decretum salutare expressisse. cujus

„argu-

,,argumentum equidem minime inane judicamus populi nostri ad labores ,,patientiam, in munitionibus excitandis & vallo instaurando indefessam ,,alacritatem, Magistratus pervigilem sollicitudinem, omnium ordinum & ,,ætatum unanimem consensum, ad fortiter pro patria, pro libertate, pro ,,Euangelio, pro exemplo pugnandum, & extrema quæque perpetienda. ,,Fratrum fortissimorum, vestri cumprimis imitatione, ad frangendos, di- ,,vinæ virtutis robore, molares canum & leonum nostri sanguinis sitibun- ,,dorum, qui, ut feræ degeneres, mitis & pavidæ Ecclesiæ carnem plenis ,,rictibus per otium & delicias secure devorare consueverunt. Sollicitavi- ,,mus dehinc fratres vicinos & fœderatos nostros Helvetios, qui & ipsi ,,per latus nostrum petuntur, quorum ruinam nostra de proximo traheret. ,,Agnoscunt equidem sua pericula nostri objectu veluti à limine facile & ,,compendiose propulsari posse. Sentiunt Austriacos, aspirantibus successi- ,,bus, inhiare recuperationi regionis opportunissimæ, olim sibi. virtute ,,gentis, ereptæ; Sabaudum lacinias circumsitæ oræ de suo antiquo patri- ,,monio repetere: Papam per suos emissarios in gentem simplicem & cre- ,,dulam grassantes, atrocium inter se discordiarum incendium excitasse: ,,Sed & ipsi habent Leopoldum in armis & procinctu, cervicibus suis im- ,,minentem, & factiones inter se crudas & acres. Exhausti sumtibus in ,,lento bello Rhætico: plerique inter ipsos finitimi hostibus & circumsessi. ,,Nec tamen deesse nobis instituerunt, sed promtissimos animos in rem no- ,,stram declararunt pro viribus & copia. Tantum monuerunt ut & ipsimet ,,omnes nostras opes explicaremus, & vires contenderemus, & aliorum ,,etiam fratrum benevolentiam in opem pertentaremus. Quare post longas ,,& verecundas deliberationes, induximus in animum, gentis, procerum, ,,& ecclesiarum vestrarum charitatem, olim temporibus arctissimis nobis ,,perspectam, denuo pulsare & retentare. Testem Deum appellamus, quam ,,grave nobis fuerit hoc pudoris repagulum perrumpere, & detergere hanc ,,verecundiæ nubeculam. Vos solos quippe ingentis belli molem sustinere, ,,vos à reliquis in vos colluviem pleramque pestis omnium ecclesiarum de- ,,rivare ultro, vos terra marique immanem hostem lacessere, vos vicino- ,,rum amicorum necessitatibus premi & dudum gravari, vos istis optimis ,,& fortissimis studiis & cœptis scopum esse infestissimorum odiorum. & ,,in ancipiti periculosissimi. Hæc certe attendimus diligenter, stupentes ad ,,Dei miraculum & ad virtutem vestram. Hæc fatemur ultro idonea esse ,,comprimendæ omni audaci petitioni, imo &, si facultas suppetat, obligare ,,ad conferendas opes & auxilia omnia. at vero extrema rerum nostrarum ,,necessitas, regni Gallici per feralem belli tumultum perturbatio, multo- ,,rum amicorum per artes Jesuiticas abalienatio, & gravissimum illud vul- ,,nus quod per nostram internecionem inflictum iri, & vobis & Ecclesiis

,,omni-

,,omnibus Christi minime dubitamus, effecere ut & hanc non minimam
,,miseriæ nostræ partem patienter devorandam judicaremus, adire fratres
,,nostros, & libere conferre consilia de salute anguli istius adeo opportuni
,,& necessarii, operam etiam & opem corrogare, quo imminenti naufra-
,,gio, si Deus faverit nos subducamus. Nempe hanc rationem inimus, sa-
,,lute Ecclesiæ nostræ, omnium Ecclesiarum gaudium & solatium, quam-
,,plurimarum vicinarum salutem & quietem, aliarum asylum & perfugium
,,constare. Omnibus certe hic exstare, à schola, ab aliis rei ecclesiasticæ
,,instrumentis, stativa quædam, & armamentarium minime contemnen-
,,dum. Hanc arcem in istis regionibus peti, ut perrupto hoc aggere, effun-
,,dat sese clades in intima ecclesiarum hactenus intacta, animos ferocissi-
,,mos ex nostri eversione assumturos hostes, & nostram veluti visceratio-
,,nem ipsis irritamento acri fore ad reliqua disjecta membra dilanianda &
,,voranda. Pignore hoc mirabili curæ divinæ fidelibus sublato, argumentum
,,sumturos faventis sibi, vel certe susque deque habentis Dei; animo ante ca-
,,pimus quod desiderium fratrum, qui mœrores, quæ in memoriam nostram
,,exprobratio, si passi fuissemus modicæ opis ab ipsis opportunè expetitæ
,,neglectum nobilissimam Ecclesiam pessundari. quare Domini & fratres
,,conjunctissimi, Amplifs. nostro Senatui post gravem deliberationem
,,D. Turretinum collegam & fratrem nostrum ad vestros in hanc rem desti-
,,nanti, non gravatè hoc literarium officium commodavimus, ad vos pie-
,,tatis Ministros, charitatis administros, & omnis operis boni inter vestros
,,procuratores: per viscera Christi rogantes, ut fratrem nostrum dilectis-
,,simum vestra charitate complectamini, Mandata quæ à Magistratu habet,
,,vestris appellationibus & commendationibus promoveatis, corda poten-
,,tiorum pulsetis, in exprimendis nostris supra orationem & fidem omnem
,,extremis necessitatibus, vestram operam conferatis, efficiatis denique
,,ut ex ubere vestro alveo stillicidium aliquod ad siccitates nostras derive-
,,tur. Recreabitis viscera nostra; exultantibus suo numero, & fœderibus,
,,& copiis suis hostibus dabitis quod opponamus & nos, habere nos fidos,
,,promtos & misericordes fratres, fœdera sanctissimis argumentis pigne-
,,rata. Vestram gentem Deus in sede impervia collocavit, ad vos derivavit
,,opes gentium, copias maris, vos toti suæ Ecclesiæ laboranti asylum, vos
,,promtuarium extare voluit, vobis magna, vos magnos fecit: Illustres
,,potissimum studio illo alacris charitatis expromtæ in vestros egenos, in
,,fratres longinquos, in hostes olim nostros, dum periculo à potentiori &
,,communi hoste laborarent. Vestrarum mirabilium copiarum hoc est di-
,,vinum diadema, communicare. Ab illo qui solus τὸ θέλειν largiri valet,
,,largitur vero semper illis quibus facultatem impertit in gratia & bene-
,,dictione. Per vos quamplurimis supersunt multa, per neminem vobis quic-
quam

„quam deest. Aquas vestras multas opposuit Deus aquis vastis & frementibus Antichristi: & uni vos hodie mœrentia corda & dejectos calamitatibus Ecclesiæ Dei oculos in vos convertitis, ad recreationem, & spei melioris erectionem. Ad vos & nos accurrimus, rogantes ut petitionem Magistratus vobis per D. Turretinum exponendam, ipsiusque omnem tractationem, vestris studiis & officiis quam efficacissimam reddere studeatis. Habebitis sponsorem & muneratorem Deum Patrem communem. Habebitis omnes Ecclesiam nostram novo beneficio devinctissimam, vestra ope firmatam in fortissimis consiliis & decreto. Nos vero ad Deum Patrem misericordiarum, ad omnis boni largitorem perpetuas & fidas preces fundemus, ut, quod magnum bonum, salutare opus in vobis & per vos cœpit, illud tueatur, augeat, propaget, vos omnibus Ecclesiis ostenni benigno & jucundo, hostibus prodigioso terriculamento esse velit, vestras Ecclesias in puritate veritatis, in pace spiritus, in robore & virtute Christi magis ac magis stabiliat, & per vestrum sanctissimum ministerium & fideles labores in diem usque Christi stantes, florentes, & incorruptos conservet. Valete in Christo, Domini & fratres plurimum colendi. Genevæ XXIV Octob. CIƆIƆCXXI.

V. V. R. R. Observantissimi Pastores & Professores Ecclesiæ ac scholæ Genevensis, eorumque nomine

Ioannes Deodatus,
Simon Goulart,
Petrus Prevastius.

Deputati Synodi nostræ officio suo in commendanda Genevensium petitione non defuerunt, ut infra videbitur. mirabiliter autem Deus O. M. eos ab obsidione quam timebant immunes præstitit. Licet enim Pontifex unum è clero suo ad Regem Galliæ ablegasset, qui flagitaret, ut conniventibus oculis aspiceret, Sabaudiæ Ducem, qui cum duodecim M. peditum, & tribus M. equitum in procinctu erat, urbem vi invadere, noluit id Rex, ob considerationes politicas, permittere. quod Genevatibus saluti fuit.

Anno CIƆIƆCXXII. XVIII Febr. Magistratus Campensis in lucem edidit rationes cur V. Junii anni superioris Marcum Gualtherum, suum quondam gymnasiarcham urbe ac territorio suo ejecissent, in quibus calumniarum in rempubl. & Ecclesiam, Pelagianæ, Arrianæ & Socinianæ hæreseos è propriis manuscriptis reus agitur, additurque, eum a Magistratu super hisce interrogatum, adversus conscientiam ac veritatem horrendis execrationibus se ipsum devovisse si ea ita haberent, atque ita coram oculis ac auribus Magistratus sui perjurio se alligasse, id quod, postquam de singulis

 con-

convictus esset, confessus sit, ac flexis genibus veniam flagitarit. se sententiam tunc temporis in eum latam penes se continuisse, quod meliora in posterum de eo sperarent; Nunc vero contraria omnia deprehendentes, ac eum in locis vicinis ubi degat in malitia sua perseverare certiores factos, quod & literæ ejus ult. Nov. Anno CIↃIↃCXXI. scriptæ satis superque testentur, in quibus Magistratum ac universum regimen Campense scurrilibus dicteriis insectetur &c. per hæc se adactos fuisse hæc ejus facinora typis evulgare, quo nequitiæ hominis obicem ponant, & ut alii sibi à tam turbulento spiritu caveant &c.

Eodem tempore Daniel Pipardus Minister Ecclesiæ Gallo-Belgicæ Campensis edidit tractatum, quo ea quæ de hæresibus ac maledictis Gualtheri à Magistratu paucis erant indicata, ex ipsius Gualtheri manuscriptis demonstrat, ejusque errores è verbo Dei refutat. excusum fuit hoc scriptum jussu & auctoritate Senatus, ejusque præfixo privilegio munitum.

XXIII Aprilis in Senatu scholastico Daventriensi leges ædium Cusanæ, & Hieronymianæ prælectæ ac correctæ fuerunt, & decretum ut typis excuderentur.

XVI Julii peditum equitumque manus Grollâ egressa, clarâ die pecora Daventriensium abegit, idque adversus pacta super quibus inter vicina præsidia conventum fuerat, & pollicita Decani Aldenzaliensis, qui paulo ante Daventriæ cum esset, Magistratui ac populo affirmarat, pecus eorum libere pascendi jus habere usque ad ult. Augusti. Hi cum sibi hac in parte illusum quererentur, inventa fuit excusatio, qua diceretur, gesta hæc fuisse jussu Henrici Bergæ Comitis, qui cum particularibus præfectis præesset, illorum contractibus derogandi potestatem haberet. itaque, vellent, nollent Daventrienses pecus suum numerata pecunia redimere adacti fuerunt.

Obsessâ hac tempestate à Marchione Spinula urbe Bergo-Zomaná, cum eam Princ. Mauritius, adiutus copiis Mansveldiæ Comitis liberare decrevisset, partem præsidiorum urbis Daventriæ aliarumq; in limite positarum eo avocavit, quorum loco ex Hollandiæ urbibus aliquot civium cohortes eo fuerunt missę.

VIII Sept. Daventrienses nuncium accepere de invasione hostium in oppidum Ommense. Eo Princeps misit IX turmas equitum, ductore Randuico, quibus ejusdem Principis jussu addidit Schmelsingus CC. sclopetarios, Daventriâ ac Zutphaniâ, & totidem Zwollâ petitos, quibus in hostem movit; qui periculo intellecto templo Ommensi se concluserat, ubi eum obsedit Schmelsingus, & vim ac tormenta bellica minatus, omnes in deditionem accepit, hac lege, ut vitâ salvâ, arma, equos, & quæcunque habebant traderent, ac stipendium mensis unius viritim redemtionis pretium exolverent, pro quo ductores eorum, donec id repræsentatum esset, manerent captivi. ita miles dimissus, ad numerum peditum octingento-

gento-

gentorum, & XXX aut XL equitum: obsides Zwollam missi, nostri cum præda ovantes Daventriam redierunt.

XXI Octob. Mansveldiæ Comes cum peditatu suo Daventriam appulit ubi sex dies hæsit, interim missæ eo ab Ordd. Generalibus pecuniæ pro navata ipsis opera in solvendâ obsidione Bergo-Zomanâ, qui & donarunt eum tribus tormentis majoribus, ac totidem campestribus. sumtus ab ipso & magnatibus ac nobilibus quos secum habebat Daventriæ factos expunxerunt, officiariis quoque, tubicinibus, tympanotribis aliisque liberaliter habitis. discedenti Meppenam currus, vehicula & commeatum suppeditarunt. Dum ipse Daventriæ erat, miles ejus in navibus pernoctare fuit adactus, exceptis ægrotis, quorum ingens numerus erat, ii enim in urbem admissi, & perbenigne curati fuerunt.

Circa hoc tempus enituit virtus Iacobi Steenbachii Daventriensis, centurionis maritimi, & navium aliquot supremi ductoris; quibuscum mense Majo hujus anni Orientem versus solverat, navigia nonnulla nostratium oneraria deducturus in tutum: quo feliciter confecto, in patriam cogitans, XIV Septemb. navim ad Zantenam, Græci nominis insulam, juxta quam Classes fretum transmissuræ plerunque solent convenire, appellit. Verum à præfecto loci parum humaniter acceptus, qui eum à litore, comparandi commeatus causa egressum, arcebat, eo quod metueret nequi Belgicis navibus inessent infecti contagio pestis; una cum navibus onerariis quæ ipsum comitabantur, Meliten cursum direxit, à cujus præfecto vetitus fuit sub arce aut in portu anchoram jacere. Hinc insulam Irim tetendit, ubi invito præfecto (nam tractus hic totus magis Hispanis quam nostris favere videbatur) aqua recenti, & annona tenuiter satis suis prospexit. Quo facto, una cum nautis institutum iter peragere decrevit, & XV Octob. sublatis anchoris, angustias freti emensus, spatio v. dierum, vento deficiente, nihil promovit. Ubi simulac à Classe Hispanica quæ in sinu Gibraltar stationem habebat nostri conspecti fuere, ejus ductor, optionem suum Ioannem de Fachardo cum parte navium misit, Hollandos secum abducturum, quod is satis fideliter conatus est. Navis imperatoria XLVIII æneis tormentis, & quingentis militibus erat instructa. huic adjunxerat tres naves amplissimas quas galeones vocant, quarum singulæ XXXVI. tormentis æneis, & CC. militibus armatæ erant & navem Gallicam unam, quæ XXII tormenta &c. viros vehebat. quinque hasce naves mane è sinu Gibraltar solventes cum Steenbachius vidisset, nautas omnes ad navim suam convocavit, deliberaturus cum eis quid hac occasione censerent agendum. Decretum autem fuit, cum navibus hostilibus numero pares essent, expectandum sibi hostem, & belli aleam tentandam. XXIX, cum animadverteret Hispanis etiamnum stare sententiam suos invadendi, scapha naves singulas

gulas circumvectus, nautas & epibatas sigillatim, juramenti patriæ sibique præstiti commonefecit, tempus adesse quo fortiter pro vita, mercimoniis, & D. D. Ordinum honore dimicarent. pollicebatur autem ei qui vexillum è summitate hostilis mali detracturus esset, præmium c. regalium argenteorum. Ita sumtis omnes animis polliciti fuere se strenuorum militum officia facturos. quo audito animo alacri ad navim suam reversus, preces publice concipi jussit, ac exinde milites suos ita animavit, ut cum Duce suo vivere ac mori se paratissimos profiterentur. Nec verbis fides defuit, nam atroci prælio commisso, Hispani confractis navibus & CCLXXII. suorum intra bihorium desideratis se receperunt, quos Steenbachius, sanguinem, quo constratum erat mare, veluti semitam præ se habens insecutus est, donec nox pugnam diremit. Postridie, cum è freto in altum vela dare nostri molirentur, obvias habuerunt XVII hostiles naves, viam eis intercludere tentantes, quibus cum se imparem videret Steenbachius, consultis nautis, ad fretum retro se recepit, ac Algieram cursum instituit: una cum XIII navibus Turcicis, quas XVII illæ naves Hispanæ fuerant insecutæ, è quibus una in Turcarum venerat potestatem. Algieræ Steenbachius à Bassâ, & Senatu quem Dovanam vocant prolixe acceptus Archithalassum Turcicum vicissim in navi sua magnifice tractavit. qui cum ipso egit, ut quispiam Ordinum nomine legatus eo cum navibus aliquot armatis mitteretur. quod & non multo post factum fuit, cum Claris. Vir Cornelius Pynackerus honorifice comitatus eo se conferret, capitulationes D. D. Ordd. cum Algeriensibus renovaturus.

Anno CIↃ IↃ CXXIII. XVII Januarii, Steenbachius in insulam Texeliam salvus cum salva mercatorum Classe appulit, ubi navicularìis stipendia solvit, ac in continentem progressus, coram Collegio rerum maritimarum, Ordinibus, & Principi Mauritio quæ sibi evenerant exposuit, à quibus quas par erat gratiarum actiones pro re bene gesta, adjunctis ulterioris promotionis promissis accepit. Navium porro, pro quibus tam fortiter pugnarat, Domini, torque aureo, sexcentorum florenorum pretio, eum donavere.

Paulo ante, videlicet XVIII Decemb. CIↃ IↃ CXXII. responsum fuit à Deputatis Synodi nostræ ad Epistolam Genevensium, in hæc verba:

„Reverendis & Clarissimis Viris, Pastoribus & Professoribus Ecclesiæ „ac scholæ Genevensis, Dominis ac fratribus in Christo observandis.

„Reverendi & Clarissimi Viri, Domini & fratres in Christo colendi; „Annus est quod nobis literæ vestræ calamitatis nunciæ, constantiæ testes, „fraterni affectus indices, gravissimisque verbis & sententiis plenæ redditæ „sunt. Quanquam autem proprios dolores nostrarum rerum haberemus, ta„men vestræ civitatis miseriis non poteramus non commoveri: constantiam „etiam & firmitatem animi vestri mirati sumus, ob ἑνότητα spiritus, ὁμόνοιαν

& af-

,,& affectum ἀνυπόκριτον exultavimus lætitia, & triumphavimus gaudio. Et ,,dolet nobis, quod è vestigio primaque die responsum dare non licuit, præ- ,,sertim quia nihil homini amico opportuno est amicius. Sed temporis & ,,necessitatis excusatio nos facile defendet. Conscriptæ erant literæ ad ve- ,,nerandam nostram Synodum, quæ tertio demum anni quadrante cogeba- ,,tur: Hanc desideria & benevolentiam vestram celare reverentia prohibe- ,,bat, pietas & æquitas dissuadebat. Stato ergo tempore literæ vestræ in so- ,,lenni nostro & anniversario conventu lectæ, & cum altis suspiriis, magno- ,,que fratrum applausu exceptæ sunt. Atque ut vobis de Transisulanarum ,,Ecclesiarum συμπαθείᾳ & propensa voluntate constaret, in mandatis no- ,,bis dederunt, ut Epistolæ vestræ literis humanissimis responderemus. Me- ,,mores sumus (credite nobis viri fratres) vinctorum tanquam una cum ,,illis vincti. ægritudine afficimur propter contritionem Josephi, per la- ,,tera vestra nostras Ecclesias peti videmus, agnoscimus, dolemus. Dolo- ,,rem dolori addit, quod totam Antichristi turbam in perniciem sponsæ ,,Christi conspirasse, callida & periculosa consilia cepisse, viresque omnes ,,collegisse & eduxisse; contra, contribules non paucos inter duas sarcinas, ,,audiendo sibila gregum desidere, paucos serio bonaque fide in asserenda ,,Filii Dei gloria laborare videamus. Experientia stultorum Magistra vel ,,nobis tacentibus docet, quæ & quanta hinc malorum Ilias orbem Chri- ,,stianum circumstet: animi dissociantur, federa sancta franguntur, Eccle- ,,siæ dissipantur, innocentes & inermes in exilium pelluntur, civitates ever- ,,tuntur, in regnis & regionibus pax, in templis veritas, in foro leges silent. ,,Quis, vel micam pietatis & humanitatis habens, ista siccis intueri oculis ,,sustineat? Illud vero nos erigit, quod non possint detegi ex cordibus ho- ,,rum ignavorum & meticulosorum cogitationes, nisi ubi Christus, qui in ,,scopum positus est, certatim in membris suis à contradicentibus figitur. ,,Certo etiam & sancto consilio custos ille Israëlis auxilia sociorum subtrahit, ,,ut ad ipsius præsidium, tanquam sacram anchoram confugere pii discant. ,,Qua in re si quæ aliæ, næ vestra Ecclesia laudem meretur, quæ ut tugu- ,,rium in vinea, ut regillum in cucumerario, ut civitas obsessa reliqua facta, ,,omne suum præsidium in Dei potentia, fidem & spem in benignitate ejus ,,jam à multis annis probatâ, robur in precum & gemituum sanctorum ,,scuto collocat. Quamdiu ex hoc propugnaculo hostem adorti fueritis, ,,non est quod vobis ab hoste metuatis. Bene tamen facitis, quod, Deo pla- ,,cato, cœloque vobis propitio reddito, Deum per media agere, ac defen- ,,sionem suis præstare, agnoscatis. Quapropter non reprehensione, sed lau- ,,de digni estis, non inverecundiæ, sed pervigili sollicitudini & Chri- ,,stianæ pietati dandum est, quod collectis & explicatis vestris opibus & vi- ,,ribus, etiam fratrum vestrorum & federis sociorum fores & corda pulsetis,

,,eosque in auxilium vocetis. Et tantum abest ut vitio hoc vobis vertere ,,potuerimus, ut potius inspectis & lectis vestris literis, petitionem vestram ,,in sinum procerum nostrorum humiliter exoneraverimus, necessitatem & ,,pericula Ecclesiæ Genevensis (quæ à multis retro annis plurimarum ma- ,,ter, exulum asylum, & pietatis ac veritatis hospitium dici meruit) fideli- ,,ter exposuerimus, ac, ut ex ubere divitiarum suarum fonte rivulum be- ,,nedictionis ad eam derivent, reverenter adhortati fuerimus. Neque abiit ,,in fumum pia nostra sollicitatio, sed animos Patrum patriæ expugnavit, ,,ac subsidium levidense expressit. Illud vero quantum quantum sit, Am- ,,pliss. vestro Senatui bonâ fide traditum, & serenâ fronte ab eodem ac- ,,ceptum esse confidimus. Nostis, viri fratres, quam res nostræ in acie ,,(quod dicitur) novaculæ sint, quo cum potente & astuto hoste ne- ,,gotium nobis sit, & quam nihil intentatum ille relinquat, ut memo- ,,riam nominis Jehovæ & populi nostri deleat. Hinc sumtibus ita ex- ,,haurimur, ut non ea quam optamus & par est liberalitate erga alios uti ,,valeamus. Æqui ergo bonique consulite exiguum illud quod ad suble- ,,vandam vestram necessitatem à nostris proceribus profectum est. Nos ,,precibus nostris justam vestram causam supremo judici & vindici com- ,,mendabimus, eâ lætâ spe freti, illum vestram civitatem ab hostium ir- ,,ruptione, gregem suum à luporum rapacium invasione gratiose vindica- ,,turum. Valete, Reverendi, Clarissimi Viri fratres, & nobis ex animo ,,colendi. Dominus vos suo præsidio tueatur, Spiritu suo gubernare ,,pergat, & sanctissimis vestris laboribus benedicat. Ita vovemus ex animo.

V. V. Revv. Observantissimi Fratres, Deputati Synodi Transisulanæ, &c.

Zwollæ XIII Kal. Jan. CIↃIↃCXXIII.

XIX Decembr. cum innotuisset Deputatis synedrium Campense agere cœpisse cum Thoma Goswinio, super ejus cum Ecclesia reconciliatione, literas eo miserunt, quibus petunt, ut cum ille à Synodo Transisalana ob heterodoxiam & multa offendicula reatui fuerit subjectus, ab ulteriore cum eo collatione desisterent, eique serio injungerent, ut confessionem suam scripto comprehensam ad Synodum dirigeret, & Deputatis Synodi eidem exhibendam traderet, quo debito ordine in ejus negocio procedi posset. Responsum fuit à Campensibus, ea quæ ab ipsis in hoc negocio gesta essent, summopere facere ad ædificationem & tranquillitatem Ecclesiæ ac populi Campensis, seque fructum non contemnendum ex eis concepisse &c.

Ineunte Anno CIↃIↃCXXIII. Thomas Goswinius, qui cum aliis nonnullis Remonstrantium concionatoribus Anno CIↃIↃCXIX. in exilium ejectus fuerat, post multas sollicitationes certis conditionibus Campis postliminio

liminio admissus fuit, consentientibus Ordd. Generalibus & Senatu Campensi. quæ de hac re ad manus meas pervenerunt hæc sunt:

Scriptum Thomæ Goswinii:

„ Quandoquidem Delegati à Rev. Presbyterio Ecclesiæ Christi in urbe „Campensi Rev. D. Petrus Plancius Minister ibidem S.S. Euangelii, & ho- „noratus Vir Mag. Gualtherus Wissing senior, mihi iterato Hardervici XIII „Decemb. CIↃ IↃ C XXII. nomine dicti Presbyterii pro certo asseruerant, fore „ut me in notis quinque Articulis tolerarent, neque litem moverent super „iis quæ Philippus Melanchthon de illo argumento in locis suis commu- „nibus tradidisset, ac proinde ex me sciscitati fuerant, qualesnam essent diffi- „cultates, de quibus viva voce, concesso libero commeatu cum ipsis agere „desiderassem, eo fine ut ex iis extricari possem, iisdem sequentes difficul- „tates proposui:

„ 1. Quoniam non solus ego ab auditu verbi divini emanerem, sed & „varia membra Ecclesiæ, ut dicta sententia non in me modo toleretur, nec „mihi soli super illa lis non moveatur, verum etiam ut eadem sententia in „omnibus hactenus separatis Ecclesiæ membris lubenti animo toleretur, „neque iis super illa lis moveatur, ut & illi & ego pro fratribus in Christo „agnoscamur, ea vicissim lege ut singuli ex sua parte asserant, nihil sibi ul- „terioris controversiæ cum reformata Ecclesia intercedere, præter eam quæ „est in quinque notis Articulis.

„ 2. Ut in concionibus caveatur, ne ad cujusquam perturbationem sen- „tentia Melanchthonis circa quinque notos Articulos traducatur.

„ 3. Ne omnes illi qui declarant se Melanchthoni in dictis Articulis „assentiri, odiosis Arminianorum aut similibus nominibus appellentur, aut „tecte depingantur, qua agendi ratione, meo judicio mutua concordia im- „pediri, aut inita jam labefactari facile posset.

„ Si Reverendo Presbyterio Campensi placuerit, scripto me certiorem „reddere, se jam proposita accipere, eaque observatum iri, declaro pro „mea persona, me illa conditione in Ecclesia Christi Campensi ad publi- „cum auditum verbi divini accessurum. Actum ut supra.

„ Hæc omnia inter nos amice peracta testamur manibus nostris pro- „priis.

Thomas Goswinius.

„ Fatemur hæc omnia coram nobis acta, deputatis ad audiendum & re- „portandum.

Petrus Plancius P. F. Ecclesiastes Campensis.
Mr. Gualterus Wissinck senior.

„ Sen-

„ Sententia mea ſuper quinque Articulis, quam cenſeo convenire cum „iis quæ Philippus Melanchthon de hac materia in locis ſuis communibus „tradidit, talis eſt:

„ Univerſo genere humano in Adamo lapſo in corruptionem ac damna-„tionem, Deum jus habuiſſe, ſecundum juſtitiam ſuam id in calamitoſo „illo ſtatu relinquendi.

„ Sed ei volenti abyſſum impromeritæ ſuæ miſericordiæ in lapſo genere „humano manifeſtare, viſum fuiſſe, juxta beneplacitum ſuum pro eo me-„dium parare, per quod homines denuo poſſent ex ejuſmodi miſeria libe-„rari, ac ordinaſſe in eum finem Filium ſuum unicum ac dilectum in Ser-„vatorem.

„ Benignum ac miſericordem Deum, pro beneplacito voluntatis ſuæ, „æternum ac immutabile decretum condidiſſe, non aliis quam credentibus „paratæ in Chriſto ſalutis participes faciendi, excluſis juſte ab ea omnibus „infidelibus, inobedientibus, impœnitentibus.

„ Ut tale decretum executioni mandari poſſet, Deus miſericors Filium „ſuum miſit, qui per ſacrificium mortis ſuæ ſufficientem ſatisfactionem „præſtitit pro omnibus hominibus in miſeria & condemnatione jacen-„tibus.

„ Verum, ne quis ſibi imaginari poſſet, gratiam ejuſcemodi per mor-„tem ac ſacrificium Chriſti acquiſitam, unicuique profuturam, ſive is cre-„deret, ſive non crederet, revelavit Dominus Deus in verbo ſuo, omnes „illos qui credunt in Chriſtum, beneficiorum morte ejus acquiſitorum „participes fore, qui non credunt, non modo iis privandos, ſed & dam-„nandos eſſe, quandoquidem Chriſtum mundi Servatorem contemſerunt „ac rejecerunt.

„ Fidem ejuſcemodi, per quam ſolam beneficiorum Chriſti ad ſalutem „poſſumus fieri participes, nemo à ſe ipſo aut per proprias ſuas vires ha-„bere poteſt, ſed eſt ea omni ex parte merum ac gratuitum donum Dei, „quod Spiritus Sanctus in hominum cordibus operatur, per prædicationem „verbi divini.

„ Verbum hoc jubet Deus unumquemque audire, & omnia credere quæ „in illo ſunt revelata, quo ad præparatam & oblatam ſalutem perveniat.

„ Non modo perducit Deus per miniſterium verbi ſui homines ad fidem „ſalvificam, ſed & plenè gratiam conferre vult, ad perſeverandum in fide illa „uſque ad finem, docens paſſim, quibus in rebus quiſque ſe debeat exer-„cere quamdiu eſt in carne hac morti obnoxia, & à quibus ſibi cavere de-„beat ne ſe ipſum gratia divina privet, docens itidem, quid tempeſtivè ei „faciendum ſit, poſtquam in peccatum aliquod fuerit prolapſus.

Subſignatum erat: *Thomas Goſwinius.*

„Ego

„ Ego infra scriptus, Th. Goswinius promitto ac certifico hisce præsenti-„bus, si Potentiss. D. D. Ordd. Provinciarum uniti Belgii clementer placue-„rit, personæ meæ per easdem Provincias unitas & earum territoria liberum „commeatum concedere, me promtum ac paratum esse, decreto quod „Potentiss. eorum Dominatt. exauctoratis concionatoribus Anno cIↃ „IↃCXIX. proposuerunt, subscribere, meque plenè juxta ejus tenorem „gerere; durante tempore quo mihi commeatum illum permittere ipsis vi-„sum fuerit. Consequenter etiam polliceor, si Magistratus civitatis Cam-„pensis, ad seriam meam petitionem, mihi gratiose concesserit, ut durante „salvo conductu à Potentiss. D. D. Ordd. impetrato, in ipsorum urbe se-„dem figam, sub spe, per Dei gratiam arctius me cum Ecclesia Christi ibi-„dem reconciliandi, me Articulis mihi a Reverendo ibidem Presbyterio „propositis sincere & bono animo obsequuturum, juxta subscriptionem „à me quoad hoc jam factam. meque civitati Campensi, ejus civibus ac in-„colis fidum futurum, nullum motum, seditionem, clandestina aut publica „vetita & indebita conventicula causaturum, eisve adhæsurum. Quod si „ullo tempore deprehensum fuerit, me aliter quam juxta tenorem prædicti „Potentiss. D. D. Ordd. decreti, & promissionem a me præstitam actio-„nes meas instituere, impetrato libero commeatu de facto censebor exci-„disse, atque etiam in alias pœnas, pro judicii censura incidisse. Omnia „citra dolum malum. In veram dictorum fidem hisce propria manu no-„men meum subjeci. Actum in urbe Elburgensi, IV Januarii, Anno „cIↃIↃCXXIII.

Conditiones D. Thomæ Goswinio, nomine synedrii Campensis propositæ, cum ipsius responsis.

„ 1. Ut dictus Thomas diligenter quotidie ad auditum verbi divini ac-„cedat, ipse cum tota domo sua, nec non etiam alios hactenus emanentes, „eodem adducere satagat.

„ 2. Ne de doctrina & confessione nostra, neve de ejusdem doctoribus „contumeliose aut contemtim loquatur: sed honorem eorum semper stu-„deat defendere.

„ 3. Ut omni occasione notum faciat, nos corde ac ore rejicere, pro-„ut & semper cum reformata Ecclesia rejecimus, abominationes illas, qua-„rum nomine complures a nobis sine causa fuerunt aversi.

„ 4. Neque Christianæ nostræ religionis capita privatim de iis inter-„rogatus, in diversam ac repugnantem sensum explicet, ab eo qui in hac „nostra Ecclesia publicè docetur.

Subscripta erant:

„ Primam conditionem recipio me pro virili mea observaturum, ex-„cepto, si me incidentes aliquæ occupationes impediverint.

„ Ad reliquas simplici affirmatione respondeo, ac declaro me adhærere „Confessioni Belgicæ, olim a me subsignatæ, neque nomen Philippi Me-„lanchonis a me usurpabitur, ad vitandum schisma.

Thomas Goswinius.

Hæc qualisqualis reconciliatio Goswinii non eum fructum attulit qui sperabatur, nam nec ipse se in totum reformatæ Ecclesiæ adjunxit, nec ex Remonstrantibus multi ejus exemplum sequuti sunt, sed contumelias magis & odia eorum in se concitavit, nec Presbyteria reliquarum civitatum eandem hac in parte cum Campensibus viam instiitere, quorum unum, Daventriense videlicet, Magistratum suum scripto rogavit, ut siqui Remonstrantium ejectorum vel ipsi vel per alios liberum commeatum forte petituri essent, ne eis is in ipsorum civitate concederetur, antequam plene & sine ulla restrictione Ecclesiæ Dei fuissent reconciliati, & sufficientibus indiciis de eorum conversione constaret. idque obtinuerunt XI Febr. hujus anni.

Everardus Vosculius & ipse placito Ordd. subscripsit, & in Hollandia domicilium fixit.

II Aprilis comparuit in conventu Deputatorum Synodi Transisalaniæ Wilhelmus Baudartius Minister Ecclesiæ Zutphaniensis, ac nomine Deputt. Synodi Gelricæ varia proposuit, super modo & conditionibus recipiendi eos qui ab Arminianismo ad Ecclesiam reformatam reverterentur. ea Deputati Synodi Transisalanæ per duos ex ipsorum numero singulis suæ Provinciæ Classibus indicanda, & fratres Gelros de successu tempestivè certiores faciendos decreverunt.

v. Maji stylo novo. Deputati Synodi Noort-Hollandiæ literas dederunt ad Depp. Synodi Transisalanæ, quibus suo & aliarum quarundam Ecclesiarum, quarum maxime intererat, nomine, super modo receptionis Remonstrantium qui cum Ecclesiis reconciliari peterent, consultum fore judicant, ut conventus quasi Synodalis haberetur Amstelodami a. d. XVII Maji proxime instantem, ad quem ut duos è suo numero ablegare velint rogant, quo in re tanti momenti æqualitas deinceps observari posset.

XXII Maji, patefacta immani adversus Principem Mauritium conspiratione Ordd. Generales diploma miserunt ad Ordd. Transisalaniæ, quo diem jejunii & precum ac gratiarum actionis se in diem ejusdem mensis XXXI. per universum Belgium federatum indixisse significant, cumque & ab ipsis publicari ac observari desiderant.

Inter

Inter exauctoratos & in exilium actos Ministros partis Remonstrantium in civitate Campensi præter Goswinium & Vosculium erat etiam Io. Schotlerus, qui Steinfurti domicilium sibi delegit, ubi annis proxime elapsis se continuit, stipendia trahens ex ærario communi Arminianorum. Is XVI Maji hujus anni literas dedit ad Caspaıum Sibelium Ecclesiastem Daventriensem, quibus petit, ut sua vice apud Delegatos Ordd. interveniat, quo sibi liber commeatus concederetur, in ipsorum ditionem se conferendi, ac ipsorum Nobb. adductis rationibus satisfaciendi, quo ex eo statu in quo aliquantisper vixisset exauspicari posset &c. Hæ literæ, quod generalibus, atque, ut videbatur, ambiguis verbis conceptæ essent, sine responso fuerunt sepositæ.

XXVI Maji Io. Schotletus alteras literas ad Sibelium dedit, quibus animi sui propositum, de deserenda societate Remonstrantium, seque postliminio Ecclesiæ reformatæ adjungendi aperit, rationes luculento scripto consignatas ad eum mittit, petitque ut eas primo Magistratui Daventriensi communicet, ac apud eum interveniat, ut in ea civitate admitti possit. Scriptum Schotleri, quia conservari meretur, hic verbotenus è Belgico versum subjungemus:

„ Rationes firmæ ac solidæ,

„Quare Ioannes Schotlerus, nuper Ecclesiastes Campensis, relicta societate „Remonstrantium, se postliminio adjungit Ecclesiæ reformatæ.

„ Traditæ

„Nobb. ac Pott. D. D. D.D. Delegatis equestris Ordinis ac civitatum „Provinciæ Transisalanæ, D. D. suis colendiss.

„ Anno CIↃIↃCXXIII mense Majo.

„ Paulus Eph. 5. 11.

„ *Ne participate opera infrugifera tenebrarum, sed potius etiam arguite.*

„ Nobiles Potentes Domini,

„Ego subscriptus servus Jesu Christi, in conscientia mea me coactum sentio, Nobb. Pott. V.V. hoc meo scripto obedienter compellandi, demisse „obsecrans, ut mihi ostium gratiosæ audientiæ & vestræ clementiæ aperiatur.

„ Postquam, Nobb. ac Pott. D.D. octo tetro annis sub generoso Co„mite ac Domino Adolpho Comite in Benthem &c. in Ecclesia reformata „Euangelium singulari cum fructu, citra offendiculum, & sacramenta se„cundum Christi institutionem, attestantibus id tum D. Comite, tum uni„versa Classe, docui & administravi, tandem, præcedente vocatione, in „loco cui nomen Camperveen ad ministerium Ecclesiasticum promotus „fui, ubi sesquianni spatio, non sine ædificatione, Deo benedicente, mu„nere meo perfunctus fui. Exinde triennii tempore Campis inter Remon-

„ſtrantes (ut vocantur) concionatorem egi atque ita ad aliquot annos ab „Eccleſia reformata (proh dolor!) ſeparatus fui, meque cum uxore & quinque parvulis liberis peregrè continui. Id quod (Nobb. ac Pott. D. D.) „factum non fuiſſet, ſi mihi de ſcopo Remonſtrantium, eorumque callidis conſiliis conſtitiſſet. Quum autem experientia doceat, mutuam eorum „tolerantiam nihil aliud eſſe quam mantelum opinionum eorum ſcandaloſarum, ac pernicioſarum, & attentati ab ipſis dominii, non eſt quod quiſquam miretur, me relicta Remonſtrantium ſocietate me poſtliminio adjungere Eccleſiæ reformatæ, a qua multa, tam ſpiritualia quam corporalia „beneficia accepi.

„ Quod jam primo attinet doctrinam Remonſtrantium, verum eſt, multos eorum urgere, nullum in novo Teſtamento debere eſſe Magiſtratum, „adverſus Scripturam Rom. 13. 1. 2. 3. 4. 5. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto &c.* 1 Pet. 2. 13. 14. *Proinde ſubjecti eſtote cuivis humanæ ordinationi propter Dominum* &c.

„ 2. In Novo Teſt. nullos eſſe debere Doctores. quo ipſo Sacroſanctum „miniſterium funditus aboletur. adverſus doctrinam Novi Teſt. Rom. 12. „7. 8. *Sive* (habentes) *miniſterium,* verſemur *in miniſtrando: tum is qui docet* „*in docendo.* Eph. 4. 11. *Is igitur dedit alios quidem Apoſtolos, alios vero Prophetas,* „*alios autem Euangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores &c.* v. & 1 Pet. 4. 11. „1 Tim. 3. 1. & 5. 17.

„ 3. Facultates debere eſſe communes, ſicut tempore primorum Chriſtianorum. Act. 4. 32. Verum non vident hi homines, non fuiſſe illud „præcepti, ſed liberæ uniuſcujuſque voluntatis, dicente Petro Ananiæ & „uxori ejus Act. 5. 3. 4. *Anania, cur implevit Satanas cor tuum ut mentireris in* „*Spiritum Sanctum, & interverteres ex pretio iſtius prædii? Nonne ſi ſervaſſes ma-* „*nebat tibi, & venundatum erat in tua poteſtate?*

„ 4. Et quandoquidem plerumque error errorem parit, verum quoque „eſt, multos S. S. Trinitatem in dubium vocare. adverſus textus qui docent Deum unum eſſentia, & trinum perſonis eſſe. 1 Cor. 8. 6. Eph. 4. 6. „Matth. 28. 19. 2 Cor. 13. 13. 1 Io. 5. 7.

„ 5. Ut & ſatisfactionem Chriſti, quam inter alia, hæc Scripturæ loca „confirmant: Eſ. 53. 4. *Veruntamen morbos noſtros ipſe pertulit, & dolores ipſos* „*noſtros bajulavit* hoc eſt, pœnas peccatorum noſtrorum in ſe recepit. hunc „enim verum ſenſum eſſe verborum Prophetæ, patet ex Levit. 5. 1. *Cum peccaverit quiſpiam, & audierit vocem blaſphemiæ, cujus ipſe teſtis ſit, ſive viderit,* „*ſive cognoverit; ſi non indicet, utique feret iniquitatem ejus.* id eſt, iniquitatis „pœnam. v. & Lev. 19. 8. & 20. 17. Thren. 5. 7. Ezech. 18. 20.

„ 6. Peccatum originis: adverſus totum cap. v. Pauli ad Rom. Niſi „enim ineſſet homini hoc peccatum, aut niſi eo infectus eſſet, non eſſent

„morti

„morti obnoxii etiam infantes. hinc patet inesse eis peccatum originale.
„Rom. 5. 14. *Regnavit autem mors ab Adamo usque ad Mosen, in eos etiam qui*
„*non peccaverunt ad similitudinem transgressionis Adami, &c.*

„Quum ergo Nobb. Pott. D.D. demonstratum sit, dictos Articulos in
„verbo divino fundatos esse, lique semper in Ecclesia Christi fuerint traditi,
„& à tot Christianorum millibus recepti, jamque multi Remonstrantium
„ab eis deflectant, eoque novum schisma, ad perturbationem reipubl. in-
„vexerint, me hujus meæ ab illis separationis sufficientes causas arbitror
„habere, dicente Paulo Rom. 16. 17. *Precor autem vos, fratres, ut observetis*
„*dissidiorum & offendiculorum auctores contra doctrinam quam vos didicistis: & de-*
„*clinetis ab eis.*

„Siquis dixerit, sufficere solam prædestinationem ad fovendum tale
„schisma, ei respondeo, me quoque fuisse in illa sententia: verum si recte
„prædestinationem intellexissem, in reformata Ecclesia perstitissem, neque
„doctrinæ prædestinationis fuissem oblocutus, nedum calamum adversus
„eam strinxissem. Ignoravi siquidem, negato electionis Articulo, prout ea
„in Ecclesia reformata docetur, consequens esse, ut negetur Deus omnia
„infallibiliter præscivisse. magnum autem peccatum est ita de Deo sentire.
„quum autem doceat Scriptura Deum omnia certo prænovisse, oportet
„prædestinationem quam Ecclesia reformata docet immotam consistere.
„Idque mihi demonstrandum sumo:

„Si Deus infallibiliter prænovit quæcunque ab hominibus fiunt, necessa-
„rio sequitur, omnia antequam fiant in sese certa & infallibilia esse, & juxta
„decretum divinum eventura: Atqui Deus præscit quæcunque ab homini-
„bus fiunt; sequitur ergo omnia antequam fiant, in se ipsis certa & infal-
„libilia esse, ac consequenter, juxta Dei decretum eventura.

„In propositione duo veniunt probanda. 1. Deum omnia præscire.
„2. Inde sequi, omnia antequam fiant in sese certa & infallibilia esse, ac
„consequenter eventura.

„De primo, præscire videlicet Deum omnia, perspicue docet Dei ver-
„bum: Psalm. 139. 2. Es. 41. 23. & 44. 7. & 48. 3. 5. Dan. 2. 45. & 7.
„8. 9. Capp. Es. 46. 9. 10. Historia Susannæ & Danielis v. 42. Syrach
„23. 29. Jo. 14. 29 Ita Deus præscivit multorum Apostasiam. Matth. 24.
„10. 11. 1 Tim. 4. 1. item mortem Christi. Act. 3. 18. & peccatum An-
„tichristi. 2 Thess. 2. 3. &c. quibus ex locis Wiclefus hoc argumentum
„formavit: Scivit Deus Antichristum peccaturum, ideo & peccabit. con-
„sequentia legitima est; & antecedens necessarium, quamobrem etiam con-
„sequens necessarium esse oportet. Argumentum hoc usque adeo firmum
„ac solidum est, ut Armacanus per annos viginti in eo solvendo se fatigarit,
„sed nullum responsum refutationi accommodum potuerit reperire; ac

„tandem, vi argumenti coactus, dixerit: Deum posse in suâ præscientia „errare. id quod citra blasphemiam adversus solum sapientem & omniscium „Deum, dici non potest.

„ Idem alio efficaci argumento potest evinci:

„ Quicquid Spiritus Sanctus prædixit, id oportet fieri,

„ Prædixit Spiritus Sanctus, Judam Apostolum Christum Magistrum „suum proditurum, & Judæ administrationem alium accepturum.

„ Id ergo fieri oportebat.

„ Propositio indubitata est:

„ Assumtio probatur ex Psal. 41. 10. & 69. 26. & 109. 8. vaticinium „oportebat impleri. Io. 13. 18. & 17. 12. Act. 1. 16. 17. 20.

„ Firma ergo est conclusio.

„ Secundum, nempe è præscientia Dei sequi, omnia antequam fiant in „sese certa & infallibilia esse, ac proinde fieri debere, hoc modo demon„stratur: Non potuit Deus omnia certo præscire, posito quod essent in„certa. quod enim incertum est id certo præsciri nequit. sive: nullum fu„turum potest præsciri nisi vere futurum sit. Testatur id quoque Aug. lib. 15. „de Trinit. c. 13. *Non ideo novit Deus creaturas quia sunt, sed ideo sunt quia ille* „*novit*. Quicunque id quod dictum est impugnant, ajunt, non ideo rem „quampiam esse futuram quia eam Deus prænovit, sed Deum eam novisse „antequam fieret, quia erat futura. Unde liquet Doctores hosce causam „rerum futurarum ponere in homine ejusve voluntate. falso, quia infalli„bilis præscientia Dei hominis creationem ejusque voluntatem antecedit, „& ab æterno in Deo fuit. quomodo igitur id quod adhuc futurum erat „causa divinæ præscientiæ esse potest?

„ Quæ cum ita sint, Nobb. ac Pott. D. D. profiteor me nihil adversus „Ecclesiam reformatam habere, à qua peto in nomine Iesu Christi postli„minio recipi. Fieri siquidem potest, ut Doctores ad tempus à se invicem „sejungantur, ac denuo, Deo volente, mutuam communionem colant. pro„ut videre licet Act. 15. 36. 37. 38. 39. 40 41. in Paulo & Marco. Quam„vis enim illi ad tempus à se mutuo distracti fuerint, nihilominus in amici„tiam denuo coierunt, & conjunctis operis Ecclesiæ Christi ædificandæ „incubuerunt. v. Col. 4. 10. item Tit. 4 11.

„ Hactenus demonstravi vobis, Nobb. ac Pott. D. D. doctrinam Re„monstrantium mihi ansam porrigere, societatem ipsorum deserendi: cui „accedit immanis ac horrenda improbitas imo impietas ad quam nonnulli „ex eorum Ministris aliique complures prolapsi sunt. quæ cum orbi uni„verso notissima sit, licet mihi improbis hisce hominibus applicare sequen„tes sententias: Io. 8. 44. *Vos ex patre diabolo estis, & cupiditates patris vestri* „*vultis exequi. Ille fuit homicida à principio, & in veritate non perstitit &c.*

„Rom.

,,Rom. 3. 15. 16. 17. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio &*
,,*miseria in viis eorum. Et viam pacis non cognoverunt.* 1 Io. 3. 12. *Cain ex im-*
,,*probo illo erat, & mactavit fratrem suum. Cujus autem rei gratia occidit eum?*
,,*quia opera ejus mala erant, fratris autem ejus justa.*

,, Verum laus & gloria sit Deo, quod propositum eorum sit patefactum
,,& justo Dei judicio punitum. quemadmodum loquitur David Psal. 7. 15.
,,16. 17. *Ecce, parturiet vanitatem: ut concepit laborem, ita mendacium pariet.*
,,*Cisternam fodit, & excavavit eam: dejecit eo se, in fovea operaturus* opus suum:
,,*Redibit labor ejus in caput ejus; & super verticem ejus injuria ejus descensura est.*

,, Hisce ergo, Nobb. ac Pott. D. D. secunda præcipua causa declarata
,,est, per quam motus fui ad redeundum ad Ecclesiam reformatam. Nobb.
,,Pott. V. V. obnixe rogans, ut in nomine Christi, ad ædificationem Eccle-
,,siæ Dei & sustentationem onerosæ meæ familiæ me clementer recipiant.
,,Nobiles ac Pott. D.D. Deum veneror, ut ad misericordiam animos vestros
,,inclinet, & regiones hasce ab infortunio præservet, ad gloriam divini no-
,,minis, & Ecclesiæ profectum ac salutem. Amen.

Nobb. Pott. V.V. obediens ac
humilis servus

Ioannes Schotlerus.

Sequutus est libellus supplex ad Senatum Daventriensem, quem rogabat ut in ea civitate tantisper permitteretur commorari, dum alibi in Provincia Transisalana pedem figeret. datus is erat XXIX Maji. quem comitabantur literæ ad Sibelium eodem tendentes, qui suo & collegarum nomine eum monuit ut ante omnia scripto causam suam Synodo Daventriæ a. d. XVII Junii habendæ communicaret, neque prius in territorium se conferret quam liberum commeatum ab Ordd. Generalibus petiisset & impetrasset, rem enim cæteroqui manifesto periculo non carituram. omnia porro officia ejus causæ promovendæ offert &c. scriptæ erant literæ XXXI Maji. paruit huic consilio Schotlerus, & literis datis VIII Junii adjunxit confessionem fidei suæ circa Articulos controversos, Synodo exhibendam, in hæc verba:

,, Confessio Ioannis Schotleri circa quinque controversos Articulos,
,,qua etiam passim seria ejus pœnitentia super tristi schismate, & dato scan-
,,dalo ostenditur. Missa ad Reverend. Clariss. Doctiss. piiss. D. D. Pasto-
,,res ac seniores congregatos in Synodo, in urbe Daventriensi, amicos
,,meos in Christo.

Gal. 6. 1. 2.

,, *Fratres, etiamsi præoccupatus fuerit homo in aliqua offensa, vos spirituales*
,,*reconcinnate hujusmodi hominem cum spiritu lenitatis: considerans* unusquisque

,,*temet-*

„*temetipsum, ne & tu tenteris. Alii aliorum onera portate: & ita complete legem*
„*Christi.*

Anno cIↃ IↃCXXIII, mense Junio.

„ Revv. Clariss. Doctiss. Viri fratres.

„ Ego infrascriptus indignissimus servus Iesu Christi, in conscientia mea
„commoveor, ut R. R. V. V. omnibus ac singulis à Deo Patre precer gra-
„tiam, pacem, & communionem Spiritus Sancti, ejusque divinam Majesta-
„tem obsecrem, ut V. V. R. R. moveat, quo miser ego ac desertus ostium
„benignæ audientiæ ac gratiæ hac vice apertum inveniam.

„ Quum Paulus Apostolus, ante conversionem suam, carnali Zelo im-
„pulsus Ecclesiam Jesu Christi fuisset persecutus, ejusque doctrinam bla-
„sphemasset, idem post conversionem suam tantum dolorem & pœniten-
„tiam super peccatis admissis ostendit, ut non modo se peccatorum primum
„sive maximum 1 Tim. 1. 15. verum etiam minimum inter Apostolos.
„1 Cor. 15. 9. appellarit, in exemplum iis qui lapsi sunt. 1 Tim. 1. 16. ut
„per Dei clementiam ad resipiscentiam adducti, delicta sua non involvant
„silentio, sed confiteantur ea. Psal. 32. 3. atque apud Deum & Ecclesiam
„ejus gratiam & refocillationem quærant.

„ Quum igitur ad exemplum Pauli, vitam meam anteactam peni-
„tius introspicio, multum abest ut dicere possim innocentem me esse & à
„dato scandalo immunem: siquidem cum gemitu & vero animi dolore con-
„fiteor, me opposuisse memet Ecclesiæ reformatæ, à qua multa beneficia
„tam spiritualia quam corporalia accepi. quid me huc permovit? quis
„mihi ad tantam levitatem impulsor fuit? inscitia mea, & hominum quoddam
„genus quod insolentes opiniones in Ecclesiam Dei invehere satagit, &
„viam pacis non cognovit. Rom. 3. 17.

„ Siquis à me probationem eorum quæ dixi flagitet, respondeo, me li-
„bello quodam Nobb. Pott. D. D. Ordinum hujus Provinciæ Delegatis
„inscripto cui titulus: *Rationes cur Io. Schotlerus* &c. eam prolixe satis at-
„tulisse, qui libellus à Rever. &c. Ecclesiæ Daventriensis Ministris vene-
„randæ huic Synodo legendus ac ponderandus haud dubie exhibebitur: in
„quo vener. Synodus poterit observare, me, siquidem scivissem, negatâ
„prædestinationis, prout ab Ecclesia reformata traditur, doctrinâ, sequi
„Deum non omnia præscivisse, nunquam ab ea discessurum fuisse. Siquis
„eam ob causam contemtim de me loquatur: jamne tandem incœpit sape-
„re? annon hæc antea ei nota fuerunt? huic facile potero os obthurare:
„quando constat insignes sæpe doctores priorem sententiam revocasse &
„mutasse. Sufficit mihi unum exemplum citare: Augustinus ad tempus do-
„cuit, fidem antecedere prædestinationem. quid eum ad hoc impulit? quod
„Arti-

„Articulum de prædestinatione non tam sedulo antea expendisset quam postea ab eo factum fuit. ita enim loquitur lib. 1. de prædest. c. 3. *Nondum diligentius quæsiveram nec inveneram qualis sit electio gratiæ*. At cum patet ille melius eam percepisset, deserta priore opinione dixit: *Electionem gratiæ non solum opera humana, sed fidem prævenire, ex qua omnia opera bona incipiunt.* „Exemplum hoc Augustini non me pudet imitari, ac quæ antehac de prædestinatione docui & scripsi retractare, ejusque contrarium amplecti: „nempe,

„ 1. Electionem antecedere fidem, ut quæ tanquam fructus ex illa sequatur. demonstratur hoc:

„ Si electi sumus, non quia eramus, sed ut essemus sancti, non considerati fuimus ut sancti & fideles. verum prius. Eph. 4. 1. ergo & posterius.

„ 2. Christum esse quidem fundamentum & causam salutis nostræ, non tamen electionis demonstratur:

„ Si dilectio Dei erga nos, dationem ac missionem Christi antecedat, sequitur Christum non esse causam electionis, sed ejus medium. verum antecedens. Io. 3. 16. Eph. 1. 5. 11. ergo & consequens.

„ 11. Non esse mortuum Christum pro omnibus hominibus, sed tantum pro electis. probatur:

„ 1, Ad filios Abrahami pertinet promissio de liberatione facta per mortem Christi. Gal. 3. 16.

„ Electi, (cum sint ex fide. Tit. 1. 1.) soli sunt filii Abrahami. Gal. 3. 7.

„ Ergo ad solos electos pertinet promissio de liberatione facta per mortem Christi. unde & necessario sequitur Christum pro solis electis mortuum esse.

„ 2. Pro quibus Christus sese sanctificavit, id est, in ligno crucis oblatus est, pro iis etiam est mortuus:

„ At sanctificavit se tantum pro iis qui ipsi dati sunt à Patre. Io. 17. 12. 19.

„ Pro iis ergo solis mortuus est.

„ 3. Pro quibus Christus non oravit. pro iis etiam non est mortuus; quippe, quum duæ hæ partes officii sacerdotalis Christi à se invicem divelli non possint.

„ At pro reprobis non oravit, Io. 17. 19.

„ Unde nec pro iis est mortuus.

„ 4. Pro quibus Christus est mortuus, iis non intentantur crimina, nec ii condemnantur. Rom. 8. 34. Unde apparet, Christum mortuum esse pro iis qui sunt extra omne periculum condemnationis:

„ At reprobi non possunt dici ἀνέγκλητοι, nec ἀκατάκριτοι. sed soli electi. Rom. 8. 33.

„ Non ergo pro reprobis, sed pro electis mortuus est Christus.

„ 5. Qui Christi oves & membra sunt, pro iis quoque est mortuus. Io. „10. 15. Act. 20. 28. Eph. 5. 25. 30.

„ Electi sunt Christi oves & membra:

„ Pro iis ergo est mortuus.

„ III. Nullas esse in homine vires, inclinationem & appetitum nullum „ad bonum. probatur:

„ Quicunque ambulant in vanitate cordis sui, & obtenebrati sunt in „mente sua, ita ut tenebræ appellentur, nullis viribus, inimici Dei, & „servi peccati, inepti ad quicquam cogitandum, insipidum, tardum, du- „rum & lapideum cor habentes, nullam inclinationem ad bonum habent:

„ At tales ante conversionem nostram omnes sumus. Eph. 4. 17. 18. „c. 5.8. Rom. 5.6.10. 2 Cor. 3.5. Luc. 24.25. Rom. 2.5. Ezech. 36.26.

„ Nullas ergo homo vires habet ad verum ac spirituale bonum.

„ IV. Conversionem fieri ea vi cui homo quem Deus convertere vult „nequit resistere. probatur:

„ Si Deus nos convertit ea efficacitate roboris virium ipsius, quod ex- „eruit in Christo quum suscitavit eum ex mortuis, sequitur conversionem „esse irresistibilem: At illud Scriptura docet. Eph. 19.20. Matth. 4.19.20. „Apoc. 3.9. Ergo & hoc.

„ Et hæc est causa ob quam homo ante conversionem vocatur mortuus. „Eph. 2. 1. Io. 5. 25. & Deus dicitur nos vivificare. Eph. 1. 5.

„ V. Electos cadere posse, at non excidere; demonstratur:

„ 1. Quod impossibile est, id fieri nequit: Impossibile est electos se- „duci. Matth. 24. 24.

„ Quare id fieri nequit.

„ 2. Quisquis est in manu Dei, is ex ea rapi non potest. Io. 10. 28.29.

„ Electi sunt in manu Dei. Ergo &c.

„ 3. Quibuscunque Deus pollicetur obedientiam, & æternam perman- „sionem Spiritus S. cum ipsis, ii excidere non possunt.

„ At hæc electis Deus pollicetur. Jer. 32. 40. Hos. 2. 19. Io. 14. 6.

„ Non possunt ergo penitus excidere & Spiritum S. amittere.

„ Atque hæc est, Rever. Viri fratres impræsentiarum sententia mea de „quinque Articulis, quarum impugnatio triste schisma excitavit. Quumque „& ego per ignorantiam meam & carnalem Zelum seductus huic doctrinæ „verbi Dei & reformatæ Ecclesiæ contradixerim, vicissim confiteor, cum „dolore cordis mei, animam meam per id usque adeo esse conturbatam, ut „dicere cogar: (Job 3. 3.) Utinam periisset dies, quo à Remonstrantibus „Campos ad ministerium fui vocatus, & hora qua dicebatur: Exauctorate „D. Doct. Guilielmum Stephani, & successorem ei date Schoterum.

Et,

,,Et, si liceat mihi à simili hæc declarare, affirmo pœnitentiam meam tam ,,multiplicem esse, quam conciones meæ fuerunt quas Campis habui.

,, Scribo hæc cum acerbis lachrymis, seriæ meæ resipiscentiæ testibus ,,super tristi schismate & datis offendiculis.

,, Ecquid ergo nunc requiritur? nihil aliud, meo judicio, nisi ut, quem-,,admodum à Patre Domini nostri Jesu Christi remissionem omnium meo-,,rum peccatorum supplex rogavi, & etiamnum rogo, animo contrito & ,,humiliato (quem Deus non despiciet. Psalm. 51. 19.) ita etiam in ejus ,,nomine Reverend. Synodum & omnes Ecclesias reformatas demisse ro-,,gem, ut & ipsæ mihi ignoscant, quemadmodum nobis Christus ignovit. ,,Col. 3. 13.

,, Recipite me ergo, Viri fratres honorati, veluti Ioannem Marcum, ,,qui a Paulo ad tempus disjunctus, tandem ab eodem, ad ædificatio-,,nem Ecclesiæ denuo receptus fuit. Act. 15. 38. 39. 40 41. Col. 4. 10. ,,2 Tim. 4. 11.

,, Fortassis, velut alter Onesimus, propterea separatus fui à vobis ad tem-,,pus, ut me Ecclesia reformata perpetuum recipiat.

,, Compellate amici, electi mei, meo nomine Celsos ac Pott. D. D. ,,Ordd. Belgii federati, ac Serenifs. Principem, ut permittatur mihi liber ,,commeatus ad revertendum ad Ecclesiam reformatam, curam mei gerite, ,,ô viri Dei, ut per pias conciones postliminio instaurem id quod destru-,,ctum est. Neque enim tranquilla esse potest anima mea, antequam denuo ,,à Rever. Synodo, ut instrumento divino, in membrum Ecclesiæ refor-,,matæ fuero assumtus, ut multi simplices ac probi Christiani videant & ,,observent abesse a me pertinaciam, & in oculis meis abominationem ,,esse omnes qui Caïni & Esavi vestigiis insistunt. prout & de eo in dicto ,,meo libello facta est mentio.

,, Rever. Clarifs. Doctifs. Piifs. Viri fratres: precor Patrem Domini ,,nostri Jesu Christi, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, ,,& spem bonam per gratiam, ut per Spiritum suum R. R. V. V. inclinet ,,ad Christianam compassionem, & corda vestra stabiliat in omni sermone ,,& opere bono. 2 Thess. 2. 16. 17. Steinfurti. VIII Junii Anno CIↃ ,,IↃCXXIII.

V. V. R. R. obsequentifs amicus

Iohannes Sckotlerus.

Libellus supplex Ordinibus Generalibus exhibitus:

,, Illustrissimi, Celsifs. Potentifs. gratiosi Domini, Ego infrascriptus in-,,dignissimus servus Jesu Christi, in conscientia mea permoveor, ad Cels.

 ,,Pott.

,,Pott. V.V. hoc meo scripto quam possum demisse compellandas, Deum ,,O. M. corde contrito & humiliato veneratus, ut Cels. Pot. Vestras incli- ,,net, ad misero mihi & deserto ostium benignæ obedientiæ, ac gratiæ ape- ,,riendum.

,, Postquam, Cels. Pott. D. D. octennium sub Generoso Comite Adolpho ,,Comite in Benthem, Steinfurt, & Limburch &c. in Ecclesia reformata ,,Euangelium singulari cum fructu absque scandalo docuissem, & sacramenta ,,juxta Christi institutionem administrassem, cujus rei testimonium habeo ,,tum ab ipso D. Comite, tum a Classe universa, tandem, prævia vocatione ,,in loco cui nomen Camperveen, ditionis Transisalanicæ, ad ministerium ,,Ecclesiasticum promotus fui, ubi sesquianni spatio, non sine ædificatione, ,,per Dei insignem benedictionem eo munere functus, postea, triennio toto, ,,inter Remonstrantes, quos vocant, in civitate Campensi publicè docui, atq; ,,ita ad aliquot annos (proh dolor!) à reformata Ecclesia fui separatus, ,,meque una cum uxore & quinque parvis liberis magna cum angustia pere- ,,gre sustentavi. Id quod, Cels. ac Pott. Clementiss. D. D. non contigisset, ,,si mihi Remonstrantium propositum ac versuta consilia nota fuissent. ,,Cumque doceat experientia, mutuam eorum, quam vocant, toleran- ,,tiam nihil aliud esse, quam velamen prodigiosarum, scandalique ac pe- ,,riculi plenarum opinionum quas fovent, ac dominii quod affectant (pro- ,,ut in libello directo ad Nobb. Pott. D. D hujus Provinciæ Ordinum De- ,,putatos, cui titulus, Rationes cur Ioannes Schotlerus &c. demonstravi) ur- ,,get ac cogit me tam pietas ipsa quam nominis mei existimatio, quæ à ,,pietate abesse nequit, societatem Remonstrantium deserere, meque post- ,,liminio Ecclesiæ reformatæ reconciliare, ad nominis divini laudem, Ec- ,,clesiæ ædificationem, & promotionem salutis meæ. Utque hoc meum ,,propositum dignum homine Christiano effectui dari possit, confessionem ,,meam, postquam ad mentem meliorem per Dei gratiam redii, Rever. ,,Synodo quæ XVII Junii stylo vet. Daventriæ celebrabitur, transmisi, in ,,eaque passim seriam meam resipiscentiam à tristi schismate & dato offen- ,,diculo, plene (ut spes est) demonstravi, ac à Rever. Synodo, ut & omni- ,,bus reformatis Ecclesiis in nomine Domini nostri Iesu Christi admisso- ,,rum veniam flagitavi; prout & impræsentiarum à Cels. Pott. V. V. de- ,,missè peto, ut mihi ignoscant, sicuti nobis Christus ignovit, proindeque ,,misericordiam, quæ gloriatur adversus judicium, in Cels. Pott. suæ oculis ,,invenire me sinant, quo liberum ab ipsis commeatum revertendi ad refor- ,,matam Ecclesiam possim impetrare.

,, Illustr. Cels. Pott. Clementiss. D. D. flecto genua mea ad Patrem Do- ,,mini nostri Jesu Christi, ut animos vestros inclinet, ac tanquam rivos aqua- ,,rum inflectat, quo miser ego ac desertus homo demissam meam petitio-

,,nem

„nem possim obtinere. Pater Domini nostri Jesu Christi, quem noctes „atque dies pro Celsf. Pott. V. V. supplex compello, conservet vos, nec „non Serenifs. Principem, ac universum Belgium per sanctos Angelos suos „ab omni periculo & infortunio. Steinfurti VIII Junii stylo antiquo. „Anno CIↃIↃCXXIII.

V. V. Celsf. Pott. obediens
obsequensque

Ioannes Schotlerus Minister quondam Campensis.

Antequam libellus hic supplex ad Ordd. mitteretur, celebrata fuit Daventriæ Synodus Provincialis, quæ initium habuit XVII Junii. in ea, præter alia decretum conditum 1. de conditionibus sub quibus recipiendi essent Remonstrantes. 2. de Schotlero speciatim. prius ita habet:

„Ad tertium, quomodo prudenter agendum sit cum Ministris Arminianis „exauctoratis, qui nonnunquam liberum adepti commeatum in hasce oras „revertuntur, placuit, ut ii 1. polliceantur se tranquille victuros. 2. ad certum tempus quo pacto se gerant experimentum sumatur. 3. ne in mem„bra Ecclesiæ recipiantur, antequam confessionem suam scripto consigna„tam Consistorio expendendam exhibuerint, ac coram suggestu, eo loci ubi „ministerium exercuerunt, rotundè culpam confiteantur, idque in propria „persona, si animi præsentia valeant, quod tamen arbitrio cujusque Eccle„siæ relinquitur. 4. ut promittant, se illos quibus offendiculo fuerunt, vi„cissim ædificaturos esse. 5. ut ii qui scripta aliqua ediderunt, eadem pu„blicis scriptis retractent. 6. ut etiam approbent ac subsignent Canones „Synodi Nationalis. 7. comprobent Actiones a Synodis, Nationali, Pro„vinciali & Classibus, adversus ipsos habitas.

„Alterum hisce conceptum est verbis: Relecta sunt scripta D. Ioannis „Schotleri, videlicet, literæ particulares, libellus supplex ad Celsf. & Pott. „D. D. Ordd. confessio ejus, nec non, rationes aliquot propter quas so„cietate Remonstrantium deserta, sese reformatæ Ecclesiæ denuo adjungere „desideret. Quumque à Rever. Synodo petat, ut libellus suus supplex ad „Celsf. ac Pott. D. D. Ordd. cum commendatione Rev. Synodi transmit„tatur, placuit Rev. Synodo, 1. ut id fiat scripto apud Deputt. hujus Pro„vinciæ Hagæ-Comitis commorantes, qui libellum illum D. D. Ordd. ex„hibeant, hac conditione, ut commeatus primo non diutius concedatur, „quam ad spacium sesquimensis, idque in urbe Daventriensi (cujus Magi„stratus super ea re primo, nomine Rever. Synodi compellabitur) ut ibi „cum eo super scriptis ejus collatio instituatur, confessio ejus recenseatur, „ac pressior ejus declaratio postuletur, in qua etiam debite auctores illos te„nebitur indicare qui notatis ab ipso opinionibus sunt infecti, sive ex eorum

 „scriptis,

,,scriptis,sive aliis documentis. Quibus Deputatis Synodi peractis, iidem ea
,,Deputt. Classium suarum communicabunt, qui deinde eorundem partici-
,,pes facient eos quorum intererit,præcipue Ecclesiam Campensem, & ejus-
,,dem civitatis Magistratum, ut, si consultum visum fuerit eum cum uxore
,,ac liberis denuo in hasce oras admitti, id exinde a Celf. Pott. D.D. Ordd.
,,absolute petatur. A quibus si tempore 5. hebdomadum nullum veniret
,,responsum, ex numero Deputatorum unus aut duo delegabuntur, qui
,,Hagam se conferant ad causam hanc promovendam.

Apographum literarum Delegatis Hagam-Comitis, ad Depp. Ordd. Transisalaniæ missarum.

,,Accepimus (Domini) nudiustertius per præsentium latorem scriptum
,,hisce adjunctum, à Rev. Synodo istic celebrata ad nos transmissum,
,,una cum libello supplice quem Io. Schotlerus, nuper Minister Arminianus
,,in urbe Campensi, præterito mense Majo vobis exhibuit: & consequenter
,,hesterno die a D. D. Ord. General. petivimus permissionem pro dicto
,,Schotlero, ut is in Provincia Transisalana, loco qui vobis commodissi-
,,mus videbitur, spatio sex hebdomadum se sistere ac commorari possit; id
,,quod a D. D. Ordd. Gener. hodie, juxta tenorem decreti hisce adjuncti
,,fuit concessum. quod decretum una cum reliquis supra memoratis V. V.
,,Nobb. transmittimus, ut circa id negotium porro agatur, & supra dicti
,,Schotleri adventu disponatur, prout V. V. Nobb. videbitur expedire &c.
,,Antequam hic consensus obtineretur, ex aula Provinciali Hollandiæ ab
,,Ordd. Gen. quæsitum fuit, an idem Schotlerus ullo pacto reus aut conscius
,,esset detectæ nuper execrandæ conspirationis? ad quæ dicta aula D.D. Ord.
,,indicavit, se ex omnibus informationibus conjuratorum supplicio affecto-
,,rum nihil quantum ad dictam conspirationem deprehendere, quod Schotle-
,,rum gravare possit: verum hoc unum, quod in societate Ministrorum Re-
,,monstrantium notus fuerit, ex eorumque collectis singulis trimestribus ac-
,,ceperit 106 flor. 5 asses. fit quotannis 425 flor. &c. Impræsentiarum au-
,,tem nihil novi quod scribi mereatur habentes &c. hasce finimus, Deum
,,O. M. venerati, ut V. V. Nobb. benedicat diuturno, prospero ac felici re-
,,gimine.

V. V. Nobb. obseqq.

S. ab Haersolte. Iohannes Lulof. H. ter Cuylen.

Hagâ v. Julii CIↃ IↃ C XXIII.

Inscriptio.

,,DD. DD. Deputatis Ordinariis Nobb. DD. Ordd. Transisalaniæ, congre-
,,gatis

Zwollæ.

Exem-

Exemplum Decreti DD. Ordd. Generalium.

„ Ordines Generales federati Belgii, ad petitionem Deputatorum Synodi „Transisalanæ celebratæ in civitate Daventriensi XXIV Junii proxime elapsi, „permiserunt ac vigore præsentium permittunt Ioanni Schotlero concionatori pridem Arminiano, ut ad tempus VI hebdomadum proxime sequentium in certum Transisalaniæ locum ipsi assignandum libere ac sine impedimento se conferre ibique commorari possit; quo interim per aliquot „ejusdem Synodi Deputatos, quibus id negotii datum est, collatio cum ipso „instituatur, ita ut ei in itinere, commoratione, aut discessu suo, nullum „impedimentum aut molestia exhibeatur. Actum in cœtu dictorum Celsiss. „D.D. Ordd. Gener. sub eorundem sigillo, paragrapho & signatura eorum „Graphiarii. Hagæ-Comitis XV Julii CIↃ IↃCXXIII.

R. Burmannia vidit.

Ad mandatum dictorum Cels.
D. D. Ordd. General.

Aersens.

Locus sigilli.

Exemplum Decreti Deputt. Transis.

„ Quandoquidem Celsiss. ac Pott. D. D. Ordd. Generales federati Belgii „ad petitionem Deputatorum Synodi Transisalanæ Ioanni Schotlero, Ministro pridem Arminiano a. d. $\frac{15}{5}$ hujus mensis concesserunt, ut tempore „VI hebdomadum ad certum Transisalaniæ locum sibi assignandum libere, „& citra impedimentum venire ei liceat, eo fine ut cum eo dictæ Synodi „Deputati collationem instituant; Iccirco Deputati Ordd. Transisalaniæ „dicto Schotlero assignarunt locum propugnaculi ad Swarte-fluys quo juxta „tenorem dicti decreti D. D. Ordd. Gener. libere se poterit conferre, ibique commorari durante tempore a D. D. Ordd. General. ipsi concesso. „Actum in conventu Depp. Provinciæ Transisalanæ. XVI Julii Anno „CIↃIↃCXXIII.

Th. Varuer vidit.

Ad mandatum Depp. Transisalaniæ,

Roelinck.

Locus sigilli.

XVIII Octobr. Schotlerus Enschedâ Daventriam scripsit, & moram sui adventus excusavit, eo quod a milite Aldenzaliensi per decem septimanas

manas captivus fuisset detentus, utque id Ordd. Depp. indicaretur flagitavit. Detentio hæc facta erat, cum Steinfurto Transisalaniam peteret, nec nisi numeratis c c c. florenis ab hostium manibus potuit extricari.

XXIV Novemb. Depp. Synodi convenerunt in Swarte-sluys, ubi & comparuit Schotlerus. cui proposita fuerunt a Deputt. ea quæ sequuntur: 1. Ut in conscientia sua serio rem expenderet, ac consideraret, num in omni sinceritate coram Deo desideraret cum Ecclesia Dei reconciliari, ac eodem cum animi affectu ad reliqua respondere. 2. an ullos adhuc haberet scrupulos adversus doctrinam Ecclesiæ reformatæ. 3. in iis quæ Art. 57. nuperæ Synodi Daventriensis comprehenduntur, super conditionibus sub quibus Ministri Remonstrantium resipiscentes ad sinum Ecclesiæ recipiendi sint, contentus sit obedire. Respondit Schotlerus, se & animo integro in toto hoc negotio agere, & Articulo Synodi obsequi paratum, & scrupulum adversus doctrinam Ecclesiæ reformatæ nullum sibi esse reliquum.

Quibus auditis, interrogatus fuit, possetne demonstrare, opiniones tales apud Remonstrantes inveniri, quales protulerit scripto cui titulus *Rationes* &c. ac sigillatim respondit, quoad primam de officio Magistratus, vidisse se literas a Directoribus Remonstrantium scriptas, quibus inter alia ajunt, resciviſſe se, nonnullos è concionatoribus suis Remonstrantibus dictum Articulum in dubium vocare, ut & sequentem, monentes eos ut ab illa sua opinione desisterent. affirmavit etiam, visum sibi esse librum manuscriptum, ac è Ministro quodam Arminiano, qui eum legerat, sibi innotuisse, refutari in eo ab Episcopio argumenta eorum Arminianorum, qui negarent in Novo Test. oportere Magistratus esse: unde & acciderit, ut quidam illorum ab ea sententia discesserint.

Quod ad 2. & 3. debere videlicet inter Christianos esse communionem bonorum, ac deinde, ordinarium Euangelii ministerium in Novo Test. non esse necessarium, respondit, Roterodami talem Remonstrantium sectam esse, quæ & ordinarium Ecclesiæ ministerium repudiet, libertate prophetandi quibusvis concessa, citra ullum vel examen vel vocationem in Ecclesia usitatam, & communionem bonorum propugnet.

Quartum, quintum, sextum, septimum iis literis quarum supra mentionem fecerat, contineri asserebat.

Quum autem Depp. Synodi in mandatis haberent correctionem confessionis ipsius, ac fusioris ejusdem declarationis comprehensæ scripto cujus titulus: *Rationes* &c. factum est, ut postquam nonnulla ad correctionem & declarationem utriusque scripti fuissent notata ac ei prælecta, omnia ea acceperit & approbarit.

XVII Decemb. Schotlerus in Ecclesia Campensi, sub ambone clara voce hisce verbis culpam suam publicè confessus fuit:

„ Reve-

„ Reverendi ac pii Christiani,

„ Sto hic coram omniscio Deo ejusque Christiana Ecclesia, ad lapsum „meum & culpam sincere coram Domino confitendam, ac demisse rogan- „dum, ut ea mihi condonetur.

„ Etenim, præter culpas meas ac peccata, quæ tanquam miser peccator „quotidie committo, ac quorum veniam à Patre misericordiarum quotidie „peto, convictus sum insuper in animo meo, idque cum dolore confiteor, „me adversus Deum & Ecclesiam reformatam, ac nominatim Campensem, „graviter hac in parte deliquisse, quod non constanter perseverarim in ve- „ritate Christianæ ac reformatæ religionis, sed ab ea me passus fuerim „abduci, per considerationes mundanas, &una cum reliquis meis coopera- „riis, veritatem illam, quæ est veritas Dei, verbo ejus divino comprehensa, „impugnarim; quod adversus reformatam Ecclesiam & religionem, quæ in „Confessione Belgica, & Catechesi Heidelbergensi traditur, inque Canoni- „bus Synodi Dordracenæ pressius declaratur, quæque non modo in his re- „gionibus, sed per orbem universum, ubicunque reformatio obtinet, do- „cetur ac prædicatur, quamque tot martyrum millia suo sanguine sancive- „runt, quamque adeo impræsentiarum pro unica, vera, divina religione „agnosco, quod inquam, adversus eam reformatam Ecclesiam & religio- „nem, Zelo carnali impulsus, insurrexerim. Quod una cum aliis, meis tum „temporis, in improbo illo opere adiutoribus, conatus fuerim tectè ac sub „larva Antiquæ veritatis, Novam falsitatem invehere, quod eo fine, una „cum reliquis ejus temporis Ministris, calumniosum illum libellum prelo „subjecerim, manu mea subsignarim, fraudulento titulo Antiquæ veritatis „quam defendimus, & novæ falsitatis quam repudiamus, exornatum; quum „revera nihil is esset aliud, quam callidum stratagema, ad reformatam Ec- „clesiam, per calumniosam detorsionem eorum quæ pii & Spiritu Dei ex- „cellenter dotati Doctores (quorum nomina in benedictione, & animæ in „quiete sunt) tradiderunt, tanquam per eorum latus transfigendam, contu- „meliis & conviciis obruendam, quo vulgus imperitum indies magis ac ma- „gis ab ea absterreretur. è quo (proh dolor!) pullulavit tristissimum hujus „Ecclesiæ schisma, dispersio ovium, firmiorum debilitatio, infirmorum „scandalum, & omnium quibus ullo modo religio curæ fuit contristatio.

„ Quod si ergo, qui uni ex minimis istis offendiculo est, ei præstaret ut „mola asinaria de collo ejus suspenderetur, atque in profundum maris pro- „jiceretur, quantopere, quamque graviter miser ego homo peccavi! quale „judicium mihi accersivi! quantas pœnas commerui, si mecum in judicium „ingredi Dominus vellet, qui, Doctor cum essem, tantum scandalum, „coram tot parvis ac magnis posui!

„ Eapropter, ad tempus non exiguum super eo in animo meo commo-

,,tum me ac coarctatum ſenſi, jamque profiteor corde & ore, dolere mihi ,,ex animo, quod uſque adeo adverſus Deum & verbum ejus, adverſus re- ,,formatam Eccleſiam & Doctores ejus, nec non membra ejuſdem deli- ,,querim, tamque vehementer me eis oppoſuerim. Declaro etiam, me ,,nominatim pœnitudine affici, ſuper eo quod Eccleſiam hujus urbis tanto- ,,pere contriſtarim eique tanto offendiculo fuerim.

,, Revoco ideirco ac retracto omnes ejuſcemodi conciones, publicatas ,,ac privatas admonitiones, ſcripta, collationes, nominatim calumnioſum ,,libellum de *Nova falſitate*, & ſimilia quæ ei ſcopo inſervierunt.

,, Obſecrans veris cum animi gemitibus primo & ante omnia Patrem ,,gratiæ, & Deum omnis conſolationis (refugium omnibus peccatoribus ,,reſipiſcentibus) ut propter Chriſtum dilectum ſuum Filium fœda hæc & ,,grandia debita ac delicta mihi condonet: Demiſſe deinde à ſancta hac ,,congregatione petens, & ab omnibus quos dictis meis tranſgreſſionibus ,,offendi, ut & ipſi propter Chriſtum mihi earum veniam faciant, & me- ,,cum Omnipotentem ac æternum Deum compellent, ut me a peccatis li- ,,beret, & virtute Spiritus ſui Sancti me conſoletur, magis magiſque in ,,veritate confirmet, ut confirmatus etiam alios confirmare poſſim. prout ,,hoc ipſum, per gratiam Dei me facturum ſpero & polliceor, & in fide ,,hac me victurum ac moriturum. quod mihi clementer largiatur Deus Pa- ,,ter, Filius, & Spiritus Sanctus, benedictus ac laudatus ab æterno in æter- ,,num Amen. Hæc confeſſio hoc modo fuit peracta: Primo concio pœni- tentialis fuit habita a Petro Plancio ex 22. cap. Lucæ, de lapſu & conver- ſione Petri, qua abſoluta Schotlerus, monitus ut Eccleſiam alloqueretur, ſupra recenſitam confeſſionem ad verbum, magno cum animi motu, ſub ſuggeſtu pronunciavit. Eo facto Miniſter Eccleſiam ad receptionem ejus & reconciliationem hortatus eſt, & viciſſim Schotlero nomine Dei & Eccleſiæ eam annunciavit, adjecta brevi admonitione, ut perſiſteret in hac denuo confeſſà veritate. tandem tota actio precibus & gratiarum actione ad Deum fusâ finem habuit.

Hoc Anno invenio Meinardum quendam Cronenburch Vicarium S. Lebuini Daventrienſis appellari. a clero pontificio, ut puto, nudo titulo (quod illis ſolenne eſt) donatum.

Anno CIƆIƆCXXIV. IV Febr. Henricus Bergæ Comes, rigidiſſimæ hyemis beneficio uſus, Velaviam invadere tentavit, dum in itinere eſſet, copiarum partem in Friſiam miſit, ſiqua forte etiam in eam irrumperent, quibus impediendis, è præſidiis Doesburgi, Zutphaniæ, Daventriæ, Zwollæ, Stenovicæ XV equitum cohortes eodem miſſæ ſunt, quarum adventu non expectato hoſtis ad ſua reverſus eſt.

VII Febr. prope pagum Dieren, totum exercitum per Iſalam glacie concre-

concretum in Velaviam traduxit. Interim aliæ copiæ hostiles secundam in Frisiam impressionem minabantur, itaque ex Daventriensibus, Zwollanis, Zutphaniensibus, aliisque præsidiis iterum selectus miles qui illorum conatibus sese objiceret.

Cives Daventrienses, ut & aliarum urbium Velaviæ confinium ad transitum Bergensis arma expedierunt, excubias duplicarunt, tormenta, pontes, portas, mœnia ut recte se haberent curarunt, glaciem fossarum dissecuerunt, inani ut plurimum opera, cum quod de die dissectum fuerat, de nocte denuo congelasceret. Tandem cum frigus dissolvi inciperet, hostis, nulla re magna præstita, nisi quod cædibus ac incendiis omnia fœdarat, Isalam retro transiit & ad sua se recepit. Liberationem hanc elegantissimis hisce versibus celebravit Io. Isacius Pontanus:

Mosa, Isala, & Rhenus, Vahalis, munimina nostra
Vnus cum terrâ campus & area erant:
Omnia jam ferro & flammis devota patebant,
Qui rigor in cœlis, ardor in hoste fuit.
Staret & in tenues Velavia versa favillas,
Ni respexisset summus ab arce parens:
Ille tubam emisit, glaciemque nivesque resolvens,
Perfudit subito corda superba metu.
O ter felices hoc qui Victore triumphant,
Atque illi, vigilant qui vigilante Deo!

XXII Martii Confluentiâ, è monasterio S. Nicolai missæ fuerunt literæ ad Magistratum Daventriensem, quibus petebatur, ut reditus bursæ Cusanæ una cum sorte ipsis restituantur, propterea quod, de voluntate testatoris ad alendos in studiis adolescentes non amplius impendantur. communicatæ fuerunt hæ literæ Senatui scholastico, à quo Confluentinis responsum, perperam ea de re ad eos relatum fuisse, cum non modo media ad eum usum à Cardinali Cusano legata, sed & plura è facultatibus civitatis studiorum provectioni insumantur, quæ si illi Magistratui refundere velint, ex æquo & bono facturos.

Eodem die decretum, ne liberi Pontificiorum beneficiis vel subsidiis studiorum fruantur, quique ea habeant, iis priventur.

Kalend. Jun. initium factum est Synodi Transisalanæ in urbe Campensi. ubi inter alia expensæ fuerunt petitiones Io. Schotleri. quarum prior, qua ad ministerium Ecclesiæ denuo admitti flagitabat, ad Nationalem Synodum propediem, ut sperabatur, habendam, dilata fuit, ab ea enim de modo in talibus observando decretum iri: altera, de subsidio in filium ejus conferendo, ut Ordd. à Depp. Synodi commendaretur, eis injunctum fuit.

Intercessio Depp. Synodi Transisalanæ apud Delegatos Ordd. ejusdem Provinciæ.

„ Nobb. ac Pott. D.D.

„ QUandoquidem Io. Schotlero concionatori quondam Campensi ab „ Ill. Pott. D.D. Ordd. General. ut & à Vestris Nobb. &c. concessus „fuit liber commeatus, eo fine, ut Deputati Synodi hujus Provinciæ cum „ipso juxta ea quæ in mandatis habebant, conferrenr super confessione fidei „ipsius, & culpæ quoque agnitione, ad debitam satisfactionem Ecclesiæ „Dei, quam una cum aliis offenderat: ad quæ sequuta est ejus confessio no- „minatim de Articulis pridem in controversiam vocatis, doctrinæ Ecclesiæ „reformatæ consentanea, ut & publica culpæ agnitio coram universa Eccle- „sia Campensi, qua eidem plene satisfactum est, ita ut jam Ecclesiæ Dei sit „reconciliatus: Iccirco à V.V. Nobb. &c. demisse petimus, ut dictus Io. „Schotlerus exilio suo exolvatur, ac coram Nobb. Pott. V.V. decretum „subsignet quod ab Ill. & Pott. D.D. Ordd. eum in finem sancitum fuit.

„ Deinde, quandoquidem idem aliquot abhinc annis exiguum nactus fuit „stipendium, ac nuper Aldenzaliæ menses aliquot cum uxore ac liberis „captivus, magnam passus fuit jacturam tum pecuniæ quam secum habe- „bat, tum reliquarum facultatum, quas distrahere coactus fuit, ut carcere „liberaretur, ita ut in extremam inciderit egestatem, reverenter etiam ac „demisse rogamus Nobb. V.V. Pott. placeat eis ex commiseratione Chri- „stiana, ipsi stipendiolo aliquo subvenire, donec in Synodo Nationali „(quam post consensum Ordd. hujus aliarumque Provinciarum à D.D. „Ordd. Generalibus obtentum iri speramus) statutum fuerit de tempore „quo ejusmodi resipiscentes sint probandi, ut in Christiana aliqua vocatio- „ne sibi suisque victum honeste parent. Rogantes iterato, placeat Nobb. „V.V. Pott. onerosæ ejus familiæ animo misericordi rationem habere, „eique de necessariis ad vitam sustentandam providere.

In magnis mutationibus rerumpublicarum, solenne est multos oriri vates, qui magis ex eis quæ quotidie vident & audiunt, quam ex afflatu divino futura præsagiunt. Inter illos hoc tempore erat Zieglerus quidam, qui hac illac circumcursitans ad nos quoque venit. & in urbibus aliquot vel honoraria vel viatica opulenta satis accepit, apud Daventrienses autem secus accidit, ubi cum cœpisset plebem promiscuam suis nugis dementare, jussus est a Magistratu urbe excedere. Judicium quod tum temporis de eo ferebam non abs re erit cognoscere, ex Epistola ad virum quendam eximium a me scripta. est autem talis:

„ S.P. Rever. D. frater, non possum non sententiam meam T. R. „significare de Zieglero, de quo multa mihi scripsisti, & cujus chartas „mihi

„mihi communicasti. Videtur mihi negocium ejus non modo fundamento „carere, verum etiam prorsus absurdum esse. Loquitur de regno cujusdam „Origenis: quis hoc credet, cum de eo nullus in S. Scriptura apex repe„riatur? majori cum specie veri agebat David Georgius, regnum Davidis „suo nomini applicans. Eo autem magis suspectum est hoc nomen, quod „Origenes vir fuerit multis hæresibus contaminatus, eoque nomine ab an„tiqua Ecclesia condemnatus, cujus errores hodie per hunc agyrtam eique „similes in lucem revocantur. Puerile quoque ac ridiculum est, quod in de„claratione primæ suæ tabellæ vocem regni *Origenici*, explicat per vocem „*Originalis*, ac si esset a Latino *Origo*, cum tamen ipse nomen illud scribat „per ω. Quod porro scribit fore ut pueri sive infantes sese sequantur &c. „convenit cum eo quod testantur historiæ de homine quodam, si non ma„ligno genio, qui id ipsum fecerit Hamelæ. ut tibi notum est. qualem se „ipsum hac ratione facit, nisi plagii reum? Quod statuat testamentum „tertium, tertium Davidem, nuptias agni in hoc mundo, & restitutionem „integritatis Adami & Evæ, sub visione aut figura infantium nudorum &c. „id & ipsum ad Davidis Georgii phantasias alludit, qui nudos se infantes „parieti hærentes vidisse affirmat &c. Latetque sub eo, vel Adamitica nu„ditas, vel perfectio in hac vita. quæ quomodo cum reformata religione, „cujus se Zelatorem (si DIS placet) profitetur, cohæreat, vel infans ani„madvertat. Quid dicam de eo, quod visionem suam habuit postquam „in diversorio laute fuisset exceptus, amenti similis, renuens cubitum ire, „& tandem ut erat vestitus, lecto injectus! hæc magis referunt mænadas, „Bacchanal, & vates paganos ob immundo spiritu agitatos, quam Prophe„tam divinum. Quod de multis eruditis gloriabatur, qui secum sentirent, „quorum tamen nullum nominare noverat, ex eo falsimoniam hominis „æstimare licet. Prout & falsum esse puto, quod refert, esse hic Doctorem, „sive adeo Studiosum Medicinæ, cujus mater sit vidua, qui ipsum invitarit, „ut secum hac hyeme commoretur; talem enim in hac urbe neminem no„vimus. Neque est quod sibi persuadeat, fore ut hic hyemem transigat, ne„dum ut pecunia Senatum emungat, certus enim sum eum hic non tolera„tum iri. Fratrum Crucis roseæ, Prophetarum, somniatorum, chiliastarum, „ac id genus hominum nimis quam magnus proventus est. Speramus, Deo „adjuvante, urbem nostram ab iis puram conservare, si aliud non possu„mus. Mitto tibi exemplar Orationis Heinsianæ nuper editæ, quorum ali„quot ad me misit D. Rutgersius Orator Regis Sueciæ inter amicos distri„buenda. æqui bonique consules. Expecto . . . . . tuas. quid eas mo„ratur? Vale cum tuis. Daventriæ Kal. Nov. CIↃ IↃC XXIV.

T. in Christo

I. Revius.

Hoc anno Daventriæ tabe absumtus obiit Iacobus a Steenbach, maritimis expeditionibus clarus, ut supra vidimus.

Eodem, & multis insequentibus annis, feudis Præposituræ Daventriensis, titulo Vicarii præfuit Gerardus Donckel J. U. Lic. Consul ejus urbis.

Edidit eodem Anno Jacobus Revius *Epistolas Gallicas illustrium ac Doctorum virorum ad Josephum Justum Scaligerum*. excusæ sunt Hardervici, apud viduam Thomæ Henrici, sumtibus Henrici Laurentii Bibliopolæ Amstelodamensis.

Anno cIↄIↄcxxv. xvi Maji, defuncto Thoma Roothusio Ecclesiæ Daventriensis Ministro, de successore ei designando actum. nominati Io. Roothusius defuncti filius, Pastor Ecclesiæ Zwollanæ, Henr. Fabritius, Hugo Gallus.

xxiii Maji electus Io. Roothusius qui obtineri non potuit.

xviii Julii nominati ad ministerium Hugo Gallus, Io. Vosculius, Christophorus Ledebur, Jodocus Ekelius. Et hic quidem Kalend. Aug. electus, xxiii autem Octobris in ministerio confirmatus fuit. Edidit dum Daventriæ vixit libellum vernaculo idiomate, cui titulum fecit, *Der sondaren troostelijcke Morgen-wecker, &c.* excusus est apud hæredes Sebastiani Wermbouts typographi.

Pervenit circa hoc tempus ad Pastores Ecclesiarum Transisalaniæ Delegatus Ruppellensium, cum literis à Senatu illius urbis scriptis in hæc verba:

„ Domini, præsens status in quo nos constitutos videmus, post occupa-„tas insulas Rezæ ac Oleronæ, ac dissipationem Classis nostræ navalis, in „causa fuit, ut convocaremus omnes hujus urbis incolas, in quatuor cor-„pora distributos, videlicet corpus civitatis, præsidiale, consistorium, & „corpus civium, quo nobis prospiceremus de iis mediis, quæ Deus nobis „permittit adhibenda, ad resistendum violentiæ hostium nostrorum, qui „procul dubio hisce suis progressibus non acquiescent, sed promovebunt „ea quæ pridem in animo habuerunt, donec hanc urbem in potestatem „suam redegerint, quam jam inde à primordio reformationis Ecclesiarum „in Gallia Deus sæpenumero mirabilem in modum conservavit, ut esset vel-„uti asylum tot miserarum ac sub persecutione gementium Ecclesiarum, „tum ante tum post lanienas, propter confessionem nominis sui. Spem ha-„bemus in ejus bonitate, futurum ut nos tegat, ut ante, sua custodia, neque „recusaturum nobis curam suæ providentiæ: adversus quam sicuti nolu-„mus ullo modo peccare diffidentiâ, ita nec omittenda nobis ducimus legi-„tima subsidia, quotquot undecunque conquirere possimus, ad nostri con-

serva-

„ſervationem. certi forti animo (quem nobis inſevit Deus) inſumere „quicquid habemus facultatum, ac vitam ipſam, uſque ad ultimam ſangui- „nis noſtri guttam pro defenſione divinæ veritatis, ob quam hodierno tem- „pore perſecutionem patimur, quicunque tandem prætextus in contrarium „affingatur exercitibus per diverſas Galliæ regiones, & terrâ marique adver- „ſus nos collectis. Si hujus urbis duntaxat intereſſet, res utique digna ſatis „eſſet cujus ratio haberetur, reſpectu Eccleſiæ Dei quæ ibidem à tot annis „congregata eſt. neque ullus eſt, qui quidem participet nexui qui nos unit „corpori Jeſu Chriſti, quin cum vero ſenſu ingemiſcat, ſi videat unum è „membris ejus maxime notabilibus corruere ſub eorum poteſtatem, à qui- „bus expectare non poſſumus favorabiliora iis quæ complures perſonæ, „Eccleſiæ, ac urbes integræ proximè elapſis turbis expertæ fuerunt, in qui- „bus viri omnes fuerunt trucidati, omnes fœminæ ac virgines vitiatæ, omnes „infantes crudeliter cæſi, omnes facultates direptæ, omnes mortui, una „cum civitate ſua, exuſti. Peculiari intereſſe hujus urbis conjungimus pu- „blicum omnium Eccleſiarum univerſæ Galliæ: &, quantum nobis licet „aſſcribere cauſis ſecundis, & ſperare de mediis humanis, in veritate vo- „bis, Domini, dicemus, amiſſa hac urbe, citra omne dubium ſecuturam „eſſe amiſſionem Eccleſiarum regni hujus univerſi, ſicut & credimus ea „ſalva, divina favente clementia, reliquas etiam ſalvas fore, ac multorum „animos ſtabilitum iri, quos alioqui per varias tentationes contingeret va- „cillare. Non eſt quod multis utamur rationibus, ad perſuadendam rem ita „manifeſtam. conſtat enim unicuilibet, omnes Galliæ Eccleſias mire exarma- „tas eſſe, &, è paucis, qui nobis à noviſſima vaſtatione, ſuperſunt, locis, „hanc unam civitatem ad mare ſitam eſſe, cujus ſitus beneficio, commodiſ- „ſime, neceſſitate poſtulante, quæ requiruntur foris importari poſſunt. Quo „uno tanto magis in odium ac invidiam delapſa eſt, conſiderata utilitate „quam ab ea reliquæ Eccleſiæ perceperunt. Et hac occaſione erupit con- „juratio facta in extremum ejus excidium adverſus nos vi majore, qui ad- „verſus Articulos pacis ad Montem Peſſulanum ſancitos, ad continentem „veluti obſeſſi remanſimus, per propugnaculum cujus demolitio nobis fue- „rat promiſſa: cumque nobis non ſuperſit porta vere libera, præter eam „quæ ſpectat mare, ſenſim adverſus nos præparatæ, ac tandem effuſæ fuerunt „potentes copiæ maritimæ, ad occupandas noſtras ſtationes ac portus, & „uſum maris nobis adimendum, quo tam arcte concluſi, neceſſitate coge- „remur nos ſubjicere iniquiſſimis legibus, quas barbara crudelitas impo- „nere poteſt illis quorum memoriam è medio generis humani conatur ex- „tirpare. Atque hæc res vehementer nos ſollicitos habet, conſcios nomi- „natim decreti recens ſanciti in conventu Notabilium, ab Rege convoca- „torum ad fontem Bellaqueum, continuandum videlicet bellum in hoc

„Statu

,,Statu adversus Hugonottos. Idem ex æquo suspensas tenet omnes Galliæ ,,Ecclesias, quæ undiquaque in procinctu sunt, ut quæ videant sese nobiscum tot periculis implicitas, à quibus nos extricare non est in earum potestate, nisi Deo nobis extraordinara media excitante, aut vero ordinariis ,,illis nobis obvenientibus, quæ exigit communis dilectio, quam oportet ,,esse inter omnes ejus electos, unam eandemque religionem professos. Communis causa est, ob quam vos ac nos exosi sumus à potestatibus quæ homagium sceptrorum ac diadematum suorum Antichristo præstant: simulq; ,,cordatum illud consilium Ecclesiarum nostrarum, quæ duabus Synodis ,,nationis nostræ proxime elapsis, quarum una Aleziæ, Charantoni altera ,,congregata fuit, testabantur constantem suum consensum in puritate doctrinæ cum Decisionibus Synodi Nationalis Dordracenæ, super Articulis ,,qui ibi fuerunt examinati. Ob quam quidem doctrinam ut majores nostri ,,corpore & facultatibus fuerunt multati, ita nos quoque parati sumus periclitari quæcunque nobis Deus id genus bona fuit largitus, ut ejus veritatem tueamur. Porro quum hostium nostrorum pervicacia nos, vastatis ,,nostris regionibus, in quibus segetes exustæ, vineæ prostratæ, domus agricolarum desertæ, impediverit à convehenda annona, mirum in modum nostrâ refert, ut indagemus vias ac modos, quibus huic urbi prospiciatur ,,de necessariis ad ipsius conservationem, & alimoniam tot miserarum familiarum, quæ ad eam confugerunt, ex eo tempore quo hostes nostri obsederunt, occuparunt, ac deprædati sunt insulas Rezam & Oleronam, unde ,,expulerunt omnes incolas, qui religionem nostram deserere gravabantur. ,,Atque hæc in causa sunt, cur hasce ad vos literas mittamus, per Delegatum nostrum Dom. Papinum, cui in mandatis dedimus, ut eas vobis tradat. per quem rogamus vos tanquam fratres nostros, ac adjuramus per ,,omnem affectum quo ferimini ad defensionem causæ Dei, per Christianam vestram compassionem erga miseros afflictos & persecutione pressos, ,,ut placeat vobis nos habere commendatos in publicis vestris & privatis ,,precibus, certi orationem justi in fide oblatam, magnæ apud Deum esse ,,efficaciæ. Demissè insuper vos orantes, liberaliter nobis de temporali ,,vestra benedictione subveniatis, nobisque manus adiutrices vestræ dilectionis porrigatis, ut quam fieri potest celerrime nobis prospicere possimus ,,de iis quæ ad ferendum onus diuturnæ obsidionis sunt necessaria: quod ,,quidem onus eo erit majus, & superatu difficilius, quod gravamur magno numero profugorum quos egestas premit. Si Deus, prout speramus ,,ac eum oramus, corda vestra aperuerit sensu nostratum calamitatum, ac ,,viscera misericordiæ vestræ commoverit, optamus ejus rei fructum percipere quam ocyssime, quum quotidie ad nos minæ deferantur, futurum ,,ut ostium portus nostri adactis in fundum vallis præcludatur, atque ita

,,penitus

„penitus impediatur ne navis ulla, parva magnave ad nos possit appellere. „En Domini mei, status ad quem redacti sumus, & cujus vos rogamus ut „sequelam rite expendatis, quæ non terminatur exitio Ecclesiarum Galli„carum, sed extendit se universim ubicunque locorum sedem suam habuit „Antichristus, ad eam postliminio erigendam, per interitum Ecclesiarum „Christi, ubicunque eæ floruerunt. Dom. Papinus Delegatus noster à vo„bis accipiet charitatem quam in nos conferetis, ut ea utatur, juxta man„data quæ a nobis habet. Cui, si placet, non gravabimini eam concre„dere. Expectantes autem ejusdem veros effectus, Deum venerabimur, „omnis boni operis erga afflictos præstiti compensatorem, quique pollici„tus est, eum qui daturus est poculum frigidæ justo tanquam tali, non per„diturum mercedem suam: ut dignetur greges vestros custodire in pâce, „vos replere spiritualibus suis benedictionibus, & temporales vobis adau„gere incremento tali, quod & vobis sufficiat, & fratres vestros sublevet; „promittentes vobis, præter universalem obligationem omnium Ecclesia„rum nostrarum, nomine civitatis nostræ speciatim, eam perpetuo impul„sum iri promta inclinatione, ad demonstrandum vicissim omnis generis „bona officia in commodum vestrarum Ecclesiarum. Ita vovent,

„Domini mei

Rupellæ XXVII Sept.
CIƆ IƆ C XXV.

Humillimi vestri & affectuosissimi servi, Major, Scabini, Pares, cives, & incolæ Rupellani. ac omnium nomine

J. David, Major & Capitaneus civitatis Rupellanæ.

Inscripta erant:

„D.D. meis, D.D. Pastoribus, Senioribus & Diaconis Ecclesiarum „reformatarum cujuscunque idiomatis per Provincias federati Belgii. „Annexum autem erat sigillum magnum in cera viridi.

Literæ hæ, Ministrorum Ecclesiæ per Transisalaniam animos haud parum commoverunt; quapropter ne suo in re tanta officio viderentur defuisse, duos è suo numero, Iacobum Revium & Wilhelmum Stephani, illum Daventriæ, hunc Campis Ecclesiasten, ablegarunt ad Ordd. Generales, cum tali Epistolâ:

„ Nobb. Celsiss. Potentiss. D. D.

„ Calamitosus admodum ac tristis status reformatarum Ecclesiarum „Galliæ, ac nominatim Rupellanæ, innotuit nobis non modo per publicos „rumores, sed & penitius enarratus fuit pathetico scripto a Magistratu & „toto corpore illius civitatis ad nos transmisso. Quo ipso injecta nobis

„fuit sollicitudo duarum rerum, quæ nobis summopere cordi sunt: con-
„servationis videlicet dictarum Ecclesiarum ab una, & honestæ existimatio-
„nis V. V. Celſ. ab altera parte, quæ, prout indies cum animi mœrore vi-
„demus, haud parum periclitatur apud cujusvis status homines, ratione na-
„vium quas V. V. Celsit. placuerat adjungere copiis Regiis, & per quas
„iisdem constat urbem Rupellanam supra modum incommodari. Nolumus
„temerè è tristi eventu judicium nobis sumere de intentione V. V. Celſ.
„Pott. imo nulli dubitamus quin ea prorsus ab eodem fuerit diversa; In-
„terim non possumus, muneris nostri & conscientiæ habita ratione, diutius
„intermittere, quo minus Celſ. V. V. Pott. quanta possumus demissione
„oremus ac moneamus, ut ipsis placeat oculo commiserante aspicere tot
„eximias Ecclesias, quæ nulla nos injuria affecerunt, nisi injuriam quis
„vocet, quod noctes atque dies apud Deum pro felicitate nostra fuerunt
„deprecatæ: quas certi sumus ad deprædationem ac internecionem ab An-
„tichristi mancipiis esse venditas; ne innocuus earum sanguis adversum
„nos in cœlum vindictam clamet, ac extremam ruinam regionibus ac Ec-
„clesiis nostris attrahat. Petitio nostra humillima est, ut placeat Celſ. Pott.
„V. V. naves suas ilico revocare, ut iis utantur loco & modo qui ipsis com-
„modus videbitur, ad defensionem Patriæ & Ecclesiæ Iesu Christi. Adhæc
„ut V. V. Celſ. Pott. placeat Ecclesiis Galliæ, & nominatim civitati Rupel-
„lanæ notabili auxilio adversus hostes suos subvenire, eo modo quem Celſ.
„Pott. V. V. judicabunt maxime expedire. Celſ. V. V. Pott. ut confidimus,
„non ea ratione oculos defigent in fedus cum Majestate Galliæ, ut ullo
„modo videri velint seponere ab intuitu suo fedus quod cum Deo, & com-
„munionem quam cum electa ejus Ecclesia habemus; neque sequiorem
„in partem accipient nostram super hoc negotio curam ac sollicitudinem,
„quam aliqui a nostra professione alienam esse possent existimare: Revera
„enim, Celſ. ac Pott. D. D. unius corporis membra sumus, neque conti-
„nere possumus ingentem animarum nostrarum mœrorem, ortum ex im-
„minenti exitio tot uuius nobiscum corporis præstantissimorum membro-
„rum. An similes nos faciemus sacerdoti & Levitæ, qui immotis animis
„saucium præteribant? An vero imaginabimur fore ut Celſ. Pott. V. V.
„in malam partem interpretentur obsequiosam intercessionem nostram
„pro charissimis fratribus nostris, patientibus (ut certo nobis persuade-
„mus) justitiæ causa; quum ipse Deus non fuerit offensus, eo quod Abra-
„ham vel sexies precatus fuerit pro devotis urbibus Sodomæ ac Gomorrhæ?
„Meliora de V. V. Celſ. Pott. sentimus, easque rogamus in nomine & per
„passionem Domini nostri Jesu Christi, quasi Deo ipso Celſ. Pott. V. V.
„per nos rogante, ut velint omnes cogitationes omniaque consilia sua in
„timore Domini convertere ad magnum hoc, justum, & plusquam neces-
„sarium

„sarium opus: nec dubitamus Celf. Pott. V. V. in nomine Dei certo polliceri, fore ut is hunc vestrum Zelum, plena benedictione personarum vestrarum, vestrique regiminis, evidenter compenset. Deum indesinenter veneramur,

„Nobb. Celf. Pott. D. D. ut Celf. Pott. vestras in felici regimine diu incolumes præstet. Datæ Campis Kal. Decembr. cIↃIↃcxxv. stylo vet. à

Celf. Pott. V. V. obedientibus ac fidelibus servis

Ministris, Senioribus, & Diaconis omnium reformatarum Ecclesiarum in Provincia Transisalana, ac eorum jussu & nomine

Petro Plancio p. t. Præside.
Ioanne Roothusio p. t. Scriba.

Cum hisce literis Hagam-Comitis profecti Iac. Revius & Wilhelmus Stephani, eas in consessu Ordd. Gen. exhibuerunt, ibidemque, ac postea apud Celsiss. Principem Arausionensium viva voce negotium cujus causa ablegati erant, commendarunt. iis ad suos reversis Ecclesiæ Transisalanæ à Pastoribus suis monitæ quale potuerunt subsidium pecuniarium comportarunt, ac Rupellanis transmiserunt.

Anno cIↃIↃcxxvi. xiii Januar. decretum à Magistratu Daventriensi, ut liberi Pontificiorum, qui scholam publicam frequentarent, in ediscenda Catechesi ac frequentandis concionibus, se reliquis conformes gererent.

Eodem tempore, studiosi, qui Coloniæ Ubiorum literis operam dabant, auctoritate ejusdem Magistratus revocati.

Kalend. Aug. urbs Aldenzaliensis ab Ernesto Casimiro Comite Nassoviæ, nomine Ill. Ordd. & Serenifs. Principis expugnata, & mœnia ejus solo æquata. Missus eo Iac. Revius, qui Ecclesiam illam ad Classem Daventrianam, quo olim pertinuerat, reduceret, ac ejus administrationi, donec Pastor ordinarius fuisset electus, consultis Ministris Tubantinis, & ditionis Satrapâ, prospiceret.

Mense Septembri ineunte, occupata a Serenifs. Principe Grolla, Legatus Galliæ, Dudlæus Carletonus, castris relictis, ab ipso Principe xxx equitum signis Comitatus Borculoam, & mox, ejusdem jussu a Magistro equitum Stakenbroeckio, nec non militiæ Transisalanæ Præfecto Schmelsingo, Daventriam deductus fuit, unde Amstelodamum, & hinc Hagam-Comitis se contulit. E præsidio Daventriensi cohors una peditum, (una cum xiii. aliis aliunde abductis) Grollæ ad ejus custodiam imposita fuit.

xxx ejusdem mensis Serenifs. Princeps Daventriam intravit, ubi a civibus magnifice exceptus, Kal. Octob. Arnhemiam, & postridie inde profectus, IV illius mensis die Hagam venit.

Hoc anno Philippus Rovenius Daventriensis, titulo-tenus Archiepiscopus Philippensis, & per Hollandiam vicinasque Provincias Vicarius Apostolicus, edidit;

Tractatum de Missionibus, Lovanii typis Hastenii. ubi & recusus est Anno CIↃIↃCXXXVIII. item Paris. CIↃIↃCXXV. additâ defensione ejusdem libelli per Camillum Cæsarem S. Theol. & V. Doctorem, nec non Censorem librorum Romæ.

Institutiones Christianæ pietatis, *libris* IV. Anno CIↃIↃCXXXV.

Thus cœlum penetrans, *vernaculo idiomate*. Bruxellæ typis Pepermanni.

Anno CIↃIↃCXXVII. XXIV Maji confirmatum Daventriæ decretum de Pontificiorum liberis, sancitum Anno superiori XXIII Januarii.

Circa idem tempus vitam cum morte commutavit Everhardus Bronchorst, qui Daventriæ natus Anno CIↃIↃLIV. patrem habuit Iohannem Bronchorst Neomagum, J.U. Licentiatum, matrem Claram Costeram, Ioh. Costeri Cons. Daventr. filiam. His parentibus natus Everardus inter prima adolescentiæ initia, artium & linguarum cognitione mediocriter imbutus, propter motus bellicos religionis causa cum patre in exilium abiit, sedibusque Coloniæ Agrippinæ positis, cum literas liberalesque artes plenius didicisset, patre ibidem defuncto, Jurisprud. studiis animum adjecit, successione tam mirabili, ut non multo post alios docere ausus, tit. ff. de diversis Reg. Juris Antiqui non sine magno auditorum concursu explicuerit; qui mox eundem Commentarium, elegantissimum illum quidem, sed tamen tunc rudem & impolitum Francofurti Anno CIↃIↃCVII. ipso ignorante ediderunt. qua ex causa tandem in senectute eum librum recognovit ipse auxitque, ac demum evulgavit. Colonia digressus in aliis celeberrimis Germaniæ Academiis, Marpurgi, Erphordiæ, atque Witebergæ operam dedit summis antecessoribus Valentino Forstero, Nic. Vigelio, Matthæo Wesembecio. iisdem Academiis, cum privatim Institutiones Justiniani, diversosque ff. titulos interpretatus esset, Basilæam profectus sub maximo J. C^to. Samuele Grynæo gradum Doctoræ in utroque Jure publicè accepit, suffragiis & consensu, cum omnium, tum etiam Cl. Fr. Hotomanni, qui è Gallia ejectus vivebat tunc illic, ac diplomati ejus subscripsit. factum id Anno CIↃIↃLXXIX. XVI Kal. Septembris. Mox Witebergam regressus, Jus civile per annum docuit, ac deinde in Academ. Erphordiensi integro biennio munere publico Professoris functus est. Amore patriæ Daven-

ventriam redux, ibi Consul creatur. quo munere dum fungitur, uxorem duxit Adelheidam a Middelburgo, Gerardi a Middelburgo Consulis Swollani filiam, è qua liberi ei superstites fuerunt tres, inter quos filius Gerardus Bronchorst J. U. & ipse Doctor. Proditione ac perfidiâ Gubernatoris urbe Regi Hispano traditâ, iterum in exilium noster ejicitur; qua occasione Lugd. Bat. vocatus est in locum Jurisconsultorum Principis Hugonis Donelli, qui Anno CIↃIↃLXXXVII. relictâ eâ Academiâ in Germaniam commigrarat. Ita ille ordinariam Juris Professionem ex eo tempore suscepit, & in hoc munere etiam post receptam restitutamque Daventriam totos 40 annos ætatem egit. Scripsit IV Centurias legum quæ in speciem contrariæ videbantur, & conciliationes earundem. Ad hæc duas alias Miscellaneas centurias controversiarum Juris, atque etiam Methodum feudorum adjecit: præter Commentarium in titulum de Regulis Juris cujus antea est facta mentio. Publicavit & Orationes duas, unam, *de Studio Iuris rectè instituendo;* alteram, *de Iurisprudentiæ laudibus*. Item Tractatum *de Privilegiis studiosorum, tum Professorum ac Doctorum.* Fama ejus & existimatio per totam Germaniam mirum in modum magna & illustris fuit: ut passim apud omnes modo Jurisprudentiæ, modo legum pater appellaretur, non aliter quam si proprium id quoddam & gentile familiæ nomen esset. Rectoris Academici munere functus est Anno CIↃIↃCIV. in quo fide ut optima, ita propensissimo in Acad. affectu gessit omnia, ac Senatui collegisque suis nunquam defuit; quorum ornamenta & commoda adjuvit auxitque. quæ quidem extant adhuc publicis actorum monumentis consignata, ut semper futurum aliquid sit quod acceptum feratur ejus beneficentiæ. Memoria ei fuit, ut ipse dicere solebat, ferrea, diligentia adeo perpetua & indefessa, ut non contentus intra jurisprudentiæ spatia consistere, à nullo studiorum genere continuerit flagrantem animum. quare & politica tractavit, notasque etiam in Lamb. Danæi doctrinæ civilis aphorismos seculo publicavit, & ne ea ignorare videretur quæ posita in Græcarum literarum cognitione sunt, proverbia Græcorum quæ versibus comprehendit Illustriss. Scaliger in opere pulcherrimo quod Stromateus ab illo inscribitur, Latinè omnia vertit. Studio fuit summo in rempubl, atque in religionem: morum comitate, humanitate, facilitate insigni. sermones ejus acuti, & ut plurimum literati. ubi ludere aut jocari vellet, nihil triste, nihil sterile agnovisses. idem inter res serias gravissimus cordatissimusque. valetudine ante plures annos infirmâ sæpe erat. & intercurrebant morbi qui diu eum lecto affigebant, in quibus inesse vis quædam melancholiæ (ut maximis acerrimisque ingeniis accidere solet) videbatur. Ingravescente ætate concessa ei est à lectionum publicarum muniis honorifica vacatio. intra quod tempus sacræ doctrinæ studiis totum se dedit, de quibus quotidie qua publicè qua privatim cum

S. S. Theol. Doctoribus differebat. imo & facundissimos literarum ac Antiquitatis Professores, Heinsium maximè ac Vossium, publicè nonnunquam legentes audire inter literatum oblectamenta habuit. in quibus dum versatur morbi ingruentis initia sensit, ac domum cum eâ febre rediit quæ post paucos dies eum extinxit. Sic grandævus ille Doctor, qui jam annum LXXIII penè impleverat leni morte expiravit, animamque cœlo, unde profecta erat reddidit, sub finem mensis Maji Anno CIↃIↃCXXVII. quem elegantissima Oratione publicè laudavit Doctiss. Petr. Cunæus, è quâ hæc maxime excerpsimus.

Lugd. Bat. ad Petri, sepulcro incisum:

Everardi Bronchorst Daventriensis JCTI. eximii quod mortale fuit heic quiescit.

Præclara ingenii monumenta in hominum manibus & admiratione versantur.

Obiit Anno CIↃIↃCXXVII.
XXVII MAII.

Astreæ columen, tuus hic, Daventria, Consul,
Professor tuus hic, Leida Batava, jacet.
Qua mortalis erat Bronchorstius, excidit ævo,
Nescit at è libris gloria parta mori.

Tabulæ æneæ insculptum ad proximam columnam.

OPT. MEM.

EVERARDI BRONCHORST
DAVENTRIENSIS
JCTI.

Qui in juventute per celebriores Germaniæ Academias munere primum discendi, mox etiam docendi, ac deinde Doctoris laureâ insignis in urbe patriâ consulatu laudabiliter perfunctus, à Curatoribus illustris Academiæ Lugdunensis in locum Viri Clariss. Hugonis Donelli JCTI. suffectus est, rara eruditione, industria, diligentia, ac comitate usus, ordinarii Professoris atque Antecessoris juris per annos plus minus XLTA. & subinde Magnifici Rectoris titulo, tandem publicis functionibus, scriptisque, & senio confectus ac emeritus, Lugduni Batavorum vivere desiit Anno CIↃIↃCXXVII. cum vixisset annos LXXIII.

Monumentum, si non æternum, saltem durabile, Alitha à Middelburgo conjux, liberique, pietatis ergo *P. C.*

XX Au-

XX August. in lucem venit *Belgicarum Ecclesiarum Doctrina & Ordo, hoc est, Confessio, Catechesis, Liturgia, Canones Ecclesiastici, Græcè & Latinè.* è quibus Catechesis quidem jam olim à Friderico Sylburgio, reliqua autem recens à Iacobo Revio in Græcam, & magna ex parte in Latinam quoque linguam versa erant. Missum exemplar ad Cyrillum Patriarcham Constantinopolitanum, illi non ingratum fuit, ut ostendit Excerptum ex literis Ampl. Legati D. Cornelii Hagæ, Constantinopoli scriptis prid. Kal. Octob. ad D. Festum Hommium. est autem tale:

„Gratissimum fuit Reverendiss. Patriarchæ Cyrillo exemplar illud Con„fessionis & Catecheseos Ecclesiarum nostrarum, quibus, ut puro Dei „verbo consentaneis, Præsul ille doctissimus assentitur. Radios hos æter„næ lucis hausit ex lectione Patrum, & Doctorum reformatæ Ecclesiæ; „quorum libris ante aliquot annos, cum Alexandrinæ sedi præesset, operâ „meâ à Potentiss. Patriæ Patribus donatus fuit. Curabo ut literis Rev. T. „respondeat, & sententiam suam scripto declaret. Præ manibus habet doctam „super Symbolum Apostolorum explicationem, & novam Græcæ Ecclesiæ „Catechesin, quos brevi, volente Deo, hortatu & instructu meo, ne typo„graphia ex Anglia a doctissimo monasticæ vitæ viro Græco huc allata sine „fructu sit, typis excudi, & inter gentem hanc divulgari curabit, spero „non parvo cum fructu, nec sine spe restaurationis Ecclesiæ Græcæ, cui „sub ignorantiæ tenebris jam diu sepultæ Romana curia maximas insidias „struit, cum ex gymnasio Græco ibidem extructo quotidie prodeant larvati „Calojeri, qui habitu mentiuntur Græcos, & intus sunt acerrimi Jesuitæ, „quorum operâ Pontifex utitur, ut Ecclesiæ Orientalis reliquias, siquæ su„persunt, tyrannicæ hierarchiæ suæ subjiciat. Cui conatui cum pius hic „vir, & veritatis Christianæ propugnator Cyrillus strenue sese opponat, mi„raberis, quales & quantas clandestinas persecutiones ab istis animarum har„pyis patiatur, &c.

Circa hoc temporis res Cæsaris Ferdinandi ita secundæ erant, ut a perpaucis ei resisteretur, unde in animum induxit, subjugata Germaniâ, mari Orientali & Septentrionali frenum quoque injicere. quo fine Comitem Schwarsenburgium mense Decembri Lubecam misit ibi cum civitatibus Ansæ Teutonicæ, super Hispanicis, Indicis aliisque utilibus commerciis acturum. Audito Schwartzenburgio, Lubecenses omnibus civitatibus Hanseaticis, sive eæ procul sive propè sitæ essent, literas Cæsareas transmiserunt, petentes ut a. d. XX. Febr. anni seq. in suam urbem convenirent, ubi communibus consiliis quid Cæsari respondendum esset decerneretur. Daventrienses, Campenses, Zwollani literas eorum acceperunt, seque statuto die affuturos significarunt: ut & è Gelris Neomagenses. Hardervicen & Elburgani, sero eas ad se perlatas, neque die condicto adesse posse responderunt,

derunt, confidere se interea, fore ut cœtus civitatum Anseaticarum Lubecæ celebrandus, ac ipsa quoque civitas Lubecana, jura sua & vetera privilegia tuerentur.

Anno cIↃ IↃcxxviii. xviii Febr. conventus civitatum Anzæ Teutonicæ Lubecæ celebratus fuit, ubi petitio Cæsaris fuit proposita & scripto prolixo consignata. quid de ea decretum ac ad eam responsum sit, infra dicetur.

xxii Februarii super formulis doctrinæ à Revio Græcè editis, hoc decretum ab Ordd, General. fuit sancitum:

„ *Excerptum ex Regesto resolutionum Celss. ac Pott. D. D. Ordd. General. Belgii federati.*

„ *Lunæ*, xxii *Febr.* cIↃ IↃ cxxviii.

„ Quandoquidem Orator Haga nuper significavit, spem bonam allucere „propagandæ reform. religionis in oris Græciæ, eaque occasione deliberatum fuit, an non ad hoc magnopere conduceret versio Græca de Belgicarum Ecclesiarum doctrinâ & ordine, a Iacobo Revio Ecclesiaste Daventriensi emissa, habita consultatione placuit ac decretum fuit, ad promotionem adeo boni & Christiani operis, a dicto Revio mittenda esse ducenta „exemplaria non compacta ad collegium rerum maritimarum Amstelodamense, quæ ab eo, prima oblata opportunitate, Constantinopolim ad „Oratorem Hagam transmittantur. Eidem autem Revio, postquam ea à „dicto Collegio fuerint recepta, de pretio exemplarium a consilio Status „satisfiet.

„ *Convenit cum eodem regesto:*

Io. a Goch. —— 28.

„ *Apocha.*

„ Consiliarii Delegati ad collegium rerum maritimarum, Amstelodami „residens, fatentur, Iacobum Revium ad sese transmisisse sarcinam cc. „Catecheseon Græcarum, mittendam a nobis Constantinopolin. Actum „xxviii Aprilis Anno cIↃ IↃ cxxviii.

G. a Lamschot, Vt.

Eorundem consiliariorum mandato

Iacobus Laurentius.

Amplifs. ac Nobilifs. D. Cornelio Hagæ, Oratori Ill. D.D. Ordd. federati Belgii.

Constantinopolin.

„ S. P. Nobilifs. & Amplifs. Domine, Intellexi è literis T. A. tum ex „iis quas ad Ill. Ordd. tum quas ad D. Festum Hommium dedisti, latum à Do-

„à Domino videri apertum ostium propagandæ veritati Euangelicæ in Græcia, præ aliis ad eam vehementer inclinare Reverendissimum Patriarcham urbis regiæ Cyrillum; ei tuâ operâ, non modo Orthodoxorum Patrum, ac nostrorum Theologorum scripta oblata, verum etiam, rem exiguam, versionem Græcam confessionis nostræ a me utcunque concinnatam & editam, quamque, ut puro Dei verbo consentaneam, approbarit. Commodum absoluta erat, cum hæc mihi insperanti innotescerent, opusculi mei editio altera, & correctior multo & auctior, itaque divinitus mihi hanc occasionem oblatam ratus, ab Ill. D. D. Ordd. impetravi, ut nonnulla ejus exemplaria ad vos mitterentur, quibus, prout T. A. visum fuerit, distributis, res tanta, per Dei gratiam nonnihil promoveri posset. cujus rei successus a clementissimo Domino expectandus, & ardentibus votis flagitandus est. Rogo A. T. ne in sanctissimo hoc negocio urgendo defatigetur; unum ex his exemplaribus sibi a me offerri ne moleste ferat, è reliquis duobus alterum, nisi grave est, Rev. Patriarchæ, alterum R. D. Piscatori tradi, reliqua quacunque commodum erit spargi curet: ignoscat denique, quod homo ignotus tantâ confidentiâ negocia sua interpellare non fuerim veritus. Deum rogo ut Ecclesiæ suæ pomœria extendere, ac A. T. ejusdem bono conservare pergat. Daventriæ, prid. Kal. Mart. CIↃIↃCXXVIII.

T. A. devotiss.

Iacobus Revius, *Minister*
Eccl. Daventr.

Exemplari Patriarchæ destinato inscriptum erat:

Ἁγιωτάτῳ ἐν Χριστῷ πατρὶ Κυρίλλῳ τῷ πάνυ, ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦτο τὸ βιβλαρίδιον δεδόσθω ὑπ' ἐλαχίστου τῶν Χριστοῦ ὑπηρετῶν.

Ἰακώβου τοῦ Ρηβίου.

Ex hac versione Græca multo post tempore expressa fuit versio altera Græco-Barbara, ad usum Græcorum, qnibus corruptum illud idioma vernaculum est. Excusa Lugd. Bat. Anno CIↃIↃCXLVIII.

11 Martii ad meliorem vitam transiit Daventriæ Everardus Balck, Daventr. J. U. D. ejusdemque Professor Hardervici. is in Bituricensi Galliarum Academia atque alibi jura didicit: deditque

Comment. ad L. Quisquis. C. ad L. Jul. Majestatis. Franekeræ Anno CIↃIↃCXXV.

Orationem de Commodiore perdiscendi Juris ratione, habitam in illustri gymna-

gymnasio Ge' -Velavico (Harderviceno) *cum prælectiones auspicaretur.* Anno eodem.

Anno CIƆIƆCXXVIII. *Electorum Juris Civilis libb. duos, in quibus varia J. Civ. loca & quæstiones noviter explicantur, deciduntur, tractantur.* præfixit eis Encomium collega ejus Iac. Zevecotius in hæc verba:

Ad Themidem

Pro Electis Clariss. & Doctiss. V. D. Everardi Balck, J. U. D. & Professoris publici.

Verenda diva, sola quæ tuo jure
Rerum Magistra diceris, salus mundi,
Cui tot Catones Belgium, tot heroës
Patriæ parentes, vindices tyrannorum
Debere gaudet: BalckI tui fœtum
Electa Iuris, quæ tibi sacrat, sume.
Longosque commentarios, meras nugas,
Meras charybdes inscia juventutis,
Quos barbarorum fastus aut stupor scripsit
Omitte tandem. quique tot salebrosos
Legum recessus eleganter explanat,
Nihilque nobis barbarum, nihil vile
Obtrudit usquam (quale jam magistelli
Vani minorum gentium patres edunt)
Sed ubique doctus & Latinus apparet,
Æternitati, quam meretur adscribe.
Cunctisque narra, vita si fluat constans,
Curisque nullis impedita vel morbis,
Quod hoc patrono restituta florebis,
Cui jam perenne fama nomen addixit
Quacunque Titan tollit aut premit lucem.

Omen habuit quod de morbis inseruit, nam eodem anno morbus scorbuti (sceletyrbem puto vocant) immoderatis vigiliis contractus usque adeo ingravescere cœpit, ut in Patriam, Daventriam deferri optaverit, mutandi, aëris & parentis visendæ causa, ibique ex eodem morbo occubuit II Martii CIƆIƆCXXVIII. parentavit ei eleganti carmine Belgico H. Heidendalius J. C. defuncti affinis.

XXVI Martii Philippus Rovenius (de quo nobis suo loco plura dicenda erunt) reformatione Ecclesiæ Aldenzaliensis insuper habita, suam in

in ea adhuc imaginariam ὑπεροχὴν exercere voluit, affixo hoc diplomate.

„ Philippus Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Philippensis, „& per diœcesin Ultrajectensem, Hollandiam, cæterasque eis confederatas Belgii Provincias Vicarius Apostolicus, Præpositus Aldenzalensis: „multum Reverendis, & dilectis nobis in Christo Decano & Capitulo, „totique Clero Collegiatæ Ecclesiæ S. Plechelmi Aldenzaliæ salutem in „Domino. Cum divina favente gratia jam pridem Ecclesia S. Plechelmi „ad pristina religionis Catholicæ exercitia liberè obeunda sit restituta, omni „studio laborandum est ut ea quæ sui officii sunt singuli deinceps in suo „ordine fideliter & ferventer adimpleant, ne ob culpas neglecti divini servitii rursum iram Domini promereamur, & sit tandem nulla curatio. Quocirca paterno affectu & solicitudine, pro ratione mandati nobis officii, quæ „sæpe ante hac tum per Nos tum per prædecessorem nostrum conformiter „statutis & ordinationibus Ecclesiæ vobis præscripta sunt, & salubriter observari mandata, recapitulanda & in usum revocanda duximus, ne coram „supremo judice Deo, si amplius dissimulaverimus, perditionis animarum „nobis commissarum rei inveniamur. In primis itaque quia S. Concil. Tri„dentinum mandat Clericis, & nominatim Collegiatarum Ecclesiarum Ca„nonicis, ut intra annum ad requisitos ordines se faciant promoveri, in „iisdemque ipsi per se ministrent: perspicuum vero sit, quod Ecclesia Col„leg. S. Plechelmi Aldenzaliæ ex singulari dignitatis prærogativa habeat, „quod decem Seniores Canonici debeant esse Presbyteri, qui & hebdomarii „vocantur, eo quod per vices suis septimanis summo altari deservire de„beant: Unde & ab antiquo sic observatum scimus, adeo ut qui in defectu „fuerant per annos ferè singulos à Decano & Capitulo moniti sint se quali„ficare, ut in protocollo Capituli videre licet, præsertim ab Anno cIↃ „IↃLXI. a Decano Virsen, & deinceps ab aliis factum. Itaque & Nos „denuo sub gravissimis inobedientiæ pœnis districte præcipimus, ut Cano„nici qui debitos Ordines nondum susceperunt, intra annum a die insinua„tionis præsentis decreti suscipiant illos, alioqui Junioribus illum Ordinem „habentibus cedent, nec ad Capitulum ullo modo admittentur, insuper à „perceptione proventuum Præposituræ erunt ipso facto suspensi: Manenti„bus interim in vigore suo ordinationibus factis ab Illustriss. D. Sasboldo „bonæ mem: Anno cIↃIↃcXII. die XXIV Martii. item A°. cIↃIↃcXIV. „die XIV Aprilis. item nostris ordinationibus factis A°. cIↃIↃcXV. die „XVI Octobris, nec non A°. cIↃIↃcXIX. die IX Septembr. item A°. cIↃ „IↃcXX. die XV Junii. Salvo item decreto Decani & Capituli quod A°. „cIↃIↃcXII. salubriter factum, & A°. cIↃIↃcXVIII. die XIX Junii re„novatum est, & cum præcedentibus nostris & Illustrissimi Sasboldi decretis

,,in loco provisionali consueto, ac ad ostium domus Capitularis diu affixum ,,permansit. Porro sicut ad Capitulum nullus deinceps admittetur, qui ,,convenientes suæ præbendæ Ordines non habet, ita curabunt singuli in ,,suis Ordinibus personaliter deservire, ac diebus festis præsertim Domi- ,,nicis non alii quam Canonici in summo altari ministrabunt. Ad hæc quæ ,,de loco Pastoris tum a Nobis, tum a Capitulo sæpius decreta & ordinata ,,sunt, præsertim in novissima nostra visitatione Anno cIↃ IↃ c xxv. die xxi ,,Martii, & iterum die vi Junii, accuratissime observari sub pœnis illic ex- ,,pressis jubemus. Et quia intelleximus quendam non obstantibus aliquoties ,,repetitis nostris ordinationibus quandoque publice cum magno scandalo ,,contra Pastorem de præcedentia contendisse, nec voluisse eum ipso in pro- ,,cessionibus incedere, in publicis etiam precibus ab illo declinando: Hinc ,,est quod eidem, & quibusvis aliis denuo districte mandamus prædictis or- ,,dinationibus nostris & Capituli simpliciter acquiescere, & sine ulla tergi- ,,versatione Pastori locum (quem ei competere immediate post D. Walte- ,,rum declaravimus) cedere. Quod si quis deinceps in minimo vel facto ,,vel verbo contrarium ostenderit, eo ipso privatus erit omni loco, voce & ,,Jure Capituli, ac proventibus Præpositura: & injungimus Receptori no- ,,stro ut illo casu ipsi per Nos, vel etiam per Decanum & Capitulum insi- ,,nuato, nihil ex istis proventibus illi concedat, sub pœna iteratæ solutionis ,,nobis faciendæ, ad usum Ecclesiæ vel pauperum. Si nihilominus contu- ,,max perstiterit, volumus ut sine ulla gratia omnibus proventibus præbendæ ,,suæ per Capitulum privetur, adeoque ipsa præbenda omni appellatione ,,remota privatus existat. Insuper monemus, & sub interminatione divini ,,Iudicii præcipimus, ut omnes & singuli tam Canonici quam alii de Clero, ,,Decano debitam obedientiam & reverentiam præstent, memores juramenti ,,præstiti ad formam Capitulorum Ecclesiæ Cathedralis Daventriensis, & ,,Metropolitanæ Ultrajectensis. Incumbit vero Decano omnia quæ Juris & ,,Statuti ac consuetudinis sunt, & per superiores ac Capitulum ordinata & ,,mandata exequi, quæque ad disciplinam, habitum, mores Cleri, divi- ,,numque officium spectant; potestque contra inobedientes ac delinquen- ,,tes, tum per se, tum per Capitulum, etiam per suspensionem a proven- ,,tibus, aut incarceratione, aliasque pœnas majores procedere, maxime ea ,,authoritate quam habet a Nobis tanquam Vicarius Generalis diœcesis ,,Daventriensis. Vicariæ S. Plechelmi non aliis conferantur quam illis qui ,,intra annum Presbyteratus Ordinem suscipere sint parati & idonei: salvo ,,quod propter studia poterit Decanus & Capitulum per unum duntaxat ul- ,,terius annum cum iis dispensare, sic tamen ut debita sacra non negligan- ,,tur. Tenebuntur etiam Vicarii, nunc & deinceps singulis annis dare De- ,,cano & Capitulo Registra suorum proventuum & paramentorum altaris.

,,Cura-

„Curabunt insuper fundationibus suis satisfacere, & ad minimum ter in „septimana celebrare, horasque ac dies sibi ad celebrandum præscriptos „non negligere, sub pœnis super hisce alias constitutis. Domus Clau„strales quæ reparatione indigent ab iis qui eas possident, vel inhabitant, „quam primum reparentur, & sartæ tectæ conserventur: similiter domus „Vicariorum, alioquin curabit Capitulum eas ipsorum ad quos pertinent „sumptibus reparari. Omnes omnino tam Canonici quam Vicarii super„pelliceis induti erunt antequam Chorum intrent, vel Capitulum: & „foris & in Ecclesia habitu honesto & Clericali, ac Tonsura convenienti „utentur: qui longiori utuntur capillitio, usque ad aures tantum decenter „compositum attondeant: si à Decano moniti in his & similibus negligen„tes fuerint, pro ratione culpæ punientur. Cantum Ecclesiasticum omnes „addiscere sint soliciti, & in eo se exercere, habeantque singuli libros suos „processionales, & ad laudem Dei, graviter, tractim, & honeste cantent „quæ canenda sunt. Qui in discendo cantu vel canendo negligentior fuerit „pro modo defectuum puniatur. Nullus deinceps ad beneficium Ecclesiasti„cum admittatur, nisi idoneus sit per se ministerium suum adimplere, ac „talis qui moribus & scientia ita excultus sit, ut speretur ædificaturus Ec„clesiam Dei. Præcipimus etiam, secundum Sacros Canones & Concil. „Tridentini mandatum, ne ullis expectativæ aliquæ beneficiorum concedan„tur, sed solum ubi vacaverint beneficia, dignis tempestive provideatur. „Si quæ expectativæ aliquibus concessæ sint, eas ex nunc revocamus, & „nullius omnino valoris esse declaramus. Vigiliæ defunctorum in quadra„gesima bis ad minus singulis hebdomadibus decantentur, & extra quadra„gesimam saltem semel in qualibet hebdomada, quod hebdomarii erit cu„rare sub pœna decem stuferorum toties quoties; curetque scriptor tabulæ „feriales dies quibus illæ cantandæ sunt annotare, omissis aliis. Ut autem „tractius & decentius canantur, concedimus ut trium tantum lectionum „Vigiliæ deinceps habeantur. Similiter indulgemus ut in horis Canonicis „Lectiones posthac ex Breviario Romano ad majorem commoditatem & „decentiam decantentur. Denique mandamus omnibus & singulis sub ob„testatione divini Judicii, ut ab omni suspecto contubernio, impudicitiis, „ebrietatibus, compotationibus, tabernarum frequentatione, choreis, „ac ludis illicitis abstineant: sobriè, piè, ac castè vivere curent, verbo de„nique & exemplo ita omnibus prælucere studeant, ut verè Clerici seu de „sorte Dei dici & esse mereantur. Porro cupimus præsens statutum publice „in Capitulo prælegi, & in loco provisionalis, aut ad ostium domus Ca„pitularis affigi, ut nullus prætexere possit ignorantiam. Hortantes & ro„gantes in Domino R. R[dos]. & Eximios Dominos Decanum & Capitulum, „ut ad honorem Dei & Ecclesiæ utilitatem pro executione præsentis statuti

 „& con-

„& constitutionis nostræ strenue laborent, delinquentes absque ulla connivientia puniendo. Actum Aldenzaliæ die XXVI Martii Anno Domini „CIↃIↃCXXVIII.

Philippus Archiepiscopus Philippensis, Vic. Apostolicus.

Ex mandato Ill^{mi}. ac R^{mi}. Domini mei, *G. Moickius* Secret.

Lecta sunt hæc per Reverendum Dominum Decanum, præsentibus R. Canonicis & Vicariis juxta protocollum, nemine contradicente, nona die Iunii, Anno CIↃCIↃCXXVIII.

Henrico M. Friso, *Secret.*

Huic diplomati, postquam publicè affixum esset duo è Canonicis hæc subscripsere, alter in hunc modum:

„ Dominus Twickello, protestatur de nullitate hujus mandati, ut pleni „falsitatibus & mendaciis, & non consentit, nec unquam consensit.

Alter in hæc verba:

„ D^{us}. G. Trutius nec in supradictis auditus, nec aderat cum legeretur, „nec consentit.

Ipsum diploma à nostræ partis hominibus revulsum ac ad Daventriense synedrium missum fuit, quod una cum reliquis Transisalanæ Provinciæ Ecclesiis apud Ordd. procuravit, nequid similis insolentiæ in posterum committeretur.

Mense Julio, cum Comes Schwartzenburgi Lubecæ apud congregationem civitatum Hanseaticarum responsum urgeret, ad ea quæ Cæsaris nomine proposuerat, tale accepit: Optare ipsos, ut integrum sibi esset petitioni Cæsaris satisfacere, sed nullo modo in id consentire posse, ut permitterent id quod Cæsar super maritima navigatione ab sese flagitasset: cum suarum virium non esset, opponere sese iis qui mari Orientali utebantur: contra fixum & statutum sibi esse, inhærere suæ neutralitati, cujus conservandæ gratia Legatos ad Cæsarem se missuros. quod & factum. & miles quoque conscriptus, ad limites eorum ac libertates, si quis eas imminutum iret, protegendas.

Anno CIↃIↃCXXIX. Magistratus Daventriensis in hæreditatem Bodekerianam immissus juxta extremam ejus voluntatem, de erigenda illustri scholâ serio cogitare cœpit. unde III Martii die de vocando Professore Philo-

Philoſophiæ actum. XXIV prælectum in Senatu ſcholaſtico decretum de vocando Philoſophiæ Profeſſore. Cumque per bellum Germaniæ inteſtinum, diſſolutum eſſet gymnaſium Herbornenſe, Profeſſoribus huc illuc dilapſis, viſum fuit Clariſſ. Alſtedii animum per literas tentandum, num ad eam profeſſionem demittere ſe vellet. XXVIII literæ ad Alſtedium confectæ, quibus adjuncta Epiſtola Magiſtratus, & petitio commendationis ad Io. Mauritium Naſſoviæ Comitem.

XXXI Aprilis prælectæ in Senatu ſcholaſtico literæ Alſtedii, quibus ſignificat ſe eſſe in nexu Principis Tranſſylvaniæ, dubitare tamen an ſalvum commeatum in illas oras ab Imperatore ſit impetraturus, qui ſi negetur, inclinare ſe ad hanc profeſſionem amplectendam, qua de re nos certiores facturus ſit. Cum autem D. Schickardus ſe quoque offerret in Profeſſorem Juris, id ipſum Magiſtratui indicari placuit.

XXX Maji Schickardus ad Profeſſionem Juris & Philoſophiæ practicæ à Magiſtratu vocatur.

XXX Junii prælectæ in Senatu Scholaſtico literæ Alſtedii & Schickardi. & hic quidem Profeſſionem Juris amplectebatur, ſed petebat Philoſophia practica non gravari, ſimul ſignificans, ſe ante autumnum adeſſe non poſſe. vocatus ergo fuit in Profeſſorem Juris, videlicet Inſtitutionum & Pandectarum. Quum vero Alſtedius recuſaret Profeſſionem Philoſophiæ citra Profeſſionem Theologiæ, obtentum fuit à Magiſtratu, ut in Profeſſorem Theologiæ vocaretur, idque ei tum à Magiſtratu, tum à Senatu ſcholaſtico XX Julii per literas indicatum. Placuit & Revium mitti in Hollandiam ad quærendum qui Profeſſionem Philoſophicam in ſe ſuſciperet.

Qui dum abeſt, hoſtis Iſala ſcaphis trajecto, in Velaviam irrumpit, & Daventriam, ac urbes Iſalanas reliquas in magnum terrorem conjicit. quumque annonæ in illis magna eſſet penuria, Revius Leida redux Amſtelodami unum è Senatu ſuper ea re conſulit, qui ei ſignificavit ab Ordd. Generalibus decretum, ut naves aliquot frumento onuſtæ eo mitterentur, quibus Daventriæ, Zutphaniæ, Doesburgi in hac neceſſitate ſubveniretur, petens ut id Senatui Daventrienſi pro indubitato ſignificaret. Revius, dum hoſtis copias adhuc continebat, neque ut quaquaverſum diſcurrerent permittebat, feſtinanter, trajecta Velavia contendit Daventriam. ubi totam rerum faciem mutatam inveniens, ac nihil præter apparatus ac ſtrepitus bellicos conſpicatus, non neglexit tamen de ſucceſſu ſui itineris ad Senatum ſcholaſticum referre, & aliquot Philoſophos quibuſcum de profeſſione egerat, ei indicare. Paulo poſt annona Amſtelodamo adverſo Iſala ſubvehitur, & opportune in eas quas diximus urbes immittitur. quæ deinceps, agricolis meſſem ſuam, ne ab hoſte interciperetur, in eaſdem conjicientibus, à penuriæ metu fuerunt ſublevatæ. Occupatum ab hoſte Amorfortium. Sed ſtratagemate

a noſtris

à nostris recepta Vesalia, hostem spe, nos metu liberavit. contigit id XVIII Augusti die, & nuncio ejus Daventriam delato, tantum ibi gaudium fuit, quantum ab annis compluribus fuisse nemo meminerat. XXIV & XXV hujus mensis die relictum Amorfortium, nec multo post totus Velaviæ tractus.

XXXI Augusti prælectæ Daventriæ in Senatu scholastico literæ Alstedii ad Revium hisce verbis scriptæ:

„ Τὸ ἐυοδοῦν.

„Nihil magis in votis habeo, Vir Reverende & Doctissime, quam inclyto „vestro Magistratui meam operam in Domino locare. Verum Princeps „Transsylvaniæ vellicat mihi aurem, ut liberem fidem meam, quam semel „dedi, ne forte illis accenseas.

„ οἷσιν ἔτι βωμὸς, ἔτι πίστις, ἔθ' ὅρκος μένει.

„Quod quidem nequis mihi jure merito possit occurrere, collegam meam „M. Piscatorem ante hos quatuordecim dies expedivi Viennam, ubi legati „duo Serenissimi Principis me & meos opperiuntur. Rescribet ille primo „quoque die, quid movere aut promovere debeam. Cum primum accepero „responsum, reddam vos certiores. Ne vero interea vos in suspenso te„neam, ecce sancte promitto, ne non solum ad vos venturum, sed etiam „Philosophiæ Professorem adducturum, qui habeat ἀπαυγὴ ἐκλῶ, si meum „iter in Transsylvaniam non procedat. quod quidem fermè optarim. Vale, „Vir Reverende, tuosque collegas meo nomine plurimum saluta. Her„bornæ XXV Julii CIƆIƆCXXIX.

„ T. R. *Studiosissimus*

„ I.H. Alstedius.

Inscriptæ erant:

„ Viro Reverendo & Doctissimo Dn. Iacobo Revio, verbi Dei apud „ Daventrienses Ministro vigilantissimo. Dn. ac amico meo pl. honorando. *Daventriæ.*

Schickardi etiam literæ prælectæ, quibus salvum conductum itineri suo procurari flagitabat.

VII Octob. Actum de Matthia Pasore, qui Groningæ Philosophiam docebat, in Professorem Philosophiæ & Hebrææ linguæ Daventriam vocando. quod Senatus Scholastici consilium approbatum fuit a Magistratu ejusdem mensis XVI. & missus ad eum vocandum Winandus Alstorphius. XX. deliberatum de cœnobio, dicto *het Lammen-Clooster* aptando in duo auditoria.

XXX Ejusdem mensis, quia Pasor venire abnuebat, decretum ut rogaretur David Scanderus venire Daventriam, quo cum ipso de professione consilia conferrentur. Interim Henrico Guthberleto Logica & Ethica docendæ imponuntur.

XVII No-

XVII Novembr. Scanderus venit. quo etiam die de D. Crucigero in Theologiæ Professorem vocando actum. sciscitatum de eo apud D. Gomarum, Antonium Matthæum, & Professores Leydenses. XIX Novemb. Scanderus vocatur.

XX Decembr. Vedelius commendatur. XV. visis literis Ant. Matthæi & Georgii Pasoris, decreta vocatio Crucigeri in Professorem Theologiæ & Hebrææ linguæ. XX. scripta ejus vocatio. quo die etiam sancita subscriptio Canonum Synodi Dordracenæ a Professoribus facienda, formula ejus libro Actorum gymnasii inserta.

Hoc anno Sedani editos invenio Psalmos Lobwasseri, ubi inter alios hymnos extat quidam *Matthæi Quadi Daventriensis*, è rhytmis Friderici IV. Comitis Palatini Electoris ad Rhenum in Psalmum CXIX expressus, & in Cantici formam redactus. cujus nomen hic a me annotari non inconveniens esse judicavi.

Anno CIↃIↃCXXX. programma quod sequitur in Senatu scholastico prælectum, & ut excudatur, ac variis locis affigatur decretum.

Quod felix faustumque sit.

Senatus Scholasticus Daventriensis, omnibus virtutis ac literarum cultoribus

S.

„Amplissimus Magistratus Daventriensis, tristeis ac undique ferè ejectas „hac tempestate Camœnas miseratus, hospitium eis in hac urbe ape- „rire, Deo O. M. annuente, decrevit: Gymnasium videlicet illustre, in „quo studia non humanitatis modo sed & pietatis excolentur; è quo & „reipubl. & Ecclesiæ futura columina, cum bono Deo, prodibunt; per „quod non nostris duntaxat sed & posterorum commodis egregie prospe- „ctum iri speramus. Præficientur ei viri aliquot divinæ humanæque sa- „pientiæ notitia celebres; è quibus (dum reliqui expectantur) Cl. Vir „Henricus Guthberletus in illustri quondam scholâ Herbornensi Philoso- „phiæ Professor, & Præstantiss. D. David Scanderus Artium Liberalium „ambo Magistri a. d. XVI Febr. CIↃIↃCXXX. styl. vet. lectiones Philo- „sophicas, ille quidem Logicas ac Ethicas, hic vero Physicas ac Metaphy- „sicas auspicabuntur. Siquæ sunt animæ candidæ, siqui adolescentes vir- „tutis pariter ac eruditionis amantes (alios enim non moramur) eos hoc „programmate ad gymnasium nostrum sua gratissima præsentia cohonestan- „dum peramanter invitamus, ac ne sui eos incepti merito pœnitere possit, „nos sedulam navaturos operam (divinum auxilium apprecati) polli- „cemur.

xv Februarii Guthberletus exhibet Senatui ſcholaſtico vocationem ſuam, & Canonibus Synodi Dordracenæ ſubſcribit.

xvi. Habetur publicus Actus inaugurationis in auditorio Philoſophico. De ſententia Senatus ſcholaſtici à Revio è Cathedra prælegantur leges gymnaſii, deinde Orationes habentur, à Guthberleto de uſu gymnaſiorum publicorum, à Scandero in laudem Philoſophiæ.

Eodem tempore editur ſequens Epicedion, viduæ quondam D. Balthazari à Bodeker, cujus liberalitati erectio hujus gymnaſii debetur.

Epicedium in obitum Nobiliſs. & Ornatiſs. Dnæ. Johannæ à Grotenhues, viduæ quondam D. Balth. à Bodeker.

SI cuiquam proferre diem, ſupremaque poſſet
Funera, vel vitæ pietas, vel gratia morum,
Viveret, & Pylios Bodekeria vinceret annos;
Illa quidem ſenio gravibuſque exercita morbis
Corporis exuvias haudquaquam invita reliquit,
Sed cum cerva fugax, cum per tot ſecula vivat
Corvus edax, cur facta homini eſt natura noverca?
Cur Amita aſpicio triſti te morte peremtam
Quæ me plus oculis, quæ me plus corde ſolebas
Diligere, atque omnes intenta requirere in horas,
Maternæ oſtentans plus quam pietatis amorem?
Cur periere manus inopis ſolatia turbæ?
Cur in morte latent æternis clauſa tenebris
Lumina, nequitiæ quæ nulla redarguit ætas,
Nulla dies vidit triſti ſurgentia faſtu?
Cur rodunt vermes linguam, quæ rodere nullum
Sueverat, at facili miſcebat verba lepore,
Excuſans vitia, atque alienæ credula laudi,
Omniaque in melius vertebat nomina rerum?
Sic ferrugineo veſcuntur apes hyacintho,
Serpilloque, humiliq; thymo maleſuavibus herbis,
Nec minus inde tamen componunt dulcia mella,
Flagrantique leves diſtendunt nectare cellas.
Felix, ô nimium felix, cui vita tenorem
Ducta per æqualem nunquam de tramite recti
Flexit in ambiguum, quam nec vernante juventa
Ociave, aut molles vicere Cupidinis ignes,
Non inhiantem opibus vidit maturior ætas,
Non ſenii labefecit onus, nec turgida letis,

Nec

Nec suspensa metu, nec vanis anxia curis,
Perpetuum infracta servavit mente vigorem:
Pacis amans, certoque optans decedere jure,
Quam rabido pugnare foro, præsentibus utens,
Præteritis exempla trahens, secura futuri,
Rara foris, operosa domi, non invida magnis,
Æmula nec paribus, nec turbæ dura minori,
Inter opes medias, atque auri multa talenta
Ostendit fortunam animo se ferre minorem;
Blanda suis, larga hospitibus, studiosa propinquis,
Obsequiosa viro, casto quem semper amore
Viventem, & memori dilexit pectore fato
Defunctum; testor te nunc Bodekere, tuosque
Egregios manes, & magni nominis umbram,
Bodekere, cui tantum patria inclyta debet
Alcuino *quantum numerosa Lutetia magno:*
Sumptibus ecce tuis nova nunc Academia surgit,
Musarumque adytis sedem Daventria præbet,
Hic locus est, si certa fides spondentibus astris,
Phœbus ubi, nymphæque novem mansura locabunt
Hospitia, & spreta migrabunt Phocidos unda:
Hic erit ille locus, de quo, ceu fonte perenni,
Plurima nascetur clarorum turba virorum,
Qui patriæ decores, & nati rebus agendis,
Illustrem extendent ventura in secula famam.

At tu, quæ mundi assiduis erepta periclis,
Nunc Amita æthereas arces, portumque beatum
Secura statione tenes, quæ sydera cœli
Sub pedibus, nubesque vides, terrasque jacentes;
Respice nos de sede tua, quibus omnia tecum
Ocia, & in vanos abierunt gaudia questus:
Quasque damus cineri lacrymas, quæ justa sepulcro
Solvimus, & memori depromptas pectore grates
Accipe, quoque soles vultu dignare nepotem.
Dum memor ipse mei, dum stabit vita superstes
Nulla dies unquam nostro te pectore tollet;
Forsan erit, cum fata volent, qui me quoque functum
Miscebit charo cineri, quique ossa sepulchro
Inferet, atque urna tecum componet eadem.

Obiit Anno 1630. 25. Octob. Ætat. 81.

Vita mihi navis, tellus mare, patria cœlum,
In patriam veni per mare nave mea.
Vita ratis, mors est portus, terra æquoris instar,
Vela fides, cœlum patria, nauta Deus.
Hac rate, & his velis, nautaque regente per æquor
Ex portu veni sydeream in patriam.

Non Amitæ sed matri,

J. GROTENHUES.

Epitaphium Dn. Balth. à Bodeker Veenhusii.

Bodeker hic jaceo, primæ qui flore juventæ
Aspera in extremis finibus arma tuli.
Inde domum rediens Musis habitacula fixi,
Surgeret ut patriæ pristina fama scholæ.
Vixi equidem ut morerer, sed ne morerer quoque vixi,
Sic mihi mors vitam sustulit, atque dedit.
Bodeker hic situs est, vita laudatus utraque,
Marte fero juvenis floruit, arte senex.

,, Natus est anno CIↃ IↃ XL. Germaniam, Gallias, Italiam peragravit; ,,Africam universam, oram maritimam a Freto Gaditano usq; in Ægyptum, ,,sub Neapolitanis, Siculis, & Melitensibus triremibus lustravit; Adfuit pu- ,,gnæ navali ad Naupactum, ubi Christiani de Turcis nobilissimam victoriam ,,consecuti sunt; Bello Coloniensi, Homburgi præfecti in Belgio Legionis ,,equestris protribunus fuit. Domum reversus & ducta uxore, sed sterili ma- ,,trimonio, moriens amplissimas facultates ad Illustris scholæ Daventriensis ,,fundationem testamento legavit, quæ deinceps feliciter aperiri cœpit Anno ,,CIↃ IↃ CXXX. XVI Febr. Obiit Anno CIↃ IↃ CXVII. XI Febr.

XXIII Febr. Initium fit Lectionum publicarum.

XXIV. literæ Crucigeri in Senatu scholastico prælectæ, in hæc verba:

,, Salutem ac prosperitatem à Deo perennem!

,, Jucundissime legi, Reverende & Clarissime Hieromysta, fautor singu- ,,laris, quæ publico Magistratus vestri Amplissimi nomine mihi transmissæ ,,sunt literæ. ardentissimi, quem pro Dei gloria, ejusque regno ampliando ,,spiratis, Zeli, ut & summi in me vestri amoris ac favoris notis maxime ,,insignes. Proinde non possum, quin isti vestro ad omnem pietatis memo- ,,riam laudabiliter aperto gymnasio Divini numinis gratiam, benedictio- ,,nem, & clementissimam ab omni malo protectionem toto pectore ad- ,,precer, benevolum insuper, quo in me propendetis, affectum, volunta-

,,tisque

„tisque propensionem, memori, quoad vixero, mente deprædicaturus.
„Optarim sanè aliquanto citius ista mihi obtingere potuisset vocatio, quum „nimirum agerem adhuc dum Hanoviæ. Jam enim abhinc mensibus ali„quot Illustriss. & Celsiss. noster Hassorum Princeps ac Dominus, Do„minus Gulielmus &c. hic Cassellis illustrem erexit scholam, in qua juven„tus in Liberalium artium, atque inprimis, quæ secundum Deum est pie„tatis studiis informetur: Cujus Celsitudini Illustrissimæ tam in Professio„nis Theologicæ, quam in ἐφορείας atque in alumnos inspectionis obeun„do munere, meam addixi opellam, obstrinxique fidem. Quo nomine „Reverentia Tua Amplissimo vestro Senatui, haud gravate, & qua par est „observantiâ me purgabit, qui alioqui nil propemodum ardentius cupiam, „quam ut vestrum mei explere potuissem desiderium. Enitar interim, „atque, ut spero, consequar, ut propensæ illius in me voluntatis & bene„volentiæ vestræ fructum aliquando feratis, ac reapse intelligatis non pe„riisse, quam ita collocaveritis gratiam.

„ Deum, quod superest, ardentissimis gemitibus ac votis comprecari „non desinam, ut illustre Athenæum vestrum illud, ab omni hostili incursu „potenter protegat atque asserat, ac diutissime pietati & literis servet, adeo„que felice omnium rerum successu locupletet, ad ter sancti sui nominis „gloriam, & regni Bestiæ destructionem ac πανωλεθρίαν. Amen.

„ Cursim XXIII Januarii, styli veteris Anno CIↃIↃCXXX.

Qui

Reverentiam Tuam debite colo

Georgius Cruciger Th. D. & Professor Illustris Collegii Principalis Cassellani, & stipend. Ephorus.

Inscripta erant:

„ Reverendo & Præcellentissimo Theologo Dom. Iacobo Revio, fide„lissimo Ecclesiæ, quæ Daventriæ colligitur, Ministro, & verbi Dei præ„coni &c. fratri in Christo dilecto, &c.

Daventriam.

Eodem tempore obtulit se in Professorem Medicinæ Conradus Matthæi. sed dilatum fuit hoc negotium in tempus opportunius.

XVIII Martii comparet coram Senatu Scholastico Schickardus, & Canonibus Synodi aliisque formulis subscribit.

Commendatur a D. Brederodio, Ordinum Belgii negociorum gestore in urbe Basilea, ut & à Cl. Riveto & Altingio, Nic. Videlius Professor Phi-

losophiæ & Minister Ecclesiæ Genevensis. decernitur petenda a Magistratu ejus vocatio ad Professionem Theologiæ & linguæ Hebreæ.

xxx Martii vocatur a Senatu Vedelius, & literæ ad ipsum, ut & A. Magistratum & Rever. synedrium Genevense hoc fine mittuntur.

xiii Aprilis Schickardus Orationem Inauguralem habet.

xxvi Maji de Wernero Tesschenmakero in Doctorem Medicinæ vocando actum.

vii Junii lectæ in Senatu Scholastico literæ Vedelii, quibus Professionem se amplecti significat, scriptæ iv Maji. Quum autem monitus fuisset, ut gradum Doctoratus ante adventum suum assumeret, eum obtinuit in itinere, Basileæ xxiv Junii, postquam biduo ante, publicè pro eo acquirendo disputasset. libet subjicere programma promotoris, est autem tale:

Sebastianus Beckius novi Testamenti in Academia Basileensi Professor, Decanus & Promotor, universis & singulis Philo-Theologis gratiæ & pacis Christi incrementa.

„QUos unus ille Doctor noster Jesus Christus ad dexteram Dei Patris „sedens, Ecclesiæque suæ Pastores & Doctores dans, per Unctio„nem Spiritus sui, donis ad docendum necessariis, sermone scientiæ & fa„cultate prophetandi, egregiè instruxit, sicque Ordini Doctorum Ipsemet „inseruit; illi sane, posteaquam honestissimis Academiarum, ex præscripto „Verbi Dei reformatarum, Legibus & Constitutionibus satisfecerunt, so„lenni illo Doctoratus Axiomate, more rituque Majorum ἀξιωμάτως jure „merito exornantur, atque ita Ecclesiis & Scholis traduntur & commen„dantur, tanquam Luminaria candelabro imponenda, ut per gratiam Filii „hominis, qui est in medio candelabrorum, & lucidas Stellas manu sua te„net, splendeant omnibus, qui sunt in domo Dei.

„In horum autem numero excellit Reverendus & Præstantissimus Vir, „D. M. Nicolaus Vedelius Palatinus. Is enim vitam inculpatam, fidem „suam orthodoxam & sanum cum Ecclesiis nostris consensum, Doctrinam „variam & excellentem, lectionem multiplicem, linguarum, Hebrææ, Græ„cæ & Latinæ, peritiam, & docendi disserendique dexteritatem, tum olim „Heidelbergæ, ubi Philosophiæ Gradum singulari cum applausu consecutus „est; tum nobis heic Basileæ luculentissimis omnique exceptione majoribus „testimoniis, eruditissimisque collationibus & dissertationibus, tum jam „pridem Genevæ, ubi per decennium sacro verbi Ministerio functus est, ac „Professionem publicam per duodecennium & amplius magna cum laude „sustinuit, tum denique publice omnibus, evulgatis multis eruditissimis lu„cubrationibus, sufficienter comprobavit. Unde etiam factum est, ut nuper

„ab

„ab Amplissimis inclytæ reipubl. Daventriensis proceribus ad Professionem „Theologicam invitatus & legitime vocatus sit, eamque ob caussam, eorundem consilio & voluntate, Doctoratus Theologici laureâ ornari à nobis „postulaverit.

„ Quod ergo Deus Opt. Max. Ecclesiæ scholæque Christianæ, inprimis „Daventriensi, felix faustumque esse velit, Præstantissimo huic Candidato „nostro, ubi prius de illustri & hoc tempore scitu maxime digna quæstione, „Quænam Arminianorum fides sit & religio ? pro more disseruerit, hono„res, quos doctrina & virtus ejus meretur, caussæque gravissimæ requirunt, „Doctoratus Theologici gradum & insignia, ad diem Jovis proximum, qui „mensis hujus Junii erit XXIV, auctoritate publicâ, more religioso & solen„ni, Deo clementer annuente, conferemus.

„ Omnes itaque Universitatis nostræ proceres, fautores, cives, culto„res, amatores, reverenter & amanter rogamus, ut sacræ huic nostræ Pane„gyri frequentes interesse, Dominique Candidati honoribus favere dignen„tur. Nos vicissim omnibus & singulis officia nostra, quantacunque à nobis „proficisci possunt, quâvis oblatâ occasione offerimus.

„ Sub Rectoratu

„ *Magnifici, Clarissimi, Amplissimique Viri, D.* Ioh. Iacobi Feschi,

„ *Iur. Vtr. Doct. & Professoris, Reipublicæq́ Syndici consultiss.*

XI Augusti Vedelius comparuit, XVIII autem mensis die Vocationem Magistratus Senatui Scholastico exhibuit, ac formulis consensus subscripsit.

Mense Septembri, ad conventum Deputatorum ab omnibus unitarum Provinciarum Synodis, Hagam profecti sunt, Synodi Transisalanæ jussu Iacobus Revius & Everardus Schuttenius, instructi literis tum Synodalibus, ad ipsum conventum, tum eorum qui ex Ordine equestri Zwollæ tum præsentes erant, atque ipsius civitatis Zwollanæ, ad Deputatos Ordd. Transisalaniæ in consessu Ordd. Generalium, datis VII hujus mensis. ubi actum de gliscente indies audacia factionis Arminianæ, deque mediis per quæ ei occurri necessum esset. Conscriptus hoc fine libellus supplex ad Ill. Ordd. Generales, subsignatus omnium nomine, ab Ægidio Bursio Ecclesiaste Middelburgensi, electo totius cœtus Præside, & Sebastiano Dammanno Ecclesiaste Zutphaniensi, conventus Scriba: A toto porro conventu hic libellus in cœtu Ordd. fuit exhibitus, & viva voce a D. Præside Bursio negotium breviter commendatum. Responsum fuit, Potentiss. eorum Celsitt. rem tanti momenti mature discussuras, & quamprimum quid super ea statuissent significaturas.

Dum expectatur responsum D. D. Ordd. adornatur supplex libellus alter; Serenis. Principi exhibendus, cui adjunctus fuit libellus quem Ordd. ex-

exhibitum modo diximus. Exhibiti hi fuerunt libelli Serenifs. Principi, XXVII Septembr. die, præsentibus omnibus, a Scriba Dammanno, qui & ipse habita oratiuncula totum negotium eidem commendavit. Princeps, postquam nobis gratias egit, pro honore sibi habito, & fiducia quam in ipso poneremus, respondit, se omnia collaturum quæ suatum essent virium, ad conservationem amplitudinis ac splendoris Ecclesiæ reformatæ: adjiciens se ipso facto plura præstiturum, quam verbis nobis posset polliceri. Quod ad libellum supplicem quem Ill. Ordd. exhibueramus, laudare se quidem quam instituissemus viam, agnoscere etiam ex usu reipubl. futurum, si Ministri Remonstrantium dudum in exilium acti, reditu prohiberentur, conventicula eorum impedirentur, & præcipue, maledica scripta supprimerentur, sed valde vereri, ut Ill. Ordd. in decretum tale unanimiter consentirent, neque enim facile expectari posse, ut una Provincia se ab alia circa hoc negocium suffragiis superari, aut præjudicium sibi fieri pateretur.

XXVIII mensis die ab Ordd. accersiti Ministri, tale ad libellum suum supplicem responsum habuerunt, D. D. Ordines Generales, intellecta propositione eorum viva voce facta, & lecto supplice libello, Ecclesiarum nomine ab eisdem exhibito, apographa ejus fieri jussisse, quæ eo quo oporteret essent transmittenda, suas porro Illustr. Celsit. super eis quæ requisita erant decreturos, prout ipsis ad regionum ac Ecclesiarum bonum conducere videretur.

Quo accepto responso, Præses Illustrifs. eorum Celsitt. petitionem nostram iterato commendavit, Cumque pridie ejus diei Serenifs. Principi libellum quoque supplicem exhibuissemus, idem Præses id Ill. Ordd. significavit, & apographum ejus illis tradidit.

Hoc Anno obiit Daventriæ, fere septuagenarius, Gerardus Brunesius Canonicus Daventriensis: Consularis ibidem viri filius: is Latinitate donavit

Praxin vitæ spiritualis, jussu Nic. Sfondrati Card. & Episcopi Cremonensis, Pont. Max. Greg. XIV. editam Coloniæ, typis Birckmannicis, Anno CIↃIↃLXXXVI.

Item, *è Flandrico vertit libellum Adriani Adrianii è Societ. Jesu, de Confessione.* ibid. CIↃIↃLXXXVII.

Eodem Anno edidit Iac. Revius *Poëmata* sua *Belgica*, quæ *Transisalanæ inscripsit*. prodierunt Daventriæ apud Sebastianum Wermbouts. Nec non

Laurentii Vallæ Viri Clarifs. de Collatione Novi Testamenti libros duos, suis Notis illustratos. prodierunt Amstelodami ex officina Henrici Laurentii.

Anno

Anno cIↄIↄcxxxi. è Synodo Daventriensi literæ datæ ad Ministros Ecclesiarum Helveticarum, in hæc verba:

„ Reverendi &c.

„ Literæ vestræ, a. d. xxiii Maji Anno cIↄIↄcxxx. Tiguro datæ „ad R. R. & Cl. D.D. Professores Academiæ Leydensis, eorundem operâ, „ex voto vestro, etiam ad nostras manus pervenerunt. Sed, quod annua „nostra Synodus in hunc demum diem incidat, hinc accidit, ut citius, „quod sane optassemus, cum eadem non potuerint communicari. Id vero „simulac factum, tam luculentum Zeli vere divini & fraterni amoris testi„monium absque responso affectus mutui indice transmittendum non esse „omnes judicarunt. Calamitates nostras, Viri Reverendi, pericula, oppro„bria quæ pro divina veritate sustinemus, adeo vivis coloribus depinxistis, „ac si ipsi in rem præsentem venissetis, ac omnia oculis perlustrâssetis: „Solicitudinem vestram pro salute ac incolumitate tam nostra, quam Ec„clesiæ universæ, iis verbis patefecistis, quæ sunt, ut sapientissimus Rex „ait, similia aculeis, & similia clavis infixis, lectissima, & quorum dul„cissima recordatio animis nostris nunquam elabetur. Hortationibus ve„stris somnolentos, ut speramus, excitastis, currentibus vero calcar addi„distis. Quid aliud, fratres in Christo verè dilecti, nostrarum est partium, „quam infinitas R,R. V,V. agere habereque gratias pro tam prolixo, tam „benevolo affectu, &, quod caput, & qui unicus scriptionis vestræ scopus „est, facto ipso declarare, hoc studium vestrum, hanc tenerrimam curam „erga nos, non fuisse inanem aut infructuosam? Quod quidem gnaviter „hactenus agimus, ac porro, Deo annuente, agemus. Enimvero, Viri „R. R. ac Clariss. res rationesque Ecclesiarum nostrarum, licet admodum „accisæ, quæ Dei est clementia nondum adeo sunt deploratæ & depositæ, „ut non, vel in mediis angustiis, optatissimum à Domino eventum sperare „audeamus. Habemus, ejus beneficio, Pastores fidos, Ecclesias concordes, „& ipsius periculi communis intuitu magis unitas. Exulat ab eis spiritus „ille erroris ac vertiginis qui interiora earum antea pervadebat. Adversarius „suo indicio è latebris extractus, dum apertiore Marte pugnat, facilius ca„vetur ac repellitur. Nec desunt (& Deus plures excitabit) Patriæ patres, „ac veri Ecclesiæ nutritii, qui instaurandis ejus rupturis manus accommo„dent. Tentatio nos non cepit nisi humana, fidelis autem est Deus, qui non „sinet nos tentari supra id quod possumus, sed una cum tentatione præsta„bit etiam exitum, ut possimus eam sufferre. Idem exuberanti sua gratia „benedicat Ecclesiis vestris, scholas vestras & Academias in majus provehat, „urbes vestras à vi & insidiis Antichristi ac ejus asseclarum, omnique adeo „funesto casu tutas in perpetuum & inconcussas præstet. Valete in Domino,

 „R.R.

„R. R. ac Cl. V.V. fratres in Christo honorandi, ac nostri in sanctissimis „vestris ad Deum precibus memores esse nunquam desinite.

„ Daventriæ è Synodo nostra XVI Junii Anno CIↃIↃCXXXI.

XXV Augusti obiit David Scanderus Philosophiæ Professor, sepultus ejusdem diei XXVIII. ut est in sequenti programmate:

Rector & Professores Illustris Gymnasii Daventriensis,
Lectori Salutem.

„Quicunque in hac inclytâ civitate Daventriensi versantur, uberioris præ- „sertim ac piæ eruditionis acquirendæ causa, norunt quam acerbum „vulnus huic illustri Gymnasio Deus Opt. Max. inflixerit. Obiit enim „XXV hujus mensis circa undecimam noctis Clarissimus ac Doctissimus Vir „Dn. David Scanderus Corbutensis Lusatus, Philosophiæ Magister, ejusdem- „que in hoc gymnasio Professor solertissimus. Nam postquam febri ardente „correptus decimum tertium diem attigisset, & morbi illius vehementis & „vitæ hujus languidæ finem simul est consequutus. Luget schola obitum „præclari Viri, condolet pro sua bonitate Magistratus Amplissimus, nec „absque mœrore est Ecclesia: boni denique omnes, quotquot eum norant, „tristi hoc casu afficiuntur. Nec id sine causa, præsertim duplice: primo „quod in ipso ætatis flore annos natus quasi viginti novem, & quidem tum „cum nondum biennium in schola hac docuisset, decessit, adeoque præma- „ture ereptus bono & spei publicæ videtur. Deinde quod præclaræ doctri- „næ, dexteritatis, virtutis ac pietatis ipsius fructu gymnasium hoc illustre „orbatum sit. Sed duo nos contra solantur: divina scilicet providentia ac „voluntas in qua acquiescere nos pietas docet, nec pro immaturo habere „decessum illius qui ad vitæ terminum à sapientia illa adoranda præfixum „pervenit. Cui sapientiæ etiam hoc placuit, ut, qui primus omnium (quod „in defuncti honorem dicimus) in Professione publica laboraverat ex quo „illustrem hanc scholam pietas Amplissimi Magistratus aperuit, primus ab „ea statione decederet. Solatur nos ex altera parte lucrum quod Clarissimus „ille Scanderus (noster olim, nunc plane Dei) in hac publica jactura fecit. „Ut enim piè in Domino vixerat, ita beatè in eo obdormivit, hoc est, in „confessione Christi, invocatione Dei, fiducia Salvatoris sui. Quare mor- „tem in lucro habet ὁ μακαρίτης Scanderus, per quam ex hac miseriarum „valle ad cœlum, ex hoc Kedar ad æterna Hierosolyma, ex hoc deserto spi- „narum & serpentum feracissimo ad cœlestem Canaan triumphabundus „pervasit. In cæteris nostrum est, illius exemplo & ex præscripto Dominico „parare nos mature ad piam ἀνάλυσιν, ne imparati opprimamur; ac in ti- „more Domini vivere, quo ubi horula nostra venerit in gratia ipsius mori

„ac

,,ac in gloria ejus regnare queamus. Et quoniam hodierna Dominica quæ
,,est XXVIII hujus mensis, ἐμακαρίτου Scanderi corpusculum terræ man-
,,dabitur ex qua desumtum est; nostrarum etiam partium est. honoris, quem
,,ei debemus, ultima persolvere. Quare omnes & singulos Magnificos, No-
,,bilissimos, Amplissimos, Reverendos, Consultissimos, Experientissimos,
,,Clarissimos, Præstantissimos, Doctissimos, Ornatissimos literarum Pa-
,,tronos, fautores, cultores, amatores, studiosos oramus, rogamus, horta-
,,mur, ut hac ipsa die statim à concione pomeridiana in templo Cathedrali
,,compareant, atque funus illud deductione sua in charitatis ac συμπαθείας
,,Christianæ documentum, nec non in testimonium spei quam de beata
,,corporum resurrectione conceperunt, prosequantur. P. P. Daventriæ
,,XXVIII Augusti stilo veteri CIↃIↃCXXXI.

XXI Septembr. Iac. Revius vocatur ad ministerium Ecclesiæ Roterodamensis. Subscripserat vocationi Levinus Beeckmannus Ecclesiastes, nec non duo Seniores, duoque Diaconi. adjecta erat approbatio Magistratus subscripta ejus nomine P. vander Horst, & Classis, Samuëlis Gruteri Præsidis & Olivarii Hircini scribæ nomina subjecta habens. Adjunctæ erant Celsiss. Arausionensium Principis literæ, ad Daventriense synedrium, verum nihil potuit obtineri.

XVI Septemb. commendati ad Professionem Philosophiæ loco Scanderi Henricus Reneri, & Wilhelmus ab Isendoorn.

III Octobr. eligitur Henr. Reneri.

IV Octobr. approbatur ejus electio à Magistratu.

VII Octobr. vocatio scripta.

XX Octob. lectæ in Senatu scholastico literæ Reneri, quibus vocationem se accipere significat. In ejus autem discessum prodierunt quæ sequuntur.

Lachrymæ Leydenses ex abitu Clariss. acutissimique Philosophi D. M. Henrici Reneri Daventriam ad Professionem Philosophicam vocati.

Illa ego, quæ dicor Magnorum Magna Virorum
Leyda parens, queror, heu! fœtibus orba meis.
Vossius unus abest, & abest Barlæus; at ille
Fit levior, quia me destituêre, dolor.
Culpa tamen nulla est, nisi sit mihi gloria culpæ,
Gloria, quâ studiis claret uterque meis.
Si queror, illa meo par non est caussa dolori;
Amisisse parum est, quod retinere nefas.
Sed potui (pudor est damnosam prodere culpam)
Servare amissum, quem fleo mæsta, virum.

Reneri meus ille, meus mihi charior ipso
Lumine, discessit, lumen & ipse meum.
Speravi magnum magno de nomine nomen,
Versa est in tristes spes mea tota sonos.
Quacunque aspicio, dolor, & dolor occupat omnes;
Sic magis ad lacrymas hæc quoque caussa facit.
Cernis inornato Sophiam squallere capillo,
Quæque caput tenebris extulit ante, latet.
Quæ dabat argutas (sed cujus Numine?) voces;
Vix benè Reneri nomine balba vocat.
Haud aliter languet, quam cum Sol lucidus orbem
Destituit radiis vivificare suis.
Aut qualis luget mercator damna pyropi,
Qui poterat clarum nocte referre diem.
Non inhonora tamen (quid enim celavero?) lucem
Respuit; illustris non fuit illa magis.
Scilicet ista tuæ debetur gloria curæ,
Franco, decus Sophiæ, deliciumque meæ.
Et merito tristatur adhuc, quia perditâ nobis
Altera de gemmis gemma duabus abest.
Quis potius gemino non malit cernere visu?
Quis non, alterutro si caret, usque gemit?
Nec rigido nostros spectavit lumine fletus,
Cum daret extremum mutus lingua vale:
Sed memini, magis ire parat, minus ire laborat;
In cursu noster pone trahebat amor.
Sic sua semper amat teneræ cunabula vitæ
Iuppiter, & doctis gaudet Apollo choris.
Pace tua dicam, Daventria, Patria tellus
Nil modo Leydensi Pallade majus habet.
Hippocratas, Baldos, Divique Oracula Cœli,
Et numero reliquas ex Helicone Deas.
Heinsius, hæc alius velut inter Numina Phœbus
Parnassum Batava format in urbe novum.
Quisquis amat Musas, (& amat Renerius omnes)
Pendulus à nostro nescit abire sinu.
Nempe trahit cunctos victuræ gloria famæ;
Æternumque mea nomen ab arte venit.
Baudius, Heurniades, Iunius post funera vivunt,
Innumerosque alios Leyda perire vetat.

Interea potuit (dolor aspera verba ministrat)
Linquere, quem prius est suetus amare, locum.
Quid juvat excultæ donis cumulâsse Minervæ?
Quid juvat excelsis annumerâsse viris?
Fama mihi nocuit, celebratæ sum rea laudis:
Hoc solum potui demeruisse modo.
Si schola promeritos non designavit honores,
Iudicii longas non tulit ipse moras.
Nec Professorem dedignatura fuisset:
Hoc titulo, vel eâ judice, dignus erat.
Culpabunt alii interea, lentamque vocabunt,
Objicientque meæ tristia fata scholæ.
At ego fortunam contra damnabo malignam,
Quæ desideriis non fuit æqua meis.
Æquior ergo tuis certè est, Daventria, votis,
Quo mala me privat, te beat illa viro.
Non tamen invideo, nec enim mea diceris hostis.
Te nec amicitiæ jus violâsse reor.
In fatis fuerat jactura; benignior ergo est,
Quâ dicor Patriæ consuluisse scholæ.
Nec te, Reneri, licet altera possidet, odi;
Sed Professori grator, abesse queror.
Et queror, & dubito num sit qua medela querelæ,
Nam sors, quæ nocuit, sola juvare potest.
Si tamen à nobis semper, quod deprecor, absis:
Crede, meus cuncto tempore vivet amor.
Vive diu pariter Pylios servatus in annos,
Et schola doctrinis floreat aucta tuis.
Vive, & si magnum, quod spero, parturis unquam,
Accedat titulis gloria vestra meis.
Legia me genuit, fruitur Daventria, dices,
Leyda sed ingenuis artibus excoluit.
Sis licet avulsus, minuet tua fama dolorem,
Nam meus à vestro nomine crescet honos.

J. A. D.
L.

XVI Novembr. coram Senatu scholastico comparuit Renerus, & exhibita vocatione, formulis consensus in religione manus suæ signum apposuit.

 XXIII No-

XXIII Novembr. Professio Metaphysica ad tempus suspenditur, substituta ejus loco professione Oratoria.

XXVIII Novembr. Oratio inauguralis a Renero fuit habita.

XI Decemb. literæ ab Ordd. Generalibus, ad Ordd. Provinciæ Transisalanæ, & ab his ad Magistratum Daventriensem mittuntur, quibus petitur, ut Iacobo Revio significent, privatam suam novæ versionis Vet. Test. recensionem esse maturandam, ut a. d. Kalend. Julii proximè instantis Lugdunum Batavorum se conferat, ibi cum reliquis ei rei destinatis, opus universum revisurus & ad umbilicum perducturus.

Eodem Anno edidit idem Revius *Historiam Pontificum Romanorum contractam, & compendio perductam usque ad annum æræ Christianæ* CIↃ IↃCXXXII. prodiit Amstelodami apud Ioannem Ianssonium.

Anno CIↃIↃCXXXIII. IX Julii Gregoriani Lugd. Bat. convenerunt Interpretes, & Revisores interpretationis Vet. Test. eximio illi operi optatum finem imposituri. Interpretes, qui adhuc in vivis erant, Io. Bogermannus Leovardiensis, & Guil. Baudartius Zutphaniensis Ecclesiæ Minister. Revisores præsentes erant, è Gelria Antonius Thysius S. S. Theol. Doct. & Professor tunc temporis in Academia Lugd. Bat. ex Hollandiâ Australi Io. Polyander S. S. Theol. Doct. & Professor ibidem. ex Hollandia Boreali Abdias Widmarius Ecclesiastes in Uytgeest. Ultrajecto, Arn. Teeckmannus Ecclesiastes Ultrajectinus, è Transisalania Iac. Revius Minister Ecclesiæ Daventriensis, Groninga & Omlandia Franciscus Gomarus S. S. Theol. Doct. & Professor in Acad. Groningana. Aberant adhuc in Zelandia Jodocus Larenus, Pastor Vlissinganus, è Frisia Bern. Fullenius Pastor Leovardiensis, qui non multo post accesserunt.

Ipso illo die, invocato divino nomine Moderatores hujus conventus electi fuere, In Præsidem videlicet Io. Bogermannus, cui in casu necessariæ absentiæ substituebatur Io. Polyander, in scribam vero Iacobus Revius.

XXVII Septemb. absoluta fuit revisio pentateuchi.

Anno CIↃIↃCXXXIV. V. Januarii ad finem perducta fuit Lugduni Bat. recensio versionis librorum omnium Vet. Test. historicorum.

Postridie incœpti fuerunt libri Hagiographi.

XV Januarii Renerus Daventria Ultrajectum vocatur & dimittitur: Vedelio ad tempus Professio Philosophica delegatur.

VI Martii. de vocando ordinario Philosophiæ Professore actum: commendati Gisbertus ab Isendorn & filius Bachovii Hardroviceni.

XII Aprilis Lugd. Bat. ad finem perducta fuit recensio librorum Hagiographorum, & recensio majorum Prophetarum incœpta.

IX Maji G. ab Isendoorn, venit Daventriam.

VII Aug.

VII Aug. Lugd. Bat. revisio Majorum Prophetarum absoluta fuit, & Minorum initium factum.

XIII Aug. G. ab Isendoorn subscripsit formulæ consensus in religione. Vitam ejus ex ipsius ad me data Epistola, hic lector habes:

„ Natus (inquit) sum Edæ in Veluâ, III Non. Decemb. CIↃIↃCI. „patre Guilelmo ab Isendoorn, matre Margareta Barners, Gysberti Barners „Consulis Zutphaniensis filiâ. Pater (quod in matris Ephemeridibus inve- „ni) è vivis excessit III Martii CIↃIↃCIII. à matre (tribus ante obi- „tum ejus mensibus) deductus sum Hardervicum initio Maji CIↃIↃCVII. „ubi jactis Latinæ, Græcæ & Hebrææ linguæ fundamentis, & ad lectiones „publicas promotus sub Jodoco Hœingio perpetuo Dictatore, Logicam „Molinæi, Timpleri Metaphysicam, Homerum, Pindarum, Hesiodum, Iso- „cratem, Theognidis quoque sententias audivi: sub Johanne Isaacio Pon- „tano Physicam, Arithmeticam & Sphæram, sub Iacobo Wernero Juris „Doctore & Professore primo in illustri Gymnasio Ethicam & Politicam: „sub Antonio autem Thysio partem locorum communium Bucani & Psal- „morum Hebraicorum. Disputationes Physicas sub Pontano habui varias, „sub Thysio unicam de Novi Testamenti ministerio sacro. Anno CIↃIↃCXVI „visa obiter nova Academia Groningana, Franequerana item, & Leidensi, „Sedanum me contuli, ubi Philosophis me præcipue mancipavi, Gualtero „Donaldsono, Arthuro Jonstono, &, qui ipsi ad tempus successit, Ioanni „Smith, Ecclesiæ Noviomagensis Pastori primario, Theologo, Philoso- „pho, antiquario summo. In Hebræis ibidem audivi N. Boucquillonium: „in Theologia Andream Melvinum, Danielem Tilenum (qui tum tem- „poris cœpit ad Arminii partes transire) sicut & Iacobum Cappellum, „Historiæ sacræ Professorem & Ecclesiasten. Hic cum sesquiannum circi- „ter substitissem, lustrata Gallia Belgica, & Celtis, oppidisque plurimis „ad Ligerim, salutavi Salmurii Franciscum Gomarum & Franconem Burgers- „dicium, itemque N. Cappellum, cui me per literas commendarat Iaco- „bus Cappellus frater, Dominus de Tilloy, supra laudatus. Tandem Lu- „tetiæ sedem fixi, varios ibi Philosophos audivi, sed solidum biennium à „Jani Cecilii Frey, Medicinæ Baccalaurei, postea Licentiati, atque etiam „Doctoris, Philosophorum Decani, ore præsertim pependi. Davidis in- „terim Sanclari & Iacobi Martin i lectionibus Mathematicis non neglectis. „Interim diversis temporibus, ut illic moris est, gradus Academicos as- „sumsi, ac primum quidem Artium Baccalaureus, post Magister, tandem „Philosophiæ Doctor creatus sum Anno CIↃIↃCXX. Hinc Galliæ ferè „omnibus Academiis, quas ante non videram, lustratis, Massiliam adii, „Cartagenam & Alicantam in Hispania vidi. Sed, quia mores istius gentis „adhuc adolescenti non placebant, pauculis septimanis post eadem navi

„per

,,per varios casus, tempestates & piratarum incursiones Massiliam iterum ,,delatus sum: inde paucis septimanis post in Liguriam, ubi aliquantulum ,,temporis me detinuit superbiâ nulli urbium secunda Genua. Hinc Pisana ,,& Senensi Academiis,& insignibus aliquot Italiæ urbibus lustratis, ad eum ,,locum delatus sum, cui dominatur is, qui nec Deus est, nec homo, sed ,,neuter & inter utrumque. Ibi ad semestre ferè substiti. Mortuus est interea ,,temporis Paulus V. cui in sede pestilentiæ paucis diebus post succedebat ,,Gregorius XV. Inde Neapolim, atque iterum mense Majo Romam me ,,deportavi. Inde oppidis multis peragratis Lauretum tandem, & fabulo-,,sum istud Christi nascentis hospitium, vidi, postea quoque magnum iter ,,emensus, magnam illam omnium scientiarum matrem Bononiam non per-,,functoriè vidi: tandemque superatis Alpium jugis in amatam mihi Gal-,,liam redii. Luteriam præcipue incolui, Medicinæ & Philosophiæ studiis ,,deditus. Ita tenuit me Gallia ad annum usque Domini cIↃIↃcxxix. ,,Cumque obiter Belgium invisere statuissem, impetrato jam antè gradu ,,Baccalaureatus & Licentiæ in Medicinâ, & animus esset in Galliam re-,,meare, aliter visum fuit ei, qui supra nos vult: in gravem namque mor-,,bum hic incidi. Inde variæ & honestæ mihi oblatæ conditiones: inter ,,alias mortuo Davide Scandero, tentatus fui per Casparum Sibelium & Hen-,,ricum Guthberletum, Viros Clarissimos, in Hollandiam à Daventriensi-,,bus missos. Sed non potui tum illis operam meam addicere. Successit ,,ergo defuncto Henricus Reneri. Cum autem hic Ultrajectum vocatus esset ,,ad novum gymnasium, iterum de me cogitatum est, & Tu Leidæ tum de-,,gens Deputatus, ut Cathedram Philosophicam, si forsan Hagæ fuissem Co-,,mitum, nomine Magistratus Daventriensis mihi offerres. Ita habent literæ ,,à Magistratu ad me missæ & manu Secretarii Haecxbergii signatæ. Putabat ,,enim Renerius p. m. me cum convictoribus & discipulis Lochorstiis illuc ,,concessisse. Verum hic habitantem invenit me tabellarius, literasque vo-,,catorias exhibuit xii Kalend. April. cIↃIↃcxxxiv. Daventriam ergo ,,sub medium Aprilis cum familia commigravi. Inde placuit Curatoribus ,,novæ Academiæ Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniæ me xii Kalend. ,,Aug. cIↃIↃcxlvii. ad primariam Philosophiæ Professionem evo-,,care. Diu tergiversatus tandem iv Non. Septemb. in nomine Domini ,,victas manus dedi, adeoq, impetrata à Daventriensibus honesta dimissione, ,,convasatis omnibus Hardervicum me transtuli &c. Vale, & amare perge

Tibi æternum sacrum

Gisb. Isendoorn.

Hardervici iii Kal. Jun. cIↃIↃcxlix.

Edidi

Edidi

Anno CIↃIↃCXXXIII. *Effatorum Philosophicorum centurias duas*, *in* 8°.

Anno CIↃIↃCXXXVI. *Collegii Philosophici Daventriensis partem primam*, *in quâ exercitationes*, *ferè Logicæ*, XXIV. *in* 8°.

Anno CIↃIↃCXXXVIII. *ejusdem Collegii partem secundam*, *in quâ exercitationes Ethicæ* XVIII. *in* 8°. *ei nunc titulus Breviarium Ethicum*.

Anno CIↃIↃCXL. *Compendium Logicæ Peripateticæ in* 8°.

Anno CIↃIↃCXLII. *Physiologiam Peripateticam*, *quæ anno sequenti recusa est nongentis quæstionibus auctior*, *in* 4°.

Anno CIↃIↃCXLIII. *Effatorum Philosophicorum*, *quibus præsertim explicantur Prædicabilia & Prædicamenta*, *centurias* V. *in* 8°. *Quæ spectant ad reliquas Logicæ partes*, *lucem videbunt*, *si Deus vitam*, *Academia ocium relegendi concesserit*: *effectas enim jam diu habeo duodecim alias centurias*: *aliquot quoque Ethicas*, *Politicas*, *Physicas*, *& Metaphysicas*.

Anno CIↃIↃCXLV. *Logicam Peripateticam*, *in* 4°.

Nunc sub prælo est Ethica prolixior in 4°. *cujus partem excusam mitto*: *reliquam exspectabis ubi colophonem imposuero*.

Est quoque sub prælo Logica prolixior per theoremata & quæstiones controversas Scholasticè tractatas, *in* 4°. *Sed tantum sexdecim folia sunt excusa*, *& perveni ad Prædicamentum usque Substantiæ.* hæc *Isendorinus*.

Kalend. Septemb. Lugd. Bat. Prophetis minoribus recensendis finis impositus. sicque integra revisio Interpretationis Vet. Test. per divinam benedictionem perfecta. pro quo beneficio debitæ Deo gratiæ actæ, & conventus cum singularis lætitiæ ac fraternæ dilectionis & mutuæ benevolentiæ testificatione solutus est.

Ad Ill. D. D. Ordd. Generales Delegati fuere è reliquorum numero Bogermannus, Polyander, Gomarus, Revius, qui eos de negocio ad finem perducto certiores facerent, iis pro religioso Zelo & paterno in tam præclarum opus affectu, gratias agerent, utque in eo continuare vellent, quo idem mature prelo mandaretur, & in manus Ecclesiæ Jesu Christi perveniret, demisse peterent. quæ à Delegatis facta, deque iis ad reliquos συνεργοὺς, relatum fuit.

Tttt Anno

Anno cIↃIↃcxxxv. mense Martio obiit Henricus Guthberletus, Logices Professor, cujus vita è sequenti programmate cognosci potest.

Rector & Professores Illustris Gymnasii Daventriensis Lectori Salutem.

„QUinquennium Academicæ hujus scholæ expiravit, & cum eo, proh „dolor! alter Professor illius, quem nunc lugemus. Is fuit Clarissi„mus Vir Dn. Henricus Gutberlethus, Philosophiæ & Artium Liberalium „Magister, illiusque in illustri hoc gymnasio Professor, nec non Pædagogéi „Rector. Qui Hirsfeldiæ Cattorum cIↃIↃLXXII. natus, cum ibi, Mar„purgi & alibi se instruxisset ea virtute & eruditione per Dei gratiam, qua „scholis adeoque etiam Reipublicæ & Ecclesiæ prodesse posset, initio Dil„lenburgum à Perillustri Comite Nassovico vocatus, scholam aulicam ibi „regendam suscepit. Quo munere cum non sine laude & fructu per aliquot „annos defunctus esset, Herbornam accitus fuit, ubi in Pædagogéo aliquan„diu magna cum dexteritate docuit. Sed cum altior ejus & exquisitior „doctrina esset, quam quæ in subselliis inferioribus velut abscondita hære„ret, ad Academicam Professionem in illustri scholâ ibidem exercendam „admotus est, Anno millesimo sexcentesimo quinto. Cum spartam illam „nactus esset, tuitus eam est ad Annum usque decimum septimum illius se„culi. Quantopere autem exornarit illam, testatur insignis fructus qui ex „illius Philosophica scientia, non solum per vivam vocem (quæ adhuc in „pluribus auditorum ipsius auribus hinc inde in Germania, Belgio & alibi „etiamnum resonat) sed & per publica monumenta scriptorum & volumi„num Philosophicorum, eaque eruditissima, ad quam plurimos redundavit „atque etiamnum redundat. Cum in Palæstra illa tot annis jam desudasset, „ac simul Pædagogéi Herbornensis Rectoratu sive Inspectione defunctus „esset, à Magistratu Hammonensi in Marcano Comitatu, ad scholam ibi re„gendam vocatus est. Quâ in statione postquam per biennium & amplius „substitisset, ab Amplissimo & laudatissimo Magistratu inclytæ hujus reipub. „quod ei virtus illius, eruditio & in docendo dexteritas nota esset, Anno de„cimo nono currentis seculi huc vocatus est ad Pædagogicæ scholæ Recto„ratum obeundum. Hic vero testis est tota Daventria, quanta cum laude, „vigilantia, industria, felicitate muneri huic quamdiu vires ei suppetebant „præfuerit! Tandem cum pietas ac prudentia laudatissimi Magistratus scho„lam Academicam hic erigeret, etiam τῷ μακαρίτῃ nostro partes suæ in „ea commissæ fuere. Resumsit igitur Professionem Philosophiæ cujus ve„tus mystes erat, eamque quinquennio hoc exercuit. Tot & tam varia sta„dia ac spatia in juventute instituenda cum decurrisset, tandem æquum fuit

cum

„eum ad metam omnibus piis certam atque expectatam pervenire. Quam „quidem lassus & ex multo cursu anhelus ac fessus attigit, comitem trahens „infirmam senectam sed non tam spatio Annorum qui sexaginta tres (tem- „pus præsertim insignibus Viris climactericum) fuere, quam multitudine „laborum gravem atque attritam. Accessit morbus sat diuturnus; quo du- „rante corpusculum quidem ipsius afflictum fuit, sed immotus, invictus, „integer semper stetit animus ipsius Christianus, pius & verè Philosophi- „cus, qui ipsi perpetuus fuerat. Unde rebus suis maturè compositis ad bea- „tam *ἀνάλυσιν* totum se comparavit, terrestribus cogitationibus & solli- „citudinibus longum valere jussis. Et sic tandem anima ipsius viribus suis „integra ex imbecilli & terrestri hoc domicilio ad beatas sedes emigravit, „ubi felice quiete fruens diem illum expectat quo *domicilio manibus non facto* „*æterno in cœlis superinduetur.* Efferetur funus ipsius hodierno die qui est XXVII „Martii; ad quod cohonestandum omnes ac singulos literarum Patronos, „fautores, amicos, sectatores, & studiosos reverenter, officiose amice invi- „tamus, & ut dum funus alienum intuentur, suæ propriæ mortalitatis no- „biscum memores sint etiam atque etiam hortamur. P. p. Daventriæ XXVII „Martii Anno CIↃIↃCXXXV.

Libri editi à M. H. Guthberleto, qui ad manus nostras pervenerunt,

Vindicatio aliquot Disputationum, nonnullis schediasmatibus M. Caspari Finckii in scholâ Giessensi Professoris, oppositarum. Herbornæ Nassov. Anno CIↃIↃCX.

Pathologia, hoc est, doctrina de humanis affectibus Physicè & Ethicè tractata. Herborn. Nass. Anno CIↃIↃCXV.

Physica, hoc est, naturalis Philosophiæ compendiosa institutio, editio 2ª. Herbornæ CIↃIↃCXXIII.

Ethicæ liber unus, editio 2ª. ibid. CIↃIↃCXXX.

Chronologia, ante obitum auctoris absoluta, post mortem autem edita, Amstelodami ab Henrico Laurentio, Anno CIↃIↃCXXXIX.

XXV April. eligitur in Rectorem Io. Cellarius.

XXV Maji Cellarius comparet & subscribit &c.

Anno CIↃIↃCXXXVI. mense Majo peste obiit Martinus Schickardus J. U. D. & Professor cujus vitæ curriculum perstringit quod subjiciemus programma:

Rector & Professores Illustris Gymnasii Daventriensis
Lectori benevolo S. P.

„RECTISSIMÈ dictum est à Poëta, nescio, quo;
„*Nemo tam Divos habuit faventes,*

,, *Crastinum ut possit sibi polliceri:*
,, *Res Deus nostras celeri citatas*
,, *Turbine versat.*

,,Comprobant hoc multi morbi & quidem mortiferi, qui ubique hôc gra-
,,vissimo anno sæviunt,& non quisquilias modo hominum ac ablegmina, sed
,,ipsa quoque lumina ac columina totius reipubl. subito consumunt & de
,,medio tollunt. Testatur id tota hæc civitas, quæ jam penè atrata & in pullâ
,,veste incedit, testatur illustre hujusce urbis Gymnasium jam sexenne: cui
,,mortis inopinæ & immaturæ acerbitate ereptus est, eheu! vir magno inge-
,,nio, admirabili doctrina & singulari prudentia celeberrimus, D.Martinus
,,Schickardus, J.U.D. ejusdemq; facultatis primus in Academica hac schola
,,Professor publicus, qui, ut Servius olim Sulpitius, controversias semper
,,tollere malebat, quam litium actiones constituere. Dignus certe, dignus
,,erat, cui multos necessitas illa fatalis per annos pepercisset, neque bovi lasso
,,fortius jam pedem figenti hoc ad ruinam impedimenti objecisset. Natus
,,autem fuit hic quondam noster venerandus Collega, anno CIↃIↃLXXIX.
,,die XXIX Julii, Sigenæ Nassoviorum, patre Henrico Schickardo Quæ-
,,store & urbis Consule: qui tenellum pusionem, primum domi suæ probe
,,pietatis & Latinæ Græcæque linguæ fundamentis imbutum, Herbornam
,,postea, Marpurgum, Coloniam, Argentinam, Heidelbergam aliasque
,,ad Germaniæ florentissimas Academias, tanquam ad scientiarum omnium
,,emporia ire jussit. Ubi cum multos per annos immensum Philosophiæ,
,,Theologiæ, ac tandem Jurisprudentiæ sibi thesaurum collegisset, suam pe-
,,riclitaturus fortunam, magno ausu, sine Præside, Jureconsultorum cathe-
,,dram Anno CIↃIↃCIV. Heidelbergæ solus adscendit, & ingenti cum
,,omnium applausu ac admiratione, publicam in disputationem vocavit
,,leges & juris laqueos ac recessus: quorum longe facilior illi fuit solutio,
,,quam nodi Gordii, quem uno ictu dissecabat Alexander Magnus, expli-
,,catio. Et jam vix anni XXV. ejus ætatis abierant, cum veneranda Themis
,,caput ipsi festa redimire tiara cogitat, & Mysten utriusque juris eum salu-
,,tare: sed animus in peregrinatione totus nondum expetiit, quos jam du-
,,dum meritus erat, honores. Anno ergo demum CIↃIↃCVI. examen
,,rigidum seu rigorosum (ut vocant) ipsi subeundum fuit: neque tamen
,,virtus ejus frangi potuit, sed in modum palmæ, contra quælibet assur-
,,gens onera, injectas moles alacriter dejecit. Unde coram Serenissimo
,,Electore Frederico IV. Comite Palatino (qui propria manu nostrum
,,athletam in Auditorium deduxerat, ac postea domum reducebat) solemni-
,,ter Juris Civilis ac Canonici Doctor renunciatus fuit anno ætat. suæ XXVII.
,,Neque multi effluxerant dies, cum a Ioanne Nassoviæ Comite, invictissi-
,,morum Principum Mauritii & Henrici patruo, ad Professionem Juri-
,,dicam

„dicam Herbornæ propemodum invitus admovetur. Quam Spartam quantopere XXIV annorum decursu exornarit, vel nobis tacentibus, testantur „præclara ejus scripta, quæ tamdiu in manibus habebuntur, quam diu Ro„manæ literæ stabunt, quam diu civilis prudentia florebit, quam diu Juris „dicundi ratio ulla inter homines manebit. Testantur id quoque variæ ejus „legationes, expeditiones causarum, & salutaria consilia: quibus non modo „quatuor Nassoviæ Comites, Wilhelmum puta Frisiæ quondam Guberna„torem, Ioannem, Georgium & Ernestum, sed & infinitos pene Germa„niæ Principes mirifice juvit. Hæc viri incomparabilis fama effecit, ut „Amplissimus hujus urbis Magistratus Jurisconsultorum hunc verticem, ad „jus publice in illustri hoc Gymnasio docendum, invitarit eo tempore, „quo Mars & Bellona miseræ Germaniæ viscera miris modis dilacerabant: „Quod quidem munus, quanta cum laude, duos jam menses ultra sexen„nium sustinuerit, frustra simus, si ostendere conemur. Quot illi vigi„latæ noctes, quot controversiæ decisæ, quæ alioqui multos adhuc forsan „penderent per annos? Non illum spes favoris flexit, non metus offensæ „abripuit, non movit asinus aurum portans, nec inanes loculi a tramite „recto deduxerunt: instar marinæ rupis immotus restitit. Ad summam, ut „olim tribunitiæ domus fores noctu simul & interdiu omnibus patuêre ci„vibus: ita Schickardi, proh dolor! quondam nostri implorare auxilium „templorum antistitibus licuit, scholarum pulpitis concessum fuit, litibus fo„rensibus liberum & omnibus vitæ ordinibus permissum. Sed fuerunt hæc, „& magnus ille vir bonis ac doctis omnibus triste sane sui desiderium reli„quit: nam, secundo hujus mensis die, dolore capitis tentari cœpit, mox „febri pestifera conflictari, quæ lethali suo veneno corpus alioqui satis fir„mum lectulo statim affixit, vires debilitavit, ac tandem quinto post die vita „motuque omni privavit. Ingravescente autem morbo, cum jam dubia spe „vitæ spiritum duceret, nihil a pristina sua virtute alienum fecit: sed, sine „ullo corporis aut vultus motu, ita tranquille placideque decessit, ut non è „vita ad mortem, sed ex labore ad quietem, ex ætate brevi ad perpetuam, „ab exilio hoc quidem misero ac permolesto ad jucundissimam beatissi„mamque illam animarum patriam, Dei sedem atque solium migrare vi„deretur, cum vixisset annos LVI. menses IX, dies X. Faciemus ei funus „die crastino, qui est X. Maji & quo Rectoratum, quem jam per annum „gesserat, solemniter de more fuisset depositurus: ad hoc cohonestandum, „ut Viri Magnifici, Amplissimi, Nobilissimi, Reverendi, & Clarissimi, „nec non Studiosi juvenes, hora solita, dato signo confluant, & defuncti „viduæ ac sex ejus pupillis perpetuam felicitatem, toti denique familiæ fa„cilem hujus paternæ virtutis æmulationem nobiscum comprecentur, vehe„menter oramus. P. P. Daventriæ IX Maji CIƆIƆCXXXVI.

Edita à D. Martino Schickardo:

Jus Institutionum Augustiss. Imperatoris Iustiniani, in XX *Disputationes redactum.* Herbornæ Nassoviorum Anno cIↄ Iↄcxiv.

Logica Juridica. Item, *duo Commentarioli*, *unus de principiis Juris*, *alter ad fragmentum LL.* xii *Tab.* ibid. cIↄ Iↄcxv.

Kalend. Jul. Iacobus Tichlerus Daventriensis, tum temporis Pastor Elburgensis, edidit Tractatum Belgicum, cui titulus: *Hiskiæ oprechtigheyt, gebleecken in sijn gesontheyt, sieckte, ende genesinge, voor-gestelt in* 18 *Predicatien over het* 38 *Capittel Esaiæ.* Excusum Campis.

xii Jul. datæ sunt literæ Bipontinorum ad Ecclesias Belgicas, quæ & ad nostram Synodum pervenere, hisce conscriptæ verbis:

„ Ecclesiis Orthodoxis, in confederatis Belgii Provinciis salutem, ab „unico salutis fonte Jesu Christo, Bipontinatus sacri verbi Ministri.

„ Ducatus Bipontinus, ditio Illustrissimi Ducis Friderici Palatini, patria „nostra charissima, hactenus indefessam pauperum exulumque curam ha„bere consuevit. In illa enim persecutione, quæ ante decennium in Archi„palatinatu grassari cœperat, adeo humaniter excipiebamus, tractabamus, „alebamus omnes & singulos tecta subsidiaque nostra petentes, ut nemo „Ministrorum esset, qui suum stipendium vel æqualitèr, vel proportionali„ter egentibus distribuere dubitaret. Quid multis? Exiguus iste Ducatus, „utut per crebras exactiones incursionesque militum vehementer afflictus, „ultra integrum quinquennium Archipalatinorum Pella fuit. O nos feli„ces, si adhuc in dantium, & non accipientium terminis versaremur! Dare „enim beatius quam accipere, Christo teste, Act. 20,35. Verum, ô quanta, „tam brevi temporis spatio rerum immutatio! ô quam cadaverosa nunc af„flictissimæ nostræ patriæ facies! Quocunque enim aures vertas, audias vel „vociferantes, vel lamentantes; quocunque oculos, videas vel fame tabe„scentes, vel tumescentes, vel miseras animas trahentes. Vici, oppida, ante „bene habitata, nunc vacua extant: Incolæ superstites in urbem unam atque „alteram confluxerunt, & horum plurimi prorsus nulla cum re sunt, reli„qui vero, quibus aliquid superest, adeo ab infesto & crudeli milite exhau„riuntur, ut neque domesticorum, neque peregrinorum pauperum, etiamsi „lubentissime vellent, rationem habere possint, quippe qui ipsi, vel herba„rum radicibus & arborum foliis, plerunque sine pane, sine sale, sine adipe „vescantur. Caninæ, equinæ, felium carnes pro deliciis habentur. Quid? „tanta rabies famis nonnullos agitat, ut mortuorum hominum cadavera, „paulolum obesiora, in cibum postulare fuerint ausi. Filia aliqua suras ma„tris exectas devoravit. Ex vicinis binis mulieribus, de equinis carnibus

„manus

„manus conferentibus, altera occubuit. Prope Bipontium in pago Nuisch-
„weiler, parentibus mortuis, duo restabant liberi, frater & soror: hac mor-
„tua frater pro cibo usus est. Accidit ut mendicus, qui id temporis eo ap-
„pulit, à famelicis occisus, & devoratus sit. Exempla talia hic fere sunt
„innumera. In oppidis nostris non usque adeo copiosis, trecenti & plures
„mendicantes obambulant, & vix micas panis impetrant. Superioribus
„proxime annis, milite Hispano istic degente, gravissimæ patriam nostram
„urserunt calamitates, at nunc longe graviores: Tunc interdum in pagis,
„extra urbes, licebat esse tutis, nunc minime. Tunc agri segetum pleni
„nunc maximam partem in toto Palatinatu jacent inculti. Tunc spes messis,
„nunc, paucissimis locis exceptis, plane nulla. Hæc est illa dies, hæc illa
„sunt tempora, quibus Deum nostrum contemtus verbi sui vindicem expe-
„rimur acerrimum, in minis veracissimum. Dicta calamitas non tantum
„contingit plebeios, verum etiam nos sacri verbi præcones, defunctorum-
„que orphanos & viduas, exutos omnibus suis bonis, suorumque stipendio-
„rum, per temporum injuriam, prorsus expertes; nos inquam, contingit,
„qui nil tam cupimus, quam ut possimus misericordiâ Dei reservatis sacro
„ministerio servire, docendo, instituendo, corrigendo, consolando; At
„unde nos, unde nostros sustentemus, vix ac ne vix quidem habemus. Quid
„in tanto, & vitæ nostræ, & æternæ auditorum nostrorum salutis periculo
„(periclitabuntur enim absque omni dubio, ubi nos ab illis discesserimus)
„consilii? Confugiamus ad Magistratus? At Magistratus, at Principes, sub-
„ditis suis ad incitas redactis, non potis sunt juvare. Confugiamus ad Electo-
„ralis Palatinatus Ministros, & copiosi illius hactenus ex diversis Provinciis
„ad illos transmissi subsidii participationem rogemus? At illi iisdem qui-
„bus nos calamitatibus pressi, partim fame, gladio, morbis cecidere, par-
„tim hinc inde dispersi, & injuriis violenti militis expositi, misere vitam
„trahunt. Confugiamus ad auditores nostros? At plerique fame, gladio,
„morbis periere, reliqui vero Codro (Iro) sunt pauperiores. Quid ergo?
„Ad vos Revv. Doctiss. & pietatis, & charitatis exercitiis undequaque ter-
„rarum Clariss. Viri, Ad vos, inquam, in Christo fratres. ad vos, in
„Christo sorores, qui degitis in Geldria, Hollandia, Zelandia, Frisia, Bra-
„bantia, Transisalania, Ultrajecto, Groninga. cujuscunque sitis Ordinis,
„status, conditionis confugimus, & ea qua par est reverentia precamur,
„rogamus, oramus, nostrûm vos misereſcat, misericordiæ vestræ fontes,
„ad nos, & Ecclesias nostras derivate, faciles, benignos & clementes vos
„Bipontinatus sacri verbi Ministris præbere, conferte, conferte, quod, quan-
„tumcumque lubet, in nostram sustentationem. Istam nostram petitionem,
„quæ prima est (hactenus enim ex Bipontinatu nullas in genere eleemosy-
„nas neque rogavimus, neque accepimus) summopere vobis cordi futu-
„ram

,,ram minime dubitamus. In gravioribus siquidem Majores vestri, vos quo-,,que Jesu Christi, communis nostri Servatoris ac Domini observantes ,,fuistis. Plurimi vestrûm, quanti eum fecerint, quam sanctis ejus dictis ,,audientes essent, sanguine suo demonstrarunt. Quare ergo quod minus est, ,,particulam scilicet rei vestræ, à tam fidis Christi cultoribus non sperare-,,mus? Atque eo magis, cum ipse Dominus Salvator adeo sibi placere opera ,,beneficentiæ ostenderit, ut vel guttulis aquæ discipulis suis porrectis, ,,gratuitam quidem, at copiosissimam mercedem statuerit. Nos quod at-,,tinet, in precibus nostris Vestrûm semper erimus memores, Deum Tri-,,unum orantes, vobis longissime halcyonia largiatur, conservet ab omni ,,malo, propulset quicquid detrimenti Sathan vobis meditatur, vos regat, ,,ornet, augeat, & sic benedicat, ut egentibus porro subvenire possitis. ,,Datæ Meisenheimio, sede in Bipontinatu Serenissimæ Palatinæ, Illu-,,strissimi Ducis & Principis nuper defuncti, Ioannis Palatini, viduæ. Duo-,,decimo Iulii, Anno cIↃIↃCXXXVI.

Subsignatæ erant:

,, Fridericus Goelerus Minister ,,Ecclesiæ Meisenheimensis, & vici-,,narum inspector.

,, Justus Wolffius, Pastor Circel-,,lanus, nomine Ministrorum Præ-,,fecturæ Bipontanæ.

Ioannes Pantaleon Candidus, Inspector Lichtenbergensis.

Justus Mörselius, Pastor Leinsvillanus, nomine Ministrorum Archi-præfecturæ Neocastellanæ.

Adjecta erant:

,, Alia quædam horrendæ & inauditæ famis exempla, quæ in Bipontinatu ,,& confiniis evenere, bonâ fide conscripta.

,, Postquam Cæsariani, præterito anno, capto Biponto, numerosissimo-,,que exercitu Lotharingiam petentes, omnia longe lateque devastassent ac ,,depopulati essent, tam dira & horrenda fames insecuta, ut maxima pars ,,hominum, præsertim ruri degentium, glandibus, omnigenis herbis, ur-,,ticis, tribulis, gramine, radicibus, foliisque arborum, plerumque sine ,,pane, sine sale & adipe, vesci coacta sit.

,, Corio itidem, pellibusque boum, equorum, ovium (prius tamen ,,ambustis pilis) limacibus quoque, ranisque cum intestinis & ovis, sub ini-,,tium veris, maximo numero pro cibis usi sunt.

,, Vidimus non tantum canum & felium carnes, sed etiam jumentorum ,,cadavera multo pretio divendi ac consumi.

,, Vidimus eadem ad sepes longo tempore, ad sex & amplius septimanas ,,projecta, aut in aquis hærentia devorari.

,,Vidi-

,, Vidimus Hornbaci, in patria nostra, famelicos de fœtu equarum ab- ,,ortivo, vix sesquipithamam adæquante, ad verbera digladiantes.

,, Quin tanta multos agitabat fames, ut nec ab esu carnium humanarum ,,abstinuerint. In diœcesi Bliso-Castellana, prope Bipontum, cadavera ,,hominum fame enectorum, quibus vix cutis ossibus hærebat, nihilomi- ,,nus aperta, cor, jecur, pulmones exemta & devorata sunt.

,, Ad declinandam famem alterum alterius vitæ insidias struxisse, & ,,violentas intulisse manus, certum est: Hinc multi peregrinantes, præser- ,,tim in ditione Bitensi, interfecti. Liberi quoque nonnulli hinc inde in- ,,tercepti & trucidati sunt. Prope Landoviam puer trium quasi annorum, ,,militis præsidiarii filius, à muliere mendicante interceptus, verum à matre ,,superveniente, cum illa jam jam fune collum fractura esset, liberatus, ipsa ,,à matre irâ inflammatâ interemta fuit.

,, Diram hanc & horrendam famem horrenda multorum millium mors ,,& strages excepit, ex quibus aliquos ad tres menses, vix animam trahen- ,,tes, tandemque omnem cibum aversantes, sine pane vitam produxisse, ,,certum est,

,, In pago Reischweiler, prope Bipontum, Ioannis Petri Laèri Ministri ,,vidua, sex liberos, priusquam ipsa interiisset, oculis suis vidit fame conta- ,,bescentes. Vidua Arbogasti Kummelii Pastoris Erbacensis, itidem cum ,,quatuor liberis inedia periit.

,, Homines aliqui, interfectis prius & devoratis canibus rabiosis, similiter ,,rabie perciti, & in furorem adacti sunt.

,, Plurima cadavera hominum, & ruri, & in pagis, in nonnullis quoque ,,oppidis, insepulta vel computruerunt, vel à canibus, lupis, aliisque bestiis ,,dilaniata sunt.

,, Hinc tanta regionum istarum solitudo, ut vel in trecentis pagis, non ,,unum hominem cernere detur. Paucissimi enim illi qui adhuc in vivis ,,sunt, vel in dumetis, vel in oppidis (in quibus etiam vix decimus quisque ,,superest) latent, miserrime vitam trahentes; Et nisi Deus clementissime ,,prospexerit, ob defectum alimoniæ, nihilominus ipsis fame pereundum ,,erit.

,, Verissime igitur cum Propheta Jesaia calamitosissimum patriæ nostræ ,,statum deplorare licet, cap. 1. *Reliquum filiæ Zionis est instar urbis desolatæ,* ,,*instar tugurioli in cucumerario, instar ædiculæ in vineis. Nisi Dominus Zebaoth* ,,*nobis reliquias fecisset, essemus veluti Sodoma ac Gomorrha.*

,, Deus Ter Optimus Maximus, qui occidit & vivificat, ad inferos du- ,,cit & reducit, tandem hæreditatis suæ commisereatur, & horrendas istas ,,furoris sui plagas clementissime mitiget ac avertat, faxitque ut alii hæc

,,exempla intuentes, ad veram resipiscentiam exuscitentur, sibi discant à se-
,,curitate & contemtu verbi divini cavere, ne similes experiri cogantur
,,pœnas.

,,Nomine omnium Bipontinatus Mini-
,,strorum ablegati,

Iohannes Wilhelmus Rauschius, Pastor Munbacensis exul.

m. p.

Ioh. Christianus Neuhardus, Pastor Ohmbacensis, exul.

Anno CIↃIↃCXXXVII. II Martii vocatus ad Ministerium Ecclesiæ Daventriensis Bernardus Wijngaerden Woerdenas.

II Aprilis Bern. Wijngaerden in Ministerio confirmatus.

XVIII Junii, D. Ioanni Christenio, id petenti, permittitur lectionem Juridicam habere. Ad Professionem, præter ipsum, nominati sunt D. Mæstertius, Cupius, Cabeljavius, Willembachius.

Kalend. Jul. Ioannes Costerus Daventriensis, Minister verbi Divini in Swarte-sluys, edit Tractatum Belgicum, inscriptum; *Den Sorch-duyvel, gepast op de seden van onsen tijdt.* Excusus est Campis apud Petrum Henricum à Wieringen.

III Julii Christenius Daventriæ eligitur in Professorem Juris Civilis. & VIII Aug. formulis consensus in religione subscribit, vitæ suæ curriculum verbis quæ subjiciemus ipse delineavit:

,,Iohannes Christenius natus est in Holsatia non procul Crempis & Gluck-
,,stadio, loco honesto, patre erudito, qui ibidem verbi Divini Ministerio
,,fungebatur. Puer adhuc singulari amore literarum studia complectebatur:
,,Ideoque diligentia præceptorum bene instructus tantum profecit, ut anno
,,ætatis decimo quarto in schola Hamburgensi, quæ tunc florebat, primæ
,,Classis auditor constitueretur. Eodem tempore accidit, de quo sibi ad-
,,huc plurimum gratulatur, ut familiarius innotesceret Clarissimo Elmen-
,,horstio, qui in laboribus suis illius opera multum utebatur, & primus ei
,,oculos aperuit, viamque monstravit ad politiores literas serio capessendas.
,,Hujus Elmenhorstii τοῦ μακαρίτου commendatione adjutus cum in Acade-
,,mia Julia & aliis aliquamdiu Jurisprudentiæ operam dedisset, & Lubecæ
,,Canonicatum obtinuisset, ibidem studiorum & fortunarum sedem collo-
,,care decreverat; sed Deo aliter visum fuit. Ideoque ad Academiam Lei-
,,densem se contulit, ubi præcipue coluit viros maximos, Danielem Hein-
,,sium, & Petrum Cunæum. Postea ex Galliis redux factus, cum videret

,,Ger-

,,Germaniam undique bellorum tempestatibus infestari, constituit fortunam ,,experiri in Belgio, qui locus præ cæteris à prima ætate ipsi arrisit, Deo-,,que vota ejus adjuvante, anno trigesimo septimo a Daventriensibus ad ,,Professionem Juridicam in locum Consultissimi Schickhardi evocatur. ,,In lucem dedit

Tabulas Institutionum Imperialium,
Exercitationes Juridicas,
Collegium Juridicum octodecim disputationibus Institutiones fusius explicans.

,, Admodum Reverende & Clarissime Vir,

,, Memini ante aliquod tempus, cum forte Lugduni morarer, me Reve-,,rentiæ Tuæ exhibuisse brevem Synopsin de curriculo vitæ meæ. Ex illo ,,tempore Daventria, dulcissima studiorum nutrix, adhuc aliquot annos me ,,tenuit: nec aliæ occupationes meæ fuerunt, quam quæ muneri meo conve-,,nirent. In jucundo isto literarum otio nonnulla ad Jus pertinentia com-,,mentatus sum; quorum potissima nondum in lucem prodierunt: proditura ,,tamen, Deo juvante, simul ac commode Typographum invenero. Ante ,,biennium edidi dissertationem de Philomathia, ad nobile illud JC. Pom-,,ponii effatum, quod extat in l. 20. D. d. fideicom. libert. Editæ præterea ,,sunt diversæ Orationes. Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo septi-,,mo, mense Decembri, Nobilissimi Curatores Academiæ Gelricæ me hono-,,rifice invitarunt ad primariam Juris Professionem: quam tandem mense ,,Martio Anni sequentis, postquam ab Amplissimo Magistratu Daventriensi ,,honestam mei dimissionem impetrassem, suscepi, primumque novæ Aca-,,demiæ Rectoratum, ita volentibus & decernentibus novæ Academiæ No-,,bilissimis Curatoribus, administravi: Imo & primam Doctoralem lauream ,,in Ducali hac Provincia Juris Candidato publice contuli. Non permitte-,,rent mihi leges modestiæ, quas libentissime sequor, hujus historiolæ enar-,,narrationem, nisi jussus a te essem. Interim plurimum debere me fateor ,,insigni benevolentiæ tuæ, quod in libro tuo locum mihi esse velis inter ,,honoratos Reipublicæ patriæ Viros. Deus Optimus Maximus, Vir cele-,,berrime, Te cum honoratissima matrefamilias Tua, omnique familia, ,,diutissime incolumem servet. Dabam Hardervici pridie Kalendas Junii ,,Juliani. Anno Christi CIↃIↃCXLVIIII.

Admodum Reverendæ & Clarissimæ Dignitati Tuæ
Omni studio
Devotus
Ioh. Christenius.

Anno cIɔIɔcxxxvIII. menſe Aug. vocatus fuit ad Medicinam extra ordinem docendam Engelbertus Teſſchenmakerus. ut è ſequenti programmate videre eſt:

Rector & Profeſſores Academia Schola Daventrienſis Lectori S.

„Dubium non eſt quin omnes ii, præcipue Magiſtratus Orthodoxi, „qui Academicis ſtudiis favent, eaque magis ac magis florere cupiunt, „eo ipſo palam faciant ſe Reipubl. & Eccleſiæ utilitatem ſerio & toto ani- „mo quærere. Quo in cenſu cum Ampliſſimus & nunquam ſatis laudandus „Magiſtratus hujus inclytæ Reipubl. ſit; non contentus Profeſſores Theo- „logiæ, Juriſprudentiæ & Philoſophiæ jam per octo annos foviſſe; etiam „Medicinæ profeſſionem extraordinarie introducendam in commodum „ſtudioſæ juventutis eſſe duxit. Quas partes cum demandarit Clariſſimo & „Doctiſſimo Viro Dn. Engelberto Teſſchenmaeckero Medicinæ Doctori; „is hac ipſa ſeptimana initium profeſſionis ſuæ cum bono Deo eſt facturus, „quemadmodum etiam Spartam quam nactus eſt, egregie per illius gratiam „eſt ornaturus. Invitamus igitur etiam atque etiam Ornatiſſimos Studio- „ſos, quos tam ſalutaris ac liberalis ſtudii amor tenet, ut occaſione optata „quàm etiam in ea parte Ampliſſimus Magiſtratus hujus urbis commodis „ipſorum offert, hic utantur, fructus uberes ex laboribus tam publicis „quam privatis prædicti Viri Clariſſimi percepturi. Oratio inauguralis ſive „præliminaris *De dignitate & utilitate Anatomia* habebitur die Auguſti „horâ Deus Opt. Max. benedicat magis ac magis Ampliſſimo Magiſtra- „tui totique Reipubl. Daventrienſi, Eccleſiæ ſuæ halcyonia ſemper in ea „concedat, & illuſtri huic Gymnaſio incrementa bonis omnibus grata lar- „giatur. PP. Daventriæ XII Auguſti ſtyli veteris cIɔIɔcxxxvIII.

Vitam ejus, ex funebri programmate Anno cIɔIɔcxLIX. Daventriæ affixo cognoſcas licet, eſt autem tale:

Rector Academica Schola Daventrienſis Studioſa juventuti Salutem.

„Hæc tria magni æſtimantur inter homines, multumque creduntur ha- „bere præcipui, Vigor ætatis, Præclaræ artes, & Probitas morum. „Lacedæmonii ſacris ludiſque publicis tres choros inducebant: primus „ſenum erat, canentium: Ἄμες ποτ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι. *Nos quondam „eramus ſtrenui juvenes manu:* altero juvenes perſonabant; Ἄμες δέ γ' ἐσμέν· „αἰ δὲ λῆς αὐγάσδεο· *Hoc nos vocamur: ſi libet, proles licet:* tertius, pueri, „hoc

„hoc canticum desaltabant: *Ἀμὲς δ᾽ ἐσσόμεθα πολλῷ κάῤῥονες. At nos fu-„turi fortiores plus satis.* Haud dubie id præstantissimum judicaverunt, quod „qui haberent, eos id apud Spartanos vaniloquentiæ ignaros venditare, „publice justum erat; qui non haberent, alii habuisse, alii promittere glo-„riosum putarent. Ctesias Medicus & Historicus, ex illis, qui Cyrum mi-„norem adversus Artaxerxen fratrem rebellantem secuti essent, cum in „manus hostium venisset, non modo vincula & alia captivitatis mala effu-„git, sed etiam à magno rege in amicorum cohortem est assumtus. Denique „Triginta-viri Athenis, homines sceleratissimi & crudelissimi, quicquid „aliud erat nobilium & bonorum civium, cædibus & exiliis vexaverunt; „Socrati vero palam respons anti manus injicere non sustinuerunt. Sic illi „inter hostes claritudo artium, huic inter tyrannos & prædones publicæ li-„bertatis vitæ innocentia securitatem præstitit.

„ Cæterum hæc tanta privilegia neminem solvere necessitatibus naturæ, „nimis heu magno nuper experimento nobis cognoscendum dedit Engel-„bertus Teschenmacherus, Medicinæ Doctor, Physices & Medicinæ Pro-„fessor, Medicusque & Mathematicus hujus urbis celeberrimus. Natalium „ejus laudem habent, Elverfeldia, non ignobile oppidum in Principatu „Montano; annus hujus decurrentis seculi octavus; dies a. d. pridie Nonas „Apriles Gregorianas (sic enim illic tempora numerant) qui Paschæ festum „proxime antecedebat; Engelbertus Teschenmacherus Medicinæ Doctor, „& quondam in patria, nunc hac in civitate publice valetudines regens, „Anna à Diest, mœstissimi parentes, quibus nunc turbato mortalitatis or-„dine, ipsis effœtis filius paullo ante florentissimus, dolor atque decus ma-„gnum, efferendus est.

„ Et tirocinium quidem studiorum in urbe patria deposuit sub oculis pa-„rentum, quibus ætati teneræ nulla fidelior custodia. Cumque indies no-„biles profectus majorem spem facerent, ad scholam Nassovicam Herbor-„nensem, mire tunc celebrem, præstantibusque viris ac flore juventutis af-„fluentem, missus, quæ bene jacta fundamenta attulerat, iis ampliora im-„molitus est & superstruxit. Coloniæ dehinc Agrippinensis, inter primas „Germaniæ, Academia patriæ arti jam totis viribus incumbentem feliciter „provexit; Lugdunensis Batava, omnium Belgicarum sine controversia „princeps, omnibus numeris absolutum dimisit.

„ Itaque, qui per arduam Virtutis semitam magnis passibus laboribusque „grassatus erat, is quin ad honoris eniteretur fastigium, & fructibus indu-„striæ suæ afficeretur amplissimis, non potuit dubitari. Primum summos in „arte medendi titulos bene merito alumno suo congessit prædicta Academia „Batava Lugdunensis, Anno Christiano CIↃIↃCXXXVI. ante diem „XI Kalend. Decembres. Unde domum reduci domesticumque optimum

„Magiſtrum in morbis curandis & ſanitate hominum tuenda ſectandi, jam-„que in ea re magnum uſum conſecuto, Ampliſsimus ſpectabiliſque Sena-„tus hoc in Gymnaſio, cujus ornandi excellentibus doctoribus curam præ-„cipuam ſemper oſtendit, docendæ extra ordinem Medicinæ poteſtatem „fecit, Anno Chriſti CIↃIↃCXXXVIII. menſe Sextili. Additur deinde „patri collega, ut ſtipendio quoque invitatus publicaque auctoritate civi-„tatis Medicum ageret: ſimulque Mathematici, quando à compluribus „annis Daventrienſe Calendarium celebratum erat, munus & commoda illi „decernuntur, Anno Chriſti CIↃIↃCXLIV. menſe Novembri. Denique „mandatur in hac ſchola Academica provincia ordinaria ſcientiæ rerum „naturalium explicandæ. Anno Chriſti CIↃIↃCXLVII. menſe Septem-„bri: qua quidem ita defunctus eſt, ut perpetuo non modo Profeſſoribus „collegis ſe commodum & unanimem, ſed omnibus etiam auditoribus uti-„lem facilemque præbuerit.

„ Neque inter poſtrema, ſi non inter prima, felicitatis humanæ cenſen-„dum, nactum eſſe uxorem ex animi ſententia, virginem modeſtia & pietate „probatiſſimam, gente etiam in Ducatu Clivenſi clara, Eliſabetham à „Groen, Conſulis Reſenſis filiam. Cum hac ducta Anno Chriſti CIↃIↃC „XLII. a. d. XVII Kalend. Octobres ſine querela & jucundiſſime, quod „ſuperfuit, vixit. Nec defuit conjugio fœcunditas, ſed è tribus filiis ſolus „ſuperſtes Cornelius; reliqui præmiſſi, quo ipſe profectus eſt III Nonas „Junias hora undecima noctis, quando piâ illâ animâ Deo datori commen-„datâ reſignatâque, plenus ſanctæ fiduciæ, atque illum, cujus mors noſtram „mortem tranſitum in meliorem vitam fecit, ſuſpirans placide exſpiravit. „Vixit annos XLI, menſes duos.

„ Vos Nobiliſſimi & lectiſſimi Juvenes, præſtate frequentes ſupremum „munus reliquiis optime de vobis meriti Præceptoris veſtri, ac mortalitatis „recordamini, quod Rex ille Muſicus & hymnorum Deo gratiſſimorum „Poëta præſentiſſimum acquirendæ prudentiæ inſtrumentum cenſuit. Juſta „fient VII Idus Junias ſeu proximo die Veneris hora ſecunda pomeridia-„na. Valete. P. P. Daventriæ VI Idus Junias Julianas Anno Chriſti „CIↃIↃCXLIX.

Eodem Anno Martinus Schoockius Profeſſionem Philoſophicam Da-ventriæ adiit. Ejus vitæ curriculum, ex ipſius autographo deſcriptum, tale eſt:

„ Martinus Schoockius natus eſt Ultrajecti Anno CIↃIↃCXIV. Kalend. „April. circa horam decimam nocturnam patre Giſberto Schoock F. Ar-„noldi Conſulis Bommeliani per annos complures, & matre Iohanna à „Voorſt. Schoockiorum gens ante annos trecentos in faſtis nota, incu-„nabula ſua debet Dordraco primæ Hollandiæ civitati, ac inter ſuos gentiles

„præter

„præter Petrum Schoock ante seculum Zuyt-Hollandiæ Prætorem & Dor-
„dracenum Scabinum, ejusque filium Tilemannum parentis in Scabinatu
„successorem, censet quoque Gisbertum Schoock S.S. Theologiæ Docto-
„rem, & in Lovaniensi Academia Professorem atque Rectorem Magnifi-
„cum, aliosque complures, qui Bommeliæ in Geldria (vulgo *Salt-Bommel*)
„honores gesserunt, honestisq; affinitatibus (nominatim *Neidonum, Baldewi-
„norum, Moilardorum, Masiorum, Brittenorum, Lottemorum, Vorstermannorum,
„& Raëtiorum*) familiæ honoratæ majorem splendorem fœnerari studuerunt.
„Prima literarum fundamenta posuit domi sub avo materno Antonio à
„Voorst, viro docto & portentosæ memoriæ; cujus subsidio totum No-
„vum Testamentum, & Psalterium, melioremque Virgilii partem, etiam
„cum luminibus captus esset, identidem repetere solet, tali quasi exercitio,
„nepotumq; institutione cæcitatis incommodum edulcando. Postea frequen-
„tavit Gymnasium Hieronymianum, atque moderante præ cæteris Viro Cl.
„D. Antonio Æmylio illius tum Regente, nunc in Academia Ultrajectina
„Professore Historiarum celeberrimo, eousq; profecit, ut anno XXIX. hujus
„seculi ad capiendum uberiorem ingenii cultum ad Academiam Frisiorum,
„quæ Franekeræ est, ablegatus fuerit. In ea audivit Iohannem Hachtin-
„gium Philosophum acutum, & Adrianum Metium Mathematicum longe
„celeberrimum: prima quoque Theologiæ fundamenta posuit sub Reve-
„rendis, atque de Ecclesia Orthodoxa meritissimis Viris D. Guilielmo Ame-
„sio, D. Iohanne Maccovio, & D. Meinardo Schotano, Theologiæ Docto-
„ribus & Professoribus eximiis: cum vero aëra illum valetudini suæ minus
„secundum esse crederet, ex consilio amicorum anno XXXII. Leidam
„abiit, adhæsitque Philosopho summo D. Franconi Burgersdicio, diserto
„ad hoc in Theologia manuductore & Doctore D. Antonio Walæo Theo-
„logiæ Professore accurato. Oblata dein commoda in Patria occasione, in
„eam rediit, institutisque Philosophicis & Theologicis Collegiis varios
„nobiles & egregios adolescentes in disciplinam accepit, qui dum in Con-
„sistorio quoque mense declamant, visus est præludere illustri Gymnasio;
„quod anno XXXIV. ibi erectum est, & cujus membrum, extraordinaria
„Professione Latinæ & Græcæ linguæ admissa, cœpit esse sub finem anni
„XXXV. paucis mensibus post Gymnasio Academiæ titulo insignito, ipse
„primus in Philosophia lauream accepit, quemadmodum ante in Gymnasio
„primam Disputationem proposuerat Ultrajecti. hæsit usque ad finem anni
„XXXVIII. quo à Magistratu Daventriensi accitus est ad docendas Histo-
„rias & Eloquentiam in illustri suo Gymnasio, quod ut illustrius redderet,
„ultro superaddidit lectionem Græcam & Geographicam. Anno XL. abiit
„ad Academiam Groningæ & Ommelandiæ, in qua adhuc hodie per Dei
„gratiam Logicam & Physicam docet.

Edidit

Edidit, aut hoc anno edita legentur:

Desperatissima caussa Papatus cum Auctario adversus Fromondum.
Dissertatio de Natura Soni & Echus.
Admiranda Methodus novæ Philosophiæ Cartesianæ.
Dissertatio de Ovo & Pullo tertia editione admodum locupletanda.
Dissertatio de bonis Ecclesiasticis.
Volumen primum Orationum.
Historiæ Naturalis vestibulum reseratum.
De Scepticismo, libri sex.
Dissertatio de Turffis.
De Cervisia Commentarius accuratus.
Historia Novorum & Antiquorum Enthusiastarum.

Reliqua affecta non commemoro.

Schoockio Groningam profecto successit in Professione Historiarum & Eloquentiæ Ioannes Fridericus Gronovius, cujus vitam ex ipsius manuscripto ecce habes:

,, I. F. G. natus Anno cIↄIↄcxI. ante diem vI Eid. Septembres; ,,Hamburgi in ædibus avi materni, Canonici & Duci Holsatiæ Comitique ,,Schaumburgico à Consiliis; patre Davide Gronovio, Wismariâ Megapo-,,litanorum, JCto. Iohanni Frederico Archiepiscopo Bremensi, Episcopo ,,Lubecensi Duci Holsatiæ, à Consiliis per continuos octodecim annos, ,,post & venerabilis Collegii Canonicorum Hamburgi, denique civitatis ,,Bremensis Syndico. Tirocinia studiorum posuit apud parentes domi Veur-,,dæ, ubi erat diœceseos regia, per præceptores privatos, juvenes jam cor-,,roboratæ ætatis, & qui se & alios tam in moribus quam in studendo regere ,,possent, ex Academia aliqua arcessitos & honestis præmiis invitatos. Anno ,,hujus seculi xxvI Bremam missus, quod initium illi scholæ publicæ fre-,,quentandæ, per semestre hibernum primæ classis discipulum egit: æstate ,,sequenti Gymnasio adscriptus est, & partim illic, partim in Hamburgensi ,,Gymnasio, Professores auscultando & consulendo studia provexit usque ,,ad annum xxxI. Quum mense Februario in Comitatu illustrium & ma-,,gnificorum Virorum, qui ab Archiepiscopo, à Ducibus Holsatiæ & Mega-,,politanis, à civitatibus Lubecensi ac Bremensi ad Comitia Principum Pro-,,testantium legabantur, profectus, visis obiter Lipsiensi & Ienensi Aca-,,demiis, consedit Altorfii Noricorum, & Juris præcipue studium Bremæ ,,pulchre inceptum, excoluit; etsi à Michaële Virdungo, qui tunc unus ,,ex illa felici literis ætate illic super, identidem ad hasce revocaretur. ,,Interea patre defuncto, anno xxxIII mense Aprili domum rediit: se-

,,quenti

„quenti anno Groningam ivit, & Antonio Matthæo, quicum patri ejus olim „Marpurgi Cattorum familiaritas fuerat, adsiduus adhæsit: sed citius inde, „quam initio constituerat, pellectus in Hollandiam, ipsos quinque annos, „variis locis, majore quam unquam contentione & fere totus in literis egit; „etsi legum interim studium nunquam omnino deponeret. Anno XXXIX. „mense Aprili rebus convasatis, neque sperans se posthac in Fœderato Bel-„gio sedes positurum, mare transiit, & celebrioribus Angliæ urbibus lu-„stratis, in Galliam trajecit. Dum Juliomagi Andium menses fere sex desi-„det, auctore & instigatore ex Professoribns homine Germano doctissimo „prid. Kal. Martias Gregorianas Anni XL. summos in jure honores Aca-„demicos in magna celebritate & honoratorum civium & studiosorum pro-„meruit ac suscepit. Visa deinde & Italia ac proxima illi Germania (nam „prope ad limitem Imperii per Austriæ fines, inde usque Ratisbonam, ubi „tunc Cæsar agebat, processit) per Boiarios, Vindelicos, Helvetiosque „in Galliam, mox in Belgium rediit, eo animo, ut in patriam urbem rever-„teretur, ac sedes ibi collocaret. Sed Daventriensem Historiarum & Elo-„quentiæ cathedram, quo literis ante ipsum annum Romæ acceptis sollici-„tatus erat, etiamnum vacuam offerentibus iterum Amplissimis ejus scholæ „Curatoribus, re deliberata, libens annuit. Cujus consilii nec dum eum „pœnituit, inventa præsertim ibidem conjugii & honesti, & concordis, & „fœcundi conditione. Edidit

Diatriben ad Statii Papinii sylvas Hagæ.

Libros tres observationum Lugduni Batavorum.

Elenchum Antidiatribes adversus Emericum Crucem Lutetiæ Parisiorum.

Commentarium de Sestertiis Daventriæ.

T. Livium cum Notis perpetuis.

Marcumque & L. Senecas, recensitos & Notis adornatos Lugduni memoratæ.

Propempticon ad Legatos Fœderati Belgii, cum Pacificationi Monasteriensi interfuturi Daventria convenissent.

Gratulationem ad Principem Auriacum Gulielmum secundum, cum paternum imperium, ab Ordinibus delatum, simul cum hæreditate adiisset, Amsterodami typis descriptam.

Circa hæc Vedelius ad Franekeranam Professionem vocatus dimittitur. Edita sunt ab eo:

Notæ in Epistolas Ignatii.

 Com-

Commentarius de tempore utriusque Episcopatus S. Petri, Antiocheni & Romani. Genevæ Anno CIↃ IↃCXXIV.

Rationale Theologicum, seu de necessitate & vero usu principiorum rationis ac Philosophiæ in controversiis Theologicis. ibid. Anno CIↃ IↃCXXVIII.

Remede contre l'Apostasie. ibid. Anno eodem. Idem Latinè sub titulo: *Panacea Apostasiæ.* ibid. Anno CIↃIↃCXXIX.

S. Hilaire, ou Antidote, contre la tristesse. ibid. Anno CIↃ IↃCXXX. Idem Latinè, cum inscriptione: *S. Hilarius, seu Antidotum contra tristitiam, pro sancta hilaritate.* Lugd.Bat. Anno CIↃ IↃCXXXII.

De prudentia veteris Ecclesiæ. Amstel. Anno CIↃ IↃCXXXIII.

De Deo Synagogæ contra Casp. Barlæum. Hardervici Anno CIↃ IↃCXXXII.

Arcanorum Arminianismi, partes IV. Lugd.Bat.apud Fr.Hegerum.

De Episcopatu Constantini Magni, seu, de potestate Magistratuum reformatorum, circa res Ecclesiasticas. Leovard. Anno CIↃ IↃCXLII.

Opuscula Theologica. Franekeræ.

Anno CIↃIↃCXXXIX. 1 Octob. vocatus fuit ad Professionem Theologicam Daventriensem D. Henricus a Diest. cujus vitæ breviculum ab ipso nobis transmissum subjungemus:

,, Henricus a Diest, natus Anno Domini CIↃIↃXCV. XIX Decemb. ,,stylo novo, Altenæ, in Comitatu Marcano, Clivensi Ducatui annexo, ,,patre Quæstore & Prætore, Simeone a Diest, matre Annâ vander Beke: ,,educatus in studiis, Tremoniæ, sub Rectore Beurhusio V. Cl. Sigenæ, ,,sub Pædagogearcha Ernholdo, eximio Logico, & Didactico; Herbornæ, sub celeberrimis Professoribus, Alstedio, Gutbeileto, Pasore, Piscatore; Basileæ, sub Buxtorfio, Lucio, Grynæo; Heidelbergæ, sub Baumbachio, ac Clarissimis Theologis, Pareo, Sculteto, Altingio; hisque duobus ad Synodum Dordracenam profectis, & gliscente bello in Germania, ,,iterum Basileæ, sub Cl. Theologis, Sebast. Beckio, & Ioh. Wollebio: ,,ubi, postquam à Facultate Theologica bis honoratus esset Professione extraordinaria, quæ provectioribus in Theologia Studiosis demandari solet ,,feriis Canicularibus, applaudente Facultate Theologicâ Heidelbergensi, ,,Doctor Theologiæ promotus est, Anno CIↃIↃCXXI. 11 Sept. styl. vet. ,,Inde in patriam rediens, quum omnia in Germania arderent bellis, Leidam ,,secessit, atque ibi consensu Professorum Collegia privata instituit: donec, ,,Anno CIↃIↃCXXIV. exeunte, ad Ministerium Ecclesiæ Emricensis, ,,cujus præcipua pars tunc erat Regimen Electorale Brandeburgicum, evocaretur;

„caretur; quod administravit per triennium. A Ministerio Ecclesiastico, „Anno cIↃIↃcxxvII. mense Octobri, vocatus ad Professionem Theo„logiæ & linguæ Sanctæ, in illustri Gymnasio Gelro-Velavico, quod est Har„dervici, eandem per duodecim annos integros sustinuit. Hardervico Da„ventriam evocatus, Anno cIↃIↃcxxxix. I Octob. eidem Professioni „hactenus invigilat. S. Ministerii ac Professionis fructus publici hi exstant:

Conciones pœnitentiales, & aliæ.
Mellificium Catecheticum.
De ratione studii Theologici necessaria Instructio.
Enchiridion Theologiæ.
Theologia Biblica.
Funda Davidis.

Anno cIↃIↃcxl. xII Januarii D. Diestius Orationem inauguralem habuit, *de Animæ statu post mortem.*

Mentionem supra fecimus Philippi Rovenii Daventriensis, ei hoc & sequuto anno Ultrajecti dica grandis impacta fuit, quam hic inseri lectoris interest. quæ hoc anno acta sunt, subjectum diploma ostendet. ita autem habet:

„Ad requisitum Nobiliss. D. Henrici Valkenarii, Domini a Valcke„naer, Duckenborch, Lis, Giessen, de Wenert &c. Prætoris civitatis „Ultrajectinæ, nomine officii Actoris: per me Apparitorem, vigore decreti, „honorati hujus Judicii, dati v Octob. cIↃIↃcxxxix, per edictum „citatur Philippus Rovenius Daventriensis, ad comparendum personali„ter coram honorato Judicio civitatis Ultrajectinæ, die Martis qui erit xv „Octobr. cIↃIↃcxxxix. ante meridiem, hora nona, ut ibi audiat ejus„modi postulatum, finem, & conclusionem, qualem sua nobilitas adversus „ipsum sumere ac instituere volet, eo nomine, quod attentaverit sibi asscri„bere qualitatem Archiepiscopi Philippensis, & diœceseos Ultrajectinæ, nec „non Hollandiæ, Zelandiæ, aliarumque federatarum Belgii Provinciarum, „ac ditionis Transisalanæ &c. Vicarii Apostolici: Supremum harum regio„num Magistratum, ac nominatim Rectores hujus civitatis Ultrajectinæ „habere ac sugillare pro hæreticis, rebellibus, & illegitimis Magistratibus, „collationes prælaturarum, Canonicatuum, aliorumque beneficiorum à „dictis Magistratibus factas, pro nullis, illegitimis, ac invalidis declarare, „ac ipse in dictâ suâ, nullâ, assumtâ qualitate prælaturas, Canonicatus & „beneficia in Ecclesiis hic & alibi, etiam ad nominationem Regis Hispaniæ „conferre, dispensationes erogare, aliosque actus Episcopales in hac urbe „(tanquam loco suæ residentiæ) exercere: Omnia ad magnum præjudi„cium status harum regionum, vilipendium supremi Magistratus, nec non

„cum usurpatione, infractione, & turbela Patriæ celsitudinis ac jurisdictio„nis. Denique Romæ, Coloniæ, ac alibi tractare & agere cum Legato „Regis Hispaniæ, & per eundem, ad componendum dicti Regis, hujus „autem Status dispendium, obque alios plures actus factaque criminosa, „cum intimatione in forma.

Publicatum è Curia Vltrajectina, cum debita assistentia substituti Prætoris, ac Scabinorum. v *Octob.* c I ɔ I ɔ c x x x i x.

Et subsignatum

H. à Coesvelt.

x. Martii Prætor Ultrajectinus, Senatui ibidem exhibuit actionem suam adversus Ioannem Wachtelaer Canonicum S. Mariæ, qua refert Philippum Rovenium, sese dicentem Archiepiscopum Philippensem &c. ut supra, Anno c I ɔ I ɔ c x x x. in eadem sua prætensa qualitate dedisse, & per sacellanum suum & Secretarium Godefridum a Moock expediri fecisse literas patentes, per quas idem Wachtelaer una cum Iacobo Bool, & Theodoro de Witte constituuntur Visitatores generales per universam diœcesin Ultrajectinam. Iisdem potestatem dedisse, omnia loca sibi Rovenio subjecta visitandi, monendi &c. eundem Wachtelarium instrumento dato xxviii *Julii* c I ɔ I ɔ c x x x i i i. nominasse Vicarium suum generalem. quo instrumento inter alia præcipiatur, ut Archipresbyteri diœceseos Ultrajectinæ ipso præsente, aut vero Vicario ejus generali congregentur. ejusdemque instrumenti confectum fuisse apographum, ad usum ejusdem Vicarii. Constitutum porro fuisse diplomate dato i x Novemb. c I ɔ I ɔ c x x x i i i. ut ab Episcopo, aut prædicto reo tanquam ejus generali Vicario administraretur ærarium commune, ad sumtus pro bono publico faciendos, & ad occurrentia onera sublevanda. Ita ut prædictus reus sit Vicarius Archiepiscopi Ultrajectini, eundem absentem repræsentans, atque ita usurpans potestatem supremam, D.D. Ordinibus Provinciæ Ultrajectinæ competentem. Quo respectu idem reus crimen læsæ Majest. secundum jura commiserit. Eundem reum in eisdem commissionibus primum nominari, atque adeo præcipuum esse. Eum prætensæ huic qualitati potestatique ab Archiepiscopo, eo quo dictum est modo sibi collatæ, non modo non contradixisse, verum eam amplexum, tanquam visitatorem & Vicarium generalem Rovenii, multos actus superioritatis & jurisdictionis exercuisse. Inter alia ausum fuisse, instrumento dato x v i i Octob. c I ɔ I ɔ c x x x i. variis sacrificulis aliisque clericis ruri commorantibus, sigillatim districtus suos constituere ac assignare, sub propriæ manus signaculo, adhærentibus & approbantibus nonnullis sacrificulis, qui eandem constitutionem rei sua subscriptione firmarint. In quibus districtibus

bus iidem sacerdotes religionem ac superstitiones Romanenses, adversus edicta regionis, essent exercituri. Eum per hæc notorie exercuisse actus Episcopales,& usurpasse potestatem supremi Magistratus, ac ejusdem jurisdictionem turbasse. Prout, abdicato Hispaniarum Rege in federato Belgio, omnis potestas, superioritas, & jurisdictio, quæ penes Ultrajectinum Episcopum in spiritualibus ac secularibus in hac diœcesi quondam fuit, devoluta sit ad Nobb. ac Pott. Ordd. hujus Provinciæ. Citra quorum antecedentem consensum ac approbationem nemini licuerit ullos Ministros Ecclesiæ, personasve Ecclesiasticas aut Pastores ordinare, committere, aut delegare. Ut appareat per Canones Ecclesiasticos hujus Provinciæ, aliaque Acta Synodalia auctoritate Ordd. stabilita. Reum proinde, ratione dictæ usurpationis ac turbatæ jurisdictionis, de jure incurrisse graves atque etiam corporales pœnas. Cum ea non sint facta nisi in hac Provincia, ubi sola reformata religio recepta est, atque ita regimen in regimine introductum. Ordo adversus ordinem in negotio religionis erectus. ac per id, subditi harum regionum diversæ potestati, auctoritati, ac dependentiæ, quam Nobb. suarum potestr. obnoxii facti. nec non prætensæ censuræ & correctioni Ecclesiasticæ ipsius rei ac suorum subjecti: simulque absterriti ab obedientia quam Nobb. suis potestatib. ut & decretis harum regionum debeant.quandoquidem, ex jure scripto, quicunque subditos, qui stabant sub obedientia Principis, ab ea abstrahit, graviter punitur. Annis insuper CIↃIↃCXXII. & CIↃIↃCXXIII. ac circa illos, Romæ mota disputatione inter prætensum Episcopum & Vicarium Apostolicum Rovenium ab una, & Jesuitas reliquosque ordinatos religiosos ab altera parte, coram Papa ibidem, super controversia, num Jesuitis in Belgio federato dogmata sua propagare, nec Rovenio nec cuiquam alii tanquam capiti subjectis, licitum foret, nec ne? eundem Rovenium tunc temporis eo fine Romam ablegatum, una cum Bolio, Gravio, aliisque, conscio, adiutore, & mandante eodem aliisque ei adhærentibus sacrificulis Romanensibus in hisce oris, multis usos fuisse mediis qnibus ejusdem Rovenii prætensam superioritatem in hisce regionibus tuerentur, eamque à Papa confirmari ac stabiliri curarent. Actiones ejusdem Rovenii Romæ spectasse ad commoda Regis & Infantis Hispaniæ, & ad subditos harum Regionum, & ad obedientiam ejusdem Regis deducendos in eaque continendos. Eundem Rovenium Romæ cum esset, super hac negociatione cum reo consilia miscuisse, eique inter alia significasse, se Rovenium, ut de Jesuitis ibidem apud Papam triumpharet, non semel implorasse ac adhibuisse intercessionem Infantis, & Legati Hispaniæ. prout pateat ex Epistola XXVI Novembr. ab eodem Rovenio ad reum missa, in verbis: *Ad Vibem Infantis Oratorem mandatum pervenit, res nostras promovendi &c.* Item ex Epistola, data in die S. Martini Anno CIↃIↃCXXII. in verbis:

 Cardi-

Cardinales apud Oratorem Infantis nobis hospitium parari petierunt &c. Illustriss. D. Vives, Orator Infantis, omnia offert obsequia, dicitque, sibi jam binis literis à Serenifs. Infante injunctum, ut nostra promoveat, & ad audientiam Pontificis & Cardinalium nos deducat &c. Item per Epistolam Iacobi Bolii, datam eodem die, quæ penes reum inventa est, in verbis: *D. Vives Serenifs. Infantis Orator serio & affectuose desiderat nos juvare &c.* Et postea: *D. Vives totum se offert, quem si in omnibus sequamur, habebimus Coadiutorem &c.* Et per Epistolam datam XXVI Novemb. CIↃIↃCXXII. *D. Vives nos ad audientiam duceret.* Item: *Cum eodem D. Vives (qui nos totis viribus nititur juvare) Avum accessimus &c. Avus mandavit D. Vives, ut negotiorum nostrorum fieret procurator: qui gaudens id accepit, & sibi gratulatur quod & ab Infante, & ab Avo talis sit constitutus &c. Infantis literæ ibi integræ lectæ, quæ etiam post discessum nostrum, alias in nostram commendationem miserat &c.* Et per Epistolam missam VII Januar. CIↃIↃCXXIII. *D. Vives, qui quasi suum existimat agi negotium, hic novas accepit à Serenifs. Infante literas, quibus petit, ad unionem servandam, unum solum debere esse apud nos Caput.* Ita ut reus noritiam habuerit, eorum quæ cum Infante ejusque Legato, ad stabiliendum in hisce oris unum caput, aliaque ad obsequium Regis Hispaniæ, Romæ ac alibi tractata & negociata fuere. Ad hæc, nomine Romanensium per hasce oras, conscio reo, apud Infantem requisitum fuisse, uti liceret sibi ibidem censum, tributa, vectigalia &c. conducere. Certo argumento, quod iidem Romanenses, conscio etiam reo, etiamnum agnoscant Regem & Infantem Hispaniæ, seseque nitantur subducere obedientiæ supremo harum regionum Magistratui a se debitæ. Significasse insuper reo Iacobum Bolium, familiarem correspondentiam & tractatus ad commoda Regis Hispaniarum spectantes, quos idem Rovenius & sui, cum iisdem regionum nostrarum hostibus habuerunt. ut inter alia est in eadem Epistola XXIX Novembr. CIↃIↃCXXII. in verbis: *Vives nos libenter suo palatio excepisset, & ægre tulit nos cubiculum conduxisse, verum mihi id consultum fuit visum, quia nostrates oculos & aures habent usque ad hæc loca, ac vereor, ne nostra cum illo conversatio nobis aliquando fraudi sit &c.* Ita ut idem Bolius cum suis, nec non ipse reus probe cognitum habuerint, se graviter adversus statum harum regionum, & supremum Magistratum delinquere, veritique sint, siquando delicta sua fuissent patefacta, fore ut graviter eorum causa punirentur. Quandoquidem autem dicta negociatio Romæ instituta, tum cum Papa & Cardd. tum vel maxime cum Infante & Legato Hispaniarum, criminalis est in summo gradu, cujus negociationis reus non modo conscius fuit, eamque reticuit, ac revelare neglexit, verum insuper cum dictis negociantibus consilia miscuit, ac personam dicti Rovenii, ipso absente hic in prætensis suis functionibus repræsentavit, utique etiam in illo graviter & summè adversus statum harum regionum deliquit; Non

modo

modo ad eandem negociationem consilio & auxilio præstito, verum etiam missa & assignata pecunia, ad ingentem summam redeunte: quam in his oris colligi procuravit, & per mercatorum literas cambii & credentiæ ad Rovenium aliosque cum eo Delegatos transmisit, insumsitque in sumtus itineris, & litis ac negociationis supra memoratæ, commodum Regis Hispaniæ, harum vero regionum detrimentum. Per quam assignationem, collectionem, ac procurationem pecuniarum ad usus Rovenii (qui harum regionum hostis erat) ejusque complicum, reus, vigore decreti Præpott. D. D. Ordd. Generalium, Anni cIↄIↄcxxII. vitæ ac facultatum amissionem incurrit. Prout idem reus, per correspondentiam, favorem, & subsidium iisdem hostibus præstitum (vi decreti Nobb. & Pott. D. D. Ordd. hujus Provinciæ, Anni cIↄIↄcxxIII.) tanquam crimine læsæ Majest. perpetrato, pœna dignus est. Præter quæ idem reus, ad harum regionum detrimentum correspondit cum dicto Rovenio, abhinc annos XVIII. & quidem inter alia, super militia harum regionum. Prout idem Rovenius inter alia, in Epistola ad reum scripta die Martini Anno cIↄIↄcxxII. significavit quantopere sibi displiceret rumor levatæ obsidionis Bergæ ad Zomam, ac proinde regionum harum prosperitatis, in verbis: *Perlata hic fuit tristis fama, solutæ obsidionis Bergæ ad Zomam, spero rumorem falsum esse, certitudinem abs te expectamus &c.* pandens ea ratione animum suum male affectum ac inimicum adversus hunc statum. Et sic desiderans mutationem status reipubl. & hostis reipubl. existens. quod & ipsum reus legitimo suo Magistratui revelare tenebatur. nec tamen fecit. Præter hæc omnia citatum Rovenium, quem sciebat, & scire tenebatur, in hisce oris non modo peregrinum & non admissum Ecclesiasticum, verum etiam formalem hostem esse, ab eo, adversus edicta, hospitio exceptum fuisse. A quo & commissionem XXVII Aug. Anno cIↄIↄcxxx acceperit, ad publica quædam negocia Coloniæ Agrippinæ perficienda, negocianda, & dirigenda citra consensum summi harum regionum Magistratus, neque re hac Nobb. Potentt. Ordinibus, aut urbis hujus Rectoribus, Magistratui ipsius legitimo, revelata. idque in causis ad politiam ac religionem harum regionum, atque ita earundem statum pertinentibus; cum notoria usurpatione jurisdictionis, & Majestatis læsione, nec non assumtione qualitatum, quas Rovenio non licebat in reum cum suis conferre, neque reo cum suis eas acceptare, nedum usurpare, & effectui mandare: cum crimen sit, se gerere pro Magistratu aut Officiario. Eidem reo constitisse de multifariis actibus hostiliter a Rovenio adversus hunc statum perpetratis. Prout & Iacobus Bool crimen læsæ Majest. incurrerit, eo quod Rovenio in negociationibus suis & sollicitationibus Romæ factis auxilio fuerit, eumque de omnibus per Epistolas certiorem fecerit, quod repugnet harum regionum supre-

ſupremo dominio & celſitudini. Reum cum eorum quæ ſupra recenſita ſunt conſcius eſſet, ea legitimo ſuo Magiſtratui revelare debuiſſe: qui è contrario animum ſuum inimicum & perfidum uſque eo manifeſtarit, quod non ſolum ea ſilentio involverit, ſed inſuper cum eiſdem colluſerit, ac una cum prædicto Bolio, a tam formali hujus ſtatus hoſte, cujus ipſe Vicarius eſt, illicitas commiſſiones acceperit & inſinuarit. quo ipſo ex jure notorio crimen læſæ Majeſt. ac perduellionis admiſerit. Reum præterea notabilem pecuniæ ſummam, nominatim Anno proxime elapſo cIↃIↃcxxxix. transſcripſiſſe & ſuppeditaſſe perſonis Eccleſiaſticis in hoſtili territorio degentibus. eandemque pecuniam a ſubditis harum regionum acceptam ad uſus conventuum & collegiorum hoſtilium tranſportari & erogari curaſſe; ad imminutionem mediorum harum regionum, & ſubventionem earundem hoſtibus factam. Quo & ipſo idem incurrerit pœnam læſæ Majeſt. vigore primi Articuli, decreti Anno cIↃIↃcxxI. Eundem reum, ſuper hæc omnia, hoſpitio excepiſſe præter dictum Rovenium, hoſtem harum regionum, Gothofredum a Moock, ſacerdotem Romanenſem, ſacellanum ac Secretarium ejuſdem Rovenii, ac proinde & ipſum harum regionum hoſtem. multis quoque ſacrificulorum aliiſque vetitis conventiculis in hiſce regionibus interfuiſſe. Eundem reum, cum ratione latitationis ſuæ & fugæ conceſſa eſſet citatio in perſona per edictum, ter per campanæ pulſum citatum ac vocatum fuiſſe, qui ſingulis illis vicibus ſententiam de defectu adverſus ſeſe emanare permiſerit. Citatumq; ad videndum exhiberi Prætoris intentum ejuſque verificationem, ac audiendam ſententiam &c. non comparuiſſe. quo nomine D. actor hoc ſuum Intentum exhibeat. Quapropter, quum de jure reus ratione correſpondentiæ cum Rovenio aliiſque harum regionum hoſtibus, tractatuum ac negociationum Romæ cum Papa, Cardinalibus, Infante, & Regis Hiſpan. Legato, ad detrimentum hujus ſtatus, & commodum ejuſdem Regis habitarum, quas neutiquam revelarit, ſed omni modo adjuverit ac promoverit, pecuniam ſuppeditarit & transſcripſerit, prætenſam ſuperioritatem Rovenii approbarit & pro ſua parte ſtabiliverit, perſonam ejus & functiones, eo ab hac urbe abſente, ſuſtinuerit obſervaritque, diſtrictus ſacrificulorum ruri ac alibi reſpectiveaſſignarit, qualitates viſitatoris & Vicarii generalis à Rovenio acceperit, ſibi arrogarit, & exercuerit; atque ita celſitudinem harum regionum, & juriſdictionem ſupremi Magiſtratus uſurparit, turbaritque, nec non earundem turbatoribus & uſurpatoribus, & publicis harum regionum hoſtibus opem & auxilium ſubminiſtraverit, inconceſſa Collegia & Preſbyteria cum aliis fecerit atque erexerit, pecunias ſubditorum harum regionum ad eos uſus, & ad conventus in regionibus hoſtilibus tranſcripſerit, & inſumſerit, atque ita regimen in regimine, & turbelam ac innovationem in negocio religionis machinatus

ſit,

fit, quæ omnia, notoria crimina rebellionis & læsæ Majestatis sunt; His de causis concludit eo fine, ut per sententiam definitivam hujus judicii, reus declaretur privatus esse omni exceptione declinatoria, dilatoria, & peremtoria, tutelis ac defensionibus, ac porro pronuncietur commisisse crimen læsæ Majest. rebellionis, ac perduellionis adversus hunc statum, præbenda sua in Ecclesiâ S. Mariæ, ac omnibus suis facultatibus ad usum Domini multandum, & siquando in manus justitiæ eum pervenire contigerit, gladio plectendum, ita ut mors insequatur. Condemnandum porro in expensas ac sumtus justitiæ aliosve &c. Super omnia &c.

Subscripserat

Nic. à Meerkerck.

Sententiæ

Conclusæ ac pronunciatæ X. *Martii* CIↃIↃCXL. *ac primo adversus Philippum Rovenium.*

„Visso à Judicio civitatis Ultrajectinæ Intento eidem judicio tradito, „nomine ac vice Henrici Valkenarii, Domini in Valkenaer &c. „Prætoris hujus civitatis, ratione Officii actoris, adversus Philippum „Rovenium Daventriensem, per edictum in persona citatum, & emanen-„tem, una cum citationibus, intimationibus, verificationibus, actis & „munimentis a D. actore exhibitis, per quæ apparet, citatum & emanen-„tem in fine Anni CIↃIↃCXXI. post expirationem duodecennalium indu-„ciarum, quum esset persona dicta spiritualis, adversus decreta, clam, sine „commeatu, nec indicato nomine suo aut qualitate, in hasce oras, & no-„minatim in hanc urbem Ultrajectinam venisse, atque ad tempus ibidem „hæsisse, nec non, conatum fuisse sibi prospicere de commodo domi-„cilio, suamque residentiam hic constituere, ad regionum harum detri-„mentum. Eundem se qualificasse nominasseque Archiepiscopum Phi-„lippensem & Ultrajectinum, nec non Hollandiæ, Zelandiæ, aliarumque „Provinciarum federatarum Vicarium Apostolicum, & in ea qualitate di-„versos actus Episcopales exercuisse ac celebrasse, in eadem prætensa qua-„litate contulisse multas ac varias prælaturas, Canonicatus, aliaque bene-„ficia, tam hic in Ecclesiis quam alibi, etiam ad præsentationem Regis „Hispaniæ & Archiducum Austriæ, tanquam prætensorum Principum Bel-„gii, sugillantem dictorum beneficiorum possessores, tanquam illegitimos „ac iniquos detentores, & eorundem collatores tanquam hæreticos, rebel-„les, & illegitimos regentes. Eundem annis CIↃIↃCXXII. & CIↃIↃCXXIII. „una cum Iacobo Bolio Ultrajectino aliisque ipsorum complicibus, Romæ

,,apud Papam & Cardinales, ſuper ſua prætenſa ſuperioritate in ſpirituali-
,,bus per Belgium federatum, conſciis, conſultoribus, & mandantibus
,,ejuſdem Belgii Romanenſibus ſacrificulis, adverſus Jeſuitas, alioſque ordi-
,,natos religioſos proceſſiſſe, egiſſe, ac negociatum eſſe, ac in eadem nego-
,,ciatione & actione uſum fuiſſe interceſſione & auctoritate Regis & In-
,,fantis Hiſpaniæ & utriuſque legatorum, ac diſerte declaraſſe, eandem in-
,,terceſſionem tendere ad commodum eorundem Regis & Infantis, ad quos
,,Pontificii federati Belgii ſummopere inclinarentur, & in quorum obe-
,,dientia pro virili ſua parte eos continere ſtuderet, ac vereretur, ne eo-
,,rum animi ab iis alienarentur, niſi in dicta ſua prætenſa ſuperioritate per
,,interceſſionem & auctoritatem dictorum Regis & Infantis conſervaretur;
,,Eundem cum complicibus ſuis ad eandem negociationem pecunias ex hiſce
,,oris emunxiſſe. Eum, quantumvis, per reductionem urbis Grollanæ,
,,juxta capitulationes ea de re ſancitas, tanquam hoſtis federati Belgii, te-
,,neretur intra bimeſtre inde diſcedere, nihilominus, non modo clam ibi-
,,dem hæſiſſe, aut vero frequenter eo rediiſſe, idque frequentaſſe, abſque
,,ullo commeatu aut permiſſione; verum etiam, hic Ultrajecti commora-
,,tum fuiſſe, eamque urbem nominaſſe ac habuiſſe pro loco ſuæ reſiden-
,,tiæ. Ibidem & alibi Pontificias ſuperſtitiones exercuiſſe, inſuperque de
,,integro multos & diverſos actus hoſtiles perpetraſſe, gerentem ſe pro
,,Epiſcopo Philippenſi & Ultrajectino, nec non Hollandiæ, Zelandiæ,
,,aliarumque unitarum Provinciarum Vicario Apoſtolico, celebrantem in
,,eadem prætenſa qualitate diverſos actus Epiſcopales; conferentem mul-
,,tos ac varios Canonicatus aliaque beneficia, tam in hiſce Eccleſiis quam
,,alibi: Habentem in eadem prætenſa qualitate hic Ultrajecti Ioannem
,,Wachtelaer (civem hujus urbis, & Canonicum S. Mariæ) titulo Vicarii
,,ſui generalis; erigentem hic Vicariatum generalem, inſuperque commu-
,,ne ærarium; inſtituentem ejus adminiſtratorem ſe ipſum tanquam Archie-
,,piſcopum, aut dictum ſuum Vicarium Ioannem Wachtelaer. Eundem in
,,hiſce oris collectas curaſſe fieri, ac ipſum de collectis nummis diſpo-
,,ſuiſſe; adhæc Viſitatores, ſacrificulos, alioſque nominatos Eccleſiaſticos
,,creaſſe magno numero. nec non alios quoque Vicariatus & collegia in
,,hiſce regionibus erexiſſe, Archiepreſbyteros conſtituiſſe, urbes in parœ-
,,cias diſtribuiſſe, & parœciis peculiares dictos ſpirituales Paſtores aſſi-
,,gnaſſe, iiſque coadiutores adjunxiſſe: præter hæc, diſpenſationes in cau-
,,ſis matrimonialibus conceſſiſſe, ac illegitima declaraſſe ea conjugia quæ
,,ſecus atque ipſe conſtituerat, eſſent celebrata. Quæ omnia quum ſint gra-
,,viſſima ac atrociſſima delicta, adverſus celſitudinem, religionem, legiti-
,,mum regimen, & pretioſe emtam libertatem harum regionum, conſe-
,,quentiæ perquam noxiæ, & pernicioſi exempli, quæ proinde in republ.
,,in

,,in qua justitia & politia vigent impunita esse non debent: Ideirco, idem ,,Judicium, jus administrans, citatum, nec comparentem, privavit, ac ,,præsentium vigore privat omnibus exceptionibus declinatoriis, dilatoriis, ,,& peremtoriis, tutelis ac defensionibus, quas quoquo modo potuisset ,,proponere, ac exulare jubet toto vitæ suæ tempore è federato Belgio, ita ,,ut nunquam ei eo redire liceat, sub pœna supplicii quod hostibus harum ,,regionum debetur; facultates porro omnes ejus fisco addicit, salvo, ut ex ,,eis exolvantur impensæ justitiæ, ad taxationem Judicii.

Actum & pronunciatum Vltrajecti,
x. *Mart.* cIↃIↃ cxL.

Subsignatum erat

Petr. Bor.

Adversus Ioannem Wachtelaer:

,,VIso, à Judicio civitatis Ultrajectinæ Intento quod eidem judicio ex- ,,hibitum fuit, nomine ac vice Nob. Henrici Valkenaer, Domini in ,,Valckenaer &c. Prætoris hujus urbis, nomine Officii actoris adversus ,,Ioannem Wachtelaer, civem hujus urbis, & Canonicum S. Mariæ ibi- ,,dem, citatum edicto in persona, & emanentem, una cum citationibus, ,,intimationibus, verificationibus, actis & munimentis à D. actore exhi- ,,bitis, è quibus patuit, reum, quantumvis tanquam civis & incola hujus ,,urbis, secundum omnia civilia ac gentium jura teneretur eidem per ,,omnia fidem præstare, nihilominus hujus sui officii oblitum, non modo ,,post expirationem duodecennalium induciarum, magnam habuisse cor- ,,respondentiam cum Philippo quodam Rovenio Daventriensi, formali ac ,,acerbo harum regionum hoste, verum etiam, eundem suo hospitio hic ,,Ultrajecti excepisse, neque, quod vi decretorum debebat, detulisse. ,,Eundem Rovenium, se gerentem pro Archiepiscopo Philippensi & Ultra- ,,jectino, nec non Hollandiæ, Zelandiæ, cæterarumque unitarum Pro- ,,vinciarum Vicario Apostolico, una cum Iacobo Bolio Ultrajectino, aliis- ,,que ipsorum complicibus, Annis cIↃIↃcxxII, & cIↃIↃcxxIII. ,,Romæ cum Papa, Cardinalibus, Legatis Hispaniæ & Infantis tractasse ,,super ejusdem Rovenii prætensa superioritate in spiritualibus per Bel- ,,gium federatum, omnia conscio, consultore, & approbatore reo, una ,,cum aliis sacrificulis Romanensibus in eodem Belgio. Tractatus illos ac ,,negociationes spectasse ad commodum Regis & Infantis Hispaniæ, atque ,,ad Romanenses per dictum Belgium continendos in obedientia, affectu, ,,& subjectione erga dictos Regem ac Infantem Hispaniæ, ad notorium ,,præjudicium ac perturbationem status ejusdem Belgii. Eundem Rovenium

,,& Iacobum Bolium, de hac sua machinatione & tractatu, reum identidem ,,per literas certiorem fecisse, ac inter alia etiam, ut nomine Pontificio- ,,rum in hisce regionibus ab Infante requireretur consensus, quo liceret ,,sibi tributa & vectigalia in hisce regionibus conducere. Reum insuper, ,,nummos, ab horum reditibus acceptos, ad promovendam dictam nego- ,,ciationem Romam transscripsisse. & cum dicto Rovenio, non modo super ,,recensita negociatione & tractatibus consilia miscuisse, verum etiam, ,,super bello cum communi harum regionum hoste. Reum, cum dicto Ro- ,,venio, etiam post receptam Grollam, correspondentiam suam continuasse, ,,seque pro ejusdem Vicario generali gessisse. Dictum Rovenium, tan- ,,quam prætensum Archiepiscopum Ultrajectinum, Vicariatum generalem ,,in hac urbe erexisse, ac insuper commune ærarium, cujus administratio ,,esset penes eundem prætensum Episcopum, aut penes reum, tanquam ejus ,,Vicarium generalem. Reum etiam diversa alia onera & commissiones, à ,,Rovenio sibi collatas, acceptasse, ac proinde in ea quoq; qualitate districtus ,,sacrificulorum nonnullorum ruri distribuisse & assignasse. Eundem, præ- ,,ter Rovenium, etiam hospitio excepisse Gothofredum a Moock, ejusdem ,,Rovenii sacellanum & Secretarium, neque ea de re Magistratum certiorem ,,fecisse. Eundem nummorum aliquam summam, ex hisce regionibus, etiam ,,Anno CIↃIↃCXXXIX. proxime elapso, ad spirituales in ditione ho- ,,stili transmisisse. Quæ omnia cum sint gravia & atrocia delicta, adversus ,,supremum Magistratum & decreta harum regionum, perniciosæ conse- ,,quentiæ, quæ in republ. in qua justitia & politia vigent aliis in exemplum ,,expedit puniri: Idcirco judicium supradictum, justitiam administrans, ,,reum & emansorem privavit, & præsentium vigore privat omni exceptio- ,,ne declinatoria, dilatoria, & peremtoria, tutela & defensione, quas ,,quoquo modo potuerit preponere: ejiciens eum in exilium ex hac urbe ,,ejusque territorio, nec non dominio Vreesuicano, aliter nominato, *de* ,,*Vaert*, ad dies vitæ suæ, cum interdictione, ne eo revertatur, sub pœna ,,quæ per decreta supremi harum regionum Magistratus emanavit. Decla- ,,rans insuper eundem citatum, excidisse Canonica sua præbenda S. Mariæ ,,supradictæ, & aliis suis quibuscunque beneficiis. Condemnans eundem ,,in mulctam pecuniariam IↃC. florenorum, ac insuper in omnes sumtus ,,Justitiæ super causa ejus expensos, ad judicii taxationem.

Actum & pronunciatum Ultrajecti,
X. *Martii* CIↃIↃCXL.

Subscriptum erat

Petr. Bor.

Hoc

Hoc Anno edidit Iac. Revius *Psalmos Davidicos lingua Belgica, rhytmis Dathenianis in formam accuratiorem concinnatis.* prodierunt Daventriæ ex officina Nathanaëlis Costii.

Anno cIↃIↃcXLI. prodiit Harlemi tertia editio *Poëmatum Transmarinorum*, *Ioannis van de Veen* Daventriensis, insignis in patrio idiomate Poëtæ. Apud Paschasium à Wesbusch.

Non multo post exiit ejusdem Poëma, cui *Pomo Adami* nomen fecit, continet autem Emblemata moralia, tabulis æneis adornata, excusa Amstelodami, à Ioanne Everardo Cloppenburgio.

XX Maji Bernardus Wijngaerden discessit Daventriâ, vocatus ad Ministerium Leidense; edidit, dum Leydæ Ecclesiæ præfuit, tractatum Belgico idiomate in caput IX. ad Rom. adversus Iacobum Batelerium, cui titulum fecit: *Fœdus Vitæ*, &c.

Ejus loco ad Ministerium Ecclesiæ Daventriensis provectus fuit Ioannes Lubbertus a Goor, Ecclesiastes in Bloemendael propè Harlemum.

XXIX Aug. literæ Daventriam perferuntur, quibus significatur Iac. Revium, è tribus a Nobb. D. D. Curatoribus Academiæ Leydensis nominatis, ab Ill. Præpott. D. D. Ordd. Hollandiæ & West-Frisiæ electum esse ad regimen Collegii Theologici in eadem Academia. vocatio ipsi & synedrio Daventriensi offertur à Io. a Wevelichove Syndico & Nobb. D. D. Curatoribus a Secretis. quam Revius acceptavit, & a Synedrio & Senatu Daventriensi cum multa benevolentiæ significatione dimissus est. Successerunt ei in Ministerio Daventriensi Iacobus Tichlerus, & Gulielmus ter Schmitten.

Et hæc quidem sit non incommoda hujus Historiæ Epocha, quam succincta narratione vitæ ac studiorum suorum ab auctore concludi, rogat lectores ut æqui bonique consulant, & sequentia legendo percurrere non graventur. ita autem habet:

Jacobus Revius Patrem habuit Ricardum Revium Consulem Daventriensem, matrem Corneliam Heyingiam, Ioannis Heyingii Consulis & Camerarii Daventriensis filiam, natus Daventriæ Anno cIↃIↃLXXXVI. mense Novembri, unde sesqui-mense post prodita Hispanis urbe, ulnis maternis elatus, & Amstelodamum ad patrem (qui de suspectis Præfecti actionibus Ordines moniturus urbe tunc aberat) perductus fuit. ibi ætate paulo provectior, primo linguæ Gallicæ rudimentis tinctus, mox Latinis & Græcis literis sub Cornelio Vekemanno, ejusque genero Huberto Salignaco operam

 dedit.

dedit. Hinc ad Academiam Lugduno Batavam se contulit, ubi Philosophiæ studiis sub Gilb. Jacchæo, & Theologiæ sub Gomaro & Trelcatio animum applicuit. Gliscere circa id tempus incipiebant inter Arminium (qui & ipse Theologiam ibidem publicè profitebatur) & collegas ejus super Prædestinatione & capitibus annexis controversiæ, qua occasione usus inde discessit Revius Franequeram Frisiorum, ubi Magistris usus Drusiis Patre & filio, Hebraïcæ literaturæ gustum hausit. Hinc Anno CIↃ IↃ C X. Galliæ visendæ avidus, navi Rothomagum primo, & inde terrestri itinere Lutetiam pervenit, Aureliam, Blæsos. Turones, Salmurium accessit, cui cum præsidio præerat Nobilissimus D. Philippus Mornæus Plessiaci Marliani Dominus. cumque Academia ibi esset reformatæ religionis ad tempus ibidem hæsit. viri docti ac celebres in ea tunc florebant D. Cragius, D. Bodius Trochoregius, Scoti, D. Boucherellus Minister, aliique non pauci. Dum hic commoratur, excurrit Doyeonem, ubi amphitheatrum est, cujus mentio in scriptis Lipsianis occurrit. Laudunum quoque Pictonum, & Flexiam Andium expatiatus est. Collegium ibi Jesuitarum lustravit, & templum ubi cor regis Magni, deaurato operculo inclusum, ante magnum altare datum visitur. Cænomanum postea metropolim cum adiisset, Salmurium reversus, salutato D. Plessæo, iter ulterius prosequutus est, Andegavum versus, urbem Academiâ & latomiis cumprimis illustrem, Arcem & armamentarium insigne, & quæ inibi observatu digna cum vidisset, Nannetes Aremoricorum se contulit, ac inde Rupellam Santonum, ubi postquam jucundè aliquot hebdomadas transegisset, Burdegalam Vasconum metropolim se contulit, ubi antiquum Deorum Tutelarum (ut vocant) fanum, & amphitheatri, quod nunc palatium Gallieni appellant, rudera cum voluptate conspexit. Burdegalâ Tolosam, Aquitaniæ Parlamentum devectus est. Gymnasium hic insigne habent Patres Societatis Jesu, cui præfixum hoc Epigramma:

Hanc Capitolini proceres, auctore Senatu
Virtuti Musisque dicant feliciter ædem
Auspiciis, Henrice, tuis, & limine primo
Hinc belli lauros, hinc longæ pacis olivas
Fortunæ monumenta tuæ immortalia ponunt.

Hinc relectis vestigiis Montalbanum venit, urbem ditionis Quercetanæ, fluvio Tarni impositam, ubi Academia est literarum, Philosophiæ, & reformatæ Theologiæ studiis dicata. Unde Cadurcum Quercetanorum, patriam Clem. Maroti, & inde Lemovicum metropolim profectus, Pictavium deinde vidit, ac postea Toarsiam quæ imperio D. de Tremolliâ parebat. Et hinc desideratum hospitium Salmurium repetiit. unde adverso Ligeri Aure-

Aureliam revectus, ibi dum subsistit, Nationis Germanicæ primo Bibliothecarius, deinde Assessor sive Orator creatus fuit. Anno cIↃIↃcxII. In patriam reversurus, equo Lutetiam Parisiorum delatus, inde Peronam Picardorum, limitem regni pervenit, unde carpento vectus (erat enim tempus induciarum) Cameracum, Valencenas, Montes Hannoniæ, Hallas Brabantiæ (ubi imago Divæ Virginis a Lipsio celebrata) Bruxellam, Andoverpiam vidit. unde in patriam reduci per Hollandiam, Daventria longæ viæ terminus fuit.

Ministerio Ecclesiæ (qui scopus studiorum ejus erat) primo in Comitatu Zutphaniæ admotus fuit, unde Anno cIↃIↃcxIV. Daventriam vocatus, aliquam multos annos Ecclesiam illius urbis cum collegis suis rexit. Desponsavit ibidem sibi Anno cIↃIↃcxv. Id. Sept. Christinam Augustiniam, filiam Conradi Augustini Consulis, qui una cum parente Revii consulatum susceperat, ac simul cum eo, per proditionem Stanlæanam in exilium abierat, sed ille quidem recepta urbe reversus, & usque ad mortem consulatu functus fuit, cum Revii parens rebus suis consultius putarit Amstelodami reliquum vitæ transigere.

Ex Augustini filia Revius IX suscepit liberos, è quibus filia unica superstes mansit. Anno cIↃIↃcXLI. XIII Septemb. Daventriâ Lugdunum Bat. fuit vocatus ad regimen Collegii Theologici Ill. Ordd. Holl. & West-Frisiæ. ei regimini inauguratus fuit Anno cIↃIↃcXLII. VII eid. Januar. & VII mensis sequentis in Senatu Academico gradu Doctoratus in S. Theologia donatus. Defuncta Anno cIↃIↃcXLIII. XXIII Decemb. uxore Christina Augustinia triennio post ad secunda vota transiit, ducta uxore Anna Bartens vidua Marci de Witte. Porro quæ Daventriæ in lucem edidit Revius ad Annos cIↃIↃcxII. cIↃIↃcxvII. cIↃIↃcxxIV. cIↃIↃcxxvII. cIↃIↃcxxx. cIↃIↃcxxxII. cIↃIↃcxL. recensita fuerunt. Lugduni Batavorum publici juris ab eo facta sunt quæ sequuntur:

Oratio inauguralis, de Origine & usu Gymnasiorum, ac nominatim Collegii Theologici Lugdunensis apud Batavos. Lugd. Bat. apud Franciscum Hegerum, Anno cIↃIↃcXLII.

Historia vitæ, doctrinæ, ac rerum gestarum Davidis Georgii hæresiarchæ, conscripta ab ipsius genero Nicolao Blesdikio. Daventriæ apud Nathanaëlem Costium, Anno eodem.

Examen Dissertationis D. Nic. Vedelii de Episcopatu Constantini Magni, seu, de potestate Magistratuum reformatorum circa res Ecclesiasticas. Amstelodami apud Ioannem Iansonium. Anno eodem.

Suarez repurgatus, sive, Syllabus Disputationum Metaphysicarum Fran-

Francisci Suarez Societ. Jesu Theologi cum Notis Iac. Revii, quibus quæ ab Auctore illo rectè tradita sunt, ubi opus est, illustrantur aut defenduntur, quæ vero in Philosophiam, ac præcipuè Theologiam peccavit, indicantur ac refelluntur. Lugd. Bat. apud Franciscum Hegerum, Anno cIↄIↄcxliv.

Libertas Christiana circa usum capillitii defensa, qua sex ejusdem Disputationes de Comâ ab exceptionibus viri cujusdam docti vindicantur. Et ejusdem Tractatus Appendix. Lugd. Bat. apud Adrianum Wijngaerden, Anno cIↄIↄcxlvii.

Methodi Cartesianæ consideratio Theologica. Lugd. Bat. apud Hieronymum de Vogel, Anno cIↄIↄcxlviii.

Abstersio macularum, quæ ab Anonymo quodam, calumniosæ præfationis in Notas Cartesianas Auctore, ipsi aspersæ fuerunt. Lugd. Bat. apud hæredes Ioannes Nicolai à Dorp, Anno eodem.

Ioannis Pistorii Woerdenatis, ob Euangelicæ veritatis assertionem apud Hollandos primò omnium exusti Martyrium, descriptum à Guilielmo Gnaphæo Hagiensi, tunc temporis in eundem cum beato Martyre carcerem conjecto, nunc autem è Manuscripto editum. Lugd. Bat. apud Wilhelmum Christiani Boxium, Anno cIↄIↄcxlix.

Daventria illustrata. Lugd. Bat. apud Petrum Leffen, Anno cIↄIↄcl.

Excerpta è libello quodam edito à Carolo Everwinio Ministro Ecclesiæ Gallo-Belgicæ in urbe Goudana (super potestate Magistratus in deponendis Ecclesiæ Pastoribus) *cum responsione Iacobi Revii,* linguâ Belgicâ. Lugd. Bat. apud Cornelium à Banheyningen, Anno cIↄIↄcl.

Statera Philosophiæ Cartesianæ, qua principiorum ejus falsitas, & dogmatum impuritas expenditur ac castigatur &c. Lugd. Bat. apud Petrum Leffen.

Alia quæ affecta habet, suo tempore prodibunt, Deo O. M. vitam ac otium clementer largiente. cui pro exantlato hoc labore, sit laus & benedictio in æternum. Amen.

Brevis

Breviculus eorum qui Magistratum Daventriæ gesserunt, ab Anno cIↄIↄvIII. *usque ad finem hujus Historiæ.*

Anno cIↄIↄvIII. die cathedræ Petri, in Senatum Daventriæ allecti fuere,

Scabini.

Petrus Godschalcus.
M. Hermannus Ludolphus.
Ioannes a Leyden.
Andreas Bonnien.
Ioannes Strubbe.
Ioannes vanden Have.
Ioannes Borck.
Rodolphus de Wreede.
Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Cornelius a Sallant.
Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.

Consiliarii.

Otto a Dotinchem.
Wicherus a Randen.
Henricus a Bulderen.
Petrus a Mouwijck.
Ioannes Boesel.
Ioannes a Winsem.
Henricus a Rhemen.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
M. Ditericus Gelmers.
Hesselus ab Averenck.
Gerardus vanden Berge.
Bartholdus vander Beeck.

Camerarii.

Mag. Hermannus Ludolphus. | Ioannes a Leyden.

Anno cIↄIↄIX.

Scabini.

Otto a Dotinchem.
Wicherus a Randen.
Henricus a Bulderen.
Petrus a Mouwijck.
Ioannes Boesel.
Ioannes a Winsem.
Henricus a Rhemen,
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
M. Ditericus Gelmers.
Hesselus ab Averenck.
Gerardus vanden Berge.
Bartholdus vander Beeck.

Consiliarii.

Petrus Godschalcus.
M. Hermannus Ludolphus.
Ioannes a Leyden.
Ioannes Strubbe.
Andreas Bonnien.
Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Cornelius a Sallant.
Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
Henricus a Doorninck.
Ditericus ab Averenck.

Camerarii.

Otto a Dotinchem. | Wicherus a Randen.

Anno cIↃIↃx.

Scabini.	*Consiliarii.*
Petrus Godſchalcus.	Otto a Dotinchem.
M. Hermannus Ludolphus.	Wicherus a Randen.
Ioannes a Leyden.	Henricus a Bulderen.
Ioannes Strubbe.	Petrus a Mouwijck.
Andreas Bonnien.	Ioannes Boeſel.
Ioannes vanden Have.	Ioannes a Winſem.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.	Henricus a Rhemen.
Cornelius a Sallant.	M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
Gerardus Crijt.	M. Ditericus Gelmers.
Rodolphus a Twickeloe.	Heſſelus ab Averenck.
Henricus a Doorninck.	Bartholdus vander Beeck.
Ditericus Heſſels.	Ioannes Huginck, *qui nocte occiſus eſt, eodem Anno* xxix *Octob.*

Camerarii.

Ioannes a Leyden.	Otto a Dotinchem.

Anno cIↃIↃx.I.

Scabini.	*Consiliarii.*
Henricus a Bulderen.	Petrus Godſcalcus.
Petrus a Mouwijck.	Hermannus Ludolphus.
Ioannes Boeſel. *mortuus* xxix *Febr.*	Wicherus a Randen.
Ioannes a Winſem.	Ioannes vanden Have.
Henricus a Rhemen.	Gerardus Swaefken, Gerardi F.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.	Cornelius a Sallant.
M. Ditericus Gelmers.	Gerardus Crijt.
Heſſelus ab Averenck.	Rodolphus a Twickeloe.
Bartholdus vander Beeck.	Henricus a Doorninck.
Gerardus a Leyden.	Heſſelus ab Averenck.
Gerardus Reiners.	Everardus Stuirman.
Ioannes a Greit.	Iacobus Henrici.

Camerarii.

Petrus à Mouwijck.	Henricus a Bulderen.

Anno cIↃIↃx II.

Scabini.	*Consiliarii.*
M. Hermannus Ludolphus.	Petrus Godſcalcus.
Wicherus a Randen.	Henricus a Bulderen.

Ioan-

Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Cornelius a Sallant.
Gerardi Crijt, Wilhelmi F.
Rodolphus a Twickeloe.
Henricus a Doorninck.
Everardus Stuirman.
Iacobus Henrici.
Macarius ab Oldeniel.
Henricus Plaetman.

Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Winsem.
Henricus a Rhemen.
M. Gerardus Swaefken, **Henrici F.**
Hesselus ab Averenck.
Gerardus vanden Berge.
Gerardus a Leyden.
Gerardus Reiners.
Ioannes a Greit.
Ditericus a Kuinre.

Camerarii.

M. Hermannus Ludolphus.
Wicherus a Randen.

Anno cIↄIↄxIII.

Scabini.

Henricus a Bulderen.
Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Winsem.
Henricus a Rhemen.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
Hesselus ab Averenck.
Gerardus vanden Berge.
Bartholdus vander Beeck.
Gerardus a Leyden.
Gerardus Reiners.
Ioannes a Greit.
Ditericus a Kuinre.

Consiliarii.

M. Hermannus Ludolphus.
Wicherus a Randen.
Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Cornelius a Sallant.
Gerardus Crijt, Wilhelmi F.
Rodolphus a Twickeloe.
Henricus a Doorninck.
Everardus Stuirman.
Iacobus Henrici.
Macarius ab Oldeniel.
Henricus Plaetman.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck.
Henricus a Bulderen.

Anno cIↄIↄxv.

Scabini.

M. Hermannus Ludolphus.
Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Henricus a Doorninck.

Consiliarii.

Henricus a Bulderen.
Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Winsem.
Henricus a Rhemen, *obiit 1 Martii.*
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Hesselus ab Averenck.

Everardus Stuirman.
Iacobus Henrici.
Macarius ab Oldeniel.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Gerardus vanden Berge.
Bartholdus vander Beeck.
Gerardus a Leyden.
Ioannes a Greit.
Ditericus a Kuinre.

Camerarii.

M. Hermannus Ludolphus. | Ioannes vanden Have.

Anno cIↃIↃxv.

Scabini.

Henricus a Bulderen.
Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Winsem.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
Hesselus ab Averenck.
Gerardus vanden Berge.
M. Ditericus Gelmers.
Bartholdus vander Beeck, *obiit die omnium Sanctorum.*
Gerardus a Leyden.
Gerardus Reiners.
Ioannes a Greit.
Ditericus a Kuinre.

Consiliarii.

M. Hermannus Ludolphus.
Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Gerardus Crijt, Wilhelmi F.
Rodolphus a Twickeloe.
Henricus Doorninck.
Everardus Stuirman.
Iacobus Henrici.
Macarius ab Oldeniel.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck. | Gerardus Swaefken, Henrici F.

Anno cIↃIↃxvi.

Scabini.

M. Hermannus Ludolphus.
Ioannes a Leyden.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Ioannes vanden Have.
Gerardus Crijt, Wilhelmi F.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus a Doorninck.
Henricus ab Averenck.
Everardus Stuirman.
Iacobus Henrici.

Consiliarii.

Henricus a Bulderen.
Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Winsem.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
M. Ditericus Gelmers.
Hesselus ab Averenck.
Gerardus vanden Berge.
Gerardus a Leyden.
Gerardus Reiners.
Ioannes a Greit.

Henri-

Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Macarius ab Oldeniel.

Camerarii.

M. Hermannus Ludolphus.
Ioannes vanden Haven.

Anno cIↃIↃXVII.

Scabini.

Henricus a Bulderen.
Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Winsem.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
M. Ditericus Gelmers.
Henricus ab Averenck.
Gerardus vanden Berge.
Gerardus Reiners.
Ioannes a Greit.
Macarius ab Oldeniel.

Consiliarii.

Ioannes a Leyden.
Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Gerardus Crijt, Wilhelmi F.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Everardus Stuirman.
Iacobus Henrici.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Henricus Ludolphus.
M. Engbertus a Dotinchem.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck.
M. Gerardus Swaefken.

Anno cIↃIↃXVIII.

Scabini.

Ioannes a Leyden.
Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Gerardus Crijt, Wilhelmi F.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Everardus Stuirman.
Iacobus Henrici.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
M. Engbertus a Dotinchem.
Ioannes de Heiden.

Consiliarii.

Henricus a Bulderen.
Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Winsem.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
M. Ditericus Gelmers.
Hesselus ab Averenck.
Gerardus vanden Berge.
Gerardus Reiners.
Ditericus toe Herkel.
Martinus Blaeuwe.
Macarius ab Oldeniel.

Camerarii.

Ioannes a Leyden.
Ioannes vanden Haven.

Anno cIↄIↄxix.

Scabini.	*Consiliarii.*
Henricus a Bulderen.	Ioannes a Leyden.
Petrus a Mouwijck.	Ioannes vanden Have.
Ioannes a Winsem.	M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.	Gerardus Crijt.
M. Ditericus Gelmers.	Rodolphus a Twickeloe.
Hesselus ab Averenck.	Ditericus ab Averenck.
Gerardus Reiners.	Everardus Stuirman.
Macarius ab Oldeniel.	Iacobus Henrici.
Ditericus toe Herkel.	Henricus Plaetman.
Martinus Blaeuwe.	Ditericus a Brunsfelt.
Matthias Lunenborch.	M. Engbertus a Dotinchem.
Reinerus ten Duinen.	Ioannes de Heiden.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck.	M. Gerardus Swaefken.

Anno cIↄIↄxx.

Scabini.	*Consiliarii.*
Ioannes a Leyden.	Henricus a Bulderen.
Ioannes vanden Have.	Petrus a Mouwijck.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.	Ioannes a Winsem.
Gerardus Crijt, Wilhelmi F.	M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
Rodolphus a Twickeloe.	M. Ditericus Gelmers.
Ditericus ab Averenck.	Hesselus ab Averenck.
Everardus Stuirman.	Gerardus Reiners.
Ioannes Henrici.	Macarius ab Oldeniel.
Henricus Plaetman.	Ditericus toe Herkel.
Ditericus a Brunsfelt.	Martinus Blaeuwe.
M. Engbertus a Dotinchem.	Matthias Lunenborch.
Ioannes de Heiden.	Reinerus ten Duinen.

Camerarii.

Ioannes a Leyden.	Ioannes vanden Have.

Anno cIↄIↄxxi.

Scabini.	*Consiliarii.*
Henricus a Bulderen.	Ioannes a Leyden.
Petrus a Mouwijck.	Ioannes vanden Have.
Ioannes a Winsem.	M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.

M. Ge-

M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
M. Ditericus Gelmers.
Herſſelus ab Averenck. *obiit 3. Dominica Ægidii.*
Gerardus Reiners.
Macarius ab Oldeniel.
Ditericus toe Herkel.
Martinus Blaeuwe.
Reinerus ten Duinen.
Matthias Lunenburch,
Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Everardus Stuirman.
Iacobus Henrici.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
M. Engbertus a Dotinchem.
Ioannes de Heiden.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck.
Gerardus Crijt.

Anno eodem.

Per ſeditionem, Senatus ex parte mutatus eſt, creatique.

Scabini.

Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt,
Martinus Blaeuwe.
Matthias Lunenborch.
Arnoldus a Dortmont.
Iacobus Staekebrant.
Hermannus vander Beeck.

Conſiliarii.

Macarius ab Oldeniel.
Ditericis toe Herkel.
Petrus Staelbijter.
Ioannes Suſelaer.
Henricus Cuyper.
Hermannus Roeck.
Luycken Bruyns.
Everardus Dapper.
Ioannes Lueſſe.
Gerardus a Kuinre.
Bernardus ten Grootenhuys.
Ioannes Stockman.

Camerarii.

* * * *

Anno cIↄIↄxx.

Scabini.

Petrus a Mouwijck.
Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.

Conſiliarii.

Ioannes a Leyden.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Ditericus toe Herkel.

Maca-

Macarius ab Oldeniel.
Matthias Lunenborch.
Ioannes Suſelaer.
Hermannus Roeck.
Arnoldus a Dortmont.
Ioannes Stockman.
Henricus ab Eeſchede.

Martinus Blaeuwe.
Petrus Staelbijter.
Henricus Cuyper.
Luyken Bruyns.
Ioannes Lueſſe.
Iacobus Staekebrant.
Hermannus vander Beeck.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck. | Gerardus Crijt.

Anno cIↄIↄxxIII.

Scabini.

Ioannes a Leyden.
Ioannes vanden Have.
Gerardus Swaefken.
M. Ditericus Gelmers.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Martinus Blaeuwe.
Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.

Conſiliarii.

Petrus a Mouwijck.
Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
Macarius ab Oldeniel.
Matthias Lunenborch.
Ioannes Suſelaer.
Hermannus Roeck.
Bernardus ten Grotenhuys.
Ioannes Stockman.
Henricus ab Eeſchede.

Camerarii.

Ioannes a Leyden. | Ioannes vanden Have.

Anno cIↄIↄxxIV.

Scabini.

Petrus a Mouwijck.
Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
Macarius ab Oldeniel.
Matthias Lunenburch.
Ioannes Suſelaer.
Hermannus Roeck.

Conſiliarii.

Ioannes a Leyden.
Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken.
M. Ditericus Gelmers.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Martinus Blaeuwe.

Bernar-

Bernardus ten Grootenhuys.
Ioannes Stockman.
Henricus ab Eeschede.

Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck. | Gerardus Crijt.

Anno cIↄIↄxxv.

Scabini.

Ioannes a Leyden.
Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
M. Ditericus Gelmers.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Martinus Blaeuwe.
Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.

Conſiliarii.

Petrus a Mouwijck.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
Macarius ab Oldeniel.
Matthias Lunenburch.
Hermannus Roeck.
Bernardus ten Grootenhuys.
Ioannes Stockman.
Henricus ab Eeſchede.

Camerarii.

Ioannes a Leyden. | Ioannes vanden Have.

Anno cIↄIↄxxvi.

Scabini.

Petrus a Mouwijck.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Gerardus Crijt.
Rodolphus a Twickeloe.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
Matthias Lunenburch.
Hermannus Roeck.
Bernardus ten Grootenhuys.
Ioannes Stockman.
Henricus ab Eeſchede.

Conſiliarii.

Ioannes a Leyden.
M. Gerardus Swaefken, Henrici F.
Ioannes vanden Have.
M. Ditericus Gelmers.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Martinus Blaeuwe.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck. | Gerardus Crijt.

Anno cIↄIↄxxvII.

Scabini.	*Consiliarii.*
Ioannes a Leyden.	Petrus a Mouwijck.
Ioannes vanden Have.	M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.	Gerardus Crijt.
M. Ditericus Gelmers.	Ditericus ab Averenck.
Gerardus Reiners.	Iacobus Henrici.
Ditericus a Kuinre.	Macarius ab Oldeniel.
Henricus Plaetman.	M. Engbertus a Dorinchem.
Ditericus a Brunsfelt.	Matthias Lunenborch.
Martinus Blaeuwe.	Hermannus Roeck.
Ioannes Luesse.	Bernardus ten Grootenhuys.
Hermannus vander Beeck.	Ioannes Stockman.
M. Gerlacus Doys.	Henricus ab Eeschede.

Camerarii.

Ioannes vanden Have. | Gerardus Swaefken, Henrici F.

Anno cIↄIↄxxvIII.

Scabini.	*Consiliarii.*
Petrus a Mouwijck.	Ioannes vanden Have.
Ditericus ab Averenck.	M. Gerardus Swaefken.
Iacobus Henrici.	Gerardus Reiners.
Macarius ab Oldeniel.	Ditericus a Kuinre.
M. Engbertus a Dotinchem.	Henricus Plaetman.
Matthias Lunenburch.	Ditericus a Brunsfelt.
Hermannus Roeck.	Martinus Blaeuwe.
Bernardus ten Grootenhuys.	Luycken Bruyns.
Ioannes Stockman.	Ioannes Luesse.
Henricus ab Eeschede.	Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.	M. Gerlacus Doys.
	Iacobus a Winsem.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck. | Gerardus Crijt.

Anno cIↄIↄxxIx.

Scabini.	*Consiliarii.*
Ioannes vanden Have.	Petrus a Mouwijck.
M. Gerardus Swaefken.	Gerardus Crijt.

Gerar-

Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Martinus Blaeuwe.
Luyken Bruyns.
Ioannes Lueffe.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.
Iacobus a Winsem.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
Macarius ab Oldeniel.
M. Egbertus a Dotinchem.
Matthias Lunenburch.
Hermannus Roeck.
Bernardus ten Grootenhuys.
Ioannes Stockman.
Henricus ab Eeschede.
Ioannes a Laer.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck. | Gerardus Crijt.

Anno cIↃIↃXXX.

Scabini.

Petrus a Mouwijck.
Gerardus Crijt.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
M. Engbertus a Dotinchem.
Hermannus Roeck.
Bernardus ten Grootenhuys.
Ioannes Stockman.
Henricus ab Eeschede.
Ioannes a Laer.
Everardus Dapper.
Martinus a Lith.

Consiliarii.

Ioannes van den Have.
M. Gerardns Swaefken.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Ditericus toe Herkel.
Luyken Bruyns.
Ioannes Lueffe.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.
Iacobus a Winsem.

Camerarii.

Petrus a Mouwijck. | Gerardus Crijt.

Anno cIↃIↃXXXI.

Scabini.

Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.

Consiliarii.

Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Leyden.
Gerardus Crijt.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
M. Engbertus a Dotinchem.

Ditericus toe Herkel.
Luyken Bruyns.
Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.
Iacobus a Winſem.
Hermannus Roeck.
Bernardus ten Grootenhuys.
Henricus ab Eeſchede.
Ioannes a Laer.
Lambertus a Bulderen.
Iacobus a Lengel.

Camerarii.

Gerardus Reiners. | Henricus Plaetman.

Anno cIↄIↄxxxii.

Scabini.

Petrus a Mouwijck.
Ioannes a Leyden.
Gerardus Crijt.
Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
M. Engbertus a Dotinchem.
Bernardus ten Grootenhuys.
Henricus ab Eeſchede.
Ioannes a Laer.
Lambertus a Bulderen.
Iacobus a Lengel.
Martinus de Quade.

Conſiliarii.

Ioannes vanden Have.
M. Gerardus Swaefken.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Ditericus toe Herkel.
Luyken Bruyns.
Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.
Iacobus a Winſem.

Camerarii.

Gerardus Crijt. | Ditericus ab Averenck.

Anno cIↄIↄxxxiii.

Scabini.

M. Gerardus Swaefken.
Ditericus ab Averenck.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Ditericus toe Herkel.
Luyken Bruyns.
Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.

Conſiliarii.

Petrus a Mouwijck.
Ioannes vanden Have.
Gerardus Crijt.
Iacobus Henrici.
M. Engbertus a Dotinchem.
Bernardus ten Grootenhuys.
Henricus ab Eeſchede.
Ioannes a Laer.
Lambertus a Bulderen.
Martinus de Quade.

M. Ger-

M. Gerlacus Doys.
Iacobus a Winsem.
Ioannes a Dotinchem.
Ioannes a Leyden junior.

Camerarii.

Gerardus Reiners. | Henricus Plaetman.

Anno cIↄIↄxxxiv.

Scabini.

Petrus a Mouwijck.
Gerardus Crijt.
Iacobus Henrici,
M. Engbertus a Dotinchem.
Hermannus vander Beeck.
Bernardus ten Grootenhuys.
Henricus ab Eeschede.
Ioannes a Laer.
Lambertus a Bulderen.
Martinus de Quade.
Ioannes a Dotinchem.
Ioannes a Leyden.

Consiliarii.

M. Gerardus Swaefken.
Ditericus ab Avereenck.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Ditericus toe Herkel.
Luyken Bruyns.
Ioannes Luesse.
M. Gerlacus Doys.
Iacobus a Winsem.
Ditericus Weese.

Camerarii.

Gerardus Crijt. | M. Engbertus a Dotinchem.

Anno cIↄIↄxxxv.

Scabini.

M. Gerardus Swaefken.
Ditericus ab Avereenck.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.
Ditericus toe Herkel.
Luyken Bruyns.
Ioannes Luesse.
M. Gerlacus Doys.
Ditericus Weese.
Ioannes ten Averst.

Consiliarii.

Petrus a Mouwijck.
Gerardus Crijt.
Iacobus Henrici.
M. Engbertus a Dotinchem.
Hermannus vander Beeck.
Henricus ab Eeschede.
Ioannes a Laer.
Hermannus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ioannes a Leyden.
Ioannes a Kuinre.
Wilhelmus ab Avereenck.

Camerarii.

Gerardus Reiners. | Henricus Plaetman.

Anno cIↃIↃxxxvI.

Scabini.	*Consiliarii.*
Petrus a Mouwijck.	M. Gerardus Swaefken.
Iacobus Henrici.	Gerardus Crijt.
Henricus Plaetman.	Ditericus ab Averenck.
M. Engbertus a Dotinchem.	Gerardus Reiners.
Hermannus vander Beeck.	Ditericus a Kuinre.
Henricus ab Eeschede.	Ditericus a Brunsfelt.
Ioannes a Laer.	Luyken Bruyns.
Lambertus a Bulderen.	Ioannes Luesse.
Ioannes a Dotinchem.	M. Gerlacus Doys.
Ioannes a Leyden.	Ditericus Weese.
Ioannes a Kuinre.	Ioannes ab Averst.
Wilhelmus ab Averenck.	Hermannus Martensen.

Camerarii.

Henricus Plaetman. | M. Engbertus a Dotinchem.

Anno cIↃIↃxxxvII.

Scabini.	*Consiliarii.*
M. Gerardus Swaefken.	Petrus a Mouwijck.
Ditericus ab Averenck.	Gerardus Crijt.
Gerardus Reiners.	Iacobus Henrici.
Ditericus a Kuinre.	Henricus Plaetman.
Ditericus a Brunsfelt.	Hermannus vander Beeck.
M. Engbertus a Dotinchem.	Henricus ab Eeschede.
Luycken Bruyns.	Ioannes a Laer.
Ioannes Luesse.	Lambertus a Bulderen.
M. Gerlacus Doys.	Ioannes a Dotinchem.
Ditericus Weese.	Ioannes a Leyden.
Ioannes ab Averst.	Ioannes a Kuinre.
Hermannus Martensen.	Wilhelmus ab Averenck.

Camerarii.

Gerardus Reiners. | Ditericus ab Averenck.

Anno cIↃIↃxxxvIII.

Scabini.	*Consiliarii.*
Henricus Plaetman.	Petrus a Mouwijck.
Ditericus a Brunsfelt.	M. Gerardus Swaefken.

Her-

Hermannus vander Beeck.
Henricus ab Eeschede.
Ioannes a Laer.
Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ioannes a Kuinre.
Wilhelmus ab Averenck.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Franciscus Wijntjes.
Ditericus ab Averenck.
Gerardus Reiners.
Iacobus Henrici.
Ditericus a Kuinre.
Luyken Bruyns.
Ioannes Luesse.
M. Gerlacus Doys.
Ditericus Weese.
Ioannes ab Averst.
Hermannus Martensen.

Camerarius

quem Communitas utriusque Cameræ constituit,
Gerardus Reiners.

Anno cIↄIↄxxxix.

Scabini.

M. Gerardus Swaefken.
Ditericus ab Averenck.
Gerardus Reiners.
Iacobus Henrici.
Ditericus a Kuinre.
Luycken Bruyns.
Ioannes Luesse.
Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.
Ditericus Weese.
Hermannus Martensen.
Ditericus ter Stalle.

Consiliarii.

Henricus Plaetman.
Iacobus Winsem.
Ioanees a Laer.
Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ioannes a Leyden.
Ioannes a Kuinre.
Wilhelmus ab Averenck.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Franciscus Wijntjes.
Ioannes Coster.
Arnoldus ab Oldeniel.

Camerarius.

Ditericus ab Averenck.

Anno cIↄIↄxl.

Scabini.

M. Gerardus Swaefken.
Gerardus Reiners.
Ditericus a Kuinre.
Iacobus a Winsem.
Ioannes a Laer.

Consiliarii.

Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
Henricus Plaetman.
Luycken Bruyns.
Ioannes Luesse.

Lan-

Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ioannes a Kuinre.
Franciſcus Wijntjes.
Ioannes Coſter.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.

Hermannus vander Beeck.
M. Gerlacus Doys.
Ioannes a Leyden.
Ditericus Weeſe.
Hermannus Martenſen.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Ditericus ten Stalle.

Camerarius.

Iacobus a Winſem.

Anno cIↃIↃXLI.

Scabini.

Ditericus ab Averenck.
Gerardus Reiners.
Henricus Plaetman.
Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Martinus de Quade.
Hermannus Martenſen.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Franciſcus Wijntjes.
Ditericus ten Stalle.
Gerardus a Mouwijck.

Conſiliarii.

M. Gerardus Swaefken.
Iacobus Henrici.
Ditericus a Kuinre.
Iacobus a Winſem.
Ioannes a Dotinchem.
Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Leyden.
Ditericus Weeſe.
Ioannes a Kuinre.
Ioannes Coſter.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.

Camerarius.

Ditericus ab Averenck.

Anno cIↃIↃXLII.

Scabini.

Ditericus ab Averenck.
Ditericus a Kuinre.
Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Hermannus Martenſen.
Franciſcus Wijntjes.
Ditericus ten Stalle.
Gerardus Mouwijck.

Conſiliarii.

M. Gerardus Swaefken, Gerardi F.
Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ioannes de Leyden. *obiit.*
Ditericus Weeſe.
Ioannes Coſter.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
M. Otto Baſterts.

Gerar-

Gerardus Swaefken, Henrici F.
Ioannes a Gemen.
Martinus Bodeker.
Nicolaus Gierinckx.
Hesselus ab Averenck.
Ioannes Draeck.

Camerarius.

Ditericus ab Averenck.

Anno cIↃIↃXLIII.

Scabini.

M. Gerardus Swaefken.
Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ditericus Weese.
Ioannes Coster.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
M. Otto Basterts.
Nicolaus Gierinckx.
Hesselus ab Averenck.
Ioannes Draeck.
Winoldus a Twickeloe.

Consiliarii.

Ditericus ab Averenck.
Iacobus Henrici.
Ditericus a Kuinre.
Ioannes Luesse.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Hermannus Martensen.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Franciscus Wijntjes.
Ditericus ten Stalle.
Gerardus a Mouwijck.
Gerardus Swaefken.

Camerarius.

Iacobus a Winsem.
qui obiit 3. Maji, successit autem
Ioannes a Dotinchem.

Anno cIↃIↃXLIV.

Scabini.

M. Gerardus Swaefken, *obiit.*
Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ditericus Weese.
Ioannes Coster.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
M. Otto Basterts.
Nicolaus Gierinckx.
Hesselus ab Averenck.

Consiliarii.

Ditericus ab Averenck.
Ioannes Luesse.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Hermannus Martensen.
Franciscus Wijntjes.
Gerardus a Mouwijck.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Martinus Bodeker.

Ioannes Draeck.
Winoldus a Twickeloe.
Petrus Doys.
Hermannus Hessels.

Camerarius.

Ioannes a Dotinchem.

Anno ciɔiɔxLv.

Scabini.

Ditericus ab Averenck.
Ioannes Luesse.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Franciscus Wijntjes.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Martinus Bodeker.
Petrus Doys.
Hermannus Hessels.
Ioannes Doornebus.
Lubbertus a Kuinre.

Consiliarii.

Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ditericus Weese.
Ioannes Coster.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
Gerardus a Mouwijck.
M. Otto Basterts.
Nicolaus Gierinckx.
Hesselus ab Averenck.
Ioannes Draeck.
Winoldus a Twickeloe.

Camerarius.

Hermannus vander Beeck.

Anno ciɔiɔxLvi.

Scabini.

Lambertus a Bulderen.
Ioannes a Dotinchem.
Ioannes Coster.
Ditericus ten Stalle.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
M. Otto Basterts.
Nicolaus Gierinckx.
Hesselus ab Averenck.
Ioannes Draeck.
Winoldus a Twickeloe.
Gerardus Wenckum.

Consiliarii.

Ditericus a Bulderen.
Ioannes Luesse.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Franciscus Wijntjes.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Martinus Bodeker.
Petrus Doys.
Hermannus Hessels.
Ioannes Doornebus.
Lubbertus a Kuinre.

Camerarius.

Ioannes a Dotinchem.

Anno

Anno cIↄIↄXLVII.

Scabini.

Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Ioannes a Dotinchem.
Franciſcus Wijntjes.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Martinus Bodeker.
Petrus Doys.
Ioannes Heſſels.
Ioannes Draeck.
Lubbertus a Kuinre.

Conſiliarii.

Lambertus a Bulderen.
Ioannes Coſter.
Ditericus ten Stalle.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardns ab Irte.
M. Otto Baſterts.
Nicolans Gierinckx.
Heſſelus ab Averenck.
Winoldus a Twickeloe.
Gerardus a Wencknm.
Henricus a Marckel.
Deficit unus.

Camerarius.

Hermannus vander Beeck.

Anno cIↄIↄXLVIII.

Scabini.

Ioanns Coſter.
Ditericus ten Stalle.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
M. Otto Baſterts.
Nicolaus Gierinckx.
Heſſelus ab Averenck.
Hermannus Heſſels.
Winoldus a Twickeloe.
Lubbertus a Kuinre.
Gerardus a Wencknm.
Henricus a Marckel.

Conſiliarii.

Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Ioannes a Dotinchem.
Franciſcus Wijntjes.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Martinus a Bodeker.
Ioannes Draeck.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.

Camerarius.

Ioannes Coſter.

Anno cIↄIↄXLIX.

Scabini.

Ioannes Lueſſe.
Hermannus vander Beeck.

Conſiliarii.

Ioannes Coſter.
Ditericus ten Stalle.

 Ioan-

Ioannes a Laer.
Ioannes a Dotinchem.
Franciscus Wijntjes.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Martinus Bodeker.
Ioannes Draeck.
Petrus Doys.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.

Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
Nicolaus Gierinckx.
Hesselus ab Averenck.
Hermannus Hessels.
Winoldus a Twickeloe.
Lubbertus a Kuinre.
Gerardus a Wenckum.
Henricus a Markel.
Ioannes Iacobi.

Camerarius.

Hermannus vander Beeck.

Anno cIↃIↃL.

Scabini.

Ioannes a Dotinchem.
Ioannes Colter.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
Nicolaus Gierinckx.
Hesselus ab Averenck.
Hermannus Hessels.
Winoldus Twickeloe.
Gerardus a Kuinre.
Gerardus a Wenckum.
Henricus a Markel.
Ioannes Iacobi.

Consiliarii.

Ioannes Luesse.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Laer.
Franciscus Wijntjes.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Martinus Bodeker.
Ioannes Draeck.
Petrus Doys.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.

Camerarius.

Ioannes a Dotinchem.

Anno cIↃIↃLI.

Scabini.

Ioannes a Laer.
Franciscus Wijntjes.
Ioannes Coster.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Martinus Bodeker.

Consiliarii.

Ioannes Luesse.
Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Dotinchem.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
Nicolaus Gierincx.

Ioan-

Ioannes Draeck.
Petrus Doys.
Gerardus a Wenckum.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.
Ioannes Hamaecker.
Hesselus ab Averenck.
Hermannus Hessels.
Winoldus a Twickeloe.
Lubbertus a Kuinre.
Henricus a Markel.
Ioannes Iacobi.

Camerarius.

Ioannes Coster.

Anno cIↃ IↃ LII.

Scabini.

Hermannus vander Beeck.
Ioannes a Dotinchem.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
Nicolaus Gierinckx.
Martinus Bodeker.
Hesselus ab Averenck.
Hermannus Hessels.
Winoldus a Twickeloe.
Lubbertus a Kuinre.
Henricus a Markel.
Lubbertus a Winsem.

Consiliarii.

Ioannes Luesse.
Ioannes a Laer.
Franciscus Wijntjes.
Ioannes Coster.
Gerardus Swaefken.
Ioannes a Gemen.
Ioannes Draeck.
Petrus Doys.
Gerardus a Wenckum.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.
Hermannus a Mouwijck.

Camerarius.

Hermannus vander Beeck.

Anno cIↃIↃLIII.

Scabini.

Ioannes a Dotinchem.
Franciscus Wijntjes.
Ioannes Coster.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus Swaefken.
Martinus Bodeker.
Ioannes Draeck.
Gerardus a Wenckum.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.

Consiliarii.

Ioannes Luesse.
Hermannus vander Beeck.
Ditericus ten Stalle.
Gerardus ab Irte.
Nicolaus Gierinckx.
Hesselus ab Averenck.
Hermannus Hessels.
Winoldus a Twickeloe.
Lubbertus a Kuinre.
Hermannus a Mouwijck.

Jodocus ten Grootenhuys.
Ioannes Hamaker.

Lubbertus a Winſem., Lic.
Jodocus Coenen.

Camerarius

Ioannes Coſter.

Anno cIↃIↃLIV.

Scabini.

Franciſcus Wijntjes.
Ditericus ter Stalle.
Gerardus ab Irte.
Nicolaus Gierinckx.
Heſſelus ab Averenck.
Hermannus Heſſels.
Winoldus a Twickeloe.
Lubbertus a Kuinre.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winſem. L.
Ioannes Hamaker.
Ditericus Scharf. L.

Conſiliarii.

Ioannes a Dotinchem.
Ioannes Coſter.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus Swaefken.
Martinus Bodeker.
Ioannes Draeck.
Gerardus a Wenckum.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.
Jodocus Coenen.
Ioannes Suſelaer.

Camerarius.

Franciſcus Wijntjes.

Anno cIↃIↃLV.

Scabini.

Ioannes a Dotinchem.
Franciſcus Wijntjes.
Ioannes Coſter.
Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus Swaefken.
Ioannes Draeck.
Gerardus a Wenckum.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.
Jodocus Coenen.
Ditericus Scharf. L.

Conſiliarii.

Hermannus vander Beeck.
Ditericus ten Stalle.
Gerardus ab Irte.
Nicolaus Gierinckx.
Heſſelus ab Averenck.
Hermannus Heſſels.
Winoldus a Twickeloe.
Lubbertus a Kuinre.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winſem. L.
Ioannes Hamaker.
Ioannes Suſelaer.

Camerarius.

Ioannes Coſter.

Anno

Anno cIↃIↃLVI.

Scabini.	Consiliarii.
Hermannus vander Beeck.	Ioannes Coster.
Ioannes a Dotinchem.	Arnoldus ab Oldeniel.
Franciscus Wijntjes.	Gerardus Swaefken.
Gerardus ab Irte.	Hesselus ab Averenck.
Nicolaus Gierinckx.	Lubbertus a Kuinre.
Hermannus Hessels.	Gerardus a Wenckum.
Henricus a Markel.	Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.	Jodocus ten Grootenhuys.
Lubbertus a Winsem. L.	Ioannes Suselaer.
Ioannes Hamaker.	Ditericus Scharf. L.
Petrus Westerhuys.	Ioannes Snellius.
Ægidius a Lith.	Henricus Voeth.

Camerarius.
Ioannes a Dotinchem.

Anno cIↃIↃLVII.

Scabini.	Consiliarii.
Ioannes Coster.	Hermannus vander Beeck.
Arnoldus ab Oldeniel.	Ioannes a Dotinchem.
Gerardus Swaefken.	Franciscus Wijntjes.
Hesselus ab Averenck.	Gerardus ab Irte.
Lubberus a Kuinre.	Nicolaus Gierinckx.
Gerardus a Wenckum.	Hermannus Hessels.
Ditericus de Quade.	Henricus a Markel.
Jodocus ten Grootenhuys.	Petrus a Mouwijck.
Ditericus Scharf. L.	Lubbertus a Winsem.
Ioannes Snellius.	Ioannes Hamaker.
Henricus Voeth.	Petrus Westerhuys.
Henricus Dorre.	Ægidius a Lith.

Camerarius.
Ioannes Coster.

Anno cIↃIↃLVIII.

Scabini.	Consiliarii.
Hermannus vander Beeck.	Ioannes Coster.
Ioannes a Dotinchem.	Arnoldus ab Oldeniel.

Fran-

Franciscus Wijntjes.
Gerardus ab Irte.
Nicolaus Gierinckx.
Hermannus Hessels.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem.
Ioannes Hamaker.
Petrus Westerhuys.
Ægidius a Lith.
unus deest.

Gerardus Swaefken.
Hesselus ab Averenck.
Lubbertus a Kuinre.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.
Ioannes Iacobi.
Ditericus Scharf. L.
Ioannes Snellius.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.

Camerarius.

Franciscus Wijntjes.

Anno cIɔ Iɔ LIX.

Scabini.

Gerardus ab Irte.
Gerardus Swaefken.
Hesselus ab Averenck.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.
Ioannes Iacobi.
Ditericus Scharf. L.
Ioannes Snellius.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
Henricus Hoenraet.

Consiliarii.

Ioannes a Dotinchem.
Franciscus Wijntjes.
Arnoldus ab Oldeniel.
Nicolaus Gierinckx.
Petrus Doys.
Hermannus Hessels.
Winoldus a Twickeloe.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem.
Petrus Westerhuys.
Ægidius a Lith.
Ioannes Kreyinck.

Camerarius.

Gerardus ab Irte.

Anno cIɔ Iɔ LX.

Scabini.

Ioanns a Dotinchem.
Franciscus Wijntjes.
Arnoldus ab Oldeniel.
Petrus Doys.
Hermannus Hessels.
Winoldus a Twickeloe.

Consiliarii.

Gerardus ab Irte.
Gerardus Swaefken.
Hesselus ab Averenck.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Jodocus ten Grootenhuys.

Her-

Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem, L.
Petrus Westerhuys.
Ægidius a Lith.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Ioannes Iacobi.
Ditericus Scharf. L.
Ioannes Snellius.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
Henricus Hoenraet.

Camerarius.

Ioannes a Dotinchem.

Anno cIↄIↄLXI.

Scabini.

Ioannes a Dotinchem.
Gerardns ab Irte.
Gerardus Swaefken.
Petrus Doys.
Henricus a Markel.
Jodocus ten Grootenhuys.
Ioannes Iacobi.
Ditericus Scharf. L.
Ioannes Snellius.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
M. Ioannes ter Spille.

Consiliarii.

Arnoldus ab Oldeniel.
Hesselus ab Averenck.
Hermannus Hessels.
Winoldus a Twickelo.
Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem.
Petrus Westerhuys.
Ægidius a Lith.
Henricus Hoenraet.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.

Camerarius.

Gerardus ab Irte.

Anno cIↄIↄLXII.

Scabini.

Ioannes a Dotinchem.
Gerardus ab Irte.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem. L.
Petrus Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Ægidius a Lith.
Ioannes Kreyinck.

Consiliarii.

Gerardus Swaefken.
Hesselus ab Averenck.
Petrus Doys.
Jodocus ten Grootenhuys.
Ioanhes Iacobi.
Ditericus Scharf.
Henticus Voeth.
Henricus Dorre.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.

Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
Ioannes Kreyinck.
Doct. Stephanus a Rhemen.

Camerarius.

Henricus a Markel.

Anno CIↃ IↃ LXIII.

Scabini.

Gerardus Swaefken.
Hesselus ab Averenck.
Petrus Doys.
Jodocus ten Grootenhuys.
Ioannes Iacobi.
Ditericus Scharf. L.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Ioannes Kreyinck.
Doct. Stephanus a Rhemen.

Consiliarii.

Ioannes a Dotinchem.
Gerardus ab Itte.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem. L.
Petrus Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Ægidius a Lith.
Ioannes Heyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.

Camerarius.

Petrus Doys.

Anno CIↃIↃLXIV.

Scabini.

Ioannes a Dotinchem.
Gerardus ab Itte.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem. L.
Petrus a Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Ægidius a Lith
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.

Consiliarii.

Hesselus ab Averenck.
Petrus Doys.
Jodocus ten Grootenhuys.
Ioannes Iacobi.
Ditericus Scharf. L.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Ioannes Heyinck.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Wilhelmus Huerninck. L.

Camerarius.

Henricus a Markel.

Anno

Anno cIↄIↄLXV.

Scabini.

Gerardus ab Irtẽ.
Hesselus ab Averenck.
Petrus Doys.
Jodocus ten Grootenhuys.
Ditericus Scharf. L.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
Henricus Hoenraet̃.
M. Ioannes ter Spille.
Ioannes Heyinck.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Wilhelmus Huerninck. L.

Consiliarii.

Ioannes a Dotinchem̃.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Ioannes Iacobi.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem. L.
Petrus Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Ægidius a Lith.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggeñ.
Assuerus Costeř.

Camerarius.

Petrus Doys.

Anno cIↄIↄLXVI.

Scabini.

Ioannes a Dotinchem̃.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem. L.
Petrus Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Ægidius a Lith.
Henricus Hoenraet̃.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggeñ.
Assuerus Costeř.

Consiliarii.

Gerardus Crijt̃.
Hesselus ab Averenck.
Petrus Doys.
Ioannes Iacobi.
Jodocus ter Bruggeñ.
Ditericus Scharf. L.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
Ioannes ter Spille.
Ioannes Heyinck.
Doct. Stephanus a Rhemeñ.
Wilhelmus Huerninck. L.

Camerarius.

Lubbertus a Winsem̃. Licent.

Anno cIↄIↄLXVII.

Scabini.

Petrus ab Irtẽ.
Hesselus ab Averenck.

Consiliarii.

Ioannes a Dotinchem̃.
Henricus a Markel.

Petrus Doys.
Ditericus de Quade.
Ditericus Scharf. L.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Ioannes Kreyinck.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Wilhelmus Huerninck. L.

Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus Winsem. L.
Petrus a Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Ægidius a Lith.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.
Gisbertus Luesse.

Camerarius.

Petrus Doys.

Anno cIɔIɔLXVIII.

Scabini.

Ioannes a Dotinchem.
Henricus a Markel.
Hermannus a Mouwijck.
Lubbertus a Winsem. L.
Petrus a Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.
Gisbertus Luesse.

Consiliarii.

Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
Petrus Doys.
Ditericus Scharf. L.
Ditericus de Quade.
Henricus Voeth.
Henricus Dorre.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Ioannes Kreyinck.
Wilhelmus Huerninck L.
Gerardus a Brunsfelt.

Camerarius.

Lubbertus a Winsem.

Anno cIɔIɔLXIX.

Scabini.

Arnoldus ab Oldeniel.
Gerardus ab Irte.
Petrus Doys.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Lubbertus a Winsem. L.

Consiliarii.

Ioannes a Dotinchem.
Hermannus a Mouwijck.
Petrus Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.

Diteri-

Ditericus Scharf. L.
Henricus Voeth.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Ioannes Heyinck.
Wilhelmus Huerninck. L.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.
Gisbertns Luesse.
Gerardus a Brunsfelt.
Ioannes Bruyns.

Camerarius.

Henricus a Markel.

Anno cIↃ IↃ LXX.

Scabini.

Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.
Petrus Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Henricus Hoenraet.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
Gisbertus Luesse.
Gerardus a Brunsfelt.
Warnerus ab Oldenbarnevelt.

Consiliarii.

Arnoldus ab Oldeniel.
Ioanns a Dotinchem.
Gerardus ab Irte.
Lubbertus a Winsem. L.
Henricus Voeth.
M. Ioannes ter Spille.
Ioannes Kreyinck.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Wilhelmus Huerninck. L.
Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.
Ioannes Bruyns.

Camerarius.

Henricus Hoenraet.

Anno cIↃ IↃ LXXI.

Scabini.

Gerardus ab Irte.
Hermannus Hessels.
Henricus a Markel.
Hermannus a Mouwijck.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Ioannes vander Beeck.
Gerardus a Brunsfelt.
Ioannes Bruyns.

Consiliarii:

Arnoldus ab Oldeniel.
Ditericus de Quade.
Lubbertus a Winsem. L.
Petrus Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Henricus Voeth.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
Wilhelmus Huerninck. L.

Warnerus ab Oldenbarnevelt.
Franciscus vandet Hulsen.

Reynerus Swaefken.
Gisbertus Luesse.

Camerarius.

Henricus a Markel.

Anno cIↃIↃLXXII.

Scabini.

Arnoldus ab Oldeniel.
Henricus a Markel.
Petrus a Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Costen.
Wilhelmus Huerninck. L.
Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.
Gisbertus Luesse.
Warnerus ab Oldenbarnevelt.

Consiliarii.

Gerardus ab Irte.
Hermannus Hessels.
Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.
Henricus Voeth.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Gerardus a Brunsfelt.
Ioannes Bruyns.
Franciscus vander Hulsen.
Bernardus a Winsem. L.

Camerarius.

Assuerus Costen.

Anno cIↃIↃLXXIII.

Scabini.

Hermannus Hessels.
Ditericus de Quade.
Hermannus a Mouwijck.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Reynerus Swaefken.
Gisbertus Luesse.
Gerardus a Brunsfelt.
Ioannes Bruyns.
Franciscus vander Hulsen.
Bernardus a Winsem. L.

Consiliarii.

Henricus a Markel.
Petrus a Westerhuys.
Ioannes Snellius.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Costen.
Wilhelmus Huerninck. L.
Ioannes vander Beeck.
Hademannus a Laer.
Winoldus ter Loe.
Henricus Cockman.
Lambertus Berents.

Camerarius.

Ditericus de Quade.

Anno

Anno cIↄIↄLXXIV.

Scabini.

Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Lubbertus a Winsem. L.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Assuerus Coster.
Ioannes vander Beeck.
Gerardus a Brunsfelt.
Franciscus vander Hulsen.
Winoldus ter Loe.
Lambertus Berents.
Winoldus a Mouwijck.

Consiliarii.

Hermannus Hessels.
Ioannes Snellius.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Wilhelmus Huerninck. L.
Reynerus Swaefken.
Gisbertus Luesse.
Ioannes Bruyns.
Hademannus a Laer.
Macarius ab Oldeniel.
Engbertus a Dotinchem.
Michaël ab Irte.

Camerarius.

Henricus Hoenraet.

Anno cIↄIↄLXXV.

Scabini.

Ioannes Snellius.
Henricus Hoenraet.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
Doct. Stephanus a Rhemen.
Wilhelmus Huerninck. L.
Ioannes vander Beeck.
Ioannes Bruyns.
Hademannus a Laer.
Henricus Cockman.
Lambertus Berents.

Consiliarii.

Hermannus Hessels.
Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Petrus a Westerhuys.
M. Ioannes ter Spille.
Reynerus Swaefken.
Gisbertus Luesse.
Gerardus a Brunsfelt.
Franciscus vander Hulsen.
Bernardus a Winsem. L.
Winoldus a Mouwijck.
Winoldus ter Loe.

Camerarius.

Assuerus Coster.

Anno cIↄIↄLXXVI.

Scabini.

Ioannes Snellius.
Ioannes Kreyinck.

Consiliarii.

Hermannus Hessels.
Henricus a Markel.

Jodo-

Jodocus ter Bruggen.
Wilhelmus Huerninck. L.
Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.
Gisbertus Luesse.
Ioannes Bruyns.
Winoldus a Mouwijck. L.
Macarius ab Oldeniel.
Engbertus a Dotinchem.
unus deficit.

Ditericus de Quade.
Henricus Hoenraet:
M. Ioannes ter Spille.
Assuerus Coster.
Gerardus a Brunsfelt.
Franciscus vander Hulsen.
Bernardus a Winsem. L.
Hademannus a Laer.
Winoldus ter Loe.
Ioannes Kiver.

Camerarius.

Gisbertus a Luesse.

Anno cIↃIↃLXXVII.

Scabini.

Ioannes Snellius.
Henricus Hoenraet.
Ioannes Kreyinck.
Reynerus Swaefken.
Gerardus a Brunsfelt.
Ioannes Bruyns.
Bernardus a Winsem. L.
Hademannus a Laer.
Winoldus ter Loe.
Winoldus a Mouwijck. L.
Macarius ab Oldeniel.
Ioannes Kiver.

Consiliarii.

Henricus a Markel.
Ditericus de Quade.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
M. Ioannes ter Spille.
Wilhelmus Huerninck. L.
Ioannes vander Beeck.
Gisbertus Luesse.
Lambertus Berents.
Engelbertus a Dotinchem.
Ioannes a Breda.
Doct. Hermannus Scharf.

Camerarius.

Henricus Hoenraet.

Anno cIↃIↃLXXVIII.

Scabini.

Henricus a Markel.
Henricus Hoenraet.
M. Ioannes ter Spille.
Assuerus Coster.
Wilhelmus Huerninck. L.
Ioannes vander Beeck.

Consiliarii.

Ditericus de Quade.
Ioannes Snellius.
Ioannes Kreyinck.
Jodocus ter Bruggen.
Reynerus Swaefken.
Gerardus a Brunsfelt.

Gisber-

Gisbertus Luesse.
Lambertus Berents.
Macarius ab Oldeniel.
Ioannes Kiver.
Doct. Hermannus Scharf.
Doct. Ioannes Dorre.
Ioannes Bruyns.
Bernardus a Winsem. L.
Hademannus a Laer.
Winoldus ter Loe.
Winoldus a Mouwijck. L.
Ioannes a Breda.

Camerarius.

Gisbertus Luesse.

Anno CIↃIↃLXXIX.

Scabini.

Henricus Hoenraet.
Iodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.
Gerardus a Brunsfelt.
Hademannus a Laer.
Winoldus ter Loe.
Ioannes a Breda.
Doct. Hermannus Scharf.
Rodolphus Lubeley.
Gerardus ab Holten.

Consiliarii.

Henricus a Markel.
Ioannes Snellius.
Gisbertus Luesse.
Ioannes Bruyns.
Winoldus a Mouwijck. L.
Macarius ab Oldeniel.
Doct. Ioannes Dorre.
Gerardus Röver.
Matthias a Wenckum.
Ioannes a Walbeeck.
Henricus a Limborch.
Ioannes Kiver.

Camerarius.

Winoldus ter Loe.

Anno CIↃIↃLXXX.

Scabini.

Henricus a Markel.
Henricus Hoenraet.
Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster.
Gisbertus Luesse.
Winoldus a Mouwijck. L.
Macarius ab Oldeniel.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes a Breda.
Doct. Ioannes Dorre.

Consiliarii.

Ioannes Snellius.
Wilhelmus Huerninck. L.
Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.
Gerardus a Brunsfelt.
Hademannus a Laer.
Winoldus ter Loe.
Ioannes Kiver.
Doct. Hermannus Scharf.
Gerardus ab Holten.

Matthias a Wenckum.	Ioannes a Walbeeck.
Rodolphus Lubeley.	Henricus a Limborch.

Camerarius.

Assuerus Coster.

Anno cIↄ Iↄ LXXXI.

Scabini.	*Consiliarii.*
Henricus a Markel. *obiit 4 Martii.*	Ioannes Snellius.
Henricus Hoenraet.	Jodocus ter Bruggen.
Assuerus Coster. *obiit 21 Septembris.*	Gisbertus Luesse.
Wilhelmus Huerninck. L.	Gerardus a Brunsfelt.
Ioannes vander Beeck.	Winoldus a Mouwijck. L.
Reynerus Swaefken.	Ioannes a Breda.
Winoldus ter Loe.	Doct. Ioannes Dorre.
Macarius ab Oldeniel.	Gerardus ab Holten. *obiit 21 Decemb.*
Engbertus a Dotinchem. *obiit 21 Maji.*	Matthias a Wenckum.
Ioannes Kiver.	Ioannes a Walbeeck.
Doct. Hermannus Scharf.	Henricus a Limborch.
Rodolphus Lubeley. *obiit 6 Septemb.*	Ditericus Oelbeke.

Camerarius.

Henricus Hoenraet.

Anno cIↄ Iↄ LXXXII.

Scabini.	*Consiliarii.*
Henricus Hoenraet.	Wilhelmus Huerninck. L.
Jodocus ter Bruggen. *obiit.*	Reynerus Swaefken.
Ioannes Heyinck.	Bernardus a Winsem. L.
Ioannes vander Beeck.	Winoldus ter Loe.
Gisbertus Luesse.	Winoldus a Mouwijck. L.
Gerardus a Brunsfelt.	Macarius ab Oldeniel.
Ioannes a Breda.	Ioannes Kiver.
Doct. Ioannes Dorre.	Doct. Hermannus Scharf.
Henricus a Limborch.	Matthias a Wenckum.
Ditericus Oelbeke.	Ioannes a Walbeeck.
Otto a Dotinchem. *obiit.*	Reynerus ab Averenck.
Petrus Roeck.	Ioannes a Bocholt.

Camerarius.

Ioannes Heyinck.

Anno

Anno cIↃIↃLXXXIII.

Scabini.	*Consiliarii.*
Ioannes Heyinck.	Henricus Hoenraet.
Wilhelmus Huerninck. L.	Ioannes vander Beeck.
Reynerus Swaefken.	Gisbertus Luesse.
Gerardus a Brunsfelt.	Winoldus a Mouwijck. L.
Bernardus a Winsem. L.	Macarius ab Oldeniel.
Winoldus ter Loe.	Ioannes a Breda.
Ioannes Kiver.	Matthias a Wenckum.
Doct. Hermannus Scharf.	Henricus a Limborch.
Doct. Ioannes Dorre.	Ditericus Oelbeke.
Ioannes a Walbeeck.	Reynerus ab Averenck.
Ioannes a Bocholt.	Petrus Roeck. *obiit 30 Iulii.*
Ioannes a Bloos.	Egbertus Hamaker.

Camerarius.

Winoldus ter Loe.

Anno cIↃIↃLXXXIV.

Scabini.	*Consiliarii.*
Henricus Hoenraet.	Ioannes Kreyinck.
Wilhelmus Huerninck. L.	Reynerus Swaefken. *obiit.*
Ioannes a Breda.	Gerardus a Brunsfelt.
Gisbertus Luesse.	Winoldus a Mouwijck. L.
Bernardus a Winsem. L.	Ioannes Kiver.
Winoldus ter Loe.	Ioannes a Breda.
Macarius ab Oldeniel.	Doct. Hermannus Scharf.
Doct. Ioannes Dorre.	Matthias a Wenckum.
Henricus a Limborch.	Ioannes a Walbeeck.
Ditericus Oelbeke.	Ioannes a Bocholt.
Reynerus ab Averenck.	Ioannes a Bloos.
Egbertus Ramaker.	Petrus Scholier.

Camerarius.

Bernardus a Winsem. Licent.

Anno cIↃIↃLXXXV.

Scabini.	*Consiliarii.*
Ioannes Heyinck.	Henr. Hoenraet. *obiit 18 Martii.*
Wilhelmus Huerninck. L.	Ioannes vander Beeck.

Gerardus a Brunsfelt.
Bernardus a Winsem. L.
Winoldus a Mouwijck. L.
Macarius ab Oldeniel.
Doct. Hermannus Scharf.
Ioannes a Walbeeck.
Henricus a Limburch.
Ditericus Oelbeke.
Ioannes a Bloos.
Nicolaus ab Essen.

Gisbertus Luesse.
Winoldus ter Loe.
Ioannes Kiver.
Ioannes a Breda.
Doct. Ioannes Dorre.
Matthias a Wenckum. *obiit 28 Octob.*
Reynerus ab Averenck.
Ioannes a Bocholt.
Petrus Scholier.
Ioannes Martens.

Camerarius.

Wilhelmus Huerninck. Licent.

Anno CIƆIƆLXXXVI.

Scabini.

Ioannes vander Beeck.
Gisbertus Luesse.
Bernardus a Winsem. L.
Winoldus ter Loe.
Macarius ab Oldeniel.
Doct. Hermannus Scharf.
Doct. Ioannes Dorre.
Henricus a Limborch.
Reynerus ab Averenck.
Ioannes a Bocholt.
Nicolaus ab Essen.
Doct. Everardus a Bronchorst.

Consiliarii.

Ioannes Heyinck.
Wilhelmus Huerninck. L.
Gerardus a Brunsfelt.
Winoldus a Mouwijck. L.
Ioannes Kiver.
Ioannes a Breda.
Ioannes a Walbeeck.
Ioannes Bloos.
Petrus Scholier.
Ditericus Oelbeke.
Ioannes Martens.
Gerardus Verheyden.

Camerarius.

Winoldus ter Loe.

Eodem Anno XXX. *Octob. nomine Ordinum Generalium, & Leycestria Comitis, per Electorem Coloniensem Truchsesium aliosque extra ordinem Senatus mutatus, hique electi fuere:*

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Wilhelmus Huerninck. L.
Doct. Hermannus Scharf.
Petrus Scholier.
Doct. Everardus Bronchorstius.

Consiliarii.

Ioannes a Breda.
Nicolaus ab Essen.
Gerardus Verheyden.
Henricus a Steen-halen.
Engbertus Leemgraven.

Ricar-

Ricardus Revius.
Wilhelmus ter Loe.
Gualtherus a Brienen.
Everardus Traeffen.
Ditericus Sticke.
Ioannes a Werven.
Ioannes a Markel.
Ioannes Gulicker.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Winsem, L.
Wilhelmus ter Bruggen.
Bernardus Marienborch.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.

Camerarius.

Petrus Scholier.

Anno cIↃIↃLXXXVII.

urbe prodita:

Scabini.

Wilhelmus Huerninck. L. *mortuus ante extraordinariam electionem, de qua mox.*
Ioannes vander Beeck.
Gisbertus Luesse.
Ioannes Berents.
Bernardus a Winsem. L.
Macarius ab Oldeniel.
Ioannes a Breda.
Ditericus Oelbeke.
Reynerus ab Averenck.
Ioannes Martens.
Doct. Arnoldus Kistemaker.
M. Ioannes Helmius.

Consiliarii.

Gerardus a Brunsfelt.
Winoldus ter Loe. *mortuus.*
Winoldus a Mouwijck. L.
Ioannes Kiver.
Ioannes a Walbeeck.
Henricus a Limbergen.
Ioannes a Bocholt.
Ioannes a Beloos.
Gerardus Verheyden.
Everardus Hemmingius.
Macarius Pinninck.
Iacobus a Lith.

Camerarius.

Gisbertus Luesse.

Eodem Anno XXIII *Junii a Cancellario Transisalaniæ Ioanne ab Oert, Commissario Regiæ Majest. Hispaniæ, ejusque Graphiario Nicolao van den Have, extra ordinem repetita est electio, creatique*

Scabini.

Ioannes vander Beeck.
Gisbertus Luesse.
Bernardus a Winsem. L.
Macarius ab Oldeniel.

Consiliarii.

Gerardus a Brunsfelt.
Winoldus a Mouwijck. L. *obiit* 12 *Sept.*
Ioannes a Walbeeck.
Everardus Hemmingius.

Michaël

Michaël ab Irte.
Ditericus Oelbeke.
Doct. Arnoldus Kistemaker.
M Ioannes Helmius.
Arnoldus Huerninck.
Ioannes Huygens.
Otto ten Stalle.

Macarius Pinninck.
Ioannes Oostendarp.
Henricus Iacobi.
Ioannes ter Bruggen.
Winoldus ab Eenschate.
Gerardus Kreyinck.
Ioaunes a Werven.
Henricus a Merwe.

Camerarius.

Gisbertus Luesse.

Anno cIↃIↃLXXXVIII.

Scabini.

Ioannes vander Beeck.
Gisbertus Luesse.
Gerardus a Brunsfelt.
Ioannes Bruyns. *obiit* 13 *Iunii.*
Macarius ab Oldeniel.
Everardus Hemmingius.
Doct. Arnoldus Kistemaker.
Macarius Pinninck.
Henricus Iacobi.
Ioannes Huygens.
Ioannes a Werven.
Henricus a Merwe.

Consiliarii.

Bernardus a Winsem. L.
Michaël ab Irte.
Ioannes a Walbeeck.
Ditericus Oelbeke.
M. Ioannes Helmius.
Arnoldus Huerninck.
Ioannes Oostendarp.
Ioannes ter Bruggen.
Winoldus ab Eenschate.
Otto ten Stal.
Gerardus Kreyinck.
Gerardus Colman.

Camerarius.

Macarius ab Oldeniel.

Anno cIↃIↃLXXXIX.

Scabini.

Gisbertus Luesse.
Gerardus a Brunsfelt.
Michaël ab Irte.
Ditericus Oelbeke.
Everardus Hemmingius.
Doct. Arnoldus Kistemaker.
M. Ioannes Helmius.
Arnoldus Huerninck.
Ioannes Huygens.

Consiliarii.

Ioannes vander Beeck.
Macarius ab Oldeniel.
Ioannes Kiver.
Ioannes a Walbeeck.
Macarius Pinninck.
Ioannes Oostendarp.
Henricus Iacobi.
Ioannes ter Bruggen.
Otto ten Stal.

Winol-

Winoldus ab Eenschate.
Gerardus Cosman.
Wilhelmus ab Heeck.
Iohannes a Werven.
Henricus a Merwe.
Lambertus Bruyns.

Camerarius.

Ditericus Oelbeke.

Anno cIↄIↄxc.

Scabini.

Ioannes vander Beeck.
Gerardus a Brunsfelt.
Macarius ab Oldeniel.
Ioannes Kiver.
Doct. Arnoldus Kistemaker.
Macarius Pinninck.
Ioannes Oostendarp.
Henricus Iacobi.
Ioannes Huygens.
Henricus a Merwe.
Gerardus Cosman.
Lambertus Bruyns.

Consiliarii.

Gisbertus Luesse.
Michaël ab Irte.
Ioannes a Walbeeck.
Ditericus Oelbeke.
Everardus Hemmingius.
M. Ioannes Helmius.
Arnoldus Huerninck.
Ioannes ter Bruggen.
Otto ten Stal.
Winoldus ab Eenschate.
Wilhelmus ab Heeck.
Ditericus Lulofs.

Camerarius.

Macarius Pinninck.

Anno cIↄIↄxci.

Scabini.

Ioannes vander Beeck.
Gisbertus Luesse.
Michaël ab Irte.
Ioannes a Walbeeck.
Ditericus Oelbeke.
Doct. Arnoldus Kistemaker.
M. Ioannes Helmius.
Ioannes Huygens.
Winoldus ab Eenschate.
Gerardus Cosman.
Wilhelmus ab Heeck.
Ditericus Lulofs.

Consiliarii.

Gerardus a Brunsfelt.
Macarius ab Oldeniel.
Ioannes Kiver.
Everardus Hemmingius.
Ioannes Oostendarp.
Henricus Iacobi.
Henricus a Merwe.
Lambertus Bruyns.
Macarius Pinninck.
Arnoldus Huerninck.
Everardus a Rijssen.
Ioannes Schutte.

Camerarius.

Ioannes vander Beeck.

Eodem

Eodem Anno IV. Junii stylo antiquo Mauritius Nassovia Comes, urbe receptâ Magistratum veterem, utpote Regi Hispaniarum juramento obstrictum, gratiose dimisit, & de consilio Deputatorum Equestris Ordinis ac civitatum, sequenteis ab eo in Senatum allecti fuere: imminuto Consiliariorum numero.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Petrus Scholier.
Everardus Traessen.
Ditericus Sticke.
Ioannes Verwer. *qui electioni renunciavit, at Zutphaniam se contulit.*
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Engbertus ter Bruggen, *excubiarum præfectus, qui & ipse excusari petiit.*
Otto Roeck.

Consiliarii.

Hermannus a Winsem.
Hermannus Gosuinus.
Petrus Temminck.
Ioannes ter Vijl.

Camerarius.

Martinus Stegeman.

Anno cIↃIↃxcII.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Petrus Scholier.
Wilhelmus ter Loe.
Everardus Traessen.
Ditericus Sticke.
Ioannes a Werven. *Zutphaniam domicilium transtulit.*
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Hermannus a Winsem.
Iacobus a Bocholt.
Otto Roeck.

Consiliarii.

Nicolaus ab Essen.
Henricus a Steen-halen.
Martinus Stegeman.
Hermannus Gosuinus.

Camerarius.

Wilhelmus ter Loe.

Anno cIↃIↃxcIII.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf. *Abdicavit se anno seq. eo quod monetæ urbanæ præfectus esset. non multo autem post mortuus est.*
Wilhelmus ter Loe.
Everardus Traessen.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Hermannus a Winsem.

Consiliarii.

Petrus Scholier.
Henricus a Steenhalen.

Her-

Hermannus Gosuinus.
Ditericus Heyinck.

Camerarius.

Ioannes Heyinck.

Anno cIↄIↄxciv.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Petrus Scholier.
Everardus Traessen.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Hermannus a Winsem.
Hermannus Gosuinus.

Consiliarii.

Ioannes a Breda. *obiit 25 Decemb.*
Wilhelmus ter Loe.
Henricus a Steenhalen. *obiit 15 Aug.*
Wilhelmus ter Loe.

Camerarius.

Doct. Hermannus Scharf.

Anno cIↄIↄxcv.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Petrus Scholier.
Everardus Traessen.
Didericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Hermannus a Winsem. *obiit 5 Nov.*
Adolphus Donckel.

Consiliarii.

Wilhelmus ter Loe.
Hermannus Gosuinus.
Ditericus Heyinck.
Ditericus Vossius.

Camerarius.

Petrus Scholier.

Annò cIↄIↄxcvi.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Everardus Traessen.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Hermannus Gosuinus.
Adolphus Donckel.
Ditericus Vossius.

Consiliarii.

Wilhelmus ter Loe.
Engbertus Leemgraven.
Paulus Rijckers.
Gerardus a Suchtelen.

Camerarius.

Everardus Traessen.

Anno cIↄIↄxcvii.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.

Everardus Traeſſen.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Weſicke.
Conradus Auguſtinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Adolphus Donckel.
Ditericus Voſſius.
Gerardus a Suchtelen.

Conſiliarii.

Wilhelmus ter Loe.
Engbertus Leemgraven.
Hermannus Goſuinus.
Paulus Rijckers.

Camerarius.

Ioannes Heyinck.

Anno cIɔIɔxcviii.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Everardus Traeſſen.
Bernardus a Weſicke.
Conradus Auguſtinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Hermannus Goſuinus.
Adolphus Donckel.
Ditericus Voſſius.
Paulus Rijckers.

Conſiliarii.

Wilhelmus ter Loe.
Engbertus Leemgraven.
Gerardus a Suchtelen.
Nicolaus Holtinck.

Camerarius.

Bernardus a Weſicke.

Anno cIɔIɔxcix.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Everardus Traeſſen.
Bernardus a Weſicke.
Conradus Auguſtinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Adolphus Donckel.
Ditericus Voſſius.
Paulus Rijckers.
Gerardus a Suchtelen.

Conſiliarii.

Petrus Scholier.
Hermannus Goſuinus.
Ditericus Heyinck.
Nicolaus Holtinck.

Camerarius.

Martinus Stegeman.

Anno cIɔIɔc.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Petrus Scholier.
Everardus Traeſſen.
Bernardus a Weſicke.
Conradus Auguſtinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Ditericus Heyinck.

Adol-

Adolphus Donckel.
Paulus Rijckers.

Consiliarii.

Ditericus Sticke.
Ditericus Vossius.
Gerardus a Suchtelen.
Nicolaus Holtinck.

Camerarius.

Everardus Traessen.

Anno cIↄIↄcI.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Petrus Scholiter.
Everardus Traessen.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Ditericus Heyinck.
Adolphus Donckel.
Ditericus Vossius.
Paulus Rijckers.

Consiliarii.

Otto Roeck.
Hermannus Gosuinus.
Gerardus a Suchtelen.
Nicolaus Holtinck.

Camerarius.

Bernardus a Wesicke.

Anno cIↄIↄcII.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Everardus Traessen.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Ditericus Heyinck.
Adolphus Donckel.
Ditericus Vossius.
Paulus Rijckers.
Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.

Consiliarii.

Ditericus Sticke.
Otto Roeck.
Hermannus Gosuinus.
Nicolaus Holtinck.

Camerarius.

Doct. Hermannus Scharf.

Anno cIↄIↄcIII.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Ditericus Heyinck.
Adolphus Donckel.
Ditericus Vossius.
Gerardus a Suchtelen.
Nicolaus Holtinck.
Engbertus a Dotinchem.

Consiliarii.

Everardus Traessen.
Ditericus Sticke.
Otto Roeck.
Hermannus Gosuinus.

Camerarius.

Bernardus a Wesicke.

Anno cIↃIↃcIV.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf.
Everardus Traessen.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Ditericus Heyinck.
Adolphus Donckel.
Gerardus a Suchtelen.
Nicolaus Holtinck.
Engbertus a Dotinchem.

Consiliarii.

Ditericus Sticke.
Otto Roeck.
Hermannus Gosuini.
Ditericus Vossius.

Camerarius.

Doct. Hermannus Scharf.

Anno cIↃIↃcV.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Everardus Traessen. *obiit.*
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Ditericus Heyinck.
Adolphus Donckel.
Gerardus a Suchtelen.
Nicolaus Holtinck.
Engbertus a Dotinchem.

Consiliarii.

Ditericus Sticke.
Hermannus Gosuinus.
Ditericus Vossius.
Lubbertus toe Pas.

Camerarius.

Martinus Stegeman.

Anno cIↃIↃcVI.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Doct. Hermannus Scharf. *obiit 16 Decemb.*
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Conradus Augustinus. *obiit 29 Decembr.*
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Ditericus Heyinck.
Adolphus Donckel.
Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.

Consiliarii.

Hermannus Gosuinus.
Nicolaus Holtinck.
Lubbertus toe Pas.
Ioannes ab Hemert.

Camerarius.

Bernardus a Wesicke.

Anno cIↃIↃcVII.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.

Bernar-

Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Otto Roeck.
Adolphus Donckel.
Paulus Rijckers.
Gerardus a Suchtelen.
Nicolaus Holtinck.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert.
Ioannes a Gescher.

Consiliarii.

Ioannes Heyinck.
Martinus Stegeman.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.

Camerarius.

Iacobus a Bocholt.

Anno CIↃIↃCVIII.

Scabini.

Ioannes Heyinck.
Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Otto Roeck.
Adolphus Donckel.
Nicolaus Holtinck.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.

Consiliarii.

Paulus Rijckers.
Gerardus a Suchtelen.
Ditericus Scharf.
Iacobus a Lith.

Camerarius.

Petrus Scholier.

Anno CIↃIↃCIX.

Scabini.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Otto Roeck, *obiit* 18 *Octob.*
Martinus Stegeman.
Adolphus Donckel.
Nicolaus Holtinck.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Iacobus a Lith.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Henricus Kiver.

Camerarius.

Bernardus a Wesicke.

Anno CIↃIↃCX.

Scabini.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Nicolaus Holtinck.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.

Everardus Rouse.
Henricus Kiver.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.
Iacobus a Lith.
Ioannes Loedinck.

Camerarius.

Nicolaus Holtinck.

Anno cIↃIↃCXI.

Scabini.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.
Bernardns a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Henricus Kiver.
Iacobus a Lith.

Consiliarii.

Adolphus Donckel.
Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes Loedinck.

Camerarius.

Iacobus a Bocholt.

Anno cIↃIↃCXII.

Scabini.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Adolphus Donckel.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Iacobus a Lith.
Everardus Rouse.
Henricus Kiver.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.
Hermannus a Bloos.
Henricus Kluppel.

Camerarius.

Petrus Scholier.

Anno cIↃIↃCXIII.

Scabini.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Adolphus Donckel.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Iacobus a Lith.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Ditericus Scharf.
Henricus Kluppel.
Doct. Albertus a Limbergen.

Came-

Camerarius.

Bernardus a Wesicke.

Anno CIↃIↃCXIV.

Scabini.

Petrus Scholier.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Adolphus Donckel.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Iacobus a Lith.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Doct. Albertus a Limbergen.

Consiliarii.

Ditericus Scharf.
Henricus Kiver.
Henricus Kluppel.
Ioannes Delinck.

Camerarius.

Iacobus a Bocholt.

Anno CIↃIↃCXV.

Scabini.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Iacobus a Lith.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Henricus Kiver.

Consiliarii.

Engbertus a Dotinchem.
Ioannes Loedinck.
Ioannes Delinck.
Henricus a Markel.

Camerarius.

Martinus Stegeman.

Anno CIↃIↃCXVI.

Scabini.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Martinus Stegeman.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Henricus Kiver.
Henricus a Markel.

Consiliarii.

Ditericus Scharf.
Iacobus a Lith.
Ioannes Loedinck.
Ioannes Lulof.

Camerarius.

Bernardus a Wesicke.

Anno CIↃIↃCXVII.

Scabini.

Petrus Scholier.
Ditericus Sticke.

Bernar-

Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt~.
Martinus Stegeman~.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert~.
Gerlacus Doys.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Henricus Kiver~.
Henricus a Markel.

Consiliarii.

Ditericus Scharf.
Iacobus a Lith.
Ioannes Loedinck.
Ioannes Lulof.

Camerarius.

Bernardus a Wesicke~.

Anno cIↄIↄcxvii.

Scabini.

Petrus Scholier~.
Ditericus Sticke
Bernardus a Wesicke.
Iacobus a Bocholt.
Gerardus a Suchtelen.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.

Consiliarii.

Iacobus a Lith.
Henricus Kiver~.
Doct. Nicolaus a Bocholt.
Hermannus vander Beeck.

Camerarius.

Petrus Scholier~.

Anno cIↄIↄcxviii.

Scabini.

Petrus Scholier~.
Ditericus Sticke.
Bernardus a Wesicke.
Gerardus a Suchtelen~.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulofs.
Doct. Nicolaus a Bocholt.
Hermannus vander Beeck.

Consiliarii.

Engbertus a Dotinchem~.
Iacobus a Lith.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer~.

Camerarius.

Bernardus a Wesicke~.

Anno cIↄIↄcxix.

Scabini.

Petrus Scholier~.
Bernardus a Wesicke~.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Doct. Nicolaus a Bocholt.
Hermannus vander Beeck.

Doct.

Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.
Iacobus a Lith.
Henricus Vriesewijck.

Camerarius.

Ditericus Scharf.

Anno cIↃIↃcxx.

Scabini.

Petrus Scholier.
Bernardus a Wesicke.
Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.
Ioannes Lulof.
Doct. Nicolaus a Bocholt.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.

Consiliarii.

Henricus Kluppel.
Henricus a Markel.
Hermannus vander Beeck.
Henricus Vriesewijck.

Camerarius.

Bernardus a Wesicke.

Anno cIↃIↃcxxi.

Scabini.

Bernardus a Wesicke.
Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.
Ioannes Lulof.
Doct. Nicolaus a Bocholt.
Hermannus vander Beeck.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.

Consiliarii.

Everardus Rouse.
Henricus Kluppel.
Henricus a Markel.
Henricus Vriesewijck.

Camerarius.

Ioannes ab Hemert.

Anno cIↃIↃcxxii.

Scabini.

Gerardus a Suchtelen.
Engbertus a Dotinchem.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Hermannus vander Beeck.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.

Consiliarii.

Henricus Kluppel.
Doct. Nicolaus a Bocholt.
Henricus Vriesewijck.
Adrianus a Bocholt.

Camerarius.

Everardus Rouse.

Anno cIↃIↃcxxiii.

Scabini.

Gerardus a Suchtelen.
Ioannes ab Hemert.
Gerlacus Doys.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos.
Everardus Rouse.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Hermannes vander Beeck.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.

Consiliarii.

Bernardus a Wesicke.
Engbertus a Dotinchem.
Henricus Vriesewijck.
Henricus Wilhelmi.

Camerarius.

Henricus a Markel.

Anno cIↃIↃcxxiv.

Scabini.

Gerardus a Suchtelen.
Ioannes ab Hemert.
Ditericus Scharf.
Hermannus a Bloos. *obiit mense Septemb.*
Everardus Rouse.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Doct. Nicolaus a Bocholt. *obiit mense Octobr.*
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.

Consiliarii.

Gerlacus Doys.
Henricus Vriesewijck.
Henricus Wilhelmi.
Gerardus Donckel. L.

Camerarius.

Gerardus a Suchtelen.

Anno cIↃIↃcxxv.

Scabini.

Gerardus a Suchtelen.
Ioannes ab Hemert.
Ditericus Scharf. *obiit mense Aug.*
Everardus Rouse.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Ditericus vanden Colck.

Consiliarii.

Hermannus vander Beeck.
Henricus Vriesewijck.
Henricus Wilhelmi.
Gerardus Hissinck.

Camerarius.

Ioannes Lulof.

Anno

Anno cIↃIↃCXXVI.

Scabini.

Gerardus a Suchtelen.
Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouſe.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Hermannus vander Beeck.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Ditericus vanden Colck. *obiit menſe Majo.*

Conſiliarii.

Henricus Vrieſewijck.
Henricus Wilhelmi.
Gerardus Hiſſinck.
Stephanus a Rhemen.

Camerarius.

Ioannes ab Hemert.

Anno cIↃIↃCXXVII.

Scabini.

Gerardus a Suchtelen.
Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouſe.
Ioannes Lulof.
Hermannus vander Beeck.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Stephanus a Rhemen.
David Scholier.

Conſiliarii.

Henricus a Markel.
Henricus Wilhelmi.
Gerardus Hiſſinck.
Damianus Petri.

Camerarius.

Everardus Rouſe.

Anno cIↃIↃCXXVIII.

Scabini.

Gerardus a Suchtelen.
Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouſe.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Hermannus vander Beeck.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus a Donckel.
David Scholier.

Conſiliarii.

Henricus Wilhelmi.
Gerardus Hiſſinck.
Stephanus a Rhemen.
Damianus Petri.

Camerarius.

Ioannes Lulof.

Anno cIↃIↃCXXIX.

Scabini.

Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouſe.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Hermannus vander Beeck.

Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
David Scholier.
Damianus Petri.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Henricus Wilhelmi.
Gerardus Hiſſinck.
Stephanus a Rhemen.

Camerarius.

Everardus Rouſe.

Anno cIↃIↃcxxx.

Scabini.

Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouſe.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Hermannus vander Beeck.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
David Scholier.
Ditericus Doys. *obiit menſe Aug.*

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Henricus Wilhelmi.
Stephanus a Rhemen.
Damianus Petri. *obiit menſe Iunio.*

Camerarius.

Hermannus vander Beeck.

Anno cIↃIↃcxxxi.

Scabini.

Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouſe.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Hermannus vander Beeck.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Thomas Verwer.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Stephanus a Rhemen.
David Scholier.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Gerardus Hiſſinck.
Caſparus Dapper.
Gerlacus Doys.

Camerarius.

Ioannes Lulof.

Anno cIↃIↃcxxxii.

Scabini.

Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouſe.
Henricus a Markel.
Ioannes Lulof.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Henricus Wilhelmi.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Stephanus a Rhemen.
David Scholier.
Caſparus Dapper.

Conſi-

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Gerardus Hissinck.
Bernardus Jaspers.
Antonius Daems.

Camerarius.

Everardus Rouse.

Anno cIↄIↄcxxxiii.

Scabini.

Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouse.
Ioannes Lulof.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Henricus Wilhelmi.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Stephanus a Rhemen.
David Scholier.
Casparus Dapper.
Bernardus Jaspers.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
Gerardus Hissinck.
Antonius Daems.
Everardus Vossius.

Camerarius.

Adrianus a Bocholt.

Anno cIↄIↄcxxxiv.

Scabini.

Ioannes ab Hemert.
Everardus Rouse.
Ioannes Lulof.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Henricus Wilhelmi.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Gerardus Hissinck.
Stephanus a Rhemen.
Casparus Dapper.
Bernardus Jaspers.

Consiliarii.

Gerardus a Suchtelen.
David Scholier.
Antonius Daems.
Everardus Vossius.

Camerarius.

Ioannes Lulof.

Anno cIↄIↄcxxxv.

Scabini.

Everardus Rouse.
Ioannes Lulof.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Henricus Wilhelmi.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Gerardus Hissinck.
Stephanus a Rhemen.
Casparus Dapper.
Bernardus Jaspers.
Gisbertus ab Hemert.

Consiliarii.

Henricus Vriesewijck.
David Scholier.
Antonius Daems.
Everardus Vossius.

Camerarius.

Everardus Rouse.

Anno cIↄIↄcxxxvi.

Scabini.

Everardus Rouſe.
Ioannes Lulof.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Gerardus Hiſſinck.
Stephanus a Rhemen.
David Scholier.
Caſparus Dapper.
Everardus Voſſius.
Giſbertus ab Hemert.

Conſiliarii.

Adrianus a Bocholt.
Henricus Wilhelmi.
Ditericus Scharf.
Doct. Ioannes Sticke.

Camerarius.

Doct. Ægidius Nylant.

Anno cIↄIↄcxxxvii.

Scabini.

Everardus Rouſe.
Ioannes Lulof.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Gerardus Hiſſinck.
Stephanus a Rhemen.
David Scholier.
Giſbertus ab Hemert.
Doct. Ioannes Sticke.
Ioannes ten Have.

Conſiliarii.

Petrus ter Schmitten.
Rijckmannus Heydenrijck.
Ioannes Rovecamp.
Sibertus a Bocholt.

Camerarius.

Everardus Rouſe.

Anno cIↄIↄcxxxviii.

Scabini.

Everardus Rouſe.
Ioannes Lulof.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel.
Gerardus Hiſſinck.
Stephanus a Rhemen.
David Scholier.
Doct. Ioannes Sticke.
Ioannes ten Have.
Sibertus a Bocholt.

Conſiliarii.

Bernardns Jaſpers.
Petrus ter Schmitten.
Rijckmannus Heydenrijck.
Ioannes vander Beeck.

Camerarius.

Doct. Ægidius Nylant.

Anno cIↄIↄcxxxix.

Scabini.

Everardus Rouſe.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Gerardus Hiſſinck.
Stephanus a Rhemen.

David

David Scholier.
Bernardus Jaspers.
Doct. Ioannes Sticke.
Petrus ter Schmitten.
Sibertus a Bocholt.

Consiliarii.

Rijckmannus Heydenrijck.
Ioannes Rövecamp.
Ioannes vander Beeck.
Rodolphus Hermanni.

Camerarius.

Adrianus a Bocholt.

Anno cIↄIↄcxl.

Scabini.

Everardus Rouse.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Stephanus a Rhemen.
David Scholier.
Bernardus Jaspers.
Gisbertus ab Hemert.
Doct. Ioannes Sticke.
Petrus ter Schmitten.
Ioannes vander Beeck.

Consiliarii.

Gerardus Hissinck.
Ioannes Rövecamp.
Sibertus a Bocholt.
Rodolphus Hermanni.

Camerarius.

Doct. Ægidius Nylant.

Anno cIↄIↄcxli.

Scabini.

Everardus Rouse.
Doct. Wilhelmus Marienborch.
Adrianus a Bocholt.
Doct. Ægidius Nylant.
Gerardus Donckel. L.
Gerardus Hissinck.
David Scholier.
Bernardus Jaspers.
Gisbertus ab Hemert.
Doct. Ioannes Sticke.
Petrus ter Schmitten.
Ioannes vander Beeck.

Consiliarii.

Rijckmannus Heydenrijck.
Sibertus a Bocholt.
Rodolphus Hermanni.
Doct. Ioannes a Schreeck.

Camerarius.

Doct. Wilhelmus Marienburch.

FINIS.

AUCTOR-

AUCTORIS

ANAGRAMMATOPÆGNION,

In florentem, captam, liberatam urbem Daventriam.

DAVENTRIA.

I. *TERNA DIVA.*

TERNA quidem DIVA est Tripolis, verum illice formâ
Vincere me socias judicet ipse Paris.

II. *UNA ID ERAT.*

Quid ternas mirare urbes? ah! desine. quod tres
Esse vides, UNA ID non ita nuper ERAT.

III. *NI DURA ATE!*

Hospitium miseris turritia Daventria præsto,
Clara viris opibusque, ATE NI DURA fuisset.

IV. *AD TE RUINA.*

O aureum Transisulaniæ jubar,
AD TE RUINA quam cito venit gradu!

V. *RATA VENDI.*

Se RATA (quod res est) VENDI, tibi brachia tendit
Leycestre, ah! urbem proditione leva.

VI. *AERA DUINT.*

AERA DUINT hostes, expertæ credite, nemo
Fidus erit. nummis invia nulla via est.

VII. *EIA, DANTUR.*

EIA, age, quid cessas? DANTUR tibi perfide, nummi,
Vilis erit pietas jam tibi, vilis honos.

VIII. *AVARI DENT!*

An DENT AVARI? pollicentur dum petunt,
Nacti precantur maximam malam crucem.

IX. *EN, ADIURAT.*

EN, divos Iber ADJURAT. vult fallere. dices:
Non licet hoc, quid, tu quod facis ergo licet?

X. *UNA*

X. *VNA ERADIT.*

A proavis laus ſiqua tibi eſt (nam propria nulla eſt)
UNA ERADIT eam, Standule, perfidia.

XI. *IN RE TVA DA.*

IN RE TUA DA, vende, perde, diſſipa,
At vendere urbem grande cenſetur ſcelus.

XII. *DEAVRANTI.*

Auro tacta peris. nequicquam limina ſervas,
Quippe DEAURANTI mœnia tota patent.

XIII. *RVIT DANAE.*

Caſta RUIT DANAE poſtquam ruit aureus imber,
Me quoque qui ſtravit aureus imber erat.

XIV. *EN TV ARIDA.*

EN TV beata nuper, urbium decus,
Nunc ſolitudo (quis putaſſet?) ARIDA!

XV. *TARDAVINE?*

TARDAVINE? rogas inepta? certè
Tardaſti jugulare proditorem.

XVI. *DAVI ERANT.*

Ne carpe cives; proditorem præſidem
Cavere durum eſt. DAVI ERANT, non Oedipi.

XVII. *VINA DARET.*

O VINA, quondam læta quæ dedit, DARET!
Opes ſed hauſit Celtiber Daventiæ.

XVIII. *VNDE TIARA?*

UNDE hæc TIARA quæſo flamini novo?
Regnabit ille, tu miſella ſervies.

XIX. *VNDE IRATA?*

UNDE IRATA duci? propriis iraſcere culpis.
Hæ tibi funeſtum promeruere diem.

XX. *VNDA ET IRA.*

UNDA mali, ET gravis IRA Dei te, Patria, mergit:
Huic puras, ſi vis vincere, funde preces.

XXI. *ITA NUDARE?*

Ah! ITA jam NUDARE? simul cui Norica tellus
Bructeraque haud modicas accumulabat opes?

XXII. *UNI ADERAT.*

UNI ADERAT prodesse bonis, cohibere furentes,
Ah! mihi nunc uni gloria talis abest.

XXIII. *DA INTUEAR.*

DA Pater INTUEAR purgatam cædibus urbem;
Sancitum & veræ relligionis opus.

XXIV. *DA VIREANT.*

DA VIREANT animi quos sors, Pater, aspera fregit.
Mœnia da surgant quæ pede pressit Iber.

XXV. *DA VARIENT.*

DA VARIENT casusque truces atque alea Martis,
Nostraque mansurâ tempora pace bea.

XXVI. *UNA RIDEAT.*

Ridet recepta suaviter Zutphania,
O fac ut UNA RIDEAT Daventria!

XXVII. *DET URANIA.*

URANIA è Princeps tibi dat Zutphania pacem,
Adsit, & hæc idem DET mihi pace frui.

XXVIII. *DIANA RUET.*

Excubias, Dux clare, tuas si cernat, amica
De cœlo DIANA RUET, tibi ut oscula figat.

XXIX. *NE ITA DURA.*

Nunc in bella furis, flammasque & tela lacessis?
Ah misera! in proprios NE sis ITA DURA penates.

XXX. *ADITURA-NE?*

Quid faciam infelix? ADITURA NE Principis ora?
Cuine ego sum totâ trieteride dicta rebellis?

XXXI. *ADNUAT IRE.*

ADNUAT IRE; ipsum blandâ prece compellabo,
Pars mihi pacis erit victricem tangere dextram.

XXXII.

XXXII. *ADI. RENVAT?*

Prorſus ADI, RENUAT? nihil eſt manſuetius illo,
Cuique fides pietaſque mage & clementia cordi.

XXXIII. *TARDA VENI.*

Si TARDA VENI, parce Princeps optime,
Tenella crura compedes urgent graves.

XXXIV. *ANTEA DVRI.*

ANTEA qui DURI fuerant ad juſſa Philippi
Dulce tuum, Princeps, expetiere jugum.

XXXV. *VIDE ANTRA.*

Huc ades, & fuerant quæ culta palatia nuper
Qualia mutarit miles in ANTRA VIDE.

XXXVI. *DE VNA TRIA.*

UNA DE urbe tibi veniunt TRIA præmia. civis
Scavati, pulſique hoſtis, cultique Tonantis.

XXXVII. *VNA ADERIT.*

UNA ADERIT ſeu pacis opus, ſeu prælia volvis,
Nec tibi dedecori, maxime ductor, erit.

XXXVIII. *DAT VENARI.*

VENARI DAT Jova, idem, fortiſſime Princeps,
Impulit in caſſes oppida bina tuos.

XXXIX. *TRADE VINA.*

Nunc TRADE VINA, nunc camœnam ſuſcita,
Revixit aurâ Principis Daventria.

XL. *NVDA RETIA.*

Urbibus ac populis qui implebat Parma ſagenam
Te duce, magne ducum, RETIA NUDA trahit.

XLI. *E TRIDVANA.*

E TRIDUANA febre te ſanam puta
Poſtquam trienni ſervitute libera es.

XLII. *AN ERVDIAT.*

Perdat AN ERVDIAT Dominus, mea Patria, ſentis:
Sauciat, & medicas admovet ille manus.

XLIII. *NAE! ADVRIT.*

NAE! quæ malignis hostibus probro fuit
Fulgore nunc ADVRIT invidos suo.

XLIV. *VADANT REI.*

Jam VADANT quicunque REI sunt criminis hujus,
At redeant cives qui boni, priscusque senatus.

XLV. *DAT RVINAE.*

Datam ruinæ luximus Daventriam,
Jam DAT RUINÆ perfidos Daventria.

XLVI. *NVDA IERAT.*

NVDA IERAT sub triste jugum, sed ab hoste redemtam
Nunc habitu paullò splendidiore vides.

XLVII. *EN, DAT IVRA.*

EN, quæ tyranni mœsta sustulit jugum
DAT JURA caris non superba civibus.

XLVIII. *VANA RIDET.*

Quæ VANA RIDET, vera maximi facit
Risum perennem rideat Daventria.

XLIX. *INTER VADA.* A°. 1624.

Fossa riget glacie, riget Isala, sed duce Christo
Servata est, INTER dum VADA bina jacet.

L. *NATVRA DEI.*

Nota mihi est NATURA DEI, quid cætera jactas?
Una Daventriadum gloria, nosse Deum.

FINIS.

LVGDVNI BATAVORVM,
Typis WILHELMI CHRISTIANI BOXII.
CIↃ IↃC LI.

